

Edwin Johanson
Augustana College
Rock Island, Ill.

KYRKOÅRETS EVANGELIER

FÖR HOMILETISKT BRUK

BEARBETADE

AF

CARL NORRBY

FÖRSTA DELEN

JUL- OCH PÅSKCYKLARNE.

LUND 1897

C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG.

Augustana Book Concern,
Rock Island, Illinois.

UPSALA 1897
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
EDV. BERLING.

Förord.

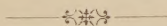
Det arbete öfver kyrkoårets evangelier, som härmed erbjudes särskildt vår kyrkas prästerskap, är affattadt enligt samma plan och i samma syfte, som det af mig förut utgifna öfver de nya högmässotexternas andra årgång. Äfven i anseende till bristerna torde allt för mycken likhet mellan de begge arbetena upptäckas. Men då det sistnämnda arbetet oaktadt dessa brister mottagits öfver all förväntan gynnsamt, så har jag ansett mig böra tillmötesgå förläggarens önskan att äfven behandla de ursprungliga perikoperna, och detta så mycket hellre, som förarbetet därvidlag i form af akademiska föreläsningar redan länge sedan varit undangjordt.

Gifver Gud lif och hälsa, och befinnes det nu utgående arbetet förtjäna någon uppmärksamhet, torde det blifva mig möjligt att under loppet af nästkommande år utgifva den ännu återstående serien af predikotexterna eller de nya högmässotexternas första årgång.

Måtte emellertid detta andra försök att i någon mån gagna isynnerhet yngre ämbetsbröder vid utarbetandet af deras predikningar icke vara alldeles förfeladt. Lägge Herren sin välsignelse till det, som däri har något värde; förtage han i nåd skadan af felen och bristerna.

Uppsala den 12 Okt. 1897.

Förf.

Juleykeln.

Juleykeln bildar kyrkoårets första afdelning och sönderfaller i trenne mindre kretsar: adventet, den egentliga julen och epifaniastiden (trettondedagstiden). Adventstiden har betydelsen af förberedelse för julen (julens förfest), liksom epifaniastiden utgör dess efterfest. Denna vinner sin afslutning med den sista söndagen efter trettondedagen.

Såsom den första hälften af kyrkoåret blifvit kallad Herrens år eller Herrens halfår (semestre Domini), så har man velat i de tre stora högtiderna, hvilka bilda detta halfårs centra, se Herren framställd i hans trenne ämbeten. Julen skall sålunda framställa honom i hans profetiska, påskan i hans öfversteprästerliga och pingsten i hans konungsliga ämbete. Detta låter nu visserligen säga sig i afseende på påskan och pingsten, men angående julen icke utan en viss konstruktion. I julen firar församlingen minnet af Kristi underbara inträde i mänskligheten, och detta Guds sons människoblifvande kan ju icke rubriceras under någon hans verksamhet. Hans födelse kan icke anses stå i närmare förbindelse med hans lärande, än med lidandet och regerandet. Men om Herren hvarken i julen eller i adventet framstår såsom profet, så sker detta däremot under epifaniastiden, och endast för så vidt man tänker särskildt på denna till julen hörande tid, låter den nämnda åsikten försvara sig. Vill man emellertid sätta människoblifvandet i rapport till det profetiska ämbetet, så har man att i nära öfverensstämmelse med den natursymbolik, som ligger i julen såsom det naturliga ljusets högtid, betrakta Kristi födelse såsom det sanna ljusets inträde i den i syndamörker insvepta världen, och detta ljus lyser i första hand i Kristus

såsom den store profeten, mäktig i ord och gärningar. Fasthålla vi denna idé, så kunna vi säga, att i julen firar församlingen, på samma gång hon begrundar och fröjdar sig öfver Guds kärlek, uppenbarad i gåfvan af den enfödde sonen, åminnelsen af allt, hvad Jesus Kristus såsom världens ljus eller den personliga sanningen medfört åt mänskligheten. I öfverensstämmelse härmed finna vi, att ljusets, sanningens, inträde i världens mörker under adventstiden *bebådas* och *förkunnas*, i julhögtiden *framställles* och i epifaniastiden *uppenbaras* till dess kraft och verkningar. Adventet är morgonrodnaden, solens föregångare, som bebådar hennes ankomst, julen är den strålande soluppgången själf, och epifaniastiden är den klara dagen, hvarunder solen sprider sitt ljus och sin värme öfver jordkretsen, därvid både uppenbarande den rätta halten af allt, hvarpå dess strålar falla, och gifvande lif och växtlighet åt allt, som kan bringas till lif och växtlighet. Adventet ropar: Han kommer, som är rättfärdighetens sol! Julen: Se, han är kommen, denna sol, med salighet under sina vingar! Epifaniastiden: Sen solen i dess kraft; sen, huru allt får lif och blomstrar under inflytelsen af hennes strålar!

Adventstiden.

Hvad adventstiden angår, finna vi, huru den i sina perikoper låter den ofvan antydda idén klart framträda. Perikopen på 1:sta söndagen i advent, som, såsom bekant, handlar om Jesu konungsliga intåg i Jerusalem, framställer Herren å ena sidan såsom den, i hvilken profetiorna om Sions konung vunnit fullbordan — i honom ha de messianska löftena blifvit sanning — och å andra sidan såsom konung i ett rike, som icke är af denna världen, således ett öfvervärldsligt rike, himmelriket, sanningens rike (jfr texten i den första af den nya årg. Joh. 18: 36, 37). Han är ljuset, den frälsande sanningen själf, som kommer, erbjudande sig åt sin församling i nåd till hennes räddning ur mörkrets väldighet. Evangeliet på 2:dra söndagen (Luk. 21: 25 ff.) talar om tecknen till Kristi ankomst i härlighet till fulländande af sitt rike, och därmed till förlossning för alla, som låtit sig frigöras af sanningen och blifvit ljusets barn. — 3:dje söndagen (Matt. 11: 2 ff. om Johannes' budskap) hänvisar oss till Kristi gärningar såsom bevisen på, att han är den utlofvade: Kristus genom sina verk bevisad såsom världens ljus, såsom konungen i nåd och sanning, mot hvars hjälpande och frälsande makt ingen nöd håller stånd, och som i oändligt förbarmande antager sig de elända. — I perikopen på 4:de söndagen (Joh. 1: 19 ff.) mottaga vi Johannes döparens vittnesbörd om Jesus, att han och ingen annan är den, som komma skulle, omätligt upphöjd som han är öfver Johannes och öfver alla andra Guds sändebud. — Därför: »Herren kommer, Konungen i nåd och sanning», — hyllen honom i tro! — Han kommer till doms, — vaken och bedjen, att I mätten vara redo för

hans möte; — men han kommer ock till salig förlossning för sin församling, — stärken eder i hoppet till allt tålamod! — Han är den, som komma skulle, den åt fäderna utlofvade, — vänten ingen annan!

Första söndagen i advent.

Den första söndagen i advent är kyrkoårets första dag. Dess betydelse är att för Guds församling förkunna hennes herres och konungs förnyade ankomst till henne, och då han kommer, medför han hela sin fullhet och rikedom, genom hvilken allt, hvad församlingen behöfver till frälsning och delaktighet af evigt lif, henne tillbjudes och skänkes. Det började kyrkoåret är ett *nådens* år.

Text: Matt. 21: 1—9.

Exegetiska anmärkningar. Hos alla fyra evangelisterna igenfinnes berättelsen om Jesu konungsliga intåg i Jerusalem (jfr Mark. 11: 1—10; Luk. 19: 29—44; Joh. 12: 12—19). Enligt Johannes kom Jesus sex dagar före påsk till Betania, där han gästade i Martas hus. Lasarus, som Herren ej långt förut uppväckt från de döda, var närvarande vid den måltid, som de bägge systrarna tillredt för Jesus och hans lärjungar. Dagen därefter, således fem dagar före påsk, skedde intåget. Enligt den traditionela åsikten var denna dag söndag. Andra (Godet, Nebe m. fl.) antaga måndagen därpå. Tågets utgångspunkt var Betania, beläget 15 stadier, ungefär $\frac{1}{4}$ sv. mil, från Jerusalem. Emellan Betania och Jerusalem på den lägre sluttningen af Oljeberget låg den lilla, nu spårlöst försvunna byn Betfage. Vid ankomsten dit gifver Jesus lärjungarne den befallning, som vi läsa i

V. 1. *τότε* = *då* (non prius, Bengel) sände Jesus två sina lärjungar in i byn. Tonvikten på tidpunkten härför antyder,

att Herren handlade enligt en bestämd plan; han har för afsikt att uppfylla profetian i Sak. 9: 9 ff. — *Två* lärjungar; såsom alltid, så ock här, sänder Jesus icke en ensam lärjunge i sina ärenden; inbördes bistånd.

Vv. 2, 3. *εὐθὺς εὐρήσετε* = »I skolen strax finna». Någon underrättelse om åsninnan och platsen, där hon var bunden, hade Jesus icke kunnat erhålla; därför här en uppenbarelse af det underbara vetande, som var honom eget. — *λύσαντες ἀγάγετέ;* lärjungarne behöfva ej fråga åsninnans ägare om tillåtelse att taga henne. I känslan och medvetandet af sitt messianska majestät och sin rätt såsom den konung, som allt tillhör, gifver Jesus befallningen. *Κύριος αὐτῶν χρεῖαν ἔχει* = »Herren behöfver dem»; ett konungsligt bjudande ord, genom hvilket utan alla tvångsmedel Jesus oemotståndligt gör sin rätt gällande.

Vv. 4, 5. Jesus hade klart medvetande därom, att hvad han nu företog sig, var uppfyllelse af profetian i Sak. 9: 9 (jämte Es. 62: 11); han handlade i lydnad för Faderns i profetian kungjorda vilja och råd. Hos lärjungarne uppstod insikten därom först efter Jesu förhållande (Joh. 12: 16).

Vv. 6, 7. Lärjungarne lyda i *tron*. De förstå ej orsaken till Herrens handlingssätt, men i förhållande till honom och hans ord hade de fått lära sig att icke resonnera, utan tro och lyda. De förde både åsninnan och hennes fåle till Jesus, bredde sina kläder — »att han må sitta mjukt» — på dem bägge, lämnande åt Herren valet att begagna sig af hvilkendera han ville.

Vv. 8, 9. *ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος*; af det myckna folket hade en del, lockad af ryktet om hans ankomst till Betania, samlats dit och följde honom sedan på hans färd. Under dennas fortsättning tillströmmade nya skaror. I samma mån tåget framgick, stegrades folkets hänförelse (jfr Luk. 19: 37), och vid annalkandet till Jerusalem nådde den sin höjd. Jesus hyllades såsom Messias både genom handling — bredandet af palmkvistar och kläder på hans väg — och jublande ord: *ᾠσαννὰ* o. s. v. (= »Hjälp, o Herre, Herre fräls!.)

»i höjden» = »gif frälsning och lycka (nämligen, åt konungen), Du, som bor i höjden»; motsvarande vårt: »lefve konungen!». Såsom hyllningsrop af Guds folk åt sin af Gud insatte och smorde konung är hyllningsropet bön.

Genom sitt intåg i Jerusalem erbjuder sig Herren högtidligt åt sitt folk såsom dess Messias. Det uppseende, han hittills varit så rädd att väcka, det framkallar han nu själf. Den afgörande stunden var inne; det gällde för judarne och särskildt för deras ledare att välja: antingen tro på Jesus och helt öfverlämna sig åt honom, eller afgjort förkasta honom. Herren visste väl, huru valet skulle utfalla, men allt skulle dock å hans sida göras för att, om det eljest varit möjligt, bringa Israel till att känna tiden, då det söktes af Gud för att undfå uppfyllelsen af de stora åt fäderna gifna löftena. — För öfrigt har intåget i Jerusalem en symbolisk betydelse, och från denna synpunkt bör texten, såsom redan i det föregående blifvit antydt, behandlas.

Perikopens grundtanke blir i enlighet härmed: *Jesus kommer såsom konung med fullheten af sin nåd till sin församling att genom sitt ord och sin Ande meddela henne allt, som hon har af nöden till sitt bevarande, stärkande och tillväxt i tro och kärlek.* Den andra sidan af denna adventstanke se vi i maningen till Guds församling att rätt möta sin till henne nådefullt kommande konung och ära honom ej blott med läpparnas hosiannarop, utan äfven genom tacksamt mottagande och troget bruk af den nåd, han så rikligt tillbjuder henne. — Tillämpningsvis kan påpekas, huru, likasom judarne bringades till det afgörande valet i afseende på Jesus genom hans konungsliga intåg i Jerusalem, hvarje nytt nådestillfälle och särskildt hvarje nytt kyrkoår medför, ju längre desto bestämdare, nödvändigheten för hvar och en af oss att göra sitt val: med eller mot Kristus. Den glada adventsstämningen får sålunda ett inslag af allvar, som i själfva verket aldrig bör saknas, så snart fråga är om kristendomen och vårt, vår evighet bestämmande, förhållande till honom.

Homiletiska vinkar. »Då Jesus med sitt ord och sakrament kommer för att hålla sitt intåg i människornas hjärtan, så är det att märka, att hans lärjungar, särskildt de, som hafva fått försoningens ämbete sig anförtrödt, därvid hafva att vara hans medarbetare (1 Kor. 3: 9): de ha i likhet med Jesu första lärjungar att hvar och en på sitt sätt befrämja Herrens intåg i själarna.» (Hultkrantz).

V. 1. *Då*, när Herren kom till Betfage, sänder han lärjungarne. Han gör allt i rättan tid och på rätta sättet. Förut har han på det bestämdaste afvisat hvarje hyllning af mängden. *Nu*, då hans död är för handen och ingen längre kan misstaga sig om arten och beskaffenheten af det rike, han var kommen att grunda, nu framkallar han själf denna hyllning. Han *var* Sions konung; därför borde han ock såsom sådan någon gång uppträda och det just på det sätt, som var profeteradt. I ljuset af denna profetia borde särskildt judarnes skriftlärd ha förstått Jesu intåg i den heliga staden. Att de ej förstodo den stora handlingen, kom sig däraf, att de nu en gång för alla hade fastslagit en viss själfgjord åsikt om Messias och hans rike och därmed en metod för skriftutläggning, som gjorde, att de icke kunde se ljus i Guds ljus. Det går lätt nog, nu som då, att läsa i skriften just det man *vill* läsa där. — Jesus sände *två* sina lärjungar: äfven i arbetet för Guds rike, ja, framför allt där vid lag, är det icke godt, att människan är allena. Trötthet, missmod, slapphet och försumlighet intar lätt den, som kämpar eller menar sig kämpa ensam. Gemenskap i arbetet medför inbördes uppmuntran och därför större kraft och uthållighet.

V. 2. Då Herren vet och känner allt, så blir hans styrelse alltid afpassad efter förhållandena eller just sådan, den *bör* vara. Hans vägar äro godhet och sanning, ehuru de ofta gå öfver allt vårt begripande. Då han bjuder oss något, sa kunna och bära vi med förtröstan lyda, äfven om saken skulle synas oss underlig, orimlig och omöjlig.

V. 3. »Herren behöfver» — underbara motsägelse. *Herren*, ägaren till allt, *behöfver!* Han behöfver oss, vill ha oss till hjälp i sin rikssak. Detta är nåd; det är ära för oss och borde, icke minst då Herrens tjänst kräfver af oss stora offer, vara ett vårt glädjeämne. »Herren *behöfver*, ja, såsom modersbröstet behöfver barnet.» (H. Müller). — »Strax släpper han dem»; Herrens makt öfver hjärtan. Alla människor, äfven de gudlösa, äro i hans hand. *Ömvända* kan han icke alla; vi ha den stora, fruktansvärda makten att tillstänga våra hjär-

tan för hans nåd. Men länka människornas råd, böja deras hjärtan och verk, så att de med eller mot sin vilja måste främja hans sak, det kan, det gör han. Hvilken frimodighet bör ej detta väcka i alla hans rättsinniga tjänares hjärtan! Allt skall slå ut till Guds ära, allt skall samverka till deras bästa; hvarföre då vara missmodig eller låta sig nedslås af mötande hinder och svårigheter eller däraf, att icke allt går efter mänsklig uträkning?

V. 4. Alla Herrens löften, alla profetior, *måste* uppfyllas. Jesus har i kraft af den i honom boende gudomliga visheten fullkomligt förstått hvarje profetia, och fullkomlig i lydriad, som han var, har han med klar insikt uppfyllt »det som är skrifvet» just på rätta tiden och på rätta sättet. Vi åter förstå sällan profetiorna, förr än de gått i fullbordan, och den, som företoge sig att själf spela en deras uppfyllare, skulle, själf bedragen, bli en förförare. Man tänke på Montanus och andra. Dock böra vi ödmjukt forska äfven i det profetiska ordet och bruka det så, att vi däraf hämta den varning, den väckelse och den tröst, som det är ägnadt att meddela.

V. 5. »Sägen dottren Sion»; en befallning, närmast ställd till predikanter och lärare. Må de noga akta på innehållet af det budskap, Herren gifver dem att förkunna. Ve den präst, som ej af sin Herres mun mottager ordet, just såsom han gifver det, och som ej frambär det, just såsom han undfått det, utan förfalskar det. — »Se din konung.» Ett ord till församlingen, hvaraf hon kan lära sig förstå, hurudan hennes konung är, huru han kommer till henne, och huru hon har att skicka sig emot honom. Allraförst är det dock ett väckelserop, manande henne att gnugga sömnen ur ögonen och låta sig värma till en af fullt hjärta gående hyllning af denne oförliknelige konung, ja, af ett hjärta, fullt af tacksam glädje för hans nådebesök och brinnande af den kärlek, som omsätter sig i verk och gärning.

V. 6. Har man förnummit ett ord och löfte af Herrens mun, så har man att *tro*; har man erhållit en befallning, så har man att lyda. Den, som i tron lyder Herrens vilja, utan att han ser, d. ä. utan att hans förstånd kan framlägga på noggrann beräkning grundade skäl för, att han skall lyckas i utförandet af det, som blifvit honom uppdraget, eller för verkligheten och sanningen af det, som Herren lofvar eller förkunnar skola ske, han får i sinom tid erfara, huru intet af Herrens ord faller till jorden. Tro och lyd, utan att se, så skall du ock få *se*, och då skall du prisa Gud.

V. 7. »Lade sina kläder på åsnan.» Kärleken vill göra allt så godt och angenämt för den älskade, som möjligt. Älska vi vår frälsare, huru gärna ville vi, om vi eljest kunde, genom att uppoffra allt för honom bespara honom möda. Men han har först älskat oss; han hade ett hårdt säte på korset, på det att vi skulle komma att »sitta mjukt», sitta i frid och glädje under hägnet af hans förtjänst. Skulle vi då icke vara angelägna om att i någon ringa mån återgälda hans kärlek genom att tjäna honom i hans lemmar? Ack, det finnes så många, hvilka ha en fruktansvärdt hård bädd att ligga på: hungrens, kvalens och jämmerns törnbädd; ha vi då ej något att gifva dem, som kan komma dem att ligga litet mjukare?

Vv. 8, 9. »Hyllen sonen» (Ps. 2: 12)! Lägg för hans fötter, honom till ära, dina kläder = all din egen rättfärdighet, på det du må lefva på och i hans rättfärdighet. Men »tag ock kläderna af kroppen och gif honom» = gif honom icke blott af ditt öfverflöd; tag dig något nära; offra något åt honom. Gud, som gifvit dig sin son, vill gifva dig allt med honom (Rom. 8: 32); har du gifvit dig själf, ditt hjärta, åt Herren, så gifver du gärna allt annat; med dig själf har du ju gifvit allt, hvad du äger, dina gåfvor, din kraft, din egendom. — Hylla din konung ock med din muns bekännelse. Tror du, så talar du (2 Kor. 4: 13; Ebr. 13: 15). Vaktom oss dock för den tanken, att stundens kanske snart fördunstande hänförelse är ett bevis på verklig tro. Lifliga rörelser kunna finnas hos i grunden ännu obrutna hjärtan. Det var hänförelse, det var jubel vid Kristi intåg i Jerusalem, men många af dem, som ifrigast och eldigast ropade sitt hosianna, skriade några dagar därefter: »korsfäst, korsfäst honom!»

Predikoutkast.

1.

Inl. Söndagens betydelse i kyrkoåret. Den medför det första af de nådestillfällen, hvilka det nya kyrkoåret genom Guds barmhärtighet skall bjuda oss. Den ropar till församlingen: »Herren kommer i nåd till dig.» Den manar ock att under förödmjukelse för under det förra året begången otrohet och försumlighet rätteligen vakna upp till att med nådehungliga hjärtan mottaga nådens konung.

Ämne. Adventssöndagens fröjdefullt manande tillrop till Guds församling: Se, din konung kommer till dig med ny nåd!

- I. Huru Herren kommer med nya nådestillbud.
- II. Hvertill budskapet härom manar församlingen.

I.

- 1) Herren kommer, en konung med konungsliga rättigheter och konungslig makt. Han har rätt till allt (jfr v. 2); framför allt till våra hjärtan; med hans ord är konungslig makt; det förmår åstadkomma villig lydnad i tro och kärlek (jfr v. 3).
- 2) Han kommer, en konung i nåd och barmhärtighet; saktmodig och mild, med förkunnelse och tillbud af syndaförlåtelse ock lif (jfr v. 5).
- 3) Han kommer för att upprätta sitt rike i syndares hjärtan; icke blott frälsa några enskilda, utan bilda, stärka och inviga en ny tingens ordning, där Guds vilja sker; en ny andlig gemenskap mellan människorna medelst tro på hans namn. Detta rike ej af denna världen (jfr v. 5).

II.

- 1) Tag emot honom med det lärjungasinne, i hvilket du aktar på och gifver honom rätt i hans ord = tro v. 6.
- 2) — med kärlekens hängifvenhet åt honom själf och hans heliga sak (vv. 6, 7).
- 3) — med den frimodiga bekännelsens hyllning af honom inför världen (vv. 8, 9).

2.

Inl. Uppb. 19: 11, 16.

Ämne. Jesus, konungen.

- 1) Jesus är den rätte konungen; han äger det sanna konungsliga majestätet och den sanna konungsliga makten.

a) Det sanna konungsliga majestätet är ej det, som framträder i och beror på yttre ting, utan den härlighet, som finns hos per-

sonen själf, och detta majestät äger Jesus, ty (1) han är Guds enfödde son, Guds härlighets återsken och hans väsens fullkomliga afbild Ebr. 1: 3; (2) rättfärdighetens, nådens och sanningens innehafvare och källa.

b) Den sanna konungsliga makten är den, som personen har i sig själf, i sitt eget väsen och endast af honom själf beroende, och den makten har Jesus, ty (1) i honom bor gudomens fullhet, således ock den gudomliga makten, som ej har någon annan källa än sig själf: (2) han har all myndighet i himmelen och på jorden (Matt. 28: 18).

2) *Jesus är den rätte konungen; han har den högsta konungsliga rätt (v. 3).*

a) Han har herrarätt till och öfver allt skapadt, ty allt är skapadt genom honom och till honom (Kol. 1: 16).

b) Han har framför allt rätt till hvarje människohjärta, ty människan är ej blott ursprungligen skapad till hans beläte, utan ock af honom dyrt återlöst.

c) Denna sin nåds och kärleks konungsliga rätt till oss gör han gällande genom sin helige Ande, då han öfvertygar om synd, rättfärdighet och dom (Joh. 16: 8) och verkar den tro och kärlek, hvarigenom vi hylla och tjäna honom såsom vår konung (vv. 6, 7).

3) *Jesus är den rätte konungen: han är innehafvare af den sanna konungsliga nåden.*

a) Han har den högsta benådningsrätt, rätt och makt att förlåta *all* synd, blott den bekännes och öfvergifves.

b) Hans nåd ej blott befriar från vrede och straff, utan renar och helgar äfven hjärta och lefverne.

c) Hans nåd förskonar ej blott från döden, utan gifver äfven lif åt de döda.

4) *Jesus är den rätte konungen: hans regering förer ovillkorligen till det rätta målet.*

a) Målet är hans rikes seger och fulländning (1) i hvarje enskild själ, (2) i det hela = ny himmel och ny jord, där Guds vilja fullkomligt sker.

b) Till detta mål leder Herrens regering på vägar af högsta visdom och makt, i det han genom sin Ande och sitt ord skingrar mörkret i världen, nedslår onskans fästen, vinner själar, förenar dem i sig själf till en andlig lekamen, helgar de sina alltmer, fulländar dem i evigt lifs härlighet och slutligen gör allting nytt på sin sista stora adventsdag.

3.

Ämne. Konungen Jesus och hans rike.

I. Konungen.

II. Riket.

I.

1. *Jesus är konung i kraft af sin börd.*

a) Han är född konung, ty han är Guds son, arfvinge till Faderns herradöme. (Ebr. 1: 2, 3, 8).

b) Han äger därför den högsta konungliga härlighet: den af Fadern enföddes härlighet (Joh. 1: 14); makt (Matt. 28: 18); ära (Joh. 5: 23); nåd och sanning.

2. *Jesus är konung på grund af sitt verk.*

a) Han förde ett sant konungsligt lif på jorden, framställande i fullkomlig helighet och kärlek det sanna andliga majestätet.

b) Han kämpade en konungslig strid, då han drog i kamp med satan och hans rike, och vann därvid en konungslig seger.

c) Därmed vann han åt sig såsom människosön den rätt, han af evighet hade såsom Guds son, nämligen att sätta sig på Guds högra sida på hans tron för att vara en konung öfver allting till evig tid.

II.

1. *Jesu rike sträcker sig visserligen öfver allt skapadt (»allmaktens rike»), men framför allt är han konung i nådens rike, som sträcker sig till och omfattar alla, som tro på hans namn.*

a) Jesu allmaktsgrening står i gudsrikets tjänst = syftar till upprättande och fulländande af den nya skapelseordning, som han grundlagt i och genom sig själf.

b) Därför är Jesu konungadöme först och främst ett nådens och frälsningens rike med dess saliga förmåner (Rom. 14: 17), dess heliga lagar och saliggörande kraft och omfattande alla, som tro på och tjäna Kristus i helighet och rättfärdighet.

2. *Jesu rike i dess fulländning är härlighetens rike, som han vid sin sista tillkommelse skall upprätta, och som innefattar allt, som hör till det eviga lifvet i dess fullhet. Skriftens ord om den nya himmelen och den nya jorden äro uttrycket för detta fullkomliga tillstånd, då hela skapelsen, efter hvart och ett tings och hvarje varelses natur, skall vara geromträngd af det eviga lifvets härlighet.*

4.

Ämne. Välsignad vare han, som kommer i Herrens namn!

1. Ty då han kommer i Herrens namn, kommer han icke blott såsom ett af Guds vanliga sändebud, utan såsom den, genom hvilken Gud själf besöker oss.
2. Ty han kommer såsom en konung med konungslig nåd och makt till frälsning för alla, som tro.
3. Ty han kommer för att blifva hos oss kvar och under ett nytt kyrkoår meddela oss nåd för nåd, om vi blott hålla våra hjärtan öppna för honom.

5.

Ämne. Jesu andliga hyllande.

I. I tron.

II. I kärleken.

I.

1. Ett sådant hyllande visade folket och lärjungarne i evangelium mot Jesus, ty då de utropade honom för en konung, såsom Luk. 19: 38 berättar, ändock Jesu anseende var ganska ringa, så visar sig däri trons egentliga väsen, som ser hän till de andliga tingen, hvilka ej synas för de lekamliga ögonen eller af den mänskliga tanken fattas.
2. Jesu hyllande i tron sker, då en botfärdig själ med tron mottager Jesus såsom sin andlige konung, af hvilken hon väntar sig till sin själ samma förmåner, som en undersåte i det lekamliga väntar sig af sin jordiska konung, näml. nåd = förlåtelse; skydd mot andliga fiender.
3. Till ett sådant hyllande kommer det, då en Jesu lärjunge troget ropar: Hosianna, Davids son, hvilket åter är en frukt däraf, att konungen Jesus har med lika saktmodighet kommit till själen, som då han fördom höll sitt intåg i Jerusaleml.
4. Att ett sådant andligt hyllande skett, visar sig däri att människan, likasom Jesu lärjungar i evangeliet, vågar att på Jesu befallning företaga sig det, som är stridande mot världens allmänna grundsatser och tänke-

sätt (vv. 2, 3, 6), och att människan dristar sig att för världen bekänna sin frälsares namn, oaktadt den fara, som därmed är förbunden.

II.

1. Jesu andliga hyllande i kärleken sker därmed, att en troende själ fattar och bevisar mot Jesus en lika trohet och lydnad, som lärjungarne i evangelium bevisade (v. 6).
2. En troende själ fattar en sådan tillgifvenhet för Jesus i sitt hjärta, då hon i sitt hjärta välsignar sin frälsare för det, att han kommit hit i Herrens namn att utföra Guds sak till människornas frälsning (v. 9).
3. En sådan trohet och lydnad mot Herren visar sig likasom hos lärjungarne i evangeliet i ett bemödande att tjäna Herren Jesus och att hjälpa dem, som äro människans följeslagare på salighetens väg (vv. 7, 8).

Schartau.

6.

Ämne. **Hvad är det nya kyrkoåret för ett år?**

1. Ett nytt präfningsår (Herren pröfvade de bägge lärjungarnes lydnad v. 2).
2. Ett nytt nådesår (Herren kommer »saktmodig och mild»).
3. Ett nytt lifsår (tecknen till ett vaknande nytt lif hos folket, som hyllar Kristus).

Nebe.

Andra söndagen i advent.

Han, som en gång kom i tjänaregestalt till världens frälsning, och som fortfarande kommer såsom nådens och sanningens konung till sin församling, han skall en gång komma såsom domare i härligheten af sitt gudomliga majestät. Heter det den 1 söndagen i advent: »*Gläd dig, dotter Sion, ty din konung kommer*», så skall det då heta: *Se, han kommer med skyn och alla ögon skola se honom, och de honom stungit hafva och alla släkten på jorden skola jämra sig; ja, amen* (Upp. B. 1: 7). Det är således om Kristi ankomst till domen och särskildt om de denna ankomst omedelbart föregående tecknen vår text handlar. Den är emellertid i dess egenskap af adventstext icke så mycket att betrakta från dess domskarakter som fastmer från synpunkten af den förlossning (v. 28), som Herrens tillkommelse skall medföra för de troende. Dessa och endast de kunna, såsom de där mottagit och använt den genom Kristi första ankomst uppenbarade nåden och sanningen, med glädje motse Herrens sista tillkommelse och undfå förlossningen till delaktighet af härlighetsrikets oändliga salighet.

Text: Ev. Luk. 21: 25—36.

Exegetiska anmärkningar. Denna perikop utgör den senare delen af det tal, som Jesus, sittande på Oljeberget (Matt. 24: 3 ff.), höll till sina lärjungar med anledning af deras fråga, när den af Jesus omnämnda förstörelsen af Jerusalem (Luk. 21: 5—7; Matt. 24: 2, 3; Mark. 13: 1—4) skulle inträffa, och hvilka voro tecknen till Jesu tillkommelse och världens ände. Från och med 8 v. till v. 25 talar Herren om Jerusalems före-

stående undergång och tecknen därtill. Med v. 25, eller med vår text, börjar den afdelning af talet, som har afseende på världens ände. Denna sättes visserligen i sammanhang med Jerusalems förstöring, som till den är en förébild, men skiljes dock tydligen därifrån, i det att det, som från och med v. 25 säges, angifves skola inträffa (*ἀπὸ οὗ*) *πληρωθῶσι καιροὶ ἔθνων*. Detta framgår nämligen däraf, att det heter, det Jerusalem skall varda förtrampadt af hedningarne, *till dess* (*ἔρχεται οὗ*) hedningarnes tid är fullbordad = tiden på en gång för hedningarnes yttre herravälde öfver Israel och för nådens erbjudande åt dem. — Texten beskriver först (vv. 25—27) tecknen, som bebåda Herrens ankomst, sedan, vv. 28—33, parusiens betydelse för de troende och, vv. 34—36, huru de skola vara beredda för att möta den. De i vv. 25, 26 omtalade tecknen äro tvifvelsutan att förstå i bokstaflig bemärkelse. De torde ha en viss förébild i det, som skedde vid Jesu korsfästelse, ehuru de skola blifva af ofantligt mycket större omfattning och väldighet. Stora rörelser inom andens värld pläga alltid åtföljas af skakningar inom naturområdet; nu, när den allt afgörande dagen stundar, få dessa rörelser en oerhörd omfattning och blifva af en långt fruktansvärdare grad än någonsin förut. Därföre skola ock människorna uppgifvas *ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας*: timor præsentium; expectatio futurorum (Bengel). — *δυνάμεις*; krafter. »Likasom ett skepp, förr än det fullständigt krossas, knakar i alla fogningar, så skall det klot, vi bebo (*ἡ οἰκουμένη*), och hela vårt solsystem undergå utomordentliga skakningar. De drifvande krafterna (*δυνάμεις*), som hittills hållits inom sina tillbörliga skrankor, skola likasom frigöras från sina lagar af en okänd makt. (Godet).

Vv. 27, 28. Sedan dessa våldsamma rörelser upphört, skall världen plötsligt skåda människosonen komma i sin härlighet; *ἐν νεφέλῃ*, symbol af domen; *δόξα*, den från Kristus utgående synbara gudomshärligheten (jfr Matt. 17: 2; Luk. 9: 29; Mark. 9: 3; — *ἐπάρατε* lyften med frimodighet och glädje upp edra hufvud.)

Vv. 29—31. De i sig själfva förfärliga skakningarne äro således idel hugnande tecken för de troende, vårbrytningarne, som bebåda sommarens ankomst. De förfärliga domstecknena synas vara en underlig bild af fikonsträdet och alla träds knoppning, men sedda i *andens* ljus äro dessa tecken ljufliga budbärare, som den eviga sommaren sänder framför sig, uppmuntrande tecken till förlossning för den hårdt tryckta församlingen.

V. 32. ἡ γενεὰ αὐτῆς; »detta släkte». Uttrycket mycket olika tolkadt: 1) judafolket; 2) den då lefvande generationen; 3) lärjungarne; 4) detta *onda* släkte. Den sistnämnda tolkningen fattar orden i den specifika bemärkelse, i hvilken de ofta förekomma (jfr Mtt:s 11: 16; 12: 39, 41, 45; 16: 4; 17: 17; 23: 36; 24: 34; Mk. 8: 12, 38; 9: 19; 13: 30; Luk. 7: 31; 11: 29, 30, 31, 32, 50, 51; 17: 25; Ebr. 3: 10 m. fl.). Hvilken af dessa tolkningar man antager, stöter man på svårigheter. Dock synes den sistnämnda tolkningen vara att föredraga. Tankegangen skulle då vara följande: så visst som sommaren är nära, då träden slå ut, så viss är ock min tillkommelse. Detta släkte, denna förvända art skall förblifva ända till änden, lefva för dagen och anse min tillkommelse för en amsaga. Låten eder icke därpå förföras från tron; hållen fast därvid, att jag skall återkomma. Låten dem prata (Nebe). Men om uttrycket skall fattas på detta sätt, då kan Herren därmed ej ha velat till de förut omtalade tecknen foga ett nytt, utan orden maste fattas i sammanhang med förmaningen till lärjungarne att vara vakande (v. 34, 36).

Vv. 33—36. Jesu ord äro icke underkastade växling såsom himmel och jord; de skola stå fast och gå i fullbordan. Men icke blott detta; de, d. ä. den sanning, som i dem har fått sitt uttryck, är evig sanning och bevisar sig vara det genom det eviga lif, den meddelar åt dem, som upptaga den i sina hjärtan. Så fattade äro orden en försäkran därom, att lärjungarne och andra troende ej skola med världen förgås, utan lefva i evigt lifs härlighet. -- Under världens tillstånd vid Kristi tillkommelse äro de troende utsatta för svara frestelser till andlig sömn. Det lustiga världsväsendet och

den allmänna säkerheten lockar till världslikställighet (*κραίπιλη καὶ μέθῃ*) och den församlingen tryckande förföljelsenöden frestar till ängslan för det jordiska (*μερίμναις βιωτικαῖς*) — *παγίς*, oförsedt, plötsligt, midt under det trygga världsväsendet. *σταθῆναι* = sta, besta inför människosonen, i hans dom.

Perikopens grundtanke. Herrens tillkommelse till doms, fruktansvård för de gudlösa, men salig för de troende, om de befinnas vakande, när deras Herre kommer. I sammanhang med advents- och jultanken säger den oss, att såsom vi böra med »stor glädje» hälsa hans födelse, som kommer till oss såsom frälsningens konung, så bör i denna glädje icke saknas Herrens fruktan, så att vi icke lättsinnigt umgås med eller förkasta den ousägliga kärlek, som mandomsanammelsen uppenbarar, ty han, som nu kommer i nåd med frälsningsförkunnelse och frälsningstillbud, han skall en gång komma såsom den omutliga domaren, och på vårt förhållande till honom under nådatiden beror vårt öde, då vi blifva ställda inför hans dom (jfr Mk. 16: 16).

Homiletiska vinkar. Vv. 25, 26. Icke blott i sitt ord, utan ock i naturen vittnar Gud om sig själf. Naturskalkningarne symbolisera hans heliga vrede och äro i sin mån yttringar däraf, men endast i ordets ljus förstå vi deras allvarliga predikan. De otrogna känna vidskeplig fruktan vid våldsamma naturföreteelser; de troende böra af dem låta sig väckas till vaksamhet, — de äro ett: gif akt! — men bäfva bör ingen, som i tron har Gud till sin käre himmelske Fader, ty den, som hör Kristus till, är uttagen från vreden. — Nu talar man så mycket om naturlagarnes fasthet och orubblighet; huru annorlunda skall man ej finna saken, när den naturen sammanhållande ordningen gifver vika, och världen börjar vrida sig i dödsryckningar. Naturens fasthet är endast skenbar, men ett rike finns, som icke kan bäfva (Ebr. 12: 28), och det skall i all sin makt och härlighet uppenbaras, när vid Herrens ankomst jord och himmel fly för hans ansikte. Se till, att du blir delaktig af det riket. Då skall också du utan bäfvan kunna möta Herrens dag.

Vv. 27—31. *Människosonen*, den sanna människan, släktets urbild och hufvud, vår broder, som på samma gång är Guds evige son, han blir vår domare. Huru högt är då ej i honom mänskligheten upphöjd. »Hic homo homines salvet;

hic homo homines judicat (Bengel). Domen såväl som försoningen måste vara en mänsklighetens egen gärning genom honom, som är hennes hufvud, så till vida som domen innefattar ett ärande af Guds rättfärdighet (jfr Godet till Joh. 5: 27). — Huru stort och saligt är det ej att i äfven det svaraste lidande kunna se ett förlossningstecken. Så är förhållandet med dem, som höra Kristus till, och det ej blott vid den yttersta domens inbrytande, utan i första hand äfven vid annalkandet af döden, hvilken ju i själfva verket är för den enskilde, som ej upplefver den yttersta dagen, den allvar samma budbärare, som kallar själen till inställelse inför Guds tribunal (Ebr. 9: 27). — Med Herrens parusi inbryter den eviga sommaren; skola vi då bäfva för de stormar, som bebåda den? Huru längtar man ej efter den långa, kalla och mörka vintern efter sommar, efter solljus, värme och lif! I förhållande till den värld, som skall komma, är den n. v. världen sasom en frostig vinter; död och dödskamp kännetecknar detta lif af sorger, mödor och besvär; synden besmittar och förgiftar allt, och under förgängelsens trældom suckar hela skapelsen. Skulle vi då ej lyfta våra hufvuden upp, när det börjar visa sig, att slutet på allt detta är nära, och att morgonrodnaden af en ny och bättre dag börjar flamma! Herren gifve oss ett rätt, lefvande hemlandssinne, det himmelska sinnets trängtan efter det fullkomliga väsendet, som finns i vår Faders hus med de många boningarne, och det härlighetens hopp, som gör oss vissa om vårt upptagande i detta hus, vårt rätta, saliga hem.

Vv. 32—36. Ingen vänte, att de gudlösas hop så småningom skall försvinna från jorden. »Detta släkte skall icke förgås», så länge det n. v. tidsskicket råder. Först domen skall undanskaffa allt ogräs, alla dessa de troendes plågoris, som göra vistelsen här nere för dem till en plåga i samma man de hafva och tillväxa i det heliga sinne, som pinas af allt hvad ondska och synd heter. Men huru seg är ej det ondas motståndskraft, då det ej rymmer fältet för Guds i Kristus uppenbarade kärlek, utan vet att behålla sitt lif ända till dess Guds allsmåktiga vrede blir uppenbar. Dock, Kristi kärlek är oändligt starkare än satans makt; det erfara de, som mottaga kärlek till sanningen och tro i Jesu namn. — Salig den, som hör och gömmer Guds ord; han har den eviga säden i sig; han skall icke förgås, när allt annat, äfven de visaste och mäktigaste människoord blifva till dunst. — (2 Petr. 3: 11). Huru platt intet är denna onda, förgängliga värld med allt dess väsen värd vår kärlek! — Vakta dig för hvarje slag

af rus, icke blott det, som verkas af starka drycker, utan äfven det, som kommer af en falsk, svärmisk andlighet. Det gifves en oren profetia, som i sin gudaktighet är het som en bakugn (Hes. 7: 7), en religiös hänförelse, som står i köttets tjänst och närar det köttsliga sinnet, ja, detta äfven då, när den ej skyr matyrdöden (1 Kor. 13: 3). Fly den! Helig inre samling och besinningsfullhet (andlig nykterhet) är nödvändig för den, som skall kunna vara redo att möta sin i härlighet återkommande Herre. Andlig öfverretning öfvergår lätt till slapphet och sömn; det falska ljuset slocknar i domens stormar. Var alltid såsom en väntande. En sådan lyssnar tyst och spändt efter sin Herres fotsteg. Man mene ej, att den andliga nykterheten är oförenlig med en hänförelse af en hela människan genomdande makt. Tvärtom. Men den sanna hänförelsen är af evighetsnatur och har evighetens lugn i sig. — Huru fruktansvärdt skall ej de gudlösas lustiga säkerhet förbytas i förtviflan, när domens nät, midt under det att de såsom tanklösa fåglar hoppa omkring, griper dem, och de ej kunna undkomma! — Döden kommer i själfva verket alltid oväntad för de gudlösa. »Men för den, som sig bereder, vakar, beder, intet oförmodadt sker» (Hiller). — »Värdiga att *undfly* allt detta!» Ja, såsom en vaksam fågel som knappast kan undkomma fågelfångarens snara. Den rättfärdige blir ju med nöd frälst (1 Petr. 4: 18). Ingen må därför slå sig till ro, såsom ingen fara vore för handen; ingen förtröste på sina andliga erfarenheter, sin troskamp eller sitt vunna nådastånd. Vandra varsamt och i barnslig räddhåga (1 Pet. 1: 17). Håll sömnen från dina ögon genom ett flitigt aktande på Guds ord, hvars ljus skall hindra dina ögon att falla ihop, och tala flitigt med Gud. Bed! Då skall Herrens dag ej träffa dig oberedd.

Predikoutkast.

1.

Inl. Uppb. 1: 7. Genom hela den heliga skrift går ropet: Se, han kommer! I gamla testamentet syftar det hufvudsakligen eller i första hand på Herrens ankomst i köttet för att grundlägga sitt rike. Nya testamentet pekar ständigt på hans tillkommelse i härlighet för att fullända riket. — Domen, det stora genombrottet till fulländningen.

Ämne. Herrens tillkommelse.

I. Tecknen till densamma Text vv 25, 26, 29—33.

II. Hvad den skall medföra.

III. Huru de troende hafva att skicka sig för att vara redo att möta Herren.

I.

1. *Stora och fruktansvärda skakningar i himmelen och på jorden.*
2. *Förtärande ångest hos människorna under förbidan på det, som komma skall.*

II.

1. *För de gudlösa: dom; de gripas af densamma såsom af en snara (v. 35).*
2. *För de troende: förlossning (v. 28).*

III.

1. *Nyktra både i lekamlig och andlig mening (v. 34).*
2. *Vakande och bedjande (v. 36).*

2.

Ämne. Herrens tillkommelses kraft.

I. Tillkommelsen.

II. Dess kraft i de troendes lif.

I.

1. *Ordet om Herrens tillkommelse intar ett framstående rum i den heliga skrift; det är ordet om fulländningen af Herrens verk.*

a) Herrens verk = upprättandet af Guds rike, den nya världsordning, i hvilken synden är öfvervunnen och utkastad och helighet och rättfärdighet rådande.

b) Grundläggningen af detta rike, som i sig innefattar fulländningen, såsom fröet innefattar blomman, och som hade sin långa, djupa förberedelse i gamla testamentet, verkställdes af Kristus under hans köttis dagar. Försoningen, grundvalen för Guds rike.

c) Uppbyggandet af Guds rike invärtes i själarne äger rum under den nådens tid, som nu är, och som förhåller sig till Herrens tillkommelses dag, som gamla testamentet till det nya jfr Ap. G. 17: 30, 31.

d) Därföre är ordet om Herrens tillkommelse att betrakta såsom den ena hälften af Guds ord, som från en synpunkt sedt just är ordet dels om den komne, dels om den kommande frälsaren.

e) Man bör därför ej förbise denna sista del af Herrens verk. Man skall visserligen börja med ordet om den verkställda försoningen, men icke stanna därvid, utan bygga vidare och låta ordet om Kristi tillkommelse få sin tillbörliga plats och betydelse. — Ej blott *rättfärdiggörelse*, utan ock *härliggörelse*.

2. *Herrens tillkommelse bebådas af sådana rörelser inom alla skapelsens områden, som äro att betrakta såsom födslovänder till det nya lif, som skall uppenbaras* (vv. 25, 26, 29--31).

a) Våldsamma skakningar inom naturen; den öfre, himmelen, den undre, jorden.

b) Ångest och vända inom andens värld; de enskilda människorna bäfva, samhällena vackla.

c) Dessa i sig själfva fruktansvärda skakningar äro dock vårbrytningar, bebådande den eviga sommarens ankomst.

3. *Herrens tillkommelse är en plötslig, synlig tillkommelse i härlighet, hvarvid med uppenbarelsen af honom själf ock hans rike uppenbaras* (vv. 33, 36).

a) Att Herren kommer är lika visst, som att han är kommen och på det kraftigaste betygad af honom själf (v. 33).

b) Den innefattar hans uppenbarelse i den härlighet, i hvilken han vid sin himmelsfärd ingick, och i hvilken han nu är fördold. (Kol. 3: 4).

c) Han kommer plötsligt (v. 35; Mtt. 24: 27). Lika länge förberedelserna ha varit (Guds till bättring lockande tålmod Rom. 2: 4), lika hastigt inbryter domen med dess fulländning af Guds rike.

II.

1. *Kristi tillkommelses kraft bör förnimmas och uppenbaras i de troendes lif lika väl som kraften af hans död och uppståndelse.*

a) *Alla* Herrens verk, icke blott de skedda, utan ock de tillkommande (de utlofvade = föremålen för hoppet) kunna och böra enligt Guds vilja och ordning vara kraftiga till åstadkommande af ett rättsinnigt kristligt väsen. I gamla testamentet var Guds utlofvade, af de troende väntade frälsningsverk i Kristus kraftigt i alla troende; det utlofvade härliggörelseverket vid Kristi sista tillkommelse är sammalunda kraftigt i nya testamentets rätta barns lif, då och i samma mån, som de omfatta det i den tro, som är ett visst förlitande på det, som man hoppas (Ebr. 11: 1), och motse detsamma i ett lefvande hopp.

2. *Kristi tillkommelses kraft verkar tröst och frimodighet* (v. 28).

a) Tröst, inre stillhet och tålmod under tidens trångmål.

b) Frimodighet i förvisningen om fullkomlig seger och befrielse från alla inre och yttre fiender och allt lidande. Förhållande med Kristus.

3. — *vaksamhet, helgelseallvar och himmelskt sinne* (vv. 34, 36).

a) Vaksamhet under väntan på Herren.

b) Helgelseallvar för att kunna vara redo för hans möte.

c) Himmelskt sinne, evighetssinne.

3.

Ämne. Slutet på allt.

1. *Slutet på allt blir, att Herren kommer i härlighet.*

a) Herren kom en gång i tjänaregestalt för att frälsa världen. Då började den dom i det inre, som sedermera alltjämt fortgått, och som består däri, att människornas hjärtan blifva uppenbara (Luk. 2: 34) = tvingas att genom tro eller otro uppenbara, hvad i dem bor; intaga en afgjord ställning till Gud, antingen *med* eller *mot*.

b) Herren skall komma i härlighet till att i det yttre utföra och tillämpa den dom till lif eller död, som i det inre under nådatiden ägt rum hos alla, som hört evangelium.

c) Uppenbarelsen af Herren i hans härlighet föregås och tillkännagifves af svåra skakningar i naturen, begynnelsen till världens dödsarbete, såsom den där ej förmår bära Herrens härlighets uppenbarelse och därför måste lämna rum för det rike, som icke kan bäfva (Ebr. 12: 28; text vv. 25, 26) = en ny himmel och en ny jord.

2. *Slutet på världsmänniskornas äflan och lust blir jämmer* (v. 26).

a) De, som ha sitt allt i denna värld, få dela hennes bäfvan i förbidan på det, som skall komma.

b) Huru fasta synas ej nu jord och himmel vara, men då skola de skälfva såsom asplöf för stormvinden. Så äro ock nu barnen af denna värld säkra i sina synder; då skola de af förskräckelse uppgifva andan (v. 26); nu äro de lustiga i sitt onda väsen; då skall ångest och förtviflan gripa dem.

3. *Slutet på Guds barns kamp och strid blir salig förlösning* (v. 28).

a) De förskräckliga tecken, som uppfylla de otrogna med fasa, emedan de tillkännagifva undergången af den värld, som varit deras allt, äro förlösningstecken för dem, som under försakelsen af denna världens väsen hafva sin skatt i den tillkommande världen och vänta Guds sons uppenbarelse (1 Tess 1: 10), ty dessa tecken visa, att Guds rike är nära (vv. 27, 31).

b) Då kunna de troende upplyfta sina af betryck nedböjda hufvuden: trycket af den inneboende synden viker för den frihet från allt hvad synd och skräplighet heter, som då skall skänkas dem; trycket af främlingskapet i världen och plågan af världens ondska, misskännande och smälek viker för den saliga vissheten att komma till det rätta hemmet; trycket af den allmänna jordiska vedermodan försvinner för att gifva rum för härligheten i Guds rike, där ingen gråt, intet rop, ingen verk varder mer, ty det första är förgånget.

4.

Ämne. Den stora dagen.

1. *Världens dödsdag.*

a) Världen har haft en födelsedag; hon skall ock få en dödsdag.

b) Inbrytande dödstecken visa, att och när den dagen är inne (vv. 25, 26).

c) Den dagen är en stor och förskräcklig dag; uppenbarelsen af Herrens stora majestät och makt, medförande stor ångest hos dem, som haft sitt lif i den dödsdömda världen (vv. 25, 26).

2. *Herrens härliga uppenbarelses dag.*

a) Herren har haft sin förnedringsdag; då inleddes en stor nådedag för oss fallna människor

b) Han lefver nu i härlighet, men den är fördold, och tiden för denna fördoldhet är en tålmodets och nådens dag för oss,

men ock en dag, hvarunder vi ännu kunna neka hans härlighet och förkasta hans sanning.

c) Men den stora dagen skall uppenbara hans härlighet (v. 27); hans oändliga makt; hans utsägliga ära; hans rättvisa, oemotståndliga dom.

3. *De troendes förlossningsdag.*

a) De troende ha haft en förlossningsdag, då nämligen, när de uttogos från mörkrets våldighet och försattes i Guds sons rike.

b) Men just såsom de, hvilka icke höra världen, utan Guds rike till, är denna tiden för dem en tvångets och vedermödans dag.

c) Den stora Jesu Kristi tillkommelsesdag är ock deras stora förlossningsdag.

5.

Ämne. Gud vare lof, att denna värld ej är evig!

1. a) Den synd,
b) den strid,
c) den jämmer,
d) den död, som råder i henne skall en gång och för evigt upphöra.

2. a) Den helighet,
b) den frid,
c) den salighet,
d) det lif, hon saknar, skall komma, när hon (världen) förgås.

6.

Ämne. De troendes förlossningsdag.

1. *Deras dödsdag.*

2. *Herrens tillkommelsesdag.*

Tredje söndagen i advent.

Det till denna söndag hörande evangeliet pekar mera direkt på julens firningsämne än de tvenne föregående evangelierna. Att han, hvars ankomst i världen vi snart ga att fira, verkligen är den utlofvade, betonas här på ett sätt, som bör komma hvarje tvifvel att förstummas. Vissheten om, att Jesus och ingen annan är den af Gud sände medlaren och förlossaren, är ock nödvändig för att kunna rätt innerligt glädjas öfver hans födelse. Julfröjden har sin källa i trons visshet om Jesu frälsarekall och frälsarekraft, och beggedera betygas i vår text.

Text: Matt. 11: 2—10,

Exegetiska anmärkningar. Johannes döparen var för sitt frimodiga bestraffande af Herodes' äktenskapsbrytande lefnad i fängelse, utan tvifvel i bärghsslottet Machærus, öster om Döda hafvet i Perea. Hans fångenskap var dock ej strängare, än att hans lärjungar hade tillträde till honom. Dessa underrättade honom om Herren och hans verksamhet. Tvifvelsutan både begärde och mottog han dessa underrättelser med det lifligaste intresse; hans hela lif, alla hans krafter voro ju helgade åt förberedelseverket för Messias, och han hade ju i Jesus funnit denne sitt folks och hela världens frälsare. Det var nu med anledning af det, som Johannes hörde om Jesu verksamhet, som han sände två af sina lärjungar till Herren med den fråga, hvars besvarande var för honom, likasom för hans lärjungar, af en så utomordentlig vikt.

Vv. 2, 3. Hvad är det då i Jesu verksamhet, som förleder Johannes budskickning? Man har velat antaga, att

Johannes på detta sätt velat visa sina lärjungar från sig själf till Kristus, att han ville på den genaste vägen, den genom Herren själf och hans vittnesbörd, föra dem till tro på honom. Denna mening är dock oantaglig. Af hela berättelsen får man ovillkorligen det intrycket, att Johannes sände budskapet för sin egen räkning, sasom ock Jesus i sitt svar (v. 4) tydligen afser Johannes själf. Å andra sidan synes det vara omöjligt att antaga, det Johannes efter de vittnesbörd af Gud själf han mottagit om Jesu messianitet, om hvilken han ock själf aflagt de kraftigaste vittnesbörd, skulle i svarare mening ha tviflat på, att Jesus var den utlofvade. Men väl erfor han frestelsen att förargas i Kristus, d. ä. taga anstöt af eller låta sig förvirra af det sätt, hvarpå Jesus gick till väga, eller af hans gärningar. Det syntes nämligen Johannes, som i sin uppfattning af Messias och hans rike, väsentligen stod på det gamla testamentets (dock *icke* på de köttsligt fariseiska meningarnes) botten och icke ägde det fulla ljuset angående skillnaden mellan Messias första och andra tillkommelse, som om Jesu uppträdande icke motsvarade de profetiska utsagorna. Han hade ju själf betygat, att Herren skulle döpa icke blott med den helige Ande, utan ock med eld, d. ä. ej blott gifva lif och hälsa, utan ock döma och fördöma (Mtt. 3: 11). Då nu Jesus icke utträdde ur sin ringhet, icke genom väldiga maktuppenbarelser lät den skarpt rensande domen gå öfver detta släkte af huggormar, till roten af hvars lifsträd yxan enligt Johannes' vittnesbörd redan var satt (Matt. 3: 10, 12), då vet han, som man säger, icke hvad han skall tänka; han råkar i anfäktning och nöd, och därför sänder han sitt budskap till Jesus. Detta visar emellertid, att hans förtroende till Jesus är orubbadt: han lägger afgörandet i hans hand; han väntar endast af honom gåtans lösning och är beredd att helt och hållet böja sig under hans ord: hans tro är anfäktad, men den är icke utsläckt.

Vv. 4, 5. Jesus hänvisar Johannes till sina gärningar. Han var just omgifven af alla slags sjuklingar, som han botade (jfr Luk. 7: 21). Just dessa verk tillskrifvas i profetian

Messias (Es. 35: 5, 6; 61: 1, 2), skriftställen, på hvilka Herren tydligen syftar. Han fäster därmed Johannes' uppmärksamhet på den sida af den messianska verksamheten, som Johannes ej rätt påaktat, ehuru den var lika väl i det profetiska ordet omtalad som den andra sidan däraf, den dömande (jfr Es. 35: 4; 61: 2 obs. *hämnas*), vid hvilken Johannes nästan uteslutande synes ha fäst sig och sålunda funnit Kristi gärningar obegripliga. — *Πρωτοί*, jfr Matt. 5: 3 — »Hört och sett»: Opera, inquit, mea, verba mea sunt. (Augustinus). Johannes lärjungar *hörde* Jesus predika för de fattige; de *sågo* hans gärningar. »Om de under, hvilka Herren verkar, äro ämnade att endast vara den klockringning, som fran städer, torg och byar kallar mängden till Herren, om de vidare endast äro faktiska parabler, hvilka i bild framställa det, som Kristus genom kraften af sitt ord verkar i de förnuftiga väsendenas värld, så är därmed hörandets högre dignitet framför seendet framhållen». (Nebe).

V. 6. *σκανδαλισθή* = tar anstöt. Ordet betyder i aktiv form förarga, förorsaka anstöt, bringa någon på fall, i passivum taga anstöt af något, så att man därigenom bringas på fall. Här: taga anstöt af Kristi korsgestalt och hans sätt att verka, så att man icke kan finna sig därvid, fattar motvilja mot honom, hängifver sig åt otro och sålunda till sin egen förtappelse förkastar honom. Genom de föregående orden har Herren visat Johannes, att hans tvifvelsmål voro ogrundade, att han saknade skäl till anstöt och missnöje med Herren och hans verk. Nu *varnar* han Johannes (och alla andra) för faran att förargas, men hänvisar därjämte på den salighet, som den enfaldiga, orubbliga tillförsikten till honom medför.

Vv. 7, 9. *Πορευθέντων* = under det lärjungarne gingo bort, började Jesus tala om Johannes. Herren synes ha en dubbel afsikt med detta tal: först och hufvudsakligen att förekomma den otillbörliga ringaktning, som folket kunde fatta för Johannes med anledning af hans budskap (vankelmod, svaghet m. m.), sedan (indirekt) gifva judarne en väckande förebräelse för deras otro gentemot den stora botpredikantens vittnesbörd: »Das andere Stück des Evangeliums

ist eine Predigt, darin unser lieber Herr Kristus nicht allein den heil. Johannes trefflich hoch lobt von Predigt und Beständigkeit, dass er ein Ausbund sei für alle andere Prediger, sintemal er auch im Kerker seine Jünger zu Kristo sendet, sondern er schilt auch die Juden ihres Unglauben halber, dass sie solchen Prediger so gering achten und nach seiner Predigt gar nicht fragen. (Luther). — *θεύσασθαι* = skåda med bibegrepp af begapa. Judarnes skådelust till en stor del blott nyfikenhet. — *Κάλαμον*, rör, vankelmödig, en efter vinden för dagen sig rättande man — *Ἐν μαλακοῖς ἡμικεισμένον* = veklig, pjunkig, omtälig. Johannes motsatsen till allt detta. (jfr Matt. 3: 4). — *προφήτην* = profet och mer än en profet: Herrens omedelbara förelöpare på hans väg. Ju närmare konungen, desto större (jfr Malak. 3: 1). Är Johannes den af Malakias förkunnade ängeln, då är Jesus ock Messias; således ett indirekt vittnesbörd af Herren om sin messianitet.

Den homiletiska grundtanken. För Jesu messianitet vittna hans gärningar, hvilka just äro de äkta messianska (fräl-sande) verken, sådana de måste gestalta sig under tiden efter hans första ankomst i världen, och det troende betraktandet af dem är ett af de kraftigaste vapnen mot frestelserna till förargelse öfver Jesus och hans vägar. Tagen i sammanhang med juldagens festämne kan denna tanke så uttryckas: *han, hvars födelse i den största ringhet vi snart skola fira, är i sina verk kraftligen bevisad vara Guds son, Kristus, Herren i Davids stad. Mottag honom därför i obetingad tro.* — Med denna textens närmast liggande grundtanke står visserligen dess senare del eller Herrens vittnesbörd om Johannes icke i omedelbart sammanhang, men den sammanbinder i stället vår perikop med den på 4 söndagen, i hvilken Johannes' vittnesbörd om Kristus möter oss. Herrens vittnesbörd om Johannes i vår text försäkrar oss om, att hvad han, Johannes, betygar, det är ordet af en man, som hvarken är ett vassrör eller en hal hofman, utan just motsatsen därtill. Hans ord äro därför värda var fulla tillit.

Homiletiska vinkar. Johannes i fängelse. Han var ett sanningsvittne, och han fick den lön, världen brukar bestå sadana. — Lärjungarne fingo dock besöka honom: vederkvickelse i nöden. Gud blandar hugsvalelse i sina tjänares lidandeskalk, så att de ej blefvo frestade öfver förmågan. Genom lärjungarne kunde Johannes sätta sig i förbindelse med Jesus. Inga fängelsemurar och intet vald kan hindra de troende att umgas med deras mästare. Han är dem alltid nära; han hör deras tystaste suckar och later deras böner icke blifva utan svar.

V. 3. Ingen trosgrad är försäkrad mot anfäktning. När denna blir rätt svår, da knyter sig till ett tungt lekamligt lidande ett pinsamt andligt mörker och allehanda otrostanke, ja, ända till hädiska tankar mot Gud (Efes. 6: 16). Såsom Johannes fick genomgå en svår troskamp, innan han fick lemna sitt hufvud åt skarprättaren, så få Guds tjänare ofta på dödssängen en sista fäjdning och smältning i anfäktningens ugn. I denna hetta hjälper inga resonemanger, endast stillhet och bön. — Den kristne, som frestas till otro på sin frälsare och att förargas på hans vägar, må skynda sig till Herren med allt sitt elände. Han skall då lära honom, huru det, som gifvit honom anledning till otro och anstöt, just är ägnadt att väcka och stärka hans tro och bevara honom från att stöta sig på Guds regering. — Man skall vid frestande tvifvel på Gud och på hans ord, ja, på hans tillvaro, icke vänta med sin bön till dess hjärtat blir lugnadt, ty i sådant fall lär man aldrig komma till rätta. Tvärtom; just när det är som mörkast, vände man sig med desto större angelägenhet mot ljuset, när hjärtat är mest oroligt, då bedje man desto mer, och när tviflet vill stöta en i förtviflan, då rope man med rätt ifver till Gud, att han ville låta hjälp komma af höjden. Så länge en af otro plågad människa stadigt frambär till Gud sin sak, råder i själfva verket *tron* och icke *otron* i hjärtat. —

Vv. 4, 5. När Herren vill föra en människa till sanningskännedom, säger han henne icke saken så där rätt fram, såsom man föresäger en lex, som skall ur minnet upprepas, utan han gifver sanningen på det sättet, att den eggas hennes själ och tvingar henne att i sitt inre älta och arbeta med henne för att kunna tillegna sig henne och erfara hennes kraft. Kristus säger icke till Johannes: »Jag är den, som komma skulle», utan: Jag är den, som gör de och de gärningarna; döm själf. Herren svarar alltid på de sinas nödställda böner, visserligen långt ifrån alltid med ord, men med

gärning, ehuru denna ofta icke är sådan, vi ville ha den. — Da Jesus Kristus beropar sig på sina verk, med hänblick på Es. 35: 5, 6; 61: 1, så tyder han det, som där säges i andlig mening, på sina yttre lekamliga gärningar; vi må med full rätt gå en motsatt väg och öfverföra Jesu lekamliga under på det andliga området, i det vi framställa dem såsom träffande bilder af Herrens andliga undergärningar. Han gör de andligen blinda seende, de andligen spetelska rena m. m., och dessa hans gärningar äro i ännu högre grad bevis på hans frälsaremakt och gudomlighet, än de lekamliga under, han förrättade under sin jordelefnad. Salig den, som på sig själf har erfarit denna Herrens underbart helbregdagörande kraft. Han är också själf ett härligt Kristi verk (Efes. 2: 10). Den, som ser, hvad Jesus har gjort med andra syndare, han bör däraf lata förmå sig att anlita den Herre, som kan göra så stora ting.

V. 6. Vakta dig för att taga anstöt! Den onda människan förargas öfver det goda, så snart det träder henne tillräckligt nära för att kunna träffa hennes samvete. — När Gud ej handlar såsom vi tycka, att han borde handla, då vilja vi ej veta af honom, men just därigenom visa vi oss vara ogudaktige, ty endast de stöta sig på hans vägar (Hos. 14: 10). När däremot en människa älskar att ha orätt gentemot Gud och med Abraham hoppas eller åtminstone söker att hoppas, där intet hopp är, efter som hon har ett Guds ord på den sak, som är i fråga, då har förargelsen hos henne ingen ingång, och emedan hon tror, skall hon få se Guds härlighet (Joh. 11: 40). För henne kan Gud uppenbara sina hemligheter (jfr Joh. 15: 14, 15).

Vv. 7—10. I motsats till hvad världen plägar göra, böra Jesu lärjungar enligt Herrens exempel, när så behöfs, tala strängt och bestraffande till människorna, men tala väl om dem i deras frånvaro, allt naturligtvis i öfverensstämmelse med sanningen. — Hvilket härligt vittnesbörd får ej Johannes, trots hans öfvergående trossvaghet! Herren älskar hellre att dröja vid de sinas trohet, än vid deras skröpligheter. Han är i sin kärlek en allvarsam och, när det gäller, en sträng Herre, men »kinkig» är han icke, och han gläder sig innerligt åt hvarje gnista af äkta tro, han kan upptäcka hos en människa. — Må vi genom nådens kraft söka att blifva motsatsen till rör och vindflöjlar. Hvilken vedervärdig syn är icke en kristen, särskildt en präst, som man kan stämpla med det allt annat än vackra namnet »Kristi kavaljer». — Framför allt böra präster studera Johannes döparens

person och vandel, och studera så, att de få någon likhet med denne väldige man. De, om några, behöfva vara fasta, ovikliga och öfverflödande i Herrens verk (1 Kor. 15: 58), och vara fria från allt vekligh och smidigt väsen. — Det är nog en glädjande syn, då stora skaror komma att höra en Johannes predika, men det är icke allt guld som glimmar, här såsom annorstädes. Själfva strängheten i predikan kan understundom behaga en världsmänniska; den är en slags samvetskitting, som verkar såsom spökhistorier verka på barn; de rysa vid dem, men bli dock aldrig mätta på att höra de hårresande sakerna. — Var en Johannes, som rödjer Herrens väg, om möjligt hos andra, men i alla händelser i ditt eget hjärta. Håll efter dig själf med Guds bud, så går det. — Jesus vittnar om Johannes, prisande den stränga botpredikanten; Johannes vittnar med tillbedjande loford om Jesus, den människovänlige läraren, som åt och drack med människorna och började sin predikan med ordet »salig» (Matt. 5: 3 ff.) — ett efterföljansvärdt, men litet efterföljdt exempel för präster och predikanter med olika, starkt utpräglade gåfvor. I sin inskränkhed och självviskhet söka de ej sällan göra hvarandras predikosätt misstänkt. Och dock kunna beggedera predika sanning. —

Predikoutkast.

Inl. Äfven i det fallet äro Guds tankar icke människors (Es. 55: 8), att Herrens trognaste tjänare icke undkomma den anföraktning, i hvilken till deras hälsosamma förödmjukelse deras svaghet blir uppenbar.

Ämne. Johannes döparens budskap till Kristus (skildrande utläggning af texten).

1. *I hvilken belägenhet Johannes var, då han sände sina lärjungar till Kristus v. 2. Fångelse, ensamhet, översamhet; svårt läge för honom, som hela sitt lif vistats i det fria, som under de sista åren egnat sig åt ett ansträngdt arbete, omgifven af lyssnande skaror. Här en anknytning för en djup anföraktning.*
2. *Innehållet af hans budskap.*
 - a) Orsaken till detsamma: frestande tvifvel, anföraktning.
 - b) Han begär lösning af sina tvifvel.
 - c) Hos Jesus, hos honom, på hvilken han tviflar och dock tror.

3. *Jesu svar: hjälp; stärkande af Johannes' tro* (vv. 4—6); *Jesu ord och verk, begge bevisande hans messianitet.* (Es. 35: 5, 6; 61: 1.)
4. *Jesu vittnesbörd om Johannes* (vv. 7—10): *fasthet, heligt, försakande allvar, frimodighet. Johannes mer än en profet.*

2.

Inl. 1 M. B. 40: 18. Väntan efter Herren, nödvändig särskildt i anfäktningens nöd. — De troendes hela lif, från en sida sedt, väntan efter Herren och förlossningen genom honom.

Ämne. Förbida ingen annan än Jesus!

I. *Jesus är den, som komma skulle, ty*

a) han och han allena har utfört och utför de äkta frälsningsgärningarna (vv. 4, 5);

b) i honom äro profetierna fullbordade.

2. *Vakta dig att förbida någon annan!*

a) Vänd dig ej till den mänskliga visheten; den är såsom ett rör, som drifves hit och dit (v. 7) och förmår ej gifva dig sanningen.

b) Vänd dig icke till jordens mäktige (jfr v. 8); de äro i mycket vanmäktige, och framför allt när det gäller en själs frälsning

c) Vänd dig ej heller till dig själf, din egen kraft, du, den alltigenom vanmäktige!

3. *Förbida endast Jesus!*

a) Vänd dig i all din nöd till honom allena (v. 3); kungör för honom din synd, dina tvifvel, din vanmakt!

b) Förbida hans hjälp: blif icke otålig, om han synes dröja; hans dröjande är hastande.

c) Huru än hans vägar med dig äro, kom i håg, att de för ditt förstånd må te sig så underliga som helst, de äro dock nåd och sanning. Salig den, som icke tar anstöt af dem (v. 6).

3.

Inl. Joh. 14: 21.

Ämne. Herren Jesus, uppenbar för och genom sina trogna.

I. *För sina trogna.*

II. *Genom dem.*

I.

1. *Herren är uppenbar för dem, som tro på honom.*

a) Herren Jesus kan blifva uppenbar för en människa, ty han uppenbarar sig (1) genom sina verk, på en gång gudomliga makt- och barmhärthighetsverk (v. 3—5); (2) genom sitt ord (v. 4 »hvad I hafven hört»); (3) genom sin Ande, som han gifver med ordet, och som betygar dess sanning i människans hjärta.

b) Jesus är uppenbar = personligen känd för sina trogna, ty till trons väsen hör just Jesu Kristi kännedom. (1) De känna honom genom hans verk på dem själfva; (de ha varit blinda, nu se de o. s. v.); (2) af hans ord, hvars kraft de erfarit; (3) genom hans Ande, med hvilken de äro beseglade.

2. *Herren uppenbarar sig fortfarande för sina trogna.*

a) De känna visserligen sin frälsare, men endels; Kristi rike- dom är outgrundlig; kännedomen om honom måste tillväxa och blir dock här aldrig fullkomlig. Johannes döparen kände Kristus såsom Messias, men förstod ej och behöfde därför lära sig förstå arten och betydelsen af hans verksamhet.

b) Såsom därför de troende behöfva tillväxa i Kristi kännedom, så uppenbarar han sig alltmer för dem, att de skola allt fullkomligare lära känna honom; låter dem få göra nya erfarenheter af hans underbara vägar. — Förargelsens fara därvid v. 6.

c) Gifver dem allt större ljus i afseende på sin härlighet.

II.

1. *Hvar och en troende är ett Guds verk och såsom sådant ett lefvande vittnesbörd om Kristi kraft och härlighet (jfr v. 5 m. Efes. 2: 10).*2. *Den troende är kallad att vittna om Herrens dygd (1 Petr. 2: 9).*

a) genom en fast och orubbig bekännelse; icke såsom ett rör, som drifves hit och dit af vinden (v. 7);

b) genom själf- och världs-försakelse; skild från den veklighet, som utvisar andlig kraftlöshet och oduglighet för Herrens verk;

c) genom sitt frigjorda barnsliga väsen, som visar, att han icke längre står i förgården till Guds rike (= Johannes-ståndpunkten i enlighet med Matt. 11: 11), utan har del i Guds rikes väsentliga kraft och härlighet.

4.

Ämne. **Stadigheten i tron på Kristus.**

1. *I anfäktningsnöden* (v. 2, 3).
2. *Vid de många lärdomsvädrarna* (v. 7).
3. *Under erfarenheten af köttets svaghet, med dess frestelser till veklighet: »skona dig själf».*

5.

Ämne. **Kristendomen anbefaller sig åt hvarje människas samvete inför Gud** (jfr 2 Kor. 4: 2).

Kristendomen anbefaller sig åt människorna; framställer sig själf för dem för att blifva mottagen. — Han anbefaller sig åt samvetena = människans inre medvetande med Gud om hans vilja, om sanningen och rättfärdigheten. Litet eller intet återstår visserligen af den ursprungliga likheten med Gud, men i människan finns dock något, hvarigenom Gud fortfarande har tillgång till henne, och det är samvetet. Det medvetande om lagen (= om sanningen och rättfärdigheten), som samvetet innefattar, är visserligen, äfven det, dunkelt och förvirradt, men likväl kan det, om det ej förhållas i orättfärdighet (Rom. 1: 18, b), känna igen det, som är sant, rättfärdigt och godt, när det på ett kraftigt sätt träder människan personligt nära. Så kan Guds Ande komma åt henne, upplysa, bestraffa, upprätta henne. Det är nu åt samvetet, kristendomen anbefaller sig; icke åt det resonnerande förståndet, som ingen annan verklighet vill erkänna, än det man tar på med händerna; icke heller åt den sinnliga känslan, som kommer i svallning genom det, som är rörande och retar inbillningskraften, utan just åt samvetet med dess hemliga eller förnumna oro, dess längtan efter frid och dess drift hän emot Gud. Och later en människa blott Gud och hans ord få att göra med samvetet, gör hon det religiösa till ett verkligt samvets- och lifsspörsmål, då kan det icke fela, att Kristus och hans ord så dokumentera sig inför hennes hjärta, att hon, som, just emedan hon genom att göra sitt gudsförhållande till ett samvetsförhållande, är af sanningen, ej kan annat än höra Jesu röst, tro och lyda (Joh. 18: 37). —

6.

Ämne. **Faran att taga anstöt af Kristus.**

1. *Denna fara är förhanden.*
2. *Att det är ytterst farligt att stöta sig på Kristus.*

Fjärde söndagen i advent.

Vi stå på tröskeln till julen. Fjärde adventsöndagens perikop är ock vald med afseende härpå. Han, som själf i och genom sina verk är beviset på, att han är den utlofvade, han har ock vittnesbörd af hela gamla testamentet, hvars sista profet Johannes döparen var, på samma gång han var mer än en profet.

Text: Ev. Joh. 1: 19—28.

Exegetiska anmärkningar. V. 19. Budskapet till Johannes utgick enligt all sannolikhet från det stora rådet, sanhedrin, i Jerusalem. Om uppkomsten af denna judarnes högsta andligt-politiska domstol vet man icke någonting med visshet. Den var troligen en fortsättning af äldre institutioner, särskildt af den som under namn af *γερονσία* omtalas i 1 Makkab. 12: 6, 2 Makkab. 1: 10; 4: 44. Den var sammansatt af öfversteprästen (ordf.), de äldste och de skriftlärd eller lagkloke. — Johannes kallar detta råd »judarne», en benämning, som alltid hos Johannes angifver fientlighet mot Kristus. De utsände komma för att af Johannes fordra redogörelse för hans person och verksamhet. Rådet hade både rätt och plikt att framställa denna fordran, men det sinnelag, som låg till grund för åtgärden, var icke det rätta. *Σὺ τίς εἶ;* Frågan afser Johannes' person, på grund af de rykten, som voro i omlopp om honom. Rådet vill veta, hvem han är, hvilken värdighet han tillskrifver sig, för att på grund däraf kunna bedöma rättmätigheten eller orättmätigheten af hans verksamhet.

V. 20. *ὡμολόγησεν* = bekände utan tvekan. Han »förnekade icke», nämligen Herren, just därigenom att han nekade sig själf vara den, hvartill folkets allmänna röst ville göra

honom. Utan »han bekände»: sakens upprepande på detta sätt både i negativ och positiv form synes antyda en afsikt hos evangelisten. Måhända ville han bland annat genom detta starka framhåfvande af döparens bekännelse om sin egen ringhet motarbeta ett öfverskattande af Johannes, till hvilket han torde i sin omgifning ha upptäckt spår.

Vv. 21, 22. *Οὐκ εἰμί* = »Jag är det icke». Judarne väntade den personliga Elias. Detta var ej Johannes. Däremot var han sin tids Elias; denne skulle ha uppträdt alldeles som Johannes, om han lefvat på tiden för hans verksamhet. — *Ὁ προφήτης* = profeten, den bestämda (5 M. B. 18: 18). Judarne väntade en särskild profet, som skulle uppträda omedelbart före Messias. De tänkte därvid vanligen på Jeremias. De tydde nämligen icke 5 M. B. 18: 18 på Messias själf; honom tänkte de sig i allmänhet uteslutande såsom konung. Denne af dem menade »profeten» var icke Johannes. — *Ἐἵπον οὖν κτλ.*: Judarne ha uttömt sina möjligheter. Då Johannes icke är någon af de tre nämnda: Messias, Elias och profeten, hvem är han då?

V. 23. *φωνὴ βοῶντος* = rösten af en, som ropar, eller en ropande röst, en häroldsröst. Bägge uppfattningarna komma i grunden ut på ett. *Ἐν τῇ ἐρήμῳ* = i öknen. Rösten höres i öknen, en visserligen icke alldeles steril trakt, men väl en trakt, där inga banade vägar finnas utan endast gångstigar. En bild af judafolket. Det befinner sig i andligt och lekamligt elände; ur denna öken vill Herren föra dem in i sitt rike. Men då: *ἐνθύνετε*, »rödjén väg för honom, försätten eder i den ställning, att han kan finna ingång hos eder: bättring, *μετάνοια*, från en sida sedd människans egen sedliga handling, å andra sidan en verkan af den förekommande nåden eller af *φωνὴ βοῶντος*. Genom att på sig lämpa den esaianska profetian (Es. 40: 3) har Johannes tydligt sagt, hvem han är, nämligen Elias, ehuru icke i den bland judarne gängse vulgära meningen.

V. 24, 25. *ἐκ τῶν φαρισαίων*: den verkheliga; fanatiska judendomens malsmän; däraf deras bitterhet, framskymtande i den följande fragan till Johannes, han, som vågat

fordra bättring äfven af dem. — Judarne väntade med den messianska tiden en genomgripande rening af folket. Denna rening funno de i enlighet med profeternas bildliga framställningar framställd såsom vattendop, tvagningar i vatten (jfr Es. 4: 4; Sak. 13: 1; Hesek. 36: 25; 37: 23 ff.). Johannes, hvars dop var ett bättringsdop till syndernas förlåtelse, och som genom detta dop afbildade den rening, som genom hans bättringspredikan borde åstadkommas, uppfattade tvifvelsutan sitt dop såsom en början till den egentliga messianska reningen, dopet med den helige Ande och eld. Det judiska rådet och dess utskickade togo ock saken på samma sätt, eller så att Johannes genom sitt döpande uppträdde såsom inledare af denna rening. Men då Johannes nekade sig vara både Messias, Elias och profeten, så ansågo de honom tillvälla sig en rätt som ej tillkom honom. Däraf deras fråga i

vv. 26, 27. Ἐγὼ βαπτίζω κτλ. Meningen: »Jag döper i vatten, medan midt ibland eder står den af eder okände Messias = jag döper med bättringens, den sanna ångerns och botfärdighetens döpelse, just därför, att Messias är kommen. Mitt dop har sitt berättigande af denna omständighet, för hvilken I ären blinda, ty jag, den ropande rösten, som manar att rödja Herrens väg, jag fyller min kallelse såsom hans härold just genom mitt dop, som är en nödvändig följd af min predikan, ja, som är min predikan själf i symbolisk form.» (Så Nebe och hufvudsakligen också Godet.) Så har Johannes på det tydligaste besvarat fariseernas fråga, och de synas icke ha haft någonting att invända däremot. Men så har ock Johannes bekänt sig vara Elias i *icke* fariseisk mening. — ὅς ἐμπροσθέν μου γέγονεν (med rätta uteslutet af Tischendorff, Westcott och Hort men bibehållet i vår nya öfversättning) uttolkas olika: dels *före* i anseende till tid, dels i anseende till värdighet och dels i anseende till existens (= evig förut-tillvaro). De två sista tolkningarna torde bära förenas: den evige Messias, just därför, att han stammar ur evigheten, är af oändligt mycket högre värdighet än Johannes. — λίσω = den ringaste slafsyssla.

V. 28. Betabara, bättre läsart Betania, men ett annat än det på västra sidan af Jordan 15 stadier från Jerusalem belägna B. Det Betania, som här menas, har blifvit förstördt och har spårlöst försvunnit.

Vid den *homiletiska behandlingen* af vårt evangelium torde man inledningsvis böra dröja vid söndagens betydelse i kyrkoåret och vid perikopens betydelse att öppna den dörr, som leder i en julens festglädje. Detta sker genom att i korthet påpeka, att han, som kommit och kommer, Jesus, är också genom Johannes' vittnesbörd bevisad vara Guds son. Men för öfrigt är det just detta vittnesbörd, för så vidt det ådagalägger Johannes' trohet och rättsinnighet, som bör vara föremål för predikan. *Johannes, ett troget och sannfärdigt vittne om Jesus såsom den, som komma skulle, äfvensom huru, enligt Johannes' förebild, ett rätt vittnande om Herren äger rum*, det kan sägas vara den grundtanke, som bör behärska predikan öfver denna text.

Homiletiska vinkar. V. 19. Världen, icke blott så att säga privatim, utan ock *»officielt»* genom sina maktinnehavare, fordrar eller kan ofta fordra af en kristen redogörelse för det hopp, som i honom är. Han måste då svara och får icke undandraga sig, och det både för Herrens skull och för den frågandes skull. — Johannes blef tillfrågad, hvem han själf vore; han svarade så, att han, då han redogjorde för sig själf, vittnade om Herren på ett sådant sätt, att han, Johannes, helt och hållet kom i skymundan och Herrens namn däremot blef äradt. Ett exempel, värdt att akta på. Endast då talar en kristen rätt om sig själf och sina andliga erfarenheter, när af alltsammans blir ett vittnesbörd om Kristus, ett sådant beprisannde af hans härlighet, att han blir allt och den vittnande intet.

Vv. 20—22. Det rätta vittnesbördet om Kristus är, såsom det af Johannes framburna, ödmjukt och sant (bort med all egen ära och framför allt med den, som vinnes på Kristi bekostnad!), frimodigt och bestämdt. I samma man man i verklig ödmjukhet afsäger sig sin berömmelse, är man i stånd att ära Herren. Detta höfves de kristna. — Att känna, hvad man *icke* är, är ett väsentligt stycke af den sanna själfkännedom. Har man den, då far man ej i höjden och griper till sådana verk, hvartill man hvarken har kallelse eller gäf-

vor. Den nödiga själfbegränsningen i ens verksamhet följer således däraf. — Johannes hade bekänt, hvad han *icke* var. Gärna hade han velat låta det härvid bero. Han var *ifrig* att visa ifrån sig en otillbörlig ära; han är *trögare*, då han uppfordras att säga hvem han är, ty han är dock något stort (Luk. 1: 15; Matt. 11: 11). Helig blygsamhet, ödmjuk för-synthet var ett framträdande karaktärsdrag hos denne väldige man (jfr Joh. 3: 27—30). De utskickade tvungo honom emellertid genom sina frågor till en bekännelse äfven om den höga kallelse, han såsom Messias förelöpare hade. Men han anger denna sin ställning med de blygsamma ord, som, lånade ur profetian, låter hela tonvikten falla på honom, hvars väg han manar folket att rödja. — Väl den, som aldrig framhäfver sig själf, utan om och då han blir något framstående här i världen, *tingas* fram eller rättare upp. En ära och upphöjelse, som man begärligt eftertraktar, blir gemenligen till snara och fall.

V. 23. Då Johannes gifver sig själf den minsta möjliga äretiteln och arbetar på att få sin egen person så mycket som möjligt undan, på det att Herren skall så mycket klarare framstå, så visar han sig vara ett rätt sanningsvittne. Men huru få äro sådana. Det faller sig så svårt för den syndiga människan att icke få vara *något*. En med de rikaste gåfvor utrustad predikant får vara endast en *röst*! Hvem bryr sig om rösten såsom sådan? Det är den ropande, den, hvilken rösten tillhör, som man frågar efter. Detta må alla, som vilja vara Kristi vittnen medelst frambärande af hans ord, nogta besinna.

Vv. 24, 25. Sändebudens sista fråga tillkännager en viss retlighet (*ovv*). I början kunna världsligt sinnade människor i sina förhandlingar med rätta kristna angående saker, som höra tron och kristendomen till, vara höfliga och skicka sig både vänligt och värdigt, men då, såsom väl sällan kan undvikas, de troendes tal i längden blir dem besvärligt, alldenstund det har ett salt med sig, som orsakar sveda i öppna syndasår, så känna de sig ju längre desto mer otåliga och retliga. Ifall de då ej till slut låta sig af sanningen öfvervinnas, så bryter fientligheten mot densamma ut i full låga, och det få de kristna på ett kännbart sätt erfara.

V. 26. Huru hastar icke Johannes från sig själf, utan att dock osant nedsätta sig själf och sin kallelse, till mästar-en, den sanne döparen. Ja, han är det, han allena! Den, som vill undfå *Anden*, d. ä. den som begär rening, kraft, ljus, lif, med ett ord ett nytt väsen, och således alldeles icke låter

sig nöja med det gamla, det vare aldrig så omsorgsfullt upplappadt och polerat, han skynde sig till andedöparen Jesus Kristus och tage af honom lifvets vatten för intet. Äfven en Johannes får ej skymma bort Kristus, d. ä. icke vår bättring, icke vårt arbete i bön, helgelse och Guds verk, icke vår bekännelse och vårt lidande i sanningens tjänst; *ingenting* få vi låta ställa sig emellan oss och Kristus; i annat fall går det ej rätt till. — Var icke nöjd med mindre än Andens gåfva. Han är det högsta men ock det minsta, en människa behöfver för att vara kristen, ett Guds barn och arfvinge till Guds härlighet. — *Μέσος υμῶν* — »*midt ibland eder*»; Kristus okänd *midt ibland sitt folk*, *midt i kristenheten*! Ett förunderligt, men dock alltför vanligt sakförhållande.

V. 27. Att vara Kristi lifegen, hos honom förrätta en slafsyssla, det finner Johannes vara för sig en för stor ära; och dock, vi äro kallade att med honom, Guds son, dela barnaskeps hos Gud ära; han vill göra oss till sina bröder och upphöja oss till delaktighet af hans konungatron (Upp. B. 3: 21). Är detta ej för mycket? Ja, från vår sida sedt öfversvinneligen för mycket. Men Guds gåfvor motsvara i storhet honom själf; hans ära har en afglans i den ära, till hvilken han i Kristus vet att upphöja stoftets barn, syndens förnedrade trälar. Den, som vill blifva grundligt förödmjukad, han betänke icke blott, hvad han *är*, utan ställe ock rätt lifligt för sin själ den kallelse, hvartill han i Kristus Jesus är kallad. Då skall han komma att heligt skämmas i sitt hjärtas grund, och så skall han erhålla det sinne, som Johannes ägde, samt blifva skicklig att sasom han vittna om sin frälsare. — »*Icke värdig*»; nämligen till sin person, till sin inre beskaffenhet. Johannes döparen kände sig själf behöfva den bättring, som han predikade för andra. Sammalunda förhåller det sig med alla ordets trogna och redliga tjänare. De predika för sig själfva det, som de predika för församlingen, och äro de stränga mot sina åhörare, så äro de ännu strängare mot sig själfva.

Predikoutkast.

I.

Inl. Rom. 10: 10.

Anne. Ett rättsinnigt Jesu Kristi vittne.

1. *Vittnesbörd vill Herren hafva af sina tjänare, och han låter dem ej sakna tillfällen därtill (v. 19)*

a) Vittnesbörd (= betygande för andra om det man själf upplefvat) vill Herren ha (1) för vittnets egen skull; det är endast genom uttalande och betygande af den kända sanningen, som denna blir för människan, hvad den bör vara i både hennes inre lif och hennes gärning; hon vinner den på ett nytt sätt, då hon bekänner den;

b) för sin skull, emedan det är på sådant sätt, han vill göra sig känd och uppväcka tro, ty tron är af predikan (Rom. 10: 17).

c) Herren låter icke de sina sakna tillfällen att vittna. Hela deras umgängelse med ord och gärning bör vara ett vittnesbörd om Herren och hans dygd, men därjämte gifvas rika tillfällen till munnens beaktelse i egentlig mening: det klara och bestämda uttalandet, *att* och *hvarföre* man tror på Jesus Kristus. Tillfälle därtill i synnerhet *uppfordran* att på ett eller annat sätt bekänna.

2. *Kristi tjänares vittnesbörd afläggas i sanningen och om sanningen.*

a) I det rätta sinnelaget; således ett afsägende af hvarje äfven med enträgenhet erbjuden ställning, som går utöfver den vägrödjande tjänarens. Är det trogna vittnet en rikt utrustad predikant och själasörjare, undgår han lika litet åtskilligas falska, öfverdrifna beundran som andras hat. Man låte ej sin person skymma Kristus. Man »sjunge ut» inför världen, trots hennes förtrytelse däröfver.

b) *Om sanningen* sådan den är i Kristus; framhållande af Kristus och hans ord och verk på ett sådant sätt, att han blir i en levande öfvertygelses kraft människorna för ögonen målad i hela fullheten af hans frälsarehärlighet (= den, som döper med den heliga Ande) efter den i den heliga skrift framställda bilden af honom.

3. — — *med frimodighet* (v. 20).

a) Hvarje rättsinnigt vittnesbörd om Herren medför en fara för den, som vittnar. (1) Icke blott det vittnesbörd om Kristus, som med dömande öfverbevisning om synd träffar världen, utan äfven det allvar, hvarmed hvarje rätt Kristi vittne visar ifrån sig hvarje köttslig berömmelse och vidhängsenhet, kan reta till fiendskap. (2) I bägge fallen är en fara förhanden, och i senare fallet en egendomlig frestelse, ty både otacksamt och högmodigt synes ofta det stränga tillbakavisandet af hvarje köttslig beundran vara.

b) Därföre behöfver ett Kristi vittne frimodighet; icke en sådan, som trotsigt utmanar världens ondska, utan som hvilar på ödmjukhetens själförsakelse, och därför är en nådegåfva, som ej vinnes utan kamp.

4. — *med visdom. Johannes sade icke mer än det, hvartill de utskickades frågor föranledde honom. Han är varsam i sitt tal (Matt. 7: 6).*

a) Sanningen, med oförstånd och i otid framburen, kan åstadkomma stor skada. En i sig själf god och kraftig föda, gifven en sjuk människa, kan förorsaka hennes död.

b) Därföre behöfs visdom och helig nykterhet i vittnesbördet, så att sanningen ej meddelas på ett sätt, som hindrar dess hälso-samma verkan. (1) Denna visdom icke = världslig klok beräkning; den är en nådegåfva (Jak. 1: 5). (2) Den i ödmjukhet mest lyd-aktige, i sann mening enfaldige, är vanligen den, som handlar vis-ligast. (3) Den hämtar sin himmelska smörjelse af kärleken, som ej heller i vittnandet om Herren på ett underfundigt sätt söker sitt eget.

2.

Ämne. Den frågan: Hvem är du? besvaras rätt af en människa, i samma mån hon kan rätt besvara den frågan: Hvem är Kristus?

1. *Johannes döparens kallelse och uppgift stod i innerligt förhållande till Kristus. Han kunde besvara frågan: Hvem är du? endast därför, att han kunde rätt besvara frågan om Kristus. Icke blott den, som har kallelsen att genom predikan vittna om sanningen, utan hvilken människa som helst vet endast då, hvem och hvad hon i andligt afseende är, om hon vet hvad Kristus är.*

a) Johannes var härolden på Kristi väg (v. 23). Endast genom att veta, hvem den var, före hvilken han var sänd, kunde han intaga sin rätta plats och framställa sig själf, hvarken högre eller ringare, än han verkligen var. (1) Icke Jesus, (2) icke Elias, icke profeten (v. 21), (3) utan häroldsrösten, (4) i förhållande till Kristus den ringaste tjänare. Detta emedan han kände den, för hvilken han var sänd, såsom Herren (v. 23) och den, som döper med den heliga Ande (Matt. 3: 11).

b) Kristus står i det förhållande till oss, att ingen människa kan rätt känna sig själf utan att lära känna honom. (1) Kristus är Guds väsens afbild i människonatur; därför den sanna människan, människan enligt hennes ursprungliga bestämmelse (»Guds beläte»). (2) I och genom honom kan därför en människa känna sig själf; hvad hon *icke* är: rättfärdig för Gud, en gudsmänniska; hvad hon *är*: en syndare, förtappad, trålbunden och vanmäktig, men ock till gemenskap med Gud skapad och kallad.

2. *Endast därigenom, att Johannes behjärtade, hvem Jesus var, och till honom intog den rätta ställningen, kunde han aflägga en god bekännelse på en gång om sig själf och om Kristus. Sammalunda ock hvarje människa.*

a) Hvad Johannes kände och förstod, däri lefde han. Hans kunskap var honom gifven ofvanifrån; därför ställde han sig på den rätta ståndpunkten inför Gud och Kristus, på samma gång han intog den rätta ställningen till människor genom sin bekännelse. Frimodig, utan knot och tvekan, ödmjuk, sann.

b) Den, som i Guds ljus skådat både sig själf och sin frälsare, gör sammalunda. (1) Den rätta själfkännedom och Kristus-kunskapen ställer människan på den rätta platsen inför Gud; botfärdighetens, trons, lydnadens, tillbedjandets ståndpunkt. (2) Den gestaltar ock bekännelsen, hvarigenom hon blir ett Jesu Kristi vittne. Då tron förenar hjärtat med honom inför Gud, så förenar bekännelsen människan med honom inför världen. Allt, hvarigenom människan ådagalägger, att hon hör Kristus till, är bekännelse; särskildt munnens bekännelse, där den är ett verkligt lefvande vittnesbörd: sant, ödmjukt, frimodigt. Det beseglas af vandels vittnesbörd i helighet och kärlek.

3.

Ämne. En kristen vet att gifva skäl för det hopp, som är i honom.

1. *En kristen vet, hvad han icke är, och hvad han är* (vv. 20, 21, 23).

a) Icke Kristus = sin egen frälsare, = icke i sig själf rättfärdig inför Gud;

b) icke Elias eller profeten = icke något stort andligt ljus eller ett Guds utkorade redskap till utförande af stora ting;

c) utan en, som ej är värd att upplösa Jesu skoremnar = en arm syndare;

d) men dock en benådad syndare; en människa som i sann bättring beredt väg för Herren i sitt hjärta och af honom blifvit döpt med den helige Ande.

2. *En kristen vet, hvad han har i sin frälsare.*

a) Han äger syndernas förlåtelse och fri och öppen tillgång till den nåd, i hvilken han står (Rom. 5: 1, 2);

b) Han har del i sin himmelske Faders kärlek, och är hans arfvinge och Kristi medarfvinge.

3. *Därföre kan han gifva skäl för det hopp, som är i honom.*

a) Namnkristna, som trösta sig af den obestämda meningen om Guds barmhärtighet, kunna väl understundom göra reda för den kristna lärans hufvudstycken, men något visst och välgrundadt svar på den frågan: »Hurudan är din ställning inför Gud?» kunna de ej gifva.

b) Men rätta kristna kunna gifva skäl för sitt hopp, ty såsom de veta, hvad de äro i sig själfva, och hvad de äro i sin frälsare, så veta de ock, *hvarföre* de ha ett så stort och fast hopp, som lefver i dem.

4. *En rätt kristen aflägger bekännelse om sitt hopp, då han därtill uppfordras.*

a) Han springer icke omkring och flaggar med sin kristendom (jfr Matt. 6: 5 ff.);

b) men han låter sitt ljus lysa för människorna genom sina goda gärningar (Matt. 5: 16).

c) Han vet att svara dåren på hans dårskap, då denne angriper hans allraheligaste tro.

d) Han uttalar frimodigt sin tro inför världen, när han därtill uppfordras, vare sig detta sker genom öppna frågor eller genom sådana omständigheter, vid hvilka Herrens ära och nästans frälsning kräfva ett öppet uttalande.

4.

Ämne. *Hvad en kristen icke är, och hvad han är.*

1. *Han är icke i sig själf (= på grund af sin naturs beskaffenhet eller sina gärningar) rättfärdig inför Gud, men i Kristus är han det.*

2. *Han är icke en syndfri människa, men ett Guds helgon är han dock.*

3. *Han är icke någon profet eller apostel, men ett redligt vittne om sin frälsare är han dock.*

5.

Ämne. *Några svar, som människor pläga gifva på frågan: Hvem är du?*

I. Svar af förblindade människor.

II. — af andligen upplysta människor.

I.

1. *Af en kunskapsstolt människa: »Jag är en profet» = en, som i ljuset af mitt förnuft känner sanningen.*
2. *Af en sedlighetsstolt människa: »Jag är en Elias» = en, som af egen kraft kan reformera mig själf och göra mig värdig evigt lif.*
3. *Af en kristendomsstolt människa: »Jag är Kristus» = har nått Kristi fullbordade ålders mått = syndfri helighet.*

II.

1. *Jag är den förnämsta af syndare (jfr v. 27 b).*
2. *En, som fått barmhärtighet och lefver på barmhärtighet.*
3. *En människa, som genom det stora, Herren har gjort med mig, är ett vittne om Kristi dygd (= att han kunnat göra mig, den förnämste af syndare, till en benådad människa, till ett Guds barn, ett härligt bevis på hans oändliga barmhärtighet och mäktiga nådeskraft).*

6.

Ämne. *Hvarföre känna så få Herren Jesus, ehuru han är midt ibland oss?*

1. *Att så få känna Herren, visar sig ej blott däraf, att bokstafskunskapen om honom är ganska ringa, utan framför allt däraf, att hos så få förspörjas tecken till det lif i Gud, som finnes hos den, som känner Jesus (Joh. 17: 3).*
2. *Orsaken därtill är,*
 - a) att de, som äro sända att vittna om Jesus, ej äro sanna Guds röster och därför ej förmå rödja väg för Herren;
 - b) att de, som likväl få mottaga ett kraftigt vittnesbörd om Kristus, icke bedja om Andens gåfvor, icke fråga efter ljus i sin salighetssak utan förhålla sanningen genom sin kärlek till orättfärdigheten. —

7.

Ämne. *Det rätta allvaret i att tränga in i Guds rike.*

1. *Att man hör, hvad den ropande rösten säger.*
2. *Att man lär känna Herren Jesus själf.*
3. *Att man underkastar sig hans riketsordningar.*

(STEINHOFER.)

Juldagen.

Juldagens evangelium framställer för oss hans födelse, som är världens ljus och lif, det eviga Logos', Guds sons mandomsanammelse för att så blifva och förblifva människans son. Länga och med innerlig åstundan väntad af Israel, detta väntans folk, hvars lif ligger i hoppet, kom han, »när tiden var fullbordad» (Gal. 4: 4) = då förberedelsens tid var till ända och den gammaltestamentliga ekonomin fyllt sin uppgift. Med honom kommer den väsentliga frälsningen, det ljus, som skall sprida sina strålar i allt vidare kretsar, den konung, som skall i sitt rike upptaga alla, som äro mottagliga för hans förlossande nåd. Kristi födelseår är grundvalen för mänsklighetens nya födelse. Född *för* oss, oss till godo, bör han ock födas *i* oss. Nya födelsens ögonblick är den enskildes sanna jul.

Text: Ev. Luk. 2: 1—20.

Exegetiska anmärkningar. Texten har trenne delar: berättelsen om själfva födelsen (vv. 1—7); änglabudskapet där-om till herdarne (vv. 8—14); herdarnes besök hos den heliga familjen (vv. 15—20).

V. 1. ἀπογράφεσθαι = antecknas för beskattning, skattskrifvas, också skattläggas; här tvifvelsutän den första betydelsen. οἰκουμένην = den romerska världen, Palestina inbegripet.

V. 2. Af alla försök att lösa de kronologiska svarigheterna vid detta ställe synas endast tvenne förtjäna afseende: det ena består i antagandet, att endast *befallningen* om skattskrifningen föranledde Marias och Josefs resa, och att endast

uppteckningen hann börja vid detta tillfälle. De som antaga denna förklaring läsa *αὐτῇ* i st. f. *αὐτῇ*, så att meningen blir: »skattskrifningen själf skedde såsom den första, då Quirinius (Kyrenius) var ståthållare öfver Syrien». Det andra antagandet är, att Quirinius tvenne särskilda gånger var landshöfding, den första från år 4 före till 1 efter Kristus, den andra från år 6 efter Kristus, den period, om hvilken man bestämt vet, att Quirinius varit landshöfding öfver Syrien. Den senare åsikten, antagen af Nebe o. a., synes ha goda skäl för sig.

Vv. 3—7. *εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν* = till sin egen stad. Man har ansett, att hvarje jude borde i och för skattskrifningen infinna sig i den stad eller på den ort, hvarifrån hans släkt var. Man har antagit, att de för denna åtgärd nödiga släktheregistrerna endast funnits i stamorten. Marias resa hade väl dock ej varit behöflig, om detta skulle ha varit orsaken till en betlehemsfärd i hennes hafvande tillstånd. Saken torde kräfva en enklare förklaring, och en sådan, angående såväl det ena som det andra, som ägde rum vid Jesu födelse, har E. Stave gifvit i sina »Minnen från en resa genom Palestina», ur hvilka följande må anföras (sid. 234 ff.): »Det är vanligt, att man tänker på ett stall, så fort det blir fråga om stället för Jesu födelse. Därtill gifver emellertid ordet i grundtexten ingen anledning. Ordet *Katalyma* »härberge» (Luk. 2: 7), hvilket af Lukas (22: 11) och Markus (14: 14) dessutom användes såsom beteckning för salen, där Jesus åt påskalammet och instiftade nattvarden, betyder helt enkelt ett hus, där man tar in eller stiger af. Att man tänkt på ett stall, har väl sin grund i omnämmandet af krubban, och i öfverensstämmelse med denna tradition, som sträcker sig ända ned till Justinus martyren, har Mariakyrkan byggts öfver en sådan stallhåla. Till denna tradition torde väl ock munkväsendets dyrkan af fattigdom o. s. v. ha bidragit. Att Josef och Maria skulle ha kommit för sent till det med anledning af skattskrifningen uppfyllda Betlehem för att få något rum, är endast ett nytt antagande, grundadt därpå, att det heter: »Det fanns ej något rum i härberget».

»Om det var i ett offentligt härberge, motsvarande en nutida s. k. *chan*, för hvilket Lukas dock använder *pandocheion*, eller i ett privat hus, som Josef och Maria togo in, får sammanhanget afgöra. För egen del är jag fullt öfvertygad, att man gjort betlehemiterna vid tiden för skattskrifningen mycket orätt genom att, så ofta juldageevangeliet förklarats, på ett mindre smickrande sätt tala om deras ogästvänlighet. Efter all sannolikhet tog Josef in, ej i ett offentligt, utan i ett privathus, då han helt visst hade anförvanter, om ej rent af sina föräldrar och bröder i Betlehem. Det senare är mycket sannolikare, än att han skulle ha begifvit sig dit, bara därför att han var af Davids stam. Romarne brydde sig säkert icke mycket om judarnes stamindelning, hvilken efter exilen för resten ej var någon lätt sak att ta reda på. Gamla förteckningar öfver släkterna kunna möjligen ha existerat. För prästsläkterna skola sådana enligt Josefus verkligen ha varit för handen. Men att lägga dessa anteckningar, hvilka säkerligen i många fall ej kunde anvisa bestämd uppgift om stam och släkt, till grund för en skattskrifning var i själfva verket lika omöjligt som ett kringresande till de särskilda städerna i de gamla stamgebiten, hvilkas gamla gränser man ej mera bestämdt kunde afgöra och hvilkas städer efter exilen delvis voro t. o. m. obebodda. . . . Det enklaste var väl, att hvar och en gick till sin hembygd, och att Josef således, efter en tids vistelse i Nasaret, på grund af skattskrifningen tog vägen till Betlehem, därför att han där hade sitt hem. Att han tillika var af Davids släkt, strider naturligtvis icke däremot. Att Lukas (2: 4) särskildt framhåller det senare, hade för honom och hans läsare stort intresse, då han ville visa, att den utlofvade frälsaren härstammade från Davids kungliga släkt. Däremot angifver ej detta uttryck nödvändigt, att skattskrifningen skett efter stammen. . . . Att Josef i Betlehem hade anförvanter, är sannolikt äfven därför, att han tog Maria med sig på vägen. Hvarken efter romersk eller judisk sed var det nödvändigt att taga sin hustru med till skattskrifningen. När han nu ej desto mindre gjorde detta, så tyder det på, att han där ej

var en främling. Det är därför sannolikast, att de (Josef och Maria) haft för afsikt att bosätta sig i Betlehem hos sina anförvanter, då de med anledning af påbudet om skattskrifningen lämnade Nasaret. Josef hade måhända från början endast uppehållit sig där en kortare tid på arbete, under det han hade sitt hem i Davids stad. Men under sådana förhållanden kunde de ej ha bott i ett offentligt härberge, hvilket då, såsom nu, säkert ej medgaf ett vistande där mer än på sin höjd för en natt eller två.»

»Men huru då förklara krubban, och att det »ej fanns något rum i härberget»? Att »härberge» här kan betyda en privat boning, ha vi sett. Att utrymmet i en sådan hos Josefs anhöriga kunde bli anlitadt, då måhända äfven andra bröder hemkommo af samma anledning, är lätt förklarligt. Och ändtligen hvad krubban beträffar, så var väl den i den tidens bostäder i Palestina en ej mera sällsynt artikel än den nu är. Den, som har sett, huru ända till 3 à 4 familjer sofva i ett enda rum, dit åsnor, får och getter äfven ha tillträde, förstår lätt, huru utrymmet för en nyfödd kan blifva trångt, och att krubban kunde erbjuda den enda, kanske den bästa hviloplatsen för en sådan. Många barn i det nuvarande Palestina får nöja sig med en liknande vagga eller med en matta på bara golfvet. Krubban antyder för detta lands förhållanden icke någon särskild fattigdom eller något öfvergifvet läge. Hela den evangeliska berättelsen är tvärtom så naturtrogen, att man i dag skulle kunna finna hundratala liknande tilldragelser. Det utomordentliga ligger ej däri, att krubban måste tjäna som vagga, utan däri, att himmelrikets konung gör sitt inträde på jorden ej såsom en furstlig prins, utan såsom ett af landets vanliga barn.»

Vv. 8, 9. ἀγνανθοῦντες = tillbringande natten under bar himmel». — δόξα = härlighet; ljusglansen af den himmelska världen, som upplyses af Gud själf i hans härlighet (jfr Uppb. 21: 23). — Icke herdarnes fattigdom och ringhet i och för sig, utan deras tro, eller att de hörde till dem, hvilka väntade efter Israels tröst, gjorde dem värdiga att först mottaga budskapet om Herrens födelse (jfr 1 Kor. 1: 27, 28; Jak. 2: 5).

ἐφοβήθησαν = de intogos af fruktan ; äfven den svagare afglansen af Guds härlighet har något förkrossande för den svaga, syndiga människan. Guds fullt afslöjade väsen kan ingen se och lefva (jfr Dom. 13: 22 o. a. st.).

Vv. 10—15. παντὶ τῷ λαῷ = hela folket, judarne, men sedan ock allt folket, hvarje folk. — Σημεῖον = tecken, hvaraf de skulle finna sanningen af det mottagna budskapet. — βρέφος = ett barn. »Ipse habitus humilis signum erat fidelibus» (Bengel). — Δόξα ἐν πτλ = »ära vare Gud gifven i den högsta höjden, frid vare på jorden, och öfver människorna utgjute sig Guds välbehag». Denna lofsång utsäger i korthet allt, hvad genom Guds sons människoblifvande skulle uträttas: han kom för att återupprätta Guds ära på jorden, stifta frid emellan Gud och människan och emellan människorna inbördes och återförvärfva åt dem Guds välbehag. — Om den af Westcott och Hort, äfvensom af andra, antagna läsarten εὐδοκίας (i st. f. εὐδοκία), godkännes, kommer det i st. f. »till människorna ett godt behag» att heta: »välbehagets människor» = benådade människor. — ἀπ᾽ ἡλθον — διέλθωμεν: änglarnes bortgång är för herdarne signalen att gå och söka barnet: de hasta genast och beslutsamt åstad i tro; intet tvifvel eller vacklande.

Vv. 16—19. De funno. Hvilket finnande! (jfr Matt. 13; 44, 45). — Maria och Josef: obs. ordningen; Maria är hufvudpersonen. Josef har till henne, likasom till den nyfödde, en tjänande, vårdande ställning. — διεγνώρισαν (annan läsart: ἐγνώρισαν) = kungjorde för alla, med hvilka de kommo i beröring, hvad som var dem sagdt om barnet, således att den utlofvade Davidssonen, Messias, var kommen. ἐθαύμασαν = säkert en vanlig nyfiken förundran utan djupare och varaktigare intryck. De sägas icke en gång ha gjort sig mödan att själfva besöka detta underbarn. Maria däremot »gömde orden, begrundande dem i sitt hjärta». Hos henne ett verkligt upptagande i hjärtedjupet af det gudomliga ordet; trohet mot det erhållna ljuset: djup innerlighet. Genom att alltid så hafva umgåtts med Guds ord blef Maria »den benådade och välsignade bland kvinnor».

V. 20. ἐπέστρεψαυ (l. ἐπέστρεψαν) = de återvände till sina hjordar, sina ringa hvardagsbestyr, men under Guds lof. Deras obetydliga lifsgärning hade fått ett nytt och rikare innehåll.

»Se, jag bådard eder stor glädje, som skall vederfaras allt folket, ty i dag är eder född Frälsaren,» detta måste alltid blifva temat i hvarje julpredikan. Men detta tema kan på mångfaldigt sätt varieras. Det kan ock behandlas dels från mera objektivt dels från öfvervägande subjektiv sida. I förra fallet dröjer man vid Guds genom Sonens sändande uppenbarade kärlek och vid den rikedom af ljus, tröst och lif, som uppväller för oss ur Kristi födelse, i senare fallet åter fäster man sig vid det, som hör till delaktiggörelsen af Kristus genom hans andliga födelse i våra hjärtan. Man må emellertid utgå från den ena eller andra synpunkten, alltid måste det blifva julljus och julsång i predikan. Glädje måste förkunnas alla människor, ehuru denna visserligen endast kan fattas och erfaras af dem, hvilka känna sig behöfva en frälsare.

Homiletiska vinkar. Vv. 1, 2. Augustus' påbud om beskattningen föranledde Josefs och Marias resa till Betlehem och att sälunda uppfylla profetian i Mik. 5: 2. Världshändelserna tagas af Gud i beslag för utförande af hans heliga rikssak. Gudomlig regering och ledning för dess ändamål af saker och omständigheter, som icke synas ha något sammanhang med Guds frälsningsrådslut och frälsningsplan. — Man måste ihågkomma, att Guds vägar likasom slingra sig omärkligt fram igenom människoplanerna och människoverken, och att Gud under vanliga förhållanden icke tillgriper utomordentliga medel för genomförandet af sina rådslut, utan länkar i det fördolda världshändelserna, så att ingenting ovanligt eller utomordentligt förspörjes; allt går helt enkelt och naturligt till. — Vid Kristi första ankomst var Israel förtryckt. Romarne härskade med järnspira öfver Guds folk. Deras ståthållare och prokuratorer utsögo och på allt sätt misshandlade det. Inre och yttre nöd rådde: förnedring i alla styc-ken. Sammalunda vid Kristi andra tillkommelse. Då skall hans folk, Guds församling, vara förtrampad och eländig i högsta grad, och t. o. med de visa jungfrurna skola af trötthet under den långa och smärtefulla väntetiden insomna.

Då är emellertid han nära, som medför förlossningens saliga glädje åt sitt suckande folk. — Stor nöd går före stor nåd. Under yttre trångmål sänder Gud ofta sina trogna den största andliga välsignelsen.

Vv. 4, 5. I stilla lydnad för mänsklig ordning ha Guds fria barn att vandra. De få icke själftaget söka omsätta sin inre frihet i yttre borgerlig och politisk makt och härlighet, utan vara nöjda med denna tidens villkor. Här äro de gäster och främlingar, och de böra skicka sig såsom sådana. Kristi rike är nu en gång och förblifver ett rike, som icke är af denna världen. Det är betänkligt, att man äfven söker efter godt utrymme och bekvämlighet i det världsliga läget, i tanke att därigenom ens egen andliga ställning och äfven kyrkans däraf skulle hämta mycken förbättring. Under korset växa de skönaste andliga blommor.

Vv. 6, 7. Tiden var fullbordad för Maria; den var ock fullbordad för mänskligheten, som nu skulle undfå förverkligandet af Guds löften. Gud gör allt i *sinom* tid. Det är viktigt att finna oss vid hans sätt; icke på förhand och otidigt söka framkalla eller påskynda hans verk, men icke heller försumma den tid, som han bestämt, och särskildt icke den tid, i hvilken vi varda sökta af hans nåd, — *ἐτεξεν* = hon födde; så blef Guds son var broder, delaktig af vårt kött och blod, på det han skulle sasom en af oss kunna ingå i vårt läge, åtaga sig vår sak, kämpa, lida och segra *för* och *med* oss. — I en krubba, såsom ett vanligt ringa judiskt barn! Detta är Guds sätt. I det lilla, det svaga och för världen föraktade uppenbarar han sin kraft. I inre, andlig storhet och härlighet skulle Guds son genom lydnad intill döden fulländas, för att så kunna sasom människoson med full rätt intaga härlighetens tron i himmelen. — I det inre skall Guds rike först byggas; sedan i det yttre. — Kristus i sin ringhet och fattigdom just en frälsare för oss, för de elända (2 Kor. 8: 9). Hvem skulle nu af sin fattigdom och annan uselhet anse sig hindrad från att komma till honom. Däremot, ingen *rik* har hos Kristus något att göra. Denna världens rika måste blifva fattiga för att kunna komma till honom; fattiga i anden och betraktande sina ägodelar icke såsom *sina*, öfver hvilka de ansvarslost kunna förfoga efter godtycke, utan såsom en annans (Luk. 16: 12), sasom Guds och de fattiga brödernas. Att på detta sätt vara fattig midt i öfverflödet, det är svårare än att ingenting besitta. — Den krubba, i hvilken vi finna Kristus, är evangelium. Vi böra flitigt söka honom däri. Men se till, att du ej så betraktar

krubban, att du icke får syn på honom, som där har sin bädd. — Hvarje litet barn i vaggan bör betraktas med vördnad, ty Kristus har helgat den späda åldern därigenom, att han själf blef ett spenabarn. Honom ligga ock särskildt barnen om hjärtat. Må dessa isynnerhet vid julen glädjas; de ha fått Guds son till en deras like. Må vi ock själfva blifva såsom barn; då skola vi kunna känna den sanna julglädjen. — »Icke rum i härberget!» Ack, i huru många hus är icke hvarje vår så upptagen, att icke den minsta plats finns för Jesus Kristus.

Vv. 8—10. »I samma ängd» hade ock David fordom vaktat sin faders hjord. — Herdarne vakade; hade de såsom de flesta andra sofvit, så hade de gått miste om den himmelska uppenbarelsen. — Stryk sömnen ur ögat, om du vill se Guds härlighet. Endast i det vakna och vakande hjärtat och samvetet kan ljuset af Kristi klarhet uppgå. — Då en botfärdig själ i sin bedröfvelse vakar och längtansfullt skådar upp mot Guds löftes morgonstjärna, under det att hon förnimmer endast mörker och natt inom sig, då är Frälsaren henne nära; då skall det snart heta: »Jag bådardig stor glädje». — Den öfversvinneliga nåden väcker häpnad. Hjärtat behöfver tid för att kunna sansa sig och fatta den outsägliga glädje, den medför. — »Ack, Herre, det är för mycket», så känns det i ett hjärta, i hvilket nadens ljus instrålar i full klarhet. — »Stor glädje»; *stor* är synden, från hvilken Jesus frälsar; *stor* är nåden, han gifver; därför är ock glädjen stor. Endast denna glädje är den sanna, den fullkomliga glädjen. Allt annat fröjdande kan antingen blott beröra sinnena eller väl *röra* hjärtat, men icke fylla det, ej vara för detsamma en aldrig sinande glädjekälla. Skapade för Gud, kunna vi endast i honom finna den fulla mättnaden. I Kristus är Gud oss återgifven.

Vv. 11—14. Kristus är *Herren* = Jehovah, Gud, uppenbarad i köttet; Immanuel. Ja, i honom är i ordets fullaste mening Gud *med* oss (jfr. Rom. 8: 31). — »Ett barn i krubban»; det tecknet passar. — Annorlunda skall det blifva vid Kristi andra tillkommelse; da Guds *öfösa*; äfven det tecknet passar. — I Kristus är försoningsbandet mellan himmelen och jorden återknutet. Ej underligt, att vid hans födelse himmelens portar springa upp, Guds härar draga ut genom dem och en flod af himmelskt ljus utgjutes öfver jorden. — Änglarne stego hit ned för att upphöja Guds ära, uppenbarad i Kristi sändande; vi böra begagna den i Kristus öppnade vägen till och in i den himmelska helgedomen, i andan stiga dit upp för att där lofva Gud för det stora kärleksundret, den out-

sägliga gåfvan af hans son. Och kunna vi rätt lofva Gud för honom, då kunna vi ock lofva Gud för *allt*, för den minsta brödbit vi äta, för hvarje dryck vatten, ja, för lidandet, ty i allt kunna vi skåda och erfara Guds kärlek. — Gif Gud hans ära genom tron (Rom. 4: 20); då fullbordas ängla-lofsången hos dig; då är du inne i julen; då är Kristus född i ditt hjärta.

Vv. 15, 16. Herdarne gingo genast. Handla du på samma sätt. Följ genast Guds kallelse. Du har ingen tid att förspilla i världens och syndens tjänst. Herdarne gingo hastigt, ty de *trodde* ängelens ord såsom Guds ord; de hade ju beviset på att så var för sina ögon; de sägo och erforo kraften af Herrens klarhet. Så skall man utan vidare tro Guds ord, som bevisar sig vara Guds ord genom sin kraft. Alltid far en själ, som erfar Herrens nådeskallelse, erfara *något* af hans härlighet, och äfven det minsta där vid lag är något mycket stort. Få äro dock de, som hängifva sig åt intrycken af ordet; de blunda likasom, på det deras ögon ej måtte besväras af Herrens klarhet, och så är det, som om de aldrig förnummit någon verkan af sanningen. — Den, som i enlighet med Guds ords anvisning söker, han finner. Då blir glädjen stor, i samma mån sökandet synts besvärligt och länge fruktlöst.

Vv. 17, 18. Den, som har skådat Herren, *måste* omtala det. Det är både plikt och böjelse, som drifver därtill. »Jag tror; *därföre* talar jag.» — Ju mera man *är glad* i sin frälsare, desto lättare och kraftigare vittnar man om honom. Det är glädjens natur att vilja meddela sig. *Ensam* kan en människa endast för en mycket kort tid känna glädje; hon måste ha någon att meddela sig med. — Men den sanna andliga glädjen är nykter; *därföre* drifver den ej till andlig pratsjuka. — Icke tom undran öfver sina verk vill Herren ha, utan tro och lydnad.

Vv. 19, 20. Huru ädel och rik blir ej den själ, som har ett rätt Maria-sinne. Blott den, som gör som hon, samlar sig en skatt af ljus och andlig kraft. De andra komma ej längre än till det yttre, och deras kristendomshus, äfven om det är aldrig så putsadt, är byggdt endast på lösan sand. Det visar sig i profvets stund (Matt. 7: 26, 27). — Tillbaka till fåren att lida af köld och hetta, regn och torka; så herdarne. — Inge vänte att alltid få i undrande glädje och lof vandra i skådandet af Herrens härlighet. Tillbaka i det andliga hvardagslifvet, hvori det gäller att tjäna och arbeta under dagens tunga och hetta. Det är därunder, det skall visa sig, om man vunnit någon andlig kraft och förstår att bruka den —

Predikoutkast.

1.

Ämne. Den äkta julglädjen.

- I. Ämnet för densamma.
- II. Villkoret för att få erfara den.
- III. Hvari dess sanning bevisar sig.

I.

1. *Jesus själf och det nådesgoda, som är i honom* (vv. 10, 11).
 - a) Kristus, Herren, hvars härlighet är ägnad att väcka glädje och fröjd (jfr Joh. 1: 14).
 - b) Frälsaren, i hvilken och genom hvilken vi hafva rättfärdighet, ljus och lif.
2. *Guds kärlek, uppenbarad i honom och i honom åtnjuten.*
 - a) Uppenbarad i Kristus (Joh. 3: 16).
 - b) I honom åtnjuten (v. 14) (»ett godt behag»).

II.

1. *Att man upplefvat en andlig jul.*
 - a) Att Kristus blifvit genom tron född i ens hjärta.
 - b) Att man i följd däraf blifvit försatt i det himmelska väsendet (jfr vv. 9—14).
2. *Att man så skådar på sin frälsare, att man får erfara något af hans härlighets kraft.*
 - a) Det bekymrade rufvandet öfver egen synd och vanmakt, som kan förekomma också hos troende människor, utmattar själen och hindrar glädjen
 - b) Därföre måste vi heligt glömma oss själfva för att i stället se på Herren och innerligt hängifva oss åt tanken på det stora, han gjort för oss, och på hvad vi äga i honom.

III.

1. *Då den verkar Guds lof* (v. 20), *men ock helig stillhet inför Gud, under ett troget begrundande af hans ord* (v. 19).

2. *Då den drifver oss till förkunnande af Herrens dygd.*

a) All sann glädje gör ej blott hjärtat brinnande utan ock villigt till verkande af Guds verk.

b) Den drifver i synnerhet till helgelse och frimodig bekän-
nelse.

2.

Ämne. Vårt glada och tacksamma utrop vid Jesu
födelse: Herre Jesus, du gjorde väl, att du kom!

1. *Du gjorde väl, att du kom, ty i mörker låg hela världen, men du kom och blef världens ljus.*

2. — *ty i världen hade Gud mistat sin ära, men du kom och upprättade den.*

3. — *ty världen var utan frid, men du kom och stif-
tade frid.*

4. — *ty i världen var döden väldig genom synden, men
genom dig är lifvet vordet väldigt genom rättfärdig-
heten.*

3.

Ämne. Ett troende hjärtas välkommen till den i
världen komne Frälsaren.

1. *Välkommen Herre Jesu för att lära mig tro.*

2. — *för att lära mig älska.*

3. — *för att lära mig lyda.*

4. — *för att lära mig lida.*

5. — *för att lära mig dö.*

6. — *i ringheten för att göra mig välkommen i
härligheten.*

4.

Ämne. Hvad medförde Herren Jesus, då han kom
i världen?

1. *Ära åt Gud.*

2. *Frid på jorden.*

3. *Åt människorna Guds välbehag.*

5.

Ämne. Julens glädje.

1. *Beredes af Gud i himmelen åt alla människor.*
2. *Åtnjutes af änglarna i himmelen och botfärdiga människor på jorden.* (Blomstrand).

6.

Ämne. Våra julresor. (Skildrande utläggning af texten).

1. *Till Rom till kejsar Augustus' palats* (vv. 1, 2).
2. *Till stallet i Betlehem* (vv. 3—7).
3. *Raka vägen in i himmelen* (änglarne).
4. *Till herdarne på marken.*
5. *Från marken ännu en gång med herdarne till Betlehem.*
6. *Med herdarne ur hus i hus!* (L. Harms).

7.

Ämne. Ett härberge för den nyfödde frälsaren i den pånyttfödda människans hjärta.

1. *Hurudant härberget skall vara, om Jesus skall bo där.*
 - a) Det skall vara ett hjärta, ödmjukadt och krossadt af Guds lag.
 - b) — renadt i Jesu blod och klädt med hans rättfärdighet.
 - c) — omskapadt af Guds Ande.
 2. *Huru härberget blir beskaffadt, sedan den nyfödde frälsaren blifvit där boende.*
 - a) Det blir uppfyllt med Guds nådes härlighet.
 - b) Det blir uppfyllt med fröjd, som utgjuter sig i Guds lof. (Schartau).
-

Annandag jul.

Perikopen på denna dag är icke densamma i alla ev.-lutherska kyrkor. På flere ställen i Tyskland, där evangelium på juldagen slutar med v. 7, utgöres annandagens text af de därpå följande vv., som handla om uppenbarelsen för herdarne och deras besök i Betlehem. Hos oss däremot är annandagens ev. hämtadt ur Mtt. 23, som handlar om Jesu vittnens martyrlidande. Orsaken till dessa förhållanden är, att i den romersk-katolska kyrkan firades på juldagen trenne mässor, af hvilka den första, som hölls ännu under natten (missa in nocte), hade till text Luk. 2: 1—7, eller första hälften af vårt juldagsevangeliium, den andra åter (missa in aurora) hade den senare delen af detsamma till text och den tredje (missa in die) vårt andra juldagsevangeliium, Joh. 1: 1—14. De på juldagarne följande festdagarne räknades af kat. kyrkan icke till julen, utan voro apostladagar. Så firades på annandagen Stefanus' dag, på tredje dagen Johannes' och på den fjärde menlösa barns dag. Då nu efter reformationen helgonfesterna, äfven de, som voro sammanbundna med julhögtiden, efterhand bortföllo, så förlades på atskilliga ställen texten för juldagens missa in aurora till annandagen, som salunda fick uteslutande julkaraktär. Hos oss däremot har annandag jul fått behålla sin gamla perikop och firas sålunda som Stefanus' dag eller, om man så vill, såsom martyrernas dag. Da emellertid martyrernas betydelse är en annan enligt evangelisk än efter katolsk åskådning, så har stefanUSDagen i var kyrka en annan karaktär än i den gamla kyrkan. Man ansåg redan tidigt, att dess förhållande till julen vore att bestämma såsom de troendes födelse (näml. genom deras död)

till det eviga lifvet, möjliggjord och grundlagd genom Kristi födelse till jordelifvet. (»Heri natus est Christus in terris, ut hodie nasceretur Stephanus in coelis»). I enlighet med denna uppfattning skulle vi på juldagen dels fira Kristi födelse *för* oss, dels hans födelse *i* oss samt annandagen de troendes födelse till det eviga lifvet på grundvalen af denna dubbla födelse. »Stefanus är Herrens första blöds vittne, den förste som ådagalagt, hvilken döden öfvervinnande lifskraft som utgått och utgår från barnet i Betlehems krubba» (E. G. Bring). Emellertid synes denna uppfattning kunna försvaras, endast om man fäster sig vid episteltextern, som handlar om Stefanus' martyrdöd. Evangeliet uttalar däremot en fruktansvärd dom öfver sanningens fiender, hvarvid visserligen sanningsvittnenas lidande genom dessa fiender omtalas, men därpå faller icke tonvikten. Mig synes därför annandagens ställning till juldagen bättre fattas såsom en antydning om, hvad den nyfödde frälsaren, likasom hans efterföljare, ha att vänta i den värld, han var kommen att frälsa, och huru hans ankomst, som dock afser idel frälsning, genom människornas blinda otro och hårdnackade fientlighet mot sanningen, blir dem till dom.

Text: Matt. 23: 34—39.

Exegetiska anmärkningar. V. 34 (jfr Luk. 11: 49 ff.). »*ποφῆτας*, qui ex singulari revelatione accipiunt doctrinam, ut David; *σοφούς*, sapientes, qui habent gustum veri et boni habitalem, ut Salomo; hi sunt medii inter profetas et scribas; *γραμματεῖς*, scribas, qui. monumenta profetarum et sapientium adornant et ministrant, ut Esra. In *his* magna ex parte habitus est acquisitus, in sapientibus insitus; in profetis infusus. Unde profetas plurimum, sapientes multum, scribas minus, nec tamen parum odit et contemnit mundus» (Bengel). *ἀποκτενεῖτε*, såsom Stefanus och Jacobus; *μαστυγώσετε*, såsom Petrus, Johannes och Paulus (Ap.G. 5: 40; 2 Kor. 11: 24, 25).

Vv. 35, 36. *Ὅπως ἔλθῃ* = »på det att» o. s. v. Det är rättvist för Gud, att de, som öka och fullborda måttet af föregående släkters synder, få bära domen öfver det hela,

nämligen lidandet af de yttre domarne. I den eviga domen far hvar och en enskild bära *sin* börda. — Ζαχαρίου, antagligen den i 2 Krön.B. 24: 20—22 omtalade Sakkarias, öfverversteprästen Jojadas son. Denne dödades dock i templets förgård. Den dunkelhet, som vidlåder detta ställe, ha exegeterna ännu icke lyckats skingra. Ἀμὴν, högtidlig försäkran, emedan, när Frälsaren talade dessa ord, deras uppfyllelse syntes otrolig och osannolik. — γενεὰν ταύτην, »detta släktet», denna generation; bibegrepp af ondska (jfr ex. anm. till ev. på 2 sönd. i adv. v. 32).

V. 37. Från domen öfver judafolket i dess helhet skrider talet till domen särskildt öfver Jerusalem, som äfven i det hänseendet var folkets hufvudstad, att inom henne dess syndor koncentrerade sig och nådde sin förskräckligaste karaktär. (Commiserationis pariter atque horroris plena epizevxis. Bengel.) — ἡ ἀποκτείνουσα, particip med nominativ betydelse = profetmörderska; sammalunda λιθοβολοῦσα: antydning om den hatets och mordlystnadens energi, som dref Jerusalem.

Vv. 38, 39. οἶκος hus = templet; ὑμῶν, edert; Herren erkänner templet icke längre som sin faders eller sitt hus. ἔρημος, öde, tomt, nämligen just på husbonden, Messias, som öfvergifver det och därmed lämnar det åt förstörelsen. — οὐ μὴ με ἴδῃτε ἀπ' ὄρου κτλ = I skolen icke se mig förrän o. s. v. (jfr Rom. 11: 26). Då judarne efter den långvariga, men dock endast tillfälliga förstörelsen, och sedan hedningarnes fullhet ingått i Guds rike, omvända sig till Gud och täckelset tages från deras hjärtan (2 Kor. 3: 15, 16), da skall denna profetia gå i fullbordan.

Evangeliets homiletiska grundtanke kan uttryckas sålunda: Den till världens frälsning komne Guds son mötes af världens hat och förkastas af henne, och så förvandlar hon den henne tillbudna nåden till dom och förbannelse för sig. Eller kortare: Det förskräckliga däri, att den högsta uppenbarelse af Guds kärlek till den fallna världen genom hennes otro kommer att medföra den fruktansvärdaste uppenbarelse af Guds vrede.

Homiletiska vinkar. V. 34. Icke lätt släpper Guds nåd ett folk eller en enskild människa; gång på gång och genom sändebud af olika begafning och med delvis olika uppgifter söker han de genstörtiga. Han, som skänkte världen den ousägliga gåfvan af den enfödde sonen, har gjort och gör fortfarande allt för att förmå oss att mottaga hans kärlek och tröttnar ej i sitt arbete på våra hjärtan, så länge ännu en möjlighet finns att däri vinna ingång. — Vinner han ej genom allt detta något annat, ett vinner han åtminstone, det att han gjort sin barmhärtighet till fyllest, och att vi äro utan ursäkt. — Den, som vill vara Kristi tjänare i denna värld, får bereda sig på samma lön af världen, som mästaren själf fick. — I denna värld, som är stadd i det onda, kan sanningen aldrig finnas utan såsom lidande, och ingen tid blir under det n. v. världsloppet Kristus så underdånig, att han icke, allt efter tidernas olika lynnen och förhållanden, blir i sina trogna sändebud och vittnen förföljd.

Vv. 35, 36. Den frihet, en människa och hela folk ha att synda och förfölja evangelium, är icke ett tecken till strafflöshet, utan blott därtill, att Guds domar bida sin tid. När skörden är mogen, då sändes lien; när syndaren fyllt sina synders mått, då inbryter domen, och det i samma mån förskräckligare, som den förskjutna nåden varit stor och Guds tålmod räckt länge. — Det är dock något öfvermåttan förfärligt, när människor ingenting annat göra här i världen än samka sig vrede på vredens dag (Rom. 2: 4, 5). — Gud söker fädernas missgärningar på barnen, för så vidt de visa sig såsom barn af de gudlösa fäderna, läggande till deras synder ett dubbelt mått af sina egna. — Blodskulder, framför allt de, som åsamkas genom mord på Guds vittnen, ha en särskild svår dom med sig.

V. 37. Skall man träffa en rätt djup och bitter ondska, så skall det vara hos en människa eller ett folk, som varit rikt benådad, men förhållit sanningen i orättfärdighet. Ju närmare det heliga, desto större förstockelse hos dem, som ej låta sig helgas. — Jesu barmhärtighet är såsom fågelns skyddande och värmande vingar, utbredda öfver de värnlösa ungarne. Huru innerligt begär han ej våra hjärtan; han ängslas för den dom, vi genom vår obotfärdighet draga öfver oss, ty han har själf ängslats under domen öfver världssynden och känt dess fasa. Han kastade sig emellan roffågeln och oss och lät sig sönderslita af hans (dödens) klor. Om och då han måste släppa en syndare, så släpper han honom gråtande (jfr Luk. 19: 41, 42). — »Jag har velat; I viljen

icke»; dessa ord gälla om Herrens förhållande till alla obotfärdiga och om deras förhållande till honom. Det finns således blott en sak, som kan hindra en människas frälsning, och det är hennes egen onda vilja. Öfver allt annat härskar Guds vilja oemotståndligt, men den mänskliga viljan är så stark, att den kan säga *nej* till både Guds sanning och kärlek. Vår frihet är vår storhet och vår fara. På den dagen skall det blifva uppenbart, att alla, som blifva fördömda, blifva det därför, att de så velat ha det. Den, som verkligen vill bli salig, han vill ock omvända sig, likasom ju ock Guds nådesvilja att saliggöra människan är ett med hans vilja att omvända henne och hans fordran på omvändelse (Hes. 33: 11). Hvarföre? Ty synden har död och fördömmelse icke blott *med* sig, utan äfven *i* sig, så att saliggörelse och heliggörelse äro oskiljaktiga. Den, som hängifver sig åt synd, hängifver sig därmed åt döden; den, som följer köttet och dess lustar, timrar därmed åt sig en boning i helvetet. — Nu heter det: »Jag vill församla eder, såsom hönan samlar kycklingarne under sina vingar». En annan gång kommer det att heta: »Gån bort ifrån mig; jag känner eder icke».

Vv. 38, 39. Det hjärta, från hvilket Herren vikit, är ett öde rum, en fullkomlig ruin, äfven om dess elände ännu ej är uppenbart. Hans bortgående från en själ är ett hennes öfverlämnande åt fördärfvet. Huru ofta ropa ej människorna här: »Gå bort ifrån oss! Vi vilja ej veta af dina vägar»! Ve dem, om de blifva bönhörda. Lust och glädje jämte framgång i det onda är någonting outsägligt förskräckligt; där torde människan vara öfverlämnad i ett vrångt sinne och satt på det hala genom Guds vrede. — För Israel skall en gång en upprättelsens och frälsningens dag uppgå. Då skall det i mänskligheten blifva såsom lif från de döda (Rom. 11: 15). Ja, Guds nådegåfvor och kallelse äro sådana, att han icke ångrar dem (Rom. 11: 29). Huru underbart framstår icke Guds trofasthet mot detta hårdnackade folk! Huru prisvärd är icke hans vishet och hans ledning af dess öden, huru härlig ter han sig icke i sin makt, som så säkert undanrödjer alla hinder för förverkligandet af hans kärleks och rättfärdighets rådslut! Men hvilken tuktan har ej Israel fått undergå, och huru mycken tuktan får det icke ännu lida, innan det lär sig förstå, i hvem det stungit!

Predikoutkast.

1.

Ämne. Sammanhanget emellan Herrens nåd och Herrens domar.

1. *Herrens nåd är det första: nåden går förut för att, om möjligt, göra domen obehöflig.*

a) Herren har alltid handlat och han handlar alltid med de affälliga människorna i nåd: han söker frälsa dem (vv. 34, 37). Detta framgår af Guds vägar (1) med hedningarne, (2) med Israel, (3) med den kristna kyrkan, (4) med den enskilda människan (i det han genom sina skickelser söker att vända hennes uppmärksamhet på det andliga och eviga och isynnerhet med sin helige Andes förekommande nåd erbjuder henne frälsning och skydd under sina nådevingar).

b) Nåden tillbjudes människan till frälsning undan vredesdomarne i tiden och den stora afgörande vredesdomen på den yttersta dagen.

2. *Nådens uppenbarande och tillbjudande medför alltid en dom, nämligen i det andliga, invärtes (Joh. 3: 19—21).*

a) En dom medför Herren i sina nådestillbud, ty han är ljuset, som uppenbarar och dömer allt, som af detsamma belyses. (1) I samma mån Kristus i sanning predikas, upptäckes och straffas det grofva ogudaktiga väsendet (v. 34); (2) men äfven mycket, som synes vara ljus och rättfärdighet, blir uppenbaradt såsom mörker och synd, då det framdrages i Kristi sannings ljus (den falska fromheten; fariseismen).

b) Då går öfver människans inre en dom, som nödgar henne till ett afgörande *för* eller *emot* Kristus, och sålunda blir hennes hjärtas fördolda grund lagd i dagen.

3. *I nådens spår följer alltid domen öfver nådens föraktare (vv. 35—38).*

a) Nåden undandrages, där den förskjutes, och äfven yttre vredesdomar inbryta. (1) Öde blir rummet, där Guds ord predikades i renhet, och lögnprofeter och falska Krister komma i stället. (2) Öde blir det på tukt och sedlighet i samhället, hvars band upplösas, så att folket under svåra slitningar och allehanda olyckor går sin undergång till mötes.

b) Nådens tid tar en gång slut både för hela släktet och den enskilde, och då inbryter den allt afgörande sista domen. (1) Utveckla sig och mogna får synden på jorden. Alla sina krafter får satan uppbjuda, och därför synes det onda segra. (2) Herren synes därvid vara överksam; han tiger (Ps. 50: 21), men endast därför, att »allt måste ha sin tid». Här är *såningstiden*, och så länge den varar, kan Guds dömande rättfärdighet icke uppenbara sig. (3) Men lika visst som på såningstid följer skördetid, lika visst dom efter nådens och det gudomliga tålmodets tid.

4. *I viss mening blir dock icke domen det sista; nåden var det första, och nåden blir det sista, ty en ny himmel och en ny jord skola tillredda varda af nåd, och där är ingen dom och död, utan idel lif.*

a) Den tid skall komma, då Israel såsom folk betraktadt skall säga till sin en gång förkastade Messias: Välsignad m. m. (v. 39). Då skall det krönas med öfversvinnelig nåd.

b) Den dag skall ock komma, då fullkomlig frälsning varder de troende till del; ja, hela skapelsen skall varda fri från fånglighetens trældom (Rom. 8: 19—21). (1) »Välsignad» o. s. v. = de troendes jublande hälsning till sin i härlighet återkommande frälsare, som kommer för att taga dem till sig. (2) Och en ny himmel och en ny jord skola uppstå ur den gamlas aska; då råder idel nåd i nådens ovanskliga frukter: rättfärdighet, lif och salighet.

2.

Inl. Luk. 2: 10, 11; Matt. 10: 34.

Ämne. Guds frid bebådad världen vid Kristi födelse.

I. Framkallar strid.

II. Nedlägger strid.

I.

1. *Guds frid förvärfvades åt världen på det kors, dit världens ondska förde fridens konung. Budbärarne af Guds frid få röna samma ondskefulla motstånd, som deras mästare, och så blir det strid på jorden för Kristi skull (vv. 34, 37).*
2. *Guds frid, förkastad af världen, forbytes till Guds dom (vv. 35, 36, 38).*

II.

1. *Strid nedlägges delvis därigenom, att fiendernas onda ska här och hvar brytes* (v. 39),

a) då de förvandlas till Guds vänner;

b) då Gud genom sina domar så nedlägger dem, att de bindas i fullkomlig vanmakt.

c) Både på den ena och den andra vägen har redan mycken strid blifvit nedlagd på jorden.

2. *Fullkomligt nedlägges all strid, då målet är vunnet vid Herrens tillkommelse* (v. 39); *ty då är allt krig med storm och blodig klädnad uppbrändt.*

a) Guds vägar gå ut på att bringa allt det goda såväl som det onda till mognad.

b) Mognadens tid skall ock en gång komma. Då inbryter slutdomen öfver och utkastandet af det onda, och sedan frid på jorden och öfver människorna Guds välbehag i fullkomligaste, saligaste mått.

3.

Inl. i M.B. 3: 15.

Ämne. Sanningens lön i lögnens värld.

I. Sanningens uppträdande i denna världen.

II. Den lön, hon af världen får.

I.

1. *Sanningen — hvad?*

a) Öfverensstämmelse mellan det inre och det yttre, mellan form och väsen.

b) Människans öfverensstämmelse med sig själf; motsvarighet mot hennes sanna väsen; att hon bestämmer sig i enlighet med sitt sanna väsens kraf.

c) Sanningen i fullkomlighet = Jesus Kristus. (1) Gud uppenbarad i köttet; (2) den sanna människan; idel sanning i fullkomlig öfverensstämmelse med sig själf; inre och yttre.

d) Sanningen i Kristus uppenbarad i hans ord och verk: i ord = lärosanning, sanning i lärans form; i verk: Kristi gärningar = hans lifsgärning i det hela; hans särskilda verk af helighet, kärlek och makt.

2. *Huru sanningen uppträder i världen.*

a) Hos människan behof af och kraf på sanning: samvetet. Därföre människan emottaglig för sanningen.

b) I vittnesbördet om Kristus (v. 34) framställer sig sanningen med gudomlig myndighet för människornas samveten, vädjar till samvetet och kräfver erkännande af detsamma.

c) Sanningen, sålunda kommande människan till mötes, belyser och uppenbarar hennes verkliga beskaffenhet, låter henne se sig själf, sådan hon är inför Guds dom (Joh. 3: 20, 21; Ef. 5: 13).

d) Men den kommer ock i ödmjuk tjänaregestalt med gudomliga nådestillbud, ty den är framför allt den frälsande sanningen (v. 39).

II.

1. *Misskännande och motstånd.*

a) Att evangelium vid sitt inträde i världen rönt misskännande och motstånd, det har det haft gemensamt med hvarje annan ny sanning, ja, med hvarje större upptäckt inom det naturliga området.

b) Men att evangeliets första budbärare med så glödande hat förföljdes, och att dess förkunnare, äfven sedan det trängt igenom och vunnit yttre erkännande, fortfarande förföljas, om ock i mildare form, det är egendomligt för evangelium.

c) Sanningen i och för sig förföljes, då den förnekas eller förfalskas.

2. *Orsakerna härtill.*

a) Lögnen, hvari världen är stadd, föder hat till ljuset.

b) Högmodet reser sig upp mot sanningen, som förödmjukar.

3. *Den förkastade och förföljda sanningen varder världen till dom och slutlig undergång;*

a) i det inre genom förstöckelse och i samhällslifvet, som utblottas på allt godt;

b) särskilda straffdomar;

c) till slutet fullständig undergång.

4.

Inl. Martyrernas dödsdag, deras födelsedag till det eviga lif, som Jesus Kristus förvärfvat. På juldagen med dess glädjebudskap om Guds sons mandomsanammelse följer martyrdagen med dess påminnelse om den fientlighet, Herren och hans trogna vittnen hade och ha att vänta af denna världen.

Ämne. Jesu vittnen i denna värld (variation af föreg. utk.).

I. Jesu vittnen.

II. Deras lott i denna värld.

I.

1. *Jesu vittnen äro de af honom själf sända och utrustade förkunnarne af hans evangelium.*

a) Ett Jesu vittne är hvarje rätt kristen, ty hvar och en sådan har att förkunna hans dygder, som kallat honom från mörkret till sitt underbara ljus (1). En rätt kristen *kan* vittna, (2) han *kan icke annat* än vittna om sin frälsare.

b) Jesu vittnen äro i särskild mening de af honom sända och utrustade förkunnarne af hans ev., *profeter, visa och skriftlärda* (jfr exeg. anm.).

2. *Genom dem och deras vittnesbörd vill Herren församla människorna till sig, såsom hönan församlar kycklingarna under sina vingar.*

a) Under hägnen af sin nåd och makt ville Herren samla judafolket och därigenom rädda det från undergång; sammalunda vill han alltjämt draga människorna till sig för att frälsa dem.

b) Han gör detta genom sina vittnen, då han till deras vittnesbörd gifver sin anda och kraft, så att det kan öfvervinna och uppväcka tro i hvarje hjärta, som ej förhåller sanningen i orättfärdighet.

II.

1. *Jesu första vittnens lott blef våldsam förföljelse, misshandling och död* (v. 34).

a) De hade att bryta igenom de väldiga förskansningarna af judisk egenrättfärdighet och hednisk vantro. Den falska fromheten, den mänskliga visheten och världens hela makt reste sig emot dem.

b) Den nyhet, de förkunnade, var dels en förargelse, dels en dårskap för människorna, som däraf angrepos i deras djupaste och mest rotade egenhetslif.

c) Därföre reste sig ock världen mot dem för att försvara detta sitt lif, och intet medel lämnades oförsökt för att tysta det besvärliga vittnesbördet.

2. *Jesu nu lefvande vittnens lott är visserligen icke alltid svårare yttre förföljelse, men alltid få de i någon mån bära Kristi smälek.*

a) På hednafälten saknas lika litet i våra dagar som i kristendomens första tid martyrer, offer för hedningarnes raseri eller för tunga mödor och lidanden, och detta skall fortfara, så länge ännu en hedendom finns, mot hvilken Kristi kyrka och Kristi vittnen ha att draga i strid. — Understundom är missionsarbetet i våra dagar bland de råa, vilddjurslika hedningar, som äro så underlägsna Greklands och Roms, tyngre och svårare än det, som apostlarne hade.

b) Men inom kyrkans yttre rāmärken, där så många namnkristna och rena otrosmänniskor finnas, inskränker sig Kristi vittnens lott till lidande af något af Kristi smälek. (1) Hur det än är, så har dock sanningen vunnit framgång på jorden. Många af de sanningar, för hvilka apostlarne förföljdes, erkännas nu äfven af denna världens barn, och där kristendomen i det yttre bekännes af ett helt folk, skyddas han af lagarne, så att det därvidlag är en ren löjlighet att tala om någon egentlig förföljelse. (2) Dock, där Kristi vittnen ej blott så där i allmänhet förkunna evangelium, utan så föra ordet, att det som ett tveeggadt svärd intränger i själarne, åtskiljande själ och ande, mærg och ben, där predikan är en omutlig natansröst, som tvingar åhöraren att säga till sig själf: du är den mannen! där aflöper det icke utan förbittring, som allt efter omständigheterna på ett eller annat sätt gifver sig luft. — Den *falska fromheten* lefver än i dag, och fariseen i de egenrättfärdigas hjärtan vill lika litet nu som fordom låta öfverbevisa sig om synd. — Den *grekiska visheten*, med sin dyrkan af människo-snillet och af denna världens skönhet och härlighet, har lika litet behag i talet om korset nu som den dag, då den skrattade åt Paulus på Aténs areopag. — Romarfolkets sträfva och kalla lagiskhet, med sin gudsdyrkan i utvärtes ceremonier utan anda och sanning, lefver ännu i dem, hvilka söka afspisa Gud med yttre verk och andaktsöfningar, de må nu framträda i en ifrig kyrklighets former eller i andliga åthäfvor och åtgärder, som göras till bevis på lifvet i Gud, men i själfva verket sättas i detta lifs ställe. —

Men vi vilja mottaga kärlek till sanningen och ej blifva borta från vår frälsare, hvars hulda herdestämman så länge kallat och annu kallar oss. Endast under skuggan af hans vingar finna de arbetande och betungade ro, de sorgsna tröst, de vanmäktiga starkhet, de värnlösa skydd. Kommande till honom och troget förblifvande vid honom, skola vi af honom få lära den vishet, som är ofvanefter, i honom vinna den rättfärdighet, i hvilken vi kunna bestå inför Gud, komma till den helgelse, utan hvilken vi ej kunna ingå i himmelen, och slutligen undfå den saliga förlossning, hvilken blir fullständig, då vi få se honom sådan han är på den dagen, då vi med alla helgon skola jubla honom till mötes: »*Välsignad vare han, som kommer i Herrens namn*»!

Ebr. 13: 8.

Ämne. Herren Jesus är densamme mot människorna, människorna äro desamma mot honom.

1. *Kristus är densamme mot människorna, som han alltid varit: han har alltid sändt dem sina budbärare, och han sänder dem ännu i dag. Människorna äro mot Kristus, hvad de alltid varit: de hata och förfölja hans sändebud (v. 34).*
2. *Kristus är densamme: han utgöt sitt blod för människorna. Människorna äro ock desamma: de draga ännu i dag oskyldigt blod öfver sig (v. 35).*
3. *Kristus är densamme: han har alltid kallat, och han kallar ännu människorna till sig. De äro ock desamma: de vilja icke (v. 37).*
4. *Kristus är densamme: han öfvergifver slutligen de förstockade, och deras hus blifver öde. Människorna äro desamma: de draga alltjämt domen öfver sig.*

(J. H. Thomander).

Söndagen efter jul.

Denna söndags perikop framställer för oss det, som tilldrog sig vid Herrens frambärande i templet (i enlighet med 2 M.B. 13: 2; 34: 19; 4 M.B. 3: 13; 8: 16). Dock hafva vi här endast den senare delen af berättelsen härom. Den förra delen hör till kyndelsmässodagen. — Om vi i texten till annandag jul funno angifvet, huru den gudfientliga världen skulle mottaga den konung, hvars födelse juldagens evangelium så skönt tecknar, så visar oss vår föreliggande text, huru, trots världens förvändhet i allmänhet, Herren dock finner ett för sig beredt folk i Israel, ändock detta i dess helhet ej kunde känna honom. Sammanhanget med annandagen ligger i utsagan, att Herren ej blott var sänd till upprättelse, utan ock till fall för många. Således har t. o. m. den glada och högstämda hyllningen af den ädltligen komne sitt drag af vemod.

Text: Ev. Luk. 2: 33—40.

Exegetiska anmärkningar. V. 33 hänför sig till det föregående. Marias och Josefs förundran bevisar icke nagon okunnighet om, hvad Jesus enligt utsagorna om honom i Luk. 1: 32, 33, 35; Matt. 1: 20, 21 var eller skulle blifva, utan föranledes af det underbara däri, att så många andra personer kunde känna, hvad de kände om honom genom Guds särskilda uppenbarelse, äfvensom däraf, att mycket i det om Herren utsagda, som de ej ännu själfva förstodo, hade blifvit uppenbaradt och klart för andra.

V. 34. *εὐλόγησεν αὐτοὺς* = »välsignade dem», d. ä. ej mindre barnet än Maria och Josef — *πρὸς Μαριὰμ*, icke till Josef; äfven för Simeon framstar Maria ensam sasom den,

hvars barn Jesus var. *καίται* = är satt; Guds rådslut, att Jesus skulle blifva *εἰς πτώσιν*, till fall, nämligen för dem, som ej ville mottaga kärlek till sanningen. — *εἰς ἀνάστασιν* = till upprättelse för de troende. I Kristus och hans försoning är amnesti tillsagd hela världen: människorna skola icke rätt och slätt blifva för deras förra synder fördömda; det är i viss mening, som om syndafallet icke hade inträffat. Hvar och en skall ånyo ställas i valet, och det på ett sätt, som blir afgörande för tid och evighet. Otrons förkastande af Kristus är det ohjälpliga syndafallet; trons mottagande af honom den fullständiga frälsningen (jfr Joh. 3: 36). — *σημεῖον* = tecken, undertecken: han är den underbare, om hvilken människorna skola tvista. — Insigne oxymoron. *Signa* alias tollunt contradictiones; hoc erit objectum *contradictionis*, quamquam per se signum est evidens fidei. Es. 55: 3. LXX nam eo ipso, quia *lux* est, illustris et *insignis* est. Magnum erit spectaculum. *Contradictionem* credentium et non credentium mutuam, de Jesu: et non credentium, contra Jesum, et *cogitationes* (v. 35) imprimis refert Johannes cap. 5 seqq. Contradixere verbis et re. (Ebr. 12: 3). (Bengel).

V. 35. *ῥομφαία*: svärdet, som genomborrade Marias själ, var den utsägliga smärta, som brände i hennes hjärta vid åsynen af Jesu lidande. Därvid aflopp det ej utan svår anfäktning för henne: äfven för henne stod »förargelsens möjlighet» hotande (jfr Matt. 11: 6), och det kostade henne bitter strid att öfvervinna i den frestelsen. — *ὅπως* = »på det att» = det är Guds vilja, att människohjärtats innersta skall komma i dagen. Genom det sätt, hvarpå en människa förhåller sig till Kristus, blir det uppenbart, hvad och hurudan hon egentligen är till sin innersta beskaffenhet (jfr utk. öfver annandagens perikop).

Vv. 36—38. Hanna hade varit sju år gift; änka redan i unga år, hade hon förblifvit ogift; hennes sinne var från världen afdödt. Hon var profetissa; hade genom uppenbarelse undfått ett ovanligt ljus i Guds hemligheter; såsom Simeon. — *οὐκ ἀγίστατο* = hon hade i templet likasom sitt hem; där trufdes hon; dit kom hon dagligen och förblef

där så länge som möjligt. — ἀνθωμολογεῖτο — eg. »å sin sida säga detsamma» = bekänna, tacka, prisa. — τοῖς προσδεχομένοις = »dem, som väntade». Israels tro var väsentligen en hoppets tro. Det hade löftena om en härlig framtid; mot den sågo de, efter den längtade de (jfr Ebr. 11: 1, 13). — λύτρωσιν = återlösning, förlossning i samma betydelse som Luk. 1: 71—75.

V. 39. Här möta exegetiska och harmonistiska svårigheter. Lösningen af dem gifver den uppfattning af vårt ställe (jfr med Matt. 2), att Maria och Josef bott i Betlehem, till dess tiden för barnets frambärande i templet var inne, och att de, efter att hafva i det stycket uppfyllt lagens bud, återvändt till Betlehem, där de mottogo besök af de vise männen. Därefter inträffade flykten till Egypten och återvändandet därifrån. Slutligen bosättningen i Nasaret, sedan Josef funnit en stadigvarande vistelse i Betlehem farlig. Att så har gått till, är så mycket sannolikare, som Josef och Maria, enligt hvad förut blifvit antydt, helt visst hade från början haft sitt hem i Betlehem och icke i Nasaret, där de före Herrens födelse tillfälligtvis hade uppehållit sig. Af berättelsen hos Matt. (2: 22) framgår ock tydligt nog, att Josef efter återkomsten hade för afsigt att bosätta sig i Judeen = Betlehem, och att endast fruktan för Arkelaus afhöll honom därifrån. Detta utvisar, att han betraktade Betlehem såsom sin stad, sin boningsort. — Lukas öfverhoppar allt, som ligger emellan frambärandet i templet och bosättningen i Nasaret, säkerligen i följd af en lucka i de källor, som stått honom till buds (jfr Luk. 1: 3).

V. 40. ηὑξανε = tillväxt = verklig mänsklig utveckling, men *fullkomligt* normal = Kristus utan synd.

Den homiletiska grundtanken i vårt evangelium framgår dels af Simeons profetia om Jesu betydelse, dels af det, som berättas om Hanna, hennes glädje vid mötet med den nyfödde Messias, framträdande i Guds lof. Vi kunna då sammanfatta det hufvudsakliga af textens innehåll i följande sats: *Den nyfödde frälsaren, länge väntad och nu med innerlig glädje och lof till Gud välkommen och hyllad af det äkta*

Israel, är det världens ljus, inför hvilket hvarje människa till hennes sanna art blir uppenbar och det så, att Kristus blir henne antingen till upprättelse eller till fall.

Homiletiska vinkar. V. 33. Storheten af Guds verk uppenbarar sig äfven däri, att de lämna de troende oupphörliga, nya ämnen till helig förundran. Aldrig kan Guds nåd blifva så gammal för en troende människa, att den icke alltid skulle vara ny; aldrig kan nadens härlighet af en kristen blifva så känd, att den ej skulle lämna nya ämnen till Guds lof. Allting förlorar sitt behag genom vanan; endast vid nåden och sanningen i Kristus blir en människa aldrig trött.

V. 34. Den, som själf är af Gud välsignad, låter ock välsignelse utströmma från sig (jfr 1 Petr. 3: 9), och till att välsigna är hvarje troende kallad. — I samma mån en troende hänför allt det goda, han äger, far eller skådar, till Herren, blir hans glädje däröfver helgad och far uttryck i lof och pris. — För Jesus såsom ett litet barn innebar det icke något mot hans höga värdighet stridande att låta sig välsignas af Simeon. I allmänhet är det den ringare, som mottager välsignelse, den högre, som gifver den (Ebr. 7: 7); icke desto mindre heter det: Välsignad vare han, som kommer i Herrens namn. Och Paulus säger: Välsignad vare Gud (Ef. 1: 3). Ett välsignande kan vara och är, så snart det är fraga om en ringare i förhållande till en högre stående, en hyllning. En sådan var ock Simeons välsignelse öfver Jesusbarnet. — Kristus är *satt* till fall, men det är dock endast för den, som väljerotron, han blir till fall. — Jesus är satt till upprättelse; den troende har att tacka honom äfven för sin tro, ty ingen kan kalla Jesus en herre, utan genom den helige Ände (1 Kor. 12: 3). — Den fullkomliga upprättelsen, den fulla frälsningen och saligheten på Herrens dag, äfvensom den fullkomliga förtappelsen genom den dagens fördömsedom, grundlägges här, allteftersom Kristus blir för en människa till upprättelse eller till fall. — Kristus ett tecken! Eftersom han detta är, kan ingen gå honom likgiltigt förbi; människorna tvingas att sysselsätta sig med honom. Är det någon tid, i hvilken Kristus visat sig vara ett motsägelsens tecken, så är det vår. Hvilket disputerande om honom! Huru retar han ej den naturliga människan till motsägelser, såsom han ju ock angriper henne just i det, som är hennes lif, hennes förnuftsklokhets och egenrättfärdighet. För båggedera är talet om korset förhatligt. — I samma mån en människa finner mycket att motsäga hos sig själf, upphör Kristus att för henne

vara ett motsägelstens tecken och blir i stället för henne salighetstecknet, frälsningsbaneret. — Kristus är prøfvostenen för hvarje människas själ; genom att döma honom, dömer hon sig själf. — Antingen — eller; antingen tro och upprättelse, eller icke tro och förtappas, ett tredje gifves icke. — Intet helgon, ej heller Maria, har sluppit anfäktningens luttrande eld; en kristendom utan renande prøfningar är själfbedrägeri. Luther frågade vid tal om en predikant: Vet han något om döden och helvetet, eller är allt hos honom frid och lustighet. — Först vid korset blef Maria i djupaste mening Jesu moder; först under den födslovändan blef han född i hennes hjärta. Korset skilde ock henne och hennes son efter köttet från hvarandra; från den stunden var Jesus för henne endast och allenast det, som han var för hvarje sann lärjunge, Frälsaren, hennes Herre och Gud. — Ett svärd måste ock gå genom hvarje andlig Jesu moders själ; endast genom det gamla lifvets död kan det nya födas i hjärtat.

Vv. 36—38. Hanna är ett skönt exempel på en rätt änka. Den värlösa gamla är en väldig medstriderska i Herrens här: hon kämpar med de vapen, som äro mäktiga i himmelen: bön och akallan. — Den, som trifves väl i Herrens gardar, vinner där trefnad för sin inre människa: han skall ock fa se Herrens Krist. — Hvarken Herren och hans apostlar, hvarken Simeon eller Hanna voro separatister: så länge Gud ej öfvergifvit sitt tempel, knäböjde de där. De dömde icke, utan lämnade domen öfver Guds hus at husherren själf, han, som ensam har domsrätten. — Var tids andlighet lider af utåtvändhet och af lika mycken andesvaghet, som den gör buller af sig; där finnas ej många hanna-själur. Men Hannas djupa innerlighet hindrade henne icke att profetera och att tala om Kristus med alla dem i Jerusalem, som väntade förlossning. Den sanna trosinnerligheten med dess rika, fördolda lif i Gud är just den rätta källan för en andekraftig yttre verksamhet. Tänk på Luther! — De rättfärdigas väntan skall varda fröjd, ty de vänta honom, som sagt: Jag kommer snart, och min lön med mig. — Förlossning! saliga ord för den, som känner synden sasom den tyngsta börda, och som kämpat sig trött i den goda kampen, den kamp, som själf är seger, och i hvilken tröttheten icke är slöhet, utan längtan efter Herrens rolighet. — Förlossning *är* en närvarande salig verklighet, och dock vinnes den i egentlig mening först på uppståndelsens dag: vi äro saliga, men endast i hoppet (Rom. 8: 23, 24).

V. 39. Ja, det är viktigt att fullborda *allt*, som står i Herrens lag. Den rätta troheten tar det noga med Guds vilja

i allting och anser intet där vid lag såsom en småsak. Och hvilket pånyttfödt hjärta måste icke finna alla Herrens bud kosteliga, låt vara att köttets tröghet gör mycket besvär. Trälen klagar öfver Guds bud och suckar under deras tyngd; barnet glädjes öfver sin Faders bud och suckar endast öfver sin skröplighet i deras uppfyllande. — Till Nasaret, sedan man varit i Jerusalem och skådat Guds härlighet! Ut i den orene världen till att där vandra i Kristi fördolda gemenskap, under bärande af tidens vedermöda, sedan man åtnjutit sabbatsstunder i Herrens kännbara närvaro.

V. 40. Växa till, det är lagen för hvarje ännu icke fullkomnad lif. Kristus var äfven i detta hänseende oss lik. Det tillhör oss att blifva honom lika i tillväxt, andlig ålder och visdom. Kraft därtill skänkes oss rikligen. Vi böra å ena sidan stilla öfverlåta oss åt denna kraft (jfr Mk. 4: 26—28) och å andra sidan med fruktan och bäfvan skaffa vår salighet. Dessa motsatser finnas i tron, som till sin natur är både ett tagande, tillägnande, såsom barnet vid modersbrösten, och »ett lefvande och kraftigt ting», en eld i själen, som drifver till allt godt verk. — Se på Jesus med *bägge* ögonen: då skådar du honom både såsom försonaren och som förebilden, och då blir du rätt ledd till korset att undfå och lefva på nåd och till korset att taga det på och följa Jesus.

Predikoutkast.

1.

Inl. Ordspr. 10: 28.

Ämne. En rätt väntan efter Herren.

I. Hvem som kan rätt vänta efter Herren.

II. Hurudan en rätt väntan är.

I.

1. *Endast den rättfärdige kan, såsom sig bör, vänta efter Herren.*

a) Rättfärdig är den, för hvilken Jesus blifvit till upprättelse genom tron,

b) och som i trons kraft tjänar Gud natt och dag (vv. 36, 37).
(1) Den inre gudstjänsten = bön = hjärtats umgänge med Gud; *fasta* = försakelse af egenhetslifvet. (2) Den yttre gudstjänsten: helig vandel; nästans tjänande i kärleken.

c) Endast den sålunda rättfärdige kan rätt vänta efter Herren.
 (1) Den orättfärdige kan också vänta honom, men med bäfvan.
 (2) Den rättfärdige däremot kan rätt vänta honom, ty han hör Herren till, älskar honom och är af honom älskad.

2. *Den rättfärdige väntar ock verkligen efter Herren.*

a) Gjorde han icke detta, så vore han likgiltig eller fientlig mot honom.

b) Men lika visst som han älskar sin Herre, älskar han ock hans uppenbarelse, som för honom, den rättfärdige, skall medföra ett ingående i Herrens glädje.

II.

1. *Den rättfärdiges väntan är en väntan efter Herrens åskådande.*

a) Gamla testamentet var en väntans tid: då väntade de rättfärdiga i likhet med Simeon och Hanna efter Messias' ankomst i köttet att förlossa sitt folk från dess synder.

b) Äfven nya testamentet är en väntans tid, näml. efter Herrens uppenbarelse i härlighet. (1) De troende i nya testamentet äga det, hvarefter gamla testamentets troende längtade = Jesu verkliga närvaro och gemenskap (2) Men hvad gamla testamentet var i förhållande till det nya, det är detta i förhållande till Jesu härlighetsrike. (3) Därföre äro de troende såsom väntande. De längta att få skåda honom, sådan han är.

c) Denna väntan är förenad, ja, *ett* med det lefvande hoppet, i hvilket de troende redan äro saliga, och som icke kan komma på skam. De ha, såsom Simeon, fått svar och förvisning af den helige Ande, att de skola få se sin frälsare.

d) I samma mån de älska honom, vänta de honom med längtan; bruden säger: »Kom, Herre Jesu».

2. — *är en väntan efter förlossning* (v. 38).

a) Mycket har Guds folk att dragas med, och hvarifrån de behöfva befrias: (1) lifvets allmänna vedermöda, (2) betrycket i världen i följd af den där rådande ondskan; (3) syndens plågsamma vidlådande (Ebr. 12: 1).

b) De rättfärdiga längta efter förlossning, i samma mån Guds verk hos dem går framåt och närmar sig sin mognad.

c) Förlossning skall ock gifvas dem, då Herren kommer åter och de få ingå i den härlighet, där ingen synd, ingen gråt, intet rop och ingen värk varder mer.

2.

Ämne. Årets sista söndag, en allvarlig men äfven trösterik maning att betänka, att det en gång skall heta: **För sista gången.**

1. *För sista gången nådestillbud i Jesus Kristus, och då gäller det fall eller upprättelse för evigt (v. 34).*

a) Jesus är satt till fall eller till upprättelse för hvarje människa.

b) Vid hvarje nådestillbud bjudes människan upprättelse, men fallet och fördärfvet stå likasom bredvid nådestillbudet för att gripa människan, om hon föraktar nåden.

c) För sista gången skall en gång nåden tillbjudas, och då gäller det evig upprättelse eller fall. (1) När Gud för sista gången räcker mot syndaren sin nådesfamn, vet endast Gud själf; det kan ske långt före dödsstunden. (2) En gång blir emellertid den sista gången; därefter ingen bättring möjlig.

2. *För sista gången kallelse till räkenskap under nådatiden, att hjärtats tankar måtte uppenbaras; därefter ingen kallelse till räkenskap, förr än till rannsakingen på Herrens stora dag (jfr v. 35).*

a) Inför Kristi kors uppenbaras hjärtats tankar.

b) Kallelsen till räkenskap sker visserligen genom Guds lag, men syndens förskräcklighet och Guds dom öfver henne förstås dock rätteligen först vid Kristi kors.

c) Den, som lyder denna kallelse, får här sin sak väsentligen afgjord genom benådning.

d) Huru många gånger en människa än väckes till räkenskap, en gång blir dock den sista. Lyssnar hon då ej, tystnar Guds stränga röst, tills den allsmäktigt kallar till den sista dagens allt afgörande räkenskap.

3. *För sista gången går en gång svärdet genom den troende människans själ för att aldrig mer såra (v. 35)*

a) Endast därigenom att ett svärd går igenom en människas själ, blir hon en andlig Jesu moder.

b) När en människa kommit under Kristi kors och lär sig förstå, hvad där sker, då förnimmer hon detta svärd. Endast så kan Jesus födas i hjärtat, ty tron kan endast uppkomma i en ödmjukad och förkrossad anda.

c) Sedermera få de troende flere gånger erfara det svärdets kraft: (1) mycken kamp med åtföljande nöd, innan Kristus kommer

till stadga i själen; (2) hvarje djupare kännedom af korsets kraft, ett sårande af detta svärd.

d) En gång blir det dock den sista gången; en nöd, den sista nöden.

4. *En gång suckar den troende människan för sista gången efter förlossning för att sedan aldrig behöfva sucka mer* (vv. 36—38).

a) Såsom gamla testamentets trogna i likhet med Simeon och Hanna tåligt väntade efter Israels tröst, så är de troendes lif, ju mera det mognar, genomträngdt af längtan efter förlossning genom Herrens tillkommelse för att göra ett slut på sitt folks nöd.

b) Och från mycket behöfver det förlossning (jfr det första utkastet II 2 a).

c) En gång skola de troende för sista gången sucka efter denna förlossning. Därefter: Halleluja!

3.

Ämne. Olika verkan af samma nådefulla evangelium.

1. *Hos några till fall och fördärf.*
2. *Hos andra till salig upprättelse.*
3. *Somliga motsäga det.*
4. *Andra bära vittnesbörd om dess härlighet.*

4.

Ämne. Gud vare tack för det, han förlänat oss under det gångna året!

1. *För att Herren Jesus varit oss erbjuden till upprättelse.*
2. *För hans tålmod med oss, ändock flere af oss låtit Kristus blifva sig till fall.*
3. *För hvarje hälsosam nöd och för all hjälp i nöden.*
4. *För all timlig välsignelse.*
5. *För det hopp, vi på grund af hans barmhärtighet våga hysa för framtiden.*

Nyårsdagen.

»Nyårsdagen är julens octava», den åttonde dagen efter juldagen, denna inberäknad. Måhända har den omständigheten, att den åttonde dagen efter den egentliga festdagen vid de stora festerna af judarne firades såsom högtidsdag, medverkat till afskiljandet af julens octava till en särskild festdag, i hvilket fall hela julveckan är att betrakta såsom en festvecka, som avslutas med nyårsdagen. Denna blir då julens efterfest. Från rent kyrklig synpunkt bör den ock så betraktas. Den hugfäster minnet af Kristi omskärelse, genom hvilken han inträdde under lagen för att genom dess fullbordande frälsa oss såväl från dess förbannelse som från dess trälldom, och för denna nåd borgar hans namn Jesus, som vid omskärelsen enligt Guds befallning gafs honom. Ty »Jesus» betyder Jehovah hjälper = (substantiviskt) Frälsaren: i honom är Jehovahs frälsning vorden verklighet. Emellertid torde den omständigheten, att julens octava är det borgerliga årets första dag, som af hedningarne firades med mycken hänförelse, hafva i ej ringa grad bidragit till dagens kyrkliga firande. Kyrkan ville i allmänhet på detta sätt uttrycka sin kallelse och uppgift att helga alla detta lifvets förhållanden samt särskildt sätta en gräns för de hedniska utsväfningarna på denna dag, i synnerhet som dessa utsväfningar nog ock gäfvo anledning till allehanda betänkliga saker också hos de kristna. Visserligen ville reformatorerna icke betrakta dagen från sist antydda synpunkt, och särskildt Luther framhåller, huru nyårsdagen bör ha karaktär endast af åminnelsen af Kristi omskärelse. Icke desto mindre har dagen kommit att firas hufvudsakligen såsom nyårsdag. Texten till den-

samma lämpar sig ock synnerligen väl för denna hans karaktär, så vida man nämligen mera fäster sig vid namngifningen än vid omskärelsen. Ty att sätta Jesusnamnet öfver ingången till det nya året är att viga äfven detta till ett Herrens år, eller att framställa det sasom ett tidsskede, hvilket med alla de förhållanden och sträfvanden, som det omsluter, bör genomträngas och helgas af kristendomens anda, om det skall medföra lycka och välsignelse.

Text: Ev. Luk. 2: 21.

Περίτμησιν, omskäras. I afseende på omskärelsen yttrar sig v. Hofmann (Schriftbeweis 3: 157) på följande sätt: »Då här en frälsningsgemenskap i en familj eller folkgestalt skulle framhållas, så blef genom denna rening (= genom omskärelsen) af kroppen, för så vidt denna tjänar fortplantningen, själfva denna fortplantning, genom hvilken frälsningens folk-gemenskap kom till stånd, renad. Icke som om den i och för sig skulle vara en verklig rening af fortplantningen, men den var det sasom ett fullgörande af en gudomlig befallning, genom hvilken åter icke något godtyckligt, utan den saken själf verkligen motsvarande handlingen anordnades. Denna familjs, detta folks bestämmelse att bilda det samfundsväsen (Gemeinwesen), inom hvilket frälsningen skulle historiskt utvecklas, fick sin symbol i den af Gud förordnade omskärelsen, och familjens, folkets vilja att motsvara denna dess bestämmelse vann sitt bildliga uttryck i omskärelsens handling. Endast mankönet blef på detta sätt renadt, emedan det var genom aflelsen, som frälsningsfolket själfständigt fortplantade sig. I denna själfportplantning kunde ingen taga del, som icke mottagit omskärelsen, så att denna i alla händelser var en initiationsritus, ehuru visserligen det var själfva födelsen, som medförde medlemskap i Abrahams, Isaks och Jakobs familj eller Israels folk».

På Kristus blef omskärelsen fullbordad af samma skäl, som Maria på 40 dagen efter hans födelse hembar det stadgade offret. Kristus ställde sig därmed under lagen för att förlossa dem, som voro under lagen (Gal. 4: 4, 5). Själf

behöfde han ingen rening, men inträdande i gemenskap med en släkt af syndare för att frälsa dem, var det nödigt, att han i allt ställde sig på deras plats och inträdde i deras alla lifs- och samfundsförhållanden. Endast genom att ställa sig under lagen och fullborda den, kunde han rättsenligt upphäfva dess ekonomi och i stället införa den nya ekonomin, hvars karaktär är barnskapets hos Gud fria ande.

Betraktadt från synpunkten af dess egenskap att vara *jultext* kan det lilla evangeliet sägas erbjuda denna *homiletiska grundtanke*: *Den människovordne Guds son har blifvit lagens tjänare, på det att han skulle kunna blifva och vara »Jesus» (= frälsa sitt folk från lagens förbannelse och träl-dom samt försätta det i barnskapets saliga frihet). Säsom nyårstext åter: I Jesu namn, af hvars frälsande kraft vi varda delaktiga genom den andliga omskärelsen, hafva vi trygghet, seger och välsignelse under alla tidens växlingar.*

Homiletiska vinkar. Huru stor är icke Kristi till oss sig nedlåtande kärlek! Han, som är lagens herre, blir för vår skull lagens tjänare. Och emedan han genom omskärelsen sålunda blef tjänare för vår skull, så blifva vi genom den andliga omskärelsen fria för hans skull. — Hvilket namn är ej Jesusnamnet! Det passar sa alldeles till vårt namn, syndare, och genom Jesu omskärelse veta vi, att hans namn verkligen tillhör oss såsom det fasta slott, till hvilket vi kunna löpa för att finna beskärm. Ty Herren fick sitt namn just vid omskärelsen, på det att vi skulle förstå, att hans namn skulle likasom bindas vid vårt syndarenamn, betäcka och utplåna det. — Endast i Jesu namn hafva vi trygghet under de mångahanda växlingarna och farorna under denna tiden, och endast den tid, som likasom fylles af Jesu namn, är en välsignelse, en nådens och frälsningens tid. Därföre är det djupt betydelsefullt, att Jesusnamnet är skrivet öfver ingången till det nya året. Skola vi verkligen kunna börja det nya året i Jesu namn, så måste vårt hjärta vara omskuret och renadt genom det namnets kraft. — All framtid är visserligen oviss, men lycklig skall den ovillkorligen blifva, om allt, hvad under densamma möter, mottages, bäres eller verkas i Jesu Kristi namn, ty det är den osvikliga borgen för Guds kärlek och trofasthet, i kraft hvaraf han låter *allt* samverka till deras bästa, hvilka älska honom.

Så kommer det då blott an på, att vi lära oss rätt förstå, rätt tillägna oss och rätt bruka den nåd och kraft, som Jesu namn förlämnar. Då kunna vi vara förvissade därom, att hvad än de kommande dagarne må bära i sitt sköte, allt skall dock till slutet hos oss utmynna i den gamle kyrkofadrens bekännelse: »Gud vare lof för allt»!

Predikoutkast.

1.

Anne. Årets första dag, en allvarlig maning att betänka, att det en gång hetat: för första gången.

1. *För första gången kom välsignelsen af Jesu namn öfver dig genom ditt dop.*

a) I dopet kommer välsignelsen af Jesu namn öfver människan, ty den, som till detta namn döpes, döpes till undfående af det, som det namnet innefattar: frälsning.

b) Delaktigheten af dopets nåd medför den andliga omskärelsen (jfr Koloss. 2: 11, 12).

c) Från ditt dop, såsom från den lefvande begynnelsen, har sedan all den andliga välsignelse, som dig tillbjudits och du erhållit, utgått. — Huru har du brukat denna Guds första nådegåfva?

2. *För första gången förspillde du välsignelsen af Jesu namn genom den första synden.*

a) Den första synden = den första uppsåtliga afvikelsen från Herrens i dopet gifna nåd; från Guds ord, som du upphörde att bruka; från bönen, som tystnade på dina läppar; i världsväsendet, som tjusade och tog makt öfver dig.

b) Det första *medvetna* steget på syndens väg var kanske svårt och togs först efter en strid mot samvetet och den återhållande nåden; sedan gick det lättare och lättare på förtappelsens väg. — Minns du din första synd?

3. *För första gången, då du stannade för Guds ord och fann, hvilken jämmer det är att vara utan Gud i världen, utan din frälsare.*

a) Det första samvetsstynget.

b) Det första tillgripandet af Guds ord.

c) Det första böneropet.

- d) Det första beslutet att stå upp och återvända till din Fader.
 e) Det första steget på omvändelsens väg. — Har du någon erfarenhet af allt detta, och har det första steget åtföljts af det ena steget efter det andra?

4. *För första gången, då du undfick nådeförsäkran och i erfarenheten af Jesusnamnets frid- och glädjebringande kraft lefde i den första kärleken.*

a) Nådeförsäkran undfås, sedan man fattat nåden. *Först* tro och nåd; *sedan* försäkran och visshet om vunnit barnaskap.

b) Med denna visshet frid och fröjd i den helige Ande; erfarenhet af den saliga tryggheten i Jesusnamnets borg.

c) Då de andliga bröllopsdagarne med den första kärlekens innerliga värme; försmaken till den eviga bröllopsglädjen i Guds härlighet.

d) Den första kärlekens *lifliga känslor* kunna ej i längden kvarhållas, men väl dess allvarliga åstundan att tjäna Herren. — Har du kvar denna din första kärlek? Hvar är din lust till Guds bud? Hvar din hjärtliga kärlek till din nästa, din hjärtliga barmhärtighet och hjälpsamhet, din långmodighet och mildhet m. m.?

2.

Ämne. **Jesu namn vår fasta borg och vårt värn.**

1. *Vi behöfva denna borg, ty*

a) i följd af synden äro vi fridlösa inför Gud och försvarslösa mot våra andliga fiender.

b) Vi jagas af trälomsfruktan för döden, af ett ondt samvete, af våra lustar och begärelser, af världen och dess furste.

c) Förgäfves bjuda vi till att murå oss en borg af egna gärningar eller med det, som ännu sämre är: falska undflykter, bemantlanden, ursäkter.

2. *Jesu namn är vår oss af Gud beredda borg och tillflykt.*

a) Jesu namn = uttrycket för hvad Jesus är för oss; underpanten på det, som Gud i honom beredt oss.

b) Det namnet är vår borg och tillflykt, ty däri finna vi beskärm (1) mot domen i vårt onda samvete genom syndernas förlåtelse; (2) mot trälomsfruktan genom Guds frid; (3) mot mörkret genom Andens och ordets ljus; (4) mot våra andliga fiender genom Kristi segerkraft; (5) mot skammen af vår förnedring genom barnaskapets hos Gud konungsliga och prästerliga ära; (6) mot döden genom lifvet.

c) Denna borg är af Gud själf byggd och därför fast och osviktig såsom Guds egen oföränderliga makt, vishet och trofasthet.

3. *Till denna borg måste vi löpa, om vi skola komma inom dess murar och vinna beskärm.*

a) Löpa, skynda med största allvar och angelägenhet

b) *från* alla synder likasom ock *från* alla själfgjorda fästen (bättring)

c) *till* och *in i* denna andra verkliga borg (tron).

d) Dit inkomna hafva vi att stadigt där förblifva (= dagligt löpande dit; oupphörlig, förnyad trostillägnelse af Jesusnamnets nåd och kraft).

3.

Ämne. Allt i Jesu namn!

1. *Vi äga allt (hvad vi behöfva till vår frälsning) i Jesu namn.*

2. *Vi vilja söka vårt allt i Jesu namn.*

3. *Vi vilja göra allt, hvad vi göra, i Jesu namn.*

4. *Vi vilja lida i Jesu namn.*

5. *Vi vilja dö i Jesu namn.*

4.

Ämne. Ett godt nytt år i vår Herre Jesu Kristi namn!

Med denna önskan tillönskas dig

1. *lif och hälsa i Jesu namn;*

2. *att du måtte kunna göra allt ditt verk i Jesu namn;*

3. *att du måtte kunna bära ditt mått af lidande i Jesu namn;*

4. *frid och glädje i Jesu namn;*

5. *en salig död i Jesu namn.*

5.

Ämne. Jesus Kristus såsom människornas enda tröst.

1. *Huru han för sin omskäreleses och sitt namns skull är människornas enda tröst.*

2. *Huru vi skola göra oss honom till nytta såsom vår enda tröst.*
(M. F. Roos).

6.

Ämne. Huru Jesus för sitt namns skull är densamme

1. *i går,*
2. *i dag*
3. *och desslikes i evighet.*

(Steinhofer).

7.

Ämne. Kristliga tankar på nyårsdagen.

1. *Hjärtats omskärkelse — vår uppgift.*
2. *Jesu namn — vår kraft.*
3. *Guds försyn — vår tröst.*

(Nebe).

8.

Ämne. Huru vi kunna vara vissa om, att den bästa af alla önskningar, vi kunna göra på det nya året, blir uppfylld.

1. *Den bästa af alla nyårsönskningar: att vi för allt måtte kunna tacka Gud.*
2. *Vi kunna vara vissa om, att denna önskan blir uppfylld, om vi göra allt i Jesu namn.*

(Blomstrand).

Söndagen efter nyår.

Evangeliet på denna söndag är icke detsamma i hela den ev. lutherska kyrkan. I några landskyrkor utgöres det af Mtt. 2: 13—23, som handlar om den heliga familjens flykt till Egypten och återkomsten därifrån. Annorstädes och särskildt i svenska kyrkan är berättelsen om Jesu dop perikop. Dennas sammanhang med nyårsdagens ev. ligger för öppen dag. Om i detta framställes omskärelsen och Jesu förhållande till detta det gamla testamentets sacramentum initiationis, så hafva vi i dopet den nytestamentliga motbilden till omskärelsen, och vår text angifver den ställning, Herren intar till densamma. Dock bör härvid uppmärksammas, att det icke är det i egentlig mening kristliga dopet, utan johannesdopet, hvarom här handlas, om denna döpelse till bättring, som hörde till de af Gud förordnade medlen, genom hvilka väg skulle beredas för den kommande Messias och hans rike. Detta hindrar dock ej, att texten användes på det kristliga dopet, till hvilket johannesdopet bildade uppslaget.

Text: Ev. Matt. 3: 13—17.

Exegetiska anmärkningar. Berättelsen om Jesu dop finns också hos de tvenne andra synoptikerna (jfr Mk 1: 9—11; Luk. 3: 21, 22). Ehuru Matt. har den fullständigaste berättelsen, så omtalar dock Lukas ett drag, som Matt. icke har, nämligen att Jesus *bad*, sedan han blifvit döpt.

Vv. 13, 14. *τοῦ βαπτισθῆναι* = han kom i afsikt att blifva döpt, och han framställde till Johannes begäran om att blifva det. Hvarföre? Svaret ligger dels i v. 15, dels i vv. 16 och 17. — *διεκόλυνεν*, hindra, afhålla; förstärkt uttryck, antydande den ifver, med hvilken Johannes protesterade mot att såsom den ringare meddela dopet åt honom, som han

förstod vara så oändligt upphöjd öfver vanliga människor och öfver honom själf. — *χρειαν*, jag behöfde o. s. v. Antagligen var Johannes ej själf döpt. I närheten af Guds helige förnimmer han omedelbart sin naturliga orenhet mycket djupare än eljest.

V. 15. *πρόπον*: Johannes tyckte, att det icke passade sig, att han, den ringare, döpte den större; Jesus säger, att detta just är det tillbörliga, ty det hör till uppfyllande af rättfärdigheten. Af dessa ord framgår, hvarföre Jesus begärde johannesdopet. Det var en lydnadshandling. Det tillhörde Herren att såsom den, hvilken inträdt i gemenskap med Israels folk, vörda och iakttaga alla de ordningar och rätter, som Gud insatt och förordnat i och för detta folk. Johannesdopet var en sådan gudomlig, ehuru blott temporär, stiftelse. Men Johannes döpte till bättring; detta innefattade då å den döptes sida ett betygande af ånger, det var en faktisk syndabekännelse, förkroppsligandet af den munnens bekännelse, som enligt Mk. 1: 5 fordrades för dopet. Jesus döptes nu visserligen icke till bättring för egen del, men icke desto mindre var hans dop väsentligen detsamma, som alla andras, hvilka mottogo johannesdopet. Det var det faktiska betygandet däraf, att han trädt och träder i gemenskap med sitt folks, ja, hela världens syndaskuld; han går öfversteprästerligt in i världseländet och gör sig solidarisk med mänskligheten med afseende på allt det, hon genom sin synd dragit öfver sig. Han bekänner därför ock synden såsom de öfriga, som döpas, ehuru icke såsom egen skuld och orenhet, utan såsom den rättfärdige kan och bör känna och bekänna sitt folks, sitt samfunds synder såsom något, som på det närmaste angår honom själf (jfr Dan. 9: 3—19). Sålunda viger sig Herren genom sitt dop till Guds lamm, hvadan ock Johannes med detta namn hälsar honom efter hans dop (Joh. 1: 36). — Såsom nu Jesu mottagande af johannesdopet var en den djupaste och innerligaste lydnadshandling, så var det ock själfklart själfva begynnelsen till Herrens själfuppostring till borttagande af världens synd, ett offer, som på korset fullbordades. Därföre hade ock detta dop Fadrens fullkom-

liga välbehag, och då Kristus efter sitt dop *beder* (Luk. 3: 21), tvifvelsutän om smörjelse ofvanefter, om Andens vigning till sitt messiasvärf, så undfar han en förnimbar bönhörelse, och det inträffar, som står i

Vv. 16, 17. »Himlarne öppnas, så att Herren likasom kan blicka in i deras väsen och genomtränga alla i Gud dolda rådslut: han undfar den fullkomliga uppenbarelsen. Anden i gestalten af en dufva, symbolen af den helige Ande, för så vidt han med sina verkningar framkallar det nya lifvet (= Andens fullhet), utgjutes öfver och i Herren: den fullkomliga inspirationen, i kraft af hvilken Sonen ser *allt*, hvad Fadren verkar, likasom ock Fadren visar Sonen allt, hvad han gör (Joh. 5: 19, 20)». Rösten af himmelen, Fadrens röst, visar hän till den innerligaste meddelelse af Fadren till sin son. »Guds röst ljuder i Jesu öra och hjärta och inviger honom i hvad han är för Gud (den mest innerligt älskade; älskad såsom den ende sonen är älskad af sin fader) och således också i hvad han är kallad att vara för världen, organet för Guds kärlek till människorna, eller den, hvars mission det är att höja sina bröder till sonavärdighet hos Gud» (Godet). — Jesu på den sedliga utvecklingens väg vunna medvetande om sig själf såsom Guds son (jfr Luk. 2: 40, 49, 52) bekräftas här på det kraftigaste af Fadrens vittnesbörd. Motsvarigheten härtill i de troendes gudsförhållande är Guds Andes vittnesbörd med deras ande, att de äro Guds barn (Rom. 8: 16), som ingenting annat är, än den subjektiva erfarenheten (»hörandet») af dopets objektiva försäkran om barnskapet. — Hos Lukas heter det: »*Du är*» o. s. v. Här framställes vittnesbördet, sådant det förnams af Jesus själf. Matt. har »*denne är*» = vittnesbördet, sådant som Johannes förnam det.

Uppenbarelsen vid Jesu dop är att betrakta såsom en vision, en inre uppenbarelse, men icke så, att den icke motsvarades af en objektiv verklighet. Alldeles tvärtom. Den var, såsom alla Guds uppenbarelser af samma slag, en verklig *handling* af andlig och himmelsk art, iklädd symbolens form, och därför fattbar endast för dem, som hade de nödiga organen för dess förnimmande, d. ä. här Jesus och Jo-

hannes ensamma. Att folket, som var närvarande, således icke förnam någonting, är tydligt, (jfr för öfrigt Joh. 12: 28—30; Ap.G. 9: 7; 22: 9).

Sammanfattningen och betydelsen af textens innehåll torde så kunna uttryckas: *Den människovordne Guds son viger sig genom mottagandet af bättringens döpelse enligt sin Faders råd till Guds lamm, som skall bära och borttaga världens synd, samt undfår af sin Fader Andens vigning till sitt frälsareverk.* — Då emellertid johannesdopet är att betrakta såsom uppslag till, ja, i viss mening såsom ett moment i det kristliga dopet, så kan textens innehåll ock hänföras till detta dop. Dess *homiletiska grundtanke* blir då: *Det heliga dopet är människans vigning till Kristus och till det af honom förvärfvade barnskapet, i det hon genom delaktigheten af den helige Ande införes i den treenige Gudens gemenskap, undfår reningen i Kristi blod och såsom hans egen har att vara död för synden och lefva för Gud.*

Homiletiska vinkar. V. 13. Jesus går att låta sig döpa; han har bidat sin Faders stund, växt i det fördolda. I Johannes' uppträdande ser han Fadrens vink att utträda ur denna fördoldhet, och det första steget därtill är vandringen till Jordan för att mottaga johannesdopet. Att i allt se blott på Guds vilja, att ha det till sin *mat* att göra denna vilja, det är Jesu Kristi sinne.

Vv. 14—17. Det gäller för oss att känna vår ställning; att icke hålla oss för mer, än hvad vi verkligen äro i enlighet med det oss förlänade trosmåttet och den oss förelagda kallelsen. Så Johannes. — Guds uppdrag och tjänst upphöjer en människa utöfver, hvad hon kan vara i sig själf. Johannes var i anseende till sin person Kristus oändligt underlägsen, men på grund af sin kallelse kunde och borde han dock döpa honom. — När det gäller din blotta person, håll då ej på din värdighet, och framträd icke med några anspråk, men har du något Guds uppdrag att utföra, då heter det: lät ingen förakta dig. För Guds ära skall du kämpa ovikligen. — Människorna handla vanligen förvändt i det Gud tillhör: när Gud icke kallar dem, då vilja de ofta fram och gripa sig an med allehanda svåra ting. När Gud åter vill ha dem fram, då heter det: Jag är icke värdig. Både i det ena och det andra fallet vilja de se köttet till godo. Kristus ensam går den rätta vägen i fullkomlighet. — En Guds tjänare kan

nog, likasom Johannes, studsa vid mottagandet af en Guds befallning, men han låter dock alltid säga sig. — Uppfyllandet af all rättfärdighet, det var Guds sons uppgift här på jorden. Sammalunda hafva hans trogna att vara rättfärdighetens tjänare. — Iakttagandet af yttre ordningar i saker, som angå Guds rike, synes vara mindre maktpåliggande, men det höfves oss att också därvidlag vara samvetsgranna, så kärt det är för oss att uppfylla *all* rättfärdighet. Den heliga noggrannheten i det lilla såväl som i det, som mera är, höfves väl den, som vill vara hans tjänare, som i *allt* var trogen utan vank. — Kristi dop är en handling, hvarigenom han säger oss: Allt edert är mitt, på det att allt mitt skall tillhöra eder. — Guds helige, låtande sig döpas med bättringens döpelse för att äfven i det stycket vara bröderna lik, hvilket underbart bevis på Kristi kärlek och trohet! Så ingår han under vår skuld, till att bära den för oss, på det att vi genom honom och för hans skull måtte undkomma förbannelsen och ärfva välsignelsen. — Kristi dop såsom medförande beseglingen af hans specifika sonaskap hos Gud, en helig förebild till vårt dop, som beseglar för oss Guds goda vilja att gifva oss barnaskapet. — Vid Kristi dop sker en manifestation af den treenige Guden, på det att vi skola veta, att han vid vårt dop i hans namn är närvarande, tillerkänner oss rätt till och del i barnaskapets saliga nåd och upptar oss i sin gemenskap. — Huru stor är ej dopets härlighet, i det Guds kärlek, Jesu Kristi nåd och den helige Andes delaktighet där skänkes oss! Men det gäller ock, att vi tillägna oss denna oskattbara förmån. Du maste gå in i ditt dop med ditt hjärtas tro och salunda ikläda dig Kristus, hans rättfärdighet och kraft, likasom han i sitt dop iklädde sig din synd och dess dom. — Det är någonting förvändt, när man i afseende på medlet och sättet för undfaende af visshet om sitt barnskap skiljer anden och vattnet, dopvittnesbördet och andevittnesbördet (Rom. 8: 16) från hvarandra. Genom att blott hålla sig till det förra och ej vilja veta af Guds Andes inre verk och vittnande, nedsänker man sig själf i säkerhet och blir en formkristen; att blott beropa sig på Anden och speja efter hans rörelser i hjärtat såsom den grund, hvarpå man har att bygga sitt hopp eller sin förvisning om delaktighet i nåden, leder till svärmeri och sektväsen. Kristi dop och Kristi Ande höra tillsammans, och hvad Gud har förenat, skola vi icke åtskilja. När Guds Ande genom sin upplysning vittnar med din ande, att du i kraft af ditt dop har rätt till eller äger barnaskapet, då är det, som det bör vara.

Och när dopet påminner dig om nödvändigheten af Andens gåfva, om du skall kunna stå och lefva i dopets nåd, då står det ock rätt till. — När stormen fattar din farkost och vill sönderkrossa den i syndafördärfvets och frestelsernas bränningar, när du icke ser någon väg i ordet och finner inga ord till bön, när allt fördömer dig och du ångestfullt famlar efter ett fäste för din med förtviflan kämpande tro — se då på ditt dop! Det är nådens vårdtorn i denna storm, det vittnar för dig om din Fader och visar dig vägen till hans hjärta, ty det är Guds en gång för alla dig gifna attest, så lydande: »Innehafvaren häraf tillhör mig; har rätt till mitt hus och alla mina ägodelar, och ingenting skall skilja honom från min kärlek, om han blott på allvar begär den och förblifver i den». — — Härligt kan en själ få skåda in i den öfver henne öppna himmelen, om hon vill låta sig upplysa om, hvad Gud skänkt henne i hennes dop. Då kommer Guds Ande öfver och i hennes hjärta, och till henne ljuder: Du *är* mitt kära barn, till hvilket jag har ett godt behag! Men alltsamman för Kristi skull och i honom.

Predikoutkast.

I.

Inl. Mtt. 3. 11.

Ämne. Vigningen i dopet.

I. Den vigning, Jesus undfick i sitt dop.

II. Den vigning, vi undfå i vårt dop.

I.

1. *Jesus lät sig döpa för att uppfylla all rättfärdighet.*

a) Johannes' dop, bättringens döpelse till syndernas förlåtelse med hänsyn till inträdet i Messias' rike; vigningen till detta inträde.

b) Jesus, född under lagen, hade inträdd i alla de förpliktelser, som de af Gud i Israel upprättade ordningarna medförde; han ärade i Johannes sin Faders sändebud, i johannesdopet Fadrens ordning, som det tillhörde honom att *iakttaga*, och därför lät han döpa sig af Johannes, ändock han var större än han.

2. *I och genom dopet vigde Jesus sig och mottog af sin Fader vigningen till sitt frälsarekall (Ap.G. 10: 38).*

a) Genom dopets lydnadshandling vigde Herren sig till det verk, för hvars utförande han var sänd i världen.

b) Fadren vigde och smorde honom till detta verk genom utgjutande af sin helige Ande öfver honom (jfr Exeg. anm. och homil. vinkarne).

II.

1. *I dopet upptager oss Gud, och vi ingå i den gemenskap med honom, som är stiftad i Kristus.*

a) Dopet, porten till Guds rike (Joh. 3: 5), den handling, hvarigenom Herren upptar oss till lärjungaskap hos sig (Matt. 28: 18, 19), och vi inträda i lärjungaförhållande till honom.

b) Dopet därför ingången i Guds församling, där man blir ett föremål för Herrens trogna herdavård.

c) Dopet då ock inträde i inre, sann gemenskap med Kristus, naturligtvis under förutsättning af, att man i tron tillägnar sig dopets nåd.

2. *Dopet viger oss därför till Kristus och hans Ande;*

a) en vigning icke blott i vatten utan också i den helige Ande, som rikligen öfver oss i dopet utgjutes och meddelas oss, i samma mån vi kunna mottaga honom;

b) en vigning till Jesu Kristi nåd och barnskapet hos Gud med all dess salighet;

c) en vigning till gemenskapen med Kristi död och uppståndelse, att vi skola vara döda för synden och lefva för Gud.

2.

Ämne. Tillbaka till vårt dop!

1. *Tillbaka till den i vår församling nära nog utslocknade insikten om vårt dops väsen.*

a) Att vi däri ha panten på Guds utkorelse.

b) Att det således vittnar om vårt barnskap hos Gud.

c) Att det med sin välsignelse och sina förpliktelser sträcker sig öfver hela vårt nådelif.

2. *Tillbaka till vårt dop,*

a) då vi frestas till tvifvel och misströstan om Guds nåd;

b) då vi äro i fara att förgäta, att vi äro med Kristus döda från synden för att lefva för Gud (Rom. 6: 1—4). (= Dopets marning till ett heligt lif).

c) Då vi frestas att undandraga oss, förebärande vår svaghet (= vi ha i dopet fått kraftens ande; ingen ursäkt för den döpte, som blifver tillbaka).

3.

Ämne. Har du kvar din frälsares tecken på din själ?

1. *Jesu Kristi tecken, beviset, att man hör honom till, är dopets gåfva = den helige Ande.*
2. *Den, som icke har det tecknet, inträdeskortet till himmelen, hör icke Kristus till (Rom. 8: 9) och vinner icke inträde i himmelen.*
3. *Har du det tecknet kvar, eller har du återvunnit det, om du en gång förlorat det?*

4.

Ämne. Sanna kristnas tröst och förbindelse däraf, att de äro döpta med den döpelse, hvarmed Kristus är döpt.

1. *Trösten, ty*

- a) de ha därigenom vunnit den rättfärdighet, Kristus har;
- b) de ha blifvit delaktiga af samma helige Ande, som kom öfver honom.

c) Därigenom ha de vunnit samma Fadrens välbehag, som förklarades öfver honom.

d) De se samma himmel öppnad öfver sig, som öppnades för Jesus.

2. *Förbindelsen:*

- a) att uppfylla all rättfärdighet;
- b) att förnya sig i sitt sinnes anda;
- c) att lefva heligt, såsom det ägnar Guds barn;
- d) att ha sin umgängelse i himmelen.

(Skarstedt).

Trettondedagen.

Med trettondedagen börjar julens efterfest. Denna dag kallades i den gamla kyrka epifania eller uppenbarelsesfesten. Dess firande började i Österlandet, hvarifrån den öfvergick till Västerlandet, där vi finna den vara antagen i fjärde århundradet. Den har sitt namn af det uppenbarande af Herrens härlighet, som ägde rum dels vid hans dop, dels för hedningarne (de vise männen), dels vid bröllopet i Kana eller vid bespisandet af de femtusen männen. Vid slutet af medeltiden är redan den af Augustinus betonade idén om hedningarnes kallelse till Guds rike erkänd såsom festens hufvudidé, och denna uppfattning gjorde sig också gällande vid reformationen. Trettondedagens evangelium erbjuder grundvalen för denna uppfattning, i det att det framställer, huru förstlingen af hednavärlden föres till Herren. Därföre är trettondedagen kyrkans egentliga missionsdag, och gudstjänsten bär på den samma karaktären af missionsgudstjänst.

Text: Ev. Matt. 2: 1—12.

Exegetiska anmärkningar. Den i texten omtalade händelsen inträffade tvifvelsutan efter Jesusbarnets frambärande i templet, hvarifrån Maria och Josef atervänt till Betlehem. De hade antagligen tänkt, att där för framtiden fästa sin boning (jfr Mtt. 2: 22).

V. 1. *μαῖοι*, mager, »vise män». Magerna utgjorde i österländerna den tidens lärda stånd. De sysselsatte sig förnämligast med stjärnkunskap, men så, att de fattade denna kunskap i sammanhang med religionen. I en senare tid och

särskildt i västra Asien, Grekland och Rom neddrogs deras magiska vishet i vidskepelse och missbrukades på allehanda sätt. Äfven i nya testamentet förekomma exempel på sådana mager, hvilkas förmenta vishet antog karaktären af trolldom: Simon magus (Ap.G. 8: 9, 13, 19); Elymas (Ap.G. 13: 6, 7). De i texten omtalade magera voro af ädlare slag. Hos dem var uppriktig fromhet, låt vara, att de ej voro fria från hedniska föreställningar. Från hvilket land de kommo, vet man icke; måhända från Persien eller Mesopotamien.

V. 2. I följd af judarnes stora spridning i alla den tidens kulturländer, hade kännedomen om deras lag, tro och förhoppningar blifvit vidt utbredd. Af de i den babyloniska fångenskapen bortförda hade minsta delen återvändt till sitt fädernesland. De öfriga sammansmälte efter hand med de folk, bland hvilka de bodde, men just så kunde de ock bland dem sprida kunskapen om de stora löften, Gud hade gifvit sitt folk. Också var under denna tid en allmän väntan äfven bland hedningarne, att i Israel skulle födas en konung, som skulle utsträcka sitt välde öfver alla land. De mager, som texten omtalar, hade med hjärtlig tro mottagit det messianska löftet, hvars innebörd de visserligen ganska litet förstodo, men i hvilket de dock skådade något mycket stort och härligt. — *Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων*, judarnes konung. Magera voro således *icke* judar utan hedningar. — *ἀστέρα*, antingen en ny stjärna eller en konstellation, som förut ej varit synlig, och som för magera voro tecknet till judakonungens födelse. Det var någonting mera än vidskepelse, då desse män i denna underbara stjärna sågo tecknet till hans födelse, som är stjärnan utaf Jakob (4 M.B. 24: 17—19). Genomgripande händelser i Andens värld äro vanligen förenade med liknande tecken inom naturens, och dessa äro då tecken, förebud till de förra (jfr Matt. 24 & par.). Det var en slags inspiration, som ledde de vise männen att i sina tankar kombinera stjärnans uppgång med Kristi födelse: de visste sig »hafva sett *hans* stjärna», — *ἐν τῇ ἀνατολῇ*, »i österlandet», rättare öfversatt: i »uppgången» = stjärnans uppgång. — *προσκυνῆσαι*, tillbedja. Agnoscunt

regem gratiæ & dominum suum (Luk. 1: 43). Certe *civilibus* de causis non erat, cum tam arduo itinere instituto adorarent, mox domum redituri, regem dissitum & parvulum, ac non Herodem quoque; neque civilem adorationem Herodes præ se tulit (Bengel).

V. 3. *ἐταράχθη*, bestört. Herodes fruktade i den nyfödde en medtäflare om tronen. Jerusalems innevånare fruktade för de skakningar, upprättandet af messiasriket skulle medföra (dolores Messiæ); isynnerhet torde de ha bäfvat för de grymheter, Herodes skulle begå, om hans misstänksamhet väcktes.

Vv. 4—8. Knappast ett sammanträde af synedrium; troligen endast ett utlåtande af sakkunniga män. — Profetian i Mik. 5: 1 är ej ordagrant återgifven; den lyder där: »Och du Betlehem Efrata, som liten är bland de tusende i Juda, utaf dig skall mig den komma, som i Israel en herre vara skall». Fri omskrifning brukas ej sällan vid citerandet af språk ur gamla testamentet — *λάθρα*, hemligen, på det att ingenting skulle komma ut bland folket. — *ῥηρίβωσε*, noggrant efterforskade för att vara säker på, att hans anslag mot barnet icke skulle misslyckas. — Då magerna stödde sin tro på Herrens födelse endast på anblicken af en stjärna, ansåg Herodes saken icke vara så säker, om han ock med sitt misstänksamma lynne var benägen att hålla den trolig. Han ville därför skaffa sig full visshet. Detta genom magernas intyg, genom hvilka han antingen skulle finna sin tro bekräftad eller ock vederlagd. (obs. Herodes list och magernas trohjärtade omisstänksamhet).

Vv. 9, 10. *οἱ δὲ ἀκούσαντες*; så snart de hört konungen, omedelbart efter samtalet med honom, begäfvö de sig astad: resor ske enligt seden i Österlandet ofta nattetid. Stjärnan, som vid sin första synlighet hade stått på den östra himmelen, befann sig nu under aftontimmarne på den sydliga himmelen, och eftersom Betlehem låg söderut fran Jerusalem, hade de stjärnan beständigt midt för ögonen, och när de ankommo nära stället, där Maria och barnet var, tycktes det dem, som om stjärnan, som vid denna tid troligen gick genom

meridianen, stod stilla, och då vandringsmännen i detsamma stannade, och således äfven stjärnan skenbart stannade, blefvo de ganska glada, ty en gudomlig röst i deras inre undervisade dem, att de voro vid målet. (Melin).

Vv. 11, 12. *εἰς τὴν οἰκίαν*, i huset: således icke någon stengrotta. Naturligtvis kunde den heliga familjen någon tid efter barnets födelse ha skaffat sig en ordentlig boning, men i sin mån talar *τὴν οἰκίαν* för den åsikten (se ex. anm. till perik. på juldagen v. 7), att det icke var i något stall utan i en vanlig boning, som Herren såg dagen. *προσεκύνησαν*, tillbådo, föllo efter orientalisk sed ned för barnet. Man brukade vid den hyllning, man bevisade höga personer, isynnerhet konungar, nedfalla med pannan böjd till marken. — *λίβανος*, ett slags blekgult välluktande harts, brukadt till rökelse. *σύονα*, myrra, också ett aromatiskt harts, äfven det understundom begagnadt till rökelse, men isynnerhet bereddes däraf en dyrbar salfva, tjänlig bland annat till balsamering. — *χορημισθέντες*, sedan de hade fått svar; förutsätter en fråga, eller åtminstone en önskan att erhålla upplysning om det sätt, hvarpå de (magerna) borde förhålla sig till Herodes. Sannolikt hade deras förra godtrogenhet vid närmare eftertanke gifvit rum för misstankar om den verkliga afsikten med Herodes dem gifna uppdrag. Hans grymhet var ju allmänt känd, och han, som rasade mot sin egen familj och mördade den ena efter den andra af dess medlemmar vid den ringaste misstanke om, att de hyste för honom ogynnsamma planer, skulle icke tveka att för sin trons säkerhet rödja den nyfödde ur vägen. Under vistelsen i Betlehem, om den ock var kort, hade säkert magerna fått kunskap om konungens karaktär.

Den människoblifne Guds son, välkomnad af troende hedningar och sålunda betecknad såsom icke blott judarnes utan ock hedningarnes frälsare, eller de vise männens besök och hyllande af den nyfödde frälsaren, ett tecken därtill, att hednavärlden uträcker sina händer till Gud, är den homiletiska grundtanke, som vår text innehåller.

Homiletiska vinkar. V. 1. De vise männen kommo för att tillbedja det barn, hvilket de trodde skulle blifva en konung, men hvars hela yttre läge var allt annat än konungsligt. Vi kunna däri se den jordiska vishetens hyllning af den heliga enfald, som ensam duger i fråga om andliga ting. Aldrig är en människa mera vis, än då hon tillbedjande lägger all sin vishet för Jesusbarnets fot. — Hos magerna fanns det *tro*; därför drefvos de oemotståndligt att uppsöka föremålet för denna tro, fastän resan var förbunden med svårigheter och faror. Den, som verkligen har tro, vore den än blott som ett senapskorn, han drifves och regeras af densamma och skyr ingen möda och försakelse för att vinna Kristus och vara funnen i honom (Fil. 3: 8—10). För att *vinna* Kristus; ja, ty tron är, på samma gång den är ett fattande och ägande af Kristus och i allmänhet af de andliga och öfversinnliga tingen, ett fortfarande sökande och kämpande för att vinna, för att erhålla mer och mer af Kristi fullhet.

V. 2. Ringa var det ljus, magerna hade, men de handlade efter det, som de visste, och därför undfingo de en rik lön. Det kommer icke så mycket an på, huru mycket vi *veta* om Herren, som därpå, att vi äro trogna mot det ringa ljus, vi äga. Den, som har, honom varder gifvet. Vetandet i och för sig gör ingen till kristen; öfversteprästerne och de skriftlärda visste mycket mer om honom än magerna, men deras kunskap åstadkom icke den minsta angelägenhet att med magerna söka honom. Deras större kunskap kom dock de vise männen till väsentlig nytta; utan hjälpen däraf hade de ej kunnat finna barnet. Så är mången gång den döda bokstafskunskapen hos skriftlärde män frälsningssökande själar till ovärderligt gagn. Förakta därför ej denna kunskap; den gör, som sagdt, i och för sig icke någon till kristen, men utan all kunskap blir dock ingen en kristen. — Vi hafva en bättre ledstjärna till Kristus än de vise männen; vi ha Guds ord, och det böra vi troget akta på och redligt följa. Och emedan vi ha detta säkra ljus, böra vi ej begära särskilda tecken, såsom Gud under förberedelsens tider, da hans hemlighet ännu ej var uppenbarad, brukade förlåna uppriktiga, sökande själar. Sadana yttre tecken till ledning på vägen antyda alltid ett mera utveckladt andligt tillstånd, och den, som begär dem i nya testamentets tid, visar därmed, att han ej rätt förstår ordet om Guds tillbedjande i anda och sanning; han hänger ännu fast vid det rent yttre och vet ej af denna inre ledning, hvarmed Guds Ande förer dem på rätta vägen, hvilka låta det gudomliga ordets ljus lysa in i sina hjärtan.

V. 3. Det, som är den ljufvaste och saligaste tidning för syndare, evangeliet om Kristus, förorsakar bestörtning och förbittring hos de gudlösa, ty de känna sig däraf angripna i sina innersta syndafästen och käraste böjelser. De vilja icke veta af någon annan konung än sig själfva, icke af någon annan lag än sin egen köttsliga vilja. — Huru ofta bäfva ej människorna tillbaka för den sanna kristendomen blott för den oros skull, den förorsakar; lugn för hvad pris som helst, det är fältropet. Samvetet omgifves med en mur af falska åsikter, ursäkter och bemanlanden, på det att icke sanningen skall kunna tränga därin och »göra rumor», och äfven i det yttre skall allt motas, som möjligen kan sätta andarne i rörelse genom frågan om evigt lif.

V. 4. De skriftlärda i texten äro representanter af de predikanter och lärare, de där äro såsom vägvisare, hvilka försedda med de nödiga inskrifterna, stå vid skiljovägarne, i det de utpeka vägen för andra, men veta själfva ingenting om den, och gå den naturligtvis ännu mindre. Sådana skriftlärda erbjuda en sorglig anblick; de sitta vid Guds kunskaps rika bord, se och kunna beskrifva dess rätter till deras egenskaper och närande kraft, de hafva isynnerhet mycket att beställa med kärlen, i hvilka de serveras, men att själfva äta af dessa rätter, det faller dem icke in, eller de mena, att de äta af dem i samma mån, de studera dem genom sitt skarp-sinnes mikroskop. Dock, de äta verkligen, nämligen den söta mat, som heter fåfäng ära, vunnen genom den skicklighet, de ådagalägga i beskrifningen af det lefvande brödet. Men den födan är dunst, och så sitta de där och hungra till döds, under det att andra begagna sig af deras hjälp för att finna den eviga lifsnäringen, som de med djup hjärtehungre intaga.

Vv. 5—8. Äfven i afseende på Herrens födelseort gäller det, att hvad som är oädelt och föraktadt för världen, det har Gud utvalt. Icke i det lysande Jerusalem utan i det lilla oansenliga Betlehem skulle människosläktets frälsare och konung se dagen. Men huru stor blef ej denna lilla stad genom hans födelse där! Och huru stor blir ej den ringaste människa, därigenom att Herren födes i hennes hjärta och gör det till sin boning. — Se, med hvilken noggrannhet Herodes gör sig underrättad om Kristus för att kunna komma åt hans lif. Huru mycket noggrannare böra vi ej vara i våra bemödanden att lära känna och finna Kristus för att af honom *undfå* lif. Men när såg man ljusets barn för sina heliga ändamål kunna täfla med denna världens barn i deras äflan för det jorden tillhör (jfr Luk. 16: 8). — Herodes djupa

list och de vise männens ädla godtrogenhet och enfald, hvilka motsatser, visande hvars andas barn hvaradera äro! Mot den förres förslagenhet synes de senares enfald nödvändigt böra komma på skam; och dock sker motsatsen. Lögn och skrymteri lyckas endast skenbart och till en tid; segern stannar alltid till slutet på sanningens sida. Den enda, som skrymtaren lyckas bedraga, är honom själf. — Vakta dig för att sätta förtroende till gudlösa människors vördnadsbetygelser mot Herren, uttrycken af deras »djupa aktning» för sann kristendom, deras beundran för — dig själf såsom en fullödig kristen. Var viss om, att de vilja ha betalning för hvarje sådan artighet, att de söka någon köttslig fördel på kristendomens, på din bekostnad. — Man behöfver i allmänhet icke mycket grubbla öfver, huru man skall kunna bevara sig för onda människors list. Det säkraste värdet däremot är den heliga enfald, som af intet ondt vet, och den redlighet, som aldrig dagtingar med lögn, falskhet och krokiga vägar.

Vv. 9, 10. Icke alltid ser du ljus i Guds ord; det kan fastmera understundom synas dig såsom en förseglad bok och dess innehåll vara alltigenom torrt och kraftlöst. Men mörkret sitter i ditt eget hjärta, och torrheten och kölden i din egen själ. Fortfar dock att stilla akta på ordet; ditt hjärta skall da småningom komma i en annan författning; ljuset skall uppgå för och i dig, och du skall få fröjda dig åt dess förökade klarhet. — I natten lysa himmelens stjärnor, endast nattetid sågo Österns vise Betlehems stjärna. Så lyser Guds ords ljus med den största klarheten och kraften, när allt annat förlorar sin klarhet, när allt, hvad jorden tillhör, insvepes i bedröfvansens natt. Särskildt gäller detta om människoordet och dess förmenta ljus. Pröfva det vid en dödsbädd! Kom då fram med något ur de köttsligt visades skrifter och sök därmed bringa tröst och hjälp åt den i dödsvändan kämpande anden, och du skall få se, huru mycket det ordet förmår. Ropade ej Göthe, denne mästare i världslig vishet och konst, på sin dödssäng: Ljus, mera ljus! Undras, hvad han skulle ha sagt eller känt, om man sökt bringa honom det ljuset genom att föreläsa honom något af det bästa, han själf skrifvit. Men gif den kämpande själen ett Guds ord, ett enkelt skriftspråk eller, om du vill, en af biblisk andefullhet mättad vers ur vår psalmbok, och du skall få se, huru högt öfver allt människoord gudsordet står. — Uppåt måste den skåda, som skall upptäcka och njuta af stjärnornas glans; uppåt måste du vända ditt hjärta, om du skall kunna mottaga ordets vägledande ljus. Världstrålen märker intet däraf.

Men det är genom bönen, hjärtat vändes uppåt; när du brukar Guds ord, så bed! För den bedjande anden upplåter Gud nådens och sanningens skattkammare. — Den, som söker, han finner, det löftet fullbordas ovillkorligen på hvarje redligt sökande själ. Man sätter dock ofta i fråga möjligheten af ett finnande, som medför visshet, verkligt medvetet ägande af Guds rike. Men finnandet är säkert; det är blott sökandet, som är sällsynt bland oss och ofta icke af rätta slaget, där det finns. Och likväl försäkra så många, att *de* nog sökt och gjort sitt till för att finna religiös visshet, men att det utlofvade finnandet har uteblifvit, och så, ja, så har Gud skulden för, att det aldrig har velat gå framåt eller blifva bättre med dem. Det kunde dock kanske vara rådligast att där vid lag icke vara så tvärsäker på sig själf. — Då den, som under en längre eller kortare tids mörker icke aflåtit att sökande vända sitt hjärta till ljuset, omsider får skåda det, då blir det glädje. Ingen kan rätt känna denna glädje, som ej erfarit mörkrets tyngd och nattens hemskhet. — Genom växlande erfarenheter af ljus och mörker går vägen till det eviga ljuset. I naturen växla dag och natt; så ock inom andens värld, i en salighetssökande människas själ; men *där* skall ingen natt vara mer, utan idel sol och ljus, och därför glädje utan återvändo.

V. 11. Att finna Kristus, det är att tillbedja honom. Inför honom, vid trons anblick af hans nådeshärlighet, sjunker ovillkorligen hvarje knä till jorden. — Trons guld, bönens rökelse och försakelsens myrra, se där de offergåfvor, vi hafva att hembära vår frälsare. Men skola dessa ting förtjäna namn af och vara verkliga offer, så måste vi gifva oss själfva i dem. Sker ej detta, så är alltsammans skam och osanning. Ditt hjärta, dig själf vill Herren ha; får han ej detta, har han intet fått, äfven om du såsom för hans skull gifvit alla dina ägodelar åt de fattiga och låtit din lekamen brinna (1 Kor. 13: 3). En sann tillbedjan är offer.

V. 12. Gud bevarar de sina, att de ej själfva skola taga skada af världens ondska och list, och ej heller genom oförstånd gifva de onda tillfällen att skada Guds sak. Genom mycket enkla medel, omärkbara som de ofta äro, gör Gud de gudlösas anslag till intet. Icke med drömmar och syner leder Gud den, som undfått hans ord och hans Ande. De förra äro medel för upplysning på ett lägre andligt stadium. Vi ha det, som bättre är. Den, som blott genom trohet och flit i umgänget med Gud lär allt mer känna honom, han blir allt mer upplyst om hvad i särskilda fall är Guds

goda, nådiga och fullkomliga vilja. — Underbart ledde Gud de första hedningarne till sin sons vagga; underbart skall han veta att föra hednavärlden till samme sin son. Ringa äro de medel för människoögon, som därvid stå honom till buds, men just så bevisar han sin kraft, och det blir uppenbart, att det var han och icke redskapen, som skaffade den stora välsignelsen. Missionen kallar hednavärlden till Herren; förr eller senare skola hedningarnes skaror få sikte på den ledstjärnan, följa henne och blifva insatta i Israels arfvedel. Kring Jesus skola till slut alla folk samla sig; han är det banér, kring hvilket de skola sluta sig såsom ett folk.

Predikoutkast.

1.

Inl. Es. 49: 6.

Ämne. **Förstlingen af hedningarne.**

I. Huru den af Fadern gafs åt Sonen.

II. Hvarpå den är en underpant.

III. Hvertill den manar oss.

I.

1. *Förstlingen af hednavärlden voro de vise männen från österlanden (v. 1).*

a) De vise männen = mager (se ex. anm. till v. 1).

b) De kommo *sökande* den nyfödde judakonungen (v. 2).

c) De hyllade honom, offrande åt honom det dyrbaraste, de ägde. Verklig hängifvenhet; ringa ljus, men innerlig tro. (v. 11). De gåfvo sig själfva åt Herren; deras tro var, likasom deras lilla insikt, lefvande och kraftig.

d) De voro därför en verklig frukt, en förstlingsfrukt, af Kristi människoblifvande åt honom själf.

2. *De blefvo denna förstling genom Fadrens dragande till Sonen.*

a) Medlet härför = stjärnan (obs. huru nådefullt Gud anknyter sitt verkande till de människan närmast liggande omständigheterna och förhållandena. För de stjärnkunnige blef stjärnan Guds redskap i förening med den kunskap om de messianska löftena, som magera erhållit genom de i deras land boende judarne).

b) Detta medförde ett kraftigt Guds dragande i deras hjärtan, och då de troget följde denna dragning, så gaf Fadren dem åt Sonen (Joh. 6: 37).

II.

1. Förstlingen är underpanten på den fulla skörden. De vise männens ankomst till Herren är underpanten på, att hedningarnes fullhet en gång skall ingå i Guds rike.
2. Därföre innefattar ock de vise männens besök underpanten därpå, att missionens arbete på hednavärldens omvändelse skall krönas med seger.

III.

1. Vi, som ha så mycket större ljus än de vise männen, böra se till, att vi bära en frukt, som motsvarar detta ljus.
2. Med frimodighet, offervillighet och segervisshet arbeta på hedningarnes omvändelse.

2.

Inl. Matt. 7: 7.

Ämne. Den, som söker Jesus, finner honom.

1. Den människa börjar söka Jesus, som i sitt syndamörker träffats af Guds ords ljus, så att hon därpå förstår, både att hon själf är i mörker, och att Jesus är den konung, som frälsar från mörkret (vv. 1, 2).
2. Människan söker Jesus, i samma mån hon troget aktar på Guds ord och följer dess ledning, ty det visar öfverallt till Kristus (vv. 1, 2, 9).
3. Sökandet af Jesus hindras ofta från att föra till ett snart finnande genom okunnighet, som måste aflägnas, och egenvilja, som måste brytas (v. 2).
4. Människan finner Jesus, då hon finner sig vid de ringa villkor, under hvilka han erbjuder sig åt henne: å hans (Kristi) sida: det enkla löftesordet, dop, nattvard (det obetydliga Betlehem), och å hennes sida: djup utblottenhet; andans fattigdom.
5. Beviset därpå, att människan funnit sin frälsare, är, att hon i stilla, tillbedjande glädje ärar honom med offer af det bästa, hon äger (v. 11), och vandrar i en sådan lydnad för Guds vilja, som afgjordt skiljer henne från Jesu fiender. (v. 12).

3.

Anne. Till Kristus!

I. alla sanningsälskande,

II. alla sanningshatande människors lösen.

I.

Sanningsälskande människors lösen: till Kristus, att vi må tillbedja honom!

1. *En sanningsälskande människa, = som åtrår ej blott att få veta sanningen, utan ock att få göra den. (Se de vise männen, som i försakelsefullt verk och gärning omsatte den sanning, de förstått)*

a) — begär att känna tingen för att rätt kunna umgås med och handtera dem. I afseende på det andliga innefattar detta, att man innerligt begär att lära känna Gud för att kunna göra hans vilja.

b) Hon (den sanningsälskande människan) känns igen därpå, att hon söker omsätta sin kunskap om Gud i gärning = att hon vill i allt obetingadt lyda Gud.

2. *En sådan människas lösen är: till Kristus för att tillbedja honom.*

a) Kristus är sanningen = Guds härlighets sken, heligheten, ljuset; uppenbararen af Gud; hvad människan borde vara; hurudan hon är; huru hon kan åter blifva, det hon bör vara.

b) Kristus erbjuder sig åt människan genom ordet, och när det träffar ett hjärta, som är af sanningen, så blir dess lösen: till Kristus (1) att få ljus, nåd, förlossning, lif (2) och att därför tillbedja honom, = helig beundran, djupaste vördnad, innerligaste öfverlåtenhet.

II.

Sanningshatande människors lösen: till Kristus, att vi måtte förgöra honom!

1. *En människa hatar sanningen, i samma mån hon är själfvisk. (Herodes).*

a) Den själfviske gör sig själf till världens medelpunkt. Allt skall vara till för att tjäna honom. Den andliga själfviskheten: stolthet, högmöd, egenvilja, äresjuka, härsklystnad. Sinnlig själfviskhet: njutningslystnad, girighet.

b) Självviskheten innebär hat till sanningen, enligt hvilken Gud är medelpunkten för allt, och hvilken allt är kalladt att tjäna. Sanningen kräver därför ödmjukhet inför Gud, själförsakelse för att lefva kärlekens lif i Gud.

2. *Sanningshatarens lösen: till Kristus för att förgöra honom! (Herodes).*

a) Herodes stod efter Kristi lif, ty var Kristus judakonungen, då var Herodes själf pliktig att hylla honom; med Herodes' tyranniska konungadöme var det slut.

b) Den själfviska människan dömes af Kristus och af hans ord. Hon affordras sin härskareställning öfver sig själf (= egenviljan) och öfver allt annat, som hon möjligen kan underlägga sig till mättande af sina själfviska lustar.

c) Hon menar då eller söker intala sig, att hon kränkes i sin rätt, och då Kristus icke viker för henne, söker hon med våld eller list (obs. hyckleriet vv. 7, 8) förgöra honom, = hvad på henne beror skaffa kristendomen ur vägen.

Ju mera det onda utvecklas och sammanfattar sig, desto mer gestaltar det sig till uppenbart kristushat. — Efter hand blir allt vacklande och haltande på båda sidor en omöjlighet: antingen afgjort för eller afgjort mot Kristus. Så inträder den afgörande kampen, hvarunder det åter om kristendomen och de kristna skall heta: »det är eder förbjudet att finnas till».

4.

Ämne. **Hvad kunna vi lära af Österlandets Herren Kristus sökande vise?**

1. *Den trohet, hvarmed Guds nådeskallelse bör följas (v. 2).*
2. *Den själförsakelse, hvarmed vi höja oss öfver yttre hänsyn (vv. 1, 2).*
3. *Den troslydnad, hvarmed vi böra underkasta oss Guds ord i den heliga skrift (vv. 4—8).*
4. *Den villighet, hvarmed vi böra afstå från våra fördomar och förvillelser (vv. 1, 9).*
5. *Den glädje, hvarmed vi böra bekänna Kristus inför världen (v. 11)*
6. *Det trosallvar, hvarmed vi böra ära och prisa honom (v. 12).*

(Delvis efter Jaspis).

5.

Ämne. Hyckleriet såsom trons skugga i världen.

1. *Det följer tron, såsom skuggan följer kroppen.*
2. *Det vittnar om trons tillvaro och verklighet, såsom skuggan betygar detta om kroppen.*
3. *Den viker för tron, såsom skuggan för kroppen.*
(Lange).

6.

Ämne. Huru skilja sig människorna inför Herren?

1. *I frälsningssökande, hvilka fråga, gifva akt på ordet och finna.*
2. *I likgiltiga, som hafva och känna ordet, men icke komma.*
3. *I förstockade, som förskräckas och hyckla.*
(Nebe).

Första söndagen efter trettondedagen.

Under hela epifaniastiden möta oss sådana texter, som framställa för oss den människoblifne Guds son såsom den, hvilken i ord och verk (= det profetiska ämbetet) visar sig vara världens ljus. Under det att trettondedagens evangelium hufvudsakligen framställer honom såsom det ljus, som är gifvet hedningarne till upplysning, så målas under de följande söndagarne för oss hans härlighet i enskilda drag af hans lärande och undergörande verksamhet, som ingår i hans profetiska kallelse.

Den första söndagen efter trettondedagen låter oss skåda de första strålarne af det gudomliga ljus, som bodde i Jesus, den första uppenbarelsen af det gudamänskliga medvetande, som är likasom en aldrig sinande ljuskälla inom honom själf, och hvori han vet sig vara ett med Fadren, hör och ser allt det, som Fadren gör, på det han må visa det för sina bröder = uppenbara för dem sin Faders råd och vilja. Den andra söndagens text, som, såsom förut är antydtt (inl. till trettondedagen), varit en hufvudtext till själfva epifaniasfesten, låter oss skåda Herren, såsom den i gärningar väldige profeten, i det att i denna text berättas det underverk, hvori Herren för första gången uppenbarar sin härlighet. Denna härlighet strålar oss också tillmötes i den tredje söndagens evangelium, i det att där omtalas hans makt öfver de följder af synden, som framträda i sjukdomar och särskildt i den sjukdom, som själf är den mest träffande bild af synden, den förfärliga spetälskan. Att Jesu makt också sträcker sig till det yttre, lägre naturområdet, visar den fjärde söndagen. — Har det under dessa söndagar (2—4) varit fråga om Herrens

makt- och barmhärtighetsgärningar, så följa vid de öfriga epifaniassöndagarne sådana texter, i hvilka Jesus framstår såsom den i *ord* och lära mäktige profeten, hvilken låter sitt ljus stråla ut i de härliga liknelser, i hvilka han delvis uppenbarar arten af sitt rike, samt huru det föres till människorna. De två sista söndagarne, septuagesima och sexagesima, bilda med sina texter öfvergången till fastan, dit man vanligen räknar dem.

Den text, med hvilken vi nu ha att sysselsätta oss, handlar, som bekant, om Jesu första uppträdande vid 12 års ålder i templet. Redan då framträder hos honom tecken till att han är det ljus, som skall skingra världsmörkret, i det hans ord icke blott uppenbara en vishet, som väcker en häpnande uppmärksamhet, utan äfven innehålla en djupgående antydning om hans alldeles egendomliga förhållande till Gud, om hans gudamänskliga väsen. Men ehuru detta är en hufvudsynpunkt, från hvilken texten bör betraktas, så tillåter, ja, manar den också till en annan, nämligen det rätta förhållandet mellan föräldrar och barn. Den får därigenom en stor praktisk betydelse, hvilken vid predikan bör tillvaratagas.

Text: Ev. Luk. 2: 42—52.

Exegetiska anmärkningar. Berättelsen om Jesus vid 12 års ålder finns endast hos Lukas. Den angifver en tilldragelse från Jesu barndom, som är af största vikt för uppfattningen af hans person. Med undantag af hvad vi af den samma fått veta, äfvensom hvad antydningen i Mk. 6: 3 gifver vid handen, ha vi ingen underrättelse om Jesu lif under tiden för hans uppväxt till hans trettonde ar. Men detta enda drag i förening med tillägget i v. 52 låter oss likväl få en inblick i karaktären af denna period af hans lefnad, som vi icke utan verklig skada för vår evangeliska kunskap kunde sakna. Berättelsen gifver oss nämligen att förstå, huru sant mänsklig och dock öfver det mänskliga måttet gående Frälsarens utveckling var under stilla tillbakadragenhet och ödmjukt ingående i allt, som hörde till hans ställning såsom barn till Maria och Josef, hans fosterfader.

Vv. 42, 43. *ἐτῶν δώδεκα*: vid det tolfte året blef den judiske gossen en *בן בת יריבע*, en lagens son, d. ä. räknades till Israels myndiga menighet. Från den tiden hade han rätt och plikt att medfölja till de årliga festerna i Jerusalem. Jesu föräldrar plägade en gång om året, vid påskhögtiden, besöka Jerusalem och templet, och Jesus fick nu första gången följa dem. Det var tvifvelsutan sed hos många andra, att endast vid detta tillfälle infinna sig i den heliga staden, ehuru i 2 M.B. 23: 14 ff.; 34: 24 var stadgadt, att hvarje till myndig ålder kommen jude skulle både vid påsk-, pingst- och löfhyddohögtiden uppgå till helgedomen. Att denna stadga icke kunde strängt handhafvas, var så mycket naturligare, som judarnes stora kringspridande gjorde detta alldeles omöjligt. — *ὕπνεινεν*, dröjde, blef kvar, icke i följd af någon egentlig öfverläggning och fattadt beslut, utan såsom af en omedelbar inre drift. — *οὐκ ἔγρωσαν*, visste det icke: Jesus hade icke sagt dem något därom eller begärt deras tillstånd. Detta icke af någon vårdslöshet eller vanvördnad, utan i följd af, att han var, den han var, Guds son, för hvilken det var så naturligt att »vara i det Fadren tillhörde», att ett annat förhållande skulle ha varit något i viss mening omöjligt.

Vv. 44—46. Så väl vid resan till som från Jerusalem bildade de resande från samma trakt karavaner, som delade sig i flera grupper, hvarvid väl »fränder och vänner» slöto sig närmast tillsamman, men hvarvid dock enskilda plägade sluta sig än till den ena, än till den andra gruppen. Så var det förklarligt, huru Josef och Maria kunde anse, att Jesus, som var gammal nog att kunna vara på egen hand, slutit sig till någon annan grupp, än den, de själfva tillfälligtvis följde. Men då karavanen vid aftonens inbrott lägrade sig, och de icke funno honom, började de bekymrade söka honom, och då han var och förblef borta ur hela karavanen, återvände de till Jerusalem för att där fortsätta sina efterforskningar, som slutligen förde dem till templet. — *ἐν τῷ ἑσπέρῳ*, i någon af de sidobyggnader till templet, där undervisning i lagen plägade af de skriftlärdas meddelas. — *διδασκάλων*, lärande = mottagande lärdom; besvarande och framställande frågor.

Vv. 47, 48. ἐξίσταντο, häpnade, egentligen blefvo utom sig. Så mäktigt var det intryck, de mottogo af den insikt af helt annat slag än den vanliga, som rögde sig i den unge mannens tal och svar. — ἐξεπλήγησαν, förskräcktes, råkade i högsta förvåning öfver att finna honom *här* midt ibland de prisade och högt vördade lärarne i Israel, ett föremål för dessas förundran. Antydning om, att det Jesu föräldrar sägo för dem var något nytt: de hade icke förut sett eller hört sin son tala om och redogöra för ämnen af det slag, som här förehades; han hade lefvat i stilla inåtvändhet; hade mycket iakttagit, men icke mycket talat. — τί ἐποίησας; »Quid? non quare? quid nobis hoc agendi ratione confecisti?» (Bengel) = hvad har du ej genom detta ditt handlingssätt tillfogat oss (nämligen af lidande): uttryck på en gång af stor smärta och af förebräelse mot Jesus, denna senare visserligen i den lindrigaste och kärleksfullaste form.

Vv. 49, 50. τί ὅτι κτλ — tonvikten faller på ἐξητεῖτέ — hvar-före sökten I mig — letaden på måfå? 1:o uttryck af medvetande om att icke på *något* sätt ha förgått sig, 2:o) af en barnslig förundran öfver, att de icke genast förstått, att Jesus måste vara i templet. Denna sak är för honom så naturlig och själfklar, att det i hans tanke borde hafva fallit af sig själf, att hans föräldrar genast hade vetat, att de icke kunde söka honom på något annat ställe än just här. I hvilken annan händelse som helst skulle han icke kunna hafva underlåtit att begära deras tillstand. ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου, i de stycken, som o. s. v. = i de gudomliga tingen och särskildt nu i templet, hans himmelske Faders hus, där ju dessa gudomliga ting förekommo. δεῖ = bör, tillhör det mig, är det min plikt att vara; här redan uttryck af den lydriad för Fadrens vilja, som var Jesu *mat* (Joh. 4: 34), var själen i hans lif. Hans kvarblifvande i templet var då en handling af denna omedelbara lydaktighet under Fadrens vilja, som hade formen af hjärtats mäktiga drift och innerliga behof. — πατήρ μου, *min Fader*; Jesus känner sig stå i ett sonaförhållande till Gud, som bland människorna icke har sin motsvarighet. Gud är hans fader i alldeles särskild, egendomlig mening:

han är den *enfödde, ende* Sonen, som icke har någon sin like. Medvetandet härom, som antagligen hittills slumrat inom honom, bryter med likasom en stråle af ljus fram ur hans innersta, då han befinner sig i Jerusalem, i templet, där inför hans ögon, som kunde fatta hvarje sak i dess väsen och sanning, allt innebar idel lärdomar om Gud, påminnelser om och af hans Fader. Det är dock icke troligt, att Jesus vid detta tillfälle såsom med ett slag genomträngt *allt*, som hörde till hans förhållande till Fadren. Äfven härom gäller det som står i v. 52. — *οὐ συνῆκαν*, förstodo ej den antydning om det djupa, mysteriösa förhållandet till Gud, som låg i Jesu ord. Maria hade väl af ängelen hört, att »det heliga, som af henne skulle födas, skulle kallas Guds son» (Luk. 1: 35), men detta hänförde hon tvifvelsutan endast därtill, att hon skulle blifva moder genom »den Högstes kraft». I Jesu ord låg något annat och mera, och hvad detta var, förstod hon lika litet, som långt därefter lärjungarne förstodo eller kunde förstå, hvad det var. Först Anden kunde förklara det.

Vv. 51, 52. *ὑποτασσόμενος*, underdånig: »libere; mirabilis subjectio ejus, cui omnia subjecta sunt. Etiam antea subjectus fuerit, sed nunc id commemoratur, quum videretur jam se potuisse eximere. Talis honor ne angelis quidem obtigit, qui parentibus Jesu» (Bengel). Jesu rättfärdighetsbevisning i hans uppväxt framställes i det enda ordet: han var sina föräldrar underdånig och just så Gud underdånig; han uppfyllde *all* rättfärdighet. — *προέχοπιε*, tillväxte i *ålder*, troligen rättare: i storlek = kroppslig harmonisk utveckling; i *vishet*: »secundum humanam naturam & humanæ naturæ sapientiam» (Bengel) = det gudomliga ljuset hos honom förenade sig i alltmera genomträngande klarhet till och i en mänsklig vishet, som just därför, att den var genomträngd af det gudomliga vetandet, var öfvermänsklig. — *χαριτι*, nåd, välbehag inför Gud: det gudomliga välbehaget, som alltid hvilat på honom, utgöt sig öfver honom i samma mån, han genom sin fullkomliga lydnad och trohet gjorde sig densamma värdig (jfr Joh. 8: 29). Äfven för människor tillväxte Herren i nåd och välbehag; han var föremål för allas kärlek och beundran, ty hos honom

kunde intet fel upptäckas, och den sedliga höghet, som ur honom framlyste, kunde icke annat än göra ett djupt intryck på alla, som kommo med honom i beröring. Ett vanligt godt och snällt barn är en den älskvärdaste företeelse, som jorden bär; huru mycket mera han, hvilken äfven såsom barn var idealet.

Den homiletiska grundtanke, som vårt evangelium erbjuder, torde kunna så uttryckas: Den i världen komne Frälsaren är världens ljus, i kraft af sin enhet med Fadren, och han kan därför kungöra allt Fadrens råd. Såsom den, hvilken alltid är i det Fadren tillhör, uppenbarar han honom både genom ord och verk, genom sin lära och sin heliga förebild. Från en annan sida sedd, gifver oss texten följande: Barnet Jesus, den rätta barna- och ynglingaspegl, i det han lika mycket är i det Fadren tillhör, då han glömmet sig kvar i templet, som då han följer sina jordiska föräldrar och är dem underdånig.

Homiletiska vinkar. V. (41) 42. Vandrigen till templet var för Maria och Josef, likasom för alla fromma Israeliter, trots resans mödor, en festvandring. Så alltid, där kärlek till Herrens ord och rätter finns. För denna kärlek blir vägen till kyrkan aldrig för lang. — Det var sed att gå till högtiderna. Kristlig sed kan visserligen urarta till en död form, och där så sker, kan den understundom blifva ett hinder för lefvande kristendom. Men å andra sidan är det visst, att där sann kristendom finns, där skapar den ock kristlig sed. Genom denna kan såsom i en behållare förvaras mycket andligt godt, som eljest under tidens växlingar skulle ha gått förloradt. Man skall icke för mycket fara ut mot vanekristendomen, d. ä. mot kristliga sedvänjor, trots det, att mångas kristendom blott består i dessa sedvänjors iakttagande. De ha en aterhållande, uppfostrande makt, som man skall akta sig för att förstöra. Är du en kristen, så är ditt lif prägladt af sådana sedvänjor, och har du hus och familj, så skapar du sådana där. Du har blott att noga se till, att din kristendom icke efter hand tynar bort, så att slutligen intet annat återstår än dessa sedvänjor, med hvilka du då tröstar dig. — Vid 12 års ålder är Jesus i templet, och han skulle ha varit där långt förut, om ej afstånd och egendomlig judisk lag hade därför lagt hinder. Fören barnen till Guds hus; lären

dem älska Herrens gårdar, därigenom att I själfva visen, huru I älsken dem. De förstå ej allt, dessa små, men de mottaga ofta lifliga och varaktiga intryck af Herrens sköna gudstjänst, af hvilken de i sin omedelbarhet ej sällan hämta mera uppbyggelse än mången äldre.

V. 43. Maria och Josef visste icke, kommo ej att tänka på, att Jesus måste vara i templet. De hade icke rätt aktat på eller förstått, att han, som var dem gifven ofvanefters, ej kunde annat än dröja där, hvarest de ting, som äro ofvanifrån, förekomma och handhafvas. För öfrigt var deras sorg öfver hans bortovaro visserligen mycket förklarlig, men af det, som de kände om denne deras underbara son, borde de dock ej ha synnerligen ängslats för hans säkerhet. De hade tvifvelsutän många gånger lämnat honom åt sig själf och hade lärt, att han utan fara kunde lämnas på egen hand. Uppfostra ditt barn så, att du ej alltid behöfver gå och valla det, och att, när det är utan din uppsikt, du ej behöfver frukta, att det går på dåliga vägar utan är i det, som Gud tillhör, i det, som anstår ett kristligt barn. — Maria och Josef hade mistat Kristus och voro därför fulla af bedröfvelse. Du kan ock mista honom och det af mycket sorgligare orsaker än de, som föranledde de förras saknad af honom. Genom vårdslöshet i din kristendomsöfning, genom försumlighet i bönen och eftergifvenhet för köttet och för världens förförelser kan du ej blott för en tid komma i afsaknad af hans nådesnärvaro, utan ock fullständigt mista gemenskapen med honom. Var därför vaken och vaksam, på det att intet matte tränga sig emellan dig och honom, som är din själs lif.

V. 44. Det var ju ej så underligt, att Josef och Maria sökte Jesus bland fränder och vänner, ehuru de väl borde ha förstått, att sällskapet med dessa icke kunde för en sådan son innebära någon lockelse att för detta sällskaps skull lämna dem. Det är ej heller underligt, om en salighetssökande människa menar, att hon skall finna sin frälsare i andliga vänners och fränders samkväm. Umgänget med trosbröder och den gemensamma uppbyggelsen i deras sällskap är befordrande för det andliga lifvet, om det eljest är prägladt af den rätta anden. Men fara är, att detta umgänge eller detta andliga sällskapslif kan öfverga till kottetiväsen med dess själfbehagsamhet och trångbrösthighet. Denna fara är utesluten från den allmänna gudstjänsten, hvadan det är i denna (i templet), Herren bör sökas. Där är han tillstädes i ord och sakrament och låter sig finnas af dem, som af allt

hjärta söka honom, såsom han ock är tillstädes i den stilla bönekammaren, då en efter honom sökande ande i bönen tränger sig igenom alla hinder af sorg och nöd, svaghet och vanmakt, misströstan och räddhåga, och håller ut, till dess han får se hans ansikte. Bistandet af andliga vänner är dyrbart för den nödställda och kan blifva honom till stor hjälp, men detta framförallt genom den trogna förbönen och icke så mycket genom det, som kan förekomma i de andliga samkvämen, där så ofta en mer eller mindre konstlad och uppskrufvad lifaktighet får ersätta bristen på verklig ande.

V. 45. Först när alla egna vägar blifvit tillstängda, söker en andligen bekymrad människa Herren, där han verkligen är. Huru mycket lidande kunde ej en sådan själ bespara sig, om hon toge saken enfaldigt, blefve stilla inför Gud och aktade på hans ord och löften, i stället för att låta sig omföras af egna tankar och möda sig själf med eget verkande.

V. 46. I de ting, som Gud tillhöra, böra Guds barn vara. Äfven de ha sina jordiska angelägenheter att bestyra, och det är visst icke något tecken till rättsinnighet och allvar i kristendomen, om i dessa angelägenheter vårdslöshet och kanske det, som ännu värre är, förekommer, men hjärtat får icke vara i, icke ha sitt lif i dessa ting; det skall vara, ha sitt element i det, som är ofvanefters. I själfva verket kunna och böra alla jordiska förhållanden så dragas in i det andliga och eviga, att de förlora sin karaktär af fåfänglighet och ännu mer af profanitet. Hvarje timlig gäfv, hvarje brödbit, som vi förtära, hvarje dryck vatten, som stillar vår törst, kan ju blifva i viss mening till nademedel, nämligen om vi i dem skåda och njuta vår himmelske Faders godhet och kärlek; ty då draga de oss med tacksamhetens och genkärlekens band närmare Gud och blifva sálunda till uppbyggelse. Taga vi våra jordiska sysslor och uppgifter från Gud och i deras uträttande skicka oss såsom hans tjänare, så får allt, hvad vi göra, evighetsvärde. I hvarje lifvets läge, i ringhet och fattigdom, likaväl som i ära och välstånd, i sorg som i glädje kunna vi vara i det Gud tillhör. Och huru rikt skulle icke vårt lif vara, om det ägde denna himmelska prägel, detta evighetsinnehåll i *alla* hänseenden. Men en tro och kärlek, som hunnit till den kraft, att den kan astadkomma detta, är någonting mycket sällsynt. — Guds son, lärjunge inför människor, hvilken motsägelse! Den tid kom också, då detta förhållande så radikalt ombyttes, att Jesus kräfde absolut tro på och underkastelse under sitt ord af

hvarje människa, äfven de visaste och mest uppsatta i världen. Men ännu var han barn, ännu hade han att flera år gå i sin Faders skola, innan han kunde och finge framträda såsom sanningens konung och fordra erkännande såsom sådan. Nu höfdes det honom att fråga och svara, att intaga en lärjunges plats och genom de väckelser, som äfven människor, här isynnerhet de skriftlärd, kunde gifva hans ande, tillväxa i visdom.

V. 47. Jesu vishet vid 12 års ålder framträdde hufvudsakligen såsom helig enfald. Han betraktade den heliga skrift med ögon, som icke skymdes af ingrodda fördomar eller af något »eget», som kunde ha förledt honom att inlägga egna tankar i Guds ord, han såg detta ord i dess verkliga väsen och innebörd och läste däri Guds tankar, hvilka klart och i sina finaste linjer afspeglade sig i hans rena ande och blefvo så införlifvade med hans tankevärld och hans vilja och känslor, att han aldrig talade af sig själf, utan endast det, som Fadren gifvit och städse gaf honom att tala. — Vilja vi blifva visa i Gud, så måste vi komma till denna heliga enfald, detta enkla, för sanningen öppna sinne, som har sin källa i ödmjukheten och lydnaden. Med ens går det visserligen icke, endast smaningom och under Guds uppföstrande ledning tränga vi framåt. Från misstag kunna vi icke bevara oss, men för hvarje vår själ skadande villfarelse skola vi blifva bevarade, och framåt skola vi gå utan något temporärt stillastaende, och Guds härlighet i vår Herre Jesu Kristi ansikte skall alltmera afslöjas för oss, på samma gång vi blifva förvandlade till hans bild från den ena klarheten till den andra (2 Kor. 3: 18).

Vv. 48, 49. Maria säg i Jesu uppförande orsaken till sitt och Josefs bekymmer. Hon hade i stället bort söka den i sitt eget oförstånd. Så tycka vi ofta under våra sorger och vedervärdigheter, att Herren handlar underligt med oss och i visst afseende så, att vi tycka oss ha skäl att taga anstöt af hans vägar. Vi vilja då fråga: Hvarföre gjorde eller gör Du oss detta? Vi borde i stället vända udden mot oss själfva och fraga: Hvad är det hos mig, som framkallat denna Herrens aga, och som måste bort från mig, om det skall gå väl? — Den, som frågar Herren, får svar, blott han frågar i ödmjukt sinne, fastän det svaret ofta blir en öfverbevisning om synd. För sådana svar bör icke minst tackas. Det är ju en stor nåd, att Gud visar oss våra fiender, och därmed bereder oss tillfälle att vakta oss för dem och att bekämpa dem.

Vv. 50—52. Du förstår icke genast allt Guds ord, men göm det blott i minne och hjärta! När den tid kommer, då du behöfver just *det* ordet, då skall du lära dig första det. — Det är någonting ädelt och har stor lön med sig, då en människa girigt tar vara på hvarje ord af Guds mun, öfvertygad om dess dyrbarhet, om hon ock icke förstår, huru hon för tillfället skall bruka det. — Villig och glad lydnad är ett barns högsta prydnad och i själfva verket den enda rättfärdighetsbevisning, som af detsamma fordras. — Jesu underdånighet under föräldrarne, den första delen af den lydnadsgärning, som fullbordades på korset. — Jesus är, såsom i allt annat, så ock med afseende på en rätt kristlig utveckling vår heliga förebild. Enligt denna böra också vi tillväxa i ålder, visdom och nåd. Grundvalen till och medlet för denna tillväxt är i första hand Guds uppfostrande nåd och i andra hand vår lydnad för Guds vilja.

Predikoutkast.

1.

Inl. Joh. 1: 14.

Ämne. De första strålarne af Jesu härlighet

1. *framträdde i hans Faders hus, där det höfdes honom att vara;*
2. *uppenbarade hans inneboende visdom (ljuset);*
3. *ådagalade hans sonaskap hos Gud;*
4. *väckte förundran och häpnad; förespelet till det intryck, hans offentliga uppträdande en gång skulle göra (jfr Matt. 7: 28, 29);*
5. *föranledde ingen förändring i hans lydnadsförhållande till hans föräldrar;*
6. *lyste fortfarande, fast icke uppseendeväckande, i hans syndfria, fullkomliga utveckling, under hvilken han var ett föremål för både Guds och människors välbehag.*

2.

Änne. Jesusbarnets härlighet, skådad i dess afglans hos kristna barn.

1. *Den unge Jesu kärlek till sin Faders hus: en afglans i kristna barns kärlek till församlingens sköna guds-tjänst.*
2. *Hans kärlek till Guds ord: de kristna barnens glada villighet att lära detta ord.*
3. *Hans kännedom om Fadrens vilja: den i de kristna barnen inplantade och af dem tillvaratagna kunskapen i Guds ord.*
4. *Hans trohet i görandet af Fadrens vilja: kristna barns rädsla för att göra Gud emot.*
5. *Hans underdånighet under föräldrarne: kristna barns lydnad för fader och moder.*
6. *Hans syndfria tillväxt: kristna barns tillväxt i nåden under strid emot och seger öfver mötande frestelser.*

3.

Inl. 2 Mos. 2: 9.

Änne. En barndom, helgad åt Gud.

- I. Dess beskaffenhet.
- II. Dess välsignelse.
- III. Hvarigenom den kan komma till stånd.

I.

1. *En uppriktig angelägenhet att vara i det, som tillhör den himmelske Fadren (vv. 42, 46, 49).*
 - a) Barnakristendomen är visserligen till dess väsen densamma, som de fullvuxnas kristendom, likasom barnet har samma mänskova-sen, som de äldre. Men såsom barnet är barn och icke en utvecklad, mognad man eller kvinna, så kan kristendomen hos ett barn icke förete samma mognad, som hos i nåden förkofrade, äldre människor. Det är i själfva verket något onaturligt och osundt, detta lillgamla, brådmogna kristendomsväsen, hvilket oförståndet prisar hos åtskilliga barn. — Det bör vara en verklig, lefvande begynnelse hos barnet, andligt lif, men ett *barns*.

b) Detta lif yttrar sig i angelägenhet att vara i det, som tillhör Gud; således (1) i lust till Guds ord = att höra talas om Herren och få undervisning om honom; (2) i lust till bön, enkel, barnslig, naivt förtroendefull; (3) i ödmjukt mottagande af tillrättavisningar för och sorg öfver fel; villigt bekännande af felen; ifver att få förlåtelse; (4) i rädsla för synden och odygderna; (5) i lydnad för föräldrarne och lust att glädja dem (v. 51).

2. *Under allt detta tillväxt i visdom och nåd* (v. 52).

a) Den understundom hos barn framträdande brådmognaden vanligen farlig; medför felslagna förhoppningar, i det aftynande och död efterhand inställa sig.

b) Där kristendoms lifvet hos barnet är sundt, är början väl ej så lysande, men där är en verklig början, hvarpå följer en utveckling, som visst icke är utan fel och brister, men som dock fortfarande under förblifvande i enkelheten och det barnsliga, okonstlade väsendet. En sådan barnakristendom utesluter alldeles icke barnaglädjen, leken och hurtigheten utan helgar den.

II.

1. *Den tidiga kristendomen möjliggör en större andlig mognad, än en i senare år börjad kristendom.*

2. *Under uppväxten blir den unge kristne bevarad för grofva syndafall och laster, hvilka, äfven om en grundlig omvändelse inträder, kvarlämna svåra ärr i själen och blifva en källa till fortsarande frestelser och mycket lidande (= syndens både lekamliga och andliga följder).*

III.

1. *Därigenom att föräldrarne genom en vislig kristlig uppfostran amma barnen upp åt Herren.*

a) Undvikas böra de ödesdiga felen: att göra för *litet* och för *mycket* i det kristliga uppfostringsarbetet, äfvensom att behandla alla barn alldeles på samma sätt, utan fästadt afseende på deras olika lynnen och begåfning.

b) Herren Jesu uppfostringsmetod: att meddela lärjungarne sanningen efter deras växande förmåga att kunna mottaga den. (Gif barnen Guds ord i för dem lämplig form; men proppa dem icke fulla därmed, likasom mängden skulle göra det; tillåt inga odygder; fordra sanning och lydnad, men lägg ingen tvångströja på de små. Vakta dig för att göra hemmet och särskildt Guds ord tråkiga för barnen; men tag ej heller kristendomsundervisningen på ett pjollrande sätt. Låt utsädet få tid att växa).

2. *Därigenom att barnen visa trohet mot nåden, som blifvit dem i dopet skänkt, och i lydaktiga hjärtan upptaga ordet, som plantas i dem.*

a) Man vänte icke för mycket af uppfostran; den kan icke göra underverk. Barnets bruk af sin frihet blir äfven vid den bästa och visaste uppfostran det afgörande; men där en god uppfostran meddelas, där finns grund för förhoppningen, att det med barnen skall slå väl ut, ty

b) den från dopet härflytande, dem stadigt omgifvande och i deras hjärtan verkande nåden medför de kraftigaste maningar och väckelser för barnet att lämna sig åt sin frälsare. Påaktas dessa nådens verkningar, så blir det en barndom, helgad åt Gud.

4.

Ämne. Några stycken, i hvilka en kristen såsom ett Guds barn bör vara.

1. *I barnaaktgifvenheten på Guds ord (v. 46).*

a) Det är genom Guds ord, man blir ett Guds barn, och det är endast genom samma ord, som man kan fortfara att vara det.

b) I samma mån det andliga barnet tillväxer i ålder, bör det tillväxa i visdom och nåd (v. 52), och det kan endast ske genom Guds ord, som lärar oss känna Guds fadershjärta och fadersvilja, bägge lika kära för Guds barn.

c) Aktgifvenheten på Guds ord, dels genom hörande och frågande (v. 46), dels genom ösandet ur själfva källan, den heliga skrift, är därför ett stycke, hvori en kristen såsom ett Guds barn bör vara

2. *I barnasamtal med Gud.*

a) Gud vill ej blott tala till människan i ordet, han vill ock, att hon skall tala till honom i bönen.

b) Bönen både en nådegåfva, en plikt och ett behof.

c) *Barnasamtal* (Rom. 8: 15).

3. *I barnatro.*

a) Barnaförtröstan på Guds löften.

b) Barnatillit till Guds ledning.

c) Barnslig öfverlätenhet åt Guds behag under korset.

4. *I barnalydnad.*

a) Trons lydnad för evangelium innesluter kärlekens lydnad för lagen.

b) Noggrant lystrande till Guds bud och obetingad hörsamhet utan knot och tvekan (v. 48, 49; Fil. 2: 14, 15).

c) Lydnad för människor, som enligt Guds ordning ha rätt till vår lydnad; lydnaden för dem ingående i lydnaden för Gud (v. 51) — allt detta i den barnsliga ande, som finner Guds bud lätta.

5. *I barnasorg.*

a) Sorg hör till detta lifs villkor. Särskildt kunna Guds barn endast genom mycken bedröfvelse ingå i Guds rike.

b) Sorg i följd af synden, som hindrar och plågar; i följd af betrycket i världen och af lifvets allmänna elände,

c) *barnasorg*: sorg med och i hopp; undergifvenhet; tack-sägelse.

6. *I barnaglädje.*

a) Många glädjeämnen för dem, som älska Gud: Guds kärlek, Jesu Kristi nåd, Andens trofasthet; arfvet; att *allt* skall samverka till deras bästa.

b) De böra låta sig uppväcka till glädje (Fil. 3: 1; 1 Tess. 5: 16; Nehem. 8: 10).

5.

Ämne. Vår tids ungdom.

1. *Huru visar den sig i ljuset af Herren Jesu ungdom?*

2. *Hvad hafva föräldrar och uppfostrare att besinna inför bilden af vår tids ungdom?*

6.

Ämne. Välsignelsen af en tidig gudsfruktan.

1. *Den befordrar den andliga tillväxten (»vishet»).*

2. *Medför Guds välbehag (»nåd»).*

3. *Verkar den rätta lydnaden (»underdånig»).*

4. *Utrustar med kraft för det kommande kristendomsloppet.*

(Jaspis).

Andra söndagen efter trettondedagen.

Om Jesus genom svaret till Maria i templet första gången med ord antydde den härlighet, som bodde i honom, så uppenbarar han vid bröllopet i Kana samma härlighet genom ett gudomligt maktverk. I allmänhet sker hvarje uppenbarelse dels genom ord, dels genom verk, hvarvid de senare besegla och bekräfta de förra. I undret vid bröllopet i Kana framstår Jesus såsom den herre, hvars vilja är makt, hvadan den kan uträtta, hvad naturlagar och människokonst i förening vid deras högsta stegring under tingens vanliga förlopp långsamt åstadkomma. Hans härlighet framstår härvid såsom källan till all naturvälsignelse; ur den framväller äfven naturens goda gåfvor, och han helgar dem, i det han ställer dem i sin messianska kallelse tjänst till människornas hugnad och nytta. Men därjämte visar hans närvaro vid ett bröllop, den fest, hvarigenom medelst föreningen mellan man och kvinna grunden lägges för familjen, huru hans rike skall med sin helgande kraft uppenbara sig i och genomtränga äktenskapet och familjelifvet och då äfven alla öfriga mänskliga förhållanden. Kristi och kristendomens härlighet framstår härvid däri, att den förvandlar och upphöjer till en högre sedlig dignitet alla dessa naturliga ordningar, likasom han i Kana förvandlade och upphöjde vatten till vin. Så framträder Kristus också i detta hänseende såsom världens ljus, genomträngande hela lifvet med sin ljusnatur och organiserande det i sitt ljusrike.

Text: Ev. Joh. 2: 1—11.

Exegetiska anmärkningar. Det i texten omtalade bröllopet firades väl på samma sätt som judiska bröllop i allmänhet. Efter en längre eller kortare tids underhandlingar mellan de bägge familjer, som skulle genom de ungas förbindelse träda i släktskapsförhållande till hvarandra (efter flickans vilja frägades det icke), och sedan öfverenskommits om den summa brudgummen skulle lämna sin blifvande hustrus familj (ett slags brudköp, delvis motsvarande »morgongafvan» hos oss), ägde själfva förmålningsfesten rum. Denna, som synes ha försiggått utan nagon slags vigsel eller religiös ceremoni, började därmed, att brudgummen begaf sig till sina blifvande svärföräldrars hus för att hämta sin brud och föra henne till sina föräldrars eller sin egen boning, där den egentliga bröllophögtiden firades. Denna räckte vanligen i sju dagar. Under sådana förhållanden kunde det lätt hända att vid slutet af festtiden det förråd af vin, som förefanns, började tryta, isynnerhet som, såsom säkerligen var förhållandet med Herrens och hans nyförvärfvade lärjungar, (jfr Joh. 1: 35—52), nagra gäster utom de från början bjudna under bröllopsdagarne ankommo.

Vv. 1, 2. ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, tredje dagen efter det, som berättats i näst föregående kap. v. 52. — γάμος: nuptiæ; Christus non tollit societatem humanam, sed sanctificat. Etiam aqua sitis restingui poterat; sed in nuptiis vinum Dominus donat; extra nuptias non fuisse casus necessitatis. Magna facilitas Domini; nuptiis interest primo tempore, dum discipulos allicit, per superiores inde vias progressurus ad crucem et gloriam». (Bengel) — ἡ μήτηρ, Jesu moder. Johannes nämner henne aldrig vid namn likasom icke heller sig själf, fastän han ofta talar om sig själf. — Förmodligen stod det nygifta paret i släktskapsförbindelse med den heliga familjen. — Josef omtalas icke; väl därför, att han redan var död. — Då Jesus förmodligen någon af de sista dagarne kom till Kana, inbjöds äfven han jämte sina lärjungar.

V. 3. ὁστέρήσαντος οἴνον; vinbrist uppstod; en kännbar förlägenhet vid ett tillfälle som detta. — οἴνον οὐκ ἔχουσι; ett enkelt, men bekymradt uttalande. Marias antagligen nära förhållande till de unga makarne gjorde hennes deltagande rätt lifligt. Det var helt visst icke första gången, Maria vände sig till sin son i en angelägenhet, som kräfde ingripande och hjälp. Efter Josefs död var Jesus familjens hufvud, och på honom låg den husfaderliga omsorgen. Maria vände sig då helt naturligt till honom äfven vid detta tillfälle. Hennes begäran karaktäriseras af sann kvinnlig försynthet; intet påträngande; endast ett indirekt vädjande till Herren om hjälp.

V. 4. τί ἐμοὶ καὶ σοί: hvad har jag med dig, hvad emellan mig och dig? Kvinna; då såsom ännu i dag hos judarne i Palestina det vanliga tilltalsordet; det brukades äfven, da den talande uttryckte sig på det mest vördnadsfulla sätt (jfr. Joh. 19: 26). — Om Jesu tillbakavisande ord säger v. Hofman (cit. efter Nebe): »Maria sollte gleich bei diesem ersten Wiedersehen, nachdem er mit dem heiligen Geist gesalbt und der Meister seiner Jünger geworden war, dess inne werden, dass sie für dess, was er von jetzt an zu thun haben wird, nicht mehr zu ihn steht wie die Mutter zu dem Sohn, sondern wie ein Weib zu dem Manne Gottes. Dergleichen sollte sie auch in der That, welche er auf jene Worte folgen liess, in seinem ersten Wunder etwas anders als jene blosser Erfüllung ihrer Bitte erkennen». — Herren afvisar saledes från början hvarje, äfven sin moders lät vara aldrig så välmenta inblandning i det, som hör till hans messianska verksamhet.

Vv. 5—10. Maria hade lagt saken i Jesu hand, och hon vet, att den är i goda händer. I fast öfvertygelse, att han skall göra något för att afhjälpa förlägenheten, tillsäger hon tjänarne att göra, hvad han befäller — καθαρισμόν, rening, tvagning, judarne brukade i enlighet med »fädernas stadgar» (jfr Mark. 7: 3, 4) vid sina måltider mångahanda tvagningar, händerna, kärlen m. m. — μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς = två eller tre mätreter; mätret, högsta mattet för våta varor, = 15 sv. kannor. — ὁ ἀρχιτερίκλειος, värden, den, som på brudgummens

uppdrag skötte värdskapet vid festen och hade tillsyn öfver alla anordningarna vid gästabudet. — *ῥεγκαι*: »Pulchrum obsequium» (Bengel) — *πᾶς ἄνθρωπος κτλ*: en skämtsam förebärelse, som innehåller en ordspraksvis gjord påminnelse om det vanliga bruket i afseende på inskänkandet af olika slags vin vid gästabuden, icke nagon antydning om, att dryckenskap skulle ha ägt rum vid detta bröllop. Bland judarne förekom för öfrigt mycket sällan dryckenskap. Äfven nutidens judar äro kända för måttlighet i detta fall.

V. 11. *δόξαν*, sin härlighet, den i hans väsen inneboende och tillhörande maktfullheten, som sträckte sig äfven öfver naturområdet. — *σημεῖον*, tecken, som utvisar närvaron af högre, gudomlig kraft; därför bevis och bekräftelse på gudomlig sändning. — *ἐπίστευσαν*, trodde, finga sin redan fattade tro på Jesus sasom Messias bekräftad, finga en förökelse i sin tro. — Undren på en gång fordra tro och inbjuda till tro. I och för sig äro de alldeles icke några nademedel; de tvinga ej heller till tro.

Perikopens homiletiska grundtanke framgår af det ofvanföre sagda. Den kan sasom en sammanfattning af textens hufvudsakliga läroinnehåll salunda uttryckas; *Den människovordne Guds sons härlighet uppenbarad däri, att han i outsäglig människovänlighet och huldhet icke blott deltagar i och helgar glädjefesterna vid betydelsefulla tilldragelser i vårt husliga lif, utan äfven genom nådefulla handlingar af sin öfver hela naturområdet härskande makt meddelar lugnad och hjälp äfven i våra skenbart små bekymmer och svårigheter.*

Homiletiska vinkar. Vv. 1, 2. Herren Jesus visar sig i allting sasom en människovänlig herre och frälsare. Han nedlater sig till och ingår med hjärtlig huldhet i alla vara lifsangelägenheter. Han drager sig icke undan familjelifvets glädjefester, och ännu mindre nekar han sin närvaro vid dess sorger. Till hans efterföljd hör därför icke människoskygghet och yttre dyster afslutenhet. En strängare tillbakadragenhet får likväl därmed icke anses vara oförenlig med det kristliga lifvet. Allt beror härvid på omständigheterna. Hvad som kräfvades för det inre lifvets kraftiga utveckling och helgelse, det måste öfvas, och förhållanden gifvas, då härför behöfs en allvarlig

askes. Under uppväckelsens allvarsamma kris gifver den sig så godt som af sig själf, och där bruket af vissa i sig lofliga, ja, nyttiga ting blir till frestelse, där skola de försakats. Men i samma mån man vinner sann frihet, barnskapets frigjorda ande, växer man ifrån dessa för en tid nyttiga och nödvändiga kryckor. — Jesu närvaro vid familjefester är för öfrigt icke något stöd för åsikten därom, att världsliga (= af denna världens ande genomträngda) och köttsliga förlustelser äro väl förenliga med sann kristendom. Där Jesus är, där är ock hans helighet, och allt, som till sitt väsen är oförenligt därmed, har en kristen att undvika. — Jesus var Frälsaren öfver allt, hvar han var; så ock vid bröllopet i Kana, där han första gången uppenbarade sin härlighet. Hvar du är, och hvart du går, har du att vara *kristen*. Där det är för dig omöjligt att kunna uppträda som kristen, där har du ingenting att göra. Jesus predikade icke i Kana, men han lät människorna i sina verk erfara sin godhet och makt. Icke behöfver du vid alla tillfällen, vid alla samkväm och i umgänge med människor tala om Herren eller slå omkring dig med allehanda förmaningar och varningar. Hårtill behöfs andlig takt och förstand, så att man ej gifver det heliga åt hundarne. Med det öfversvallande andliga pratet följer ock mycken tillgjordhet och fåfänglighet. Men *alltid* och *allestädes* skall en kristen genom sinandel, genom hela sin personlighet uppenbara arten af det lif, som bor i hans hjärta. — Kristus infinner sig, där man hjärtligt inbjuder honom, och med honom kommer hans heliga frid och glädje. Och huru viktigt, att Kristus inbjudes och tages med så i glädje som sorg, i hvilat och vid arbetet, i sällskap och ensamheten. Isynnerhet vid viktiga, afgörande tidpunkter i vårt lif böra vi se till, att vi ha honom hos oss. Så särskildt vid äktenskaps ingående. Man maste knyta detta förbund i Herren (jfr 1 Kor. 7: 39). Därtill hör, att man vid val af maka tar Herren till råds, likasom att man är angelägen om, att genom Guds ord och bön vid bröllopet hafva honom till gäst. Och han kommer ju så gärna. Hans rike är icke af denna världen, men han vill införa sitt rikets kraft och välsignelse i alla de jordiska förhållanden, som i Guds skapelseordning ha sin grund. Han var ej kommen att stifta ett parti eller en sekt utan en världsreligion, ett Guds rike, i hvilket han vill upptaga allt, som kan helgas af hans ande. Så framför allt familjelifvet; hvarje familj bör vara en kristlig församling i smått. I hvarje äktenskap bör Jesus vara den tredje i förbundet. I honom skola makarne äga hvarandra; da blifva de hvar-

andras hjälpare icke blott för detta lifvet utan ock till vinnande af evigt lif.

V. 3. Vinet begynte fattas. Äfven där Herren är, kan brist och bekymmer inträda, men huru annorlunda är det ej med nöden i hus, som äro helgade till boningar åt Kristus, än i sadana, där världsanden och gudlösheten härska! I de senare är nöd utan hjälp; i de förra är hjälpen tillstädes med nöden. Ty där saknas icke de källor, ur hvilka tröst och styrka till tålmod uppvälla. Och med trons bön öses ur dessa källor. I nöden får Guds folk erfara, att de ha en hjälpare, som icke försummar sig, och hvars makt allting förmår. Han sänder pröfningarna för att uppväcka till bön, och för att draga vara hjärtan till sig. Han upplöjer hjärtegrunden djupt med sin tuktans plog för att kunna få nedmylla sin lifssäd rätt djupt, och han lärar de sina hemligheterna af korsets kraft, då han förunderligt stärker dem till villighet med hänseende till det hälsosamma lidandets väg. Sa är hjälpen tillstädes under själfva hjälplösheten, och slutligen kommer han med den förnimbara hjälp, som heter förlösning. Då förvandlas mörkret till ljus, sorgen till fröjd: det bästa vinet iskänkes. — Marias bön var kort, ty hon trodde. Ju större trosvisshet, desto enklare och barnsligare vart bönetal till Gud. Det är med rätta sagdt, att Gud icke hör böner, som endast framhiskas, men det är ock sant, att ju större trostillförsikt, desto mera helig stillhet och korthet i bönen. — Bed i allting, äfven i dina minsta bekymmer! I en skenbart ringa sak kan Gud bevisa en stor härlighet. — Bed såsom Maria i hjärtligt deltagande för andra! Kärlekens förbön neddrager välsignelse från Gud öfver dens hufvud, för hvilken man beder, men nästan ännu mer öfver bedjaren själf, ty kärlekens förbön stärker kärleken.

V. 4. Ofta synes Herren afvisa oss med vår bön; detta sker, pa det att bönen måtte renas från allehanda besmittelser af egenvilja och vi drifvas till hel och ödmjuk öfverlatenhet at Guds behag. Herrens tid och vår tid, hans tankar och våra äro ej alltid desamma. Vi maste lata honom råda; han förstår sakerna bättre än vi. — Huru mycket än oförståndiga människor ma braka för att få Herrens sak hastigt fram, sa gar det dock ej ett grand fortare, än Herrens råd medgifver: allt har sin tid. — Herren känner ingen efter köttet; intet yttre betingar något företräde hos honom; han har inga gunstlingar, för hvilka han skulle hysa en partisk kärlek, icke en gång sin moder. Det ma de romerska helgondyrkarne besinna.

Vv. 5—8. Har du en gång anförtrott Gud din sak, så var stilla och låt honom råda! Tro, äfven om du synes blifva tillbakavisad! — Den fariseiska anden är mycket mån om yttre rening, yttre andligt skick; den kristliga anden drifver framför allt till angelägenhet om hjärtats rening; det yttre kommer då med. Tjänarne lydde Jesu ord, fastän de ej förstodo hans mening; gör du sammalunda; gif Herren obetingadt äran! Låt hans ord gälla, äfven om du ej fattar dess djup, ja, äfven om det skulle synas dig orimligt! Liten ära bevisar den Herren, för hvilken hans ord ej är nog; som vill se, innan han tror. — Den andliga enfalden är kostbar; den tar Herren på orden och vet icke af något krångel. Därföre har den ock stor lön med sig. Endast den rätt enfaldige kommer väl igenom med lydnaden. De, som icke ha den, komma alltid med sina »men» och »om» också i fråga om görandet af Guds vilja och blifva odugliga till uträttande af hans verk.

V. 9. Vatten blir vin, när Kristus vill; hans hand kan allting förvandla. Huru förvandlar han ej de sinas sorg i fröjd, deras vanmakt i kraft, deras nederlag till seger, deras död till lif! Ja, himmel och jord förvandlar han. Fatta då hans starka nådeshand med din troshand; det omöjliga skall då blifva dig möjligt. — Rikligen välsignar Herren, när han upplåter sin milda hand. Marias ord: »De hafva intet vin», får gifva rum för det ordet: de hafva öfverflöd. — Endast för att gifva mer, än vi kunna begära eller tänka, synes Herren afvisa vår bön eller dröja med bönhörelsen, ty under det vi tuktade vänta efter honom, tillredes vart hjärta för mottagandet af en större nåd, än vi vagade hoppas att få. — Herren gaf vin vid bröllopet i Kana, skulle han då ej gifva bröd åt dem, som i sin fattigdom i Marias tro bedja den femte bönen? — Herren gifver ej blott bröd, han gifver ock vin, där sa behöfs, ej blott nödortftig näring åt själen, utan ock vederkvickelse och glädje.

Vv. 10, 11. Världen bjuder det bästa vinet först, sedan det sämsta; först snöd, berusande syndafröjd, sedan jämmer och fördärf. Jesus gömmer det goda vinet till sist; först det bittra, sedan det söta; först kors, sedan krona. — Det första tecknet! Hvilken förundran och glädje måste det ej ha verkat hos lärjungarne; sammalunda, den första erfarenheten af Jesu nåds härlighet, huru uppfyller den ej hjärtat med förundran, glädje och lof! — Jesus uppenbarade under sitt jordelif sin härlighet genom tecken och under i det lekamliga. Dessa äro i själfva verket något ringa i jämförelse

med de tecken, han gör genom sitt ord och sin ande. Ett renadt och lefvandegjort syndarehjärta är en större uppenbarelse af Jesu härlighet än renandet af en spetälsk. — Lärjungarna *trodde*: hvarföre icke också de öfriga gästerna? Kanske fingo de ej kännedom om undret, ehuru tjänarne, som voro vittnen därtill, knappast ha underlatit att omtala det. Om så skett, hvarföre då icke tro hos alla i gästabudet deltagande? Antingen ansågo de tjänarnes vittnesbörd för löst prat, eller funnos hos dem icke förutsättningarna för tron, icke hjärtan, som sökte Guds ansikte och väntade efter Israels tröst. Förr än evighetssinnet väckes hos en människa, ingen tro, äfven om hon får tecken från himmelen. Den, som tror, får tron, går från tro till tro under fortfarande och nya erfarenheter af Kristi härlighet.

Predikoutkast.

1.

Ämne. Det första tecken, genom hvilket Jesus uppenbarade sin härlighet.

I. Hvar det skedde.

II. Huru det skedde.

III. Dess verkan.

I.

Vid ett bröllop.

1. *Jesu sändning hade ej samma begränsning, som gamla testamentets profeters eller som Johannes döparens. Dessa hade hvar för sig uppdrag i afseende på en särskild sak, som föll inom det gamla testamentets område. Jesus var kommen att försona världen med Gud, att upprätta ett Guds rike, som inifrån skulle genomtränga och helga allt, äfven människolifvets alla naturliga förhållanden.*
2. *I enlighet därmed gestaltade sig Herrens yttre uppträdande. Han inlät sig med människorna i alla deras angelägenheter. Innerligt människovänlig inträder han i sorgens boningar likasom i gästabudssalarne, såsom han ock förut i det dolda, ringa familjelifvet i Nasaret hade fyllt en sons plikter, på hvars händers arbete familjens bärning hufvudsakligen beror*

3. *Så finna vi honom i dag på ett bröllop, och den begränsade kretsen af de unga makarnes anförvanter och vänner blir det område, inom hvilket han för rättar sitt första underverk.*

a) Jesus helgar med sin närvaro bröllopsglädjen, familjeglädjen; kristendomen sprider ljus och värme i det hus, där han får blifva en makt.

b) Jesus helgar äktenskapet såsom ett förbund, som väl skickar sig för dem, som ha gemenskap med honom.

II.

Genom vattnets förvandling till vin.

1. *Anledningen: vinbristen, måhända förorsakad af det tillskott af sex gäster utöfver det beräknade antalet, som genom Herrens och hans lärjungars närvaro hade uppkommit.*
2. *Marias ord (v. 3 jfr Joh. 11: 3), innehålla en uppmaning, att Jesus ville komma till hjälp genom uppenbarelse af sin makt. Herrens svar (v. 4) är ett tillbakavisande af hvarje försök af Maria till inblandning i hans kallelse. Här vid lag har han att endast och allenast se på Fadrens vilja. — Hans stund = den rätta stunden för utförandet af det, som hör till hans sändning (Joh. 7: 6; 12: 23; 17: 1).*
3. *Undret = ett naturunder. Hvad Guds kraft oupphörligen uträttar i och genom vinstocken, det verkar här Guds sons blotta vilja.*
4. *Undret uppenbarar Jesu härlighet, (obs. skillnaden mellan Kristi och en apostels eller profets under).*

a) Makt.

b) Nåd = människovänlighet: Kristi bröllopsgåfva till det troiligen fattiga brudparet.

III.

Tro hos lärjungarne.

1. *Ändamålet med alla Jesu under och då äfven med det i fråga varande var, jämte meddelande af hjälp, att väcka och stärka tron hos människorna. Här var särskildt ändamålet att stärka de nyvunna lärjungarnes tro.*

2. *Detta ändamål vanns också. Tron på Jesus såsom den utlofvade blef fast grundad i lärjungarnes hjärtan och därmed ock förtroendet för och det fulla öfverlåtandet åt honom.*

2.

Ämne. Jesu Kristi i hans nåderike uppenbarade härlighet.

- I. Huru Jesus uppenbarar sin härlighet.
- II. Hvem det är, som får skåda den.

I.

1. *I likhet med nåderikets natur att vara ett andligt rike är Jesu däri uppenbarade härlighet icke af yttre utan af rent andlig art, och därför en nådens härlighet.*

a) Barmhärtig nedlåtenhet till och inlåtanade med människorna i alla deras angelägenheter; (v. 2).

b) Nådefullt aktande på deras bön, den må nu angå viktiga eller ringa ting;

c) Nådefull hjälp i nöd och förlägenhet, (vv. 7—9).

2. *Jesu härlighet i nåderiket uppenbarad såsom en gudomlig makthärlighet.*

a) *Icke* en makt, som gjorde sig gällande till frambringande af jordisk höghet, ära och glans, utan som till människornas tjänst gjorde sig gällande inom naturens område, hvar så behöfdes. Den fullkomliga uppenbarelsen af denna makt till förvandling och förnyelse af hela skapelsen vänta vi. På den yttersta dagen först skola vi få skåda Jesu härlighet såsom ett oändligt majestät (jfr Uppb. 20: 11).

b) Till dess framträder Kristi makt såsom en rent andlig makt, Guds egen andemakt: (1) andlig domsmakt i syndares samveten; (2) andlig helbregdagörelsesmakt i sjuka hjärtan; (3) andlig lifsmakt i döda hjärtan; hans nåd och sanning idel kraft och lif.

II.

1. *De troende.*

a) Bröllopsgästerna sågo icke något af den härlighet, som uppenbarade sig i undret. Så är ock Jesu härlighet fördold för

mängden af människor, hvilka, ehuru de såsom medlemmar af hans kyrka kunna i yttre måtto sitta med honom vid samma bord, äro köttsligt sinnade.

b) För de troende är och blir Jesu härlighet alltmer uppenbar. De ha trott utan att se = trott Guds ord, innan de fått smaka dess frälsningskraft (obs. Lärjungarnes tro, sådan den, hvilande på Johannes döparens ord och vittnesbörd, framträder i Joh. 1: 35 ff). Sedan få de ock skåda = erfara, förnimma Kristi saliga nådeskraft, såsom lärjungarne blefvo vittnen till undret i Kana.

2. *Genom sådan erfarenhet beseglas Jesu lärjungars tro och vinner tillväxt* (v. 11 b).

a) Erfarenhet är icke tro utan bekräftar tron, såsom den ock i viss mening är trons frukt.

b) Vid hvarje ny erfarenhetsbekräftelse af tron, stadgas och fördjupas denna.

3.

Ämne. Herren Jesu Kristi härlighet i hans godhets och människovänlighets tjänst.

1. *Kristi godhet och människovänlighet* (vv. 2, 3, 7, 8),

a) en yttring af den kärlek, som dref honom att utgifva sig själf för världens synd;

b) framträdde ej blott i barmhärtighetsbevisning mot alla nödställda, utan ock i inlåttande med människorna i alla till detta lif hörande förhållanden, som icke äro syndiga. Bröllop. Ingen dyster tillbakadragenhet; tillgänglighet; hjärtligt deltagande.

c) Hans godhet och människovänlighet alltid präglad af *helighet*; aldrig ett sådant inlåttande med människorna, som kunde synas gifva helgd åt det syndiga, orena, opassande.

2. *Kristi härlighet* (v. 11),

a) en nådens och sanningens härlighet, (Joh. 1: 14) (såsom en härlighet af gudomlig nåd, kunde Jesu härlighet också framträda i den nedlåttande människovänlighetens form, men såsom en sanningens härlighet kunde den aldrig låta denna människovänlighet blifva svaghet eller flathet);

b) en maktens härlighet: å ena sidan Guds makt, inneboende i Kristus, å andra sidan beroende på hans lydnad för Fadren eller därpå, att han alltid ville, det Fadren ville.

c) Föreningen af gudomlig makt och gudomlig nåd och sanning utgör Kristi frälsarehärlighet.

3. *Hans härlighet såsom makt står i hans barmhärtighets och människovänlighets tjänst* (vv. 7—11).

a) Kristi makt kan skaffa hjälp i all nöd och förlägenhet, ty den känner ingen annan gräns än den, som betingas af godmlig vishet och helighet.

b) Han använder denna makt till att bereda sin nåd och sanning seger på jorden, och därvid är ingen sak så liten och obetydlig, att den ej skulle kunna blifva föremål för hans omvårdnad.

Uppenbarelsen af Jesu härlighet, vare sig i det stora eller i det lilla, skådas endast af dem, som fått andligen öppnade ögon.

4.

Ämn. Huru ett rättsinnigt väsen i Kristus Jesus uppenbaras med afseende på de ting, som höra till detta lifvet.

I. Icke i undflyende af befattningen med jordiska angelägenheter,

II. utan i ett sådant umgående med dem, som höfves Guds tjänare.

I.

1. *Herren Jesus Kristus undflydde icke sådant, som hör till det vanliga mänskliga lifvets förhållanden, och hans lärjungar hafva ock att i det afseendet följa honom.*

a) Herren deltog med människorna i deras lefnadsförhållanden: han åt och drack, och ingenting ovanligt utmärkte honom i yttre hänseende. Han deltog i människornas samkväm, han var gäst hos dem, han var särskildt vid bröllopet i Kana bland de öfriga gästerna.

b) Såsom Jesu första lärjungar därvid voro med honom, så hans lärjungar under alla tider. (1) Ingenting af det, som hör till de af Gud i och med själfva naturen gifna ordningarna för människolifvet är orent (jfr 1 Tim. 4: 3, 4); äktenskap; stånd och ämbeten; vänskapsfullt samlif. — (2) Därföre är ingenting däraf oförenligt med sann kristendom, och Jesu lärjungar hafva att icke undandraga sig deltagandet i och bruket af dem.

2. *Herren Jesus afhjälpte ock gärna jordiska behof och visade därmed, att han erkände deras betydelse; Jesu lärjungar hafva icke heller att undandraga sig den möda, som tillgodoseendet af dessa behof kräfver.*

a) Herren skötte icke blott till sitt 30 år en timmermans handverk; han afhjälpte under sitt läroämbetes tid flera gånger icke blott sjukdomsnöd, han skaffade bröd åt hungriga, han förskaffade vid bröllopet i Kana det förråd af vin, som behöfdes för de sista dagarne af bröllophögtiden.

b) De jordiska behoven göra sig alltid gällande, och Gud vill ock afhjälpa dem men endast genom förmedlingen af människans arbete. Jesu lärjungar äro icke undantagna från den allmänt mänskliga lotten och förpliktelsen i detta fall, och de få därför icke i den förvända meningen, att sådant ej passar sig för en andlig människa, undandraga sig den möda i jordiskt arbete, som häraf blir en följd. (1) Det är en af Gud fastställd lag, att den, som icke vill arbeta, han skall icke heller äta, och det är lika förväntadt att tro, det jordiskt arbete ej är förenligt med sann andlighet, som att Guds verk hos en människa har bästa framgången, under det hon drifver fåfång. (2) Därföre få Jesu lärjungar icke undfly den möda, som det har med sig att tillgodogöra sig den Guds välsignelse, genom hvilken de jordiska behoven fyllas.

II.

1. *Hvarest Jesus var, och i hvad han än deltog, var han alltid Kristus, den barmhärtige och helige frälsaren, och hvar Jesu lärjungar äro, eller hvad de må företaga sig, så hafva de att vara kristna och uppenbara Kristi sinne.*

a) På bröllopet i Kana uppenbarade Jesus sin härlighet i en gärning, som på en gång var ett under och ett kärlekens och människovänlighetens verk.

b) I hvilket stånd hans lärjungar må vara stadda, eller i hvilken samlefnad med människor de må komma, hafva de att låta den inre härlighet, som hos dem finnes, framlysa: (1) i sitt äktenskap den renhet, trofasthet, kärlek och tålmod, som detta stånd såsom ett heligt stånd kräfver; (2) i sin samlefnad med människor, den må äga rum i handel ochandel i allmänhet eller vid särskilda samkväm, rättfärdighet, sanning, barmhärtighet, godhet och himmelskt sinne. I allt sådant, som enligt sin natur ej är härmed förenligt, kunna och få de icke deltaga.

2. *I det ofta mödosamma arbetet för den jordiska utkomsten hafva de att skicka sig såsom Guds tjänare, likasom Jesus i allt och äfven i Kana vid förrätandet af undret noga iakttog den af Fadren bestämda tiden.*

a) Jesus såg i allt på sin Faders vilja; han gjorde icke det minsta utan såsom i lydnad för denna vilja. Så ock i Kana.

b) Hans lärjungar hafva sammalunda att i sina jordiska bestyr skicka sig som Guds tjänare; (1) arbeta icke af girighet, utan för att hörsamma Guds ordning; (2) aldrig begagna andra medel än de af Gud förordnade; (3) ej tillskrifva sig själfva utan Guds välsignelse det, de förvärfva; (4) taga allt med bön och tacksägelse.

5.

Inl. Joh. 19: 5. Se människan! Fil. 2: 7. Joh. 1: 14.

Änne. Förebilden af Jesus Kristus, som var alldeles såsom en annan människa och dock uppenbarade en härlighet såsom den af Fadren enföddes härlighet.

I. Jesus Kristus var alldeles såsom en annan människa,

II. och dock uppenbarade han en gudomlig härlighet.

III. Det förebildande häri.

I.

1. *Hans gestalt och åthäfvor företedde icke någonting utöfver det vanliga mänskliga.*
2. *Han var ingen asket, (Joh. döp.; profeterna), utan rörde sig fritt och okonstladt bland människorna; åt och drack och klädde sig som de; deltog i deras samkväm, text. v. 1, 2, hvadan man sade om honom: Se, hvilken frossare o. s. v.*
3. *Detta, emedan han ej var en blott profet utan världens frälsare, som hade att med sin ande genomtränga och helga allt = Guds rikes surdeg; en världsreligion; ej en blott sekt eller skola.*

II.

1. *Han tillåter ej mänsklig inblandning i det, som rör hans frälsaregärning, vv. 3—4.*
2. *Han uppenbarar en makt, som sträcker sig utöfver lifvets alla områden, vv. 5, 10.*
3. *Han brukar denna makt i karlekens tjänst; icke på något uppscendeväckande sätt; för att uppväcka till tro, v. 11.*

III.

1. *Det rättsinniga väsendet i Kristus Jesus icke något ökenlif utan ett lif i världen, i familjen, i jordiskt samfundsarbete, och den kristne därvid såsom en annan människa, okonstlad, icke förande sin andlighet till torgs.*
2. *Därvid dock alltid uppenbarande den andliga härlighet, som bor i honom genom tron på Kristus = helighet och kärlek; en makt öfver köttets lustar, som går utöfver den blotta naturens förmåga.*

6.

Ämne. Ett kristligt äktenskap.

- I. Börjar med kristligt bröllop.
- II. Fortsättes i kristlig äkta kärlek och tålmod.
- III. Upplöses endast genom döden.

I.

1. *Ett kristligt bröllop är det, till hvilket Kristus i första rummet inbjudes (v. 2).*
 - a) Om en kristen i allmänhet har att göra allt i Jesu namn, så bör han väl endast i detta namn knyta detta för hela lifvet, ja, äfven för evigheten betydelsefulla förbund.
 - b) Jesus bjudes, då hans närvaro sökes med bön under innerlig angelägenhet om hans välsignelse.
2. *Vid ett kristligt bröllop förchafves intet, som ej passar sig i Jesu sällskap.*
 - a) Glädje, men icke glädje i köttet genom lustarnes mättande.
 - b) Intet oskickligt väsen.

II.

1. *Den af Guds ande helgade äkta kärleken är bandet mellan människorna.*
 - a) Äkta kärlek bör finnas i äktenskapet och sammanhålla det.
 - b) Denna kärlek kommer under sammanlefnaden på prof: vana vid hvarandra förslöar lätt tillgifvenheten; de ömsesidiga felen och bristerna fräta på den.

c) Endast den af Guds Ande helgade kärleken, under det att makarne betrakta sitt äktenskap såsom ett stånd, hvari de ha att tjäna Gud och lösa af honom forelagda viktiga uppgifter, förlänar kärleken beständighet och ny friskhet.

2. *Tålmod behöfs i äktenskapet, ty det är rikt på pröfningar.*

a) Själva det husliga lifvets besvär kräfver stilla tålmod.

b) Öfvas ej fordragsamhet, öfverseende och tålmod med de inbördes felen, så blir äktenskapet en olycka, understundom ett helvete på jorden.

c) Kraft till tålmod vinnes, då den sökes hos Herren.

III.

1. *Hvarje upplösning af ett äktenskap utan genom döden sker med synd och genom synd.*

a) För hjärtats hårdhets skull tillata de mänskliga lagarne skilsmässa på allehanda grunder.

b) Men detta ej i enlighet med Jesu rikes lag (Matt. 5: 31, 32)

2. *Ett kristligt äktenskap kan endast genom döden upplösas.*

a) Gud är äktenskapets stiftare och den, som ensam har rätt att upplösa det.

b) Detta sker genom döden. — Har en kristen genom ovarsamhet i valet af maka kommit i ett olyckligt äktenskap, så gäller det att hålla ut i tålmod och fördragande kärlek. Endast vid makens eller makans äktenskapsbrott skilsmässa *tillåten* (Matt. 5: 32), ehuru ej *befalld*. — Frånskild förblifve ogift.

7.

Ämne. Ett kristligt hem.

1. *Grundlägges genom ett kristligt äktenskap, d. a. ett äktenskap, som*

a) knytes i Herrens fruktan = har ingatts af sanna bevekelsegrunder, och så att Herren fått vara med på bröllopet;

b) fortsättes i Herrens fruktan, i det att (1) makarnes samlefnad helgas af Guds ord och bon; (2) makarne taga sitt äktenskap såsom en kallelse af Gud, i hvilken det gäller att framställa en bild af Kristus och församlingen (Efes. 5: 22—27).

2. *Dess medlemmar låta sig i sitt inbördes förhållande regeras af Herrens Ande.*

a) Makarnes förhållande till hvarandra; (1) trohet; (2) förtroende; (3) kärlek; (4) tålmod; (5) inbördes hjälp.

b) Föräldrarne: barnens uppfostran i Herrens tukt och förmaning; uppoffring för barnen.

c) Barnen: (1) lydnad; (2) tjänande; (3) glädje i att tjäna föräldrarne.

d) Husbondefolket: (1) rätt och billighet (Kol. 4: 1, 2); (2) vård: lekamlig; andlig = tukt och kärleksbevisnig.

e) Tjänarne: (1) tjänst såsom tjänande af Herren (Kol. 3: 22—24; (2) i allt på husets bästa.

3. *Är rikt på Herrens välsignelse, i det Herren i ett sådant hem uppenbarar sin härlighet genom*

a) meddelande af hjälp;

b) helande af fel och brister, som kunde störa eller tillintetgöra kärleken och endräkten;

c) skänkande af trefnad och lycka;

d) görande hemmet till en uppfostringsanstalt för sitt rike.

Tredje söndagen efter trettendedagen.

Evangeliet på denna söndag visar oss två andra drag af Jesu nådefullt undergörande verksamhet. Hans härlighet framträder i bägge fallen såsom makt öfver sjukdomens elände, således såsom makt att upphäfva syndens följder på det mänskliga kroppslifvets område. Denna makt träder äfven här i barmhärtighetens tjänst och uträttar hennes verk. Och likasom vid bröllopet i Kana och i allmänhet vid alla Jesu under, så malas oss också här för ögonen den tro, som är villkoret för kännedomen af Jesu härlighet.

Text: Ev. Matt. 8: 1—13.

Exegetiska anmärkningar. Detta evangelium utgöres af tvenne berättelser, hvilka icke stå i något historiskt sammanhang med hvarandra. Botandet af den spetälske (vv. 1—4) omtalas också i Mk. 1: 40—45, Luk. 5: 12—14. Botandet af den hedniske centurionens tjänare, som framställles i de följande verserna har sitt parallelställe i Luk. 7: 1—10. Olikheten mellan de bägge berättelserna är i ögonen fallande. Enligt Matt. beger sig höfvitsmannen själf till Jesus, enligt Luk. vänder han sig till honom genom några judiska äldste, som ifrigt lägga sig ut för honom. När Herren följer dem, sänder höfvitsmannen några af sina vänner honom till mötes och låter dem å hans vägnar säga: »Jag är icke värdig, att Du går in under mitt tak o. s. v., ord, som enligt Matt. han själf säger. Dessa olikheter äro dock inga motsägelser. Matt. berättar tydligen händelsen endast till dess hufvuddrag och utelämnar alla bipersoner, under det att Luk. utförligt och med iakttagande af biomständigheterna framställer den. »Videtur

(centurio) exisse domo. sed antequam ad Jesum perveniret, retulisse pedem. Voluntas igitur ejus pro ipso facto, ac pluris, divinitus æstimabatur; et hanc æstimationem præclare exprimit Mattheus; sublimiori divinæ quam humanæ historiæ lege. (Bengel).

V. 1. *Καταβήντι* = då han nedsteg. Denna vers hänger icke i historisk tidsföljd tillsammans med det efterföljande. Den spetälskes botande hade ägt rum *före* hallandet af bergspredikan (jfr Mk. 1: 40—45; Luk. 5: 12—14). Matteus följer här som alltid sin plan att gruppera händelserna icke efter tidsföljden utan efter saksammanhanget.

Vv. 2, 3. *λεπρῶς*, spetälsk, en fruktansvärd, vederstygglig och högst smittosam sjukdom, vid hvars öfverhandtagande den sjuke förededde bilden af ett lefvande lik, detta äfven i så matto, att hela kroppen råkade i ett upplösningstillstånd. Extremiteterna uppsvällde, naglarne på händer och fötter afföllo, ögonbrynen och ögonlocken krympte ihop, håren betäcktes med en vidrigt luktande sårskorpa och utföllo. m. m. Sjukdomen trotsade all läkekonst, dock hände det, då den var af lindrigare art, att den efter en tids förlopp af sig själf upphörde. De spetälske finga icke vistas bland friska människor. De uppehöll sig i särskilda hus utom städerna och finga sin föda därigenom, att för dem utställdes på marken mat, som de själfva finga hämta. När de mötte nagon människa, måste de på långt afstånd med höljdt ansigte ropa: oren, oren! — *προσεκύρει*, tillbad genom att nedfalla för Jesu fötter med pannan böjd mot jorden. Hans nöd och längtan efter hjälp later honom öfverhoppa alla skrankor, asidosätta lagens bud, som förbjöd honom att närma sig friska människor. — *Κύριε*, uttryck af tro på Jesus sasom högre än en vanlig människa. Den spetälske ser i Jesus en varelse af högre ordning. — *ἐὰν θέλῃς*, om du vill! uttryck af tro; den spetälske låter allt bero på Jesu vilja, af hans blotta barmhärtighet. »Fides dicit: si vis; non: si potes.» (Bengel). Wer in solche Sachen, die zu Gottes Ehre und zu unser Seelen Seligkeit dienen, bitten wollte wie der Aussetsige hier, der betete unrecht, denn da können wir an

Gottes Willen nicht zweifeln, aber solche Meinung hat es nicht mit dem Zeitlichen. Es kann einer krank, arm, elend und verachtet sein und dennoch selig werden, weil nun an solchem zeitlichen Mangel die Seligkeit nicht liegt, sondern solcher Mangel kann oft etwas Gutes verursachen. Darum, wer um Rettung und Hülfe bittet, der soll wohl glauben, dass Gott könne helfen und wolle helfen, aber doch soll er seinen Willen in Gottes Willen setzen; wo es zu Gottes Ehre nicht dienen oder uns an unserer Seligkeit soll nachtheilig sein, so wollen wir solch Kreutz gern länger tragen (Luther, Hauspostille). — *Ἰέλω*, »jag vill», likasom ekot till den spetälskes bön: »vill du».

V. 4. *μηδενὶ εἰπῆς*, »säg det för ingen»; en befallning, som har sin grund däri, att Jesus dels i allmänhet icke vill komma i hvar mans mun (han skall icke skria eller ropa), dels särskildt däri, att ej genom utspridandet af hans stora gärningar de köttsliga messiasförhoppningarna, som började anknyta sig till hans person, skulle erhålla näring. Vid andra tillfällen torde ock Herren genom likartade förbud velat förekomma otillbörligt, nyfiket tillopp af människor (jfr Mk. 1: 45; Luk. 5: 15, 16). — *δείξον*, »visa dig för prästerna» (jfr 3 M.B. 14: 1—32). Utom det att Jesus ville tillhålla den spetälske att visa trohet mot lagens föreskrifter och genom prästerna erhålla intyg om botandets verklighet, asyftade han, att det skulle vara ett vittnesbörd öfver dem; den spetälske skulle vara likasom ett Herrens sändebud, som kungjorde hans dygd, för att, om möjligt, bereda rum för tron hos dessa män, af hvilka de flesta mer än andra stodo emot sanningen.

Vv. 5—7. *κατὸνίαρχος*, centurion, egentligen anförare för en trupp af hundra man. Han var hedning, men troligen en portens proselyt och lifvad af kärlek till Israel. *παῖς*, tjänare; *δοῦλος* Luk. 7: 2. — *παραλυνικός*, förlamad, måhända af gikt. — *ἐγὼ*, »jag vill» o. s. v., jfr Herrens motsatta handlingssätt med den kananeiska kvinnan! Höfvitsmannen var i visst afseende en medlem af Israels folk; den kananeiska kvinnan hedning; hos höfvitsmannen den ödmjukhet, som först genom Herrens stränghet framkallades hos kvinnan.

Vv. 8, 9. οὐκ ἵκανός, »icke värdig»: ett sådant medvetande om och tro på Jesu höghet är någonting alldeles enstaka i den evangeliska historien. εἰπὲ λόγῳ, »säg, bjud med ett ord»; tvifvelfri tro på Jesu obegränsade makt. ἐγὼ ἄνθρωπος, »jag också är människa», nämligen i likhet med dem, jag befäller, och af hvilka jag blir åtlydd; jag är icke till mitt väsen högre än de och står själf under andra människors befäl. Meningen: har mitt ord, jag, som blott är en svag människa, så stor makt öfver andra människor, i förhållande till hvilka jag intar en öfverordnad ställning, huru mycket större makt skall icke ditt ord hafva, du, som står öfver alla människor i värdighet, och som genom dina verk visat, att du råder öfver alla krafter.

V. 10. ἐθαύμασε, förundrade sig». Jesus är sann människa, och såsom han känner rent mänsklig sorg och glädje, så kan han ock känna förundran. »Icke ens i Israel har jag funnit en sådan tro». Således icke en gång hos sina lärjungar. Herren förundrar sig denna gång öfver tron, en annan gång öfver otro Mk. 6: 6. Bägge gångerna träffade han på något ovanligt: en tro af äkta halt hos en hednisk man; en otro af det mest hårdnackade slag hos israeliter, hvilka varit föremål för så mycket nådesarbete af Herren och hans Ande.

Vv. 11, 12. πολλοὶ ἀπὸ: många icke israeliter skola ingå i Israels välsignelse och undfå del i Guds rike, under det att οἱ τῆς βασιλείας, rikets barn, judarne, skola därifrån utkastas. De, som ingenting hade, skulle få, de, som hade, skulle mista. »Det yttersta mörkret» egentligen det yttre mörkret, det, som råder i natten utanför Guds af festligt ljus strålande boning = utanför den nya himmelen och den nya jorden. — κλαυθμός, gråt, outsäglig jämmer; tandagnisslan, förtvivflans raseri.

Perikopens homiletiska grundtanke: Jesu härlighet, uppenbarad i hans obegränsade makt öfver det af synden härflytande eländet, träder i trons tjänst till förlossning ur den nöd, där all mänsklig hjälp är fåfång. Eller: trons härlighet, i samma mån stor, som hon känner och beprisar Jesu härlighet i obetingad tillit till hans barmhärtighet, i ödmjuk tillbedjan af hans höghet och i tvifvelfri förtröstan på sanningen och kraften af hans ord och löfte.

Homiletiska vinkar. V. 1. Intrycket af Jesu bergspredikan var så väldigt, att folket, som åhört honom, följde honom efter talets slut; det kunde likasom icke slita sig löst ifrån honom. Hos de flesta var det väl en öfvergående rörelse. Men hos några torde det dock ha varit något mera. Endast det hörande af Guds ord är rättsinnigt, som är fruktbarande i hjärtats anslutning till Herren, i blifvandet i den sanning, man hört och förstått, och i troget aktande på hvad Herren än vidare har att genom ord och gärning meddela. — Mycket folk omkring Jesus och dock få lärjungar, det förnyar sig under alla tider och icke minst i vår.

V. 2, 3. Huru många andligen spetälske finnas icke, och Jesus går midt ibland dem; få äro dock de, som af hjärtat säga: »Om du vill, så kan du göra mig ren». Svår är den kroppsliga spetälskan, men den andliga är mycket förskräckligare; den uppfräter hela den inre människan, och mot dess dödsdöda hjälper ingen mänsklig läkekonst. — »Om du vill, Herre, så gif mig hälsa, gif mig tröst i mina sorger, bröd mot min hunger, kläder mot min nakenhet, försvar mot mina fiender; men en sak får och kan och skall du icke neka mig: min själs frälsning genom tron på ditt namn». — Bed, anförtra dig helt och odeladt åt din frälsares goda vilja; han skall icke svika dig! — Det är tro, då man kan säga: Herre, vill du, så kan du», men det bör dock icke stanna därvid. Det bör gå därhän, att du med full visshet kan säga: »Du vill, du kan, du gör, Hvad du mig lofvat har». (Sv. Ps. N:o 261: 4). — Jesus skydde icke att vidröra den spetälske; på honom bet ingen smitta. Han är ock den ende, som bevarat sig ren och helig i denna de syndaspetälskes värld. Förenade med honom och förblifvande i honom skola vi ock vara skyddade mot smittan af den oss omgifvande synden. Jesus vidrörde den spetälske; huru nådefullt inlåter han sig icke med oss, trots vår orenhet, och själf förblir han dock den helige. Vi behöfva ej frukta att med vår synd besmitta honom, då vi i vårt elände nalkas honom för att bedja honom om rening. Icke heller behöfva vi frukta, att han med vedervilja skall stöta oss bort. Så lätom oss då skynda till honom och därvid tränga oss rätt nära intill honom. Ju orenare vi känna oss, desto närmare må vi söka att komma. — Jesu vidrörande af den spetälske var på en gång för honom ett tecken, att han ville bota honom, och förmedlade helbregdagörelsen; så äro Guds ord och sakrament både tecken till och förmedlare af frälsningen i Kristus. — Tron och evangelium passa väl för hvarandra: tron frågar: vill du?; löftesordet säger: jag vill:

tron säger: »du kan»; evangelium säger: »jag skall»; så är allt där vid lag harmoni. — »Var ren!» Ett konungsligt ord. Det är såsom en återklang af det mäktiga skapareordet: »Varde ljus». Sa talar endast han, som är Sonen i Guds hus, Herren af himmelen. Och likväl vill man neka Kristi gudom, emedan han aldrig sagt ut orden: Jag är Gud. Men han *har* sagt det hvarje gang, då han uttalade ord, sådana som dessa: Jag, ja, *jag vill; var ren*, och lät verkställigheten omedelbart följa på orden. Och det kostade honom icke mera att förlåta synder, än det kostade honom att bota den spetälske. — »Var ren» — »dina synder förlåtas dig»; saliga ord till den arme syndaren; de rena honom verkligen från hans synd, blott han låter dem sammanmänga sig med tron i hans hjärta.

V. 4. »Säg det för ingen!» Betydelsen af denna tillsägelse, tillämpad inom den andliga erfarenhetens område, förstår den, som följer exemplet af mannen, som fann skatten i åkern och fördolde den, till dess han köpt åkern (Matt. 13: 44). Den, som mycket och för hvem som helst pratar om sina erfarenheter om synd och nåd, han löper fara att prata sig från naden, att prata naden ut ur hjärtat och upp i munnen, där den får sitt tillhåll, så länge det räcker. — Det är en stor gafva att förstå att tiga och tala i rättan tid. — »Visa dig för prästerna»; iakttag allmän ordning och särskildt de kyrkliga ordningarna, då de ej strida mot Guds ord! Den andlighet, som är för hög att nedlata sig till trohet i yttre ting, lärar man icke i Kristi skola. — Offra åt Herren för din rening det, han budit hafver: dina läppars och din vandelns tackoffer, försakelsens brännoffer, bönens rökoffer! Att så göra är ock ditt hjärtas drift, om du erfarit Kristi nåds kraft.

V. 5—7. Äfven för hedningen står vägen till frälsning öppen; må vi blott låta dem få veta det. — Förbönen bär fram för Gud nästans sak såsom den bedjandes egen. Huru många husbönder bära sina tjänares sak på sina hjärtan? — Ett rätt kristligt husbondefolk vill så innerligt gärna taga sina tjänare med sig till Herren. God kristen, god husbonde och god tjänare. — Huru heligt försynt är icke höfvitsmannen i sin bön, och huru skönt bevisar ej denna försynthet renheten och kraften i hans tro! Somliga mena sig bevisa rätt stor trosfrimodighet, da de äro andligen näsvisa och taga munnen full af framfusigt förtroliga ord, alldeles som om Kristus vore deras kamrat. Sådant är idel skrymteri, fäfänglighet och inbilskhet. — »Jag vill komma och bota honom»; mera än höfvitsmannen begärt; nådefullt tillmötesgående.

Vv. 8—10. Höfvitsmannen hade låtit allt tjäna sig till lärdom; så äfven hans ställning som befälhafvare och husbonde; därför kunde han erhålla detta ovanliga ljus i afseende på Herrens ställning och makt. — De naturliga förhållandena bilda en stor bilderbok, i hvilken de andliga ting, omklädda med ett jordiskt hölje, ställas oss för ögonen. Vi böra söka att till vår uppbyggelse tyda dessa bilder. Herrens liknelser böra därvid tjäna oss till vägledning. — Hvilket härligt vittnesbörd för höfvitsmannen innefattar icke Herrens förundran! Därtill kommer Herrens berömmande ord. Ett enda gillande ord af en sådan Herre är oändligt mera värdt än hela världens beröm. Höfvitsmannen hade i jämförelse med en israelit undfått litet, men genom troget ockrande med det, han mottagit, hade han mycket vunnit; hans tro utskämde alla israeliters, dessa, som erhållit så mycket och burit så litet frukt. Det är sällsynt att träffa en så äkta trohet mot sanningen som hos höfvitsmannen; därför förundrar och gläder sig Herren däröfver såsom öfver ett oväntadt, dyrbart fynd. — Huru många hedning, som hört endast litet om Kristus, men bevarat det i ett godt hjärta, har ej kommit högre upp på trosskalan än många kristna, som efter bokstafven veta så mycket om Gud och hans Kristus.

Vv. 11—13. Den, at hvilken mycket gifvet är, af honom skall man fordra mera. På Herrens dag blir mycket vändt om, mot hvad det varit här; många af dem, som trott sig stå Herren nära, blifva utkastade; de, som icke aktat sig värdiga en nadesblick af honom och äfven af andra ansetts med förakt, skola få äreplatser. Att utkastas, förfärliga lott! Gråt och tandagnisslan, förfärliga skörd af otrosutsädet i köttet! — Ske dig, som du tror; det är utslaget. Den, som icke tror, honom skall ock ske efter hans otro; han har ingenting mottagit; därför torr och utfattig i evigheten. Tron, där den är äkta, krönes alltid med välsignelse af Gud; den är ju hjärtats gripande och mottagande af nåden med dess stora rikedom. Huru skulle den då kunna annat än, själf en välsignelse, medföra allt rikare välsignelse ofvanefter!

Predikoutkast.

1.

Ämne. När syndarens vilja möter Jesu vilja, då ske stora ting med syndarens själ.

1. När syndaren vill blifva ren, då möter hans vilja Jesu vilja, ty Jesus vill rena själarne, och då sker något stort med syndaren: han varder ren (vv. 1—3).
2. När syndaren i nödens tid bjuder Herren Jesus till sig för att undfå hjälp, då möter hans vilja Jesu vilja, och då sker det stora, att nöden, den vare hvilken som helst, varder afhulpen (vv. 6 ff.).
3. När syndaren låter sig nöja med ett ord af Jesu mun, då möter hans vilja Jesu vilja, ty Jesus vill, att man skall tro honom på hans ord, och då sker någonting stort: det sker syndaren, såsom han tror, och han får därjämte berömmelse af Herren (vv. 8—13).

2.

Ämne. Den frälsande tron.

1. Till hennes väsen;

a) innefattar ett innerligt vädjande till Herrens barmhertiga vilja (v. 2).

b) — en innerlig öfverlåtenhet åt Herrens frälsande nåd (v. 4);

c) ärar Herren genom en obetingad förtrostan på hans ord (v. 8).

2. Till hennes frukter.

a) Den verkar trohet i Guds tjänst under skötandet af kallel-sen. (Höfvitsmannen);

b) drifver till hjärtlig kärlek och barmhertighet (v. 6);

c) riktar själen och sinnet uppåt (himmelskt sinne) (v. 11).

3. Till hennes saliga förmåner.

a) Den medför den rening, som Herren efter sin barmhertiga vilja gifver (v. 3),

b) medför borgarrätt bland Guds folk och

c) låter människan omsider få mottaga det eviga riket såsom ett arf (vv. 10—12).

3.

Ämne. Herren Jesu nådefulla hjälp.

1. *Huru den sökes. Genom bön i hjärtlig förtröstan till*

a) Herrens vilja,

b) Herrens makt att hjälpa.

2. *Hvad hafva vi att till Herren medföra för att undfå den?*

a) Den trosödmjukhet, som aktar sig ovärdig att hjälpas.

b) Den troslydnad, som i allt rättar sig efter Herrens ord.

3. *På hvad sätt Herren meddelar den.*

a) Han befriar oss från det, som plågar oss.

b) Han gifver, hvad som fattas oss.

4.

Ämne. Hvad hör till en tro af äkta art?

1. *Den ödmjukhet, som aktar sig ovärdig hvarje nådesblick af Herren.*

2. *Det mod, som vågar allt på Herrens ord.*

5.

Ämne. Kristus vill och kan hjälpa: men huru är det med dig inför denna hans vilja och makt?

1. *Jesus*

a) *vill* hjälpa, ty han är kommen att bringa hjälp åt de hjälplösa;

b) han *kan*, ty han är Herren, till hvars förfogande står all Guds nåd och makt.

2. *Vill och kan du mottaga hans hjälp?*

a) *Vill* du undfå den = begär du innerligt, hungrar och törstar du efter hjälp och hjälp af Jesus allena, och det i både din själs- och din kroppsnöd?

b) *Kan* du *tro* på Herrens hjälp, särskildt då allt synes gifva vid handen, att ingen hjälp är möjlig?

6.

Inl. 2 Kor. 12: 9: *Låt dig nöja med min nåd.*

Änne. **Ju mindre en människa föreskrifver Kristus, desto mera kan han vara för henne.**

Hos såväl den spetälske som höfvitsmannen upptäcka vi ett öfverlämnande åt Herren utan alla villkor, och i samma mån en människa kan göra detta, är hennes tro äkta.

1. *Ju mindre en människa föreskrifver Kristus, desto mer kan han vara för henne, ty så länge en människa hyser sådana särskilda önskningar, som hon vill genomdrifva hos Gud, är det ett tecken till, att hon ännu har behållit en stor eftergifvenhet för sin naturliga människa, och ju mera så är fallet, desto mindre är Kristus för henne.*
2. *Ju mindre — —, ty hennes dristighet att själf något bestämma förråder en otillbörlig tillit till egen insikt och vishet, och i samma mån är icke Kristus för henne, hvad han bör vara.*
3. *Ju mindre —, ty detta kämpande att få sin egen vilja och sin egen tanke igenom härrör däraf, att själen icke kommit till en rätt förtröstan på Kristi namn; det namnet är ännu icke för henne, hvad det borde vara.*

(Efter I. H. Thomander).

Fjärde söndagen efter trettondedagen.

Äfven denna söndags evangelium framställer för oss Kristi härlighet, här uppenbarad i hans makt öfver de naturkrafter, inför hvilka, när de låta oss förnimma sin kraft, vi stå maktlösa. Om i den näst föregående perikopen vi finna Herrens makt framträda i förlossning från lekamligt elände, så se vi i denna söndags evangelium, huru denna makt gör sig gällande till de troendes räddande ur en ögonskenlig lifsfara. Äfven här finna vi således makten i förening med och i tjänst hos nåden och troheten för att väcka och föröka tron hos dem, som voro vittnen till den stora gärningen.

Text: Ev. Matt. 8: 23—27.

Exegetiska anmärkningar. Parallellställena äro Mk. 4: 35—41 och Luk. 8: 22—25.

Vv. 23, 24. *Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ ἡκολούθησαν;* då Jesus steg i skeppet, följde honom lärjungarne = de tolf. Till Jesus slöto sig rätt många såsom lärjungar, d. ä. sådana, som fattat någon lust till hans ord och höllo honom för Messias, men som dock ej alltid voro i hans sällskap, såsom ock deras tro på honom gemenligen icke var synnerligen fast rotad (jfr Joh. 6: 60, 66). De tolf åter bildade den trängre, förtroeligare kretsen omkring Jesus; de delade allt med honom och han med dem. *σεισμὸς*, egentligen jordbäfvning; här en rörelse i luften, som motsvarar jordens plötsliga och fruktansvärda skakning vid en jordbäfvning; således en plötslig, utomordentligt häftig stormby, som i ett ögonblick försatte luft och haf i uppror. Sjön Genesaret, på hvilken den ifrågavarande färden ägde rum, är omgifven af höga berg, fran hvilka

ofta, till stor fara för seglarne, häftiga vindstötar komma. — *καλύπτεσθαι*, båten öfverhöljdes; yttersta fara. — *ἐκάθευθε*; Jesus sof på ett hyende i bakstammen (Mk. 4: 38), trött som han var af dagens mödosamma arbete. Stormen och de båten fyllande vågorna väcka honom ej.

Vv. 25—27. *σῶσον*, fräls! Kort, ångestfullt utrop; uttryck af hastigt öfvervældigande nöd och rädlöshet. — *δειλοί*, rädda, fega på grund af klenro. Först helig, lugn bestraffning af lärjungarnes otrosräddhåga och lugnande af deras upprörda hjärtan, sedan hjälp genom stormens stillande. — *ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ*; vinden och hafvet, allt lika ögonblickligt. Eljest brukar en våldsamt dynning fortfara, sedan stormen upphört. — *γαλήνῃ μεγάλῃ*; fullkomligt lugn; hafvet lägger sig och blir spegelblankt. Absolut makt. — Herren tilltalar storm och haf, som om de vore lefvande väsen, som kunde förnimma hans ord. Detta är icke att fatta rent bildligt; där föreligger en verklighet, men det är endast ett *gudomligt* bud, en Guds röst, som på detta sätt kan förnimmas af naturtingen. Gud *bär* allting med sitt kraftiga ord, och detta ord är makt också inom naturområdet (Ebr. 1: 3). — *ἀνθρώποι*, i första hand lärjungarne; väl också de, som befunno sig på de farkoster, hvilka enligt Markus hade följt Jesus och hans lärjungar på deras färd, och som antagligen befunno sig i omedelbar närhet till det fartyg, som bar Herren och hans följeslagare. — *ποταπός*, hvarifrån, hurudan, hvad är denne för en? Så mycket än lärjungarne skådat af Kristi härlighet, så var det nu upplefda dock något alldeles utomordentligt. Att vind och vågor äro Herren underdåniga, låter dem förstå, att i honom bor en fullhet af makt, som de icke förut tyckt sig märka hos honom. Hans personliga höghet fyller dem med tillbedjande häpnad. Det uppstår hos dem en aning om Jesu öfvermänniskliga majestät, ett uppslag till tron på honom såsom deras Herre och Gud (jfr Joh. 20: 28).

I vårt evangelium finna vi *Kristus uppenbarande sin härlighet såsom den makt, hvilken behärskar alla äfven de våldsammaste krafter inom naturområdet, och enligt hvilken han kan och vill skydda och värna de sina (sin församling) i*

Ivarje fara och nöd; eller: Jesu lärjungaskara är visserligen icke fritagen från svåra frestelser och lidandesstormar, trots det att Herren är med henne, men ju större nöden är, desto mer skall hon få skåda sin frälsares härlighet, då han på hennes bönerop står upp, att frälsa henne; detta synes vara den homiletiska grundtanke, som texten erbjuder.

Homiletiska vinkar. Den ifrågavarande texten kan och bör hufvudsakligen symboliskt behandlas. Kristi kyrka är den skenbart skröpliga farkost, på hvilken Herren och hans trogna befinna sig, och som seglar fram på denna tidens haf, upprördt af svåra förföljelses- och lidandesstormar. Huru ofta har ej Kristi sak synts vara förlorad! Vågorna ha ej blott anfallit skeppet, utan äfven fyllt det; synd och styg-gelser ha brutit sig in i själfva helgedomen, och det har sett ut, som om kristendomens undergång varit gifven. De få troende ha varit bäfvande och rädlösa, och Herren har tyckts sofva, ja, rent af icke finnas till, icke tänka på de sinas nöd. Men plötsligt har han åter uppenbarat sig i sin härlighet. Hjälp och räddning ha underbart kommit, och allt fiendernas raseri har kommit på skam. Äfven i afseende på enskilda troende och deras erfarenheter äger texten tillämpning. Redan Origenes säger till Ps. 44: 24 (cit. efter Nebe): »Dedit per hæc omnia nobis figuram Dominus et doctrinæ imaginem, ut et nos in omni conturbatione et contumelia patientiam teneamus, stabiles simus, fidem non deseramus, etsi omnis iste mundus tamquam mare ebulliat atque in furorem consurgat, etsi omnes venti et vertigines daemonum undique sæviant, etsi omnes tempestates maris i. e. omnes principatus et potestates mundi concitentur et in tumore iracundiæ spument, ut surgant super sanctos, etsi adhuc usque ad coelos sese extollant, ut tempestates maris malignitatis et dolos et fremitus concitent adversus aliquem vestrum, nolite timere, nolite turbari, nolite contremiscere. Omnes enim quotquot navigatis, omnes quotquot in hac s. ecclæsiæ navicula cum Domino per hunc undosum supernitatis mundum, etsi ipse Dominus pio dormiat somnio, vestram patientiam et tolerantiam expectans, vel impiorum poenitentiam et conversionem sustinens, alacriter accedite ad eum, orationibus instantes atque cum propheta dicentes: exurge, quare obdormis, Domine; exurge, et ne repellas in finem!»

Vv. 23—27. Vill du vara Jesu lärjungè, så måste du följa honom, hvart han går; det vare på den trygga, fasta

marken eller på det brusande hafvet. Alltid i Jesu sällskap, aldrig bort från hans väg, det vare de kristnas valspråk. — Huru plötsligt kunna ej frestelses- och lidandesstormar utbryta öfver Guds folk! De uppkomma utifrån genom världens hat, genom olyckor och sorger och inifrån genom syndaförfärdens upprörande, djupa anfäktningar och dessa satans glöddande pilar, som omtalas i Efes. 6: 16. Ingen vare säker, utan lik en sjöman, som håller god utkik! — Jesus sofver; han vaknar ej, förr än han väckes, men är han i skeppet, så kan det icke förgås. Jesus sofver; han låter de sina kämpa och lida likasom på egen hand. Deras kraft i tro och tålamod måste komma i öfning, på det den må växa; men huru blir ej då vår svaghet och vanmakt uppenbar! Huru platt intet synas vi kunna uträtta med allt vårt fäktande! Detta sker, på det att vi ingen förtröstan skola sätta på oss själfva, utan på honom, som frälsar från döden (2 Kor. 1: 8, 9). — Det var tro hos lärjungarne, ty de ropade: »Fräls oss» till Herren; det var en *klen* tro, ty de klagade: »Vi förgås». Så blandar sig tro och otro i den kristnes lif, men tron har öfverhand. Kan du i din nöd ej vara trygg vid Herrens löften, så kan du dock i ängest ropa, och så länge du det gör, kan du ej förgås. — Icke blott den lofsägende tron är tro, utan äfven den bekymmerfullt ropande. Men ett stadigt seende på Jesus måste där vara; icke ett löpande från och till. — Herren hjälper just i rättan tid. När nöden är störst, är hjälpen närmast. Aldrig låter Gud de sina frestas öfver förmågan, utan han gör med frestelsen också dess utgång, så att de kunna bära den. — Det gifves en fördold hjälp och en kännbar hjälp; genom den förra förlänas kraft till segerrik uthållighet; genom den senare upphäfves nöden, och striden viker för stilla frid. Och icke blott den blef hjälpt, som fick förlossningen, utan äfven den, som fick kraft att kämpa, fastän striden blef allt hårdare. — Jesu *ord* stillar vind och våg; akta då på detta ord, och stilla därvid ditt hjärta, så skall det å sin sida stilla din oros vågor. — Tuktan och hugsvalelse inflätas i hvarandra i det sätt, hvarpå Herren handlar med sina klintrogna lärjungar. Och när de stå förlossade ur någon nöd, så stå de där med blygsel och glädje på samma gång: med blygsel öfver sig själfva, med glädje öfver Herren och hans hjälp. Förundran, tacksägelse, tillbedjan, se där frukterna af rätt mottagen hjälp af honom, som är den store hjälparen i all nöd. Men tacksägelsens rättsinnighet visar sig i förökad tro och i djupare, fullare och allsidigare lydnad.

Predikoutkast.

1.

Inl. Ps. 93: 3, 4.

***Ämne.* Det skepp, i hvilket Jesus är, går icke under i någon storm.**

1. *Det skepp, i hvilket Jesus var, gick icke under, fastän lärjungarne fruktade, att så skulle ske, ty Jesus är den Herre, hvilken allt är underlagdt.*

a) Det var verklig fara för undergång, efter hvad de naturliga förhållandena gafvo vid handen.

b) Men att undergång var omöjlig, det berodde därpå, att *han* var i skeppet, som fritt behärskar naturens krafter. (1) Jesus bjuder såsom Herre öfver de rasande elementen. Han visar sig därmed ha alla naturlagar i sin hand. (2) Herre inom naturområdet, uppenbarar han sin härlighet i det af honom förrättade undret. (3) Så framstår han såsom *Sonen* i huset: Guds son, som härskar öfver och brukar allt, som finns i hans Faders stora hus = skapelseområdet.

2. *Det finns ett skepp, på hvilket Herren Jesus är; det skeppet är hans kyrka, och det kan ej gå under i någon storm.*

a) Många stormar ha gått och skola än vidare gå öfver Guds församling. (1) Förföljelsestormar hafva rasat och velat tillintetgöra församlingen, och sådana stormar äro ännu att vänta. (2) Men äfven falska läror, kraftiga villfarelser ha såsom stormväder brutit ut öfver församlingen, och sådana både ännu finnas och skola än vidare komma. (3) Floder af gudlöshet ha ock med stormar af gudlösa lidelser sökt dränka all sann kristendom.

b) Men den i sin församling närvarande Herren har alltid i sinom tid näpst dessa stormar och räddat sin kyrkas skenbart redlösa skepp. (1) Långa tider har det synts, som om Herren sofvit eller rent af öfvergifvit de sina, och deras bönerop ha tyckts vara förgäfvnes, (2) men han har alltid i rättan tid vaknat upp till räddning. Förföljelserna ha måst upphöra, sedan de visat sig vanmäktiga i sina utrotningsförsök. Efter många strider har sanningen trängt igenom till seger. När ondskan synts alldeles ha tagit öfverhand, har Herren kommit med ny nåd och ny utgjutelse af sin Ande, som gifvit de döda benen lif och skapat ett nytt väsen.

c) Såsom det har gått, så skall det ock framdeles gå, och slutet skall blifva härlig förlossning och seger åt den stridande församlingen.

3. *Hvarje enskild troende människa delar församlingens nöd, men är blott Jesus med henne, så kan ingen storm draga henne ned i fördärfvet.*

a) Äfven den enskilde troende har att utstå många strider.
(1) Betrycket i världen, som under svåra tider kan gå till lifsfara.
(2) Förförelse af falska läror. (3) Inre anfäktningar.

b) Men har den troende blott sin frälsare med sig, så kan han i ingen storm förgås. (1) Så länge människan håller fast vid sin frälsare, så är han med henne. Bönerop ur djupen. (2) Hon kan då visserligen trängas på alla sidor, men hon kan icke öfvervældigas; hon kan vara såsom en nederslagen, men hon skall aldrig gå under; hon kan känna sig öfvergifven, men hon skall aldrig lämnas i döden.

c) I sinom tid skall Herren gifva henne en salig förlossning.
(1) De yttre trångmålen vika. (2) Villfarelsessnarorna sönderslitas.
(3) Anfäktningssvågorna lägga sig, då Herren genom sin Ande näpser den inre stormen.

d) Omsider bärgas det hårdt pressade trosskeppet in i den lugna hamnen.

2.

Ämne. Trons goda kamp.

I. Att tron icke kan undslippa kamp och strid.

II. När denna kamp är en god kamp.

III. Dess välsignelse.

I.

1. *Tron har med sig kamp och strid, ty den sluter sig till Kristus, mot hvilken ondskans härar alltid kämpa.*

a) Tron håller sig till och är i sällskap med Kristus, och den troende har att i allt göra gemensam sak med honom.

b) I samma mån den troende sluter sig till sin frälsare, får han kamp och strid, ty i samma mån är han besvärlig för ondskans rike, som uppbyder all sin förmåga att tillintetgöra honom.

2. *Det är en kamp i mångfaldig nöd, men alltid för tron.*

a) Yttre lidandesstormar, som omsätta sig till inre.

b) Rent andliga anfäktningar.

c) En kamp för trons behållande, ty (1) en kristens undergång äger rum därigenom, att tron förloras. (2) Alla frestelser angripa tron, vare sig direkt eller indirekt.

II.

1. *Då människan kämpar i tron.*

a) Då hon kämpar för att af allt hjärta hålla sig till sin frälsare såsom en närvarande, lefvande och trofast Herre, fastän han icke synes eller är såsom sofvande;

b) då hon icke tröttnar att bedja, fastän han icke synes höra;

c) då hon oupphörligt från nöden vänder sin hjärteuppmärksamhet på Herren och hans löftesord.

2. *Då hon kämpar för tron.*

a) För Herren och hans sak, som är trons egen sak;

b) för sin gemenskap med Herren, så att allt sammanfattar sig i angelägenheten, att hon måtte lefva i honom och *med* honom.

III.

1. *Att Herren alltmer uppenbarar sig för den troende och på honom bevisar sin härlighet.*

a) För honom, då han underbart hjälper honom igenom all nöd.

b) På honom, då han alltmer gör honom till ett kar till heders.

2. *Att Herren låter honom omsider vinna trons ändalykt: evig salighet.*

a) Att han behåller den troende i sin gemenskap intill döden.

b) Att han gifver honom seger i den sista kampen och därmed förlöslar honom ur allt trångmål.

3.

Ämne. Alltid i fara och dock utan fara är den, som i Kristi sällskap färdas öfver lifvets haf.

1. *En människa, som i Kristi sällskap färdas öfver lifvets haf.*

a) Genom dopet har Herren upptagit henne i sin gemenskap, och hon har inträdt i denna gemenskap genom tron.

b) Hon har sällskap med honom, då hon genom tron förblifver i dopets nåd, hållande sig af allt hjärta till Gud såsom

sin fader, frälsare och heliggörare, under stadigt afklädande af den gamla människan och iklädande af den nya.

c) Detta visar hon därmed, att hon far efter att göra allt, hvad hon gör, i Jesu namn.

2. *En sådan människa är alltid i fara.*

a) Utom henne och hennes farkost brusa de af satan upprörda världsstormarne: misskännande, hat, smälek, förförelse; därjämte andra lidandesstormar i följd af motgångar och olyckor.

b) Inom henne resa sig begärelser, som strida mot själen; räddhåga, ängslan, nedslagenhet, framför allt i anfäktningens svåra stunder.

c) Dagliga frestelser, äfven om de ej uppröra dessa svåra stormar.

d) I följd häraf är en kristen alltid i fara att förgås, att låta sig bortföras af frestelserna, att låta sig dragas ner i otrons, miss-tröstans, köttslighetens, med ett ord, i syndens afgrundsdjup.

3. *En sådan människa är dock alltid utan fara.*

a) Det är omöjligt, att det skepp kan förgås, som har Herren ombord; så länge människan fasthåller gemenskapen med honom, kan hon icke öfvervinnas;

b) ty hon blir aldrig frestad öfver förmågan, utan Herren, som låter henne komma i frestelsen, är henne nära med sitt fördolda bistånd och gör på frestelsen en god utgång.

c) i det han hör hennes rop i nöden, står upp till hennes hjälp och näpser stormen både i det yttre och i hennes inre, så att där blir ett stort lugn.

4.

Ämne. Den, som har Herren med sig under sin färd på lifvets haf, behöfver aldrig räddas. (Variation af föreg. utkast).

1. *Under färderna på lifvets haf har hvarje människa att utstå många faror, ägnade att väcka räddhåga.*

a) Det gifves många faror med afseende på det, som hör till detta lifvet. (1) Fara och nöd till heder och ära; (2) till egen-dom = fattigdomsnöd; (3) till själfva lifvet; sjukdom m. m.

b) Det gifves en själafara, den största af alla. (1) De synda-säkres fruktansvärda själafara: de sofva på branten af afgrunden. (2) Den upptäckta syndanödens fara: väckelsens allvarliga kriser. (3) Tillbakagåendets och affallets fara för Herrens trogna.

c) Dessa faror äro ägnade att väcka räddhåga. (1) Hvilken räddhåga vill ej intaga hjärtat vid utsikten att blifva öfverhöljd med skam och vanära inför människor eller att råka i fattigdom och brist eller att kastas på en svår plågebädd eller att se döden plötsligt hota! (2) Hvilken bäfvan intar ej det uppväckta hjärtat, när det ser Guds dom hota sig, och huru känner ej den omvända människan sig bäfvande för möjligheten att affalla från sin nåd framför allt under svåra anfäktningsstormar! (3) Huru ofta föranleder ej fruktan för farorna och nöden människorna till allehanda själftagna försök att från sig aflägsna farorna; detta isynnerhet hos dem, som icke känna Gud, ty de sky icke ens brott: lögn och bedrägeri, våldsamhet och hämnd, dryckenskap och mord. Ja, själfmordet tillgripes såsom den sista förtviflade utvägen för att undkomma en hotande eller för att bli befriad från en förhandenvärande nöd.

2. *Men den, som har Jesus med sig, behöfver icke frukta.*

a) Den har Jesus med sig, som omvänt sig till honom, med hjärtats tro hänger fast vid honom såsom sin frälsare och i kärleken lyder hans bud.

b) En sådan människa behöfver icke rädas, ty Herren har både vilja och förmåga att hjälpa i all nöd. (1) Svår kan den lekamliga nöden vara, den vare af hvad slag som helst, men mäktigare är Herrens hjälp, vare sig den meddelas genom nödens undanrödjande, eller genom tröst och kraft till tålamod och glädje under all strid och nöd. (2) Höga kunna syndanödens vågor gå öfver en själ, så att hon tycker, att hon måste förgås, men aldrig skall hennes kamp blifva så svår, att hon ej skall i den segra genom Kristi kraft. (3) Derföre *behöfver* ingen själ rädas, som har Jesus med sig, ehuru det klenetrogna hjärtat mången gång ej kan *låta bli* att rädas.

5.

Ämne. Huru klenatron kan genom Herrens hjälp blifva en stark tro.

1. *Om den troende redligt, om ock under mycken kamp, söker Herren.*
2. *Om han låter sig af Herren bestraffas.*
3. *Om han gifver akt på Herrens verk.*

6.

Ämne. Hvad är sämre och hvad är bättre än de klenetrognas räddhåga?

1. *Hvad är sämre? De otrognas säkerhet.*
2. *Hvad är bättre? Trosfrimodigheten.*

Femte söndagen efter trettondedagen.

Den föregående söndagens evangelium målade oss för ögonen Kristi härlighet, framträdande i uppenbarelsen af hans makt inom det lägre naturomradet. I den text, till hvilken vi nu öfvergå, möter oss en annan sida af denna härlighet. Vi finna nämligen här en framställning af, huru det ondas, af den djupaste list burna, försök att fördärfva Kristi rikssak omintetgöres, icke genom någon maktgärning i det yttre utan i enlighet med lagarne för alltings utveckling och mognad under stort tålamod å Guds sida. Det är det majestätiska lugnet hos den Herre, hvilken är evigt säker på sin sak, och som därför icke i en oro, som i själfva verket endast förräder svaghet, griper sig an med att, så att säga per fas et nefas hastigt komma till rätta med sina fiender, utan som förstår att vänta, att göra allt på sin tid och i den rätta ordningen, därvid behandlande allt, det vare godt eller ondt, från evighetens synpunkt.

Å andra sidan, om vi i berättelsen om stormens stillande finna Herren framställd såsom den i gärning väldige profeten, så se vi honom i vår text verksam i det *lärande*, som är det väsentligaste stycket af den profetiska verksamheten. Också är själfva liknelsen af profetisk art, då den framställer Guds rikets utvecklingsgång på jorden, för så vidt denna utveckling i visst afseende bestämmes af det onda i världen.

Text: Ev. Matt. 13: 24—30.

V. 24. *ὁμοιωθή ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν*; himlarnes konungarrike, himmelriket = det rike, som är ofvanefter och har med Kristus nedstigit på jorden, följaktligen äfven i sin tim-

liga tillvarelsform är himmelskt till sitt väsen = icke är af denna världen. Detta rike är likt, egentligen är »vordet likt» (således redan då Frälsaren framställde denna parabel) »en man, som» o. s. v. Naturligtvis hör icke blott själfva säendet, utan allt annat, som liknelsen innehåller, till den bild af riket, Herren vill framhålla. — Säningsmannen är Herren själf, och hans säd är i första hand *ordet*, = evangelium, men sedan ock de människor, i hvilka ordet bär frukt: det förkroppsligade ordet eller ordets säd, för så vidt det skjuter upp i brodd m. m. (jfr. vv. 37, 38) — *Ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ*, i sin åker = världen (v. 38), det råämne, af hvilket Gud bildar sitt rike. Från synpunkten af riksmedlemmarna är åkern = världen, för så vidt den är af åkermannen besädd = den besädda delen af världen. Denna ursprungligen med god och ren säd besädda del af världen är kyrkan i hennes egenskap af ett i det yttre framträdande samfund af på Kristus troende människor; kyrkan i hennes första framträdande såsom en verklig tros- och kärlekgemenskap.

V. 25. *Ἐν δὲ τῷ καθεύδειν*, då folket sof = nattetid, i största hemlighet, obemärkt. Svårligen afses med folkets sömn någon straffvärd försumlighet och otrohet å tjänarnes sida. Också ådrager deras sömn dem ingen förebråelse af husbonden, såsom ock deras sätt att framträda inför honom icke häntyder på något skuldmedvetande. Den omtalade sömnen är därför någonting, som ingår i tingens vanliga lopp, och för hvilket tjänarne icke kunna göras ansvariga. Är det därvid någon brist, så är den att söka i förhållanden, hvilka icke bero på tjänarne. — *ἐχθρός*, fienden = djäfvulen; hans personlighet och verksamhet i världen äfven med dessa ord af Herren bekräftad. — *ζιζάνια*, ogräs, egentligen ett slags öakta hvete (*lolium tumulentum*), därrepa, svingel; har vid uppväxten mycken likhet med äkta hvete — *ἀπῆλθεν*, gick sin väg, smygande, utan att ha blifvit upptäckt: bild af fiendens list och väl bemantrade försåt.

Vv. 26, 27. *ἐβλίστησεν*, uppväxte, slog ut; började bära frukt. Först då upptäcktes skillnaden mellan ogräset och hvetet — *προσελθόντες οἱ δοῦλοι*; tjänarne äro öfverraskade

att finna ogräs på en åker, som var besädd med bästa hvete. De kunna ej själfva lösa gatan, och i stället för att disputeras och tvista fråga de husbonden; ett drag, som visar, att de äro rätta *δοῦλοι*. Endast Guds ord löser gåtan om det ondas ursprung och särskildt dess uppkomst och oerhörda spridning inom hans kyrka, hon, som dock är upprättad i världen för att bekämpa och besegra det onda.

V. 28. *ἐχθρός ἀνθρώπου*, en fientlig människa, en fiende. Att här talas om en fientlig människa, kommer af liknelsens natur. — Svaret kort och bestämdt. Husbonden vet med visshet, huru med saken förhåller sig. — Att det onda har sitt ursprung inom ett utom menskligheten liggande område, och att det gifves en lögnens fader, det är visst. Huru det för öfrigt förhåller sig med det ondas uppkomst, det veta vi icke och kunna på vår n. v. ståndpunkt icke veta det. — *Θέλεις*, »vill du?» Nit hos tjänarne saknas icke; sin trohet och vishet åter uppenbara de däri, att de fråga husbonden. »Endast om ett sammanhämtande af ogräset tala tjänarne, icke om dess uppryckande, som visserligen måste gå förut, ej heller om dess uppbrännande, som måste följa efter. I valet af just detta ord visa tjänarne, att de ej så mycket äro angelägna om ogräsets utrotande, som om hvetets renhet. De mena, att deras ifver härför skall delas af husbonden, men däri misstaga de sig» (Göbel).

V. 29. *οὐ μίποιε*, »nej; på det att I icke» o. s. v. De förbjudas således för hvetets skull att upprycka ogräset. »Så litet inmängandet af ogräset bland hvetet ingick i husbondens afsikt, så är det, sedan nu ogräset en gång är där, alldeles icke hans vilja, att man gör ett förhastadt försök med dess utrotande». Dess och hvetets rötter äro så sammanflätade med hvarandra, att ett försök att bortrensa ogräset nödvändigt skulle fördärfva hela hvetesädden. »Om svårigheten att åtskilja hvete och ogräs är här icke egentligen fråga, ty deras olikhet är ju redan uppenbar, utan det är faran för hvetet, som vid ett utrensningförsök skulle äga rum, husbonden betonar». Tydligen är här fråga om ett våldsamt uppryckande af ogräset. Allt våld i trossaker, all förföljelse

och utrotande af kättare med svärd är absolut förbjudet, emedan ett sadant tillvägagående skulle framför allt lända själfva församlingen till skada. Men äfven en *kyrkotukt*, som *hän-synslöst* vill utkasta alla onda ur kyrkan, är stridande mot Herrens vilja. De fanatiska försöken att bilda rena församlingar äro alltid fördärfliga för dem, som därmed gripa sig an. I hvilken mening äro de troende och de gudlösa så sammanflätade med hvarandra på kyrkans åker, att ett upprykkande af de senare skulle skada de förra? Detta förstå vi, om vi reflektera på, att åkern är världen, den naturliga mänskligheten med alla inom henne rådande förhållanden, samfundslifvet i dess mångfaldiga förgreningar. Då här Guds rike är upprättadt, och faktisk bland dess rätta medlemmar finnas inblandade en hel mängd onda och skrymtare, så kan ett radikalt afskiljande af dessa icke äga rum, med mindre de troende lösgöras från alla de band, som på det humana lifvets område sammanslingrar dem med de gudlösa. I själfva verket kan försöket att bilda rena församlingar icke konsekvent ske, med mindre man undandrager de troende från all gemenskap med det humana, följaktligen genom en separation af i strängaste form pietistisk art. Men därmed hade man ock omöjliggjort församlingens utveckling inom de naturliga lefnadsförhållandena och därmed prisgifvit henne åt förfallet. Att så maste ske, visar erfarenheten af alla de inom kyrkan framträdde separationer, hvilka afsett bildande af församlingar af idel pånyttfödda. Dessa s. k. rena församlingar ha snart på det sorgligaste sätt urartat och försvunnit från historiens skadeplats. I motsats till hvarje blind nitälskan i detta hänseende anbefaller var liknelse tålmod med syndare under kärlekens arbete på deras frälsning. De skola få stå på åkern, följaktligen blifva delaktiga af den värd, denna åtnjuter, ända till skördetiden. Att härmed icke upphäfves, hvad i Matt. 18: 15 ff. och 1 Kor. 5 om tukande och slutligen bannlysning af grofva, påtagliga och förargelseväckande syndare, är klart. Men om Herrens tjänare äro för få eller för svaga att kunna under allmänna lägervall i församlingen från henne aflägsna ens de gröfsta syn-

dare, så böra de af liknelsen lära, att Herren icke tillräknar dem kyrkans elände, och att de hvarken få öfvergifva eller förtvifla om henne; hon är dock Herrens åker, och han skall nog i sinom tid veta att rensa henne.

V. 30. *ἄγετε* o. s. v., ord, ägnade att befria tjänarne från all ängslan. Tålomod! Allt har sin tid. Under växandets tid går det icke an att söka skörda. Då efter tiden för Guds tålomod domen inbryter, skall den stora utgallringen ske, — *θήσατε αὐτὰ εἰς θέσµας*, »binden det i knippor», olika grupper af de förtappade.

»En viss (i själfva parabeln bestämd) blandning af sanna och falska riksmedlemmar är ända till Herrens återkomst för och i kyrkan oundviklig, hvadan den i tålomod måste fördragas, samt att man lika litet får med våld söka bekämpa villfarelser och synd i kyrkan, som använda bannlysning mot sken- och namnkristna, hvilka föra ett i det hela ostraffligt lefverne» (Valenti), det är den lärdom, texten gifver, och i enlighet med den bör den behandlas.

Homiletiska vinkar. Vv. 24, 25. Det finns ett himmelsrike på jorden, förgården till det rike, som kommer vid Kristi andra uppenbarelse i härlighet. Funnes icke detta rike med dess grundläggning af ett oförgångligt väsen och med dess lefvande hopp, då vore detta lifvet ej mycket värdt. — God och ädel säd utsadde och utsår den himmelske säningsmannen. Rena och goda äro Guds verk. Efter den första skapelsens fullbordan, säg Gud på allt det, han gjort, och sag, att det var allt ganska godt. Så var ock den nya skapelsen i Kristus Jesus, den första församlingen, god. Hos de allra första kristna var ett rent och heligt väsen. Anden härskade, äfven om där fanns köttets svaghet. I mindre skala och till en viss grad förnyar sig detta vid hvarje väckelseperiod inom kyrkan, vare sig nådevinden blåser öfver större eller mindre delar af henne. Så vid reformationen, så ock vid Speners uppträdande. Sammalunda ock inom trängre kretsar. I början helig enfald och seende på det ena nödvändiga, på hufvudsaken, utan något partiväsen. Huru löftesrikt ser då ej allting ut! Snart ändrar sig likväl utseendet. Ovänner försummar sig icke. — Knappt hade Herren utsatt något af den himmelska säden, förr än denna ovän i djupaste fördoldhet utsadde sitt ogräs. Man tänke på Judas i apostlakretsen,

på Ananias och Saffira i apostlakyran. Och hvilka massor af ogräs uppvänte ej vid sidan af det goda under reformationstidens stora rörelse! Huru mycket falskt lagväsen och fromleri följde ej i spåren af den spenerska väckelsen! Och hvad skola vi säga om de omfattande religiösa väckelserna i våra dagar? Huru har ej det svåraste ogräs växt bland den goda säden och rent af hotar att förkväfva den! Ja, här uppenbarar sig ett verkligt genomgiftigt *szérmor*, ett vildhvelte, i skenandlighet, antinomism, svärmeri, andlig rabulism, själf-rådighet och trots, stora andliga athäfvor och djupa sedliga skador, köttslighet, opalitlighet, bedrägeri, orenhet, otrohet. Hvems är felet? Var det Kristi fel, att Judas blef ett ogräs, apostlarnes, att Ananias och Saffira, Simon Magus m. fl. uppstodo i församlingen? För ingen del. Ovännens, djäfvulens verk var det, hans, som i följd af den makt, han en gång genom synden vunnit i världen, ingen människa kan hindra fran att tillställa ondt. Han far ha sin tid att under Guds tillatande söka utföra sina onda rad. Dock sker detta icke utan mänsklig skuld; ogräset utgöres ju af människor, som upptaga satans lögn och ondska i sig. — Dolda äro i deras begynnelse djäfvulens gärningar. Försätligt och listigt vet han att förvrida sanningen, utså falska läror, uppväcka fördärfliiga partier m. m. Huru viktigt då att vaka, att ha akt på de första tecknen till ett uppspirande ondt!

Vv. 26, 27. Af deras *frukt* skolen I känna dem. Skrymteriet kan till en tid lyckas, men icke i längden. Frukterna framkomma efter hand; köttets gärningar blifva uppenbara, och då viker det falska skenet. Mycket, som i början ser lofvande ut, visar sig i längden vara odugligt. Å andra sidan blir understundom af en svag och skröplig början något godt. Döm därför icke för hastigt! Vänta något litet, och haf akt på, hurudan utvecklingen blir! — Åsynen af det myckna onda inom kyrkan uppväcker hos alla rättsinniga kristna och framför allt hos trogna Kristi tjänare mycket bekymmer. De, som ej lida af eländet, torde själfva höra till ogräset. Och hvad ville en gudsmänniska hellre, än att ställningen vore annorlunda! Huru kan hon annat än gripas af nitälskan för Guds hus, då hon skadar, huru de gudlösa förvandla det till en röfvarekula. Men härvid gäller det att ej handla efter egna tankar, vore de än aldrig så välmenande, ty äfven här visar det sig, att Guds tankar icke äro vara tankar och hans vägar icke vara vägar. Äfven i afseende på kyrkans ledning maste Herren ofta säga: salig är den, som icke varder förargad i mig. Därföre fråga honom, forska troget

och ödmjukt i hans ord under mycken bön, och haf därjämte akt på historiens lärdomar, ty äfven de äro Guds lärdomar. Hvarje förhastadt ingripande i Guds rikssak kan medföra oberäknelig skada. Var därför varsam!

Vv. 28, 29. Den, som söker ljus, finner det. Den, som hos Herren själf söker förstånd med afseende på hans vägar, blir ej lämnad i mörker. Men han skall då ock veta att finna sig, om han upptäcker, att Herren har en helt annan mening än han själf. — Allt våldsamt rensande af kyrkoåkern är fördärflikt. Sanningens ord skall göra det och icke köttsliga vapen. De segrar, som genom dessa vinnas, äro i verkligheten nederlag. Tålmod och väntan efter Gud! Men icke det tålmod, som lägger armarne i kors och låter allt gå utför utan att ens ha ett allvarsamt ord däremot. Hvad Herren och hans apostlar på andra ställen i skriften hafva uttalat med afseende på församlingens förhållande till uppenbara syndare inom henne, det står fast och måste, i den mäns tidsomständigheterna medgifva det, noga iakttagas. Men icke må man vända kyrkan ryggen, därför att efter en tid af förfall icke allt kan genast förbättras. »Guds kvarnar mala långsamt». Glöm för öfrigt icke, att i fråga om kyrkoskick och kyrkotukt allt måste betraktas och behandlas från synpunkten af *hvetets bevarande*. Tänk därför icke: »Huru skall jag få bort ogräset», utan: »huru skall jag bäst vårda Herrens hvide, hans rätta lärjungar, hvad är hälsosammast för dem?»

V. 30. »Låt det växa till skördetiden! Endast om det får växttid på sig, kan det mogna för skörden. Här är fråga om människoogräs, och det får ej kastas i elden, förr än det är moget därför och således ej duger till annat än att förbrännas. — Likasom endast inom kristendomen det sannskyldigt goda, den sanna rättfärdigheten kan komma till stånd, så kan också det onda endast inom kristendomen utveckla sig till sin höjd och uppenbaras till sitt innersta väsen. — Kastskofveln är i Herrens hand, och han tänker icke lämna den ifrån sig. Honom tillhör rensandet af hans loge, hans är domen och ingen annans. Grip icke in i hans ämbete! Det skall komma en skördetid, då hvar och en får skörda det, han satt; då skall allt komma till sin rätta plats. — Ogräset bindes i knippor. Här sammansluta sig de onda i grupper, hvilka hvar och en på sitt sätt med större eller mindre kraft bekämpa sanningen och arbeta på förverkligandet af sina köttsliga syften. På den dagen skola de ock sammanföras i grupper, bindas tillhopa för att hvar och en för sig få sin

del af den för alla gudlösa bestämde elden. — Den brinner, denna eld, i själfva verket redan här i de ogudaktigas hjärtan. Den värmer så behagligt såsom en lustarnes eld, ehuru den ock understundom svårt pinar dem såsom en domseld i samvetet. Men på den dagen skall den bryta fram ur deras inre såsom en eld af Guds förtärande vrede. O, lek ej med elden! Du gör det, då du leker med synden, ty den har elden i sig och med sig. — Hvetet till Guds lada! Barnen till sin faders boning! Lärjungarne till sin mästare! Där äro de evigt befriade från allt ondt, också från lidandet af gemenskapen med den ondes barn.

Predikoutkast.

1.

Inl. Intet i denna värld är fulländadt. Allt är stadt i blifvande, i utveckling. Men ingenting är här heller fullkomligt rent. Ett blandningstillstånd. Detta icke minst i fråga om Guds rike.

Ämne. **Hvad skola vi tänka om den betänkliga blandningen af hvete och ogräs på Guds åker?**

1. *Att en sådan blandning finns och alltid har funnits, är uppenbart: (1) inom kyrkan, (2) i den enskilde, hvars hjärta också kan betraktas såsom en Guds åker.*
2. *Att den är oundviklig; fiendens verksamhet; Guds rikets inplantande i den syndiga världen. (Tillämpas också på den enskilde).*
3. *Att den kunde och borde vara mindre svår:*
 - a) kyrkan;
 - b) den enskilde.
4. *Att den under den n. v. Guds hushållning lika litet står att afhjälpa, som det är rådligt att därmed göra försök:*
 - a) kyrkan;
 - b) den enskilde.
5. *Att den en gång skall upphöra:*
 - a) kyrkan;
 - b) den enskilde.

2.

Inl. Upp. B. 14: 12.

Ämne. Äfven i afseende på ställningen i Guds kyrka under den n. v. tiden gäller ordet: Här är de heligas tålamod.

- I. Hurudan ställningen är inom Guds kyrka.
- II. Huru den kräfver af Guds helgon tålamod.

I.

1. *Det växer tjockt ogräs på kyrkans åker, och så snart Herren kommer med ett nytt himmelskt utsäde, så är fienden genast till hands för att däri utså sitt ogräs.*
2. *Det synes blifva ju längre desto värre, i det att fienden äfven i det afseendet har framgång, att han retar till obetänksamma och våldsamma försök att upprycka och utrensa allt ogräs, hvarigenom icke ogräset kommer bort, men väl hvetet skadas.*
3. *Det synes ock i den meningen blifva allt värre, att ogräset af åtskilliga kyrkans tjänare rent af omhuldas under föregifvande, att man skall i kärlek fördraga dem för att föra dem till bättring.*

II.

1. *Här kräfvos tålamod af de troende; de böra vakta sig för förargelsen och besinna, att åkern är Herrens hvetåker, trots det ogräs, som på den blifvit utsådt och alltid utsås.*
2. *De böra vakta sig för att deltaga med dem, hvilka egenvilligt och otåligt vilja gripa in i Guds gärning och föra hans rikssak fortare framåt, än den kan gå.*
3. *— vakta sig för den liknöjdhet, som beropar sig därpå, att man ingenting förmår, utan i stället med ord och gärning vittna mot det onda och rena sig från karen till vanheder. —*

3.

Ämne. Guds verk och fiendens verk i Kristi församling.

1. *Fjorden är i allmänhet stridsplatsen för kampen mellan det onda och goda i Guds värld, men i synnerhet är kyrkan denna kampplats.*

2. *Guds verk är att utså god säd, fiendens att utså ogräs.*
3. *Guds verk är att hålla sina tjänare till heligt tålamod; satans, att sporra dem till köttsligt nit (förföljelse; religionskrig).*
4. *Guds verk är att under tålamod fullkomna sina tjänare i heligt sinne; satans, att göra dem håglösa och slöa i nitälskan mot det onda, föregifvande, att detta är den af Herren befallda kärleken.*
5. *Guds verk går ut på att bringa såväl det goda som det onda i sitt rike till mognad, på det att det onda skall kunna utkastas och det goda inbärgas i Guds lada; satans, att genom oupphörligt förnyade blandningsförsök hindra eller fördröja ankomsten af den sista dagen.*

4.

Ämne. Äfven med afseende på Guds åkerverk gäller den sanningen, att allt har sin tid.

- 1) *Herren har sin såningstid, hvarunder han utsår god säd i sin åker.*
- 2) *Fienden har ock sin tid, under hvilken det är honom tillåtet att utså ogräs midt bland Guds hvete.*
- 3) *Hvetet har sin tid för att växa och mogna.*
- 4) *Ogräset har ock sin tid för denna mognad och fördrages därunder på Guds åker.*
- 5) *Skördens tid skall ock en gång komma, då ogräset skall skiljas från hvetet och hvar och ett komma till sitt rum.*

5.

Ämne. Ogräset bland hvetet.

- 1) *Huru kommer ogräset bland hvetet?*
- 2) *Huru visar sig ogräset bland hvetet?*
- 3) *Hvad skall man göra med ogräset bland hvetet?*
- 4) *Hvad skall till slut blifva af ogräset, som växer bland hvetet?*
(G. D. Björck).

6.

Ämne. Om himmelriket.

- 1) *Dess namn.*
- 2) *Dess beskaffenhet på jorden.*
- 3) *Dess beskaffenhet på den yttersta dagen.*

(M. F. Roos).

Sjette söndagen efter trettondedagen.

Understundom händer, att epifaniastiden har sex söndagar. Då så sker, predikas öfver Matt. 25: 1—13, som framställer liknelsen om de tio jungfrurna, och hvaröfver predikas på 26 söndagen efter trefaldighet, när trinitatistiden har 27 söndagar. I åtskilliga lutherska landskyrkor är evangeliet om Kristi förklaring perikop på sjette söndagen efter trettondedagen, en anordning, som tvifvelsutän har mera skäl för sig än den hos oss gällande. Ty förklaringen bildar likasom slutpunkten på Jesu profetiska verksamhet, hvilken, såsom vi sett, hufvudsakligen under epifaniastiden behandlas. Från förklaringsberget går Kristi väg direkt till korset, och evangeliet därom bildar således en synnerligt lämplig öfvergång till fastlagstiden. Dock torde ev. om de 10 jungfrurna på ett passande sätt kunna införas vid epifaniastidens slut, i det nämligen i visst afseende däri återfinnes samma tanke, som möter oss i femte söndagens perikop. De 10 jungfrurnas krets innesluter också ogräs och hvetet, det förra i de fåvitska, det senare i de visa jungfrurna. Och för så vidt kyrkans tillstånd omedelbart före Herrens tillkommelse i denna liknelse framställes, så kan med skäl sägas, att hvad den femte söndagens text lär oss om kyrkans belägenhet och utveckling under tidernas lopp, eller att hon då måste förete bilden af ett blandningstillstånd, det visar liknelsen om jungfrurna vara något, som skall äga rum också just vid Herrens ankomst. Dock är härvid den skillnad, att i denna liknelse ogräset framstår i förvillande likhet med hvetet, ja, ända till den grad, att det först är själfva Herrens ankomst, som kan uppenbara den väsentliga olikheten. Vid predikan öfver Matt. 25: 1—13 på 6 söndagen efter trettondedagen torde man

med speciell hänsyn till dess inordnande bland epifaniastidens texter kunna framställa:

Huru en del af ogräset på Guds åker kan behålla en förvillande likhet med hvetet, ända tills Herren kommer; eller:

Ända till Herrens tillkommelses dag kan skenkristendomen undgå att blifva upptäckt, men då skall dess falskhet, likasom den sanna kristendomens äkthet, blifva uppenbar.

Påskcykeln.

Om julcykelns perikoper framställa Guds son såsom ljuset och sanningen, hvilken kommer i världen för att med ord och verk fördrifva mörket och nedslå dess gärningar, således hufvudsakligen framställa honom såsom den i ord och verk väldige *profeten*, så träda vi däremot, då vi gifva oss inom området af påskcykeln, inför Herren såsom den, hvilken i sitt *öfversteprästerliga* ämbete är för oss vorden *vägen* till Fadren. Genom sitt köotts förlåt har han oss till godo ingått i den himmelska helgedomen, och denna sin ingång har han invigt till en ny och lefvande väg för oss (Ebr. 10: 19, 20), så att vi, genom hans offer försonade med Gud, i kraft af hans uppståndelse varda i Gud lefvandegjorda. Det är de egentliga påskperikoperna, långfredagens och påskdagens, som vittna härom, och till den stora fest, som kyrkan dessa dagar firar, sluter sig den närmast föregående och efterföljande tiden såsom för- och efterfester.

Påskan bildar centrum i semestre Domini. Den är ock att betrakta såsom kyrkans förnämsta festtid. Herrens lidande och död och därpå följande uppståndelse har alltid varit och skall alltid förblifva kristendomens hjärta, och kyrkan visar, att hon så fattat det, därigenom att hon ej blott gör talet därom till medelpunkten i sitt vittnesbörd om frälsningen, utan äfven tillerkänner påskan hedersplatsen i kyrkoåret.

Påskcykelns hufvudfest har tvenné med hvarandra innerligt förbundna hufvuddelar: *πάσχα σταυρώσιμον*, pascha dominicæ passionis, och *πάσχα ἀναστάσιμον*, pascha dominicæ resurrectionis. »Långfredag och påskdag höra tillsammans, såsom natt och dag sammanhänga.»

Påskens förfest börjar med söndagen septuagesima och räcker till palmsöndagen. Att så är, visa redan namnen på de tre första söndagarne af denna serie: septuagesima, sexagesima och quinquagesima (fastlagssönd.), eller den sjuttionde, sextionde och femtionde dagen, nämligen före påskan, hvilken således gifver dem deras namn. Med palmsöndagen inträder den stilla eller stora veckan, hos oss kallad dymmelveckan¹⁾, som likasom tiden t. o. m. 1 sönd. efter påsk är att räkna till påskens hufvudfesttid. Näst långfredagen framstod i denna vecka redan tidigt skärtorsdagen, på hvilken ursprungligen firades minnet af den heliga nattvardens instiftelse, såsom det sker i Tyskland ännu i dag.

Påskens efterfest räcker från 1 söndagen t. o. m. 5 söndagen efter påsk, hvarefter förfesten till pingsten inträder.

1) Namnet är härleadt af fornnord. *dymlin*, träkläpp, men torde ock sammanhånga med det engelska »dumb bell» = stum ringklocka. På Island begagnade man fordom under dymmelveckan träkläppar i ringklockorna, och på andra ställen i Skandinavien höllos klockkläpparne uppbundna för att icke gifva ljud. Sammalunda var ända till 1823 orgelmusiken inställd under fastlagstiden, och här och hvar torde ännu all mässning under denna tid vara inställd.

Söndagen septuagesima.

Namnet på denna söndag (den 70 dagen före påsk) är något oegentligt, ty den infaller i själfva verket på 63 dagen före påsk. Orsaken till namnet är, att man, sedan man börjat kalla första söndagen i fastan, som är den 40 dagen före påsk, för qvadragesima, kom man att benämna den nästföregående söndagen eller fastlagssöndagen i rundt tal quinquagesima, hvarefter man tillät sig att benämna de tvenne näst föregående söndagarne i analogi härmed. Så uppstodo namnen sexagesima och septuagesima. De två veckor, som inledas med den sist nämnda söndagen, höra visserligen icke till fastlagstiden, men utgöra tillika med denna förberedelse-tiden till påsken.

Hvad perikoperna på de bägge söndagarne angår, så stå de så till vida i sammanhang med ev. under epifaniastiden, som de innehålla läroframställningar af Herren och således låta oss skåda honom i hans profetiska verksamhet, men å andra sidan bildar innehållet af de bägge här föreliggande parablerna en synnerligen lämplig inledning till den förkun-nelse, som möter oss i fastlags- och påsktidens perikoper. Ty för att nu först tala om ev. på septuagesima, så handlar det, som bekant, om arbetarne i vingården. Den idé, som i följd häraf denna söndag representerar i kyrkoåret, är, att man endast genom att i en sann bättring utgå från världsväsendet och inträda i Herrens vingård att där med trohet och tålmod, men ock med uppgifvande af hvarje tanke på förtjänst, arbeta, kan vinna delaktighet af påskvälsignelsen. Härvid måste framför allt det sanna evangeliska sinnelaget betonas, i kraft hvaraf man endast i Herrens god-

het (jfr v. 15), i hans fria nad och barmhärtighet, söker sin berömmelse. Det är ock i denna punkt, de nya texterna sammanhånga med den gamla perikopen.

Text: Ev. Matt. 20: 1—16.

Liknelsen om arbetarne i vingården är kanske den svåraste af alla Herrens liknelser. Också förete de olika bibeltolkarnes uppfattning af densamma mycken osäkerhet, och för flere synes den rent af framstå såsom ett frågetecken. Måhända skall dock ett noggrant aktgifvande på kontexten gifva oss nyckeln till dess innehåll.

Parabeln står i nära sammanhang med det föregående. På Petrus' fråga, hvad han och hans medlärjungar skulle erhålla, därför att de hade öfvergifvit allt och följt Jesus, hade Herren svarat med löftet om en särskild äreställning vid världsfulländningen, samt tillagt det allmänna löftet, att hvar och en, som för hans skull försakar något jordiskt, skall här i tiden få hundrafalt igen och därtill ärfva evigt lif. »Men», tillägger han varnande, »manga de första varda de sista och de sista de första». Därpå framställer han vår liknelse och slutar den med de orden: »Alltså skola de sista vara de första» o. s. v. Således: att och *huru* många af de första varda de sista o. s. v., samt grunden till detta egendomliga förhållande, detta är det, hvarom vårt evangelium undervisar. — Vidare skall icke förbises, att Herren i Matt. 19: 29 talar, *dels* om en hundrafaldig ersättning på jorden (jfr Luk. 18: 29, 30; Matt. 26: 13), *dels* om det eviga lifvet såsom nådelön. Vid bestämmandet af det, som förstås med den i liknelsen omtalade dagspenningen (*δηνάριον*), har man således att välja mellan 1:0) lönen här i lifvet, 2:0) det eviga lifvet 3:0) eller bäggedera. Sammanhanget får utvisa, hvilket härvid är det rätta. — Slutligen måste ihågkommas, att när Herren talar om de första (*πρῶτοι*), så har han i första hand apostlarne i sikte. Men i hvilken mening de kallas de första, framgår af såväl Petrus' fråga som af Herrens svar: de hade öfvergifvit allt och följt Herren; alltså är här icke egentligen fråga om de första i anseende till *tiden*, utan i

anseende till *försakelsen*, eller, som det i liknelsen heter, »bärandet af dagens tunga och hetta» = det svåra och mödosamma i arbetet. Detta är afgörande för uppfattningen af de olika tider, hvarunder kallelsen till arbete i vingården sker, och det däraf betingade arbetets svårhet eller lätthet. — Med fasthållande af dessa synpunkter, från hvilka liknelsen helt visst måste betraktas och förklaras, vilja vi söka förstå den, då vi nu öfvergå till tydningen af dess olika delar.

Exegetiska anmärkningar. V. 1. *Ὁμοία γὰρ ἐστὶν ἡ βασιλεία κτλ.* Himmelriket = den af Gud i Kristus grundade nya tingens ordning, som under den nuvarande tidsåldern framträder i kyrkan, Guds församling, har sitt namn däraf, att det till sitt väsen och ursprung är ofvanefters, af himmelen. I detta rike förhåller det sig i ett visst afseende på det sätt, som liknelsen angifver. — *ἀνθρώπου οἰκοδεσπότη*, husbonde, herre = Gud. — *ἄμα πρωῒ*, bittida om morgonen. De olika tiderna på dagen, hvarunder legandet sker, ha vanligen ansetts betyda olika perioder i Guds rike såväl under gamla som nya testamentet äfvensom olika åldrar af den enskildes lif. Nog kan saken i predikan framställas också på detta sätt, men på grund af ofvan anförda skäl måste detta drag anses innefatta ett uttryck för den större eller ringare möda, som arbetet under olika tidsförhållanden kan medföra. Så voro t. ex. apostlarne tidigt kallade och måste under mycken ansträngning hålla ut hela dagen, icke så att förstå, som om deras verksamhet skulle ha räckt till samma tidpunkt som de sist kallades, utan emedan de hade att bära »tungan och hettan» af arbetet = fingo kämpa och lida mer än någon annan. Till de tidigt kallade höra således alla, som få sig arbetet i vingården uppdraget under förhållanden, som medföra mycken kamp och tryckande lidande. Till de sist kallade åter äro de att räkna, hvilka få arbeta under jämförelsevis lätta förhållanden. — *μισθώσασθαι*, lega; öfverenskommelse om arbete och lönen därför. Guds kallelse till hans rike är förbunden med stora löften. — *ἐργάτας εἰς τὸν κτλ.*, arbetare till, i sin vingård. Arbetet i en vingård är ganska mödosamt och fordrar stor sorgfällighet. Så ock med Guds rike. Under det att detta

i andra liknelser, t. ex. den om den stora nattvarden och det konungsliga bröllopet, framställes från synpunkten af den glädje och salighet, det innefattar, så framställes det här från synpunkten af den försakelse och möda, hvarpå de, som därpå blifvit delaktiga, måste bereda sig.

V. 2. *συμφωνήσας δὲ πλ.*, »när han hade med arbetarne öfverenskommit om en penning (denar = 67 öre) för dagen». Här var således ett bestämdt aftal träffadt. Dessa arbetare synas noga ha betingat sig så stor lön som möjligt. Denna är för dem det viktigaste; husbonden själf och hans tjänst däremot äro dem ligkiltiga, likasom de låta ingenting bero på hans godhet. Här en bild af löneträlarne i Guds rike, hvilka helt och hållet regeras af det sinnelag, som i någon mån ligger till grund för Petrus' fråga i kap. 19: 27, och från hvilket han således icke var alldeles frigjord. — Hvad förstås nu med »dagspenningen»? Finge man anse det, som i vv. 11, 12 talas om arbetarnes knot, såsom drag, tillhörande liknelsen såsom sådan, men utan motsvarighet inom det andliga området, så vore dagspenningen = just det eviga lifvet (Meyer fattar den såsom en särskild äreplats i Guds rike i enlighet med kap. 19: 28), men detta knot synes utgöra ett så väsentligt moment i det hela, att det svarligen kan betraktas såsom blott och bart en utsmyckning i liknelsen. Då nu vid den eviga nådelönens utdelande intet »knot» kan komma i fråga, så måste vi förstå »dagspenningen» i enlighet med Herrens ord i kap. 19: 29 eller såsom en viss bestämd välsignelse redan i detta lifvet. Då denna ej kan bestå i jordiska ägodelar, så kunna vi under densamma icke första annat än en viss högre *nådeställning*. Redan de gamle (Hieronymus) tänkte härvid på Guds beläte och äro i det hela inne på det rätta spåret, men de misstaga sig, då de tala om Guds beläte såsom sådant (detta grundlägges ju redan i omvändelsen = inträdet i vingården) i st. f. att tala om gudsbelätet, för så vidt det har utpräglat sig på ett sätt, som betingar en särskild nådegåfva, en viss andlig välsignelse, hvars erhållande beror på halten af arbetet i Herrens tjänst. Till denna nådeställning kan då ock i vissa fall sluta sig någonting yttre, t. ex. en sådan mera ovanlig kärlek och vördnad af de troende, hvil-

ken likasom är en återglans af det välbehag, Herren har till dessa »sista», mot hvilka han visar en sådan godhet. Den inatvända, i yttre verksamhet icke framstående Maria af Betanien med sin innerliga, ödmjuka kärlek till Jesus torde kunna betraktas såsom en af dem, som tidigt fingo en »dagspenning» i Herrens ärofulla erkännande af hennes skenbart onyttiga gärning och hans därmed förbundna löfte. Eller gjorde ej Jesus henne, som »arbetat» mycket litet, i visst afseende likställd med de öfver hennes kärlektjänst knotande apostlarne, hvilka buro eller skulle komma att bära dagens tunga och hetta (Matt. 26: 8, 13)?

Vv. 3—7. *τρίτην ὥραν* tredje timmen = kl. 9 f. m. — *ἀργούς*, fåfänga, sysslolösa på torget, mötesplatsen för arbetsgifvare och arbetssökande. — *καὶ ὁ ἴ ἐὰν δίκαιον*, »hvad skäligt är». Här endast löfte, på hvilket arbetarne lita; ingen öfverenskommelse i öfrigt. En antydning om dessa arbetares förtroende till husbonden; de ställa inga anspråk på honom, öfvertygade som de äro därom, att deras sak står bäst, när den helt och hållet är anförtrodd åt hans godhet. — *τί ὥδε κτλ.*, hvarföre stån I? — »Ty ingen har lagt oss». Orden få icke pressas. De höra till liknelsen såsom sådan, hvars liflighet och åskådlighet genom dem tillgodoses. Dock kan en varsam användning af förhållandet med dessa arbetare göras. De kunna sägas afbilda de människor, hvilka, trots det att Herrens kallelse kommit dem nära, dock förblifvit i sin andliga sysslolöshet, till dess ett synnerligen kraftigt nådestillbud tränger sig på dem. De ha icke i något afseende gått Herren till mötes, icke sökt någon skatt och pärla (Matt. 13: 44, 45). Då, när eljest ingen legning till arbete kommer i fråga, på en tid, då inga omständigheter gifva vid handen, att *han* är nära, hvars röst de ej förnummo, under det att många andra i deras omgifning både hörde och följde den, då slar deras stund; de likasom öfverraskas af Herrens barmhärtiga och mäktiga kallelse, de falla utan vidare till och gå, helt öfverlämnande sig åt hans i ev. dem förhållna nåd.

V. 8. *Ὁψίας δὲ κτλ.*, »när aftonen kommit». I den enskilda människans likasom i kyrkans lif gifves det perioder

eller tidpunkter, hvilka i förhållande till den föregaende tiden äro likasom skördetider, då frukterna af meddelad nåd och öfivad trohet (eller otrohet) mot densamma visa sig (jfr Matt. 21: 34, 36). Da inträffar den aftonstund, hvarom liknelsen talar, och på hvilken lönen utdelas. — τῷ ἐπιτρόπῳ, förvaltaren = Kristus. — κάλεσον τοὺς ἐργάτας, kalla arbetarne — — intill de första. Således ett visst företräde åt de sist kallade. Men därjämte torde husbonden ha valt denna ordning för att pröfva de förstkomnas sinnelag eller för att gifva det tillfälle att framträda, på det att det just sålunda skulle blifva uppenbart, hvarföre de endast fingo det, som var deras rätt, icke något prof på husbondens godhet.

V. 9. οἱ περὶ τὴν — δηνάριον, de fingo hvar sin penning (denar), äfven de. De ställdes, dessa sist kallade, på samma linje som de första, fingo lika mycket som dessa. Öfverflyttadt på det religiösa området innebär detta, att de sist kallade, trots sin korta arbetstid, undfingo lika stor välsignelse, erhöilo en lika hög nådeställning, som de först kallade. Orsaken härtill är Herrens nåd och godhet (v. 15). Men då denna nåd aldrig är orättvis, utan grundad på sanningen, så måste för den finnas en giltig grund. Denna är vid detta tillfälle icke mängden och svårheten af det förrättade arbetet, ty i Guds rike fästes icke så mycket afseende på, *hvad* och *huru* mycket en människa uträttar eller lider, utan *huru*, med *hvilket sinnelag* hon arbetar. Man kan utdrifva onda andar i Jesu namn och i hans namn göra kraftiga gärningar, man kan öfverlämna sig åt den smärftfullaste martyrdöd och dock befinnas oduglig (Matt. 7: 22, 23; 1 Kor. 13: 3). Just därför att människor, som afbildas med de sist legda arbetarne, ådagalägga det rätta rikssinnet, lefva på och vänta allt af Herrens godhet och alldeles icke tänka på egen förtjänst, kunna de undfå full lön = välsignas med en nådeställning, som är utöfver, hvad de kunna begära eller tänka.

V. 10. ἐνόμισαν, de väntade, att de skulle ha fatt mera, nämligen på grund däraf, att de sist komna arbetarne fatt samma dagspenning, som var dem själfva utlofvad. καὶ αὐτοὶ ἄλλ.; således just det, hvarom de med husbonden öfverenskom-

mit; icke något därutöfver. Att märka är, att de (de först kallade) verkligen fingo lön, och det den betingade. De hade utträttat det, som var dem anbefalldt. Men trots sitt långa och mödosamma släp hade de icke vunnit mera än de sist kallade, d. ä., öfverflyttadt på förhållandet i Guds rike, de kristna, som med dessa arbetare betecknas, bringa det med sitt af verkhelighet besmittade arbete och lidande icke längre än de enfaldigt och ödmjukt troende, fastän dessa stå vida efter dem, hvad yttre verksamhet och möda beträffar. Dessa blifva sålunda i visst afseende satta tillbaka för de förra.

V. 10—12. ἐγγύς σου κτλ. De knotade icke egentligen däröfver, att de själfva menade sig ha fått för litet, utan däröfver, att de andra fått för mycket eller blifvit likställda med dem. Likheten med den äldre brodern i parabeln om den förlorade sonen (Luk. 15:) är i ögonen fallande. Äfven han ansåg sig orättvist behandlad i jämförelse med den återkomne brodern, på hvilken han ser ned med förakt. Vi torde ha rätt att af faderns ord till honom (Luk. 15: 31) göra några slutsatser med afseende på

Vv. 13, 14 i vår liknelse. ἐταῖρε, »min vän», ett mildt, men afvisande tilltal. οὐκ ἀδίκω κτλ., »jag behandlar dig icke orättvist! Tag ditt och gå». Alla arbetarne voro legda för dagen; de voro icke i vingårdsägarens tjänst. Det går således icke an att tillämpa detta drag i liknelsen på förhållandet mellan Gud och arbetarne i hans rikes vingård. Allra minst får man fatta vare sig de först legda arbetarne såsom bilder af de människor, hvilka för någon af dem öfverdäkt verksamhet för Guds rikes sak få en viss timlig lön och för öfrigt blifva förtappade, eller de sist legda såsom bilder af de troende, som blifva saliga. Alla undfå ju samma lön, och de sist legda få lika väl som de andra »taga sitt och gå». Man får således lika litet här som i Luk. 15 pressa liknelsens alla detaljer. Gör man detta i afseende på det, som säges om den äldre brodern i Luk. 15, så skulle han blifva symbolen af de människor, hvilka ensamma ha rätt till arvet hos den himmelske Fadern, under det att alla förlorade, men återkomna söner skulle vara uteslutna från all delaktighet i

detta arf. Frälsaren har helt enkelt velat gifva en allvarlig varning at sadana sina lärjungar, hvilka i likhet med Petrus icke äro fria från själfbehagligt betraktande af sitt försakelsefulla och ihärdiga arbete i hans tjänst. De få lön, ty de äro sanna riksmedlemmar, men genom besmittelse af en finare egenrättfärdighet vinna de icke den nådeställning, som de kunde ha nått, om de hade arbetat och lidit i ett djupt evangeliskt sinne. Den äldre sonen i Luk. 15 bragte det genom sitt arbete i hemmet icke så långt som den förlorade sonen genom sin ödmjuka, ångerfulla återkomst och den ur djupet af hans hjärta gäende bekännelse, genom hvilken han under innerlig förkrosselse obetingadt öfverlämnade sig åt sin faders förbarmande kärlek; de först kallade arbetarne i vingården bringa det med allt sitt fäktande icke längre än de sist kallade med sin förtroendefulla öfverlåtenhet åt vingårdsägarens godhet. Den äldre brodern får därjämte en mild förebräelse af fadern, sammanlunda ock de knotande arbetarne. Skillnaden är blott den, att den förre tilltalas såsom barn, de senare såsom legda arbetare, en skillnad, som är betingad af de bägge parablernas olikhet.

Vv. 15, 16. *ἢ ὁ ὄφθαλμός σου*, ser du med ondt öga. = ser du med afund, att jag är god. — *οὕτως ἔσονται καὶ ἡ σάλουδα*, på detta sätt blifva de första de sista och de sista de första, d. ä. de sista få intaga den första platsen, i det de snarare och lättare hinna lönen än de första; dessa blifva i själfva verket efter de sist kallade. Å andra sidan blifva de sista och de första lika hvarandra så till vida, som de få samma lön. — *πολλοὶ γὰρ καὶ* = många äro kallade till arbetet i Guds rike och kunna, hvad själfva denna kallelse angår, vara de första, i det de på grund af den tid eller andra omständigheter, hvarunder kallelsen träffat dem, framför andra få tillfälle att genom mycket arbete och lidande i Herrens tjänst hinna en nådeförkofran, som kunde bereda dem höga äreplatser på världsförnyelsens dag, men af hela dessa kallades hop blifva endast få utkorade, så att de blifva de första. Ty denna lott undfår man, som sagdt, ej på grund af det man i yttre måtto verkat och utstått, likasom man ej

gar miste därom på grund däraf, att det för en i detta afseende aflupit lindrigt. Allt i Guds rike är ytterst anlagdt på nåd, och i samma mån man haft sitt lif endast och allenast i denna nåd, och således om förhållandet till Gud varit ett äkta barnaförhållande i innerlig förtröstan och ödmjuk kärlek, har ens arbete i Guds tjänst himmelrikets art och väsen, och dess värde bestämmas därefter. De första i Guds rike blifva således de, hvilka framför andra blifvit såsom barn (jfr Matt. 18: 4 och par.), enligt grundlagen, att den, som upphöjer sig, han skall varda förnedrad, och den, som förnedrar sig, han skall varda upphöjd (Luk. 14: 11).

Liknelsens homiletiska grundtanke gifver sig efter det sagda af sig själf. Den kan uttryckas så: *huru mycket än en människa må arbeta och lida i Herrens tjänst, kan hon dock genom förorening af egenrättfärdighet och ett lönesjukt sinne komma att i anseende till hela sin andliga ställning stå tillbaka för andra, som arbetat och umgällt mindre än hon, men som i rent sinne mottagit och brukat den tillbudna nåden.*

Homiletiska vinkar. V. 1. Guds rike är ej blott ett fröjdefullt gästabad, det är äfven en vingård, i hvilken ett troget och träget arbete skall utföras. I första hand har man visserligen att se på och af allt hjärta tillägna sig det outsägligt stora och goda, Gud gifver, men man må å andra sidan icke förgäta, att Gud också vill hafva, och att vi ha att gifva honom trogen tjänst. — Gör bättring! så lyder kallelsen att ingå i Guds vingård. — Där Guds ord förkunnas, där är Herren med sin kallelse. Och han försummar sig icke. Hela dagen uträcker han sin nådesfamn åt ett folk, som vandrar på en väg, som ej är god, eller drifver fåfängt på världs-torget.

V. 2. Det är icke godt, när människor köpslå med Gud. Många, som dock synas göra allvar af sin salighetssak, se mera på det onda, som de vilja undslippa, och på den lycka, de vänta, än på Herren själf och hans kärlek. Det finns en andlig själfviskhet, som ej är att rosa. — Att en människa i början af sin omvändelse mera drifves af fruktan för den hotande domen och af begär att undkomma den än af kärlek till Gud, det är ej att undra på, och vanligen torde så vara förhållandet. Men det bör ej alltid förblifva så. Bönen:

»Gud, misskunda dig öfver mig, syndare! bör efter hand ljuda i förening med, ja, öfvergå till denna bekännelse: »Min själ törstar efter Gud, efter den lefvande Gud. När jag har dig, Herre, frågar jag efter himmel och jord intet. Om mig än kropp och själ försmäktade, är du dock mitt hjärtas tröst och min del».

V. 3. Stå fåfänga! O, huru drifva ej nästan alla människor på detta sätt sysslolöshet! Och ju mer det världsliga braskandet, det oroliga, ansträngande jäktandet efter denna världens goda tilltar, desto större och mera försoffande blir denna sysslolöshet, hvars motsats är att med fruktan och bäfvan arbeta på sin salighet. — Man har gemenligen icke tid för sin salighetssak, eller ock, man anser att för omsorgen om sin själs frälsning skall man alltid få mer än tillräcklig tid, men svårigheten är att få tid för det jordiska äfandet. Och dock, hvarje ögonblick tillbragt utan Gud är en evighetsförlust. — Det är också en förvändhet, då man menar, att man skall använda en viss tid at världsomsorgerna och en annan tid åt arbetet i Guds vingård. Ty arbetet där består ju ej blott i predikande m. m., utan framför allt i daglig bättring i tron på Kristus, stadigt kämpande för att kunna göra Guds vilja i Kristi efterföljd och det just midt under arbetet i den jordiska kallelsen.

Vv. 4—7. Det är nagonting ädelt, då en människa vid mottagandet af Guds kallelse helt ofverlämnar sig åt hans nåd och goda vilja. Den skall gifva honom oändligt mycket mera, än allt arbete med egna gärningar kan åstadkomma. Om man ingår ackord med en konung, så får man af honom ej mer än öfverenskommet blifvit, men lämnar man allt åt hans nad, så får man vida mer, ty en konung måste ju handla konungsligt; detta kräfver hans ära. Huru mycket mera gäller ej detta om Gud! — Ingen har lagt oss. En dålig ursäkt. Hvarföre ha de ej själfva sökt arbete? När en människa i det Gud tillhör anför en liknande ursäkt, så är detta helt enkelt en osanning. Faderns dragande till Sonen äger ständigt rum, om ock i följd af människans brist på aktgifvenhet omärkligt. Omsider kommer dock i egentlig mening människans stund, då Guds kallelse träffar henne så kraftigt, att hon ej kan undga att förnimma den. Då gäller det uppresning eller fall.

Vv. 8—10. De sist legda få först lönen, föredragas för de första. Efter vanlig, rent yttre jordisk och mänsklig måttstock är detta icke rättvisa. Men i Guds rike ses på det inre, på väsendet. De sista äro här de minsta i sina

egna ögon, de äkta barnasjälarna. De första äro icke fria från anspråk på att blifva ansedda för mer än dessa tämligen »onyttiga stackare». De menade, att de skulle ha fått mera». Hvarföre? Ty de sågo ej vingardsägarens handlingssätt från synpunkten af hans godhet mot dessa i deras mening så underlägsna arbetare, utan från synpunkten af de sistas mindre rätt till dagspenningen, eller att de skulle höjas till samma linje som de själfva. O, denna afund! Mången, som vunnit någon fördel, t. ex. fått ett rikt arf, grämer sig öfver, om andra också blifvit rika.

Vv. 11—15. Huru ofta vill ej missnöje uppstiga i deras hjärtan, som se, huru andra med skenbart obetydlig kamp och möda vinna ett nadesmatt, som de själfva först efter mycken och ihållande strid och nöd kunnat ernå! Väl, om de då hastigt döda knotet och låta det skedda uppväcka sig till redlig själfpröfning, om de ej själfva med sitt hemliga träldomssinne äro orsaken till sin langsamma tillväxt. Da vi se andra hastigt hinna upp oss på nadevägen, fastän de vandrat på den mycket kortare tid än vi, da skola vi ej låta oss gripas af missnöje öfver dem, utan af sorg öfver oss själfva, vi, som så länge ha umgåtts med Gud och dock ha hunnit sa litet framåt, samt se till, att vi komma rätt grundligt ut från oss själfva, var sjukliga själfbetraktelse och vårt egna verkande, på det att Herren matte kunna göra stora ting med oss. Och man mene sig icke vara säker för denna afund, som är en af själfviskhetens styggaste yttringar. Eller är det alltid sa lätt att af hjärtat glädja sig öfver andras andliga företräden och framgångar, öfver deras gåfvor och hastiga andliga mognad? Känna vi ej mången gång en köttslig lust att kritisera och yttra misstankar mot den eller den människans redlighet, hvilken uppenbarar en friskhet och kraft i anden, som vi själfva sakna, trots det vi mena oss vara »mycket äldre kristna» än denna andre? — Huru är icke afunden den hemliga driffjädern till så många söndringar och partier, som sönderslita Guds församling; huru mången kämpar ej för att, naturligtvis under sken af att kämpa för Guds ära, fa *sitt* fram! — Jag har mer arbetat, jag har mer hugg fått o. s. v., så kunde Paulus på ett heligt sätt framhålla sig själf, sitt arbete och sina lidanden. Men han gjorde det mot dem, som, i det de berömdo sig af sina köttsliga företräden, arbetade på att omintetgöra Paulus' anseende såsom en Kristi apostel och därmed döda förtroendet till det af honom förkunnade evangeliet om de kristnas frihet från lagen. Här sammanföll förtroendet för Paulus med tron på sannin-

gen af det ord, han förkunnade, hans ära och Herrens ära kommo här vid lag, så att säga, att täcka hvarandra. Aldrig skulle Paulus ha kunnat säga till sin Herre: »Du gjorde dem lika med mig», ty så snart det var fråga om förhållandet till Herren, då var Paulus' bekännelse denna: »Jag är den förnämsta af syndare; jag är den ringaste af apostlarne, så att jag icke är värd att kallas apostel». — Om Herren med afseende på en människas *andliga* ställning skulle säga till henne: »Tag ditt, och gå din väg!» då vore det ett bevis på, att det stode illa till med henne. Detta vore nämligen ett uppenbarande af något mycket betänkligt, som innästlat sig i hennes hjärta: det, att taga nådens gåfvor fäfängligt eller att betrakta dem såsom *ens egna* för att använda dem i egenhetens och själfviskhetens tjänst. Därmed är en sådan människa i begrepp att alldeles uppsäga Herren sin tjänst, och, sedan hon börjat i anden, sluta i köttet. Och då Herren säger till henne de där bortvisande orden, då är detta en dom öfver henne: hon drabbas af just det öde, som hon, genom att söka sitt eget, själf åt sig utvalt, nämligen att mista all välsignelse för evigheten, att ha fått sin lön redan här. Ve henne, om hon ej vaknar till insikt på sin fara, låter sig döma och botfärdigt återvänder till sin nåd! — Må jag icke göra, hvad jag vill i det, som är mitt? Om en jordisk husbonde med rätta kan säga så, huru mycket mer han, som är *Herre* i den fullkomligaste mening? Hvem vill draga honom till räkenskap (Rom. 9: 20)? Hvem vågar sätta hans rätt i fråga? Hvem djärfves anklaga honom för orättvisa, om han ej utdelar sina gåfvor eller i allmänhet icke handlar, såsom vi vilja ha det? Dunkla äro ofta Guds vägar: de gå icke *efter* utan *öfver* vårt förstånd, och det kan ofta kosta oss en svar strid, innan vi kunna rätt böja oss under Guds vilja. Äfven Guds son, hvars mat det dock var att göra Fadrens vilja, fick i Getsemane erfara ångest intill döden inför det förskräckliga, som denna vilja kräfde af honom. Men väl den, som i hans efterföljd lär sig lydnad; han skall i sinom tid få skåda Guds vägar i ljus, och då skall han blott kunna ett: lofva Gud för outgrundligheten af dessa vägar och det outrannsakliga i hans domar. — *Allt*, hvad Gud gör, är rätt; rättvis och from är han; detta vare för oss visst och besegladt. *Tro* vi det nu, sa kola vi få *skåda* det, när tid blir.

V. 16. Hvar och en tage sig till vara! Den, som här på grund af stora gåfvor och mycket arbete i Guds tjänst framstår som den första, kan lätt nog blifva den sista.

Själfbehagsamheten med sina anspråk förskämmer allt. — Äro vi bland de kallade i den meningen, att vi verkligen på Herrens ord och maning inträdt i hans vingård och där arbeta? Äro vi icke ens detta, så må vi så mycket mindre inbilla oss, att vi höra till de utkorade. Men äfven om vi äro Herrens vingårdsmän, så lätom oss skicka oss enligt arbetslagarne i denna vingård. Enligt dem tillhör det oss icke blott att använda flit och noggrannhet, utan ock att arbeta för *Herren*, att söka hans och icke vår egen ära, att se till, att vi blott måtte göra, hvad oss tillhör, och lämna åt Herren, hvad honom tillhör, och det är ej blott förlänande af framgång åt vårt arbete, utan ock att bestämma och utskifta lönen därför. Vi kunna vara trygga därför, att oss ingen orätt skall vederfaras. — »Få äro utkorade» till att blifva de första i Guds rike. Ja, många äro icke de kostliga, genombepröfvade själar, från hvilkas trosguld allt slagg blifvit bortbrändt. Må vi utan förbehall lämna vår egenvilja och egenkärlek i döden och icke räkna oss det till förtjänst framför andra, att vi burit dagens tunga och hetta, så skola vi och vårt arbete blifva ett *rent* offer åt Herren. I samma mån vi göra detta, skola vi ej blott i vårt arbete känna den rätta glädjen, utan ock glädjas med och öfver hvar och en, som, om ock en af de sista, med oss krönes med lika, ja, med större nåd.

Predikoutkast.

1.

Inl. Guds rike framställes ofta af vår frälsare under bilden af en vingård. Än föres därvid tanken på Herrens vård om densamma, eller hvad han gjort och gör till vår frälsning (Matt. 21: 33 ff.), än talas framför allt om människan, för så vidt hon såsom medlem i Guds rike är föremål för Guds trogna omsorg (Luk. 13: 6 ff. Joh. 15: 5). I vår liknelse framställes åter Guds rike såsom den vingård, i hvilken människan har att arbeta.

Ämne. Arbetarne i vingården.

1. *Guds rike är en vingård, = fordrar den noggrannaste skötsel och kräfver ansträngdt arbete, men skänker ock de ädlaste frukter. — Gud är vingårdens ägare. Det är han, som kallar människorna till arbetare däri (v. 1).*

2. *Gud kallar till arbete i vingården under olika förhållanden och olika tider* (vv. 1—7).

a) Han kallar genom evangelii predikan till bättring och tro;

b) under olika timmar på dagen = olika tider och förhållanden.

c) Kallelsen är förenad med löften, dels i allmänhet om evigt lif, dels om en särskild dagspenning = en välsignelse här i tiden, som håller människan mer än skadeslös för hvad hon i Herrens tjänst lider och försakar (jfr Matt. 19: 29).

3. *Arbetet i Guds vingård är dels väsentligen detsamma för alla (uträttande af Guds vilja i helighet och rättfärdighet), dels olika med afseende på de särskilda förrättningar, som hvar och en i enlighet med sina gåfvor får sig anförtrodda* (jfr 1 Kor. 12: 4—30).

4. *Alla arbetarne ha att arbeta, men icke alla under samma omständigheter. Några få bära »dagens tunga och hettan»* (v. 12), *andra ha det jämförelsevis lätt. Också arbeta icke alla med lika sinne. Det finnes sådana, som i följd af vidblådande trådomsanda aldrig tränga fram till någon rätt glädje i Gud och därför ej kunna finna Guds bud lätta, såsom de ock äro benägna att misstänka och hysa missnöje med andra för deras lättare och glada kristendomslef.* *Det finns ock andra mera barnsliga själar, hvilka i arbetet se en Guds gåfva och ej tänka på annat än att få vara öfverlämnade åt Guds kärlek. (Att åter andra finnas, hvilka, under återropande af att allt är nåd, taga det lättsinnigt med lydnaden för Gud och helgelsen, därom kunde vid denna liknelse icke blifva tal).*

5. *Aftonen kommer, d. ä. tidpunkter inträda, då den meddelade nåden bör ha burit sina frukter, och då utdelas lönen,* (vv. 8, 9). *Då visar det sig, att många, som arbetat länge och tungt, icke vinna en högre nådeställning än de, som ej vetat af någon tryckande möda. De senare vinna förr och lättare »dagspenningen» än de förra. Grunden härtill Guds nåd, som meddelas rikligt, i samma mån den får utrymme, mottages och troget brukas i ett rent evangeliskt sinne, arbetet i Guds vingård måtte ske under »dagens tunga och hettan» eller i aftonsvalkan.*

6. *Vid anblicken af, huru åtskilliga af dem, för hvilka allt aflupit så lindrigt, hafva hunnit samma ståndpunkt och i viss mening blifvit föredragna framför dem, som mycket lidit och arbetat, blifva mångas hjärtan, isynnerhet bland de sistnämnda, uppenbara (vv. 11, 12). De ha ej den ödmjukhet, som sätter dem i stånd att glädjas öfver andras andliga framgångar, när de synas dem ha blifvit allt för lättvindigt vunna, under det att de själfva, som ha offrat så mycket i Herrens tjänst, icke af honom blifvit satta högre än dessa andra. Orsaken härtill är ännu vidlådande egenrättfärdighet. Och det är för detta andliga gift, Herren genom liknelsen varnar.*
7. *Herren bestraffar ock allvarligt detta betänkliga fel (vv. 13—15) genom sin Ande, som ej underlåter att döma en därmed behäftad kristen i hans samvete för denna svåra brist på sann kärlek och äkta barnasinne. Låter han sig icke däraf rätta, så kan han, som genom sitt eget förvållande blef en af de sista i anseende till nådeställningen här i lifvet, löpa fara att blifva den sista på den stora räkenskapsdagen (jfr. 2 Kor. 5: 10; 1 Kor. 3: 15), ja kanske bortvisas från Herrens ansikte och få en skrymtares lön.*

2.

Inl. Rom. 4: 4, 5. I Guds rike går allt till enligt nådens grundlag. På nådevägen genom tron vinnes Guds rike och rättfärdighet för Gud. Och endast i samma mån en rättfärdiggjord människas troslif renas från besmittelsen af egenhetsväsendet och själfbehagsamheten, vinner hon nådeförkofran.

Ämne. Arbetet i Guds rike och dess lön.

(Variation af föregående utkast).

I. **Arbetet.**

II. **Lönen.**

I.

1. *Arbetet i Guds rike öfverlämnas åt en människa, då Herren kallar henne till bättring, och det är väsentligen likartadt för alla, som mottaga kallelsen, men olika i anseende till svårheten (vv. 1, 3, 5, 7) och de särskilda yttre lägen, under hvilka det skall utföras*

2. *Arbetet bedrifves af de olika arbetarne på olika sätt och i olika sinnelag* (vv. 10, 11).

II.

1. *En lön gifves redan här genom meddelandet af den nådeställning, som Herren skänker hvarje arbetare i enlighet med nådens i hans rike gällande lag* (v. 10). *Den slutliga lönen meddelas på Herrens dag.*
2. *Då blifva många de första de sista och de sista de främsta.*

3.

Inl. Rom. 4: 4.

Ämne. På samma grund en människa handlar med Gud, handlar Gud med henne.

I. De, som handla med Gud på grund af sina gärningar, blifva af Gud behandlade efter dessa gärningar.

II. De, som handla med Gud på grundvalen af hans blotta nåd, blifva af Gud behandlade enligt nådens lag.

I.

1. *Huru man handlar med Gud på grund af sina gärningar. I allmänhet att inför Gud såsom en förtjänst tillräkna sig något godt, som man i sig själf har eller anser sig ha uträttat.*

a) Några mena att afhållandet från vissa grofva synder, i hvilka andra lefva, är nog till rättfärdighet för Gud.

b) Andra låta Guds tjänst uppgå i ett visst mått af andaktsöfningar, menande sig därmed uppfylla all rättfärdighet.

c) Andra åter hålla sig till och förtrösta på, hvad de tro sig hafva uträttat i Guds vingård.

d) Slutligen anse sig somliga vara tryggade inför Gud och förtjänta af rik lön på grund af de lidanden, de för Herrens sak utstått.

2. *Med dem handlar Gud på samma grund.*

a) De få den lön i jordisk välsignelse, som de såsom en följd af sitt välförhållande få njuta (jfr löftet vid Guds fjärde bud).

b) De gå miste om den nåd, de icke känna och icke bruka.

c) De blifva på den yttersta dagen dömda efter Guds lag, som de inbillat sig ha uppfyllt, men af hvars andliga kraf de icke fullgjort ett enda.

II.

1. *Huru man handlar med Gud, på grundvalen af hans blotta nåd.*

a) Då man utan att fråga efter lön lyder Guds kallelse att ingå i arbetet i hans vingård.

b) Då man räknar sitt arbete och lidande i Guds tjänst såsom intet, men söker sin tröst i syndernas förlåtelse och har i Guds kärlek sitt allt.

c) Då man långt ifrån att med själfbehag betrakta de nådegåfvor, man undfått, i samma mån går nedåt i ödmjukhet, som man undfår mycket och af Gud brukas till att mycket uträtta.

2. *Med en sådan människa handlar Gud på samma grund, då han*

a) med glädje inför henne i sin vingård,

b) renar henne från synderna genom Kristi blod,

c) låter sin huldhet hvila öfver henne och gifver sig själf åt henne såsom hennes stora lön,

d) alltmer gör henne rik på andliga gåfvor och låter henne blifva en af de första i sitt rike.

4.

Inl. 2 Kor. 12: 7 b—9 a.

Ämne. Låt dig nöja med Guds nåd!

1. *Då tyngden af arbetet i Guds vingård låter dig erfara din kraftlöshet.*

2. *Då lidandet vill skymma bort Guds ansikte för dig.*

3. *Då ditt hjärta under eller efter något arbete i Guds tjänst vill börja fråga efter lönen.*

5.

Inl. 2 Tess. 1: 11.

Ämne. Världigheten till Guds rike.

1. *Att man ärar Gud genom att i tro på hans löfte obetingadt lyda hans kallelse att ingå i hans vingård.*

2. *Att man troget arbetar i Guds tjänst i enlighet med hans rikes nåds- och sanningslag.*
3. *Att man i ödmjukhet och kärlek umgås med medarbetarne i Guds rike, räknande de andra yppare än sig själf.*

6.

Ämne. Den elfte stunden.

1. *En nådestund, ty äfven hon har löfte med sig om lön.*
2. *En allvarlig stund, ty hon är den sista under nådetiden.*
3. *En oviss stund, ty den kan inträffa när som helst och i detta nu.*
4. *En uppenbar stund, ty den annäler sig tydligt.*
5. *En svår stund, ty den kräfver ett för köttet smärt- samt brytande med det förra andliga dagdrifveriet och stort allvar i sökandet af Guds rike.*
6. *En salig stund, ty rätt brukad förer den in i Guds vingård, där efter ett kort arbete härlig lön skänkes.*

(Delvis efter Bomhard).

Sexagesima.

Om, såsom vi ha sett, perikopen på septuagesima angifver, huru vi endast genom att i redlig bättring utträda ur världsväsendet kunna tillgodogöra oss påskvälsignelsen, så hänvisar oss evangeliet på sexagesima därpå, huru icke ett mer eller mindre ytligt och halft inlåtande med Guds ord, utan endast dess redliga och obetingade mottagande medför både det inträde i Guds vingård, som är nödvändigt för delaktigheten i Guds rike, och den välsignelse af Herrens påskgärning, som så rikt erbjudes under den stundande fastlagstiden genom de ymniga nådestillfällena under densamma. Det är liknelsen om de fyrahanda sädesåkrarna, troligen den första af detta slag, Herren framställde, som möter oss i vår perikop.

Text: Ev. Luk. 8: 4—15.

Exegetiska anmärkningar. Liknelsen om de fyrahanda sädesåkrarne igenfinnes äfven hos Matteus, kap. 13: 1—23, och hos Markus, kap. 4: 1—20. Enligt berättelsen hos Matteus föredrog Herren denna parabel, sittande i en båt nära stranden af sjön Genesaret. Folket stod i stora skaror på stranden och hörde honom. Hans allt genomträngande blick skådade in i deras hjärtan och fann, huru olika de förhöllo sig gentemot hans ord, och i liknelsen framhåller han nu för dem en spegel, i hvilken de, om de ville, kunde skåda sig själfva, hvare sig till dom öfver deras hjärtehärdhet, såsom förhållandet antagligen var med de flesta, eller till undervisning och uppmuntran. Paralleler till vår text erbjuder Matt. 7: 24—27 och Luk. 6: 47—49.

Vv. 4, 5. συνόριος κιλ.: en stor mängd människor var samlad omkring Jesus, och den förökades oupphörligt genom dem, som kommo till honom snart sagdt från hvarje stad eller by. — ἐξῆλθεν κιλ.: gick ut, såsom det tillhörde honom, och såsom han brukade göra. — ἐπесе κιλ., »föll vid (och på) vägen». Till belysning af denna utsaga må anföras följande ur Staves förut citerade arbete (sid. 339): »Egendomligt förefaller det den resande att se, huru föga aktsamma de infödda äro om sina åkrar och sädesfält, där alltid en mängd gång- och ridstigar korsa hvarandra. På många ställen vore det en lätt sak att undvika ett hvetefält, men ingen klagan förspörjes från ägaren öfver, att de resande nedtrampa grödan, och de infödda själfva äro ej mera nogräknade med sina åkrar än främlingarne. Detta bruk måste vara gammalt, ty hvar och en, som ville förkorta vägen, fick gå öfver en åker, så länge särlaregnet icke fallit, förklarade de skriftlärda. Numera synes man ha glömt till stor del äfven detta villkor. Att ibland detta nät af småvägar öfver åkrarne något af den sådda säden alltid måste *falla på vägen* (Matt. 13: 4) är lika naturligt, som att en del måste falla bland törnbuskar (v. 7), hvilka den plöjande går förbi med plogen, eller på stenören, som finnas öfverallt. På ett annat ställe (sid. 457) säger samma författare: »Vi redo genom ett sädesfält, angripet af en mängd gräshoppor, som med sina bronsfärgade vingar flaxade omkring oss och på ett ställe bildade ett litet moln på nagra meters afstånd från oss. Sädesfältet var i ett hänseende märkvärdigt, i det att det utgjorde en lefvande illustration till liknelsen om de fyrahanda sädesåkrarna. Bilden var fullständig. Ridstigarna genomkorsade åkern i flera riktningar, på flera ställen lyste det hårda berget igenom de omkringstående glesa hvetestråna, som här ej hade djup jord, och på andra ställen hade stora törnbuskar och höga tistlar gjort sig till oinskränkta herrar. Längre ned mot sjön, där jorden var djupare, växte säden manshög», — —. κατεπατήθη, blef förtrampad. På den hårda gångstigen blef säden liggande i dagsljuset, lätt atkomlig för fåglarne.

Vv. 6—8. ἐπὶ τῇν πέτραν, på klippan. Matt. och Mk. ha ἐπὶ τὰ πετρώδη, på stengrund = en klippa med tunnt jordlager, hvarur säden gick hastigt upp. Sadden sker i Palestina på senhösten, då mycken fuktighet råder, och då således en i dylik jord sådd säd lätt går upp och företer en liflig grönska. Men så snart vid vårens ankomst solen stiger högre på himmelen, förtorkas den. ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, midt ibland törnen, som växte upp tillsammans med säden och förkväfde den. Här är således ej fraga om stora törnbuskar, sådana som herr S. såg på det af honom beskrifna sädesfältet, utan om törnerötter, som vid åkerns plöjning förblifvit orubbade. Man anser sig i Palestina ofta ha gjort nog, om man afluggit törnbuskarne jämnt med jorden. — ἐπὶ τῇν γῆν ἀγαθήν god, djup jord. καρπὸν ἑκατονταπλάσιον, hundrafaldig frukt. Mtt. har: »dels hundrafaldt, dels sextiofaldt, dels trettiofaldt». ὁ ἔχων ὦρα; ett till aktgifvenhet, eftertanke och själfpröfning manande ord, med hvilket Frälsaren vanligen i stället för all »tillämpning» slutar sina liknelser. — På jordmånens beskaffenhet beror sädeskornets öde. I det första jordstycket gror det ej. Då groningen icke börjat, kunna de yttre orsakerna till tillintetgörelse, de förbigående och fåglarne, vinna öfvertag. I det andra jordstycket uppspirar säden, men då roten strax möter stengrunden, kan den icke utveckla sig i förhållande till stängeln, och så snart solen har uttorkat det tunna jordlagret, dör plantan. Sädeskornet utvecklas i det tredje jordstycket till ax, men törnet kväfver det, förr än det satt kärna. Tillintetgörelsen kommer således i det första tillfället af två yttre orsaker, i det andra af en yttre och en inre, ändtligen i det tredje fallet af en rent andlig orsak. I det fjärde slaget af jord genomgår plantan lyckligt hela den regelmässiga utvecklingen. Lukas nämner blott höjdpunkten af fruktbarhet, Mtt. och Mk. anföra ock de ringare »graderna». (Godet).

Vv. 9—11 utgöra ett mellanstycke mellan liknelsen och dess utläggning. På lärjungarnes fråga om liknelsens betydelse svarar Herren genom en undervisning om ändamålet med detta lärosätt, nämligen att dölja eller beslöja sanningen för

dem, som äro oskickliga för densamma. — *ἐμὴν δέδοται γινῶναι*, eder är gifvet att förstå, icke i följd af något föregående ovillkorligt rådslut, utan på grund af lärjungarnes inre författning och deras trohet mot sanningen: därför att de hade, blef dem gifvet (Mk. 4: 25). — *μυστήρια*, Guds rikets hemligheter, de i frälsningsrådslutet ingående gudomliga tankarne, de himmelska tingen. Dessa äro hemligheter, möjliga att lära känna endast genom gudomlig uppenbarelse. — *τοῖς δὲ λοιποῖς*, de öfriga, de utanför stående (jfr Mk. t. d. st.), de, hos hvilka de inre förutsättningarna för sanningens mottagande saknas = de, som icke hafva, och därför icke få mera utan mista det, de hafva. — *ἴνα, πᾶς* *ὅτι* *de seende icke o. s. v.* Det ingär således en gudomlig teleologi i dessa människors förblindelse. Den utgör en Guds dom öfver dem. Då de ej velat mottaga kärlek till sanningen, så är det Guds vilja, att de skola få den sig meddelad beslöjad, såsom en gåta, på det de icke skola förstå, men ock just så hindras från att på henne förgripa sig. Ett skärpande af denna dom är, då människorna få sig tillskickad en kraftig villfarelse, att de skola tro lögnen (2 Tess. 2: 10—12). Herren hade förut talat oförblommeradt till alla utan undantag; detta var det allmänna på samma gang som till hvar och en enskild riktade frälsningstillbudet. Nu kommer den andliga siktningsens tid, då sanningen meddelas i en form, som gör den tillgänglig endast för dem, som bruka allvar.

V. 12. *οἱ ἀκούοντες* (annan läsart *ἀκούσαντες*) (*καὶ μὴ συνιέντος* Mtt. 13: 19, icke förstår det; det är för honom ett så främmande och obegripligt tal, att det alls icke kan erhålla något fäste i honom), de höra, de komma till ordet, äro icke från början dess fiender, men det kommer ej längre än till blotta hörandet. Nädestillbudet halkar förbi deras känslolösa hjärtan; ordet blir liggande likasom utanpå dem. Därföre kan djäfvulen lätt snappa bort det, taga det undan deras uppmärksamhet, ja, ända till det flyktigaste minne däraf. Fåglarne = lättsinniga, ostadiga och onda tankar plocka bort det; också onda människor hjälpa till.

V. 13. *οὐ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας κτλ.* Ytliga, lätttrörda känsломänniskor. De falla lätt till, visa mycken lifaktighet och synas lofva mycket för Guds rike. Men hjärtat har icke blifvit grundligt krossadt och förödmjukadt, viljan icke allvarligt gripen och böjd. Därföre uthärda de ej i pröfnings dagar. Här är närmast fråga om anfäktning i följd af smälek och förföljelse för Herrens skull. I allmänhet vilja och kunna dessa människor icke *lida* något i sin kristendom eller för Jesu skull.

V. 14. *τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας*, bland törnen. Här saknas ej djup jord, men väl redlighet. Ogräset har blifvit afmejadt, men dess rötter äro kvar och skjuta djupt ner = vissa synder och lustar behållas. Man har icke velat låta *all* synd i hjärtat för sig uppenbaras och dömas såsom synd; man behåller och närar hos sig kärleken till vissa skötesynder. Dessa i början omärkliga, men efterhand vinna de allt större styrka, taga slutligen alldeles öfverhand, utsläcka frälsningsbekymret, så att allt allvar upphör, och förr eller senare framstå de såsom syndens och världens trälar. De äro människor med från början delade hjärtan, och på dem blir det uppenbart, huru omöjligt det är att vara hustjänare åt två herrar, som hvar för sig fordrar *hela* människan.

V. 15. *ἐν τῇ καλῇ γῇ* — *ἐν καρδίᾳ καλῇ κτλ.*; i den goda jorden, i ett rättsinnigt och godt hjärta, tillredt för och dugligt att mottaga och till frukt bringa det himmelska utsädet. Hos dessa människor grundlig frälsningsangelägenhet, upptagande af ev. i viljans djup, obetingad hängifvenhet åt den frälsande nåden och sanningen i Kristus. De bära frukt; det blir verkligt lif i Kristus och ett nytt väsen hos dem, och de frambringa andens frukter under helgelsens fullbordande med allt tålamod. De tröttna icke hvarken i följd af ombytlighet och lättsinne eller i följd af lidande och möda i Herrens tjänst. De både börja och sluta i anden¹⁾.

1) Herren framställer i denna liknelse människornas förhållande till Guds ord, sådant det faktiskt äger rum. Han angifver ej, *hvarför* somligas hjärtan äro såsom en hård tilltrampad väg o. s. v., under det att några äro en god jordmån. Att emellertid ingen i detta hänseende är, hvad han är, på grund af Guds

Hvilken är nu den Guds rikes hemlighet, som Herren i denna liknelse avslöjar? Denna, »att förkunnelsen af ev. om riket till sin verkan enligt sin natur såsom en rent andlig kraft är betingad af deras hjärtebeskaffenhet, till hvilka förkunnelsen utgår, och därför måste blifva lika mångfaldig, som åhörarnes hjärtebeskaffenhet vid hvarje tillfälle är». Detta var för lärjungarne en hemlighet, något, som de icke hade väntat, och som för dem måste ha förefallit högeligen främmande. Ty enligt den allmänna af dem delade föreställningen skulle ju Messias genom en yttre maktbevisning af en säker och alltomfattande verkan upprätta riket i härlighet. Men om parabeln i första hand äger blott denna nu antydda allmänna innebörd, så får man dock ej mena, att talet om fyra olika slags jord icke har någon vidare betydelse eller vikt, och att den af densamma lämnade tolkningen skulle vara misslyckad. Så påstå några tyska utläggare (Weiss). Enligt desse skulle tolkningen ha uppkommit genom ett missförstånd af lärjungarne och af en senare tradition lagd i Jesu mun. Denna kritik dömer sig själf. Fastmera måste vi anse framställningen af ordets fyrfaldiga verkan på människohjärtan för någonting väsentligt i liknelsen. Den stegring i skildringen, som framträder i denna fyrfaldiga verkan — från alls ingen mottaglighet för ordet till dess gömmande i ett ganska godt hjärta — är så pointerad, att det tydligen varit Herrens mening att betona detta förhållande, och såsom ordet hos dem, hos hvilka det ej kommer till frukt, på tre olika sätt mottages, så blir ock fruktbärandet hos dem, hvilka mottaga det, af tre olika grader (enl. framställningen hos Matt.). Särskildt vid den homiletiska behandlingen af parabeln är detta moment beaktansvärdt.

Perikopens homiletiska grundtanke kan i allmänhet uttryckas genom dessa Frälsarens ord: *Sen till, huru I hören!* eller: *icke därpå, att man hör, utan huru man hör Guds*

ovillkorliga rådslut och tillskyndelse, eller därför att de af honom blifvit skapade så och icke annorlunda (gnosticismens hyliska, psykiska och pnevmatiska själar), det faller af sig själf.

ord beror delaktigheten af Guds rike. — Eller: likasom i naturens, så betingas ock i nådens rike frukten af en sådd ej blott af utsädet's beskaffenhet utan ock af den jordmåns, i hvilken det faller.

Homiletiska vinkar. V. 4. Huru ofta omgafs ej Herren af stora skaror, som brunno af begär att lyssna till hans väldiga ord och skåda hans mäktiga gärningar! Men endast få blefvo hans verkliga lärjungar. Godt är det visserligen att många komma för att höra, men ett andligt nyktert sinne gör sig detta oakadt inga illusioner om omvändelser i massa. Det visar andligt oförstånd och obekantskap med Guds rikets natur och lagarne för dess utveckling, då man lägger an på stora och hastiga notvarp, hvarigenom hopar af människor skola plötsligt dragas in i Guds rike. Hvad än därigenom ästadkommes af yttre sken, sanningen lider alltid däraf, och arbetet för Guds rikets uppbyggande förvandlas till ett affärs- och handverksmässigt stök, som neddrager det heliga i det jordiskas orenhet. I längden skall det ock visa sig, att därigenom Guds sak lider skada, och understundom mycket större skada än den, otron kan tillfoga den. — Men huru angelägen är ej Herren att begagna de honom af Fadren gifna tillfällen att utså himmelrikets säd (Mk. 4: 2; Matt. 9: 36)! Ehuru han vet, att endast få skola rätt mottaga hans ord, så lärar och predikar han dock med en ifver, som om han väntade de största skördar. En maning till alla lärare och predikanter! Bruka de förevarande tillfällen till sannings förkunnande med all flit och trohet, och spörj därvid ej för mycket efter frukten! Dess givande är Guds sak; oss tillhör det blott att vara trogna.

Vv. 5 & 12. När Herren ser de stora skarorna omkring sig, stormar han ej på dem med eldiga väckelserop för att ästadkomma en religiös exaltation; han förtäljer liknelsen om sädesåkrarne. Därmed drifver han sina åhörare's tankar inåt till djupt begrundande och själfpröfning. Icke att *många*, lika mycket huru pass bevändt det kan vara med deras omvändelse, måtte sluta sig till honom, åsyftade han; han menade aldrig, att »mängden skall göra det». Ett *rent* hvete ville han i möjligaste mätto vinna. Slå vatten öfver all oren andlig hänförelse! Guds sak tar endast skada af den. Men vårda väl den sanna hänförelsen med dess evighetsallvar, dess ödmjuka, hängifna offervillighet, ty utan den uträttas inga väldiga gärningar i Guds tjänst. — De människor, hvilkas hjär-

tan äro såsom en tilltrampad väg, få lika väl Guds ord som de, hvilka äro en god jordmån; Herren går intet hjärta förbi; han vill, att alla skola frälsas och komma till sanningens kunskap. Men huru många människors hjärtan äro ej såsom hårdt tilltrampade vägar! De höra och höra om igen det lefvandegörande ordet, men det är för dem ett dött tal, såsom ett främmande tungomål: orden, ljudet, fatta de väl med sina öron, kunna också ha dem i minnet såsom en inlärd läxa, men det med orden betecknade, själfva saken, finns ej till för dem. Detta, emedan hos dem icke finns någon *vilja* till frälsning, något sinne för sanningen, utan idel andlig slöhet och försoffning. Så kan ordet med sin ljuskraft icke tränga in i deras själar, och det tages hastigt ifrån dem, och det så grundligt, att det är, som om de alls ingenting hört. Och huru påpasslig är ej själarnas fiende att plocka bort de himmelska sädeskornen! Hans fördolda inflytande på dessa »vägmänniskor» är lika säkert verkande, som han har en fri och öppen tillgång till deras hjärtan.

Vv. 6 & 13. Framför allt under tider af mäktiga andliga väckelser blir skaran af de människor stor, hvilka Herren liknar vid en klippa med ett tunt lager af jord uppå. Lättrörda, som de äro, upptaga de ordet i sin fantasi, som gripes af evangelii skönhet och härlighet. Lifliga andliga känslor uppstå hos dem; de bifalla sanningen med glädje, följa ifrigt den hopen, som högtid håller, och kunna vara mycket beställsamma i allt yttre kristendomsväsen och -verkande. De synas aldrig blifva mätta på att »vara med» i böne- och andra uppbyggelsemöten och tyckas understundom glömma allt för sin kärlek till evangelium. Det grönskar härligt på klippgrunden. Men denna är kvar okrossad. I viljan är ingen grund lagd; allt spelar på ytan. Så komma pröfningarna. Smäleken fläckar deras namn och rykte; kallsinnighet och motvilja möter dem från gamla vänner, känslosvallet lägger sig, ordet förlorar nyhetens behag, de börja finna det tomt och »tråkigt», och deras andliga njutningslystnad får ej längre någon näring. Då blir det ofta lika fort slut med deras kristendom, som den hastigt syntes uppblomstra, och efter en tid finner man dem kanske bland bespottarnes hop. — Se till, *huru* du hör! Här gäller lydaktighet och icke fantasier, allvar i kampen för att kunna tränga igenom den tränga porten och icke svärmiskt känslorus eller känslösamt andligt prat. — Misstro det, som i kristligt afseende blir fort och lätt färdigt och i det yttre gör mycket väsen af sig! Det, som skall byggas för evigheten, måste ha djup grund. Eken växer

långsamt, men den blir månghundraårig, under det att träd, som hastigt skjuta upp, ha kort lifstid. — Kristendomens väg är smal, likasom dess port är trång. Hvar och en, som vill höra Kristus till, måste reda sig till frestelse. Lidandet är en sol, som, då den bringar den goda i god jordmån nedmyllade säden till mognad, förtorkar den, som inga rötter har. Under korset tillväxa Herrens rätta lärjungar i nåd och kraft, men korset bryter ock ryggen af de underhaltiga. — Mången äkta kristen, som i medgångsdagarne syntes mycket obetydlig, framstår under korsets tunga dagar som en hjälte, redo att löpa vägen, och som ett sannskyldigt kar till heder, under det att mången, som under solskenstiderna tedde sig såsom en väldig ande, krymper ihop och blir till intet, när nöd påkommer.

Vv. 7 & 14. På ett åkerstycke kan allt se vackert ut på ytan, men icke desto mindre kunna talrika och starka ogräsrötter bilda ett nät icke långt under denna vackra yta. Så ock med människan. Hon kan ha djup nog i sin själ, och ordet kan ha fattat fäste i hennes hjärta; hon saknar ej ett visst allvar och kan ha af sanningen förnummit en kraft, som tycks ha öfverväldigat henne. Men hemligen ligga där vissa ogräsrötter bredvid den goda säden i hennes hjärta. De farliga världsomsorgernas rot kan ligga där, men dold under namnet af klok omtanke och praktisk duglighet och handlingsdrift. Rikedom, som antingen äges eller eftersträfvast, fångslar med en afgudisk åtrå att få mera eller af en afgudisk belåtenhet däröfver, att man äger mycket, men den får ej nämnas vid sitt rätta namn, den får ej heta den svekfulla mammon, utan Guds välsignelse. — Lifvets vållust, njutningsbegäret, särskildt i dess finare, med sträng ärbarhet väl förenliga former, i förening med räddhåga för allt, som kan störa ens lugn, och framför allt för hvarje verklig försakelse, håller man kvar, men det prydes med det vackra namnet af ett från trälldomsväsen och fariseiskt myggsilande frigjort, evangeliskt sinne. Med lifvet i Kristus vill man förena lifvet i dessa begärelser. Man menar sig både kunna och böra förena dem bägge, ty att gå längre i sitt kristendomsallvar, än man gör, skulle föra till svärmeri. Man ser icke i sina finare lustar skadliga ogräsrötter, man dömer och bekämpar dem ej såsom svåra frestelser, än mindre såsom verkliga synder och själens fiender, man underhandlar i stället med dem, och så — ja, så få de bo kvar i hjärtat. Till en början synas de ej medföra någon fara. Kristendomen synes utveckla sig kraftigt hos dessa människor, man upptäcker väl ju mer och

mer små fula drag af världssinne, njutningslystnad eller girighet, men man anser dem för fel och brister, som äro förenliga med sann kristendom: hvilken kristen är väl fri från skröplighet och fel? och så förfar man skonsamt med dessa afgudar. Men efterhand tar världslustan helt och hållet regementet, och då blir det för hvar och en upplyst människa klart, att det är dessa törnen, som gifva åkern dess karaktär, att dessa »halfkristna» äro köttets och världens trålar. Understundom göra de hvarken för sig själfva eller andra någon hemlighet af, att de kastat kristendomen öfver bord: »de ha efterhand nyktrat till från allt svärmeri». Men ofta äro de själfva de enda, som säga om sig: »det står väl till». Deras själfbedrägeri kan i själfva verket gå till det otroliga. — Vakta dig för det olycksaliga försöket att tjäna Gud med ett deladt hjärta! Är du redlig, så att du vill *helt* lämna dig åt din frälsare, då skall din skröplighet ej hindra honom att af dig göra ett kar till heder, men falskhet i anden fördärfvar allt. — Haf akt på, hvilka rötter uppspira på ditt hjärtas åker! Var rädd om din inre helgedom! Rensa ut det onda, som du får sikte på, innan det skjuter så djupa rötter, att det icke kan ryckas upp! Kela ej med synden! Håller du dig af hjärtat till din frälsare, så skall du ej sakna nåd och kraft till seger: han verkar med viljan också gärningen efter sitt goda behag.

Vv. 8 & 15. Den goda jorden, det frälsningstörstande hjärtat, den nådehungrande anden. Här är god jordmån för evangeliis säd. Många stora synder kunna betunga detta hjärta — så publikanen, synderskan vid Jesu fötter, röfvaren på korset —, det skall icke hindra nådens verk, blott själen kommer till Jesus och upptar hans ord i sig med full öfverlåtenhet åt hans barmhärtighet. — Sådana människor behålla ordet — inga inre eller yttre fiender få ta det bort — de hålla fast däri och låta det få makt och välde öfver sig. Då blir där frukt: sann omvändelse, rening från det onda samvetet och ett nytt lif, som stärkes under ett fortfarande behållande af lifvets ord. Men tålmod är af nöden. Man får ej vänta hastig mognad, icke tröttna, därför att man tycker sig växa alltför långsamt, ja, kanske icke växa alls, icke släppa sitt fäste, fastän man alltmer får nöja sig att tro utan att se. Man får ej vara korsskygg eller blifva otålig, då kampen synes snarare blifva svårare än lindrigare. Ju större kraft och gåfvor, desto större uppgifter att lösa. — Många äro icke dessa äkta sanningsmänniskor men desto dyrbarare för Gud.

Vv. 9, 10. En lärjunge bör vara läraktig; det, som han ej förstår, därom bör han fråga sin mästare. Fråga, bed om ljus af Herren, då du umgås med hans ord! Han ensam kan uppenbara för dig dess hemligheter, och han vill det så gärna. Men fråga icke af förvett! Guds sanning får icke göras till föremål för nyfikenhetens framfusiga frågor. Den är gifven till frälsning. Du skall begära ljus: din själs uppbyggelse; hvad som ej tjänar därtill, är af föga nytta. — Guds rikes hemligheter upplåtas för dem, åt hvilka det är gifvet att förstå dem. Äfven här gäller det ordet, att ingen kan taga, utan att det varder honom gifvet af himmelen. Men å andra sidan må besinnas, att Gud gifver dem, som genom trohet i det lilla visat sig skickliga att rätt mottaga och använda, hvad han gifver. Var därföre mera angelägen att rätt bruka det, du redan undfått, än att förstå mera och mycket! Lydnad för insedd sanning är medel för högre ljus. — Guds ord har med sig dom; där det icke får verka förbättring, där förstockar det. De, som icke velat se, när ljuset bjöds dem, från dem skall ljuset tagas och de skola förblifva i det mörker, som de åt sig utvalt.

Predikoutkast.

1.

Inl. Jak. 1: 21.

Ämne. **Guds ords olika verkan hos olika människor.**

1. *Hos somliga människor vinner ordet alls ingen ingång.*

a) Deras hjärtan äro hårda och otillgängliga för sanningen, likasom en tilltrampad väg ej kan mottaga den på densamma sådda säden.

b) Likasom vid inträffadt regnväder några af de på en väg fallna sädeskornen kunna af vandrarnes fötter nedtrampas i smutsen och så blifva kvar; så kunna dessa människor ha fått plan-
tad i sig en viss bokstafskunskap i Guds ord, som då likasom nedtrampas eller nedmyllas i dem, men förblir liggande utan möjlighet att spira upp och sätta frukt.

2. *En del erfara mer eller mindre kraftiga intryck af ordet, utan att det dock med dem hinner längre.*

a) De upptaga ordet i sin inbillningskraft, dragas däraf och glädjas däråt, samt kunna ock i inbillning om, att detta är lif i Gud, gifva sig sken af andlighet.

b) Men såsom de alltid vilja hafva glädje af sin kristendom, så vända de sig från ordet, så snart lidande för dess skull drabbar dem.

3. *Hos andra kan nådens verk ha vunnit en begynt verklig framgång, men de bryta ej redligt med synden, som efterhand återtar sitt gamla välde.*

a) Guds ord verkar hos dem på djupet; de icke blott erfara väckelser, utan synas ock med förblifvande angelägenhet akta på Guds ord och gå framåt på omvändelsens väg.

b) Men de blifva aldrig verkligt redliga i sin ande; blunda för vissa finare skötesynder, som de ej vilja bekänna och öfvergifva, och hvilka, sedan de till en tid hållits tillbaka, efterhand återtaga sitt gamla välde, hvarvid dessa människors sista ofta blir värre än deras första.

4. *Några behålla ordet i ett ganska godt hjärta och bära frukt i tålamod.*

a) De följa Guds kallande nåd, så att de allvarligt inlåta sig med honom; de mottaga ödmjukt Guds dom i sina hjärtan och göra rättsinnig bättring; de fly med alla sina synder i Jesu nådesfamn och mottaga förlåtelse och lif i hans namn.

b) De fullborda helgelsen i Guds räddhåga och frambringa andens frukter i lif ochandel under troget förblifvande i Jesu ord.

2.

Inl. Ebr. 4: 1, 2.

Ämne. Ett förmaningsord till dem, som höra Guds ord: Sen till, huru I hören!

1. *Sen till, huru I hören, så att I icke låten djäfvulen strax taga ordet bort från edert hjärta!*
2. *Sen till, huru I hören, så att I icke låten det stanna vid blotta intryck af Guds ord!*
3. *Sen till, huru I hören, så att I icke låten ordets säd förkväfvast af omsorger, rikedomar och lifvets vällust!*
4. *Sen till, att I så hören, att I kommen att behålla Guds ord i ganska goda hjärtan och att bära frukt i tålamod!*

3.

Inl. 2 Kor. 1: 18.

Ämne. Huru det predikade Guds ord blir ja och nej hos olika åhörare.

1. *Nej hos dem vid vägen.*

a) Nej blir det i deras förstånd, ty de förstå det icke (Matt. 13: 19). Deras tankar äro så flyktiga, att de ej ens lämna någon verklig uppmärksamhet åt Guds ord. Ha de i följd af uppfostran fått någon bokstafskunskap i Guds ord, så hafva de ej mera andligt förstånd för det, ty det finnes hos dem ingen själf tillämpning.

b) Det är nej i deras hjärta och vilja, så att de aldrig träda i något slags lydnadsförhållande till ordet. Tänka de någon gång på religionen, så faller det dem aldrig in, att denna kan vara något annat än en viss åsikt, som ingenting har att göra med lifvet. Att Guds vilja förstås, endast i samma mån den lydes, är något, som aldrig skulle komma i deras tankar. Så är då till ordet idel *nej* i deras hjärtan.

c) Detta därför, att deras hjärtan i andligt afseende äro såsom en hård, allfaren väg. Hjärtat är hårdt i följd af syndavapor och falska begrepp och föreställningar. De gifva sig ingen ro och stillhet vid ordet, ty fåfängliga tankar och köttsliga lustar och ett oafbrutet världsväsens omsorger äro i jämn och brådskande rörelse i deras inre, så att deras hjärtan likna en lifligt befaren väg eller gångstig.

2. *Först ja, sedan nej hos dem på hälleberget.*

a) *Ja*, i ett lifligt bifall till Guds ord och ett beställsamt sysslande med andliga ting. Där saknas ej erfarenhet af ordets kraft i andliga rörelser och intryck, som *kunde* blifva början till sann kristendom. Där finns så till vida tillämpning af ordet, att människan förstår, att det angår henne, och att det är nödigt att mottaga det. Där saknas ej tecken till, hvad som brukar framstå såsom frukt af den omvändande nåden i en börjad inre och yttre förändring.

b) Sedan *nej*, då det gäller att i sanning lyda Guds ord under allehanda inre och yttre hinder och frestelser. — Nej, då det gäller att göra allvarlig bättring och låta afkläda sig allt eget. Nej, då det fordras att tåligt lida förföljelse för Jesu skull. Nej, då det gäller att i andra stycken gå in i en verklig själförsakelse och följa Herren.

c) Detta därför, att människan i andligt afseende är såsom en med ett tunt jordlager betäckt klippa. Lättrörd, men ock lättsinnig; beställsam utan allvar; böjlig utan fasthet; liflig men utan uthållighet.

3. *Ja och nej hos dem, där ordet faller bland törne.*

a) *Ja*, i Guds Andes begynta och till en tid med välsignelse fortsatta nådeverk. Icke blott bifall till ordet, utan ock ett sökande efter Guds rike. Icke blott kallelseinttryck, utan ock bättringssorg. Icke blott flyktiga besök hos Herren, utan ett fortfarande inlåtanande med honom i bön. Icke blott delvis ändring i det yttre uppförandet, utan ock begynnelse till en ny gestaltning af lefvernet.

b) *Nej* på samma gång i underfundigt fasthållande af någon eller några finare köttets lustar. Lustar, som bemanthas med skenet af det lofliga: girighet, som får heta trohet i det timliga; njutningslystnad, som får namn af ev. frihet. Lustarna behållas, då de icke erkännas såsom synd och öfvergifvas såsom själafördärfliga. De växa då samtidigt med ordets säd, men fortare, så att de slutligen alldeles fördärfva den.

c) De äro därför såsom en af törnerötter besvärad jordmån. Djupa verkningar af ordet, men ingen redlighet, och därför kan Guds verk i längden icke ha framgång, ty Gud kan och vill ej bo i en arg själ.

4. *Idel ja och amen hos dem, där ordet faller i god jord.*

a) *Ja* och amen af *allt* hjärta till *allt* Herrens ord. Innerlig och odelad öfverlåtenhet åt den i ordet förehållna nåden och sanningen och dennas innerliga tillägnelse, så att den ingår i hjärtat med sin ljus- och lifskraft och blir en verklig spis för själen. Mottagande af allt Guds ord, såväl dess domar och tukt som dess loften och maningar.

b) Då blir ordet likasom ja och amen åt sig själf, i det att det meddelar, hvad det lofvar, framskaffar, hvad det fordrar, och slår sina rötter djupt och grundligt i hjärtats jordmån, växer upp och bär frukt i ett rättsinnigt väsen i Kristus Jesus.

c) Detta, emedan hjärtejordmånen är god, ägnad att låta ordets säd utveckla sin fulla lifs- och växtkraft: djup nådehungre, redlig, allvarlig vilja, samvetsgrannhet.

4.

Ämne. **Ordet och människohjärtat.**

1. *Ordet och det hårda hjärtat.*
2. *Ordet och det veka, men lättsinniga hjärtat.*
3. *Ordet och det delade hjärtat.*
4. *Ordet och det ganska goda hjärtat.*

5.

Ämne. **Hvad lär oss liknelsen om sädesåkern om Guds rike?**

1. *Att det icke skall komma till stånd genom några stora maktuppenbarelser, utan genom ett stilla andligt såningsarbete.*
2. *Att det skall mycket olika mottagas och endast af få så mottagas, att det kommer till sin fulla kraft.*

Fastlagssöndag.

Denna söndag bär utom namnet quinquagesima också namnet Esto mihi efter den i katolska kyrkan vanliga introitus, hämtad ur Ps. 31: 3 f.: »Esto mihi in Deum protectorem et in locum refugii, ut salvum me facias, quoniam firmamentum meum et refugium meum es tu». Då evangeliet på denna söndag med sin förkunnelse om Jesu lidande såsom nära förestående inleder hela fastlagstidens predikan, så kan den betraktas såsom porten till denna tid. Denna räknas dock egentligen först från och med quadragesima = 1 söndagen i fastan, eller noggrannare från onsdagen efter fastlagssöndagen. Från denna dag till palmsöndagen äro 40 dagar; så länge räckte den egentliga fastetiden i den gamla kyrkan och ännu i dag i den romerska. Däraf namnet quadragesimalfastan.

Utom förkunnelsen af Kristi lidande innehåller vår perikop berättelsen om botandet af en blind. De bägge delarne af evangeliet sta väl icke med hvarandra i något yttre sammanhang, men desto mer hänga de, sedda från andlig synpunkt, tillsamman. Ty såsom Herren öppnade den blindes ögon, då han var på vägen till sitt kors, så *måste han också gifva oss andlig synförmåga, om vi skola kunna rätt betrakta och förstå hans lidande*. För den naturliga människan är och förblir talet om korset en dårskap.

Text: Ev. Luk. 18: 31—43.

Exegetiska anmärkningar. Evangeliets första del, vv. 31—34, handlar om Jesu förkunnelse af sitt nära förestående lidande. Den andra delen, vv. 35—43, innehåller berättelsen

om den blinde tiggarens botande. Det var under Jesu sista vandring till Jerusalem, de bågge händelserna inträffade. Utgångspunkten för denna resa var trakten vid Efrem, dit Herren dragit sig tillbaka efter Lasarus' uppväckande från de döda. Markus berättar (10: 32), huru Jesus vandrade i spetsen för sina lärjungar, hvilka följde honom »bäfvande». Herrens allvarliga ord med anledning af den rike ynglingens tillbakavikande, då Jesus kräde af honom försakelse af hans jordiska ägodelar, hade slagit dem med en bestörtning, som förökats af Herrens varnande svar till Petrus, då denne frågat honom, hvad han och hans medlärjungar skulle få därför, att de öfvergifvit allt och följt honom (Mk. 10: 28—31; Matt. 19: 27—30). Och långt ifrån att gifva några mildrande förklaringar, kallar Jesus de tolf afsides från de öfriga och säger till dem:

Vv. 31—33. ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα κτλ. Genom ordet ἰδοὺ, *se*, antyder Herren, att det han går att säga, är af högsta vikt och kräver lärjungarnes hela uppmärksamhet. »Allt skall fullbordas, som genom profeterna är skrifvet om (eg. »för», likasom till regel för) människosonen». Lukas hänvisar i allmänhet icke till profeterna såsom Matteus, hvilken skref för judekristna. Här gör han det dock. Äfven för honom, hedningarnes evangelist, var det ett behof att angifva, huru profeterna just hafva framställt den *lidande* Messias, huru Kristi lidande icke var någonting tillfälligt eller uteslutande beroende på allehanda yttre förhållanden, utan att Kristus var efter Guds fastställda råd utlämnad (Ap.G. 2: 23). Vårt ställe, likasom så många andra i nya testamentet, antyder för öfrigt, hvad profetierna voro för Herren med afseende på hans görande och låtande: de voro för honom de klara uttrycken för Faderns vilja, hvilken han med den fullkomligaste insikt och mest obetingade hängifvenhet lydde. — παραδοθήσεται γὰρ κτλ., öfverlämnas, nämligen såsom brottsling, åt hedningarne, hvilka ock skola på det skoningslösaste och grymmaste sätt behandla honom såsom sådan. — ἐμπαυχθήσεται, begabbas, hånas; ὑβρισθήσεται, behandlas med rätt öfvermod och våld = öfvermodigt

skymfas. — ἐμπινσθήσεται, eg. nedspottas; den högsta grad af skymfligt behandlingssätt. — μαστιγώσαντες, sedan de gisslat, hudflängt honom. Det romerska gisslet var ett fruktansvärdt tortyrredskap; det sönderslet kroppen. Det var romersk rättssed, att den till korsfästelse dömd först måste undergå denna tortyr. — ἀποκτενοῦσιν, döda honom; Matteus har (20: 19) σταυρῶσαι, korsfästa, ett dödsstraff, som icke brukades hos judarne, ehuru hos dem de redan afträttades kroppar upphängdes på en påle (jfr 5 M.B. 21: 22, 23; Gal. 3: 13). — τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, på tredje dagen uppstå. Endast i sammanhang med uppståndelsen är Kristi död af frälsande kraft.

V. 34. καὶ αὐτοὶ κτλ.; de förstodo alls intet af det sagda. De fattade tvifvelsutän själfva orden, men föreställningen om, att Messias skulle lida och dö, var så främmande för dem, så stridande mot alla i dem inplantade tankar, så orimlig och så motbjudande för deras hela håg och vilja, att den omöjligen kunde få fäste i dem. Det var dock icke första gången Herren nu förkunnade för dem, hvad som skulle öfvergå honom. Tvenne gånger förut hade detta skett (jfr Matt. 16: 21; 17: 22; Mk. 8: 31; 9: 31), men då lika litet som nu hade de öra för denna sak. Ja, Jesu ord halkade till den grad förbi deras uppmärksamhet, att enligt Markus (kap. 10: 35 ff.) Sebedeus' söner och deras moder omedelbart efter Herrens sista förkunnelse af sin förestående smädefulla död kunde i mänskligt fåfängliga höghetstankar utbedja sig de förnämsta äreställena i hans rike. Man har ock från visst håll funnit lärjungarnes oförstånd och otro i detta hänseende så obegripliga, att man påstått, det Jesus omöjligen kan ha med tydliga ord förutsagt sin död och därpå följande uppståndelse. Evangelisternas tal därom skulle vara dikt, beroende på en sen, förfalskad tradition. Men den, som vet, huru svårt, ja, i visst afseende alldeles omöjligt det är att betaga en människa fördomar, i hvilka hon med hela sin själ lefvat sig in, och hvilkas öfvergifvande vore att på visst sätt offra sig själf, hela sitt lif, han finner lärjungarnes otro alldeles icke obegriplig.

Vv. 35—39. Berättelsen om den blindes botande företer åtskilliga harmonistiska svårigheter. Enligt Matt. 20: 29—33 botade Jesus två blinda och enligt Mk. 10: 46—52 likasom Lukas *en* sådan sjukling, hvars namn af Markus angifves vara Bartimeus. Lukas och Markus skilja sig likväl däri, att enligt den senare skulle Jesus ha botat honom vid *utgåendet* från, under det att vår text säger, att detta skett vid hans *inträde* i Jeriko. Denna skiljaktighet försvinner dock, om man med L. Harms (Pred. på fastlagssöndag) antager, att den blinde Bartimeus, sedan han fått veta, att det var Jesus, som gick där fram, börjat ifrigt anropa hans hjälp, samt under ett fortfarande ropande efter honom och trots folkets försök att tysta honom följt efter honom, ända till dess han kommit ut ur staden, då Jesus stannat, kallat honom till sig och botat honom. Svårare är att förena de olika uppgifterna hos Matteus å ena sidan och Markus och Lukas å den andra. Att de bägge sistnämnda omtala endast en blind, under det att Matteus talar om tvenne, synes vara en olöslig motsägelser. Måhända torde det dock förhålla sig så, att Bartimeus var hufvudpersonen, den, som började anropa Jesu hjälp och åtföljdes af den andre, som blott instämde i den förres bön. Bartimeus var förmodligen personligen känd af lärjungarne, något, som tämligen tydligt synes däraf, att hans namn omtalas. Kanske blef han ock efter Herrens förhärlikande en framstående medlem af den kristna församlingen. Det vore då icke så underligt, om Markus och Lukas endast fästade sig vid hans botande, hvarvid det ej behöfde vara uteslutet, att också den andre undfick samma välgärning. Markus' och Lukas' berättelser innehålla då ingen motsägelser mot, utan äro blott icke så fullständiga, som den af Matteus framställda. — *ὁ υἱὸς Δαβὶδ*, Davids son = Messias. Folket hade (v. 37) sagt: Jesus Nasareern; den blinde däremot hyllar honom såsom Davidssonen. Han ser i honom något annat och mera än blott profeten från Nasaret. — *ἐλέησόν*, förbarma dig; vill du, så kan du (Matt. 8: 2). Tron på Jesus såsom Davidssonen innefattar tron på honom såsom den barmhärtige hjälparen, för hvilken ingen nöd är för svår att afhjälpa. — *ἐπετίμων*,

näpste, snäste honom för att bringa honom till tystnad; de funno hans högljudda ropande opassande och framfusigt både med hänseende till honom själf, då han var en tiggare, och med hänseende till Herren, som just vid denna tid var föremål för den största vördnad å folkets sida. »Men han ropade mycket mer»: trons art att framtränga ifrigare, i samma mån hindren hopa sig.

Vv. 40—43. *σταθεῖς*, stannade plötsligt och bjöd, att den blinde skulle föras till honom. En viss högtidlighet i detta Herrens tillvägagående, och det väl hufvudsakligen för folkets skull, inför hvilket Jesus genom sitt intåg i Jerusalem snart skulle framställa sig såsom Messias. — »Hvad vill du att» o. s. v., en fråga, afseende att framkalla en bekännelse af den blinde, men ock ett uttryck af den konungsliga höghet, hvarmed Herren likasom ställer hela rikedomerna af sin makt till förfogande åt den blindes tro. — »Haf din syn, din *tro* har frälst dig». Det var Herrens makt, som gaf hjälpen, men *genom* den blindes tro; tron mottager och undfår likasom till sitt innehåll den frälsande kraften (jfr. Ebr. 4: 2 b). Utan tron har Herrens nåd och makt intet tillträde till och ingång i människan. — *σέσωκέ*, »frälst dig» = har bragt dig helbräddagörelse. »Ehuru hans lif icke hade varit i fara, brukar Jesus dock detta uttryck, på det att han skulle förstå, att denna helbräddagörelse är begynnelsen till hans frälsning, om han eljest kan bevara det band, som nu är knutet mellan honom och Frälsarens person». (Godet). — »Och strax fick han sin syn»: ord och verk och sammanfalla hos Herren, ty hans ord är uttrycket för och bäraren af hans vilja, som är idel makt: »när han säger, så sker det, när han bjuder, så är det gjort». — »Jesus tillåter Bartimeus att gifva sin tacksamhet fritt lopp och tillstodjer honom att högljudt uttrycka sin beundran och glädje. Den stämning, åt hvilken mängden här hängifver sig, är ett varsel om dess stämning på palmsöndagen, denna anteciperade pingst. *δοξάζειν* har afseende på Guds makt, *αἰνεῖν* på hans godhet». (G.).

Endast den, som af Herren fått andligen öppnade ögon, kan rätt fatta hans lidandes och döds hemlighet; omkring denna tanke måste den homiletiska behandlingen af texten röra sig, för så vidt den skall omfatta texten i dess helhet.

Homiletiska vinkar. V. 31. Jesus visste, att hans lärjungar skulle förargas, taga anstöt af hans lidande. Ehuru han nogsammt såg, huru litet hans förutsägelser därom hos dem funno ingång, så upprepar han dem dock. Han gjorde därmed allt för att bevara dem i den stundande svåra frestelsestunden, och fastän de för tillfället ej kunde förstå och göra sig till godo hans ord, så blefvo dessa dock ett mäktigt stöd för deras tro, när han efter vunnen seger blef dem återgifven. När de *då* erinrade sig hans förutsägelser, i hvilket härligt ljus måste ej deras mästare framstå för deras hjärtan! — Uppfyllelsen af profetiorna förklarar dem. När den kommer, skola vi å ena sidan förundra oss öfver Guds härlighet och å den andra öfver vårt eget oförstånd och vår tröghet att tro. — Jesus gick upp till Jerusalem med klart medvetande om, hvad där skulle öfvergå honom, samt besluten att öfverlämna sig i människors händer. Här är ett mod, i samma mån öfverskridande allt vanligt mänskligt mod, som Herren handlar efter lugn öfverläggning och med stilla besinning utan denna uppjagade hänförelse, som drifver människor att underkasta sig de svåraste lidanden och gör dem för dessa känslolösa eller likgiltiga, att nu ej tala om dem, som med svärmisk stolthet och själftaget kasta sig i nöd och död. Hos Jesus däremot helig lydnad i inre samling, skild som han är lika mycket från trots, som från försagdhet. Ja, han är i sanning hjälten, lejonet af Juda, på samma gång som det tåliga Guds lamm, och det ena är han, därigenom att han är det andra: »Din vilja, min Gud, gör jag gärna, och din lag har jag i mitt hjärta» (Ps. 40: 9). — »*Allt* skall fullbordas, som är skrifvet genom profeterna om Människosonen». Ja, huru aktade ej Herren äfven i de skenbart obetydligaste ting på sin Faders i skriften nedlagda ord; huru formade han ej hela sitt lif i verkande och lidande efter detta ord! Akta du ock den heliga skrift högt, ja, såsom det högsta och bästa på jorden! Träng rätt djupt in i dess gudomliga innehåll, och låt det vara din själs spis! — Underbart är i Kristus profetian fullbordad. Men för den köttsliga blicken är både förutsägelsen och dess uppfyllelse något fördoldt. För Jesus åter fanns ingen dunkelhet i profetiorna; han hade de rätta ögonen för dem. I samma mån vårt inre öga upp-

låtes och vi undfå det andliga ljusets gafva, skåda vi ock idel klarhet, där vi förut endast sago obegripliga gator. — *Allt* skall fullbordas, som står skrifvet. Guds rad kan icke fela. Men de vägar, på hvilka han genomför det, äro underliga. Hvem anade, att det högsta mått af mänsklig ondska skulle blifva den i Guds plan upptagna faktor, genom hvilken hans frälsningsrad skulle bringas till fullbordan? Men ve Guds hands människor!

Vv. 32, 33. Han skall såsom en vanmäktig fänge öfverlämnas åt hedningarne, han, som har all makt i himmel och på jord! Han skall begabbas, han, hvilken all ära, ja, Fadrens egen ära tillkommer (Joh. 5: 23)! Han skall blifva ett föremål för råa syndares lagstridiga och hädande behandlingssätt, han, som är allas domare! Ja, han skall nedspottas, på det nedrigaste skymfas, han, i hvars namn Guds änglar med djupaste vördnad tillbedjande knäböja! Huru i viss mening föraktlig, huru litet att beskärma sig öfver, må vi icke med tanken härpa anse världens skymf och hån, då vi lida för rättfärdighetens skull! Böra vi väl anse oss för goda att utstå litet af den smälek, hvarmed Guds son blef öfverhöljd? Befinna vi oss ej i det högsta och förnämligaste sällskap, när vi lida spott och hån med Kristus? Därföre säger ock Herren: Glädjens och fröjden eder, då människorna bortkasta edert namn, sasom det ondt vore, för Människosonens skull. — Men ännu djupare ned i lidande och nöd visas Herren af profetian. Gissling, korsfästelse! Den förrymde slafvens straff, hans, som ansags sakna alla mänskliga rättigheter, eller röfwarens och mördarens straff, hans, som genom sina brott ställt sig själf utom människosläktet. Korset, galgen; djupare kunde det ej gå i förnedring. Men Guds son har adlat korset. Fran det fasansfullaste förbannelsetecken har det genom honom blifvit frälsningens banér. Välsignade kors, altare, på hvilket Guds lamm förblödde till var salighet! — Men korset är icke det sista. Uppståndelsen följer därpå och därmed härligheten. Det är i uppståndelsens ljus, korset har vunnit sin förklaring. Uppståndelsen har löst den mörka gåtan. Den säger, att korset var vägen till evig ära, att det förde till seger öfver synd och död. — Endast genom att stadigt fästa vår tros öga på den härlighet, för hvilken Kristi uppståndelse är en borgen, kunna vi finna tidens vedermöda lätt och villigt bära misskännandets, smädelsens och förföljelsens kors i Kristi efterföljd. Uppståndelsen är hoppets grundval. Att lida utan hopp är helvetet, men hoppet kan låta oss midt under lidanden och skenbara nederlag sjunga om seger, ja, låta oss erfara den eviga segerglädjens saliga försmak.

V. 34. Lärjungarne begrepo ej Herrens ord; de kunde det ej, emedan de ej *ville*. Huru snabba äro ej människorna att tro de vidunderligaste dikter, när dessa öfverensstämma med deras böjelser och önskningsar! Huru kan man ej öfverlämna sig åt de mest svindlande och orimliga företag och därvid våga gods och lif, så snart dessa företag innebära något för sinnen och böjelser tjugande! Å andra sidan, huru omöjliga äro ej människorna, när det gäller att tro det klaraste och mest bestyrkta af allt, så snart det strider mot de fördomar, som ingått i deras kött och blod! Med rätta har det blifvit sagdt: »Gentemot allt, som är de naturliga önskningsarna emot, blir sinnet slaget med en blindhet, som endast ett under förmår bota» (Riggenbach). — Förutsättningen för möjligheten af tro på Jesu ord om sitt lidande och sin död var, att lärjungarne skulle bryta med sitt föregående lif, med sina käraste meningar, som sammanvuxit med hela deras varelse; de måste undergå en fullständig inre revolution, måste in i den smärtsammaste död med afseende på hela deras förra askådningssätt. Därtill kunde icke Herrens blotta ord, om än aldrig så klara, föra dem. Först själfva hans lidande och död kunde detta. Da fingo de med honom dö; då först dogo deras högt flygande tankar och planer. — Så ock med oss. Icke ord utan först erfarenheten lär oss att bryta med vårt gamla väsen. — Hvarföre tror man ej på Kristus? Ty för att kunna det, måste man uppgifva sig själf, sitt gamla lif, och det vill man icke. Man har sina vetenskapliga och andra fördomar kärare än allt; hellre neka till det solklaraste, än att bryta med sig själf. — Salig emellertid den, som Herren tar i sin skola och hos hvilken han genom sin tuktan bereder rum för tron, såsom skedde med apostlarne.

Vv. 35—39. En blind tiggare vid Jesu väg, där han går till sitt kors! En träffande bild af den åt sig själf lämnade människan. Blind är hon; förstår intet af den nåd, korsets evangelium innefattar. Tiggare, utfattig är hon; utplundrad på allt sannskyldigt godt. Väl, att Jesus går fram, där hon sitter i sin hjälplöshet. Han är hjälpen. Och väl den, som sätter sig vid den väg, på hvilken Herren drager fram, i akt och mening att af honom få barmhärtighet. Han kastar ingen ut. — Den blinde *hörde* ett ovanligt sorl af människor; han *frågade* om orsaken. Kanske af nyfikenhet blott, kanske ock i följd af en underbar aning. — Ack, att människorna, när de icke kunna undgå att höra »bullret om den vägen», dock ville höra efter, göra sig bekanta med det, som förer

så mycken oro med sig på jorden. Kristendomen är så uppseendeväckande i sina verkningar, att det är en straffvärd försummelse och bevis på oförsvarlig likgiltighet för livets högsta fråga att icke däraf låta sig föra till en redlig undersökning af den underbara makt, som heter kristendom. — Jesus af Nasaret var det, hvars väg förde förbi den blinde. Hvilken ljusglimt för honom; hvilket evangelium för denna hjälplösa man! — Och han, vår Herre Jesus Kristus, går fram ibland oss dag efter dag, år efter år. Där hans ord och sakrament i deras sanning och renhet finnas, där är han själf, där går hans väg fram. Sitten I väl bredvid hans väg under väntan att af honom få höra ett nådefullt ord eller med önskan, att själfva få tala till honom, omtala för honom allt, som trycker eder? Eller viken I åtminstone icke undan, då han nalkas eder? — Den blinde ropade, ty Jesus hade redan aflägsnat sig ett stycke; han ropade, ty han greps af det mest genomträngande begär efter hjälp. Han hade ju länge nog fått erfara, hvad utfattigdom och blindhet i förening vilja säga. — Så djupt du känner din nöd, så allvarligt ropar du ock efter Herren. — »Förbarma dig!» Ja, barmhärtighet, det är det vi behöfva. Och där behof af, hunger efter barmhärtighet verkligen vaknat i ett hjärta, där är barmhärtigheten nära, ty hennes väsen är ju att hungra efter nödställda för att få hjälpa dem. Lofvad vare Gud därför, att han är barmhärtighetens Fader och i Jesus Kristus låtit barmhärtigheten få gestalt ibland oss! — Folket menade på sitt sätt väl, när det sökte tysta »skrikhalsen», hvars rop ju störde deras festliga stämning och syntes dem böra vara besvärliga för Herren själf. Men såsom de själfva ej förnummo någon nöd och därför ej kunde känna med den blinde, kände de ej heller Herrens sinne, och så blef deras välmening, såsom så ofta sker, idel omening. För öfrigt gifves det alltid öfverflöd på sådana människor, hvilka af motvilja mot allt, som tyder på verkligt frälsningsallvar, bjuda till att tysta alla bedjande munnar. — »Davids son, förbarma dig!» Sa skall det vara. Ju flere hinder, desto mer uthallighet. Man maste *kämpa* för att komma igenom den tränga porten, och en liknöjd hviskning får ej den bön vara, som skall kunna nå Herren Sebaots öra. Hvarför? Ty endast där bönen är ett hjärtas verkliga skriande, är den uttryck för ett verkligt hjärtebehof, och endast där ett sådant behof finns, kan människan mottaga och sig till välsignelse använda Guds höga och oändligt dyrbara gåfvor. Vår bön är ej sällan bara snack; icke underligt då, att vi så litet ha att förtälja om

sann, bokstaflig bönhörelse. Om denna böra vi aldrig tvifla eller vara ovissa, men så länge vår bön är en oviss röst, återkommer den utan svar (Jak. 1: 6, 7).

Vv. 40—43. Jesus afbryter sin vandring, därtill förmådd af den blindes bönerop. — Huru mäktig är ej den troende bönen (Jak. 5: 16)! Den likasom fångslar Herren och böjer honom till den bedjandes vilja. — Den blinde blef på Jesu befallning af folket ledd till honom. Tvifvelsutän uppfyllde de med ifver Herrens begäran. De grepos, äfven de, af barmhärtighet till den arme mannen; de intogos ock af väntan på något stort af Herrens hand. I nya testamentet omtalas ej sällan, att nödlidande förts till Jesus. På armarne af våra förböner och genom vår undervisning böra äfven vi föra de elända till Herrens fötter. — Hvad vill *du*, att *jag* skall göra? Underbart nådefulla ord! Herren ställer sig till den stackars tiggarens förfogande. Och icke blott för denne man, utan ock för hvar och en af oss är han sådan, då vi af hjärtat åkalla honom. — Ske dig, som du tror, det är slutet på allt Herrens handlingssätt med oss, och just jämt så mycket, som vi i sanning och renhet tro, undfå och äga vi. Tron frälsar, därför att den griper frälsningen i det den omfattar Frälsaren. *Honom* skola vi ära, men *han* är vår *tro*. — Med benådningen följer nödvändigtvis Kristi efterföljelse. Denna är ingenting annat än ett ständigt Guds lof.

Predikoutkast.

1.

Se, Guds lamm! Joh. 1: 29. — *Se!* gå icke lättsinnigt förbi; haf med tillbedjande uppmärksamhet akt på den stora synen!

Se, Guds lamm! det af Gud beredda, men som ock i lydnad för Guds vilja beredt och helgat sig själf till att vara detta lamm.

Se, Guds lamm! offret för världens synd, det oskyldiga, rena och tåliga.

Ämne. Vägen till korset.

1. *En lydnadens väg* (jfr v. 31).
2. *En kärlekens väg* (vv. 40—42).
3. *En lidandets och dödens väg* (vv. 32, 33).
4. *En härlighetens väg* (en väg till härlighet); *uppstå* (v. 33).

5. *En frälsningens väg (en väg, på hvilken den frälsning förvärfvades åt oss, som den blinde fick i det mått, han kunde mottaga den, vv. 35—43. Obs. din tro har frälst dig).*

2.

Inl. Fil. 2: 5—8.

Ämne. Herrens vandring till sitt kors.

1. *Herren, som företager denna vandring;*

a) är Guds son, Herren af himmelen, (Nödvändigheten däraf, att Guds son icke blott blef människa, utan ock anträdde denna väg, ett bevis såväl på Guds kärlek (Joh. 3: 16), som på syndens förskräcklighet),

b) som är Guds lamm och nu går att bära och borttaga världens synder.

2. *Vägen;*

a) lidandets,

b) kärlekens,

c) försoningens väg.

3. *Målet = korset, d. ä.*

a) den smädefullaste och smärtsammaste död;

b) härligheten, (ty korsets lidande var för Jesus vägen till hans härlighet Luk. 24: 26).

3.

Inl. 2 Kor. 4: 3, 4.

Ämne. Om evangelium om Kristi kors kan vara förtäckt för Jesu lärjungar, huru mycket mera förtäckt är det då ej för dem, som varda förtappade!

I. Att och huru evangelium kan vara förtäckt för Jesu lärjungar.

II. Att det är mycket mer fördoldt för dem, som blifva förtappade.

I.

1. *En Jesu lärjunge är den, som genom dopet upptagen i gemenskap med Jesus, under angelägenhet om att lära känna och i honom blifva befunnen, förblifver i Jesu ord (Matt. 28: 20; Joh. 8: 31, 32).*

2. *Den naturliga blindheten i andliga ting skingras af ordets ljus, som af Guds Ande införes i hjärtat icke med ens, utan efter hand och i det mått människan kan mottaga det.*
3. *Därföre blir evangelii hemlighet till en början mer eller mindre fördold för den salighetssökande människan, och särskildt gäller detta om Kristi kors.*

a) Hon känner visserligen det, som Jesus talat om sitt kors, såsom de första lärjungarne hörde och förnummo orden, som Herren därom talade med dem (vv. 31—33);

b) men såsom dessa ej förstodo, hvad som sades, emedan de ännu voro intagna af förut fattade meningar om Messias, i följd hvaraf de ansågo det omöjligt, att han skulle lida och dö, så förstå ej heller salighetssökande människor i början af deras lärjungaskap med tillämpning på sig själfva, hvad Jesu lidande och död innefattar.

c) Därföre gå de ock i oro och bekymmer och lida under bördan af sina synder, icke förstående, huru »i Kristi död deras synd försvann».

II.

1. *De, som varda förtappade, äro de otrogna, ty genom sin otro ställa de sig utom Jesu nådegemenskap.*
2. *Hos dem råder den andliga blindheten fullständigt, och de finna sig så väl i den, att de akta sig för att sätta sig vid vägen, där Jesus går fram, ty de äro rädda för det från honom utstrålande ljuset.*
3. *För dem äro alla andliga ting obegripliga, och framför allt är talet om korset för dem fördoldt.*

a) De andliga tingen äro för dem inga verkligheter, och de ha af dem ingen erfarenhet. Äga de någon inplantad kunskap om dem, så uppgår den i blotta ord och begrepp.

b) Framför allt gäller detta om Kristi kors, som för dem antingen är en dårskap eller en förargelse.

4.

Inl. Gal. 6: 14.

Ämne. Den svåra och saliga korsets väg.

I. Huru korsets väg var både svår och salig för Jesus själf.

II. Huru den är både svår och salig för Jesu lärjungar.

I.

1. *Korsets väg var för Jesus en svår väg, ty det var den svåraste lidandesväg.*
2. — — *var för Jesus en salig väg, ty den var vägen till hans fullkomnande (Ebr. 5: 8).*

II.

1. *Begynnelsen af korsets väg ligger under Kristi kors, och denna begynnelse är både svår och salig för Jesu lärjungar;*

a) svår, ty under korset får man först rätt skåda och erfara syndens förbannelse = domen, som Kristus bar, då han hängde på korset;

b) salig, ty genom inträngandet i gemenskapen med Jesu död beredes man till gemenskap med hans uppståndelse till rättfärdighet och lif;

2. *Fortsättningen af korsets väg utgöres af Jesu efterföljd, och den är både svår och salig för de troende;*

a) svår, ty det gäller att dagligen i redlig själförsakelse offra sitt gamla lif;

b) salig, ty den är en väg i Guds frid och förer till evig härlighet med Kristus.

5.

Ämne. Genom död till lif, det är lagen i Guds rike.

1. *Det var så för Jesus själf.*
2. *Det är så för hans trogna.*

6.

Ämne. Hvad som är att skåda på Jesu sista vandring till Jerusaleml.

1. *Guds lamm, som bär världens synd.*
2. *Den blindhet, hvarmed ordet om korset förnimmes.*
3. *Den bön, som öppnar ögonen för insikten i Kristi lidandes hemlighet.*
4. *Den tacksägelse, som tillkommer vår Herre Jesu Kristi Fader af den, som fått sin syn.*

(Nebe; delvis).

7.

Ämne. Bönen: Jesus, Guds son, förbarma dig öfver oss!

1. *Dess nödvändighet.*
2. *Dess kraft.*
3. *Dess beskaffenhet.*

(Staudt).

8.

Ämne. Berättelsen om Bartimeus, en bild af

1. *eländet utan Kristus;*
2. *vägen till Kristus;*
3. *frälsningen i Kristus;*
4. *tacksägelse för vunnen nåd.*

(Oosterzee).

9.

Ämne. Huru böra vi fira fastlagstiden?

1. *Vi böra dagligen hafva för ögonen och dagligen betrakta Jesu lidande.*
 2. *Vi böra dagligen innerligt bedja Herren, att han måtte öppna våra blinda ögon.*
-

Första söndagen i fastan.

(Quadragesima. Invocavit).

Första söndagen i fastan är den 40 dagen (quadragesima) före påsk. Dess gammalkyrkliga namn »Invocavit» är taget ur introitus till denna söndags gudstjänst ps. 91: 15: »Invocavit me et ego exaudiam eum; eripiam et glorificabo eum.» Denna introitus är troligen vald med afseende på vår perikop, som handlar om vår Herres frestelser, och visar oss, huru vi skola i hans efterföljd segra i frestelserna, och huru vi räddas ur dem, da vi bedjande hålla oss till Herrens ord.

Fastlagstiden börjar med onsdagen i den vecka, som inledes med fastlagssöndagen. Dagarne från denna onsdag t. o. m. veckans slut voro ersättningsdagar för de under fastan förekommande söndagarne, som icke voro fastedagar. — Fastlagstiden var kyrkans bot och sorgetid. Den yttre fastan skulle vara ett uttryck af hjärtats bot i åminnelse af Kristi lidande för våra synder. Då emellertid fastan under kyrkans urartande mer och mer förvandlats till ett yttre verk, som man tillskref förtjänande kraft, kunde reformationen icke undgå att häremot protestera genom att upphäfva det yttre, tvungna fastandet. Fastans karaktär af att vara en bottid kvarstår likväl i den lutherska kyrkan. Den stillhet och den prägelse af allvar, som under denna tid ända inemot våra dagar utmärkt det yttre lifvet i de evangeliska länderna, och hvaröfver den borgerliga lagstiftningen vakade, äro nu så godt som spårlöst försvunna, ett bevis på aftagandet af den kristliga seden och dess makt, som utgör ett af de många tecken därtill, att folklifvet alltmer löser sig från kristendomen.

Text: Ev. Matt. 4: 1—11.

Exegetiska anmärkningar. Parallelställena till vår text äro Luk. 4: 1—13 och Mk. 1: 12, 13. Markus omtalar helt summariskt den stora händelsen, men Lukas malar den utförligt. Hos honom har dock den frestelse, som hos Matteus är den sista, det andra rummet och vice versa. I afseende härpå anmärker Bengel: „Lucas gradationem observat in locis et describit desertum, montem, templum“. Hos Matteus åter, som tvifvelsutan återgifver det historiska förloppet, finns icke en stegring på sådana yttre grunder, utan en stegring i sak eller i frestelserna själfva.

Berättelsen om Jesu frestelse i öknen maste fattas efter bokstafven. Hvarje annan tolkning är godtycklig och har intet stöd i skriften. Det är en yttre, men öfvernaturlig tilldragelse, som här möter oss. De svarigheter vi ha att förstå huru härvid har tillgatt, få icke hindra oss att låta det vara skrifvet, som är skrifvet.

Vv. 1, 2. *Τότε ἔρχ.*, då = omedelbart efter sitt dop föredes Jesus af Anden i öknen. Vid sitt dop hade Herren genom undfaendet af en särskild andeutgjutelse blifvit af Gud vigd till sitt messiasverk. Det första steget på den bana, som låg framför honom, förde honom ut i öknen att där frestas af satan. Da han gick dit, drifven af Anden, således i lydnad för Faderns vilja, sa är det klart, att det var Guds råd och beslut, att hans son skulle på det sättet allraförst upptaga kampen mot mörkets rike, att han skulle utsättas för satans mäktigaste och djupast anlagda angrepp. Han skulle sålunda ej blott frestas i allt likasom vi, utan det hörde till hans frälsningsgärning, att i yttre vanmakt men i väldig andekraft öfvervinna honom, mot hvars anfall hittills ingen makt på jorden kunnat hålla stand. Och det var nödvändigt, att Kristus för egen del öfvervann den onde, innan han angrep honom i hans »hus», världen, för att så borttaga hans vapen, på hvilka han förtröstade, och beröfva honom hans byte (Luk. 11: 21, 22). — Den öken, i hvilken frestelsen anses ha ägt rum, var den s. k. Quarantania, belägen mellan

Jerusalem och Jeriko. — Huru ha vi att tänka oss Jesu frestelser? Först och främst såsom verkliga frestelser, såsom svara prof, för hvilkas segerrika genomgaende kräfdes inre kamp och strid, och icke såsom blott skenfäktningar. Antagandet af något annat strider mot skriftens lära om Jesu sanna mänsklighet. — Vidare, att frestelsen icke hade sin källa i hans eget inre, så att Herren skulle hafva blifvit af sin egen begärelse dragen och lockad. Aldrig uppdök någon ting orent och gudlöst eller syndens lockande och bedragande kraft ur hans hjärtedjup, hvars mandom var ett heligt Guds tempel. Utifran kommo således frestelserna, icke blott i den meningen, att de föranleddes af yttre omständigheter i och för sig, utan så, att de påfördes honom direkt af satan, vare sig att denne på något särskildt yttre sätt trädde honom till mötes såsom i öknen, eller såsom i Getsemane trängde in på hans själ med sitt helvetiska mörker och all den makt att plaga, som stod till hans förfogande. — För oss måste alltid Herrens frestelser blifva ett mysterium, ty vi, som äro syndare och frestas af vår egen begärelse, kunna ej ha någon erfarenhet af en syndfri varelses frestelser. Dock analogier, svaga visserligen och haltande, men dock upplysande kunna vi hämta fran det vanliga människolifvets område. En sådan har Ebrard framställt på ungefär följande sätt: »Föreställom oss en man, som genom naturanlag, uppföstran och en levande fromhet har den största möjliga afsky för tjufnad och hvarje slag af oredlighet och likasom en passion för redlighet och rättskaffenshet. Han råkar i yttersta fattigdom; han och hans talrika familj lida hunger. Da han, djupt lidande till kropp och själ, begifver sig ut i staden för att söka arbete eller i nödfall begära en allmosa, vandrar han öfver torget och förbi ett salubord, på hvilket ligger utbredda matvaror af alla slag. Säljaren har aflägsnat sig, och mannen kan utan fara för upptäckt taga så mycket, han för tillfället behöfver för sig och de sina. Tänk om nu denne hungrande mans belägenhet! Huru måste icke hungern med förökad kraft gnaga honom, och därtill kommer tanken på de kära där hemma, som icke ha någon föda. Genom hans

själ drager blixtsnabbt den tanken, att han nu så lätt kunde skaffa sig och de sina bröd och räddning: blott sträcka ut handen, ingen ser det. Men denna tanke är i grunden icke hans; han likasom förvånad stirrar på den såsom på en obekant, främmande fruktansvärd makt, som vill inkräkta hans boning och dräpa honom själf. Därföre vänder han sig genast med afsky bort från denna tanke; det kan aldrig falla honom in att begå stöld; det är för honom en afgjord sak, att han är en redlig man, som hellre hungrar ihjäl, än stjäla.» Ungefär så hafva vi, mutatis mutandis, att tänka oss Kristi frestelser. — I 40 dagar fastade Herren (jfr Moses', 2 Mos. 34: 28, och Elias' fasta, 1 Kon.B. 19: 8, lika lång tid). Försjunken i de himmelska tingens åskådning och fördjupad i tanken på det omätligt stora, evighetsviktiga kall, som han hade att utföra, känner Jesus under 40 dagar icke några kroppsliga behof; men därefter (*ὅστερον*) infinner sig känslan af hunger och nu med hela sin förtärande kraft.

Vv. 3, 4. *προσελθὼν ὁ πειράζων*, frestaren personligen, i synlig gestalt, trädde fram till Jesus. På ett rent andligt sätt hade frestelser troligen redan förut trängt in på Herren; nu nå de höjdpunkten vid hans uppenbarelse, som är syndens fader och mästaren i förförelsens och bedrägeriets konst. Några bibeltolkare antaga, att frestaren varit en farisé, kanske rent af någon från stora rådet utskickad, för att förmå Jesus att upptaga de gängse köttsliga messiasförhoppningarna och ställa sig i spetsen för en judisk nationel rörelse för att förverkliga dem, och således blifva en Messias efter judarnes sinne. Äfven Hultkrantz (Homil. Handbok) anser sig böra ansluta sig till denna uppfattning. Den saknar dock stöd i skriften och utgör en af de många försöken att betaga uppenbarelsens fakta deras öfvernaturliga karaktär. I v. 1 heter det uttryckligen, att Jesus skulle frestas af djäfvulen. Det var ock han, som, antagligen i gestalten af en ljusets ängel, personligen och i synlig gestalt öppnar kampen mot honom, som skulle nedslå hans gärningar. — *εἰ υἱὸς πτλ.*: Du är ju Guds son. Huru kan du vara detta utan att bruka din makt. I stället lider du hungersnöd. Säg, att dessa stenar

varda bröd; bruka din sonrätt, hvilken ju är ingenting, om den icke begagnas! = Jesus skall bruka sin gudomsmakt för tillfredsställande af sina jordiska behof; hans messianitet skall användas till köttets förplägande. Frestelsen afser att bringa Jesus till afvikelse från sonställningen till Gud i bemärkelsen af ödmjuk och lydaktig trosställning och till tvifvel på sin sändning af Gud. Om denna kan och bör han göra sig förvissad genom det under, som frestaren föreslår honom. Jesus genomskådar den djupa listen i frestelsen och afvisar på det mest afgjorda sätt det djäfvulska förslaget (jfr 5 Mos. 8: 3). »Människan lefver icke allenast af bröd» o. s. v. Det är icke brödet såsom sådant, utan Guds ord och kraft, under vanliga förhållanden visserligen förmedlad af brödet, men äfven, när så behöfs, däraf oberoende, hvaraf människan lefver. Af denna spis har Jesus under de 40 dagarnes fasta lefvat, och just därför att Guds vilja alltid är hans mat, vill och kan han icke själftaget bereda sig hjälp i en nöd, hvilken Guds rad sändt honom. Hans svar uttrycker den fullkomligaste tro på Gud, den renaste ödmjukhet i den mest obetingade öfverlitenhet åt Faderns vilja. Därmed är frestaren afvisad.

Vv. 5—7. *τότε παραλαμβάνει*, tog honom med sig, icke såsom han skulle ha makt öfver Herren, men det hörde till Herrens kallelse att här vid lag låta sig af satan frestas, just såsom denne ville. Endast så kunde Jesu seger öfver fienden blifva höjd öfver hvarje tvifvel och motsägelse. — *περιγυιον*, templets utsprång; ej fullt klart, hvad därmed förstas. Antingen torde menas själfva spetsen af templets tak, hvilket ej såsom vanligt i Österlandet var platt utan sluttande, eller säkert snarare den s. k. Salomos pelargang, som var belägen på östra sidan om templet. Den var takbetäckt, och under densamma låg i ett svindlande djup Josafats dal. — »Kasta dig utföre, ty» o. s. v.: »bevisa ditt sonskap hos Gud genom en handling, som på det afgjordaste uppenbarar, huru Gud bär och vårdar sig om dig; du skall ock genom detta underbara nedsväfvande från Jehovahs boning med ett slag inför folket bevisa dig såsom Messias». Herren skall leka

med sin makt, ställa sin messianska härlighet i fäfångans tjänst och kalla sin Faders makt och omvårdnad till hjälp för utförande af en onyttigt prålände och uppseendeväckande gärning. Äfven här frestelse till afvikelse från lydnads- och lidandesvägen, men icke i otro, utan i trosöfvermod och andligt högmod. Språket, som frestaren citerar, är taget ur Ps. 91: 11, 12 och är falskt tillämpadt, ty däri talas om Guds omvårdnad om de troende under deras vandring på rättfärdighetens väg. Här tillämpar frestaren det på en viss yttre, själftagen gärning. — I sitt svar ställer Jesus skrift *jämte*, icke *emot* skrift. »Skriften förklarar sig själf». De ord i 5 Mos. 6: 16, som Herren anför, innebära just korrektivet mot fiendens falska skrifthanvändning. Att påkalla och lita på Guds hjälp i verk och företag, hvartill man icke af Gud är kallad, det är att anställa ett det gudomliga majestätet kränkande försök att förmå Gud att, vår egenvilja till behag, göra ett undantag för sitt af hans högsta nåd och vishet bestämda handlingssätt. Gud skall ställa sin makt i vår själfviska viljas tjänst. Det är detta, som Herren kallar att fresta Gud.

V. 8—10. Hvilket berg här menas, är omöjligt att bestämma. *δεξινοῦν*, visade; tvifvelsutän icke i rent utvärtes afseende, ty det var ju omöjligt; icke heller genom någon slags beskrifning, ty det strider mot ordalydelsen, men ej heller genom blotta fantasibilder, utan genom att framkalla för Herrens öga de olika världsrikerna i yttre förbifarande bilder likasom i ett kaleidoskop. — *ταῦτα πάντα, κτλ.*: »allt detta» o. s. v. Djäfvulen kan med ett visst berättigande säga detta och gifva detta löfte, ty han är denna världens furste (Luk. 4: 6). Det är förslaget om att upprätta ett världsligt messiasrike, ett världsvälde af den största möjliga yttre makt och härlighet, sådant antikrist, Herrens sataniska motbild, en gång skall upprätta det. Där är icke den Gud utan den världsfursten hyllande människosonen konung. Frestelsen går ut på, att Herren skall förverkliga det falska messiasidealet, sådant det hägrade för den tidens judar. Han skall icke vandra den af Fadern bestämda vägen till den äkta messiashärligheten, för-

sakelsens och lidandets heliga offerväg, utan i stället kasta sig öfver världsväldet såsom ett rof. Djäfvulen vill ha Jesus till antikrist. — προσκυνήσῃς; tillbedja; skenbart en blott vördnadsbetygelse, i verkligheten en hyllning af djäfvulen såsom herre. I denna sista frestelse har frestaren uppenbarat sig såsom satan, Guds motståndare. Det sataniska högmodet med dess anspråk på att vara Gud har helt och hållet blottat honom. Därföre tillbakavisar Herren honom med ett ljungande: ὕπαγε. I 5 Mos. 10: 20 återfinnas de ord, med hvilka Jesus nedslår denna sista frestelse. — Såsom vi ha hört, är det genom den enfaldiga, ödmjuka och obetingsade lydaktigheten under Guds ord, Herren tillbakakastar alla satans angrepp. Han mottager villigt på sitt hjärta frestarens skott, men de studsas maktlösa och oskadliga tillbaka från skölden af hans fullkomliga tro och lydnad. Såsom människa, med de vapen människan har att bruka i den andliga striden, har Herren segrat. Här träffade satan den, som i sin obefläckade rättfärdighet var starkare än han med all hans list och förförelsekonst. Satan är ej längre den starkaste i denna värld; Herrens rättfärdighet är den väldigaste makten. Satan är principiellt utkastad ur sitt herradöme.

V. 11. »Då öfvergaf djäfvulen honom» — till en tid, såsom Lukas tillägger. Han återkom i de genom världen och människorna förmedlade frestelserna, af hvilka Herren under hela sin lefnad omgafs, men framför allt och i egentlig mening återkom han i Getsemane och på korset. Då använde han hela den förfärliga styrkan af sin makt att plåga, liksom han i öknen kommit med makten af sin förförelse, sin tjugande lockelse. I bägge fallen fann han i Kristus intet. — ἄγγελοι; änglarne gingo fram till Herren och tjänade honom, tvifvelsutan genom att bringa honom den föda, hvaraf han var i behof. Äfven under kampen i Getsemane stärktes han af en ängel. Äfven detta var väl ett lekamligt stärkande, utan hvilket Jesu kroppsliga varelse alldeles skulle hafva duktat under eller hans kroppskrafter uttömts och tillintetgjorts. I allmänhet förmedla icke Guds änglar andliga vederkvelser. Det är Guds helige Andes verk.

Perikopens grundtanke kan så uttryckas: denna världens furste kommer till Jesus, men finner intet i honom, som just så bevisar sig vara »Guds lamm oskyldig» (och den starkare, som öfvervunnit den starke); Eller: Jesu seger öfver satan, grundsegern öfver det onda till jortlossning från mörkrets våldighet för hvar och en, som i tron mottager Jesu rättfärdighets segerkraft.

Homiletiska vinkar. V. 1. Fran dopet och vigningen med den helige Ande till öknen att hungra och frestas af djäfvulen, hvilken motsats! Men så är det ock med dem, som tillhöra Kristus under deras vandring i deras frälsares efterföljd; kraftigt fattade af nåden, innerligt hugsvalade, underbart beseglade genom Andens vittnesbörd (Rom 8: 16) och strax därpå oväntade svåra frestelser och mycken kamp. Men det är just på detta sätt den undfångna kraften kommer i öfning, både på det att den troende må sättas i tillfälle att adagalägga trohet och blifva skickliggjord för undfående af rikare nåd. Stor nådebevisning, alltid åtföljd af svåra prof, det är regeln. — Jesus fördes af Anden i öknen. Hos honom intet själfvaldt steg; han lefde i sin Faders vilja, som han på ett ofelbart sätt förnam, och lika ofelbart lyder han den. Jesu kamp med satan var således Guds vilja. Den första frestelsen på jorden, våra stamföräldrars, förde till nederlag och fördärf för hela människosläktet; Kristi frestelse och seger är syndafallets botande. Nu finns upprättelse, rättfärdighet och lif för alla människor. Den, som nu förblir i syndens och satans tjänst, är utan ursäkt. — Kristus är frestad i allting likasom vi, men utan synd. Så vet han då af egen mänsklig erfarenhet, huru en människa under utstående af satans anfall är till mods. Därföre kan han förbarma sig öfver oss i vår svaghet och nådefullt antaga sig oss. Slut dig i all nöd och frestelse blott nära intill honom, se på honom (Ebr. 12: 2), och håll dig, såsom han, till Guds ord! Med konungslig makt och öfversteprästerligt förbarmande skall han då omfatta dig, och ingenting skall blifva dig för svårt.

Vv. 2, 3. Huru kan ej vår själ höjas öfver allt jordiskt, ja, äfven öfver de verkliga timliga behofven, då den tillkommande världens krafter lifligt röra sig hos oss! Se på Herren, huru han utan att känna hunger kunde i 40 dagar vara utan föda. Dock, såsom *han* äro icke *vi*. — Han fastade, då han var i begrepp att börja sin verksamhet. Denna fasta var ett uttryck af hans fulla öfverlåtenhet åt hans verk under

död från allt, som ej därmed var förenligt, på samma gång den var en yttre bild af hans inre ställning under dessa dagar. Äfven vi kunde och borde mera, än hvad som vanligtvis sker, genom afhållsamhet kufva vår benägenhet för vällefnad, och särskildt vid viktigare tillfällen i vår lefnad iakttaga verklig fasta, på det att vi i vår ande må kunna så mycket kraftigare höja oss uppat. Men intet gärningsväsen, inga själf-tagna späkningar! — Märk likheten mellan frestelsen i paradiset och Kristi frestelse! Till Eva hette det: »Skulle Gud hafva sagt?», till Kristus: »Är du Guds son?» I bägge fallen försätlig insinuation; i det förra, huruvida det vore tänkbart, att Gud skulle ha kunnat gifva ett så godtyckligt bud, som det att icke äta af ett träd; i det senare fallet, om det kunde vara tänkbart, att Gud skulle lämna Jesus i hunger och nöd utan utsikt till hjälp, om Jesus verkligen vore hans son, föremålet för hela hans välbehag. I bägge fallen drages sanningen och allvaret af Guds ord i tvifvelsmål. Gud kunde ej ha allvar med förbudet att äta af kunskapens träd; hans vittnesbörd om Kristus vid dopet motsäges allt för mycket af det sätt, hvarpå han sedan handlar med honom, för att det skulle vara sanning. I bägge fallen frestelse att förargas på, taga anstöt af Guds handlingssätt; frestelse till misstroende och otro. Säg, att dessa stenar varda bröd, = skaffa dig den förvissning, du behöfver därom, att Guds vittnesbörd om dig är sanning; gör ett försök med din makt sasom Guds son, på det att din Faders vittnesbörd, om det verkligen blifvit gifvet, måtte vinna en härlig besegling. Hans ära kräfver det. Bottenlös list hos lögnens fader! — Ofta möta oss under var vandring frestelser af liknande slag. Du är i nöd; här hjälper icke orkeslös bidan efter Gud. Gör i kraft af din barnaskapsrätt ett försök att skaffa dig utgang. Är Gud verkligen med dig, så lyckas du, och du har med vunnen hjälp ock erhållit beviset på, att Herren är din Gud. Så kan det heta i vara tankar. Ve den, som later sig snärjas och på köttets vägar söker skaffa sig hjälp i nöd!

V. 4. Huru himmelskt enfaldig är icke Frälsaren i allt och särskildt i sitt förhållande till sin Fader! Just i denna enfald är han oändligt vis och genomskadar ögonblickligen den sataniska listen. Så är i vart förhållande till Gud endast enfalden vishet. Endast det i lydaktighet enfaldiga ögat ser rätt i gudomliga ting. När det gäller dem, da sitta vara ögon icke i hufvudet, utan i hjärtat. — Guds ord är vår spis både i andlig och lekamlig matto. Dess kraft och välsig-

nelse är det närande i brödet. På Guds ord ha vi därför att lefva. Den, som i rätt andligt sinne åtnjuter det lekamliga brödet, höjer det i visst afseende till sakramenterlig värdighet. — Lefva vi i allt på Guds råd och vilja, så skola vi kunna undvara lekamlig spis, om och då Gud försätter oss i en sådan belägenhet, att vi till en tid icke ha annat, än Guds ord till bröd. Det skall uppehålla oss, så länge Gud vill, att vi skola vänta efter hans hjälpstund. — Att förblifva vid Guds tydliga ord och vilja i alla våra frestelser, därpå kommer det an. Inga klyftiga resonnemanger, intet mäklande! Det är skrifvet; — därmed punkt, och sedan hvarken till höger eller vänster. Så snart man med Eva börjar inlåta sig med frestaren och underhandla med frestelsen, är man förlorad. Därföre stadigt och fast vid ordet, skulle det än synas vårt köttsliga förstånd aldrig så besynnerligt.

Vv. 5—7. Frestaren begagnar Herrens i hans svar på det första förslaget uttryckta orubbliga tro på Gud till utgångspunkt för den andra frestelsen. Han vill likasom slå Jesus med hans egna vapen. Till templet, det heliga rummet, för han Herren, och med heliga ord bemantlar han sin frestelse. — Han angriper den troende med hans tro, den helige med hans helighet, i det han söker förvandla såväl den ena som den andra till en snara. Det andliga öfvermodet och högmodet är just en trosfrestelse, dold under skenet af det nit, som rätt kraftigt vill genom allehanda i ögonen fallande gärningar skaffa Guds namn erkännande och beundran i den köttsliga världen. Men äfven denna giftiga pil afskjutes förgäfves. Hvarken *nedåt* i misstroende eller *uppåt* på den själftagna, skrytsamma andlighetens tinnar förmår satan föra Guds helige. — Hvad vi än behöfva, ödmjukhet behöfva vi framförallt. Aldrig fick en frestelse rotfäste i en verkligt ödmjuk själ, under det att stora gåfvor ofta nog blefvo en snara för den icke i ödmjukhet öfvade. — »Herren din Gud skall du icke fresta»; det är motgifvet mot alla högtflygande tankar, som vilja förmå oss att utan kallelse gripa oss an med andliga vägstycken, naturligtvis under sken af, att det gäller kamp för Guds ära. Men huru ofta får ej Guds ord tjäna till täckmantel för i grunden köttsliga, egensinniga syften! Man gör upp för sig en plan. Sedan söker man likasom Guds bifall därtill. Man tillämpar Guds löften på förhållanden, för hvilka de icke äro gifna, och så slår man omkring sig med bibelspråk och framvisar dem såsom en full-

makt från Gud att göra, såsom en lyster. — Var nykter! Af alla rus är det andliga det farligaste. På tinnarne af templet står ingen utan att svindla, och den, som svindlar, faller lätt och krossar sig i fallet. — Smal är Guds väg, men rak. Alla bivägar, syntes de än löpa parallelt med den, föra bort från Gud. Den raka vägen kräfver ett rätt, ett rakt sinne; ödmjukheten är hjärtats rätthet.

Vv. 8—10. Har djäfvulen misslyckats med sin list, sa griper han likasom förtviflad till en sista utväg: satanisk oförskämndhet. Han begär tillbedjan af Guds son, ett erkännande af hans, djäfvulens, herreställning i världen, och för detta vill han öfverlåta sin makt åt Kristus. Är Herren icke mottaglig för misstrons och det andliga högmodets retelser, så torde han måhända, människa och belagd med den mänskliga naturens svaghet som han är, kunna vinnas genom världsärans och världsmaktens lockelser, isynnerhet som han på den sålunda för honom utvisade vägen skulle undgå korsets smälek och förbannelse. Han har ju rätt till herraväldet öfver världen, ty han är Sonen, arfvingen till allt; må han på den lättaste vägen ta sin rätt i besittning. Såsom på denna väg vorden världens herre, skall han utan lidande hafva fyllt sin mission. — Denna frestelse förnyas hos oss, då vi förespegla oss, eller då någon annan förespeglar oss, att vi genom bruk af de vapen, som finnas i denna världens rustkammare, kunna och böra hjälpa fram Guds sak. Man maste ta världen, sådan hon är. Genom eftergifvenhet i småsaker undgå vi motstånd och få fritt utrymme för vårt arbete. Genom att icke vara så alldeles nogräknade med medlen kunna vi vinna goda och stora ändamål. Man skall icke köra hufvudet i väggen, ty därmed krossar man blott sin egen panna och uträttar för öfrigt ingenting. Nej, vi skola vara kloka som ormar, beräkna, huru långt vi kunna komma med människorna. Därvid må vi stanna och ej begära något idealt. Gifva efter för envisa tycken, mot hvilka det ej lönar sig att strida, för att vinna, där något står att vinna, det vare var regel m. m. d. Så heter det ofta, och det är: vallt detta vill jag gifva dig, om du faller ned och tillbeder mig. — Gå bort satan! Herren din Gud skall du tillbedja, och honom allena skall du tjäna, det är ordet här vid lag. Hall rent för din dörr! Guds vapen äro andliga. Genom renhet och sanning både i mål och medel skall striden vinnas och icke genom haltande på båda sidor, ty det är att tillbedja djäfvulen. — Begär icke yttre härlighet för Guds rike i denna tidsålder! Den är ringhetens och korsets tid. Lid och um-

gäll såsom en god Jesu Kristi stridsman, det är lystringsropet. Först lida med Kristus, sedan regera med honom.

V. 11. Djäfvulen måste vika för Kristi härskareord. Han hade för den gången uttömt sitt vapenförråd och hade således ingenting annat att göra än att gå sin väg. Icke alltid få Jesu vänner lida svårare frestelser. De ha hvilotider. När de manligen motstått i den onda dagen, måste frestaren såsom en slagen fiende bege sig bort. Dock endast »till en tid». Han kommer igen med andra vapen. Därföre vare ingen säker. Enskilda segrar böra bana väg för den fulländade segern, då fienden är så slagen, att han aldrig mer kan återkomma, men enskilda segrar äro inga bestämda panter på omöjligheten af slutligt nederlag. — Änglarne gingo fram och tjänade. Härligt ombyte! På rätta vägen undfar Jesus det, som satan ville att han skulle tillskansa sig på orätt väg. — Hvar och en som följer Herren i hans lydnad i frestelsestunden, skall få göra samma saliga erfarenhet som han.

Predikoutkast.

I.

Inl. Ebr. 2: 17, 18.

Ämne. Den tröst och kraft, som rätta kristna hafva däraf, att Jesus är frestad i allting likasom vi, fast utan synd.

I. Att Jesus är frestad i allting likasom vi, dock utan synd.

II. Att detta länder till tröst och kraft för sanna kristna i deras frestelser.

I.

1. *Jesus är frestad i allting.*

a) Hvarje frestelse, af hvad slag den än må vara, åsyftar att bringa människan till olydnad för Guds vilja.

b) Jesus blef, likasom våra första föräldrar, omedelbart af djäfvulen frestad att afvika från den lydnads- och lidandesväg, på hvilken han enligt Guds vilja skulle varda fullkomnad och en salighetsgrund för dem, som tro (Ebr. 5: 8, 9; Luk. 24: 26).

c) Han blef frestad i allting; särskildt i ökenfrestelsen till (1) tvifvel och misströstan = otro (v. 3); (2) till trosöfvermod (v. 6); (3) till ärelystnad och världskarlek (vv. 8, 9).

2. *Jesus frestades likasom vi.*

a) Visserligen icke af sin egen begärelse, ty någon sådan fanns icke hos honom, men likväl så, att han kände frestelsens till synd dragande kraft.

b) Frestelsen framställde för Frälsarens förstånd och hjärta synden såsom något både tillbörligt och godt, i det den föremålade honom en lätt utväg för förverkligande af det uppdrag, för hvilket Gud sändt honom i världen.

c) Jesus hade och brukade i frestelsen samma vapen, som stå oss till buds, och genomgick frestelsen utan att lita till sin gudomliga makt. (1) Han kämpade såsom en annan människa med Guds ord under vaksamhet (= fasta) och bön. (2) Han underkastade sig att låta sig af djäfulven behandlas efter dennes behag, på det att intet skulle vara mot honom oförsökt, likasom vi i svåra stunder äro såsom lämnade i djäfulvens våld.

3. *Jesus var och förblef i frestelserna utan synd.*

a) Han upptäckte genast hvarje frestelses natur och genomskådade fullkomligt djäfulvens så väl bemantlade list.

b) Han motstod så genast frestelsen, att den aldrig fick tränga in i hans själ; han kände den, men såsom man känner det, när man beröres med glödgadt järn.

c) Han vann således fullkomlig seger och bevarade sig i fullkomlig lydnad för Gud, tills allt på korset var fullkomadt.

II.

1. *Sanna kristna frestas att afvika från den väg, Gud anvisat dem i Kristi fotspår.*

a) Vägen i Jesu fotspår är hela det inre och yttre förhållande, som hör till tron på Jesus och lydnaden för hans ord.

b) Att afvika från denna väg frestas de (1) *omedelbart*, då tron angripes genom frestelser till *otro* = till öfvergifvande af det barnsliga förtroendet till Gud särskildt i tider af svår nöd; till *trosöfvermod* i själfbehaglig och egenkär förnöjelse öfver deras nådastånd och andliga gåfvor, som kan förleda dem att taga sig före det, hvartill de ej ha kallelse, men som lofvar dem andlig storhet; (2) *medelbart*, då de frestas till världssinne (1 Joh. 2: 15, 16).

c) Rätta kristna frestas både mera utifrån af världen och inifrån af sitt syndafördärf, som uppröres af djäfvulens och världens lockelser.

d) De äro nästan aldrig utan några slags frestelser, men det gifves dock särskilda frestelsestider = den onda dagen (Efes. 6: 13) då de framför allt få vara i strid. I synnerhet äger detta rum efter vunnen högre nådekraft (jfr v. 1 *då*, efter dopet).

2. *Rätta kristna ha i sin frestelsesnöd stor tröst däraf, att Kristus varit frestad i allting såsom de, ty däraf veta de, att han kan varkunna sig öfver deras svaghet.*

a) För rättsinniga kristna kännas frestelserna ej blott farliga, utan äfven pinsamma och nedslående, och de behöfva därför en stark tröst för att kunna behålla sin förtröstan till Gud.

b) Tröst gifves dem ock af Hugsvalaren, den helige Ande, då de i stillhet blifva vid Guds ord och fasthålla dess löften.

c) Särskildt äro därvid Jesu frestelser dem till stor tröst, ty de säga dem, att (1) Jesus känner såväl frestelsernas styrka som människonaturens svaghet och har varkunnsamhet med dem, som frestas. (2) Han skall ej låta dem frestas öfver förmågan. (3) Han har gått före dem på frestelse- och lidandesvägen, och för hans väg behöfva de ej grufva sig.

d) Sålunda uppmuntras de att med förtröstan gå fram till nådens tron för att finna barmhärtighet och hjälp i rättan tid (Ebr. 4: 16).

3. *Att Jesus gått igenom frestelserna utan synd, är de trognas styrka, ty hans seger är deras seger.*

a) De troende ha del i Jesu seger, likasom af allt, hvad han förvärfvat, ty de ha del i och äga honom själf. (1) Herren har så fullkomligt öfvervunnit djäfvulen, att denne alldeles förlorat sin härskaremakt öfver dem, som stå i förening med sin frälsare och drifvas af hans Ande. (2) Jesu segerkraft tillflyter de troende, i samma mån de troget hålla sig till honom, och (3) därför skola de öfvervinna all fiendens makt lika visst, som Kristus nedlagt honom.

b) Då därför de troende få lida frestelser och äro trängda på alla sidor, så böra de ej betrakta sin ställning från synpunkten af sin egen svaghet, utan från synpunkten af Herrens seger och blott stadigt kämpa i hans kraft. Då är deras seger viss, äfven om de i anfäktningen skulle sållas såsom hvete (Luk. 22: 31, 32).

2.

Inl. Luk. 22: 28.

Ämne. Jesu lärjungar med sin mästare i hans frestelser.

I. Jesu frestelser.

II. Att Jesu lärjungar hafva att förblifva med honom i dessa hans frestelser.

I.

1. *Hvarföre skulle Jesus frestas?*

a) Jesus *kunde* frestas, ty han var sann människa, hade utblottat sig på sin gudomlighet och var i sin tjänareskepelse oss i allting lik utom i synden.

b) Han *måste* frestas i omedelbar personlig kamp med satan, om han eljest skulle kunna frälsa oss ur hans våld, ty först sedan han öfvervunnit och bundit den starke, kunde han frångåta honom hans vapen och skifta hans rof.

c) Jesus måste frestas i *alla* frestelser likasom vi, ty funnes det blott ett enda fall, i hvilket han icke öfvervunnit satan, så kunde han icke i detta fall hjälpa oss.

2. *Huru blef Jesus frestad?*

a) Jesus frestades att akta såsom ett rof att vara Gud jämlik (Fil. 2: 6), och att, i st. f. att såsom Guds tjänare vandra i ödmjukt beroende af sin Fader, väntande äfven brödet af honom och i hans ordning, upphöja sig själf och bruka sin sonhärlighet för själfviska syften »Säg att dessa stenar varda bröd» = lef och verka på ett sätt, som öfverensstämmer med din värdighet såsom Guds son; hungra och törsta icke; fasta, lid och ungäll icke, utan för ett lif i njutning och glädje.

b) Han frestades att missbruka sin härlighet såsom Guds son genom att bruka den såsom medel för egenvilliga kraft- och höghetsgärningar och därigenom vinna en själftagen bekräftelse på sitt sonskap hos Gud och hyllning af denna världen såsom Messias: »Kasta dig här utför»!

c) Han frestades att på ett mot Guds vilja och Guds rikes natur stridande sätt intaga sitt honom såsom Messias tillkommande världsvälde = att genom världsliga och köttsliga medel göra sig till en jordisk härskare: »tillbedja satan» = taga emot världsherradömet af Guds fiende genom att, såsom han, gå upprorsvägen till höghet och härlighet.

3. *Jesus har segrat i alla frestelser.*

a) Segrat för egen del (1) genom fullkomlig, ödmjuk tro på sin Fader; (2) genom den renaste lydnad under orubbligt förblifvande vid Guds ord; (3) genom att förblifva i tillbedjan af sin Fader.

b) Segrat för oss. (1) Han stod äfven i sina frestelser såsom vår målsman, kämpande med satan om herraväldet öfver våra själar. (2) Han har i sin person upprättat en rättfärdighet oss till godo, som är starkare än all synd och satans makt. (3) Hans seger är vår seger, då vi i tron sluta oss till honom och tillägna oss hans kraft, ty då skall satan icke ett ögonblick kunna behålla oss under sitt välde eller tvinga oss till någon synd.

II.

1. *Jesu lärjungar måste frestas, och de blifva ock frestade.*

a) Utan frestelse (lydnadsprof) kan ingen förnuftig varelse blifva och allraminst Jesu lärjungar. Endast på lydnadens väg kan man fullkomnas.

b) Jesu lärjungar blifva frestade i allt: af nöd (ehuru ej alltid af lekamlig nöd), af lycka, af världen, af sitt inneboende fördärf och omedelbart af satan.

c) Gud gör frestelserna, i det han icke låter andra frestelser drabba dem, än de, som äro nödiga för deras öfning, rening och förkofran.

d) De frestas bland annat (1) till misströstan och själfhjälpl i nödens tid, (2) till egenrättfärdigt förlitande på sitt nådastånd och till högmot på grund af sitt barnskap och sina gåfvor; (3) att med köttsliga medel vinna det, som de endast på försakelsens väg hafva att af Gud undfå; i allmänhet till världsväsen (1 Joh. 2: 15, 16).

2. *Jesu lärjungar äro härvid med Jesus i hans frestelser, ty såsom han är deras föregångare på frestelses- och lydnadsvägen, så få de lida samma anfall af den onde som han, ehuru de icke såsom han därvid kunna vara utan synd.*

a) Jesu trognas frestelser äro i grunden desamma, som Kristus hade att bekämpa, eller att utbyta Guds väg mot köttets väg, Guds rike mot världen och härligheten hos Gud mot själftagen ära.

b) Framför allt äro de troende med sin frälsare i hans frestelser, då de få mycket lida med honom = lida för hans namns skull och tömma anfäktningens kalk, då Gud synes ha öfverlämnat dem åt djäfulens raseri.

c) Ehuru de troende därvid icke såsom Jesus äro utan synd, i det de icke undgå att blifva befläckade af den orenhet, som frestelserna medföra, så äro de dock med Jesus, för så vidt det, de få utstå, kommer öfver dem på grund af deras gemenskap med honom.

3. *Jesu lärjungar förblifva med Herren i frestelsen, då de icke öfvergifva honom, utan segrande behålla tron och kvarstå i lydnaden för Guds vilja.*

a) Hålla sig fast vid Herren och hans ord i tron, alltid seende på hans nåd och barmhärtighet till att däri söka sin rättfärdighet och sin kraft.

b) Blifva vid hans väg, så att de med försakelse af sin egen vilja barnsligt lyda Gud, äfven då hans vägar äro dunkla och svåra.

c) Oupphörligt rena sig såsom han, deras frälsare, är ren (1 Joh. 3: 3).

3.

Ämne. Kampen mellan det goda och onda i en kristens hjärta.

1. *En kamp mellan tvifvel och tro (misströstan och förtröstan).*
2. *En kamp mellan förmäthenhet och ödmjukhet.*
3. *En kamp mellan världslust och Guds kärlek (kärlek till Gud).*

(Harms, i Langes bibelverk).

4.

Ämne. Kämpa rätt!

1. *Känn din fiende!*
2. *Fatta och bruka de rätta vapnen!*
3. *Vackla icke (= gif icke i något afseende vika)!*
4. *Tänk på segerkronan!*

(Nebe)

5.

Ämne. Strid och seger.

1. *Ingen seger utan redlig strid.*
2. *Redlig strid förer ovillkorligen till seger.*

Andra söndagen i fastan.

(Reminiscere).

Denna söndag har i den katolska kyrkan till introitus ps. 25: 6, på latin så lydande: »Reminiscere miserationum tuarum»; däraf dess gamla namn: Reminiscere. Evangeliet på densamma handlar om den kananeiska kvinnan, och den idé, som ligger till grund för dess plats i kyrkoåret, torde kunna uttryckas så, att likasom Herren enligt den föregående söndagens evangelium för sin egen del öfvervunnit djäfvulen och framställt sig själf såsom det i alla afseenden obefläckade Guds lamm, så nedlägger han ock djäfvulens gärningar i människovärlden. Då likväl i berättelsen moderns tro, hennes kamp och seger i tron, intager första rummet, så måste till det nämnda momentet läggas, huru delaktigheten i Jesu seger öfver satan betingas af den tro, som ödmjukt och ovillkorligt gifver honom rätt i allt hans ord och låter allt, hvad Herren gör, sig behaga.

Text: Ev. Matt. 15: 21—28.

Exegetiska anmärkningar. Parallellställe är Mk. 7: 24—30, som meddelar några mindre väsentliga drag, som icke finnas hos Matteus.

Vv. 21, 22. *Καὶ ἐξελθὼν ἔλ.* Jesus gick från den trakt vid Genesaret, där en sammanstötning ägt rum med fariseerna, hvilka stött sig därpå, att Jesus och hans lärjungar vid måltiderna icke iakttago »fädernas stadgar» om handtvagning m. m., och af honom blifvit bestraffade för deras skrymtaktiga bokstafstjänst och åsidosättande af Guds bud för deras stadgars skull. Da fariseerna, däröfver förbittrade, stämplade

ondt emot honom, drog han sig undan till gränsen af Tyrus och Sidons landområde. Af Mk. 7: 24 framgår, att Jesus ville vara fördold, att han således dragit sig undan dels för att undgå sina fienders illvilliga uppmärksamhet, dels för att finna någon ro och hvila. Huruvida han stannat inom Galileen vid själfva gränsen, eller han vandrat ett stycke in på det syrofeniciska området, kan icke med visshet afgöras; antagligen ägde det senare förhållandet rum, alldenstund ändamålet med hans tillbakadragenhet väl sålunda var bäst tillgodosedt. — καὶ ἰδοὺ, »och se!» Såsom vanligt, så ock här med detta lystringsord, antydning, att det följande är något beaktansvärdt. — En kananeisk kvinna = härstammande från landets genom israeliterna undanträngda urinvånare. Markus angifver, att hon var en grekisk kvinna, icke en judisk-hednisk sådan, från Syrofenicien, d. ä. från den del af Syrien, som bär namnet Fenicien. Hon hörde således till ett folk, som var utan Israels borgerskap och utan löftets testamente. (Ef. 2: 12). Hon kom från sitt hem, då ryktet om Jesu ankomst nått till henne, och ropade om hjälp för sin af en ond ande hårdt plågade dotter. ἐλέησόν με; moderskärleken låter modern känna dotterns elände såsom hennes eget. Kvinnan hade tvifvelsutän antingen genom ryktet om Herren, eller därigenom att hon själf någon gång hört hans ord och bevitnat hans undergärningar, fattat tro på honom. Kunskap om Israels förhoppningar med afseende på Herren fanns således också hos henne, och så kunde hon akalla Jesus sasom »Davids son».

Ann. För första gangen i våra högmäsoevangelier möter oss här talet om de besatta, människor, som så rakat under en ond andemakts valde, att de blifvit för denne en boning (Matt. 12: 43—45), till hela sitt sjäslif behärskas af honom ända därefter, att han och den besatte tyckas hafva sammansmält till en personlighet. Så t. ex. i synnerhet den besatte i Gergesenernas landsändar (Mk. 5: 1 ff.). Därmed följa då vansinne, raseri och nervsjukdomar af svåraste art. Men icke blott dessa olyckligas elände tillskrifves onda andar, äfven andra rent fysiska *sjukdomar*, lamhet, giktbrutenhet

(Luk. 13: 16), döfstumhet (Matt. 9: 32, 33). Hvad dessa senare störningar af kroppslifvet angår, kunna de ej i någon annan mening sägas af nya testamentet tillskrifvas demoniskt inflytande, än att de, såsom allt annat ondt, ha sin källa i den af satan i världen införda synden. Såsom han i Ebr. 2: 14 b. säges ha döden i sitt våld och således vara den, som påförer döden, emedan han förorsakat synden, hvars sold döden är, så är han af samma orsak sjukdomarnes upphofsman. Han är med ett ord endast en medelbar orsak till sjukdoms- och dödseländet i världen. Annorlunda med besattheten. Här är den onda andemakten omedelbart verksam. Den besatte är till kropp och själ hans plågade organ. Grunden till detta olycksaliga tillstånd kan, hvad de enskilda fallen angår, icke bestämmas, men så mycket synes vara klart, att de besatta icke äro att betrakta såsom föremål för en särskild Guds straffdom på grund af särskilda svåra synder och brott. De betraktas och behandlas alltid af Herren och apostlarna såsom olyckliga och icke såsom syndare framför andra. Där- emot talar skriften om ett djäfvulens besittningstagande af en människa, som, utan att vara förenadt med fysiska och psykiska oordningar, beror på henne själf. Detta slag af besatthet består i viljans fullkomliga behärskande af satan till utförande af hans onda råd. Så var särskildt förhållandet med Judas (Luk. 22: 3; Joh. 13: 27).

Frågan är nu, om ej alla dessa föreställningar om en ond andevärlds inverkan på människorna, och det ända till besatthet, bero på en judisk vidskeplig folktro, och äro lika lätt förklarliga under en tid, hvilken hade så ringa kunskap om sjukdomarnes, särskildt nervsjukdomarnes, natur, som det vore barnsligt och oförnuftigt att i våra dagar antaga något dylikt. Hvad som här vid lag är förnuftigt eller icke, torde dock ej vara så alldeles lätt att afgöra, ty med all vår upplysning och vetenskap komma vi dock ej långt, när fråga blir om att tränga in på områden, som ligga högt öfver eller i viss mening djupt under vår för vår iakttagelse tillgängliga lifssfär. Det finns blott en, som har sett Gud, han, som var i himmelen äfven under sitt jordelif (Joh. 3: 13), och som i grund kände den fiende, hvars gärningar han var kommen att nedslå, vår herre Jesus Kristus. Och då han icke blott gentemot de besatta förhöll sig så, att han bekräftade den gängse föreställningen om orsaken till deras elände, utan äfven i sina enskilda undervisande samtal med sina lärjungar talar om besattheten såsom någonting verkligt (Matt. 10: 1, 8; Mk. 16: 17), så är det klart, att Herren själf i denna sjuk-

domsform sag en omedelbar verkan af den onda andemakten. Talet om att han af pedagogiska skäl skulle ha ackommoderat sig till folktrons vidskepliga inbillningar, tillvitar Kristus ett handlingssätt, som icke ens kan ifrågakomma hos en vanlig redlig människa, nämligen att för att vinna framgång åt ett företag bekräfta grundfördärflika villfarelser. Och att Herren själf skulle varit fången i villfarelse i detta hänseende, det är ett antagande, som med ens tillintetgör hans auktoritet i andliga ting och därmed hela kristendomen. Det står således fast, att det gifves ett den onda andevärldens inflytande på människorna af lika egendomlig som fruktansvärd art, att satans makt i denna värld kan under vissa, ej närmare bestämbara, förhållanden göra sig gällande på det fysiskt-psykiska området på ett sätt, som medför demoniskt vansinne af den våldsammaste art äfvensom andra ytterligt svara rubbningar i hela den mänskliga organismen.

Att sådana uppenbarelser af mörkrets makt, som möta oss i besattheten, på Kristi tid voro ganska vanliga, det må för öfrigt icke väcka var förundran, enär å ena sidan satans makt på jorden nått sin höjd, och å andra sidan Guds rike i Kristus bröt in med öfvervældigande kraft. I andliga brytningstider framträda alltid ytterligheterna af ondt och godt i skarpa motsatser till hvarandra, och framför allt ägde detta rum i denna den mest djupgående och afgörande brytningstid i människosläktets historia. Dock må man ej af den omständigheten, att egentlig besatthet numera ej synes förekomma, sluta till, att den tillhört en förfluten tid för att aldrig mer återkomma. I samma mån motsatserna mellan Kristus och satan, Guds rike och djäfvulens rike, skärpas och vinna i intensitet, komma säkerligen liknande företeelser att framträda. I våra dagar saknas ej heller tecken till att en likhet i detta hänseende med Kristi tid tillstundar. Icke blott vansinnet tilltar i oroväckande grad, utan vansinnets former synas ofta nog vara sådana, att man knappt kan undgå att tänka på ett demoniskt inflytande.

Vv. 23, 24. Jesu tystnad vid den arma kvinnans bönerop har sin förklaring i v. 24. Hans sändning gällde icke hedningarne; hans vandring till Tyrus' och Sidons landsändar hade icke heller till syftemål att bringa evangelium till dessa trakter. Han tiger, ty han har ingenting att svara. Huruvida han skall komma att svara kvinnan efter hennes astundan, lämnas tillsviðare dærhån. Det kommer att bero på

henne själf, om Herren för hennes skull kan göra ett undantag från den regel, som bestämde gränserna för hans verksamhet. Tron kan verka det utomordentliga; den kan ock berättiga Herren till att taga ett steg utom sitt egentliga verksamhetsområde, ty den äkta tron träffar alltid Guds vilja. Så blir undantaget regel. — Vård att akta på är emellertid Herrens noggranna trohet mot sin sändning äfven i det, som hör till de minsta detaljer. Och än mer, denna trohet synes här föranleda till obarmhärtighet. Skall då den arma människan blifva ohulpen bara därför, att hon ej är judinna? Tvifvelsutän, om hon ej genom sin tro kan bevisa sig vara en rätt israelit. — Jesus var ej sänd för att omedelbart afhjälpa *all* nöd (t. ex. fattigdomen), och hvar och en af oss är ej heller kallad att förbättra allt. — Lärjungarne bedja för kvinnan, dock ej direkt, att Herren skall höra hennes bön, utan att han efter sin vishet på något sätt skall skilja henne från dem. Det är, som om de tvekade att medlidsamt lägga sig ut för henne. Detta kanske just därför, att hon var en hednisk kvinna. — Herrens svar synes afskära allt hopp för kvinnan, på samma gång det angifver skälet till hans tystnad. Han *kan* icke utan vidare höra kvinnans bön. Hans kallelseområde var begränsadt till Israel. Först sedan dess »förlorade får» blifvit uppsökta, skulle ordningen komma till hedningarne. Detta var Guds vilja, och intet steg vid sidan af den kunde han, som var kommen att göra denna vilja, taga.

Vv. 25, 26. *ἡ δὲ ἐλθοῦσα κτλ.* Kvinnan kom och tillbad honom = kastade sig ned för Herren med ansiktet vändt mot jorden. »Herre hjälp mig»; ett kort bönerop och kort just därför, att nöden var så stor. Det är denna nöd, som gifver kvinnan mod och uthållighet under omständigheter, hvilka synas alldeles tröstlösa. Då hon vet och är öfvertygad om, att Jesus *kan* hjälpa henne, så skyr hon intet, inga mödor, ingen skenbart hård behandling, för att afvinna honom hjälpen. Äfven här finna vi i högsta intensitet detta trons: »*Vill* du, så *kan* du». Men huru annorlunda Herrens handlingssätt här än i Matt. 8: 2! Dock endast skenbart. — »Det är icke passande» o. s. v. Markus har fullständigare:

»Låt barnen först varda mättade, ty det är orätt att taga brödet från barnen och gifva det åt hundarne». Judarne voro i jämförelse med hedningarne barn; de hade sasom Guds folk stora företrädesrättigheter, men icke på grund af egen förtjänst utan genom utkorelse af nåd. Därföre kallas de barn, adopterade barn, hvilka ha och njuta sina förmåner på grund af den dem tilldelade ställningen och icke på grund af någon genom tjänstbevisning förvärfvad rättighet. Hedningarne åter kallas hundar, *κύνια*, eg. små hundar; icke sådana, som i halfvildt tillstånd och liknande glupska rofdjur springa omkring på gatorna i de österländska städerna. Uttrycket är således förmildradt: de små hundarne, hushundarne, få t. o. m. nalkas barnens bord och upphämta därifrån fallande smulor. Kvinnans svar motsvarar således lika mycket de vanliga förhållandena, som det är sinnrikt. — För öfrigt ansågos hundarne och anses i Österlandet ännu i dag såsom orena djur. — Herrens ord synas strängt afvisande; dock innehålla de icke ett bestämdt afslag. Men Herren har dock, såsom alltid, fullt allvar med hvad han säger: hedningarna äro *tills vidare* de förkastade, de icke utkorade, och ha därför ej mera rätt till den i första hand åt Israel sända nåden, än småhundarne ha någon rätt i huset. Jesu ord äro alltså icke blott och bart dikterade af pedagogiska skäl med afseende på kvinnan. De frankänna henne fastnema hvarje rätt till hjälp och innebära ett tillbakavisande af hennes bön, för så vidt hon vid sin vädjan till Herrens barmhärtighet ville likasom ställa sig på samma linje som andra hjälpsökande af Israels hus. Det kommer nu an på henne själf, huruvida det skall blifva Herren möjligt att höra hennes bön. Och hon förstär Herren i kraft af denna underbara instinkt, som den äkta tron, isynnerhet hos en kvinna, har.

Vv. 27, 28. *Ναὶ κύματα καὶ γὰρ κτλ.* »Ja, Herre; ty också hundarne» o. s. v. Luther öfversätter: »dock likväl äta hundarne» o. s. v. Om icke ordagrant, så tvifvelsutan dock enligt meningen rätt. — Kvinnan förvandlar i visheten, ödmjukheten och innerligheten af sin bergförsättande tro Herrens

afslag till ett löfte. Hon böjer sig ödmjukt under den hårda sanningen, erkänner villigt sin rättslöshet i fråga om den begärda hjälpen, ställer sig, läggande sitt hufvud i stoftet, på den henne anvisade ståndpunkten, och från *denna* frambär hon nu sin bön, med ödmjuk frimodighet framhållande, huru just denna ståndpunkt berättigar henne — visserligen ej i bemärkelsen af rättsanspråk, utan i bemärkelsen af hvad under sådana förhållanden goda människor utan tvekan pläga göra — att få sin bön hörd. Hennes tillvägagående är ett trons mästerstycke, och det är hennes nöd, hennes djupa kärlek till den olyckliga dottern, som förser henne med dessa Herren ofelbart öfvervinnande vapen. — ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις: »O, kvinna, stor är din tro!» Orden genömklingas af en glad förundran öfver denna hedniska kvinnas tro (jfr Matt. 8: 10), som sålunda får det mest ärofulla erkännande. Och detta äfven med gärning: hennes bön blir hörd. Hon får, som hon *vill*; det är, som om hennes vilja varit starkare än Herrens och har besekrat honom (jfr Luk. 18: 1—8). Markus har: »För det ordets skull, gå! Den onde anden har gått ut från din dotter». Alltså, kvinnans ord ha, just emedan de icke blott ansluta sig till, utan rent af sammanfalla med Jesu ord till henne, skaffat henne bönhörelse. Och det kunde ju ej vara annat. Jesus har i helig trohet förblifvit inom de för honom utstakade gränserna; han har icke tagit något bröd från barnen och gifvit det åt någon hund, någon obehörig; han har blott tillåtit en människa, som gärna i jämförelse med Israels högt benådade folk vill vara en hund, att få en hunds rätt till några smulor från barnens rika bord, och han vet, att han just så handlat i öfverensstämmelse med sin Faders vilja. Ty denna vilja är, att också hundarne skola erhålla det, han åt dem enligt sin skapelseordning bestämt, eller att äfven hednasjälur skola undfå något af Israels välsignelse, då de, i ödmjuk erkänsla af att de icke äga Israels rätt till den, begära såsom en nådegåfva det, som själfva det afundsjuka Israel icke kan och vill af sitt öfverflöd neka dem. — Kvinnans dotter blef ögonblickligen helbrägd. Så framstår Herren i sitt öfver all fiendens makt triumferande

majestät. Guds ord, sammanmängdt med tron, är idel kraft och känner icke till några omöjligheter.

Ses vår perikop från synpunkten af den idé, den representerar i kyrkoåret, så torde dess *homiletiska grundtanke* blifva denna: *Jesu Kristi seger öfver satan, uppenbarad däri, att han i samma mån tager ifrån honom hans byten, som hans nåd och frälsningskraft sökes och mottages i en tro af äkta slag.* — Då likväl kvinnans tro framför allt annat i texten framhålles, så kan man ock från synpunkten af denna tro så angifva grundtanken: *Den väldigaste kraft på jorden är den ödmjuka tro, som, utan att akta något hinder, tränger fram till Herren och binder honom vid hans eget ord och löfte, ty efter den böjer Herren i nåd sina vägar med oss och gifver oss, hvad vårt hjärta begär.*

Homiletiska vinkar. V. 21. Jesus drog sig undan sina fienders försät, men ock från striderna med dem. Det förra icke af rädsla, utan emedan hans tid ännu icke var kommen, det senare, emedan han älskade friden och bekämpade människornas ondska och fördomar icke för stridens utan för sanningens skull. Äfven i detta hänseende har han efterlämnat fotspår, som vi hafva att efterfölja. Gentemot världens bitterhet gäller det att lika mycket undfly det utmanande, trotsiga nitets som räddhågans faror. Den, som i allt söker ta vara på Guds vilja och ära, utan att taga sitt eget med i beräkning, träffar säkerligen härvid som i allt annat det rätta. Bekänn Herren under alla omständigheter, och låt aldrig udda vara jämnt i ditt förhållande till en värld, som, hon må smeka eller hota, alltid är fientlig mot sanningen, men reta ej heller ondskan genom detta köttsligt stridslystna väsen, som understundom gifver sig sken att vara just det äkta, heliga kristusnitet! Älska sanning och frid i oupplöslig förening med hvarandra! I det du utan fruktan bekänner den förra, så låt en saktmodig ande bevara dig från att fördärfva den senare! Vår strid skall vara ett lidande för sanningens skull och icke ett köttsligt ordgräl. Huru många djupa andliga skador skulle ej uteblifva, om vi vandrade i sann *gudsfruktan* och ägde och ädagalade den heliga försynthet, hvilken präglar deras personer, som i allt vandra såsom inför Guds ansikte. Det sanna modet och bekännelsefrimodigheten adlas däraf.

V. 22. Mycket hade väl ej den kananeiska kvinnan hört och förnummit om Kristi nåd och kraft, men det hon fått, bevarade hon i sitt hjärta. Så kom nöden. Då väcktes till lif och verksamhet den kunskap, hon erhållit. Hon kom och ropade till Herren. Nöden var den piska, som dref henne fram; hennes tro visade henne, till hvem hon skulle gå, och huru hon skulle gå. Må hon blifva vår läromästare! Att veta mycket om Kristus, därpå kommer det ej an, men väl *huru* vi veta något om honom. Att det vi veta får sjunka ner i vårt hjärtedjup och där blifva en andlig skatt, att vår kunskap blir omsatt genom tron till en andekraftig sanning, till en oss behärskande lifsmakt, därpå beror allt. Och den af Gud tillskickade nöden är eller åtminstone bör därvid blifva till stor hjälp. Huru mången, som under ljusa och sorgfria dagar aldrig *gjorde* den sanning, han med sitt förstånd fattat, och hvilken han skänkt ett visserligen icke skrymtaktigt, men matt och kraftlöst bifall, har icke nöden lärt att göra sig andligen till godo det inhämtade och så drifvits till en bön, i hvilken han inlade hela sin själ! Och väl, där så sker. — Nöd lär bedja, och bönen öfvergår till rop, i samma man den är tryckande. Men icke nöden ensam, utan nöden och Guds ord, upptaget i hjärtat, drifver till Herren såsom den enda hjälpen. — Kvinnans nöd var egentligen ej hennes, utan hennes dotters, men moderskärleken gjorde den i den grad till kvinnans egen nöd, att den af henne säkert kändes mycket djupare än af den plågade flickan själf. Sådan är kärlekens art. Den förenar mig med den jag älskar, försätter mig i hans läge, så att jag känner med honom, kämpar, lider, ängslas eller glädjes med honom. Ett uttryck häraf är förbönen. Där denna är innerlig och allvarlig, är den en kärlekens härliga frukt och en dess bevisning, ofta mera verklig än allehanda yttre verk och gärningar. — Att bedja *för* och *med* hvarandra är ett kraf, som kärleken ställer på oss, och som ock fylles, i samma mån vi känna oss förenade i samma tro på och kärlek till Gud. Och då vi så bedja, växer enheten i anden oss emellan. Det verksammaste medel mot söndringar är den stadiga, ömsesidiga förbönen. — Djäfvulens kväljande! Huru stor är ej satans genom synden vunna makt på jorden! Huru många och djupa kval bereder han icke de arma människobarnen, vare sig de äro hans villiga tjänare, eller de hafva blifvit uttagna från hans väldighet! De förra gisslar han med deras lustar och drifver dem omkring i en hvirfvel, till dess han störtar dem i namnlöst elände, de senare ansätter han oupphörligt med sina glödande pilar. Det pin-

samma minnet af gamla synder, det inre fördärfvets upprörande, dödens förskräckelse, se där några af hans tortyrredskap. Eländet i världen är i själfva verket så stort, att man ej så mycket kan undra på den mans yttrande till en vän, som påstod sig omöjligen kunna tro på djäfvulens tillvaro. Han yttrade nämligen: »Jag åter har mycket lätt att tro på djäfvulen, men svårt att tro på Gud».

V. 23. Herren tiger till den nödställda moderns bön. Hans tystnad är svar, och det på en gång ett afvisande och ett upptagande. Afvisande, ty hennes bön kan icke utan vidare och obetingadt höras; upptagande, om och då kvinnan finner sig vid villkoret för bönhörelsen. Så ock i allmänhet. Herren svarar icke alltid genast på vara böner. Hvarföre? Ty vår bön är icke sådan, att den *kan* så där genast undfå svar och blifvaörd. Vi kalla ofta det bön, som ingenting annat är än ett matt uttryck af allehanda andliga och timliga önskningsar. Men den verkliga bönen har *hela hjärtat* i sig, *hela viljan*, *hela själen* oafvisliga och öfvermåttan energiska åstundan. Herrens tystnad, som afser att fördjupa bönen, så att den blir, hvad den bör blifva, är ett afslag, så länge bönen endast är det, som den från början var, på sin höjd en svag ansats till bön. Endast den verkliga *behöfvande* undfår hjälp af Gud. — Men profvet för kvinnan var svårt. Huru måste ej denna kalla tystnad ha skurit henne in i själen och förhöjt hennes ångest. Men så skall det vara. Kristendomen är ingen lek. Det behöfs mycken förödmjukelse, innan själen blir mogen för hjälpen. — Skilj henne ifran oss! En förbön af lärjungarne af ganska tvifvelaktigt värde. Detta liknöjda, kanske halft missnöjda förebedjande för att slippa en besvärlig efterhängsenhet! Sådan är ofta vår s. k. barmhärtighet. Vi äro icke utan allt deltagande, men i grunden är det mera den plåga, vi erfara af vår nästas nöd och jämmer, än verklig kärlek, som beveker oss att göra något för honom. Och ofta äro våra förböner af samma kraftlösa halt. Äfven här besannas da det ordet: »I bedjen och fan icke, ty i bedjen illa». — Blir där emot vår förbön sådan som den kananciska kvinnans, skola vi ock vinna det, hon vann.

V. 24. »Jag är icke utsänd» o. s. v. Detta är orsaken till Jesu tystnad: *han har intet att gifva* (jfr exeg. anm.). Ett nytt, ännu svårare prof för den bedjande. Dock, hon förstår saken, såsom vi se i nästa vers. Nog kände Herren medlidande med den arma modern, men detta hindrar honom ej att förhålla sig tillbakavisande mot henne. Han går

sin Faders viljas väg, och den sammanfaller visst icke alltid med den, som mänsklig känsla och välmening utstakar. Äfven i detta fall äro Guds tankar icke våra tankar. Vi böra då noga gifva akt på Guds tankar, lära oss förstå dem och så följa dem. Men därtill komma vi ej genom vanligt studerande. Endast en fortfarande, djup bekantskap med Gud, vunnen under ett umgänge med honom i redlig öfverlåtenhet åt hans ledning, kan gifva oss detta sant andliga förstånd, som är vida upphöjdt öfver det naturliga tänkandet. — Märkligt, att Herren här talar så erkännande om Israels höga företården, under det att han eljest icke sparar på bestraffningar för dess otro och gudlöshet samt förkunnar det Guds fruktansvärda domar. *Till* Israel talade Herren strängt; *om* Israel för de utanförstående talar han ej blott skonsamt och mildt; hans ord klinga ärofullt för Israel. Hämta däraf lärdom! Guds tjänare ha att tala strängt *till* kyrkan och icke skona hennes synder, men när de tala *om* henne inför dem, som med förnöjelse höra henne nedsättas, då måste tonen förändras. Icke så, att hennes skröpligheter skola förnekas, men så, att hvad Herren gjort med och gifvit henne, skall beprisas. I bägge fallen talar man sanning, såsom ju sanning och endast sanning alltid måste talas. Men den, som alltid blott framhåller sanningens *ena* sida, han talar just därför *icke* sanning. Sanningen själf kräfver emellertid att den ena gången blifva framhållen från den ena och en annan gång från den andra sidan. Huru skall man då veta, om man skall framhålla det ena eller det andra här vid lag? Man har blott att betänka, hvad som länder till sann uppbyggelse i tron eller öfverensstämmar med den heliga kärlekens lag: detta är det afgörande. Och det uppbyggande och för själen gagneliga, det är alltid det för köttet och egenhetsväsendet förödmjukande.

V. 25. »Men hon kom» o. s. v. Ja, det hjälper icke. Kvinnan låter ej afspisa sig; hon *måste* fram till Herren och tänker väl blifva liggande för hans fötter, till dess han förbarmar sig. Den *verkliga* nöden drifver att försöka äfven det skenbart omöjliga. — När en själ under syndens och dödens förskräckelser pressas af ängslan för ohjälplig undergång, ja, då undan med allt, t. o. m. med Guds egen heliga lag, bort äfven med allt afseende på Herrens skenbara motvilja att hjälpa — jag *måste* till honom och få hans frälsning, ty *jag vill och kan icke förgås!* — Icke en sjuklig, känslsam klagan öfver eländet, som mycket väl kan stå tillsammans med ett underfundigt fasthängande vid det, som

dock måste släppas, om hjälp skall fås, utan ett, man kunde nästan säga, våldsamt framträngande till Jesu fötter är det, som här behöfs. — »Herre, hjälp mig!» — »Gud, miskunda dig öfver mig, syndare!» (Luk. 18: 13), dessa bägge bönerop äro just de rätta uttrycken för detta framträngande till nådens tron.

Vv. 26, 27. »Barn» — »hund!» Hvilken förkrossande stränghet i denna motställning, och det af honom, af barmhärtighetens Herre, gentemot en öfvermåttan ångestfull moder! Men den gudomliga barmhärtigheten är intet pjunk. Den är alltigenom buren af heligheten och sanningen och meddelar sig endast åt den, som gifver sanningen i hela dess stränghet rätt. Men just därför helar den grundligt. Den är icke en kvacksalfvare och lägger icke plåster på ett kräftsår för att blott för tillfället skaffa den lidande en bedräglig lisa. Den griper skoningslöst till operationsknifven och tvekar ej att skära djupt in. Men för den, som låter detta ske, förvandlar den sig snart till den mildaste och ljufvaste balsam. — Här föreläggas emellertid kvinnan det allra svåraste prof; här går döden öfver hennes inre, naturliga människa, och nu gäller det, om hon förstår trons hemlighet och därmed äfven Herrens vägar, samt vet att finna sig vid dem. Och hon gör både det ena och det andra. Hon intar utan gensägelse den plats, Herrens stränga ord anvisa henne (jfr ex. anm.), och gör därifrån sin bönerätt gällande. Detta är att vara af sanningen, ty det vill ju ingenting annat säga, än att man känner och villigt intar den ståndpunkt inför Gud, som enligt Guds majestät och ens eget väsen sasom en skapad varelse, hvilken är intet och kan intet utom Gud samt inför honom aldrig kan ha eller förskaffa sig några rättsanspråk, tillkommer en. Och det är detta, som kvinnan gör. Hon går in på att vara intet, på det att Herren skall vara allt, hon afstår från allt, hvad anspråk heter, och begär blott dens rätt, som ingen rätt har, tiggarens, och så kastar hon sig för Jesu fötter, och där förblir hon, till dess han förbarmar sig. Och han, han *kan* ej komma henne förbi, och det så mycket mindre, som den bedjande har förstått att binda honom med hans eget ord, just det enda, hvarmed han kan bindas. Detta är tro af äkta slag, ej denna godtköpstro, som är en sammansättning af önskingar, andliga intryck och ett visst bifall till sanningen, hvarvid människan visserligen säger: »Jag tror», men icke har någon vidare kraft af sin tro, än att hon menar sig skola blifva salig för Jesu skull och för resten bekymrar sig just om ingenting. — En tro, som ej kommit till stånd under

inre förödmjukelse och kamp med Herren, duger icke mycket till, låt vara, att människan kan nödtorftigt hjälpa sig fram med den, så länge icke nöd är på färde. — Släpp blott aldrig din frälsare! Det må synas bära eller brista, det må synas dig på grund af hans eget ord vara en afgjord sak, att du är och blir förkastad; släpp honom icke ändå! Kommer du i så djup nöd, att du tycker det vara alldeles klart, att du måste bli fördömd, så låt det så vara för dig, att om du skall till helvetet, så skall du åtminstone dit bedjande — och sannerligen! förr än du vet ordet af, och på den stund och det sätt, du minst förmodar, skall du vara frälst. Och när du då hör Herrens ord med dess frigörande nådeförsäkran i ditt hjärta, samt skådar tillbaka på den väg, på hvilken du blifvit förd, så skall du finna, att *allt* var nad och sanning, och att du blifvit skött just så, som du behöft, och för allt skall du prisa Gud.

V. 28. Härliga vittnesbörd, härliga slut på en svår kamp! Så gifver Herren mer, än vi kunna begära eller tänka. Kvinnan får den hjälp, hon söker, men ock vida mer: en genomluttrad tro, en arfvedel med Guds Israel och icke blott en smula från dess bord.

Predikoutkast.

1.

Inl. 1 Mos. 32: 26.

Ämne. Trons kamp med Herren.

1. *Då en människa stadigt söker Herrens ansikte och med redlig frälsningsangelägenhet håller sig till Jesus såsom den enda hjälpen, då tror hon.*

a) Det är ett misstag att mena, att tron till sitt egentliga väsen är den af nådeförsäkran vunna vissheten om och den saliga förnimmelsen af barnskapet hos Gud.

b) Tron är fastmera hjärtats innerliga och odelade förtröstan på Jesus Kristus; hjärtats hängande vid honom såsom den enda hjälpen.

c) Då därför en människa med innerligt och uthållande frälsningsbegär söker sin frälsare för att tillägna sig honom, få del af honom och blifva af honom renad från sina synder, då tror hon, om ock hon ännu ej funnit trons hvila i Kristus.

2. *Tron får kämpa med Herren, innan hon får erfara hans nådehjälp.*

a) I samma mån syndanöden är stor, blir ock angelägenheten om att få barnhärtighet brinnande.

b) Då hjälpen därvid sökes hos Herren, så är den visserligen säker, men icke därför genast meddelad och af människan förnummen. Herren fördöljer fastmera vanligen till en tid sitt ansikte: (1) inga förnimbara bönesvar; (2) bestämdt afvisande, (3) strängt nedslående behandling får människan i stället erfara.

c) Detta därför, att hennes hjärta behöfver tillredas för nåden, innan den kan undfås. (1) Det fördärflika slagget af egenrättfärdighet, andliga anspråk och egenvilja måste bort från den uppspirande tron, om den verkligen skall kunna fatta Kristus såsom den *enda* hjälpen. (2) Den sannskyldiga, djupa andens fattigdom måste komma till stånd, om Herren skall kunna uppfylla hjärtat med sin nådesrikedom.

3. *Trons kamp, som synes afse öfvervinnandet af Herren. kännetecknas af ett allt ifrigare och innerligare framträngande till honom under uppgifvande af allt eget.*

a) Då Herren tiger, ropar det troende hjärtat desto mer.

b) Då Herren svarar afvisande, tränger sig den troende med sina förlägna bönerop allt närmare till honom.

c) Då Herren med skenbar hårdhet synes stöta den kämpande själen ifrån sig genom att, i stället för uppmuntran, låta henne djupt känna sin ovärdighet, så ödmjucar hon sig dess mer, i det hon villigt böjer sig under hans tuktande dom och förstår att vända äfven hans strängaste ord till ett löfte och till en grund för sitt hopp och sin bön.

d) Härvid synes det, som om trons kamp afsåge ett verkligt öfvervinnande af en motvilja hos Herren, men i grunden är det dock Herren, som kämpar med själen för att helt öfvervinna henne, böja henne under den hälsosamma sanningen och just sålunda hjälpa henne.

4. *Trons kamp medför alltid seger, där den föres med tålmod, och segern medför delaktigheten af Herren och hans nådefulla hjälp.*

a) Herren själf är segerns pris; gemenskapen med honom målet för trons åstundan.

b) Hos och med Herren är hjälp i all nöd, som viker, så snart Herren med sitt nådesgoda mottages i hjärtat. (1) Nöden

borttages såsom sådan, då all känsla af densamma viker och hjärtat känner sig förloradt och frigjort från allt tvång, all plåga och i stället uppfylles af Guds frid. (2) Men nöden kan ock borttagas så, att den väl får blifva kvar såsom ett yttre läge, men försvinner såsom bitter plåga, då människans hjärta så höjes öfver den, att hon finner den lätt. (Särskildt gäller detta i fråga om nöd, som härflyter af yttre omständigheter, fattigdom, sjukdom, människors ondska m. m.).

c) Denna seger är alltid viss, blott trons kamp föres med allt tålamod. (1) Den är viss; Herrens löften äro därför en borgen. (2) Det är Herrens lust och välbehag att på detta sätt blifva öfvervunnen af vanmäktiga syndare. (3) Erfarenheten hos alla dem, som vandrat och vandra trons väg, bekräftar det. (4) Hvar och en troende skall få erfara det, blott han håller ut i tålamod och bön.

2.

Inl. Mk. 10: 51. Herren frågar efter människans *vilja*, då hon söker hans hjälp. *Hvad* hon önskar och vill, kommer härvid i betraktande lika mycket, som *huru* hon önskar och vill det, som hon vill. Herrens handlingssätt med henne bestämmes däraf.

Ämne. Om Gud skall låta oss vederfaras det, som vi vilja, måste vi först låta oss vederfaras det, som Gud vill.

1. *Många olika önskingar kunna människorna lysa. mycket olika ting kunna de vilja, men alla vilja dock i hufvudsaken detsamma: att blifva lyckliga. Detta innefattar åstundan*

- a) att varda förskonade från eller räddning ur nöd och fara;
- b) tillfredsställelse af alla behof; glädje.

2. *Alla få ock kungöra sitt begär inför Gud med bön. åkallan och tacksägelse.*

- a) En bön om uppfyllande af rent brottsliga begär och önskingar är en hädelse och kan icke frambäras till Gud.

- b) Men allt, som icke i sig själf är ondt, kan och får människan göra till ett böneämne.

3. *Det, som Gud vill med en människa, är i en mening detsamma, som hon själf vill: Gud vill hennes lycka = salighet.*

- a) Till lycksalighet har Gud skapat människan, och sedan hon förspillt den henne ursprungligen meddelade lyckan i Guds gemenskap, har han i Jesus Kristus åter beredt henne lycksalighet.

b) Gud vill ock i Kristus och genom honom meddela människan, hvad hon till salighet har af nöden: (1) hjälp och räddning från allt ondt; (2) sann hjärtemätnad, tillfredsställelse och glädje.

4. *Men Guds vilja och människans vilja äro motsatta i fråga om hvad verklig lycka och glädje är och om vägen till dess undfående.*

a) Den naturliga människan söker lyckan utom Gud i ett ostördt njutande af denna världens goda.

b) Den blott uppväckta människan menar, att kunde hon blott slippa känslan af synd och ej behöfva gå i fruktan för den eviga fördömseln, så vore hon lycklig.

c) Men Gud vill göra människan lycklig genom att upptaga henne i sin gemenskap; (1) rena henne från synden, som är hennes enda egentliga olycka; (2) meddela henne sitt eget lif genom att upptaga henne i sin gemenskap och så gifva henne den frid, som är den sanna lyckan, början till den eviga saligheten i himmelen.

5. *Skall Gud göra det, som människan vill, då måste först hennes vilja vika för hans.*

a) Hon måste låta sig behaga att erfara nöd, på det hon måtte blifva angelägen om Guds hjälp.

b) Hon måste finna sig vid att få sina köttsliga böjelser och önsknigar krossade.

c) Hon måste afkläda sig all naturlig storhet och kraft och så blifva intet inför Gud.

d) Hon måste låta Gud ställa henne på den plats, han vill.

e) Hon måste gifva honom rätt i allt hans ord.

f) Hon måste kämpa med Gud om hjälp och frälsning. Endast om hon villigt går in på allt detta, kan Gud blifva för henne det *han är*, hon förhålla sig till honom i enlighet med hvad *hon är* och vinna det, hon i sanning behöfver och ej blott inbillar sig, att hon behöfver.

6. *Gör människan detta, då gör Gud, hvad hon vill*

a) Det, hvarom hon beder, får hon.

b) Det, hon hos Gud söker, finner hon.

c) Allt, hvad hon gör, lyckas väl (Ps. 1: 3).

3.

Ämne. En rätt bön enligt den kananeiska kvinnans förebild.

1. *En bön i den tro, som ej låter sig förvirra af de många, skenbart öfvervinneliga hindren.*
2. *En bön i uthållande tålamod, tröttnar icke, trots att det synes, som om Herren förgätit att vara nådig och till-lyckt sin barmhärtighet för vredes skull.*
3. *En bön i den ödmjukhet, som gärna mottager hvarje tuktan och med glädje finner sig i att endast erhålla den lägsta platsen i Guds rike.*

4.

Ämne. Bönen: Herre, hjälp mig!

Uttryck af

1. *en stor nöd;*
2. *ett stort frälsningsbegär;*
3. *en stor tro.*

5.

Ämne. Tvifla icke, allenast tro, så varder du hulpen!

1. *Tvifla icke,*
 - a) fastän du är ovärdig all nåd;
 - b) fastän Herren ej synes vilja höra dig.
2. *Allenast tro!*
 - a) Gud är större i nåd än du i synd.
 - b) Herren hör, äfven då han tiger.
3. *Så varder du hulpen.*
 - a) Synderna förlåtas dig.
 - b) Du undfår ett godt vittnesbörd. (Rom. 8: 16).

6.

Ämne. Huru vi af den kananeiska kvinnan kunna lära, hvad det är att tro på Kristus.

Vi se hos henne

1. *trons ursprung — känslan af djup nöd;*
2. *trons väsen — tillägnelse af Kristi förtjänst;*

3. *trons själfbekräftelse — genom fasthet i all anfäkting;*
4. *trons uthållighet — från det ögonblick, då Herrens nåd griper hjärtat, till den stund, då det brister i döden;*
5. *trons ödmjukhet — allt i Kristus allena; vi utan honom intet;*
6. *trons lön — hjälp i all nöd, Herrens välbehag, ewig salighet.*

(Florey).

7.

Ämne. Hvarför dröjer Herren med sin hjälp?

1. *För att pröfva tron.*
2. *För att befordra ödmjukheten.*
3. *För att drifva till bön.*
4. *För att öfva i tålmod.*
5. *För att uppenbara sin härlighet.*

(Florey).

8.

Ämne. Jesus ännu i dag, såsom då, underbar i sina vägar.

1. *Underbar i sitt stillatigande, där han efter människomening borde svara.*
2. *Underbar i sin stränghet, där han efter människomening borde trösta.*
3. *Men desto härligare vid utgången af de trosprof, som hans kärlek pålägger.*

Tredje söndagen i fastan.

(Oculi).

Introitus på denna söndag utgöres af Ps. 25: 15: »Oculi mei semper ad dominum, quia ipse evellet de laqueo pedes meos». Af det första ordet i denna vers fick söndagen sitt namn. I evangeliet på densamma talas först om uppenbarelsen af Jesu makt öfver den fallna andevärlden genom utdrifvande af en ond ande och sedan, huru Jesus själf gentemot smädelserna af sina fiender betonar denna sin makt, varnar för all halfhet i förhållande till det onda och till honom själf, samt huru icke en känslornas beundran af honom utan görandet af Guds ord medför frälsning. Perikopens idé i kyrkoåret torde därför kunna uttryckas så: Jesus, som bevisat sig vara herre öfver all fiendens makt, förlossar dem, men också endast dem, från denna makt, hvilka odeladt hängifva sig åt honom. Perikopen har således beröringspunkter med den på den näst föregående söndagen, men under det att i denna trons kamp med Herren och därpå följande seger i den kananeiska kvinnans exempel målas oss för ögonen, så framställer vårt evangelium för oss tron i dess egenskap att vara ett afgjort brytande med det onda och en lika afgjord anslutning till Herren och hans sak.

Text: Ev. Luk. 11: 14—28.

Parallelställén äro Matt. 12: 22—30, 43—45 och Mk. 3: 22—27. Berättelsen hos Matteus är fullständigare och framstår delvis i ett annat sammanhang, än den har hos Lukas. Dess sammanhang hos den senare är för öfrigt klart. V. 14, som berättar om utdrifvandet af den döfstumme demonen,

utgör blott uppslaget till det följande. Däri förekommer först det ondskefulla yttrande af Jesu fiender, hvartill undret gaf anledning (vv. 15, 16), hvarpå följer Herrens svar (vv. 17—26), hvilket framkallar det beundrande utropet af en kvinna (v. 27) och Herrens yttrande med anledning däraf.

V. 14. *Καὶ ἦν ἐκπάλλων κτλ.* »Han utdref en ond ande, och den var döfstum», d. ä. döfstumheten förorsakades af en ond ande, af hvilken mannen var besatt. Här var således icke fråga om en medfödd döfstumhet. Mannen hade en gång haft hörsel- och talförmåga, men förlorat den i sammanhang med den störning af hans sjäslif, som förorsakats af besattheten. — »Folket förundrade sig». Med denna förundran förenar sig enligt Matteus en undran, om ej han, som kunde utföra en sådan gärning, var Davids son (Messias). Detta spår till en gryende tro bemärktes af några mot Jesus fientliga människor, antagligen fariseer från Jerusalem, och de äro angelägna att utplåna det. Däraf det, som af dem sägas i

V. 15. *Ἐν βεελζεβοὺλ κτλ.* Beelsebul (orenlighetens herre) eller Beelsebub (flugornas herre) var namnet på en afgud, som dyrkades i Ekron i Filistea. Det senare namnet anses han hafva burit såsom den Gud, som man trodde gifva skydd mot de i Österlandet besvärliga myggorna, eller, enligt andra, emedan flugan är ett barn af sommaren och därför en symbol af denna årstid (Nebe), ty Baal eller Bel var solens Gud. Det förra namnet åter är en travestering af det senare och tillades den hatade afguden af judarne såsom ett smäde-namn. I vår text brukas ordet sasom en benämning på satan. Jesu fiender kunde icke neka verkligheten af det för-rättade undret. De söka då betaga detsamma dess kraft genom den ondskefulla smädelsen, att Jesus skulle stå i förbund med satan och med hans tillhjälp utföra sina undergärningar. En sak var nämligen för dem en gång för alla afgjord: Jesus *kunde* icke vara Messias; han *fick* och *kunde* icke vara sänd af Gud. Hvilken förklaringsgrund än måtte kunna upp-gifvas för den makt, han utöfvade, så var det dock omöjligt att antaga, att det var Guds kraft, som stod honom till buds.

Och då nu i 5 Mos. 13: 1—3 var sagdt, att Gud möjligen kunde försöka sitt folk med falska profeter och af dem förrättade under, så ansågo sig fariseerna häri hafva ett stöd för sin uppfattning af Kristus och hans verk. Det är icke alldeles otänkbart, att just därför att en möjlighet, låt vara en ganska ringa sådan, förefanns för antagandet däraf, att de menade sig handla i öfverensstämmelse med varningen i det anförda stället, när de smädade Herren, att just därför, säger jag, Jesus så tålmodigt och barmhärtigt inlåter sig med dem och visar, huru alltigenom orimligt och förvändt deras omdöme i förevarande fall var. Men äfven om de, så grundförblindade som de voro, icke skulle stå till att öfvertyga, så skulle de dock på detta sätt blifva utan ursäkt, hvarjämte det omkring stående folket skulle bevaras från att låna sitt öra till den plumpa smädelsen.

Vv. 16, 17. *ἔρεποι*, andra, troligen äfvenledes af det fariseiska partiet, begärde af Herren tecken från himmelen. De uppträda med en viss kritisk värdighet, vilja ej utan pröfning förkasta Jesus utan blott handla med den varsamhet, som en så oändligt grannlaga sak fordrar. Naturligtvis är detta endast en täckmantel för deras otro, såsom de ock genom sitt uppträdande vilja försvaga intrycket af det utförda undret på folket, öfvertygade som de voro, att Herren icke skulle uppfylla deras begäran. För öfrigt torde deras fordran på ett tecken från himmelen ha stått i sammanhang med de gängse föreställningarna om Messias. Man väntade nämligen, att han, i likhet med Moses, som gaf dem manna (jfr Joh. 6: 30, 31), skulle bevisa sin messianitet genom något utomordentligt och öfverväldigande tecken af himmelen eller genom flera sådana tecken. Så hade ju ock Elias gjort i sin strid med baalsprästerne (1 Kon. B. 18: 36—38). Sedan man på detta sätt godtyckligt bestämt, hvarpå Messias skulle göra sig känd, ansåg man sig å ena sidan ha rätt att pocka på de där tecknen af Jesus, för så vidt han ville anses för Messias, och å andra sidan både vara befogade och pliktiga att förkasta honom, om han ej motsvarade deras anspråk. På detta sätt ansågo de sig ock kunna inför folket gifva

goda skäl för sin otro, och på samma gång hindra det från tron. — Jesus genomskådade dem. De hade säkerligen icke högt och till honom själf uttalat smädelser om hans förbund med djäfvulen utan endast hviskande satt detta onda tal i omlopp bland folket. Deras tankar och ord kunde dock icke undgå Herren, och han börjar nu med lika mycket lugn som förkrossande kraft en vederläggning af deras onda tal, i hvilken han inflätar en skildring af deras förstockelse och farliga läge, samt betonar omöjligheten af att gentemot honom intaga en neutral ställning. — *πᾶσα βασιλεία κτλ.* En allmän sats, hvars sanning är för hvar och en påtaglig. Från denna argumenterar Herren vidare och vederlägger sina motståndare. En vink för den kristliga apologien. Den kan på grundvalen af allmänna förnuftssanningar uppvisa otrons själfmotsägelser och orimligheten af dess flesta påståenden om kristendomen. Åtskilliga hinder för tron kan den på detta sätt undanröjda, och man må ej underskatta betydelsen häraf. Men kristendomen själf kan dock aldrig på denna väg bevisas.

Vv. 18, 19. *εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς κτλ.* »Om nu också satan» o. s. v.; tillämpning på detta konkreta fall af den förut framställda allmänna satsen. Af orden framgår, att 1:o) satan har ett rike. Det finns ett sammanhängande helt, ett system, af verksamma onskans makter, hvilka, om de ock inbördes kunna ligga i strid, dock äro *ett* i striden mot Gud och hans rike (Herodes och Pilatus, eljest fiender, blifva vänner, när det gäller att uppträda mot Kristus). 2:o) Detta rike har, såsom alla andra riken af personligheter, ett hufvud, satan; regeras af en intelligent ond vilja, som förstär att rikta alla de i öfrigt söndrade onda viljorna mot ett gemensamt mål: det godas bekämpande. Just därför, att onskan sålunda bildar ett system af onda viljor, ett onskans rike, är det omöjligt, att en djäfvul kan utdrifva en annan, d. ä. att en ond andemakt skulle kunna lägga hinder i vägen för eller skada och fördärfva en annan sådan makt, just då denna håller på att söka förstöra det goda eller bereda rum för det onda i världen. I sådant fall skulle ju det

onda medvetet och villigt ställa sig i det godas tjänst. — — *εἰ δὲ ἐγὼ — υἱοὶ*: »Jag — edra barn». Herren skall ej tillerkännas någon rättmätig makt att utdrifva demoner, men när det är fråga om vanliga judiska besvärjare, då är det annan sak, då är allt i sin ordning. Kanske voro dessa besvärjare lärjungar af fariseerna, således just andliga barn af dem, drifna af samma ande som de. Just bland dem funnos s. k. exorcister, hvilka genom allehanda besvärjelser och magiska konster sökte utdrifva demoner (jfr Ap. G. 19: 13). Frälsaren påpekar endast detta faktum utan att vidare inlåta sig på saken eller yttra sig om möjligheten för sådana det ondas bekämpare att lyckas i sina företag. Att besvärjelser af ett visst innehåll bland judarne ansågos innebära makt, är emellertid visst, och Herrens ord innebära icke heller någon förnekelse af att så möjligen kunde vara förhållandet. Det fysiskt-psykiska lifvet har många hemligheter, och i vår naturs djup ligga många krafter, om hvilka vi ej känna synnerligen mycket. Det gifves ock en tro, som kan försätta berg, utan att detta bevisar, att den sålunda trosstarke är rättsinnig inför Gud (jfr. ock Mk. 9: 38; Luk. 9: 49, 1 Kor. 13: 2). — *σχοταὶ*: »de skola blifva edra domare» = de skola bevisa grundlösheten af edra anklagelser och framställa eder såsom ondskefulla belackare.

V. 20. »Om jag utdrifver de onda andarne med Guds finger» o. s. v., d. ä. med Guds kraft. Guds arm, Guds högra hand m. m. äro symboliska uttryck för den gudomliga allmakten; Guds finger är detsamma, blott att därmed antydes, huru oändlig Guds makt är gent emot det ondas makter; han behöfver blott lyfta ett finger emot dem, så varda de till intet. Matteus har *ἐν πνεύματι θεοῦ*, genom Guds Ande; bägge uttrycken komma på ett ut, ehuru med »finger» mera syftas på allmakten såsom sådan, och med »Guds Ande» syftas på denna makt såsom helighet och sanning. *ἐφ' ὅσας*, har kommit, egentligen har förekommit; utdrifvandet af de onda andarne med Guds Ande och kraft är ett tecken till och bevis på, att Guds rike redan är för handen i världen såsom en satans rike besegrande och utdrifvande makt. Denna tanke utföres vidare i

Vv. 21, 22. »Så länge den starke, beväpnad, försvarar (vaktar) sitt hus, så o. s. v. Den starke är djäfvulen. Han besitter såsom ursprungligen ett himmelskt andeväsen i sig själf en stor kraft (robustus, intrinsecus. Bengel). Hans vapenrustning, i hvilken han är klädd, och som han begagnar både till anfall och försvar, utgöres i allmänhet af alla de medel, som stå till hans förfogande för att till kropp och själ fördärfa människorna, framför allt hans mäktiga list. Hans hus, *αἰλή*, är världen, i hvilken han förstått att skaffa sig utrymme, visserligen i första hand i rent andligt afseende, men ock delvis inom det kroppsliga området, såsom fallet var isynnerhet med de besatta. Detta beroende på det organiska sammanhanget mellan kropp och själ. Hvarje enskildt människohjärta är ock, så länge synden där härskar, en hans boning. Så länge nu denna starke är obesegrad i världen, förblir hans egendom i fred; han förblir i ostörd besittning däraf. — Den starkare är Kristus. Han är i sin helighet, rättfärdighet och kärlek satan i hans list och ondska oändligt öfverlägsen. Han äger ock inom naturområdet en honom såsom Sonen i Guds hus tillkommande makt, med hvilken satans usurperade makt icke kan komma i jämförelse. Jesus har öfvervunnit den starke, som hittills icke sett sin öfverman inom mänskligheten. Detta skedde väl i allmänhet under hela Herrens lif ända från födelsen, i det han, trots alla frestelser, bevarade sig obefläckad af den i världen rådande synden, men framför allt skedde det i den mellan honom och satan utkämpade striden i öknen (Matt. 4; Luk. 4). Den då vunna grundsegern öfver mörkrets furste fullbordades dock först genom segern i Getsemane och på korset. Sedan Kristus i sig själf, för sin egen person, öfvervunnit den starke, kunde han angripa och besegra honom i hans maktområde i världen. Därvid frantog han honom hans vapen, nedslog hans list och lögn genom sanningens makt, fördref mörkret i de själar, som öfverlämnade sig åt honom samt skiftade sålunda hans byte, d. ä. frantog honom de människor, som han fångat och behärskat. Därvid är i första hand att tänka på dem, hvilka både till kropp och själ voro hans byte, de be-

satte, men sedan ock på alla andra hans fångar, som ville mot- taga den befrielse, som Kristus bjöd dem. Men därvid du- ger ingen halfhet, intet mäklande; endast den, som helt och odeladt öfverlämnar sig åt Herren, undfår frälsning. Där- före heter det i

V. 23. »Den icke är med mig» o. s. v. Denna allmänna utsaga gäller närmast dem bland Jesu åhörare vid ifrågava- rande tillfälle, som voro obeslutsamma. De ville visserligen icke fientligt uppträda mot honom, men kunde ej heller förmå sig att sluta sig till honom, och just därför ställde de sig i hans motståndares led. Af den sanningen, att den, som ej är med, är emot Jesus, följer, att den, som ej för- samlar med honom, ej insätter sin kraft i Jesu tjänst, han förskingrar, han motarbetar honom, ty overksam åt det ena eller andra hållet kan ingen människa vara. »Non valet neutralitas in regno Domini. Activitas illa, quae homini na- turalis est, aut in bono aut in malo exercetur; praesertim apud eos, qui verbum Dei audiunt. Christi autem res et causa est simplex et casta, quæ quum habeat alienos et adversarios, tamen omnes vincit, neque cum illis colludit» (Bengel). — Korrelatet till Herrens utsago i denna vers hafva vi i Mk. 9: 40 och Luk. 9: 50, där det om en, som utdref onda an- dar i Jesu namn, ehuru han icke slutit sig till skaran af Jesu lärjungar, heter: »Den icke är mot oss (Luk. »eder»), han är med oss (eder)». Denne man var redan i sitt inre för Kri- stus, eftersom han hade den tro på hans namn, som satte honom i stånd att i dess kraft utdrifva onda andar. Hans verksamhet i detta hänseende var ock en bekännelse af detta namn, således en verklig anslutning till Herren, fastän det ännu ej kommit till det fulla lärjungaförhållande till honom, hvari de tolf hade inträdt.

Vv. 24—26. Om Jesus i det föregående varnat för den ljumhet, som föranleder till det fåvitska försöket att vara neutral i hans sak, så varnar han i dessa vv. för det lätt- sinne, som hindrar den fulla förlossningen från den ondes herravälde, blott medför en ytlig förbättring och lämnar hjärtat öppet för fienden, när han snart återkommer för att

atertaga den fulla besittningen af sitt hus. I första hand torde Herrens ord afse den nyss botade mannen, som hade att taga sig till vara för ett återfall i den synd, som antagligen förorsakat hans olycka, eller som borde påminnas om, att han endast genom en redlig anslutning till Jesus kunde erhålla säkert skydd mot förnyade demoniska inverkningsar. Men därjämte syfta orden, såsom det framgår af framställningen hos Matteus (kap. 12: 30—45), på judarne, sådana de voro under Kristi tid. De hade utdrifvit hedendomens och afguderiets onda ande, men denna hade sjufaldt värre aterkommit i den falska andlighet och djupt rotade egenrättfärdighet, som utmärkte den senare judendomen. Slutligen äga orden sin tillämpning på alla de människor, hvilka, i likhet med många af Jesu åhörare, hafva af honom mottagit kraftiga sanningsintryck, men icke låtit sig bringa till full afgörelse eller till en sådan radikal brytning med synden, som är villkoret för en verklig, stadigvarande gemenskap med Herren. Hos dem är visserligen i så matto den onde utdrifven, att en förändring i sinnelag och vandel inträdd, hvarvid det grofva syndaväsendets makt är bruten. Men stannar det härvid, inträder icke en verklig inre omskapelse och ett nytt lif, så går det gemenligen, såsom det i ff. versar säges. Den utdrifna onda anden vandrar genom torra platser; enligt österländska föreställningar äro öknar, vattenlösa och torra platser, tillhåll för de fridlösa demonerna. Herrens ord angående denna sak äro bildliga, och man kan därför icke med Stier säga, att han bekräftar denna föreställning. Visserligen förklarar han den icke heller för falsk. I hvarje fall gifver han oss här en gripande bild af de fallna andarnes fridlösa tillstånd; de vanka omkring i en frätande oro, sökande men aldrig finnande någon hvila. Där det onda icke kan uttömma sig i ett förstörelsearbete på andra, där vänder det sig med sin förstörelsekraft mot sig själf; det likasom gnager sina egna inälfvor och söndersliter så sig själf i vanmäktigt raseri. Detta är dess, i dess eget väsen grundade, fruktansvärda dom. Just emedan så är, söker den utdrifna onda anden sig tillbaka till sin gamla boning, och

denna finner han då många gånger »sopad och ren», färdig att ta emot honom. Tolkningen af dessa ord är icke lätt. Några exegeter taga orden i god bemärkelse; det från satans makt frigjorda hjärtat är renadt och helgadt, hvadan den onde för att kunna vinna ingång däri nödgas hämta förstärkning af sju andra andar, starkare och värre än han själf. Denna tolkning synes dock vara oantaglig, isynnerhet om man tar i betraktande parallellstället hos Matteus, (12: 44), där ordet *σχολάζοντα* är tillagt. Huset är således tomt; det står öppet för den först ankommande samt likasom iordningställt för dess gamla herre. Tvifvelsutän har Kristus därmed velat gifva en beskrifning på ställningen i det hjärta, som, ehuru renadt från det grofva världsväsendet och uttaget från trälldomen under uppenbara, förnedrande laster, dock aldrig har låtit sig grundligt fattas af nåden utan stannat vid en god början, slagit sig till ro på sitt förmenta nådestånd och såsom en, hvilken är trygg för hvarje fall, underlåter vaksamheten och en vandring i Herrens fruktan. Faran är här i själfva verket större än någonsin. Djäfvulen återkommer hungrig efter människans själ, och, finnande henne sorglös, öfverfaller han henne med sjudubbel kraft och antingen störtar henne i de gamla synderna eller snärjer henne i andra ännu farligare, framför allt i andligt högmod och själfbelåten egenrättfärdighet, hvarvid hennes tillstånd blir olyckligare än någonsin tillförene (jfr. 2 Petr. 2: 22).

Vv. 27, 28. Herrens ord göra ett djupt intryck på åtskilliga af hans åhörare. Särskildt gripes en kvinna af deras kraft, och full af hänförelse utbrister hon: »Salig är den kved, som har burit dig» o. s. v. = lycksalig den moder, hvars son du är. Bengel anmärker fint: »Bene sentit; muliebriter loquit» ungefär på samma sätt Luther: »Was hätte doch das Weib von der Welt köstlicheres können thun, denn dass sie daher tritt vor allem Volke und lobt die Mutter, die einen solchen Sohn der Welt gegeben hat, dem alle Welt nachläuft, den jedermann gern hat, der jedermann Wohlthaten erzeigt? Dennoch fällt hier Kristus zu und stösst ihr Loben gar darnieder. Das gute Weib redet aus einem fleischlichen, weibi-

chen Affekt». — »Ja väl» (*μενοῦντε*), eller »må så vara», men detta, att vara min moder efter köttet, gör icke i och för sig salig, utan endast den är salig, som hör Guds ord och gömmer det. Just detta hade emellertid Maria gjort (Luk. 1: 45 o. a. st.), och då hon i följd af sin tro blef den välsignade bland kvinnor, så må hon visserligen prisas salig för hennes moderskap såsom beviset på, huru troget hon gömt ordet och låtit det genomtränga och helga hela sin varelse. —

Vid det förhållandet, att Jesu seger öfver mörkrets väldighet, ehuru oupphörligt förnekad af fienderna till Guds rike, härligt uppenbarar sig hos dem, som i tron odeladt hängifva sig åt honom, blir hvarje halfhets där vid lag endast ett nytt medel för mörkrets furste att med ännu starkare band fångsla själen vid sig, detta är den grundtanke, som vid predikan öfver detta evangelium bör fattas i sikte.

Homiletiska vinkar. Icke blott i den döfstummes besatthet, utan äfven i den ondska, som uppenbarar sig i Jesu fienders smädelser, framträder satans makt i världen. Denna makt tillintetgöres, hvad den besatte angår, genom en Herrens makthandling. För så vidt åter den är en gudlöshetens och sanningsfiendskapens makt, blottas och dömes den af Jesu ord. I den hänfödda kvinnan däremot träffa vi det naturligt goda, hvilket dock såsom sådant icke är dugligt för Guds rike.

V. 14. Jesus utdref, utkastade, den onda anden, såsom den rättmätige husherren utkastar en i hans hus inträngd röfvere, hvilken så länge där drifvit sitt ofog, att han börjat betrakta sig såsom husets rätta ägare. Demonerna, likasom de människor, hvilka hunnit till samma matt af ondska som de, äro icke och kunna icke vara föremål för Herrens förlossande nåd; de kunna endast utkastas genom hans allsmåktiga domar, hvilka i sinom tid inbryta. — Den botade döfstumme talade: hvilken glädje måste ej ha fyllt hans själ, då han åter kunde höra människors tal och själf röra sin tunga! Ringa var dock den nåd, som vederfors honom, mot den, som vederfares den andligen döfstumme, då hans inre öra öppnas för sanningen, och han kan öppna sin mun till Guds lof. — Folket *förundrade* sig; detta är ett sätt, hvarpå människorna betrakta Kristi gärningar. Denna förundran,

som atminstone visar, att man icke på förhand är intagen mot Herren, kan blifva ett uppslag till någonting mera, till verklig tro, men ofta stannar det vid blotta undran. Det mottagna intrycket utplånas snart, om det icke kvarhålles genom allvarligt eftersinnande och bruk af Guds ord, och människan är lika långt från Herren som förut.

Vv. 15, 16. Fariseerna hädade; detta är det *andra* sätet, hvarpå världen betraktar och mottager Kristi gärningar. Hellre än att afstå från sina ingrodda otrosfödomar och böja sig för självklara, obestridliga sakförhållanden, sådana de föreligga i Kristi egen personliga, hvarje vanligt mänskligt mått oändligt öfverträffande helighet och andestorhet och i de stora, välsignelserika verkningar, han åstadkommit hos enskilda och hela folk, tillgripa de de mest förtviflade utvägar för att göra kristendomen misstänkt. En af dessa utvägar är det öfersittande hånet och begabberiet. Skriften hänas, Guds Andes verk i den enskilde tillskrifves om icke rent af djäfvulen, så dock någon ond makt, svärmeri, sinnesrubbing m. m., det kristliga allvaret stämplas som skrymteri och all kristlig öfvertygelse som dårskap. Och på kristendomens räkning skrivas alla de brott och missgärningar, som blifvit begångna i kristendomens namn af dem, som icke ha haft en aning om, hvad Kristi ande är. Och så har man så kraftigt förskansat sig mot sanningen, att den icke kan vinna ens en allvarlig eftertanke, än mindre ingång i hjärtat. — Andra göra som de, hvilka af Kristus begärde tecken af himmelen. De föreskrifva Herren de villkor, under hvilka de skola göra honom den hedern att tro på honom. Människorna bilda sig själfva sin Gud eller sina gudar. De uppställa för sig vissa kriterier på gudomen och hans verk, och efter dem bedöma de allt, som gör anspråk på att vara af Gud, hans ord och verk. Gud skall i sin uppenbarelse och regering rätta sig efter deras tankar, i annat fall vilja de vara ursäktade, om de ej tro på honom. Detta är nu en helt naturlig yttring af synden, som, såsom väsentligen självviskhet, drifver människan att göra sig själf till regel för allt, att göra sina tankar och sin vilja till sin och allas lag. Därföre har ock all s. k. naturlig religion det karaktärsdraget, att den smickrar det mänskliga själfvet. Endast kristendomen uppträder *mot* människans af naturen käraste böjelser och börjar och fortsätter med att förödmjuka henne. Och just så bevisar den sig vara sanningen.

Vv. 17, 18. Huru tålmodigt möter ej Herren sina vadersakare! Här se vi, huru det går till att med saktmod

svara hvar och en, som begär räakenskap för det hopp, som i oss är. Möt icke världens hån med hån; därmed förbittras hon blott ännu mer, men svara henne så, att hon blir svarslös, om du eljest har så mycket af Kristi visdom, att du kan stoppa henne munnen till! Kan du ej detta, så bekänn Herren enkelt och frimodigt, och låt det så stanna därvid! Blir du åter själf smäddad, så är tålig tystnad den bästa och enda rätta bekännelsen till honom, som, när han blef bannad, icke bannade igen utan ställde hämnden till honom, som rätt dömer. — Huru fruktansvärd är icke den sanningen, att djäfulen har ett rike, men huru förklarar icke på samma gång denna sanning storheten af onskans makt på jorden! Och till antingen Guds eller djäfulens rike hör hvarje människosjäl, ty utan herre kan ingen människa vara, likasom hon ock måste vara medlem af något allmänt, något samfund, ej blott i yttre utan ock i andligt afseende. Dock finnas mångfaldiga öfvergångar. De finnas, som icke äro långt från Guds rike, fastän de ännu icke däri inträddt, likasom andra stå nära affallet från Kristus, fastän de ännu ej helt brutit med honom. — De gudlösa ha hvarken frid i sina egna hjärtan eller med hvarandra inbördes. Fastmera lefva de i ständig strid med hvarandra, om ock afseende på yttre fördelar och en viss naturlig godsinthet kan mildra mycket. Men gentemot Guds rike bilda barnen af denna värld en sluten falang. Och häri visar det sig, att de alla äro medborgare i ett och samma rike, hvars lagar de medvetet eller omedvetet lyda, och hvari det kämpas för ett gemensamt mål.

Vv. 19, 20. Det, som judarne smädade hos Kristus, det gillade och berömde de, när det utfördes af någon af deras anhängare. Deras vederlikar i alla tider göra på samma sätt. Jesu lärjungars kärleksgärningar skola vara bevis på allt annat utom på ett åt Gud hängifvet, kärleksfullt hjärta. Men när de själfva på sitt sätt göra godt mot de elända, då prisas det härligen och lägges därjämte till grund för anspråk på lön och betalning hos Gud och människor. — Vakta dig för egenkärleken! Den förleder dig att hos andra bestraffa det, som du, när det finns hos dig själf, ursäktar och försvarar, ja, berömmar. Men då man sålunda dömer andra, fördömer man sig själf (Rom. 2: 1). — Där Guds Ande och kraft är, där är Guds rike, där och icke annorstädes. Men där Guds ord och sakrament i Herrens sinne förkunnas och förvaltas, där är ock Guds Ande. Den, som då vill söka Guds rike och hans rättfärdighet, han söke det icke annorlunda än i ett ödmjukt, troget och lydaktigt bruk af nådemedlen. — Endast Guds

kraft utdrifver djäfvulen, frälsar från syndens trældom och gör hjärtat till en Guds boning. Men Guds kraft kan uppenbara sig endast på och i dem, hvilka lärt sig känna sin egen vanmakt och blifvit tomma käril, i hvilka nåden kan vinna helt utrymme. — Gud behöfver blott lyfta sitt finger mot ondskan, för att den måste vika. Och dock fördrager Gud det onda och låter det hållas. Men det har blott sina i Guds världsplan noga utstakade gränser och sin bestämda tid. När den tiden är ute, lyfter Gud sitt finger, och satans rike, i det inre genom Kristus öfvervunnet, störtar i spillror för att sedan vara dömdt till evig vanmakt.

Vv. 21, 22. »Den starke» — ja, en andekraft så stor, att ingenting i världen, sådan hon nu är, mot den något förmar. Hans vapen äro list och våld, hans bojor är synden med dess lustar och begärelser. I de bojorna har han förstått att slå världen, gjort sig till hennes furste och af henne byggt sig ett hus. Mörkrets rike har vunnit en hemortsrätt på jorden. Dock är denna, äfven oafsedt Kristi seger och gudsríkets efter hand segerrikt framträngande makt, icke djäfvulens rike i egentlig mening. Med all synd och skuld är dock människan icke någon djäfvul; hon är ett förloradt Guds barn, som kan återhämtas till fadershuset. Djäfvulens egentliga rike ligger djupare ner, där, hvarest allt är idel ondska, där satan förer en allsväldig spira, och det är den onda, helvetiska andevärlden. — Djäfvulen vaktar sitt hus. Han vet, att han besitter det endast med röfwarens rätt, och han känner sig långt ifrån säker i sin besittning däraf. Det är *något* i människans innersta, som han icke helt kunnat bemäktiga sig: samvetet med dess rop efter Gud, efter försoning. Men han vet, att det ropet icke i och för sig hjälper något, och så länge han endast har att göra med syndiga människor, känner han sig trygg i sin usurperade rätt. Ty *han* är den starke, starkare än allt, hvad människokraft heter, och hans vapen fela icke. — Men den starkare har kommit, Guds evige, i människonatur uppenbarade son. Han är i sin oskuld starkare än satan i hans list; han är starkare i lydnad och hängifvenhet åt sin Faders vilja än djäfvulen i sina bedragande och tjugande frestelser, han är starkare i tålmod, än satan är mäktig i att plåga, han är våldigare i lifvet, än satan är i och genom döden, som han har i sitt våld, hans vapenrustning är för stark, för att djäfvulens glödande pilar skulle mot den kunna något uträtta, och till hans förfogande står »Guds finger», Guds, den allsmäktiges, makt, och i kraft af den kan Kristus, när så behöfs, med ett ord

fälla honom. — Han kom, döljande sin härlighet i en tjänaregestalt och i yttre svaghet, skenbart vanmäktig, ja, vanmäktigare än alla andra, ity att icke det minsta af det, som kan kallas jordisk makt och inflytande, stod honom till buds. Men just så var han i djupaste mening konungen af Guds nåde och ej af människors. Sin makt hade han i sig själf, i sin egen person genom sin fullkomliga gemenskap med Fadern. — Han upptog striden mot den starke, som hittills aldrig mött någon jämbördig motståndare bland dem, som voro af kvinnor födda. Villigt mottog han alla fiendens anfall på sitt skuldlösa, heliga hjärta. I honom fann världsfursten intet med sig beslåttadt, i honom kunde han icke införa den minsta droppe af sitt dödande gift, från honom måste han i grund slagen fly med skam. Och därefter öfverallt, där Kristus och satan mötas, måste den senare vika. Och sasom Herren i sin mandomsanammelse uppsökte satan i hans hus, världen, fråntog honom hans vapen och skiftade hans byte, människorna, som han förlössade från hans bojor, så gar Herren än i dag anfallsvis tillväga, bekämpar och nedslar mörkrets makt med makten af sin nåd och sanning. Så fullbordas det profetiska ordet, att Gud skall gifva sin helige tjänare mycket till byte och de starka till rof (Es. 53: 12). Salig den, som så varder gifven Guds son till byte! Och hvad hindrar dig att blifva fri från satans makt och i stället Kristi saliga egendom? Förhåll blott icke sanningen i orättfärdighet, så skall du blifva fri! — Där en andlig fördom skingras, en dårskap häfves, en lögn blottas, där fråntages mörkrets furste hans vapen, och där en människa omvändes till Gud, där förlorar han en sin boning, och hans rike kringskäres.

V. 23. Ingen neutralitet är möjlig i striden mellan Kristus och Belial. Tag ditt parti och välj, hvilken herre du vill tillhöra och tjäna! Af alla andliga förvändheter är ljumheten med sitt vämjeliga skrymteri den styggeligaste (Upp.B. 3: 16). Den på båda sidor haltande människan haltar sig lika säkert fram till fördärfvet som den, hvilken fritt och öppet samt med all flit löper fram på syndens, otrons och gudsförnekelsens väg. Och glöm ej att, såsom du måste antingen vara *med* eller *mot* Kristus, så måste du antingen församla med honom eller förskingra från honom! Din hela lifsgärning är antingen en afgjord strid *för* eller *mot* Kristus och hans rike. Äfven det skenbart obetydligaste och mest obemärkta lif är en insats i den striden, och på den dagen skall det blifva uppenbart, huru mycket en människa kunnat lefva till välsignelse eller till förbannelse ej blott för sig själf utan ock för andra.

Vv. 24—26. »Se, du är vorden helbrägd; synda icke härefter, att dig icke må vederfaras något värre» (Joh. 5: 14), så lydde Herrens varningsord till den botade mannen vid Betesda. Har du undkommit djäfvulens snara, så vakta dig, att du ej åter varder af honom snärjd! Icke rätt många börja det goda loppet; ännu färre torde fullborda det, under helig vaksamhet bevarande sina själar genom sitt tålmod. Var aldrig säker; utan vandra i Guds räddhåga! Försummar du att vaka och bedja, *en* finnes, som aldrig sofver eller slumrar, när det är fråga om att fånga en själ, och var viss på, att han, om ock aldrig så kraftigt utdrifven, återkommer till ditt hjärtas dörr och änyo arbetar på att där vinna inträde. Är du bekymmerslös och lättsinnig, så är just därigenom dörren öppen och din fördärfvare vinner en lätt ingång. Men då kommer han icke ensam; han har sju andra onda stallbröder med sig, och med sjudubbel kraft angriper han dig, och med sjudubbelt starka band fångslar han dig. Och dock kan ditt affall från Gud och din iråkade fångenskap vara sådana, att du ej märker dem. Det är ej blott grof världslighet och lastbarhet, som kännetecknar trälldomen under satan, utan ock den falska gudaktighet, som kan ha ett rätt fagert sken, men som mer än något annat förblindar själen och gör henne otillgänglig för sanningen. Den inbitna fariseismen är en svårare själaskada än själfva hedendomen, och där en människa drar Guds nåd till lösaktighet, hvarvid en falsk nådeberömmelse blir det härskande draget i hennes andlighet, där är hon fången i ett nät, som är ytterst svårt att sönderslita. — En affallen kristen är dock en bedröflig syn. Bättre att icke hafva förstått salighetens väg än att, efter att ha förstått den, affalla och vända sig till lögnen. Det salt, som mistat sin sälta, duger till ingenting utan på sin höjd att bredas på vägarne för att förtrampas af människorna. Den, som, sedan han smakat det goda Guds ord och den tillkommande världens krafter, åter affaller, för sig änyo korsfäster Guds son och aktar hans blod orent, han kan icke mer förnyas till bättring (Ebr. 6: 4—8). Därföre haf akt på dig själf! Se till, att du blifver *helt med* Jesus, och fly stadigt djäfvulens snara! Behåll det, du har, att ingen tager din krona!

Vv. 27, 28. Känslintryck göra ännu ingen till en sann kristen. Hjärta och vilja måste fattas och bringas under nådens herravälde. Också betyda yttre band och förhållanden ingenting i fråga om en människas tillhörighet eller icke-tillhörighet till Guds rike. Att hålla sig till Herren, så att man

blir en ande med honom, därpå kommer det an. Och medlet härför är Guds ord, mottaget och gömdt i ett ganska godt hjärta. Gällde det ingenting för Maria, att hon var Jesu moder efter köttet, huru mycket mindre skola yttre kyrkliga förbindelser gälla till frälsning. Att i yttre måtto räknas till Guds församling, utan att man har Kristi anda, att äta och dricka med honom vid hans bord, att hafva hört honom på våra gator och i våra kyrkor, det batar i och för sig lika litet som att sluta sig till allehanda religiösa föreningar och att i andlig beställsamhet löpa hit och dit eller att ha beundrande talat om Herren och mycket berömt hans namn. En ny människa vill det till. Att bevara Guds ords lefvande och lefvandegörande säd i sitt hjärta, så att det kommer att spira upp och bära äkta Andens frukter, det vare vår hufvudangelägenhet. Ja, »saliga äro de, som höra Guds ord och gömma det»!

Predikoutkast.

1.

Inl. 1 Joh. 3: 8; Koloss. 1: 12, 13.

Ämne. Frälsningen från mörkrets väldighet.

1. *Mörkrets makt är stor på jorden, den kan sträcka sig öfver hela människan till kropp och själ.*

a) Under vissa förhållanden kan den gå ända till besatthet, hvari icke blott människans själskrafter äro tagna i besittning af en önd andemakt, utan t. o. m. hennes kroppsvarelse tages i beslag af denna makt (v. 14).

b) Vanligen stannar dock mörkrets väldighet vid en rent andlig härskaremakt i och öfver människan. Mörkret härskar (1) i förståndet genom förvända begrepp i andliga ting; (2) i viljan genom självviskhet, rådande egenvilja, olydnad, gudlös själf- och världskärlek; (3) i samvetet genom förstockelse och i allmänhet genom hela sinnelagets fåfänglighet (Efes. 4: 17—19). Uppenbarelser däraf hos de mot Kristus fientliga människorna, som omtalas i evangeliet (vv. 15, 16).

c) Denna mörkrets väldighet är så stor, att ingen blott människokraft mot den något förslår, ty mörkrets furste är den starke, i jämförelse med hvilken människan, sedan hon en gång inrymt honom herravälde hos sig, är den vanmäktiga. Och denna

starke vaktar med största omsorg sitt hus, denna världen och hvarje förmörkadt människohjärta.

2. *Befrielsen från mörkrets väldighet är grundlagd genom Jesu Kristi seger öfver mörkrets furste.*

a) Jesus Kristus är den starkare, som tillkommit (= kommit i världen) och inlåtit sig i kamp på lif och död med den starke, samt härvid i grund och botten besegrat honom (jfr Matt. 4 och Luk. 4).

b) Därmed har han lagt en fast och säker grund för människornas befrielse från mörkrets väldighet, ty just för människorna har Herren kämpat och segrat; om oss var det han kämpade med satan (v. 22).

3. *Befrielse från mörkrets väldighet vinnes, då Kristus genom sin andes kraft fräntager honom hans vapen och bemäktigar sig människohjärtat (v. 22).*

a) Kristi nåds och sannings ljus skingrar själens mörker, förkrossar det hårda hjärtat, renar samvetet, helgar viljan, och när så sker, då har satan blifvit plundrad på de vapen, hvarmed han höll själen under sitt välde.

b) Då bemäktigar sig ock Kristus det hjärta, som var satans byte, gör det i stället till *sitt* heliga byte, till sin egendom och tillreder det till en boning åt sig.

c) Hvar och en, som hör Guds ord och gömmer det, får därigenom erfara Kristi frälsningskraft till denna förlossning från mörkrets väldighet.

4. *Friheten från mörkrets väldighet bevaras af den, som genom vaksamhet och bön håller sitt hjärtas dörr stängd för den med alla slags frestelser återvändande fienden samt sålunda stadigt och obetingadt är med Jesus (vv. 23, 24).*

a) Ingen frigjord människa undslipper förnyade frestelseanfall af mörkrets furste, som ej dröjer med att återvända till sitt förra hus, att där ånyo söka att vinna inträde.

b) Endast den, som under troget bevarande af nåden håller sin hjärtedörr stängd för frestaren, så att han, trots alla anfall, icke där vinner inträde, undslipper att ånyo fångas af satan, då däremot den andligen sorglöse lätt blir hans byte.

c) Såsom för denne senare hans sista varder värre än det första, så blir den förlossade människan stärkt och befastad i sin frihet, i samma mån hon med trohet blir vid Herren och församlar med honom. —

Evangeliet förkunnar frihet åt fångarne. Vill du blifva fri? Fatta då i Frälsarens mot dig utsträckta nådeshand! Han hjälper dig ur fängelset. Men *helt med* honom måste du vara, icke halft.

2.

Ämne. I. Den starke och II. den starkare.

I.

1. *Satan i sig själf stark; är äfven i sitt fallna tillstånd den starke änglafursten.*
2. *Stark genom sina vapen, medelst hvilka han underlagt sig denna värld och håller sig kvar i henne såsom i sitt hus.*
3. *Stark genom sitt rike, hvori han bjuder öfver en här af onda andemakter.*

II.

1. *Jesus Kristus i sig själf den starkare; Guds enfödde son, högre än alla änglar, hafvande i sig gudomens fullhet.*
2. *Starkare genom sina vapen, hvarmed han både i personlig kamp mot satan nedlagt honom, och genom hvilka han fräntager satan hans byten.*
3. *Starkare genom sitt rike, hvars himmelska krafter äro mäktigare än mörkrets makt och alltmer undantränger satans rike i världen.*

3.

Ämne. Tre olika ställningar, som människorna intaga till Herren Jesus Kristus.

- I. Fientlighetens.
- II. Halfhetens.
- III. Trons.

I.

1. *Den uppenbarar sig i bemödande att hindra Guds rikes sak genom*
 - a) smädande af Herrens verk (vv. 14, 15);

b) vrängning eller förkastande af hans ord eller (= icke gömma, jfr v. 28); frestande af Gud genom att ställa oförsynta anspråk på honom (v. 16);

c) afvoghet mot Herrens lärjungar.

2. Dess grund.

a) Det högmod, som hindrar människan att gifva sig själf orätt genom att gifva sanningen rätt.

b) De fördomar, som hindra henne att förstå sanningen.

c) Den kärlek till synden, som medför hat till heligheten.

3. Dess följd.

a) Att den starke får behålla människan såsom sitt byte.

b) Att hon alltmer mognar för den eviga domen.

Helhetens släktingar II.

1. Den uppenbarar sig i

✓ 23

a) bifall till och berömmande af sanningen utan lydnad för den (vv. 27, 28);

b) gudstjänst med ord och åthäfvor, mammonstjänst med gärningarna;

c) bekännelse, då ingen fara är, förnekande tystnad, då be-kännelsen skulle medföra obehag.

2. Dess grund: hjärtats falskhet, som föranleder männi-skan att

a) söka förena världsväsen och kristendom;

b) intala sig, att andlig ljumhet är kristlig sans;

c) intala sig, att man är mest med och församlar bäst med Herren, då man gör kristendomen draglig för världsmänniskorna.

3. Dess följd.

a) Att hjärtat blir en så mycket kärare boning för den starke, som människan i sitt uppsatsade världsväsen är såsom ett sopadt och prydt hus.

b) Att säkerheten blir så mycket större, som den har stöd af det yttre bifallet till Guds ord och åtskilliga religiösa känslöstämningar.

Tross släktingar III.

1. Den uppenbarar sig

a) i hörande och troget gömmande af Jesu ord (v. 28)

- b) i församlandet med Jesus genom frimodig bekännelse af hans namn, rättsinnigt vittnesbörd och helig, världsförsakande vandel;
 c) i helig vaksamhet öfver hjärtat, att det icke måtte återintagas af den orena anden.

2. Dess grund:

- a) det uppriktiga hjärtat, som mottagit och behåller kärlek till sanningen;
 b) det ödmjuka hjärtat, som låter döma sig af sanningen och med innerlig nådeshunger sluter sig till sin frälsare;
 c) det beslutsamma hjärtat, som icke bäfvar tillbaka för världens fiendtlighet.

3. Dess följd:

- a) frigörelse och frihet från den starkes herravälde;
 b) hjärtat blir och förblir Herrens boning;
 c) del med Kristus i hans härlighet.

4.

Ämne. En människas sista bättre eller värre än hennes första, alltefter som hon hör Jesu vänner eller hans fiender till.

1. En människas sista bättre än hennes första, om hon tillhör Jesu vänner.

a) En människa, som tillhör Jesu vänner, (1) hör Jesu ord och gömmer det, (2) gläder sig af hjärtat åt Jesu rikes framgång, (3) bekänner honom inför hans fiender.

b) Hennes sista varder bättre än hennes första. (1) Hon kommer till allt större erfarenhet af Guds frid och vänskap. (2) Hon blir allt dugligare att församla med Jesus. (3) Hon får med sin frälsare i en salig död ingå i sin Herres glädje.

2. En människas sista varder värre än hennes första, om hon (allt framgent) hör Jesu fiender till.

a) En människa, som hör Jesu fiender till: (1) den, som försmädar Jesu verk; (2) den, som frestar Jesus; (3) den, som låter sitt hjärta behärras af sådana vapen, på hvilka hufvudfienden kan förtrösta; (4) den, som blott hyfsar och pryder sig med yttre ärbarhet.

b) Hennes sista blir värre än hennes första. (1) Hennes hjärtehus blir alltmera intaget af den orena anden; (2) Hennes bemödanden att förskingra i Jesu rike blifva allt ifrigare. (3) Hon kommer på sistone att evigt tillhöra fienden.

5.

Ämne. **En människa, som söker efter hvila utan att kunna finna den.**

1. *Som söker ro för sin själ genom kringirrande i världs-öknen.*
2. *Som låter fienden fylla hjärtat med onda tankar och anslag.*
3. *Som tror sig bäst sörja för sitt lugn och sin säkerhet genom att vara hvarken för eller emot Kristus.*

6.

Ämne. **"Den, som icke är med mig, han är emot mig".**

1. *Den, som icke tror på mig, han talar emot mig.*
 2. *Den, som icke vandrar med mig, han är motsträfvig mot mig.*
 3. *Den, som icke verkar med mig, han arbetar mot mig.*
 4. *Den, som icke kämpar och offrar med mig, han för- råder mig.*
- (Alt.).

Midfastosöndag.

(Lætare.)

Lætare Jerusalem et conventum facite omnes, qui diligitis eam, gaudete cum lætitia, qui in tristitia fuistis, så lyder Vulgatas öfversättning af Es. 66: 10, som utgör den i den gamla kyrkan öfliga introitus på denna söndag. Af dess första ord »lætare», fröjda dig!, har söndagen sitt namn. Denna maning till glädje passar ganska väl till dess perikop. Den utgöres, som bekant, af evangeliet om bespisandet af de femtusen männen. Under det att i de föregående till fastlagen hörande söndagarne Herrens kamp med och seger öfver satan och hans rike och i sammanhang därmed nödvändigheten för oss att i bättring och tro bryta med synden och på fullt allvar öfverlämna oss åt Herren kraftigt förhållas oss, afbrytas dessa stränga fastlagsbetraktelser af den glada och upplyftande förkunnelsen om Herren såsom den, hvilken gifver nog och öfvernog at alla dem, som komma till honom. Perikopen kan betraktas och behandlas från hufvudsakligen tvenne synpunkter. Å ena sidan kan man af den hämta anledning att framställa Herren i hans makt inom naturområdet på samma gång som i hans nådefulla omsorg om oss äfven i våra timliga behof, och å andra sidan kan man fatta berättelsen symboliskt. I sistnämnda fall blir Jesu handling en bild af hans meddelande af den sanna andliga spisen, hvarvid just han själf är det lifsbröd, som mättar vår själs djupaste behof. Temat för predikan blir då detsamma eller nära nog detsamma, som de nya texterna på denna söndag, Joh. 6: 24—36 och 52—71, erbjuda. För att icke antecipera dessa torde man göra rättast att stanna vid

den första synpunkten och det så mycket hellre, som ej många af våra predikotexter gifva anledning att framställa det djupt uppbyggliga i den fjärde bönen i Fader vår, något, hvartill just vårt evangelium otvunget ger anledning.

Text: Ev. Joh. 6: 1—15.

Alla tre synoptikerna meddela likasom Johannes berättelsen om spisningsundret (jfr Matt. 14: 13—21; Mk. 6: 30—44; Luk. 9: 10—17). Såsom däraf framgår, att denna Herrens gärning väckt den största uppmärksamhet och så fastsatt sig i de heliga författarnes minnen och i den äldsta traditionen, så är det en omöjlighet att, såsom några kritici velat påstå, komma ifrån sakens historiska verklighet. Hos Matteus (kap. 15: 32—39) och Mk. (kap. 8: 1—9) omtalas ytterligare en underbar bespisning, i det Herren med sju bröd och några fiskar mättade fyratusen män. Att denna tilldragelse är en annan än den i vår text omtalade, är så mycket säkrare, som Herren själf vid ett senare tillfälle påminner lärjungarne om de bägge tilldragelserna (Matt. 16: 5—10; Mk. 8: 14—21).

Exegetiska anmärkningar. Vv. 1, 2. Orden *μετὰ ταῦτα* få icke så förstås, som om det, som i det följande omtalas, skulle ha inträffat omedelbart efter det i det föregående kapitlet skildrade. Fastmera ligger en icke obetydlig tid däremellan. Orden angifva blott i allmänhet, att det, som i det sjette kapitlet berättas, inträffar senare än de närmast förut omtalade händelserna. *πέραν τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβερίου*, »det vid Tiberias belägna Galileiska hafvet». Det något besynnerliga talesättet synes antyda, att Jesus med sina lärjungar seglade öfver hafvet där, hvarest staden Tiberias låg, således vid dess södra del. Herren hade nyligen erhållit underrättelse om Johannes döparens halshuggning (Matt. 14: 12, 13) samt mottagit apostlarne, som kommit tillbaka från den missionsvandring i Palestina, till hvilken han utsändt dem. De behöfde hvila och tid till inre samling efter detta deras förstlingsarbete i Herrens tjänst, och äfven Jesus

själf sökte att erhålla någon stillhet för att ostörd få ägna sig åt sina lärjungar. Detta var orsaken till hans färd till andra sidan af sjön Genesaret. Han fick dock icke länge vara i ro. Folket följde honom, antagligen så, att de efter Herren begåfvo sig öfver sjön, likasom de ock något senare på detta sätt följde honom tillbaka (jfr Joh. 6: 24, 25) — *ὅτι ἐθεώρουν* (annan läsart *ἐώρουν*), när de sågo hans under. Jesu makt och barmhärthighetsverk förfelade sällan att göra intryck på *folket*, under det att fariseerna och de skriftlärde voro otillgängliga för deras språk.

Vv. 3, 4. »Och Jesus gick upp på berget». Berättelsen har här en lucka, som fylles genom synoptikernas framställning af händelsen. Enligt dessa hade Jesus dragit sig undan med sina lärjungar och var stadd i förtroligt samtal med dem. Då han trädde ut från den undangömda plats på ett berg (obekant hvilket), där detta samtal hade ägt rum, såg han det myckna folket komma till sig. Han varkunnade sig öfver dem och begynte lära dem mycket, och sålunda förflöt större delen af dagen. Då folket troligen icke hade tagit något matförråd med sig, var fara för handen, att de skulle uppgifvas af hunger. Här är således nöd å färde, och detta är orsaken till Herrens undergärning, hvilken således, såsom alla andra hans underverk, föranleddes af ett verkligt behov; hans makt brukades endast i barmhärthighetens tjänst. Då man på grund af orden i v. 4 antager, att de till Jesus kommande skarorna voro festvandrare, som voro stadda på väg till Jerusalem, så saknar man därför verkligt skäl. Åtminstone vore det en besynnerlig omväg, de festfarande togo, då de icke blott kommo till Jesus på östra sidan om Genesaret utan ock sedan gåfvo sig tid att följa honom tillbaka öfver sjön till Kapernaum. Notisen om närheten af påsktiden har antagligen afseende på det följande (kap. 6: 26—59), där Herren framställer sig själf såsom lifvets bröd och såsom antitypen till påskalammet.

Vv. 5—7. *ἐπάρας κτλ.* Jesus såg folket i växande skaror strömma till, och såsom han förbarmade sig öfver dem såsom öfver får, som icke ha någon herde, så sträcker

sig hans barmhärtighet ock till deras rent lekamliga behof. — Filippus torde ha varit den betänksammaste af Kristi lärjungar, hvadan Herren ställer sin fråga till honom. — Frågan afsåg att pröfva Filippus. Han såsom de öfriga lärjungarne hade sett så många uppenbarelser af Jesu härlighet, att Herren med skäl kunde vänta af dem obetingad tro på hans makt och vishet. De hade då ock bort kunna vara förvisade om, att han visste utväg att förse alla dessa människor med föda, äfven om alla vanliga utvägar voro stängda. — Profvet utfaller icke till Filippus' fördel. Han framstår såsom en dålig räknemästare och icke såsom en förtröstansfull Kristi lärjunge: *διακοσίων δηναρίων*, tvåhundra denarer = omkring 140 kronor. Måhända utgjorde den kassa, som Herren och lärjungarne hade för sina gemensamma behof, just denna summa. — *βραχύ τι*, något litet, ett litet stycke hvardera, icke tillräckligt till mättnad.

Vv. 8—10. Andreas uppenbarar ungefär samma sinne-lag som Filippus: »Hvad förslår det bland så många? — *παιδύριον*, formodligen (enl. Ewald) en yngling, som i egen-skap af handlande med matvaror hade detta ringa förråd till salu. — Jesus befaller lärjungarne att ordna folket i matlag till spisning: ett trosprof. De skola trots det, att de nyss försäkrat, att ingen utväg finnes till folkets mättande, vid-taga åtgärder till en måltid för alla dessa människor. Och här tveka de icke; ett ord af Jesu mun är för dem tillräckligt. De lyda, fastän de säkert icke förstå, hvad Herren ämnar göra. Äfven folket låter villigt säga sig. Det fogar sig i de anbefallda anordningarna och väntar troligen med spänning, hvad Herren ämnar göra. Det har sett tillräckligt af den underbara profetens makt för att utan tvekan ställa sig till hans förfogande.

Vv. 11—13. Jesus tog bröden, välsignade dem med tack-sägelse och räckte dem åt lärjungarne, som utdelade dem bland folket. Herren handlar såsom husfader, och enligt seden hos judarne uttalar han tacksägelsebönen öfver matförrådet. På detta sätt välsignadt af honom, hvars välsignelse icke är en blott from önskan utan ett meddelande af det, som är väl-

signandets innehåll och syftemål, växer det ringa förrådet outtömligt: lärjungarne utdela däraf, »så mycket de vilja»; det blir nog och öfvernog (jfr 1 Kon. B. 17: 12—16; 2 Kon. B. 4: 1—7) — *συναγέγετε*, »samlan tillhopa de öfverblifna styckena!» Herren tar det noga med det öfverblifna; såsom en Guds gåfva är det för värdefullt för att blifva värdslösadt. Den rikaste tinliga välsignelse af Gud gifver icke rätt till slöseri med äfven det obetydliga. Tvärtom, ju mera man i det mottagna verkligen ser och njuter en *Guds gåfva*, desto noggrannare är man att tillvarataga äfven de minsta delarne däraf. — Tolf korgar fulla med stycken: hvarje apostel samlade sin korg full. Det öfverblifna var mer än det ursprungliga förrådet.

V. 14. *Οἱ οὖν ἄνθρωποι καὶ*. Undret öppnade folkets ögon för Jesu härlighet. Det, som det hade bevittnat, var någonting så stort och oerhördt, att hvar och en, som ej var tanklösheten själf, måste blifva slagen med häpnad och komma till den öfvertygelsen, att Jesus hade uppenbarat en gudomlig kraft, som höjde honom icke blott öfver vanliga människor utan ock öfver alla föregående profeter. Intrycket af hans gärning var ock öfvervældigande och väckte hos folket tanken på och öfvertygelsen om, att de här hade den utlofvade och med så ifrig längtan motsedda Messias för sig (5 Mos. 18: 15, 16). Och just detta tecken, det mest i ögonen fallande bevis därpå, att Jesus kunde meddela den rikaste jordiska välsignelse, var ägnadt att mer än alla andra Herrens stora gärningar föranleda föreställningen om, att han var Messias, ty just en Messias, som kunde och skulle gifva dem öfverflöd, lycka och ära i denna värld, väntade judarne. Därföre gripas dessa människor af hänförelse för Kristus, och, menande att ögonblicket för messiasrikets upprättande ändtligen var kommet, vilja de, i stället för att ödmjukt öfverlämna sig åt Herrens ledning, taga saken i sin egen hand. De söka med ett slags våld taga honom och göra honom till konung, d. ä. föra honom i triumf till Jerusalem och där utropa det messianska riket. Här var nu begynnelsen till en folkrörelse af de väldigaste dimensioner,

en rörelse, som hvarje falsk Messias med girig glädje skulle ha begagnat för att svinga sig upp. Men icke så den rätta konungen, ty han »den rätta konungen är Guds lamm».

V. 15. När Jesus märkte folkets afsikt, drog han sig plötsligt undan. Han begaf sig upp på berget, hvarifrån han nedstigit till folkets möte, och, lämnande sina lärjungar kvar, förblef han där allena. Säkerligen sökte han ensamheten icke blott för att undkomma folkets köttsliga hyllning, utan äfven för att få ostördt bedja. Folkets hänförelse var utan tvifvel för honom en sak af vikt och det af betänkligt slag. Långt ifrån att af den berusas, var den för honom ett bevis på, att detta folk var alldeles för köttsligt och bundet i sina falska föreställningar, för att det skulle kunna förstå honom. Och såsom det var honom klart, att han måste så ställa sig gent emot detsamma, att dess försök att neddraga hans verk i köttets väsen och orenhet skarpt afskures, så var dess hänförelse honom ett tecken till hans snart stundande förkastelse af folket. Luthardt säger i afseende härpå: »Ju afgjordare det alltmer måste visa sig, att frälsningsanstalten i första hand var af rent sedlig natur och endast på sedlig väg hade att utveckla sig, ju mer således motsatsen mellan judarnes fordringar och Jesu fordringar uppenbarade sig, desto afgjordare måste ock folkets förhållande till Messias blifva af fientlig art. Det bifall, Jesus här vann, var således för honom ett tecken till hans förkastelse af sitt folk och till hans död. Ty just det, att han icke af detta folk på dess väg lät föra sig till Davids tron, förde honom på vägen till korset. Upphöjd blef han visserligen ock på detta sätt till frälsning för Israel och för alla folk, men detta endast inför en tro, som icke lät sig förvilla af skenet. Så måste han ock nu förkunna sig själf såsom lifvet på ett sätt, som fordrade en tro, med hvilken skenet, det yttre i Herrens läge och öde, syntes stå i skärande motsats. Denna motsägelse kunde häfvas endast genom en Guds maktverkan, som han på sin lekamen erfor. Ett sådant i framtiden inträffande faktum var det väl, hvarom han i sin ande ville blifva viss». Dessa Luthardts ord fort-

sättas af Nebe, som anslutande sig till dem säger: »Därföre förkunnar ock Herren i det längre fram återgifna talet (Joh. 6: 26 ff.) alldeles bestämdt, att han skulle gifva sitt kött för världens lif (v. 51), att hans kött var den rätta maten och hans blod den rätta drycken (v. 55): han ser sig såsom sitt folks konung och öfverstepräst på korset. Folkets uppförande öfvertygar honom ånyo, att ingen annan väg till världens återlösning kan gifvas, än att han allena går upp på berget för att genom bön bereda sig till tömmande af denna lidandeskalk». —

Lika stor som Jesu Kristi människovänlighet är till att afhjälpa icke blott skriande nöd utan ock all lekamlig brist och att meddela hugnad och vederkvickelse, är kraften af hans välsignelse, i det den förmerar det otillräckliga, så att däraf blir nog och öfvernog, sålunda kan perikopens homiletiska grundtanke uttryckas. I denna tanke ligger då ock den, att Jesu lärjungar hafva i gemenskapen med sin frälsare i denna världens öken nog och öfvernog, så att dem fattas intet.

Homiletiska antydningar. V. 1. Jesus drager sig undan folket, bullret och det ansträngande arbetet för att i stilla ensamhet hvila och pläga umgänge med sin himmelske Fader i bön. Äfven i detta hänseende böra vi efterfölja hans fotspår. Människan behöfver icke blott arbeta utan ock hvila, och det är nödigt, att dessa få omväxla med hvarandra, och hvardera erhålla sin afmätta tid. Men du skall icke arbeta för hvilans skull eller till en tid anstränga dig för att sedan kunna föra ett makligt och orkeslöst lif. Hvilan är krafthämtning och behöflig just för arbetets skull; du måste hvila för att kunna verka och icke för att njuta. Detta gäller icke minst i fråga om Guds rike. I din hvila i Gud, i din ensamma bön, ditt fördjupande i Guds ord, inandas du den himmelska, stärkande bergluften, inandas Guds kärlek och hämtar ljus och kraft ur den eviga ljus- och kraftkällan. I ditt arbete för människors frälsning utandas du den kärlek, du inandats, ty ditt verk bör vara ett kärlekens verk, kärlekens förkroppsligande. Och den kraft, du hämtar från Gud, den brukar och öfvar du i ditt arbete, och ju trognare du därföre tager af Guds fullhet där vid lag, desto mera, desto

kraftigare och med desto större tålmod skall du kunna arbeta; å andra sidan, ju mer du brukar din undfångna kraft, desto mera stärkes den. Endast den nåd, du omsätter i verk och gärning, blir i djupare mening din, och endast det verk, som är nådens verk, är i sanning godt, ett utsäde, som kommer att gifva himmelsk skörd. — Sålunda är kristendomen lika långt skild från denna andliga mångslöjd, som idkeligen fäktar med yttre ting och verk, aldrig kommer till någon rätt inre samling och i själfva verket ingenting annat är än skum, som den är skild från denna orkeslösa kvietism, som i grunden endast är andlig känslonjutning, berömmande sig af sitt djupa inre lif, under det att den själfviskt lägger händerna i kors äfven inför den skriande nöden, som den icke ser och icke kan se, därför att dess öga blott är riktadt inåt, d. v. s. på det egna jaget.

V. 2. I skaror strömmade folket till Jesus. Hans under voro magnetiska. Det var nästan ännu mera för att få skåda dem än för att höra hans ord, som människorna så ifrigt lupo tillsammans omkring honom. Det var mycken fåfänglighet och nyfikenhet där vid lag, men så mycket godt medförde åtminstone de stora tilloppen, att Jesus kunde nå många med sitt frälsningsbudskap. På detta kom det hufvudsakligen an. Undren stodo och stå i ordets tjänst och icke tvärtom. Där de icke äro af nöden att samla människorna kring den i sitt ord omkringvandrande Frälsaren och för att bereda rum för ordets verkan, där äro de ej af nöden, och där inträffa de icke heller. Detta är en af de orsaker, som inskränkte undren till grundläggningens tid. De andliga undren inträffa dock alltid, och i samma mån människor blifva genom Kristi kraft andligen helbrägdagjorda, dragas ock skaror till och samlas omkring detta ord, som uträttar så stora ting.

V. 3. Huru dyrbara voro ej de stunder för Jesu lärjungar, då de fingo vara ensamma med sin mästare! Det var då han införde dem i Guds rikes hemligheter. Och för Jesu lärjungar under alla tider är det af nöden att troget plåga detta stilla umgänge med deras frälsare. Det är då, han uppenbarar sig för dem, öppnar deras ögon, så att de förstå skrifterna, och låter dem få allt djupare blickar in i Guds rikes väsen och hushållning. Framförallt böra de, hvilka hafva ämbetet att föda Guds hjord, se till, att de i Herrens skola samla sig ett växande förråd af lefvande gudskunskap för att därur kunna meddela både nytt och gammalt.

Vv. 4, 5. Judarnes påsk tillstundade, då de skulle äta påskalammet. Huru litet anade den folkhop, som nu grup-

perade sig omkring Kristus, att de hade för sig det rätta påskalammet! Ännu längre voro de ifrån den tanken, att de själfva skulle blifva de, som, sedan de förkastat honom, skulle offra honom åt sin egen fanatism och därmed uträtta, att han kom att offra sig själf för deras och hela världens synder. — Ehuru Herren ofta drog sig undan folket, så bortvisade han det dock aldrig, när det uppsökte honom. Såsom alltid, så går han det äfven här huldrikt till mötes. Hans barmhärthighet rör sig mäktigt inom honom vid anblicken af dessa massor, som äro andligen så bortkomna och värnlösa, men af hvilka hvar och en dock är så oändligt dyrbar. Barmhärthigheten bör ock såsom en grundton genomklinga hvarje predikan och sätta sin prägel på hela det själavårdande arbetet. Äfven de mest sjunkna och hårdast i syndens trældom bundna människor böra få del af denna barmhärthighet. Den allena, upppflamad till en kärlekens och helighetens nitälskan för själars frälsning, duger i det räddningsarbete, som det tillhör Kristi tjänare att utföra i denna värld af skeppsbrutna själar. Det är ock denna barmhärthighet, som gifver kraft att hålla ut i kampen mot denna andliga och lekamliga nöd, hvaraf jorden är så full. Och det är, som om den aldrig ville minskas. Snarare synes det, som om den växte med de ansträngningar, som göras för att afhjälpa den. I arbetet för dess häfvande förslår därför endast en oändlig kraft, och den står oss ock till buds: den är Jesu Kristi kärlek, upptagen i våra hjärtan. Må vi därför tränga rätt djupt in i Kristi kärlek och barmhärthighet! Den är vår tröst, vår frid, var kraft, vår frimodighet, vårt lif. Den tröttnar icke vid dig och finner ditt paträngande icke besvärligt. Den bär dig med en mer än moderlig ömhet och vårdar dig trofast i din svaghet. Lefvande på och i den, skall du af den genomträngas och låta den utstråla från dig i ditt förhallande till dina bröder. Den skall göra dig allt rikare i din ande, den skall blifva dig en aldrig sinande källa, ur hvilken kärlekens gärningar utan uppehåll skola flyta ut, spridande välsignelse inom hvarje område, på hvilket du befinner dig. —

V. 6. »Hvar få vi köpa bröd, att dessa må äta?», denna rådlöshetens fråga tar Herren i sin mun för att utröna, om Filippus har förstått, att han, som så frågat, heter *råd* (I. s. 9: 6). Filippus borde ha förstått hans mening, ty när hade Herren förut frågat sina lärjungar om råd och hjälp? Han hade ju alltid visat sig såsom den, hvilken var sina lärjungars öga och hand, under det att de städse framstodo såsom oförståndiga, rådlösa och utan kraft. Herren är ju icke den,

som ser oss i händerna efter hjälp, men väl behöfva vi i allting se honom i händerna. — Finner du dig i omständigheter, där ingen mänsklig tanke vet råd och utvägar, så hängif dig icke åt ängsligt grubbel och ett öfvergifvet väsen, och se icke så på det ohjälpliga i din ställning, att du förgäter honom, som är en mästare att hjälpa. För honom finnas inga omöjligheter. Var stilla och lämna allt åt Guds skickelse, och säg: »Herre, du vet det. Din är saken, och i din hand ligga alla vägar. Du skall göra't, fastän jag ej vet hvad eller huru». — I all förlägenhet gäller det först och främst att aldrig förlora besinningen, utan att bevara tilliten till Gud och därmed frid och kraft. Så allena sättes man i stånd att upptäcka Guds fördolda ledning i allt och kan märka, när och huru han utvisar utvägar. Man måste *tro*, ändock man icke ser. Det skall i allmänhet icke gå *efter* vårt förstånd utan *öfver* vårt förstånd. Då, när din väg i din frälsares sällskap synes vara en undergångens väg och allt går emot dina egna uträkningar, planer och önskingar, ja, äfven skenbart mot Guds ord och löften, då är för dig profvets stund, då är din mästare kommen, då följ, då låt lära dig af honom, hvars vägar visserligen äro nåd och sanning, men underliga för allt kött! Då heter det: »Salig den, som icke varder förargad i mig!» — I Guds ledning af hans trogna ingå alltid prof såsom de viktigaste uppfostringsmedel. Ingenting får ligga obrukadt och oförräntadt; allraminst de andliga skatterna, de gåfvor och krafter, som de troende undfått och undfå. Men huru blir ej den egna vanmakten uppenbar i dessa prof, huru få man icke lära sig att se bort från allt för att uteslutande fästa sina blickar på Herren! Och hvilken strid och förödmjukelse behöfs icke, innan man kan bli enfaldig nog för att kunna hvila vid hans löften och gifva honom rätt i allt hans ord, såsom ock lofva honom för alla hans vägar! Dock, för den i hjärtat uppriktige lyckas det.

Vv. 7—9. Ett mänskligt svar på en gudomlig fråga! En utväg, som ingen utväg är, ett råd, som är idel rådlöshet, se där, hvad människor förmå i det, Gud tillhör, i lägen, där den gudomliga visheten och makten älskar att uppenbara sin härlighet. — »Hvad förslår det bland så många?», Ja, så må man väl fråga vid anblicken af den oräkneliga skaran af hedningar, som framlefva sitt lif i den andliga öken, där själen förgås af hunger, och då man därvid å andra sidan ser på de medel, som stå till buds för att afhjälpa all denna nöd. En handfull missionärer, svaga, skröpliga människor, och den

enfaldiga predikan om Kristi kors! Detta är det, som skall frälsa alla dessa millioner, som därtill visst icke öfverfalla Guds sändebud med sin hunger efter andlig föda utan tvärtom söka värja sig mot den nåd, som tillbjudes dem. Och dock, det förrådet, dessa medel räcka i öfverflöd till för den oerhörda uppgiften, ty Herren är där, och hvad är dock mot honom och hans makt hela denna värld! Men nog blir det uppenbart, att, när segrar för hans rike vinnas med dessa ringa vapen, när dessa fem bröd räcka mer än väl till för alla dessa skaror, att, säger jag, det är Guds kraft, som gör allt, och icke människors. Blott en uppsåtlig, ondskefull vilja kan här neka att gifva Gud äran, kan neka kristendomens sanning och gudomliga väsen. — Vänj dig vid att i fråga om andliga ting aldrig se på det yttre utan på väsendet, på kärnan och den inre kraften! Litet är senapskornet, dock blir den buskväxt, som därur uppväxer, den största i sitt slag. Guds rikes yttre gestalt är ringa, ett enfaldigare ord än Guds ord gifves icke, men det är bäraren af Guds kraft och Guds visdom. Därföre mäktar det åstadkomma ting af evighetsnatur, under det att däremot människan och all hennes härlighet är såsom gräset på marken. — Se icke med ringaktning ned på små, oansenliga begynnelse i det, som hör till Guds rike! Akta dig ock för att välja andra medel till befrämjande af Guds rike än dem, som höra till detta rike själf och ha dess art och dygd i sig! När människor med sina konster och medel vilja påskynda Guds verk, då försena de det och orena det därjämte samt draga försmädelse öfver det goda namnet.

Vv. 10, 11. »Låt folket sätta sig!» Detta var det enkla, lugna och bestämda svaret på utropet: »Hvad förslår det bland så många?» Det innebar en försäkran, att Herren nog skulle sörja för, att förrådet skulle räcka till. Lärjungarne hade blott att dra bestyr om folkets ordnande i matlag, och att sålunda måltiden kunde i ordning äga rum. Gör icke tillämpningen häraf sig själf? Spörj icke, ängsla dig icke öfver förrådet, välsignelsen, kraften till framgång i fråga om människornas delaktiggörelse af frälsningen! »Låt blott folket sätta sig» och bär fram brödet till dem, d. ä. gå du blott i din verksamhet till väga enligt den ordning, som kräfves af Guds rikes art och väsen, och förkunna så för människorna lifvets ord! Att det skall räcka till för alla hungerande hjärtan, därom drager Herren försorg. Lyd blott hans tillsägelse, gå vägen rakt fram efter hans ords anvisning, fråga därvid icke efter utgången och följderna; för dessa

senare svarar Gud. — Men huru mycken brist på tro uppenbara vi icke här vid lag! Däraf den obeslutsamhet, tveksamhet och villrådighet i vårt verkande, men äfven detta mäklalande med världsliga och köttsliga grundsatser, som är så skadligt vid arbetet för Guds sak.

V. II. Med Guds välsignelse blir äfven det minsta nog. Var därför icke angelägen att få eller äga mycket utan därom, att Guds välsignelse måtte hvila öfver det, du får eller har. Villkoret därför är, att du undfår din beskärda del ur Guds hand, d. ä. på de vägar och med de medel, som han förordnat. Arbetsamhet, redbarhet och sträng samvetsgrannhet i det jordiska godas förvärfvande och brukande är det allra första, som därvid kräfves, men sedan ock att med bön söka och med tacksägelse mottaga brödet ur Guds hand. Endast den, som så gör, kan däri se och njuta Guds kärlek, och detta åter medför först den rätta välsignelsen. Ty en sann välsignelse är till sitt innersta väsen andlig, medför ett godt för den invärtes människan, verkar uppbyggelse och förkoffran i tron. Och detta medför också det timliga goda, då det så, som sagdt, sökes, mottages och njutes. Tacksamheten för det undfångna, detta bröd, hvars kärna var Guds godhet, drager hjärtat närmare Gud och blir sålunda till en spis också för själen. Kunde vi blott sålunda skåda Gud i allt, som vederfares oss, och taga allt såsom från honom, vandrande inför hans ansikte dagligen, huru rikt skulle ej vårt lif då vara, huru stilla, tryggt och fullt af frid, glädje och kraft! — »Så mycket de ville», utdelade lärjungarne åt folket. Förrådet syntes outtömligt. »Så mycket du vill, och som du vill»; det kan man säga till den, som af Herrens hand undfår gåfvor för andras räkning, för att använda till andras nytta. Det är något likartadt med Jesu ord till den kananeiska kvinnan: »O, kvinna, din tro är stor; ske dig, som du vill». — Så mycket, du vill, får du, då du i tron går in i Guds förrådskammare. Nåd för nåd få vi taga af den fullhet, som där är, och som aldrig förminskas. — Herren välsignade brödet med tacksägelse. Det har ock alltid varit sed i Kristi kyrka att bedja före och efter måltiderna. Bordsbönerna äro betydelsefulla. De äro eller böra vara uttryck af medvetandet därom, att brödet är en Guds gåfva, och att vi hafva att ära honom därför. De oskäligen djuren få också sin föda af Gud, men de bedja och tacka honom icke därför, och ej heller fordras sådant af dem, ty de äro skapade uteslutande för detta jordelif och ha icke något medvetande om Gud. Annorlunda med oss människor. Det är väl ej mer än till-

börligt, att vi äfven i vårt förhållande till det jordiska goda behjärta vårt människovärde. Vi böra vid mottagandet af vårt dagliga bröd icke göra oss själfva till djur. Men det gör den, som ej mottager det ur Guds hand och helgar det med sin bön. Bordsbövernäs aftagande eller vårdslösande är i sin mån ett tecken till materialismens och gudlöshetens tillväxt.

Vv. 12, 13. »Samlen tillhopa de öfverblifna styckena». Slöseriet trampar Guds gåfvor under fötterna, och det desto samvetslösare, ju större tillgångarne äro; girigheten gömmer och skrinlägger, ända till dess gåfvorna äro fördärfvade, och det för blott ägandets skull; men den kristliga sparsamheten tillvaratager allt för Herrens skull icke för att gömma utan för att använda det enligt hans vilja. — Allt är oss gifvet till att *nyttja*, men ingenting är oss gifvet till att förstöra eller till att därmed göda köttet och dess lustar. Ät ditt bröd med glädje och tacksägelse, och frukta icke att synda genom att bruka Guds gåfvor, som hans milda hand räcker dig, men glöm ej, att de äro gifna af honom, hvars värde förlänar gåfvorna deras värde! En konungs gåfva anses ju för något högre och värdefullare än andra människors; huru mycket mer gäller ej detta om hans gåfvor, mot hvilken alla jordens härskare äro stoft! — Tolf korgar fulla! Återstoden större än det ursprungliga förrådet, sedan det delats åt mer än femtusen människor! Så kan Gud välsigna. Huru dåraktiga äro vi då ej i våra otrosbekymmer för det dagliga brödet, för huru vi skola få vårt kanske något knappa förråd att räcka till! Låtom oss icke se på brödstycket, huru litet det är, utan på gifvaren däraf, huru stor han är i makt och kärlek till att af det lilla göra mycket! — Dock, det fordras en i sanning stor tro till att i lekamlig nöd, i förhandenvarande och äfven för framtiden hotande brist, behålla sitt sinneslugn och sin förtröstan på Gud. När vishuset är fullt, då är det ju ingen konst att vara vid godt mod och ha tro till Gud, men när nöden klappar på, när hungern gnager icke blott en själf utan hustru och barn, och ingen utsikt öppnar sig för den spejande blicken, att *då* tro på Gud och hålla fast i hans löften, det är icke lätt, det är t. o. m. svårare än att i rent andligt bekymmer och själanöd fasthålla tron. Hatten af för den utfattige kristne, som kan hysa hopp om bröd, där intet hopp är! Han är en hjälte, som kommer oss på skam, oss, som på predikstolen prata stort om trons kraft, under det vi kanske aldrig ha varit i en ställning, i hvilken det gällt för oss att tro på *osynliga* verkligheter.

Vv. 14, 15. Otron nekar Gud hans ära. Vantron vill ära honom på *sitt* sätt och nekar också därigenom honom hans ära. Judarne ville göra Jesus till en konung efter sina egna tankar och trädde därigenom i skarp strid mot Guds vilja. Icke blott på *att* utan ock lika mycket på *huru* kommer det an, när fråga är om att verka Guds verk. — Huru svårt är det ej för oss att behjärta den sanningen, att Jesu rike icke är af denna världen! Människorna ha under alla tider med judarne till mönster äflats att göra Guds rike till något världsligt stort och lysande. Det synes nästan aldrig vilja gå i människorna, att lydnad är bättre än offer, att handlandet i enlighet med Guds rikes lagar, äfven om däraf synas mycket små resultat, är bättre än de största skenbara framgångar, vunna på bekostnad af renheten och sanningen iandel och vägar, ja, bättre än offret af egen-dom och lif i en kamp, för hvad man påstår vara Guds rikes sak, men som icke föres i Kristi anda. — Världen vill bruka Kristus för sina syftemål. Han skall vara rätt nyttig i politiken; »folket kan ej styras utan religion, därför måste vi se till, att det får behålla den, men vi, de styrande, de bildade och lärda, som känna naturlagar och naturnödvändighetens suveräna makt, vi behöfva den ej, vi ha en mycket högre ståndpunkt än den s. k. religiösa». Ja, så resonnerar man, och när man medgifver kristendomens värde för folk-lifvet och aktar sig för att sprida sin otro till massorna, då menar man sig ära Kristus alldeles tillräckligt. Men om man går vidare i detta afseende, då söker man göra Kristus till medel för det, som man själf anser för det högsta: världsmakt och världshärlighet. Kristendomen skall hjälpa civilisationen fram, befordra konster och vetenskaper och materiellt välstånd. Men äfven den konungatronen försmår Guds son. Får han ej vara din själs konung och helga den till likhet med sig själf, så frågar han litet efter den ära, du med din civilisation och ditt välstånd vill bereda honom. Gif honom ditt hjärta, mottag hans anda och lyd honom! Antingen detta eller intet.

Predikoutkast.

1.

Ämne. Vårt dagliga bröd gif oss i dag!

1. *Gif oss, o Herre! Af dina händer vilja vi söka och mottaga vårt dagliga bröd. Dig allena vilja vi hem-bära vårt tack och lof därför. Gif, att vi däri se och smaka din godhet! Gif och föröka i mig tron på dig, och bevara mig för den otro, som ej kan af dig tillförse sig det goda, du dock lofvat gifva dem, som bedja och arbeta!*
2. *Gif oss vårt bröd, just det, som tillflyter oss genom din välsignelse, ty det allena är vårt, är det, som vi ha rätt att äga och njuta. Bevara oss i nåd för att i lättja och oredlighet äta andras bröd!*
3. *Gif oss vårt dagliga bröd, vår nödtorft! Förskona oss för rikedomens och fattigdomens frestelser! Af-skilj åt oss vårt stycke och förläna oss nåd till förnöj-samhet! Låt girighet och snålhet vara långt ifrån oss!*
4. *Gif oss i dag vårt bröd! Förläna oss nåd att kasta omsorgen för de kommande dagarne på dig, och att vi i stället för att ängsligt sörja för framtiden må i ett lefvande hopp ha vårt hjärta riktadt på den fram-tid, den stora dag, då du skall komma igen för att i ditt rike evigt mätta oss med din salighet!*
5. *Gif oss vårt bröd, icke mig ensam, utan alla mina medåterlösta! Gif, att jag aldrig själfoiskt tänker blott på mina egna behof, utan såsom jag har att bedja dig äfven för dem, som ha samma behof som jag, så uppväck mitt hjärta till den kärlek, som gärna delar äfven det knappa brödet med den, som har ännu mindre eller intet!*

2.

Ämne. Det timliga goda med och utan Guds väl-signelse.

I. Utan Guds välsignelse är den största jordiska rikedom icke nog.

II. Med Guds välsignelse är äfven det minsta nog.

I.

1. *Utan Guds välsignelse besitter människan det jordiska goda, när hon*

a) förvärfvat det på orättfärdigt (= mot Guds ordning stridande) sätt;

b) ej besitter det såsom en Guds gåfva, som äger sitt egentliga värde af Guds godhet, hvarpå det är ett prof, utan i stället däri har sitt hjärtas skatt;

c) ej brukar det såsom en gåfva af Gud, i enlighet med hans kärleks afsikter.

2. *Guds välsignelse hvilar då icke öfver det jordiska goda; icke*

a) hans välbehag;

b) hans nådefulla meddelande af inre frid och sann yttre lycka;

c) hans befrämjande af människans företag. (Äfven om de lyckas, så medföra de ej något godt åt henne utan inre skada). — Då nu allt detta icke följer det jordiska goda, så

3. *är det största mått däraf icke nog för människan.*

a) Hon erfar ingen glädje öfver Guds godhet i det, hon äger eller förvärfvar, och därför är hennes hjärta lika tomt, som hennes vishus eller penningsskrin är fullt.

b) Hon känner ej förnöjsamhetens lycka och får därför aldrig nog.

c) Hon känner ej glädjen att oegennyttigt gifva och meddela, ty hennes hjärta är fattigt på kärlek.

d) Hon släpar därför på oro och bekymmer midt i öfverflödet, ett beklagansvärdt vittne därom, att utan Guds välsignelse allt är intet.

II.

1. *Med Guds välsignelse besitter en människa det jordiska goda, då hon*

a) mottager det af Guds hand enligt hans ordning under arbete och bön;

b) däri ser Guds gåfva, ser och njuter Guds kärlek i brödet, som hon får;

c) brukar det enligt Guds vilja (1) utan trälaktig fruktan, med inre frihet, vetande, att Guds gåfvor äro gifna för att njutas

med glädje och tacksägelse; (2) såsom Guds tjänare, förvaltare af det jordiska goda såsom ett pund, för hvilket skall göras räknenskap; (3) i kärleken seende icke blott på eget, utan ock på andras bästa, gärna delande med sig till den fattige.

2. *Då är Guds välsignelse med det jordiska goda.*

- a) Guds välbehag öfver både ägaren och ägandet;
- b) af hans goda hand trefnad och lycka i det yttre;
- c) hjärtefrid.

3. *Då är ock det minsta nog.*

a) Den har nog, som är nöjd; förnöjsamhet är den sanna jordiska lyckan, och mer än nöjd kan äfven den rikaste icke blifva.

b) Förnöjsamhet kan i någon mån vara en rent naturlig dygd, men där den är af högre ordning, verkas den under öfning i lidande af jordisk brist. Människan lär sig då att se Gud i händerna efter det dagliga brödet, får lära sig att vara nöjd med och tacka för äfven det lilla samt att älska Guds välbehag.

c) Det minsta är då nog. (1) Det minsta = den knappa nödtorften i föda och kläder, hus och hem. (2) Den förnöjsamme är i Herren glad och tacksam för mättnaden för dagen och kan lägga morgondagens hotande brist på Gud, i hopp att han skall förse med det nödvändiga. (3) Så har den människan nog med det knappt tillmätta förrådet och begär ej otåligt mera.

3.

Ämne. Huru Guds nådefulla afsikter med tilldelandet af det timliga goda af människorna ofta göras om intet.

I. Huru Gud tilldelar det timliga goda.

II. Hans nådesafsikter därmed.

III. Huru dessa afsikter merendels af människorna göras om intet.

I.

1. *Vid skapelsen har Gud i naturen nedlagt de lagar och krafter, i följd af hvilka hon frambringar allt, hvad alla skapade varelser behöfva till sitt uppehälle* (1 Mos. 1: 11—13).
2. *Hvad Gud i naturen med riklig hand gifver, det ha människorna att genom sitt arbete insamla och göra sig till nytta för fyllande af alla sina behof.*

II.

1. *Med afseende på dem, som icke känna honom, har Gud den afsikten att genom det timliga goda, han så rikligen gifver dem, väcka dem till tacksam åtanke af hans godhet, på det att de sålunda skola föras till aktgifvenhet på hans dem sökande nåd.*
2. *Med afseende på de troende har Gud den afsikten med meddelandet af det timliga goda, att de genom aktgifvande på hans faderliga omsorg om dem skola bringas till allt fullkomligare tro och allt innerligare tacksam kärlek till honom.*

III.

1. *De obotfärdiga missbruka vanligen det timliga, i det de så fästa sina hjärtan därvid, att de dragas allt längre bort från Gud.*
2. *Äfven de troende kunna delvis omintetgöra Guds afsikter i detta hänseende genom att antingen låta sitt öfverflöd förleda sig till ett njutande, som ej står väl tillsammans med den kristliga försakelsen, eller då de låta det vara för sig tungt, att de ej ha mer än en knapp bärgning.*

4.

Inl. Ebr. 8: 2.

Ämne. Jesus såsom en skaffare såväl i naturens som nådens helgedom.

I. Att Jesus är detta.

II. Hvad vi därvid hafva att besinna.

I.

1. *Ty genom honom har Fadern skapat allt och försonat allt.*

a) Allt är skapat genom honom, och därför äro alla naturens krafter i hans hand, och alla dess häfvor stå till hans förfogande.

b) Allt är genom honom försonadt, och därför är nåden till genom honom, och såsom den i den himmelska helgedomen rådande öfversteprästen har han den i sin hand och meddelar den såsom sin öfversteprästerliga välsignelse åt dem, som vilja mottaga den (Ebr. 8: 2).

2. *Han vet och förstår, huru våra andliga och lekamliga behof bäst skola fyllas, och när vi äro rådvilla, vet han råd* (vv. 5—10).

a) Han, som skapat oss, vet också att mätta oss, och såsom alla Guds vägar sammanlöpa i hans hand, så saknar han icke utvägar att bereda oss bröd äfven i öken, där vi intet bröd skåda.

b) Han, som blifvit frestad i allting likasom vi, känner vår svaga natur, och huru den behöfver skötas, på det att vi skola vinna nådens och lifvets delaktighet, och när vi tycka, att allt hopp är ute, då är hans stund inne att förhärliga sig genom öfversvinnelig hjälp.

3. *Han sänder dem, som äro skaffare såväl inom naturens som nådens helgedom* (vv. 10, 11).

a) Han har sina kassaförvaltare på jorden, människor, som han gifvit större eller mindre förråd af timligt godt och kärlek till att använda det till sina medåterlöstas gagn.

b) Han sänder i sin andliga skörd trogna arbetare, skaffare i hans andliga hus, församlingen, hvilka af honom undfått och oupphörligen undfå lifvets bröd åt själarna och med det äfven förstånd att rätt dela sanningens ord, att vara trogna skaffare, som af sitt andliga förråd frambära nytt och gammalt.

II.

1. *Vi hafva att mottaga alla gåfvor med tacksamhet i Jesu namn.*

a) Vi böra hafva blicken fästad icke blott på de lekamliga gåfvorna, utan först och sist på gifvaren, som i dessa gåfvor kungör oss sin huldhet. Sålunda njuta vi hans kärlek i hans gåfvor, och då blifva vi rikligen tacksamma för dem, och i denna tacksamhet dragas våra hjärtan allt närmare till honom (jfr vv. 14, 15). Det förvända sätt, hvarpå folket ville visa sin tacksamhet, skola vi vakta oss för att efterfölja, men i likhet med folket böra vi känna och erkänna, att hans härlighet är uppenbarad i hans bespisning af oss, och på så sätt gifva honom äran därför.

b) Vi böra troget akta på den oss meddelade nåden och i djup känsla af vår synd och ovärdighet lära oss rätt skatta nådens storhet. Då skola vi ock af hjärtat tacka för dess äfven minsta gåfvor.

2. *Vi böra utskifta häfvorna i helig kärlek* (v. 11).

a) De lekamliga, i det att det bör vara vår glädje att få vara Guds tjänare till utspridande af hjälp och välsignelse bland de fattiga och nödlidande.

b) De andliga, i det vi genom undervisning, varning, förmaning, tröst och uppmuntran meddela af vårt andliga förråd till vår nästas nytta och förkofran.

3. *Vi böra se till, att håfvorna icke förfaras* (v. 12).

a) Tillvaratagande af de lekamliga gåfvorna såsom för dyrbara att förslösas eller fördärfvas, men detta icke för att i girighet samla utan för att troget bruka dem efter deras art enligt Guds vilja och afsikt.

b) Tillvaratagande af den erbjudna och meddelade nåden genom troget bruk af densamma, i det att vi omsätta den i verk och gärning. Sålunda skola vi ock tillväxa i nåden och undfå mer och mer af dess outtömliga fullhet, enligt regeln, att den, som har, honom varder gifvet, och han skall hafva nog.

(Skarstedt delvis).

5.

Ämne. **Bespisandet af de femtusen männen, en rätt passionsbild.**

1. *Den allmänna nöden.*
2. *Den öfversvinneliga nåden.*
3. *Den vanliga tacken.*

6.

Ämne. **Hvilka anvisningar gifver oss detta evangelium?**

1. *Att icke fråga efter vällefnad utan följa Kristus äfven i öknen.*
2. *Att icke ängsligt beräkna tillgångarne och möjligheterna utan tro.*
3. *Att icke låta någonting förfaras utan visligen till varataga och församla, på det vi må ha något att meddela åt de behöfvande.*
4. *Att icke i första hand hos Jesus söka det lekamliga brödet utan först och sist lifvets bröd.*

(Enligt Brandt).

7.

Ämne. **Herren utför dock allting härligt.**

1. *Då människoråd ej mer förslår,*
2. *då först Herrens nåd består.*

(Ahlfeldt).

Femte söndagen i fastan.

(Judica).

De ord, med hvilka Ps. 43: 1 börjar; »Judica me, Deus, et discerne causam meam de gente non sancta», utgöra introitus till denna söndags gudstjänst och ha gifvit dagen dess gammalkyrkliga namn. Den gamla kyrkan kallade henne ock gärna dominica passionis eller dominica de cruce, tvifvelsutän där för, att judarnes fiendlighet mot Jesus, som i perikopen (Joh. 8: 46 ff.) framställes i dess nära nog högsta stegring, just var det, som slutligen förde Herren till korsdöden. Därför är ock denna text en rätt passionstext och anknyter sig till evangeliet på tredje söndagen i fastan, där samma fiendlighet likaledes målas oss för ögonen. I skarp motsats till denna fiendlighet hos de otrogna judarne står den obetingade tro, Herren i vår text fordrar i sammanhang därmed, att han angifver grunden för sina fienders otro. Vi se då äfven här Jesus i kamp mot mörkrets makt i människornas själar, och huru han hänvisar på denna makts inflytande i den otro och andliga blindhet, som uppenbarar sig i fiendligheten mot honom. Den idé i kyrkoåret, som perikopen representerar, är härmed angifven. Den kan sålunda uttryckas: tillspetsningen af kampen mellan Kristus och judarne hänvisar på den stundande allt afgörande slutstriden mellan Kristus och mörkrets furste, hvars makt uppenbarar sig i stegringen af den otro hos judarne, som skulle få sitt fulla uttryck i hans förkastande och öfverlämnande i hedningarnas händer. Samma idé framträder äfven i de till denna söndag hörande nya texterna. —

Text: Ev. Joh. 8: 46—59.

Exegetiska anmärkningar. Judarne hade så ondskefullt uppträdt mot Herren, att han nödgats säga dem, att de voro af den fadern djäfvulen och ville efterfölja hans begär. Lögn och mordlust härskade i deras hjärtan, och detta var orsaken till, att de icke kunde eller ville tro på Jesus, som förkunnade dem sanningen. De drogos till den med deras sinnesart besläktade lögnen, men sanningen bortstötte de. Dock borde de ha förstått, att Jesus talade sanning, och endast deras för Gud alldeles främmande sinnelag hindrade dem därifrån. Och *hvarför* borde de ha förstått, att Jesus talade sanning? Jo, ty

V. 46. *τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας:* »Hvilken af eder öfverbevisar mig om synd?» Jesus åberopade sig på sin syndfrihet, naturligtvis i första hand, för så vidt en sådan kan vara uppenbar för människor, således på en i det yttre ådagalagd sedlig fullkomlighet. Men denna förutsätter syndfrihet också i det inre, och endast medvetandet om denna fläckfria renhet gör det möjligt för Herren att framträda med detta åberopande på helighet i hela sitt yttre förhållande. Hos honom finnes för öfrigt intet drag, som häntyder på något som helst synd- och skuldmedvetande. Men är Jesus den syndfrie, då kunde han ej heller säga någon osanning, och därför kunde han ock med all rätt fråga: »Om jag talar sanning, hvarför tron I mig icke?» Måhända gjorde Herren ett upphåll mellan dessa och de föregående orden. Judarnes tystnad därvid utvisade, att de måste erkänna, att de ej visste något ondt om honom. Och i sådant fall, om Herren måste anses såsom alltigenom pålitlig och trovärdig, hvarför nekade de honom sin tro? Den enda grunden härtill måste sökas hos dem själfva, i deras vilja. De *ville* icke tro, och detta icke-viljande är här = icke kunna. De saknade de inre förutsättningarna för insikt i och mottagande af sanningen och detta endast och allenast genom deras egen skuld. Detta uttalar Jesus i

V. 47. »Den, som är af Gud, han hörers Guds ord; därför hören I icke, emedan I icke ären af Gud». Jesus för-

kunnat Guds ord, och såsom Guds ord förnimmer hvar och en, som är af Gud, hans tal. Judarne kunde icke detta, ty de voro icke af Gud. Att vara af Gud är här icke = att vara en pånyttfödd människa, utan det är likbetydande med att vara af sanningen (Joh. 18: 37), d. ä. att vara eller låta bringa sig till uppriktighet inför Gud, så att man i förhållande till honom intar den rätta ståndpunkten, som för öfrigt redan samvetet anvisar, och som ingenting annat är än ödmjukhetens och lydaktighetens (jfr Joh. 7: 17). Den, som detta gör och då äfven hängifver sig åt Guds vilja och ställer sitt hjärta under Guds Andes inflytande, han är af Gud och äger just därigenom öra för Guds ord, för sanningen, eller det inre andliga organ, som är nödigt för att kunna känna sanningen såsom sanning och då också lögnen såsom lögn. Detta var icke fallet med judarne, därför kunde de icke höra eller lida Jesu tal, som blef dem till anstöt och fall (Luk. 2: 34), såsom ock förhållandet ännu i dag är med hvar och en, som icke gör sitt gudsförhållande till ett i djupaste mening samvets- och lydnadsförhållande. — Judarne känna sig träffade af det bevis på sanningen af sitt tal, som Jesus gifver dem. De kunna icke invända något eller framkomma med något giltigt motbevis, men då det för dem är en alldeles afgjord sak, att de ej kunna ha orätt, och att det framför allt är afgjort, att de äro Guds älskade folk, så måste det utan alla bevis och trots allt, hvad Jesus kunde säga eller verka, vara själfklart, att han måste ha orätt. De tillgripa då de enda vapen, som under sådana omständigheter stå dem till buds, hänet och smädelsen.

V. 48. »Säga vi icke med rätta (nämligen i de omdömen, som vi oss emellan pläga fälla om dig), att du är en samarit, och att du har en ond ande?» Till den förra beskyllningen hade förmodligen Jesu fördomsfria och kärleksfulla inlåtande med samariterna gifvit anledning (Joh. 4). Beskyllning för besatthet åter och däraf följande ursinnighet grundade sig antagligen på Jesu tal, som enligt Joh. 10: 20 föreföll dem rent af såsom vanvett, särskildt för den förmätenhet, som Herren enligt deras mening därigenom lade

i dagen. Herren hade för dem betygat, att de icke voro Guds äkta söner, icke heller Abrahams rätta barn, utan att de voro barn af honom, hvars sinnelag røjde sig hos dem, af djäfvulen. Upptända häraf, vilja judarne på Herren själf återkasta beskyllningen för ett orent, med förbannelse belagdt ursprung: han är en samarit, en kättare, af ett orent och förkastadt släkte, som därjämte var fullt af förmäthenhet, likasom Herren själf. Men denna Jesu förmäthenhet syntes dem därjämte vara så stor, att den endast kunde förklaras genom en inverkan af satan: han har därföre en ond ande, han är besatt. I afseende härpå säger Nebe icke utan skäl: »Från sin ståndpunkt ha dessa judar fullkomligt rätt; de äro skarpa tänkare och rygga icke tillbaka för någon konsekvens. Jesus har på sådant sätt talat om sitt förhållande till sin Gud och Fader, att ingenting annat återstår än att antingen i tron anamma honom såsom Guds son, eller med afsky förkasta honom såsom fördärfvets barn, som af satan blifvit beröfvadt sitt förstånd. Dessa alternativ föreligga ännu i dag, fastän de flesta icke ha mod att verkligen ställa dem inför sig och sig inför dem. Men det blir dock icke något annat val än detta: antingen är Kristus den, han utgifvit sig för att vara, Guds enfödde son, eller en af djäfvulen besatt, som antingen i vansinnig själföfblindelse eller hjärtats förstockelse gjort sig själf till Gud. Men att i Herren ingen besatt stod framför dem, det hade judarne kunnat förstå redan af det sätt, hvarpå han handlade med dem, och särskildt af det sätt, hvarpå han upptog deras smädelse». Härtill kan läggas den grund för omöjligheten af hvarje tanke på Jesu förkastlighet, som Nikodemus uttryckte, då han kom till Jesus om natten (Joh. 3: 2).

V. 49. Med heligt saktmod bemöter Herren smädelserna (1 Pet. 2: 23), bevisande därmed, som sagdt, deras grundlöshet. »Jag har icke någon ond ande, utan jag prisar min Fader». Hade Jesus verkligen varit besatt eller genom satans verk talat det, som judarne i sin otro och i allmänhet alla otrogna ansågo och anse för gudlös förmäthenhet, då hade ock hos honom framträdt det sataniska högmod, som, i det

det tillägnar sig all ära, på det djupaste vanärar Gud. Men nu var hela Jesu lif ett oafbrutet ärande af Gud, såsom ju detta borde vara uppenbart för hvarje tänkande jude. Ty omöjligt var det att icke märka, att Jesu lif var idel försakelse af allt, hvad köttslig och världslig ära och fördel heter, och detta fastän han blott hade behöft att göra sig till målsman för de gängse messiasföreställningarna för att erhålla allt möjligt erkännande och pris af just dem, som nu med sådan bitterhet förkastade honom. Därföre kunde ock Herren säga: »I smäden mig». Jag har icke en ond ande; orsaken till ett sådant antagande och ett sådant tal ligger hos *eder*: »*I smäden mig*»: edra ord äro idel smädelser, och *därföre* smäden I, emedan jag icke är såsom I, emedan jag ärar min Fader. — I de ff. verserna betygar Herren ånyo sin försakelse af all egen ära för att därefter hänvisa på Guds dom, som alltid och framför allt genom att gifva evigt lif åt de troende på det härligaste skall bekräfta Jesu ord.

V. 50. Jesus sökte icke sin utan sin Faders ära, men just därför antog och antager sig Fadern hans ära på ett sätt, som en gång för alla skall ådagalägga, på hvems sida rätten och sanningen är: på världens eller Kristi. Fadern *söker* Sonens ära (ζητῶν), drager den fram i ljuset, men därmed är förenad *dom* (κρίνων) öfver dem, som föraktat och förkastat Guds son och därmed äfven Fadern (Joh. 5: 23; 1 Joh. 2: 23). — Men detta Faderns häfdande och ådagaläggande af Sonens ära skall framför allt äga rum genom uppfyllelsen af de Jesu ord, som stå i

V. 51. ἀμὴν, ἀμὴν καὶ. Orden slungas skenbart utan motivering in i talet. De innehålla, särskildt inför det judiska förståndet, en paradox, som plötsligt kastas i smädarnes väg för att bringa dem till afgörelse: tro eller otro. Dock torde det nyss här ofvan antydda sammanhanget ligga tanken nära nog: att Herrens ord skyddar mot döden, det är väl, om något, ett bevis därpå, att han är den, han sagt sig vara, och att Fadern söker hans ära. — Det dubbla ἀμὴν antyder, såsom bekant, den oerhörda vikten af det ord, som på sådant sätt blir bekräftadt. Ἐάν τις — τηρήσῃ, den, som bevarar,

fasthåller Jesu ord = i tron upptager det i hjärtat och där gömmer det genom hängifvenhet åt den däri förhållna nåden och sanningen, han skall icke skåda döden till evig tid. Dessa ord få icke utvattnas; de böra tagas i deras hela och omfattande betydelse. Alltså, för de troende, som bevara Jesu lifsord i sina hjärtan, är döden upphäfd; den finnes i själfva verket icke till för dem. Och detta gäller då naturligtvis icke blott om den andliga och eviga döden utan äfven om den lekamliga; ja, i första hand just om den sistnämnda, såsom ock judarne så uppfattade ordet. För de troende är då döden icke längre död. De *skåda*, smaka icke döden till hans egentliga väsen, som visst icke består i kroppens och själens vanligen smärtsamma skilsmässa och den förras hemfallande åt förgängelsen. Döden, inklusive den lekamliga, är till sitt väsen ingenting annat än synden själf, *förnummen* i hennes fruktansvärda, hela den mänskliga varelsen *upplösande* och *grundfördärfvande kraft*. Just i samma mening, som synden icke längre finnes till för den troende, finnes ej heller döden till. Synden är förlåten: döden är för dem ingen vredesdom. Syndens välde är brutet: döden har ingen makt öfver de troende hvarken till kropp eller själ, utan den är gjord till en blott smältdegel för kroppen, som han måste i uppståndelsen återlämna, renad och helgad i evigt lifs kraft. Huru emellertid de troendes affidande skiljer sig från de gudlösas, det döljer sig för oss, hvilkas blickar icke räcka längre än till ytan af allt och här vid lag ej heller förmå se mera än det yttre. *Uppståndelsen* är i själfva verket den enda fullt tillfredsställande lösningen af den gåta, som Kristi ord innefattar. Först i uppståndelsen skola vi fullt förstå och känna, huru döden icke funnits till för oss från och med den stund, vi inplantades i Kristus. — Jesus tillskrifver sitt *ord*, bevaradt i hjärtat, kraft att skydda mot döden. Detta, emedan det är bäraren af Kristi anda och lif. Kristus gifver sig själf, sin nåd, sin sanning, sitt heliga lifsväsen med ordet, och därför är det det eviga lifvets ord.

Vv. 52, 53. Nu mena sig judarne ha fatt den mest afgjorda bekräftelse på sin förut fattade mening om Jesu besatthet, ty dessa Herrens ord äro för dem så påtagligt orimliga, att de endast kunna tillskrifvas en vansinnig människas: »Nu förstå vi att» o. s. v. Det högsta, hvartill en människa kunde komma, var, enligt judarnes tanke, Abrahams ställning och lott. Han hade dock måst dö, och likväl vågade Jesus tala om en befrielse från döden genom bevarande af hans ord. Huru omätligt upphöjer han sig ej därmed öfver Abraham, att nu ej tala om profeterna. Nästan häpnande på samma gång som med spotskt hån fråga de honom därför: »Är du mer än vår fader Abraham» o. s. v.? Judarne kunna, såsom redan är antydt, icke sägas ha missuppfattat eller misstydt Herrens ord om döden, då de fatta det såsom syftande på den lekamliga döden. Men de veta ej, hvad döden egentligen är; de se i den blott en yttre upplösningsprocess, som medför mycken vanda, men dödens väsen, det, som i döden är död, förstå de ej, och de kunde i själfva verket ej förstå det. Och så kunde de ej begripa, huru en människa kan vara underkastad den yttre dödsprocessen och dock ej skåda eller smaka döden. Felet hos dem är då icke egentligen denna deras brist på rätt uppfattning, ty en sådan förutsatte ju en erfarenhet, hvilken här vid lag var omöjlig, men deras fel var, att de, efter förblindade människors sätt, döma om Herrens ord efter sina egna föreställningar utan att låta göra sig betänksamma af tanken på, att dessa ord möjligen kunde innebära något annat och mera, än hvad de för tillfället sago däri. Var det någon, som t. o. m. inför sådana motståndare som judarne kunde göra anspråk på, att man ej dömde för hastigt om hans ord och verk, så var det väl Jesus. — *τίνα σεαυτὸν ποιεῖς*: Den själfförhäfvelse, judarne trodde sig finna i Jesu ord, föranleder denna fråga, som således förutsätter, att Jesus tvärt emot sin försäkran i v. 50 skall på det svaraste ha försynat sig mot Guds ära.

V. 54. Jesu svar innebär först och främst en vederläggning af beskyllningen för själfberömmelse. Det är icke han

själf, som prisar och upphöjer sig; en sådan berömmelse skulle ha saknat all betydelse. Det är fastmera Fadern, som prisar och ärar honom. Jesus talar om denna sak på ett sätt, som gifver vid handen, att judarne kunde och borde inse sanningen af det utsagda. De gärningar, som Fadern gifvit Jesus att utföra, voro i första hand det, hvori han ärade sin son, och till dessa gärningar hade judarne varit vittnen. De voro ock, dessa gärningar, en handpenning på den ära, Fadern äfven för framtiden skulle förläna sin son. Judarne påstodo, att han, som Jesus sade vara sin Fader, men i förhållande till hvilken han fränkände judarne barnaskap och barnarätt, just var deras Gud. Hade de rätt däri, så borde den enklaste eftertanke ha lärt dem, att denna deras Gud just på det högsta ärade honom, hvilken de så tvärsäkert motsade, men då de i sin blindhet icke ville erkänna detta, så visade de, trots all sin berömmelse af Gud, att de icke kände honom. För öfrigt gäller det, som Frälsaren säger om det pris, han mottager af sin Fader, icke blott för den tid och gentemot de människor, hvilka orden närmast gällde. Trots världens fortfarande fiendskap mot och förkastande af Jesus, prisar Fadern honom genom de stora verk, som ske i hans namn. Det enda, som världen uträttar genom sin fiendskap, är, att hon uppenbarar sin blindhet och okunnighet om det, som angår Gud, och att hon oupphörligt stöter sig själf mot för-törnelsestenen. —

V. 55. *οὐκ ἐγνώκατε*. »I kännen icke». Känna = vara personligen bekant med; icke blott ett vetande om Gud, som mycket väl kan vara förenligt och ofta är förenadt med fullkomlig blindhet i andliga ting. — »Men jag (i motsats till eder) känner honom». Denna kännedom är ursprunglig och väsentlig och icke genom en lång och mödosam etisk kamp förvärfvad. Den är ock absolut (jfr Matt. 11: 27). Därföre kunde Jesus betyga: »Om jag sade» o. s. v. Just emedan Jesus är och säger sanningen, så måste han betyga sin väsentliga enhet med Gud och sin fullkomliga kännedom af honom. — »Jag håller hans ord»: uttryck för den viljeenhet, den fulla etiska gemenskap, som på grund af väsensenheten äger rum

mellan Fadern och Sonen. »Primum ait: novi; deinde: servo. Est enim filius. At fideles, illo instituyente, servant verbum, et sic acquirunt notitiam». (Bengel). — Om Herren redan häri-genom betygat, att han är större än Abraham, så utsäger han detta ännu afgjordare och rent ut, då han tillägger

V. 56. Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἡγαλλιάσατο. Abraham fröjdades i hoppet om Kristi dag, detta hopp, som förehölls honom genom Guds löfte. Han såg ock den dagen, såg uppfyllelsen af Guds löfte och af sitt eget hopp. Kristi dag ha vi här att förstå om hans uppenbarelse i världen. Denna såg Abraham. Uttolkarnes meningar angående detta Abrahams seende divergera betydligt. Några antaga, att här är fråga om ett profetiskt skådande, en vision. Andra, att han med sina lekamliga ögon skådade Kristus, då han enligt 1 Mos. 18: 1 ff. fick besök af honom i gestalten af »Herrens ängel». Andra åter mena, att Abraham såg Herrens dag i en typ, framför allt vid offrandet af Isaak; han skulle då i anden hafva skådat den dag, då den enfödde Sonen, till hvilken hans egen son var en förebild, skulle utgifvas i döden för världens lif. Slutligen antager man, att Abraham i paradiset skådade Kristi dag, hans människoblifvande, och därvid uppfylldes af denna stilla, men djupa glädje (ἐχάρις), som skiljer sig från den mera oroliga, likasom sprittande fröjd (ἡγαλλιάσατο), som åtföljer de jordiska förhoppningarna och deras uppfyllelse. Den sistnämnda tydningen är den enklaste och är att föredraga framför de öfriga, hvilka äro mer eller mindre konstlade. — Judarne, som fattade Jesu ord på sitt vanliga ytliga och hvardagliga sätt, utbrusto nu i det hänfullt undrande utropet i

V. 57. De vilja draga Herrens ord till en absurditet och fråga, huru Jesus, som ännu icke var femtio år gammal, kunde ha sett den för 19 hundra ar sedan afidne Abraham. De tänkte alls ingenting därvid utom på det alltigenom absurda i ett sådant påstående. Deras fråga innehåller för öfrigt blott en konsekvens af Herrens ord. Han hade visserligen icke talat om, att *han* sett Abraham, utan att denne sett honom, sett hans dag, men nära låg den slutsatsen,

att Herren också å sin sida sett Abraham. Herren nekar också så långt ifrån denna konsekvens, att han fastmera bekräftar den, och det på ett sätt, som bringar judarnes under samtalet stegrade raseri till ett våldsamt utbrott.

Vv. 58, 59. Med högtidligt bedyrande (*ἀμὴν*) försäkrar Herren, att han var till före Abraham. *ἐγὼ εἶμι*: jag är, ett ord och uttryck, som endast *en* kan om sig begagna, och som ock i den heliga skrift blott om denna *ende*, om Gud, begagnas. Han och han allena *är* = den varande; den, som är, som var och skall vara. Sonens præexistens är med dessa ord tydligt angifven, och det icke en ideel, utan en personlig existens (obs. *jag*, uttrycket för det personliga, *är*). Han, som i ringa tjänareskap står inför den af häftiga, onda lidelser upprörda folkhopen, han är den evige Sonen, det människovordna logos. Nu är all tvetydighet undanskaffad. Steg för steg har Herren i sitt själfbetygande höjt sig, och i samma grad har hans åhörarens fiendskap stegrats. Judarne äro förda in i det afgörande valet, antingen obetingadt tro eller radikalt förkasta. I den inre ställning, de äro, kunna de ej annat än det senare. I sin förbittring sakna de ord. De gripa till våld. — Herrens ord synas dem vara en så flagrant hädelse, att det enda svar, som därpå kan gifvas, är ögonblicklig stening, det dödsstraff, som lagen bestämde för ett sådant brott. — Härigenom är utgången af Jesu lif och verk bland judarne förebildad, såsom den äfven är förd ett stort steg närmare. »Ingenting annat än Jesu vittnesbörd om sig själf såsom Guds son, detta sonskap, hvori de Israel gifna löftena och de därpå grundade förhoppningarna uppfyllas, skall föra Jesus i döden. Fullbordandet af dödsstraffet på honom vill smycka sig med lagens bokstaf, under det att det äger sin verkliga grund i motsägelsen af den otro, som icke vill mottaga frälsningen i Kristi person» (Luthardt). — — Jesus drog sig undan i den honom omgifvande hopen af lärjungarne. De gamle sågo i detta Jesu förborgande af sig själf ett under, och flere nya uttolkare ha förklarat sig för samma mening. Antagandet af ett under är dock ej nödvändigt och därför icke berätt-

tigadt. Emellertid förtjäna följande väl sagda ord af Luthardt all uppmärksamhet: »De (judarne) kvarblefvo visserligen som segrare på platsen, men Jesus gick dock fri ur Israels dom och öfvergaf på samma gång det heliga rummet. Jerusalem och judafolket är det heliga rum, från hvilket Kristus har vikit bort».

Perikopens grundtanke. Ju afgjordare Herren under afslöjande och dömande af mörkrets makt i hans fienders hjärtan bär vittnesbörd med sanningen och afslöjar sitt eget väsen inför det folk, till hvilket han var sänd, desto afgjordare förhårdar sig ock detta folk mot sanningen och gifver förspelet till den våldshandling, hvarigenom det omsider skulle öfverlämna sin Messias till korsets död. Eller: Den andliga blindheten, känd därpå, att den icke i den förnedrade människosonen förmår igenkänna Guds son i hans nåds och sanningens härlighet, och därför uppträdande frimodigt emot honom i samma mån, han oförställt vittnar om denna sin härlighet för att framkalla det afgörande valet hos dem, för hvilka han är satt antingen till fall eller till upprättelse.

Homiletiska antydningar. V. 46. »Jag vet, hvem du är, nämligen Guds helige», så vittnade till och med de onda andarne om Jesus Kristus. Skulle då icke hans helighet vara uppenbar också för människor, hvilka, syndare som de äro, dock icke äro djäfvulskt ondskefulla? Därföre kunde Jesus vädja till själfva sina fienders vittnesbörd om hans heliga, syndfriaandel. Och är Jesus Guds helige, så förtjäna icke blott hans ord fullkomlig tilltro, utan alla hans verk äro ock rätta och sanna. Särskildt är hans död ett offer utan vank och grunden till vår verkliga och fulla gemenskap med Gud. — Huru godt är det icke, att det dock i mänskligheten funnits och finnes *en*, på hvilken Guds och människors blickar kunna hvila med fullkomligt välbehag. Huru eländigt hade vi ej det ställt för oss, om vi ej hade honom, den helige, till hvilken vi kunde skada upp, modlösa genom det oupphörliga åskådandet af all den brist, synd och elände, som vidlader allt och alla, äfven de bästa. Ja, han är den ende, vid hvilken vårt trötta öga kan finna hvila. Den s. k. pessimismen, som anser lifvet för en olycka och förtviflar om allt, därför att allt synes vara så uselt och eländet omöjligt att

bota, skulle vara den sanna lifsåskådningen, om ej Kristus i sin helighet och kärlek funnes där. Han är lifvets glädje för den, som förstår, hvad ett människolif dock är och har för betydelse. Och i honom, den af Gud högt älskade, kunna också vi blifva Gud välbehagliga; hans rättfärdighet kan öfverskylla vår orättfärdighet, hans helighet är mäktig att öfvervinna vår orenhet, om vi blott öfverlämna oss åt honom och varda befunna i honom. — »Hvilken af eder öfverbevisar mig om synd?» detta är ett godt samvetes fråga. Ehuru inför Gud orena och icke utan mycken brist, också inför människor, böra vi dock inför dessa senare kunna beröpa oss på vår vandel. Det tillhör de kristna att vara ostraffliga och oförtalade Guds barn midt ibland det vanartiga och vrånga släktet, i hvilket de böra lysa såsom ljus. Så visste ock Paulus att, när så behöfdes, hänvisa på sin vandel, sitt trogna arbete i Herrens tjänst och sitt lidande för hans namns skull. »Låt ingen förakta dig», så uppmanade Paulus sin lärjunge Timoteus och menade därmed, att Timoteus borde särskildt i sitt ämbete skicka sig så, att han icke gifve anledning till förakt eller tillbörligt klander. Ett ord, viktigt isynnerhet för alla präster och lärare att påakta. *De* böra, om några, med sin Herre kunna säga till den värld, som beljager och belackar dem: Hvilken af eder kan öfverbevisa mig om synd, om någon dålighet, af hvad slag det vara må? — Då ingen kan öfverbevisa Jesus om någon synd, hvarföre tror man då honom icke om att tala sanning i allt, hvarföre tror man icke på honom? Och hvarföre blir gudaktigheten så ofta utropad för skrymteri, ändock ingen kan straffa de gudfruktige för sådana fel och synder, hvilka eljest äro så vanliga bland människorna? — Världen är värld, och rätt vill hon ha gentemot Gud och hans ord; därföre skall hvitt göras till svart och tvärtom.

V. 47. Den, som är af Gud, han och endast han hörer Guds ord. *Alla* kunde och borde dock vara af Gud, ty såsom alla ha ett samvete, hvari Guds röst låter höra sig, så kunde och borde alla troget akta på den rösten och fara efter att på samvetets grund göra det goda. Redan detta är ju att vara af Gud. Och den, som är trogen mot den lilla gåfvan, det ringare ljuset i samvetet, honom skall förlänas högre ljus, ty den, som har, honom varder gifvet. — Just emedan kristendomen stöter alla dem för hufvudet, hvilka icke vilja gifva Gud äran, visar den sig vara af Gud, och den, som stöter kristendomen ifrån sig, han visar därigenom, att, hvilket godt sken han för öfrigt må ha, ja, huru

mycken naturlig ädelhet än må finnas hos honom, han icke är af Gud och går allt längre bort från honom. Spela blott för den musikaliske, och han hör genast, om det är äkta musik eller icke. Tala till en Gud hängifven människa om gudomliga ting, och hon hör lika säkert, om det är Guds eller människors ord, som till henne frambäras. Detta utesluter dock icke, att det behöfs öfning för de inre sinnena, om de skola i det enskilda och svårare kunna skilja mellan sanning och lögn. En sak är ju att erhålla ett så kraftigt intryck af sanningen, att man utan vidare känner och erkänner den för hvad den är, och en annan sak är att kunna förstå och i klara och tydliga begrepp fatta allt, som ingår i sanningen, sedd från dess rent teoretiska sida. — Glöm för öfrigt aldrig, att den gudomliga sanningen på rätt sätt förstås, endast i samma mån den lydes!

V. 48. Emot sanningen i Kristus har världen att sätta otrons hän och smädelsen. Kristus skall vara en samarit och besatt, kristendomen eller, som det nu vanligen heter, ortodoxien en galenskap, passande för idioter. Och under allt detta har man icke gjort sig besvär med att något grundligare ta reda på, hvad kristendom, hvad ortodoxien, verkligen är. Man hör några talesätt, som ej rimma sig med ens vanliga föreställningar, och strax är man färdig med sitt omdöme. Och huru många studera ej den heliga skrift utan att däri finna annat än förvirring, motsägelser och föreställningar, som förefalla lika främmande som förvända. Ja, ty man ser ej skogen för träd, och man stirrar så på en och annan bokstaf, att man platt förgäter det väsentliga, för hvilket man intet sinne har.

Vv. 49, 50. »Jag har icke en ond ande, men jag prisar min Fader». Heliga, förunderliga saktmod! Tänk på honom, som af syndare sådan gensägelse led mot sig (Ibr. 12: 1 ff.), och blygs öfver din ömtalighet, din retlighet och häftighet! Är du väl för god att lida litet smälek? Är din ära så litet grundad, att den ej tal vid en skymf? Ack, huru måna äro icke vi, *ärelösa* syndare, att häfda vår ära, huru kunna vi ej vändas vid en kränkning, bestode den än blott i ett förhastadt ord! Men Herren, den helige, hvilken all ära tillkommer, han, hvars majestät öfvergar all mänsklig fattning, han är tålig och mild, han lider stilla de gudlösas och ärelösas gröfsta smädelser. — Människorna kunna i allmänhet ej nog värna sin ära och sin rätt; ja, de skulle anse sig handla lagt, om de i det fallet icke kräde ut den yttersta skärfven. Men när fraga är om Gud, då vända de alldeles

om förhållandet. Af honom begär man oinskränkt och ovillkorlig förlåtelse för allt, äfven för de största missgärningar. Han skall vara idel godmodig kärlek. Han, så påstår man, skymfas genom antagandet, att han kan vredgas och med sin vrede hemsöka syndaren. Och dock, Gud är den ende, som har en ära, som ovillkorligen måste häfdas, om ej världen skall falla i spillror och skillnaden mellan godt och ondt tillintetgöras. Ty Guds ära är ett med sanningen och rätten själf, och att låta den fara, det vore att göra djäfvulen till Gud. Gud allena har rätt att straffa, ty han är rättfärdigheten själf, källan till all rätt och allas domare. — »Jag prisar min Fader». Ack, hela vårt lif borde i Kristi efterföljd vara ett sammanhängande Guds lof, ett ärande af den barmhärtige och allsmäktige Guden. Sök, ack sök endast Guds ära! Därigenom sörjer du bäst för din egen ära, ty vår ära är att höra Gud och Kristus till och i glad lydnad göra hans vilja. Och den, som tjänar honom, vill han själf ära på den dagen, då allt skall bringas i sitt rätta skick. — Lägg icke mycken vikt vid människors beröm eller tadel! Låt Gud sörja för din heder! Den hvilar då i goda händer. I dina egna äter är den i ett klent förvar. — Kristus häfdar Faderns och Fadern häfdar Sonens ära. Därföre skola alla hedra Sonen, såsom de hedra Fadern, och hedra Fadern endast i Sonen.

V. 51. Hvem skulle ej gärna vilja blifva frälst från döden? Och frälsning från denna förskräckelsens konung finns hos honom, som är lifvet och har det eviga lifvets ord. Då du gömmer detta ord och låter det sammanmänga sig med tron i ditt hjärta, så att det ingår i dig, förenar sig med din invärtes människa och blir en lifsmakt i dig, då mottager och äger du därmed Kristus själf, och då skall du icke se döden till evig tid. — Dödens gestalt, äfven hos de troende, är dock någonting fruktansvärdt och hemskt. Det synes icke mycket af den af Kristus dem lofvade frälsningen från denna ryslighet. Och dock *äro* de verkligen från döden förlossade. De dö icke, de somna för att snart vakna igen till ett lif i härlighet. De aflägga sin hydda, detta deras jordiska hus, för att blifva öfverklädda med en himmelsk boning, de afläda sig dödligheten för att ikläda sig odödligheten. Men allt detta skadas endast i *tron*. För den naturliga blicken är allting smärta, ångest, sönderslitning och förgängelse. Salig då den, som *tror*; *han* skall också i döden få se Guds härlighet.

Vv. 52, 53. Andliga ting måste andligen dömas. De, som i likhet med judarne angående Jesu ord döma efter köttet, de finna dem orimliga och kunna icke annat. Våra

ögon måste smörjas med ögonsalfva, om de skola kunna se det, som Gud visar oss (Upp.B. 3: 18). — Var icke för hastig att döma öfver utsagorna i Herrens ord! De äro gifna att heligt begrundas och icke att blott flyktigt och lättsinnigt betraktas. Det, som för den ytliga betraktaren synes besynnerligt och ofta förvändt, avslöjar sig för den ödmjuke, som bevarar dessa ord, betraktande dem i sitt hjärta», såsom gudomlig vishet, inför hvilken han måste beundrande tillbedja. — Om blott Kristus icke gjorde sig själf så stor, om han blott ville ställa sig på samma linje med andra människor och vädja något litet till deras tankar och förslag, så skulle han väl lidas och berömmas af världen. Men att han intar en ställning, högre än Abrahams, högre än alla världens snillen, hjältar och vise, att han gör sig själf till hela mänsklighetens och historiens medelpunkt och fordrar obetingad tro på sin person och lika obetingad lydnad för sin vilja, det är dock allt för starkt. Och att han och hans ord skola kunna det, icke hela världen ens såsom en ringa tillstymmelse förmår, att han och endast han skall frälsa från all förbannelse och från själfva döden, det är dock mer, än denna världens stora talamod förmår bära och smälta. Och dock, ville man blott, i stället för att utan vidare förargas på och förkasta Kristi ord, allvarligt pröfva på, hvad det förmår, då det tros och lydes, så skulle snart smädelsen tystna och bön, tacksägelse och lof träda i dess ställe.

Vv. 54, 55. Oviklig står Herren gentemot alla sina fienders inkast och spörsmål. Majestätisk i all sin mildhet och sitt talamod står han där med sitt allt bestämdare kraf på hörsamhet. Så talar och handlar endast den, som vet, att han äger Guds egen auktoritet. — »Om jag prisar mig själf, så är mitt pris intet». Behjärta detta med tillämpning på dig själf! Fly det fafängliga själfbehaget; blifve ditt hjärta främmande för detta tomma *skryt*, som ikläder sig så många former i denna högmodiga värld! Medlet härför, för att på ett heligt sätt komma ut från sig själf, på det man må kunna lefva för och i honom, hvars tillbedjan är salighet, är att se på och blifva rätt bekant med Frälsaren. Låt Gud prisa dig genom den välsignelse, han låter följa dina fotspår, då du vandrar fram på den själförsakande kärlekens heliga offerväg! Det priset har värde och äger bestand äfven här i världen, ty äfven här är kärleken den största af alla makter, framför allt då den har lidandets gestalt. — Judarne berömde sig af Gud, och dock kände de honom icke. De ha icke varit ensamma i denna förblindelse. Den finns icke blott

i den gudlösa världen, med hennes laster och brott, den finns ock hos den fromma världen med hennes falska gudstjänst, hon, som framför andra berömmar sig af Gud och Kristus. Men se på hennes väsen och umgängelse, så upptäcker du lätt bedrägeriet. Ord och strider om ord, salvelsefullt tal och en hop själfvalda gärningar; men Kristi sinne, Andens frukter och ett himmelskt väsen, därtill märkas icke många spår. Och där icke åtminstone en lefvande begynnelse till detta nya väsen förspörjes, där känner man icke Gud, kunde man aldrig så mycket tala om honom och göra allehanda andliga storverk. — »Men jag känner honom», säger Kristus. Beviset? »Ty jag håller hans ord». Se, därpå kommer det an. Den, som är förenad med Gud och verkligen känner honom, han förblifver i Guds ord, och ordet förblifver i honom. En sådan människa kan ock utan öfvermod bekänna, att hon tror, att hon känner sin frälsare. Att under sådana förhållanden neka, att man kände honom, vore ju lögn, och lögn är lögn, äfven om den skyltar med ödmjukhetens färger. Men en sak är att bekänna och en annan att föra sin gudsfruktan till torgs. Lämna det åt dem, som i likhet med de gamla farisearna vilja af gudaktigheten göra en marknadsvara! — Svårt är det för våra orene hjärtan att hålla sig till den sanna enfalden. Antingen till vänster i försagdhet eller till höger i öfvermod vilja vi vika af. Så ock i fråga om bekännelsen och lysandet med sitt ljus i världen. Den, som i sanning kan säga: »Jag känner Gud och håller hans ord», han kan icke blott aflägga den bekännelsen i ödmjukhet, han förödmjukas ock af denna sin bekännelse, och den blir ett Guds lof så lydande: Herre, hvad är jag, att du låtit mig komma härtill!

V. 56. Abraham fröjdade sig i hoppet om Kristi dag. Han, de öfriga patriarkerna och hela det troende Israel lefde i hoppet och väntan (Ebr. 11: 13, 39, 40). Och huru glada och fulla af kraft voro de ej i detta hopp! Och vi *hafva*, hvad de hoppades, hela Guds rikedom i Kristus ligger framför oss, och vi ha fri och öppen tillgång till nåden. Hafva vi däremot svarande glädje och starkhet i Herren? Och huru fattigt var ej, isynnerhet till en början, det israelitiska hoppet i jämförelse med vårt! Det jordiska Kanaan — det himmelska Kanaan; ro i löftets land under Guds spira — ro i Guds eviga rike, där Kristus leder de sina till de eviga vattenkällorna; lif i jordiskt välstånd — evigt lif i jublande salighet inför Guds ansikte; ett prästerligt folk här på jorden — konungar och präster för Gud evinnerligen; långt lif

i Kanaan — uppståndelse i härligheten — se där skillnaden mellan judarnes och de kristnas hopp! Det, som bland annat fattas de kristna i våra dagar, är det evighetssinne, som ensamt uppspirar ur det lefvande hoppet, där detta får genomtränga själen och sätta sin prägel på det andliga lifvet. — Abraham skådade i Guds paradis Kristi dag och fröjdade sig med en ny glädje. Hvad skall då icke Kristi uppenbarelse i härlighet blifva för dem, som möta honom med den rätta heliga brudlängtan och under tiden vandra i det himmelska väsendets kraft! Vi skola få se honom, sådan han är, vi skola blifva honom fullkomligt lika. Han skall gifva oss del af sin egen härlighet, vi skola äga honom helt, och allt gammalt skall vara förgånget och allting vara nytt. Låtom oss göra oss redo för den stora dagen, aldrig släppande honom ur sikte! Vi böra vara såsom väntande. Då skall den dagens fröjd blifva vår, under det att de, som ha haft sin del i denna värld, få gå tomma bort.

Vv. 57, 58. Att den ännu ej femtioårige Jesus skulle ha kunnat se Abraham, det var för judarne en olöslig gåta. Men lika orimlig blir Kristus och hans ord för hvar och en, som icke i honom vill se det, som han betygar sig vara: den lefvande Gudens son. Men med tron på honom sasom Guds son blir allt i hans historia ljusst och klart; allt blir då en schön harmoni. Den åter, som vill begripa Kristus och hans verk utan tro på hans gudom, han skall snärja sig i svårigheter, som ingen mänsklig skarpsinnighet löser, lika som alla hittills försökta lösningar hafva jämmerligen misslyckats. — »*Jag är*», hvilka ord af en människas mun! Sa kan endast den tala, hvilken ock kan betyga: »Jag och Fadern äro ett». På honom duger det att bygga. Allt växlar, allt tynar bort och dör i denna värld. Men Jesus Kristus är i går, i dag och i evighet densamme. Hos honom är fasthet och trygghet; ett oförgängligt och ovanskligt godt, ett evigt bestående väsen.

V. 59. Stenar ha alltid varit ett älsklingsvapen i Kristi fienders hand och ha flitigt begagnats mot honom och hans troende församling. Smädelsens stenar äro åtminstone alltid till hands, när inga andra hastigare dödande finnas att tillgå. Men Herren kan icke träffas af dem; han går oskadd undan det hotande stenregnet. Vanmäktiga skola ock alltid världens anfall mot Guds rike blifva. Må blott de troende vara lika frimodiga som ödmjuka i bekännelsen och stadigt se på och följa Kristi fotspår! Då är segern deras.

Predikoutkast.

1.

Inl. Ebr. 4: 7; (jfr 2 Kor. 2: 16).

Ämne. Den afgörande stunden.

1. *Viktiga, mer eller mindre afgörande stunder inträda flera gånger i hvarje människas lif, men i egentlig mening är endast den stund afgörande, då det skall afgöras, om människan skall tro och frälsas eller förkasta Kristus och förgås i sina synder.*

a) Judafolket hade haft många betydelsefulla afgörelsestunder under sitt förflutna lif, och det sätt, på hvilket det då skickade sig (Ap.G. 7: 38, 39, 51, 52), innebar en profetia om, huru det skulle skicka sig vid det egentliga afgörandet, när Kristus kom.

b) Sammalunda i den enskilda människans lif. Många afgöranden i inre och yttre måtto äga rum, förberedande hufvudafgörelsen, valet mellan tro och afgjord otro.

c) Detta val är det allt afgörande valet, ty det bestämmer människans evighet.

2. *Den afgörande stunden inträder, då Herren på ett sådant sätt inlåter sig med människan, att hon antingen måste tro och tillbedja eller stöta sig på och förkasta honom.*

a) Då han säger henne sanningen om henne själf (vv. 46, 47, 55). (1) Att hon icke är af Gud och icke känner Gud. (2) Att hon varit en lögnare (v. 55) i hela sitt förhållande till Gud. (3) Att hon följaktligen i sig själf är en förtappad varelse.

b) Då Herren säger henne sanningen om sig (Herren) själf. (1) Att han är den helige (v. 46), sanningen och blott sökande sin Faders ära. (2) Att han bevarar dem, som i troende hjärtan bevara hans ord, från att skåda döden till evig tid (v. 51). (3) Att han är den, som *är*; den, som har lifvet i sig själf.

c) Då han på grund häraf föreställer människan, att hon måste försaka allt eget, gå ut från sig själf, sin egen vishet, rättfärdighet, värdighet och kraft, och i stället söka sitt allt i Kristus, tillbedja honom såsom sin Herre och sin Gud.

d) Detta är den afgörande stunden för människan: tro eller förargas; lif eller död.

3. *Den afgörande stunden medför för de flesta en afgörelse till död och dom.*

a) Ju kraftigare Jesus vittnade om sin härlighet (vv. 46, 50, 51, 54, 55, 58), desto mera förbittrades judarne mot honom (vv. 48, 52, 53, 57), tills de slutligen i raseri sökte döda honom (v. 59). Därmed afgjorde de sin sak så, att de utestängde sig själfva från Guds rike, lif och salighet.

b) Oftast går det så med människorna. Guds ord väcker anstöt hos dem; de förbittras däraf och smäda det samt söka på allt sätt göra sig kvitt dess besvärliga domar.

4. *Grunden till detta afgörande är, att man ej vill mottaga kärlek till sanningen.*

a) Såsom judarne fasthåller man envist sina egna meningar gentemot Guds ord och framför allt de goda föreställningar, man har om sig själf.

b) Man vill mästra i st. f. att ödmjuka sig, döma öfver sanningen i st. f. att lyda den.

c) Detta är att förskjuta sanningen, ty den kan ej förstås och mottagas af andra än dem, som äro redo att gifva sitt gamla lif till spillo för att lefva för Gud.

2.

Inl. Joh. 18: 37 b.

Ämne. Jesu vittnesbörd om sanningen.

I. Huru Jesus vittnar om sanningen.

II. Huru hans vittnesbörd mottages.

I.

1. *Han vittnar om sanningen så, att han uppenbarar sig själf, ty han själf är sanningen.*

a) Jesus är sanningen, Guds evige son (vv. 54, 55, 57), i hvilken Gud till sitt väsen och sin vilja är uppenbarad, Guds fullkomliga afbild (Ebr. 1: 3), som är ett med Fadern och känner honom (v. 55); Joh. 10: 30), den helige, i hvilken ingen synd är (v. 46).

b) Då han vittnar om sanningen, uppenbarar han sig själf, därmed framställande sig såsom en spegel, i hvilken hvarje människa kan skåda sin andliga gestalt, sådan den i verkligheten och enligt sanningen är, ty Jesus är den sanna människan, människan sådan hon bör vara.

2. — *så att han uppenbarar sin Fader, hans vilja och råd om vår frälsning. (Hans uppenbarande af sig själf är ett uppenbarande af Fadern; endast i Kristus känna vi Gud rätt. Hela hans lif är en framställning af Guds vilja med afseende på oss = Jesus vår förebild. Hans ord och lära, hans gärningar äro en undervisning om Gud). Han prisar sin Fader (vv. 49, 54).*
3. — *så att han säger oss, hvad och hurudana vi själfva äro (vv. 47, 55).*

II.

1. *De flesta höra och förnimma icke i Jesu ord Guds ord; de förnimma blott själfva ljudet, bokstafven, men icke den sanning, hvaraf ordet är bäraren, ty de äro icke af Gud.*
2. *De missförstå eller vränga Jesu vittnesbörd.*
3. *De taga anstöt däraf och utbryta i grof fientlighet.*

3.

Ämne. Fiendskapen mot Kristus.**I. Hvari den är grundad.****II. Huru den uppenbarar sig.**

I.

1. I hat till sanningen (vv. 46, 47, 55).

a) Kristus talar sanning (1) om Gud; (2) om sig själf; (3) om människan.

b) Sanningen hatas af de flesta människor. De finna den (1) orimlig såsom stridande mot deras föreställningar (vv. 52, 57); (2) odräglig, ty den dömer deras väsen såsom synd (v. 55 »ljugare såsom I»); (3) fordrande omöjligheter.

2. I sökandet af egen ära (jfr Joh. 5: 44).

a) Enligt det naturliga högmodet vill man ha rätt i allt (v. 48: »säga vi ej rätt») och

b) upphöja sig själf samt

c) fordra erkännande och pris af andra, på samma gång man vill lefva efter köttet (Efes. 2: 3).

II.

1. *I vrängande af Herrens ord.*

a) Man inlägger i hans ord falska meningar, och så menar man sig ha uppvisat dess galenskap. Ev. beskylles för att främja synden, förslafva människorna, göra dem odugliga för detta lifs uppgifter m. m.

b) Man tillämpar Herrens ord orätt.

2. *I smädelse och, när så kan vara, i våldsam förföljelse. Smädelse af*

a) Herrens ord (vv. 52, 53);

b) Herrens vägar, framför allt hans frälsnings väg;

c) Herrens verk, särskildt i hans trogna;

d) Herren själf (v. 48).

e) Understundom, isynnerhet vid djupgående andliga väckelser efter en längre tid af andlig sömn och härskande syndaväsen i kyrkan, mer eller mindre våldsamt förföljelse.

4.

*Ämne. Otrons vanmakt.*1. *Den kämpar-förgäfves.*

a) Den är mer eller mindre en yttring af hat till sanningen och af otyglad lidelse.

b) Den beror på okunnighet och fördom.

c) Den blir nästan alltid på ett sådant sätt framhäfd, att dess svaghet på det tydligaste blir uppenbar.

2. *Den kämpar till sin egen skada.*

a) Den ställer kristendomens höghet och värdighet i ett klarare ljus.

b) Den lämnar de mest talande bevis för den gudomliga sanningens oändliga värde och kraft till människohjärtats rening och lugnande.

c) Den bidrager till försvaret och det fasta grundandet af tron på den evangeliska sanningen.

5.

Inl. 2 Kor. 3: 18.

Ämne. Huru en människa, som är af Gud, föres från den ena klarheten till den andra, då den, som icke är af Gud, föres från den ena förvillelsen till den andra.

I. Huru — — föres från den ena klarheten till den andra.

II. Huru — — föres från den ena förvillelsen till den andra.

I.

1. *En människa, som är af Gud,*

a) hörer Guds ord, så att hon med själfstillämpning och ett lydaktigt hjärta aktar därpå; åstundar att *förstå, tro och lyda*;

b) söker icke sitt eget utan Guds pris; vill ej vara något i och genom sig själf; är rädd för fåfänglig ära men angelägen om Guds ära, så att hon är angelägen om att i sin egen person prisa Gud inför världen och lämna ifrån sig all berömmelse för att gifva den åt Gud;

c) förstår att med heligt saktmod och oviklig frimodighet vittna om Jesus inför hans fiender.

2. *En sådan människa går ifrån den ena klarheten till den andra:*

a) i afseende på sig själf och sitt syndafördärf; (1) de mera fördolda, rent andliga synderna, (2) den finare och djupare synligheten;

b) i afseende på ev. om Guds nåd (1) såsom den fasta grunden för det allt fattigare hjärtats hopp, (2) såsom frihet från lagen midt under hjärtats anklagelser, (3) såsom den lefvande kraften till seger i alla frestelser;

c) i afseende på Guds vägar och domar, (1) underliga för allt förnuft, då de understundom synas gå t. o. m. tvärtemot Guds löften, och Gud således synes träda i motsats till sig själf; (2) men i verkligheten dock nåd och sanning, så att de både syfta till och verkligen äro ägnade att föra Guds råd till fullbordan, särskildt att föra den troende till hans saliga mål, Guds härlighet;

d) i afseende på Guds kraft, som fullkomnas i den troendes svaghet (1) både till att i allmänhet helga honom och särskildt under korset förklara honom till likhet med hans frälsare, (2) till att låta honom under erfarenhet af all egen svaghet förnimma, huru han föres segerrikt igenom alla frestelser och all nöd.

II.

1. *En människa, som icke är af Gud,*

- a) hörer icke Guds ord, som synes henne vara dårskap;
- b) söker sitt eget pris; egenrättfärdig;
- c) tål icke sanningen, alldenstund den dömer henne, och försmäddar den, i samma mån hon af den angripes.

2. *Går ifrån den ena förvillelsen till den andra, i det hon*

- a) tror sig känna Gud, fastän hon icke håller hans ord (v. 55);
- b) tror lögnen (1) med hänseende till hennes eget tillstånd, för hvilket hon blir alltmera trygg, så att Herrens fruktan kommer allt längre ifrån henne; (2) med hänseende till Guds ords lära, så att hon *antingen* med allt större förmåtenhet förkastar den, ända därhän, att hon bjuder till att förneka både Kristus och Gud, *eller* allt lättsinnigare tror hvarje ny andlig lärdom, ända därhän, att hon kan hängifva sig åt de osedligaste svärmerier;

- c) att hon menar sig göra Gud en tjänst genom att synda, särskildt genom att smäda och förfölja Guds rätta barn.

6.

Inl. Luk. 11: 28.

Ämne. Deras salighet, som höra Guds ord och gömma det.

Saliga äro de, som höra Guds ord och gömma det, ty

- 1. *de äro af Gud och känna Gud;*
- 2. *de äro sin frälsare till pris;*
- 3. *de skola icke se döden till evig tid, och de skola en gång se Herren Jesu Kristi dag med fröjd, sedan de med glädje motsett densamma.*

(G. D. Björck).

7.

Ämne. Höra vi ock till de syndare, som motsäga Herren?

- 1. *Herren säger oss sanningen; henne åstundar världen icke; låta vi gärna säga oss sanningen?*
- 2. *Han tillbjuder oss det eviga lifvet; därefter traktar världen icke; söka väl vi det, som är ofvan?*
- 3. *Herren bekänner sig vara Guds son; men detta ofvergår allt förnuft; ha vi väl till vår frälsning känt och förnummit hans eviga gudoms härlighet?*

(v. Biarowsky).

8.

Ämne. **Hvarför är sanningen så förhatlig?**

1. *Emedan hon ser så djupt; hon ser*

- a) tvärtigenom rock och väst;
- b) tvärtigenom ögon, miner och åtbörder;
- c) tvärtigenom hjärta och själ.

2. *Emedan hon talar så öppet språk; ty*

- a) hon fäster sig icke vid rang och stånd;
- b) icke vid tider och omständigheter;
- c) icke vid plats och lägenhet.

3. *Emedan hon dömer så strängt; ty*

- a) hon nämner hvarje sak vid dess rätta namn;
- b) hon mäter allt efter gudomlig lag och måttstock;
- c) hon hänvisar med allvar på evigheten och himmelen.

(A. U. W. Schnuur).

9.

Ämne. **Ett trefaldigt vittnesbörd af Herren Kristus.**

Det angår

1. *Sanningen af hans lära.*

2. *Värdigheten af hans person.*

3. *Hans bekännares salighet.*

(Couard).

Palmsöndagen.

(Dominica palmarum).

Denna söndag har sitt namn af det sätt, på hvilket folket hyllade Jesus vid hans konungsliga intåg i Jerusalem; det heter bland annat, att de skuro palmkvistar af träden och strödde på vägen. Också utgjorde fordom Matt. 21: 1—9, som berättar om Jesu intåg och hos oss utgör ev. på 1 sönd. i advent, perikop på palmsöndagen. Och ännu i dag predikas öfver densamma i flera kyrkor, särskildt i Tyskland, under det att de grekiska, anglikanska m. fl. perikopordningarna har en annan, vanligen Joh. 12: 1—8, till text på palmsöndagen, så ock vår kyrka i den första af de nya ärgångarna med tillägg af vv. 9—16. Det egentliga evangeliet åter är hos oss såsom bekant en episteltext, 1 Kor. 11: 23—29, som handlar om den heliga nattvarden. Såsom denna heliga måltid innebär en förkunnelse af Jesu död och välsignelsen af detta hans offer för oss, så ställer vårt evangelium denna död, hvilken församlingen snart skall i troende erinran föra sig till minnes, i anseende till dess saliga frukter oss för ögonen. Palmsöndagens perikop pekar således framåt mot långfredagen, likasom den å andra sidan kan sägas stå i sammanhang med midfastosöndagens evangelium, symboliskt fattadt. Ännu mera är detta förhållandet med de tvenne nya texterna på sistnämnda söndag (Joh. 6: 24—36; 52—71). Är det nämligen någonstädes, Herren gifver sig själf åt oss såsom lifvets bröd, så är det i den måltid, där han bespisar oss med sin lekamen och blod, d. ä. med sig själf såsom den, hvilken är offret för vår synd.

Text: 1 Kor. 11: 23—29.

Berättelsen om instiftelsen af den heliga nattvarden förekommer, utom hos Paulus, hos alla tre synoptikerna. Den stiftades i sammanhang med påskmåltiden, den sista, som Herren frade i kretsen af sina tolf lärjungar. Antagligen skedde detta så, att Herren likasom steg för steg ombildade denna den gamla förbundsmåltiden till *sin*, till det nya testamentets förbundsmåltid. Att Herren skulle ha stiftat sin nattvard *efter* påskmåltiden och helt fristående i förhållande till den, synes icke framgå af de evangeliska berättelserna. Men om den förstnämnda uppfattningen, för hvilken Godet synes ha framlagt öfvertygande skäl (jfr Kom. till Luk. 22: 14 ff.), så är ock den gamla tvistefrågan, huruvida Judas varit närvarande vid den första nattvarden eller ej, afgjord till förmån för Lukas, som uttryckligen angifver, att förrädarens hand var med Jesus på bordet vid eller omedelbart efter nattvardens instiftelse. Vid den homiletiska behandlingen af nattvardstexterna bör emellertid denna omtvistade sak icke, eller ock blott i förbigående, vidröras, utan polemik mot dem, som i separatistiskt intresse neka förrädarens närvaro vid det första nattvardsbordet.

Exegetiska anmärkningar. V. 23. ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ Κυρίου. Huru Paulus' ord äro att förstå, är föremål för olika meningar. Den ena, den hittills vanligaste, är, att Paulus säger sig hafva af Herren, således genom en särskild gudomlig uppenbarelse, mottagit det, som han går att framställa. Andra åter påstå, att han genom förmedling af de första apostlarna mottagit underrättelsen om, huru det gick till vid nattvardens instiftelse. Såsom stöd för denna åsikt anför man att ordet ἀπὸ icke betyder *af* utan *ifrån*. Hade Paulus velat säga, att han af Herren själf erhållit uppenbarelsen om saken i fråga, så skulle han ha skrivit *παρά*. Denna från språket hämtade invändning må gälla, hvad den kan, men den synes falla för hela det sätt, hvarpå aposteln yttrar sig. Det är en stor högtidlighet i hans ton, och tydligt synes det vara, att han med tonvikt framhåller, att Herren själf är källan till den framställning, han går att lämna. »Han

skulle knappast ha gjort detta, om han hade andra människors uppgifter att tacka för, hvad han visste om den heliga nattvarden. Det synes i och för sig icke vara af någon betydelse, hvilken uppfattning man antar, men då vi se, huru man börjat sätta i fråga nattvardens berättigande *såsom en af Herren stiftad, för alla tider gällande helig institution i hans kyrka*, så måste man fordra evidenta bevis på, att Paulus' ord om källan till hans kunskap om den heliga måltiden skulle vara att söka i andras berättelser. Och sådana bevis skola aldrig kunna gifvas, ty så stor vikt har den af ap. begagnade partikeln icke, att den skulle kunna omintetgöra möjligheten af den motsatta åsikten, hvilken, som sagdt, äger de mest talande skäl för sig i apostelns tydliga afsikt, att hos sina lärjungar inskräpa, att det, han ville säga dem, borde betraktas såsom Guds ord. — *ὁ καὶ παρέδωκε ὑμῖν*, »hvad jag ock öfverlämnat åt eder». Det följande var således endast ett upprepande af och en påminnelse om, hvad Paulus i det förevarande ämnet förut lärt i Korint. Apostolisk *skrift* och apostolisk *predikan* äro väsentligen ett och samma. — »*Herren Jesus tog*» — —, därför ha vi här *hans* nattvard, *Herrens* instiftelse; här är en måltid, som väsentligen skiljer sig från hvarje annan sådan. — »I den natt, då han vardt förrådd», natten före hans lidande. Kristi trofasthet och kärlek och Judas' förräderi, hvilka skriande motsatser! — *Natten*, då han förråddes, däraf namnet nattvard. — *ἔλαβεν ἄρτον*, »tog ett bröd» bland dem, som funnos på bordet. Brödet är näring för vårt lekamliga lif; en symbol af Jesus såsom lifvets bröd och symboliserar den näring för det andliga lifvet, som gifves oss i nattvarden såsom Kristi lekamens och blods delaktighet.

V. 24. Herren välsignade brödet med en särskild tacksägelse till Gud och vigde det därmed till dess heliga ändamål. Just med denna särskilda bön löser han sin nattvard från dess förebild, påskmåltiden. Af Herrens tacksägelse påminnas vi för öfrigt om det stora och i sanning tackvärda, som här sker. — I vanliga, för vår bibelöfversättning till grund liggande, handskrifter finnas visserligen orden *λάβετε*

καὶ φάγετε äfvensom κλώμενον, men icke i de äldsta och som palitligast ansedda codices. På saken inverkar icke uteslutandet af dessa ord, ty solklart är, att Herren, då han befallde lärjungarne att »göra detta till hans åminnelse», ville, att de skulle mottaga och äta det bröd, han, sedan han brutit det, räckte dem. Orden »tagen och äten» innehålla för öfrigt både en maning och ett löfte, att Jesu lärjungar under alla tider *få* och *böra* mottaga, hvad här räcket dem. — τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα: detta (bröd) är min lekamen. Orden kunna omöjliggen fattas blott bildligt, så att de kunna utbytas mot: »detta bröd symboliserar min lekamen». Man har visserligen påstått, och man påstår ännu, att likasom man säger om ett porträtt, att det är den och den personen, så skulle Kristus i samma bildliga mening sagt, att brödet var hans lekamen. Men man glömmer härvidlag en väsentlig åtskillnad; jag kan säga om ett porträtt, att det är den person, det föreställer, emedan porträttet *är* denna person själf i bild. Jag ser honom just, sådan han till sin gestalt verkligen är, då jag betraktar hans bild på taflan. Annorlunda förhåller det sig, när jag begagnar naturföremål såsom bilder af personligheter. Då kan jag visserligen säga, t. ex. att Kristus är ett vinträd eller det sanna vinträdet, men jag kan icke peka på en särskild vinstock och säga: *denna* vinstock är Kristus. Jag kan säga: Cajus är en räf, men jag kan icke säga: Cajus är *denna* räf, eller: *denna* räf är Cajus. Huru mycket man än må vrida och söka tyda Kristi ord om brödet i nattvarden, man skall aldrig lyckas att få dem att uttrycka någonting blott symboliskt. Deras rätta betydelse har Paulus angifvit i 1 Kor. 10: 16: »Det brödet, som vi bryta, är det icke Kristi lekamens delaktighet»; således en verklig delaktighet eller gemenskap (κοινωνία) har brödet med Kristi för oss utgifna lekamen, då det i nattvarden ätnjutes. Att detta är ett outforskligt mysterium, hvadan alla försök att i ord uttrycka det alltid måste blifva mer eller mindre misslyckade, det kan icke omintetgöra det faktiska här vid lag. — τὸ ἐπὶ ὑμῶν, som för eder, eder till godo, för eder skull brytes, på ett bildligt sätt vid nattvarden, i verkligheten på korset, då Kristus uppgaf sin anda. —

·Gören detta till min åminnelse»; meningen: »fören allt framgent denna måltid till åminnelse af mig». Dessa ord angifva den allmänna betydelsen äfvensom det *rätta* firandet och välsignelsen af den heliga nattvarden. Genom den asyftar Herren att behålla åminnelsen af sig frisk och kraftig i församlingen, som just har att fira den i samma afsikt, eller att Herrens åminnelse hos henne därigenom måtte bibehållas och stärkas. Välsignelsen af nattvarden blir då den, att denna åminnelse och därmed gemenskapen med Kristus blir djupare och innerligare.

V. 25. *ὡσαύτως καὶ*. Herren tog kalken efter nattvarden, så att välsignandet och räddandet af kalken blef slutet af det hela, ett afslutande tillägg till påskmåltiden, som därmed fick lämna rum för nya testamentets högre måltid. — »Denna kalk är det nya förbundet i mitt blod» = denna kalk (d. ä. dess innehåll, vinet) är det i mitt blod stiftade nya förbundets kalk = den kalk, genom hvars åtnjutande man framställer sig såsom en medlem af det nya förbundet och erhåller detta förbunds välsignelse. Men i och med delaktigheten af denna kalk blir man ock delaktig af Kristi blod, ty den är och medför enligt I Kor. 10: 16 denna delaktighet. I viss mening identifieras således förbundskalken och förbundsblodet, den förra förmedlar delaktigheten af det senare. Så vittna instiftelseorden till den heliga nattvarden på det klaraste om riktigheten af den evangelisk-lutherska uppfattningen af detta sakraments väsen. — *τοῦτο ποιεῖτε, ὡς ἐκίς καὶ*, d. ä. så ofta I dricken = så ofta I fören denna måltid. Därmed är antydt, att Jesu lärjungar sa ofta som helst må begå denna heliga måltid, blott att det sker till Jesu åminnelse. Att de skulle fira den, förutsattes utan vidare; såsom Jesu lärjungar kunna de icke annat.

V. 26. Det i denna vers utsagda visar, huru nattvarden med nödvändighet är en måltid till Jesu åminnelse: den innefattar nämligen en förkunnelse af Jesu död. Den är en bekännelsehandling, genom hvilken församlingen framställer Jesu död såsom försoningens grund på ett sätt, som, äfven om hvarje annat vittnesbörd därom upphörde, aldrig skulle

kunna låta denna död falla i glömska. — *καταγγέλλετε*, eg. »I förkunnen» (Icke: I skolen förkunna). Ordet innebär således ingen uppmaning till förkunnelse af Kristi död; själfva nattvardshandlingen *är*, så snart den äger rum, ett sådant förkunnande. »Till dess han kommer»: såsom då allt är fullbordadt och församlingen har inträdt i det fulla, saliga åtnjutandet af det, som Jesus genom sin död förvärfvat henne, så har det jordiska nattvardsfirandet intet rum mer; i dess ställe träder dess himmelska urbild (jfr Mk. 14: 25; Matt. 26: 29). — Såsom en förkunnelse af Jesu död är nattvarden också en tacksägelsehandling, ett prisande af Herrens död och i denna mening ett tackoffer. Detta är det grand af sanning, som är insvept i den romerska lögnen om mässan såsom ett offer åt Gud. — Men är nu nattvarden allt det, som nu blifvit sagdt, då skall den ock firas på ett med dess väsen öfverensstämmande sätt, och där detta icke sker, där kan en Guds straffdom icke uteblifva. Detta betygas i

Vv. 27, 28. *ἀναξίως* ovärdigt, d. ä. på ett mot nattvarens väsen och ändamål stridande sätt. Detta »ovärdigt» kan hänföras dels till en nattvarden ovärdig sinnesförfattning, dels till själfva sättet för dess begående. Det senare härflyter af det förra, men det förra kan finnas, äfven om all yttre vördnad iakttages. Då i allmänhet man icke är angelägen om att vinna och behålla Jesus i lefvande tros- och kärleksaminne, d. ä. har ett syndasäkert, obotfärdigt och för Kristus liknöjdt hjärta, så begår man den h. nattvarden ovärdigt. Detsamma gäller om hvarje i det yttre framträdande oskicklighet, såsom fallet var i Korint, där nattvard hölls i sammanhang med dessa urartade kärleksmåltider, vid hvilka grofva utsväfningar i frosseri och dryckenskap icke saknades. — *ἔνοχος*, saker, skyldig till försyndande på Herrens lekamen och blod. Han begår ett sakrilegium, i det han handterar det högheliga på ett oheligt sätt, eller, såsom det längre fram heter, icke dömer rätt om Herrens lekamen = icke aktar den så högt, som den bör aktas. För att undgå denna synd är helig varsamhet och förberedelse till nattvar-

dens begående af nöden. Man skall pröfva sig själf. Innan man nalkas sin frälsare vid hans bord, bör man rannsakande pröfva sig, huru man har det med honom, hvad han och hans nåd är för ens hjärta. Detta skall förebygga allt lättsinnigt och vårdslöst bruk af detta sakrament samt medföra den rätta sinnesförfattningen. καὶ οὕτως: och äta så, på detta sätt, som just är det värdiga sättet. Där en redlig själfpröfning äger rum, där är ock hjärtat rätt inför Herren.

V. 29. Enligt den rätta läsorten, som icke har ἀραξίως: den, som utan att döma rätt om Herrens lekamen, äter och dricker, han äter och dricker öfver sig själf en dom (ἁγία); icke »till fördömdelse», såsom det förut hetat. Hvari denna Guds straffdom består, utsäges i den följande versen. Ap. angifver tvenne slag af sådana domar: svaghet och sjukdom (lekamliga domar); sömn (andlig straffdom), ett försvagande af det inre lifvets kraft, ett försämradt själstillstånd. Dessa domar hafva karaktären af tuktan, än lindrigare, än strängare, och afse de felandes bättring (jfr v. 32).

Perikopens grundtanke gifver sig själf. Den är: *den h. nattvarden såsom det nya förbundets offermåltid, i hvilken Herren gör de sina delaktiga af sig själf såsom offret till försoning för deras synd, och som därför kräfver, att man brukar den på ett värdigt, dess väsen och bestämmelse motsvarande sätt.*

Homiletiska vinkar. Nattvarden är den nytestamentliga församlingsgudstjänstens allraheligaste. Här må det i sanning heta: här är ett heligt rum, och här bor visserligen Gud. — V. 23. Hvad Paulus i vår text säger oss, det säger oss Herren själf, ty Paulus har det genom gudomlig uppenbarelse. Därföre måste här alla tvifvel och alla invändningar vika: tro, hvad Herren säger, så skall du förnimma sanningen och kraften af hans ord! — I samma natt, då han vardt förradd, stiftade Herren denna försoningens och kärlekens måltid, i hvilken han meddelar sig med hela fullheten af sin nåd åt de troende. Den huldhet och kärlek, som han därvid uppenbarade, kunde dock icke röra Judas Iskariots af girighetens djäfvul intagna hjärta. Han blef förrädaren. Med sorg måste man dock erkänna, att det sinnelag, som dref honom till hans svarta död, ännu icke är utdött bland dem, som kalla sig Kristi lärjungar. Döm icke Judas, men rannsaka dig själf,

om ej något af den världskärlek och girighet, som bidrog att störta Judas i fördärfvet, finns såsom en ond rot i ditt hjärta! Se till, att du icke själf blir en Kristi förrädare genom dagtingan med den värld, som är din frälsares fiende, och att du icke medelst din vårdslösa umgängelse drager smålek öfver hans namn! Ty äfven detta är att förråda Kristi sak och att lämna Herren i de gudlösas händer till spott och hån. — Hvad du än må få utstå af falska medlärjungars skrymteri, bedrägliga förhållande och ondska, förblif i likhet med din frälsare i kärleken! Bevarar du den, så har du bevarat dig själf i allt; mister du den, så är allt förloradt.

Vv. 24, 25. Jesus var en husfader vid den första nattvarden, och han är detta ännu vid hvarje nattvardsbord. Det är ju *Herrens* bord (1 Kor. 10: 21); han är värden, du hans gäst. Se därför blott på honom, som bjudit dig och vill mätta dig med sina hafvor, och se därjämte på dig själf, att du måtte skicka dig, sasom det höfves en gäst vid ett sådan *Herrens* bord! Dina medgäster och deras tillstånd må du lämna åt Herren att döma öfver. Hvar och en får stå och falla för sin egen herre. — Det är ett af Herren välsignadt bröd och en välsignad kalk, som räckas dig. Välsignelse bjudes dig ock, och du bör lata ditt hjärtas mun vidt upp, att Herren må uppfylla den. — Detta bröd är Kristi lekamen. Så är det, och så skall det förblifva. Spörj ej förvetet *huru*? Lita på, hvad Kristus säger, och var nöjd och tacksam för, att det är just så, som han säger, om du också ej kan första det! Icke bör du vara missnöjd med, att din frälsare vid sitt bord gifver dig mer, än du kan tänka eller begripa. Tro hans ord, och tacka honom, låtande honom sörja för uppfyllelsen af sitt ord! — Förbundets måltid, den måltid, som beseglar det på Golgata grundlagda och genom Anden innerligt verkliggjorda förbundet och gemenskapen mellan Gud i Kristus och oss, se där, hvad nattvarden är. För att framställa och förinnerliga gemenskapen med hvarandra, bruka ju människorna bjuda hvarandra till måltid. Hvad de göra blott på ett konventionelt och ofta skrymtaktigt sätt, ja, endast för att få äta och dricka ända till berusning, det gör Herren vid sitt bord på ett alltigenom sant, fullkomligt och heligt sätt. Där, vid detta bord, träder han i innerlig gemenskap med dig, där far du lägga dig intill hans hjärta och förnimma, huru det klappar af förbarmande kärlek till dig, där gifver han dig underpanten på denna karlek, på försoningen med Gud, på den eviga gemenskapen med honom i hans eviga

rike. Där undfar du lifvets bröd till näring för din inre människa, ja, för hela din varelse, för så vidt den är ämnad till evigt lif; där är det från synden renande försoningsblodet, som gifver det betungade samvetet frid. Och huru hult bjuder han icke: »tag och ät, tag och drick!» — Till Jesu åminnelse! Såsom den trognaste och mest hängifna af vänner minnes en den trognaste och mest hängifne bortgångne vän, när han fäster sin blick på de gåfvor, vännen lämnat honom såsom tecken till sin tillgifvenhet, sådan är den åminnelse, blott mycket högre, renare, innerligare och af himmelsk art, om hvilken här är fråga, en åminnelse, i hvilken du har den i yttre mening från dig skilde, men andligen i fullaste verklighet närvarande Frälsaren i ditt minne. Här är då fråga icke blott om den kalla tankens utan om en hjärtats åminnelse, hvarvid den, som man minnes, är närvarande i hjärtat med hela sin kärlekskraft. För att väcka och stärka en sådan åminnelse är den h. nattvarden gifven, och *till* en sådan åminnelse skall du bruka den, d. ä. gå till den för att i och genom den vinna Herren i en rikare och trognare åtanke än tillföre, d. ä. att komma i närmare gemenskap med honom än förut. Gör du det, så skall du vinna, hvad du söker; din frälsare skall komma till dig, du skall dragas närmare honom, du skall blifva mera rotad och grundad i honom än förut. Sålunda närer och stärker nattvarden ditt andliga lif; din tro och kärlek fördjupas och vinner i styrka och delaktigheten i nåden beseglas för dig. — Och så ofta du vill, far du komma, blott att du kommer, såsom sig bör. Och glöm ej, att du till detta bord icke behöfver föra mer än ett hjärta, som begär Herren och hans nådesgemenskap! Huru stora dina syndar än må ha varit, så mycken orenhet än må vidlada dig, han kastar dig icke ut, han välkomnar dig såsom sin gäst, blott du för med dig hunger efter honom och hans rättfärdighet. — »För eder bruten», säger Herren, »är min lekamen». För eder i döden, för eder in i den förbannelse, som I genom eder synd dragit öfver eder! Hvilket ord af den himmelska kärleken! Låt det finna gensvar i ditt hjärta, detta ord, i din tros: för *mig*, för *mig*, så att det på samma gång är ett den tacksamma kärlekens gensvar. Just det ordet *för eder* gäller det att taga vara på, likasom Luther så hängde sig därvid, att han aldrig kunde taga sina ögon därifrån, och däri äfven fann angifna villkoren för ett värdigt nattvardsfirande, såsom han i sin lilla katekes säger: »blott den är värdig och väl beredd, som sätter tro till dessa ord, ty det ordet för eder fordrar idel troende hjärtan».

V. 26. »Förkunna Herrens död». Allt i nattvarden, orden, som därvid talas, och själfva handlingen, är en predikan om den för våra synders skull i döden utgifne frälsaren. Du må tänka därpå eller ej, alla dina nattvardsgångar äro upprepade förkunnelser om Kristi död, vittnesbörd därom, att också du för din del beprisar Herrens död såsom försoningen för din synd, såsom källan till din tröst, din frid, ditt lif i Gud. Se då till, att din handling har sin motsvarighet i ditt hjärtas förhållande till din frälsares död: var med honom död från synden! — »Till dess han kommer», ända till dess, men icke längre. Vår nattvard är således icke det fullkomliga; den skall aflösas af det fullkomliga. Men just för detta fullkomliga, som skall komma med Herren i hans uppenbarelse, skall nattvarden bereda oss. I samma mån vi troget tillgodogöra oss den gemenskap med Herren, som det nya testaments förbundsmåltid förmedlar, skola vi skickliggöras för den eviga gemenskapen med honom, för deltagandet i den nattvard, som såsom en evig festmåltid firas i Guds himmelska rike.

V. 27. »Ovärdigt ätande och drickande»! Ack, huru förtrampas icke Herrens stora gåfva af så många; huru lätt-sinnigt taga de ej äfven det mest allvarliga och evighetsviktiga! Hur ofta har ej nattvardsbegäendet varit en vanans sak eller dragits ner i vidskepelsen, i det man menat, att nattvarden likasom borttrollat all ens synd och skuld och gjort ens själ tack för Gud! Så har man ock gjort nattvarden till ett medel för framkallande af dessa sinnligt-andliga, snart öfvergående känslorörelser, hvori man velat finna ett säkert bevis på andligt lif och kärlek till Herren. Några tårar vid nattvardsbordet fattas såsom mottagen uppbyggelse, och så ut i världsväsendet att däri lefva ännu mera fritt än förut! Men bättringens och trons väg känner man icke. — Och äro de, som dock visa något religiöst intresse och kanske ock ha börjat blifva Jesu lärjungar, alla och alltid fria från försyndande på Herrens lekamen? Den, som är vårdslös i bönen, i sin aktgifvenhet på Herrens vilja, i vaksamheten och i sin umgängelse, han är vanligen ock vårdslös i afseende på Herrens nattvard. Om han än icke kan sägas hafva alldeles slitit hjärtebandet mellan sig och Frälsaren, så är han dock stadd i tillbakagående, och då han i en sådan författning nalkas Herren i nattvarden, så dömer han icke rätt om Herrens lekamen. Ja, just de troende, just lärjungar är det, Paulus varnar för ovärdigt bruk af Herrens bord. — »Saker på Herrens lekamen och blod». Man talar om helgedoms-skändare, men är icke det ovärdiga nattvardsbegäendet just

en förgripelse på, ett skändande af det heliga? — Äfven ovärdiga nattvardsgäster träda i ett reallt förhållande till Kristi lekamen och blod, ty eljest kunde de ej försynda sig därpå. Äfven för dem är således Herren närvarande i nattvarden, men deras möte med honom blir dem icke till välsignelse utan till dom.

V. 28. »Pröfve människan sig själf!» En trogen och vakande kristens alla dagar kännetecknas af själfpröfning. Det är således icke något utomordentligt, som han vid sin nattvardsgång företager. Dock samlar han sig inför Gud i stilla begrundning med särskildt afseende på det möte med sin frälsare, till hvilket han går. Ville blott de många, hvilka i våra kyrkor gå till nattvarden, i någon mån gå in i den själfpröfning, som ap. anbefaller, så skulle en märklig förbättring inträda i hela vårt kyrkliga lif. Sanning skulle blifva, där det blott är utvärtas väsen, botfärdighet, där det är trygghet i synden, tro, där otrosköld råder. Och denna pröfning är ju icke svår och kunde lätt anställas af hvarje redlig människa. Hvar och en vet ju i allmänhet, hvarföre han gör eller underlåter en sak. Och vid minsta eftertanke borde det väl ock bli klart för hvar och en, som ämnar sig till Herrens bord, hvarföre han går dit, hvad han menar, hvad han söker vid sin nattvardsgång. »Söker jag min frälsare för att få honom i rätt trogen åminnelse?» Den frågan, framställd till det egna hjärtat, skall detta hjärta icke ha svårt att besvara, om det blott vill.

V. 29. Icke ostraffadt förgriper man sig på det högheliga: den, som ovärdigt äter och dricker, ådrager sig en dom. I intet stycke låter Gud gäcka sig; i syndens spår följer domen lika säkert, som skuggan kroppen. Det sammanhang, som äger rum mellan ovärdiga nattvardsgångar och lekamliga sjukdomar, ja, kanske någon gång med en ond bråddöd, är visserligen svårt och vanligen omöjligt att inse, men det är icke desto mindre Guds ords tydliga lära, att ett sådant sammanhang gifves, eller att ett kroppsligt lidande kan vara en Guds dom, en följd af förgripelse på Herrens lekamen och blod. Närmast ligger vårt begripande, att andliga straffdomar komma öfver den ovärdige nattvardsgästen. Såsom Guds ord aldrig är utan verkan utan antingen blir en lifvets lukt till lif eller en dödens lukt till död, så förhåller det sig ock med den heliga nattvarden. I allmänhet kan man säga, att såsom den, hvilken brukar nattvarden till Jesu åminnelse, undfar såsom välsignelse af sin nattvardsgång en mera lefvande trosatanke af sin frälsare än

förut och således blir dragen honom närmare, innerligare förenad med honom, så får den ovärdige nattvardsgästen honom i mindre åminnelse än förut, d. ä. hans själstillstånd förvärras, han kommer längre bort från Herren än förut. Detta kan innefatta, dels att han får erfara en skarp inre tuktan, som likasom kastar honom ett stycke tillbaka på lifvets väg, låter honom förfara oro och ångest samt stor kraftlöshet, dels ock att han blir mera blind och sorglös, än han förut var. Väl, när det förra sker. Ty denna dom kan och bör skydda honom för att gå längre bort och drifva honom till grundlig bättring eller förnyadt allvar. Därigenom kan han komma till ett bättre tillstånd, än han var före sin irakade vårdslöshet, och hämta en lärdom för framtiden, som visserligen var dyrköpt men dock af stor nytta. Olyckligt däremot, om det senare inträffar, ty då går människan gemenligen sitt fördärf hastigare till mötes. Så sker vanligen med grofva och fräcka syndare, som, trots alla förmaningar och varningar och mot sina egna samvetens vittnande, gang på gång af rent världsliga eller vidskepliga bevekelsegrunder tränga sig såsom objudna gäster fram till det bord, dit Herren kallat endast sina lärjungar. Men såsom det åter må inskärpas, att ingen, som känner sig eländig och ovärdig, arm och naken, må bäfva tillbaka från den frälsare, som gärna åt med publikaner och syndare, så skall det ej förgätas, hvad erfarenheten flera gånger gifvit vid handen, att Herrens nattvard med allt, hvad därvid förekommer, kan blifva till ett väckelsemedel för sådana, hvilka lefvat utan Gud. Kristi kärlekskraft, som tränger in på syndarens hjärta från nattvardsförkunnelsen af hans död till syndernas förlåtelse, kan mäktigt gripa ett förut kallt och dödt hjärta och där tända de första gnistorna till ett nytt lif. Man sätte då i fråga om värdigheten till nattvarden icke allt på sin spets och göre den framför allt icke till detta horrendum mysterium, från hvilket man måste bäfva tillbaka. Den heliga måltiden är dock till sitt väsen ett koncentreradt evangelium.

Predikoutkast.

1.

Ämn. En undervisning om den heliga nattvarden.

1. *Stiftaren Herren Jesus Kristus (v. 23).*
2. *Tiden: natten, då han vardt förrådd (v. 23).*
3. *Sättet och formen: under bröd och vin, som skall ätas och drickas.*
4. *Hvad Herren gifver: sin för oss utgifna lekamen, sitt för oss utgjutna blod.*
5. *Hvad som tillbjudes och meddelas i och med denna gåfva: syndaförlåtelse. särskildt såsom besegling på löftet därom = med delaktigheten af försoningsoffret skänkes ock detta offers frukt eller själfva försoningsnåden (Matt. 26: 28).*
6. *Ändamålet: Jesu åminnelse skall därigenom bibehållas och stärkas i församlingen och i de enskildas hjärtan.*
7. *Dess rätta firande: då man kommer med ett botfärdigt, nådehungrigt, tacksamt hjärta = då man söker Frälsaren för att i en lefvande trosåtanke af honom vinna eller blifva befästad i gemenskapen med honom*
8. *Välsignelsen: erhållande af det, man sålunda söker = får sin frälsare i mera lefvande trosåminnelse än förut och således antingen blir förd närmare lifsföreningen med Kristus eller just vid nattvardsgången vinner denna gemenskap eller ock blir kraftigare än tillförene förvissad om den redan vunna delaktigheten med honom, allt detta genom den försäkran om syndernas förlåtelse, som nattvarden skänker, ty »där syndernas förlåtelse är, där är ock lif och salighet».*
9. *Det ovärdiga bruket: Då Jesu åminnelse antingen alls icke sökes (man söker i stället något annat: fullgörandet af gammal, kyrklig sedvänja af blott vana, vissa timliga fördelar, sken af namn för kristendomsallvar m. m.), eller då man i viss mening söker sin frälsare och hans nåd, men icke på den enda rätta vägen (bättring och tro); vårdslöshet; uraktlåten själfpröfning.*

10. *Skadan af ovärdigt bruk af nattvarden: ådragande af en Guds dom, särskildt den, att det andliga tillståndet förvärras, och ett förökadt ansvar på den dagen, då Gud skall hafva fram alla gärningar i ljuset och vedergälla hvar och en, efter som han handlat.*

2.

Ämne. Gästerna vid Herrens bord.**I. Herrens bord.****II. Gästerna därvid.**

I.

1. *Herrens bord är den heliga nattvarden (1 Kor. 10: 21), allraförst i den meningen, att han är värden vid det bordet.*

a) Han är icke blott stiftaren af denna måltid. Han är i kraft af sin instiftelse och sitt löfte där personligen närvarande. (1) Han har beredt denna måltid såsom förbundsmåltiden i det testamente, han stiftat med sitt blod. (2) Han har gifvit förordnande om detta bord, att man därvid i hans församling skall äta och dricka till hans åminnelse. (3) Han är själf värden vid detta bord, i det han såsom den lefvande och i sin församling närvarande Frälsaren i nattvarden är tillstädes på det sätt, som motsvarar detta sakraments natur, således på ett verkligt andelekamligt sätt.

b) Han är den, som fortfarande anordnar detta bord i sin församling, vidmakthåller sin stiftelse och bjuder gäster till sitt bord. (1) Han vidmakthåller detta bord, så att, lika litet som helvetets portar kunna blifva hans rike öfvermäktiga, lika litet skall den tid komma, då i hans församling intet bord skall dukas för nådehungrande hjärtan. (2) Han bjuder och samlar gäster till sitt bord genom sitt ords predikan, som aldrig blir utan frukt.

2. *Den heliga nattvarden är Herrens bord också därför, att han själf där utdelar de gåfvor, som innefattas i det nya testamentets nåd.*

a) Vid ett bord, som mänsklig godhet och gästfrihet dukar, gifver värdfolket i och med rätterna på bordet sina gäster likasom sin vänlighet och kärlek, hvaraf måltiden ju är ett uttryck. Jesus gör mera: han gifver sig själf, såsom den där i kärlek offrat sig för sina gäster: han gifver med de yttre rätterna vid sitt bord, brödet och vinet, sin lekamen och blod, som han för oss utgifvit och utgjutit till våra synders förlåtelse.

b) Jesu bord är därför det nya testamentets offer- och förbundsmåltid, där gästerna bispisas med själfva förbundsoffret.

c) Därmed tillbjuder och skänker Herren äfven detta offers frukter eller själfva den nytestamentliga nåden. Redan i profetian var denna betecknad såsom en hjärtat och samvetet renande syndaförlåtelse (Jerem. 31: 34), och Herren sammanfattar den i Matt. 26: 28 i samma ord. Så ock apostlarne (Ebr. 10: 18; Koloss. 1: 14 m. fl.).

II.

1. *De af Herren bjudna gästerna.*

a) Jesu lärjungar, de sanna riksmedlemmarne (jfr Matt. 26: 26; Joh. 8: 31): (1) de, som genom sitt nattvardsfirande förkunna Jesu död; (2) som lefva i själfpröfning och således i Jesu skola låta sig undervisas af hans Ande.

b) Dessa äro bjudna och kallade af Herren till hans bord, ty de äro hans husfolk och vänner, hvilka bordet tillhör. -- De ha ju följt hans kallelse till lärjungaskapet och låtit sig upptagas i hans hus, hvars ordningar de lyda. För dem stå då husets häfvor öppna; de ha fri och öppen tillgång till den nåd, i hvilken de stå (Rom. 5: 2; Ebr. 10: 19, 20). Och de kränka och svaga bland dem äro lika väl bjudna som de friska och starka; ja, ju svagare de känna sig, desto mera hafva de af nöden att komma till Herrens bord, och han visar dem icke bort därifrån utan välkomnar dem med glädje.

c) De undfå vid detta bord just, hvad de behöfva och begära; af Kristi fullhet gifves dem jämt så mycket, som de kunna mottaga.

2. *De objudna gästerna.*

a) De objudna gästerna kunna lika väl infinna sig vid Herrens bord, som de kunna såsom käril till vanheder finnas i Herrens hus, såsom ogräs stå på kyrkans åker och såsom icke klädda i bröllopskläder insmyga sig bland dem, som sitta till bords i Guds rike.

b) Dessa äro de falska kristna, vare sig, att de med det kristna namnet förena groft världsväsen och fiendskap mot Kristi kors, eller de ha sken af gudsfruktan men för Herren främmande hjärtan.

c) Dit kunna också räknas sådana verkliga men vårdslösa kristna, hvilka, fastän de ej alldeles sakna tro, dock äro lätt sinniga och därför med Herrens nattvard umgås på ett vårdslöst

sätt. Så var förhållandet med korintierna, till hvilka Paulus skref sina bref. Uraktlåtenhet af själfpröfning kännetecknar dem.

d) De försynda sig på Herrens lekamen och blod och ådraga sig därmed Guds straffdom i inre eller yttre måtto.

3.

Inl. Ordspr.B. 9: 5.

Ämne. **Den heliga nattvarden**

såsom

1. *en kärlekens,*
2. *en försoningens,*
3. *en uppståndelsens måltid.*

(C. J. Collin; Lundapostillan).

4.

Inl. 2 M.B. 20: 24.

Ämne. **Den heliga nattvarden.**

1. *Där har Jesus stiftat sitt namns åminnelse.*
2. *Där kommer Jesus själf till oss.*
3. *Där välsignar han oss.*

(J. Colliander. Ev. Fosterl. Postilla).

5.

Inl. Luk. 9: 55.

Ämne. **Den angelägna saken att veta, hvars andas barn man är, isynnerhet då man går till nattvarden.**

1. *Huru man skall få veta, hvars andas barn man är.*
2. *Huru detta är en angelägen sak, isynnerhet då man vill gå till den heliga nattvarden.*

(H. Schartau).

6.

Inl. 1 Kor. 10: 16—18.

Ämne. **Huru rätta nattvardsgäster städse hafva både att anse sig och skicka sig.**

1. *Såsom sådana människor, hvilka offentligen bekänna Jesus inför världen.*

2. *Såsom sådana, hvilka äga delaktighet af Kristi leka-
men och blod (och därigenom evigt lif. Joh. 6: 54).*
3. *Såsom sådana, hvilka ha förpliktat sig till Herren
Jesus att följa honom och villigt bära hans kors.*

7.

Ämne. Den heliga nattvarden.

1. *Dess sanna betydelse såsom*

- a) åminnelsemåltid,
- b) förbundsmåltid,
- c) kärleksmåltid.

2. *Dess värdiga firande:*

- a) allvarlig själfpröfning;
- b) tron på Kristus såsom försoningen för synden;
- c) uppriktig föresats af bättring.

(Couard).

Långfredagen.

Den text, hvaröfver på långfredagen predikas, är femte akten af Kristi lidandes historia. Perikopen utgöres egentligen af Luk. 23: 32—43, och den förekommer också i långfredagens högmässa, men endast såsom lektion från altaret. Icke heller i de tvenne nya årgångarne finnes någon särskild predikotext för långfredagen.

Kristi försoningsdöd på förbrytarekorset är långfredagens stora ämne. Framställningen däraf i den femte akten är naturligtvis icke dogmatisk, utan den skildras till dess historiska förlopp. Berättelsen, likasom hela lidandeshistorien, utgöres af en sammanställning af de fyra evangeliernas berättelser om denna den viktigaste tilldragelse i den heliga historien och därmed i världshistorien. Den högtid, påskan, hvari kyrkan firar det stora minnet af densamma, är kyrkoårets centrum. Långfredagen är dock endast påskens första del, korsets påsk; påskdagen är uppståndelsens påsk.

Femte akten af Kristi pinas historia.

Anmärkningar. Denna del af lidandeshistorien innefattar fyra afdelningar: 1:o Vandringen till korset (styckena 1—3); 2:o Korsfästelsen och därmed förenade omständigheter (stycket 4); 3:o Kristus på korset (styckena 5—8) och 4:o Kristi död och därmed i sammanhang stående händelser (styckena 8 (sista raden) —13).

Första afdelningen (st. 1—3, utom de sista raderna). Såsom vanligt var med alla till korsdöden dömda förbrytare, fick Kristus själf bära sitt kors. Då han af mattighet dignade under dess tyngd, tvangs den tillfälligtvis från marken kommande Simon från Cyrene att bära det efter honom.

Alexander och Rufus, hans bägge söner, blefvo antagligen sedermera framstående medlemmar af den kristna församlingen, och detta torde vara orsaken till det omständliga i berättelsen angående deras faders honom påtvungna rol vid korsfästelsen. — Kvinnornas gråt var ett lätt förklarligt uttryck af naturligt medlidande. Det var naturligtvis icke i sig själf tadelvärdt, snarare hade det varit något upprörande, om kvinnor, af hvilka troligen flera varit vittnen till Jesu härliga gärningar och hört hans väldiga ord, vid åsynen af hans marterbild kunnat förblifva kalla och känslolösa. Dock var detta mänskliga medlidande icke på sin plats. Icke Herren borde vara föremål för dessa tårar utan den ondska, som förde honom till korset, och följderna af denna oerhörda förbrytelse. Och i denna ha dessa kvinnor såsom alla judar, ja, hela världen del. Därföre borde kvinnorna gråta öfver sig själfva och sina barn, öfver hvilka Guds förfärliga straffdom för deras förkastande af Messias redan hängde. — »Är detta skedt på det färska trädet, hvad skall då ske på det torra!»! Meningen: »har Jesus, den oskyldige och rene, som också mot den hedniska öfverheten bevisade all lydriad och trohet, blifvit dömd såsom missdådare och såsom uppviglare till uppror mot denna öfverhet, hvilken dom skulle då ej drabba judafolket, detta torra, ofructbara träd, dessa verkliga missdådare och fanatiska upprorsmakare! Lika onaturligt det är, att Jesus dör såsom upprorsstiftare, lika naturligt är det, att Israel måste gå under för sin olydnads skull. Jesus förhåller således här folket, hvilken lögnens ande rådt vid hans domfällande, och huru Gud skulle sända straffet härför». (Godet). Orden tillåta ock en allmänare tydning: har detta kunnat ske med det färska trädet, Jesus Kristus, Guds helige; har det förfärliga kunnat inträffa, att han, som är den personliga sanningen, heligheten och kärleken och såsom sådan på det mest ovedersägliga sätt med ord och gärningar under hela sitt lif bevisat sig, att han, säger jag, blifvit af världen förkastad och dömd till missdåderkorset, hvilken dom skall då ej drabba denna ondskefulla värld, som genom sin dom öfver Guds son dömt sig själf

och visat, att hon icke duger till annat än att såsom ett torrt träd afhuggas och kastas i elden. Detta kan ock sålunda uttryckas: har Gud icke skonat sin enfödde son utan utgifvit honom i korsdöden för människornas synder, huru mycket mindre skall han skona dessa människor, om de förblifva i den synd, som dref dem att korsfästa den ende helige, som trampat jorden. — — — Två andra män, grofva missdådare, utfördes med Kristus till afrättningsplatsen. Blodigt hån af folkets öfversta, som dock af Gud vändes till hans sons förhärligande.

Andra afdelningen (sista raderna af st. 3 och st. 4). Bemyrradt vin = myrrablandadt vin eller med galla uppblandad ättika; en starkt döfvande dryck, hvilken man plägade ingifva de lifdömda för att i någon mån döfva känslan af korsfästelsens förfärliga kval. Man räckte ock Jesus denna dryck, innan han naglades vid korset, men när han smakat den och förnummit dess rusande egenskap, vägrade han att dricka däraf. Vid full sans och klart medvetande ville han tömma den bittra lidandeskalken. — Vid tredje timmen på dagen, d. ä. kl. 9 f. m., blef Jesus, enligt Markus, korsfäst. Däremot berättar Johannes, att Jesus ännu vid sjettem timman, kl. 12 midd., stod till rätta inför Pilatus. För att häfva denna motsägelse har man velat antaga, att Johannes, enligt romerskt bruk, räknat dygnets timmar från midnatt, under det att Markus äfvensom Matteus följt den judiska beräkningen från kl. 6 på morgonen. Godet har en annan, såsom det synes, mera tillfredsställande lösning af denna motsägelse. Han säger, (komment. till Johannes' evangelium öfvers. sid. 529): »Vi må påminna oss, 1:0 att man delade dagen lika väl som natten i fyra delar, hvar och en med tre timmar. Däraf förklaras, att i hela nya testamentet alltid talas blott om *tredje, sjette* och *nionde* timmen (jfr Matt. 20: 1--5), och hvarföre äfven, såsom Hengstenberg anmärker, uttrycken *inemot, omkring* så ofta där användas (Matt. 27: 46; Luk. 23: 44; Joh. 4: 6; Ap.G. 10: 3, 9). ως, ungefär tillägges uttryckligen på detta ställe af författaren. Uppenbarligen är det alltså tillåtet att här, vare sig hos Markus eller Johannes,

taga medeltalet, isynnerhet om man, såsom Lange säger, påminner sig, att apostlarne icke hade klockan i handen. Likasom den tredje timman hos Markus kan sträcka sig från kl. 8 till 10, så omfattar den sjette timman hos Johannes otvifvelaktigt tiden från kl. 11 (männe ej snarare från kl. 10?) till 12. Men isynnerhet måste man 2:o taga i betraktande en viktig, likaledes af Lange framhållen omständighet, nämligen att Matteus och Markus gifvit Jesu hudflängning den betydelse, som denna handling vanligen hade, eller betraktat den såsom *begynnelsen* till dödsstraffet. De hafva följaktligen identifierat de båda af Johannes noggrant åtskilda rättshandlingarna: den, genom hvilken Pilatus dömde Jesus att hudflängas, och den, genom hvilken han öfverlämnade honom att korsfästas. Man förstår nu, att Markus, da tiden mellan dessa båda domar helt och hållet försvunnit för honom, angaf som tidpunkt för dödsdomens uttalande det ögonblick, som egentligen varit det, på hvilket han blifvit dömd att hudflängas. — På korset öfver brottslingen brukade man fästa en skrift, hvarpå var antecknad det brott, för hvilket han straffades. Öferskriften på Kristi kors angaf då, att det var för uppror, han var dömd. Pilatus hade så affattat skriften, att den på samma gång var ett hånande af judarne. Judarnes begäran att få den ändrad blef ock af honom kärft afslagen. — Under det att Herren naglades vid korset, fällde han förbön för dessa judar, som nu menade sig hafva vunnit spelet mot honom: »Fader förlåt dem, ty de veta icke, hvad de göra». En bön om tillbakahållande af den straffdom, till hvilken de hade gjort sig skyldiga, och om ny nådatid och förnyade nadestillbud. — Sedan krigsknektarne verkställt korsfästelsen, delade de Herrens kläder sins emellan (jfr Ps. 22: 19). Verkställarne af ett dödsstraff ägde rätt till den dömdes kläder.

Tredje afdelningen. (st. 5—8). Jesu moder, troligen stödd på den trogne Johannes' arm, stod icke långt ifrån korset. De öfriga af Matteus och Markus omnämnda kvinnorna stodo något längre ifrån. Herren likasom testamenterade sin moder åt Johannes; han skulle blifva henne i sons ställe. —

»Folket stod och såg uppå», förmodligen under en tystnad, som icke saknade drag af medlidande eller en obestämd bäfvan. De, som »gingo där fram och hädade honom», voro väl enskilda undantag och sådana, som hörde till det fanatiska fariseerpartiet. Däremot kunde folkets öfverste likasom icke göra sig nog af hån och begabberi. Hade de förut med anledning af Jesu gärningar förnummit någon oro med afseende på möjligheten af hans messianitet, så kände de sig nu helt och hållet lättade därifrån. Jesu dömande och korsfästelse var i deras ögon det mest afgörande bevis på, att han var en folkförförare. Ty att Messias skulle kunna lida en missgärningsmans död, det var enligt deras fasta öfvertygelse en omöjlighet och en galenskap samt hvarje påstående om möjligheten af något sådant en hädelse. Däraf deras triumferande hån: »han är lika litet Guds son, som det är honom möjligt att nedstiga från korset». — Krigsknektarne begabbade honom, i det de med hånande ord räckte fram surt vin (ättika) åt honom, men på afstånd, så att han icke kunde nå och dricka något däraf. De korsfästes pinsamma törst gjorde detta gäckeri dubbelt bittert. — Matteus och Markus berätta, att bägge rövvarne begabbade honom. De berätta händelserna mera i allmänna drag. Däraf olikheten med Lukas, som specialiserar den. — Orsaken till den ene rövarens botfärdiga bekännelse är att söka i den helighet och renhet, som uppenbarade sig hos Jesus, det ödmjuka tålmod, hvarmed han led, och hans underbara kärlek, framträdande i förbönen för hans fiender. Han hade tvifvelsutan före sitt fångslande hört något om profeten från Nasaret, i hvilken folket ville se Messias, och då han väl ock visste, att han af judarne blifvit dömd för sin bekännelse däraf, att han var Guds son, så blef det under åskådandet af Jesus i hans lidande genom en synnerlig Guds nåds verkan för honom klart och visst, att han, Jesus, icke kunde vara någon syndig människa, att han följaktligen sagt sant i bekännelsen om sig själf, och att han således verkligen var Messias och Guds son. I detta nya ljus och i denna tro framstod för honom hela hans elände; han ödmjukar sig under den

dom, hvarunder han lider, bekänner sin skuld men vittnar äfven om sin tro och öfverlämnar sig åt Herrens förbarmande. — Berättelsen härom torde rätteligen ha bort föregå berättelsen om Jesu ord till Johannes och Maria. — Ungefär tre timmar har nu Herren hängt på korset. Från och med sjetten timmen (omkr. kl. 12), hvilken likasom delar Herrens lidande i tvenne hälfter, utbreder sig genom solens fördunklande ett mörker öfver landet ända till nionde timmen (kl. 3), då Herren uppgifver sin ande. Detta mörker, som icke hade sin grund i någon vanlig solförmörkelse (det var fullmåne) utan i andra, obekanta orsaker (jfr härtill Godet till Luk. 23: 45, 46), var ett tecken inom naturområdet, svarande mot det inre mörker, hvari Guds son insveptes, och under hvilket han förnam den utsägligt kvalfulla gudsöfvergifvenhet, som är syndens egentliga förbannelse, och hvarunder angsten afpressade honom det klagande men ock troende utropet: »Eli Eli lama sabaktani!» (jfr Gal. 3: 13). Det var just vid denna tid, man slaktade påskalammet i templet. —

Jag törstar! Jesus hade hela tiden lidit af denna fruktansvärda törst utan att begära lindring. Nu begär han den till skriftens fullbordan (Ps. 69: 22), »på det att det sista draget i de förödmjukelser, som han måste undergå, må oförtöfvadt gå i fullbordan». Hans bön uppfylles; man sätter en med det sura vinet (ättikan) fylld svamp på en isopsstängel och för den till hans mun, men på samma gång öfverhöljes han af nytt hån. Så blef denna ringa vederkvickelse, äfven den, blandad med bitter galla. — »Det är fullkomnadt»; uttryck af Jesu medvetande därom, att allt, hvad som hörde till utförandet af det verk, för hvilket Fadern sändt honom i världen, nu var fullbordadt. Endast ett aterstod, själfva döden.

Fjärde afdelningen. (st. 8, sista raden — 13). Jesu död föregicks af utropet: »Fader, jag befaller min ande i dina händer!» Jesus, som nyss under trycket af gudsöfvergifvenhetens kval icke såg och kände sin Faders huldhet och kärlek utan endast den helige Gudens dom öfver synden, har nu atervunnit sin andes fulla klarhet; han skådar ånyo

Guds ansikte såsom *Faderns* ansikte vändt till honom i out-sägligt välbehag. I hans händer lämnar han tillitsfullt och tacksamt sin ande, öfver hvilken han själf i den nu stundande döden skall likasom förlora herraväldet. Han lämnar sin ande i Faderns händer för att snart i uppståndelsen återfå den. Hans utrop, ett uttryck af den fullkomligaste och ädlaste barnaöfverlåtenhet åt Fadern, är ock ett segerrop; preludiet till påskmorgonens triumfsång.

Jesus »gaf upp andan». Så väl orden: »det är fullkomnadt», som det sista utropet, hvilket tydligen gifver vid handen, att Jesus var i besittningen af full lifskraft, låter hans död framstå såsom en fri vilje- och lydnadsakt. Han »hade makt att låta sitt lif, han hade ock makt att återtaga det» (Joh. 10: 18). Det var för honom ingen naturnödvändighet att dö, fastän det var honom möjligt att underkasta sig denna mänsklighetens gemensamma, oundvikliga lott.

Tecknen vid Jesu död. Förlåten, det tjocka förhänge af siden, som skilde det heliga från det allra heligaste i templet, remnade: symbol af det fria tillträde till Gud, som genom Jesu död (hans likasom en förlåt remnade människo-lif, hans kött Ebr. 10: 20) var beredd åt syndare. Andra, särskildt Godet, se däri en symbol af, »huru Gud ej längre vill betrakta templet som sin boning. Han har nämligen velat visa, att det icke längre skall finnas något »allra heligaste» och därmed ej heller något tempel och alltså icke mera någon förgård, något altare och något offer. Offrets verkande kraft har öfvergått på ett annat blod, ett annat altare, ett annat prästadöme». Denna tolkning synes dock vara mera konstlad än den förra, som dessutom icke saknar ett bestämdt stöd i Ebr. 10: 20. — *Jordbäfningen.* Vid lagförbundet på Sinai skalf jorden (jfr Ebr. 12: 19, 26), och vid det nya förbundets grundläggning sammalunda, såsom det ännu en gång skall ske vid Herrens tillkommelse, då ock himmelens krafter skola bäfva. (Ebr. 12: 26; Matt. 24: 29). Vid alla dessa tre epoker berör Guds helighet jorden; att den skälfver därvid, är ett tecken därtill, att den icke kan vara den ort, där Guds härlighet kan uppenbara sig och likasom taga sin

boning. — Uppståndelsen af de heliga ägde icke rum förrän vid Herrens uppståndelse. Han är förstlingen af de döda. Han tog likasom genast med sig i sitt följe några afsomnade heliga, som därtill voro beredda. Uppståndelsen är således faktiskt mer än en enda (jfr Upp.B. 20: 4—6).

Intrycket af dessa tecken. Den hedniska centurion, som förde befälet öfver vakten vid korsfästelsen, greps djupt af hvad han hade sett under Jesu sista stunder och af tecknen vid hans död. Han kunde icke undgå att i allt detta se en gudomlig apologi för den korsfäste Jesus. Han bekänner honom ock vara »en rättfärdig man», således en skuldöst offrad människa. Men en vanlig rättfärdig människas, låt vara aldrig så oskyldiga, död har aldrig varit åtföljd och kunde ej heller åtföljas af tecken, som satte både himmel och jord i rörelse. Här är därför *mer* än en vanlig människa, här har en gudason offrat sitt rena lif. Att emellertid den romerske krigaren skulle ha höjt sig till föreställningen om Guds son i biblisk mening, är alldeles icke troligt. Den romersk-grekiska mytologien var full af sagor om gudasöner, och det är väl tanken på, att en sådan här har blifvit orättfärdigt dödad, som påtränger sig denne hedning, hvilken för öfrigt efter det ljus, han hade, bekänner sanningen. — *Folket* åter, som på afstånd åskådat allt, slog sig för sitt bröst och gick tyst och förfäradt hem. Det *måste* känna, att här hade något förskräckligt inträffat, och denna förnimmelse innefattade tvifvelsutän en kraftig väckelse, som sedermera vid budskapet om Jesu uppståndelse torde ha öfvergått till verklig tro. Kanske just en stor del af de tretusen, som på den första pingstdagen »fingo ett styng i sina hjärtan», läto öfvertyga sig och antogo dopet, just hörde till dessa af Jesu död slagna människor. Om något intryck på folkets ledare och öfverste förmåles däremot intet. Det gifves människor, hvilka icke äro tillgängliga för *något* sanningintryck.

Visshet om Jesu död skaffade sig krigsknektarne genom ett djupt lansstyng i Jesu sida. Hans död syntes dem visserligen säker, men för att göra saken alldeles viss genom-

borrade de hans hjärta. Att blod och vatten utflöt, låter sig svårligen förklara af vanliga fysiologiska grunder. Också visar det högtidliga, till ed gränsande sätt, hvarpå Johannes finner nödigt att bekräfta uppgiften härom, att tilldragelsen var något utomordentligt och underbart. Godets ord härom må anföras: »Tilldragelsen är en följd af den utomordentliga beskaffenheten af Jesu kropp, som aldrig befläckats af någon synd och var bestämd att genast uppstå. Från det ögonblick, då döden inträdde, måste Jesu kropp taga en annan väg än upplösningens, nämligen förklaringens. Just denna betydelse synes evangelisten hafva tillagt denna oförlikneliga tilldragelse». — Att lamsstynget trädde i benkrossningens ställe, var någonting providentielt; det skedde till fullbordande af den typik, som ägde rum vid påskalammets slaktande: intet ben fick sönderslås på det (4 M.B. 9: 12). Om lamsstynget talar också profetian i Sak. 12: 10.

Om dagen för Jesu död har mycket tvistats, och ännu har undersökningen därom icke fört till något oemotsägligt resultat. Enligt synoptikerna (Matt. 26: 17—19; Mk. 14: 12—16; Luk. 22: 7—15) åt Jesus *påskalammet* med sina lärjungar. Däraf skulle framgå, att Jesu lidande inträffat på lördagen den 15 Nisan, ty påskmåltiden firades den 14 Nisan. Men enligt Johannes (18: 28; 19: 14, 31) dog Jesus just på den 14 Nisan och samma stund, då påskalammet slaktades i templet. Att denna uppgift är riktig, torde få antagas, och salunda äfven, att Jesus ätit påskalammet en dag förut med sina lärjungar. Han, som var sabbatens herre och ej tvekade att emancipera sig från de yttre reglerna för denna dags helgande, han var ock oförhindrad att, när högre afsikter så fordrade, i afseende på dagen för påskalammets ätande göra nödiga förändringar. —

Grundtanken i den femte akten, det tema, omkring hvilket allt rör sig, är ingen annan än den, som genomgår hela lidandeshistorien, men som här i egentligaste mening och likasom koncentrerad erbjuder sig åt vår betraktelse. Den innehålles i Johannes Döparens ord: *Se Guds lamm, som borttager världens synder!*

Homiletiska antydingar. 1:o) Jesus afklädes narldräkten för att belastas med förbannelsens träd. Han bar sitt kors. Tunga börda för den kroppsligt utmattade Frälsaren! Ännu tyngre dock den dom, som med detta kors lades på honom, och hvars hela bitterhet han gick att smaka. Men under det hans kropp dignade under den yttre bördan, dignade dock icke hans själ under den vida större tyngden af den inre. Han var i kärlek och lydnad omätligt stark. — Finnes hos oss någon kraft att rätt och efter Guds sinne lida, så är det Jesu Kristi kraft i oss. Ingen blott naturlig människa, så tålig och modig hon än understundom kan synas vara, kan lida efter Guds vilja. Den konsten läres endast i Jesu skola. Att vi adagalägga så litet af hans sinne och hans all nöd öfvervinnande tålmod, det visar, att vi i den skolan icke äro uppmärksamma lärjungar. — Ingen krigsknekt, ingen af Roms simplaste legohjon ville nedlåta sig till att bära den dömdes Frälsarens kors. För bördan därpå såsom sådan bäfvade nog ej dessa råa, kraftfulla krigare tillbaka. Men skymfen, skymfen! Och dock var det ju en annans kors. Det stolta mänskliga sinnet skyr ej blott för att själf, omedelbart, blifva utsatt för det, som inför världen är skam och vanära; det studsar ock tillbaka från beröringen med vanärade eller med deras vanära. Men huru skola ej de, som blygdes för och ryggade tillbaka från blotta beröringen af Kristi kors, häpna, när för dem blir uppenbart, att detta kors bar honom, som är ärans konung, och att delaktigheten af detsamma inför Gud just är den högsta ära och pris. Ty delaktigheten af detta kors visar, att man med Kristus har ingenting gemensamt med den värld, hvars hela väsen i följd af synden är idel skam. Ja, Kristus har adlat förbrytarekorset. Att af världen såsom *värld* blifva utstött och korsfäst, det är ära; den schavott, på hvilken en rättfärdig man af världen ställes, är en äretron. — — Simon af Cyrene *tvångades* att bära Jesu kors. Äfven han ansag således *då* detta värf såsom en skymf, hvilken han endast med den största motvilja underkastade sig. Om han, som sannolikt är, sedermera blef troende, huru maste ej hans uppfattning af denna sak hafva förändrats! Med hvilken rörelse måste han då ej ha tänkt på den stund, då honom blef förunnadt att lyfta korsbördan af Frälsarens skuldror och bära den efter honom, och huru maste han icke ha blygts för sin då visade motsträfvighet och för de känslor af bitter förödmjukelse, som då rörde sig hos honom! Så blir allt hos en kristen nytt. Det, hvori han förut efter köttet sökte sin berömmelse, blir föremål för hans blygsel;

det, hvarför han förut efter köttet blygdes, blir för honom stort och ärofullt. — De tårar, som vid anblicken af Jesu lidande fällas af känslösamt medlidande, äro icke på sin plats. Han är för hög för att vara föremål för sådana, ofta djup saknande, ehuru i sig själfva ej oberättigade känslor. Gråt i allmänhet icke öfver en lidande rättfärdig utan gör hellre med honom gemensam sak! Detta är härvidlag det enda rätta *deltagandet*. Men vill du gråta, så gråt öfver den ond-ska, som gör denna värld till ett kors för alla ljusets äkta söner. Och vid Kristi kors, där passar endast ett slag af tårar, de, du gråter öfver dig själf. Där är ju det ställe, där den mänskliga synden, din och min synd, har till sitt innersta väsen blifvit uppenbar; där är den spegel, i hvilken hvarje syndare kan skåda sin själs anlete, och den, som det uppriktigt och allvarligt gör, han skall icke sakna anledning att bittert gråta. — Men än mer, det, som Kristus lider, det, som fränställes för oss i den stora synen på Golgata, det är ej blott den mänskliga synden i och för sig utan ock den vrede från Gud, som hvilar öfver den, och hvad det kostat Gud att för den skaffa bot. »Har detta skett på det färska trädet, hvad skall då ske på det torra!» Har världssynden, buren af Kristus, medfört för honom ett sådant straff, hvad skall icke drabba den synd, som vunnit mögnad i en förtap-pad själ! Hvilken vrede skall ej komma öfver den syndare, hvilken till sin naturliga synd och skuld lägger den i viss mening alldeles onaturliga förbrytelsen att förkasta Guds son och akta hans blod orent! En sådan människa är i san-ning ett alltigenom torrt träd, som aldrig kan återställas till växtlighet, utan endast duger till bränsle i den eld, som al-drig släckes. — Kristi kors är den rätta botpredikanten. Den fördömelse, som lagen afkunnar öfver syndaren, och som just därför, att den är uttryckt med en död bokstafs lika-som stumma tecken, icke kan låta samvetet skåda vreden och känna den i dess fruktansvärda djup, den är på den korsfäste Kristus framställd i lefvande verklighet. Den, som förstår och behjärtar, att det är *hans* plats, som Kristus på korset innehar, han skall af detta kors erfara ett intryck, som inga hotelser, inga i blotta ord förkunnade domar mäktat åstadkomma.

I sällskap med ogärningsmän släpas till afrättsplatsen han, som är Guds uppenbarade helighet och kärlek och allas rättfärdige domare. O, du mänskliga rättvisa! — Och fram-kommen till afrättsplatsen får Guds son sig räckt den lif-dömde nidingens dvaladryck. Det var ju ett slags medlidande

detta, det var lindring i de gräsliga smärtorna, som erbjöds honom. Och dock, hvilket skärande han, hvilken blodig, skymflig förödmjukelse, detta med den bittra dvaledrycken, ägnad att försänka i en sömn af djurisk medvetlöshet! Att berusa sig för att kunna sta ut med plågor, att dö drucken — hvilket elände! Men äfven från skymfen, som låg i tillbudet af detta rus, förskonas icke härlighetens Herre. — Världens Frälsare midt emellan tvenne röfvere; han har hedersplatsen bland dessa brottslingar; han behandlas såsom den störste bland dem. Mot hans förbrytelse skola rof, plundring och mord vara obetydliga. Så anse och döma hans domare. Och visserligen, han, som är belastad med förbannelsen af hela världens synd, han är ju ock, sedd från denna synpunkt, den förnämste af syndare. Hans blinda domare visste icke, att det just var deras egen synd, som gjorde Kristus till en sådan förbannelse, en synd, som hos dem nått den höjd, att de kunde, i tanke att de gjorde ett Gud behagligt verk, korsfästa sanningens konung. Då de därför gifva Herren den förskräckliga hedersplatsen bland röfvarne, så döma de, utan att veta det, sig själfva såsom innehafvare af första platsen i jordens syndareskaror. Och dock finnes en synd, svårare än deras — deras blindhet var till en viss grad deras ursäkt — den, som begås af en, som skådat Kristi härlighet, som smakat det goda Guds ord och den tillkommande världens krafter, och dock affaller och änyo för sig korsfäster Guds son, håller honom för spott och aktar hans blod orent (Ebr. 6: 1 ff.).

2:o) Kristi första ord på korset var en förbön för hans bödlar, icke de romerska soldaterna, ty de voro blott bödlarnes handtlangare, utan judarne, deras öfverstepräster och äldste. Att få lida det, Kristus led, och så att vara den, han var, och så denna bön för dessa människor, dessa förtrampade maskar, som i sitt öfvermod stodo hånande och begabbande den marterade! Underbara, trofasta kärlek! Den är gudomlig, omätlig, och dess djup pejlar ingen mänsklig tanke eller mening. Här kan du blott göra en sak, om du eljest förstår — nej, blott fattar en mycket ofullkomlig föreställning om, hvad här sker, och det är att *tillbedja*. Här ha vi texten till Paulus' predikan i Rom. 5: 6—9. — Dock, ohelig och mäklande med synden är icke denna kärlek. Det finnes något i judarnes synd, som gör, att de kunna blifva föremål för den förebedjande kärleken: »de veta icke, hvad de göra»; de handla i blindhet. Denna är visserligen också en skuld, de hade bort i Jesus igenkänna sin Messias och

Guds son. Nikodemus kunde ju detta, och äfven Josef af Arimatea var en lärjunge. Frälsaren betygar ock själf, att, emedan han kommit och talat till dem, så hade de ingen ursäkt för sina synder (Joh. 15: 22). Likväl var i deras blindhet något, som icke absolut uteslöt dem från barmhärtighetens arbete på deras hjärtan. Deras af fädren ärfda fördomar, som hade så vuxit tillsammans med deras varelse, att de blifvit en del af dem själfva, hindrade dem att i Jesus igenkänna den utlofvade. Dessa fördomar hade de icke själfva bildat sig, de härstammade från de af dem vördade fäderna, och så kunde det delvis lända dem till ursäkt, att de handlade, som de gjorde. Sammalunda hade ock Paulus i blind fanatism förföljt Guds församling, men han kunde dock få barmhärtighet, ty han hade gjort det ovetande och i otro, ja, trott sig därmed handla i enlighet med Guds vilja (1 Tim. 1: 12—14; Ap.G. 26: 9). — Vid lidandet af gensägelserna mot Kristus må vi icke glömma, att många af dessa motståndare »icke veta, hvad de göra». De ha kanske aldrig blifvit rätteligen undervisade i Guds ord, kanske har sanningen på ett så förvändt sätt blifvit förd dem nära, att de ej kunnat annat än missförstå och misskänna den; kanske ha de aldrig sett någon verklig uppenbarelse af sann kristendom utan tvärtom. I sådana fall ha vi för oss sådana, som, då de smäda kristendomen, ej veta, hvad de göra. Harmas då icke, förbittra icke dessa människor, utan bed för dem! Detta är ju ett det minsta stycke af det, som hör till Kristi efterföljelse.

»Judarnes konung»; denna öfverskrift var ett hån mot judarne. Deras konung en korsfäst man! Dock *var* han i sanning deras konung. Hans marterbild var ett verk af dem, men just under hans djupaste smälek framstod hans äkta konungsliga majestät så mycket klarare. Ty hvilket majestät är större än det, som kungör sig såsom den högsta renhet och sanning, såsom en obetvinglig kärlekskraft, såsom en makt, mot hvilken alla ondskans anfall ingenting förmå. Ja, hos Jesus Kristus allena finnes den äkta konungsliga värdigheten; hans väsen är alltigenom konungsligt, och därför undfick han ock all makt i himmelen och på jorden. »Den rätta konungen är Guds lamm». — »Hvad jag har skrivit, det har jag skrivit»; detta var ju uttryck af kraft och bestämdhet. Judarnes protester tjänade till ingenting. Hvarföre var då Pilatus icke lika modig, då Kristus stod inför hans domstol? Då gällde det att trotsa en stormande folkhops raseri för att frälsa en visserligen oskyldig man, men som dock ej

var annat än en jude, och detta under omständigheter, som kunde blifva betänkliga för Pilatus' ämbetsställning. Här fordrades verkligt sedligt mod, och det ägde icke denne för Tiberius darrande landshöfding. Men mod att visa sin harm och att ösa smälek öfver dem, under hvars vilja han mot sitt eget samvete böjt sig, det ägde han i tillräcklig grad. Här förelåg ingen fara, men väl erbjöd sig ett tillfälle att gifva ett giftigt uttryck af den förtret, han kände öfver att ha nödgats falla undan för dessa af honom så djupt föraktade judar. — Huru ofta går det ej till på samma sätt här i världen! Att gifva vika för ondskefulla och beslutsamma människors påträngande, som kunna tillfoga allehanda obehag, det förekommer ju ej sällan bland dem, som ha makten, likasom ock att sedan bittert häna samma människor, det är visst icke ovanligt, framför allt i tider af oroliga folkrörelser. — Det är ett tecken till svaghet att mot bättre vetande gifva efter för hotande påtryckningar, men dubbelt lag blir denna feghet, när man i elak harm söker att efter förmåga gifva dem några bittra styng, för hvilka man nyss bäfvat. —

3:o) På korset hänger världens Frälsare; vid korsets fot raffla krigsknektarne om hans klädnad. En bild af världen i hennes sorglösa lättssinne. Hon skrattar, dansar, gycklar och spelar i åsynen af den största nöd, inför de svåraste Guds-domar, i dödens och grafvens omedelbara närhet. Evighetens allvar undanskjutes af stundens lust, och ju närmare fördärfvet desto vildare yra. — Men nära bilden af råhet och lättssinne i den döende Frälsarens närhet står den trogna kärleken. Några af Jesu kvinnliga lärjungar ha icke öfvergifvit honom i hans sista nöd och framför allt icke modern jämte den lärjungen, som Jesus älskade. Nu var det, som svärdet gick genom Marias själ. Ingenting kan hon, ingenting kan nagon människa göra för att bringa den lidande återlösaren lindring och hugsvalelse, men i kärlekens medsmärta kan man dock stå vid hans kors och sälunda visa, att man trots allt ännu håller fast vid honom. — Och det att verkligen personligt vara med i andras nöd och så göra sig i denna nöd meddelaktig, är ett icke ringa kärlekens verk. Men oändligt större är det att midt i elden af den djupaste nöd och smärta antaga sig andra, som visserligen äro i behof af tröst och hjälp, men som dock icke ens tillnärmelsevis äro i det trångmål, som en själf. Och detta gör Kristus på korset. I sin egen skenbara hjälplöshet, af alla öfvergifven och utstående kval, hvilkas djup vi ej kunna fatta, kan han

hjälprikt antaga sig dem, som äro honom nära. »Kvinna, se din son!» — »Se din moder!» Hvilken gåfva och hvilket uppdrag får ej här Johannes! Och troget har han fullgjort sin mästaress testament. Men Maria var från denna stund efter köttet alldeles skild från sin son. Han är från nu ej längre hennes son utan endast hennes frälsare och herre. Korset skilde dem åt. Det var en död för Maria, modern. Men lif och öfvernog uppspirade för henne såsom för alla ur denna bittra stund.

Men en annan och ännu mera skärande motsats än den, som ter sig för oss vid betraktande af de romerska soldaterna och Maria och Johannes, möter oss vid anblicken af de hånande öfverste och skriftlärdas vid de sistnämndas sida. Men det är alltid så; vid Kristi kors mötas de största kontraster. Här står den tillbedjande tron vid sidan af en otro, som icke vet af någonting heligt. Den förra ser i korset Guds kraft och Guds visdom, den senare endast galenskap och anstöt. Hvem som har rätt, det har redan 1900 års erfarenhet visat, men för otrotron gälla inga bevis, ty hon *vill* icke låta sig öfvertygas. På den dagen skall likväl också hon få böja sig för sanningen, men på ett sätt, som hon ej skall rosa. — Vid korset uppenbaras hjärtans tankar. Ditt betraktelsesätt af och din dom öfver detta kors uppenbarar ditt hjärtas innersta. Någon neutralitet är här ej möjlig. Salig den, som med ett af Guds Ande upplyst öga skådar, hvad där tilldrager sig. Han skådar in i Guds hjärta och finner, hvad han behöfver: domen öfver sin synd och en barmhärtig Gud.

Den hädande röfvaren, en bild af den obotfärdigt döende. Huru litet äro dock sjuksängen, plågorna och döden i och för sig mäktiga till ästadkommande af människornas bättring! Kunde de frälsa, blefve väl knappast någon förtappad. Snarare äro de hinder för omvändelsen, ty den kräfver för visso en vaken och liflig andes hela allvar och uppmärksamhet. Vänta därför icke med, uppskjut ej din bättring till dödsängen! Den är icke synnerligen lämplig därför. Dock, Guds arm är icke förkortad, och ingen belägenhet är för honom ett absolut hinder att utföra ett godt verk i en människosjäl. Äfven i den sista stunden kan han med henne göra stora ting. Den andra röfvaren är ett exempel därpå. Där hemligheten af Kristi kors för ett hjärta blir uppenbar, vore det än först då lifvets timglas är i det närmaste utrunnet, där skall det ej fela, att det hjärtat smälter, och det, som eljest behöfver en lång tid för att tränga igenom, det kan

då ske i några ögonblick. — Den botfärdige rövaren begär en nådefull åtanke af Herren, då han kommer i sitt rike. Han får oändligt mer: »*I dag* skall du vara med mig i paradiset!» Att vara med Jesus redan här, det är hans lärjungars saliga lott; att evigt få vara hos honom, är föremålet för deras hopp. — Var *med* Jesus här i tron och bekännelsen, så skall du ock få vara med honom i hans härlighet. — »Fruktar du icke heller Gud?», så må man väl fråga en af Guds hand träffad människa, som midt i sitt elände fasthåller sitt trots. Nöden borde dock lära henne att hafva akt på straffet och böja hennes hårda sinne. Men Gud slår dem, och de känna det icke, och känna de det, så ökar det alltför ofta deras förbittring mot den allsmäktige. —

Men stanna nu här en stund och blicka tillbaka på det, som talats om den korsfäste Frälsarens kärlek. För dem, som honom hata, brinner denna kärlek in i döden; han beder för dem, då han ingenting annat kan göra för dem. Hans kärlek sträcker sig ned till dem i deras mörker för att, om möjligt, rycka dem ur fördärfvet. Detta är hans de förvillade uppsökande kärlek. — Han ömmar och drager försorg för dem, som höra honom till. I sina sista stunder tänker han på dem och sörjer för deras bästa. Skåda här hans vårdande och bärande kärlek! — I ousägligt förbarmande och, man kunde säga, med ett uttryck af helig glädje antager han sig, upprättar och frälsar han den botfärdige och förkrossade syndare, som hjälplös och skälvande under det rättvisa straffet för sina missgärningar flyr till hans nåd. — Således med alla slag af syndare, som finnas på jorden, gudlösa, troende och uppväckta, har Herren på sitt kors att göra. Och hvar och en af dem får det, han behöfver. En anblick af obeskriflig tröst. Och detta, under det att han själf är plagad, lidande kval, om hvilka ingen af dem, som äro föremål för hans kärlek, kan göra sig någon föreställning. Han glömmer sin egen nöd för dem, som i bästa fall ej kunna mera än se det yttre af den lidandesbörda, som tynger honom. Se detta är kärlek! Huru bleknar icke inför den allt, hvad människor i sin kärlek mäktat med! Här är kärleken i sin seger öfver all världens ondskas uppenbarad såsom den största makten på jorden, likasom den är himmelens egentliga väsen. Här har ock själfviskheten fått sin dom; en gång skall den, tillintetgjord, upphöra att finnas till i det af Kristus grundlagda riket. Men från denna stund har ock verklig kärlek funnits bland de af naturen själfviska människobarnen. Ty Kristi kärlek är en lefvande källa, som många ha upptagit i sig och så

lärt sig att älska såsom han och att i kärleken såsom han öfvervinna. Äfven i detta fall gäller det ordet, att vi fått af och lefva på hans fullhet. — Ö, låt dig dömas af denna gudomliga kärlek; låt din själfviska hjärtegrund af den dragas fram i ljuset; känn inför den lidande kärleken din hjärtehärdhet, och känn den med den sorg och afsky, som anblicken af det vedervärdiga medför, bekänn den, och fly med all din synd till den eviga kärlek, som blöder för dig! Du skall då få barmhärtighet. Kristi kärlek skall hela och läka din sargade själ; den skall göra dig lefvande; ja, den skall blifva ditt lif, och så skall du i någon mån kunna älska enligt hans förebild samt kanske såsom han vinna en och annan kärlekens seger till bekräftelse däraf, att »intet finns, som icke vinnas af kärleken, som lider (Sv. Ps.B. 89: 3).

Ju längre lidandestimmarne framskrida, desto mer drager Jesu ande sig inom sig själf. I djupet af sitt innersta kämpar han den sista, afgörande kampen med mörkrets furste, men ock i viss mening med Gud, hvars helighet och rättfärdighet såsom en domsmakt trycker hans skuldlösa själ. Här är ett mysterium, i hvars djup ingen må bjuda till att intränga. Hvad i detta ögonblick försiggår mellan Fadern och hans son, hör till det, som icke kan helt uppenbaras för människor, ty de äga ej förmåga att fatta det. — Sonen är af Gud, sin Fader, öfvergifven. Han är lämnad åt sig själf, ensam, utblottad på hvarje förnimmelse af kraft, tröst och hjälp af sin Fader, som dock alltid varit och äfven nu är hans lif. Han skådar ej längre sin Faders ansikte utan blott världens synd i hela dess djup och domen öfver den; han skådar *döden* i hela dess fasa, mörkrets band omsluta honom, belials bäckar öfverfalla honom, han är i ångest och nöd (Ps. 18: 5, 6; 88: 4—8), och nu utbrister han: »Min Gud, min Gud, hvarföre har du öfvergifvit mig!»? Han *frågar*: »hvarföre?», men det är undergifvenhetens och icke knotets fråga. Han *klagar*, men det är den tåligt lidandes utsägliga smärta, som däri uttalar sig. Det är icke otrons eller misströstans knotande jämmar utan trons öfverlåtenhet åt Gud. Det är det fullkomligt rena barnasinnet, det obetingadt lydiga hjärtat, sådant det gestaltar och måste gestalta sig under den största möjliga nöd, som vi här skåda. Kristus dukar således icke ett ögonblick under i kampen. Såsom han i sin kärlek visat sig starkare än världen i hennes kärlekslöshet och ondska, så öfvervinner han nu i sin öfvergifvenhet åt Gud den gudomliga vreden öfver världssynden, sådan han förnimmer den i hela dess djup, likasom han ock i sin fläck-

fria helighet och lydnad öfvervinner och nedslår satans alla anfall, hans, som nu med uppjudande af alla dödens och helvetets makter att plåga söker besegra Herrens tro och undergifvenhet. — Här vinnes då grundsegern öfver synd, död och dom. Här sker försoningen för världens synd. I Kristus är denna försoning lika visst en verklighet, som han är den i rättfärdighet genom lidande fulländade människosonen, ty så är han vorden salighetshöfdingen med rätt och makt att förlåta synder och att förlösa ur mörkets bojar dem, som fatta hans nådefullt uträckta frälsarehand. För oss är han af Gud gjord till synd, på det att vi skola blifva Guds rättfärdighet genom honom. »Uti hans död min synd försvann; Sa är jag frälsad vorden (Sv. Ps.B. 46: 6).

»Jag törstar». Det var en lekamlig dryck, han begärde, men icke tillfredsställde den drycken hans hela varelse. Hela hans lefnad och framför allt hans lidande och död utgör likasom ett enda utrop: »Jag törstar», nämligen efter syndares hjärtan, efter din och min själ för att få frälsa dem. Och endast då han vinner sin nådefulla afsikt, mättas hans frälsarehjärta, hans kärlekstörst. — När din hunger och törst efter rättfärdighet möter din frälsares törst efter dig, då är din räddning säker. Så länge du däremot vandrar kall och liknöjd för Kristi kärlek samt är bekymrad för allt annat, blott icke därför, huru du skall finna rening från din synd och rättfärdighet för Gud, så länge nekar du Herren hans kärleks rätt till dig, och så länge hör du det rike till, från hvilket kärleken är utestängd, och där ondskan förer en fruktansvärd spira.

»Det är fullkomnadt!» Striden är utkämpad, arbetet fullbordadt, segern äntligen vunnen. Den trötte får gå till hvila. Segraren går att mottaga lönen: en försonad värld och upphöjelsen på Guds högra sida. Ja, allt är fullbordadt. Nu gäller det blott för oss att komma, taga, tillägna och göra oss till godo var Herres och frälsares seger. Lofvad vare Gud! De utfattiga och maktlösa, de elända och dödsfångarne, de orena och fördärfvade, alla, alla hafva en fullkomlig förlösning i honom, som fullkomnat allt. Huru förskräckligt, om det komme an på vårt verkande och löpande! Hvem kunde då vinna ro? Hvilken darskap att vilja fasthålla den egna rättfärdigheten såsom salighetsgrund! Detta vore att hindra sig själf från all trygghet, att döma sig själf till beständig oro och pina, ty när får du din egenrättfärdighets klädnad så färdig, att du kan vara säker därpå, att den haller profvet? Och han, som fullkomnat allt *för* mig, han skall nog ock veta att fullkomna sitt verk *i* mig, att fullborda det ända till

sin uppenbarelsestag. Och sammalunda med hela skapelsen (Rom. 8: 20: 21). På Golgata blef allt utträttadt, som hörer till grundläggningen af det nya väsen, som en gång skall bringas till välde i hela Guds värld. En gång skall det heta: »Det är gjordt!» Detta är det saliga genvaret till ordet på korset.

4:o) »I dina händer befaller jag min ande». Saliga stund för den lidande återlösaren! Nu var hans ångest förbytt i glädje, och förnedringen börjar lämna rum för upphöjelsen. — Lef så, att du i din dödsstund måtte kunna göra dessa Herrens ord till dina egna. Därvid har du dock att tillägga de ord, som Frälsaren icke upptog af den gamle psalmistens ord: »Du har mig förlöslat, du trofaste Gud» (Ps. 31: 6). Det är den redan här i nådatiden genom syndernas förlåtelse och Andens gåfva frigjorde, som i dödsstunden kan lämna sin ande i Guds fadershänder. Han skall ock veta att väl förvara det anförtrodda godset till den dagen.

Den romerske centurionen bekände sanningen, för så vidt han förstod den. Detta är någonting viktigt. Att gifva sanningen rätt, låt vara, att den dömer hela vårt förra lif, alla våra tankar, åsikter och verk såsom odugliga och förfelade, och sedan bekänna henne, det är afgörande för vårt eviga öde. Äfven om vi ej hafva större ljus än denna hedning, så skall det dock gå framåt med oss, ty den, som har, honom varder gifvet. Det är godt, när en förut alldeles förmodrad själ börjar vända sig till ljuset och i någon mån lär känna och vörda Herren, skulle hon än tills vidare icke känna honom, för hvad han i sig själf är och äfven måste blifva för henne, om hon skall varda frälst. En ringa början är dock en början och kan få en välsignad fortsättning.

»De slog sig för sitt bröst!» Den första frukten af Jesu död hos den ännu icke alldeles förhårdade delen af judafolket. Också detta var en början, som troligen hos många fick en god fortsättning. Huru många af våra namnkristna slå sig väl för sitt bröst, när Jesu lidande målas dem för ögon och hjärtan?

Sannfärdeligen död var Kristus; det bevisade länstyngtet. Och lika visst som han var sannfärdeligen död, har han i sin uppståndelse besegrat döden. Gud har i allting ställt det så, att endast den, som icke vill se, skall kunna vara i tvifvelsmål angående dessa stora dagar: långfredagen och påskdagen, och det, som på dem tilldragit sig. Lofvad vare Gud, att vi nu kunna säga: »Du död, hvar är din udd? Du dödsrike, hvar är din seger?»

Predikoutkast.

1.

Ämne. Se Guds lamm, som bär världens synder!

1. *Se, huru han bär sitt kors,*

a) maktlös dignande under dess tyngd i yttre hänseende,

b) i oändlig lydnads kraft bärande det ödmjukt ända fram, i det han tåligt låter leda sig till Golgata.

2. *Se, huru han i heligt medlidande bär sitt folks stundande jämmer och nöd (»I Jerusalems döttrar» o. s. v.)!*

a) Han afsäger sig själf medlidandets tårar, att de må ägnas dem, som i sanning äro beklagansvärda.

b) Såsom han en gång grät öfver Jerusalem, så påminner han i heligt medlidande sitt folk om den dom, det ådrager sig.

3. *Se, huru han i förebedjande kärlek bär sina ondskefulla fiender fram till sin Fader, för att åt dem utverka barmhärtighet!*

a) Deras fruktansvärda nöd och elände, där de i sin blindhet rasa mot honom, trycker hans hjärta mer än hans eget lidande.

b) Till *dem* kan han icke tala, ty de höra honom ej, men till *Gud* kan han tala för deras räkning, och han gör det i sin oändliga barmhärtighet.

4. *Se, huru han bär de sinas bekymmer på sitt hjärta och i ömt vårdande kärlek drager försorg om dem!*

a) Jesu moder och hans mest älskade lärjunge, förenade i sin gemensamma kärlek till honom, stå där öfvergifna vid hans kors; särskildt Mariä.

b) Jesus bär deras och framför allt sin moders nöd så på sitt hjärta, att han, förgätande sig själf, drager omsorg om henne, förenande henne och Johannes med den moderliga och sonliga kärlekens band.

5. *Se, huru han utan att upplåta sin mun bär alla de smädelser, hvarmed han öfverhöljes af dem, för hvilka han nyss bedit!*

a) Mot den ondskefulla smädelsen, som icke ett ögonblick lämnar honom, har Jesus att sätta tålmodets tystnad,

b) och han upplåter icke heller sin mun. De plågor, som *människor* förorsaka honom, kunna icke frammana någon klagan ur hans hjärta, som i sitt tålmod är oändligt starkare än de i sin förmåga att smäda.

6. *Se, huru han i upprättande kärlek åtar sig den botfärdige röfwarens sak och bär honom med sin nåd ur fördörelsens djup till Guds paradis!*

a) Den botfärdige röfwarens läge var en i högsta nöd stadl uppväckt syndares läge, hvars samvete tynges af en odräglig syndabörda, men som ock börjat få syn på Jesu nådeshärlighet.

b) Honom upprättar Jesus, möter hans bön med en härlig nådeförsäkran och stärker honom därigenom till segerrik strid under de sista förskräckliga lidandesstunderna.

7. *Se, huru han bär Guds vrede öfver världens synd!*

a) Det var denna vrede, han förnam, då han led gudsöfvergifvenhetens kval.

b) Den afpressade honom ett utrop af outsäglig smärta och nöd (ja, under *den* bördan steg ur Guds sons hjärta en klagan, som ingen misshandling af människor kunnat framkalla), men hans undergifvenhet, tro och lydnad voro därunder orubbade.

8. *Se, huru han bär äfven förödmjukelsen att tömma missdådarens läskedryck och därmed fullkomnar allt. så att han kan lämna sin ande i sin Faders händer!*

a) Ättikan, som krigsknektarne på spe förut räckt honom. begär han nu själf såsom en enda och sista vederkvickelse, såsom ett tecken därtill, att han lidit *allt*, som det till skriftens fullbordan tillhörde honom att utstå.

b) Så var allt fullkomnadt. Allt, hvad bäras skulle, var buret och just så, som det skulle bäras, och nu öfverlämnar han sin ande i sin Faders händer, att de skola bära honom genom dödsskuggans och dödens dal till uppståndelsens triumf.

Se Guds lamm, och kom ihåg, att det är för dig, i ditt ställe och dig till godo, han offrar och låter offra sig på korsets förfärliga altare! Följer ditt hjärta honom rätt på hans lidandes väg, så förnimmer du allt det, som vederfares honom, såsom en dom öfver dig själf, och sålunda kommer du till den delaktighet i Kristi lidande och död, som måste föregå delaktigheten i hans uppståndelse. Men dig till godo gick och Herren sin tunga gång. Då han bar din synd, borttog han den. Den stänger dig ej längre

från Gud, om du af hjärtat vill till Gud; den skall icke kunna hålla dig kvar i trældom, om du vill varda fri, ty Kristus har allt försonat, så att fadershjärtat i himmelen låter sin kärlek nedstiga i ditt hjärta, då du i Jesu namn flyr till honom, och alla fiender har Kristus öfvervunnit, så att barnaskapets härliga frihet skänkes den, som så förblifver i hans ord, att han förtjänar namnet af en rätt lärjunge.

2.

Änne. Hvad skedde på Kristi kors?

1. *Det skedde, att synden uppenbarades till dess rätta väsen.*

a) Såsom då en människa lefver utan lag, synden i henne är död, men, då budordet kommer till och får uppenbara sin kraft i människans samvete, synden får lif och blir känd till hennes rätta art och förskräckliga makt, så var synden, fastän före Kristus härskande i världen, icke känd till hennes egentliga väsen. Men när Jesus, sanningens, rättfärdighetens sol, världens ljus, den personliga lagen, kom, då blef synden upptäckt.

b) Detta syndens uppenbarande skedde isynnerhet vid och genom Jesu kors. (1) Synden såsom hjärtats blindhet lagd i dagen, då den drifver människorna att akta och behandla rättfärdighetens konung såsom en missdådare; (2) — såsom hat till sanningen hos dem, som hellre än att gå in på, att de ha orätt, äro färdiga till hvilket brott som helst: synden hos fariseerna och judarnes äldste; (3) — såsom oförmåga af själfkänedom hos kvinnorna, som gråta öfver Kristus, då de borde gråta öfver sig själfva; (4) — såsom rått lättsinne, som söker döfva känslan af egen och andras nöd med sådant, som förslöar kropp och själ (t. ex. dryckenskap), hos dem, som räcka Jesus ättika och galla; (5) — den djärfva råhet, som rusar åstad utan försyn för någon eller något; hos krigsknektarne; (6) den svaghet och feghet, som, trots insikten om det rätta, viker undan, försjunker i modlöshet och förnekar sanningen, då fara är på färde; hos lärjungarna.

c) Huru olika än synden kan framträda hos olika människor, så är den dock till dess grund och väsen densamma hos alla = förnekelse af eller olydnad för Guds vilja såsom människans sanna lifslag. Detta hos alla slags människor, hvilka hvar för sig hade sina representanter vid Kristi kors. Ingen ställde sig afgjort och inför hvar man på hans sida. Så blefvo och blifva vid detta kors hjärtans tankar uppenbarade. Hvar och en kan spegla sig själf i de nämnda exemplen; han skall nog finna sig själf i något af dem.

2. *Det skedde, att Guds vrede öfver synden uppenbarades.*

a) Guds vrede öfver människornas ogudaktighet och orättfärdighet är uppenbarad äfven bortsedt från Kristi kors (jfr Rom. 1: 18 ff.).

b) Men först på den korsfäste Kristus blef den framställd i dess sanna väsen och dess fruktansvärda kraft. (1) Kristus bar synden, d. ä. människornas ondska, som drabbade in på honom; han bar den ock i öfversteprästerligt *medlidande* på sitt hjärta; han bar den så, att han, som kände dess hela styggelse, utsägligt pinades af den; han bar den såsom af Gud sig tillräknad, då Gud lät syndens hela förbannelse, döden, komma öfver honom, i det Gud öfvergaf honom, lämnande honom åt mörkrets furste till att öfver honom uttömma hela sitt raseri. (2) Därigenom uppenbarades Guds heliga vrede öfver synden: har Gud så handlat med den älskade sonen, därför att han ställt sig på syndares plats, gjort sig solidarisk med dem, och sålunda samtyckt till att låta allt det öfvergå sig, som är syndens lön, huru skall det då gå syndaren, om han till sina öfriga synder lägger förskjutandet af Kristus?

3. *Det skedde, att synden besegrades, vreden borttogs och Guds nåd till lifvets rättfärdighet kom öfver alla människor* (Rom. 5: 18).

a) Synden och all satans makt fick i Jesus sin öfverman; hans rättfärdighet och kärlek var starkare än all onskans våldighet. (1) Genom sin fullkomliga lydnad intill döden fullkomnade Jesus sig själf i en rättfärdighet, som gjorde hans mänskliga natur fullt delaktig af gudomens härlighet och till lifvets bröd för oss. (2) Såsom han under utöfvandet af denna rättfärdighet under hela sitt lif öfvervann synden i världen, då denna med alla sina anfall icke kunde sätta en fläck på honom, så öfvervann han ock i grund synden i dess upphofsman, satan, när denne utan att kunna förmå honom att vackla i sin kärlek och lydnad, i sina sista anfall på honom under hans korslidande inlade hela sin makt.

b) Guds vrede borttogs, då Jesus i fullkomlig lydnad och undergifvenhet bar den. (1) Att Guds vrede i Jesu död borttogs, vill säga, att Jesu död uträttade det, att Gud ej längre i heligt misshag undandrager sig människorna och nekar dem lifsgemenskap med sig, utan kan nalkas dem med en nåd, som åsyftar och tillbjuder dem denna gemenskap under villkor af den tro på Jesus Kristus, hvarigenom de sammansluta sina hjärtan med det, som Jesus för dem gjort och lidit, såsom något, som på det djupaste och innerligaste angår dem. (2) Detta emedan Kristus

i sin rättfärdighet är föremål för Guds oändliga välbehag, ett välbehag, som kommer öfver alla, som äro i Kristus, eller i samma mån de tillhöra honom.

3.

Ämne. På Golgata (variation af föregående utkast).

1. *Uppenbarades världens synd.*

a) Nog uppenbaras synden dagligen och stundligen i världen i alla de utbrott af köttsligt sinne, som äga rum.

b) Nog blef ock världens synd uppenbarad genom lagen, som just därför gafs, på det att synden skulle öfverflöda.

c) Men hvad synden till dess innersta väsen är, blef först uppenbaradt, då Guds enfödde son, den personliga heligheten och kärleken, ställde sig emot den, ty då vände den å sin sida sig emot honom, och då uppenbarade människorna (1) en sådan förblindelse, att de dömde Guds son såsom en missgärningsman till döden; (2) ett sådant hat till sanningen, att de hellre än att gifva den rätt mördade eller sökte mörda den i Kristi person; (3) en sådan vanmakt i det goda, att äfven de bästa bland människorna, Jesu lärjungar, togo anstöt och sveko sin mästare.

2. *Uppenbarades Guds rättfärdighet med afseende på synden.*

a) Det, som skedde på Golgata, skedde efter Guds bestämda råd (Ap.G. 2: 23), och Guds son bar därvid världens synd, icke blott så, att han fick utstå allt lidande, som världen i sin ondska kunde tillfoga honom, utan äfven så, att han bar synden med hänseende till det, som den är inför Gud: det förbannade (Gal 3: 13).

b) Gud lät därför allt det ve och den förbannelse, som är syndens följd och straff, drabba den enfödde sonen, som inför honom stod i mänsklighetens ställe, på det att sålunda Guds rättfärdighet i dess dom öfver synden skulle blifva uppenbar och människorna kunna på den korsfäste Kristus skåda sin synds förbannelse (Rom. 3: 25).

c) Men Gud ville ej blott ha synden dömd (straffad) utan äfven öfvervunnen och utkastad, hvadan han utgaf sin son, också på det att han skulle i fullkomlig lydnad och helighet under lidande af korsets död och de till synd frestande anfallen af mörkets furste både öfvervinna syndens skuld, så att den kunde förlåtas, och syndens makt, så att den icke skulle kunna behärska någon af dem, som öfverlämna sig åt Jesus.

3. *Uppenbarades Guds kärlek till syndare, ty icke blott i deras ställe utan ock dem till godo blef Jesus Guds lamm, som bar världens synd.*

a) Kärlekens storhet ådagalägges genom storheten af det offer, hon kan bringa för den älskades skull.

b) Guds kärleks omätliga djup är ådagalagdt genom det omätligt stora offer, som han gaf till världens försoning.

4. *(Såsom tillämpning). I bättringen till Gud har människan sitt andliga Golgata, ty i den*

a) blir hennes synd för henne uppenbar;

b) förnimmer hon Guds vrede öfver synden;

c) flyr hon under bärande af dess dom till Guds barmhärtighet.

4.

Ämne. Trons berömmelse af Kristi kors.

1. *Kristi kors är uttrycket för världens försoning med Gud.*

a) Försoning = återställande af gudsgemenskapen genom borttagande af synden, för så vidt den är en för människor oöfverstiglig skiljevägg mellan Gud och dem; förvärfvande af för Gud gällande rättfärdighet och Andens gåfva.

b) På Kristi kors borttogs synden, då den af Kristus bars och öfvervanns. Den bars af Jesus, (1) i det den drabbade in på honom; (2) i det han kände och erfor den såsom det af Gud förbannade; (3) då han således led Guds vrede öfver den; (4) då han öfvervann den.

c) Insikten om Kristi kors gifver rätt förstånd på hvad synden är och medför men ock på storheten af Guds kärlek.

2. *Af Kristi kors berömmar sig tron.*

a) Den naturliga människan berömmar sig af sig själf, sin vishet, sin makt, sina goda gärningar m. m.

b) Tron berömmar sig allena af Kristi kors såsom (1) sin tillflykt mot synd och död; (2) källan till friden med Gud; (3) det lefvande hoppets grund; (4) såsom den kraft, hvarigenom den troende är korsfäst för världen och världen korsfäst för honom.

5.

Ämne. Huru genom Jesu död vår försoning med Gud är fullbordad.

1. *Hans hela lif var ett försonande lif.*
2. *Men hans död var fulländandet af vår försoning.*
3. *Därföre skall Kristi död vara vår död och hans lif vårt lif.*

6.

Ämne. Hvad tillropar på Golgata den korsfäste Fräl-saren hvar och en af oss?

1. *Detta gjorde jag för dig!*
 - a) Din kamp har jag kämpat.
 - b) Offret har jag framburit.
 - c) Synd och död har jag öfvervunnit.
 - d) Världen har jag försonat och öppnat den himmelska helgedomen.
2. *Hvad gör du för mig?*
 - a) Kämpa mot synden; korsfäst den gamle Adam!
 - b) Vig dig med själ och kropp till Herrens egendom!
 - c) Trösta dig af den seger, som är dig tillförsäkrad i Kristi gemenskap!
 - d) Förblif ett med Gud försonadt barn, som ingår i den himmelska arfvedelen!

(Sommer).

7.

Inl. Ebr. 5: 7.

a) Likasom öfversteprästen äfven skulle offra rökelse, så har Jesus också offrat bön och åkallan.

b) Jesus såsom människa offrade till Gud bön och åkallan, den han frambar utan medlare, ty han var medlaren själf. (1) Den i synden fallna människan behöfver en medlare, om hennes bön skall bli hos Gud antagen och hennes däruti innefattade begäran således blifva uppfylld; ty hon äger icke någon egen förtjänst, därföre behöfver hon en annans. (2) Men Jesus kunde bedja utan medlare, ty han var en rättfärdig människa, som ägde en hel förtjänst efter Guds lag; hvarföre det heter, att han blef bönhörd, därföre att han höll Gud i vörndnad.

c) Föremålet för Jesu bön var att blifva frälst från döden, nämligen den eviga, i hvars plågor Jesus var under de sista timmarne af sin lefnad.

d) Jesu sista klagorop äfvensom Jesu sista bönerop ha skett med hög röst, och det förra dessutom med tårar. (1) Jesu kval hade i det svåraste varit förbundet med tystnad. (2) Att Jesus gått det igenom, visade sig på det vanliga mänskliga sättet, att Jesus brast ut i gråt.

Änne. **Det märkvärdigaste amen till det märkvärdigaste bönerop.**

I. Det märkvärdiga böneropet.

II. Det märkvärdiga amen till detta märkvärdiga bönerop.

I.

1. *Ångestropet: Min Gud, min Gud, hvi hafver du öfvergifvit mig?*

a) var märkvärdigt i anseende till det namn, med hvilket den ropande tilltalade Gud, då Jesus kallade Gud *sin* Gud. (1) Att Jesus kallade Gud *sin* Gud, då Jesus själf var Gud, var ganska märkvärdigt, ty det visade, att Jesus då talade såsom människa, och såsom stadd i den djupaste förnedring, då han talade såsom *blott* människa. (2) Att Jesus kallade Gud *sin* Gud var märkvärdigt i anseende till den fullkomliga kärlek och förtröstan, Jesus därmed yttrade. *α*) Att Jesus i förtröstan höll Gud för sin Gud, änskönt det såg ut, som Gud icke ville vara hans Gud. *β*) Att Jesus i kärlek höll sig intill Gud, fastän Gud öfvergifvit honom.

b) I anseende till tilltalets upprepande, som visar (1) ångestens svårhet, (2) förtröstans och kärlekens styrka, som bibehöll sig i den nöd, då eljest förbittring och förtviflan inträdde.

c) I anseende till bönenas dristighet, då Jesus uttryckte sig med en fråga om orsaken till öfvergifvandet, att detta bönerop således innefattade ett ödmjukt Jesu kraf. (1) Hos Jesus fanns ingen orsak därtill, att han skulle blifva af Gud öfvergifven, ty Jesus hade icke öfvergifvit Gud; (2) men det skedde dels till ett lidande försoningsoffer för människorna, som hade öfvergifvit Gud, dels till en rättfärdighetspröfning, däri Jesus skulle visa, att då de första människorna öfvergifvit Gud i den största jordiska sällhet, så höll Jesus sig till Herren, änskönt han var i själfva helvetets nöd.

2. *Fröjderopet var märkvärdigt, då Jesus sade: Fader, jag befäller min ande i dina händer!*

a) I anseende till det förändrade namnet, med hvilket Jesus tilltalade Gud, då han kallade *honom* med det vanliga förtrolighetsnamnet Fader, som Jesus nyss hade kallat sin Gud. (1) Jesus kallade icke Gud *sin* Fader, såsom han hade kallat Gud sin Gud, ty Jesus talade äfven detta på människornas vägnar, såsom hade Jesus varit blott människa (2) Att Jesus icke upprepade fadersnamnet, visade, att han talade i glädje, ty i glädjen skyndar man med orden.

b) I anseende till bödens dristighet, då Jesus lämnade sin ande såsom ett ombetrodt gods i sin Faders händer.

c) I anseende till bödens ödmjukhet och undergifvenhet, då Jesus ingen viss plats bestämde för sin själ, änskönt han nog visste, att den skulle komma till det himmelska paradiset, och ej en gång nämnde något om sin kropp.

II.

1. *Amen af Gud Fader i den skakade naturen.*

a) Naturen skakade, (1) då förlåten i templet remnade, (2) jorden skalf, (3) hällebergen remnade, (4) grafvarne öppnades.

b) Dessa naturskakningar kunna anses såsom amen både till ångestropet och fröjderopet: 1. till ångestropet, ty likasom detta innefattade en trängtan efter Guds kännbara närvaro, så likasom svarade Gud: här är jag *α*) den nådefulle, *β*) den förfärlige, *γ*) den allsmåktige *δ*) och den från döden frälsande Guden. 2. Till glädjropet, hvilket innefattade Jesu vilja och begäran, att Fadern ville mottaga hans ande såsom ett ombetrodt gods. (1) Den sönderremnade förlåten likasom bad Jesus vara välkommen i himmelen. (2) Den skälvande jorden och (3) de remnade klipporna visade, att Gud ville göra det, Jesus begärde, och (4) de öppnade grafvarne, att Gud i Jesu uppståndelse ville lämna hans ande åter.

c) Detta amen är märkvärdigt både för dem, som äro i ångest, och för dem, som äro i glädje. (1) För dem, som äro i ångest, lik den, i hvilken Jesus då var, att de kunna anse dessa naturskakningar såsom sinnebilder af Guds löften och därför såsom svar, när de i sin ångest ropa till Gud, såsom deras frälsare ropade till honom. *α*) När den i ångesten trängande själen frågar sig såsom i Ps. 42: 3, så visar den remnade förlåten, att han har frihet att Ebr. 10: 19, 20; *β*) När den ångestfulla själen frågar såsom i Ps. 77: 8--10, så likasom erinrar den skakande naturen och de remnade hällarne om detta svar: Es. 54: 10. *γ*) När själen

klagar såsom Ps. 143: 3, så påminna de vid Jesu död öppnade grafvarne om Jesu ord i Joh. 11: 25; (2) för dem, som äro i andlig glädje, *α*) att de ej behöfva misstänka den eller önska sig den förra ångesten tillbaka, ty den remnade förlåten visar, att, då själfva himmelen står dem öppen, mycket mer himmelens försmak tillhör dem, att det således är Guds vilja, att de skola vara glada, så ofta de kunna, t. o. m. om de kunna vara det alltid (Fil. 4: 4). *β*) Den skakade jorden och de remnade hållarna varna dem för lättsinne och påminna dem om det, som står skrifvet i Ps. 2: 11. *γ*) De öppnade grafvarne påminna dem om en ännu större fröjd i himmelen, än den de i försmaken få åtnjuta på jorden.

2. *Amen af den helige Ande i de uppvaknade syndarnes bekännelse om Jesu oskuld och gudom.*

a) Detta var ett amen till (1) Jesu ångestrop, eller likasom ett vittnesbörd därom, att Jesus ej kunde allt framgent vara af Gud öfvergifven, efter han var en rättfärdig man. (2) Till Jesu fröjderop, ty med erkännandet af, att Jesus var Guds son, besannades, att han hade rätt att lämna sin ande i sin Faders händer.

b) Detta amen är märkvärdigt både för dem, som äro i ångest, och för dem, som äro i glädje. (1) För dem, som äro i ångest öfver sina synder och sin orättfärdighet, är det en tröst att veta, att Jesus är en rättfärdig man, så att rättfärdighet någonstädes finnes, och att han är Guds son, så att hans rättfärdighet räcker till för alla. (2) För dem, som äro i ångest öfver sin hårdhet och ondska, är det ett tröstligt exempel på en stor och hastig förändring, att *de* prisade Gud, som nyss försmädat honom. (3) För dem, som äro i glädjen, är detta amen märkvärdigt, att då Gud kunnat bereda sig pris af sina forna försmädare, så kan han så mycket mer bereda sig ett lof genom dem, som redan äro hans härlighet till pris. —

Tillämpning. Har din bön kommit till det allvar, att däraf har blifvit ett rop, vare sig ett ångestrop eller ett glädjetro, ty *Gud svarar icke den, som i sin bön beständigt hviskar.*² — Där måste först bli ångestrop, innan där kan bli fröjderop. Blir där ett ångestrop, som liknar din frälsares, så skall därefter följa ett fröjderop, som ock liknar din frälsares. Se likväl till, att om du såsom Jesus i ångest klagar, att Gud har öfvergifvit dig, du ock måtte såsom Jesus i ångesten kunna kalla Gud *din* Gud, så skall du snart hinna därtill att i barnslig glädje kunna till Gud bruka fadersnamnet och i lifvet som i döden kunna befalla din ande i hans händer.

(Schartau).

Påskdagen.

Påskdagen är den kristna kyrkans förnämsta festdag. Hon firar på denna dag minnet af den stora händelse, hvars betydelse ap. Paulus angifver, då han säger: »Är Kristus icke uppstånden, så är eder tro fåfång, och I ären ännu uti edra synder» (1 Kor. 15: 17). Därföre innefattade apostlarnes predikan i första hand vittnesbördet om Jesu uppståndelse, och det var i tron på den och på det eviga lif, som genom densamma var fördt i ljuset, och hvaraf de kristne visste sig genom tron vara delaktiga, som den första församlingen lefde i detta himmelska väsen, hvilket i världen var något alldeles nytt och gaf församlingen hennes allt öfvervinnande segerkraft. I de österländska kyrkorna är uppståndelsedagen äfven i folkets medvetande den största af alla dagar, och med jubelropet: »Herren är uppstånden!» hälsar man hvarandra vid dagens inbrott, såsom ock gudstjänsten genljuder af samma jubel. I de västerländska kyrkorna, enkannerligen i de nordiska länderna, har julen i den festfirande menighetens medvetande i detta hänseende intagit passkensk plats.

Påskan är, som bekant, en rörlig högtid. Dess dominerande plats i kyrkoåret visar sig ock däri, att denna omständighet verkar både tillbaka och framåt på söndagarne. Påskan firas alltid vid eller omedelbart efter den fullmåne, som inträffar näst efter vårdagjämningen. De år, då detta sker strax efter vårdagjämningen, den 21 mars, infaller septuagesima redan i midten af januari, i följd hvaraf det endast finns utrymme för en söndag efter trettondedagen, under det att däremot trefaldighetstiden kommer att innefatta 27 sön-

dagar. När åter påsken infaller omkring den 25 april, den senaste tidpunkten, som här vid lag är möjlig, så har kyrko-aret sex söndagar efter trettondedagen, men endast 22 efter trefaldighetssöndagen.

Hafva vi på långfredagen firat korsets påsk med dess genomträngande predikan om storheten af vår skuld och makten af det i världen härskande fördärfvet, men ock med dess saliga vittnesbörd om Guds kärlek, som i Kristus gaf offret för denna synd, så fira vi däremot på påskdagen uppståndelsens påsk med dess upplyftande, pånyttfödande försäkran om rättfärdighetens och lifvets seger öfver synd och död samt dess osvikliga besegling af försoningens verklighet och sanning. Alla de tre texterna, öfver hvilka hos oss på denna dag i ordning predikas, handla ock om uppståndelsen. Den andra ärgången är hämtad från Joh. 20: 1—10 och den tredje från Matt. 28: 1—8.

Text: Ev. Mark. 16: 1—8.

Berättelserna om Kristi uppståndelse hos de fyra evangelisterna förete flera olikheter, hvilka man utan skäl velat göra till olösliga motsägelser. Vi vilja ej här inlåta oss på vidlyftiga undersökningar angående detta ämne men likväl vid behandlingen af texten åtminstone antydningssvis beröra det.

Exegetiska anmärkningar. V. 1. *Καὶ διαγερομένον τοῦ σαββάτου*, då sabbaten var tilländalupen, således efter kl. 6 lördagsaftonen, köpte kvinnorna de för balsameringen af Herrens lekamen nödiga specerierna. Lukas åter berättar, att de vid återvändandet från grafven fredagsaftonen, sedan de askådat Herrens begravning, tillredde dessa kryddor (Luk. 23: 56). Det ena utesluter icke det andra; den tillredelse, hvarmed de började på fredagen, fullbordade de på lördagsaftonen, då de äfven köpte det, som ännu fattades i förrådet. — Balsameringen var ett bruk, som judarne antagligen fört med sig från Egypten. Jakob, patriarken, var den förste, hvars lik på detta sätt bevarades från upplösning. Att kvinnorna ville bevisa Kristi lekamen denna sista hederstjänst, ådagalägger visserligen deras kärlek till mästaren, men äfven,

att de hade glömt hans löfte, att han på tredje dagen skulle ater uppstå från de döda. Utom de af Markus omtalade kvinnorna nämner Lukas åtskilliga andra, af hvilka han namngifver en Johanna (Luk. 24: 10). Salome omtalar han icke särskildt. Hvar och en evangelist nämner dem, som voro de märkligaste, men under det att Markus stannar därvid, tillägger Lukas, att äfven andra kvinnor deltog i vandringen till grafven. — De af Markus namngifna voro Maria Magdalena (= från staden Magdala vid Tiberias), Maria, Jakob den yngres moder, Salome, Zebedeus' maka och moder till Johannes och Jakob den äldre. Några antaga, att Maria Jakobi var syster till Herrens moder och ägde utom den nämnde Jakob den yngre också till söner Judas, Simon och Joses, hvilka då skulle vara Jesu kusiner. Andra tro, att Salome var den syster till Frälsarens moder, som omtalas i Joh. 19: 25.

V. 2. καὶ λίαν πρωὶ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, mycket bittida på första veckodagen, då solen uppgick. Johannes (kap. 20: 1) säger, att denna vandring företogs σκοτίας ἐν ὀψῃς, då det ännu var mörkt. Bägge uppgifterna öfverensstämma, om man antager, att kvinnorna begäfvö sig hemifrån före solens uppgång, således medan det ännu blott var gryning, och att solen uppgick under deras vandring eller vid framkomsten till grafven. Som bekant sker öfvergången från natt till dag och tvärtom mycket hastigare i de sydliga länderna än hos oss. — μιᾷ τῶν σαββάτων, eg. på den ena sabbaten. σάββατον betyder likväl också veckodag; således här: den första veckodagen, söndagen.

Vv. 3, 4. Under vandringen yttra kvinnorna sitt bekymmer angående möjligheten att inkomma i grafven, i hvars öppning en stor sten var inpassad. De visste således icke af det försiktighetsmått, som Jesu fiender vidtagit enl. Matt. 27: 62—66. Hade de vetat någonting om vakten och inseglet på grafven, skulle de knappast ha tänkt på att vandra dit, eller åtminstone skulle de hufvudsakligen ha varit oroliga för sannolikheten, att de ej skulle vinna inträde i grafven, hvars insegel ju icke fick brytas utan vederbörlig tillåtelse vare sig af Pilatus eller af öfversteprästen. När de emellertid

framkommo till stället, sågo de stenen vara bortvältad och ingången i grafven således fri. Notisen om, att stenen var mycket stor, synes i detta sammanhang vara omotiverad. Meningen är: att stenen var bortvältad, föll dem lätt i ögonen, ja, redan medan de voro på något afstånd från grafven, ty stenen var ganska stor. Huru med hans bortvältande tillgått, omtalas i Matt. 28: 2—4. En Herrens ängel hade nedstigit och undanslungat den, under det att samtidigt därmed en jordbäfning inträffade. Vid anblicken af ängeln hade vakten till att börja med blifvit döfvad af förskräckelse, men strax därefter, sedan den hämtat sig, i brådstörtad flykt hastat till Jerusalem, där den för folkets öfverste berättade tilldragelsen. Troligen alldeles omedelbart efter att detta skett, ankommo kvinnorna till grafven. Enligt Johannes (kap. 20: 1) var det Maria Magdalena, som ensam först kom till grafven. Då hon fann stenen afvältad, lopp hon, i tanke att Herrens lekamen var bortstulen, till Petrus och Johannes, hvilka da genast samtidigt begåfvo sig till grafven för att öfvertyga sig om saken. De bägge berättelserna förenas genom det nära till hands liggande antagandet, att Maria Magdalena hastat något före de andra kvinnorna eller vid anblicken af den bortvältade stenen och den öppna grafven skyndat att underrätta de bägge lärjungarne. Under tiden framkommo hennes följeslagerskor till grafven.

Vv. 5—7. »De sågo en ung man sitta på högra sidan» o. s. v. Det var en Herrens ängel. Guds änglar framställas icke i den heliga skrift, såsom vanligen sker i konsten, såsom barn, utan såsom ynglingar; symbol af den eviga, alltid lika unga och oförgångliga lifskraft, som är i dem. De äro evighetens aldrig åldrande söner. Enligt Lukas 24: 4 (jfr ock Joh. 20: 12) sågo kvinnorna tvenne änglar. Markus, hvars vana är att alltid fatta sig kort och endast berätta det hufvudsakliga och mest framstående i de händelser, han skildrar, omnämner blott den ene, nämligen den, som talar till kvinnorna. — *στολήν λευκήν*, hvit, glänsande klädnad; symbol af renheten. Vid åsynen af den himmelske budbäraren blefvo kvinnorna slagna med bäfvan; den vanliga verkan på svaga

människobarn af uppenbarelser från den himmelska världen (jfr Luk. 1: 12). — »Jesus af Nasaret, den korsfäste», namn, som framställer Herren i hans djupaste förnedring. »Han är uppstånden, uppväckt». Hvilken motsats! Den såsom missgärningsman korsfäste och dödade är lifvets furste, härlighetens Herre. — ἴδε, ὁ τόπος, »se rummet, där de hade lagt honom» = det är tomt, detta rum; han, Kristus, är icke längre här; döden och grafven ha icke kunnat kvarhålla honom. »Hvarföre söken I den lefvande bland de döda?», så låter Lukas ängeln fråga. Frågan är en förebrående påminnelse om, att de bort erinra sig Herrens ord om hans uppståndelse. — ἀλλ' ἐπάγετε κτλ.; »men gån bort» o. s. v. Petrus nämnes särskildt, väl icke så mycket därför att han var hufvudet i apostlakretsen som fastmera därför, att han, som nyligen fallit så djupt, behöfde en särskild uppmuntran. — »Han går framför, = före eder till Galileen; där skolen I få se honom» (jfr Matt. 26: 32)¹).

V. 8. ἐφυγον, de flydde, gripna af den djupaste sinnesrörelse och fulla af häpnad, från grafven. De omtalade då ej genast, hvad de hade erfarit; därtill var deras bestörtning för stor. Enligt Matteus mötte dem den uppståndne på deras väg och hälsade dem. Därom vet Markus ingenting. Han avslutar sitt evangelium med berättelsen om uppståndelsens faktum. Den sista delen af kapitlet från v. 9 till slutet

1) Den allmänt antagna och helt visst närmast liggande åsikten har varit, att därmed förstås provinsen Galileen. För ej länge sedan har emellertid den hypotesen uppställts, att därmed skulle menas den nordligaste af de tre spetsar å Oljeberget, hvaröfver vägen till Galileen gick. På denna spets skall ha funnits ett härberge, som plägade begagnas af till Jerusalem resande Galileer, och som jämte det närmast liggande området kallades Galileen. Där skulle Jesu uppenbarelser för lärjungarne uppståndelsedagen och åtta dagar därefter (jfr Joh. 20: 18—29) äfvensom den i Matt. 28: 16 f. omtalade uppenbarelsen ha ägt rum. (*Galiläa auf dem Oelberg*, wohin Jesus seine Jünger nach der Auferstehung beschied v. Dr. Rud. Hofmann. Leipzig 1896). Hypotesen, hvars riktighet skulle aflägsna betydliga harmonistiska svårigheter i berättelserna om den uppståndnes uppenbarelser men å andra sidan framkalla lika stora exegetiska svårigheter, torde vara förtjänt af en större uppmärksamhet, än hittills blifvit den ägnad.

är uppenbarligen ett senare tillägg, vare sig af evangelisten själf eller af någon annan. —

Till fullständigande af Markus' framställning af händelserna vid uppståndelsen må ytterligare följande ur de öfriga evangelierna tilläggas. Sedan Petrus och Johannes af Maria Magdalena erhållit underrättelsen om, att grafstenen var bortvältad, och att, såsom Maria trodde, Herrens lekamnen var bortförd, hastade de till grafven, dit Johannes först anlände och strax därefter Petrus. Bägge ingingo de nu i grafven och öfvertygade sig, att den verkligen var tom, hvar efter de återvände till staden (Luk. 24: 12; Joh. 20: 3—10). Kvinnorna hade, innan de båda lärjungarne ankommo, redan lämnat stället och på en annan väg skyndat hemåt, hvar under Herren uppenbarade sig för dem (Matt. 28: 8—10). Emellertid hade Maria Magdalena för andra gången återvänt till grafven, vare sig detta skedde samtidigt med Petrus och Johannes eller, såsom sannolikare är, strax efter dem, då hon väl icke kunde följa dem i deras hastiga lopp. I djup sorg och alldeles förvirrad af det, som händt, dröjde hon vid grafven, och då hon blickade in däri, varseblef hon änglagestalter, svarade på deras frågor och mottog slutligen en uppenbarelse af Herren (Joh. 20: 11—18). Detta sistnämnda är ock berättadt i Mk. 16: 9—11. Slutligen uppenbarade sig Herren, troligen längre fram på dagen, för Petrus (Luk. 24: 34). — Det gifves blott ett ämne, ehuru detta ett rikt, hvaröfver på påskdagen kan predikas, detta: »*Herren är uppstånden*»! Om uppståndelsen, dess visshet, dess objektiva betydelse och dess subjektiva verkningar har predikanten att tala på grund af såväl den nu betraktade som de andra texterna på påskdagen.

Homiletiska vinkar. Kristus är uppstånden! Det är det jubelbudskap, som påskfesten tillropar oss. Och däri ligger något outsägligt mycket, något öfversvinneligt stort. Genom uppståndelsen är Kristus krafteligen bevisad vara Guds son (Rom. 1: 4), rättfärdighetens konung, lifvets furste, syndens, dödens och satans besegrare, den fulländade store öfversteprästen, försoningen för synden, trons fäste, kärlekens källa

och det lefvande hoppets grundval. Nu veta vi, att det gifves nåd och bot för var synd, att det gifves en rättfärdighet, som är starkare än all satans och onskans makt, att det är denna rättfärdighet och icke det onda, som till slut behåller segern, att det eviga lifvet är en verklighet, att det gifves en kroppens uppståndelse och förklaring, att nöden och eländet i denna värld icke äro obotliga utan snarare kunna förvandlas till idel välsignelse, att detta lif har ett härligt mål och är värdt att lefva, äfven om det i yttre måtto skulle bestå i en kedja af lidanden, att tron är sanningen och aldrig kan svika, att den lekamliga döden endast är en sömn och grafven en hvilokammare, att kärleken är lifvets själ och lycka, att det är något stort att vara människa, och att jorden kan och bör blifva en förgård till himmelen. Ja, Kristi uppståndelse är världens pånyttfödelse, och öfver oss strålar Guds välbehag, om hvilket änglarne i julnatten sjöngo, om vi eljest lata oss vara angeläget att vara i honom, hvilken vi ha att tacka för allt detta. — Om trösten och kraften af Kristi uppståndelse säger Luther: Wir müssen, so wir den Brauch der Auferstehung unser Herr Jesu Kristi fassen wollen, zwei verschiedene Bilder uns vorbilden. Das eine ist das traurige, jämmerliche, blutige Bild, da wir am Charfreitage gehört haben, dass Kristus da hängt Mitten unter Mördern und starb in grossen Schmerzen. So oft wir an solches trauriges, blutiges Bild gedenken oder es ansehen, sollen wir anderes nicht gedenken, als dass wir unsere Sünden da sehen. Wo dies Trauerbild stets also bleiben sollte, so wäre es zumal schrecklich. Aber dies Trauerbild bleibt nicht lange, denn ehe die drei Tage ganz um sind, bringet unser lieber Herr Kristus ein anderes, schön, freundlich, lebendig, fröhlich Bild mit sich, auf dem wir den Trost gewiss lernen und fassen, dass nicht allein unsere Sünden durch das Sterben Kristi vertilget und gewürget sind, sondern dass wir durch seine Auferstehung sollen gerecht werden, wie St Paulus Rom. 4: 25 sagt: Kristus ist um unserer Sünde willen dahin gegeben und um unserer Gerechtigkeit willen wieder auferweckt.

V. 1. Till grafven, men endast i tanke att där finna den *döde* Jesus, att bevisa hans lik den sista äran och kärlekstjänsten! De gingo dit, dessa fromma kvinnor, med af sorg likasom döda hjärtan. Det var delaktigheten af Kristi lidande, de ännu buro på. Och det var ju nödvändigt för dem, likasom för lärjungarne i allmänhet, att i denna delaktighet dö bort från allt det gamla, deras gamla föreställningar, tankar, önskningsar och förhoppningar efter köttet, innan de

kunde blifva delaktiga af uppståndelsens fröjd och undfå det nya lif, som har sin källa i Kristus, den uppståndne. Samma väg ligger också för oss. Ingen påskdag utan föregående långfredag, ingen uppståndelse med Kristus, med mindre vi hafva dött med honom. Genom kännedomen om den synd, som så djupt tryckte Kristus på hans kors, går vägen till tron och uppståndelsens glädje och nya lif. Och ju djupare smärta, desto innerligare och mäktigare fröjd, ju mera förkrossad, desto ljufvare och saligare den läkedom, som Guds frid medför. Och därjämte, ju längre man, i likhet med kvinnorna, menar sig vara från trösten, desto närmare är den. När du känner dig så fattig, så fattig på kraft och hugsvalelse, ja, på allt, i din ande, att den tiggare, som dock har några trasor på sin kropp och ett stycke mögladt bröd i sin påse, är att anse rik emot dig, då är himmelriket dig nära, då står du snart vid din frälsares tomma graf och får höra budskapet om hans seger och din förlossning, och du varder lefvandegjord och rik genom hans rättfärdighet och lif. Ty såsom han dog för dig, så är han ock dig till godo uppstånden. Han lefver, du skall ock lefva. Och så med honom uppstånden skall du lefva i hans kraft och söka det, som är ofvan, på det att du ock en gång måtte få deltaga i din frälsares himmelsfärd och med honom regera. — Först sedan sabbaten var till ända, gingo kvinnorna till grafven. De voro lydigas lagen. Gemenskapen med Kristus gör människan icke lättsinnig eller laglös, ty ehuru fri från lagens tvång och försett i inre frihet, är hon dock icke utan lag utan i Kristi lag, och i kärleken är hon trogen och samvetsgrann i uppfyllandet af Guds bud och sina medborgerliga plikter. — Allt syntes kvinnorna förlorat vid Jesu död, men sin vörndnad och kärlek till honom hade de dock icke förlorat. Den var hos dem starkare än döden; den följde den älskade bortom grafven. Och den bestod icke i dessa veka känslorörelser, hvori så många sätta kärleken; den var gärning och sanning. Hvad de kunna, det göra de. Så är kärleken till sin natur gränslös. Den säger aldrig: »nu har jag gjort nog; nu kan jag lämna rum för något annat; jag behöfver icke vara med längre». Kärleken vänder aldrig åter äfven i den meningen, att han aldrig kan upphöra att vara verksam. Och ju mera han gifver, i desto större skuld känner han sig vara och hin- ner aldrig göra nog, såsom han ock blir rikare, i samma mån han gifver (jfr Rom. 13: 8). Men den sanna kärleken innesluter aktning för den, som är dess föremål, och känner behof att hedra det. Där denna vörndnad saknas — och den

får icke saknas ens i föräldrakärleken, ty dessa små hjälplösa varelser, som skola fostras just till lydnad och vördnad, de ha något vördnadsvärdt i sig, det ädla människovärdet, sin relativa oskuld och sin bestämmelse för himmelriket —, där, säga vi, denna vördnad saknas, där kan det visserligen vara ett sken af kärlek, men i grunden dock endast en sinnlig, själfvisk böjelse. Den sanna, från himmelen stammande kärleken åter innefattar rent af en slags tillbedjan. Därföre är ock Gud allena kärlekens rätta, fullt värdiga föremål. Men i honom älska vi bröderna, och gudsbelätet i dem är det, som vi hos dem vörda, visande aktning för hvarje människa, ty så eländig hon än kan te sig, en evighetsvarelse är hon dock och dyrt köpt genom den enfödde sonens heliga och dyra blod.

V. 2. Ganska bittida! Kärleken är morgonvaken. Han försummar sig icke utan hastar, när det gäller att göra något för den älskade. — Den första dagen i veckan, ljusets dag, är uppståndelsens dag. En ny skapelse trädde då fram, det nya lifvet var tändt och lyste in i världsmörkret, och det skall aldrig mer slockna på jorden. Därföre firar den kristna kyrkan söndagen såsom hvilodag, icke i tvungen underdånighet under ett lagbud, icke i lagisk trumpenhet och småaktighet utan i tacksamhetens glädje. Allt i Kristus är gäfvä, äfven söndagen. Men då vill den ock såsom en Guds gäfvä brukas, och om öfverträdelsen af ett positivt lagbud är synd och medför skuld, så är föraktet för och missbruket af en gudomlig gäfvä åtminstone icke mindre straffvärdt. Ja, ju större den kärlek är, hvaraf gäfvan är ett uttryck, och som i och med gäfvan vill meddela sig, desto större blir ansvaret för dess föraktande. Därföre, om öfverträdelsen af det gammaltestamentliga sabbatsbudet ådrog öfverträdaren en svår dom, så måste den dom, som drabbar det i söndagsföraktet uppenbarade föraktet för Kristus, hans försoning och lif, varda ännu svårare. — Skymning rädde ännu, då kvinnorna lämnade sin boning i Jerusalem; vid framkomsten till grafven gick solen upp. En bild af det, som skedde hos dem själfva. Mörker var i deras hjärtan vid vandringens början; vid dess mål väntar den saligaste soluppgång. Om aftonen varar gråten, men om morgonen glädje; dessa ord gingo på dem i bokstaflig uppfyllelse. En liten tid varar sorgen för dem, som höra Kristus till; evig skall däremot deras fröjd blifva.

Vv. 3, 4. »Hvem skall åt oss bortvälta stenen från grafvens dörr?» — Här föreligger ju ett skenbart öfverstigligt hinder. Dock fortsätta kvinnorna sin vandring. De veta ej,

huru de skola kunna få sin kärleksfulla afsikt fullbordad, och dock gå de att fullborda den. Detta är den kristna trons och kärlekens art. Huru många oöfverstigliga hinder synas icke möta på frälsningsvägen, huru många obetvingliga frestelser, huru mycket motstånd, huru mycken strid mot makter, starkare än kött och blod! Finge köttet bestämma handlingssättet, så blefve man väl hemma och uppgäfv e ett så omöjligt företag. Men tror människan på den osynliga hjälpen, så, fastän hon ej vet, *huru*, vet hon dock, *att* hon skall vinna seger. Och det må nu gå med hindren, huru det kan, bor kärlek i hjärtat, så *kan* man icke annat än gå framåt på den väg, kärleken utvisar. Och det går, det omöjliga blir möjligt, de oöfverstigliga hindren äro, man vet ej huru, aflägsnade: ängeln har nedstigit och bortvältat stenen från grafvens dörr. — Men för öfrigt, att Gud låter de sina möta och genomgå ofta svåra prof, det är ju icke underligt. Huru skulle det eljest kunna blifva något allvar med tron och kärleken! — När svårigheterna i Kristi efterföljd vilja fylla ditt hjärta med bäfvan, eller den skenbara omöjligheten af något visst företag, till hvilket Gud kallat dig, vill hålla din fot tillbaka, tänk då: »för människor är det väl omöjligt men icke för Gud», och gå så beslutsamt åstad. Är du verkligen på Herrens väg, så gar det väl, eller just som Herren vill, äfven om det går tvärtemot det, du tänkte och ville. — Gud är trofast. Ofta gör han sina tjänares väg jämn, där de väntade idel bråddjup och molnhöga berg. Ingen blir frestad öfver förmågan. Där den svaga människan icke förmår undanvälta klippan, där rör Herren med sitt finger vid den, och den rullar undan lättare än en luftfylld boll. — Guds väg är för den troende full af öfverraskningar, och det saliga, i samma mån som de troende äro ödmjuka, ingenting fordra utan taga det minsta goda af sin Faders hand såsom opåräknad, oförtjänt gäfv a. Men då så sker, då det kom glädje i st. f. sorg, frid i st. f. den med bäfvan mot-sedda striden, medgång i st. f. den fruktade motgången, och det kanske under långa tider, då gäller det att se upp, att vara vakande och bedjande och att vandra i Herrens fruktan, ty nu ligger faran för lättsinne och öfvermod för dörren. Den, som består i profvet af stor medgång, är större än den, som håller ut i bedröfvlsen. Endast den, som lefver i sträng själfukt och i daglig inre förödmjukelse, så mycket svårare att bibehålla, som världen afgudar lyckan och bugar sig för den lycklige, kan här behålla nykterheten och komma igitnom med en oskadad själ.

V. 5. Guds änglar i grafven, lifvets saliga söner i dödens boning! Ja, ty lifvets furste har varit där och sprängt grafvens och dödens häkte. Nu lyser lifvets ljus därned, och Guds änglar kunna känna sig hemmastadda där. Också vi behöfva icke fasa för grafven. Den synes trång och mörk, men tron ser med andra ögon än det köttsliga förnuftet; hon skådar den dystra grafven strälände af Kristi härlighet och förlänar stor frimodighet att stiga därned. Eller skulle vi väl frukta att intaga samma hvilobädd som Herren, då vi veta att, om vi äro hans, vi få såsom han uppstå därifrån? Det är uppvaknandet efter en god och djup sömn, som låter oss känna denna sömn så ljuf; det är uppståndelsen, som låter oss känna döden lätt och dödsslummern i grafven såsom ljuflig hvila. Betrakta därför grafven i uppståndelsens ljus, så skall all rädsla för den vika ur din själ, och du skall med den profeterande psalmisten säga: »Mitt hjärta gläder sig, och min ära fröjdar sig; äfven mitt kött skall bo i trygghet. Ty du skall icke lämna min själ at dödsriket; du skall icke låta din helige se grafven (Ps. 16: 9, 10). — Förfärade blefvo kvinnorna vid asynen af ängeln. De voro ju ännu kött, och det skälfver, sa snart det vidröres af Guds härlighet, äfven när den endast såsom en matt afglans strålar från en ängels ansikte. Därföre maste vi ock varda afklädda denna köttets kropp och öfverkläddas med odödlighet, om vi skola kunna bära härligheten därofvän. Och sasom detta afklädande just äger rum i döden, sa böra vi villigt lämna honom våra paltor. Vi undfå något oändligt mycket bättre i deras ställe.

V. 6. »Frukten eder icke!» Idel tröst strömmar emot oss ur Kristi tomma graf. Hade vi blott hjärtan, som kunde mottaga och rymma dessa strömmar af lefvande hugsvalelse och kraft, som därifrån flöda och vilja ingjuta sig i vara själar! — »Den korsfaste — uppstånden!» Den af människor så förbannade sa välsignad af Gud, den så förtrampade så upphöjd, den sa smädade så ärad, »smärtornas man» sa förhärlicad, den fördömde sa rättfärdigad. Sedan dess är korsets väg utvisad sasom den konungsliga vägen. Huru ödmjukt värdig och full af äkta himmelsk själfkänsla kan icke en Jesu lärjunge bära världens förakt, smälek och smutskastningar! Huru ömkligt är det icke, när en, som vill vara en kristen, vrider sig som en mask under lidandet af äfven den obetydligaste smasak för Herrens skull! Huru langt är han icke från insikten på beskaffenheten af korsets väg! Men ve ock den, som tar smäleken fafängligt och själfbehagligt speglar sig i sin inbillade martyrgloria! »Låter jag min leka-

men brinna och icke har kärleken, så är det mig till intet nyttigt» (1 Kor. 13: 3). — »Han är icke här!», nej, men han *hade varit* där och gått därifrån. Det är det tröstande. Och han är icke heller här på jorden, men han *var* en gång här, och det, att han varit här och gått härifrån dit, där han var, förrän världen var, det är vår frälsning. Och är han än icke synligen ibland oss, just därför att han är gången till sin Fader, kan han vara och är oss nära på ett högre och mera till saligheten tjänande sätt, än då han vandrade omkring i judalandet och utsådde de groddkraftiga fröen till sitt rike.

V. 7. Med glädjebudskapet förenas en befallning. Så måste det ju ock vara. Gläd och fröjda dig öfver din uppståndne frälsare, men hasta därjämte att utföra hans vilja! Förkunna med ord och gärning, att han lefver, i det du i dig själf framställer beviset på hans lifskraft! Genom att lefva och vandra i Anden och så för världen framvisa åtminstone några verkliga och oförtydbara drag af din frälsares bild, vittnar du om hans uppståndelse. Ja, *i* oss skall han uppstå och lefva, likasom han *för* oss uppstått och oss till godo lefver såsom vår trogne öfverstepräst och förebedjare på Guds högra sida. Och lefver han i oss, då lefva vi *i* och *för* honom. — »Sägen hans lärjungar och Petrus». Prof af himmelsk ömhet och omvårdnad. Och särskildt denne Petrus, som så djupt fallit och därför ock mer än de andra måste vara i stor inre svaghet och nöd, han nämnes särskildt, alldeles som om han vore den förnämste af dem alla. Och han är det ju i viss mening, den förnämste bland de hjälpsbehöfvande, den mest hjälplöse. Så visar sig Herren också här såsom den goda herde, som söker sitt bortgångna får och lägger det, återfunnet, på sina axlar och bär det. Ja, en sådan frälsare ha vi! Må hvarje verkligen slaget och förkrossadt hjärta här blifva stilla och låta trösta sig. Herren sönderbryter i sanning icke det krossade röret och utsläcker icke veken, som ryker. Men må falskheten och den andliga lättfärdigheten hålla sig borta. Herrens barmhärtighet meddelas till *upprättelse*, till verklig bättring och hjärtats omskapelse, men icke till stöd åt någon godtköpskristendom.

V. 8. Kvinnorna skyndade från grafven; de flydde. En underlig flykt. Det var nog i första hand räddhågan, som gaf dem vingar, men hvilken glädje gömde sig icke i denna räddhåga. När något stort och öfvervældigande möter oss, när en oförmodad stor lycka plötsligt likasom öfverfaller oss, då är vår första känsla alltid häpnad och ofta nog rent af förskräckelse. Det är icke blott den stora sorgen utan ock

den stora glädjen, som har något förkrossande med sig, och om människor kunna blifva vansinniga af sorg, så visar erfarenheten ock, att de kunna blifva vansinniga af glädje. Går det ej så långt, behåller man någorlunda jämnvikten vid en plötslig fröjdetidning, nog bleknar kinden ändå och hjärtat stannar för en stund, men en liten tid för eftersinning och eftertanke, och allt är utbytt. Hvilket jubel, hvilken tack-sägelse, stilla eller mera häftig alltefter hvars och ens lynne! Så var det med kvinnorna vid grafven; så med oss i den stora benådningsstunden, framför allt då den kommer plötsligt och med sin fulla himmelska kraft. Och när förlåten en gång brister, när det i döden slocknade ögat öppnas för att skåda Guds härlighet, nå, icke blifva vi då förskräckta, men öfvermåttan förundrade blifva vi nog, och förundrande tillbedjan blir det hos oss och ett Guds lof, i samma mån innerligt, som vår förundran, att *vi* ha kommit till Herrens härlighet, är stor.

Predikoutkast.

1.

Inl. 1 Kor. 15: 14, 20.

Ämne. Kristus är uppstånden!

1. *Kristus är uppstånden — allt är redo till syndares frälsning.*

a) Synden är borttagen (1) inför Gud, så att Gud med afseende på förgripelsen på hans heliga lag är försonad, i kraft hvaraf i stället för vrede till oundvikligt evigt fördärf syndaförlåtelse till evigt lif kommit och kommer öfver människorna; (2) i världen, så att syndens makt i Kristus är öfvervunnen, i det att i honom en fullkomlig seger öfver synden är beredd åt hvarje människa, som vill blifva från synden fri.

b) Den eviga rättfärdigheten framhafd (1) inför Gud, så att Guds rättfärdighetsfordran på världen är i Kristus fullkomligt uppfylld, och därför Guds nådiga välbehag återskönt hvarje människa, som genom tron gör sig till ett med Herren i hans försoning. i djupaste innerlighet därtill säger ja och amen; (2) åt världen, så att Herren Jesus är den rättfärdighet, som i världen och världen till godo och besittning är af Gud beredd och kraftigt tillbjuden.

c) Det eviga lifvet fördt i ljuset: (1) att evigt lif till kropp och själ finnes, är en verklighet; (2) att det är till för människorna i Kristus; (3) att hvar och en, som vill lefva, får och äger lifvet, då han genom tron träder i gemenskap med sin frälsare.

2. *Kristus är uppstånden. — Vakna upp, du som sofver, och stå upp från de döda, så skall Kristus lysa öfver dig!*

a) Kristi uppståndelse är grunden till de andligen dödas uppståndelse. (1) De andligen döda Efes. 2: 1 ff. (2) Deras uppståndelse = att de undfå lifvet i Gud. (3) Kristi uppståndelse är grunden till och medför deras uppståndelse, i det att det eviga lifvets kraft, som var verkande i Kristi uppståndelse genom den helige Ande, kommer människan till del till hennes lefvandegörelse.

b) Den andliga uppståndelsen kan ej ske emot eller oberoende af människans vilja, ty det nya lifvet skänkes henne och tändes just i viljan och hjärtat; därför, (1) så kärt är för en människa att icke dö i sina synder och evigt förgås, (2) har hon att vakna upp, då Herrens Ande väcker på hennes hjärta, och att taga emot ljus och lif af Kristus, när det tillbjudes henne genom evangelii lifgifvande nådesord.

c) Detta *kan* människan, så att hon icke behöfver förblifva i sina synder, ty lika visst som Kristus är till syndares lefvandegörelse uppstånden, lika visst tillhandahåller Gud hvarje syndare Kristi uppståndelses kraft till en sann omvändelse.

3. *Kristus är uppstånden. — Om I ären med Kristus uppståndne, så söken det, som är ofvan, där Kristus är sittande på Guds högra sida* (Kol. 3: 1 ff.).

a) Kristus är uppstånden till lifvet i härligheten; han blef synden död en gång, men det han lefver, lefver han i Gud. Uppståndelsen var begynnelsen till hans lif i härligheten, dit han genom himmelfärden gick.

b) De andligen uppståndna skola därför lefva med Kristus i hans lif, och det sker här i nådatiden därigenom, att de i ett himmelskt sinne söka det, som är ofvan.

4. *Kristus är uppstånden. — Saliga de, som i Herren dö, ty han skall göra deras dödliga lekamen lefvande för sin Andes skull, som bor i dem.*

a) Kristus i sin uppståndelse är förstlingen af dem, som sofva. Han är hufvudet för sin församling, som är hans kropp,

som skall följa honom och vara, där han är. Hans uppståndelse är därför grunden till och medför de troendes uppståndelse i och till härlighet.

b) Såsom de först vid lekamens uppståndelse komma till det fulla lifvet med Kristus, så är ock i kraft af hans uppståndelse deras uppståndelse viss.

c) Saliga därför de, som i Herren dö; deras kött skall i grafven hvila på en förhoppning, som icke kan komma på skam. Anden, som de hafva såsom förstling af och pant på sitt barnskap undfått, är ock panten på deras uppståndelse, som skall medföra barnaskapets fulla härlighet.

2.

Inl. Joh. 14: 19.

Ämne. **Gemenskapen med Kristi lif.**

I. Kristi lif.

II. Gemenskapen därmed.

I.

1. *Jesu Kristi lif var och är ett segerlif.*

a) Jesus uppstod på tredje dagen efter sin död, och däraf förstå vi, att det lif, han ägde, öfvervann döden och således var ett segerlif. (1) Det tycktes vid hans död, som om äfven hans lif var vanmäktigt mot och underkastadt dödens våld, (2) men i uppståndelsen visade sig hans lif vara starkare än döden, som han i fri lydnad men icke såsom af nödvändighet underkastat sig.

b) Jesu lif är då ock ett segerlif gentemot synd och fördärf; ett lif, i hvilket bor den eviga rättfärdighetens segerkraft, ty endast därför, att så var, hade döden, som härskar öfver allt, där synd är, ingen makt öfver honom.

2. *Jesu den uppståndnes lif var och är ett fullkomligt andligt lif.*

a) Det var med en förklarad lekamen, Jesus uppstod, och denna förklaring bestod däri, att Jesu lekamen så genomträngdes af den i honom boende evige Anden, att den själf blef alltigenom andlig och himmelsk. (1) Att Jesu lekamen var andlig, visade sig däri, att han efter sin uppståndelse icke var bunden vid rummet eller tiden på samma sätt, som vi. (2) Den är så fullkomligt

genomträngd af hans gudomliga naturs väsen och kraft, som på ett mycket ofullkomligt sätt kan sägas ha en bild i det af elden genomträngda, hvitglödgade järnet.

b) Det är ett fullkomligt andligt lif, således det eviga lifvet själf i hela dess öfversvinneliga renhet, kraft och salighet, hvadan han ock i sin lekamlighet är en lefvandegörande ande. (1) Han äger fullheten af det gudomliga lifvets härlighet. (2) Han äger det såsom människa eller i sin mänskliga natur, och såsom han genom den tillhör oss, står i förening med mänskligheten, så är han för oss källan till evigt lif i gemenskapen med Gud.

II.

1. *Gemenskapen med Kristi lif innefattar delaktigheten af allt det goda, som är i Kristus.*

a) Undfående af Jesu lif = undfående af en förening med Gud, som är lik den, som Jesus hade.

b) Detta innefattar delaktigheten af hans ljus i en levande Guds kännedom, af hans rättfärdighet till öfverskylande af all vår synd, af hans frid till vårt samvetes lugnande, af hans innerliga kärlek till och behag i Guds vilja; af hans segerkraft till öfvervinnande af synd och död; af hans andlighet till grundläggande af äfven vår kropps förklaring.

2. *Gemenskapen med Jesu lif har med sig gemenskapen med hans vandel.*

a) En vandel i helighet i undflyende af all synd och i lydnad för Guds vilja i verkande och lidande.

b) En vandring i den kärlek, som är mäktig af verkliga offer för nästan.

3. *I denna gemenskap med Kristus kommer man genom att med honom dö och uppstå.*

a) Den andliga uppståndelsen medför det nya andliga lifvet och kommer till stånd genom tron på Jesus.

b) Denna tro och därmed följande lefvandegörelse i Kristus kan endast uppkomma i det hjärta, som erfarit kraften af Jesu död under känslan af syndens elände och förbannelse och därvid trängt sig fram till Guds fadershjärta genom fattandet af Kristus i hans ord och löften.

3.

Inl. Ps. 118: 14.

Ämne. Påskens glädjeämne.

(Sv. Ps.B. n:o 102: 1).

1. *Hvad ljus öfver griften! Han lefver, o fröjd!*
2. *Fullkomnad är skriften, o, salighets höjd!*
3. *Från himmelen hälsad han framgår i glans (= uppståndelsen till härlighet).*
4. *Och världen är frälsad, och segern är hans (just därför, att han segrat, är frälsning beredd åt världen).*
5. *Bortvältad är stenen och inseglet bräckt (vanmakten af världens ondska i hennes försök att hindra framgången af Jesu sak, lagd i dagen).*
6. *Och vakten har flytt för hans andes fläkt, och afgrunden bäfvar. Halleluja!*

4.

Inl. 1 Pet. 1: 3.

Ämne. Födelsen på nytt till ett lefvande hopp genom Jesu Kristi uppståndelse.

1. *Beskaffenheten af det lefvande hoppet.*
2. *Huru detta hopp är grundadt på Jesu uppståndelse.*
3. *Huru man genom delaktigheten af Jesu uppståndelses kraft blir född på nytt till detta lefvande hopp.*

5.

Ämne. Hvilken välsignelse den uppståndne Jesus gifver oss.

1. *Den uppståndne Jesus tager alla sorgens tunga stenar från vårt hjärta (vv. 1—4).*
2. *— försätter oss i gemenskap med himmelen och dess invånare, änglarne (vv. 5, 6).*
3. *— skall också en gång uppväcka och förklara vår dödliga lekamen, att den varder lik hans förklarade lekamen.*

(L. Harms).

6.

Ämne. **Hvad har en troendes graf blifvit genom Jesu oppståndelse?**

1. *En hvilans och fridens boning.*
2. *Ett hoppets och förklaringens rum.*

(Ur Brandts Homil. Hülfsbuch).

7.

Ämne. **Allvarliga påskmaningar.**

1. *Bort med alla sorger!*
2. *Bort med all otro!*
3. *Bort med all synd!*

(Nebe).

Annandag påsk.

Annandag påsk sluter sig nära intill påskdagen, på samma gang som den bildar öfvergången till påskens efterfest. Äfven denna dag talar således till oss om Herrens uppståndelse. Men då påskdagen hufvudsakligen framställer för oss uppståndelsens faktum, så förer oss däremot annandagen till åtanken på uppståndelsens subjektiva tillägnelse genom den uppståndnes uppenbarelser för sina lärjungar. Därjämte hänvisas vi till att skåda uppståndelsen i det gammaltestamentliga ordets ljus såsom fullbordan och beseglingen af den genom korslidandet verkställda återlösningen: till skriftens fullbordan var allt skedt; enligt skriften *måste* ju Kristus på lidandets väg gå till den genom uppståndelsen inledda härligheten. Att Kristus lefver och såsom den lefvande låter sig erfaras af dem, som tro, det är då den idé, som denna högtidsdag enligt det densamma tillhörande evangeliet kan sägas representera i kyrkoåret.

Perikopen saknar parallelställen; den däri berättade händelsen finnes endast hos Lukas. Hos Markus 16: 12 läses dock en notis därom, att Jesus, sedan han för Maria Magdalena bevisat sig såsom den lefvande, under en annan gestalt uppenbarat sig för tvenne till lärjungakretsen hörande män. Man torde med all rätt kunna antaga, att denna notis måste grunda sig på ett meddelande af de emmauntiska lärjungarne själfva.

Text: Ev. Luk. 24: 13—35.

Berättelsen om de emmauntiska lärjungarne har något mycket intagande med sig. Ett heligt idylliskt behag hvilat öfver den. Melancthon säger om den i sin postilla: Est valde

dulcis historia; multas, magnas et gravissimas materias continet». Den är ock i själfva verket en af de rikaste af våra perikoper.

Vv. 13—15. καὶ ἰδοὺ, det vanliga lystringsordet vid någonting viktigt. — Hvilken den ena af dessa lärjungar varit, veta vi ej. Den andre namngifves i v. 18. — Byn Emmaus låg 60 stadier från Jerusalem åt nordväst. Antagligen ägde den ifrågavarande vandringen rum något fram på uppståndelsedagens eftermiddag. — Lärjungarnes samtal rörde sig, såsom ju ej annat kunde vara, omkring det skedda, d. ä. om både det, som tilldragit sig på långfredagen, och det under samma dag, påskdagen, inträffade. — καὶ ἐγένετο — συζητεῖν; egentligen undersökte med hvarandra; antydning om den ovisshet, som rådde i dessa lärjungars sinnen, och det tvifvelsutänkt äfven hos apostlarne, ehuru Herren särskildt för dem förnyade gånger hade förutsagt både sin död och sin uppståndelse. — Under vandringen kom Jesus själf och slöt sig till de bägge lärjungarne samt tog sig anledning af deras hållning och i ögonen fallande bedröfvelse att inlåta sig med dem. Texten gifver ingen antydning om, huruvida Herren tillfälligtvis träffade dessa sina anhängare, eller om han särskildt för att uppenbara sig för och undervisa dem gick fram den väg, de vandrade. Det senare är väl nästan till visshet sannolikt. Hvarje Herrens uppenbarelse för sina lärjungar under de 40 dagarne före himmelsfärden var af-siktlig och planlagd samt hade till syftemål att så grundligt öfvertyga dem om hans uppståndelses verklighet, att tvifvel därpå måste blifva en omöjlighet.

Vv. 16—18. Lärjungarnes ögon voro förhållna, så att de ej kände Jesus. Då Markus i det förut anförda stället (kap. 16: 12, 13) säger, att Jesus uppenbarade sig för dem »i en annan skepelse», så synes lärjungarnes oförmåga att igenkänna honom ha berott därpå, att hans apparition ej var den vanliga. Uppståndelsen var det första steget till Jesu härliggörelse, och hans lekamen var förklarad. Men om denna omständighet är mer än tillräcklig för att låta oss förstå, huru han en så lång stund kunde vandra okänd med

de bägge männen, så torde dock böra anmärkas, att vid alla de öfriga uppenbarelserna Herrens gestalt dock genast igenkändes. Han hade därför en särskild afsikt med att denna gång ej låta sig genast blifva uppenbar, och hvilken denna afsikt var, framträder tydligt nog af berättelsen: han ville okänd för lärjungarne införa dem i skriftens förutsägelser om honom, på det att de med så mycket större lugn skulle lyssna till honom och sålunda ock förberedas för den afslöjning af sitt inkognito, som han tillämnade. Det var i själva verket genom en handling af Herrens vilja, de icke genast kände honom. — *Τίνας οί λόγοι κίλ;* Herrens fråga framställs naturligtvis icke af okunnighet, utan för att gifva lärjungarne tillfälle att uttala sig. — *σκιθρωποί*, eg. sen bedröfvade ut. I st. f. den vanliga läsarten sätter Tischendorf och med honom Westcott och Hort frågetecken efter *περιπατοῦντες* och upptaga *εἰσάθῃσαν* i st. f. *ἔστε*. Enligt denna version skulle det således heta: »Hvad är det för ett tal, I gån och hafven med hvarandra? Och de stannade bedröfvade». Den gamla läsarten saknar dock icke goda stöd och gifver en naturligare mening, hvadan den, såsom ock skett i vår nya öfversättning, torde böra föredragas. — *Κλεόπας*, Marias (systemen till Herrens moder) man och fader till Jakob den yngre; densamme, som i Matt. 10: 3; Mk. 3: 18; Luk. 6: 15; Ap.G. 1: 13 kallas för Alfeus. — »Är du den ende främling i Jerusalem, som icke o. s. v. En fråga och ett utrop af förvåning. Alla festfirande främlingar i Jerusalem (och för en sådan tog Kleofas Herren), veta ju, hvad som har skett.

Vv. 19—21. *Τὸ περὶ Ἰησοῦ κίλ:* »angående Jesus af Nasaret». Kleofas kan ännu erkänna Herren såsom en profet, trots hans skenbara undergång. Han hade ju bevisat sig såsom sådan genom sina ord och sina verk. Han hade talat med myndighet; han hade gjort de gärningar, som ingen före honom hade utfört; han var således en i tal och gärningar väldig man och hade genom dem bevisat sig vara en sann profet. — Kleofas betecknar judarnes öfverstepräster och förmän såsom Jesu mördare, icke Pilatus eller folket. Det senares skuld var detta lättsinne och vankelmod, som

lät dem ena dagen ropa hosianna och den andra korsfäst. De öfverste handlade däremot med kall öfverläggning och i ondska, äfven om i viss mening ej heller de visste, hvad de gjorde. — »Men vi hoppades, att han var den, som skulle förlossa Israel». Således, de hade i Jesus icke blott sett en profet utan Messias själf, som enligt hos dem ännu härskande föreställningar skulle skaffa Israel politisk frihet och blifva en jordisk härskare på Davids tron och i Davids anda. Dessa förhoppningar voro nu grusade. Jesus var död och begravnen. En profet var han utan allt tvifvel, men Messias kunde han icke vara. — »Men med allt detta är det nu tredje dagen, sedan det skedde» = men härtill kommer, att det redan nu är tredje dagen, sedan det skedde, så att platt ingen förhoppning i berörda hänseende återstår. Lärjungarne synas ha tänkt sig möjligheten af, att Jesus genom något under skulle ha räddat sig från korset och döden, kanske just genom att göra det, hvartill hans fiender så hånfullt uppfordrade honom, eller stiga ned af korset. Det hade icke skett. Den tid, som hade förflutit efter hans korsfästelse, gjorde saken, om möjligt, ännu mera hopplös.

Vv. 22—24. *ἀλλὰ καὶ γυναῖκες*, »Men äfven några kvinnor» o. s. v.; således ännu ett skäl för bestörtning. De hade icke funnit Jesu lekamen. Därjämte hade de berättat, att de hade mottagit änglauppenbarelser om, att Herren lefde. Den förra uppgiften hade blifvit bekräftad af lärjungar, som besökt grafven, men hvad uppgiften om att han lefde anginge, så var detta icke att fästa sig vid, ty de lärjungar, som hade besökt grafven, hade ej fått se Jesus, något som tvifvelsutän hade skett, om han verkligen lefde. Saken stod således så, att den korsfäste och döde Jesus var spårlöst försvunnen. Hvad skulle man nu tänka om allt detta? Hvarje lärjunges hjärta måste ju vara uppfyllt med bestörtning och grämselse. — Sådan var meningen af Kleofas' tal. Om Petrus' och Johannes' besök vid grafven talas i Joh. 20: 1—8.

Vv. 25, 26. *ἀνόητοι καὶ βραδεῖς καὶ*. »I oförståndige och senhjärtade till att tro» o. s. v. Otron säges här ha sin första eller närmaste källa i oförståndet. Hos lärjungarne

fanns icke denna onda vilja, som gör tron omöjlig, men det fattades dem de rätta förstandsögonen. De voro så fangna i sina fördomar angående Messias och hans rike, att de icke voro tillgängliga för den riktiga insikten angående vare sig den förre eller det senare. Skriften var dem i detta stycke en förseglad bok, och Herrens tydliga utsagor om, hvad som skulle öfvergå honom, hade halkat dem förbi. Det är ju ock så, att fördomar, falska föreställningar och begrepp äro starka hinder för tron, ty för att där skall kunna bli *hjärte-tro*, måste där vara *förståndstro*, d. ä. förstånd på och bifall till sanningen. Därföre heter det i Joh. 8: 32, att det är sanningen, som gör fri. — Tröga voro lärjungarne att tro just därför, att de voro *ἀνόητοι* på allt, som profeterna talat. De förstodo och trodde till en del de messianska profetiorna, men det, som i dem handlade om Messias' förnedring, lidande och död såsom förutsättningen för hans härlighet, det hade de lika litet som deraf samtida i allmänhet förstått. Men just därför kunde de ej heller förstå arten af hans härlighet och beskaffenheten af hans rike. — »Skulle icke Kristus sadant lida» o. s. v.? — skulle icke Kristus, just i enlighet med profetiorna, genom lidande gå till sin härlighet, d. ä. till sitt konungsliga kall (jfr Ebr. 2: 10; 5: 8, 9)? Herrens ord antyda, huru orimligt och på saknad af den enklaste insikt i den heliga skrifts klara framställning det var att förbise det profetiska vittnesbördet om Messias' lidandesväg.

V. 27. *Laudabat primo varia veteris testamenti loca eaque deinde explicabat* (Rosenmüller, cit. af Nebe). »Viktig är ordningsföljden från Moses till profeterna. Herren har här bekräftat den af den nyare troende skriftforskningen följda kanon, enligt hvilken den eviga sanningens ljus i början lyser blott dunkelt men strålar allt klarare, i samma mån uppfyllelsens tid nalkas. Därjämte erhåller den troende skriftutläggningen, som i gamla testamentet finner icke blott allmänna profetior och typer utan alldeles bestämda förutsägelser, särskildt på förhand gifna framställningar af den lidande och uppståndne Frälsaren, af Herrens egna händer sin urkundliga fullmakt» (Nebe). *Novum testamentum in vetere latet.* —

Vv. 28, 29. *προσποιεῖτο*, han låtsade, att han ville gå längre fram. Vi ha här icke att tänka på någon föreställning. Herrens önskan var att just för lärjungarnes skull blifva ombedd att stanna; den min, han gjorde att fortsätta sin vandring, var likasom en fråga till lärjungarne, om de ej kände behof af hans längre närvaro, och han hade tvifvelsutant fortsatt sin väg, om de icke nödgat honom att kvarblifva hos dem. Detta gjorde de emellertid; de anhöllo med en ifver, som gränsade till nära nog handgriplig enträgenhet (*παρεβιάσαντο*), att han ville stanna hos dem. Denna ifver var ett bevis på och ett tecken till den makt, den okände mannen vunnit öfver lärjungarnes hjärtan, hvilka under hans tal blifvit »brinnande» i dem.

Vv. 30, 31. Såsom inbjuden gäst hade Herren följt lärjungarne in i huset, vid måltiden intar han dock hufvudens plats. — Somliga, framför allt rom.-katolska teologer, påstå, att denna måltid var ett nattvardsfirande, och man vill i detta ställe söka ett stöd för läran om *sub una specie*. Att dock här fråga är endast om en vanlig aftonmåltid, är för hvarje opartisk betraktare af texten uppenbart. De bägge män, som här omtalas, tillhörde ju icke den trängre kretsen af lärjungar, apostlakretsen, som mottog nattvarden, hvilken ännu icke hade blifvit en församlingshandling, och om hvars stiftelse Kleofas och hans följeslagare ganska säkert icke hade någon kännedom. Och hvad uttrycket *λαβὼν τὸν ἄρτον ἐβλόγησε* beträffar, så brukas det äfven med afseende på vanliga måltider (Joh. 6: 11; Matt. 14: 19; 15: 36). — Då Herren under bön och tacksägelse bröt brödet, föllo fjällen från lärjungarnes ögon, och de igenkände honom. Tvifvelsutant var Herrens hela sätt såsom hufvud och speciellt hans bön ett tillräckligt igenkänningstecken för dessa lärjungar, hvilka väl många gånger varit till bords med Herren. Men om detta var det yttre medlet för igenkännandet, får man dock ej neka, att »öppnandet af deras ögon» lika mycket skedde genom en Herrens viljeakt, som »förhållandet» af deras ögon förut. — Han försvann från dem. Här likasom vid andra tillfällen framträder den förklarade beskaflenheten

af den uppståndnes lekamen. Men just därför, att han »ännu icke var uppfaren till sin Fader» och således icke inträdt i den fullkomliga förklaringens eller härlighetens tillstånd, kunde han såsom en vanlig människa umgås med de sina, låta sig vidröras af dem, ja, äta och dricka med dem. *Hvarföre* Herren försvann från sina lärjungar i samma ögonblick, han blef af dem igenkänd, kunna vi naturligtvis icke veta, men såsom alla hans uppenbarelsen hade till syftemål att öfvertyga lärjungarne om uppståndelsens verklighet och voro inrättade därefter, så är det antagligt, att Herrens plötsliga försvinnande vid detta tillfälle hade sin grund däri, att ändamålet med denna hans uppenbarelse var vunnet i samma stund, lärjungarne igenkänd honom. Dessutom var det väl Jesu afsikt att gifva dem ett kraftigt och varaktigt intryck af hans härlighet och att på detta sätt vänja dem vid att hafva honom endast andligen hos sig närvarande.

Vv. 32—35. *Ὁὐχὶ ἡ καρδία αὐτῶν*, meningen: »Icke underligt att det var Herren! Vi borde redan förut ha förstått det genom den eld, som tändes i våra hjärtan, då han för oss utlade skrifterna. — Lärjungarne gifva sig icke tid att kvardröja i Emmaus, där de dock säkert ännat tillbringa natten, utan fulla af ifver skynda de tillbaka till Jerusalem för att meddela de öfriga lärjungarne, hvad de erfarit. De träffade de elfva apostlarne tillsammans med andra troende och mötas vid inträdet till dem af det glada tillropet: »Herren är sannerligen uppstoden och har blifvit sedd af Simon». När denna uppenbarelse för Petrus, som också ap. Paulus omtalar (1 Kor. 15: 5), ägt rum, och hvarest den inträffat, veta vi ej. Blott det är visst, att den ägt rum på själfva uppståndelsedagen. Nu berätta emmausvandrarne, hvad de upplefvat, bekräftande sälunda sanningen och verkligheten af den stora händelsen. Men ännu var det icke slut på alla de saliga öfverraskningarna på denna dag. Medan Kleofas och hans kamrat ännu talade, stod Jesus själf midt ibland med sin fridshälsning (se v. 36 ff.; Joh. 20: 19—25).

Då det först sades, att alla elfva lärjungarne voro församlade, så måste man, om man vill pressa denna uppgift,

antaga, att Tomas lämnat kretsen strax efter de emmauntiska lärjungarnes ankomst, ty enl. Joh. 20: 24 var han icke med de öfriga, då Jesus kom. Men det är icke nödvändigt att antyda, att Lukas velat angifva, att *alla* de elfva voro församlade. Lika litet som i Joh. 20: 24 och i Kor. 15: 5 ordet »de tolf» är ett exakt uttryck, lika litet är uttrycket »de elfva» hos Lukas att fatta alldeles bokstafligt; det be-tecknar, äfven det, endast apostlakretsen. —

Den uppståndne Frälsaren bevisar sig såsom lefvande för hvar och en, som blifvit delaktig af hans lidande och död, i det han genom sin Ande gör sig känd för dem i sin upp-ständelses kraft och sålunda gör dem lefvande med sig, detta är den homiletiska grundtanke, som i vår text möter oss.

Homiletiska vinkar. V. 13. Två och två sände Herren sina lärjungar att predika evangelium. I allting besannar det sig, att det icke är godt, att människan är allena. Icke blott i arbetet utan ock i glädjens och sorgens dagar trår det mänskliga hjärtat efter en like, en vän vid sin sida. Sa ock de emmauntiska lärjungarne. De vandra tillsammans; det de upplefvat, deras gemensamma kärlek till Herren och deras gemensamma sorg öfver det skedda förenar dem. Jesu lärjungar äro kallade att vara bröder inbördes. Tron på och kärleken till Frälsaren är eller bör vara föreningsbandet mellan dem. Ma de då sluta sig tillsammans och sasom bröder vandra vid hvarandras sida! — Lika trifvas bäst med lika. Jesu rätta lärjungar trifvas lika mycket i hvarandras sällskap, som de vantrifvas i kretsar, där världsväsen och gudlöshet härskar. — Förmodligen var det ett behof att likasom andas ut, som dref Kleofas och hans vän ut på landet från mördarestaden Jerusalem. Det var så mycket, som fyllde deras själar, och de kunde icke i ro tänka däröfver i stadsbullret, men de kände ock, att de icke hvar för sig förmådde bära trycket af de tankar, som de sista dagarnes händelser hos dem hade väckt. Därföre slöto de sig tillsammans; de ville hjälpa hvarandra och ha hjälp af hvarandra i det utomordentliga läge, i hvilket de befunno sig. Under likartade förhållanden göra sig samma behof gällande under alla tider. Isynnerhet när stora händelser pågå i Guds rike eller synas vara i annalkande, när Gud gör något nytt och gatfullt, isynnerhet om det angår oss personligen nära, då erfara vi en oemotståndlig drift att uppsöka någon eller några få, som

med oss hafva samma sinne och intresse, för att med dem i stillhet öfverlägga om det, som sker, och det är rätt, om vi så göra. Vi skola på detta sätt vara hvarandra till stöd och hjälp, bära hvarandras eller vår gemensamma börda och stärkas till tålamod och väntan efter Herren. Däremot äro stora, ofta rätt oroliga möten af många människor vid sådana tillfällen af tvetydigt värde. Den sanna inbördes gemenskapen och förtroligheten kan icke komma till stånd i större folksamlingar, äfven då de församlade sägas vara eller gifva sig ut för allvarliga kristna. När verkligt evighetstunga frågor, inför hvilka hjärtat står spörjande, föreligga, då passa ej de stora sammankomsterna af många för hvarandra till större delen obekanta personer. Två och tre i hjärtat förenade erfara därvid Herrens närvaro mycket säkrare och kraftigare än de många, som, när allt kommer omkring, äro långt ifrån att vara ett hjärta och en själ.

V. 14. Däraf hjärtat är öfverfullt, däraf måste munnen tala. Och fulla voro dessa vandrares hjärtan af längfredagens och påskmorgonens väldiga tilldragelser, hvilka de icke förstodo. Allting därvid var för dem så nytt och oväntadt, så förvirrande och nedslående, att de ej hade eller kunde ha sinne för något annat. Huru skulle de då kunna samtala om något annat? — Och när något nytt och öfverväldigande inträffar med frälsningssökande människor, t. ex. vid en genomgripande väckelse, da förlorar allt annat intresse för dem. De kunna hvarken tänka på eller tala om något annat än det, som så helt fyller deras själar. Andra tider komma; de inre stormarne lägga sig; det andliga hvardagslivet börjar, och da blir det både tid och lust, kanske mer än hälsosamt är, för jordiska ting. Men om i följd häraf de andliga samtalen minskas, sa kan detta ock ske af den orsaken, att andelivet fördjupas, ty där verkligt själsdjup finns, där är vanligen icke många ord. — Men hvad nu andliga samtal i allmänhet angår. så böra vi se till, att de föras på ett värdigt sätt. Herren bör vara med därvid, och får han vara detta, då talar man med helig försynthet, med besinning och allvar. Det finns ett fäfängligt andligt prat, likasom det i allmänhet finns ett tomt, löst snack och skvaller i umgängeslivet. Och det andliga skvallret med sin fäfänga, sitt skrymteri, lättsinne och sysslande med andra människors själsangelägenheter är sämre och syndigare än det vanliga världspratet, ty Guds namn missbrukas därvid. Bättre att tiga eller att tala om allehanda likgiltiga ting, blott det sker i sanning och kärlek, än utan vördnad tala om Gud och he-

liga ting. — I visst afseende kan det med bönen gå på samma sätt som med det religiösa talet: den blir kortare, men innerligare, enfaldigare och mera troende än i början af nådelifvet. Den är i denna början ofta lika ifrig som lång. Det är, som om hjärtat icke kunde få nog af tal till Gud; det är så öfverfullt, det måste uttömma sig. Men sedan man trängt sig igenom och likasom sagt sin frälsare allt, hvad man haft att säga honom, samt mottagit hans svar, så blifva böneorden färre utan att förlora i innerlighet. Att likväl hos mången det går utför, i det att den första ifvern slappas, därför att själens allvar slappas, för att slutligen lämna rum för fullkomlig säkerhet, da ock bönen alldeles tystnar, det är en alltför vanlig erfarenhet.

Vv. 15, 16. Där två äro församlade i Jesu namn, där är han midt ibland dem. Han kommer till de sina, då de minst tänka det, då de mena, att han är långt ifrån dem. Men deras ögon äro förhållna, så att de icke känna honom. De förstå ofta icke, att det är just han, som nalkas dem i de eller de omständigheterna, eller genom den eller den personen, som föres i deras väg, och som icke synes ha någon ting gemensamt med dem och deras angelägenheter. Sedan få de dock lära annat, och det till sin saliga öfverraskning. — Men icke alltid är det deras skull, att de icke så genast igenkänna sin frälsare. Deras ögon äro verkligen *förhållna*, så att de icke till en början skola förstå, hvem det är, som handlar med dem. De behöfva så småningom beredas för hans uppenbarelse. Fingo de mottaga den i otid, skulle ändamålet med densamma förfelas.

V. 17. Herrens fråga åsyftade att förmå lärjungarne att öppna sina hjärtan, på det att han måtte få tillfälle att undervisa dem. Sammalunda går hans nådesarbete på oss allraförst ut på att förmå oss att för honom kungöra allt vårt begär, att helt utskudda vårt hjärta för honom, ty endast i öppnade hjärtan kan han ingå och kungöra sin nåd och sanning (Upp.B. 3: 20), lära oss sin väg, aflyfta vår sorgelörda och gifva ljus i vårt mörker.

Vv. 18—24. Djup vördnad för Herren jämte djup smärta öfver det, som öfvergått honom, i förening med radvillhet genomgår Kleofas' tal. Icke annorlunda brukar de troendes sinnesstämning vara vid händelser, som synas dem strida mot icke blott deras egna beräkningar utan äfven mot Guds ord och löften. Så länge ännu det finns tro i hjärtat, kan icke bitterhet mot Gud intaga sinnet, så mörkt än allt synes vara, Herren är alltid stor och tillbedjansvärd för den troende.

Men häpnad, villrådighet och sorg infinna sig och göra själen matt. Man sviktar, och frestelser till att förargas på Guds vägar inställa sig. Men alltsammans beror härvid på bristande insikt hos den redlige lärjungen. Han regeras icke af ett köttsligt sinnes motvilja mot Gud; han är tillgänglig för ljuset, och därför tager han icke skada till sin själ, som i stället luttras i den iråkade lidandeselden. I sinom tid återför Herren honom till klarhet och sundhet i tron. — Lärjungarne hade blifvit förskräckta af talet om den tomma grafven och änglasynerna, ehuru just detta bort uppfylla dem med glädje och hopp. Huru ofta förnyar sig icke något liknande i de troendes andliga lif! Icke sällan förfäras de öfver saker, som just för dem innefatta de rikaste glädjeämnen. De mena, att Herren är tagen ifrån dem, under det att han är uppstån- den, d. ä. dem återgifven på ett öfversvinnerligare sätt än någonsin. Då gamla former, i hvilka det kristliga lifvet förut rört sig, krossas och stor förvirring däraf synes uppstå, då vill man ofta tänka, att Herren vikit bort, att hans sak hotas med undergång, eller att allt redan är förloradt. Och dock förhåller det sig tvärtom. Herren håller på att göra något nytt och härligare än det gamla, eller likasom utbyta ett förnedringstillstånd mot ett härlighetstillstånd. Att emellan det ena och det andra ligger en död, eller att Herren synes vara död och begravnen, det är alldeles i sin ordning. Ty först ur det gamlas död kan det nya uppväxa. Därföre, om Kristi sak skulle synas dig gå till undergang, så att allt upplöses och faller sönder och ingen räddare synes till, så förtvifla icke. Fatta af själfva förstörelsen hopp, ty det är ju på denna väg Gud skapar något nytt och stort. Det gamla grusas för att lämna rum at en ny och bättre byggnad.

Vv. 25, 26. Oförstånd och tröghet att tro är orsaken till det myckna bekymmer, den andliga svaghet, den oro och ostadighet, som så ofta orcnar de troendes inre lif. Fattade man bättre Guds i ordet afslöjade nad och vilja, så skulle man hvarken förvirras af världshändelserna eller af händelserna i ens eget obetydliga lif. *Trodde* vi helt och obetingadt, hängafve vi oss med hel förtröstan at Gud, vissa om, att han styr *väl* i allting, så skulle vi känna oss trygga under alla stormar, och inga farhagor skulle nedtrycka oss. — «Allt, hvad profeterna ha talat. Åtskilligt i de messianska profetiorna trodde nog lärjungarne, och i sin egen öfvertygelse trodde de allt. Men detta *allt* var för dem talet om det messianska rikets härlighet, dess makt och välde, och därvid hade de hängt sina hjärtan. Hvad däremot profeterna

talat om »smärtornas man», om en Messias, som skulle i lidande och död bära sitt folks och hela mänsklighetens synder, det hade gått dem förbi, *det* kunde enligt deras mening omöjligen vara utsagdt om Davids konungsliga son. Och såsom dessa lärjungar och så många andra med dem gjorde, så gör man allt fortfarande. Människorna utplocka ur Guds ord, hvad som behagar dem, och förbigå det, som bjuder dem emot. Äfven rätta kristna äro icke alltid fria från detta fel. Icke så, att de med vett och vilja skulle förkasta eller förbise något af Guds uppenbarade vilja, men så, att de ej tillräckligt vaka öfver sin natur och sin böjelse att gripa efter det behagliga och undfly det bittra. Så komma de att ensidigt fästa sig vid en eller några sidor af sanningen, och det kan därvid hända, att de utbilda sin ensidighet till verklig villfarelse, till oberäknelig skada för sig själfva och andra. *Allt* Guds ord vare därför vår lösen. Och då vi umgås därmed, latom oss vakta oss för var egen ande och icke vara för hastiga i våra slutsatser. De ödmjuka hafva äfven här vid lag löftena. — »Måste icke Kristus lida detta och ingå i sin härlighet! Genom lidande i ödmjuk underkastelse under Guds vilja, det är den konungsliga vägen. Kristus måste gå den (Ebr. 5: 8, 9; 2: 10), och hans trogna hafva därvid att, lät vara på långt afstånd, följa honom. Må de blott troget vandra i hans fotspår, så skola de icke gå miste om det stora malet. Detta mål böra de ha för ögonen under denna tidens vedermöda. Denna skall då förefalla dem timlig och lätt. Må ingen försöka att göra lifvets väg annorlunda, än den är, eller bjuda till att göra den något bredare och bekvämare, än Gud gjort den. Hvad man vinner därmed, en riklig ingång i Kristi eviga rike vinner man icke. Å andra sidan vakte man sig för att göra porten trängre och vägen smalare, än den är. Omöjligheter fordrar icke Gud, och det är han och icke vi, som skola bestämma vårt lidandes mått. Själfvalda smärtor, en rigorös, kroppen fördärfvande askes kan ju synas vara ett bevis på ett utomordentligt helighetsallvar, men hvad Guds ord därom dömer, synes af Kol. 2: 19—23; 1 Tim. 4: 1—5. Indiens fakirer äro hjältar i själfplågeri; om de ock äro så heliga, som de inbilla sig vara, det torde kunna sättas i fråga. — Kristus *måste* lida, ja, ty han var Guds lamm, på hvilket världens synder voro lagda. De troende *måste* lida, ty endast under lidandet i Kristi efterföljd kunna de uppfostras till helighet (Ebr. 12: 4—11). Men deras lidande är utan egentlig bitterhet, i samma mån de förstå och behjärta den sanningen, att

det är faderssaga, en yttring af denna heliga faderskärlek, som nitälskar för deras sanna väl, hvilket ju sammanfaller med frigörelse från synden. Ju mera de undfa Herrens sinne och således nitälska mot det onda, skola de kunna fröjdas öfver det lidande, som hjälper dem att döda det hos sig (jfr Rom. 5: 3—5).

V. 27. Moses och profeterna hafva på förhand vittnat om Kristi lidande och därpå följande härlighet. I deras ord har Herren själf under sitt kötts dagar läst sin lefnadshistoria och latit af skriften sitt görande och låtande bestämmas. Han, som är skriftens kärna och stjärna, är ock dess felfria både uttolkare och fullbordare. I hans ljus blir det gamla testamentets gatskrift idel klarhet. Den, som därför vill förstå profetian, börje med att göra sig bekant med dess uppfyllelse, läre känna Kristus och gånge flitigt i hans skola. Under vandringen med honom blifva Moses och profeterna allt klarare för det troende hjärtat, likasom denna klarhet å sin sida mäktigt bidrager till en rätt insikt i den nytestamentliga förkunnelsen. — En troende människas mest välsignelserika stunder här på jorden äro de, som hon får tillbringa i innerligt umgänge med sin frälsare, och får mottaga hans ljus och lif i förökadt matt. Da varder hjärtat brinnande.

Vv. 28, 29. Herrens »låtsande» vid framkomsten till Emmaus har sin motsvarighet inom den andliga erfarenhetens område. Han ställer sig, sasom han ville öfvergifva oss, på det att vi matte sa mycket ifrigare astunda hans nades närvaro. Men han öfvergifver oss verkligen, om vi icke bedjande halla honom kvar. Ty ehuru Kristus söker och erbjuder sig at alla, sa trugar han sig dock icke på nagon. Har han förekommit oss och låtit oss fa erfara sin nadeskraft, så tillhör det oss att å var sida nalkas honom och förblifva vid honom. Göra vi icke detta, vardslösa vi den undfangna naden genom likgiltighet och försumlighet i bön, i vaksamhet och lydnad, sa drager han sig tillbaka, hans nad viker ifrån oss, och vi sta där tomma, eländigare än förut. Herren är i all sin barmhärtighet och nedlatande godhet dock en konung, och hans nad erbjudes för att ödmjukt mottagas och ej för att vardslösas. Hvarje försyndande mot densamma medför ovillkorligen ett syndandet motsvarande straff. — »Blif kvar hos oss! Viktiga bön! Att endast mottaga öfvergående besök af Herren, att da och da förnimma hans röst, men sedan ater komma ifrån honom eller lata honom gå bort, det förer icke till frälsning. Till en verklig och fortfarande *gemenskap* med honom måste det komma, om vi

skola nå salighetens stora mål. — Att alltid hafva Herren nära sig är på en gång utesägligt tröstande och allvarligt manande. *Han* är nära, som är full af barmhärtighet mot de elända, som är den allsmäktige hjälparen och den vise och trogne ledsagaren; därför kan man vara vid godt mod i allt och vara full af hopp och frimodighet äfven i svåra lägen. Men han är ock den, hvars ögon äro såsom eldslågor, som rannsakar hjärtan och njurar, den helige och rättfärdige, domaren, konungen öfver alla konungar, herren öfver alla herrar; därför måste man vandra i räddhaga och helig varsamhet. — »Blif kvar hos oss, ty det lider mot aftonen, och dagen nalkas sitt slut. Ja, framför allt när lifvets afton skymmer, behöfver man ha honom i sin närhet, som är ljuset och lifvet. Men endast den, som under dagen vandrat med honom och låtit sig af honom undervisas, kan bedja så och varda hörd. Visserligen kan Herren ock komma, och han kommer i själfva verket rätt ofta, vid lefnadens elfte timme till den, som under det dagen varade icke frågade efter honom, men mycket sällan begär en sådan människa redligt och med trängande frälsningsbegär hans närvaro i de sista stunderna. En trälaktig dödsfruktan framkallar visserligen ganska ofta ifriga, ångestfulla bönerop, och den, som under hela sin lefnad föraktat Guds talsamhets och långmodighets rikedom, skriar kanske i dödsögonblicket på barmhärtighet, men detta är dock icke den sanna lärjungens ödmjuka och angelägna bön om *Herren själf*, det är icke något uttryck af hjärtats böjelse till Herren såsom den, hvilken blifvit för själen omistlig, utan härflyter blott af bäfvan för död och dom, och en sådan bön kan Herren icke besvara med ett nådefullt ingående till människan. Men där hans gemenskap verkligen sökes, skulle det än ske sent, där erhålles den också. Herren dröjer gärna hos dem, som innerligt åstunda hans närvaro.

Vv. 30, 31. Alla Herrens måltider här på jorden helgades genom tacksägelse och bön. Borde vi ej göra det samma? Att icke göra detta visar en brottslig glömska af alla goda gåfvors gifvare. Komme vi en gång i hungersnöd och så finge erfara, hvad det är för en välsignelse att få vårt dagliga bröd, så skulle vi grundligt lära oss förstå, att den gåfvan verkligen är värd att tacka för. Det höfves oss att äfven i det sätt, hvarpå vi njuta det timliga goda, visa, att vi stå öfver de varelser, som, endast skapade för jorden, ej kunna höja sig öfver det rent jordiska och däri ej förmå se gifvarens godhet. Det är, så att säga, det religiösa

ätandet och drickandet, som gifver vårt bord dess adel, och brödets helgande genom bön förlänar det en högre, i viss mening himmelsk, karaktär. — I Lärjungarnes ögon öppnades, då Jesus bröt brödet och gaf dem. Den förment främlingen, som de trodde vara okunnig om det, som hade händt i Jerusalem under de närmast föregaende dagarne, han var just den, hvilken alla dessa uppskakande händelser hade träffat, han var deras såsom död och förlorad begrätne mästare. — Jesus hållen för en främling af de sina, är ju ej så ovanligt, ty han har ej alltid samma »skepelse», men känd blir han åter af dem, när han med dem »bryter brödet», när han låter sig förnimma i sådana handlingar eller i en sådan ledning af dem, i hvilken de förut sett hans nådiga och trofasta frälsarehand. Och då blir det med glädjen öfver att ha känt igen honom ljus öfver de omständigheter, under hvilka han tedde sig såsom en främling för dem, och så förstå de, att allt, hvad han gjort, var idel nåd och sanning. — Det var en ovanlig erfarenhet, som kom de emmauntiska lärjungarne till del, en erfarenhet af det mest sublimes slag. Men den varade icke länge. I samma ögonblick Herren afslöjade sig för dem, försvann han ur deras åsyn. — Öfversinneliga erfarenheter af Herrens nådesnärvaro, stunderna af den öfversvallande glädje, hvarmed en troende understundom benadas, vara aldrig länge. Ingen vänte, att han här i främlingslandet alltid skall få vandra i himmelskt solljus och njuta något af den himmelska bröllopglädjen. Vi ha att vandra i tron och icke i åskådning. Men en gång skall denna blifva beständig. Då skall vår glädje vara evig, oafbruten och fullkomlig. Låtom oss blott härda ut med allt tålmod och se till, att vi icke förakta dessa ringa dagar, under hvilka vart lif här förflyter. Först förnedring, sedan upphöjelse.

Vv. 32—35. Brinnande blir det troende hjärtat, då Herren närmar sig detsamma och genom sin ande talar sitt ord till och in i det. Ty det är det eviga lifvets ord. Det ljus, det gifver, är en stråle af det eviga ljuset, och den eviga kärlekens värme leder det in i den själ, som villigt öppnar sig för detsamma. — En stor glädje kan man icke njuta ensam. Man maste ha andra med sig såsom deltagare däri. Därföre skynda lärjungarne tillbaka till Jerusalem och till dem, som de mena vara i det största behof af uppmuntran och tröst. Erfarenheten af Kristi uppståndelses kraft vid Guds kärleks utgjutande i hjärtat genom den helige Ande är icke blott det stora erfarenhetsbeviset på kristendomens

sanning utan ock en drifkraft till kungörande af Kristi dygd för dem, som ej känna den, att äfven de måtte blifva delaktiga af dess glädje. — Jubel möter de jublande lärjungarne vid inträdet i de elfvas krets. Det blir en växelsång af lofprisande förundran. De medförde en stor gåfva till de elfva; de fingo af dem mottaga en nästan lika stor gengäfva. Detta är ett saligt utbyte, som här och hvar ännu i dag förnyar sig hos dem, hvilka hafva fatt se Herren. Det förtroliga inför Herren förda andliga umgänget mellan de troende är ett inbördes gifvande och mottagande, hvarvid Herren är medelpunkten i allt.

Predikoutkast.

I.

Inl. Ps. 23: 1, 3, 4.

Ämn. Huru Herren Jesus afhjälper sina nödställda lärjungars oförstånd och senhjärtenhet till att tro.

I. Det oförstånd och den senhjärtenhet till att tro, som kan finnas hos Herrens lärjungar.

II. Huru Herren Jesus afhjälper den.

I.

1. *Det kan icke hos Jesu lärjungar finnas det oförstånd, att de ej skulle veta, hvad Kristus hufvudsakligen är för dem, men det oförstånd kan finnas hos dem, att de ej begripa Guds vägar (vv. 18—24).*
2. *En Jesu lärjunge kan ej alldeles sakna sann tro, men han kan dock vara trög till att tro, då Guds vägar gå utöfver allt förnuft och mot människans önsknin-
gar och beräkningar.*
3. *När så är fallet, råka Jesu lärjungar i mycken inre
nöd, hvarur de ej kunna hjälpa sig själfva (v. 17).*

II.

1. *Herren nalkas deras hjärtan med sin andes fördolda
verkningar och förmår dem att öfvergifva sina grubb-
lande tankar för att i stället inlåta sig med honom
i bekännelse och bön (vv. 13—18 ff.).*

2. *Herren Jesus låter af sitt ord ett högre ljus uppgå för den troende, hvarigenom det förra oförståndet häfves och trögheten till att tro öfvervinnas (vv. 25—27).*
3. *Herren låter den troende förnimma sin nådesnärvaro på ett sätt, som skingrar alla bekymmer och uppfyller hans hjärta med glädje (vv. 29—32).*

2.

Ämne. Huru Herren lärar de sina att i hans sak besinna icke det människor, utan det Gud tillhör.

1. *Det är en svårlärd sak att — — tillhör; Jesu första lärjungar kunde ej lära den genom blott muntlig undervisning; erfarenheten måste komma därtill.*

a) Det, som för dem var fråga om att lära, det var, att Jesus skulle genom lidande gå till sin härlighet.

b) Detta var så svårt för dem att lära, att det rent af var för Herren omöjligt att endast med ord lära dem det.

c) Den bittra erfarenheten och delaktigheten af Kristi lidande måste komma därtill, men äfven en öfvermåttan salig erfarenhet: uppståndelsen. Först i uppståndelsens ljus kunde de fatta Kristi lidandes väg såsom den af Guds outgrundliga vishet och nåd beredda vägen.

d) På detta sätt blef ock *ordet* för dem klart.

2. *Det är en lika svårlärd sak för Jesu n.v. lärjungar; icke ord och tal utan endast erfarenheten lärar dem rätt förstå den.*

a) Guds kyrkas gång genom förnedring och lidande: ej blott förföljelsens utan äfven och ännu mer örenandets smälek (Matt. 13: 25); hennes yttre gestalt så litet motsvarande hennes väsen. — Svårt för lärjungarne att finna sig darvid. Därföre ock många själftagna reformationsförsök; knotande missmod; låta allt gå vänd för våg, efter ingenting hjälper; snäckskalskristendom; försoffning; inbillning, att eländet är det regelrätta; att det dock ej lönar sig att kämpa för det fullkomliga. — — Att döma öfver kyrkans tillstånd och utveckling enligt Guds tankar, är svårlärdt. I allmänhet hjälper ingen undervisning med ord allena. Herrens underliga vägar lärar man känna endast genom att blifva införd på dem, och så får man lära sig förstå dem genom svåra missträknings: de själftagna reformationsförsöken göra blott ställningen värre; knotet, misströstan m. m. bringar allt i fara.

b) Den enskilde lärjungens gång genom förnedring till härlighet (1) Afklädandet i bättringen för att komma till rättfärdiggörelsens härlighet (2) Döden från synden under bitter erfarenhet af dess fruktansvärda makt för att genom Kristi uppståndelse komma till lifvet (3) Allt djupare förödmjukelse af syndakroppen, på det att helgelsen skall så mycket bättre kunna fullbordas. (4) Under yttre skickelser, som synas strida mot Guds sanning och trofasthet, på det att *allt*, utom Guds löften, skall beröfvas den troende, och han skall lära sig att tro i högre mening. — — När därvid i såväl *inre* som *yttre* måtto allt skickas så, att det händer, som människan mest fruktar för, då är hon med Kristus inne på den äkta korsvägen; då får hon erfara, att det icke är lätt att finna sig vid Guds tankar -- Hon lär det dock, om hon ej rymmer ur skolan, och slutet blir då, att hon får se Guds härlighet.

3.

Änne. Hvarför finns så mycken svaghet hos de flesta Kristi lärjungar?

1. *Brist på flit och trohet i umgänget med Guds ord.*

a) Man nöjer sig med de första bokstäfverna i Guds ord, och de, som till åldern borde kunna vara lärare, förblifva därför såsom barn i förståndet (Ebr. 5: 12—14), därvid ådagaläggande en stor barnaenvishet i fasthållande af det, man en gång har fått för sig såsom just någonting fullkomligt i kristlig kunskapsväg.

b) Man brukar ej Guds ord med rätt lärjungasinne; ej i rätt ödmjukhet; ej helt mottagande och i lydaktighet.

2. *Man ser mer på sig själf än på Herren.*

a) Mer på sitt elände än på Herrens nåd.

b) Mer på sina svåra inre och yttre förhållanden än på Herrens löften.

c) Mera på hvad man själf önskar och begär, än på hvad Herren vill.

3. *Man är för skonsam mot köttet och lefver ej nog i Kristi kärlek.*

a) Där är så mycken brist på själfuukt och helig samvetsgrannhet; man vill gå gränsen af det tillåtliga så nära som möjligt.

b) Kristi kärlek föres mera i munnen, än den får vara en kraft i hjärtat; ljufliga ord och liten gärning.

4.

Ämne. Den stora grundlagen i Guds rike: Genom död till lif.

I. Att den lagen gällde för konungen i Guds rike, Herren Jesus Kristus.

II. Att den gäller för alla, som vilja tillhöra honom.

I.

1. *Endast genom dödens lidande kunde Jesus blifva fullkomnad såsom vår salighetshöfding, ty endast så kunde han nedlägga döden och honom, som hade döden i sitt våld, djäfvulen (Ebr. 2: 9, 10, 14).*
2. — *kunde Jesus i sin mandom förklaras till den öfverstepräst, som har makt och rätt att förlåta synder, och till det lifvets bröd, som meddelar lif åt dem, som tro.*
3. — *endast så kunde han grundlägga det rike, i hvilket är rättfärdighet och frälsning.*

II.

1. *Genom död till lif går ingången i Guds rike.*
 - a) Från döden i synden genom döden från synden och alla egna tankar och gärningar i den sanna bättringen, likasom Jesu första lärjungar vid Jesu död dogo från alla sina förra köttliga tankar och förhoppningar om Kristus och hans rike.
 - b) Till lifvet genom den tro, som uppkommer, då Jesus genom sin Ande får uttyda skrifterna, döma människan för hennes otro och göra hennes hjärta brinnande genom det ljus, han skänker henne, om den öfverflödande nåden.
2. *Genom död till lif för att kunna tillväxa i Guds rikes ljus och kraft.*
 - a) Daglig korsfästelse af köttet och död från egenhetslifvet.
 - b) Daglig lefvandegörelse genom tron och rikare delaktighet af Kristi uppståndelses kraft.
3. *Genom döden till lifvet i Guds härlighet.*
 - a) Den sista kampen i den lekamliga döden kan sägas vara den sista akten i den strid, genom hvilken de troende under lifstiden hafva dött från synden.
 - b) Då den sista kampen är segerrikt genomkämpad, inbryter begynnelsen till den eviga härlighet, som på uppståndelsens dag fullkomnas.

5.

Ämne. Vägen till gemenskap med den uppståndne Kristus.

Vi betrakta därvid

1. *Det uppriktiga begäret efter honom.*

a) Tvifvel och sorg råda i lärjungarnes hjärtan, men det oaktadt

b) öfvergifva de icke Jesus; han är ämnet för deras samtal; hans seger är deras ifriga önskan och lifvet med honom deras eldiga åstundan.

2. *Den öppna bekännelsen till honom.*

a) Jesus af Nasaret är för dem en profet, hvars ord och gärningar de prisa.

b) Jesus, Israels förlossare, är föremålet för deras hopp, om ock detta hopp just nu häftigt anfäktas.

3. *Det villiga lyssnandet till honom.*

a) De mottaga villigt bestraffningen för dårskap.

b) De låta honom öppna skriften för sig och därigenom lefvandegöra och stärka deras tro.

4. *Den brinnande kärleken till honom.*

a) De släppa honom icke ifrån sig utan bedja honom stanna.

b) Deras genom Jesu uppenbarelse stärkta tro drifver dem att göra medlärjungarne delaktiga af den tröst och glädje, de själfva undfått.

(Sommer).

6.

Ämne. Hvad äro vi, när Kristus är död i oss, och hvad blir af oss, när Kristus i oss uppstår?

1. *Sorgsna och nedslagna, när Kristus i oss är död, men hvad blir af all nöd, när han är i oss uppstånden?*

2. *Senhjärtade till att tro skrifterna äro vi, men hvilket ljus uppgår icke för oss?*

3. *Matta, döda hjärtan, men huru rör sig icke allt i oss för Guds rike?*

4. *Utan Kristus, utan hans ande, som lefver i oss, är dödens natt för oss förskräcklig; huru fullkomligt annorlunda synes oss icke döden, då vi äga honom!*

(Ur Brandts Homil. Hülfsbuch).

Första söndagen efter påsk.

(Quasimodogeniti).

, På påskdagens morgon hade Herren uppenbarat sig för de troende kvinnorna, särskildt Maria Magdalena, senare på dagen för Petrus (Luk. 24: 34), en uppenbarelse, om hvilken för öfrigt ingenting är berättadt, och på aftonen för de emmantiska lärjungarne. Då dessa hade uppsökt och förenat sig med de öfriga apostlarne och andra med dem församlade lärjungar, uppenbarade sig den uppståndne för denna icke fataliga krets, till hvilken dock icke Tomas slutit sig. Det är om denna tilldragelse äfvensom om en åtta dagar därefter inträffande uppenbarelse, evangeliet på första söndagen efter påsk handlar. Dess gammalkyrkliga namn är quasimodogeniti efter dess introitus, som är tagen ur 1 Petr. 2: 2 och har följande lydelse (efter Vulgata): »Quasi modogeniti infantes; alleluja; rationabile sine dolo lac concupiscite; alleluja, alleluja, alleluja».

Var perikop, som står i närmaste sammanhang med påskdagens evangelier, framställer dels det genom de bägge uppenbarelserna lämnade ojäfaktiga beviset på Jesu uppståndelse, dels den uppståndnes i meddelandet af Andens gafva framträdande härlighet, dels ock huru denna härlighet blir så känd af och så väldigt griper lärjungarne, framför allt Tomas, att tron på Herrens gudom däraf framgar. Uppståndelsens genom den uppståndnes förnyade uppenbarelser, fulltygade verklighet är grundvalen för församlingens tro på honom såsom Guds son, detta är den idé, som vart evangelium i kyrkoåret representerar.

Text: Ev. Joh. 20: 19—31.

Exegetiska anmärkningar. Texten består af tre eller, om man så vill, af fyra med hvarandra nära förbundna delar: 1:o) Jesu uppenbarelse för lärjungarne i Tomas' frånvaro sent på uppståndelsedagens afton (vv. 19—23); 2:o) Lärjungarnes samtal med den tviflande Tomas om denna uppenbarelse (vv. 24, 25); 3:o) Herrens uppenbarelse för lärjungarne, Tomas inberäknad (vv. 26—29); 4:o) Betydelsen af och ändamålet med den evangeliska berättelsen om Jesu mäktiga gärningar (vv. 30, 31).

V. 19. *Ὁὕτως οὖν ὁψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κτλ.* Om aftonen på uppståndelsedagen, troligen ganska sent, väl inemot midnatten, voro lärjungarne församlade. Dörrarne voro lyckta af fruktan för judarne. Aposteln omtalar denna omständighet för att framhäfva det underbara i Herrens uppenbarelse vid detta tillfälle. Jesus stod nämligen, trots det att dörrarne voro och förblefvo lyckta, plötsligen midt ibland de församlade. Detta underbara inträdande, likasom förut det flerfaldiga försvinnandet för lärjungarnes blickar, afsåg att, jämte öfvertygelsen om uppståndelsens verklighet, väcka de troendes uppmärksamhet på den stora förändring, som med Jesus skett. — De eljest vid hälsningarna hos judarne vanliga orden: »Frid vare eder!» hade i Jesu hjärta och mun en ny kraft och anknöto sig till de ord, han i sitt afskedssamtal med dem uttalat: »Friden gifver jag eder, min frid gifver jag eder!» Jesus vill icke blott lugna sina lärjungars oro med afseende på faran för judarne, ej heller endast bringa stillhet i deras af denna och de föregående dagarnes händelser upprörda sinnen, utan han förhåller och bringar dem äfven frukten af det verk, han fullbordat, försoningens frukt. Ty *hans*, Jesu Kristi, frid är försoningens, förlåtelsens ovanskliga frid.

V. 20. Enligt Lukas blefvo lärjungarne vid Jesu plötsliga och oförmodade uppenbarelse förskräckta, troende sig se en ande, en gengångare (Luk. 24: 37). För att betaga dem denna vidskepliga fruktan lät Herren dem skåda sina händer

och sin sida, som ännu buro märken efter de djupa sären. Lukas tillägger, att Jesus äfven åt ett stycke stekt fisk och något af en honungskaka. Sålunda gifver han dem tid att återhämta sig och öfvertygar dem om sin verkliga, lekamliga närvaro. Men på samma gång grundlade han den rätta insikten på sin heliga mänsklighet, nämligen att denna icke blott under hans pilgrimsvandring på jorden tjänat honom till en passande klädnad, icke blott hade varit det kött, i hvilket han skulle lida, utan att den ock vid uppståndelsen blifvit så genomträngd af hans lefvandegörande Ande, att den i evighet skall förmedla vårt tillträde till Gud, blifva det medel, hvarigenom Guds nådefulla meddelanden skänkas oss. — *ἐχάρησαν*: Då voro de glada, att de sago Herren (jfr Joh. 8: 56 och de exeg. anm. till detta ställe. Perikopen på 5 söndagen i fastan). Först sedan Herren sålunda bragt lärjungarne i den rätta sinnesstämningen, talar han till dem om det viktiga, som följer.

V. 21. Denna andra fridshälsning har afseende på de följande orden; den innehåller, såsom Bengel säger, fundamentum missionis. Endast såsom i besittning af Jesu frid kunna lärjungarne vara hans sändebud i världen. — Såsom Fadern hade sändt Jesus, så sänder han nu apostlarne: Jesus är Faderns apostel (Ebr. 3: 1), lärjungarne äro Jesu apostlar. De undfå nu af honom sin ämbetsfullmakt. Den kallelse, de redan förut erhållit (jfr Matt. 4: 18 f.; Luk. 5: 10), och i hvilken de ock på ett förberedande sätt och likasom för öfnings skull varit verksamma (Matt. 10: 1—19; Luk. 9: 1—6), förnyas nu och får större bestämdhet. Man kan ock säga, att predikoämbetet i församlingen, för så vidt det kan betraktas såsom en fortsättning af apostolatet, här instiftats. — Apostlarne, hvilka ock redan förut mottagit den för arten af sitt davarande uppdrag nödiga andegåfvan, erhålla därjämte den utrustning, som deras ämbete kräfde.

Vv. 22, 23. *Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε αὐτοὺς*. Herrens bläsande på lärjungarne var en symbol, men *icke blott* en symbol af andemeddelelsen, såsom ock hans ord icke blott äro ett löfte därom utan medföra ett verkligt skänkande af Andens gafva.

Denna meddelades icke på en gång och utan inre förberedelser hos apostlarne, lika litet som den ännu i dag utan sådan förberedelse skänkes. Redan förut hade, som sagdt, apostlarne blifvit delaktiggjorda af Jesu Ande, men endast såsom en ringa begynnelse. Nu meddelas dem Anden i rikare mått, för att slutligen på pingstdagen efter Jesu himmelsfärd äfven helt utgjas. »I denna Andes ljus och kraft utföres nu ock i synnerhet det nya testamentets ämbete, och under rättfärdighetens ord, under tillbudet af hela frälsningen och Guds hjälp ur synden gifves Anden. Och lifvets Ande i Kristus Jesus har sin särskilda syssla, den, att meddela frälsningsbegärliga själar den förehållna förlåtelsenåden till verkligt atnjutande genom ägandet af Guds frid». Hvad då apostlarne och andra innehafvare af ordets ämbete göra, drifna af denna Ande, det är Guds verk och gärning genom dem. Därföre heter det i v. 23: »Hvilka I förlåten synderna, dem äro de förlatna, och hvilka I behallen dem, dem äro de behållna». Här är i första hand fråga om dels den syndaförlåtelse, som tillbjudes genom evangelium och i och genom dopet meddelas dem, som tro (Ap.G. 2: 38), dels det behållande i synden, som vederfares dem, som i otro förskjuta evangelium och saledes ej kunna undfå dopet till upptagande i den kristna församlingen. I andra hand ha orden afseende på det lösande och bindande, som äger rum *inom* församlingen, då sådana, som, en gång renade i dopet och upptagna i församlingens gemenskap, genom synd hafva skilt sig från henne och blifvit från henne uteslutna (bannlysta), vid gjord bättring ater i henne upptagas. — Apostlarne skulle i utöfvandet af sitt kall träffa både mottagliga och icke mottagliga hjärtan. Evangelium skulle blifva både en lifvets lukt till lif och en dödens lukt till döds. Att här äga den rätta andliga urskillningen, så att den ej dömdes till döds, som skulle lefva, och tvärtom, var då för dem af nöden. Samma visdom behöfdes ock vid vårdandet af församlingen och särskildt för utöfvandet af tukten. Därtill behöfdes Andens ljus och ledning, och det är ock denna, som här Herren tillsäger och skänker lärjungarne. Att märka

härvid är, att Herrens ord i förevarande fall icke angå apostlarne med uteslutande af de öfriga lärjungarne. Ty enligt Luk. 24: 33 voro ej blott de elfva utan ock andra lärjungar församlade, då Herren kom. Makten att förlåta och behålla synderna tillhör således icke uteslutande apostlarne utan alla troende, d. ä. Kristi församling, hvars kallelse och makt visserligen innehas och utöfvas af läroämbetet, men hvarvid dock i det enskilda och i nödfall hvar och en rätt kristen har både rätt och plikt att förvalta evangelium både till syndernas förlåtande och till deras behållande. Slutligen bör ej förbises, att endast för så vidt förlåtandet och behållandet af synderna sker under ledning af den helige Ande och alltså är ett hans, Guds Andes, verk, sammanfalla de med Guds förlåtelse och med Guds dom. Föreställningen om en läroämbetet tillhörande magisk gäfvä, i kraft hvaraf allt, hvad ämbetsinnehavaren, äfven då han är andligen blind och behärskad af syndig lidelse, i sitt ämbete gör, skulle vara ett Guds eget görande, så att en syndaförlåtelse på detta sätt meddelad skulle vara förlåtelse och vice versa, det är åtminstone icke öfverensstämmande med Herrens ord och innebär i grunden ett hedniskt askadningssätt. Luthers ord angående denna sak ma här anföras: »Diese Gewalt wird hier allen Kristen gegeben; wer den heiligen Geist hat, dem ist Gewalt gegeben, d. i. dem, der ein Krist ist. Wer ist aber ein Krist? Der da glaubet. Wer da glaubet, der hat den heiligen Geist. Darum ein jeglicher Krist hat die Gewalt, die der Papst, Bischöfe haben, die Sünden zu behalten und zu erlassen. So höre ich wohl, ich mag Beichte hören, taufen, predigen, Sacramente reichen? Nein. St Paulus sagt: lasset alles erbahrllich und ordentlich zugehen (1 Kor. 14: 40). Wir haben wohl alle diese Gewalt; aber Niemand soll sich vermessen dieselbe öffentlich zu üben, denn der dazu von der Gemeinde erwählt ist. Heimlich mag er wohl sie brauchen. Als wenn mein Nächster kommt und spricht: Lieber, ich bin beschwert in meinem Gewissen; sage mir eine Absolution; so mag ich das frei thun, dass ich ihn das Evangelium predige, und sage ihm, wie er sich die Werke Kristi annehmen solle. und ge-

wisslich glauben, Kristi Gerechtigkeit sei sein, und seine Sünden sind Kristi. Das ist der grösste Dienst, den ich meinem Nächsten kann erzeigen».

Med denna den 23 versen slutar perikopens första afdelning. Den andra handlar om lärjungarnes samtal med Tomas om den af dem erhållna uppenbarelsen.

Vv. 24, 25. »Om Tomas talar Johannes åtskilliga gånger, och det så, att däraf framgår, att denna visserligen redliga, men för svärmod antagligen benägna lärjunge haft att mycket kämpa med otron (Joh. 11: 16; 14: 5). Han hade vid anblicken af själfva tidens svårhet och i känslan af sin egen svaghet oförmärkt låtit hopplöshet hos sig taga öfverhand. Det föreföll honom, som om allt vore så förloradt, att han skulle känt det lättare för sig att krypa ner i jorden än att upprätta sitt mod genom något trösteord om Jesu lif. Under Herrens lidande och död blefvo hans får förskingrade, och det torde därvid ha händt, att Tomas icke vid de första underrättelserna om Herrens uppståndelse slutit sig till de öfriga och i följd däraf försummat den första uppenbarelsen». Och då han af sina medlärjungar på det kraftigaste försäkras, att Herren lefde, sa tror han det icke. Ja, han förklarar sig icke ens skola nöja sig med sina egna ögons vittnesbörd; han fordrar de mest handgripliga bevis, fotade på en noggrann undersökning, som utesluter hvarje möjlighet af misstag. Detta är otro, men icke en sådan, som framgår af fientlighet mot trosföremålet, utan alltigenom af nedslagenhet. Han har så satt sig fast i sin misströstan, att ingenting synes honom kunna öfvertyga honom om en sak, hvars sanning och verklighet dock vore hans högsta glädje. Bengel säger till denna vers: »Professa incredulitas. Et videre postulat et tangere, utroque sensuum genere. Neque dicit: Si video, credam, sed solummodo: Nisi videro, non credam. Neque existimat, se visurum esse, etiamsi ceteri se vidisse dicant. Sine dubio visus est sibi valde judiciose sentire et loqui, sed incredulitas, dum aliis judicii defectum tribuit, ipsa sæpe duritiem et in ea tarditatem alit et prodit». Och Luther skildrar på följande sätt Tomas' tankegång: »Es habe mit

Jesu, meinem Meister, eine Meinung wie es wolle, dass er so grosse Wunder gethan hat, so ist doch jetzt aus mit ihm, eben wie mit anderen Menschen; was einmal herunter kommt unter die Erde, das kommt nicht wieder. Darum sind meine Gesellen eitel grosse Narren, dass sie sich die Weiber also bereden und ihre Augen durch Gespenst betrügen lassen». — Den följande afdelningen (vv. 26—29) skildrar Herrens uppenbarelse åtta dagar efter uppståndelsedagen.

Vv. 26—29. I den omständigheten, att lärjungarne och nu med dem äfven Tomas hade på den följande söndagen kommit tillsammans, ha vi måhända det första lilla uppslaget till firande af söndagen såsom den kristna kyrkans hvilodag eller dagen för högtidlig, gudstjänstlig sammankomst. Äfven nu voro lärjungarne församlade inom lyckta dörrar, om ej af fruktan för judarne, så emedan de ville vara ostörda. Jesus uppenbarar sig på samma sätt och med samma fridshälsning som förra gången. — Herren går sin tvifvelsjuka lärjunge huldt till mötes, ja, gifver honom just de bevis på sin uppståndelse, som Tomas begärt. Och likasom fallet var angående Natanael (Joh. 1: 47—49), så visar sig Herren känna också Tomas' hjärta och tankar (jfr Joh. 2: 25). I det afgörande val, i hvilket Tomas nu införes, väljer han icke blott i allmänhet den goda delen, utan hans tro vinner ett ljus och tar en flykt, som icke ägde rum hos någon af de öfriga lärjungarne. — Tomas' ord äro icke ett utrop af förvåning; *sådana* utrop förekommo aldrig bland judarne. Icke heller äro de ett Guds lof. Det heter uttryckligen: *εἶπεν αὐτῷ*: »han sade till honom», Jesus: »Min Herre och min Gud!» Orden innehålla således en tillbedjande bekännelse af Jesu gudom. Icke blott Herrens uppenbarelse i och för sig utan äfven hans kännedom om Tomas' tillstånd och om, hvad han talat, krossar icke blott Tomas' otro utan uppfyller hans hjärta med en tro, som ej blott är visshet om uppståndelsens verklighet utan äfven om Jesu gudomshärlighet. Ett himmelskt ljus instrålar plötsligt i tviflarens själ och lyfter honom med ens till den högsta troshöjd. Något liknande skedde ock med Paulus, hvars rasande otrosfientlighet mot Kristus med ett

enda slag förvandlades till den mest hängifna tro (Ap.G. 9: 1—9). — Herren upptar med synbart välbehag Tomas' be-kännelse och bekräftar därmed dess sanning: Jesus Kristus är vår *Herre* och *Gud*. — Genom seende hade Tomas blifvit förd till tro i likhet med de öfriga lärjungarne, något, som var nödvändigt, för att de skulle kunna vara vittnen till Jesu uppståndelse. Från nu vidtager däremot en annan väg: man måste *tro* utan att *se*. Ordet och Andens med ordet förenade vittnesbörd äro medlen för tron, nu sedan Herren ingått i sin härlighet.

Vv. 30, 31. Med den 29 versen har aposteln afslutat sitt evangelium, och han kastar därför en blick tillbaka på hvad han däri framställt. Det 21 kap. är nämligen ett till-lägg, ett bihang, som kanske först efter någon tid blifvit till-fogadt till den öfriga berättelsen. — Johannes försäkrar såle-des uttryckligen, att han långtifrån berättat *allt*, som kunde vara att förtälja om Jesus och hans verk. Men han har be-rättat så mycket eller just det, som kunde och borde föra till tro på Jesus såsom *Guds son*, således icke blott såsom Messias utan såsom den, i hvilken gudomens fullhet bor. Det är *denna* tro, som har med sig evigt lif (jfr 1 Joh. 5: 13). icke tron på Jesus såsom »idealmänniskan» eller något dylikt. Tron på Kristi gudom är kristendomens grundfäste. Med den står och faller han.

Perikopens homiletiska grundtanke sammanfaller i det väsentliga med den idé, den i kyrkoåret representerar. Den kan sålunda uttryckas: »Jesus Kristus, genom sina af alla hans lärjungar bevittnade uppenbarelser, krafteligen bevisad såsom Guds son, lifvets furste och gifvare, är och skall all-tid blifva föremålet för den kristna församlingens obetin-gade tro och tillbedjan». — Från en annan sida sedd kan grundtanken sägas vara följande: »Såsom Jesu lärjungar ge-nom delaktigheten af Jesu lidande blefvo förkrossade och sking-rade såsom en hjord, hvares herde är slagen, så blefvo de ge-nom uppståndelsen lefvandegjorda, samlade till sin Herre och gjorda starka genom undfående af hans Ande.

Homiletiska tankar. V. 19. Lärjungarne voro samlade; de utgjorde en skara af bröder, och tron på och kärleken till Jesus var föreningsbandet mellan dem. Efter hans död voro de samlade i gemensam smärta öfver hans bortgång (Mk. 16: 10). Nu på hans uppståndelsedag voro de tillhopa under förundran och häpenhet öfver det, som hade händt, och snart skulle de vara tillsammans i utesäglig glädje öfver sin midt ibland dem närvarande frälsare. Sa är Kristus alltid föreningsbandet mellan de troende. Den inbördes kärlek, som kännetecknar dem såsom hans lärjungar (Joh. 13: 35), har sin källa i Kristi kärlek. Och denna skapar gemenskap i sorg och glädje, såsom den skapar gemenskap i intressen och sträfvan. Men huru har ej söndringens ande gjort sig gällande de kristna emellan! De, som borde vara ett hjärta och en själ, synas ofta endast lefva för att tvista med och förkättra hvarandra. Dock, Herren känner sina. — Plötsligt stod Herren midt ibland sina lärjungar. Stenen för grafvens dörr hade ej kunnat hindra hans utträde ur dödens boning; de lyckta dörrarne förmådde ej utstänga honom från lärjungkretsen. Tid och rum bilda ingen skranka för den uppståndne. Hvar två eller tre äro församlade i hans namn, där är han midt ibland dem. — Då Herren kommer, kommer han med sin frid, frukten af hans försoning. Denna frid lugnar det under syndabördan betungade hjärtat och gör det lefvande och starkt. Den är Guds kärlek, förnummen i dess kraft, den utgör inbegreppet af allt det goda, som Herren skänker de sina. Därföre är tillönskan af nad och frid alltid kärnan af de hälsningar, med hvilka Paulus börjar sina bref. Nad och frid är hufvudsumman af evangelii förkunnelse.

V. 20. Herren lät lärjungarne skada sina händer och sin sida, bevisande dem sålunda, att han var den, som för ej länge sedan hängt på korset, deras Herre och mästare. Men icke blott såsom tecken af sin korsfästelse för att bevisa identiteten af sin lekamen lät Herren lärjungarne skada sina sår, utan ock såsom *segertecken*, bevis på hans triumf öfver döden (Stier). På dessa sår kännes *Frälsaren*. Han är den för vara synder utgifne. Kristus Jesus och han korsfäst är det, vi behöfva. Icke Jesus vår förebild frälsar oss utan Jesus Guds lamm, som bar och borttog vara synder. Kännedom af honom i hans blods kraft är betingelsen och villkoret för möjligheten af hans efterföljelse. Och såsom lärjungarne blefvo glada, då de af sårmärkena blefvo öfvertygade, att de verkligen sågo *Herren*, så är trons skadande af Kristi sår, troserfarenheten af hans lidandes och döds kraft, det enda, som

kan bringa ängsliga samveten och bedröfvade hjärtan tröst och glädje. Men icke den *döde* utan den *lefvande* Frälsaren är vår försoning, han, som trängt igenom döden och i sin uppståndelse fört lif och rättfärdighet i ljuset. Endast i uppståndelsens ljus förstar man betydelsen och frukten af Jesu död. — Jesus lefver! det är glädjebudskapet. Ty det säger, att vi ock skola lefva, om vi eljest tro på hans namn. — Salig da den, som i sitt hjärta har förnummit den uppståndnes fridshälsning! Han har lif och öfvernog.

V. 21. Icke blott apostlarne, ehuru dessa visserligen i första hand, äro Kristi sändebud utan hvar och en evangelii förkunnare, som står i sant lärjungaförhållande till Herren och genom hans yttre skickelse, på samma gång som genom hans kallelse och utrustning i det inre, förts in i ordets ämbete. Detta ämbete är Herrens, och han själf vill bereda och sända innehafvare af detsamma. Men han gör det genom församlingen, som då här vid lag likasom i allt annat kan visa trohet eller otrohet. Huru viktigt är det alltså icke, att församlingen aktar på sin Herres vilja äfven i detta fall! Med största omsorg tillhör det henne att uppsöka och tillgodogöra sig de gåfvor till hennes egen uppbyggelse, som Herren gifver i hennes midt, och att noga vakta sig för att anförtro ämbetet åt andra än dem, som Herren anvisar henne. Och lika angeläget är det, att hvar och en, som vill blifva hans sändebud, verkligen vet sig af Herren vara kallad och sänd. Icke den yttre kallelsen i och för sig, ej heller den egna inbillningen om en inre kallelse, utan den verkliga begäfningen och vinningen af Guds Ande i förening med Guds yttre förande är härvid af nöden. — Endast den, på hvilken detta inträffar, kan ha den rätta frimodigheten, alltid behöflig men framför allt oundgänglig i tider af betryck och skenbart fruktlöst arbete, hvartill kommer förnimmelsen af den egna odugligheten och vanmakten. Men han har ock i sin kallelse den allvarligaste maning till ödmjukhet och trohet, ty ju högre den Herre är, hvars ärende man går, och ju betydelsefullare detta ärende är, desto mer är det nödigt att se sig väl före. Och hvilket högre och betydelsefullare uppdrag än det, som Kristi tjänare ha att utföra, kan väl tänkas? Att vara sänd af Kristus, såsom Kristus är sänd af Fadern, och att vara hans redskap till förhärligande af Gud och till odödliga själars frälsning, hvad äro alla höga ämbeten och uppgifter i världen mot detta! Dock, detta icke inför denna tidens barn, ty för dem är evangelii ämbete det ringaste af allt. likasom Jesus ej heller har den skapnad, som kan behaga dem.

Vv. 22, 23. Andens gafva är det, på hvilken dugligheten till försoningens ämbete beror. Men icke blott om delaktigheten af honom till ny födelse är härvid fråga, utan äfven om den särskilda utrustning för ämbetets verk, som endast han meddelar. Ehuru hvar och en rättsinnig ordets tjänare är en panyttfödd människa, så är därför icke hvarje panyttfödd skicklig och kallad till att vara lärare i Guds församling. Därtill behövas läraregafvor och andra för församlingens ledning och vard nödvändiga gafvor. — Stor är den makt Kristus har förlänat sina lärjungar, sin församling, genom makten att förlåta och behålla synder. Han har därigenom gjort församlingen i visst afseende delaktig af sin egen frälsaremakt. — Öfverallt, där evangelium i andans och kraftens bevisning förkunnas, sker ett lösande och bindande. Hvarje för sanningen mottagligt hjärta blir härigenom lösgjort från sin syndabörda och infördt i Guds förlåtande kärlek. Hvarje hård och otillgänglig människa blir bunden i sina synder. Makten att lösa och binda sammanfaller därför med makten och rätten att förkunna evangelium. Men allt för mycket underskattad är betydelsen af tillämpningen af förlåtelsens eller bindandets ord på den enskilde eller den egentliga absolutionen jämte dess motsats (retentionen). Guds Ande tillämpar väl på den enskilde nadens och domens ord vid den offentliga predikan, men huru viktigt och det mänskliga hjärtats behof motsvarande är dock icke detta tillämpande å Guds vägnar af en, som har fullmakt att tala i hans namn. Först när Nathan sade till David: »Du är den mannen», tog denne Herrens domsord till hjärtat, och de orden: »Sa har ock Herren tagit din synd bort; du skall icke dö af samma profets mun behöfdes för att upprätta och tända hoppet i den af samvetsangest slagne konungens hjärta. — Du föraktar mahända denna »aflösning» genom en medaterlöst syndares mun, och du berömmar dig af, att du af Herren själf mottager allt. Du har ock rätt däri, att din frälsare allena kan lösa din betungade själ ur de band, som ingen mänsklig makt sliter. Men du bör dock icke glömma ordet af samma din frälsare till sina sändebud: »Den eder föraktar, han föraktar mig», och att han gör sig solidarisk med dem, sägande: »Hvilka I förlåten synderna, dem förlåtas de, och hvilka I behållen dem, dem äro de behållna.» Äfven i detta stycke gäller det då, att Guds tjänare äro Guds medhjälpare, och att Gud genom dem och deras vittnesbörd utför sitt verk. Mycket djupare andlig tukt skulle finnas i församlingen, likasom mycket rikare tröst skulle tillflyta själarna, om

den enskilda bikten vore en lefvande verklighet i församlingen. Men visserligen uträttas här intet genom yttre anstalter och tvångsmedel. Där Herrens Ande är, där är frihet, och äfven bikten är en frihetens sak. Men vore ställningen sådan, den borde vara, då vore *behofvet* af bikten kännbart, och detta behof skulle då ock framkalla den. Dock, endast i den helige Ande kan bikten rätt handhafvas. Endast det lösande och bindande, som sker i Andens ljus och kraft, är en Herrens gärning och äger sanning. — Ve den, som missbruka Herrens fullmakt i detta fall! Sasom hans lösande och bindande är intet, så drager han därigenom endast öfver sig Guds dom sasom en, den där dömer dem till döds, som skola lefva, och dem till lif, hvilka skola dö. — Bindandet såväl som lösandet, för så vidt det sker inom församlingen, har till syftemål syndarens frälsning. Äfven bindandets strängaste form, bannlysningen, afser icke syndarens fördärf utan hans frälsning (jfr 1 Kor. 5: 5). Ty, sasom Luther säger: »Kristi lidande har till syftemål att återlösa syndaren från synden; därför straffar och binder han syndaren, på det att han skall öfvergifva synden, göra bättring och fly det onda, och må man väl kalla ett sådant bindande en räddning för samvetet och en hjälp mot synden».

V. 24. Tomas höll sig i sin själfviska sorg och miss-tröstan skild från gemenskapen med sina medlärjungar. Därföre gick han ock miste om deras glädje vid Herrens uppenbarelse och fick en hel vecka längre släpas med sin tvifvelsjuka och sitt bekymmer. Att skilja sig från gemenskapen med Guds församling för att på egen hand utkämpa sina strider och således sätta sig öfver och ringakta den kristliga gemenskapens betydelse, medför alltid skada. Den andliga isoleringen befordrar icke själens frid och tillväxt i ljus, nad och kraft. Den är ett tecken till själf tillräcklighet, likasom a andra sidan behofvet af det ständiga sällskapandet och motviljan för den stilla tillbakadragenheten inför Gud för att fördjupa sig i hans ord och samtala med honom i bönen är ett bevis på andlig ytlighet, lättja och njutningslystnad. Kärlekens gemenskap med de troende och själens ensamhet med Gud böra vara förenade och likasom ingå i och genomtränga hvarandra hos en kristen. Det ena skall man göra och det andra icke låta.

V. 25. Lärjungarnes glada vittnesbörd om Herrens uppståndelse kunde icke öfvervinna Tomas' svärmodiga otro. Han icke blott frankänner deras vittnesbörd all betydelse, han säger sig icke vilja tro, med mindre han får på det nog-

grannaste undersöka saken, och hans ord därvid innebära icke en gång försäkran om, att han skall tro, ifall hans undersökning medför bekräftelse af de andra lärjungarnes vittnesbörd. Tomas är en träffande bild af alla tiders och särskildt af vår tids otrogna, ehuru visserligen med den himmelsvida skillnaden, att Tomas älskar Kristus och ingenting hellre skulle se, än om hans tvifvel visade sig ogrundade, under det att dessa andra icke *vilja* tro. Tomas anser Kristi lefvandegörelse omöjlig; däraf hans otro. Detta är likheten mellan honom och våra dagars förnekare. Men Tomas' otro innefattar ingen motvilja mot själfva den sak, som är i fråga; men detta är åter fallet med våra förnekare. För dem är allt tal om det öfvernaturliga en galenskap, icke blott emedan det strider mot naturlagarne m. m., utan äfven emedan de rent af hata allt öfvernaturligt, emedan det dömer dem. Alla bevis för de andliga tingens verklighet äro för dem fullkomligt betydelselösa. Finge de själfva se ett gudomligt under, så skulle de ända icke tro. Tron är viljans sak mycket mera än förståndets. Hon är uttrycket för hela lifsriktningen och bestämmer hela personligheten. Du tror icke dem, som ha i lefvande erfarenhet sett Jesus, sasom uppstande, ty gjorde du det, så skulle du sälla dig till dem, bryta med denna världens väsen och ditt gamla jag, och det *vill* du icke. Du fäktar fastmera af alla krafter för ditt lif, detta gamla lif, som maste gifvas i döden, om du skall gifva dig åt Kristus. - Tomas företager sig att förelägga Herren de villkor, under hvilka han skulle kunna tro på hans uppstandelse. Väl, att detta icke var ett uttryck af ett mot sanningen avvoigt sinne, utan att det kom fran en älskande ehuru i tvifvel sjuk lärjunges åstundan att erhålla en visshet, som icke kunde blifva föremål för någon som helst förnufvig invändning. Därföre kunde Herrens barmhärtighet komma hans åstundan till mötes. Sammalunda drager sig Herren icke undan den redlige tviflaren, den, som verkligen och af hjärtat söker sanningen med redligt uppsat att utan alla förbehåll hängifva sig åt den, den ma nu än aldrig så mycket strida emot hans hittills hysta meningar och tycken. - Men den, som däremot i ett sinne, för hvilket det hufvudsakligen kommer an på att få rätt i de egna meningarna, företager sig att föreskrifva Herren, huru han skall handla för att finna behag inför hans, den otrognes, ögon, han skall förnimma sanningen af det ordet, att Gud står emot de högfärdiga. Langt ifran att erhålla det han poekar på, skall han draga öfver sig den domen att allt säkrare tro lögnen och salunda

förhårdas till förtappelse. Ödmjukhet och sanning äro så nära besläktade, att man aldrig kan lära känna och vinna den senare, utan att man äger den förra, likasom å andra sidan lögnen och högmodet äro oskiljaktigt förenade. Och kan det väl vara annat? Blott den ödmjuke vill vara endast det, som han verkligen är, d. ä. han är *sann*, och i hans hjärta vinner sanningen ingång. Därföre börjar en människas omvändelse med förödmjukelse i bättringen, och hvarje andlig tillväxt, hvarje djupare tillägnelse af sanningen betingas af djupare ödmjukhet.

V. 26. För Tomas, skild från de öfriga lärjungarne, uppenbarade sig Herren icke. Först sedan han slutit sig till dem, fick han se Herren. Att han icke längre flydde de öfriga troende, var ett steg ut från hans grubblande, egen-villiga väsen. Så kunde Herren komma. Hade Tomas där- emot fortfarit i sin dystra söndringslusta, så hade det varit fara värdt, att han aldrig fatt skåda sin mästare och så till slutet förgåtts i sin otro. — Skall en tviflare komma tillrätta, så måste han upphöra att ha behag till sitt tvifvel och sitt egenhetsväsen. Äfven i afseende på hans ställning har det ordet sin tillämpning, att den, som gör det onda, han flyr ljuset, på det att hans gärningar icke skola blifva straffade. Ty det själfviska tviflet är af ondo. — Anslutningen till den hopen, som högtid håller, kan för öfrigt vara till mycken hjälp emot tvifvelsjukan. Att komma till församlingens guds-tjänst och där höra det lefvande vittnesbördet om Kristus har för icke så få varit en väg ut ur tviflets labrynt, ty Herren uppenbarar sig ännu i dag i sin i hans namn sam-mankomna församling.

Vv. 27, 28. »Genast efter fridshälsningen vänder sig Herren till Tomas, ty med *honom* har han denna gång att göra, alldenstund han i sitt tvifvelsmål är hela församlingen till hinder. Jesu ord innebära en triumferande uppfordran, som med kärleksfull ironi ingår på hans begäran för att komma den fordrande lärjungen, som nu på högre grunder måste erkänna identiteten af Herrens person, särskildt på grund af Jesu kunskap om hans sorgliga själstillstånd, att hälsosamt blygas». (Lange). Sa kan Herren fördraga mycket och med-gifva mycket åt den, i hvars ande, under all skröplighet för öfrigt, ingen falskhet är. Ingen af dem, som Fadern gifvit honom, borttappar han, denne gode herde, som sköter hvar och en såsom han behöfver. — Eftersom Tomas var en grundredlig själ, får han icke af Jesus någon egentlig före-bräelse; endast denna milda förmaning: »Var icke tvifvelak-

lig utan trogen». — »Min Herre och min Gud!» »Detta är den kristna trons bekännelse, och Tomas är den förste, som uttalar den». Ju större det motstånd var, som Tomas genom sitt tvifvel satt mot Jesu förhärligande, desto kraftigare griper honom nu det från den uppståndne utstrålande ljuset, sedan han genom Jesu *allvetenhet* och *kärlek* i förening blifvit på det djupaste skakad, höjd och bragt till innerlig blygsel. Han, som *sist* af alla trodde på uppståndelsen, kallar nu *först* Jesus med ett namn, som då kanske ingen annan lärjunge hade uttalat. Ett exempel därpå, huru djupt innerligt Jesus ledde sina lärjungar till kännedom af hans gudom. (Gerlach). Föremålet för och innehållet af vår tro är Jesus Kristus såsom Herren Gud, och den troendes hjärtliga förtröstan på och öfverlåtenhet åt honom såsom Herre och Gud är uttryckt genom ordet *min*. Det ena som det andra är nödvändigt för tron. Du kan hafva ett visst bifall till den sanningen, att Jesus är sann Gud och det eviga lifvet, och likväl kan ditt hjärta vara alldeles främmande för honom. Å andra sidan kan du i viss mening säga *min* till och om Jesus, men är han för dig därvidlag icke Herre och Gud, så, hvad han än må vara för dig, den visaste och ädlaste man, alla människors välgörare, människoidealet m. m., din *frälsare* är och kan han icke vara. — Stort var steget mellan Tomas' förra tvifvel och hans nu vunna tro. Så kan den yttersta blifva den främsta.

V. 29. Vägen till tro på Herren går alltid genom eller under erfarenhet af hans frälsarehärlighet, hans nåds och sannings frälsande kraft. Men för de första lärjungarne var denna erfarenhet betingad af seende, af skådande. Dock äfven för dem var tron fullgången först genom mottagandet af den helige Ande på den första pingstdagen. För oss går vägen till tron uteslutande genom inre upplefvanden af den uppståndnes kraft. Den helige Ande har att i våra själar uppenbara Kristus, och så blir det tro; visserligen kan man tala om ett skådande af Herren äfven hos oss, detta andliga seende, som äger rum i omedelbar förnimmelse, i salig känsla af hans nåd och kärlek. Men detta är dock icke det stadigvarande tillståndet hos de troende. De få ju mer och mer lära sig att tro utan att se, att lita på sin frälsare under alla, äfven de svåraste strider och i den djupaste nöd. Och salig den, som i sådana lägen icke tviflar utan tror. Han ärar på det högsta Gud, såsom Abraham trodde på en förhoppning, där ingen förhoppning fanns.

Vv. 30, 31. Icke allt, hvad Jesus talat och gjort, är skrifvet, men det, vi fått, är nog för tron. Icke på mängden af det skrifna utan på dess beskaffenhet beror det. Ett enda ord om eller af Frälsaren kan vara tillräckligt till tro, om det träffar ett för sanningen öppet hjärta. Många och långa predikningar blifva ofta utan all verkan. — Fråga ej i första hand efter att veta mycket utan efter att taga vara på och lyda det, du vet. Då skall dig skänkas tron och genom tron lif i Jesu namn.

Predikoutkast.

1.

Inl. Rom. 8: 6.

Ämne. **Lif och frid i Jesu namn.**

1. *Lif och frid finns i Jesu namn, ty han är kraftigt förklarad vara Guds son, därigenom att han uppstod från de döda* (v. 31; Rom. 1: 4).

a) Genom uppståndelsen har Gud förklarat Jesus vara det, han sagt sig vara, Guds son, som har lifvet i sig själf, såsom han ock i sin uppståndelse fört rättfärdighet och lif i ljuset, dem till godo, för hvilka han gaf sig i döden.

b) Med rättfärdigheten och lifvet har Jesus ock fört frid till människorna, ty rättfärdigheten likasom lifvet är fridens grund och källa, hvadan frid är där, hvarest rättfärdighet och lif är.

2. *Lif och frid förkunnas och tillsäges af Jesus genom hans sändebud, men så, att de som förblifva i synden därifrån uteslutas* (vv. 21, 23).

a) Jesu sändebud = apostlarne och de, som bekläda Andens ämbete och äga Andens gåfvor, om också icke i samma mått som apostlarne. Kallade och sända af Jesus, fastän genom församlingen, äro de af Guds Ande vigda och utrustade för sitt kall.

b) De ha undfått makt att förlåta och behålla synder (= nycckelmakten). (1) Makten att förlåta synder (lösenyckeln) utöfvas dels vid det *allmänna* förkunnandet, dels vid det *särskilda* tilllämpandet af ordet om syndernas förlåtelse. (2) Makten att behålla synder (bindenyckeln) användes dels vid det *allmänna* förkunnandet af syndernas behållande för de obotfärdige, dels vid det särskilda tilllämpandet af Guds dom öfver nådeföraktarne, hvar-

till hör uteslutandet ur församlingen och nådegemenskapen med Kristus.

3. *Lif och frid i Jesu namn vinnes af dem, som tro, ändock de icke se* (v. 29).

a) De människor äro hvarken seende eller troende, för hvilkas hjärtan otros- och sorgetäckelset så hänger, att de icke känna något af Kristi uppståndelses kraft. (1) De syndasäkres otro, som kommer af fientlighet mot sanningen; de se icke och kunna ej se andliga ting. (2) Jesu lärjungars otro, då de tvifla i följd af mycken bedröfvelse; de tro ej, därför att de icke se (= smaka; Tomas). (3) Så länge hjärtat är bundet i otro eller tvifvel, vare sig af det ena eller andra slaget, kan icke människan känna Jesus såsom den, i hvars namn är lif och frid.

b) Att icke se och dock tro är att under känslan af andlig vanmakt och utan förnimmelse af Herrens nådesnärvaro förtröstansfullt öfverlåta sig åt Jesu nåd under omfattande af hans löf-tesord.

c) De, som sålunda tro och alltså af hjärtat hålla sig till sin frälsare, efter hvilken de sträcka sig, och som de icke kunna släppa, fastän han synes död för dem, de få erfara, att lif och frid finns i Jesu namn.

4. *Lif och frid i Jesu namn bevaras under den tillbedjan af Jesus, som uppkommer genom kännedomen om hans frälsarehärlighet* (v. 28)

a) Den kan tillbedja Jesus, som har skådat = erfarit hans oändliga frälsarehärlighet, full af nåd och sanning. (1) Tillbedjan, uttryck af helig beundran, vördnad och kärlek, uppkommer nödvändigt hos den, som så lärt känna Jesu nådeshärlighet, att han i honom ser sin Herre och sin Gud. (2) Den kan förblifva i tillbedjandet, som förblifver i trons seende på Jesus.

b) Den, som förblifver i tillbedjan, bevarar sitt lif och sin frid i Jesu namn, ty så länge människan tillbedjande håller sitt hjärta stilla inför och tätt intill sin frälsare, kan ingen rycka eller draga henne bort från lifsgemenskapen med Jesus eller rubba hennes frid i honom.

2.

Anne. Tron såsom på en gång

I. En svår och

II. En lätt sak.

I.

1. *Tron är en svår sak, ty den innefattar ett sådant ingående på Guds väg, som förutsätter ett uppgifvande af alla egna vägar och tankar.*

a) En svår sak var tron för Jesu första lärjungar, ty de måste för den uppgifva alla förutfattade, dem så kära föreställningar om Messias och hans rike. (1) Vid Jesu kors finga de under den djupaste smärta lära, att Jesu rike icke är af denna världen. (2) Vid Jesu uppståndelse finga de lära, att Jesu härlighet var vida större, än de föreställt sig, och då blef det svårt för dem att tro för glädjes skull. (3) Så var tron för dem en svår sak, som de ej finga, förrän de dött från alla egna tankar och vägar.

b) Sammalunda är ännu tron en svår sak, ty den förutsätter det ingående på Guds tankar, som innebär ett smärtsamt afslöende från de egna tankarne och den egna viljan. (1) Från vantröstankarna, som smickra människan med hopp om salighet utan omvändelse. (2) Från egenrättfärdighetstankarne, som drifva människan att söka hjälpen i egna meningars falska ljus och egna föresatsers svekfulla stöd. (3) Från misströstans falska föreställningar, att ingen hjälp finns, därför att människan känner sig hjälplös i sig själf.

2. *Tron är en svår sak, ty den är en förhoppning, där ingen förhoppning är.*

a) Vid Jesu död syntes hans sak alldeles förlorad, fastän den just då var evigt vunnen. Och vid Jesu uppståndelse gällde det för lärjungarne att tro denna seger, fastän de nyligen varit vittnen till att, såsom det syntes vara gifvet, Jesus gått alldeles under.

b) Sålunda är tron en förhoppning mot all förhoppning, d. ä. ett hopp under omständigheter, då allt hopp synes vara ute. (1) På det att där skall kunna vara tro, måste det i de yttre omständigheterna och i människan själf ej gifvas något stöd för hoppet om frälsning, ty till trons väsen hör, att den håller sig till det osynliga (Ebr. 11: 1). (2) Tron uppkommer därför i ett tillstånd, hvari människan tycker sig vara utan hopp, för så vidt hon ser på sig själf (Rom. 4: 19). Först när hvarje förhoppning, som vill knyta sig till något annat än Gud och hans löften, är ute, kan det sanna hoppet tändas i människans själ.

c) Därför är tron en svår sak, ja, för människor omöjlig. Endast genom Guds Andes kraftiga verkan kan en människa lära densamma (Efes. 1: 19, 20).

II.

1. *Tron är en lätt sak, ty Jesus Kristus, trons föremål, uppenbarar sig så kraftigt för själen, att det vill ett stort motstånd till för att icke tro.*

a) Den uppståndne Frälsaren uppenbarade sig så ofta och med så kraftig bevisning för sina lärjungar, att det var dem omöjligt att förblifva i otro.

b) Så gör Herren fortfarande med afseende på dem, hvilka ha ett rätt lärjungasinne. (1) Jesu nådeshärlighet är i ordet oss så för ögonen målad, att den lyser igenom det tjockaste syndamörker. (2) Jesu ords sanningskraft har något så öfvertygande med sig, att endast den motspänstige kan undgå att fatta förtröstan till honom. (3) Jesu trofasthet och ömhet är så stor, att han gifver hvar och en bekymrad själ just sådana tecken till och bevis på sin nådesvilja och nådesmakt, som äro mest ägnade att väcka tro (Tomas).

2. *Tron är en lätt sak, ty Herren sänder sin Ande, hvars nådeverkningar äro mäktigare än alla troshinder.*

a) Så stort oförståndet än kan vara, Guds Ande skingrar det, blott människan aktar på Guds ord.

b) Så trotsigt och försagdt än ett människohjärta är, Andens tuktan kan göra det ödmjukt, och hans tröst kan göra det frimodigt, blott människan låter säga sig åtminstone så mycket som Tomas.

3.

Ämne. Den trohet, hvarmed Herrens lärjungar motsvara hans trohet mot dem.

I. Jesu trohet mot de sina.

II. Deras trohet mot honom.

I.

1. *Herren lämnar icke de sina faderlösa i deras nöd och bedröfvelse utan besöker och uppenbarar sig för dem för att vända deras sorg i glädje.*
2. *Herren skänker dem sin frid och bevarar och förökar friden hos dem, då de bäfa för den strid, hvarmed världens fiendskap hotar dem.*
3. *Herren tuktar dem i kärlek för deras fel och förer dem till rätta från deras afvikelser. (Tomas).*

II.

1. *De troende hålla sig stilla inför sin frälsare och vänta i inre afskildhet från världen efter honom.*
2. *De bevara Jesu frid genom en vandring i hans fruktan.*
3. *De mottaga ödmjukt Herrens tuktan och i helig tillbedjan och redlig bekännelse af hans namn ära de honom såsom sin Herre och sin Gud.*

4.

Ämne. Tviflarens elände.

1. <i>Han är utan Gud</i>	} <i>i världen.</i>
2. <i>Han är utan frid</i>	
3. <i>Han är utan hopp</i>	

5.

Ämne. Frid, den uppståndne Frälsarens första gåfva till sina lärjungar.

1. *Frid öfver oss = Guds frid med oss.*
2. *Frid i oss = Guds frid i våra hjärtan.*
3. *Frid med Gud = vår frid med Gud; vårt köttsliga sinnes fiendskap mot Gud bruten.*
4. *Frid mellan människorna inbördes = vår frid med hvarandra; inbördes kärlek.*

6.

Ämne. Farliga trosförrivelser.

1. *Lättrogenhet* (1 Joh. 4: 1).
2. *Öfvertro* (= vidskeplig tro, jfr Luk. 24: 37).
3. *Vantro* (falsk förtröstan på naden; tro utan omvändelse)
4. *Otro* (förkastande af Guds nåd och sanning i Kristus).

7.

Ämne. Var icke otrogen utan trogen!

I. Var ej otrogen, ty otron skiljer dig från Gud och gör dig

1. *fridlös och*

2. *hopplös.*

II. Var trogen, ty tron förenar dig med Gud och gifver dig

1. *nåd och frid samt*

2. *ett lefvande hopp.*

8.

Ämne. Den uppståndne Frälsarens fridshälsning.

1. *Grundar sig därpå, att han för oss lidit döden och åter blifvit lefvande.*

2. *Den frambäres i Jesu församling allt framgent, särdeles af predikoämbetet.*

3. *Den innefattar ett tillbud till alla människor, men en kraftig och varaktig tröst för Jesu lärjungar.*

4. *Den bör drifva till tro och tillbedjan.*

(G. D. Björck).

Påskens efterfest.

Andra söndagen efter påsk.

(Misericordias Domini).

Misericordia Domini plena est terra, alleluja; verbo Domini coeli firmati sunt, alleluja, alleluja, Ps. 33: 5, 6. Så lyder denna söndags introitus och däraf dess gammalkyrkliga namn. Den utgör, denna söndag, tillika med de närmast följande påskens efterfest och förmedlar öfvergången till pingsten eller närmast till dess förfest. Herren, den för syndens skull utgifne och åter uppståndne, har i sin död bevisat sig vara den gode herden, som gifvit sitt lif för sina får och i sin uppståndelse vunnit den seger öfver ulfven, i kraft hvaraf han kan förvara de sina och ur syndens trældom frälsa alla, som låta sig af hans nåd och sanning bevakas att taga sin tillflykt till honom. Om härigenom vår perikops (Joh. 10: 11—16) sammanhang med påsktexterna är uppenbart, så bildar den ock bryggan till pingsttexterna, ty det är just genom Anden, som Herren, sedan han ingått i sin härlighet, utför sin frälsande herdeverksamhet. Att det är *såsom den uppståndne och förhärligade segraren öfver synd och död Herren utför sitt stora herdekall och låter sig vårda om den hjord, för hvilken han gifvit sitt lif*, detta är därför denna söndags i kyrkoåret representerade idé. Det är ock denna tanke Luther uttalar, då han säger: Dies Evangelium, achte ich, werde darum auf diesem Sonntag gelesen, dass Kristus darin meldet, wie er leiden und sterben (v. 11) und doch wieder auferstehen werde (v. 16), denn sollte er ein Hirte seiner Schafe sein und bleiben, so musste er nicht im Tode bleiben». De

historiska texterna lämna nu rum för lärotexter. Vårt evangelium bildar öfvergangen; det blickar både tillbaka och framåt; det lär, hvad den gode herden redan har gjort, och hvad han skall göra.

Text: Ev. Joh. 10: 11—16.

Perikopen utgör en del af det längre tal, som Jesus höll med anledning af förhandlingarna med judarne, hvilkas farhagor och hat till Jesus i hög grad stegrats genom den blindföddes botande. Gentemot det själfviska, härsklystna väsendet hos Israels ledare, dessa falska herdar, som Herren i v. 8 kallat för tjufvar och röfvare, framställer Herren det rätta herdesinnet, sådant det i fullkomlighet finns hos honom själf.

Exegetiska anmärkningar. V. 11. Ἐγὼ εἶμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς καὶ ἀγαπῶ τὸ πρόβατον. *Jag* med tonvikt. Namnet herde tillades hos de gamle dem, som hade en ledande ställning i ett folk. Hos judarne kallades isynnerhet konungarne ehuru också innehafvarne af de andra teokratiska ämbetena för Israels herdar. I egentligaste mening var dock Gud själf sitt folks herde, och endast på hans uppdrag och med uppgift att utföra Guds vilja hade konungar, präster och profeter herdeämbeten i och öfver folket (jfr Ps. 78: 52; 80: 2; Mik. 7: 14; Es. 63: 13 ff.; Hesek. 34: 11—16). I motsats till dessa, som i stället för att vårda Guds hjord alltmer blefvo otrogna och fördärfvade, lofvar Gud dem en annan och bättre ställföreträdare i den andra David. Denne skall blifva den rätta herden, som i allt skall göra Guds vilja, och i och genom hvilken Gud själf skall besöka sitt folk (Hesek. 34: 23, 24 m. fl. st.). Det är med hänblicken på dessa profetior, Jesus kallar sig själf för den gode herden. Detta innebär väl allra först, att han är herden, sådan han bör vara, men därjämte, att han är uppfyllnelsen af de profetiska löfena i det hänseende, hvarom fraga är. Han är således den herde, i och genom hvilken Gud själf besöker och antager sig sitt folk, den andre David visserligen, men ock Jehova själf, hvilken hjorden (folket) tillhör (jfr v. 12; Hesek. 34: 15, 16). Herrens vittnesbörd

om sig såsom den gode herden innebär således bland annat en antydning om hans enhet med Fadern (jfr. Joh. 10: 25—30, särskildt v. 30). Men att Herren verkligen är den rätta, äkta herden, herden, sådan han bör vara, bevisar han genom den gärning, hvori herdesinnet i dess fullkomlighet uppenbarar sig: »han låter sitt lif för fåren», d. ä. han uppoffrar sitt lif för att frälsa sina fårs lif. Han kastar sig emellan fåren och ulfven, som rusar in i hjorden för att fördärfva den, kämpar med ulfven med egen lifsfara och bereder sålunda sin hjord räddning undan en fiende, mot hvilken hon i sig själf är alldeles vanmäktig. *ἐνὲρ τῶν προβάτων* = för fåren, dem till godo, till frälsning, men just så ock i deras ställe: i stället för fårens lif gifver herden sitt eget. — Den bild af en god herde, Herren här uppdrar, var för hans åhörare icke något främmande. Ännu i dag såsom i den graa forntiden vårda herdarne i Palestina sina hjordar och sky icke att inlåta sig i strid med vilddjuren för att rädda sina får (jfr 1 Sam.B. 17: 34—36).

Vv. 12, 13. Motsatsen till den gode herden, hjordens ägare, är legoherden, som för betalning åtagit sig herdesysslan, och som icke äger något annat intresse för hjorden än det, att den är ett medel till penningeförtjänst. Han vårdar sig icke om fåren för deras egen skull, han offrar dem utan betänkande hellre, än att han skulle för dem utsätta sig för förlust eller annan skada. Det är icke kärleken utan egennyttnan, som förenar honom med hjorden. Naturligtvis är härmed icke sagdt, att icke fårens ägare också skulle ha någon tanke för den nytta, hjorden bereder honom. Han äter af hjordens mjölk (1 Kor. 9: 7) och har i allmänhet af henne sin nödtorft, ja, kan af henne hämta sig rikedom. Men detta utesluter icke, att han hyser en innerlig ömhet om sina får. — Vid tillämpningen af detta ställe på herdeämbetet i den kristna kyrkan har man ofta velat stämpla kyrkans präster såsom legoherdar, därför att de uppbära bestämd lön. Huru förvåndt detta är, är själfklart. Att den bestämda lönen och däraf följande jämförelsevis tryggade bärgningen, som en kyrkans tjänare har, blifvit och ännu är mången till

frestelse, det må så vara, men icke hindrar denna tryggade ställning en lärare att ha ett rätt herdesinne. Den är fastmera en hjälp mot frestelsen till kryperi och människoträldom i ämbetets förvaltning och sålunda för hvar och en redlig man bidragande till behållande af just herdesinnet, som ju innefattar nitälskan mot allt, som kan skada hjorden, d. ä. särskildt mot hjordens vanarter eller dessa synder, för hvilka församlingen vill blifva ostraffad. — Legoherden kännes igen därpå, att han vid hotande fara lämnar hjorden i sticket; han söker blott sitt eget och underkastar sig icke något lidande för fårens skull. — Ulfven är bilden af den guds- och kristendomsfientliga makten, i hvilka former den än må framträda: falsk lära, söndrings- och partiväsen, förföljelse m. m. Bakom detta står, såsom den egentliga ulfven, satan. Ulfven dels sönderrifver, dels förskingrar fåren: det förra ett fullständigt fördärf, i första hand i andlig men äfven i lekamlig mening (blodiga förföljelser); det senare genom söndringar och separatistväsen med dess högmod och bitterhet. — Just därför att den legde fårvaktaren blott tänker på betalningen, handlar han, som han gör. Detta hindrar emellertid icke, att han, då inga faror hota, och inga kraf på försakelse ställas på honom, kan göra någon nytta, ja, sköta hjorden rätt ordentligt. Om därvid icke kärleken till fåren är hans motiv, så är dock faran för att mista tjänsten och därmed inkomsten en driffjäder stark nog att hålla honom till nödig flit. — — I motsats till honom är den gode herden innerligt förenad med sin hjord, såsom det heter i

V. 14. Det första beviset därpå, att Herren är den gode herden, är, att han gifver sitt lif för fåren; det andra är, att han känner sina får och är känd af dem (jfr vv. 3, 4). Ordet *γινώσκειν* är uttrycket för ett synnerligen rikt begrepp. Att Herren känner de sina, innebär icke blott, att allt hos dem är blottadt och uppenbart för hans ögon (allvetenhet), utan äfven att han vidkännes dem såsom sina, hängifver sig åt dem och omfattar dem med sin kärlek: hans kännedom är idel kraft, meddelelse och välsignelse. Sammalunda är han känd af dem i lefvande erfarenhet af hans

nåd och sanning. I erfarenheten af hans försonings kraft, af hans trofasta vård om och ledning af dem känna de honom såsom sin gode herde. De känna hans röst = hans ord såsom den sanna, den väl bekanta herderösten, såsom den gudomliga sanningens ord till skillnad från alla falska och kraftlösa läror (Joh. 10: 4, 5), de känna honom i innerlig hängifvenhet åt honom. — Detta sköna förhållande har sin höga urbild i Faderns och Sonens förhållande till hvarandra.

V. 15. »Såsom Fadern känner mig och jag känner Fadern». »Sæpe habitus fidelium ad Christum deducitur ex habitu Christi proprio ad patrem» (Bengel. Jfr Matt. 11: 27). Fadern och Sonen känna hvarandra så, att de i den helige Ande äro ett. Det äger mellan dem den fullaste kärleks-gemenskap rum; det är ett fullkomligt meddelande och mottagande, ett gifvande och återgifvande, på grund hvaraf Sonen ser och gör allt det, som Fadern gör. »Das ist eine herrliche, tröstliche Erkenntniss, dadurch der Vater seinen lieben Sohn kennt mit unaussprechlicher, gründlicher, ewiger Liebe, wie er auch öffentlich durch die Stimme vom Himmel bezeugt hat (Matt. 3: 17). Weil nun der Vater Christum also kennt, und Christus gleich also uns, seine Schafe, auch erkennt, so wird daraus einerlei Erkenntniss, welche vom Vater durch Christum auch an uns gelanget, und dadurch wir wiederum durch Christum des Vaters Herz gegen uns erkennen sollen, nämlich dass, wie er Christum, seinen Sohn, liebt, so trägt er um seinetwillen auch gegen uns, welche Christum als die Schäflein ihren Hirten erkennen, rechte, väterliche Liebe, dass wir wissen sollen, weil er seinen Sohn gegeben hat, dass er uns nicht will verloren oder verdammt haben, so wir nur an denselben glauben» (Luther). — Emedan Herren står i innerlig lifs- och kärleksgemenskap med de sina, kan han icke behålla sitt lif, då hans fårs bästa kräfver dess offrande: han gifver därför sitt lif för dem. Hela hans lefnad var ett fortfarande offrande af lifvet, så till vida som hans lefnads offerhandling redan från början pekade hän mot korset såsom sitt mål och sin fulländning. — Men icke blott för de troende af judafolket är Jesus den gode herden, han

V. 16. »har ock andra får» o. s. v. Jesu får, som icke äro af Israels fårahus, äro de troende af hedningarne. Dem betraktar Herren redan på förhand såsom sina; de höra honom till genom det Faderns dragande, som de i sina samveten förnimma, och mot hvilket de öfva trohet, och de höra (följa) därför Jesu röst, så snart den träffar deras hjärtan. — ἀγαγεῖν = föra, leda, nämligen såsom herde, och därvid allra först till gemenskap med den öfriga hjorden, så att det af judar och hedningar skall blifva en enda hjord och en herde öfver dem båda. I första hand ha vi här att tänka på judars och hedningars sammanförande till en församling, men sedan ock på den fulla enhet och gemenskap i tro och kärlek, som utesluter alla söndringar. Detta är målet, dit skall den gode herden, om ock på många och långa omvägar, föra de sina. Att därmed icke är sagdt, att en stel likformighet i författning, kult m. m. skall åvägabringas, är själfklart. Obs. för öfrigt δεῖ, *jag bör* draga dem. Herren drifves af en nödvändighet, som på en gång är att fatta såsom kärlekens och såsom hafvande sin grund i hans kallelse: Faderns bud. —

Perikopens homiletiska grundtanke gifver sig själf: *Jesus såsom den gode herden känd däraf, att han gifver sitt lif för sin hjord, och att han känner de sina, såsom han är af sin Fader känd. Eller: Gemenskapen mellan Fadern och Sonen återspeglad i Jesu Kristi, den gode herdens, gemenskap med sin församling såsom hans hjord.*

Homiletiska vinkar. V. 11. »Herren är min herde, mig skall intet fattas», så kunde redan de gammaltestamentliga troende bekänna. Och *hvarför* intet kan fattas dem, hvars herde Jesus är, visar Herrens vittnesbörd om sig såsom den gode herden. Han både *vill* och *kan* gifva de sina nog och öfvernog. Han *vill* det, ty sådan är hans kärlek till dem, att han för dem låtit sitt lif. Han *kan* det, ty han är den herde, hvilken är ett med Gud själf och innehafvare och förvaltare af alla de gåfvor och krafter, som utgöra Guds eviga rikes väsen (jfr Ebr. 8: 1, 2). — Ja, Jesus gifver sitt lif för sina får. Huru dyrbara äro de då icke för honom! »Ingen har större kärlek, än att han gifver sitt lif för sina vänner»,

men »däruti beprisar Gud sin kärlek till oss, att Kristus är död för oss, då vi ännu voro syndare» (Rom. 5: 8), på det att han skulle församla sig en hjord, hvars trogna herde han skulle blifva icke blott i tiden utan äfven i evigheten (Upp. B. 7: 17). Har han sålunda gifvit sitt lif för sina får, skulle han då kunna låta dem sakna det ringare af det, som hör till en rätt herdevård? — Han är den stora, fullkomliga förebilden för alla herdar och lärare i Guds församling. Endast i samma mån en sådan har det kärlekssinne, som framträder i offervillighet för hjorden, är han en rätt herde. Har han öfverlämnat sig åt sin frälsare och undfått hans Ande, så har han ock blifvit delaktig af hans herdehjärta. Äfven om det icke kräfvades af honom att gifva sitt lif i våldsamt död i sin Herres tjänst, hans hjord till gagn, så ställer han dock sina gåfvor och krafter och dymedelst sitt lif till sin öfverherdes förfogande. Icke hvad hans egen timliga bekvämlighet och fördel fordrar, utan hvad hjordens väl kräfver, är målet för hans sträfvanden. Och det ordet: »skona dig själf» finns icke i hans ordbok.

Vv. 12, 13. Huru annorlunda legoherden! Gärna må du taga lön; du har därtill genom Herrens eget förordnande rätt, och du behöfver ditt dagliga bröd. Men se till, att icke lönen blir ändamålet med ditt arbete i herdekallet! Du bör få den, på det att du oförhindrad af näringsomsorger måtte kunna ägna dina krafter odelade åt det verk, som blifvit dig anförtrodt, men tar du herdekallet såsom ett lefvebröd, då är du en legoherde. Frågar du i första hand efter, hvad som öfverensstämmer med din fördel, ära och vällefnad, och endast i samma mån vårdar dig om Guds hjord, som det står tillsammans med omsorgen om ditt kötts välbefinnande, då är du legd, äfven om du håller dig fri från förargelseväckande synder och laster, ja, äfven om du i vissa förhållanden låter påskina ett stort nit. Ty äfven nitet kan mycket väl ställas i själfvisketens och egennyttans tjänst. — Under korset, vid inbrytande förföljelser eller gentemot sådana anfall på Guds hjord, som hota henne med fördärf och förskingring, uppenbarar sig skillnaden mellan en rätt herde och legoherden. Den senare flyr. Han undandrager sig smädelsens, motståndets och misskännandets kors; han aktar sig för att sätta något af sitt goda på spel, han skyggar rädd tillbaka för hånets och hatets pilar. Att rädda sig själf, att skona sig själf, det är för honom hufvudsaken. Kan han, utan att vedervåga något, uträtta åtskilligt gagneligt, så gör han det kanske gärna. Men att offra sig för sina får, det

är något, som han betackar sig för. Men just genom att sålunda först och sist vara betänkt på sin egen säkerhet och fördel, gör han den allra svåraste förlust: han förlorar sin själ, han har, om ock ovetande, blifvit ett byte för ulfven. — Ulfven kommer i många gestalter, och de flesta af dem äro skickligt anlagda förklädningar. Understundom framträder han i det öppna kristendomshatets gestalt, och därvid äro antingen, såsom i de första tiderna, de våldsamma förföljelserna eller, såsom numera, lögnen, förtalet, smädelsen, trakasserierna de huggtänder, af hvilka han begagnar sig. Ibland angriper han med falsk men skenfager lära för att därmed bedraga och förvilla de obefästade. En annan gång uppträder han såsom en inspirerad profet, som med eld och hänförelse förkunnar föregifna högre uppenbarelser, lofvar ett stort, ovanligt ljus i de andliga tingen och försäkrar dem, som vilja tro honom, om en makalös andlig uppkomst. Äfven kommer han att under sken af nit för Guds församlings helgd och ära utså misstänksamhetens, missnöjets och splitets ormsäd bland Jesu lärjungar. På hvilka sätt och genom hvilka medel han kan vinna tillfälle att borttrycka och förskingra Kristi får, är honom likgiltigt, blott han kan få tillfredsställa sin rofdjurshunger efter själar.

V. 14. Att vara känd af Herren, det är en troende människas ära, salighet och fasta värn. Du aktar det ju för en ära att vara känd af en konung eller eljest högt stående person, att vara upptagen i hans vänskap eller räknas till hans släkt. Men hvad är detta mot att vara känd af konungars konung, att vara innesluten i hans kärlek, som är Herren af himmelen, att med honom vara Guds barn! Du anser det för en stor lycka att vara föremål för en högsinnad och ädel människas aktning och tillgifvenhet och att i allmänhet vara älskad af dem, du värderar, och till hvilka du skäddar upp med vördnad och beundran; hvilken salighet då att vara känd af honom, som är högtlofvad i evighet, hvars kärlek är lif och frid till fullkomlig mättnad för hvarje hjärta, hvars evighetsbehof vaknat. — Trygg tycker du dig vara, då du har mäktiga gynnare, om hvilka du vet, att de vaka öfver dig och ställa sin makt och myndighet såsom ett skyddsvärn omkring dig, men hvad äro dessa röstafvar mot hans mäktiga hand, som bär allting med sin krafts ord! Hans namn är i sanning ett fast slott, dit den rättfärdige löper och varder beskärmad. — Och hvilken omätlighet ligger icke i detta att vara känd af honom! Han känner dig ju, såsom Fadern känner honom själf. Han är i dig, lefver i dig, han

skänker sig själf åt dig och gör dig delaktig af allt sitt goda. Ja, han är i sanning den *gode herden*. — Men han är ock känd af de sina. De gifva sig åt honom, såsom han har gifvit sig åt dem. De känna honom, såsom han känner Fadern. De taga allt af hans fullhet. De hålla sig till honom såsom hufvudet, de känna hans röst, lyssna till den och höra den med det förtroende och den glädje, med hvilken man hör vännens framför alla vänner stämma. De veta, hvad de hafva i honom, hvad de äro i och genom honom, och huru de utan honom kunna intet göra, under det att de med honom, den mäktige, allt förmå. Framför allt förmå de genom hans kärlek att offra sig för honom. Han har gifvit sitt lif för dem; hans kärlek gör dem villiga och mäktiga att gifva sina lif för honom och för bröderna. Och i samma mån de älska såsom han, visa de, att de känna honom. Ty hans kännedom är idel kraft; att känna honom är att älska honom, och just så mycket du älskar, känner du honom.

Vv. 15, 16. Hvar och en, som är af sanningen, är ett Jesu får, om ock icke ännu i verkligheten, så dock till de inre förutsättningar, som äro förberedelser för tron och göra, att han hör och följer Jesu röst, så snart den når honom. Och den är af sanningen, som *vill* göra Guds vilja och söker att göra den, så godt han förstår. Sådana människor finnas bland alla folk; de äro sådana sökare efter Gud, om hvilka Paulus i Ap.G. 17: 27 talar; de äro sällsynta men ädla Corneliussjälur (Ap.G. 10: 1 ff.). Och alla dessa skall Herren draga till sig. — Af alla hedningar, folk och tungomål samlar Herren sin församling, och slutet skall, efter hans löfte, blifva en hjord och en herde. Men huru långt äro vi ej ännu från detta mål! Och vid tanken därpå böra vi ej glömma, att det är genom mänskliga redskap, som Herren utför sitt verk på jorden. Och dessa redskap äro ej yxor och knifvar, utan fria, sig själfva bestämmande varelser, som icke kunna tvingas till det goda. Genom vår otrohet kunna vi försena Guds verk. Genom strid och kif förkolnar den kärlek, utan hvilken vi icke duga att föra Herrens sak och så vittna om honom, att människorna dragas till honom. Också innebär kyrkans n. v. tillstånd en ganska svag motsvarighet mot Herrens afsikt med henne. »Därpå skall världen förstå, att I ären mina lärjungar, om I hafven kärlek inbördes». Huru litet ha vi aktat på detta ord, huru har ej genom de kristnes köttliga kif Herrens sak lidit afbräck och hans namn blifvit försmädat (Rom. 2: 24)! Vid betraktande af detta sakförhållande och af de mångfaldiga

bristerna i öfrigt, som vidlåda kyrkan, kunde man vara frestad att kasta all förhoppning om denna ena, i tro och kärlek förenade hjord under den enda herden öfver bord. Men såsom vi *tro* en helig, allmännelig kyrka, de heligas samfund, så *tro* vi ock, äro i tron vissa om, att löftet om den ena hjorden en gång skall förverkligas. Ju mera vi söka och undfå Kristi sinne, desto skickligare skola vi befinnas att ena, förena och sammanhålla. Högmodet är alla köttsliga söndringars rot, ödmjukheten är betingelsen för enighet och enhet. Och ödmjukhet kommer endast till stånd genom förödmjukelse. Därföre leder Herren sin församling mot enheten genom många domar och mycken förödmjukelse. Och en af dessa domar erfara vi i de bittra följderna af våra strider, vårt partiväsen och våra söndringar. Men för öfrigt har Herren många andra ris till sitt förfogande. Vi torde själfva stå inför hemsökelse, svärare än de, som förra tider skådat. Hvad Herren uppbyggt, det bryter han ned, och snart torde martyrgestalten i egentlig mening återgifvas församlingen. Men ur förstöringen vet han, som af intet gör något, ja, allt, att framkalla en ny och härligare skapelse, och genom söndersplittringen går vägen till den rika och djupa enheten, då det åter skall heta: »Se, huru de kristna älska hvarandra! Då först är löftet om den ena hjorden fullbordadt, ty endast den enhet, som är kärlekens på sanningens grund, förtjänar sitt namn, och endast den är af Herren åsyftad.

Predikoutkast.

1.

Inl. Es. 40: 11.

Ämne. Den gode herden och hans får.

I. Den gode herden.

II. Hans får.

I.

1. *En god herde låter sitt lif för sina får; Jesus är den gode herden, ty han har gifvit sitt lif till återlösen för många.*

a) Jesus har gifvit sitt lif till återlösen, på det att han skulle förvärfva sig en hjord, en församling (Efes. 5: 27). (1) Han har

gifvit sitt lif till återlösen för *alla* i den meningen, att han beredt alla möjlighet till frälsning från synd, död och dom. (2) Men endast de, som höra hans röst, komma till honom och följa honom, blifva delaktiga af hans frälsning och äro hans rätta får, hans församling.

b) Därigenom att Jesus gifvit sitt lif till återlösen för människorna, har han bevisat sig vara den gode herden, herden, sådan han bör vara, ja, den herde, i och genom hvilken Gud själf besökt och antagit sig oss.

2. *Jesus, den gode herden, församlar sina får.*

a) Han församlar dem *till* sig från alla folk.

b) Han församlar dem *omkring* sig för att vårda och leda dem.

3. *Jesus, den gode herden, känner sina får.*

a) Han känner dem såsom sina, vidkännes dem med innerlig kärlek.

b) Han känner hvart och ett af dem för sig, deras särskilda behof, svagheter, frestelser, nöd.

c) Hans kännedom innefattar meddelande af hans fullhet åt dem, i samma mån de kunna mottaga.

4. *Jesus, den gode herden, försvarar sina får.*

a) Han lärar dem känna deras fiender, ulfven och hans redskap.

b) Han varnar och tuktar dem för att hålla dem vakande, på det de icke oförvarande måtte blifva öfverfallna.

c) Han afhåller eller mildrar fiendernas anfall.

d) Han besegrar ulfven för dem och genom dem, i det han gifver dem del af sin segerkraft, så att de öfvervinna i alla frestelser.

II.

1. *Jesu får känna honom såsom sin gode herde.*

a) De känna honom i lefvande erfarenhet såsom vägen till Fadern. De ha erfarit och erfara kraften af hans död och uppståndelse, genom hvilka han öppnat dem tillträde till Gud. De känna till och begagna sig af den nya och lefvande väg, som han beredt dem genom sitt köotts förlåt.

b) De känna honom såsom sanningen, i det de på sig själftva erfarit uppfyllelsen af hans ord och löften och blifvit rätteligen fria.

c) De känna honom såsom lifvet, i det de genom tron på honom blifvit lefvandegjorda från döden i synden till lifvet i gemenskap med Gud (Efes. 2: 1 ff).

2. *Jesu får höra hans röst.*

a) De hafva hört hans röst, som, då de ännu vandrade sina egna vägar, kallade dem till bättring och tro.

b) De höra hans röst, i det de troget lyssna till, hvad han säger dem i sitt ord och genom sin Ande i deras hjärtan.

c) De höra hans röst, så att de följa den, angelägna att gå endast den väg, till hvilken hans röst hänvisar dem.

3. *De söka hos honom försvar mot ulfven.*

a) De låta ej själviskhetens anklagelser hindra sig från tillflykten till honom, utan ju mer de fördömas af sina egna hjärtan, desto innerligare sluta de sig till honom, sökande sitt försvar i hans försoning och i hans kärlek, som är större än deras egna hjärtan.

b) De låta ej ulfvens anfall, som gå ut på att förskingra dem, reta sig till partisinne och den bitterhet, som splittrar Guds hjord, utan skådande upp till honom, som i kärleken led allt och trodde allt, få de kraft att öfvervinna frestelserna till kärlekslöshet och däraf följande köttsligt kif.

c) De kämpa i sin goda herdes kraft mot satan och hans rike, icke blott då de själfva anfallas, utan äfven mot dess makt hos andra. Därvid ha de särskildt hjärta för hedningarnes nöd och söka medverka till framgången af arbetet bland dem, därmed påskyndande den tid, då, ulfven till trots, det skall blifva ett fårahus och en herde.

2.

Inl. Hesek. 34: 11, 12.

Änne. Den gode herden och hans hjord. (Variation af föreg. utkast).

I. Den gode herden i hans förhållande till sin hjord.

II. Hjorden i dess förhållande till sin gode herde.

I.

1. *Den gode herden gifver, i motsats till legoherdarne, villigt sitt lif för sin hjord.*

a) *Den gode herden är blott en:* (1) är ägare till hjorden; (2) är alltigenom *herde*, så att han lefver och verkar för sin hjord; (3) älskar den med omätlig kärlek.

b) — låter sitt lif för hjorden; frälsar den dymedelst från det fördärf (död och undergång), hvarmed den hotas af ulfven,

denna världens furste, som vill borttrycka och förgöra hvarje enskildt får samt förskingra fåren, därmed tillintetgörande dem såsom *hjord*.

c) Legoherderne åter lefva icke för hjorden utan begagna den till sin egen fördel, blott angelägna om legolönen.

2. *Den gode herden samlar sin hjord ej blott ur Israel utan ock ur »andra fårahus» och känner sina får.*

a) Sina får (Guds barn, som här och hvar äro förströdda, Joh. 11: 52; jfr Joh. 18: 37) af judar och hedningar *måste* han draga till sig: den gudomliga kärlekens rådslut; den frälsande kärlekens *tvång*. Denna Kristi kärlek bör ock under alla tider *tvunga* dem, i hvilka Kristi ande lefver, att draga själar till Kristus.

b) Herren känner sina får: (1) hvart och ett för sig; (2) hans kännande = meddelelse, gemenskap, vård.

II.

1. *Fesu får känna honom;*

a) känna hans frälsarekärlek, hans nådekraft, hans sanning, hans lif;

b) känna honom i innerlig öfverlåtelse åt honom i tro, kärlek och lydnad;

c) känna honom, så att de lefva i honom och af honom.

2. *Fesu får äro samlade såsom en hjord omkring honom, utgöra hans församling,*

a) hvars enhet dock är väsentligen rent andlig, eftersom Kristus, i hvilken de äro ett, är fördold i Gud;

b) men som en gång skall blifva uppenbar; då *ett* fårahus (en hjord) och *en* herde; inre och yttre enhet i fullkomlig harmoni och dock den rikaste mångfald.

3.

Ämne. Den gode herden och legoherderne.

1. *Den gode herden låter sitt lif för fåren; legoherderne vårda sig icke om fåren (vv. 11, 13).*

a) Kristus är den gode herden (jfr föregående utkast).

b) Kristi herdesinne uppenbarar sig fortfarande i hans rätta tjänare och sändebud. (1) Lärarne i Guds församling äro underherdar i Herrens hjord, satta att vårda, värna och leda hjorden (1 Pet. 5: 1—4). (2) De äro rätta herdar, i samma mån de ha

öfverherdens sinne, så att de äro villiga att offra sig, sin tid, sina krafter, ja, sina lif för hjorden.

c) Legoherderne vårda sig icke om fåren, ty de tjäna blott för den jordiska lönens skull, menande, att hjorden är till för dem och icke de för hjordens skull. (1) Den omständigheten, att församlingslärarna hafva en lön, som gifver dem dagligt bröd, gör dem icke i och för sig till legoherdar, ty såsom arbetaren är värd sin lön och enligt Guds vilja de, som förkunna evangelium, också skola ha sin näring af evangelium, så ha de under alla tider, apostlarne icke undantagna, mottagit lön af församlingen. (2) Men den omständigheten, att lön tillkommer församlingsläraren, har förledt många att blifva präster för lönens skull (»brödstycket»), och då dessa icke söka själarnes frälsning utan jordisk vinning, så äro de legoherdar. (3) De vårda sig därför icke om hjorden, och om de äfven under lugna tider kunna vara till någon nytta, så underlåta de sig dock lika litet någon fara för hjordens skull, som de äro angelägna att föda henne och leda henne på den eviga lifsvägen.

2. *Den goda herden känner sina får, och de känna honom; legoherderne hvarken känna eller äro kända af fåren* (vv. 14, 15).

a) Jesus känner sina får, såsom Fadern känner honom, d. ä. med en omätlig kärlek (jfr föreg. utkast).

b) En rätt underherde (församlingslärare och själsörjare) känner ock de honom anförtrödda fåren; (1) känner sig ett med dem; (2) känner deras behof och lägen; (3) meddelar sig åt dem med allt, hvad han af gåfvor och krafter har; lider för och med dem; vakar öfver dem m. m.

c) Jesu får känna honom, såsom han känner Fadern (v. 14), d. ä. (1) med hjärtlig förtröstan och kärlek; (2) så att de höra och följa hans röst; (3) såsom för dem outhärlig; utan honom kunna de ej lefva, ingenting göra.

d) Jesu får känna ock de rätta underherdarne. (1) De känna rättsinniga Guds ords tjänare för hvad de äro och ära Herren i dem: »Den eder mottager, han mottager mig». (2) De känna dem med hjärtligt förtroende och tillgifvenhet. (3) De lyda deras råd och förmaningar.

e) Legoherderne känna icke Jesu får och äro ej heller kända af dem. (1) De förstå icke, hvad sann kristendom är; förstå sig då ej heller på Herrens rätta får; de äro för dem främmande och ej sällan besvärliga, om ej rent af förhatliga. (2) De hvarken vilja eller kunna gifva dem en sund andlig spis.

3. *Den gode herden drager allt flera till sitt fårahus; legoherdarne bevara ej de får, de hafva, utan låta ulfven borttrycka och förskingra dem (vv. 11, 12).*

a) Så länge det ännu finns en själ, äfven i de aflägsnaste hednaländer, som Herren kan vinna för sig, fortfar han att draga människor till sig. Han lämnar de nittionio i öknen och går att uppsöka det enda borttappade fåret (Luk. 15: 4).

b) De rätta underherdarne äro ock häri honom lika; de låta sig vårda icke blott om de återfunna utan äfven om de borttappade.

c) Legoherdarne åter låta ulfven fritt fördärfva den hjord, de skulle värna; ännu mindre bekymra de sig om de borttappade fåren. Själfva äro de ofta ulfvar eller tjufvar och röfvere.

4.

Ämne. Kristi herdekärlek, erbjudande sig åt alla men känd endast af några få.

1. *Jesu herdekärlek erbjudes åt alla, ty eftersom han dött och uppstått för alla, så söker han att församla alla till sig.*
2. *De flesta lära dock aldrig känna Kristi herdekärlek, ty de vilja icke veta af hans herdevård och herdeledning; de älska att pläga sitt kött och att ledas af sina lustar och begärelser.*
3. *Några få lära dock känna Herren såsom den gode herden, i det de låta sig församlas till hans fårahus.*
4. *Ännu färre lära känna honom i allt djupare erfarenhet af hans nådesrikedom och i hans dem bevarande och helgande nåd, ty flera, som under en tid lyssnat till hans röst, öppna öra och hjärta för satans bedrägliga och förföriska röst, affalla från nåden och återgå till syndens tjänst.*

5.

Ämne. Deras lycksalighet, hvilka kunna räkna sig till Herrens rätta får.

I. De egenskaper, som man måste äga, om man skall kunna räknas till Jesu får.

II. Den lycksalighet, som Herrens får åtnjuta.

I.

1. *Herrens får känna sig själfva. De veta,*
 - a) hvad de af naturen äro;
 - b) hvad de blifvit genom nåden.
2. *De känna sin herde.*
 - a) De känna honom i det ljus, hvarmed de ha blifvit upplysta.
 - b) De hafva genom egen erfarenhet lärt känna honom.
3. *De höra hans röst och följa honom.*
 - a) De akta på trossanningarne i Kristi ord;
 - b) på de lefnadsplikter, Kristus föreskrifver dem.

II.

1. *De hafva i allmänhet en god herde.*
2. *De åtnjuta den salighet, han med sin död förvärfvat dem.*
3. *Den gode herden erkänner dem för sin egendom.*
4. *De stå under hans beskydd och ledning.*
5. *Dem fattas intet godt för tid och evighet.*
(Fresenius).

6.

Ämne. Ulfven och den gode herden.

1. *Ulfven bortrycker och dödar; den gode herden låter döda sig.*
2. *Ulfven förskingrar; den gode herden församlar.*

7.

Ämne. Huru Herren Jesus såsom den gode herden gifver det rätta svaret på trenne hjärte- och lifsfrågor.

1. *Hvem hör jag egentligen till?*
2. *Hvem sörjer bäst för mig?*
3. *Hvarthän går det slutligen med mig?*
(Stier).

8.

Ämne. Den stora svårigheten att varda salig,
som kommer

1. *dels från ulfven,*
2. *dels från legoherdarne.*

(Ph. W. Burk).

Tredje söndagen efter påsk.

(Jubilate).

Likasom den föregående söndagens perikop fäster uppmärksamheten på Kristi lidande och död, hvarvid dock en lätt antydning om hans uppståndelse icke saknas, så har äfven denna söndags evangelium en sådan dubbelsidighet. Dess gammalkyrkliga namn, *Jubilate*, har den af sin introitus ur Ps. 66: 1, 2: »Jubilate Deo omnis terra, alleluja; psalmum dicite nomini ejus; alleluja; date gloriam laudi ejus, alleluja, alleluja, alleluja». Och med jubel och fröjd eller med löfte om fröjd för Jesu lärjungar slutar ock evangeliet, sedan det förut framställt, huru vägen till denna glädje skall för dem gå genom mycken bedröfvelse. Den senare skall Jesu lidande och död medföra; hans snart därpå följande uppståndelse den förra. Men icke blott uppståndelsen utan äfven Andens gåfva ha vi att tänka på vid löftet om denna fröjd. Perikopen visar således framåt mot pingsten, likasom den visar tillbaka till påskan. *Huru för Jesu lärjungar vägen till* (påskdagens och pingstens) *glädje går genom den förkrossande delaktigheten af Kristi lidande*, är den idé, som i denna text möter oss.

Text. Ev. Joh. 16: 16—22.

Exegetiska anmärkningar. Perikopen utgör en del af det samtal, Herren höll med sina lärjungar för att bereda dem på sitt förestående lidande och för att stärka dem för den strid och nöd, som förestod dem.

V. 16. *μυχὸν καὶ οὐ κλ.* Den korta tid, hvarunder lärjungarne icke skulle se Herren, var den, som låg emellan

hans död och Andens meddelande på pingstdagen efter himmelfärden. Visserligen synes det ligga närmast att tänka på uppståndelsedagen såsom den tid, på hvilken lärjungarne skulle aterse Herren, men sammanhanget med det föregående, där Herren talar om Andens sändande, äfvensom orden: »Jag gar till Fadern» fordra, att man med nämnda tid förstår pingsten. Då återsägo och återfunno apostlarna Herren på ett sätt, som icke skulle aflösas af någon skilsmässa. Detta utesluter naturligtvis icke det återseende, som ägde rum vid uppståndelsen, ja, det är sannolikt, att Jesus också tänker på detta. Några exegeter vilja med återseendet förstå det, som skall äga rum vid parusien, men denna tolkning är alldeles oantaglig. »Flera veckor i rad hade Herren förut sökt inpräglä hos lärjungarne: allt skall fullkomnas; människosonen skall korsfästas och dödas. Men de förstodo det ej och tänkte, att det icke skulle gå så långt. Nu ville han ej mer uttrycka sig i enlighet med de svåra yttre omständigheterna, utan talade mera från synpunkten af sin förklaring, sasom han själf såg den framför sig. Han sag då sin skilsmässa från lärjungarne såsom hastigt öfvergående och fäste sig mera vid det glada målet, hemgången till Fadern, mellan hvars fullbordande dock ännu ett mellanrum till återseende skulle gifvas. Men lärjungarne förstodo ej heller nu hans mening. (Rieger). — Hvad för öfrigt Kristi gang till Fadern beträffar, så innefattade den en öfvergang till en ny existensform, i kraft af hvilken han kunde vara hos de sina intill världens ända och meddela dem sig själf, sitt lif och sin Ande. Denna Kristi nya tillvarelseform är den Guds skepelse, som han afklädde sig vid människoblifvandet, och i hvilken han vid sin upphøjelse införde sin mandom.

Vv. 17—19. Att lärjungarne, som icke kunnat fatta Jesu tal om hans död, ej kunde förstå hans ord om den stundande korta skilsmässan och om hans gang till Fadern, det är icke att undra på. Dock synes hos dem röra sig en obestämd känsla af, att de, på grund af Herrens föregående tal, *borde* förstå hans mening, och därför samtala de hviskande med hvarandra för att, om möjligt på egen hand,

komma till klarhet. Men då de ej kunna reda frågan, ämna de vända sig till Herren för att få förklaring. Herren förekommer dem. Han märkte af deras beteende, att de ämnade spörja honom, och kanske hade han hört något af deras hviskande samtal. Att här antaga en yttring af Herrens öfvernaturliga vetande, synes vara obehöfligt. Han upprepar nu med en viss betoning sina ord i den form, lärjungarne i sitt samtal gifvit dem. Han gör detta icke utan afsikt. Han vill rätt kraftigt hos dem inskräpa detta dunkla tal. Förstode de det ej för tillfället, så skulle det dock komma en tid och det rätt snart, då de skulle få förklaringen i händerna. Då skulle de ock däraf hämta nytta, få sin tro stärkt eller däri ha ett värn mot den fruktansvärda anstöt, för hvilken de skulle blifva utsatta.

Vv. 20—22. Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν κτλ. Såsom Herren så ofta brukade, gifver han icke någon »utredning» af ämnet i fråga. Han håller lika litet nu som eljest någon föreläsning. Han gifver dock en förklaring men en sådan, som innehåller något nytt att tänka på. Han talar om en lärjungarnes sorg, som skulle vändas i glädje, och liknar den förra vid en födslovånda. — Med det dubbla *amen* betygar Herren den fullkomliga sanningen af sina för lärjungarne så hemlighetsfulla ord, på samma gang han inskräper deras vikt — Θρηνέω, klaga vid dödsfall; en mycket bestämd antydning om arten af den skilsmässa, om hvilken han talat. Men därjämte hänvisar det på den, så att säga, inre revolution, som Jesu död skulle medföra för lärjungarne, eller detta grusande af alla deras förut hysta föreställningar och förhoppningar, som var den nödvändiga förutsättningen för vinnande af det rätta förståndet på Kristi verk och rike. — Världen (= de mot Jesus fiendliga judarne) skulle däremot glädjas, näml. just öfver det, som var ämnet för lärjungarnes, såsom det syntes, hopplösa sorg, d. ä. öfver Jesu död, som skenbart var en lysande seger för världen. Sin hänfulla triumferande glädje gäfv ock Jesu fiender på mångfaldigt sätt tillkänna, framför allt vid hans kors. — Denna triumf, likasom lärjungarnes sorg, skulle dock blifva af kort varaktighet. Den

senare skulle vändas i glädje (*εἰς χαρὰν γενήσεται*), d. ä. den skulle ej blott vika för glädjen, den skulle bokstafligen förvandlas till glädje. Lärjungarnes sorgeämne, Kristi död, skulle i det nya ljus, hvari de efter Herrens uppståndelse skulle skåda den, blifva deras glädjeämne. Ty de skulle förstå, att Jesu blod blifvit utgjutet till syndernas förlåtelse, att hans död varit försoningen för deras och hela världens synder och således källan till rättfärdighet och lif. Så skulle de ej blott glädja sig öfver, att de återfunnit och fått återse sin mästare, utan ock öfver det ousägliga goda, han genom sin död förvärfvat och genom sin uppståndelse fört i ljuset. — Betydelsen af lärjungarnes sorg vid Jesu död har Herren skildrat genom att jämföra den med en barnaföderskas nöd. Hvarje nytt lekamligt lif, hvarje människa, framfödes endast under de svåraste smärtor å moderns sida. Alla krafter tagas därvid i anspråk på ett sätt, som hotar moderns eget lif, ja, understundom verkligen medför hennes död. Men denna svåra smärta bebäddar dock ankomsten af ett nytt lif i världen, ankomsten af en odödlighetsvarelse, och därför kan den, om ock motsedd med bäfvan och buren under mycken ångest, vara en glädjebudbärare. Denna glädje frambyter plötsligt ur smärtorna, när barnet är födt och därmed all smärta har vikit bort. Lärjungarnes sorg och ångest vid Jesu bortgång var således en andlig födslovånda. Ett nytt lif med nya tankar och åskådningar, nya känslor och förnimmelser, nya böjelser och sträfvanden skulle framföras i deras hjärtan. Förberedelserna därtill hade ägt rum under och genom Herrens föregående undervisning och ledning. Denna hade dock knappast kunnat skaka än mindre utrota deras gamla, faderneärfda tankar och föreställningssätt, önskingar och förhoppningar om Messias och hans rike. Endast Jesu död kunde detta. Det, som de vid denna död fingo utstå, var ett inre födsloarbete, hvars resultat, då de vid uppståndelsen och vid undfåendet af Anden återförenats med sin mästare, blef ett nytt lif i deras hjärtan. Så ha de nu sorg, men Herren skall återse dem, och då skall deras sorg förvandlas till glädje. Denna glädje skulle ingen kunna

beröfva dem; ingenting i världen, icke heller det lidande, världen kunde och skulle tillfoga dem, ty grunden och källan till deras glädje, Herren själf, var icke beroende af världen, var och är något öfvervärldsligt, upphöjdt öfver timligheten och alla växlingar. Lärjungarnes glädje skulle således icke utesluta allt lidande men kunde och skulle under allt lidande i och af den fientliga världen behållas. Paulus aflade en bekännelse om detta dubbelförhållande, denna skenbara motsats i de kristnas lif, då han sade: vi äro »såsom bedröfvade och dock alltid glada» (2 Kor. 6: 10). Calvin till detta ställe: »Gaudii pretium non parum auget perpetuitas. Nam hinc sequitur leves esse ærumnas et æquo animo tolerandas, quæ momentaneæ sunt. Porro his verbis admonet Christus, quodnam sit verum gaudium». Och Bengel: »Nemo tollit: præsens, quo significatur, gaudium esse certum, a nullo hoste impediendum, quicquid jam nunc immineat». — »Der Hingang Jesu, der vorher ihr Herz mit Trauer erfüllt hat, ist ihnen nachmals die Quelle unveränderlicher Freude geworden. So heisst es oft Weinen, und darunter doch schon den edlen Samen zu ewigen Freuden bei sich tragen. Andere Freude sitzt nur auf den Lippen, jücket in den Gliedern, lässt den nagenden Wurm im Herzen; nur Jesu Erfreuen schafft, das dass Herz ewiglich lebe». (Rieger). »Endast genom delaktigheten af Kristi lidande till det gamla lifvets död går vägen till undfående af det nya lifvet i Kristus»; eller: »kort fastän bitter är den sorg och nöd, genom hvilken Jesu lärjungar tränga fram till Jesu fullkomliga glädje genom delaktigheten af hans uppståndelseskraft medelst den helige Andes gåfva»: denna grundtanke erbjuder vårt evangelium i dess egenskap af text för predikan.

Homiletiska vinkar. V. 16. Gemenskapen med Jesus är sann kristendom. Förnimmelsen af denna gemenskap är de kristnas frid och salighet. Men på denna förnimmelse får icke tron grunda sig; man har att äfven i detta afseende tro utan att se. Därföre undandrager Herren de sina understundom all kännbar nåd; de se honom ej; han synes alldeles ha vikit ifrån dem. Då ha de sorg. Många tuktande domar gå då

öfver deras inre människa, och mycken slagg af egenvilja, egna tycken och andlig veklighet lägges då i dagen, på samma gång erfarenheten af den egna vanmakten blir djup och smärtsam. Likasom de första lärjungarne vid Jesu död, så kunna de troende mången gång stå alldeles rådvilla och ej veta, hvar de äro hemma. Då gäller det att icke förhålla sig i sina slutledningar, att vara stilla och vänta efter Herren, till dess ljuset ånyo uppgår. Men på samma gång måste man ock villigt låta domen gå öfver sitt ännu starka egenhetslif, så att man böjer sig under det tuktande ljuset och afstår från egna kära tycken, på det att Herrens vilja måtte i allt få råda. Då beredes hjärtat för högre nåd, renare insikt och djupare frid och glädje. Denna hindras endast af vår benägenhet att vilja vara något. Ty då Herren låter de sina komma i allehanda nöd och ångest, så sker det för att så mycket mer kunna få glädja dem. Det är fridens och icke bedröfvansens tankar, han har med dem. — »En liten tid! Detta ord kan man sätta såsom måtto öfver hvarje sorg, som drabbar Jesu lärjungar, likasom ock öfver hvarje köttets fröjd. I förra hänseendet är det ett tröstens, i det andra ett varningens ord. »Blott en liten tid»; så bör du tänka under de mulna dagarne. Nedsänk dig icke tungsint i bedröfvansens djup, ty vet, att detta kan vara och ofta verkligen är ingenting annat än en yttring af det själfviska väsen, som i grunden icke har någonting emot en sorg, som gifver näring åt det gamla jaget med sin själfbespegling och sin själfbehagsamhet. Känna sorgen måste du och bör du; men rufva öfver den på ett sätt, som gör dig intressant för dig själf, det bör du icke, ty ett sådant förhållande strider alldeles mot den sanna gudaktigheten, hvilken gör själen till herre äfven öfver tidens vedermöda. Haf blott akt på, hvad Gud genom sorgen vill lära dig! Ljus här vid lag skall icke nekas dig, om du verkligen vill lära känna sanningen också i detta stycke. För öfrigt: ut från dig själf! Upp mot bergen, från hvilka hjälpen kommer, vände du din blick! — »En liten tid». Det ordet passar äfven till öfverskrift öfver hela detta lif med dess mångfaldiga växlingar. Snart är allt förbi, och det är därför icke lönt att hängifva sig åt något, som bär förgänglighetens och vansklighetens prägel. Men Gud vare lof, det eviga finns midt i timligheten, det oförgängliga i förgängelsens värld, lifvet midt bland dödens boningar. Det riket, som icke kan bäfva, vare föremålet för vår diktan och traktan. På Jesus Kristus, den eviga lifsgrunden, böra vi bygga. Då stå vi säkert, då föryngras vi i anden i samma

mån vår kroppshyddas bräcklighet vittnar om en snart stundande förgängelse. — »En liten tid», blifve det ordet vår tröst äfven vid åskådandet och lidandet af ondskan i denna värld. Dess triumfer synas stora; det goda förefaller däremot så svagt och splittradt, och till dess seger upptäckas i det yttre icke många spår. Men blott en liten tid, så kommer han, som har domen i sin hand, och hvilken riket, makten och härligheten tillhöra, och då skall allt ändra sig. Kort är ondskans triumf; evig är rättfärdighetens seger.

Vv. 17, 18. Huru svårlärda äro vi icke i de ting, som Gud tillhöra! Lärjungarne kunde ej begripa Jesu tal om den lilla tiden och om hans gång till Fadern. Och dock hade de så ofta hört Herren tala om det, som skulle öfvergå honom, att de, om de lämnat verklig uppmärksamhet åt hans ord, nödvändigt skulle ha förstått honom. — Hvarföre stå vi ofta så frågande och bestörta vid oss mötande händelser eller vid vissa tilldragelser i världen? Hvarföre ha vi så svårt att finna oss till rätta i lägen, i hvilka vi mot våra uträkningar blifva försatta? Männe ej därför, att vi äro så tröga att lära af Gud men så begifna på att låta våra egna tankar vara våra vägvisare? — Det är en egenskap hos den blaserade, utlevade världsmannen, denna intresselöshet och likgiltighet för allting, som gör honom oförmögen att beundra något »(Nil admirari)». Detta visar, att han genom hängifvenhet åt den tommaste världslighet, synd och enerverande laster har blifvit en andligen förtorkad varelse, en lefvande mumie. Ack ve en sådan eländig varelse, vanligen att finna bland de rika, som ingenting annat velat göra än lättjas och hängifva sig åt fördärfliga njutningar! Icke desto mindre gifves det en sinnesförfattning, som i god och ädel mening förhåller sig på visst sätt likgiltigt för det, som sker, nämligen så, att den aldrig låter sig öfverraskas af något, hvad det än vara må, som alltid behåller ett upphöjdt lugn, en stilla samling, och därför vet att finna sig till rätta i allt. Och dock med allt detta ett känsligt, barnsligt och i bästa mening enfaldigt hjärtelag. Den, som vunnit något af denna inre kraft, han har undfått den i Jesu Kristi skola, och han är, sådan han är, därför att han regeras af hans Ande och lefver evighetens djupa lif i timlighetens brokiga, ytliga värld. — Lärjungarne samtalade med hvarandra om det Herrens ord, som de icke förstodo, och sökte hjälpa hvarandra till insikt i dess mening. Men när de ej kunde tyda gåtan, tänkte de spörja Herren därom. I bägge fallen handlade de rätt. Vi ha att hjälpa och understödja hvar-

andra med våra gåfvor och att genom tankeutbyte angående Guds ord hjälpa hvarandra till ett högre ljus. Därtill hör ock bruket af anderika mäns utläggningar af den heliga skrift. Och hvad som härvid förblir en dunkelt, det säge man till Herren, och söke under stilla bön vishet af honom, som i enfald och utan förebräelse gifver åt alla (Jak. 1: 5). — Men huru oroligt kan ej ett redligt lärjungahjärta blifva, då det stannar inför en Herrens utsaga, som det inser vara af stor vikt, men hvars mening det icke kan fatta! Det blir då bekymradt för sig själf, då det ej kan annat än tillskrifva sig själf skulden för sin blindhet, och öfver själfva saken, då det fruktar att i följd af sitt oförstånd utsätta sig för någon betänkelig fara. Herren är dock så trofast, att han icke låter de sina förblifva i någon skadlig okunnighet. Han förekommer dem ofta med meddelande af det nödvändiga ljuset, såsom han gjorde med lärjungarne i vår text.

Vv. 19, 20. Jesus förstod, att lärjungarne ville fråga honom. Fastän han märkte detta af deras hviskande samtal, så behöfde han dock icke sadana iakttagelser för att förstå deras tankar, ty han vet, hvad i människan är. Han genomskådar oss i grund och förstår våra tankar fjärran, och då han vill, att vi för honom skola kungöra alla våra begär, så är det icke därför, att han om dem behöfver upplysas, utan emedan vi själfva behöfva att för honom utskudda våra hjärtan. Så hör han oss och undervisar oss om sin väg. Men icke undervisar han oss så, att vi blott behöfva taga hans ord såsom en förestafvad läxa. Nej, såsom hans svar till lärjungarne (v. 20) visserligen innefattade en tydlig vink om den skilsmässa från dem, som förstod, men därjämte och hufvudsakligen en underrättelse om den ställning, i hvilken de genom denna skilsmässa skulle inträda, så att de i st. f. ett tillfredsställande af deras nyfikenhet fingo en väckelse, en maning att bereda sig på den stundande frestelsen, så är Herrens undervisning aldrig ett blott förestafvande af ord att i minnet upptagas utan en meddelad klarhet, som innefattar en ny uppgift, som kräfver ett inre arbete för sin lösning. Hvad du efter bokstafven kan, är icke därför ett ljus i dig. Skall det blifva detta, så måste hos dig uppstå ett kämpande att fatta det, en grundlig aktgifvenhet och en innerlig betraktelse. Och dock blir det icke verkligt ljus, förr än erfarenheten kommer därtill, såsom ju lärjungarne icke förstodo Herrens ord om den stundande sorgen, förr än de genomgått den. Dock förakte man icke den klara förståndskunskapen i Guds ord. Den är icke i sig själf ljus och lif,

men den hindrar dig att blifva bedragen af månet falskt ljus, den förvarar dig för allehanda förvillelser, och när Guds Ande gör den lefvande i ditt hjärta, så har du i den en »sanningens gördel», som sammanhåller och gifver stadga åt de andliga krafterna. Endast det lif, som regleras af en klar och grundlig Guds ords kunskap, äger det ljus, som gör, att man kan taga vissa steg med sina fötter. — »I skolen sörja, men världen skall glädjas». Det, som är rätta kristnas högsta sorgeämne, det är denna världens glädjeämne och tvärtom. Hvad är tyngre än synden för dem, som hafva blifvit helgade i Guds sons tro; hvad är ljufligare för världen än berusningen af lustarnes mättande? Hvad är mera tryckande för de troende än att sakna sin frälsare; huru glad är däremot världen, då hon känner sig fri från hvarje påminnelse om Gud! Huru djupt sörjande är icke Guds folk, då det synes, som om deras Herres sak lede afbräck och han lämnade sin lilla hjord åt ulfven; men då, huru jublar icke denna onda värld, som ingenting högre önskar, än att Kristi namn blefve utplånadt från jorden! Men allt detta blott en liten tid. Lång synes visserligen tiden vara för den lidande, men när allt är förbi, huru hastigt har dock icke alltsamman aflupit! »Liten och ond är min främlingstid», sade den redan mer än hundra-åriga Jakob. Kort har kampen varit för den troende, då han står vid slutet af sin bana och evighetens salighet väntar honom. Och hvad är flyktigare och tommare än denna världens lust och fröjd! Hvilket fruktansvärdt uppvaknande efter lifvets korta rus, som dock långt ifrån var idel lust för syndens trälar. Är icke vägen till helvetet ofta svårare än vägen till himmelen? — »Eder sorg skall förvandlas i glädje». Detta gällde icke blott de första lärjungarne. Äfven våra kanske djupast liggande sorger blifva glädjekällor för oss, om vi blifva vid Herren och icke släppa hoppet. Synden kan visserligen aldrig blifva annat än ett ämne för grämselse för oss, men syndasorgen däremot är den jordmån, i hvilken den sanna glädjens frö nedlägges. Och när vi fattat Guds mening med ett oss tillskickadt svårt lidande och vi, förlossade därur, förstå, hvilken nytta det lidandet medförde åt oss, då blir den sorgen och nöden ett ämne för tack och lof. — Huru ljufligt är icke återseendet af Herren efter ett anfäktningsmörker! Huru mycket dyrare nu än förr förnimmes icke gemenskapen med honom! Huru mycket renare vill man icke nu fasthålla den!

Vv. 21, 22. Hela detta lif är, för så vidt det lefves i Kristus, ett födsloarbete, under hvilket det eviga lifvets kraf-

ter kämpa att komma fram och göra sig gällande, och hvars slut bildas af detta lifs fulla framfödande. Men först på uppståndelsens dag är det stora verket fullbordadt. — I inskränkta mening är bättringen, i hvilken människan kämpar sig fram till nåden, en sådan andlig födslovända. I nya födelsern genom tron har den vandan sin gräns; det nya lifvet har blifvit en verklighet i själen; den nya människan är född i hjärtat. Den glädje, som då aflöser det förra bekymret, kan ingen annan beröfva den troende än han själf, om han nämligen öfvergifver sitt fäste och vänder tillbaka till världens usla brunnar. — Äfven under tider af andlig nöd lever glädjen i själens djup, blott den troende icke släpper sin frälsare. Hans glädje är *hjärtats* glädje, icke sinnenas, icke känslornas snart öfvergående berusning. Den är ned-sänkt på djupet af hans innersta, och den ryckes icke upp af någon tidens vedermöda, ty den är evighetens glädje. En kristens hjärta är såsom hafvet. Stormen kan uppröra dess yta till vilda, brusande böljor; men på djupet råder majestätiskt lugn. — »Jag skall återse eder». Saliga löfte! Det är ett farväl blott för en stund. — Vi få tyda detta löfte äfven på Herrens tillkommelse. Då skall det å Herrens sida likasom heta: »Nu är jag hos eder igen. Nu skola vi ej mera skiljas». Halleluja!

Predikoutkast.

1.

Inl. Ingen glädje är såsom hjärtats glädje. Syr. 30: 16.

1. *Sinnelust är icke hjärtelust. Hjärteglädje, den, som uppkommer genom mättande af hjärtats sanna behof.*
2. *Gud är ditt hjärtas egentligaste behof. Hans gemenskap medför hjärteglädje.*

Ämne. **Den fullkomliga glädjen.**

1. *För den fullkomliga glädjen måste hjärtat beredas i den sorg, som är efter Guds sinne (vv. 16, 20, 21).*

a) Såsom från Gud afviken söker människan sin glädje utom Gud i köttet och världen, och från denna glädje måste hjärtat renas, innan det kan vinna den fullkomliga glädjen.

b) Sorgen efter Guds sinne renar hjärtat från denna orena, falska glädje. (1) Sorg är visserligen motsatsen till glädje, men icke all sorg renar hjärtat från världsglädjen, ty sorgen kan vara en denna världens sorg, som i grunden är en sorg öfver förlusten af världsglädjen, efter hvilken hjärtat fortfarande trår. (2) Endast sorgen efter Guds sinne rensar hjärtat från glädjen i synd och värld.

c) Sorgen efter Guds sinne är *hjärtats* sorg öfver sig själf, öfver sitt eget elände, synden. (1) *Hjärtats* sorg, ej blott en känslorörelse, vore den än aldrig så häftig; (2) öfver sig själf såsom orent och genom egen skuld utan Gud och hans nåd.

d) Denna sorg verkar bättring till Gud = en sinnesändring i riktning till Gud och därigenom bereder hjärtat för den fullkomliga glädjen, ty

2. *den fullkomliga glädjen är glädjen i Gud genom Jesus Kristus (v. 22).*

a) Jesus är den rätta glädjekällan, ty han är både vägen, sanningen och lifvet, och försoning med Gud, ljus, lif och frid i Gud är människohjärtats djupaste behof.

b) Den fullkomliga glädjen vinnes genom Jesu Kristi kändedom i tron på hans namn, ty därigenom renas hjärtat från synden och ett ondt samvete samt får lif och frid i Gud.

c) I ägandet af denna glädje känner sig hjärtat i sanning mättadt; det begär icke något högre och bättre än Herren, ty något högre finns ej, och dess åtrå är att allt mer lära känna honom och den salighet, som är i honom.

3. *Glädjen i Gud bevisar sig vara den fullkomliga glädjen därigenom, att ingen kan taga den ur det hjärta, som vunnit den.*

a) Världsglädjen är vansklig och förgänglig, likasom den är tom, ty den har sin källa i de ting, som förgås.

b) Glädjen i Gud kan ingen beröfva hjärtat, så länge det förblifver vid Herren, ty lika visst som dess källa är Gud, är den lika litet åtkomlig som Gud själf för de fientliga makter, hvilka vilja tillintetgöra den. (1) Världens hat kan ej döda den, ty huru långt detta kan nå med sina mordskott, Gud hinner det icke. (2) Sorg och nöd kunna ej döda den, ty den är af den timliga vedermödan lika oberoende som af alla andra förgängliga ting.

c) Glädjen i Gud fulländas i evigheten, ty då få de, som öfvervunnit, skåda Gud, sådan han är. (1) Döden beröfvar dem icke Kristus och hans glädje. Tvärtom låta friden och glädjen i

Gud dem icke känna dödens udd. (2) Döden, som gör fullkomligt slut på världslusten och förbyter den i jämmer, gör ock slut på de troendes nöd och förer dem till glädjens fullhet, ty den utgör ingången i Guds rolighet, där ingenting stör glädjen. Uppståndelsens stora dag, som förer till regerandet med Kristus, kommer med den utesägliga glädjen af den högsta ära, den som omtalas i Luk. 12: 37 (jfr Joh. 12: 26 b).

2.

Inl. Rom. 8: 17.

Ämne. Genom lidande med Kristus till härlighet med honom.

1. *Såsom det var Guds råd, att Kristus endast genom lidande skulle ingå i sin härlighet, så kan en människa endast genom delaktigheten af Kristi lidande komma med Kristus i härligheten* (Fil. 3: 10, 11).

a) Genom lidande skulle Kristus ingå i sin härlighet, ty endast så kunde han fulländas till vår salighetshöfding, vorden försoningen för världens synd (Ebr. 2: 10).

b) I följd af synden kan människan visserligen blott såsom lidande genomgå detta lifvet, men endast *lidandet med Kristus* bereder henne för härligheten. (1) Synd har med sig lidande och död såsom sina i hennes väsen grundade följder, hvadan hvarje människa är en lidande och redan från sin födelse döende varelse; hon har dödens frö inom sig, och hvarje steg, hon tar, är ett steg mot döden. (2) Lidandet med Kristus är *a)* ett lidande af synden, då man känner den, såsom han kände den, såsom det förbannade, såsom en vredesutmanande skuld, såsom det vederstyggligaste af allt; lidande af egen och andras synder. (Obs. skillnaden mellan Kristus och oss där vid lag, att Kristus icke hade att lida af någon inneboende synd); *β)* ett lidande af världen för bekännelsens skull till Kristi namn; *γ)* ett lidande i Kristi kraft till seger i den smärtsamma kampen mot synden och i Kristi sinne vid utstående af hat och smälek för bekännelsens skull.

2. *Lidandet med Kristus förutsätter, att man är i Kristus genom tron, men denna tro födes i människan endast under bättringens födslovånda.*

a) I bättringen till Gud erfar man syndens förbannelse och elände, och därunder föder Guds Ande människan på nytt genom tron. (1) Såsom vid Kristi död en död gick öfver hans första lärjungars gamla lif, så erfares i bättringen Kristi döds kraft i en

djup hjärtats förkrosselse, som gör slut på det förra egenrättfärdighetslifvet. (2) I det af bättringens gudliga sorg uppmjukade hjärtat verkar Guds Ande tron, när människan i sitt elände flyr till sin frälsare för att i honom söka sitt allt, förlåtelse, rättfärdighet, lif och frid.

b) Då människan genom tron inträdt i gemenskap med sin frälsare, börjar hon lida med honom. (1) Hon får då att kämpa med allt, som är *mot* Gud och strider mot hennes gemenskap med honom: synd, satan och värld. (2) Denna strid innefattar ett lidande med Kristus i lidandet af den egna synden i den dagliga bättringen, af världens ondska, äfven då den icke direkt vänder sig mot den kristna själf; af satans glödande pilar i anfäktningens stunder.

3. *Lidandet med Kristus föder hos den troende evig härlighet, blott han därunder förblifver i Herren och ser efter de ting, som icke synas.*

a) Lidandet med Kristus i hans efterföljd är det eviga lifvets födslosmärtor. Intet lif kommer till stånd utan smärta, och minst det eviga lifvet. Därföre gå de kristna och utså med *tårar* sin ädla säd.

b) Härligheten födes i och genom lidandet med Kristus, ty därunder delaktiggöres själen af Guds helgelse (Ebr. 12: 10). Den sålunda tillväxande heligheten till likhet med Kristus är härlighet ehuru här fördold, likasom härligheten, sådan den lyser i Guds eviga rike, är uppenbar helighet.

c) Då de troende under lidandet med Kristus blifva vid honom och söka det, som är ofvan, blifva de omsider fulländade, då Herren tar dem till sig, och de få se honom, sådan han är, ty då skola de blifva honom fullkomligt lika (1 Joh. 3: 2).

3.

Ämne. De kristnas utsikter.

1. Sorg förestår dem.

a) De måste införas i en tilltagande likhet med Kristi död. (1) Endast genom erfarenheten af Kristi kors' kraft blir man en kristen. (2) Endast genom en allt djupare delaktighet däraf förblir man en kristen.

b) Denna delaktighet innebär sorg och bedröfvelse. (1) Död går öfver den gamla människan, hvarunder (2) själen ängslas såsom i en födslovända. Det är ju ock ett evighetslif, evighetsmänniskan, som skall födas i hennes hjärta.

2. *Tröst under sorgen skola de icke sakna.*

a) Till sorgen såsom sorg äro de icke kallade; de äro fast-mera kallade till glädje, och sorg måste de endast genomgå för att komma till glädjen. Sorgen varar blott en liten tid.

b) Detta veta de; därför ha de i all sorg ett lefvande hopp och hoppets tröst.

3. *Glädje skall för dem uppväxa ur sorgen.*

a) Sorgen är till för glädjens skull. Den sanna glädjen, den i Gud, kan icke uppkomma i ett syndarehjärta, förrän det blifvit för densamma genom den rensande och fejande sorgen skickliggjordt.

b) Då hjärtat under nådens tuktan blifvit grundligt ödmjukadt inför Gud, skänkes benådningens glädje. Då själen hållit ut med sin frälsare i svåra frestelsestunder, hvarunder han syntes vara för henne såsom död och begravnen, då får hon återse honom, och då förvandlas hennes sorg i glädje.

c) Då människan under hela nådatiden, som ju väsentligen är en sorgetid, en tid af födslovånda för tillkomsten af det eviga lifvet, varit trogen och redligt kämpat den goda kampen, så födes med den fulla delaktiggörelsen af Kristi lif i uppståndelsen den eviga härligheten med dess ovanskliga fröjd.

4.

Ämne. En liten tid

varar

1. *de troendes sorg och strid för att aflösas af evig glädje och ro;*
2. *de gudlösas glädje och ro för att förvandlas i evig jämmer och oro.*

5.

Ämne. Den stora åtskillnaden mellan Guds och världens barn i afseende på sorg och glädje.

Detta både med afseende på

1. *de ämnena, hvaröfver de sörja eller glädja sig;*
2. *de personer, öfver hvilka de sörja eller glädja sig;*
3. *de verkningar, som uppstå ur sorgen och ur glädjen.*

(Fresenius).

Fjärde söndagen efter påsk.

(Cantate).

»I likhet med den föregående söndagens evangelium handlar texten på denna söndag om Kristi gång till Fadern och den däraf föranledda bedröfvelsen hos lärjungarne. Men under det att i den förstnämnda perikopen återseendets glädje efter en kort skilsmässa ställes mot denna sorg, är det här däremot den helige Ande och hans tröstämbete hos de troende äfvensom hans straffämbete med afseende på de otrogna, hvarpå Herren här visar, så att med denna dag förberedelsen till pingsten redan kan sägas börja» (Alt). Af sin introitus: »Cantate Domino canticum novum, alleluja, quia mirabilia fecit Dominus» (Ps. 98: 1, 2) har söndagen sitt gammalkyrkliga namn »cantate». Jesu bortgång till Fadern såsom villkor för Andens sändande å ena sidan och Andens verksamhet i världen å den andra är den idé, som framställes i denna perikop.

Text: Ev. Joh. 16: 5—15.

Perikopen utgör en del af det tal till lärjungarne, hvari Herren skildrar det hat och det motstånd från världens sida, som lärjungarne såsom hans sändebud skulle få röna. Han hade förut icke så omständligt som vid detta tillfälle talat med dem om denna sak, ty så länge han var med dem, åtnjöto de hans vård och skydd, men nu, då han stod i begrepp att lämna dem, behöfde de erhålla full klarhet öfver, hvad som efter hans bortgång väntade dem. Denna uppfyllde dem med en sådan bedröfvelse, att de icke hade någon tanke på dess omätliga betydelse för deras och hela världens

frälsning. Därföre betonar Herren i vårt evangelium denna betydelse särskildt från synpunkten af lärjungarnes behof af Andens gäfv, för hvars meddelande Herrens gång till Fadern var det oeftergifliga villkoret.

Exegetiska anmärkningar. V. 5. *Nūn δὲ ἐπάγω πάλ.* »Nu går jag till den, som har sändt mig, och ingen af eder frågar mig: *Hvart går du?*» Filippus hade dock (kap. 14: 5) frågat därom. Herren menar någonting *utöfver* själfva bortgången, nämligen *betydelsen* af densamma. På den hade lärjungarne icke tänkt. De hade uteslutande fäst sig vid den yttre tilldragelsen, vid skilsmässan såsom sådan, utan att tänka på *målet* för Herrens bortgång. Och dock var det just detta mål, som förlänade Jesu skilsmässa från dem och fran jorden dess evighetsviktiga betydelse. I sin djupa nedslagenhet komma de icke på tanken att härom fråga Herren. Hans ord innebära en mild förebråelse för denna uraktlåtenhet, på samma gång de vilja vända lärjungarnes uppmärksamhet på det hufvudsakliga, hvarom fråga är.

Vv. 6, 7. »Men emedan jag har sagt eder detta, så är» o. s. v. Det öfvermatt af sorg, som fyllde lärjungarnes hjärtan på grund af Jesu tal om sin bortgång, hade hindrat dem från att gifva akt på, hvad Herren i sammanhang med talet om skilsmässan hade antydtt. Därföre kunde de ej skåda hans bortgång i det rätta ljuset. I allmänhet voro ännu, trots allt, hvad Herren sagt för att bibringa dem en renare insikt på beskaffenheten af hans sändning och hans rike, deras djupt rotade fördomar angående Messias orubbade. Därföre var talet om hans bortgång för dem en olöslig gåta, på hvilken de stirrade med en nästan rådlös bestörtning. — »Dock säger jag eder sanningen: det är nyttigt för eder att jag bortgår» o. s. v. Jesu ord innehöllo en stark försäkran: jag (*ἐγὼ*, med tonvikt), i hvars mun intet svek är, säger eder sanningen, då jag försäkrar: det är eder nyttigt, att jag bortgår. Det var just detta, lärjungarne icke kunde fatta. Langt ifrån att inse nyttan af Jesu bortgång, ansågo de den för den största olycka, som kunde träffa dem, såsom de äfvenledes menade, att, öfvergaf Jesus världen, så var ju hoppet

på honom såsom Messias idel bedrägeri, ty hvad blefve det under ett sådant förhållande af hans rike? — Kristi bortgång var nödvändig, för att Anden skulle kunna sändas. Så länge Herren lekamligen var med sina lärjungar, kunde han icke för dem blifva det, han borde blifva, likasom ock deras förhållande till honom icke kunde blifva det rätta. Allt stannade väsentligen vid ett utvärtes. En verklig andlig tillägnelse af Jesus, ett hans ingående i deras hjärtan, kunde icke komma till stånd, förrän han i yttre måtto var dem beröfvad. Då först kunde Anden sändas. Dessutom kunde endast den *förhärligade* Frälsaren sända den helige Ande. Först sedan Jesus gifvit sitt kött för världens lif och fulländat sig själf i lydnad och rättfärdighet, blef hans mänskliga natur det medium, genom hvilket Guds Ande kunde komma till och meddelas människorna. Endast öfver en *försonad* värld kunde Anden utgjutas till hennes lefvandegörelse. Delaktigheten af Anden åter var och är nödvändig. Endast i honom äga vi Kristus såsom vårt ljus och lif, såsom ock endast han kan förklara Kristus för och i våra hjärtan. Utan Guds Ande förblifva vi skilda från Kristus, äfven om vi aldrig så mycket hafva känt honom efter köttet. — *παράκλητος*, eg. en, som tilltalar en annan för att på honom utöfva en bestämmande inverkan» (v. Hofmann; Nebe), har blifvit olika återgifvet. Somliga öfversätta det med »lärare», andra i likhet med vår öfversättning med »hugsvalare» eller tröstare, andra åter med »biträde», hjälpare (advokat, sakförare). Den sistnämnda öfversättningen är tvifvelsutan den mest exakta. Hugsvalare eller tröstare säger för litet. Anden är de troendes biträde och ledare, den, som utför deras salighetssak (från subjektiv synpunkt betraktad); han manar ock godt *i* dem och *för* dem med utesägliga suckar (Rom. 8: 26). I Joh. 14: 16 kallar Herren honom »*ἄλλον παράκλητον*», ett annat biträde, en *annan* hugsvalare. Herren själf är nämligen i första hand de sinas ledare, försvarare och hjälpare (jfr 1 Joh. 2: 1). Så länge han var med sina lärjungar, var han deras *παράκλητος*. Efter sin bortgång sände han Anden i sitt ställe; han skulle vara och han är för de troende, hvad Jesus var

för sina första lärjungar. — I denna vers säges *Jesus* vara den, som sänder Anden; i Joh. 14: 16 säges Fadern gifva honom och i 14: 26, att Fadern sänder honom i Jesu namn. Faderns och Sonens handlande sammanflyter således äfven här till enhet. Sonen gör allt det, han ser Fadern göra (Joh. 5: 19). — Sedan Herren sålunda framställt den nära förbindelsen mellan sin egen bortgång och Andens sändande, öfvergår han att tala om Andens verk med afseende på världen.

V. 8. »Och när han kommer, skall han öfverbevisa» o. s. v. Att den Andens verksamhet, hvarom här är fråga, skall af honom utöfvas genom lärjungarne såsom Jesu vittnen och sändebud, faller väl af sig själf. — *ἐλέγχειν*, öfverbevisa någon på ett sådant sätt, att han känner sig öfvertygad, bunden och tuktd; därpå straffa. — *κόσμον*, världen, här först och främst judarne, sedan världen i allmänhet. Ordet *κόσμος* brukas hos Johannes alltid i ond bemärkelse (jfr 1 Joh. 2: 15, 16 m. fl. st.), eller om mänskligheten såsom fallen och behärskad af ett för Gud främmande, mot honom fientligt väsen. Fråga kan i öfrigt vara, huruvida på detta ställe *κόσμος* är världen, för så vidt hon, trots Andens verksamhet, förblifver i sin ondska, således den sig förstockande världen, eller världen, för så vidt hon delvis låter sig öfverbevisas, således såsom det material, hvaraf Jesus genom sin Andes straffämbete bildar sin församling. Den senare uppfattningen är den vanliga, men medför svårigheter för tydningen af v. 11. Den förra meningen undanrödjer visserligen denna svårighet, men synes knappast vara förenlig med ordet *ἐλέγχειν*, som innefattar en verklig bibringad öfvertygelse. Man bör därför bibehålla den förra, vanliga tolkningen. — *περὶ*, om synd o. s. v. = att hon (världen) är stadd i synd, att Kristus är den rättfärdige, och att världens furste har blifvit frändömd sin makt i världen och hemfallit till evig fördömdelse. Alla tre lederna hänga på det närmaste tillsamman. Hufvudtonen har den mellersta satsen, ty just därför att Kristus är den rättfärdige, är den otrogna världen stadd i synd och satan dömd och utkastad.

V. 9. *περὶ ἁμαρτίας κτλ.* Då det heter, att Anden öfverbevisar världen om synd på grund däraf, att hon icke tror på Jesus, så är det klart, att syndens innersta väsen uppenbarar sig i otron. Detta innefattar, dels att otron själf är synd, ja, alla synders synd, och, för så vidt den ständigt fasthålles, kapitalförbrytelsen, dels att otron ådagalägger, att synden i grunden är fiendskap mot Gud. Ty den, som icke tror, när Kristus i hans nåd och sanning förhålles och tillbjudes honom, och alltså hårdnackadt motstår Faderns dragande till Sonen, han gör detta, emedan han hatar ljuset, vill fortfara i sitt själfviska lif och hatar det kraf på själföfsakelse, som sanningen ställer på honom. På detta sätt blir hans synd uppenbar såom fiendskap mot Gud, och otron blir känd såsom kärnan i all synd, såsom syndakällan och hufvudsynden. Men att otron verkligen är synd, det är tydligt däraf, att Kristus är den i eminent mening rättfärdige, så att förkastandet af honom är = förkastandet af rättfärdigheten och utväljandet af orättfärdigheten. Därföre kan Guds Ande endast därigenom öfverbevisa världen om synd, att han öfverbevisar henne om rättfärdighet.

V. 10. *περὶ δικαιοσύνης κτλ.* Utsagan har afseende på Kristus. Han är genom sin gång till Fadern, särskildt genom sitt förhålligande genom uppståndelsen och himmelfärden, bevisad såsom den fullkomligt rättfärdige. Han har således rätt och världen, som förkastat honom, orätt. Därmed är då sagdt, att all världens rättfärdighet, dygd och kraft är intet. Jesus är allena den rättfärdige och endast genom honom blir en syndare rättfärdig. Men skall världen förstå detta, då måste hon öfverbevisas om, att Kristus gått till Fadern. Beviset därpå ligger i det apostoliska vittnesbördet om Kristi uppståndelse, i hvilket den helige Ande inlägger sin kraft, samt i de kristnas personligheter, deras umgängelse och vandel, som ådagalägger en rättfärdighet och helighet, hvarom världen ingenting vet, som vida öfvergår, hvad hon mäktar i den vägen åstadkomma, och som tydligen hänvisar på en himmelsk kraft såsom sin orsak. — Men är Jesus den rättfärdige och såsom sådan förhärligad

hos Fadern, da har satan mot honom evigt förlorat sin sak. Därföre heter det i

V. 11. *περὶ δὲ κρίσεως κτλ.* Genom Jesu i hans förhärlikande uppenbarade seger är satan dömd, frändömd sitt herravälde i världen och principiellt från henne utkastad. Om denna dom har Anden att öfverbevisa världen, så att hon får känna, dels att hon ingen ursäkt har, om hon förblir under satans välde, efter som hans kraft är bruten, och han icke kan behålla makten öfver någon, som tror på Kristus, dels att hon, världen, själf är tillika med sin furste hemfallen åt fördömsen, om han fasthåller sin otro. — Angående det sätt, hvarpå världen öfverbevisas härom, gäller, hvad som är sagdt vid föregående vers. —

Sedan Herren framställt Andens verksamhet med afseende på världen, öfvergår han att tala om hans verksamhet i de troende, hvarvid v. 12 bildar uppslaget till denna nya framställning och de ff. verserna innehålla, dels hvad Anden har att uträtta i de troende, dels i hvilken relation till Fadern och Sonen denna hans verksamhet står.

V. 12. Lärjungarne kunde i sin d. v. ställning icke bära, tillgodogöra sig, allt, som Jesus hade att uppenbara för dem. Deras andliga kraft var för svag för tyngden af hela sanningen. De hade ju ej styrka att bära det, som Herren talade om sin bortgång, huru mycket mindre skulle de kunna mottaga och rätt fatta andra ännu djupare hemligheter. — Fraga uppstar härvid, om lärjungarne alltid skulle förblifva i okunnighet om dessa hemligheter, och hvilka dessa voro, samt huruvida den sanningens successiva uppenbarelse, som omtalas, sträckte sig utöfver apostlarnes personer, så att kyrkan efter hand skulle höja sig öfver den apostoliska ståndpunkten. På den första frågan lämnar de ff. verserna svar. Hvad åter angår de sanningar, som Herren tills vidare maste undanhålla sina lärjungar, så hafva vi att söka dem i apostlarnes bref, hvilka ju i full klarhet framställa många af de läror, hvilka Herren endast kunnat antyda. Så t. ex. lärorna om försoningens väsen, om Guds vägar med Israel och hedningarne om utkorelsen och nådavalet, om lagens betydelse i frälsningseko-

nomien m. m. Och lika visst som all muntlig tradition är osäker, lika visst kan icke denna tradition, såsom Rom förefgifver, vara bäraren af fortsatta uppenbarelsen. Endast den djupare och renare uppfattningen af det apostoliska ordet kan kyrkan tillägna sig; något i sig nytt meddelas henne icke.

V. 13. *Πνεῦμα τῆς ἀληθείας*, sanningens Ande: den h. Ande, som såsom Guds Ande *är* sanningen och äger sanningen. Han, som uttrannsakat Guds djupheter och vet allt (1 Kor. 2: 10), han skall leda eder till och i hela sanningen; han skall avslöja den för eder, han skall fortbygga på den af mig lagda grunden och lära eder det, som jag för eder svaghets skull icke har kunnat säga eder. — *Grunden* därtill, att Anden verkligen skall uppenbara endast sanning, och att hans ledning sålunda är pålitlig och säker, är den, att han icke skall tala af sig själf (= något godtyckligt) utan endast det, som han hör hos och af Gud, hvars väsen han uttrannsakat. Det är således *Guds* tankar, *Guds* hemligheter, han uppenbarar, och det äfven med afseende på det, som *skall* ske, d. ä. utvecklingen och fullbordandet af Guds råd ända till fulländningen. Profetia.

Vv. 14, 15. »Han skall förhärliga mig». Ledandet i sanningen är ett förhärligande af Jesus, ty han är sanningen; i honom ligga alla visdomens och förståndets skatter (Kol. 2: 3), och att känna honom, det är att känna och lefva i sanningen. Af hans fullhet tar Anden och förkunnar för de troende. Hans uppenbarelse har således Jesus till föremål, och han undervisar endast om det, som är i Jesus. Detta innebär undervisning om det ord, Herren nedlagt i sina lärjungars hjärtan, och som där ligger oförstådt och ofruktbart till dess Anden uppenbarar dess innehåll och mening. Härmed är allt svärmeri afvisadt: inga nya uppenbarelsen kunna komma ifråga. Endast hvad Kristus har lärt, är föremål för Andens undervisning. — Emellertid synes detta strida mot Herrens ord i v. 13, där det ju heter, att allt, hvad Anden förnam hos Gud, i gudomsrådet, skulle han förkunna. Men det är likväl just detta, som Herren i v. 14 säger, ty (v. 15) allt, hvad Fadern har, det tillhör Jesus. Fadern och Sonen

äro till väsendet ett. Därföre finns intet hos Fadern, som icke också finns hos Sonen. Faderns ljus och lif är i Sonen såsom hans härlighets sken (Ebr. 1: 1—3), och af honom utgår Anden såsom från Fadern. Han är därför Andens herre (2 Kor. 3: 17); i honom bor Guds hela fullhet. Därföre är det ingen motsägelse, då Herren å ena sidan säger, att Anden talar det, som han ser och hör hos Gud, och å andra sidan, att han endast har att förhärlika Sonen och att förkunna det, som han hämtar ur Sonens fullhet.

Vid den *homiletiska behandlingen* af vår text erbjuder sig såsom det hufvudsakliga temat: *Den stora och saliga frukten af Jesu bortgång till Fadern är den helige Ande i hans straff- och läroämbete, åsyftande att i världen och hos de troende förhärlika Jesus.*

Homiletiska vinkar. V. 5. Kristi gång till Fadern var en gång till härligheten. Men huru svår var icke denna väg för Herren! Den förde genom det bittraste lidande och den smädefullaste död. Herren tvekade ej att utvälja denna väg, viss som han var, att den var *hans* väg, och att det var endast på den, han kunde gå till honom, som var hans allt: Fadern. — Vilja vi med honom komma till härligheten, så måste vi ock finna oss vid vägen dit. Den sanna kristendomen, som ju ingenting annat är än Kristi efterföljelse, är en stadig vandring till det himmelska hemmet. Vi böra alltid förhålla oss detta höga mål; vägen skall da icke blifva oss för lång eller för tung. Hoppet ger glädje och frimodighet. Lefver det fullt och kraftigt i vara hjärtan, så blir hvarje börda, om icke alltid lätt, så dock åtminstone dräglig. — »Till den, som har sändt mig». Ett ord af djup betydelse. Såsom Fadern var Kristi mål, så var han ock hans utgångspunkt. Emellan bägge ligger Kristi verk på jorden, och det förer honom tillbaka till utgångspunkten, men nu såsom den frälsare, som tar en värld med sig. Hans sändning var ankomsten af ljus och lif till den mörka och döda världen. Hans bortgång var ej ett bortförande af detta ljus och lif från världen igen utan villkoret för dess verkliga och väsentliga inplanterande i världen. — De troende och särskildt troende lärare äro sända af Gud till världen att genom sina vittnesbörd draga människorna till ljuset. Det är under afläggande af detta vittnesbörd, de gå mot målet, för hvilket

de skickliggöras, i samma mån de låta sig göras till salt och ljus i världen.

V. 6. Lärjungarne voro bedröfvade öfver Herrens bortgång, därför att de ej förstodo den. De sågo blott på det yttre och närmast liggande, och så kunde de ej komma till den glädje, som den rätta insikten på Herrens väg skulle ha meddelat dem. — Huru ofta gräma vi oss icke öfver det, som borde vara vårt glädjeämne! Guds vägar och domar utföras icke utan mycket ve för köttet. Inför dem stå vi ofta alldeles handfallna af bestörtning och sorg, alldeles som om undergången icke blott för oss utan ock för Guds rike vore oundviklig. Då Herren nedbryter det gamla, vid hvilket vi vant oss, så vilja vi gärna tro, att hans sak därigenom skall störtas. Dock sker motsatsen. Till målet, Guds rikets seger, leda alla Herrens vägar och domar med osviklig säkerhet. Vi skola blott *tro*; då kunna vi vara vid godt mod vid alla skickelser. Att vi ej så genast förstå deras mening, gör ingenting till saken i och för sig. Dock, i samma mån vi lära oss rätt förstå Guds regering, slippa vi en mängd frestelser och misstag och kunna i stället glädjas och taga vissa steg. Därföre böra vi söka ljus. Och det gifves i samma mån, vi behöfva det, om vi blott äro ödmjuka nog att lära af Gud, d. ä. afstå från alla egna, köttsliga tycken, meningar och förhoppningar.

V. 7. »Eder är nyttigt, att jag bortgår». Då lärjungarne för idel bedröfvelses skull icke ha besinning nog att fråga Herren om betydelsen af hans bortgång, så förekommer dem Herren. Det var nämligen *nödvändigt* för lärjungarne, att de i afseende på denna sak finge åtminstone *något* ljus. En sådan för vårt bevarande nödvändig insikt gifver Herren, äfven om vi ej förstå att bedja därom. Äro vi blott redliga lärjungar, så har Herren mycket tålmod med oss och leder oss med sina ögon. — Huru litet förstå vi människor dock vår verkliga nytta. Det för oss välsignelserika sky vi ofta, emedan det smakar bittert, men efter det söta och angenäma trakta vi med ifver, ehuru det mången gång är idel gift. Låtom oss flitigt öfva oss att bedja den tredje bönen i Fader vår. — Den helige Ande är de troendes hjälpare, deras ledare och hugsvalare. De äro då icke ensamma. De ha den Ande, genom hvilken de kunna känna det, som blifvit dem skänkt af Gud, och han hjälper dem bedja, drifver och regerar dem, tuktar och tröstar, varnar och uppmuntrar, alltefter som de behöfva det. Men skall han kunna leda oss rätt, så böra vi noga lyssna till hans undervisning. Och för att förstå, hvad

han lärer, för att förnimma hans tal, fordras öra för hans röst, förmåga att urskilja den från de många falska rösterna, som så väl förstå att härma Andens stämma. Hvilket fördärflikt svärmeri har icke gång på gång uppkommit genom förväxlingen af egenviljans och det andliga högmodets hviskningar med Andens himmelska tal! Den sanna enfalden bevarar från denna fara, likasom för alla andra försät. Andens verk går ut på att förhärliga Kristus; detta innebär, att det går ut på att förödmjuka oss, krossa vår stolthet och grusa vår högfärd. Du kan därför vara säker på att hvarje röst, som smickrar dig, är rösten af en fiende, äfven om den skulle aldrig så väl förstå att härma de andliga tonfallen. Helt annat än smickret är Andens tröst och uppmuntran, ty han uppmuntrar med din Guds och frälsares trohet och kärlek, och detta är i sanning icke någon föda för din gamla människa, som litet frågar efter, hvad Herren är och gör, men mycket efter, hvad du själf är och verkar.

V. 8. »Han skall öfverbevisa världen». Ingen annan än Herrens Ande kan detta. Hans öfverbevisning meddelas icke efter den världsliga vishetens regler utan i kraft, beror icke på förståndsslut utan på sanningens egenskap och förmåga att inför människornas samveten häfda sig själf. Världen har ofta försökt och äfven trott sig ha lyckats att med förståndsskäl och resonnemanger bevisa kristendomens ohållbarhet, och dock, kristendomen har stått och står, samt bevisar sig själf kraftigare än någonsin, så att världen må väl bli rent af förtviflad, att hon icke kommer någon väg med kristendomen. Men orsaken är den, att kristendomen lika litet är åtkomlig för, som den kan bevisas med skäl och grunder, som falla inom det diskursiva tänkandets område; den har och medför Anden, som i alla själar, som äro af sanningen, vinner seger för Kristus. Och världen förstår icke Anden och kan icke undfå honom, ty hon älskar mörkret. Och så står hon radlös inför kristendomen, icke vetande, hvad hon skall taga sig till med den. Hans hemlighetsfulla makt ligger långt öfver allt hennes begripande.

V. 9. Om synd öfverbevisar Guds Ande världen, ty hon tror icke på Kristus. Otron är således synden företrädesvis. Den förkastar sanningen, förskjuter Guds kärlek och föraktar hans nåd. Den vänder hjärtat icke blott från utan emot Gud. Den fullgångna otron hatar ljuset, flyr det och reser sig upp mot Gud. Den är ett alldeles direkt försyndande mot Guds person och därför själens grundskada. — Endast Anden kan öfverbevisa världen om otrossynden såsom synd.

Världen känner icke till någon annan synd än den, som framträder i grofva laster och brott. För hjärtats köttslighet, dess hemliga hat till Gud är hon däremot blind. I förkastandet af Jesus Kristus, den personliga sanningen och nåden, rättfärdigheten och kärleken uppenbarar världen arten af sin synd. Och sålunda blir den känd och dömd såsom gudsfiendlighet. — Den otrogne förblir i sina synder. Guds förlåtelse söker han icke och kan icke vinna. Satans bojor kan han icke afkasta. Så går han med döden inom sig till döden. Han har ej velat blifva rätteligen fri; därför blir han en träl i all evighet. Och om det är något, som är klart, så är det väl det, att i samma mån Guds son föraktas och hans evangelium försmås, härskar synd och orättfärdighet. Där Kristus däremot i sanning mottages och hans Ande får regera en människa, där inträder rättfärdighet, och goda frukter vittna om trädets goda art. Genom uppenbarelsen af Kristi kraft i de troende blir världen öfverbevisad om synd, därom, att hon syndar, da hon icke tror på Kristus.

V. 10. Kristus är den rättfärdige. Hans härliggörelse är beviset därpå. Och att han lefver i evig lifskraft, därpå är hans Andes verk i och genom församlingen ett ovederläggligt bevis. Endast en lefvande och i härligheten upphöjd frälsare har kunnat och kan göra det, som hans namn uträttat och fortfarande uträttar på jorden. Så har Gud gifvit och gifver fortfarande Kristus rätt, och i sin fiendskap mot honom får världen evigt orätt. — Kristi rättfärdighet dömer dig af med all din egen rättfärdighet. Men på samma gång förehåller den dig vägen till sann rättfärdighet. När du mottager kärlek till sanningen och låter Anden så för dig förklara Kristus, att du i honom ser den, som har fullkomnat allt, då förstår du, huru du i honom har allt, det du behöver, huru förlåtelse och rening, rättfärdighet och lif finns hos honom, och det just för *dig*, orättfärdige, skuldbelastade, orena och döda syndare.

V. 11. »Världens furste är ju dömd, Och hans kraft är tömd. Ett ord kan honom fälla», dessa Luthers ord äro en god kommentar till denna vers. Vakta dig för att genom att förblifva i synden göra gemensam sak med världsfursten! Lika visst som Kristus krossat hans makt, är synden dömd och med den hvar och en, som ej vill låta sig uttaga från dess väldighet. All strid mot Kristus och hans rike uträttar endast det, att den drager ohjälpligt fördärf öfver de stridande. — Men vet ock, att lika visst som satan förlorat sin sak mot Kristus, lika visst blir den frigjord från hans välde,

om du tror på den himmelska segerfursten. Sök då icke själf att bryta dina bojor; de blifva därigenom blott tyngre och mera tryckande. Tag emot den frihet, till hvilken Guds son har gjort dig fri! Lämna dig utan förbehall åt honom! Då du det gör, försättes du i barnskap hos Gud med dess härliga frihet, och du skall erhålla kraft att segra öfver all den onde fiendens makt, låt vara, att du för ingen del slipper striden och dess möda.

V. 12. Kristus är den rätta uppfostraren. Han meddelar icke mer, än hans lärjungar tåla vid och kunna göra sig till nytta, men detta meddelar han dem också. I hans skola lär man icke utanlexor. Allt går ut på sanning och verklighet. En grundlig kunskap i läran har sitt stora värde, men när den efter bokstafven skriftlärde vaknar upp till erfarenhet af sitt syndafördärf och det för honom gäller att kämpa sig fram till den tro, som förenar hjärtat med Kristus, då visar det sig, att den enfaldigaste människa, som erfärit Kristi kraft till sann omvändelse, har mycket större förstånd på Guds rike än han, och att han icke har så lätt att till sin själs frälsning tillgodogöra sig sitt teologiska vetande. Lätt nog kan man bära teologien såsom teori, men att bära den såsom en verklig lefvande Guds kunskap, tillägna sig dess innehåll till personlig egendom, lif och öfning, det går ej så lätt. Ja, icke utan afsikt talar Jesus om att *bära* hans ord, bära sanningen. Den är tung, och endast genom en smaningom vunnen öfning får man styrka att bära den. Man talar om att bära en sorg, ja, att bära en glädje — och nog fordras äfven härtill kraft, understundom stor kraft —, men den, som kan bära sanningen, han kan ock bära allt annat, ty sanningen har evighetens tyngdkraft och fordrar en motsvarande andens bärkraft. — Vill du på ett fruktbärande sätt undervisa andra till Guds rike, så lär af din frälsare att rätta undervisningen efter lärjungens förmåga att bära, att taga emot och med sig assimilera sanningen.

Vv. 13—15. Sanningens Ande ledde apostlarne till hela sanningen. Utöfver dem hinner ingen, men alla ha vi att lära af dem. Att tillägna oss deras ord, hvilket ju i deras skrifter, hvad allt hufvudsakligt angår, kommit till oss, det vare vårt allvarliga bemödande. »Den, som hör eder, han hör mig», har Herren om dem betygat. I samma man vi tillväxa i kännedomen om det apostoliska ordet, lefva oss in däri, så att det blir sammanmängdt med tron i vara hjärtan, tillväxa vi i hela sanningen. — Att förhärliga Jesus är Andens verk. Allt, hvad som gör honom stor, dyr och omistlig

för oss, är af Guds Ande. Och i samma mån vi i lydnad för den insedda sanningen följa Kristus efter, blifva vi i stånd att skåda hans härlighet. — Guds Andes förhärlikande af Kristus innefattar alltid en maning att både i tron och genom vittnesbörd om honom i ord och gärningar lofva och prisa honom. — Att ha Kristus är att hafva Gud, ty allt det, Fadern har, det har Sonen. Guds Ande kan och vill uppenbara Gud endast genom uppenbarandet af Kristus. Att icke låta honom vara kärnan och stjärnan i predikan, likasom han är det i den heliga skrift, det är gudlöst, ty Gud är och gör sig känd i nåd och sanning, endast där Kristus är.

Predikoutkast.

1.

Änne. Den helige Andes straffämbete.

1. *Att han öfverbevisar världen om synd: att det är hennes synd, att hon icke tror på Kristus och just därigenom förblir i sitt naturfördärf, hvars fiendskap mot Gud både framträder i och förökas genom förkastandet af Kristus.*
2. *Att han öfverbevisar världen om rättfärdighet: att Kristus är förklarad rättfärdig, därigenom att han gått till Fadern genom det lidande och den död, hvarigenom världen ville stämpla honom såsom orättfärdig.*
3. *Att han öfverbevisar världen om dom: att denna världens furste i kraft af Jesu gång till Fadern är dömd, hvadan ock världen är dömd, för så vidt hon förblir under mörkrets våldighet, men ock att ingenting annat än hennes egen vilja hindrar henne att blifva fri från denna våldighet.*

2.

Änne. Den helige Ande såsom den förhärlikade Frälsarens välsignade gåfva till sina lärjungar.

1. *Den helige Ande såsom gåfva kunde icke meddelas människorna, förrän Jesus ingått i sin härlighet (vv. 5—7; jfr Joh. 7: 39).*

a) Utan Jesu gång till Fadern genom lidande och död, uppståndelse och himmelsfärd ingen försoning för synden.

b) Utan försoning ingen gemenskap mellan Gud och människan.

c) Utan en grundlagd gemenskap mellan Gud och människan ingen delaktighet af den helige Ande.

2. *Den helige Ande är Jesu välsignade gåfva till hans trogna.*

a) Världen kan icke undfå honom, ty hon ser och känner honom icke, men låta straffa sig af honom, det kan hon, och Guds Ande vill straffa eller öfverbevisa världen (1) om synd, i all synnerhet om otrossynden, i det han öfverbevisar världen därom, att eftersom Jesus gått till Fadern, så är den otro, hvarmed hon förskjuter honom. fördömlig synd, alla synders synd (Joh. 3: 36); (2) om rättfärdighet, i det han öfverbevisar världen därom, att Jesus, såsom den där gått till Fadern, är den rättfärdige, ja, Herren vår rättfärdighet, så att den, som vill behålla sin egen rättfärdighet, blir i afsaknad af rättfärdighet för Gud, och den, som söker sin rättfärdighet i Jesus, blir inför Gud rättfärdiggjord; (3) om dom eller därom, att denna världens furste genom Jesu gång till Fadern blifvit dömd från sitt herravälde i världen, har blifvit besegrad och utkastad, så att ingen ursäkt finns för dem, som förblifva i sina synder.

b) Den, som låter Anden öfverbevisa sig om synd, om rättfärdighet och om dom, blir uttagen från världen, undfår Andens gåfva och försättes i Guds rike. (1) Den, som gifver Herren rätt i hans dom, undfår barmhärtighet till syndernas förlåtelse, då han flyr till nåden. (2) Guds Ande, hvars förekommande nåd bevekt honom att fly till Kristus, ingår i hans hjärta genom tron och tar där i sin boning. (3) I Andens gåfva ha de troende förstlingen af och panten på barnskapet och det eviga lifvet. Han är Guds insegl i dem.

3. *Den helige Ande leder de troende till hela sanningen, lärande dem allt mer känna all härlighet, både Faderns och Kristi (vv. 13, 14; Kol. 2: 2).*

a) Oändligt mycket har Herren att uppenbara för sina lärjungar. men de kunna icke på en gång mottaga allt. Därföre ledas de endast småningom af Guds Ande in i sanningens hela innehåll.

b) I samma mån de troende lydaktigt lämna sig åt Andens ledning, lära de förstå sanningen. (1) Den helige Ande leder dem med sanningen, den rena, hälsosamma läran, in i sanningen, i sannin-

gens väsen och kraft. (2) De låta sig leda, då de, i det de låta ordets hälsosamma lära vara sin själs spis, uppriktigt hängifva sig åt ordets ljus och lyda Guds Andes maningar. (3) I samma mån de lyda, förstå de sanningen och tillväxa i Guds och vår Herre Jesu Kristi kunskap (Kol. 1: 9, 10).

c) Så lära de allt bättre förstå Guds, Jesu Kristi Faders, härlighet, d. ä. återlösningens i Kristus härlighet. Och såsom härunder Kristus blir alltmera prisad *i* och *för* dem, så blir han ock prisad *genom* dem, då de i sina helgade personer äro lefvande bref och vittnesbörd om Kristi härlighet. På detta sätt kan världen komma att förstå, att förkastandet af Kristus är hufvudsynden, att Jesu rättfärdighet är den enda hjälpen, och att satan icke skall kunna kvarhålla den i syndens trældom, som öfverlämnar sig åt Herren.

3.

Ämne. **Den helige Andes verk** (variation till föregående utkast)

I. i världen,

II. i de troende.

I.

1. *Han öfverbevisar världen om synd, nämligen därom, att otron på Kristus är synd.*

a) Samvetet kan bestraffa för vanliga synder och brott,

b) men att förkastandet af Jesus är synd, därom kan endast Guds Ande öfverbevisa. (1) Jesus är sanningen, heligheten, kärleken, lifvet = det fullkomliga goda. (2) Att förkasta honom är att förkasta Gud själf, hans nåd och sanning, rättfärdighet och lif. (3) Därföre är otron hufvudsynden, alla synders moder, likasom å andra sidan synden utlöper och vinner mognad i otron på Kristus. (4) Om otron såsom synd kan endast Guds Ande öfverbevisa, ty af naturen förstår icke människan, att förkastandet af Kristus är synd.

c) Den helige Ande öfverbevisar världen om synd genom sina vittnen, hvilka betyga att Jesus gått till Fadern: (1) genom apostlarnes vittnesbörd om Jesu uppståndelse; (2) genom Guds ords tjänares vittnesbörd om Jesu frälsarehärlighet; (3) genom hela den troende församlingens vittnesbörd, som genom sin blotta tillvaro och ännu mer genom sin helighet vittnar, att Jesus gått till Fadern = är af Gud förhärligad, och att således den syndar till döds, som icke tror på hans namn.

2. — *om rättfärdighet.*

a) Världen och Kristus: en af dem är rättfärdig och den andre orättfärdig; antingen har världen rätt, då den korsfäste och då den fortfarande förkastar Kristus, eller har Kristus rätt, och då var korsfästelsen en gräslig missgärning, och otron är fördömlig synd.

b) Genom sin gång till Fadern är Jesus bevisad såsom den rättfärdige, och världen, som förkastat honom, är bevisad vara den orättfärdige.

c) Guds Ande öfverbevisar om denna Jesu rättfärdighet, på en gång nedslående all mänsklig egenrättfärdighet och upprättande den botfärdige genom trösten därpå, att Jesus är i sin rättfärdighet gjord till rättfärdighet för syndare.

3. — *om dom;*

a) att denna världens furste är dömd, fördömd;

b) frändömd all makt i världen;

c) att de äro med honom fördömda, som förhärda sig i fiendskap mot Kristi kors; att alla onskans verk och åtgöranden äro bestämda att evigt misslyckas; att satans rike icke skall kunna kvarhålla en enda människa, som vill varda fri och söker friheten i Kristus.

II.

1. *Han leder de troende till hela sanningen.*

a) Icke allt på en gång kan Herren uppenbara för sina lärjungar, ty de ha ej förmåga att genast fatta allt. Bokstafven kunna de nog lära sig, men saken och väsendet, som bokstafven betecknar, förstås endast i samma mån, det på lifvets väg tillägnas.

b) Efter hand och i mån af troget användande af det insedda, förer Guds Ande de troende allt längre in i sanningens helgedom.

c) Hans ledning är pålitlig, ty då han talar, talar han icke af sig själf o. s. v. (v. 13), och hvad han uppenbarar, det är oss meddeladt i det apostoliska ordet. Hans verksamhet går *numera* ut på att föra de troende till allt djupare och allsidigare insikt i detta ord.

2. *Detta ledande till hela sanningen innefattar och har till syftemål Jesu förhärlikande (v. 14),*

a) i det Guds Ande tager af Jesu fullhet;

b) i det att följden af Andens verk i de troende blir, att Kristus i allt renare mening blir *allt* för de troende.

4.

Ämne. **Hvad få vi lära i den helige Andes skola?**

1. *Att Jesus Kristus har gått till Fadern och är Herren, som vi tillhöra.*
2. *Att förkasta Kristus är den största synd.*
3. *Att icke äga Kristus är det största elände.*
4. *Att hafva Kristus är rättfärdighet, frid och ewigt lif.*

5.

Ämne. **En sorg, som går utöfver alla gränser;**

1. *som hindrar oss att fråga Herren om hans väg;*
2. *som hindrar oss att mottaga Guds helige Andes verk;*
3. *som hindrar oss att göra det, som är oss befaldt.*

(Ur Brandts Homil. Hülfsbuch).

Bönsöndag.

(Rogate).

Denna söndags gammalkyrkliga namn, Rogate, är icke hämtadt ur dess introitus (Vocem jucunditatis annuntiate et audiatur, alleluja; annuntiate usque ad externum terræ: liberavit dominus populum suum, alleluja, alleluja»), utan af perikopens innehåll. Detta rör sig omkring bönen i Jesu namn, och såsom däraf namnet Rogate, så ock det lika vanliga och hos oss det mera förekommande namnet bönsöndag. Detta namn fick dagen äfven därför, att den inledde den s. k. bön- eller korsveckan, under hvilken man under medeltiden dagligen brukade anställa bönprocessioner öfver fälten för att öfver dem nedkalla Guds välsignelse. Med rätta har ock denna söndag fått sin plats här, ty hela tiden mellan påskan och pingsten är en tid af förbidan och väntan på Andens utgjutelse, en gåfva, som sasom alla andra andliga gåfvor måste sökas med bön. Men bönen särskildt i Jesu namn är en verkan af Guds Ande och förutsätter hans undfaende. Att *församlingen endast bedjande kan undfå Anden för att kunna bedja i Jesu namn*, synes vara den idé, bönsöndagen i kyrkoåret representerar.

Text: Ev. Joh. 16: 23—33.

Perikopen utgör en omedelbar fortsättning af ev. på 3 sönd. efter påsk. Den första satsen i v. 23 är utesluten.

Exegetiska anmärkningar. V. 23. Ἀμὴν, ἀμὴν καὶ. Såsom alltid efter det dubbla amen ha vi att vänta en utsaga af största vikt, på samma gång som dess sanning och full-

komliga tillförlitlighet därmed betonas. Det är kraften af bönen i Jesu namn, som framhålles: *allt*, hvarom vi i det namnet bedja, skall vederfaras oss. Bönen i Jesu namn = att bedja å Jesu vägnar, såsom af honom befullmäktigad och sänd. Detta innefattar: 1:o) att man har Herrens fullmakt = hans löfte; 2:o) att man handlar, beder såsom Jesus själf = i hans anda; 3:o) att man i sin bön stöder sig på Jesus allena. Detta kan endast den, hvilken står i en sådan gemenskap med Herren, att därvidlag kunna tillämpas Jesu ord i Joh. 17: 10: »Allt mitt är ditt, och ditt är mitt.» Hvarje bön i Jesu namn är således ett Herrens eget bedjande i och ur de sinas hjärtan; det är den rätta andebönen, bönen i det nytestamentliga barnskapets anda. Det stora löftet — »*allt*, hvad I bedjen Fadern i mitt namn, skall han gifva eder» — får icke inskränkas; man får bokstafligen allt, hvarom man i Jesu namn beder. Ty lika visst som Fadern *alltid* hörer Sonen, lika visst höres ock den bön, som väsentligen ingenting annat är än Jesu egen bön. Att det är omöjligt att i Jesu namn bedja om något annat än det, som är sannskyldigt godt, är själfklart. (Jfr Luk. 11: 13; Matt. 7: 11). Det andliga goda, himmelriket och dess skatter, är till sin natur sådant, att man alltid kan bedja därom i Jesu namn. Däremot kunna allehanda lekamliga ting äfvensom särskilda andliga gåfvor icke alltid göras till föremål för en bön i detta namn. Guds Ande, bönens ande, låter dock den troende icke vara i ovisshet, huruvida han kan bedja om något sådant i sin frälsares namn och således vara viss om bönhörelse.

V. 24. Lärjungarne hade dittills icke bedit i Jesu namn. De hade endast på ett mycket ofullkomligt sätt fattat Kristus och inträdt i gemenskap med honom. De hade hufvudsakligen stått på gammaltestamentlig ståndpunkt, ehuru denna visserligen börjat lämna rum för den högre nytestamentliga. Att de emellertid ännu voro långt ifrån den egentliga delaktigheten af Kristi ande, visar icke blott deras oförstånd utan ännu mer deras korsskygghet, deras flykt vid Jesu fångslande och deras rådlöshet vid hans död. Först när de hade und-

fått pingstgafvan, blefvo de i egentlig mening nya människor och kunde bedja i Jesu namn. — Man har tvistat om, huruvida *ἐν* hänför sig till *αἰτεῖν* eller till *λήψεσθαι*. I förra fallet skulle meningen blifva: bedjen, på det att genom denna bön (i mitt namn) edert hjärta måtte frigöras från hvarje tyngd och I blifven upplyfta inom den fullkomliga glädjens område. I senare fallet blir bönhörelsen, undfåendet, orsaken till glädjen. Det rättaste torde vara att förena bägge meningarna: både bönen i och för sig och undfåendet, som ju i viss mening sammanfalla, bilda källan till glädjen. — Vid slutet af sitt tal kastar Frälsaren blicken både tillbaka och framåt och antyder den skillnad i hans sätt att meddela lärjungarne sitt rikes hemligheter, som skulle inträda efter hans uppståndelse och ännu mera efter Andens utgjutelse, mot det, som han hittills användt.

V. 25. *παροιμία* = ordspråk, gata, gätligt och bildligt tal, som framställer sanningen mer eller mindre beslöjad. Sadan karaktär hade Herrens tal särskildt under hans sista samvaro med lärjungarne haft. De hade också i själfva verket icke mer än anat betydelsen af Herrens ord. Han hade likväl därmed nedlagt rika och växtkraftiga sanningsfrön i deras hjärtan, och snart skulle hans ord framstä för dem i full klarhet och i deras hela djup. — Motsatsen till talet *ἐν παροιμίαις* är talet *ἐν παρρησίᾳ*, öppet, oförstäldt, utan någon dunkelhet (eg. med frimodighet). Efter sitt förhärliande skulle Jesus i full klarhet (näml. genom Anden) för lärjungarne uppenbara det, som han hittills i dunkla bilder för dem framställt. Så länge han var i sin förnedringsgestalt, hade ock det direkta, obeslöjade talet om hans härlighet icke varit lämpligt; det hade inneburit en allt för skärande kontrast mot hans tjänareskepelse. Men då han gått till Fadern och inträdt i härlighetens stånd, var tiden inne för honom att låta lärjungarne skada hans härlighet med upptäckt ansikte. I det ljus, som utgick från den förhärliade Frälsaren, förstodo de allt, hvad han på ett gätligt sätt förut talat till dem, och sålunda sågo och blefvo de ljus i hans ljus.

Vv. 26, 27. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, »på den dagen», den i den föreg. versen omtalade tiden; då näml. Herren skulle sända lärjungarne Anden. Då genom honom gemenskapen med Jesus blef fullständig, så kunde de ock bedja i Jesu namn. I samma mån denna förening blef innerlig, kom ock deras bön och Herrens att sammanfalla: det blef *ett* bedjande. Herren behöfde då icke låta sin bön medlande träda mellan lärjungarne och Gud, ty i den innerliga gemenskapen med honom i tro och kärlek eller befunna i honom voro de inför Gud välbehagliga. Att detta icke utesluter, att lärjungarne såsom syndare och felaktiga alltid behöfva bäras af Herrens förbön, behöfver väl knappast sägas. Träffande säger härom Godet: »Sålänge Jesu lärjungar förblifva i gemenskapen (pingstgemenskapen) med Herren, behöfver han icke bedja för dem: de hafva icke behof af hans förbön (Rom. 8: 34; Ebr. 7: 25). Men så snart de synda, behöfva de en försvarare hos Fadern, som är rättfärdig (1 Joh. 2: 1, 2). Uttrycket: »Jag säger eder icke, att jag skall bedja för eder lämpar sig förträffligt för detta tillstånd. Han lofvar icke, att han skall bedja för dem, ty så länge de äro i ett normalt tillstånd, hafva de icke behof däraf; han beder då *genom* dem, icke *för* dem. Men han säger icke heller, att han icke skall bedja för dem, ty de torde ännu kunna behöfva hans förbön, om någon skiljemur uppstår mellan honom och dem.

V. 28. I de ord, som bilda innehållet af denna vers, sammanfattar Herren allt, hvad han i det föregående sagt. Jesus har utgått af Fadern; Fadern är hans eviga ursprung; hos honom har han varit af evighet. I tidens fullbordan kom han genom sitt människoblivande i världen. Efter utförandet af det honom öfverlämnade frälsningsverket öfvergaf han världen genom döden och den därpå följande uppståndelsen och himmelsfärden samt återgick till honom, från hvilken han utgått. Hvad lärjungarne nyss icke kunde begripa, var det, att Jesus skulle lämna världen, hvarest han dock, enligt deras tanke, skulle upprätta sitt rike. De gjorde sig icke heller någon klar föreställning om målet för hans bortgång. Herrens ord gifver dem nu klarhet i afseende

härpå. Är Jesus af evighet hos Fadern, så kan hans vistelse i världen endast vara en genomgång. Han kan icke annat än gå tillbaka till Fadern, hvilken han tillhör. »Himmelsfärden finner sin förklaring af människoblifvandet, och hans gudomliga framtid hämtar sitt ljus från hans gudomliga för-tid». (Godet). Också tro sig lärjungarne nu ha förstått honom. Det är, som om ett ljus plötsligt uppgått för dem. Därföre säga de:

Vv. 29, 30. »Se, nu talar du öppet och säger inga för-täckta ord. Nu veta vi o. s. v. Tvifvelsutan måste dessa ord fattas i sammanhang med v. 19, men icke så, att lärjungarne i den omständigheten, att Jesus förekom deras fråga, ser ett bevis på hans allvetenhet, utan detta bevis finna de i hela hans tal, som innebär det ena svaret efter det andra på deras hjärtans oroliga, knappt klart tänkta frågor. Jesu ord i v. 28 synas dem innehålla lösningen af alla gåtor, och därför utbrista de i sin glada bekännelse. — Lärjungarne trodde äntligen, att Jesus var utgången af Gud. Detta synes icke vara mycken frukt af tre års undervisning, men utom det, att det var en kunskap, som verkligt i dem framföddes, på inre organisk väg kommit till stånd och således var värd mycket mera än den mest omfattande bokstafslärdom, så ligger i den sanningen, att Jesus är utgången af Gud, i själfva verket lösningen af hans persons mysterium och i allmänhet af allt det, som för hans första lärjungar måste synas gåtlikt. De förstodo visserligen icke, huru oändligt mycket det ligger däri, att Jesus är utgången af Gud, men sedan denna sanning blifvit visshet i dem, så kunde Herren tryggt lämna åt Anden att förklara dess innehåll. Prologen till Johannes' ev. är bland annat frukten af den insikt, som genom Andens upplysning gafs Johannes i den sanning, lärjungarne här med så mycken glädje bekänna.

Vv. 31—33. Orden i v. 31, »*Ἰδοὺ πιστεύετε*», fattas af de fleste, och bland dem vår nya öfvers., såsom fråga, sa att Herren därmed skolat ha sagt, att med deras tro var det icke mycket bevändt. Denna uppfattning synes likväl vara oförenlig med orden i Joh. 17: 8, där Herren uttryckligen

säger: Nu hafva de förstått, att jag är utgången från dig, och trott, att du har sändt mig. Herren bekräftar fastmera lärjungarnes försäkran: de trodde verkligen. Att deras tro dock ej var så fast rotad och så klar, att den kunde bevara dem och göra dem vissa och starka i det stundande profvets svåra stund, det framgår både af f. vers och af deras handlingssätt redan samma natt. Lärjungarne skulle förskingras och blifva såsom får utan herde (Matt. 26: 31; Mk. 14: 27). Lärjungakretsen skulle vid Herrens bortgång synas blifva alldeles sprängd och således Jesu arbete äfven på dessa sina förtrogna vara fåfängt. Men Herren själf skulle ock sålunda blifva lämnad allena, öfvergifven. I Jesu ord uttalar sig ett djupt vemod: äfven *hans egna* i egentligaste mening skulle öfvergifva honom. Men ögonblickligen återtager han sin himmelska frimodighet; han *är* ej allena; Fadern är med honom. Och så vänder han åter talet till tröst och uppmuntran för lärjungarne. — Detta har jag talat, på det att I mån hafva frid i mig o. s. v. — Ändamalet med Jesu tal i kapp. 14—16 var således att meddela lärjungarne det djupa sinneslugn, den frid, som de så väl behöfde för att ej duka under i den snart inbrytande stormen. Men icke blott för denna utan äfven och kanske ännu mer för de lidanden, som skulle drabba dem under utförandet af deras apostoliska verksamhet, ville Herren stärka dem. De skulle hafva frid i *Jesus*; deras inre lif skulle vara omslutet af frid; ett verkligt fridslif i gemenskap med den öfver allt upphöjde Frälsaren. I världen däremot skulle de lida tvång, betryck. Deras yttre lif skulle blifva ett stridslif, hvarunder tyngden af världens hat skulle pressa dem. De skulle dock icke krossas af den tyngden, ty i Kristus skulle de finna kraft att bära allt i denna värld: Kristus har öfvervunnit världen. Dessa Herrens ord äro en triumfsång. Han anteciperar sin seger, som han nu går att under den bittraste nöd tillkämpa sig.

Textens hufvudsakliga innehåll kunna vi sammanfatta i följande *homiletiska grundtanke*: *Bönen i Jesu namn är den nyckel, som ofelbart öppnar Guds nådesförråd, eftersom den är en bön i gemenskap med den till Fadern återgångne Fräl-*

saren. Eller: Jesus, som, utgången från Gud, har återgått till Gud, har genom bönen i sitt namn gifvit sina lärjungar medlet till att af Gud undfå allt, som Gud dem till välsignelse kan gifva, på det att de skola allt klarare förstå Kristi härlighet och under åtnjutande af hans frid öfvervinna världen.

Homiletiska vinkar. V. 23. Bedjen! så tillropar oss denna söndags namn. Bedjen i Jesu namn! så tillropar oss dess evangelium. Så snart ett andligt behof vaknar i en människas hjärta, så beder hon, men endast en troende Jesu lärjunge kan bedja i Jesu namn. Guds Ande verkar bön i hvarje hjärta, där han fått börja sitt verk, och äfven bönen på vägen till Kristus är rik på välsignelse, men ovillkorligt löfte om bönhörelse har endast bönen i Jesu namn. Då du beder i detta namn, är ditt hjärta så ett med din frälsare, att Gud likasom ej kan skilja mellan ditt hjärta och Kristus, som bor däri, och skulle han då icke göra, hvad du beder? Då du i Jesu namn framträder inför Gud, framträder du, så att säga, med en hälsning från hans enfödde son, som genom dig begär det eller det, och skulle vår Gud kunna säga nej till en sådan begäran? Du uttalar ju, då du så beder, hans, din frälsares, vilja; du åkallar Gud såsom Fader med en tro, i hvilken Jesu egen röst återklingar; du har ingen annan ästundan än det, som Jesus älskar; du önskar af hjärtat att såsom han i bönen offra all egen vilja, äfven den icke i sig själf syndiga viljan, åt Gud. — Hvarje pånyttfödd människa kan bedja i Jesu namn, men icke alla en pånyttfödds böner äro böner i det namnet. Ty äfven de troende hafva synd; egenviljan rör sig hos dem och besmittar dem och deras bön, så att de dels kunna bedja mycket oförståndigt om sådant, som ej är dem till verklig välsignelse, dels bedja matt och kraftlöst, utan Andens rätta, djupa ästundan, utan fullkomlig tro. — Bönen i Jesu namn är i sig själf idel glädje, och den medför ock bönhörelsens glädje, den fullkomliga glädjen. Huru mättas icke det troende hjärtat af denna fröjd!

V. 24. Lärjungarne hade förut bedit och blifvit bönhörda, men i Jesu namn hade de icke bedit. Bönen i och för sig tillhör således icke uteslutande den sanna kristendomen; den specifikt *kristliga* bönen är däremot bönen i Jesu namn. Äfven i grunden obotfärdiga människor kunna i vissa enstaka fall bedja och blifva bönhörda, såsom t. ex. i en svår nöd, som drifver dem att ifrigt och af hela själen

ropa till Gud om hjälp och räddning. Då Gud hörer sådana böner, och det gör han ofta, så är det för att draga människorna till sig, och mer än en gång har ock en sådan bönhörelse medfört det första steget till en sann omvändelse. — Människor, rörda och bevekta af Guds kallande nåd, kunna under förnimmelser af nådens rörelser innerligt bedja, ehuru de icke mycket förstå, hvad de bedja. Fortgå de på denna väg, äfven sedan de intagande intrycken förbleknat, så går det framåt till en sannare bön och till allt rikare bönhörelse. — Uppväckta, botfärdiga människor bedja i djup förkrosselse och nådehungre, och Gud, som bor i höjden och i helgedomen, är nära dem, som hafva en ödmjukad och förkrossad ande, och hör deras rop. — I allmänhet sker hvarje bön, som når Guds hjärta, i anda och sanning (Joh. 4: 24), om ock endast såsom en begynnelse. Ty äfven här vid lag är början ringa, och ingen kommer långt i den himmelska gärning, som heter bön, andebönen, utan öfning. Och såsom vid all annan begynnelse, så ock här; man lär sig bedja endast genom att bedja. Därför skall man icke underlåta bönen därför, att man känner sig oduglig till bön. Den, som vill dröja med att bedja, till dess han finner sig skicklig därtill, han kommer aldrig att bedja. Bed därför, bed, äfven om du tycker dig icke kunna bedja! Du kan åtminstone säga till Gud: »Herre, jag kan icke bedja; lär mig du att bedja! Hör mig, min Gud!» Och om du så fortsätter, så skall du snart blifva införd i det sanna bönelifvet. — Bönen är själens, är trons andedräkt, har man med rätta sagt. Den, som därför lefver utan bön, hans själ andas icke, och där ingen andedräkt är, där är ju intet lif. Alltså är bönelös nådelös. Sådan din bön är, sådan är din kristendom. — Den, som vill hafva något, som han hvarken kan köpa eller på annat sätt förvärfva sig, han beder därom af den, som kan gifva det, han åstundar. Den, som därför icke af hjärtat beder, han har ingen angelägenhet om att få något af Gud, och han får ej heller någonting. Ty om ock Gud efter sin mildhet gifver honom sasom alla skapade varelser många timliga välgärningar, så får han dock ingen verklig välsignelse af dem, och ehuru Gud i sin förekommande nåd också gifver det andliga goda, så får han det icke, ty han mottager det ej, han vill ej ha det, eftersom han ej beder därom. Att läsa upp böner såsom en läxa är icke att bedja. Bönen är hjärtats sak. Där hjärtat icke ligger i bönen, ej utskuddar sig i bönen, ej söker Gud i bönen, där kan väl finnas skenet och formen af bön men icke bönen själf. — Men bönen

är icke blott begär och åstundan (Bittgebet); den är ock tack och lof. Där verklig tro på bönhörelse finns, där öfvergår den begärande bönen såsom af sig själf till tack och lof, ty bedjaren vet ju, att Gud har hört hans bön (Joh. 11: 41, 42 a).

V. 25. Jesu tal och lära rättar sig noga efter vårt behof och vår förmåga att fatta och tillägna oss sanningen. Han talar i gåtor, när han icke på annat sätt kan få lägga sin sanning nära våra hjärtan; han talar klart och öppet, när han finner mottaglighet för det obesløjade ljuset. I allt syftar han på vår verkliga, andliga upplysning, på vår inre människas bildande och uppfostran, och i oändlig lärarevisitet gifver han hvar och en just den lärdom, han behöfver och kan göra sig innerligt till godo. — Att märka härvid är, att han vill ha det därhän, att han kan uppenbarligen förkunna oss om sin Fader. Detta gör han genom sin helige Ande. Den, som undfår Anden, han undfår ljus. Äfven den största skriftlärdom är utan Guds Ande intet annat än i minne och förstånd upptagna gåtor, läror, som den skriftlärde icke själf begriper. — Förvändt handlar den lärare, som i förment efterföljd af Jesus i detta stycke bemödar sig att tala gåtlikt för att dymedelst sporra åhöraren till uppmärksamhet och självverksamhet. Predika så, att Herrens Ande är med och i ditt tal, och det är han, om du enkelt och klart förkunnar den evangeliska sanningen och därvid *vittnar* om sanningen och ej blott talar om den såsom en, hvilken upprepar en sägen. För den, som icke är af Gud och icke vill mottaga kärlek till sanningen, förblir visserligen ditt tal alltid engåta, ja, en dårskap, och med afseende på honom behöfver du i sanning icke frukta, att han skall förstå för mycket. Men för den, som har öra för sanningen, blir din predikan verkligt ljus, så att han förstår ordet, i det han får erfara dess kraft (jfr Matt. 13: 19; Ap.G. 8: 30, 31). Var icke rädd för klarheten men väl för grummel i predikan, och kom ihåg, att om trumpeteten icke gifver den bestämde signalen, så gör sig ingen redo till strids. Detta dock, under det att du ej glömmes, att den gudomliga sanningen icke är = ett logiskt system, som ofta blott är skal och form utan kärna och utan Ande.

Vv. 26, 27. När lärjungarne mottagit pingstgåfvan, kunde de bedja i Jesu namn; icke förr. Och på Andens utgjutelse fingo de bedjande vänta. Och han kom enligt Herrens löfte såsom svar på deras bön, och nu skedde den förmälning mellan Kristus och deras själar, som satte dem i stånd att bedja i hans, Jesu Kristi, namn. På undfäendet af

Guds Ande såsom barnaskapets Ande ankommer således allt. Genom honom bor Kristus i själen, och man lefver och verkar endast i honom. Och lefver du så i Kristus, och han lefver i dig, då behöfver han icke på ett särskildt sätt bedja för dig, d. ä. bedja för dig såsom en, hvilken kräfver försörjning med Gud, ty Guds välbehag hvilat då öfver dig. Huru viktigt då att vi vinna och blifva bevarade i denna gemenskap med Herren! Genom synden, består den ock endast i tankarnes dröjande vid orenande föreställningar, störes denna gemenskap. Då behöfs åter medlarens förbön, i kraft af hvilken själen kan återkomma till sig själf och till sitt fäste. Ännu mera behöfs denna barmhärtiga, bärande och räddande förbön, då den troende på ett svårare sätt förgått sig. Det var denna förbön, som bar Petrus, sedan han förnekat Herren, så att han icke sjönk i ohjälpligt fördärf. Men ve den, som vill begagna medlarens förbön inför Fadern till ett stöd för sitt lättsinne; som tänker, att det dock icke är så farligt med synden, då vi ju ha en försvarare hos Gud. Detta är den falskhet i anden, som utesluter från Kristus och från hans försvar hos Fadern.

V. 28. Jesus kom i världen; det var hans kärlek, som gjorde, att han kom. Jesus öfvergaf världen; det var också kärlek, ty han gick till sin Fader för att såsom vår öfverstepräst vara i Guds åsyn för oss, för att undfå och sända oss Andens stora gåfva och för att bereda oss rum i Faderns många boningar. — Jesus var Sonen i Guds hus: hans hem var och är hos Fadern, och dit måste han ju då gå. Delaktiga af barnskapet genom och med honom hafva äfven vi vårt hem i himmelen, och vår vandring genom världen i Kristi efterföljd är en vandring mot hemmet. Men *endast* när vi så vandra, vandra vi till Gud. Kristus är vägen och den enda vägen.

Vv. 29, 30. Lärjungarne förstodo ändtligen någonting väsentligt: de förstodo och trodde, att Jesus var utgången från Gud och visste allt. Men huru mycken möda hade det ej kostat Herren att föra dem så långt! Endast långsamt hade de gått framåt i Jesu skola, och var än deras hjärtans tröghet därtill hufvudsak, så var det å andra sidan icke angeläget för Herren att lära dem mycket på kort tid utan att lära dem *rätt* och *väl* det lilla, de kunde mottaga. Var grunden sålunda djupt lagd, så kunde fortbyggandet sedan gå så mycket raskare. — Lär häraf, att det icke är det grundligaste och renaste verk i själen, som blir hastigt färdigt! Ju grundligare du får lära elementerna af Guds sanna

kunskap, ju djupare det i bättringen plöjes i ditt hjärta, och ju omsorgsfullare den ädla säden nedmyllas, desto renare och kraftigare blir sedan din tillväxt. — En genomgående, djup tuktan är den nödiga förberedelsen för den frigörande trösten af Guds fria nåd. Men då ljuset af denna nåd uppgår i själen, då blir där glädje. »Nu tror jag»; när en ur syndasorgens nöd upplyftad själ kan så bekänna, då är hennes bedröfvelse förvandlad i glädje.

Vv. 31, 32. En människa kan vara troende och af Herren undfå försäkran, att hon tror, men däraf följer icke, att hon ej behöfver genomgå mången kamp, innan hennes tro blir fast grundad. Huru svaga visade sig icke snart de första lärjungarne! De togo anstöt och förskingrades hvar och en till sitt bort fran Herren, då han beträdde lidandets och dödens väg. Sammalunda, huru lätt kan icke en benådad människa vackla och det synas, som om det nyss tända tros-ljuset ville slockna i frestelsens stund. Dock, Herren utsläcker icke den rykande veken och sönderbryter icke det krossade röret utan utför domen till seger. Han samlade ju åter sin lilla, förströdda hjord och gjorde henne stark. Och med samma trohet handlar han alltid och bevarar så de sina, som eljest skulle förgås. — Jesus var icke allena, ty Fadren var med honom. Saliga sällskap! — Och dock, det kom en mörk, en ousägligt mörk stund, då Kristus måste klagande fråga, hvarföre Gud öfvergifvit honom. Var han då ej lämnad allena? Ja, sasom den gosse är lämnad åt sig själf, hvilken fadren har likasom handlöst kastat i sjön för att lära den unge att kämpa för sitt lif. Han är ju allena och öfvergifven. Ingen hand räckes honom af fadern, som synes döf för hans rop om hjälp. Men med faderskärlekens ångest och faderskärlekens välbehag hvilar dock fadersögat på den med vågorna kämpande sonen, och i *den* meningen är denne icke allena. Och slutet blir: »äter är jag i dina armar, käre fader!»

V. 33. Frid i Jesus och strid i världen; så måste det vara för en Jesu lärjunge. Och ju djupare och sannare den förre, desto oförsonligare den senare. Men oviss är icke segern i den striden. Jesus har öfvervunnit världen. Hans kors är en segerstod; i honom, som i yttre vanmakt hängde därpå, men som var oändligt stark i kärlek och sanning, fann världen och hennes furste sin öfverman. Och den, som har del i hans seger samt kämpar i hans kraft, mot honom äro onskans vapen maktlösa. Han behåller tro och

tålamod trots anfäktningarna. Den kärlek, som bor i honom, kan världens hat, misskännande och smålek ej rycka ur hans hjärta. Och så är han starkare än världen, är han öfver världen, hvars furste finner i honom intet.

Predikoutkast.

1.

Inl. Gal. 2: 20.

Ämne. Lifvet i Guds sons tro såsom

I. Ett bönelif	} i Jesu namn.
II. Ett fridslif	
III. Ett stridslif	

I.

1. *Hvarje slag af andligt lif, i hvilket någon sanning finns, är ett bönelif, men endast lifvet i Guds sons tro är ett bönelif i Jesu namn.*

a) I egentlig mening finns icke något andligt lif utan tro på Guds son, ty endast han är lifvet i Gud, som i världen är uppenbaradt (1 Joh. 1: 2)

b) Men andlig lifsrörelse och däraf följande andlighet i sinnets och hjärtats vändande till det, som är andligt och Gud tillhör, det icke blott kan utan måste finnas, innan gemenskapen med Jesus vinnes, likasom ock Guds folk i gamla testamentet icke saknade en djup andlighet i Herrens fruktan.

c) Därföre finns ock ett bönelif, som dock ej föres i Jesu namn. (1) De första lärjungarne ägde före undfäendet af den helige Ande tro på Jesus och lif i denna tro, men deras tro var endast af ett förberedande slag, alldenstund de saknade den ratta andliga kännedom om Jesus. (2) De hade ock bedit, ty äfven där endast en begynnelse till andligt lif finns, finns bön, fastän icke en bön i Jesu namn.

d) Men lifvet i Guds sons tro är ett bönelif i Jesu namn, ty såsom tron är helt och hållet grundad på Jesu namn, så blir ock trons bön en bön i Jesu namn. (1) Den rättfärdiggörande tron är grundad på Jesu namn: på hans uppenbarade väsen och på hans försoning. (2) Såsom Jesu namn är idel frälsning och lif, så medför tron på det namnet frälsning: syndaförlåtelse och lif i gemenskap med Gud i den helige Ande. (3) Troslifvet är ett bönelif. Bönen är ej blott en andaktsöfning utan en andlig lifs-

yttring, ett den nya människans ständiga uppstigande till Gud. (4) Tros lifvet är ett bönelif i Jesu namn, i det den troende i det samma är ett med sin frälsare. I det han beder såsom å hans vägnar, ingår han i hans sinne. Han ber i honom, och han beder därför såsom af honom och med honom; det är en bön i Jesu egen ande. (Obs. Först sedan Jesus dött och blifvit förhär- ligad, kunde hans lärjungar så ingå i andlig gemenskap med honom, att de kunde bedja i hans namn (vv. 25, 26).

2. *Lifvet i Guds sons tro såsom ett bönelif i Jesu namn innefattar en ständig bönhörelse.*

a) Herren har lofvat, att Fadern skall gifva *allt*, hvarom man beder i hans, Jesu, namn. Detta löfte är ovillkorligt och kan ej vara annat, eftersom bönen i Jesu namn alltid träffar Guds vilja.

b) I samma mån de troende tillväxa i Guds sons kunskap och deras bön således blir en bön i Jesu namn, undfå de allt, hvad de begära. (1) Trons lif är från en sida sedt alltid ett mottagande, likasom det ock innefattar ett stadigt sökande af Gud i Kristus. Den troende lefver af Jesu nådesfullhet. (2) I samma mån man fattar Kristus, *får* man mera af honom; *allt* gifves i honom och genom honom, och såsom det är genom bönen i Jesu namn tron söker och undfår af Gud, så är trons lif en daglig bönhörelse. Hvad helst man beder om, det får man, blott man verkligen beder i Jesu namn.

II.

1. *Lifvet i Guds sons tro är ett lif i Guds sons frid, ty han är vår frid.*

a) Jesus är vår frid, i det han är försoningen för vår synd, ty därigenom är Guds vredesdom häfd och lämnar rum för en rättsenlig benådning.

b) Jesus är vår frid, i det han är lifvet, som med sin nåds och kärleks kraft böjer våra hjärtan att öfvergifva fiendskapen mot Gud och att lämna oss åt Gud med barnslig lydnad för hans vilja.

c) Han är vår frid, i det han är sanningen, som genom att föra oss till och in i sanningen bringar oss i frid med oss själfva, upphäfver den genom synden inkomna splittringen och söndringen i vårt väsen.

d) Lifvet i Guds sons tro är därför ett lif i Guds frid, som allt förstånd öfvergår. (1) Guds ord sammanställer lif och frid såsom från hvarandra oskiljaktiga (Rom. 8: 6), ty såsom döden i synden innefattar dom och ofrid, så är lifvet i Gud frid och salighet; det eviga lifvet är väsentligen salighet. (2) Jesu frid hos de

troende innefattar α) trygghet i förhållande till Gud; β) trygghet gentemot världen; γ) inre öfverensstämmelse, inre harmoni = lycka.

2. *Lifvet i Guds sons tro förer såsom ett bönelif i Jesu namn till en allt fullkomligare glädje.*

a) Jesus har lofvat sin fullkomliga glädje såsom frukt af bönen i hans namn, och denna glädje kan man säga innefatta allt annat godt och saligt. (1) Jesu fullkomliga glädje: den sanna, ovanskliga, af inga yttre förhållanden beroende glädjen. (2) Innefattar allt annat godt och saligt: den, som är hjärteglad, saknar och behöfver intet.

b) I samma mån bönen blir en bön i Jesu namn, vinna de troende Jesu ovanskliga glädje, ty i samma mån blifva de ett med sin frälsare, som med sin glädje lefver i dem.

III.

1. *Lifvet i Guds sons tro är ett lif i strid, ty det innebär ett fullständigt brytande med och en frigörelse från synd och värld.*

a) Den förlossning Jesus beredt är ej blott en frälsning från syndaskulden och fördömseln utan äfven från synden själf och därmed äfven från världen, som är stadd i det onda. Lifvet i Kristi tro är därför ett lif i frihet och i växande frigörelse från synden.

b) Förlossningen från *träldomen* under synden har människan i samma stund, hon tror på hvad Guds son vunnit.

c) Men förlossningen från synden själf, dess rot och inneböende, har hon därmed ej vunnit, ty fastän synden icke härskar hos henne, så låder den dock vid och vill göra henne trög, och fastän hon ej trälar under världen, så lider hon dock i världen betryck.

d) Därföre behöfs strid emot och seger öfver dessa fiender, och denna strid är frukten af eller ingår i lifvet i Guds sons tro. (1) Jesu frid och fullkomliga glädje gäller de troendes ställning till Gud och så till vida äfven till synd och värld, att de äro i hjärtats djup frigjorda både från all vrede och från världseländet, men å andra sidan följer af denna frid en afgjord strid mot synden inom och utom människan. (2) Sålunda blir en kristens lif alltid en andens strid emot köttet och världen: α) ett köttets korsfästande i försakelse af egenviljan, egenhetslifvet i egna meningar, tycken och vägar = själföfsakelse; β) världsförsakelse: försakelse af världslusten, världsvänskap, världsäran, världsvinningen.

2. *Detta är en strid i Jesu namn och därför en strid, som förer till seger.*

a) En strid i Jesu namn: i hans kraft, som trons bön dagligen från honom hämtar; i hans sinne, så att man lydaktigt går in på hans korsväg i kärlek till Gud och nästan.

b) Därföre en strid i seger och till seger: (1) *i* seger, så att frestelserna icke kunna draga hjärtat från trons hängande vid Kristus och kärlekens tacksamma och villiga undergifvenhet under hans vilja, hans ok (Matt. 11: 29, 30); (2) *till* seger, till fullkomlig frälsning i dödens stund; till härliggörelse på Kristi dag.

2.

Inl. 1 Tess. 5: 17.

Ämne. Bönelifvet.

1. *Ett fattigdomslif.*

a) Den fattiges enda rätt och enda utväg är att bedja (tigga).

b) Där verklig bön finns, och i samma mån den finns, där är ock fattigdom. (1) Bönen = uttryck för ett verkligt behof, som man icke själf kan fylla. (2) Bön utan inre oafvisligt behof är ingen bön utan blott form af bön; skrymteri. (3) Där verklig bön finns, där är ock behof, fattigdom i anden.

c) Därföre är bönelifvet ett fattigdomslif; ett lif på allmosor.

2. *Ett rikedomslif.*

a) Sann bön, framför allt bönen i Jesu namn, medför bönhörelse. (1) Bönen i Jesu namn (se exeg. anm. och hom. vinkarne). (2) Denna bön medför alltid bönhörelse, ty den träffar alltid Guds vilja och goda behag.

b) Den, som beder, får, och i samma mån han beder rätt, får han mycket, så att hans glädje varder fullkomlig. (1) Man får det, man begär, då man beder om det sannskyldiga goda; det, som man verkligen behöfver, och som Gud ock vill gifva. (2) Man får mera, än man begär eller kan tänka, om ock på ett annat sätt, än man tänkt och menat. (3) Så varder man rik i Kristus.

3. *Ett stridslif.*

a) Bönen kämpar med Gud för att afvinna honom hans välsignelse; ett kämpande med de andliga fienderna för att öfvervinna dem. (1) Kämpande med Gud, som synes ställa sig, som om han icke ville gifva. Hans dröjande dock ett skyndande. (2) — med de andliga fienderna på samma gång; satans glödande pilar; köttets retelser; frestelserna under lidandet af betrycket i världen.

b) Bönekampen ock en kamp för att kunna bedja.

4. *Ett segerlif.*

- a) I afseende på Gud, som likasom gifver sig öfvervunnen.
- b) I afseende på de andliga fienderna, som nedslås.
- c) I afseende på bönen själf, som blir allt renare och vinner i kraft genom öfningen.
- d) Därigenom blir friden och glädjen allt renare och djupare, segern öfver sorgen och nöden allt grundligare.

3.

Ämne. Förmaningen: **Bedjen, och I skolen få, på det att eder glädje må varda fullkomlig!**

- 1. *Huru man skall bedja, så att man får.*
- 2. *Huru den får, som sålunda beder.*
- 3. *Huru hans glädje därigenom blir fullkomlig.*

4.

Ämne. **Den helige Ande såsom bönens ande.**

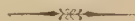
- 1. *Huru han verkar vår bön.*
 - a) Han drifver oss till bön.
 - b) Han lär oss bedja i Jesu namn.
 - c) Han förenar vår bön med Jesu förbön.
 - 2. *Huru den helige Ande försäkrar om bönhörelse.*
 - a) I det han förlänar hjärtat en fullkomlig glädje.
 - b) I det han beseglar Guds och Kristi kärlek i våra hjärtan.
- (Steinhofer).

5.

Ämne. **Bedjen!**

- 1. *Fadern.*
- 2. *Om allt.*
- 3. *I Jesu namn.*
- 4. *Emedan han vill gifva eder.*
- 5. *På det att eder glädje må blifva fullkomlig.*

(Nebe).

KYRKOÅRETS EVANGELIER

FÖR HOMILETISKT BRUK

BEARBETADE

AF

CARL NORRBY

ANDRA DELEN

PINGSTCYKELN.

LUND 1898

C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG.

UPSALA 1898
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
EDV. BERLING.

Pingsteykeln.

Ehuru redan fjärde söndagen efter påsk pekar framåt mot pingsten, hvadan flera författare¹⁾ räkna pingstens förfest från denna söndag, så synes dock förfesten i egentlig mening inträda först med himmelsfärdsdagen. Bönsöndagens evangelium påminner ju icke om Andens sändande, låt vara att man endast genom undfaende af honom kan bedja i Jesu namn.

Om Herren i de till julcykeln, särskildt till epifanias-tiden, hörande texterna målas oss för ögonen såsom *sanningen* eller i hans *profetiska* ämbete och i påskeykelns evangelier framställles såsom den, hvilken i sitt *öfversteprästerliga* ämbete är *vägen* till Fadern, så möter han oss däremot i pingstperikoperna såsom den *konung*, hvilken, i besittning af den högsta benådningsmakt, genom gåfvan af den helige Ande bevisar sig vara *lifvet*.

Pingstens efterfest utgöres af trefaldighetssöndagen, som på samma gång afslutar den festliga och inleder den festlösa delen af kyrkoåret. Men hela trinitatistiden till och med 23 söndagen är i själfva verket att räkna till pingstens efterfest. Framställande hufvudsakligen kristendomens antropologiska sida låta dess texter oss skåda frukterna af det Andens lif, som i nya födelsen tändes, äfvensom hindren för och motsatsen till detta lif m. m.

1) Jfr inledn. till perikopen på 4 söndagen efter påsk.

Kristi himmelfärdsdag.

Himmelfärdsdagen är att räkna till pingsten, emedan Herren vid sin himmelfärd gick att undfå den helige Ande åt sin församling. Då den likväl är, så att säga, endast porten till pingstens gästabadssal, kan den ock räknas till denna högtids förfest. I himmelfärden gick Herren bort men endast för att snart komma igen i och genom Anden, på det att han skulle kunna vara hos de sina på ett sätt, som icke var möjligt, så länge han var i köttet: han skulle vara *hos* dem så, att han var *i* dem. Härmed är ock antydd den idé, som himmelfärdsdagen i kyrkoåret representerar.

Text: Ev. Mark. 16: 14—20.

Som bekant är äktheten af Mk. 16: 9—20 starkt ifrågasatt. Att stället är ett senare till evangeliet fogadt tillägg, ehuru kanske af Markus själf, synes vara påtagligt. Vi hafva emellertid icke af nöden att här närmare inlåta oss på denna fråga utan att taga texten, sådan den föreligger.

Exegetiska anmärkningar. V. 14. ὅτερον δὲ κτλ. »Sedermera», nämligen efter den uppenbarelse för de emmauntiska lärjungarne, som antydes i vv. 12, 13, och enligt den vanliga meningen på uppståndelsedagens afton, då lärjungarne voro församlade inom lyckta dörrar. Då Herren stod midt ibland dem med sin fridshälsning, höllo de på att intaga aftonmåltiden (jfr Luk. 24: 41—43). Att detta skedde på en så ovanligt sen timme, hade väl sin grund i de utomordentliga och gripande händelserna, som hindrat lärjungarne att tänka på sina kroppsliga behof. — Att Herren säges ha uppenbarat sig för de »elfva», får icke tagas efter bokstafven.

Ordet begagnas promiscue med uttrycket *de tolf* såsom en beteckning för apostlakretsen. Tomas var, såsom det synes af Joh. 20, icke tillstädes vid detta tillfälle. Däremot voro de emmauntiska lärjungarne där. — Fråga kan dock vara, om icke Markus sammanslår till ett berättelserna om Herrens uppenbarelse för de elfva på påskdagens afton, då Tomas icke var tillstädes, och den uppenbarelse, som ägde rum åtta dagar därefter, då Tomas förhjälpes till tro (Joh. 20: 26—29). Hela berättelsen i Mk. 16 är tydligen ett sammandrag, och det synes nästan erbjuda sig själf att antaga, att berättelsen om uppenbarelsen för de elfva delar hela kapitelafdelningens karaktär. Med denna uppfattning blifva ock Herrens förebråelser till lärjungarne för otro och hjärtats hårdhet mycket lättare att förklara. Ty vid uppenbarelsen på påskdagens afton förekommo icke, enligt Johannes, sådana förebråelser. Däremot var så förhållandet åtta dagar därefter, särskildt hvad Tomas angår. — *ἀπιστία*, otro i allmänhet, här närmare bestämd genom det följande ordet *σκληροκαρδία*, hjärtehärdhet; således en hårdnackad otro, som icke ville gifva vika ens för de säkraste vittnesbörd. Jesus måste låta lärjungarne och framför allt Tomas *se, skåda* och i allmänhet gifva dem så handgripliga bevis som möjligt för att öfvervinna deras otro.

V. 15. Det i denna vers berättade, eller Herrens missionsuppdrag åt apostlarne, inträffade först på fyrationde dagen efter uppståndelsen. Den öfversiktliga, mycket sammandragna formen i Markus' berättelse framträder isynnerhet här. Också är skådeplatsen för denna händelse icke, såsom af texten synes följa, Jerusalem utan Galileen. — *Hela* världen skall blifva apostlarnes arbetsfält; för hela skapelsen skall evangelium förkunnas. Uppdraget gäller i första hand apostlarne men är icke begränsadt till deras personer, ty det uppdraget innefattar icke blott, att hedningar såväl som judar skola inbjudas till Guds rike, utan ock att *hela* världen eller *alla* på jorden befintliga folkslag skola blifva föremål för den ifrågavarande verksamheten. Därföre gäller uppdraget apostlarne icke blott såsom för sina personer Herrens

sändebud utan såsom representerande kyrkan. Hon har att fortsätta den apostoliska missionsverksamheten, äfven om hon icke kan göra det med apostolisk begåfning, ända till dess världen är uppfylld med Guds evangelium. — För hela *skapelsen* (*κρίσει*), naturligtvis direkt endast för människovärlden. Att såsom den helige Antonius, enligt legenden, predika för fiskarna eller såsom Franciscus af Assisi för skogens djur, kan väl grunda sig på en vacker poetisk tanke, men Herrens mening är det icke. Förkunnelsen fordrar ett hörande öra och ett hjärta, som kan mottaga ordets lefvande säd. Endast indirekt angår evangelium den förnuftslösa skapelsen. Såsom den i följd af människornas synd är underkastad fåfängligheten och är under förbannelsen, så bringar ev. förlossning därifrån, då det bringar människorna förlossning från synden. — *Evangelium*, budskapet om det i Kristus upprättade gudsriket, skall förkunnas. Paulus uttrycker detta med orden: försoningens ämbete (2 Kor. 5: 18). Att härvidlag ordet ev. icke får tagas i sin inskränktaste bemärkelse, och att således icke heller predikan om försoningen får sakna det tuktande elementet, behöfver väl knappast sägas. Men allt skall hänföras till Kristus, bereda väg för honom, berisa och måla honom för människornas ögon, leda till och stadfästa i honom. — *Κηρύσσειν*, förkunna, såsom härold utropa.

V. 16. *ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς κτλ.* De bägge aoristerna antyda, att Herren ser saken från synpunkten af den stundande världsdomen: den, som då befinnes hafva trott och blifvit döpt o. s. v. — Evangelium motsvaras af tro å människans sida. Där tron verkas genom evangeliū kraft, framträder den först och främst i begäran om dopet, i hvilket tron söker och finner Herren samt införlifvas med honom och hans församling. Den ordning, i hvilken här orden tro och dop följa på hvarandra, angifver icke, att tron nödvändigt maste föregå dopet, om dopet skall äga giltighet, utan det, som denna ordning angifver, är den olika vikten af de bägge omtalade frälsningsbetingelserna. *Tron* är hufvudsaken; där den finns, är människan frälst, äfven om hon utan eget för-

vällande kommer att sakna dopet, eller om tron skulle uppkomma först efter dopet. Att af detta ställe vilja hämta ett skäl *mot* barndopet är alldeles obefogadt, likasom knappast Matt. 28: 19 kan användas såsom ett bestämdt stöd *för* barndopet. Att detta dock har full och säker grund i den heliga skrift, är lika visst, som att ingen opposition mot barndopet skulle ha uppstått, om man därvidlag stödt sig endast på skriftens tystnad angående detsamma. Det är hufvudsakligen kyrkobegreppet, som betingar ställningen till barndopet. — *Antingen* i tro mottaga *eller* i otro förkasta evangelium och därmed frälsningen är det oundvikliga alternativ, inför hvilket människan ställes, då till henne fram bäres frälsningens budskap. En oafgjordhet är här icke möjlig. — Att *endast* tron är absolut nödvändig till salighet, framgår af satsens senare del: den, som *icke* tror, han skall varda fördömd. Dopets nödvändighet är endast relativ. Blir där tro, så kommer dopet såsom af sig själf, såvida icke oöfverstigliga hinder för dess erhållande inställa sig. Men att på grund af trons allenatillräcklighet till salighet gå dopet förbi, det visar förakt för Herrens stiftelse och därmed för Herren själf, såsom man ock därigenom visar sig sakna allt förstånd på dopets nådemedelsnatur och dess rika välsignelse. — Emellertid har, som sagdt, Gud ej så bundit sig vid dopet, att han ej det förutan skulle kunna förläna den nåd, för hvars undfående dopet eljest är det vanliga medlet. Såsom *nådemedel* framstår dock icke dopet i vår text. Det är dess andra, dess subjektiva sida, eller dopet såsom en tros- och bekännelsehandling, som här framhålles. Dess objektivitet, som på så många andra ställen i den heliga skrift är betonad, är därmed icke ifrågasatt (jfr Ap.G. 2: 38; 22: 16; Gal. 3: 26, 27 m. fl. st.).

Vv. 17, 18. De *troende* skola de i v. 17 angifna tecknen efterfölja, således icke blott apostlarne. De utomordentliga gåfvor och krafter, af hvilka dessa tecken äro uppenbarelsen, kunna således aldrig fullkomligt saknas i Guds församling. De kunna reduceras till ett minimum eller rättare likasom draga sig tillbaka i församlingens innersta, dölja

sig i hennes djup, men alldeles försvinna kunna de icke. Men såsom Herren icke gifver eller gör någonting i sitt rike, som ej kräfves af ett verkligt behof, och såsom alla gåfvor och krafter i församlingen endast äro meddelade till och afse församlingens uppbyggelse, så träda de undergörande krafterna i dagen, endast då församlingens behof fordra dem. Detta var förhållandet framför allt under grundläggningens tid, men ju mer kyrkans läge blir likartadt den första tidens, och hon således under ett växande affall och fientlighet blir en ecclesia pressa, desto mer skola ock de första dagarnes *σημεῖα* framträda. Naturligt är det likväl, att långt ifrån hvarje troende har eller undfår dessa gåfvor; de äro gifna åt församlingen, och inom henne meddelas de efter Guds behag åt flere eller färre, såsom den apostoliska församlingens exempel utvisar. — *ἐν τῷ ὀνόματι μου*: i mitt namn. Tecknen förrättas i Jesu namn, d. ä. i kraft af gemenskapen med honom, i det människan är hans redskap. Han är i de troende och de i honom; hvad de i enlighet med denna gemenskap, detta i viss mening ett-varande med Kristus, göra, det göra de i hans namn. — De tecken, hvilka särskildt på ett exemplifierande sätt omtalas, äro 1) demoners utdrifvande. Texten gifver ingen anledning till antagandet, att dessa tecken hörde endast till den apostoliska tiden. Besatt-het likasom dess botande genom Jesu namn kan förekomma under alla tider. 2) Talandet med nya tungor (jfr Ap.G. 2: 4, 6, 8—11; 1 Kor. 12: 10; 14: 1—27). Alltmer synas åsikterna vilja enas däri, att det tungomålstalande, som ägde rum på den första pingstdagen, och det, som i 1 Kor. 14 omtalas, var och är samma sak. Detta antagande stöter likväl på nästan oöfvervinneliga svårigheter. I Ap.G. talas ju om gåfvan att tala med främmande, faktiska språk; i 1 Kor. 14 däremot om talandet af ett språk, till hvars tolkning behöfdes en särskild karisma. Det kunde följaktligen icke vara något på jorden taladt språk. Likheten mellan de bägge slagen af tungomålstalandet synes då begränsa sig därtill, att bäggedera ägde rum i ett exstatiskt tillstånd. Att för öfrigt flera arter af tungomålstalande funnos, synes framgå af 1

Kor. 12: 10 (γέρη γλωσσῶν). Tungomålstalandet bestod då i ett under religiös extas framburet tal, som dels skedde på ett för den talande främmande, af honom icke på vanlig väg inlärdt men dock verkligen i någon känd nation taladt språk, dels på ett egendomligt andespråk, innefattande ord och uttryck, som af Guds Ande hos den talande bildades, och till hvars begripande, eftersom det icke var något faktiskt språk, det erfordrades en särskild karisma (om Godets delvis olika uppfattning se komment. till 1 Kor.Br. öfvers. af P. Montan sid. 619 ff.). 3) Upplyftande af ormar och andra skadedjur utan att af dem lida något men (Ap.G. 28: 3—5). 4) Drickandet af giftdrycker utan att af dem skadas. Naturligt är, att sasom de troende icke blefvo försäkrade mot ormbetten, om de af nyfikenhet eller på trots handterade giftiga ormar, så gäller löftet om bevarande från giftdryckers fördärf endast tillfällen, då de troende af ovetenhet kunde raka att förtära sadana drycker, eller då deras fiender genom sådana medel sökte beröfva dem lifvet — allt därjämte under förutsättning af nödvändigheten af detta skydd till häfdande af Herrens ära och till församlingens bästa. 5) Sjukas botande (jfr Jak. 5: 14, 15).

V. 19. Herrens himmelfärd får visserligen icke fattas på ett krasst sinnligt sätt såsom en blott förändring i rummet. Han ingick fastmera i ett annat tillstånd, det himmelska eller härligheten. Det oaktadt få vi icke aflägsna *alla* föreställningar om en viss rumförändring. Det gifves en himmelsk värld, ja, många himlar (jfr 2 Kor. 12: 2 m. fl. st.) och därvid en högsta himmel, där Guds tron är, tillvarelsens allra heligaste, där källan till alla himmelska gåfvor och krafter uppspringer, och hvarifrån de meddelas. I denna helgedom är Kristus vid sin himmelfärd ingangen, där är han öfverstepräst, förvaltande alla helgedomens skatter (Ebr. 8: 1—3). Därvid sitter han på Guds högra sida: evigt delaktig af Guds makt och ära (Matt. 28: 18 ff.).

V. 20. Apostlarne gingo ut i lydnad för Herrens vilja och förkunnade evangelium allestädes. Herren verkade med dem: han var med sin nåds och sannings kraft tillstädes,

och så vann deras predikan framgång. Herren beseglade ock deras vittnesbörd genom de tecken, han lät följa det samma. Så visade han sig såsom den lefvande, förhärligade och hos de sina närvarande Frälsaren.

Till homiletisk behandling gifver evangeliet följande hufvudtanke: Herren Jesus Kristus såsom den, hvilken i sin himmelsfärd undfått all makt i himmelen och på jorden och därför genom sina sändebuds af kraftiga tecken och under åtföljda vittnesbörd går ut att åt sig eröfra hela världen. Eller: De troende äro genom Jesu förhärligande med honom försatta i det himmelska väsendet och undfå af honom gåfvor, som göra dem skickliga att såsom hans vittnen utföra ännu större verk än han själf under sin förnedrings tid.

Homiletiska vinkar. V. 14. Otro och hjärtehärdhet hänga på det närmaste tillsamman och betinga hvarandra. Otron beror lika litet på förståndsskäl, som tron uppkommer af apologetiska framställningar. Hjärtats härdhet och otillgänglighet för Guds sanning och kärlek är orsaken till otron. Man är förälskad i sina egna meningar och tycken; man är ännu mer förälskad i sin egen godhet och rättfärdighet, och så kan och vill man icke mottaga kärlek till sanningen, hvilken alltid förödmjucar, innan den tröstar, och binder, innan den frigör. — Evangelium kommer till oss i form af vittnesbörd. Vittnesbörd äro trovärdiga, om de vittnande äro trovärdiga. Och hvilka äro väl trovärdigare än Herrens apostlar, som icke blott voro en del af det de sågo, utan äfven talat med så mycken enkelhet och enfald, att ingen, som har något sinne för sanning, kan misstänka dem för lögn, hvarjämte de ock med ett helt lif af mycket arbete och lidande samt slutligen genom en bitter martyrdöd ha beseglat sitt vittnesbörd. Vi böra tro dem, ty de äro i allt trovärdiga. Dock får vår tro icke vara byggd blott på det yttre vittnesbördet utan ha sin källa i den med det apostoliska vittnesbördet förenade gudomliga kraften. Ty på Guds kraft och icke på människors tal eller visdom skall vår tro stå (1 Kor. 2: 5). — Äfven de, som börjat att på allvar tro, äro sena till att tro. När någon ny och ovanlig frestelse möter, sa vill man gärna gifva sig utöfver och förlora modet. När man ej har tillgång till handgripliga verkligheter, vill man tvifla på verkligheten af sådant, som dock är betygadt och

besegladt genom mångfaldiga vittnesbörd af sådana, som icke kunna ljuga. Genom otron halla vi blott trösten och glädjen från oss, blifva kraftlösa och odugliga till allt frimodigt arbete och kunna slutligen blifva såsom agnar, hvilka bortföras af vinden. — Det är saligt att af Herren blifva tuktrad för otro, ty detta sker alltid i sammanhang med en sådan Herrens uppenbarelse, som kraftigt slår otron ned och låter den förut nedtryckta själen se ljus i Herrens ljus. Då frigöres hjärtat, glädjen intar nedslagenhetens plats, och själen har det godt, ty hon skådar Herren.

V. 15. Huru stor är icke han, som gifver ett sådant bud! Han har rätt till och makt öfver allt i himmelen och på jorden. Hela skapelsen är ämnad att blifva hans rike, där han icke blott härskar med gudomlig allmakt, utan där allt efter måttet af sin mottaglighet är genomträngdt af hans anda och lif. Själfva naturen skall förklaras och i viss mening förändligas, och så skall *allt*, både det, som i himmelen och på jorden är, sammanfattas i honom. — Och huru stort är icke det uppdrag han gifver sina tjänare! Dessa fattiga, ringa, med inga som helst yttre hjälpmedel utrustade män skola gå ut och göra alla folk till Jesu lärjungar, skola eröfra hela världen åt Herren. Från den mänskliga klokskapens synpunkt är detta galenskap, men lyckligtvis är icke denna klokskap det högsta, som finns, eller i besittning af de största krafterna. Uppdraget gafs af honom, som redan öfvervunnit världen, och det gafs åt tron, som har till sitt förfogande Guds kraft och Guds visdom, och som därför är väldigare än allt i världen, ja, än all satans makt. I vissheten om sin kallelse och sändning af den himlafarne Frälsaren kan hvarje lärare ha frimodighet äfven inför de svåraste uppgifter, vetande, att den, som är med honom, är större än den, som är i världen. Den åter, som utan denna kallelse, af blott världsliga hänsyn trängt sig in i det högsta och svåraste kall på jorden, han kan icke paräkna att erhålla annat än det, han söker, näml. ett lefvebröd. Välsignelsen är borta från hans ämbetsgärning, och i st. f. att frälsa sig själf och dem, som höra honom, ådrager han sig själf dom, och den hjord, han skulle vårda, svälter han till döds. — Evangelii predikan frambär det ljufligaste af alla budskap; dess förkunnande borde väl då vara en gärning i idel glädje. Men det är icke något evangelium för den naturliga människan, hvadan det af världen mottages antingen med köld eller med fiendskap, och i följd däraf blir uppdraget att förkunna det en kallelse till kors och strid. Dock

kan den trogne tjänaren därvid säga med Paulus: »Jag är uppfylld med glädje i all min bedröfvelse». Ty det *är* glädje i och för sig, detta att få vara sändebud åt en sådan herre, och utan all uppmuntran lämnar han icke sina tjänare. Man hafve blott tålmod, vare nöjd med det lilla under dessa ringa dagar och fare endast efter att vara trogen. Vinner man icke något annat, med sin egen själ sasom med ett segerbyte skall man dock afgå. Frukten af vart arbete gifver Gud allena. För den skola vi, om vi eljest varit trogna skaffare, icke ansvara.

V. 16. Våra stamföräldrar ställdes i ett afgörande val mellan Gud och djäfvulen, mellan lif och död, da de undfingo förbudet att äta af kunskapens träd på godt och ondt. Guds mening därvid var, att de skulle välja den goda delen, hvilken sedan ingen skulle ha kunnat beröfva dem. När ev. kommer till en människa, ställes hon anyo i valet mellan lif och död. Nu är hon skild från Gud, men henne tillbjudes åter gemenskap med Gud och lif och salighet i honom, och nu gäller det, om hon vill förblifva i sitt naturliga fördärfvade tillstånd och genom förkastandet af Kristus göra sig själf oduglig till evigt lif, eller om hon vill släppa sitt gamla väsen och utvälja Kristus. Salig är därför visserligen den stund, da Herren nalkas henne med sina kraftiga nådestillbud, men fruktansvärdt allvarlig är den ock. »Den, som tror och blir döpt, skall varda frälst». Evangelium vill, just emedan det är ett budskap, en nådeförkunnelse, mottagas i tro, med tillit, och da detta sker, öfverlåtes ock hjärtat åt Herren och hans nåd, ty budskapet är ju alltigenom personligt, angår människan på det allra närmaste, så att det alldeles icke kan mottagas såsom sant och visst, med mindre hjärtat däraf intages, öfvervinnes och behärskas. Och tron har nödvändigtvis med sig anslutning till Kristus också inför och med hänseende till världen. Den, som tror, mottager Kristi märke, i sitt inre genom Anden, i det yttre genom dopet, och när det är, som sig bör, så följas dessa bägge åt. Andens insegel ser Gud allena, men dopets insegel utvisar inför världen, hvilken människan tillhör. Och om det är människan, som mottager dopet, så är det däremot Gud, som meddelar det, och om människan, då hon låter sig döpa, mottager Kristi märke, så är det dock han, som trycker det märket på henne. Ty dopet är Guds verk och gärning, genom hvilken han upptager oss i sitt förbund, skänker oss, hvad på honom beror, Kristus med allt hans goda och meddelar således syndaförlåtelse, lif och salighet. Huru viktig

är då ej tron, detta hjärtats ja och amen till Herrens nådesord, dess upptagande i sig af Guds rikes utesägliga goda, detta själens kommande till och öfverlåtande åt Frälsaren, detta människans hjärtliga, lydaktiga ingående på Guds i Kristus öppnade frälsningsväg, detta hennes ärande af Gud såsom den ende Frälsaren, den mäktige och sannfärdige, som förmår hålla och gifva det, han lofvar. Men också dopet, huru stort är icke detta i det yttre så ringa och oansenliga nådemedel! Där möta Gud och det i tron sökande och fragande hjärtat hvarandra, där står Herren med den öppnade nadesfamnen, där är bordet med de eviga nådesrätterna dukadt, där är det renande försoningsblodet, där är Anden med sin panyttfödande nåd, där är Fadern med sin kärleks oändliga rikedom, där är trons fäste på samma gång som dess insegel, det stadiga, af inga växlingar beroende vittnet om Guds frälsningsvilja, där är ock Kristi fana och banér, kring hvilket alla de, som tillhöra honom, äro samlade. Salig den, som i lefvande erfarenhet vet, hvad han har i sitt dop, och dagligen lefver däri, uppbygger sig på dess fasta grund, genom dess kraft dör från synd och värld och stadigt ikläder sig Kristus, hvars uppståndelses kraft från dopet tillflyter honom, så att han kan vandra i ett nytt lefverne. — Den, som icke tror, han skall varda fördömd — således intet halfverande, ingen dagtingan, intet haltande; antingen — eller, det gäller här. Det står fast, att den, som fått höra evangelium och således fått sig Guds nåd kraftigt tillbjuden men afslagit nådesanbudet, ja, kanske gång på gång afslagit det, är redan dömd. Han har afsagt sig sin andel i återlösningen och kan icke annat än alltmer aflägsna sig från Gud och sålunda mogna för den eviga vredesdomen. — Den, som bröt Moses' lag, måste dö på grund af tu eller tre vittnens öfverensstämmande utsaga, huru mycket större näpst förtjänar ej den, som aktar nya testamentets blod orent och försmädar nådens Ande (Ebr. 10: 28—31)! Att förakta Kristus är att förkasta Guds kärlek, nåd, sanning och rättfärdighet, det är att säga till Gud: »Jag vill ingen del hafva med dig», och den, som så gör, han får ej heller nagon del med Gud, ingen medborgarrätt i hans eviga rike. — Och den, som *icke tror*, varder fördömd, äfven om han är döpt. Ty för den otrogne är dopet såsom en tillsluten källa, en skatt, till hvilken han icke äger nyckeln, ett gästabudsbord, af hvars kostliga rätter han hvarken ser eller kan komma åt en enda. O, du döpta men otrogna människa, huru förskräckligt skall det ej en gång blifva för dig uppenbart, hvil-

ken salighet du genom din blindhet och obotfärdighet förskjutit och förspillt!

Vv. 17, 18. Tron atföljes af tecken. Den troende kan det, som ingen blott naturlig människa kan. De lekamliga undren äro härvidlag icke de enda, ej heller de största tecknen. De äro ej heller väsentliga och outhärliga för Guds rike under alla tider, och långt ifrån alla troende äfven under den apostoliska tiden hade fått sig gifvet att utföra sådana kraftverk. Men underbara och öfver all mänsklig kraft stigande äro trons verkningar af den högre art, som faller inom det rent andliga området. Att kunna härska öfver all fiendens makt, att kunna öfvervinna den makt, under hvilken hvarje människa, lämnad åt sig själf, kraftlös trälar, syndens makt i det egna hjärtat, att kunna så öfvervinna världen, att hon med alla sina vapen finner sig vanmäktig gentemot det fattigaste Guds barn, att kunna lägga satans fångar under Kristi spira, hvilken annan makt än trons förmår detta stora, mot hvilket alla världens storverk äro ett intet! Men dessa tecken *måste* ock följa kristendomen. Världen skall *se* kristendomen, om hon skall få aktning för honom. Hon måste få *se* honom i hans öfverjordiska härlighet hos de troende. I annat fall aktar hon den icke värdig ens sitt hat utan finner den med dess stora anspråk och dess obetydlighet endast värd förakt. Och hvad kristendomen än må lida i denna värld, misskännande, hat, smädelse, förföljelse till blods, *en* sak får aldrig komma i fråga härvidlag: föraktet. Blir kristendomen likväl ett föremål för föraktet, då bevisar detta, att den icke finns till hos dem, som berömma sig af Kristi namn. En annan sak är, att världen ofta söker *låt*sa förakt för sann och lefvande kristendom, i verkligheten hatar hon och är rädd för den kristne. Hennes visade förakt är blott ett försök att dölja den bäfvande förbittringen i det inre. — O, när skall den tid återkomma, då en i fientlighet mot Kristus tandagnisslande värld skall om de kristna *nöd*gas säga: »Se, huru de älska hvarandra! Hvilka tecken och under åtfölja ej denna för oss så vidriga lära!»

V. 19. »Han vardt upptagen». Fadern upptog åter den älskade Sonen till sig, och Kristus gick att te sig inför sin Fader såsom den öfverstepräst, hvilken i sitt blod stiftat en fullgiltig försoning och på grund däraf har rätt att meddela nåd och Andens gåfva åt syndare. Hans himmelsfärd var hans triumftåg in i Faderns härlighet, uppståndelsens fulländning, den fullständiga bekräftelsen på hans verk, afslutningen af hans grundläggande frälsningsgärning, öppnandet af den

himmelske Faderns boning för hans affälliga barn. Och öfver alla himlar är han uppfaren och har satt sig på Faderns högra sida. Så lefver och regerar han i evighet, delaktig af Faderns makt och ära, konung och präst till evig tid inför Gud för att utföra sitt tillämpande frälsningsverk på jorden. — Ja, detta skedde med honom, som såsom ett hjälplöst barn låg i Betlehems krubba, som vid uppväxten var jordiska föräldrar underdånig, som vandrade omkring i judiska landet i ringa gestalt, fattig, hatad och förföljd, samt till slutet blef räknad bland ogärningsmän, utstöttes ur sitt folk och omsider, begabbad och misshandlad såsom ingen annan, på korset dog såsom en förbannelse! De, som i sanning höra honom till, kännas igen därpå, att de följa hans fotspår, visserligen icke alltid bärande ett yttre missdådarekors på nedtyngda skuldror men alltid åtminstone bärande detta inre kors, som gör själen likgestaltad med Kristus. Men de äro ock försatta med Kristus i det himmelska, söka efter det, som är ofvan, lefva ett evighetslif och göra allt med fästadt afseende på den skörd, som de i evigheten ha att af sina gärningar inhösta. — Det lefvande hoppet, som grundar sig på och födes af Kristi uppstandelse, har genom himmelsfärden fått sitt innehåll och mål, näml. den lefvande, förhärligade Frälsaren själf och det lif, till hvilket han gick. Där är hemmet, det sanna fosterlandet; dit trängtar den troende i hoppets förbidan af den fullkomliga förlossningen. Den kommer, då den troende församlingen upptages mot Herren i skyarne (1 Tess. 4: 17) och sedan får förblifva hos honom alltid, således när Herren kommer igen, sasom man sett honom uppfara till himmelen (Ap.G. 1: 11). Da är allt det, som himmelsfärden lofvar, uppfyllt. — Kristi himmelsfärd och hans återkomst sta alltså med hvarandra i närmaste förbindelse. Han har gått bort för att intaga (af Fadern erhålla) sitt rike; han kommer igen, när han fått riket. Detta skall han fullända genom domen öfver sina fiender och sina rätta bekännares införande i härligheten. — Allt sedan Herren gatt bort, är han stadd i ett kommande tillbaka. Hans återkomst har flere akter, af hvilka hvar och en innefattar dels en dom öfver ondskan, dels ett befordrande af hans rikssak, och den sista akten, slutakten, utgöres af hans synliga återkomst i gudomens makt och härlighet. Sålunda kommer han i nadedstillbud och domar. Han kom så vid Andens utgjutande på den första pingstdagen, vid Jerusalems förstöring, vid alla förnyade väckelser, hvarmed han besökt sin kyrka, framför allt vid reformationen, och i sina straffdomar, med hvilka

han tuktat henne. Slutligen skall det heta: »Se, brudgummen kommer»!

V. 20. »De gingo och predikade allestädes»; detta var lydadt i tron. Här är intet befrågande med kött och blod, inga beräkningar öfver möjligheterna att kunna något uträtta. Herrens ord och befallning jämte de därmed förenade löf-tena är det enda, hvarvid dessa trogna lärjungar fästa sig, och så gå de åstad. — Fråga aldrig efter något annat än Herrens kallelse, bud och löfte, då det gäller uträttandet af hans verk! Det skall därvid icke gå *efter* utan öfver vårt förstånd, och det går väl, i samma mån vi låta Herren råda och handla i hans Ande. Endast om detta sker, verkar Herren med oss och stadfäster sitt ord med åtföljande tecken. På ett ovanligt och öfvermåttan härligt sätt skedde detta med apostlarne och deras verksamhet, men så ringa våra dagar än må vara i jämförelse med deras, Herren är densamme som då, och han vet att alltefter de olika tider-nas och förhållandenas kraf göra sin makt kunnig bland folken. Tåligt och trofast böra vi hålla ut, äfven då vi få göra erfarenhet af dessa egendomliga tidsomständigheter, under hvilka allt likasom står stilla i Guds rike och all ifver, allt arbete synes vara ett säende i luften. Icke en gång det tecknet till Guds ords kraft förspörjes, som består i motstånd och bitterhet. Flintan må aldrig så kraftigt träffas af stålet, ingen enda gnista synes ändå. Håll ut dock, håll ut, du redlige arbetare! Det rådande dödslugnet gömmer på djupet verkamma, arbetande krafter, och innan man tillförser sig, gör den himlafarne Frälsaren sin närvaro kunnig genom tecken och under, som komma all otro och all misströstan på skam.

Predikoutkast.

1.

Inl. Luk. 12: 32.

Anne. Jesu himmelfärd underpanten därpå, att hans trogna skola undfå riket.

1. *Jesu himmelfärd var ett öfversteprästerligt ingående i den himmelska helgedomen och därför en underpant på en evig förlossning.*

a) Genom det öfversteprästerliga ingåendet i den förebildande helgedomen vanns försoning för Guds folk i gamla testamentet,

och det, som då skedde på ett förebildligt sätt, är vordet verklighet och sanning i Kristi himmelfärd. (1) Han är uppfaren öfver alla himlar till Guds tron = det allra heligaste. (2) Han har dit ingått såsom vår öfverstepräst med sitt eget blod och skaffat oss en evig förlossning.

b) Därföre är Kristi himmelfärd en underpant på, att hans trogna skola undfå riket, som ju innefattar förlossningen genom Kristi blod, nämligen syndernas förlåtelse (Kol 1: 13, 14) (1) Samvetets rening från syndaskulden och alla döda gärningar, (2) och på grund däraf lif och frid med Gud.

2. *Jesu himmelfärd var ett konungsligt segertåg till himmelen och därför en underpant därpå, att hans väg är den enda vägen till himmelen.*

a) Jesu himmelfärd är ett konungsligt segertåg, eftersom den var slutbekräftelsen på Jesu återlösningens verk och beviset på den eviga giltigheten af hans i lidande och lydnad bevisade och förvärfvade rättfärdighet. På grund däraf har han (1) rätt att benåda syndare; (2) rätt till obetingad tro och lydnad.

b) Därföre är den underpanten därpå, att Jesu väg är den enda väg till himmelen, och att hans evangelium är Guds eget konungsliga benådnings- och frälsningsord, som gifver och meddelar, hvad det tillsäger och lofvar: salighet (vv. 15, 16). (1) Det skall visa sig, att evangelii sanning skall behålla rätt mot världens falska visdom, lögn och mörker. (2) Det skall vara uppenbart, att den, som icke tror, redan är dömd, efter han ej ville slå in på den enda väg, som leder till Gud. (3) Det skall visa sig, att den, som tror, skall i evangelium finna en Guds kraft och i Herrens väg lifvets väg.

3. *Jesu himmelfärd förde honom till ett konungsligt regerande på Guds högra sida, och därför skall allt samverka till de troendes bästa.*

a) Ett konungsligt regerande på Guds högra sida, ty Jesus undfick vid himmelfärden all makt i himmelen och på jorden.

b) Därföre måste allt tjäna och ära honom.

c) Därföre måste ock *allt* samverka till deras bästa, hvilka älska Gud. (1) De ha redan här ett andligt konungaväld med Kristus; ett härskande öfver världen och de andliga fienderna (jfr vv. 17, 18). (2) Alla omständigheter i himmel och på jord hvila i deras frälsares hand och lyda hans vink (3) och lika visst, som de troende äro föremål för hans omvårdnad, kan intet drabba dem, som skulle kunna tillfoga dem verklig skada eller fördärf. —

Äfven lidandet, nöden och döden måste tjäna dem; blifva till andlig förkofran för dem = öfning i lydnad, trohet, tålmod.

4. *Jesu himmelfärd är underpanten på hans tillkomme i härlighet och alltså ock underpanten på, att de troende skola få ärfva hans rike i härligheten.*

a) Såsom han uppför, så skall han igenkomma, ty har han undfått all makt i himmelen och på jorden, är han allas herre och domare, så skall han icke alltid tillåta ondskan att ha sitt spel utan komma för att med allsmäktig dom häfda sin ära på jorden.

b) Då kommer ock de troendes härliggörelse, ty är Kristus deras lif, så måste de uppenbaras i härlighet, när hans härlighetsuppenbarelse äger rum (Kol. 3: 4)

c) På grund däraf böra de troende vara starka i hoppet (1) om fullkomlig förlossning från det syndafördärf, som nu trycker dem, gör dem tröga i kampen och stör deras glädje; (2) om den helighet och fullkomliga renhet, hvarefter de trängta; (3) om räddning ur den smålek, som här är deras enda ärekrona; (4) om det erkännande, att de tillhöra Gud och Kristus, som skall ersätta dem för allt misskännande här i tiden; (5) om det fullkomliga saliga lifvet i Guds gemenskap; (6) om Kristi åskådande ansikte mot ansikte i motsats till den trosförmörkelse genom Guds fördöljande, som här så ofta uppfyller deras hjärtan med bedröfvelse; (7) om att allt detta stora och härliga skall vara evigt och oföränderligt, i motsats till ställningen här på jorden, där allt åldras och dör och Guds folk får sucka öfver all tings vansklighet och fåfänglighet.

2.

Inl. Kol. 3: 1.

Ämne. De troende i Kristus försatta i det himmelska väsendet.

1. *Det himmelska väsendet i Kristus.*

a) Kristus var äfven under sin förnedring i himmelen (Joh. 3: 13), och himmelen var i honom; han hade evigt lif och gemenskap med Fadern.

b) Han ägde och kunde meddela nåden och sanningen, men ägde också i sig själf den kraft, genom hvilken han kunde fritt befalla och verka inom naturområdet.

c) Därföre framställde han sig såsom trons föremål och betygade, att på förhållandet till honom berodde en människas frälsning eller fördömelse.

d) Dock ingick han först genom sin himmelfärd i det himmelska väsendet i egentlig mening, den alltigenom himmelska tillvarelsen, i gudsskepelsens fulla härlighet.

e) Endast såsom den upphöjde kan han genom predikan och dop betyga sig för människorna såsom deras frälsare, såsom den, som Fadern har beseglat och satt till en nådastol genom tron i hans blod (Rom. 3: 25).

f) Först såsom den upphöjde, på Faderns högra sida regerande Frälsaren kan han införa de sina i det himmelska väsendet, ty först nu kan han såsom en lefvandegörande Ande meddela sig åt dem, ingå i dem och knyta med dem en innerlig gemenskap.

2. *Huru de troende i Kristus äro försatta i det himmelska väsendet.*

a) De ha för delaktigheten af det himmelska väsendet blifvit beredda i Jesu lärjungaskola, där han brutit deras hjärtehärdhet och botat deras blindhet, så att de blifvit skickliggjorda till tron (v. 14).

b) De ha i dopet genom tron blifvit inplantade i honom. hafva undfått hans Ande och med honom uppstått.

c) De äro härigenom blifna himmelska människor, andliga och andligt sinnade; ljus, lif och frid i honom, likasom å andra sidan döda från synden med Kristus.

d) De hafva begynnelsen till saligheten i det levande hopp, som är i dem.

3. *Såsom försatta i det himmelska väsendet visa sig Herrens trogna vara, därigenom att de åtföljas af himmelska tecken* (vv. 17, 18).

a) Makt att utdrifva onda andar = att öfvervinna det onda hos sig själfva och andra.

b) Makt att tala med nya tungor, det himmelska, af världen ej förstådda tungomålet, bönens, trons, kärlekens språk.

c) Makt att bära ormar och dricka det, som är skadligt, d. ä. midt i syndens värld, omgifna af frestelser inifrån och utifrån, bevara sig obesmittade af världen och att sålunda öfvervinna henne.

d) Makt att lägga händerna på de sjuka och bota dem, d. ä. att ej blott verksamt antaga sig utan ock kunna vara ett verksamt botemedel mot det stora andliga och lekamliga eländet i världen.

e) Makt i allmänhet att följa Kristus efter på hans heliga korsväg, den heliga kärlekens själf- och världsförsakande väg under ett tåligt verkande och lidande till andras bästa.

3.

Ämne. Herren Jesu Kristi himmelfärd.

- I. Hvarför Kristus for till himmelen.
- II. Hvad himmelen blifvit genom Kristi himmelfärd.
- III. Hvertill Kristi himmelfärd förbinder de troende.

I.

1. *Hvad förstås med himmelen, dit Jesus for?*

Himmelen: (1) det synliga, öfver jorden sig hvälfvande fästet med sina otaliga stjärnvärldar. (2) Den osynliga himmelen, Guds boning i egentlig mening, där Guds tron är, och där hans väsens härlighet har sin fulla uppenbarelse. Dit for Jesus; öfver alla himlar till Guds tron uppsteg han.

2. *Jesus for dit för att sända oss sin Faders löfte, den helige Ande.*

a) Uppfyllelsen af detta löfte var nödvändigt, ty eljest hade ändamålet med Kristi ankomst i världen icke kunnat uppnås, ty därtill hör ej blott frälsningens grundläggning utan ock dess tillämpning.

b) Detta kan endast ske genom den helige Ande, för hvars undfående åt och sändande till världen Jesus måste förhärlicas.

II.

1. *Ett öppet fadershus för de återlösta människorna, till hvilket de inbjudas genom den helige Ande.*
2. *En salig boning vid tidens slut för alla dem, som följa Andens inbjudning och genom tron på Jesus blifva barn hos Gud med arfsrätt i det himmelska hemmet.*

III.

1. *Att stadigt ha sinne och hjärta riktade uppåt, hafva sin skatt i himmelen och genom kärlekens verk söka att i någon mån bereda litet himmel på jorden.*

2. *Att under troget görande af Guds vilja i den jordiska kallelsen tåligt bära det kors, Gud kan behaga på-lägga, för att därunder allt mera mogna för himmelen.*

4.

Ämne. Delaktigheten af Kristi himmelfärd,

innefattar

1. *att man är försatt i det himmelska väsendet, d. ä.*

a) har undfått ett himmelskt sinnelag, som gör, att man känner sig såsom en främling och gäst i världen och har sitt hjärta riktadt uppåt (Kol. 3: 1 ff.);

b) njuter det himmelska tillståndet = barnskapets förstling (Rom. 8: 23) med dess frid med Gud; inre förklaring till likhet med Kristus;

2. *det lefvande hoppet, som når sin fullbordan på upp-ständelsens stora dag, då de troende få ärfva riket.*

a) I hoppet, som innefattar vissheten om uppfyllelsen af alla Guds löften, äro de troende redan saliga midt under främlings-skapets vedermöda.

b) Hoppet fullbordas, då Herren kommer tillbaka för att, sedan han uppväckt de troendes kroppar, göra dem delaktiga af sin egen härlighet. Då är den fulla delaktigheten af Kristi him-melfärd vunnen.

5.

Ämne. Hvad den i härligheten ingångne Frälsaren är för människorna på jorden.

1. *Hvad hafva hans vänner i honom?*

a) En trogen öfverstepräst, som varkunnar sig öfver deras svaghet;

b) En allsmäktig konung, som benådar, beskyddar och be-varar dem.

2. *Hvad hans fiender?*

a) Ett allvetande vittne, inför hvilket de förgäfves bemöda sig att dölja sina missgärningar.

b) En rättfärdig domare, i hvars händer de en gång skola falla.

3. *Hvad de obeslutsamma och ljumma?*

a) Ett sannfärdigt och troget vittne, som förehåller dem deras halfhet och skrymteri för att förmå dem att för honom helt upplåta sitt hjärtas dörr (Upp.B. 3: 14—21).

b) Den helige och sannfärdige, som med vedervilja skall visa dem från sig, om de ej bättra sig.

6.

Ämne. Huru Jesus genom sin himmelfärd har upplåtit allt, som tillförene var tillslutet.

1. *Upplåtit människohjärtat för tron och villig lydnad.*
2. — — *hela jordkretsen för evangelii fria och kraftiga predikan.*
3. — — *himmelen till hem för alla, som tro på honom.*
(Ph. D. Burck).

7.

Ämne. Hvertill uppfordrar oss Kristi himmelfärd?

1. *Till tro på Herren.*
2. *Till verksamhet för Herren.*
3. *Till hopp på Herren.*

(Sommer).

Sjette söndagen efter påsk.

(Exaudi).

Vid skilsmässan från apostlarne hade Herren befallt dem att sasom hans sändebud gå ut i hela världen och genom vittnesbördet om honom göra alla folk till hans lärjungar. Huru de skulle blifva skickliga för detta stora uppdrag, visar oss evangeliet på sjette söndagen efter påsk. Det innehåller nämligen löftet om den helige Ande, på samma gång som däri angifves, hvad apostlarne hade att bereda sig på under sin verksamhet. Sammanhanget med himmelsfärdsdagens perikop äfvensom med pingstdagens är därför i ögonen fallande, hvadan den sjette söndagen på ett synnerligen lämpligt sätt framställes såsom länken mellan himmelsfärdsdagen och pingsten. — Det gammalkyrkliga namnet på denna söndag är Exaudi efter den ur ps. 27: 7 hämtade introitus: Exaudi, Domine, vocem meam, qua clamavi ad te, alleluja.

Perikopens i kyrkoåret representerade idé är därmed antydd; den kan icke vara någon annan än den sanningen, att den utlofvade parakletens vittnesbörd *i, för och genom* Jesu lärjungar är betingelsen för framgången af deras under mycket lidande framburna vittnesbörd om Herren.

Text: Ev. Joh. 15: 26—16: 4.

Exegetiska anmärkningar. I likhet med de tre föregående söndagarnes perikoper utgör också den föreliggande en del af Herrens afskedstal till sina lärjungar. Dess nära sammanhang med det närmast föregående är uppenbart och angifves särskildt genom partikeln *δὲ* i

V. 26. *Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος κτλ.* »Men när» o. s. v. Jesus hade förut talat om världens bitterhet, som skulle drabba icke blott honom själf utan äfven hans trogna. I den nöd, hvori dessa därigenom skulle komma, skulle de dock icke sakna hjälp och bistånd: Hugsvalaren, »Talsmanden» skulle varda dem gifven. Han är *πνεῦμα τῆς ἀληθείας*, sanningens Ande, ty han är Guds Ande, hans, som är sanningen. Han leder då ock till och allt djupare in i sanningen, nämligen just genom att uppenbara Gud och Kristus. Honom sänder Jesus, sedan han genom ingåendet i härligheten blifvit Andens herre, d. ä. på grund af sitt återlösningsverk fått rätt och makt att meddela den helige Ande åt människorna. Om detta Andens sändande, som visserligen häntyder på hans utgående äfven från Sonen (»filioque»), afser Andens verk i världen eller rättare hans meddelande åt lärjungarne, så torde däremot orden *ἐκπορεύεται παρὰ τοῦ πατρὸς* hafva afseende på Andens *eviga* utgång, således på förhållandet inom gudoms-väsendet. Alltså, honom, den evige Guds Ande, som utgår af Fadern (och Sonen) och därvid utgör den personliga lifsrörelsen inom det gudomliga väsendet, honom har den genom lidande fullkomnade och af den eviga logoshärligheten delaktiggjorde människosonen undfått såsom en gåfva åt den af honom återlösta världen. Till världen sänder han ock honom, nämligen genom förmedlingen af församlingen, som ensam kan undfå honom, och som i kraft af hans inneboende är jordens salt och världens ljus samt skicklig att vittna om Jesus på ett sätt, som kan öfverbevisa världen om synd, om rättfärdighet och om dom (jfr. Joh. 16: 8—10). Han (*denne, ἐκεῖνος*) skall vittna om Jesus genom denna kraftiga inre upplysning, som sätter själen i stånd att känna honom i hans nådeshärlighet och frälsarekraft, vidare genom uppenbarelse på trons grund af Guds hemligheter (jfr Ef. 3: 4—6) samt genom kraften af Herrens ord och det evangeliska vittnesbördet. I sistnämnda hänseende sammanfaller Andens vittnesbörd med apostlarnes och andra upplysta lärares, i det att Anden genom deras predikan vittnar om Jesus och gör deras ord kraftigt och verksamt i själarne. Dock måste man i en

annan mening skilja mellan apostlarnes och Andens vittnande enligt

V. 27. καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε (obs. presensformen: »I vittnen«). Apostlarnes vittnesbörd, tänkt i dess åtskillnad från Anden, afser det historiska i Herrens lif. Till allt, hvad Jesus under tiden för sin offentliga verksamhet talade och gjorde, voro apostlarne ögonvittnen: de »hade varit med Herren från begynnelsen«. Meddelandet af dessa rent yttre fakta och förhållanden var icke ändamålet med Andens vittnesbörd. Härvidlag var endast vanlig naturlig iakttagelseförmåga jämte redlighet af nöden; ja, äfven icke ögonvittnen kunde på grund af noggrann forskning och genom berättelserna af ögonvittnen rätt framställa vår frälsares jordelif, såsom förhållandet var med Lukas (Luk. 1: 1—4). Men *betydelsen* af Kristi lif, hans ord och verk, för vår frälsning, kunde endast Guds Ande uppenbara. Han var och är den, som till den enkla evangeliska förkunnelsen gifver sitt vittnesbörd, beseglar det i och för människornas hjärtan såsom sanning och verkar tro därpå. Han är således lifvet och kraften i den apostoliska förkunnelsen. Utan honom vore den evangeliska historien en lika död bokstaf som hvilken annan historia som helst. — Det, som Herren talat såväl om Andens gifva som om de stundande förföljelserna, hade till ändamål att bereda lärjungarne på det, som skulle komma, sasom det heter i

Kap. 16: 1. »Detta har jag talat till eder» o. s. v. Förargelse, anstöt hade lärjungarne lätt kunnat taga af de dem öfvergående förföljelserna och det bittra motståndet mot evangelium, om de icke varit beredda därpå. Herrens öppna framställning af det lidande, som väntade dem, hör därför till den herdavård, som han ägnade sina får.

V. 2. Skildring af beskaffenheten af det lidande, som väntade lärjungarne: utkastande ur synagogan, ja, död. Det förra var för en jude uteslagnings bittert, ty enligt den vanliga föreställningen innefattade detta straff icke blott en stor skymf utan äfven ett sådant afskiljande från Guds folk, som innebar ett afskiljande från gemenskapen med Gud, således

ett öfverlämnande åt evigt fördärf. Ehuru nu apostlarne genom förbindelsen med Herren voro, eller rättare blefvo (efter hans död och uppståndelse) lösgjorda från de judiska fördomarnes fjättrar, så voro de dock fortfarande judar och besjälades af denna utomordentligt starka nationalanda, som för judafolket är egendomlig, och hvars kraft beror därpå, att den har sin rot och källa i religionen. Därföre måste det hos dessa män, som i sin längtan efter uppenbarelsen af Israels härlighet ögonblicket före Herrens himmelsfärd frågade honom, om han icke i denna tiden skulle upprätta riket åt Israel (Ap.G. 1: 6), medföra det djupaste lidande att såsom förbannade blifva utstötta ur sitt folk. Hvad för öfrigt en apostel kunde känna för detta folk, det synes framför allt hos den apostel, hvilken under hela sitt lif bekämpade åsikten om den mosaiska lagens och de judiska stadgarnes förbindande kraft för de kristna och därför af judarne, äfven af till tron på Kristus omvända judar, betraktades med outsläckt hat (jfr Rom. 9: 1—5).

Men icke blott till lärjungarnes utkastande ur synagogan skulle judarnes hat gå utan till ett mordbegär, som med den judiska fanatismens hela styrka skulle drifva dem till alla möjliga försök att taga apostlarnes lif; de skulle nämligen betrakta ett mord på en apostel såsom en offergudstjänst (*λατρεία*). I Talmud uttalas ock obeslöjadt förtjänstligheten af kättaremord, som likställas med offren i templet. Det heter: *Omnis effundens sanguinem improborum æqualis est illi, qui sacrificium facit.* — Orsaken därtill, att Guds tjänare kunna betraktas såsom sådana skadedjur, är förblindelse, såsom det heter i

V. 3. De känna hvarken Gud eller Kristus. Den Gud, för hvilken de nitälska, är en själfgjord idol. Kristus, mot hvilken de rasa, ha de i sin föreställning gjort till en guds-försmädare. Det råder hos dem en fruktansvärd blindhet, härflytande af fädernärfta fördomar, af en falsk teologi och af egen förvänd sinnesart. Detta länder dem i viss mån till ursäkt: de handla i oförstånd och veta icke, hvad de göra. Paulus företer i sitt fariseiska tillstånd ett slående exempel

pa denna blindhet, i hvilken han andades hat och mord mot de kristna (Ap.G. 9: 1). I följd däraf kunde han fa barmhärtighet, såsom ock judarne under 40 år fingo förnyade nadestillbud. A andra sidan var deras blindhet själföfvållad. I samma man de hade haft tillfälle att se och höra Jesus, hade de skuld till denna blindhet (Joh. 15: 22), ty Jesus var det ljus, som skulle ha skingrat deras mörker, om de icke förhallit sanningen i orättfärdighet (Rom. 1: 18). — Det, som här vid lag gäller om judarne, det gäller ock om många människor inom den yttre kyrkan och om världen i allmänhet. — För apostlarne var det emellertid en tröst, att de skulle fa att göra med icke absolut förstockade utan med förblindade människor. Detta lämnade rum för hoppet.

V. 4. *ἀλλὰ ταῦτα καὶ*. Genom ordet *ἀλλὰ*, »men», afbryter Herren sig själf (Meyer, Nebe): »men lat det vara nog härom: jag har, som sagdt, talat detta, på det att, när tiden kommer, I man komma i håg o. s. v. (Några kodicex hafva *αὐτῶν* efter *ἡ ὥρα*: när deras, fiendernas, tid kommer; saknar icke skäl för sig). Med dessa ord återgår Herren till det i v. 1 sagda, inskärpande, att lärjungarne borde komma i håg, att Herren förutsagt allt, och att de icke hade att vänta sig något maktingripande å hans sida för att nedslå deras fiender: de skulle öfvervinna världen genom *tron* under taligt lidande. De skulle ha detta redan från början djupt inprägladt i sina hjärtan. — Herrens ord: Detta har jag icke sagt eder från begynnelsen, synas motsäga det verkliga förhållandet, ty han hade ju flere ganger talat om såväl sitt eget som sina trognas lidanden i hans efterföljd. Men Jesus hade förut talat om detta ämne endast i allmänna ordalag, hvilka ock till en stor del undgatt lärjungarnes uppmärksamhet. Nu åter talar han utförligt och detaljeradt om denna sak. Förut hade han icke behöft detta, ty han var med dem; han hade varit en skiljemur mellan dem och världen; mot honom och icke mot lärjungarne hade världens hat vändt sig. Efter hans bortgang skulle allt blifva annorlunda. Därföre behöfde de den undervisning, Herren hade gifvit dem. —

Den homiletiska grundtanken i vår text kan sägas vara följande: Andens vittnesbörd är själen och kraften i Jesu tjänares vittnesbörd inför den blinda och hatfulla värld, hvars dödliga fiendskap de endast i samma Andes kraft kunna bära.

Homiletiska vinkar. Kap. 15: 26. Att känna Kristus, det är en sak, hvarmed det naturliga förståndet icke går i land. Endast Guds Ande kan uppenbara Kristus. Hvarje kunskap om honom, som icke är en frukt af detta uppenbarande, är död och kraftlös. Därföre måste hvar och en, som vill lära känna Jesus, icke blott umgås med hans ord utan ock med innerlig och ständig bön öppna sitt hjärta för Andens verkningar (Luk. 11: 13). — Andens gåfva, den välsignade frukten af Jesu återlösning, medför *allt*, som är i Kristus. Han bär vittnesbörd om Kristus, drager till honom, verkar tro, gifver ljus och lif, tröstar, stärker, ledsagar, tuktar, förödmjuka, renar och helgar. Genom Anden blefvo apostlarne starka och förmådde uträtta och bära det, som eljest för naturen är omöjligt att uträtta och bära. I honom blef Kristus dem återgifven, bodde i dem, verkade i och med dem. — Honom behöfva ock vi, och det gäller för oss att komma därhän, att vi med apostlarne kunna säga: »Jag lefver, dock icke nu jag, utan Kristus lefver i mig». Och Guds Ande är icke fjärran. Han är en gång för alla sänd, lefver och verkar i församlingen och kommer till hvarje hennes medlem. Han är dig nära, ja, lika nära, som ordet i din mun och i ditt hjärta (Rom. 10: 8). I samma mån du tar åt dig Guds ord och troget gömmer det, medför det Andens kraft till tro och lif i Kristus. Om du än därvid tycker dig förnimma litet af hans verkan, ja, om du skulle blifva alltmera tom i ditt inre, afklädd, utblottad och krossad i stället för tröstad och lefvandegjord i din ande, så är han dig icke desto mindre nära, kraftigt arbetande på att göra ditt hjärta redo för mottagande af Frälsaren. — Han är sanningens Ande; allt, hvad han lärar, är sanning, och då du mottager det ljus, han förlänar dig, gör han dig själf sann, sann inför dig själf och inför Gud, i förhållande till världen och dina medmänniskor, görande dig till ett jordens salt och ett ljus i världens mörker. Den sanna människan, gudsbelätet, återställer han i dig, och så varder du alltmer skickliggjord att undfå din fulla del i det eviga ljuset, i sanningens eviga kärleksrike.

V. 27. Apostlarne kunde vittna om Jesus, ty de hade varit med honom under tiden för hans offentliga verksamhet. De skulle vittna om honom, ty Herren hade just för det ändamålet kallat dem att vara hans lärjungar. De kunde icke

annat än vittna (Ap.G. 4: 20), ty Kristi kärlek uppfyllde och dref dem. Sammalunda förhåller det sig med Kristi lärjungar under alla tider. De *kunna*, äfven de, vittna, ty de äro med Kristus, stå i förening med honom och hafva i Guds Andes ljus skådat och på sig själfva erfarit hans nåds kraft och härlighet. De äro *kallade* att vittna om honom, med ord och gärningar kungöra hans dygd. De kunna icke annat än vittna, ty emedan de tro, måste de tala; Kristi kärlek, som bor i dem, drifver med en inre nödvändighet att förhårliga hans namn. — Framför allt ha de, som undfått försoningens ämbete, att vittna om Herren, och af största vikt är, att deras predikan är ett verkligt vittnande och icke uppläsandet af åtskilliga blott i minne och förstånd fattade läror. — Kallelsen att vara ett Kristi vittne och sändebud är öfvermåttan stor, härlig och ärofull, men dess härlighet är icke af den art, att den lyser världen i ögonen; den är en kallelse att lida med och för Kristus. Genom vittnesbördet om honom ställer du dig på hans sida, gör hans sak till din, och då måste du finna dig i att erfara något litet af det, som vederfors din mästare i denna värld. Detta har ock Herren aldrig dolt, sasom han ju äfven i det följande inskräper det.

Kap. 16: 1. Faran att taga anstöt af det, som sker i Guds regering med kyrkan, och af det, som kan vederfaras en själf, är alltid stor, i synnerhet för ideellt anlagda och öfver de många gatorna i världen grubblande människor. Detta: hvarföre? huru har det ej ängslat, och huru ängslar det ej många hjärtan! — Och hvad den sanna kristendomen beträffar, så är den icke sådan, som nybörjaren i sin första hänförelse drömmer om. Icke lysande och lätta segrar med deras glädje och jubel, icke en Guds rikes ostörda och, så att säga, regelrätta framgang på jorden, icke en ständig upplyftande förnimmelse af den tillkommande världens krafter, utan kors och kamp, erfarenhet af mycken andlig vanmakt, många grusade förhoppningar och allehanda inre och yttre trångmål skola lära honom, att Kristus ännu i dag i denna världen har korsgestalt. Och icke blott betrycket af och fran den omgifvande, sanningen hatande världen utan äfven och understundom ännu mer upptäckten af den myckna skröpligheten hos dem, som synas göra något allvar af kristendomen, väcker bekymmer. Allt detta skrymteri, detta svärmeri, dessa falska läror, detta partisinne och köttsliga gräl, som så mycket orenar församlingen, ja, detta och allt annat elände inom deras hop, som berömma sig af Kristi namn, det kan plåga och smärta mer än allt annat och förorsaka

fara för att taga anstöt. Man vill tröttna, öfvergifva all frimodighet, hängifva sig åt modlöshet, släppa hoppet och så hängifva sig åt en trög likgiltighet. Mot denna fara bör Herrens liknelse om ogräset bland hvetet kunna tjäna till värn; och mot anstöten af världens fiendskap vill Herren värna genom sin med så mycken bestämdhet framhållna förutsägelse därom. Hans lärjungar böra veta, att den lidandesväg, som de grufva sig för, just är den i Guds ord såsom själfklar följd af världens och Kristi rikes motsatta art framställda vägen. Hvarföre skola de da tycka det vara underligt, att dem vederfares allehanda svårigheter och smärtor? Är det något, som man i våra dagar, då kyrkan åtnjuter skydd af lag och rätt, snarare kunde ha skäl att undra öfver, så är det detta, att man vet af så *ringa* kors och lidande för Kristi skull. Också torde mer än en rättsinnig präst tyckt sig hafva haft anledning att fråga sig själf: »Är jag verkligen en Kristi lärjunge, ett af hans rätta vittnen, jag, som knappast vet af *något* lidande för hans namns skull?» Dock — var du blott redlig i din kristendom, bekänn din frälsare i all ödmjukhet och frimodighet, så behöfver du icke ängsla dig i detta afseende. Du får just det kors, du behöfver, och om du slipper lindrigt igenom, så se icke illa ut på Herren, därför att han är god.

V. 2. Att apostlarne och efter dem den följande tidens kristna fingo kämpa så bittra strider mot och utstå så mycket lidande af världen, det berodde därpå, att de voro banbrytare för kristendomen. Hvarje nyhet, som förefaller människorna dåraktig eller betänkelig, det må vara inom hvilket område som helst, framkallar motstånd och kan först långsamt skaffa sig erkännande. I högsta grad gällde detta om kristendomen, denna nyhet, som för judarne var den största förargelse och för grekerna en vidrig dårskap. Samma förhållande återkommer under alla tider, då Herren vill verka något nytt i sin kyrka. Hvilket rasande motstånd framkallade icke reformationen; huru mycket »kättareblod» utgöts ej da af denna romerska kyrka, som påstår sig hafva fått monopol på sanningen, och huru har ej sedermera inom henne och, beklagligtvis, äfven inom de evangeliska kyrkorna missledt nit och kyrklig fanatism framkallat förföljelse mot dem, som under tider af det kyrkliga lifvets sjunkande upphäft profetiska vittnesbörd mot fördärfvet. I allmänhet inträffa svara brytningar, när efter en långvarig sömn i kyrkan väckelser uppstå, som uppkalla de fientliga krafterna till motstånd. De, som hafva att genombryta den hårda skor-

pan af andlig död och ljumhet och att draga i härnad mot gamla ingrodda fördomar och således äro i visst afseende banbrytare för ett nytt lif, de få erfara något af det, som vederfors Herren och hans apostlar, för hvilka det gällde att bryta igenom hela världsondskan och i mänskligheten införa Guds rikes rättfärdighet, ljus och lif. I allmänhet skall hvar och en, som gör allvar af rättfärdigheten midt i ett orättfärdigt släkte och icke kompromissar med världen i något stycke, få erfara, att världen är sig lik. — Obegripligt långt kunna människorna gå i sin blindhet. Att kalla det goda ondt, att rasa mot de rättfärdiga, såsom vore de ett gift för människosläktet, att göra detta i rättfärdighetens eget namn och att anse sig göra en Gud välbehaglig gärning genom att mörda hans rätta tjänare, det utvisar dock en sinnets och hjärtats förvändhet, så stor, att man knappast skulle vilja tilltro människorna något sådant. Men såsom det icke finns någon galenskap, på hvilken ej människor ha trott och kunna tro, så finns ej någon synd, som de ej kunna anse för en god gärning, när de fått för sig, att den är oundgänglig för bevarande eller vinnande af något, som för dem ter sig såsom ett väsentligt godt. Och det väsentligaste af allt för en af själfviskhet och världskärlek behärskad människa, det är att få behålla sitt lif, sitt gamla lif med dess laster och begär. Angrip detta lif, så att människan *verkligt känner sig däri angripen*, känner sanningens skarpa udd träffa det ömtaligaste i sitt inre, och du skall nog förnimma, att du därmed anses ha begatt en majestätsförbrytelse, som icke är lätt att försona. — Det var nit om Gud, som dref judarne att förfölja de kristna, men deras nit var blindt. Nit och hänförelse för Gud är en god sak, ja, den kan icke saknas hos någon, hos hvilken religionen blifvit en lifsangelägenhet, men utan rätt kunskap träder nitet i det ondas tjänst och astadkommer mera ondt än gudlösheten. Religiös fanatism kan finnas och finns ofta äfven hos sådana, hvilka icke alls tänka på att lefva efter Guds bud. Ja, det torde finnas flera, som äro villiga att dö för Kristus, än sådana, som äro villiga att lefva för honom. Det har ju ofta visat sig, att, när förföljare å sin sida blifvit förföljda, så ha de kunnat ådaga-lägga ett stort martyrmod. — Lämna då icke ditt nit fria tyglar! Det är en eld, som lika väl kan åstadkomma en förhärjande eldsvåda, som den kan bringa värme och fart i verkandet af Guds verk. Handla betänksamt, och slå dig icke i ro i det medvetandet, att du menar väl! Petrus menade också väl, när han bad Jesus skona sig själf, men trots väl-

meningen fick han af Herren heta en satan. Handla med förstånd, d. ä. på det sätt, som kräfves af Guds ära, af kärleken och sanningen och afseendet på människornas skröplighet och förhållandenas beskaffenhet! Framför allt kom ihåg, att det bästa värdet mot faran af ett otygladt nit är ödmjukheten! — Men för den klokhet, som icke tillåter det rätta, af kärlekens ande besjälade nitet att gå längre än afseendet på egen bekvämlighet och ära inför människor medgifver, må du bedja Gud bevara dig. Icke den, som vekt och försagdt flyr undan kampen och korset och sålunda väl sörjer för den kära friden i världen och med världen, är klok, utan endast den, som vet att skaffa sig den största möjliga vinsten af detta lif, och det gör den, som i troget tjänande af Gud samlar sig en skatt i himmelen, som ej förstöres af rost eller mal. — Det är hädelse, när världen menar sig göra Gud en tjänst genom att döda Jesu vittnen, men då dessa villigt gifva sig i döden för Herrens skull, så frambära de en ren och helig offertjänst åt Gud. En kristens hela lif bör ju vara ett ständigt offer, och endast den martyrdöd, som är det fullkomliga uttrycket för hängifvenheten åt Gud eller för offret af det gamla lifvet, är en sann martyrdöd. Å andra sidan kan du vara en verklig martyr, äfven om du icke i yttre mening lidit döden för din frälsare; det djupgående offret af din egen vilja, ditt själfviska jag, är ett tyst, fördoldt andligt martyrskap, högt aktadt inför Gud.

V. 3. Kunskaper och ett bildadt förstånd äro utan tvivel en prydnad för en förnuftig själ, och råhet och okunnighet höfves ingen människa. Men allt, hvad insikter, lärdom och bildning heter, är intet mot Guds och vår Herre Jesu Kristi kunskap. Ty att känna Gud i Kristus är allena verklig vishet, är ett själens ljus och lif, som icke slocknar i döden. Och denna kunskap, ofta ringaktad och okänd för denna världens vismän, kan vinnas äfven af den enfaldigaste. Och mot denna hjärtekunskap, denna själens sanna vishet, är också det teologiska vetandet såsom sådant icke något att räkna. Villfarelse i afseende på denna hufvudpunkt, kännedomen af Guds hjärta i Kristi hjärta, är en källa till de många missgärningarna, begångna i kristendomens namn. »De känna icke Fadern, ej heller mig», det är en klagan, som Herren icke blott har haft skäl att uttala med afseende på hans judiska samtida, dessa skriftlärde och präster, som berömde sig af lagen och den sanna kunskapen. Äfven många inom kristenheten falla under den dom, denna klagan innebär. Och just emedan så är, har kyrkans historia så många

blodiga blad. När skall den tid komma, då alla, som bekänna Kristi namn, skola besinna, hvars Andas barn de äro, och handla därefter?

V. 4. Allt gör Herren i rättan tid. Han varnar, just när det behöfs, hvarken förr eller senare, han undervisar och tröstar likaledes i rätt ordning. Därföre skola vi icke mena, att vi af honom få allt genast och med ett slag. Endast småningom kunna vi genomlysas af kristendomens ljus, och aldrig hinna vi så långt i insikt och erfarenhet, att vi ej behöfva lära mer af var frälsare. — Såsom Herren genom sin undervisning om hvad apostlarne hade att vänta af världen utrustade dem med kraft mot de kommande försökelsen, så skola vi ej heller råka i någon nöd, utan att af Herren hafva undfått och undfå det ljus och den styrka, vi behöfva för att kunna gå allt segerrikt igenom. Och då vi se, huru han så tydligt känner, hvad hans lärjungar hade att utstå, så sluta vi med rätta däraf, att han vet och känner allt, som skall möta oss, och därefter rättar sin vård om oss. Han känner vår svaghet och frestelsernas styrka; han vet ock vägen till oss i vår nöd och den rätta stunden för meddelande af hjälp. Denna kommer visserligen icke alltid, när vi vänta den, ej heller på det sätt, vi tro, men aldrig skall någon komma på skam eller blifva af honom besviken, som blifver vid honom, hvad än må hända. Så mycket bör i allmänhet vara oss klart, att ingen hjälp är att motse, förr än nöden har fatt utföra sitt verk till vår hälsosamma tuktan och uppfostran. Men när det har skett, då skänkes oss en förlossning, oändligt rikare, än vi kunnat tänka och hoppas. —

Predikoutkast.

1.

Inl. Joh. 7: 38, 39.

Ämne. Den helige Andes verk.

1. *Den helige Ande bär vittnesbörd om Jesus.*

a) Skall en människa lära känna Jesus, så måste det ske genom ett sannskyldigt vittnesbörd om honom, och detta vittnesbörd kan endast den helige Ande gifva. (1) Ingen annan kan det, icke någon människa, ty genom synden är hon vorden främmande för Gud och känner honom ej; ej heller en ängel, ty änglarne äro endast tjänsteandar, och den vishet, de äga, genomsådar icke Guds hemligheter. (2) Men den helige Ande kan det, ty han är Faderns och Sonens Ande, som utrannsakar allting, ja, ock Guds

djupheter (1 Kor. 2: 10), och såsom han är lifvets Ande, så är också hans vittnesbörd anda och lif och icke något tomt och kraftlöst lärande.

b) Guds Ande vittnar om Jesus för de människor, som äro af sanningen och därför kunna mottaga hans vittnesbörd. (1) För dem, som äro af lögnen och förhålla sanningen i orättfärdighet, kan den helige Ande icke vittna om Kristus; hans ord och vittnesbörd finner ingen ingång hos dem. (2) Men för dem, som låta sig gifvas kärlek till sanningen, så att de vilja ödmjuka sig inför Gud och lära af honom, kan den helige Ande vittna om och förhålliga Jesus.

c) Den helige Ande vittnar om Jesus, då han genom sina verkningar medelst Guds ord så förhålliga Jesus för människans hjärta, att hon i honom ser och känner den, hos hvilken hon finner allt, hvad hon behöfver till rättfärdighet och lif. (1) Guds Ande vittnar genom verkningar af Guds ord. (2) Den, som är af sanningen, känner sig själf enligt sanningen och vet, att han saknar rättfärdighet för Gud; genom Andens vittnesbörd om Kristus finner och erfar han, att han i Kristus har med försoning för synden äfven förlåtelse för den och rättfärdighet inför Gud. (3) Han känner sig också sakna det rätta lifvet och den sanna friden; bäggera finner han genom Andens vittnesbörd hos Jesus, som är lifvet och är vorden vår frid med Gud. (4) Har han mottagit Andens vittnesbörd, så att han tror på Jesus af allt hjärta, så vittnar Guds Ande för och i honom (förr eller senare), att han är ett Guds barn. — Det är under det fortfarande aktandet på och mottagandet af Guds ord, som människan erhåller detta Guds Andes vittnesbörd om Kristus.

2. *Den helige Ande gör den troende till ett vittne om Jesus.* (Kap. 15: 27).

a) Ehuru ingen människa såsom af sig själf kan vittna om Jesus, så kan dock den helige Ande göra henne till ett vittne om Kristi dygd, i det han så helgar henne, att hon i ord och vandelpuppenbarar kraften af Jesu Kristi nåd och sanning.

b) Därför kunna och skola de troende, som äro i Kristus helgade, och som drifvas af Guds Ande, vittna om Herren. (1) De *kunna* det, ty de ha erfarit och erfara dagligen kraften af hans frälsarehärlighet. (2) De *vilja* det, ty Kristi kärlek, som bor i dem, gör dem angelägna om hans ära. (3) De *skola* det, ty de äro därtill kallade och satta (1 Petr. 2: 9; Matt. 5: 13—16).

c) De skola vittna om Herren genom munnens och vandels samstämmiga bekännelse.

3. *Den helige Ande bevarar de troende från att taga anstöt af det, som möter dem på vägen i Kristi efterföljd.*

a) Då en människa icke vill finna sig vid det, som hör till en sann kristendom och därför antingen från början förkastar den eller, sedan hon blifvit en sann kristen, åter affaller, då har hon tagit anstöt af Kristus och förgås i sina synder. (1) Världens trälär taga alltid anstöt af Kristus, emedan de icke kunna förlika sig med hans frälsningsväg. (2) Men äfven de troende kunna råka i fara att taga anstöt, ty Herrens vägar med dem äro ofta icke blott underbara utan rent af underliga för allt mänskligt förstånd och gå ofta rakt emot, hvad man skulle vänta. Korsandet af alla egna välmenta och skenbart på Guds ära syftande planer; oupphörliga motgångar; ett kors, som blir ju längre, desto tyngre; världens hat, se där några stötestenar på lifvets väg.

b) Den helige Ande bevarar dock de troende från att taga anstöt och affalla från Herren, blott de akta på hans röst, som talar till dem i Guds ord, påminner, varnar och tröstar dem i deras hjärtan, förehåller dem den lidande Frälsarens marterbild, hans, som under de svåraste prof bevarade sig i fullkomlig lydnad för Faderns vilja och i fullkomlig kärlek till människorna, som för denna hans kärlek lönade honom med ett kors, samt hänvisar dem på den härlighet, som efter detta korta lif är beredd dem, som bevara sina själar och öfvervinna genom lammets blod.

c) Så kunna de troende hålla ut, afvisa de frestande tankar och behålla sitt fäste i Herren, som aldrig skall låta dem pröfvas öfver deras förmåga.

2.

Inl. 1 Kor. 2: 12.

Ämne. I. Sanningens Ande och II. hans verk.

I.

1. *Sanningens Ande är Faderns och Sonens helige Ande (kap. 15: 26).*

a) Gud är sanningen: i fullkomlig öfverensstämmelse med sig själf; uppenbarar sig just sådan, han är; hans tankar och råd äro utan vank och felslå aldrig.

b) Kristus är sanningen: Guds fullkomliga själfuppenbarelse; ett med Fadern; hans härlighets strålgans; hans väsens fullkomliga afbild i människonatur. Han äfven i fullkomlig öfverensstämmelse med sig själf; hans ord och verk sanna utflöden af hans inre.

c) Sanningens Ande är sanningen, ty han är Faderns och Sonens Ande; ledande till och in i sanningen, sådan den är i Gud och i Kristus uppenbarad. (1) Såsom sanningens Ande är den helige Ande motsatt denna världens ande, som ytterst är ett utflöde af den anden, som är fursten öfver luftens makt och verkar i otrons barn (Efes. 2: 2). (2) Såsom sanningens Ande är han sänd och utgången i världen att leda dem till sanningen, som vilja mottaga kärlek till henne.

2. *Sanningens Ande är Guds högsta gåfva till människorna genom Kristus.*

a) Kristus i sin försoning för världens synd, och som i sig har grundlagt gemenskap mellan Gud och människorna, är den medlare, genom hvilken Andens gåfva blifvit förvärfvad. Endast på grundvalen af den i Kristus skedda försoningen kunde den helige Ande skänkas världen till meddelande af sanning och lif.

b) Han är Guds högsta gåfva, ty med honom gifver Gud sig själf. Alla andliga gåfvor gifvas med honom. Han är själarnes ljus och lif.

c) Han gifves i och med ordet, som just såsom bärare af Anden är anda och lif (Joh. 6: 63), och genom sakramenten, som till sitt innersta väsen äro andliga verk.

II.

1. *Sanningens Ande har att vittna om Kristus och sålunda leda till sanningen.*

a) Andens verk går ut på att uppenbara och förhärliga Kristus för människorna, att de genom honom skola komma till Fadern.

b) Och såsom Kristus är den ende medlaren, den enda vägen till gemenskap med Gud, så kan den helige Ande endast och allenast genom att draga själarna till Kristus föra dem till Gud.

c) Hans vittnesbörd är ett lifskraftigt betygande i människornas hjärtan och samveten genom ordet, i hvars ljus han så målar Kristus för människornas inre öga, att de bevekas att tro på honom, undfå lif genom hans namn och i hans namn omsider varda fulländade.

d) Detta är ett ledande till hela sanningen af dem, som låta sig öfvertygas, så att de under ett fortfarande gående i Andens skola undfå en allt rikare och djupare kännedom af Kristus och af Fadern, till dess de få skåda sanningen fullt afslöjad i Jesu Kristi ansikte, då han blir uppenbar och de få se honom sådan han är och därigenom varda honom fullkomligt lika (1 Joh. 3: 2).

2. *Sanningens Ande gör de troende till vittnen om sanningen (kap. 15: 27).*

3.

Ämne. Guds Ande och denna världens ande.

I. Guds Ande och hans verk.

II. Världens ande och hans verk.

I.

(Variation af föreg. utkast).

1. *Guds Ande är sanningens Ande, och därför leder han till hela sanningen.*

a) Han är sanningens Ande. (1) Sanningen själf, emedan han är Guds egen Ande, ty Gud är sanningen. (2) Han är sanningens Ande, så att allt det, han lärar, är sanning både i sig själf och i sin tillämpning.

b) Det, han lärar, är sanningen, (1) med hänseende till världen, i det han öfvertygar henne om synd, rättfärdighet och dom; (2) med hänseende till de troende, i hvilkas hjärtan han allt djupare och renare inplanterar sanningen = allt fullkomligare lärar dem känna Gud.

2. *Guds Ande är Jesu Kristi Ande, och därför vittnar han om Kristus.*

a) Den helige Ande är Kristi Ande, likasom han är Faderns, ty Fadern och Sonen äro ett, och såsom Anden sändes och utgår från Fadern i Jesu namn, så utgår han ock från och sändes af Jesus.

b) Då han leder till och in i sanningen genom att lära människorna känna Gud, så gör han detta genom att uppenbara för dem och lära dem känna Kristus, som såsom Guds fullkomliga uppenbarelse i mänskligheten är sanningen.

c) Därföre tager Anden af Kristi fullhet och förkunnar för de troende; utöfver hvad Kristus är, har och meddelar, går icke Herrens Ande, ty i Kristus äro *alla* visdomens och nådens häfvor.

3. *Guds Ande är de troendes inneboende lif, och därför gör han ock dem till vittnen om Jesus.*

a) Anden är de troendes ljus och lif; genom honom bor Kristus i dem.

b) Därföre äro också de Jesu Kristi vittnen, ett heligt folk, ett konungsligt prästerskap, som kungöra hans dygd, som kallat dem. (1) Ljus och lif framlyser och verkar i deras bekännelse med ord och lefverne. Kristi bild, om ock endast i svaghet och

skräpplighet, är afpräglad i dem. (2) Kristi dygd, hans nåds-, frälsnings- och lifskraft är i och genom dem uppenbar. (3) Det är däri-genom de troende kunna draga andra med sig in på vägen till lifvet.

II.

1. *Denna världens ande är mörker och villfarelse, ty han känner icke Fadern ej heller Kristus.*

a) Denna världens ande är egentligen sammanfattningen af de i världen härskande föreställningarne, meningarne och bevekelsegrunderna, hela det världsliga åskådnings- och tänkesättet. Men detta har sin källa i och besjålas af honom, som är denna världens furste.

b) Denna världens ande känner icke Gud och Kristus, emedan den innefattar ett från Gud skildt lif, är ett affall från Gud. (1) Världen i sin visdom är jordisk och köttslig och kan därför ej fatta Gud i hans visdom. (2) Världen i sin falska fromhet och gudstjänst är full af egenrättfärdighet och kan därför icke känna Guds rättfärdighet.

c) Därföre kan denna världens ande endast leda till villfarelse; (1) bedraga människan om henne själf, i det han nekar hennes syndaelände; (2) om Gud, hvars helighet och rättfärdighet förnekas, hvadan ock hans kärlek aldrig blir rätt känd.

2. *Denna världens ande är motståndaren (antikrist), en förföljare af Guds son och hans trogna.*

a) Han är antikrists ande, just emedan han är världens ande, ty Kristus är af himmelen, och världen är stadd i den onde.

b) Därföre nekar världsanden Guds son, sådan han verkliga är, och skapar sig en frälsarebild efter sitt sinne. (1) Denna världskristus har intet kors, ingen lidandesgestalt; hans sinne är icke ödmjukhet utan högmod. (2) Han smickrar den mänskliga förvändheten i stället för att döma den. (3) Han neddrager det gudomliga till det mänskliga.

c) Han förföljer Guds son i hans rätta bekännare och kan därvid mena sig göra Gud en tjänst. (1) Ej blott den grofva världen, som sölar sig i laster och brott, (2) utan äfven den »gudliga världen», den falska fromheten (synagogan), förföljer Guds son.

3. *Denna världens ande härskar i hvarje otrogen människa och gör henne till en kämpe för mörkret.*

a) Han bor i och behärskar otrons barn genom deras köttsliga böjelser och begär.

b) Han gör dem till kämpar för mörkrets rike, icke minst då de företaga sig att bestyra med andliga ting och nitälska för Gud (kap. 16: 2).

4.

Ämne. Den helige Andes vittnesbörd om Jesus.

1. Han vittnar genom inre upplysning och uppenbarelse. (kap. 15: 26).
2. Han gör de troende till Jesu vittnen.
3. Hans vittnesbörd väcker hat och motstånd hos världen.

5.

Inl. Ap.G. 5: 39.

Ämne. Två slags människor, som icke vilja finnas strida emot Gud.

I. Redliga människor, som — — mot Gud och ej heller göra det.

II. Oredliga — — och likväl göra det.

I.

1. De, som redligt undergifva sig sanningens Ande.
2. — som, sedan de anammat Guds Andes vittnesbörd om Jesus, själfva äro redo att vittna om honom.
3. — som icke förarga sig på lidandet för Jesu namns skull.

II.

1. De, som säga sig känna Gud men känna icke Fadern ej heller Sonen.
2. — som vilja dyrka Gud i templet men utom det-samma äro redo att förneka honom.
3. — som förfölja Jesu lärjungar och mena sig göra Gud tjänst därmed.

(Skarstedt).

6.

Ämne. Trons vittnesbörd.

1. Verkas genom den helige Ande.
2. Afläggas om Herren Jesus Kristus.
3. — — — inför den arga världen.
4. — — — med allt tålamod.

(Nebe).

Pingstdagen.

Pingsten är kyrkans tredje stora högtid. Det lif, som genom Jesu uppståndelse fördes i ljuset, meddelades den första lärjungaskaran på den tionde dagen efter hans himmelfärd eller den femtionde efter påsk. Däraf namnet pentecoste, pingst. Det var genom Andens sändande och utgjutande, som den uppståndne återkom till de sina för att alltid vara hos dem, och så föddes församlingen, Kristi andliga lekamen, som lifvas och sammanhållas af hans Ande. Om honom och om beskaffenheten af det lif, han meddelar, handlar ock pingstdagens evangelium, hvars idé i kyrkoåret, genom det antydda redan angifven, är i få ord denna: fullbordandet af löftet om den förhäriligade Frälsarens återkomst till de sina i och genom den helige Ande, som förmedlar de troendes gemenskap med Fadern och Sonen och af dem bildar ett Guds tempel, en Jesu Kristi kropp.

Om själfva det faktum, som utgör pingstens stora firningsämne, handlar emellertid icke evangeliet utan Ap.G. 2: 1—13, som i st. f. episteltext blifvit fästad vid denna dag. Detta kan föranleda en viss svårighet vid den homiletiska behandlingen af evangeliet, som ju innehåller endast ett löfte om den helige Ande men ingenting säger om hans verkliga meddelande eller själfva pingstfaktum. Men om pingstgåfvans väsen och välsignelse har man så mycket osöktare anledning att tala.

Text. Ev. Joh. 14: 23—31.

Exegetiska anmärkningar. Herren hade i det föregående (v. 21) talat om, huru han skulle uppenbara sig för dem,

som älskade honom och höllo hans bud. Detta föranledde Judas (Taddeus), som väl i likhet med de öfriga lärjungarne hade väntat, att Herren skulle offentligen kungöra sig såsom Messias, att fråga, hvaraf det komme sig, att Jesus skulle uppenbara sig endast för lärjungarne och icke för världen. Frälsarens ord i de två första verserna i vår text innehålla svaret på denna fråga. Detta svar är dock endast indirekt, i det att däri framställles betingelsen för undfåendet af denna uppenbarelse, nämligen den kärlek till Herren, som fanns hos lärjungarne men icke hos världen. Men slutsatsen af Herrens ord är dock lätt: han kan icke uppenbara sig för världen, ty hon är i sitt mot honom likgiltiga, ja, fientliga sinne icke i stånd att mottaga denna uppenbarelse.

V. 23. Herren angifver här kärleken till honom såsom förutsättning och villkor för sitt och Faderns kommande till och inneboende i en människa. Här inställer sig då den frågan: är det kärleken och icke *tron*, som utgör denna betingelse? Är det icke mottagandet af Kristi kärlek i tron, utan vår kärlek till Herren, vårt gifvande, som har löftet om gemenskap med honom? Och det, fastän samme apostel, som återgifver dessa Herrens ord, säger: »däri består kärleken, icke att vi hafva älskat Gud, men att han har älskat oss och sändt sin son till försoning för våra synder» (1 Joh. 4: 9, 10)? Allraförst är härvid att märka, att Herren i vår text talar om sin och Faderns boende hos en människa, således om den stadigvarande, innerliga föreningen mellan Gud och själen. Lika visst som Herren förekommer oss med sina nådebesök, med kraftiga tillbud af delaktighet i hans i Kristus uppenbarade nåd och kärlek, lika visst kan han icke ingå i och hos oss taga sin stadigvarande boning, med mindre vårt hjärta blir innerligen böjdt till honom, begär honom sasom vår själs skatt och visar detta genom att hålla (= troget tillvarataga och lyda) hans ord. Detta är åter just den kärlek, Herren här talar om. Men denna kärlek är — och detta är vidare att märka — ingenting annat än just tron, betraktad från hennes etiska sida. Ty om tron är ett sådant förlitande på Herren, som innebär ett hjärtligt mottagande af hans nåd,

så är den ock en hängifvenhet åt honom, och det ena icke utan det andra. Det har ock icke utan grund blifvit sagdt (Hamann): »Ordet kärlek har hos Johannes ofta begreppet af tro, och är icke något annat än en verksam tro, trons anda och lif». — *τὸν λόγον μου τηρήσει*, behåller och förvarar Jesu ord (obs. *λόγον*, singularis) = hela hans i läran uppenbarade sanning. Denna lära är ett sammanhängande helt. Man måste odeladt fasthålla den. Den, som älskar Herren, tar redligt och med hjärtlig angelägenhet vara på hans lära = förblir i hans sanning och låter sig regera af hans Ande. — *καὶ ὁ πατήρ κτλ.* Jesu Kristi Fader skall älska den, som älskar hans son. Gud älskar äfven den syndiga världen med en *förbarmande* kärlek. Men dem, som hålla sig till hans son i hjärtlig tro (= kärlek), älskar han så, att han till dem hyser *välbehag*. Han har sin lust i de troende, som i Kristus, den högtälskade, äro honom täcka och kärkomna. Därföre vill och kan Gud ock taga sin boning i dem, träda i en sådan gemenskap med dem, som å Guds sida innefattar ett nådefullt meddelande af honom själf, af hela rikedomerna af hans gåfvor och hans lif, så att de varda uppfyllda ända till Guds fullhet, och å deras sida ett troget mottagande och användande af den nåd, som detta Guds inneboende medför. Därigenom blifva de delaktiga af Guds natur (2 Petr. 1: 4), alltmånga genomträngda af hans Ande, så att de till hela sin varelse, kropp och själ och ande, blifva den lefvande Gudens organ samt ostraffliga och utan fläck för honom på fulländningens dag. Annorlunda förhåller det sig med världen.

V. 24. Världen älskar icke Jesus, söker icke delaktighet i honom utan är mot honom afvogen. Därmed ställer hon sig i fientligt förhållande till Gud själf, ty Jesu ord är icke hans eget i åtskillnad från Fadern, utan det är just Faderns ord. I följd häraf kan Gud icke uppenbara sig för världen. Fastmera måste han utesluta henne från sin gemenskap och därmed öfverlämna henne åt syndens förbannelse. Af dessa och de föregående Jesu ord borde det vara för lärjungarne klart, att Herren talade om sin återkomst i Anden och icke om sin återkomst till doms (parusien), ty om denna

gäller det tvifvelsutän, att den skall innefatta en uppenbarelse också för världen, för de gudlösa.

De ff. vv. utgöra en afslutning af talet i kap. 14, antagligen hållet i den sal, där Herren med sina lärjungar firade påskmåltiden och instiftade den heliga nattvarden. Hvad därpå följer (kapp. 15—17), talade Herren på vägen till Getsemane.

Vv. 25, 26. *Taŭta λελάληκα ὑμῖν*: »*Detta* (d. v. s. allt det föregående och särskildt det, som angick föreningen mellan Herren och hans lärjungar) har jag talat till eder, medan jag varit kvar hos eder» = detta och ingenting därutöver har jag under min samvaro med eder kunnat säga eder. Någoting därutöver har jag icke kunnat meddela eder, ty I skullen icke kunnat förstå det. Hvad I vidare behöfven få eder meddeladt, det skall parakleten lära eder. — Frälsaren kallar här parakleten för den helige Ande »för hans verk att helga lärjungarne i sanningen, hvarjämte denna benämning påminner om denna djupgående gränslinje, hvilken Jesus i vv. 17 och 24 uppdragit mellan den oheliga världen och den genom sin tillgifvenhet för Jesus redan helgade lärjungaskaran. Såsom helig kan Anden endast bo hos lärjungarne.» — *ἐν τῷ ὀνόματί μου*, »i mitt (Jesu) namn» d. ä. på grundvalen af mitt namn, för min skull och för att uppenbara och förhårliga mitt namn = vittna om mig (Joh. 15, 26). För Jesu skull (emedan de tro på och älska honom) undfå de troende Anden. — »Han skall lära eder *allt*», således också det, hvarom Jesus icke kunnat undervisa lärjungarne. Men detta icke bredvid, ännu mindre i motsats till, hvad Herren själf lärt dem, utan i närmaste sammanhang därmed, såsom en sann och djup insikt däri och såsom utveckling och konsekvens däraf (jfr Joh. 16: 13, 14). Därföre äger detta lärande rum endast i sammanhang med påminnandet om allt det, Jesus sagt. »Den helige Ande skulle undervisa lärjungarne om det nya genom att påminna dem om det gamla, och han skulle påminna dem om det gamla genom att lära dem det nya.» Att för öfrigt Andens undervisning sträcker sig endast till det, som angår frälsningen, icke till naturens hemligheter, förstås väl af sig själf.

V. 27. I tanken på sin nära förestående bortgång, som skulle medföra så mycken kamp och sorg för lärjungarne, fortsätter Herren: »Frid efterlämnar jag åt eder, min frid gifver jag eder». Jesu frid är det trygga, lycksaliga tillstånd, som han i medvetandet af sin enhet med Fadern besitter, och som han genom sin försoning förvärfvat åt de sina. Denna frid lämnar han vid sin bortgång de sina såsom en arfvelott, som de skola mottaga och besitta i och genom sin gemenskap med honom. I samma mån de troende veta och känna sig stå i denna gemenskap, uppfyllas de af denna frid, äga ett lugn i själens djup, som gör dem starka mot allt elände i världen. I motsats till Jesu frid står världens frid = den frid, världen gifver. Den är blott ett sken, innefattar ingen verklig inre trygghet utan störtar tillsammans vid anfallen af nöden i denna värld. Framför allt sviker den i dödsstunden. — Hafva Jesu lärjungar hans frid, så behöfva de icke vara oroliga (*ταρασσεσθω*) eller försagda (*δειλιώτω*). Oron kommer af föreställningen om fara eller försvarslöshet och gör själen kraft- och modlös; därigenom blir man försagd inför de mötande svårigheterna, kan icke modigt gripa sig an med dem, bäfvar tillbaka och flyr. — Men icke blott på grund af detta löfte, som direkt angår lärjungarne, borde de vara vid godt mod utan äfven på grund af det, som närmast angår Frälsaren och först i andra hand dem själfva, näml.:

V. 28. »I hafven hört, att jag sagt eder» o. s. v. Erinrande lärjungarne om, hvad han sagt om sin bortgång och sitt återkommande till dem, tillägger han, att de öfver denna bortgång borde glädjas, ty det var ju en bortgång till Fadern, som är större än han. Jesu bortgång till Fadern medför hans härliggörelse i delaktighet af Faderns allmakt och majestät. I detta sitt helt och hållet öfvervärldsliga lif med dess gudomliga *δόξα* var Fadern större än den människovordne Sonen, som ingått i timlighetens begränsning och ringa villkor. Då nu Jesus utbyter detta tillstånd af ringhet mot den gudomliga *δόξα*, så borde detta uppfylla lärjungarnes hjärtan med glädje, om de eljest älskade Jesus. I sådant

fall skulle ju hans upphöjelse fröjda dem. Och detta så mycket mer, som hans bortgång var villkoret för hans återkomst till dem i och genom Anden, hvars undfående var villkoret och medlet för lifsgemenskapen med Jesus. Jesu bortgång var således deras egen salighet, på samma gång som Herrens härliggörelse. — Orsaken därtill, att Jesus söker att så omsorgsfullt framställa för lärjungarne arten och nödvändigheten af sin bortgång, angifver han i

V. 29. Herren hade alltså velat förbereda lärjungarne på det, som skulle ske, på det att de icke skulle däraf bli alldeles förvirrade, och på det att de, när Jesu ord fullbordades, däraf skulle stärkas i sin tro på honom. Det, som de nu hade så svårt att fatta och antaga, denna smärtsamma skilsmässa och denna rent andliga återkomst, skulle, när uppfyllelsen af Herrens förutsägelse inträdde och lärjungarne påminde sig Jesu ord, uppfylla dem med en glad förundran och befästa deras tro på honom.

V. 30. »Härefter skall jag icke tala mycket med eder.» Det är således afskedsord, som Herren har ställt och ställer till sina lärjungar. Det lider mot slutet: »denna världens furste kommer». Vid detta satans kommande till Jesus har man icke blott att tänka på det, som vederfors honom af satans tjänare, den gudlösa världen med förrädaren Judas i spetsen, utan äfven på den bittra själskampen i Getsemane och på korset. Därvid kom satan med hela den fruktansvärdt frestande makten af det plågånde, som stod honom till buds, likasom han förut i öknen kommit till Jesus med frestelser af lockande och tjusande art. Då Jesus i denna sista afgörande strid gick af med seger, så krossade han i grund satans makt i och öfver världen. Principiellt är mörkrets furste en gång för alla öfvervunnen. — Och Jesus kunde segra, ty *ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν* = han har intet i mig, har hvarken rätt eller makt öfver mig. Hvarföre? Ty Jesus var Guds helige, fri från all synd, och Guds evige son, hvars makt och rätt är Guds egen makt och rätt, hvadan satans anfall på honom var en förgripelse af svåraste art, som ej kunde annat än medföra krossandet af mörkrets makt. —

Men om Jesu makt och rätt omätligt upphöjt honom öfver satans makt och väldighet, hvarföre kommer då denne fiende och får på honom utöfva hela kraften af sitt raseri, alldeles som om Jesus varit en syndare, ja, syndaren framför alla andra. Svaret därpå gifver

V. 31. Detta sker »på det att världen må förstå, att jag har Fadern kär» o. s. v.; eller: »på det att världen må förstå att — — —, så låtom oss stå upp och gå härifrån.» Alltså: af kärlek till Gud och i lydnad för hans vilja är det, som Jesus villigt öfverlämnar sig åt satans våldsamma angrepp såväl omedelbart som genom hans tjänare. Fadern fordrade af sin son detta offer såsom villkoret för världens frälsning, och Sonen frambar det frivilligt: — — Jesus gick nu med lärjungarne från den sal, där han med dem uppehållit sig, ty där skulle hans fiender icke söka honom. Han gick till Getsemane, dit han visste, att Judas skulle föra dem, som sändes att fångsla honom.

Vid perikopens *homiletiska behandling* bör följande grundtanke uppmärksammas: *Såom endast den, hvars hjärta blifvit därför tillredt, kan undfå den stora pingstgåfvan, den helige Ande, och med honom Fadern och Sonen, så kan endast den, som undfått honom, genom hans ledning och undervisning föras in i hela sanningen, sådan den är i Kristus, och finna sig vid hans väg.*

Homiletiska vinkar. V. 23. Huru högt förer icke Kristus de sina! De skola blifva boningar för den treenige Guden själf. Hvilken förening och gemenskap! Icke blott att vara ett föremål för Guds nåd och välbehag i allmänhet taget, icke blott åtnjutandet af hans faderliga försorg är den troende beskärft, nej, att vara en Guds hydda, hans schekina, som upplyses af honom, genomtränges af hans gudomliga lif men just därför är en uppenbarelse af Guds kraft, en Guds afbild, genom hvilken världen kan förhjälpas att känna Gud, detta, detta är den troende beskärft i Kristus. Men ock, hvilken maning innehåller icke denna härliga ställning för en kristen! Huru angelägen bör han icke vara att rena sig från allt, som ej passar för en Guds boning, huru ödmjukt bäfvande bör han icke vara inför sin egen höghet, huru bör den icke

böja honom tillbedjande i stoftet för den Gud och Frälsare, som så kan upphöja en arm syndare, huru bör han ej högt akta och prisa den återlösning, som bildar grundvalen för en sådan ära! — Men endast åt den kan den treenige Guden så hängifva sig, som redligt hängifver sig åt Kristus och håller hans ord. Förutsättningen åter härför är, att Gud förekommit honom med sin kärlek, sökt och vunnit hans hjärta genom denna mäktiga nåd, som bryter det själviska sinnets både trots och försagdhet samt böjer hjärtat till tro och till trons hängifvenhet. Att du kan älska Herren så, att ditt hjärta därigenom har blifvit skickligt och redo att mottaga hans inneboende, är således ock ett Guds verk, en hans saliga gåfva. Så är allt från början till slut barmhärtighet. — Den, som älskar Herren, han håller hans bud. Den villiga, hjärtliga lydnaden för Guds sanning och fasthållandet af, blifvandet i denna sanning trots alla frestelser, är det enda osvikliga beviset på kärleken till Herren. Och den, som håller Jesu ord, honom skall detta ord bevara till evigt lif samt såsom det eviga lifvets ord göra honom allt starkare i lifvet, i trons och kärlekens lif. Umgåendet med detta ord, fördjupandet däri är således af högsta vikt, ty endast så kan det intränga i och göra sitt verk i hjärtat.

V. 24. Huru annorlunda än med Jesu sanna lärjungar är det icke med världen! Världen älskar icke, har icke någon lust till, något behag i Kristus. Hon är blind för hans nådeshärlighet, han har icke den skapnad, som kan behaga henne. I djupet af världsmänniskans vilja ligger enda orsaken till hennes afvoghet mot Kristus. Hon vill vara något bredvid och utom Gud, hon vill icke afstå från syndens förfärliga privilegium, som förlänar henne makt att vara sin egen herre eller att vara utan alla band från och af någon annan än henne själf, hennes eget jag. Underkastelsen under Gud, som Kristus icke blott med sitt ord utan ock med hela sin personlighet och hela sitt lif och sin död predikar, är för hennes själviska väsen vedervärdigt. Därföre föraktar hon Jesu ord och därmed äfven Gud, ty Kristi ord är Faderns ord. Så kan världen icke undfå den uppenbarelse af Kristus, som å ena sidan grundlägger och å andra sidan är en frukt af gemenskapen med honom. Världen kan aldrig undfå Anden, ty hon vill ej ha att göra med honom, som är Andens källa för oss. Endast den Kristi uppenbarelse, som skall ske på den yttersta dagen, kan världen förnimma, ty den blir en uppenbarelse i makt och till dom, och den skall och måste världen få erfara, men på hvilket fruktansvärdt sätt! Hvad

världen velat, nämligen att få vara utan Gud, det skall då varda henne gifvet såsom hennes eviga öde.

V. 25. Den helige Ande kan lära oss Guds hemlighet och Kristi. Evangelium, nära tvåtusen år gammalt i världen, är dock ännu och skall fortfarande blifva någonting nytt och främmande. Nytt, men icke främmande, är detta gamla ord för dem, som lefva däri; aldrig förlorar det sin friskhet, alltid höres och mottages det såsom ett gladt budskap, såsom själens lifsbröd; alltid erbjuder det nya synpunkter, alltid griper det med ursprunglig kraft, aldrig tröttnar man därpå. Men icke blott nytt, främmande och obegripligt är och förblifver det för alla, som ej mottaga Kristi Ande. Den, som ej kan fatta behag till Jesus Kristus och ej kommer till ett allvarligt försök att göra Guds vilja, han skall aldrig i evangelium finna något, som duger för honom. Med den största bokstafskunskap om dess innehåll förblir det främmande för hans inre människa; Kristus förblir för honom fördold. Och den Gud, han har, om han eljest bryr sig om Gud och religion, är icke Jesu Kristi Fader, icke den sanne Guden utan en själfgjord sådan, bildad af de egna tankarne och tyckena, en Gud efter människans, den otrogna människans beläte. Ty om hvarje Gud, utom den i Kristus uppenbarade, hvarje föreställning om Gud, som icke är hämtad ur evangelium, gälla Schillers ord: In seinen Göttern spiegelt der Mensch sich.

V. 26. Att hafva en lärare och ledsagare, som alltid är tillstädes, alltid vakar öfver en och städse är redo med sin undervisning, och som därjämte äger den fullkomliga lärarevisheten, så att han, såsom han aldrig leder vilse, också just i rättan tid och på rätta sättet meddelar det, man har af nöden, det är dock en ovärderlig förmån. Men just detta hafva de troende i den helige Ande. Han är sänd af Fadern i Kristi namn, i Kristi ställe, för hans skull och med uppgift att alltmer förklara Kristus i härligheten af hans nåd och sanning. Han rannsakar allt, ja, ock Guds djuphet; huru mycket mer då människohjärtat. Han kan då visa oss *allt*, hvad vi behöfva skåda och känna af den eviga sanningen, sådan den är i Kristus, föra oss till och stadfästa oss i hans gemenskap, lära oss rätt förstå hans vilja och att vandra hans väg, bevara oss från försåt, lära oss genomskåda lögnen, göra sanningen och öfvervinna i all strid och nöd. Men den lärdom, Anden gifver oss, går aldrig utöfver Jesu ord. Om detta ord påminner han, dess djupheter afslöjar han, dess dunkelhet — eg. dunkelt i vår egen blick — skingrar han. Hvarje tanke och ingivelse, som ej låter

sig förena med detta ord, eller som icke kan dit återföras sasom dess yttersta grund och källa, är icke af Guds Ande. — Det, som Anden lärt apostlarne, finna vi allt väsentligt i det apostoliska ordet; det, som han vidare kan ha att lära oss, kan aldrig gå utom eller öfver detta ord, än mindre strida däremot. Men rik har den tillämpning varit, som Guds Ande i kyrkan gjort och gör af detta ord, låt vara, att vid sidan af den sunda, af honom ledda bibeltolkningen gatt en annan, som bär allt för tydliga tecken till sitt ursprung från den ande, som från begynnelsen varit verksam till att vända sanningen till lögn. Vid tanken på denna lögnandes makt i världen måste man förundra sig öfver, att dock det gudomliga sanningsljuset under tidernas lopp kunnat få framstråla i allt klarare dag. Förmörkelser ha icke saknats, men alltid har sanningens sol förr eller senare brutit igenom dimmorna och lyst klarare än förr. Och måste vi icke till Guds pris erkänna, att Herrens Ande fortfarande genom sina utkorade redskap framdrager nya skatter, visar på ej förut upptäckta gudomliga tankar och låter ett oväntadt ljus uppgå öfver såväl allmänna som enskilda förhållanden! — Och särskildt, huru underbart är icke detta påminnande om Jesu ord, som ingår i Andens verk! Just när du behöfver det, framblixtrar i din själ ett skriftspråk, som passar för din inre och yttre ställning, och som gifver dig ett ljus, som löser invecklade och plagande gator eller gör slut på tviflet och vacklandet i sinne och handlingssätt eller meddelar dig en upprättande och stärkande tröst, en luttrande tuktan, en väckande och pådrifvande maning. — Men glöm ej, att Andens röst icke är en torgskrikares, att den är en stilla, nästan hviskande stämma, som kräfver samling, nykterhet och vaksamhet, om den skall kunna förnimmas, likasom den ock fordrar ödmjukhet och själförsakelse, om den skall förstås. — Bed om Guds Ande! När lärjungarne efter Herrens bortgång voro endräktigt tillsamman i bön, så bereddes de för Andens gäfvor, såsom väl ock deras bedjande hufvudsakligen gick ut på fullbordandet af Faderns löfte om denna stora gäfvor. Och så nedsänktes han öfver dem, och de bekläddes med kraft af höjden. Bed äfven du, och dig skall varda gifvet. Nöj dig icke med ett fjärranstående från Kristus och med en och annan förnimmelse af hans nådeskraft! Till hans inneboende i dig måste det komma, och därtill kommer det, då du beseglas med Andens gäfvor. Bed då om den helige Ande, och tillred salunda, under ett troget aktande på Jesu ord, ditt hjärta för honom! Då skall äfven du få din pingst och

delaktiggöras af det lif, som är i Gud, din Frälsare. Och har du undfått Andens pant, så förvara troget, hvad som är dig gifvet! Lyd din gudomlige lärares och ledares tillsägelser, tag det noga med Guds vilja, grip allt fastare om hans löften, så skall Herrens Ande icke vika ifrån dig utan allt säkrare hos dig fästa sin boning.

V. 27. Frid! Hvilket hjärta törstar ej därefter? Äfven den, som mödar sig till döds i arbete och kamp, gör det ju icke för mödans och stridens skull utan för fridens, som han på den vägen menar sig skola vinna. Också världen bjuder på eller menar sig kunna förskaffa sig frid. Hon jagar där-
 efter och utlofvar den åt sina tjänare. Men frid är en välgrundad inre trygghet, en salig harmoni, en innerlig mätt-
 nad, och någonting sådant kan världen icke gifva. Trygghet kan hon ej bereda, ty allt världsligt är vanskligt och fåfängligt, harmoni kan hon ej bereda, ty världens väsen är oro och söndring, och lika litet kan hon gifva tillfredsställelse, ity att intet af det, hon kan bjuda på, förmår mätta en varelse med evighetsbehof. Dock lofvar världen frid, men det, hon kan därvidlag gifva, är endast en tillfällig, snart öfvergående belåtenhet och förnöjelse, och är den af långvarigare art, så är den endast en slags bedöfning, ur hvilken förr eller senare ett bedröfligt uppvaknande sker. Den lofvade sällheten är en ökenhägring, som oupphörligt viker undan för den i hetta och först mödosamt sig framsläpande vandraren. Men Jesu Kristi frid är den sanna friden. Den är trygghet, ty den hvilar på Guds evigt fasta nåd och kärlek; den är verklig harmoni, ty den innefattar öfverensstämmelse med Gud och människans öfverensstämmelse med sig själf, sitt sanna jag; den är tillfredsställelse och hjärtelycka, ty genom den hvilar själen i Gud, för hvilken hon är danad, och som ensam kan mätta henne. I ägandet af denna frid känner sig själen väl-signad med Guds faderliga välbehag, och i samma mån hon förnimmer den, kan hon med Assaf säga: När jag hafver dig, frågar jag efter himmel och jord intet. Om mig än kropp och själ försmäktade, så är du dock mitt hjärtas tröst och min del. Detta är en trons triumfsång, som visar, huru högt Guds frid kan lyfta en själ öfver tidens nöd och elände. Därföre kunde Herren med all rätt mana sina lärjungar att icke vara oroliga och försagda. — Sök därför friden i Kristus och förvara den, om du undfått den! Och då förvarar du den, om du låter Herrens Ande dagligen förnya den genom den dagliga syndaförlåtelsen. På och i förlåtelsen behöfver du ständigt lefva, lika visst som du dagligen felar och för-

dömes af ditt eget hjärta (jfr 1 Joh. 3: 19, 20). Men du har också att vaka såväl öfver ditt inre som öfver din umgängelse, vakta dig för lättsinne och försumlighet i din Guds tjänst, ty endast så skall du kunna bevara ditt samvete i friden med Gud. Men gör du detta, då skall ock Guds frid förvara ditt hjärta och sinne i Kristus Jesus. Den skall vara såsom en sköld för ditt hjärta, så att fiendens anfall icke skall kunna rubba ditt barnaförhållande till Gud och skilja dig från hans kärlek. Den skall ock hålla dig skadeslös för det betryck, du i och af världen kan få utstå, samt uppehålla ditt mod under den ihärdiga kampen mot de andliga fienderna. Den skall ock omgjorda ditt hjärta i dödens stund, så att icke en gång denna förskräckelsens konung skall mäktat rubba din förtröstan på honom, som fört och förer dig genom döden till lifvet.

V. 28. Då Jesus gick till Fadern, gick han till sin härlighet. Hade hans lärjungar förstått och behjärtat detta, skulle de, under all saknad för egen del, ha gladt sig åt hans bortgang, ty de älskade ju honom, och hans härliggörelse kunde då ej annat än vara ett glädjeämne för dem. Den sanna kärleken är självviskhetens motsats. Den fröjdar sig icke så mycket öfver fördelar, som man själf varsnar och njuter genom den älskade, som öfver den älskade själf och hans lycka. Ty att älska, det är ju att hängifva sig åt, att lefva i den, man älskar, och för honom. Skulle da icke allt, hvad som angår denne, på det innerligaste beröra en, skulle icke den älskades vare sig sorg eller glädje, lycka eller olycka kännas såsom ens egen? Men den heliga kärleken inskränker sig icke till några fa föremål; den är ej blott en broderlig utan ock en allmännelig kärlek; därför glädjes en kristen i allmänhet, da det går andra väl. Och framför allt är det ett bevis på sann kärlek, när man själf är i nöd och trångmål men det oakadt kan glädjas öfver andras lycka, ja, kan tacka Gud därför, att andra blifva förskonade för det lidande, som trycker en själf.

V. 29. Uppfyllelsen af profetiorna stärker tron. Motsatsen till tron är förargelsen, anstöten, som man tar af Gud och hans regering. Huru svart, ja, väl omöjligt skulle det ej vara att undvika förargelsen och behålla tron, när Guds vägar gå i det dunkla och händelser tillåtas och inträffa, som synas i grund fördärfva Guds sak, om ej Herren själf i det profetiska ordet gifvit oss det kraftigaste medlet mot förargelsen och ett mäktigt stöd för tron. Ja, Herren har i sitt ord sagt förut, huru hans rike skall utveckla sig på jorden.

och ehuru profetian icke är någon framtidens krönika, så gifver den dock tillräckligt ljus öfver det, som skall komma, så att den troende därvid kan vägleda sig. Och när då i själfva uppfyllelsens ljus en profetia blir klar, då tillbeder och lofsjunger tron och vinner däraf märklig styrka och förkofran.

V. 30. »Denna världens furste kommer.» Med hvilket allvar, med hvilken känsla af den förestående stridens oerhörda vikt måste icke Herren ha uttalat dessa ord! Jesus hade förut haft att göra med denna världens furste; han kände hans makt och hans stridssätt, och han visste, hvilken afgrund af kval, hvaröfver satan hade att förfoga, så snart han fick tillstädjelse att bruka sin styrka och utveckla alla sina hjälpmedel. Men Jesus ryggar icke tillbaka. Det ligger en ton af triumf i hans ord. Men det är icke trotsets eller den köttsliga hänförelsens förhåvelse, det är lejonet af Juda, hvars mod är det tåliga lammets allt öfvervinnande mod, som här talar. Och i honom hade världsfursten intet, icke någonting, som kunde bilda en grund för rätt till och makt öfver Kristus. En sådan rätt och makt har satan gentemot världen, i det att världen genom synden har gifvit honom såväl den ena som den andra. Hvilket tack, hvilket värdigt lof kunna vi väl då frambära till vår frälsare, som genom att göra vår sak till sin och genom att mottaga satans alla anfall, krossa hans makt och tillintetgöra hans rätt till oss, har beredt oss frihet från hans fruktansvärda våldighet! — Äfven till oss kommer världsfursten genom allehanda frestelser och anfäktningar i det inre och genom människors skalkhet och våldsamhet i det yttre. Genom Jesu seger kunna och skola vi därvid besegra honom, fastän han i oss, i vår synd, har en mäktig bundsförvant. Sluta vi oss blott nära till vår frälsare, tränga vi oss tätt intill honom genom vår bön och gripa rätt fast om hans nådesord, så skola vi öfvervinna, och kampen med dess ofta genomskakande sällning skall då blifva oss till välsignelse genom den öfning och bepröfvelse, den verkar. Så måste äfven satans ränker tjäna oss till det bästa, om vi älska Gud.

V. 31. Af kärlek till och lydnad för sin Fader gick Jesus världens furste till mötes och lät all hans ondska gå öfver sig. Herrens väg bör vara vår. Låtom oss då se till, att vi icke höra till dem, som undandraga sig till förtappelse, utan till dem, som tro och frälsa själen.

Predikoutkast.

1.

Ämn. Lifvet i Kristus genom den helige Ande.

1. *Lifvet i Kristus är ett sådant lif i kärleken till Jesus, som framträder i hållandet af hans bud (vv. 23, 24).*

a) Att lefva i något är att i detta ha sitt element, det, i hvilket man äger sin fulla trefnad och tillfredsställelse; det, utan hvilket man ej kan bärga sig för ångest och vanda; utan hvilket man går under. Att lefva i Kristus är att på detta sätt i honom ha sitt element.

b) Det är i kärleken till Jesus och i kärlekens gemenskap med honom, en människa har sitt lif i Kristus.

c) Detta lif innebär å Guds sida ett hans inneboende i själen, så att gemenskapen mellan Gud och människan är ömsesidig.

d) Detta lif framträder i hållandet af Jesu ord. (1) Hålla = hålla sig fast vid, förvara, gömma, i sig upptaga, så att ordet blir själens spis och den makt, som bestämmer och behärskar henne. (2) Hållandet af Jesu ord är villkoret för undfäendet af lifvet i Kristus, ty det är i och genom ordet, han erbjuder sig åt människan, och genom ordets mottagande mottager man Jesus själf. (3) Men det måste ock såsom ett Jesu bud (Joh. 14: 21) blifva en lefvande kraft och drift i människan och såsom sådant gestalta människans inre och yttre lif. (4) Detta bud är budet om den kärlek (Joh. 15: 12), i hvilken man icke lefver för sig själf (= för egen räkning) utan för Herren och hängifver sig i villigt tjänande af nästan. (5) I detta lydaktiga väsen och tjänande framträder lifvet i Jesu kärlek.

2. *Lifvet i Kristus är ett sådant lif i Jesu frid, som är mäktigare än all bedröfvelse (vv. 27, 28).*

a) Jesu frid är den frid, Jesus själf ägde, och som han meddelar de sina i samma mån, de älska honom.

b) Jesu frid är väsentligen olik världens frid. (1) Världen kan gifva ett slags frid: syndsäkerhetens frid, hvilken af intet andligt bekymmer vet; världsvänskapens frid, i hvilken man åtnjuter världsmänniskornas gunst; jordeglädjens frid eller det nöje, man kan hämta af jordiska ting, så länge man får ostördt äga och njuta dem. (2) Världsfriden är falsk och obeständig; falsk, ty den är ej verklig hjärtemätnad; obeständig såsom de ting, på hvilka den beror. (3) Jesu frid är den sanna friden, ty den mät-

tar själen, som i den njuter Guds kärlek; den vacklar ej, ty den är rotad i Gud, den oföränderlige i nåd och trohet.

c) Jesu frid är mäktigare än all bedröfvelse. (1) Jesu lärjungar sakna ej bedröfvelse. α) De få ofta sakna Herrens kännbara nåd (v. 28). β) Denna världens furste kommer med sina plågande frestelser. γ) Världens hat och δ) allehanda vedermödor göra lifvet surt. (2) Mäktigare än all denna bedröfvelse är Jesu frid, ehuru den endast genom strid kan behållas (Rom. 8: 35—37).

3. *Detta lif i Kristus kan endast den helige Ande meddela.*

a) Ingen tar sig själf lifvet i Kristus, ty eftersom människan i sin natur icke *har* något däraf, kan hon ej heller taga det, ty utöfver sin egen natur och kraft kan ingen gå. Lifvet i Kristus är ju ett högre, himmelskt lif. Människans naturliga lif, äfven i dess största härlighet, är jordbundet, köttsligt.

b) Jesus, som själf är lifvet, kan gifva det, och han gifver det genom den helige Ande. (1) Den helige Ande är Faderns och Sonens Ande, sänd att i människornas hjärtan uträtta det, som hörer till vinnandet och behållandet af lifvet i Kristus. (2) Den helige Ande gifver lifvet i Kristus, i det han rödjer väg för tron på Kristus (jfr Joh. 16: 8, 9) och förklarar Jesus för de själar, som mottaga hans undervisning (jfr Joh. 16: 14). (3) Han behåller och stärker lifvet i de troende, då han lärar dem allt och påminner dem om det, som Jesus sagt dem.

c) Hvar och en undfår den helige Ande, som *vill* hafva honom = som gifver rum för den förekommande nåden och i botfärdig frälsningsangelägenhet beder om Andens gåfva.

2.

Ämne. Gemenskapen med Kristus i den helige Ande.

1. *Denna gemenskaps väsen (v. 23).*

a) Jesu lärjungar hade före sin mästares bortgång stått i lärjungagemenskap med honom, men detta var ännu icke gemenskapen med honom i den helige Ande. En sådan inledande och förberedande gemenskap med Herren kommer till stånd, då en människa med allvar inlåter sig med Herren och under blifvande i hans ord går i hans skola (Joh. 8: 31), men gemenskapen med Jesus i den helige Ande är någonting mer, näml.

b) ett Kristi och Faderns inneboende, i kraft hvaraf människan är ett Guds tempel. Detta är *Herrens* boende i sitt hus; han äger och behärskar allt därinne, förstånd, vilja och samvete,

men det är ock en förmälning mellan Herren och själen, och den helige Ande är den, som förenar dem.

c) Anden icke blott förklarar Kristus utan förklarar ock själen i Kristus genom detta inneboende. Själen undfår alltmer af Guds fullhet och blir därigenom allt mer genomträngd af hans lif, delaktig af Guds natur (2 Petr. 1: 4).

2. *Huru denna gemenskap vinnes.*

a) Den kärlek till Jesus, som är hjärtats hela öfverlåtande åt honom, betingar denna gemenskap och medför den. Denna kärlek är innesluten i tron och kan aldrig skiljas från tron. Så länge tron icke utvecklat sig till frambringande af denna kärlek, är den, så att säga, icke fullfärdig, är en sökande men ej finnande tro och kan ej medföra inneboendet.

b) Denna kärlek visar sig genom hållandet af Jesu ord; fasthållandet af ordet genom dess innerliga upptagande och bevarande i hjärtat under stadig utöfning af detsamma.

3. *Hvad man äger i denna gemenskap.*

a) Andens inre ledning och påminnelser i anslutning till det uppenbarade ordet.

b) Jesu frid; trygghet och själaro i medvetandet om nåd hos och gemenskap med Gud. Denna frid till sitt väsen en helt annan än världens frid (se föreg. utkast).

4. *Hvad Jesus gjort för att bereda denna gemenskap.*

a) Gått till Fadern för att just genom denna bortgång återkomma till sina lärjungar för att taga sin boning i dem.

b) I denna bortgång villigt trädte denna världens furste till mötes, lidit hans alla anfall och så öfvervunnit honom, att hans rätt och makt till och öfver människorna blifvit tillintetgjord.

c) Sålunda bevisat sig hafva Fadern kär och gjort allt, hvad Fadern bjudit honom, samt just därigenom nedbrutit skiljeväggen mellan den helige Guden och den syndfulla människan, beredande sig själf till en ny och lefvande väg till Gud för oss.

3.

Anne. Den olika ställningen i Guds barns och världens barns hjärtan.

1. *I Guds barns hjärtan råder den kärlek till Jesus, som drifver dem att hålla Jesu ord; i världsbarnens hjärtan härskar den kärlek till världen, som drifver dem att förkasta Jesu ord (vv. 23, 24).*

2. *I Guds barns hjärtan bor den treenige Guden; i världens barn regerar denna världens furste (v. 24; Efes. 3: 17; Joh. 8: 44).*
3. *Guds barn påminnas af Guds Ande om allt, som hör till ett rättsinnigt väsen i Kristus Jesus; världens barn drifvas af sina lustar och begärelser (v. 24).*
4. *Guds barn hafva Jesu frid; världens barn hafva världens frid.*

4.

Ämne. I. Jesu frid och II. världens frid.

I.

1. *Jesu frid = det saliga förhållandet, att den troendes andliga ställning är tryggad genom gemenskapen med Jesus.*
2. *Jesu frid sann och ovansklig och förvarar de troendes hjärtan i Jesu gemenskap.*

II.

1. *Världens frid i ostördt njutande af denna världens goda under bekymmerslöshet för själens frälsning.*
2. *Världens frid är falsk och obeständig, slutande med evig ofrid.*

5.

Inl. Ap.G. 19: 1, 2.

Ämne. Har du undfått den helige Ande?

1. *Har du undfått den helige Ande, så älskar du din Frälsare, ty den helige Ande är kärlekens Ande (vv. 23, 24; 2 Tim. 1: 7).*
2. *Har du undfått den helige Ande, så låter du dig villigt undervisa och leda i sanningen, ty den helige Ande är sanningens Ande och kan endast bo i dem, som äro af sanningen (v. 26).*
3. *Har du undfått den helige Ande, så har du Jesu frid i din själ (v. 27).*

6.

Änne. Endast den människa, som har Kristi Ande, hör Kristus till.

I. Den människa, som har Kristi Ande, hör Kristus till.

II. Den människa, som icke har Kristi Ande, hör honom icke till.

I.

1. *Den människa, som har Kristi Ande, hör honom till, ty hon älskar Jesus och håller hans ord.*
2. *Den — — honom till, ty hon äger och förvaras af Jesu frid.*
3. *Den — — —, ty när denna världens furste kommer, kan hon ej öfvervinna henne.*

II.

1. *Den, som icke har Kristi Ande, älskar ej Jesus och håller icke hans ord och hör därför honom icke till.*
2. *— — Kristi Ande, har ej och söker ej Jesu frid utan är nöjd med världens frid och hörer därför icke Jesus till.*
3. *— — Kristi Ande, hör icke Jesus till, ty när denna världens furste kommer, så finner han mycket i honom och får alltmera.*

7.

Änne. Hvad bör vara alla troende kristnas rätta, sanna, kristliga pingstglädje?

1. *Guds kärlek = kärleken till Gud.*
2. *Hållandet af Guds ord.*
3. *Faderns kärlek.*
4. *Guds nådiga inneboende.*
5. *Att ha den högste lärare i oss och hos oss (v. 26).*
6. *Jesu frid (v. 27).*
7. *Segern i Kristus.*

(Johan Arndt).

8.

Ämne. Pingsten, den helige Andes fest.

1. *Hans, som skrifver Jesu ord i våra hjärtan (vv. 25, 26)*
2. *och uppbygger dem till Guds tempel (vv. 23, 24),*
3. *viger dem till fridsboningar (vv. 27—29),*
4. *väpnar dem med Herrens seger.*

(Herold).

Annandag pingst.

Annandag pingst avslutar pingsthögtiden. Så vida man betraktar trefaldighetssöndagen med därpå följande söndagar såsom en särskild cykel i kyrkoåret, kan annandag pingst sägas bilda öfvergången till denna period. Men såsom i enlighet därmed, att ursprungligen alla trinitatissöndagarne räknades från pingsten, hela trinitatistiden med undantag af de sista söndagarne äro att anse såsom pingstens efterfest, så sammanbindes den tydligen med denna fest såväl genom annandagens som genom trefaldighetssöndagens evangelier. Hvad nu särskildt den förstnämnda helgdagens perikop angår, så framställer den tron på Jesus Kristus såsom resultatet af den helige Andes vittnesbörd i församlingen hos alla för nåden mottagliga själar, under det att samma vittnesbörd medför dom öfver alla, som älska och vilja förblifva i mörkret. Detta är ock den af perikopen representerade idén, till hvilken de bägge nya ärgångarnes texter nära ansluta sig.

Text: Ev. Joh. 3: 16—21.

Evangeliet bildar slutet af Jesu samtal med Nikodemus. Åtskilliga exegeter antaga, att detta samtal slutar med v. 15, och att innehållet af vår perikop utgöres af reflektioner af evangelisten på grund af detta samtal. Denna mening saknar dock tillräckligt stöd. Fastmera hafva vi här Herrens egna ord, utgörande den närmare utvecklingen och den högstämnda afslutningen af samtalet. Nikodemus, gripen af det, Herren i det föregående talat, har ingenting vidare att säga;

han lyssnar under ett slags häpen tystnad, och antagligen blifva Jesu mäktiga ord ett utsäde, som sedan växer upp i just den tro, hvars nödvändighet Herren inskräper, och som vi längre fram, och särskildt vid Jesu död, se framskymta hos Nikodemus (jfr Joh. 7: 50, 51; 19: 39).

Exegetiska anmärkningar. V. 16. *Οὕτω γὰρ ἡγάπησεν ὁ θεὸς κτλ.* — γὰρ, *ty.* sammanbinder versen med det föregående. Grunden till det, som där betygas, näml. Kristi upphöjelse på korset till evigt lif för de troende (v. 15), är Guds kärlek till världen. *Οὕτω*, »så», så högt. Kärlekens storhet bevisad af gåfvans storhet. Såsom denna var det högsta, Gud kunde gifva, själfva den enfödde Sonen, så är ock hans kärlek omätlig. Gud är kärlek. Hans förhållande äfven till den affallna världen präglas därför af kärlek. Han *kan* älska den syndiga, mot honom i köttsligt sinne fientliga mänskligheten, ty hennes synd lämnar ännu rum för frälsningsmöjlighet; den är icke i och för sig demonisk ond-ska, såsom ock människan såsom förförd påkallar icke blott yrede och dom utan äfven medlidande. Guds kärlek till världen har därför karaktären af *barmhärtighet*, icke af gudomligt *välbehag*. Men den är icke desto mindre den största möjligt tänkbara; den är det gudomliga hjärtats törst efter de från honom bortvikna, i sin synd så olyckliga människornas frälsning. Och för att åvägabringa den gaf han (ἐδωκεν) sin enfödde son. Detta, att Gud *gaf* Sonen, innefattar mera än ett blott sändande: världen fick Sonen såsom en gåfva, som hon har att göra sig till nytta, en gåfva, som innebär allt stort och saligt, som kan tänkas. — Genom epitetet *μονογενὴς*, den enfödde, den absolute Guds son, omätligt upphöjd öfver allt skapadt och öfver alla andra Guds barn, utmärkes storheten af gåfvan. — Guds gifvande är härvidlag *utgifvande* i all den förnedring, i den nöd och död, utan hvilken förlossning icke kunde beredas människorna. Detta är ännu mera ägnadt att framhålla storheten af Guds kärlek. Gud gaf icke blott i allmänhet sin son, han utgaf honom i korsets död till försoning för världens synd. Ett större offer är icke tänkbart; en större kärlek kan icke ens den lifligaste

fantasi drömma sig — *ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων*: ändamålet med Sonens sändande är frälsning (*μὴ ἀπολόγηται*) och salighet (*ἐξελθὼν αἰώνιον*). Det förra upphäfvande af syndens följder, naturligtvis genom borttagande af synden själf; det senare meddelandet af det genom synden förspillda goda. — Evigt lif = icke blott evig tillvaro, utan evighetslif, lifsfullhet, den högsta mättnad och tillfredsställelse af alla behof, fullkomlig helighet, renhet, kärlek och salighet. Detta lif är i Kristus och i honom skänkt åt världen såsom en förhandenvarande verklighet, kraftigt tillbjuden hvarje människa. — Villkoret för undfäendet af frälsningen är tro på Kristus, ett förtröstansfullt mottagande af Kristus, hjärtligt förlitande på och öfverlåtande åt honom. — *Ἡὐς*, hvar och en, som tror; således ingen atskillnad mellan jude och hedning m. m. Nådens allmänlighet antydd. Det är Guds vilja, att alla skola varda frälsta, likasom ock det är hans vilja, att människorna skola frälsas endast och allenast genom tron på Kristus. — Denna lära var något alldeles främmande för Nikodemus, som såsom jude antagligen delade sitt folks föreställningar därom, att Messias skulle komma med frälsning och härlighet åt Israel men till dom öfver hedningarne. Därföre fortsätter Herren:

V. 17. »Ty icke har Gud sändt sin son i världen för att o. s. v. Kristi ankomst i köttet var alltså alltigenom en ankomst i nåd och barmhärtighet. Guds afsikt därmed var världens räddning. Den messianska *domen* åter infaller först vid världens ända. Att Kristus det oaktadt *kom* till en dom, att de, som icke sågo, skulle varda seende och de, som sågo, skulle varda blinde (Joh. 9: 39), såsom ju ock vv. 18. 19 utsäga detta, det var blott den faktiska följden af hans ankomst, beroende på människornas förhållande till honom, men icke var detta *afsikten* med hans sändande. Det är människorna själfva, som utföra domen öfver sig, ty

V. 18. »Den, som tror på honom (Sonen), varder icke dömd.» I afseende på honom går Guds nådesafsikt med Sonens sändande i fullbordan. Genom sin tro möter han och gifver hos sig rum åt Guds nådesvilja och undgår sålunda

domen för sina synder. Dessa borttagas, och så är ingen fördömdelse för de troende (Rom. 8: 1). Den otrogne åter är redan i följd af sin otro dömd. I det han förskjuter den tillbudna frälsningen, blir han behållen i sina synder, och därtill kommer själfva otrossynden, i hvilken hela syndigheten koncentrerar sig. Ty den är ett försyndande på den enfödde Sonens namn, således på den uppenbarade personliga sanningen och kärleken själf, och detta är något vida förskräckligare än försyndandet mot det sanningsljus, som ur samvetet och den allmänna uppenbarelsen erbjuder sig åt människan. Den otrogne försätter sig själf utom området för Guds nåd genom en viljeakt, som innebär ett afgjort väljande af lifvet utan Gud, således af döden och vreden. Han är därför redan dömd. Han bär domen inom sig, och den yttersta domen blir endast ett uppenbarande af denna själfådragna faktiska dom, som då ock medför ett Guds positiva öfverlämnande af människan åt denna doms eviga förbannelse. — τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς: icke utan betydelse står här τὸ ὄνομα; namnet är nämligen det uppenbarade väsendet. Guds sons namn är hans väsen, hans frälsarehärlighet, full af nåd och sanning, sådan den är af Sonen själf kungjord genom hans ord och verk. Att icke tro på det namnet är således ett förkastande af den kända frälsningen, för hvars härlighet människan kan vara blind endast därigenom, att hon ej vill se. Hon älskar mörkret och hatar ljuset, såsom det vidare utvecklas i

V. 19. Herren angifver här orsaken till otrons förkastande af honom. Han är ljuset, som upptäcker och till sin rätta beskaffenhet framställer allt, som kommer inför honom. I följd däraf medför hans ankomst i världen en dom (κρίσις), ett afgörande hos, en gallring bland människorna. De blifva inför Kristus uppenbarade. De finnas, som vända sig ifrån honom, som sky hvarje beröring med honom och hans ord. När så sker, kan man vara säker på, att de, äfven om de lyckas omgifva sig med ett bedragande sken, äro orena. Just emedan deras gärningar till sin verkliga halt äro onda och de icke vilja hafva dem lagda i dagen såsom sådana,

älska de mörkret, dess osanning, falskhet och själfbedrägeri, hvarigenom det är för dem möjligt att fasthålla sina fördelaktiga tankar om sig själfva, och de fly allt, som kunde rycka bindeln från deras ögon. Ja, de hata och förbittras öfver sanningens ljus, inför hvilket deras skam och elände blir uppenbart, enligt

V. 20. »Hvar och en, som gör det onda hatar ljuset. Det onda, eg. det dåliga (*γαῖλα*). — Ordet *μίσσειν* har afseende på afsikten och ändamålet. Således, den, som fullföljer det dåliga sasom sitt mal, hvars viljeriktning är afgjordt ond, han hatar och kan icke annat än hata ljuset, emedan det dömer honom för hans onda gärningar, hvilka, om han vidkändes dem såsom onda, han måste känna sig förpliktad öfvergifva. Förkastandet af Kristus, otron, har således sin grund i den onda viljan. I hafven icke velat», det blir af den rättfärdige domaren framställt såsom den enda orsaken till föraktet för hans nådeskallelse (jfr Matt. 23: 37). — I motsats till dessa människor, som äro af lögnen, i det de aldrig vilja ställa sig på sanningens, d. ä. ödmjukhetens och lydnadens grund i förhållande till Gud, handla de, hvilka Herren omtalar i

V. 21. »Den, som gör sanningen kommer till ljuset.» Lika söker lika. Den, som är af sanningen, är af ljuset, (ljus = sanning); ljusnaturen i honom är förhärskande, och därför drager det fullkomliga ljuset, Kristus, honom magnetiskt till sig. Men hvad menas da med att göra sanningen? Då här är fråga om människor, hvilka visserligen komma till men icke äro hos Kristus, så kan Frälsaren icke mena pånyttfödda människor. Här talas således om ett görande af sanningen, som kan finnas och finns utom kristendomens lifsområde i egentlig mening. Frälsaren menar här detsamma som i Joh. 18: 37, där han säger, att de, som äro af sanningen höra hans röst; likasom han ock i Joh. 10: 16 talar om får, som han äger utom det judiska farahuset, och som han maste draga till sig. Sammalunda talar ock Johannes i kap. 11: 52 om Guds förskingrade barn, hvilka Herren genom sin död skulle församla till sig. Dessa anteciperade Guds barn och Jesu får äro just de

människor af allehanda folk (jfr Ap.G. 10: 34, 35), som äro af och göra sanningen, d. ä. som troget akta på den sanning, som Gud i samvetet nedlagt och framhåller för den besinningsfulle i sin allmänna uppenbarelse, skapelsens och försynens verk, och alltså på samvetets grund öfva rättfärdighet. Denna rättfärdighet, hvars källa är den mänskliga naturen i den sedliga kraft, hon ännu har kvar, är dock icke rättfärdighet för Gud, d. ä. en rättfärdighet, som bildar grundvalen för det eviga lifvet, sasom ock det sedliga sträfvande, den innefattar, icke medför förlösning från det inre bannet af synden utan fastmera låter människan rätt bittert känna sin andliga vanmakt. Men just emedan så är, är evangelium det ord, en sådan människa behöfver, och då det kommer till henne, känner hon däri sanningens egen röst och mottager det. Så kommer hon till ljuset, på det att hennes gärningar må blifva uppenbarade = på det att hon måtte få ljus i afseende på sitt rätta tillstånd och lära känna den Gud, som hon famlande söker. Hennes gärningar äro nämligen gjorda i Gud i den allmänna mening, enligt hvilken hvarje gärning, hvilken utöfvas såsom i lydnad för den sanning, som man förstått, och därmed i lydnad för Guds vilja, sådan den i någon mån blifvit för människan känd, kan sägas vara gjord i Gud.

Då Herren här tillskrifver en utom kristendomens område stående människa möjligheten och förmågan af ett uppriktigt sedligt sträfvande, strider detta icke emot andra ställen i Guds ord, där det mänskliga syndafördärfvet så kraftigt betonas? Och är den kyrkliga läran om detta fördärf icke öfverdrifven? För ingen del. Ty när skrift och bekännelse framhäfva detta fördärf såsom en död i synden (Efes. 2: 1), så skådas människan från synpunkten af det etiska, människan förpliktande idealet, och i dess ljus äro en människas äfven bästa gärningar besmittade, ja, allt hos henne är synd och orenhet. Men däraf följer icke, att icke redan på samvetets grund en reaktion mot synden kan göra och ej sällan gör sig gällande, och en människa gör sanningen, i samma mån hon lämnar rum för och låter sig bestämma af denna reaktion, som då naturligtvis medför det nämnda sedliga

sträfvandet. Och denna trohet mot det lilla ljuset (en trohet, som hos en och annan hedning grundligt utskämmer mången kristens sätt att umgås med det oändligt mera, som han undfått, jfr Kornelius Ap.G. 10) lönas af Gud med högre ljus, med kristendomens ljus, som medför frälsning från det bann af mörker och förvändhet, mot hvilket människans egen kraft så litet förmår, att slutet på alla hennes ansträngningar därvidlag blir det paulinska smärteropet i Rom. 7: 24.

Å andra sidan betygar Guds ord, att det är genom sanningens förhållande i orättfärdighet, som hedningarne ned-sjunkit i detta afgudereri och dessa laster, hvilka på det djupaste förnedra den mänskliga naturen (Rom. 1. 18 ff.). Det är således den onda viljan, som hämtar sina motiv ur sig själf, hvarigenom äfven hedningen hindrar sanningen och rättfärdighetens kraf i hans samvete att göra sig gällande, och så gör han det onda (v. 20) men vill för detsamma vara ostraffad samt hatar ljuset och undflyr det.

Vi finna salunda, huru sedan på den allmänna uppenbarelsens grund ett sedligt val kan äga rum, antingen för eller emot Gud, ehuru därvid ej skall förgätas, att valet af det goda icke medför kraft att förverkliga det i enlighet med den gudomliga lagens andliga kraf. Detta val kommer därför, djupast sedt, att sammanfalla med ett nödställdt hjärtas rop efter förlossning från mörkrets väldighet.

Perikopens homiletiska grundtanke: Guds förbarmande kärlek till den syndiga världen, uppenbarad i den enfödde Sonens utgifvande till världens frälsning, mottages i tron af dem, som äro af sanningen, men förkastas af dem, hvilka i sin kärlek till synden fly det ljus, som uppenbarar och dömer den. — Eller: Ehuru Gud genom sin enfödde sons utgifvande endast åsyftade världens frälsning, så blir dock Kristus till en dom i världen i följd af den olika ställning, som människorna intaga till honom och hans nådesord.

Homiletiska vinkar. V. 16. Gud är kärlek. Därföre är det hans lust, hans hjärtas törst att få gifva sig själf åt oss för att göra oss lyckliga. Och i Kristus har han gifvit sig själf åt världen för att frälsa henne och upptaga henne i ge-

menskap med sig. Men kärlekens gifvande är offer, själf-
 uppoffring för den älskade, för så vidt hans lycka kräfv-
 det. Världen är i följd af synden oskicklig för gemenska-
 pen med Gud. Därföre måste synden skaffas ur vägen, och
 såsom detta icke kunde ske med mindre, än att Gud nedsteg i
 vårt elände för att sålunda hjälpa oss ut därifrån, så utgaf han
 sig i sin enfödde son till offer för synderna. Huru omätligt stor
 är då ej hans kärlek! Hvilket värde måste icke en människo-
 själ ha i Guds ögon, då han kunde gifva ett sådant offer för
 att lösköpa henne! Men ock, huru fruktansvärd är ej den nöd,
 som icke kunde afhjälpas med någonting mindre än detta
 offer, huru förfärlig den dom, som för syndens skull hängde
 öfver världen, då den icke kunde häfvas med mindre, än att
 Guds son tömde vredens kalk, huru fasansfull syndens och
 satans makt i mänskligheten, då den icke kunde af någon
 annan än Guds son besegras och brytas! — Förgås — evigt
 lif; mellan dessa två väljer man, då man väljer mellan tro
 och otro. Den räddande handen är utsträckt till dig, ja, den
 fattar dig för att draga dig upp ur ditt syndaeländes djup.
 Guds kärlek i Kristus söker ditt hjärta genom den helige
 Ande. Du måste använda ett slags våld för att kunna stöta
 den ifrån dig. Du behöfver endast lämna rum för den nåd,
 som så barmhärtigt söker dig, för att blifva utförd från ditt
 andliga fängelse, för att gå fran döden till lifvet. Och *hvar*
 och *en*, som tror, blir frälst. Här är ingen åtskillnad. Du
 må ha varit en aldrig så stor syndare, i Kristus finner du fräls-
 ning och hjälp. Hans nådesfamn är lika öppen för dig, som
 för det barn, som ännu icke kunnat åsamka sig någon person-
 lig skuld. — Du må vara aldrig så rättfärdig efter köttet,
 du må ha fört en lefnad, som enligt allas omdöme varit
 mönstergill; med någonting mindre än Jesu Kristi nåd kan
 du ej hjälpas, ty syndare är du, främmande för Gud, utan
 sannskyldig tro och kärlek till honom, och såsom du däri-
 genom har skuld nog, så mäktar du ej rena ditt hjärta, öf-
 vervinna din inneboende synd och gifva dig själf lif. — Huru
 djupt och omfattande är icke detta språk: »Så älskade Gud
 o. s. v. Det är hela evangeliet. Hvilka motsatser möta oss
 ej där! Gud — världen — evig död — evigt lif. Men mot-
 satsernas spänning är löst i Guds kärlek, som drager Gud
 ned till världen för att borttaga synden och döden, och i
 människans tro, som löser henne från världsbannet och syn-
 dens död, samt mottager gemenskapen med Gud till und-
 fående af evigt lif. Men alltsamman i Kristus, Guds kärleks-
 fulla uppenbarelse, Guds lamm, som borttager världens synd,

lejonet af Juda, som har öfvervunnit all fiendens makt, Herren vår rättfärdighet, vägen, sanningen och lifvet, bryggan mellan himmel och jord, den store öfversteprästen, trons föremål och fäste, kärlekens skatt, hoppets fasta ankargrund. Ja, allt detta är Kristus för oss, ty

V. 17. Gud sände ej sin son för att döma världen utan för att frälsa henne. Gud har ingen lust till syndarens död. Han är lifvet och har lust att lefvandegöra. Därföre sände han sin son visserligen för att utföra domen öfver synden, men icke för att låta domen drabba världen för syndens skull. Denna dom kommer först, sedan hans kärlek uttömt alla sina medel till syndarnes frälsning. Nu är därför den behagliga tiden, nu är salighetens dag. Nog handlar Gud äfven med dom, och svåra kunna de hemsökelse vara, med hvilka han tuktar ett genstörtigt släkte eller enskilda människor, men under den n. v. tidsåldern stå domarne i nådens tjänst och åsyfta att bereda rum för Guds rike och befordra dess tillväxt. Vi lefva alltså under tiden för Guds tålmod, hvarunder Guds mildhet lockar oss till bättring. Må vi se till, att vi bruka den såsom en nådatid, på det att, när den aflöses af vedergällningens stora dag, vi måtte ha vår sak tryggad.

V. 18. Den, som tror, varder icke dömd. Domen går honom förbi, sasom mordängeln gick förbi de med påskalammets blod tecknade israelitiska boningarna. Ty genom tron blir människan delaktig af Kristi blods stänkelse, vigd till ett Guds tempel, en Guds boning, och är i följd därpå helig, från den orena, orättfärdiga världen afskild åt Gud, uttagen från vreden. Domen finns med afseende på henne icke till. — Den däremot, som *icke tror*, är redan dömd; han har dömt sig själf, utestängt sig själf från frälsningen och förblifvit under lagens förbannelse. Ja, han har genom sin otro icke blott stegrat sitt ansvar utan just egentligen dragit domen öfver sig. Ty för sin synds skull, och därför att man är en syndare, blir ingen utan vidare fördömd, utan det blir man, därför att man fasthåller sin synd gentemot den tillbudna frälsningen från den. I otron, fasthållen och fixerad, når synden sin spets och mognad. Otron är källan till all annan synd, och för den, som, trots allt, hvad Gud gjort och gör för hans räddning, förblir i sin otro, finns intet offer för synden utan endast domsförbudelse och dom.

Vv. 19, 20. Kärleken till mörkret är orsaken till förkastandet af Kristus och hans nåd. Man vill vara fördömd med sina verk både inför sig själf och andra, ty att blifva

till sin verkliga gestalt framställd i ljuset, det förstår man vore detsamma som att sättas på skampålen inför sitt eget samvete, inför Gud och kanske äfven inför andra människor. Och hvad är svårare för det stolta syndarehjärtat än att på detta sätt blifva förödmjukadt! Därföre ingen själfpröfning, intet kommande till ljuset. Man är ofta rädd för blotta ensamheten, emedan den kunde tvinga en att med sina tankar gå in i sig själf. På ett outsägligt listigt sätt underhåller man sitt själfbedrägeri och otaliga äro de bakvägar, på hvilka man kryper undan för hvarje sanningsintryck. Såsom af en omedelbar instinkt träffar man på just de rätta kryphälen, de mörka gömslen, i hvilka man kan vara i säkerhet för det besvärliga ljuset ofvanefter, och — märk väl! — detta kan man göra, just under det man flitigt hörer predikningar och är med om allehanda andliga öfningar och företag. — Har du något medlidande med dig själf, så var rädd för falskhet i anden, ty den medför säkrare än allt ditt ohjälpliga fördärf. Och finns där en gnista uppriktighet hos dig, då finns ock hos dig en börjad kärlek till ljuset, och du drar dig icke undan dess sken, äfven om du i detsamma skulle finna dig vara allt annat än täck att skåda. — Man gör det onda och vill göra det. Detta är dock något förfärande. Människorna kunna veta, att det, som de göra, är ondt och straffvärdt, och dock icke blott utöfva de det utan förbittras äfven på den, som påminner dem om, att det, som de göra, är ondt, och som söker lägga hinder i vägen för deras mot evigt fördärf förande syndalopp. Icke desto mindre kunna de, när så faller sig, med mycken salvelse nitälska mot samma synd, som de själfva älska, när den begås af andra.

V. 21. Dock icke alla hängifva sig så åt lögnväsendet, att sanningen icke kan vinna någon ingång hos dem. De finnas, som göra sanningen, och hvilkas gärningar alltså äro gjorda i Gud. Och de komma till ljuset, till honom, som är världens ljus, rättfärdighetens sol. Hos dem är en börjad angelägenhet, och kanske en innerlig sådan, att blifva bättre, än de äro, att blifva renare, sannare, ädlare. De bära ock inom sig ett bekymmer, som i samma mån är djupt, som de vinnlägga sig om ett ej blott för människor ostraffligt utan äfven i inre mätto rent lif. Och nu kommer Herren Jesus i sitt evangelium dem till mötes, han, som är ljuset, själfva renheten, heligheten, sanningen och kärleken. Hans Ände förklarar honom för deras själar. De se i honom den höga, himmelska fullkomlighet, som deras hjärtan börjat ana såsom det mål, till hvilket de borde hinna. Men de få ock

i honom skåda den, som i lidande och död öfvervunnit synden och Guds vrede, som är försoningen för deras synd, som har rätt och makt att lyfta skuldbördan från deras samveten och genom en fullkomlig förlåtelse omintetgöra domen öfver dem samt gifva dem frid och trygghet inför Gud och i Gud. Skulle de då ej dragas till honom, skulle de ej af allt hjärta öfverlämna sig åt honom, och det, fastän de, eller kanske rättare just därför att de, finna sig utsägligt arma, orena och vanmäktiga? Skulle de ej villigt ödmjuka sig inför honom och låta hans ljus, då de på samma gång däri skåda Guds outgrundliga barmhärtighet och sin egen ovärdighet, förmå sig att med uppgifvande af alla egna gärningar och allt arbete i egen kraft låta honom få makt och välde öfver sig, så att de nu ej vilja något annat och högre än höra honom till, vara hans lifegne och lefva i honom? Utan allt tvifvel, såsom det alltid så gått med hvar och en, om hvilken Herrens ord om görandet af sanningen gällt. — Men om endast de, som på det sättet äro af sanningen, som nu är sagdt, komma till Jesus, hvad blir då af alla dessa publikaner och grofva syndare, som druckit orättfärdighet som vatten? Säger ej Frälsaren, att han var kommen att kalla dem och just dem till bättring? Och visar ej erfarenheten, att just de utgöra en mycket stor del af dem, som gifvit sig åt Kristus? Ja, Gud vare tack! det är så. Men just dessa hafva under sitt syndalopp haft en tagg i samvetet, ett understundom hårdt tryckande, alltid ett hemligt gnagande medvetande om sitt elände, som, churu doldt under mycken yttre rahet, dock gjort dem känsliga och mottagliga för sanningen och för den barmhärtiga kärlek, som icke försmått dem utan i oändlig huldhet erbjudit sig åt dem, dem, hvilka måhända framför allt af det mest förtärande själfförakt hindrats att fatta något hopp. Endast ett slags folk är alldeles otillgängligt för Kristi kärlek, och det är detta stora släkte af själfgodas, egenrättfärdiga, dygdestolta fariseer, som ingen bättring behöfva, och hvilka sasom en dödlig förolämpning betrakta hvarje försök att inränga dem i arma skuldbelastade syndares led.

Predikoutkast.

1.

Inl. Rom. 8: 3.

Ämne. Idel nåd i Kristus Jesus och dock dom genom honom.

I. Att Gud i Kristus kommer med idel nåd.

II. Att det oakadt dom kommer genom Kristus.

I.

1. *Jesu Kristi sändning i världen var en handling af idel barmhärtighet (v. 16).*

a) Gud älskade och älskar den från honom affallna världen, icke så, att han skulle ha något behag till henne, men så, att han i innerligt förbarmande söker återföra henne till sig.

b) Storheten af Guds kärlek uppenbarad däri, att han gifvit henne sin enfödde son, ja, utgifvit honom till syndoffer i döden, på det att frälsning från synden och döden samt evigt lif skulle beredas människorna.

2. *Idel nåd förkunnar ock evangelium om Guds son.*

a) Förkunnelsen af försoningen i Kristus, en förkunnelse och ett kraftigt nådestillbud af syndernas förlåtelse, lif och salighet i Kristus.

b) Äfven den evangeliska förmaningen är en nådesförmaning, en förmaning vid Guds barmhärtighet (Rom. 12: 1); Guds barmhärtighet bevekelsegrunden till lydnaden för Guds vilja och skänkande kraft till denna lydnad.

3. *Undfåendet af nåden i Kristus sker på det sätt, som låter nåden vara nåd, nämligen genom tron, som själf är en verkan af nådens hjärteböjande kraft.*

a) Den låter nåd vara nåd, som begär och undfår den icke blott såsom en gåfva utan såsom en gåfva, som han aldrig skulle ha fått sig tillbjuden, om Gud handlat med honom efter rätt.

b) Genom tron förhåller människan sig till nåden såsom nåd, hvadan den ock af Gud skänkes den troende. (1) Genom tron ställer sig människan med försakande af all egen rättfärdighet och förtjänst uteslutande på den af Gud själf lagda nådes-

och rättfärdighetsgrunden i Kristus. (2) Därföre varder den troende icke af Gud dömd utan frisäges från all syndaskuld och upptages till barn hos Gud. Han kommer icke i domen utan har gått från döden till lifvet.

c) Men själfva denna tro är en gåfva af Gud, som genom nådestillbudet böjer och beveker hjärtat till tro. Nåden både fordrar och verkar tro. Det senare under förutsättning, att människan icke lättsinnigt förspiller eller illvilligt motstår den henne sökande sanningen och kärleken i Kristus Jesus.

II.

1. *Kristus är ljuset och sanningen, som uppenbarar hvarje människas rätta art, som nås af evangelii ord.*

a) Inför Jesus i hans helighet och kärlek blir en människas inre, hela hennes beskaffenhet uppenbar såsom inför en spegel.

b) Herrens ord framställer ock sanningen med så tillämplande ljus och kraft, att hvarje människa, som icke undflyr dess ljus, måste känna sig blottad inför sig själf.

2. *Därföre kommer hvarje människa, som undfår nådestillbudet i Kristus, i nödvändighet att göra ett val emellan den henne förhållna sanningen och sitt gamla syndaväsen.*

a) Då människan träffas af sanningens kraft, kan hon antingen böja sig under den, gifva den rätt och lyda den eller ock stå den emot.

b) Hon *måste* göra detta val. Äfven om hon försöker att hålla sig neutral, kan hon det icke. Genom själfva detta försök har hon gjort sitt val (jfr Matt. 12: 30).

3. *Många älska mörkret, och därför sky och hata de ljuset i Kristus lika mycket, som tjufven skyr dagsljuset.*

a) De älska mörkret, d. ä. ett sådant sinnestillstånd, i hvilket de kunna synda utan att behöfva se och känna att de synda; villfarelsens, själfbedrägeriets, ondskans mörker.

b) I samma mån de älska mörkret, sky och hata de ljuset i Kristus; de *vilja* icke låta öfverbevisa sig om synd eller vidgå någon orätt.

4. *I denna otro afsäger sig människan sin del i Kristus och förblir i sina synder; sålunda blir Kristus henne till dom.*

a) Då människan i otro förskjutit det frälsande ljuset, så är hon redan dömd, ty lika visst som synden och särskildt förka-

standet af Kristus är död och fördärf, lika visst är den otrogne under domen, ja, bär den redan i sitt brännmärkta samvete.

b) Sålunda har Guds högsta kärleks- och nådegåfva, som afsåg att frälsa henne från domen, af henne själf förvandlats till dom, till förbannelse.

2.

Ämne. **Hvad skulle Gud göra mer, än han har gjort, för att frälsa världen?**

I. Gud har utgifvit sin enfödde son för världen, hvad mer skulle han kunna gifva?

II. Gud tillbjuder genom sin helige Ande delaktighet i Kristus medelst tron, hvad mera skulle han kunna tillbjudas?

I.

1. *Gud har utgifvit sin son till försoning för världens synd och i honom beredt rättfärdighet och evigt lif, på det att världen skulle slippa att förgås i sina synder och varda salig i delaktigheten af Kristus.*
2. *Mer kunde Gud icke gifva, ty Kristus är den enfödde Sonen, i hvilken Gud gifvit sig själf med hela sin kärlek åt människorna; mer än sig själf kan ingen och ej heller Gud gifva.*

II.

1. *Genom och i Kristus har lifvets ljus kommit i världen, och det ljuset bringas människornas hjärtan nära genom evangelium, på det de skola genom en tro, hvartill den helige Ande ger kraft, mottaga det och undfå rättfärdighet, lif och frid.*
2. *Mer kan Gud icke tillbjudas, eftersom Gud hvarken vill eller kan använda ett allsmäktigt, oemotståndligt tvång för att draga människorna till sin son, ty det vore att tillintetgöra ej mindre människans frihet än nåden och kärleken själf, som endast i frihet kan tillägnas.*

3.

Ämne. Vår frälsning.

1. Dess källa: Guds kärlek: »Så älskade Gud världen»
2. Dess grund: Jesu Kristi utgifvande för oss: »att han utgaf sin ende son».
3. Dess undfående: genom tron: »på det att hvar och en, som tror — — — evigt lif».

4.

Ämne. Den stora afgörelsen.

1. Den består i valet mellan ljuset och mörkret, mellan tro och otro.
2. Den åvägabringas genom Kristus, som är det i världen komna ljuset, hvilket man antingen måste mot-taga eller undfly.
3. Den är en afgörelse för evigheten.

5.

Ämne. Kraften af lifvets ljus i Kristus Jesus.

1. Den segrar i dem, som tro, så att de icke komma i domen utan gå från döden till lifvet.
2. Den dömer dem, som icke tro, så att Guds vrede för-blifver öfver dem till allt djupare andlig död och slutligen till evig död.

6.

Ämne. Hvarpå går den helige Andes verk ut?

1. På ett samlande: han uppenbarar Guds kärlek (v. 16).
2. På ett åtskiljande: han utför domen (vv. 18, 19).

(Appuhn).

Trinitatistiden.

Trinitatistiden är den festlösa delen af kyrkoåret. Den har blifvit kallad semestre ecclesiæ, emedan under densamma icke förekomma några fester till framställande af Herrens frälsningsgärningar. I stället finna vi i de till denna tid hörande evangelierna framställningar af den förvärfvade nådens tillämpning på och i församlingen, dess frukter och verkningar i förening med skildringar af olika andliga lägen, människornas olika förhållande till sanningen m. m. Någon pa psykologiska, dogmatiska eller liturgiska grunder byggd ordning mellan dessa evangelier kan dock icke upptäckas, hvadan det är svårt, knappast möjligt, att gruppera dem under vissa synpunkter eller rubriker. Sådan gruppering har visserligen blifvit många gånger försökt, men försöken ha icke medfört något tillfredsställande resultat.

Heliga trefaldighetssöndag.

Utom det att, såsom förut omnämnts, denna söndag blifvit betraktad dels såsom pingstens efterfest, dels såsom inledning till semestre ecclesiæ, har den ock blifvit fattad såsom en själfständig, det festliga kyrkohalfåret avslutande och de stora högtidernas firningsämnen sammanfattande högtid. I sistnämnda hänseende är den den heliga treenighetens, i bägge de förstnämnda fallen åter nya födelsens fest. Ty panyttfödelsen är å ena sidan den helige Andes hufvudsakliga verk i församlingen, så att i och genom denna andliga omskapelse pingstens stora gåfva i all sin välsignelse blir

verksam i de enskilda, och å andra sidan är den en grundförändring hos människan, som betingar möjligheten och kraften att kunna rätt mottaga och följa de uppfordringar, som i de följande perikoperna ställas på hvar och en, som vill vara en rätt medlem af Kristi församling.

Betraktar man och vill behandla perikopen såsom grundval för en homiletisk framställning af treenighetsläran, så finnas antydningar till denna lära i v. 2, där det talas om Gud (Fadern), som är med sin son, i v. 13, där Sonen säges vara den, som, nedstigen från himmelen, fortfarande är i himmelen (enheten med Fadern), och i vv. 5—8, som tala om helige Ande såsom den, hvilken verkar pånyttfödelsen. Att det emellertid just är detta Andens verk, som i perikopen egentligen framhålles, är uppenbart.

Text: Ev. Joh. 3: 1—15.

Ev. på annandag pingst innehåller den senare delen af det Herrens samtal med Nikodemus, hvaraf vår perikop utgör den första delen. Bägge evangelierna höra således nära tillsammans, och ehuru det på annandagen i den heliga skrift kommer efter trefaldighetssöndagens text, så är dock ordningen i kyrkoåret mellan de bada perikoperna icke olämplig. Den tro, som i annandagstexten angifves sasom villkor för delaktigheten i Kristus, verkas just af den helige Ande genom hans pånyttfödande nad, eller i och genom tron är det, som Anden medelst dopet och Guds ord verkar pånyttfödelsen.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 1, 2. Nikodemus hörde till det fariseiska partiet och var väl sasom alla sina partivänner en ifrare för lagen. Han var därjämte en af folkets öfversta och medlem af synedrion (jfr Joh. 7: 50). Han var dock, trots sin fariseiska ståndpunkt, en redlig och sanningskär man samt hörde till dem, hvilka enligt kap. 2: 23 trodde på Jesus. Hans tro sträckte sig så långt, som han själf (v. 2) angifver. Han kom till Jesus om natten af fruktan för den smälek och andra obehag, som han skulle ha adragit sig, om han öppet trädte i beröring med Kristus.

Häraf synes, att Herren redan nu var föremål för den motvilja hos folkets ledare, som efter hand stegrades till blodtörstigt hat. — Hvarföre kom Nikodemus? Orsaken angifver han själf, då han bekänner sin tro på Jesu gudomliga sändning. Om han därvid satte honom i jämbredd med det gamla testamentets profeter, är dock tvifvelaktigt. Beviset på, att Jesus var sänd af Gud, ser Nikodemus och de med honom liktänkande (kanske han med ordet *«vi»* syftar på personer af samma samhällsställning som han själf) i Jesu under. Men höll Nikodemus Herren för en af Gud sänd lärare, så kunde afsikten med hans besök icke vara annat än att erhålla upplysning om det rike, det messianska, efter hvilket alla väntade. — *σημεῖον*, tecken; så kallas undren, emedan de äro tecken till, bevis på Guds närvaro, i hvars kraft undret förrättas. — Jesu svar på Nikodemus' tilltal förer genast in på den fråga, hvilken Nikodemus önskade få löst.

V. 3. Nikodemus ville ha upplysning om Guds rike. På det bland judarne vanliga sättet fattar han Guds rike såsom ett yttre, såsom en Israels härliggörelse och lyftning till en härskareställning öfver alla jordens folk eller ett Guds herradöme öfver hela jordkretsen, förmedladt genom Israel under sin gudomlige konungs, Messias', spira. Antagligen ville Nikodemus ha besked på, huru härmed skulle tillgå. Men på ett sätt, som alldeles förbryllar honom, svarar Herren på hans tankar med en kort och bestämd försäkran om nödvändigheten af ny födelse för att kunna se Guds rike, hvars andliga natur sålunda tydligt angifves. — *γεννηθῆ ἄνωθεν*, födas ofvanefter. Nikodemus' ord i v. 4 visa, att detta *ἄνωθεν* är = ånyo. De bägge orden öfversättas således alldeles rätt med 'födas på nytt'. — *ἰδεῖν*, se = fatta, till dess väsen förstå Guds rike, hvilket naturligtvis såsom allt sådant seende och begripande medför delaktighet af detta rike. Så har Jesus förklarat, att Nikodemus likasom hvarje annan människa måste såsom villkor för att kunna se Guds rike undfå Andens upplysning och erfarenhet af hans pånyttfödande nåd. Utan denna förutsättning är det ej lönt att

tala om Guds rike. — Herrens svar uppenbarar för öfrigt denna gudomliga vishet, i följd af hvilken han i sitt sätt att behandla människor, vare sig de äro vänner eller fiender, visste att vända allt in på dem själfva för att salunda förma dem att sätta sig i ett verkligt personligt förhållande till sanningen, hvilken vi ju så gärna vilja hålla i abstrakt allmänlighet och behandla såsom en bokstafvens teori. — Guds rike, Guds herradöme, är den nya, heliga världsordning, där Guds vilja fritt och med glädje i allt lydes. Det skall såsom ett Andens herravälde i det inre bringas till ett successivt förverkligande under det n. v. världsloppet för att i tidens fullbordan framträda såsom ett hela skapelsen omfattande och skapelsen förklarande rike. — Jesu ord om nya födelsen såsom sådan borde icke ha varit ett hårdt tal för Nikodemus. Icke blott Moses (5 Mos. 30: 6) och Jeremias (Jer. 4: 4 ff.) hade talat om en hjärtats omskärkelse äfvensom den senare om Guds lags inskrifvande i hjärtat (Jer. 31: 33), utan äfven Hesekiel (kap. 36: 25—27) hade profeterat om en tid, da Gud skulle gifva sitt folk ett nytt hjärta och en ny anda, ja, gifva sin Ande i dem, allt utsagor, som betyda just ny födelse. I sin fariseiska sinnesriktning synes dock Nikodemus icke kunnat förstå sadana profetiors betydelse, sasom framgår af hans svar i

V. 4. »Huru kan en människa födas, när hon är gammal? Icke kan hon. o. s. v. Uttolkarne äro mycket oense om meningen af dessa ord. Meyer fattar dem så, att Nikodemus antagit, att Jesus talat om en lekamlig ny födelse. Andra (Nebe, Sommer m. fl.) vilja i dem se ett uttryck för Nikodemus' tanke om omöjligheten för en gammal människa att undergå en så genomgripande förändring som en ny andlig födelse: detta skulle vara lika omöjligt som för en fullvuxen människa att ånyo födas af sin moder. Det synes likväl ej vara skäl att frångå ordens enkla betydelse. Likasom alldeles förvirrad af Herrens för Nikodemus alldeles oväntade tal, söker denne med sina tankar efter Jesu mening och kan icke finna någon reson i den. Han känner ingen annan födelse än den lekamliga, och ett förnyande af denna,

som han måhända tänker sig kunna vara förenad med en nydaning också af människans inre, är dock alldeles omöjligt att antaga. — Huru dock en gammal människas förnyelse utan tanke på någon lekamlig födelse är möjlig, angifver Herren i

V. 5. Födelsen ofvaneftär är en födelse af vatten och Ande. — Hvad förstås nu med denna födelse? Tre uppfattningar föreligga. Den första fattar de bägge orden »vatten och anda» såsom en *ἐν διὰ δύοιν*, att »vatten» således är ett bildligt uttryck för »anda». Kopulan *καὶ* bör fattas explikativt, hvadan den rätta öfversättningen är: »vatten, näml. anda» (så Calvin och baptisterna). Den andra tolkningen ser i ordet »vatten» en hänvisning till Johannes' dop, som var en rening till syndernas förlåtelse och hänvisade till Kristus såsom den, hvilken meddelade Anden. Genom att mottaga Johannesdopet och att på grundvalen däraf träda i lärjungaförhållande till Jesus, Andens gifvare, skulle Nikodemus blifva pånyttfödd och ingå i Guds rike (Bengel, v. Hofman, Godet m. fl.). Den tredje uppfattningen finner orden syfta på det kristliga dopet, som ju är nya födelsens bad (Tit. 3: 5). Att den förstnämnda förklaringen är rent af orimlig och beror på dogmatiska förutsättningar och en ensidig spiritualism, är uppenbart. Den andra tolkningen har atskilligt för sig, men måste falla för den invändningen, att Herren icke talar om, hvad specielt Nikodemus borde göra, utan hvad för *hvar och en* (*ἕκαστος*) i detta hänseende var nödvändigt. Herrens ord innefatta således ett bud, som angår alla under alla tider, och han kan således icke syfta på Johannesdopet, som var bestämdt att upphöra. — Den rätta tolkningen är således den, som låter orden syfta på det kristliga dopet, hvilket redan var begynt, ehuru icke Jesus själf utan endast hans lärjungar döpte (Joh. 3: 22; 4: 2). Detta dop är väsentligen en födelse af vatten och Ande i förening, ehuru visserligen en människa i följd af oemottaglighet för Andens med dopet förenade verkan vid sin döpelse endast kan blifva född af vatten, d. ä. icke undfå Anden. Delaktighet af honom kan hon dock sedermera genom ordet,

ehuru endast på dopets grund, vinna, om och då hon omvänder sig. Dopet bildar således den af Kristus bestämda, alltså lagenliga ingången i Guds rike, eller det nådemedel, hvarigenom Herren upptager människor till lärjungar hos sig, och dessa tråda i lärjungaförhållande till honom (jfr Matt. 28: 18, 19). Att Herren, som bundit oss och icke sig själf vid nådemedlen, kan i utomordentliga fall verka en människas nyfödelse utan dop, är därmed icke förnekadt. — Nödvändigheten af pånyttfödelse för inträde i Guds rike framgår däraf att

V. 6. »det, som är födt af kött, är kött, och det, som o. s. v.» Ordet *σὰρξ* betecknar 1:o) den mänskliga naturen i hennes svaghet och bräcklighet, och 2:o) denna natur, sedan den har blifvit, är bestämd genom synden. I den förra bemärkelsen tages ordet, då det heter, att *λόγος* blef *σὰρξ* (Joh. 1: 14); i den senare, då det brukas om människorna i allmänhet, och särskildt då det sättes i motsats till *πνεῦμα*. Det köttsliga, fördärfvade naturväsendet (den naturliga människan till både kropp och själ med alla sina förmögenheter) fortplantas från släkte till släkte, och af egen kraft förmar människan icke höja sig utur sitt elände; hon blir äfven under utvecklingen af hela sin naturliga kraft kött och under bannet af sitt syndafördärf (Rom. 7: 14 ff.). Endast genom födelsen af Guds Ande, genom inplantande i henne af ett nytt andligt lif, en ny andlig lifsprincip, kan hon räddas därur och blifva en andlig människa, skicklig för Guds rike. — Hvad för öfrigt den nya födelsen angår, är det icke värdt att söka utforska dess väsen på teoretisk väg; den kan endast genom erfarenheten förstås.

Vv. 7, 8. Det förhåller sig nämligen med födelsen af Anden såsom med vinden (också *πνεῦμα*): dess uppkomst och orten, där den låter sig förnimma, bestämmas af ingen människa (den blåser, hvart den vill), dess utgångspunkt låter sig ej heller noga bestämma och ej heller punkten, där den slutar eller lägger sig. Sammalunda står det i ingen människas makt att framkalla nya födelsens krafter eller leda deras gång och verkan; ja, man vet icke, hvarifrån dessa

krafter komma, d. ä. hvar de börja att verka, och målet, dit de leda. Men såsom man hör vindens röst och förnimmer dess verkningar, så äro ock Andens verkningar föremål för vår erfarenhet; vi känna dem och bestämmas af dem, men deras källa, väsen och mål dölja sig för oss i ett hemlighetsfullt djup. Träffande säger härom Godet: »Utvecklingen af allt naturligt lif anknyter sig till ett organiskt frö, som faller inom det sinnliga området. Men vinden kommer och försvinner såsom ett fritt inbrytande af det oändliga i det ändliga. Inom naturen finns det därför icke något mera slående exempel på Andens verksamhet. Den är till utseendet icke bunden vid någon regel; den uppenbarar sig blott genom sina gudomliga verkningar på människosjälén. Men själf förstår människan, hvarken hvad det är, som drifver henne framåt, eller hvarthän hon föres. Hon känner blott, att ett genomgående arbete försiggår hos henne och i grund och botten förnyar henne.»

Vv. 9, 10. Genom sitt svar: »huru kan detta ske?» erkänner Nikodemus sin okunnighet om saken i fråga, om hvilken han således ingen erfarenhet har. Detta var då ett fattighedsbevis, som aldrig en mästare i Israel bort kunna utfärda af sig själf, han, som väl på grund af det profetiska ordet, som dock tämligen oförstådt talar om denna sak, borde därom ha kännedom (jfr 5 Mos. 10: 16; 30: 1—6; Jerem. 4: 3, 4; Hesek. 11: 17—20; 36: 26; Sack. 8: 8; m. fl.).

V. 11. I motsats till de judiske skriftlärde, som hängde upp sig på bokstafven och uttömde sig i en mängd spetsfundiga, kasuistiska spörsmål, på samma gång som deras gudstjänst gick upp i yttre verk, kommer Jesus med en lära, som har sin källa i askådning af de himmelska tingen och därför full af anda och lif. — »Vi tala, det vi veta» o. s. v. Hvem tänker Jesus på utom på sig själf, då han säger: »vi». Svårligen på någon annan än sina lärjungar, som han börjat lyfta upp till Andens område, och kanske äfven på Johannes döparen, som ock talade såsom ett Guds sändebud om det, som Gud själf uppenbarat för honom. I vi tala, det vi veta: uttryck af fullkomlig visshet. Detta tal är vittnesbörd, eme-

dan det grundar sig på omedelbar askådning: Jesus förkunnar det, som han sett och hört hos sin Fader (Joh. 5: 20; 8: 28, 38). Hans tjänares förkunnelse är ock vittnesbörd: de ha upplefvat det, de förkunna. — Men Herrens vittnesbörd mottages i allmänhet icke. Särskildt förkastades det af judarnes ledare och föreståndare. Denna deras otro hindrade dem från att undfa det nya lifvets gåfva, sasom den ock icke hade någon ursäkt, ty Jesu vittnesbörd var sådant, att det betygade sin sanning i hvarje hjärta, som var af sanningen (Joh. 18: 37). Under sadana förhållanden kan Jesus icke vänta sig mycket förstand på de himmelska verkligheter, han vill uppenbara.

V. 12. Nikodemus hade icke förstått Jesu tal om nya födelsen. Därvid var dock blott fråga om jordiska ting, d. ä. om sadant, som tilldrager sig på jorden och kan och bör blifva föremål för hvars och en erfarenhet. Huru ringa förhoppning fanns då, att Nikodemus och hans likar skulle förstå himmelska ting, d. ä. sadana, som falla utom all erfarenhet här på jorden och uteslutande höra till den öfvernaturliga värld, där den treenige Gudens väsen är avslöjadt och föremål för askådning. I afseende på sådana saker hade man endast Herrens blotta ord; ingen personlig erfarenhet stod en till buds, hvadan tron här vid lag måste vara en svårare sak.

V. 13. Sammanhanget med det föregående: I viljen icke tro på mig, da jag vittnar om de himmelska tingen, och dock kunnen I icke hos någon annan erhålla ljus i afseende på dem, ty ingen har uppfarit i o. s. v. Jesus har uppfarit i himmelen och är där fortfarande, d. ä. han är försatt i det himmelska tillstånd, som innefattar den fullkonliga gemenskapen med Gud, i kraft hvaraf han skådar allt Faderns råd, hans vilja och verk och kan uppenbara dem för människorna. Jesus är i ett sådant förhållande till himmelen och till sin Fader, ty han har farit ned från himmelen, han är af himmelskt ursprung, och hans människoblivande har däri icke gjort något intrång. Såsom människoson har han aldrig upphört att vara Guds son. Inkarnationen har blott försatt honom i ett jordiskt tillvarelsesätt, men den evige logos

är han äfven i sin djupaste förnedring, och så är han alltid i himmelen. Om ingen annan än Jesus Kristus gäller detta, och därför kan endast han uppenbara Gud samt göra anspråk på att blifva obetingadt trodd på sitt ord. Men icke blott detta, icke blott om tro på hans lära är här fråga. Han själf är trons föremål.

Vv. 14, 15. Jesus, som nedstigit från himmelen och uppenbarar de himmelska tingen, är ock den, som öppnar tillgången till himmelen för syndare. Detta därigenom, att han enligt kopparormens förebild i sitt lidande och i sin död på korset blifvit den försoning för världens synd, på grund hvaraf frälsning från döden och evigt lif kan meddelas och äfven verkligen meddelas dem, som tro på honom. — Människosonens upphöjelse (*ὑψωθήναι*) kan här endast vara upphöjelsen på korset, ehuru visserligen denna smådefulla upphöjelse var vägen till hans ärofulla upphöjelse, hans ingående i Guds härlighet. — Jesus *måste* (*δεῖ*) upphöjas, detta är Guds radsluts »måste.» Det var nödvändigt, om eljest världen skulle frälsas. — Hvar och en (*πᾶς*), som tror, skall icke förgås: såsom *alla*, som tro, blifva frälsta, de må vara af hvilket stånd eller huru stora syndare som helst, så måste ock hvar och en, som vill bli frälst, tro på Kristus. Han är den enda vägen till Fadern. (Om kopparormens symboliska betydelse se Godet och andra kommentarer till detta ställe). Tron är ett seende på den korsfäste Kristus. Såsom den ormbitne israeliten såg på kopparormen, så att han i denna blick inlade hela sin ängestfulla längtan efter räddning från den förfärliga plagan af giftet och från döden, jämte det att han förtröstade på Herrens löfte, att detta medel skulle hjälpa, så är tron ett sådant seende på Jesus, hvori den nödställde syndaren inlägger hela sitt hjärtas skriande frälsningsbegär, på samma gång han hänger sig fast vid Guds löfte, att Jesus frälsar honom och gifver honom evigt lif.

Den *homiletiska grundtanke*, som vår text erbjuder, kan uttryckas sålunda: *Endast genom en pånyttfödelse, som på grundvalen af Jesu Kristi försoning af den helige Ande genom dop och ord verkas, går vägen in i Guds rike och därmed till gemenskap med den treenige Guden.*

Homiletiska vinkar. Vv. 1, 2. »Icke många visa efter köttet, icke många mäktiga, icke många ädlingar äro kallade. Framför allt voro de första kristna till största delen ringa och oansenliga människor. Dock gåfvos många sköna undantag. Ett sådant var Nikodemus. Han var förnäm, han var lärd i fädernas stadgar och i lagen, han var kanske också rik. I allmänhet är ingenting yttre i och för sig hvarken ett hinder eller ett befordringsmedel för tron. Hos den fattigaste tiggare kan klappa ett högmodigt hjärta; hos den mäktigaste konung kan finnas en förkrossad ande. Hos den råaste och okunnigaste kan råda ett uppblåst förstånd; hos den mest bildade kan finnas ett enfaldigt barnahjärta. — Om natten kom Nikodemus, men han kom dock. Och han kom, emedan han hade gifvit sanningen rätt; han hade icke tillbommat sitt hjärta för intrycket af Herrens väldiga tal och gärningar. Det, som han förstått, födde hos honom handling, i det han kom för att undfå mer af den man, som han insett vara en Guds man. Att han af räddhåga för världen kom om natten, var ett fel, men på hans d. v. ståndpunkt kunde han icke göra det bättre. — Svårligen finns någon ibland oss, som icke mottagit nagra intryck af Kristi härlighet, icke erfarit kraftiga rörelser af Guds förekommande nåd. Sa mycket måste ock en vanlig eftertänksam världsmänniska förstå, att Kristus är kommen af Gud för en lärare, såsom han ju ock åtminstone såsom sådan allmänt erkännes. Borde icke detta åstadkomma åtminstone sa mycket, att man komme till Kristus, på allvar inlåte sig med honom för att få lära af honom? Och dock, huru få komma! De flesta förhålla den af dem insedda sanningen i orättfärdighet och fråga icke efter att handla i enlighet med sin insikt. Därföre förblifva de i sitt mörker, som alltmer växer, till dess de befinnas alldeles ohjälpliga. — Den, som kommer till Jesus i redlig afsikt, äfven om han af fruktan väljer natten för sitt besök, vill Herren nog föra därhän, att han kommer äfven vid dagsljus. Dock vore det bättre, om han från början gjorde detta. Kristus är icke en man, för hvilken man behöfver blygas. I alla händelser måste det komma till en frimodig beaktelse af hans namn. I annat fall ingen del med honom.

V. 3. Herren skådar hjärtat. Han vet dess dolda åstund, och blott man kommer till och inför honom med sin bön och sitt frågande, så svarar han just på det sätt, som den frågandes ställning kräfver. Men icke för att tillfredsställa nyfikenheten utan för att meddela det frälsande ljuset, svarar han. Och det ljuset är en eld, som bränner, på samma

gång det upplyser. I dess sken finna vi oss icke synnerligt vackra, och det vill ödmjukhet till för att mottaga det. — Guds rike med dess himmelska gåfvor och krafter ser ingen, som icke blifvit därtill skickliggjord genom födelsen af Guds Ande. Allt måste blifva nytt; det är inskriften öfver ingången till Guds rike. Intet lappande med nya klutar på det gamla klädet, ingen blott yttre förbättring, ingen naturlig viljeanstängning förslår här. Ty med allt detta kommer man icke utöfver köttets sfär. — Kan du säga: »ett vet jag; jag var blind och ser nu?» Ser du Guds rike, förstår du, känner du de andliga och himmelska verkligheter, som utgöra dess väsen? — Det man ser och fattar, däraf mottager man intryck, och fattar man det rätt djupt, så tillägnar man sig det, gör det till sin inre egendom. Så framför allt i fråga om Guds rike.

V. 4. För Nikodemus voro Herrens ord ett hårdt tal. Han förstod icke, huru det sagda kunde vara möjligt, just sålunda bevisande sig icke ha förstånd på, hvad Guds rike är. Och såsom han lade en rent lekamlig måttstock på de andliga tingen, så bedömer i allmänhet världsmänniskan det andliga efter fysiska lagar och missförstår det sålunda i grund. — I en annan mening än Nikodemus brukar mången vid fråga om omvändelse och pånyttfödelse säga: »Jag är för gammal att ändra mig. Kristendomen skall tagas från ungdomen, om det skall blifva något utaf. Huru kan man begära, att en gammal människa skall börja på nytt igen? Jag kan icke mera ändra mig; jag är den jag blifvit under en lång lefnad och blir aldrig annorlunda.» — Sådant hör till de obotfärdigas förhinder. Det är den vanliga visan: de unga vilja »njuta af lifvet»; när de bli gamla, då skola de bli så innerligt gudfruktiga; de gamla, ja, de äro för gamla för att kunna blifva nya människor. Men Kristus säger: »I måsten födas på nytt!» Och den, som lyssnar till och i hjärtat upptager hans ord, han blir en ny människa, han vare ung eller gammal.

V. 5. Födelsen af vatten och ande; underbara uttryck för en underbar verklighet, för dopets pånyttfödande kraft! Döpelsen är porten till och ingången i Guds rike och delar dess art att vara någonting lefvande och kraftigt. Herren möter dig där med alla sin nåds gåfvor; det är *han*, som är tillstädes och verkar i och med denna handling, och så varder dopet ett bad till ny födelse. Och äfven om du i och vid ditt dop var oskicklig till att undfå Guds Ande, så är dock dopet för dig nya födelsens bad, lika visst som

ordet är Guds lefvandegörande ord, om och fastän du föraktar det och ingen kraft däraf förnimmer. Och just därför, att det så förhåller sig med dopet, är det betydelsefullt för dig i själfva ditt från Gud afvikna tillstånd. Ty från dopet är det, som Gud genom sitt ord och sin Ande uträcker mot dig sina armar för att draga dig in på pånyttfödelsens lifsområde, d. ä. tillbaka till ditt dop för att på dess grundval genomföra nya födelsens verk i din själ.

V. 6. Ingen varelse kan hinna utöfver sig själf; ingen människa kan höja sig öfver sin egen ande. Och denna är bunden i köttets trældom. »Om du än tvär dig i lut och tager mycken såpa därtill, så synes dock din ondska dess mer för mig, säger Herren» (Jerem. 2: 22). Om det alltså är nödvändigt att ett grundligt förnyelsens verk sker med dig, så är det lika nödvändigt, att du släpper de fruktlösa själfhjälpförsöken och i stället lämnar dig åt din Guds väldiga nåd. Jesus allena har och gifver Anden. Född af honom, är du upplyftad öfver köttet, och ehuru du ännu har det kvar i din varelse, så bestämmes och behärskas du dock icke däraf: du är vorden en andlig människa, hvars egentliga värld är himmelen; som blifvit ditt hem. — Att ha lif i Guds kärlek och att hafva hans lag skrifven i sitt hjärta, det är att vara andlig och andligt sinnad.

Vv. 7, 8. Grubbla icke öfver nya födelsens hemlighetsfulla gudomliga verk, men lämna dig åt Guds Andes nåd och ledning, så skall du *erfara* nya födelsen och sålunda förstå den. Då skall du visserligen äfven då förundra dig, men icke såsom Nikodemus i tvifvel och ovisshet utan öfver det stora och saliga verk, som har skett med dig. Hvarföre skola vi i allmänhet förundra oss öfver de många hemligheter inom Andens värld, då äfven naturen har hemligheter, som vi ej kunna utgrunda, fastän vi oupphörligen ha dem för ögonen och ha erfarenhet af dem? »Hela skapelsen», säger Luther, »är full af exempel på sådana ting, hvilka vi känna och höra, och veta dock icke, hvad det är, eller huru det sker, t. ex. huru strået växer ur sädeskornet, huru trädet bär frukt, huru det på sommaren åter blir grönt, huru örat hör så långt, huru ögat ser så långt, hvad leende och gråt är, huru jag insomnar och uppvaknar m. m.».

V. 9. Ännu är Nikodemus lika klok. »Huru kan detta ske?» frågar han i en ton af största förundran. Huru svårt ha vi ej att fatta den visdom, som är ofvanefter, huru tröga äro vi icke att tillägna oss sanningen, äfven då Herren lägger den våra hjärtan så nära, som det öfverhufvud *kan* ske.

Huru mycket tålmod å Herrens sida behöfs ej för att i oss kunna inplanta själfva de första bokstäfverna af Guds kunskap! Godt är det emellertid, om vi, som Nikodemus, icke motvilligt vända oss ifrån lärdomen utan fortfara med att fråga, att höra och att gifva akt, till dess ändtligen ljuset uppgår för oss. Ödmjukhet är framför allt nödig, om vi i Guds skola skola lära något, och villiga att mottaga tuktan böra vi vara, om vi eljest skola af Herren blifva förda till förstånd på hans rikes hemligheter. En sådan tuktan undgick ej heller Nikodemus.

V. 10. Han var en lärare i Israel och antagligen en känd och högaktad sådan, och dock förstod han alls icke det, som hörde till Guds rike. Och dock fanns väl intet, med hvilket israeliternas tankar och fantasi voro sa sysselsatta som med detta ämne. Det vore ock orättvist att beskylla dem för, att de därvid helt och hållet förbisågo profeternas vittnesbörd. Fastmera menade de sig just i profetiorna ha stöd för sina föreställningar såväl om Messias som om det rike, han skulle grundlägga. Men felet var, att de fäste sig blott vid den ena delen eller sidan af det profetiska ordet, nämligen den, som handlade om riket i dess härlighetsuppenbarelse, och förbisågo det, som talades om såväl rikets som dess konungs förnedringsgestalt, eller sågo i Messias blott den höge, i majestät tronande konungen, under det de ej hade öga för den lidande rättfärdige, den store, barmhärtige öfversteprästen, som i lidande och död offrar sig för sitt folks och hela världens synder. Därjämte fattade de härlighetsriket på ett köttsligt, deras stolthet smickrande sätt. — Väl hade varit, om de varit de ende, som på detta sätt umgåtts med den heliga skrift. Men de ha haft och ha många efterföljare i dem, som i bibeln se endast det de *wilja* se, som vrida och vränga dess innehåll, så att det kommer öfver ens med deras tankar, eller som hänga sig så upp på vissa skriftställen, att de förgäta allt det öfriga. Däraf hela denna mängd af sekter och partier, som ofta drifva sina ensidigheter till fördärfliga villfarelser. Och att med skäl och grunder söka öfvertyga dem om deras misstag är gemenligen förspild möda. Icke minst gäller detta om de lärde, om teologerna. Ty de lärda fördomarne äro vanligen de mest inbitna af alla.

V. 11. Jesu ord är alltigenom visst och väl grundadt. Han är det trofasta och rättfärdiga vittnet (Upp.B. 3: 14); han talar endast det, som han sett och hört hos Gud, och det, som »han vet visst och sant vara.» Då nu ingen annan än han har sett Gud och vet Guds tankar, så är han ensam

den, som kan lära oss känna Gud. Han är sanningen, den fullkomliga auktoriteten, som betygar men icke gifver långrandiga bevis för sina ord. Han själf är beviset på deras sanning, och det förnimmer hvarje för sanning tillgängligt samvete. Såsom den högsta, för alla tillgängliga sanningen är och måste den vara själfklar eller, som sagdt, vara sitt eget bevis. — Vi tala det, vi veta», säger Herren. Således: icke blott han själf utan äfven andra kunna tala Guds ord i full visshet. Alla, som hafva undfått Guds Ande och själfva upplefvat, ja, oupphörligen upplefva Guds ords sanning, tala det, de veta vara visst och sant; de äro trogna och sannfärdiga vittnen om Gud. — Alla präster borde vara sådana vittnen. Vore de detta, så skulle också kraften af deras predikan förnimmas på helt annat sätt än nu. Dock mene man ej, att hela världen skulle omvända sig, blott prästerna vore sådana, de borde vara. Guds son själf måste klaga: »Vart vittnesbörd mottagen I icke.» Hvad *han* icke förmådde mot människornas otro, andliga dolskhet och lättsinne, det förmår ingen annan, lat vara att äfven det ordet af hans mun är sant: »Den, som tror på mig, han skall göra de gärningar, som jag gör, och större än dessa skall han göra, ty jag går till min Fader» (Joh. 14: 12).

V. 12. Det gifves andliga och himmelska ting, hvilka här på jorden kunna förnimmas. Det finns andra, som ligga i gudomens djup och endast i enfaldig, på Herrens vittnesbörd grundad tro kunna tillägnas. Huru skulle man kunna böja sig under de sistnämnda såsom höga hemligheter, då man icke vill tro sadant, som dock kan och bör blifva föremål för egen erfarenhet nästan hvilken dag som helst? I själfva verket går vägen till förstånd på de »himmelska» tingens i högsta mening genom insikten i och erfarenheten af de »jordiska» tingen, d. ä. af synd och nåd, af dom och upprättelse, af omvändelse och panyttfödelse. Då en panyttfödd själ betraktar de i ordet framställda djupheterna hos Gud, så te dessa sig för hennes öga i ett helt annat ljus än för den oomvända människan. Den, som skall kunna uppstiga till den andliga kunskapens höjder eller stiga ned i dess omätliga djup, han maste gå från det nära liggande till det aflägsnare. Innan man tar sig för att spekulera öfver Guds väsen och gåtorna i hans världsregering, bör man ta sig för det, som direkte angår en själf, ens förhållande till Gud, för att salunda få sin personliga sak klar. Endast så kan man efter hand få ljus i det högre.

V. 13. »Ingen far upp i himmelen utan den, som for ned från himmelen, människosonen, som är i himmelen.» Detta är ett af dessa »himmelska ting», som måste tros på grund af Kristi blotta ord, ty själfva den sak, som här är i fråga, kan icke blifva föremål för vår erfarenhet. Men så till vida, som orden innefatta ett betygande af Kristi gudom, kan deras sanning erfaras, i det Kristi gudom blir själfklar för hvar och en, som förnummit hans kraft till förlossning från synd och död och till lif i Gud. Med en ringare frälsare än den, som nedkommit från himmelen, kunna vi icke vara belåtna. Endast han, som är i Faderns sköte, vet och kan kungöra Guds råd. Endast lifvets furste kunde öfvervinna synd och död. Endast han, som är af och i himmelen, kan föra oss in i himmelen. Och han *vill* det. Därföre vill han ock draga oss till sig. — Himmelen är allra först ett tillstånd. Du måste vara i himmelen, redan medan du ännu är på jorden; du måste ha himmelen inom dig, om du en gång skall vinna inträde i den öfversvinneligt härliga värld, där Gud har sin boning, detta tillvarelsens allra heligaste, där Guds härlighet afslöjar sig på ett sätt, hvarom vi icke kunna göra oss några föreställningar. Och himmelen i oss, det är Guds rike i oss, det är den treenige Guden själf i oss, ty där han bor, där är hans himmel.

Vv. 14, 15. Ingen människa finns, som ej lider af syndens dödliga ormbett. Hela världen är såsom ett sjukhus, fullt af dödssjuka, jämrande människor, och ingen mänsklig läkekonst förslår mot de kval, som sönderslita dem. Men synden är ock berusande; de olyckliga ormbitna jaga omkring såsom i ett rus under försök att fylla sig med glädje genom mättande af sina lustar. Därföre begära de ej hjälp. Men den, som vaknat upp ur ruset och vrider sig under ormgiftets vända och har sökt men icke funnit någon hjälp vare sig hos sig själf eller hos andra människor, han må dock fatta hopp. Den korsfäste Kristus är ofelbar hjälp. Se på honom med ditt hjärtas törstande tro, och öfverlämna dig åt honom, så skall ditt ve stillas. Tro Guds löfte, och pröfva på det läkemedel, han beredt dig i sin för dig utgifne son. Och hvad ingenting i himmel och på jord kunnat uträtta, rädda dig från evig förtappelse och skänka dig evigt lif, det skall han underbart gifva dig, ty Jesu Kristi Guds sons blod renar från alla synder, och från honom flyter genom den helige Ande evig lifskraft in i din själ.

Predikoutkast.

I.

Inl. Ebr. 8: 10.

Ämne. Nya födelsens under.

I. Dess nödvändighet.

II. Huru den sker.

I.

1. *Utan ny födelse (= födelse ofvan ifrån, af Gud) kan ingen se Guds rike eller gå därin.*

a) Att se Guds rike = på ett sant och lefvande sätt förstå och fatta Guds rike och de andliga och himmelska ting, det innefattar. (1) Guds rike, Guds herradöme, innefattar alla de andliga och himmelska gåfvor och krafter, som tillhöra lifvet i Gud. (2) Guds rike är tillstädes i Kristus, dess konung, så att det finns till och äger bestånd i honom. (3) Guds rike är att finna i kyrkan, emedan inom henne den lefvande Frälsaren själf med sitt ord och sakrament uppbygger Guds rike i själarna = upprättar i dem det nya väsen, i och genom hvilket de, såsom andliga människor, äro införda i den heliga lifsordning, inom hvilken Guds goda och nådiga vilja härskar och lydes.

b) Att se detta rike är att åtminstone på ett begynnande sätt blifva därpå delaktig.

c) Detta kan icke ske utan genom en ny födelse ofvanefter, ty det, som är födt af kött, är kött och kan icke fatta andliga ting, men det, som är födt af Anden, det är ande.

2. *Då utan nyfödelsen ingen vinner delaktighet i Guds rike, kan ej heller någon, utan att han varder född på nytt, blifva salig.*

a) Salighet gifves endast i gemenskap med Gud, den allena salige, för hvilken människan är skapad.

b) Utom Guds rike ingen gemenskap med Gud.

c) Lika nödvändig som därför delaktighet i Guds rike är för människans salighet, lika nödvändigt är det, att hon blir född på nytt.

II.

1. *Nya födelsen är ett nådesunder, som ej kan fattas och förklaras af något människoförnuft.*

a) Det naturliga förnuftet måste alltid med Nikodemus fråga: „huru kan detta ske?“ ty det naturliga förnuftet känner icke Guds Ande och hans verk, som är ofvan ifrån, från det högre, himmelska lifsområde, som för den naturliga människan icke är tillgängligt.

b) Därföre är det ett nådens under, då en människa varder född på nytt.

c) Men fastän intet förnuft, icke en gång det pånyttfödda förnuftet, kan förklara detta verk, så inser och erfar den pånyttfödde dess verklighet och sanning.

2. *Nya födelsen sker af Guds Ande i dopet såsom den lefvande begynnelsen till gemenskap med Gud genom tron på Kristus.*

a) Dopet ingången i Guds rike, såsom den lefvande begynnelsen till gemenskap med Gud. (1) Gemenskap med församlingen. (2) Gemenskap med den genom nådemedlen verkande helige Ande. (3) En gemenskap, som vinnes och äges, i samma mån människans hjärta är mottagligt för Guds nåd.

b) Den i dopet grundlagda gemenskapen med Gud skall genom Guds Andes verkan genom ordet och den heliga nattvarden stadfästas, men kan, om den förspilles genom otro, återknytas genom en sann omvändelse. (1) Den döpte har att rätt använda döpsenåden och sålunda göra sig tillgodo sin andel i Guds rike. Detta gör han, om han såsom en rätt Jesu lärjunge blifver i Jesu ord. (2) Om han genom försummelse i Guds ords rätta bruk och i bön hindrar Guds Ande att behålla hans hjärta i gemenskapen med Gud och således i otro affaller från sin döpsenåd, så låter dock Gud nya födelsens nåd verka på honom för att sålunda åter draga honom till sig. (3) Låter människan sig finna och genom bättring och tro återvänder till Gud och sitt dop, så återfår hon den förspillda döpsenåden, blir född på nytt och försatt i den treenige Gudens saliga gemenskap.

2.

Ämn. **Den nya födelsen.** (Variation af föregående utkast).

I. **Hvad den innefattar.**

II. **Huru den sker.**

III. **Hvad den medför.**

I.

1. *Ett upptändande af ett nytt andligt lif eller frambringandet af en ny människa.*
2. *Den är ett Guds verk genom den helige Ande.*

II.

1. *Ny födelse, såsom ett Andens verk, är en hemlighet, som aldrig fattas på det naturliga tänkandets väg, men den kännes och förstås genom erfarenhet.*
2. *Den kommer till stånd genom tron på Kristus medelst dopet. Dopet, nya födelsens bad, på en gång fordrande och verkande tron.*

III.

1. *Genom nya födelsen ingår man i Guds rike och undfår allt dess goda (jfr Luthers Lilla kat.: »Hvad nytta medförer döpelsen?»).*
2. *I delaktighet af Guds rike har man gemenskap med den treenige Guden själf, som genom pånyttfödelsen tager sin boning i hjärtat.*

3.

Inl. Ebr. 10: 19, 20.

Ämne. Den nya och lefvande vägen till Gud genom Kristus.

1. *Endast en ny och lefvande väg kan föra syndaren till Gud (vv. 3, 5, 6).*

a) Vägen till Gud går genom delaktigheten af Guds rike, Guds värld i högsta mening, det himmelska lifvet och väsendet.

b) En syndare har i och genom sig själf ingen annan väg till Gud än den, som öfverensstämmer med den syndiga naturen. Att denna ock kan ha en gudstjänst och genom den mena sig ha en väg till Gud, det är lika visst en sanning, som att denna väg aldrig kan föra till Gud, till gemenskap med honom, ty det, som är födt af kött, det är kött.

c) En ny och lefvande väg behöfs därför, om syndaren skall komma till Gud. (1) En *ny* väg, icke af samma köttsliga art som den gamla, naturliga vägen utan en, som innebär och medför något, som är öfver naturen, ett *nytt* väsen och lif.

(2) En *levvande* väg, icke den gamla, som är död, ett blott bokstafvens, ett i grunden blott utvärtens väsen, som saknar kraft att rena från synden och öfvervinna döden, utan en lefvande och därför lefvandegörande väg, mäktig att föra till lifvet i Gud. (3) Alltså en *ny födelses* väg, en väg, som medför ny födelse ofvan ifrån, ty endast så kan man inkomma i Guds rike, som ju är ofvan ifrån (vv. 3, 5).

2. *Denna nya och lefvande väg till Gud finnes i Kristus, som är nedkommen från himmelen och har blifvit på korset upphöjd, på det att hvar och en, som tror på honom, skall icke förgås utan hafva evigt lif* (vv. 13, 14, 15).

a) Kristus är nedkommen af himmelen; han är ofvanefter (Joh. 8; 23), i honom bodde och bor gudomens fullhet lekamliggen, och sålunda är han lifvet, uppenbaradt i syndigt köttets liknelse.

b) Han är på korset upphöjd, vorden en förbannelse för oss, har offrat våra synder i sin lekamen på trät (1 Pet. 2: 24) och har sålunda, på samma gång han blef fulländad i rättfärdighet, blifvit grunden för vår benådning och källan till vårt lif.

c) Så är han den nya och lefvande vägen. I honom finns ett nytt väsen efter Anden, mäktigare än syndamakten i världen, ett lif väldigare än döden. Han inför i Guds rike och hans gemenskap. Han är vår salighetshöfding.

3. *Det är Guds helige Ande, som förer syndare in på denna nya och lefvande väg till Gud, då han så förklarar Jesus för deras hjärtan, att de komma till tro på hans namn* (vv. 5—8).

a) Det gäller att tro på Jesus såsom den till vår försoning upphöjde Frälsaren. I följd af otro förstod ej Nikodemus talet om nya födelsen. Tron öppnar hjärtat för Kristi nåd, rättfärdighet och lif.

b) Ingen kan i sannskyldig tro kalla Jesus Herre utan genom den helige Ande, och det är Guds verk, att vi tro på den, han sändt.

c) Den helige Ande sändes och gifves af Kristus, men han är dock den, som förer till Kristus. (1) Hans verk är såsom vindens; man erfar dess verkan, men utrannsaka det kan man ej. (2) Han kommer med stormens brus och nedslår de stolta fästena af egenrättfärdighet och köttslig vishet, så att hjärtat skälver därvid. (3) Han kommer ock som den milda värfläkten, i hvars spår växtlighet och grönska uppspira, i det han med Kristi kärleks kraft upptinar iskorpan kring det kalla, hårda hjärtat, så att där börja röra sig himmelska lifskrafter, och bön och sökande efter

Guds rike aflöser den förra döden och liknöjdheten för Gud. (4) Han kommer med dopets renande bad och med Guds ord, som går igenom, tills det åtskiljer själ och ande, märg och ben. (5) Han kommer med trösten af Kristi blod att hugsvala de sörjande, hela de slagna och upprätta de krossade, så att syndare lära känna Kristus och öfverlämna sig åt honom.

d) Så blir syndaren förd in på den nya och lefvande vägen och varder en ny människa, skapad i Kristus Jesus till goda gärningar (Efes. 2: 10) och lefvandegjord, så att han ej skall dö evinnerligen.

4.

Inl. Rom. 11: 33.

Ämne. Den stora hemligheten om Guds son och om Guds rike.

I. Själfva denna hemlighet.

II. Huru den blir för en människa uppenbar endast genom en annan hemlighet, nya födelsen.

I.

1. *Hemligheten om Guds son består däri, att Guds son for ned af himmelen, under sin förnedring på jorden var i himmelen och slutligen for upp i himmelen (v. 13).*
2. *Hemligheten om Guds rike består däri, att man ej kan säga: »se här eller se där är det», och att man dock ej finner det annorstädes än i Guds ord och sakrament (v. 5).*
3. *Guds son och Guds rike stå i det sammanhang med hvarandra, att det endast är genom tron på Guds son, som Guds rike vinnes.*

II.

1. *Nya födelsen är en genom dopet och Guds ord af den helige Ande verkad omskapelse af människans hjärta, som medför delaktighet af det eviga lifvet i Guds son.*

2. *Nya födelsen är en hemlighet, hvars väsen aldrig kan med förståndet fattas, men hvars verklighet den pånyttfödde erfarit och erfar.*
3. *Om en människa har erfarit nya födelsens verk i sitt hjärta, då känner hon den stora hemligheten om Guds son och om hans rike.*

5.

Ämne. Delaktigheten af Guds rike.

1. *Genom ny födelse af vatten och ande (vv. 3, 5) vinnes delaktighet af Guds rike såsom nådens rike.*

a) Guds rike såsom försoningens och nådens rike på grund af Kristi död (vv. 14, 15). Andens herradöme öfver köttet i delaktigheten af Kristi lif (v. 6).

b) Ny födelse förer till delaktighet däraf. (1) Nya födelsen till dess hemlighetsfulla väsen (vv. 7, 8). (2) Verkas i dopet af Anden genom tron på Jesus; (3) föder lif i Gud; ny människa. (4) Dess nödvändighet betingad å ena sidan af människans naturliga art: kött (v. 6), och å andra sidan af Guds rikes väsen: anda och lif i Gud.

2. *Genom ny födelse i de rättfärdigas uppståndelse vinnes delaktighet af Guds rike såsom härlighetens rike.*

a) Härlighetens rike, fulländningen i den fullkomliga, saliga gemenskapen med Gud genom Kristus; det eviga lifvets fullhet.

b) Nya födelsen i dopet den lefvande, inre grundvalen till fulländningen på uppståndelsens dag. Först när människan blifvit *helt och hållet* ny, d. ä. först när äfven kroppen blifvit förklarad till delaktighet af det eviga lifvet, är allt det, som dopet betyder och på ett grundläggande sätt verkar, fulländadt.

6.

Ämne. Olikheten och likheten emellan treenigheten och nya födelsen.

1. *Olikheten:*

a) Treenigheten hör till det himmelska, nya födelsen till det jordiska = till de på jorden försiggående tingen (vv. 11, 12).

b) Treenigheten består från evighet; nya födelsen har för oss blifvit nödvändig i följd af synden.

2. *Likheten:*

- a) Bägge äro fast grundade i Guds ord.
- b) Bägge äro högheliga, för förnuftet outrannsakliga hemligheter (vv. 3, 4).
- c) Bägge måste i sin kraft och sanning upplevas och erfaras (v. 15).

(Ur Brandts Homil. Hülfsbuch).

7.

Ämne. **Den treenige Gudens förhärlikande genom människans nya födelse.**

1. *Huru den utgår från Faderns kärlek till Sonen och i Sonen till hela världen, åt hvilken han skänker honom.*
2. *Huru den är möjliggjord genom Sonens utgifvande för världens lif.*
3. *Huru den blir verklighet genom och i den helige Andes nådeverk.*

(O. v. Gerlach).

Första söndagen efter trefaldighet.

Nödvändigheten af pånyttfödelse såsom villkor för delaktighet i Guds rike inskärpes i den perikop, som tillhör tref.söndagen. Betraktad såsom den helige Andes verk i människan, innefattar denna födelse, tagen i sin vidsträcktaste bemärkelse, allt, hvad Guds Ande i människan verkar och åstadkommer för att meddela människan lifvet i Gud och däri fullända henne (jfr Matt. 19: 28). Därtill hör såsom det allra första uppväckelsen ur syndasäkerhetens sömn, i hvilken människan, under jagandet efter och njutandet af denna världens goda, är likgiltig för Gud och sin frälsning. Faran af denna säkerhet och detta världsväsen inskärpes i evangeliet på 1 sönd. efter trefaldighet. Nödvändigheten af att göra bättring och att under ett troget bruk af nådemedlen (»höra Moses och profeterna») söka och mottaga nåd till omvändelse och ny födelse framställes alltså i denna perikop.

Text: Ev. Luk. 16: 19—31.

I liknelsen om den otrogne gårdsfogden och i de till densamma anknutna förmaningarna hade Herren inskräpt hos sina lärjungar och särskildt hos dem, som, efter att ha varit publikaner och därvid vetat att genom allehanda medel skaffa sig rikedom, tagit vid tron på Jesus, huru viktigt det är att göra sig lös från mamontjänsten samt bruka denna mamon för att därmed göra sig vänner. Fariseerna, som voro giriga och ansågo timlig lycka och rikedom såsom tecken till Guds välbehag, gjorde därvid spe af honom (v. 14). Då framställer Herren liknelsen om den rike mannen och Lasarus och visar dem därmed den förskräckliga lott, de draga öfver

sig, som under ett njutningsrikt lif underlåta att göra bättring; således slutet på ett lif, som enligt fariseernas mening var någonting eftersträfvansvärdt och möjligt att föra endast af dem, öfver hvilka Guds välsignelse hvilade.

Utgör vår perikop en liknelse eller en berättelse om verkliga förhållanden? Att texten icke uttryckligen säger, att den är en parabel, kan så mycket mindre hindra oss att i densamma se en sådan, som samma uraktlätenhet äger rum i berättelsen om den förlorade sonen (Luk. 15: 11 ff.), hvilken dock tydligen är en liknelse. Dock få vi icke antaga, att Herren blott ansluter sig till den gängse judiska teologien om dödsriket för att inskarpa en välbehöflig lärdom. Fastmera synes Jesus framställa verkligheter från ett område, som eljest för oss är doldt. Den rike mannen och Lasarus kunna mycket väl vara fingerade personer, utan att därför de olika lägen både här i lifvet och efter döden, som de representera, äro blotta fiktioner, bilder utan motsvarande realiteter. Perikopen utgör således en liknelse, i hvilken verkliga förhållanden både här på jorden och i dödsriket framställas.

Exegetiska anmärkningar. V. 19. En rik, således en enligt den fariseiska meningen af Gud gynnad man. Hans klädedräkt var af purpur och byssus, alltså af det mest luxuriösa slag, vanligen brukadt endast af furstar. Den purpur-röda färgen var färgen på konungsmanteln; byssus var det finaste linne och brukades till underklädnad. Det förfärdigades i Egypten. Hans lefnadssätt i öfrigt svarade mot prakten af hans kläder. *ἐνφραίνόμενος*, han förlustade sig. *λαμπρῶς*, glansfullt = utvecklade en lysande prakt. Hans lif bildade således en kedja af praktfulla, njutningsrika fester. Det säges dock icke, att han var groft lastbar. Han var en praktälskande goddagspilt, som satte lifvets värde och mål i vällefnad och prål. Hans namn angifves icke, emedan han har sin genealogi blott i denna världen (Bengel), och emedan Herren velat framställa honom såsom representant för en hel klass af människor.

V. 20. Den fattiges namn angifves däremot; han var värd att minnas, ty hans genealogi gick upp öfver denna världen in i det rike, hvars alla medlemmar äro högt aktade för Gud. Hans namn Lasarus (El Ezer) betyder: Gud är (min) hjälp. Han låg hänkastad (*ἐβέβλητο*) för den rikes port liksom ett värdelöst föremål; bild af yttersta ringhet och förakt. Dock var han ditburen, på det han skulle få någon hjälp af den rike. Så mycken barmhärtighet hade man dock bevisat honom. Hans yttre erbjöd en vedervärdig anblick: han var full med sår. Till plågan af dem säljar sig hungern.

V. 21. *ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ κτλ.* Han längtade efter smulorna, som föllo från den rikes bord. Ingen afund, intet knot öfver dennes lott, dubbelt lysande genom jämförelsen med hans eget elände; intet bittert missnöje med detta elände; blott åstundan att få sin hunger stillad genom de smulor, som den rike ej vårdade sig om att tillvarataga: ödmjuk förnöjsamhet i det svåraste läge. — *Ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες;* antingen: »Men t. o. m. hundarne», (dessa orena djur, hvilkas sällskap af alla skyddes) eller: »dock likväl t. o. m. hundarne» o. s. v. I förra fallet uttrycka orden den meningen, att hundarne, då de i sin djuriska lystnad slickade den fattiges sår, förökade plågorna af dem; i det andra fallet får man den meningen, att det var dock en barmhärtighet, som kom Lasarus till del: hundarnes slickande bragte honom lisa. Man må taga orden, i vilkendera meningen man vill, i alla händelser angifva de på ett målande sätt den arme Lasarus' elände. — — Herren angifver lika litet med bestämda ord Lasarus' sinnesart som den rike mannens. Men den framträder tydligt nog i det sätt, hvarpå den förre bär sin ytterliga nöd och den senare brukar sin rikedom. Den förres stilla, undergifna tålamod, till dess källa antydd genom hans namn, är lika i ögonen fallande som den senares gudsförgätenhet. Dessutom framgår af v. 25, att Lasarus aktat och hållit sig till Moses och profeterna, och att den rike icke gjort detta. — De bägge männens läge innefattade den skarpaste motsats. Denna motsats framträder ännu skarpare i evigheten, men där äro rolerna ombytta.

V. 22. Döden bildar vändpunkten i bägges öde. Den fattige dör först; en barmhärtighet mot honom, ty döden kom till honom med förlösning. Den rike dog äfven men senare. Den längre lifstid, han fick, var ock en barmhärtighet; det var förlängd nådatid. — Vid deras död omtalas det, som var utmärkande och härligt för dem hvar för sig. Den förres härlighet bestod däri, att han af änglar fördes i Abrahams sköte; nagon begrafning, värd det namnet, fick dock icke hans af lidande upplösta kropp. Den rike åter blef begravnen., naturligtvis i enlighet med sitt stånd och sin rikedom. Det var den sista festen, i hvilken han på sätt och vis fick vara med; men om någon ängel vid hans dödsbädd talas icke. Det var väl andra andar, som förde honom till hans rum.

V. 23. Enligt den judiska teologien var hades, de dödas rike, beläget i jordens innersta. Det hade tvenne afdelnin-
gar; den ena, pinorummet; den andra, den lycksaliga uppehållsorten för de fromme, där Abraham med en omfamning hälsade alla sina efterkommande, hvadan ock detta rum likasom den däri åtnjutna lyckan kallades Abrahams sköte. I allmänhet trodde judarne, att ingen af dem skulle hamna i pinorummet. Abraham skulle, så menade man, sitta vid ingången till hades och se till, att ingen af hans ättlingar fördes till pinorummet. — Frälsaren ansluter sig till denna åskådning, för så vidt den innehöll sanning, d. v. s. så till vida som den framhåller, att efter döden en dom genast inträder, som består däri, att människan får skörda, hvad hon här utsått. Det gifves ett de dödas rike, hvari straff eller lön tillmätas människan i enlighet med hennes lifsgärning, ehuru visserligen hennes eviga öde först på den yttersta dagen blir besegladt. Men uppenbart är ock, att Herren skingrar de judiska, inbilska drömmarne om fribref på lyckan i Abrahams sköte och föreställningen om jordisk lycka såsom bevis på Guds välbehag. — För öfrigt vill det af andra skriftställen synas, som om efter Herrens försoningsdöd, hans nederstigande i dödsriket och därpå följande ingående i härligheten, den förändring i dödsriket inträdt, att alla där

inneslutna troende, som vistats i »Abrahams sköte», med Herren fått ingå i himmelen, dit ock alla i tron på Kristus aflidna nu få komma och alltså få vara hos Kristus (Fil. 1: 23) och hemma hos honom (2 Kor. 5: 8). Att likväl fortfarande tvenne tillstånd i dödsriket, ett i »pina» och ett i »hugnad», finnas, är väl sannolikt. I det senare rummet vistas de, som på grund däraf, att de icke under sin lefnad fått för sig förkunnadt evangelium, icke hafva kunnat tro på Kristus men dock i trohet emot sitt samvete efter sina krafter öfvat rättfärdighet. Att dessa efter detta lifvet undfå evangelijs ljus och blifva troende och saliga, det få vi sluta af den grundlag i Guds rike, som Herren så ofta framhållit med de orden: »Den, som har, honom skall varda gifvet, och han skall hafva nog» (Matt. 13: 12; 25: 29; Mk. 4: 25; Luk. 8: 18; jfr ock Rom. 2: 7).

V. 24. Den rike mannen ropade icke blott såsom en, hvilken befinner sig på långt afstånd, utan äfven såsom en djupt nödställd människa. Han kallar Abraham »fader», beropar sig alltså på härstamningen från honom såsom grund för den barmhärtighet, som han utbeder sig. Men där, på den andra sidan, ha sådana band ingen betydelse. — Den rike begär icke förlossning; han vet och känner, att en sådan är omöjlig. Men en obetydlig lindring vågar han hoppas att erhålla: några droppar vatten blott genom Lasarus. Kanske tänkte han vid denna bön på de smulor, han unnat Lasarus i hans elände. Nu några smulor från Lasarus' rika bord till honom, den förut rike, nu i så ytterlig nöd stadde mannen. — Den rike var i en låga; naturligtvis icke någon lekamlig eld. Däremot vredeseld i samvetet och i allmänhet en pina, som motsvaras af den, som elden förorsakar kroppen.

Vv. 25—29. »Son» kallar Abraham den rike, men huru alldeles ingen betydelse har detta sonskap *nu*! »Ditt goda» = det goda, du utvalt, och jämte hvilket du icke erkänt något annat godt; en antydning om mannens alltigenom världsliga och gudsföraktande sinne. Detta goda »fick han ut» (ἀπέλαβες); han hade därför ingenting vidare att vänta. —

Lasarus hade sammalunda haft *sitt onda*, sitt mått af det lidande, som för hans luttring var nödigt; han hade nu ingenting mer att utstå. — Lasarus hade nu hugnad och den rike pina alldeles i enlighet med de bägge människans olika lifsgärning: den enes världsliga lust i ett lif utan Gud slog ut till pina i en värld, där endast den kan ha glädje, hvilken har Gud; den andres nöd, buren i ett tåligt, gudälskande sinne, födde af sig outhärlig hugsvalelse. — Svalget emellan de båda omradena i dödsriket är oöfverstigligt. Icke blott icke förlossning ur pinan utan icke en gång meddelande af någon lindring i den är möjligt. Här rader vedergällningens orubbliga lag: hvad människan sätt, det *skall* hon ock skörda. — Den rike mannens förbön för sina ännu lefvande bröder synes antyda en rest af välvilja hos honom. Men hans ord *kunna* ock vara ett uttryck af den fruktan, han hyser, att få sina bröder till sitt olycksaliga sällskap, ty i »pinan» gifves ingen tröstande gemenskap utan tvärtom: den enes pina förökar den andres, och det i samma mån som de här varit stallbröder i synd. — Äfven bönen om Lasarus' sändande till den rike mannens fem bröder afslås. Icke genom uppenbarelser från andevärlden utan genom *Guds egen* uppenbarelse i hans ord och sakrament skall människan föras till rätta. Moses och profeterna = lag och evangelium äro nåde- och frälsningsmedlet.

Vv. 30, 31. *Οὐχί, πάντες κτλ.* Allra först framgår af dessa ord, att den rike mannen inser, att bättring är nödvändig för att få en bärgad själ, och att orsaken till hans elände ust var saknad af bättring. Att härmed Lasarus' motsatta läge i evigheten framställes såsom beroende därpå att han gjort bättring, är uppenbart. Vidare är det tydligt, att den rike mannen indirekt urskuldar sig själf för sitt gudlösa lif. Moses och profeterna voro icke nog kraftiga nådemedel. Hade han blifvit bättre förmanad, så skulle han omvänt sig. Alltså, under ett skenbart medgifvande af straffets rättvisa dock ingen verklig botfärdighet och ödmjukhet. Obotfärdighetens rätthafveri gentemot Gud framträder: Gud skall dock ytterst vara skulden till det onda och därpå härflytande

förbannelse (jfr 1 Mos. 3: 12). — Abrahams svar angifver, att såsom Moses och profeterna äro de oss gifna enda nådemedlen, så äro de ock de enda dugliga. Spöksyner kunna uppväcka en vidskeplig fruktan under en längre eller kortare tid, men böja hjärtat och viljan förmår endast Guds Ande genom sanningens ord.

Ann. De, som i den s. k. spiritismen se ett under till uppväckande af tron på Gud och i allmänhet till kristendomens upphjälpande, äro genom denna text dömda. De dela den rike mannens tankar angående Guds ord. Mätte de ej dela hans förhållande till Gud! Detta kunna de göra utan att hängifva sig åt hans fråssande lefnadssätt.

Perikopens homiletiska grundtanke: Evigheten skall göra klart, att ett lif utan Gud äfven under åtnjutande af den högsta jordiska lycka är idel olycka, och att ett lif i Gud är lycka, äfven om det skulle tillbringas i den största lekamliga nöd. Eller: Den, som genom sina lustars mättande här i världen sår i sitt kött, han skall lika visst en gång af köttet skörda förgängelse, som den, som sår i anden under allt tålmod, skall af anden skörda evigt lif.

Homiletiska vinkar. V. 19. »Det var en rik man». Rikedom är i och för sig icke synd, men den är en fara. Är den bekommen på redligt sätt enligt Guds ordning, så är den en Guds gåfva, en välsignelse, som ej blott kan bereda många fördelar här i lifvet utan äfven sätter en i stånd att sprida välsignelse omkring sig och att bereda sig vänner, som kunna mottaga en i de eviga hyddorna. Men just därför medför den ock stort ansvar; för dess bruk skall afläggas räkenskap på den dagen. — Faran angifver Herren, då han (Matt. 13: 22) talar om rikedomens svek. Ja, den sviker icke blott de frikostiga löften om sällhet, genom hvilka den förleder så många att jaga efter den, utan den bedrager ock människan på det sanna, eviga goda, om hvilket hvarje girig går miste. — Det skall i allmänhet starka skuldror till för att kunna rätt bära timlig lycka och välgång, det vill mycken fattigdom i anden till och ett i det himmelska rotadt sinne för att blifva bevarad från guldets snaror. — Mannen i texten hörde till dem, som lät dåra sig. Icke var det synd, att han i kläder och lefnadssätt icke gjorde

sig lik Lasarus. Men han älskade öfverdåd både i det ena och det andra afseendet, och det var hans synd. Och huru ovärdigt är icke ett sådant lif på samma gang som otacksamt mot Gud och fullt af obarmhärthet mot nästan! Att en varelse, skapad och anlagd för Gud och hans eviga lif, hängifver sig åt en vällefnad, hvari han endast göder sitt kött och således väljer en rent djurisk tillvaro, hvilken förnedring! Att mot-taga rika gafvor af Gud utan att gifva honom någon tack därför, särskildt genom att bruka dem efter hans vilja, hvilken läghet! Att själf frässa, under det att man för sin dörr med likgiltighet ser dem, som svälta och frysa, hvilken usel själfviskhet! Vällustingens lif, det må äga prägeln af grof lastbarhet eller raffinerad njutning, äfven den så högt beprisade konstnjutningen, är ett lif i synd och skam. Själen plundras därunder på alla skatter, äfven på det naturligt goda, på viljekraft, förståndsklarhet, heder och ära, och hvarje tanke på annat än buken försvinner. — Bed Gud bevara dig såväl för rikedomens som fattigdomens frestelser! Och har rikedom fallit dig till, så vandra i fruktan och vaka troget öfver ditt hjärta! Glöm ej, att om rikedom lockar tjufvar, så är penningen själf den listigaste tjufven: den stjälar så lätt ditt hjärta från Gud och från hans tjänst. Se till, att det är *du*, som äger penningen, och icke penningen, som äger *dig*!

Vv. 20, 21. Lasarus i hans elände, hvilken motsats till den rike mannen! Men så är det i denna värld, i hvilken synden infört så mycken oordning. Isynnerhet i vår tid äro motsatserna i egendomsförhållandena skriande. — Rika och fattiga måste vara ibland oss, Gud har gjort dem båda; och olikhet i egendom är eller kunde och borde vara en källa till mycken välsignelse. Men då denna olikhet tillspetsas, så att där å ena sidan blir ett omåttligt öfverflöd och å andra sidan skriande nöd, då är detta icke att hänföra till Guds ordning utan till den mänskliga synden. Laster, brott och lättja skapa en stor del af de fattigas nöd, och den nöd, som däri icke har sin grund, skapas oftast af de rikes själfviskhet och obarmhärthet. Dagligt bröd vill Gud gifva dem, som redligt arbeta, och där sjukdom och andra omständigheter omöjliggöra arbetet, där borde barmhärtheten vara till hands med sin hjälp. — Ve den rike, som låter den fattige ligga vid sin dörr och antingen går honom alldeles förbi eller i förbigående endast kastar åt honom några smulor!

Lasarus representerar icke blott den lidande utan ock den rättsinniga fattigdomen. Tålig, utan afund mot den rike, nöjd med det minsta möjliga, ligger han där och har sitt hopp till Gud allena. Huru stor är han icke midt i sin uselhet! Och huru stor kan ej fattigdomen vara, da den tåligt lider och under ett lefvande hopp till Gud böjer sig under den tunga bördan såsom under en uppfostrande aga, och utan missnöje öfver de så ojämnt fördelade lotterna tackar Gud för smulorna från de välbärgades bord! Denna storhet glänser visserligen icke i världens ögon, men inom det rike, där sanningen råder, strålar den så mycket klarare. — Blotta i vördnad ditt hufvud för hvarje äkta Lasarus, du möter; han är en storman i himmelriket, och glöm ej, att hvad du gör mot honom, det gör du mot det rikets öfver allting upphöjde konung!

Men vill du se en nöd, oändligt mycket förfärligare än Lasarus', så se på den gudlöse, han vare rik eller fattig. När hat och förbittring jäser inom den senare och betar honom den enda tröst, som han kunde ha, trösten af hoppet på Gud, som i sinom tid nog skall antaga sig hans sak; när han i råa utsväfningar söker döda känslan af sitt elände, och då han under hädelser mot Gud andas fördärf och mord mot de rika, då först är han rätt beklagansvärd, då först är han den uslaste af alla människor.

V. 22. Döden gör alla lika, men huru olika är dock icke döden för de fromme lidande och de öfverdådige världsmänniskorna! Äfven för de förra har den sin förskräckelse och sin ångest, men på djupet af dess ve ligger förlossningens saliga lisa. Och då själen ändtligen blifvit lösgjord från de tryckande banden, så föres den af en himmelsk hedersvakt till sin ro. — De gudlösas dödsbädd åter, vore den än så mjuk som den rike mannens, huru förfärlig är den ej! Där stå helt andra uppvaktande andar än de, som böjde sig öfver Lasarus' eländiga läger, där tages farväl af allt, som var själens goda i lifvet, där gnager redan masken, som aldrig dör, där ser ögat in i en natt, dit ingen stråle ljus tränger. — Men i det yttre synes det visserligen annorlunda. Den rikes lysande begrafning talar ju om en lycka äfven i döden. Men för den eftertänksamme är prålet vid de ogudaktiges likbegängelser någonting rent af förfärande; det gör samma intryck som ett i en lysande dräkt insvept benrangel.

Vv. 23, 24. »I pinan» — det är således slutet på världsträlens bana, den må nu vara lysande eller framgå i elände.

Ty lika litet som rikedom i och för sig fördömer, lika litet förer fattigdomen såsom sådan till salighet. I sitt inre bildar människan sig under nådatiden sin evighet. Ett lif i fåfänglighetens tjänst innesluter i sig det eviga fördärfvet; en nådatid utan Gud medför en evighet utan Gud. Och lika lustigt, som världsmänniskan lefver, framför allt då hon kan aflägsna hvarje tanke på Gud, lika förfärlig är en evighet utan Gud. Ty då brister den inre döden fram i hela dess fasa, och den gudomliga vreden vaknar upp i själen, brännande med utsägliga kval. Detta var *pinan*, plågan, i hvilken den rike mannen befann sig. Och hela hans yttre värld, ifall man kan tala om en sådan i dödsriket, gestaltade sig i enlighet med hans inre tillstånd. — Antagligen var den bön, den rike mannen i dödsriket uppsände, den första, som han med allvar bedid. Och dock, icke till Gud utan till Abraham bad han. Var det väl därför, att han kände sig af Gud afgjort förkastad? Vi veta det ej, men visst synes det vara, att han icke vagade eller kunde af hjärtat bedja till Gud. — I de osaliga dödas boningar höres ingen bön, om ej en sådan som den rike mannens. Gud är fjärran från dessa eländiga, och de äro fjärran från Gud. Efter lisa och lindring tra de, men den enda väg, på hvilken den står att fa, den sanna botfärdighetens och omvändelsens, den beträda de icke och kunna det ej heller. — En droppe vatten blott! En smula från barmhärtighetens bord, vid hvilket Lasarus sitter och har öfvernog. Men den droppen, den smulan gifves icke. O, hvilken fattigdom och nöd! Huru lindrig synes icke Lasarus' jämmer under hans jordelif, förskräcklig, som den var, mot detta utsägliga elände!

Vv. 25, 26. »Du utfick ditt goda, medan du lefde — huru förfärligt! Intet, intet återstår för evigheten, intet godt, icke ens en droppe lisa att vänta! Huru viktigt då att icke söka sitt goda i de ting, som förgas. Vi må utfä det eller icke, man må vinna ett lif, fullt af sinnliga njutningar, eller under jakten efter dem få lida missräkningarnes plåga, när lifvet är slut, återstår blott ett — *pinan*. — Lasarus utfick sitt onda; hans goda, evig hugnad, återstod för honom. Detta, emedan Lasarus mottog sitt onda så, att det kunnat för honom föda en evig och öfvermattan viktig härlighet; han hade nämligen därunder sett efter de ting, som icke synas (2 Kor. 4: 17, 18). — Äfven den rike och i så matto lycklige kan utfä sitt onda här på jorden, om han nämligen mottager Guds tuktan till bättring och med själförsakelse tjänar Herren, under det han skickar sig såsom en trogen

förvaltare af den honom förlänade rikedom. Han skall da lika litet som Abraham själf, Josef, David och andra Guds tjänare, som varit i höga ställningar och ägt stora ägodelar, sakna sitt kors, som i många fall kan vara tyngre, än det många fattiga få bära. Där hjärtat är, där är vår skatt, där ha vi våra ägodelar. Är hjärtat genom tron i himmelen, så samka vi skatter där och få en gång utan återvändo njuta dem, vi må ha hvilken jordisk ställning som helst. — Hvarje gemenskap mellan de förtappade och de frälsta är omöjlig. De förras elände kan icke störa de senares hugnad, och dessa kunna icke vara de andra till hjälp och tröst. Ty i domens och vedergällningens värld kan och får ingenting afbryta eller hindra skörden af det under nådens och tålmodets tid verkställda utsädet.

V. 27, 28. På jorden och ännu mer i himmelen hämta människorna glädje af sällskapet med likasinnade och i lika villkor stadda, framför allt då dessa villkor äro, hvad man kallar lyckliga. Men på den ort, där de gudlösa inhösta sina gärningars frukt, är sällskapet med likar pina. — Den rike mannen vill hellre se sina med honom under lifstiden likasinnade bröder i Guds paradiset än hafva dem hos sig. Med hvilken bäfvan måste han då icke tänka på deras sällskap i hans elände! — Skriften nekar icke med uttryckliga ord möjligheten af uppenbarelser från andevärlden, men den enda bön om en sådan uppenbarelse, som omtalas, blef afslagen. Därtill varnar hon på det strängaste för alla försök att befråga de döda och att inleda förbindelse med deras värld (jfr 5 Mos. 18: 10—12). Den, som vill undvika satans snara, vakte sig därför för alla dessa vidskepliga försök. Medföra de något resultat, så är detta ett verk af onda andemakter.

V. 29. Hör honom, som är mer än Moses och profeterna, om du vill undgå den rike mannens öde! I Herrens ord är ljus och lif, och den, som mottager det, varder icke blott räddad undan den tillkommande vreden utan undfår äfven del i de heligas arfvelott i luset. — Hvad Gud kunnat göra för vår frälsning, det har han gjort, och han gör fortfarande allt, hvad för detta ändamål är möjligt. Vänta därför ingenting utöfver hvad gifvet är! — Pröfva på Guds ord! Brukar och mottar du det såsom ett frälsningens ord, så skall du få erfara dess kraft. Den, som däremot icke vill höra, icke lydaktigt mottaga ordet, utan antingen alldeles försummar det eller söker att därpå slå sig till riddare, han skall icke undgå att stöta sig därpå, ty med de rena är Gud ren, och med de afvoga ställer han sig afvog (Ps. 18: 27).

Vv. 30, 31. »Nej, fader Abraham!» Således ännu i pinan egensinnets »nej» mot Guds »ja!» Sålunda vill dock den olycklige i grunden ha rätt mot Gud. Guds nådemedel och frälsningsvägar duga icke; de förmå icke öfvertyga och omvända syndaren. Men gripande maktuppenbarelser, uppskakande synner från de dödas värld, det skall hjälpa. Dåraktiga värld! Häpnad skapar inga nya människor, spöken äro icke uppenbarelser af den eviga sanningen, som ensam gör från synden fri. Men allt är godt nog för den, som söker efter stöd för sin otro. Tänk, hvilket fynd att ha upptäckt, att uteblifvandet af omvändelser bland människorna har sin grund i brist på — spöken! — Men det stannar därvid: den, som icke vill höra Guds ord, hör ingen annan till bättring manande röst, ty Guds ord äger den högsta kraft, som *kan* brukas, då fråga är om vinnande af människohjärtan åt Gud. Och huru ifrigt du än må begära tecken ofvanifrån eller nedifrån såsom villkor för din tro, så får du dem ej. Det är du, som skall rätta dig efter Gud, och icke Gud, som skall rätta sig efter dig. Afsta därför från alla dessa förmätna fordringar på din Gud och Frälsare, och börja i stället att försöka att på allvar fullgöra *hans* fordringar på dig! Gör du detta, skall din röst snart fa en annan ton. Ty du skall då finna, att alla Guds fordringar på dig äro lika många skulder å din sida, skulder, som du icke mäktar betala, och som äro så inbrända i ditt samvete, att du icke kommer ifrån dem, med mindre den store fordringsägaren utstryker dem därur. Da skall du, fattigare och eländigare än Lasarus, kasta dig ner inför din rike Herres och Guds dörr, bedjande om några smulor från hans nådebord. Och väl dig då, ty Gud skall för Kristi skull handla helt annorlunda med dig, än den rike mannen handlade med Lasarus: han skall sätta dig vid sitt bord och mätta dig med sitt hus' rika hafvor. Och i en dräkt skall han kläda dig, mot hviken den rike mannens purpur och byssus är smuts, ty dräkten heter Jesu Kristi rättfärdighet.

Predikoutkast.

1.

Inl. 1 Joh. 3: 10.

Ämne. Emellan Guds barn och denna världens barn är befastadt ett stort svalg här i tiden men ett ännu större i evigheten.

I. Att här i tiden är befastadt ett stort svalg emellan Guds och denna världens barn.

II. Att ett ännu större svalg blir dem emellan befastadt i evigheten.

I.

1. *Ett stort svalg -- världens barn i anseende till deras sinnelag: de förra ha Gud till sin hjälp; de senare akta ej Gud och hans ord.*

a) Hvar och en troende människa är i andlig mätto en Lasarus = en människa, som utvalt Gud till sin hjälp. (1) Äro än icke alla sanna kristna lekamligen fattiga såsom Lasarus, så äro de dock fattiga i anden och lefva därför endast på Guds stora nåd och barmhärtighet. (2) Äro de ej såsom Lasarus sjuklingar och betäckta med sår, så känna de dock sin själs sjukhet vara så stor, att intet annat läkemedel däremot gifves än Kristi blod. (3) Äro de icke såsom Lasarus i yttre mätto utkastade på gatan att lefva på hårdhjärtade rikas smulor, så äro de likväl korsfästa för världen och världen korsfäst för dem.

b) Denna världens barn vilja med den rike mannen och hans bröder icke veta af Gud och hans ord, så vida icke på det sättet, att de då och då efter den världsfromma mängdens sed infinna sig vid den offentliga gudstjänsten. (1) De akta icke blott icke Moses och profeterna utan ej heller det, som mer är: Jesu Kristi evangelium. (2) Med den rike mannen trakta de efter det, som jorden tillhör. (3) I likhet med honom lefva de i köttslig säkerhet och vinnlägga sig endast om goda dagar i världen.

2. *Ett stort svalg — — i anseende till deras lefverne.*

a) Såsom hvarje troende är en Lasarus, så är hans lefverne helgadt till lydnad under Guds vilja. (1) Lasarus' lefnad präglades af stilla tålmod under Guds behag midt under den hårdaste nöd.

(2) De troendes lefverne har Guds vilja till rättesnöre, deras yttre omständigheter må vara hvilka som helst. *α)* Icke skilja de sig från andra människor genom några besynnerligheter och själftagna öfningar; *β)* men de fara efter att vandra i helig kärlek under öfvande af trohet i sin jordiska kallelse. *γ)* Icke timra de åt sig själfva något kors, men det kors, Gud pålägger, bära de i undergifvet sinne.

b) Världsmänniskornas lefnadssätt är i grunden detsamma som den rike mannens, de må vara så rika som han eller icke. (1) Hafva de ej råd att kläda sig i purpur och fint linne och lefva hvarje dag i sus och dus, så äro dock goda dagar i världen den enda lycka, de känna och eftersträfvat. (2) Äga de ej mycket, så går dock deras hjärtas begär ut på att få mycket. (3) Hafva de ej något högt stånd i världen, så saknas hos dem dock icke framstående tecken till högfärd.

3. *Ett stort svalg — — i anseende till deras lidanden och hugnad.*

a) De troende ha sin del af detta lifs allmänna vedermöda såsom världsmänniskorna, men de lida framför allt af synden både hos sig själfva och andra. De kunna af Guds goda hand mottaga mycken hugnad genom stilla jordisk lycka, men deras egentliga lycka är Gud och hans nåd, utan hvilken intet i världen skulle kunna hugna dem.

b) Världsbarnen slippa icke sitt lidande i denna värld, men plågor af synden känna de icke. Den hugnad, de kunna njuta, är jordisk och köttslig. Glädjen i Gud känna de så litet, att de mena, det gudsfuktan nödvändigt måste beröfva lifvet all glädje.

II.

1. *Ett ännu större svalg blir befastadt emellan Guds och denna världens barn i döden.*

a) I döden gifves de troende förlossning ur all nöd och delaktighet i den ro och hugnad, som i det himmelska paradiset väntar hvar och en, som haft och har sitt borgerskap i himmelen. I salig hvila vänta de där på sin härliga uppståndelse.

b) I döden föras de otrogne in i den pina, som innebär skörden af deras utsäde i köttet. De äro ock i den domsförbudan, som utsläcker allt hopp (Ebr. 10: 27).

c) Stort är därför svalget efter döden mellan Guds och denna världens barn, och ingen mäktar öfverstiga det.

2. *Ett ännu större svalg befastas mellan Guds och världens barn på domens dag.*

a) I döden är visserligen hvarje människas eviga öde afgjort, för så vidt hon dött i tron på sin frälsare eller i afgjord otro förkastat honom.

b) Men först på den yttersta dagen blir hvarje själs eviga öde oåterkalleligen besegladt genom Herrens dom.

c) Då blir svalget emellan de saliga troende och de fördömda otrogna så stort, att de ej mera veta af hvarandra.

2.

Ämne. I. Den förspilda och II. den rätt använda nådatiden.

I.

1. *Nådatiden förspilles, då människan så alldeles förgäter, att hennes lifstid är en nådatid, att hon låter lifvets omsorger eller vållust fångsla sitt hjärta till den grad, att hon icke ens har en tanke på sin frälsning.*
2. — — *äfvén af dem, som, mer eller mindre fattade af nåden, vårdslösa den, gå tillbaka och dö i obotfärdighet och otro.*
3. *Den förspilda nådatiden medför förtappelse i evigheten.*

II.

1. *Nådatiden användes rätt, då människan låter sig göras till en Lazarus i andlig mening, d. ä. till en människa, som i Gud allena söker sin hjälp.*
2. — — *då människan under tålamod och stillhet inför Gud troget uthärdar i den henne förelagda lidandeskampen till lifvets slut.*
3. *Den rätt använda nådatiden föder en evighet af outsäglig hugnad hos Gud.*

3.

Inl. Ps. 16: 5, 6.

Ämne. Tvenne olika lotter.

I. I tiden.

II. I evigheten.

I.

1. *Den rike mannens = den njutningsrika världsmänniskans lott*

a) i lekamligt afseende: lycka och glädje till köttets mättande; (1) rikedom till mättande af ögonens begärelse; (2) kräslig lefnad till mättande af köttets begärelse; (3) prakt och ståt i ett högfärdigt lefverne;

b) i andligt afseende = själens elände i ett lif utan Gud; (1) utan aktande på det ord, däri Gud gör sig känd = andlig blindhet; (2) utan den bättring och tro, som förer till Gud = syndsäkerhet; (3) utan den frid och det hopp, som är salighetens början här i tiden = ondt samvete.

2. *Lasarus' = den lidande trogenes lott*

a) i lekamligt afseende = nöd genom (1) fattigdom ofta ända till brist på det nödvändigaste; (2) sjukdom ofta utan mänsklig vård; (3) ringhet och förakt = plats vid rikemans dörr;

b) i andligt afseende: lif och frid i Gud genom Kristus. (1) Troget mottagande af Guds ord under daglig bättring; (2) troget uppseende till Gud, den enda hjälpen; (3) trogen vandring på lifvets väg under allt tålmod och undergifvenhet under Guds vilja jämte afundsfri kärlek gentemot bättre lottade.

II.

1. *Den rike mannens = världsmänniskans lott i evigheten.*

a) Det osaliga dödsriket, där (1) han saknar det, som varit hans goda; (2) plåga utan lindring; (3) ångest utan hopp: det oöfverstigliga svalget emellan »pinan» och »Abrahams sköte.»

b) Detta allt ett skördande af det, han här utsått.

2. *Lasarus' = den lidande troendes eviga lott.*

a) Abrahams sköte. Varandet hos Herren, där han njuter (1) salig förlossning från all tidens nöd och jänmer; (2) salig hugnad och glädje i njutandet af det, som han här på jorden utvalt såsom sin del, den goda delen; (3) salig trygghet i vissheten om att aldrig mista denna goda del.

b) Och detta allt äfvenledes skörden af det utsäde i anden, som kännetecknade hans jordelif såsom ett lif i himmelen.

4.

Änne. Den rike mannen och den fattige Lasarus.

1. *Den rike mannen var*

- a) rik och dock fattig;
- b) frisk och dock dödssjuk;
- c) ägare af en praktfull bostad och dock utan hem.

2. *Den fattige Lasarus var*

- a) fattig och dock rik;
- b) dödssjuk och dock frisk;
- c) utan ett tak för sitt hufvud och dock ägare af ett härligt hem.

(Efter Fuchs).

5.

Änne. Fyra ord i nya testamentet, på hvilka vårt evangelium manar oss att gifva akt.

- Wise Sense & Values*
- f: Things*
- Time*
- Word of God.*
- 1. Huru svårt är det ej för dem, som hafva ägodelar, att komma in i Guds rike (Luk. 18: 24).
 - 2. Världen förgås och hennes lusta, men den, som gör Guds vilja, han förblifver evinnerligen (1 Joh. 2: 17).
 - 3. Salig är den man, som tåligt lider frestelse, ty då han blifvit bepröfvad, så skall han undfå lifvets krona (Jak. 1: 12).
 - 4. Eftersom du af barndomen känner de heliga skrifterna, kunna de göra dig vis till frälsning genom tron på Kristus (2 Tim. 3: 15).

Andra söndagen efter trefaldighet.

Om i den föregående perikopen vikten af denna nådetid och af omvändelsen inskräpes, så framställer evangeliet på första söndagen efter trefaldighet, hvad Herren gjort och gör för att frälsa syndare, samt huru svårt de försynda sig, hvilka under förakt för den dem tillbudna nåden hängifva sig åt världen. I själfva verket är den rike mannen att anse såsom representant för dem, som urskuldade sig vid mottagandet af kallelsen till Guds rike, likasom å andra sidan Lasarus kan sägas representera de på gator och gränder befintliga fattiga och eländiga.

Text: Ev. Luk. 14: 16—24.

Herren hade antagit inbjudning till middagsmåltid hos en farisé. Därunder hade Jesus, sedan han botat en vattusiktig, dels bestraffat de tillstädes varande gästernas rangsjuka, dels visat, huru gästabuden böra vara handlingar af kärlek och barmhärtighet, och sagt, att den, som så gör gästabud, skall få lön vid de rättfärdigas uppståndelse (vv. 1—14). Då med anledning af dessa ord en af gästerna utbrast: »salig den, som äter bröd i Guds rike», framställde Herren den följande liknelsen, af hvilken framgår, att just sådana människor som de, med hvilka Herren nu satt till bords, och som menade sig vara själfskrifna medlemmar i det väntade Guds riket, framför andra skulle förkasta det.

Exegetiska anmärkningar. V. 16. "Ἀνθρώπος τις κτλ. Den, som här åsyftas, är Gud. Hans rike liknas vid ett gästabud, för så vidt däri meddelas allt, hvad människor behöfva till mättande af sina djupaste behov, och det därför medför glädje

och fröjd åt alla sina medlemmar. I andra liknelser målas riket från andra synpunkter. — Måltiden var stor, afsedd för många, en antydning om hans storhet, som gifver gästabudet, och särskildt om hans omfattande kärlek. — Tillredelsen till måltiden, som naturligtvis fordrade tid och arbete i förhållande till dess storhet, betecknar förberedelserna till Guds rike under gamla testamentet. Därvid hade ständiga inbjudningar utgått till Israel och i första hand till dess ledare och föreståndare genom de hela gamla testamentet genomgående maningarna till bättring, villkoret för inträde i Guds rike. Nu var förberedelsens tid förbi; allt var redo, Guds rike var för handen, och nu manas Israel att komma, att tro på Kristus och mottaga hans nåd. — Jesu ord om de förnyade bjudningarna torde afse den flerstädes i Österlandet brukliga seden att bjuda till gästabud lång tid i förväg, på det att de bjudna skulle kunna aflägsna alla hinder för att komma. Då allt var färdigt, tillsades de inbjudna att omedelbart infinna sig. — De *många*, som i första handingo mottaga kallelsen, voro de förnämsta af judarne, deras präster, äldste och skriftlärde, hvilka i följd af sin ställning voro i nära beröring med »Moses och profeterna» samt framför alla andra borde ha insikt i Guds rikets natur och vara villiga att mottaga det.

Vv. 17—20. Med tjänaren (*δοῦλον*) förstås Herren Jesus själf, Jehovas tjänare *κατ' ἐξοχήν* (Es. 52: 13 m. fl. st.). Men då han talar också genom apostlarne, så äro äfven dessa att räkna till »tjänaren». — »Kommen (*nu*), ty allting är redo; intet uppskof får äga rum. Guds rike med dess eviga goda var i Kristus en förhandenvarande verklighet och är så allt fortfarande. Det enda, som kräfdes och kräfvdes, är, att man skall komma och äta och dricka = tillägna sig i ödmjuk, nådehungrande tro. — De först bjudna började emellertid alla enhälligt eller såsom af samma bevekelsegrunder ursäktas sig. Ursäktandet visar, att de kände sig förpliktade att komma. Den förste bad tjänaren hafva honom ursäktad, emedan han hade något för händer, som icke tålde uppskof (*ἔχω ἀνάγκην*), han maste bese sin nyköpta åker och vidtaga åtgärder för

dess skötande. — Han är bilden af en människa, som, såsom han själf förmenar, pressad af livvets hårda, alla kraf-ter och all omtanke kräfvande villkor, icke kan finna sinnesledighet för att tänka på sin själs frälsning. — En annan, representerande en hel klass af människor, beklagade, att han icke kunde komma, emedan han just nu ämnade gå och försöka de oxar, han köpt. Här förebäres ingen tvingande nödvändighet. Mannen tyckte sig icke behöfva afstå från en afsikt, som han just stod i begrepp att verkställa. Han menade sitt uteblifvande vara tillräckligt ursäktadt därigenom, att han för tillfället tänkt göra en viss sak. Här är fräckheten större än hos den förste. — Den siste bad alls icke om att blifva ursäktad, ty både plikt och lust syntes bjuda honom att så omedelbart efter bröllopet hålla sig hemma hos sin hustru. Han hade ju enligt 5 Mos. 24: 5 rätt att såsom ung, nygift man vara under ett år fri från att tjäna i hären och att få glädja sig med sin hustru. Samma rätt måtte han väl då ha med afseende på det ifrågavarande gästabudet.

Tydiligen vill Herren med dessa tre bilder skildra nådeföraktet i dess olika grader. Det är ett stigande i oför-synthet hos dessa tre män, af hvilka den sista på ett rent af ohöfligt sätt afspisar tjänaren och hans budskap, under det att dock den förste syntes beklaga den hårda nödvändig-het, som tvang honom att uteblifva från måltiden. Emellan dessa båda står han, som visserligen på ett höfligt men dock lättsinnigt sätt afskedar tjänaren.

Vv. 21, 22. *καὶ παραγεγόμενος ὁ δοῦλος κτλ.* Tjänaren gör intet på eget bevåg. Han underrättar sin husbonde om utfallet af hans ärende och inväntar hans ytterligare befallningar. En bild af en rättsinnig Guds tjänare. — Husbonden blef vred. Denna vrede, som aflöser den förra välviljan, är den första följdén af föraktet för bjudningen. Nådeföraktet drager således öfver människan den gudomliga vreden. Guds vrede är ej blott ett talesätt. Den är en fruktansvärd verklighet och hänger öfver den obotfärdige syndarens person. Att tala om Guds vrede mot synden och ej mot syndaren, är

ett lika stort nonsens som att tala om Guds kärlek till det goda hos hans barn men icke till deras personer.

Folket på gatorna och i gränderna äro de ringa och föraktade i Israel, de fattiga och elända, men äfven dessa skökor och publikaner, hvilka trots sitt sedliga elände visade sig vara mera tillgängliga för sanningen än de egenrättfärdige fariseerna. — Tjänaren skulle *införa* dessa. Husbonden visste, att hans inbjudning icke skulle af dem försmås, men såsom försagda behöfde de tagas vid handen och ledas in i gästabadssalen. — Dock fanns ännu rum. Ingen plats i Guds rike far stå tom. Då det förkastas på ett håll, så tillbjudes det åt andra, till dess det blir fullt.

Vv. 23, 24. De på vägarne och stigarne utom staden äro hedningarne, som voro utan borgarrätt i Israel och främmande för löftets förbund (Efes. 2: 12). Så tages Guds rike från judarne och gifves åt hedningarne, ty under det att dessa senare intaga platserna vid den stora festmåltiden, få ingen af de inbjudna smaka den. De uteslutas således från all gemenskap med Gud och lämnas åt förtappelsen. — »Nödga dem att ingå» (*ἀνάγκασον*), nämligen genom ett lifligt och hjärtligt öfvertalande; detta inre nödgande, som sanningen och kärleken i Guds tjänares redliga nit om själarnes frälsning medföra. — Augustinus, uttröttad af den hetsiga striden med donatisterna, lät förleda sig till den tolkningen, att kättare borde med våld tvingas in i kyrkan, i hvars gemenskap de sedan nog skulle blifva också andligen tillrättaförda. Den romerska kyrkan har upptagit och med största ifver praktiserat den augustinska meningen; de många kättarbålen och de förödande religionskrigen bära därom blodiga vittnesbörd.

Den *homiletiska grundtanken* i vår text kan sålunda uttryckas: *Trots allt, hvad Herren gjort och gör för att draga människorna till sig och göra dem saliga, försmå dock de flesta i följd af sitt världsliga sinne hans nådestillbud.* Eller: *Det sorgliga nådeföraktet hos de flesta människor har ingen ursäkt, fastän människorna själfva mena sig vara ursäktade inför Gud, därför att de så väl förstå att ursäkta sig inför sina egna samveten.*

Homiletiska vinkar. V. 16. Ett gästabad är Guds rike. Där finnes nog och öfvernog till människohjärtats saliga mättnad. De hungrande varda där med goda ting mättade, under det att världen alltid gifver stenar i stället för bröd. Och såsom Guds rikes måltid är stor för sina stora gäfvors skull, så är den ock stor därför, att han, som tillredt den, är så omätligt stor, och emedan den är bestämd för en så stor skara gäster. Stort var ock det offer, som kräfdes för grundläggningen af Guds rike, likasom den kärlek var omätlig, som beredde detta offer. — Han bjöd många. Nu bjudas alla, ehuru bjudningen på olika tider kommer till olika folk och de enskilda människorna. Och träget och på mångfaldiga vägar kommer Herren med sin nådeskallelse. Hans angelägenhet om att få gäster vid sitt bord är så stor, att det kunde synas, som om han behöfde människorna och icke de honom.

V. 17. Då Kristus kom, var måltidstimmen inne, men den är ännu icke förbi. Hela det nuvarande tidsloppet är den behagliga tiden, är frälsningens dag. Det är detta stora nu, som det gäller att ta vara på, ty har det en gång gått förbi, så är det ock förbi med alla nådestillfällen och nådestillbud. Allting är redo; allt, som är af nöden till frälsning för syndare, är åt dem såsom en fri nådegafva beredt. Den syndaförlåtelse, som aflyfter den tryckande skuldbördan från samvetet och renar det från trälomssinnet, den rättfärdighet, som medför rätt till barnskapet hos Gud, den frid, som mättar hjärtat, det ljus och lif i Gud, som är ett nytt väsen och innefattar Guds heliga afbild, ja, den treenige Guden själf, hvars inneboende gör människan till ett heligt Guds tempel — detta allt tillhandahålles såsom ett tillredt godt åt dem, som få del af Guds rike. Och endast en sak behöfs för att undfa detta goda: att komma. Ingen egen förtjänst eller värdighet, intet verk, stort eller litet, fordras, ty rättigheten till Guds rike gifves i och med inbjudningen till detsamma och icke genom något annat. Hvar och en inbjuden är värdig, om han följer inbjudningen och kommer. Allt, hvad han behöfver medföra, är sig själf, och ju hung-
rigare, ju mera begärlig efter Herrens rätter han är, desto mera välkommen är han hos den Herre, hvars lust och ära det är att gifva och att gifva mycket. — Evangelium bade förkunna, att allt är redo, och manar att komma. Bättre eder och tron, så lyder denna maning. Öfvergifven edert gamla sinne och edra gamla vägar, och vänden eder till mig; tron på mig; mottagen af mig rättfärdighet och lif (jfr Es. 55: 1 ff.).

V. 18. Giltiga ursäkter för uteblifvande från jordiska gästbud kunna gifvas, men om man afspisar en vänlig bjudning med tomma undanflykter, så anses det äfven härvidlag för en förolämpning. Huru mycket mera gäller då ej detta, då fråga är om en inbjudning af Herren öfver alla herrar till hans rike! Här finnas inga giltiga ursäkter. Hvarje uteblifvande är på samma gång ett majestätsbrott och ett groft försyndande mot den gudomliga kärleken. — Ursäkter på grund af göromål, af brist på tid! Hvilket ärende är så viktigt som omsorgen om sin frälsning eller som hörsamheten för Guds vilja? Brist på tid? Har du ingen tid för din odödliga själ? Har du tid att blifva förtappad? — Jag måste! Ja, huru förstår ej den falska, världskära människan ätt hitta på alldeles nödvändiga förrättningar, när det gäller att undkomma kallelsen till Guds rike! Man måste arbeta för att komma fram i världen. Att läsa och bedja gifver icke bröd. Lifvets villkor äro hårda. Gud har själf så ordnat det. Han kan då icke begära, att vi skola försumma tillfallena till vår bärgning. Skulle jag blifva andlig och bara gå och tänka på himmelriket, så skulle mitt jordagods snart fördärfvas och jag med hustru och barn svälta ihjäl. — Så ljuda ursäkterna hos de många, som vilja göra världs-träldomen till plikt och intala sig själfva, att sökandet af Guds rike omöjliggör arbetsamhet och förståndig förvaltning af det jordiska.

V. 19. »Jag har köpt mig fem par oxar, och jag går att försöka dem». Således: »Ledsamt, att inbjudningen skulle komma just nu, då jag står i begrepp att företaga en sak, för hvilken jag hyser lifligt intresse. Jag kan väl icke klandras, därför att jag icke anser mig böra uppskjuta en angelägenhet, som rör mig så nära. Hvar och en vill dock gärna se, huru en nyss afslutad affär tar sig ut. — Ja, o människa, nog hyser du lifligt intresse för dina oxar, när du för dem åsidosätter intresset för den vinst, som heter evigt lif. Och nog vill du gärna se, huru dina affärer utfallit, då du för den sakens skull icke vill se, huru det förhåller sig med din andel i Guds rike. Att du föraktar Guds tålsamhets och långmodighets rikedom, att du skymfar honom och hans kärlek för nöjet att se, huru väl du lyckats i ett lumpet jordiskt företag, det är för dig ingenting. Att du sa lättfärdigt afskedar den store konungens sändebud, därtill anser du dig ha rätt; du har, tycker du, gjort nog, då du såsom i förbigående gjort en hastig bugning för honom under uttalande af ett par ursäktande ord utan mening.

V. 20. »Jag har tagit mig hustru, och därför kan jag icke komma». Här kommer intet ursäktande i fråga. Det vore dock för mycket begärdt, att den inbjudne skulle lämna sin unga hustru för att delta i ett gästabud. Ja, tänk, huru förfärligt! Att för några timmar lämna den kära hustrun för att hos en vän delta i en glädjefest, hvilken orimlig begäran! — Men huru ofta blifva ej dessa jordiska kärleksförbindelser hinder för Guds kärlek, som motstås eller öfvergifves för lockelsen af dessa böjelser, som ofta ingenting annat äro än köttets begärelse!

»De obotfärdigas förhinder» äro i dessa tre slags ursäkter framställda. De äro förhinder, som människan gör sig själf för att bemantra det enda egentliga hindret eller obotfärdigheten. Man *vill* icke komma, man har och vill behålla sitt lif i denna världen, man vill ej öfvergifva hennes gästabudsbord, och därför föraktar man Herrens måltid, där ingen måttnad för köttet bjudes utan himmelsk spis till evigt lif.

V. 21. Trogna Guds tjänare handla aldrig på eget bevåg utan se alltid på sin Herres händer, behjärtande det ordet, att lydnad är bättre än offer. Och det är viktigt, att de så handla. Själftaget, om ock på visst sätt välment verkande är olydnad och förer aldrig till någon verklig välsignelse. — »Husbonden vardt vred». Gud låter icke gäcka sig. — »Gå ut på gator och gränder» o. s. v. Då Guds kärlek på ett håll försmås, vänder den sig till ett annat. Den uppsöker också och särskildt de eländiga. Det evangelium, som denna världens visa och mäktiga förakta, vänder sig till och mottages af de ringa, de enfaldiga och omyndiga (jfr 1 Kor. 1: 25—29), dessa, som i sin försagdhet hafva svårt att tro, att så mycken barmhärtighet kan vara dem beredd. — En underlig gästabudsskara vid Herrens nådebord! Halta, blindas, lytta, krymplingar och tiggare. Här är väl då uppenbart, att all förtjänst är utelyckt, att det ingenting betyder, hvad du varit och är, då Herrens kallelse träffar dig, blott du kommer. I hans rike finns allt, hvad du behöfver, och du skall få nog och öfvernog, om du obetingsgadt öfverlämnar dig åt honom.

Vv. 22, 23. »Här är ännu rum». Ja, ännu. Frukta då ej att blifva nekad en plats, om du botfärdigt söker en sådan! Men försumma icke tiden och tillfället! Det skall komma en dag, då det skall heta: nu är här icke mera rum. Dörren skall tillstängas, och en gång stängd öppnas den icke mer (jfr Matt. 25: 10—12). — »Gån ut på vägar och gårdar»,

således till dessa hedningar, som af judarne betraktades med så bittert förakt. Guds rike togs från judarne, som ej kände tiden, då de söktes, och gafs åt hedningarne. Och allt fortfarande vandra Guds tjänare ut på dessa vägar och gårdar utom staden, utom den kristna församlingen, och bjuda de i mörkret vandrande att komma in i Herrens ljusa gästbudssal. Det skall ock sålunda fortgå, så länge ett hednafolk finns, som ej erhållit del af den himmelska kallelsen. Och de skola *nödgas* att ingå. Den största ifver och uthållighet, den innerligaste angelägenhet, det trägnaste sökande, det kraftigaste öfvertalande är här anbefalldt. Så skall så småningom en skara af alla släkten, folk och tungomål samlas, och om-sider skall Herrens bord blifva fullsatt. — Men icke blott hedningarne skola sålunda *nödgas*. Äfven inom de s. k. kristna länderna finnas skaror, som vandra främmande för Gud och äro till sinnelag och vandel ej bättre än hedningarne. Och äfven här gäller det allvar och uthållighet i uppsökandet af de förtappade. Ve den, som gör Herrens verk försumligt!

V. 24. Ingen af de bjudna skall smaka min måltid. Detta är alltså nädeföraktets dom. Den går ut på att lata människorna slippa det, de ej vilja ha, och det kunde ju tyckas, att det är en bra lindrig dom. Men den innefattar ett de obotfärdigas öfverlämnande at ett ovärdigt sinnelag, ett undandragande af alla frälsningstillbud och alltså af all frälsningsmöjlighet. Den, som ej vill ha välsignelsen, slipper den, och då återstår för honom endast förbannelsen. Det är förskräckligt att få sin köttsliga vilja fram tvärtemot Guds vilja. Ty den köttsliga viljan låser då själen fast i synden och döden. Att vara utan Gud i världen det kan nog gå an, sasom ju otaliga lefva utan honom och tycka sig må väl därvid. Men evigheten utan Gud, under förbannelsen af en synd, från hvilken ingen förlossning mera finns, det är en afgrund, hvärs svarta djup ingen hisnande människotanke mäter. — Du vill icke ha Guds nåd, — naväl, du skall slippa den; det blir din af dig själf beredda dom. — *Luther:* »Herren säger: de skola icke smaka min nattvard. Såsom ville han säga: Nu väl, min nattvard är också något, och hvad gäller, han skall vara bättre än deras oxar, jordagods och hus eller hustrur, fastän de nu förakta honom. Och den stund skall komma, då de skola lämna sina oxar, jordagods och hus och gärna ville smaka något af min nattvard, men det skall då heta: Min vän, jag är nu icke hemma, jag kan nu inga gäster undfägnas; gan nu ut på edra jordagods, till edra oxar,

i edra hus; de lära väl nu gifva eder en bättre nattvard, eftersom I så säkert och förmädet hafven föraktat min. Jag kokade väl åt eder och kostade mycket därpå, men det försmådden I. Hafven I nu kokat bättre, så äten och varen glada, men min nattvard skolen I icke smaka.»

Predikoutkast.

1.

Ämne. Obotfärdiga människors svar på Herrens nådesinbjudning: »Vi kunna icke komma», åtföljdt af Guds domsord: »I fån icke komma.»

I. Herrens nådesinbjudning: »Kommen, allting är nu redo!»

II. De obotfärdigas svar: »Vi kunna icke komma.

III. Herrens domsord: »I fån icke komma.»

I.

1. *Infattar ett nådestillbud om delaktighet i Guds rike med alla dess nådesskatter i förening med innerliga och bevekande maningar att mottaga det tillbudna, att omvända sig till Gud: bättring och tro.*
2. *Gifves förnyade gånger, till dess slutligen Gud i tillbudet sammanfattar hela sin nådeskraft, och människan drifves till det afgörande valet.*
3. *Gifves åt alla, ehuru i en viss ordning. (jfr Rom. 2: 9, 10) och på olika tider, men alltid så, att därvid de största möjligheterna för framgången af Guds nådesvilja hos människorna förefinnas. Hvar och en kallas på den tid och under de förhållanden, som äro ägnade att kraftigt beveka honom att mottaga kallelsen.*

II.

1. *»Jag kan omöjligen komma, ty det är så mycket, som nödvändigheten bjuder mig att ta vara på; viktiga plikter hindra mig att taga religionen på allvar.»*
2. *»Jag kan icke komma nu; en annan gång, då jag har mera sinnesledighet, vill jag nog komma.»*

3. *»Alla andra ha lättare att komma än jag; min ställning i lifvet förbjuder mig att sysselsätta mig med det andliga.»*

III.

1. *I fån icke, ty ingen inbjudning skall mer gifvas eder.*
2. *I fån icke, ty min dörr är stängd för eder.*
3. *I fån icke, ty edra platser äro gifna åt andra.*

2.

Inl. Es. 65: 2.

Ämne. Herrens förgäfves uträkta nådesfamn.

I. Huru Herren uträcker sin nådesfamn mot syndare.

II. Huru dessa försmå den mot dem uträkta nådesfamnen.

I.

1. *Hos Gud är en fullkomlig nåd för alla syndare, en för alla öppen nådesfamn.*

a) Den fullkomliga nåden, i texten liknad vid en stor måltid, är den i Kristus beredda försoningen och delaktigheten i Guds kärlek. (1) En fullkomlig syndaförlåtelse. (2) En fullkomlig rättfärdighet. (3) Barnskap hos Gud och arfsrätt till evigt lif. (4) Andens pant.

b) Denna nåd är alltigenom en fri nåd. (1) Ingen gärningarnes förtjänst kommer här i fråga. (2) Intet behöfver och intet får människan föra med sig för att därigenom göra sig densamma värdig. (3) Det är en allmän nåd.

2. *Gud uträcker sin nådesfamn åt syndare, då han kallar dem till delaktighet af sin nåd.*

a) Fullkomlig nåd finns icke blott beredd, utan den bringas äfven människan nära genom kraftiga nådestillbud, som både förhålla henne nåden och medföra kraft åt henne att tillägna sig den. (1) Guds nåd är icke en fjärran liggande nåd, om hvilken människan skulle själf skaffa sig kännedom och mödosamt söka reda på, utan den föres nära intill hennes hjärta genom evangelium (Rom. 10: 6—8). (2) Guds nådesanbud äro kraftiga verkningar på människans hjärta af Guds Ande genom ordet, som både låter henne få en utsikt på Guds fullkomliga nåd och mäktiga väckelser att med hjärtlig, hungrande tro tillägna sig dem.

b) Gud förbigår ingen med sin kallelse, ty hans vilja är, att alla skola frälsas och komma till sanningens kunskap. (1) Icke blott de i första hand bjudna = de, som såsom skrifflärde och präster stå likasom närmast Guds ord, med hvilket de enligt ämbete och plikt hafva daglig sysselsättning. (2) Ej blott ärbara och för rättfärdighet af människor prisade utan ock (3) fattiga, krympingar, halta och blindas, som stryka omkring eller i elände ligga på gatorna = arma, fallna och föraktade varelser inom de yttre kyrkosamfundet, (4) äfvensom de på vägar och gårdar utom staden kringirrande = utom den yttre församlingen befintliga, villfarande syndare: hedningarne.

II.

1. *Merendels uträcker Gud förgäfves sin nådesfamn, ty de flesta undandra sig Guds kallelse.*

a) Alla få mer eller mindre erfara kraften af Guds förekommande nåd, men de flesta förkasta den. (1) De förakta den, då de ej vilja komma till den för dem tillredda nådemåltiden, icke göra bättring och tro. (2) De hindras från omvändelse af sitt världsliga sinne. (3) De ursäktas sig med allehanda världsbestyr, som för dem äro de viktigaste af allt, och lämna se'n knappast en flyktig uppmärksamhet åt Guds ord.

b) De, som försmå Guds nådestillbud, mena sig därvid vara i sin goda rätt. De lugna sina samveten med allehanda undanflykter, och eftersom de lyckas bedraga sig själfva, mena de sig icke hafva någonting att frukta af Guds dom.

2. *Gud uträcker dock icke alltid sin nådesfamn åt syndare, utan sedan de en tid forsmått Guds nådeskallelse, tages nåden ifrån dem och gifves åt andra.*

a) Guds försmådda nåd efterträdes af hans vrede, ty nåden har sin tid, men domen har ock sin.

b) Guds vrede gör, att nådestillbuden upphöra och människan beröfvas det, hon ej ville mottaga, samt öfverlämnas åt den ondska, som hon ej velat öfvergifva. Därmed öfverlämnas hon åt den eviga förtappelse, till hvilken ondskan förer.

c) Gud söker sig andra käril för sin nåd, och när hans hus blifvit fullt af gäster, stänges nådens dörr. Då finns ingen räddning mer att tillgå för de utanför varande (jfr Matt. 25: 11—13).

3.

Inl. Ebr. 3: 15.

Ämne. Den på en gång hugnerika och varnande sanningen, att det ännu är rum vid Herrens nådebord.

I. Att detta är en hugnerik, men ock

II. en varnande sanning.

I.

1. *Att ännu rum finns vid Herrens nådebord. innebär, att tillträdet till Gud för undfående af hans nådes-goda är öppet för hvar och en.*

a) Herrens nådebord = hans rike i bemärkelsen af frälsningsanstalt för syndare, således hans i kyrkan framträdande nåderike på jorden.

b) Vid nådebordet är rum för huru många som helst, hvar dan ingen behöfver frukta att icke där erhålla plats, om han eljest af hjärtat åstundar en sådan.

c) Att så mycket rum finns vid Herrens nådebord, beror därpå, att den i Jesus Kristus beredda nåden är en öfverflödande nåd, omätlig och outtömlig såsom Gud själf.

2. *Vid Jesu nådebord är ännu rum; det är icke för sent att där erhålla plats.*

a) Det är ännu rum äfven för den, som förut tillbakavisat nådestillbudet, blott han mottager det, som *nu* gifves.

b) Det är ännu rum också för den i synd och skam grånade uslingen, blott han nu äntligen står upp och går till sin Fader.

3. *Att rum ännu finns vid Jesu nådebord, är en hugnande sanning för om sin frälsning bekymrade människor.*

a) Många till bättring uppväckta människor låta af känslan af sitt djupa syndaelände hindra sig från den förtröstansfulla framgången till nådens tron, men de skola veta, att vid Herrens nådebord är rum icke blott för helbrägdagjorda utan ock för blinda, halta, krymplingar och fattiga.

b) Bekymrade människor låta ofta hindra sig från tron på sin frälsare af föreställningen om, att de genom syndens öfvervinnande böra göra sig värdiga nåden, men de böra veta, att deras värdighet endast består däri, att de följa nådens kallelse.

c) De böra ej låta skrämman sig af ordet: det är försent, ty ännu i dag är det tid; de böra ej förspilla denna dyrbara tid genom grubbel öfver, att det är för sent.

II.

1. *Ännu är här rum, men det skall icke alltid så vara, ty där Guds kallelse fortfarande tillbakavisas, vänder den sig till andra.*

a) Gud gör aldrig någonting förgäfvets, hvadan hans nådebord ej heller kan vara förgäfvets dukadt. Då Guds rike förkastas af en människa, vänder det henne fräntaget och gifvet åt en annan, som villigt mottager det.

b) Därföre, om Guds nådestillbud ännu fortfara, så är det icke sagdt, att så skall ske också för framtiden.

c) Om ännu ingenting märkes af Herrens vrede, så kommer dock förvisso en tid, då den låter sig förnimma.

2. *Detta är en varnande sanning för alla oomvända människor.*

a) Må de akta på tiden, ty *nu* är salighetens dag.

b) Må de taga emot nådestillbuden i dag, ty i morgon gifves måhända icke mer något sådant tillbud.

c) Må de hasta att intaga sin plats vid nådebordet, ty eljest intages den af någon annan.

4.

Ämne. Herrens stora nådemåltid.

1. *Hvad som vid den meddelas.*

2. *Hvem som till den inbjudes.*

3. *Hvem som får i den deltaga.*

5.

Ämne. De till den stora nattvarden inbjudna gästerna.

1. *De, som uteblifva.*

a) De ursäkter, de förebringa.

b) Den klagan, som uttalas öfver dem.

c) Vreden, som träffar dem.

2. *De, som villigt komma.*

- a) Hvarest de uppehålla sig.
- b) Hvilka de äro.
- c) Huru de komma (»för dem härin»).

3. *De, som i försagdhet dröja.*

- a) Det rum, som ännu finns för dem.
- b) Den skygghet, som tillbakahåller dem.
- c) Nåden, som nödgar dem.

(Ur Brandts Homil. Hülfsbuch).

6.

Änne. Guds kallelse till hans rike.

1. *Huru denna kallelse utgår.*

- a) Genom Moses och profeterna visar Gud på sitt rike, genom Jesus Kristus uppenbarar och bjuder han till sitt rike.
- b) Han kallar, han förer, han nödgar genom lag och evangelium till sitt rike.

2. *De, som undfå denna kallelse.*

- a) Icke blott de öfversta utan äfven de ringa, fattiga, de sjuka och hjälplösa.
- b) Icke blott Israel utan äfven hedningarne.

3. *Huru kallelsen mottages.*

- a) De, som hänga sitt hjärta vid rikedomar, affärer och lifvets vällust afböja Guds kallelse.
- b) De i anden fattiga, som känna sig af egen kraft oförmögna till lifvet i Gud och blinda i andliga ting, antaga Guds kallelse.

4. *Straffet, som följer på föraktet för Guds kallelse.*

- a) Guds tjänare vända sig bort från sådana, som förakta deras predikan; de uppsöka andra människor, som bättre akta på deras budskap.
- b) Föraktarne af Guds nådeskallelse varda uteslutna från Guds rikes nådeskatter både här i tiden och i evigheten.

(Sommer).

Tredje söndagen efter trefaldighet.

Hade Herren genom föregående söndags evangelium visat, huru den af judarnes ledare och i allmänhet af judafolket föraktade inbjudningen till Guds rike undandrogs dem och gafs åt i synd och elände bortkomna människor, så uppenbarar Jesus i de bägge liknelser, som bilda perikopen på tredje söndagen efter trefaldighet, den djupa grunden för sitt förhållande till dessa arma förlorade varelser. Gentemot de knorrande fariseerna, som i första hand äro just de, som neka att hörsamma inbjudningen till den stora måltiden, rättfärdigar Herren sitt handlingssätt emot de djupt sjunkna människor, hvilka komma till honom.

Text: Ev. Luk. 15: 1—10.

Liknelserna om det förlorade fåret och den borttappade penningen framställa väsentligen samma sak, Kristi kärlek till syndare. Men under det att i den första liknelsen syndarens tillstånd i hans för Gud främmande väsen framställles från synpunkten af det sorgliga och farliga i hans belägenhet och just därför framkallar herdens, Jesu Kristi, förbarmande, så antyder däremot liknelsen om den borttappade penningen det stora, i visst afseende oersättliga värde en människa äfven i sitt djupaste elände har inför Gud, som på grund däraf med den barmhärtiga kärlekens giriga ifver söker henne.

Exegetiska anmärkningar. I texten omtalas först anledningen till liknelserna (vv. 1, 2) och sedan liknelserna själfva, som, hämtade från för alla judar bekanta förhållanden, på det klaraste visa det oberättigade i fariseernas klander af Frälsarens handlingssätt.

Vv. 1, 2. Publicani kallades egentligen de romerska riddare, som förpaktat skatterna från de under Rom lydande provinserna. Här menas med publikaner de underordnade personer, tvifvelsutan af judisk börd, åt hvilka dessa riddare ater förpaktat dessa skatter. Den orättfärdighet, publikanerna tilläto sig, skaffade dem ett ytterst dåligt rykte. Däraf deras sammanställning med *ἀμαρτωλοί*, syndare, allmänt kända dåliga och lastbara människor. Sådana af det allmänna föraktet stämplade personer komma nu, icke tillfälligtvis och flyktigt utan stadigt till Herren (*ἦσαν ἐγγίζοντες*). De komma för att höra honom; hans ord hade alltså blifvit viktigt för dem. — Jesus icke blott vänligt mottog dessa »syndare»; han inlät sig äfven i närmare umgänge med dem, gästade i deras hus och deltog i deras måltider. Fariseerna ansågo ett sådant handlingssätt ovärdigt en rättskaffen människa och framför allt en profet. Deras harm däröfver yttrade sig i bittra, hånfulla ord, och deras förtrytelse var så mycket häftigare, som de antagligen i Jesu uppförande sågo ett ringaktande af dem själfva: han borde väl hellre än att sällskapa med dåligt folk sluta sig till dem, som ju voro de frommaste och mest ansedda af alla judar.

(Vv. 3, 4. *τίς ἄνθρωπος*, »hvilken är den man» o. s. v.) = I tagen anstöt af mitt handlingssätt mot publikaner och syndare, och dock handlar jag därvid icke annorlunda, än hvar och en handlar i liknande fall. — *ἀπολέσας ἐν*, förlorar ett enda, nämligen genom fårets bortlöpande från hjorden. — *ἐν τῇ ἐρήμῳ*, i öknen, icke sand- utan gräsöken; hvarje icke af människor bebodd, till betesmark tjänlig ängd. Då herden lämnar de 99 fåren, så äro de icke därför utan vård. I Österlandet pläga flere herdar med sina hjordar uppehålla sig på samma vidsträckta betesmarker, och då någon af herdarne måste för en kort tid aflägsna sig, anförtror han tillsynen öfver sin hjord åt någon af de i närheten vallande herdarne. — Hvarföre handlar herden såsom han gör? Icke därför, att han älskar det ena bortlupna fåret mera än alla de öfriga, utan emedan det är i nöd och fara och behöfver framför de andra hjälp och räddning. En moder,

som har en stor barnaskara, af hvilken ett blir farligt sjukt, ägnar sig åt detta mera än åt alla de andra, icke därför, att hon ej skulle omfatta alla med lika ömhet, utan emedan sjuklingen behöfver hela hennes omtanke. — »Till dess han finner det :) outtröttlighet. En bild af den sanna kärlekens sega energi; icke en och annan väldig ansats och sedan trötthet utan tålig och kraftfull uthållighet.

Vv. 5, 6. Faret maste icke blott uppsökas utan äfven föras hem. Herdens kärlek uppenbarar sig nu både i hans glädje öfver dess aterfinnande och i den möda, han underkastar sig för att bringa det hem. Att det ej bäres tillbaka till hjorden utan till herdens boning, härflyter väl däraf, att det antagligen blifvit skadadt och därför har behof af en särskild, ömsint vård. — *γίλονς καὶ κίλ.*, således de, om hvilka han hoppas, att de skola känna lifligt deltagande i hans angelägenheter.) Hans glädje är så stor, att han icke kan behålla den för sig själf. En malande bild af den kärlek, som lefver i honom. — »Mitt får, som var förloradt», detta har tonvikten. Att det *förlorade* är räddadt, det är ämnet för glädjen.

V. 7. Tillämpning af liknelsen. Det blir glädje hos Gud och alla himmelens invånare öfver hvarje syndares bättring, en glädje, som är större än den öfver de 99 rättfärdiga, som ingen bättring behöfva. Hvilka äro dessa rättfärdiga? Tvenne tolkningar gifvas: 1) Med rättfärdiga förstås här *legalt* rättfärdiga, således människor, som i likhet med fariseerna lefde inom lagens skrankor, och, bevarade för grofva synder, både af sig sjelfva och andra ansågos för rättfärdiga utan att likväl i sann mening (inför Gud) vara detta. 2) Verkligt rättfärdiga, sanna Jesu Kristi får och Guds barn. För bägge tolkningarna kunna anföras talande skäl, men i betraktande däraf, att Jesus framställde liknelsen med afseende å ena sidan på de knorrande fariseerna och å den andra på botfärdiga publikaner, förtjänar den förstnämnda uppfattningen företräde. De *legalt* fromma äro i viss mening verkligt rättfärdiga, särskildt i jämförelse med dem, som hängifva sig åt grofva synder och laster.

De behöfva därför icke i samma mening som dessa bättring, d. ä. återvända från ett groft syndalif. Men just därför, att de stanna vid den blotta legaliteten och egenrättfärdigt på den förlita sig, är det så mycket förklarligare, att Herren mera än öfver dem glädjes öfver en syndare, som grundligt bättrar sig, och att denne af honom icke bäres tillbaka till den öfriga legalt rättfärdiga skaran utan till hans *hus* och upptages i verklig gemenskap med honom.

Liknelsens betydelse och mening synes därför vara denna: Herren är den herde, som i Israel har sin hjord, hvilken han enligt lagarne för den bland detta folk upprättade nådeshushållningen regerar och vårdar. Af denna Herrens hjord förblifver en del inom lagens skrankor i yttre mening och framstår därför såsom de rättfärdiga i folket. En annan del åter genombryter dessa skrankor och hängifver sig åt uppenbar orättfärdighet i handel ochandel samt besmittar sig dessutom med hedniskt väsen. De blifva därigenom föremål för de förstnämndes hat och ett förakt, som tydligt angifver, huru upplåsta desse äro öfver sin egen rättfärdighet. De må ha det erkännande, de förtjäna, nämligen däraf, att de äro legaliter ostraffliga, men de sakna sinne för sanningen, de förstå icke Guds dem sökande barmhärtighet, och såsom de icke känna sig behöfva, så förkasta de ock den högre rättfärdighet, som finns hos Jesus och af honom meddelas i hans rike. De andra åter, dessa grofva syndare, hvilkas själar äro lika dyrbara för Herren som de andras, och som därför af honom i stor barmhärtighet uppsökas, de låta sig af honom finnas, ödmjuka sig villigt och mottaga hans ord i botfärdiga hjärtan. Dem vinner han helt för sig och kan meddela dem den nåd, de egenrättfärdiga förskjuta, och så blifva dessa yttersta de främsta. Då de odeladt åt honom hängifva sig, kan han föra dem in i sitt hus, försätta dem i sitt rike och grundligt läka och bota dem. Hvad under då, att han glädjes mera öfver en sålunda vunnen själ än öfver dessa 99, som han aldrig får längre än på sin höjd till denna lagiska ärbarhet, som visserligen icke saknar sitt värde men för ingen del får förblandas med Guds rikets rättfärdighet.

Liknelsens tillämpning på människor i allmänhet gifver sig själf.

Perikopens andra afdelning framställer liknelsen om den borttappade penningen.

V. 8. En kvinna, som äger endast 10 drackmer, är fattig och har icke råd att förlora en enda, isynnerhet om hvardera af dem har för henne ett alldeles speciellt värde såsom utgörande länk i det halsband, som i Palestina brukades och ännu där brukas sasom ett dyrbart brudsmykke. Förloras en af dessa penningar, så skyr ägarinnan ingen möda för att återfinna den. Krönes hennes bemödande med framgång, så blir hennes glädje lika liflig, som bekymret öfver förlusten var stort. — Under bilden af denna kvinna ha somliga tänkt sig den helige Ande, andra kyrkan. Man kan, om man så vill, tillåta sig en sådan tydning, men tar man i betraktande den situation, under hvilken liknelsen framställdes, så kan, likasom i den förra parabeln, endast Herren själf tänkas under bilden af den fattiga kvinnan. Hennes nästan giriga uppskattande af den förlorade penningen är en träffande bild af det värde, hvarje människas själ, äfven den mest bortkomnas, har i Herrens ögon. Detta värde beror därpå, att människan är af ädel metall, silfver eller guld, som förblifver, hvad det är, äfven då det nedtrampas i smutsen. Människan är ju skapad till Guds afbild, är af Guds släkte (Ap.G. 17: 28, 29) och tillhör således honom på ett helt annat och mycket närmare sätt än de öfriga skapade varelserna. Därföre har Gud likasom icke råd att förlora någon människa, och i sin kärlek till henne spar han ingen möda för att, då hon afvikit från honom, återföra henne till sig.

Vv. 9, 10. Här sasom i v. 6 likasom en triumfsång öfver kärlekens lyckade möda. — οὐτω λέγω ὑμῖν καὶ. Här säges icke såsom i v. 7, att det blir en större glädje öfver den återfunna penningen än öfver de icke förlorade. Ett fint drag, som icke bör lämnas oanmärkt och i sin mån bekräftar den ofvan gifna tolkningen af de 99 rättfärdiga, som ingen bättring behöfva. Kvinnan glädjes öfver sin återfunna penning, men all jämförelse med hennes känslor med afseende

pa de nio icke borttappade är utesluten. Den ena penningen är ju värd precis lika mycket som den andra. Däremot är en enda verkligt botfärdig och troende människa mera aktad inför Gud än hela hopar af lagstolta fariseer.

Perikopens homiletiska grundtanke: De egenrättfärdigas knorrande öfver, att Jesus undfår syndare, ett ärofullt vittnesbörd om hans utsägliga kärlek till oss arma, förtappade människor, till hvilkas uppsökande och frälsning han kom i världen. Eller: Storheten af Herrens barmhärtighet mot syndare, betingad af det värde, de ha i hans ögon, är uppenbarad i allt det, han gjort och gör för att frälsa dem ur deras förtäppelse.

Homiletiska vinkar. Vv. 1, 2. Jesus, sökt af publikaner och syndare, af mer eller mindre djupt sjunkna varelser, som bära på ett sargadt, betungadt samvete och känna behof af barmhärtighet, det är en syn, som ej blott erbjöd sig under hans köttis dagar utan alltjämt förnyar sig. Han är de eländas hjälpare, och de arbetande och betungade drager han magnetiskt till sig. Det är hans ära, att han antager sig och frälsar sådana, hvilkas sjalaskada synes mest förtviflad. Fruka icke att nalkas honom, du, som är såsom ett redlost flarn på syndeländets stormande haf! Kom äfven du att höra honom, att akta på hans ord, ställa ditt hjärta under ordets hälsosamma tukt och lefvandegörande tröst; öppna din själ för dess ljus och lif, och du skall erfara sanningen däraf, att Jesus undfår syndare och äter med dem! — De egenrättfärdige knota öfver Herrens inlåtande med syndare. De skulle ha rätt, om Herren så handlade för att i något afseende bekräfta dessa fallnas syndalif. Men då han ingår till dem, såsom läkaren ingår till de pestsmittade, för att hjälpa dem utur deras uselhet, så förtjänar han tillbedjan, tack och lof i st. f. tadel. — Följ honom häri, du, som af honom helbrägdagjord vet, hvad han förmår göra af en syndens träl, och går du ästad i hans sinne och kraft, så är ingen lastens håla för dig farlig. Men fly de ondas sällskap, för så vidt det skulle kunna innebära ett deltagande i deras synd, eller det kunde medföra en fara för din själ! Herren, den helige, kunde gå obesmittad igenom de fruktansvärdaste andliga pesthärdar; du, som är syndare, är i fara, hvarje gång du utsätter dig för orenhetens inflytelser. Vandra därför i fruktan; träd icke in på syndarnes väg, och sitt ej, där de bespottare sitta!

Vv. 3, 4. Ett från sin herde och den öfriga hjorden i öknen bortlupet får är en träffande bild af en på syndens vägar från Gud bortkommen människa. Värnlös emot de andliga fienderna, oförmögen att själf hitta vägen tillbaka till Gud, insnärjd i frestelsernas nät, bärande på en tung skuldbörda, gripen af dödens snaror, är hon ohjälpligt förlorad, om ej Herren uppsöker och antager sig henne. Men detta gör han. Han öfvergaf sin härlighet hos Fadern och kom till denna syndens boning för att uppsöka och frälsa vårt släkte, som i dess helhet kan betraktas som ett förloradt får. Han söker den enskilde med sin förekommande nåd och genom lifvets skickelser, och han slutar ej därmed, förr än han antingen funnit honom, eller han så förhärdat sig mot hans kärlek, att han ej mer *kan* frälsas. (— Genom den *kallande* nåden bringas människan att stanna och lyssna till den gode herdens röst; genom den *uppväckande* nåden föres hon till känsla af sin synd och till botfärdig frälsningsangelägenhet; genom den pånyttfödande nåden föres hon till tro och förenig med sin frälsare. Då är hon återfunnen.)

Vv. 5, 6. Den återfunne bäres af Herren och besparas därmed all möda. Han slipper svåra frestelser, han erfar Herrens närvaro och kraft så, att allt kännes för honom lätt. Hans inre lif blomstrar i den första kärlekens värme och glädje. Han går icke, han känner sig likasom buren. Först sedan kommer det tunga, profven, det luttrande lidandet, den aldrig hvilande kampen. Men äfven då bäres han, om ock icke kännbart. Herrens kraft fullkomnas i den troendes svaghet, och hans osynliga nådeshand håller honom upprätt, ehuru han tycker, att han kan falla när som helst. — Med *glädje* bär Herren den återfunne, och det är i själfva verket *hans* glädje, som återspeglar sig i det benådade hjärtats glädje öfver den vunna förlossningen.

V. 7. Glädjen i himmelen öfver hvarje syndare, som gör bättring, har sitt eko i glädjen däröfver bland Herrens trogna på jorden. Samma kärlek, som bor i Kristi hjärta, bor ock, åtminstone i nagon mån, i hans sanna riksmedlemmar; samma Guds rike omsluter de saliga i himmelen och Guds folk på jorden, och därför genomströmmar Herrens glädje öfver hvarje vunnen själ himmel och jord. Men det, att sålunda en enda själ kan på visst sätt sätta himmel och jord i rörelse, huru visar detta ej själens omätliga värde för Gud, ja, för hela tillvarelsen! Och vi skulle akta oss så obetydliga, att vi skulle kunna hängifva oss åt fåfängligheten och förnedra oss till syndens och satans trälar! — Dock, ett

slags människor finns, som icke deltagar i glädjen öfver förtappade syndares räddning, näml. de lagstolta, de egenrättfärdiga. I sitt själfviska, uppblåsta sinne, vid all regelrätthet i det yttre blottade på allt, hvad verklig kärlek heter, betrakta de med bitterhet och hån dessa fallna men återfunna, nästan som om det vore en förolämpning mot dem, att en lastbar människa genom omvändelse vågar likasom intränga sig i deras krets och hoppas blifva räknad som rättfärdig, ett privilegium, hvartill fariseen anser sig ensam ha rätt. O, denna kalla, hjärtlösa gudaktighet, huru långt är den icke från Gud! Icke underligt, att den gudomliga kärleken mera glädjes öfver en lastbar människas bättring än öfver detta slags rättfärdighet. — Dock, tro icke, att lastbarhet och grof syndalefnad i och för sig gör en människa till ett synnerligt föremål för den gode herdens ömhet, och att det skulle vara ett slags nödvändighet att ha groft syndat för att kunna fattas af Kristus och mottaga hans kärlek. Människor finnas så förvända i sitt sinne, att de icke blott fränkänna den naturliga sedligheten och rättskaffenheten allt värde utan äfven skrika, som om det vore farligt att ta det ytterst noga med Guds bud, och att ett allvarligt farande efter helgelse skulle vara betänkligt för det enfaldiga hvilandet vid nåden allena. Den enda synd, dessa människor synas känna till, är egenrättfärdigheten, och för att undvika den synas de anse, att man ej behöfver vara så samvetsgrann i affärer, m. m. De äro skamfläckar för det kristna namnet och göra Kristus till en syndatjänare. Nej, *ut* och från *allt*, hvad synd och orätt heter, bär Herren sitt återfunna får, och beviset därpå är, att den återfunne på allvar sagt synden i alla dess former farväl.

Vv. 8—10. Du är ett mynt af ädel metall med den himmelske konungens prägel på; det utgör ditt värde. Lär då, att din själs adel är känd af den tydlighet och klarhet, hvarmed hans bild synes hos dig! Allt annat, som du kan sätta din heder i och räkna dig till ära, jordisk höghet, rikedom och makt, snillegåfvor, lärdom och mänsklig vishet m. m., upphöjer dig icke i sanning, förlänar icke din person dess värde. Endast rättfärdigheten upphöjer, är sann ära, adel och härlighet. — Den i synden lefvande människan är ett silfver- eller guldmynt nedtrampadt i smutsen. Man ser icke metallen, hvaraf myntet är prägladt, man skädar ej något af Kristi bild, man ser icke något af den sanna mänskliga värdigheten. Och snart utplånas konungens bild, alla tecken till gudsbelätet utrotas, icke en dragning till något högre förspörjes, allt är

smuts och fördärf. Såsom dock silfver och guld förbli silfver och guld, äfven om de aldrig så länge få ligga i orenligheten, så blifva ock människoväsendet och bestämnelsen för Gud alltid desamma. Men det blir just människans fördömmelse, att hon, skapad för Gud och aldrig ägande någon möjlighet att blifva lycklig utan Gud, dock till slut hvarken kan eller vill till Gud återkomma. Det är den hemska motsägelsen mot hvad hon icke *är* och dock borde vara, som hon i evighet får *känna*, och det blir i henne en mask, som aldrig dör, och en eld, som aldrig släckes. — Herren ser allt detta, och hans hjärta glöder af förbarmande med dem, som äro på väg till denna förtappelse, och så gör han som den fattiga kvinnan, som icke anser sig ha råd att förlora en enda af sina tio penningar. Han upptänder ljus, lagens och evangelii ljus, i syndarens hjärta, upptäcker därigenom både dess rätta, olycksaliga tillstånd och låter ljuset af Kristi klarhet uppgå i själen till tro och lif i Gud. Under det nådesarbete i hjärtat, som därunder försiggår, uppröres syndafördärfvet, såsom vid sopningen i ett ostädadt rum dammet uppröres, på det att synden skall blifva öfvermåttan syndig (Rom. 7: 13), och människan bringas att söka den rening i Kristi blod, som stäftar fördärfvet och viger hjärtat till en Guds boning. — På ett ännu mera träffande sätt kan bilden af kvinnans sökande tillämpas på förhållandena inom det kyrkliga området. Då i kyrkan, detta Guds hus, syndasäkerhet och andlig försoffning fått utbreda sig, och Herren omsider kommer med nya, kraftiga väckelser för att uppsöka sina förlorade barn, synes tillståndet att börja med blifva rätt bedröfligt. Det tjocka kyrkodammet af andelösa stadgar, fördomar och missbruk uppröres och allt synes råka i förvirring. Köttslighet och allehanda andliga skador, som väl funnos men icke framträdde i sin styggelse, så länge den kyrkliga slentrianen fick gå sin jämna gång, bryta upp och förete en bild af motbjudande elände, de uppväckta människornas oförstånd, ovisliga ifver och andliga grälsjuka gör ock sitt till, och sålunda kommer den kyrkliga ställningen att förete en sorglig bild af oreda och förvirring, ej olik den, som vid en grundlig rengöring uppstår i ett hus, i hvilket smuts under en lång tid fått hopa sig. Och allt blir värre och värre, till dess kyrkan såsom ett helt och de enskilda hvar för sig låta sig finnas af Frälsaren, så att verklig förödmjukelse under hans tuktan och ett botfärdigt mottagande af nåden inträda. Då stillas allt så småningom. Herren har funnit sin penning. Kyrkan framstår förnyad och lifskraftig, och de enskilda

komma mer och mer från sitt egenhetsväsen, vinna frid och börja en vandel med Kristus i ödmjuk tro, verksam men anspråkslös kärlek och ett lefvande hopp. Då inträder ock glädjefesten i himmelen öfver Herrens triumf öfver satan, hvarigenom han vunnit tillbaka sin från honom afvikna församling och med henne de själar, som för honom hafva högre värde än silfver och guld för den girige. Och i allt detta visar det sig, att »såsom Jesu kärlek var, aldrig någons varit har».

Predikoutkast.

1.

Inl. Luk. 19: 10.

Ämne. Herren Jesus Kristus och de förtappade.

I. De förtappade.

II. Jesu nåd mot dem.

I.

1. *Förtappad är i allmänhet hvarje naturlig människa.*

a) Den blott naturliga = köttsliga och köttsligt sinnade människan är förtappad, ty hon lefver utan Gud i världen. (1) Förtappad = från Gud så bortkommen, att man af eget förnuft eller kraft icke kan till honom återvända. (2) Hvarje naturlig människa är så till vida förtappad, som hon är köttslig, såld under synden och sålunda skild från Gud. (3) Den naturliga människan lefver utan Gud, ehuru hon icke alltid lefver utan gudstjänst och utvärtes fromhet, såsom hon ock, i likhet med fariseerna på deras tid, kan både i egna och andras ögon gälla för rättfärdig, ja, understundom för ett mönster i rättfärdighet.

b) Såsom förtappad är människan utan sannskyldigt hopp; det, som hon kallar sin tro och sitt hopp, är den själftagna meningen om ett nådastånd, som hon aldrig sökt, och den fåfänga drömmen om en henne väntande evig salighet på grund af egna gärningar.

2. *Förtappade på ett i ögonen fallande sätt äro de i grofva synder och på svåra villovägar löpande människorna (= publikaner och syndare).*

a) De på svåra villovägar bortlupna ha vanligen hvar för sig valt sin särskilda villoväg, den näml., som mest behagar hvars

och ens särskilda köttsliga tycke. (1) Girighetens villoväg, på hvilken uppehålla sig snålhetens, egennyttans, obarmhärthetens, hårdhetens, oredlighetens, tjufnadens m. m. trälar och utöfvare. (2) Vällustens villoväg, där man finner dem, som ha sin lust i otukt, dryckenskap, fråsseri, maklighet och vällefnad. (3) Högmödet och det fåfängliga prålets villoväg, på hvilken man finner de stolta, äregiriga, fåfänga, flärdfulla, partisinnade, hatfulla, grälsjuka människorna.

b) På dessa grofva villovägar inkommer man, då man i stället för att akta på och lyda den gode herdens röst följer köttets lustar. Såsom i smutsen nedtrampade penningar ligga de arma själarna i sitt skamliga syndaväsen.

II.

1. *Syndare, äfven de mest förtappade, hafva ett stort värde i Herrens ögon.*

a) Penningen, äfven då den ligger i smutsen, är dock ädel metall, och fåret, äfven då det lupit bort, är kärt för sin herde. Så ock syndaren, denna ursprungligen genom Guds beläte så ädla varelse.

b) Därföre har syndaren i Guds ögon ett stort värde, och hans kärlek tillåter icke, att han utan vidare får gå fullkomligt förlorad.

2. *Därföre har Guds son öfvergifvit sin härlighet hos Fadern och blifvit människa för att uppsöka och frälsa det förtappade.*

a) Jesus kom att uppsöka och frälsa det förtappade. (1) Uppsöka det, där det befann sig, på jorden, denna i följd af synden andliga öken; människoblifvandet. (2) Att frälsa och återföra det till Gud genom tron på sig, Jesus själf, sedan han genom sin försoning blifvit en ny och lefvande väg till Fadern.

b) Jesus uppsöker fortfarande det förtappade, i det han genom sin förekommande nåd går efter syndaren på hans villovägar.

3. *Herren gläder sig öfver hvarje återfunnen syndare och med honom alla Guds änglar i himmelen och alla Guds barn på jorden.*

a) Herren har funnit syndaren, när denne lyssnar till hans honom återkallande röst, gifver rum för hans nåd och låter föra sig till en sann omvändelse.

b) Jesus lägger den återfunne på sina axlar med glädje och bär honom hem, d. ä. verkar så kraftigt i honom med sin nåd, att syndaren, som i sig själf är vanmäktig, känner sig af nåden likasom så buren, att han utan häftigare kamp tränger igenom hindren för omvändelsen och kommer till tro och frid.

c) Jesu glädje öfver, att han återfunnit en syndare, visar storheten och innerligheten af hans kärlek.

2.

Ämne. Trenne stadier på en bärgad syndares väg.

- I. Förtappad.
- II. Uppsökt.
- III. Återfunnen.

I.

1. *Bortlupen från Gud i efterföljande af köttets lustar och begärelser.*
2. *I fara att blifva ett rof för satan. Fåret i öknen.*
3. *Stadd i andligt elände; fridlös.*
4. *Förnedrad i syndens skam. Penningen i smutsen.*
5. *Ett föremål för Herrens medlidande. Herden.*

II.

1. *Af Herren, som går efter syndaren på hans villorvägar.*
2. *Stannandet inför Herrens till bättring kallande röst.*
3. *Väckt till insikt om sitt elände och sin själfara.*

III.

1. *Upptagen i sin frälsares nådesfamn; tröstad; helad; renad; penningens prägel återställd.*
2. *Buren af Herren; kännbar nåd; frid, fröjd; allt så lätt.*
3. *Förd hem; gemenskap med Gud och hans trogna.*

3.

Ämne. Själens värde för Gud.

Uppenbaradt däri,

1. att Herren söker det borttappade, tills han finner det;
(jfr föreg. utkast)
2. att det varder glädje i himmelen öfver hvarje syndare, som bättrar sig.

4.

Ämne. Jesus antager sig syndare.

1. Jesus har en gång för alla så antagit sig syndarne och deras sak, att han fullkomnat allt, som behöfdes till deras frälsning.
2. Han antager sig hvarje enskild syndare för att återföra honom till gemenskap med Gud (vv. 4—7).
3. Han antager sig syndare för det stora värdes skull, de äfven i sitt förtappade tillstånd äga inför Gud (vv. 8—10).

5.

Ämne. Den saliga erfarenheten i de andliga tingen.

1. Den första erfarenheten: jag är förlorad.
2. Den andra: Herren söker mig.
3. Den tredje: Herren har återfunnit mig.

(Burk).

Fjärde söndagen efter trefaldighet.

Om i den föregående söndagens evangelium målas oss för ögonen Herrens barmhärtighet mot de i grof synd och orättfärdighet sjunkna människor, som öppna sina hjärtan för hans nåd, så manas de af honom återfunna syndarne i denna söndags perikop att härvidlag likna Herren. Hafva de fatt barmhärtighet, så böra de ock visa barmhärtighet.

Parallelstället till vår text är Matt. 7: 1 ff. Den afdelning hos Lukas, ur hvilken den är tagen, motsvarar bergspredikan hos Matteus och utgör en förkortning af densamma med partiell olikhet.

Text: Ev. Luk. 6: 36—42.

Exegetiska anmärkningar. Perikopens bägge hufvudleder, den första vv. 36—38, den andra vv. 39—42, synas vid första påseendet icke stå i något egentligt sammanhang med hvarandra. Dock är tankeförbindelsen dem emellan i själfva verket innerlig. De yttringar af den barmhärtiga kärleken, som i den första delen omtalas, näml. afhållandet från högmodigt dömande och i motsats därtill benägenheten att förlåta och meddela, äro icke att finna hos dem, hvilka, enligt den andra afdelningen, själfva blinda, upphäfva sig till ledare för andra och i högmodig beställsamhet erbjuda sig att rätta andras mindre betänkliga fel och brister, under det att de själfva lida af svåra synder och sedliga grundskador.

V. 36. *γίνεσθε οἰκτιρμοὺς καὶ λ.* Barmhärtigheten är ett verksamt medlidande med i andligt eller lekamligt afseende usla och eländiga. Den hänför sig då ock till fallna, sjunkna människor, som i sitt syndaelände äro föremål för de egen-

rättfärdigas förakt. Dess yttringar påpekas i v. 37. Då den åter har till föremål de i lekamlig nöd och brist stadda, framträder den hufvudsakligen i det kärleksfulla gifvande och meddelande, hvartill förmanas i v. 38. — Motivet för bevisande af barmhärtighet är vår himmelske Faders barmhärtighet mot oss. Inför honom äro vi alla nödställda, eländiga och brottsliga, och vår enda tillflykt är hans barmhärtighet. Den, som känner sig behöfva den, och ännu mer den, som vet sig hafva undfått och fortfarande lefver på och i denna Guds barmhärtighet, han bör ock visa barmhärtighet, ja, han måste såsom af en inre nödvändighet göra detta, ty Guds barmhärtighet är ju ingenting, som likasom hänges utanpå människan, utan upptages i hjärtat och blir där en lefvande kraft, som ej blott tröstar och hugsvalar utan ock genomtränger själen och bestämmer viljan. Denna barmhärtighet uppenbarar sig i vårt förhållande till vår nästa, som icke saknar fel och brister, på ett dels negativt, dels positivt sätt, bägge angifna i

V. 37. Ordet »döma» är här taget i dålig bemärkelse = att sätta sig till doms öfver någon, således att på ett själföfverhöfande sätt utöfva kritik öfver en annans person och handlingssätt. Detta dömande är ett uttryck af den benägenhet att syssla med nästans karaktär och uppförande, som har sin källa i egenkärleken, och afser att genom nedsättande af andra upphöja sig själf. Därföre får ock detta dömande mer eller mindre karaktären af ondskefullt förtal (Jak. 4: 11). Härmed får icke förblandas den på gudsfruktan grundade, af en kristlig varsamhet och manhet om sanningen härflytande pröfning både af personer och läror, utan hvilken man lätt faller offer för bedrägeriet. Till en sådan pröfning har Herren själf uppmanat i Matt. 7: 15—21 (jfr 1 Tess. 5: 21). — — *μη καταδικάζετε*; fördömen icke, uttalen icke förkastelsesdomar! Därtill föres man genom klandersjukan och det otillbörliga dömandet. — »Så varden I icke dömda — icke fördömda», näml. i Guds dom. Dom utan barmhärtighet skall öfvergå den, som icke har gjort barmhärtighet (Jak. 2: 13); detta är den gudomliga vedergällningsrättens

lag. Men äfven bland människor plägar det så vara, att hårdt dömande personer blifva föremål för skarpt klander och nedsättande beskyllningar. De varda i det allmänna omdömet i följd af ett slags sedlig takt hårdare behandlade än andra; de mätas med samma mått, hvarmed de mått andra.

Om heligt undvikande af dömandet och fördömandet är en negativ yttring af barmhärtigheten, så är däremot dess positiva sida angifven i orden *ἀπολύετε καὶ ἀπολυθήσεσθε*, vanligen öfversatta: »förlåten, så skall eder varda förlåtet»; så äfven i vår nya bibelöfversättning. Dock betyder ordet egentligen *frikänna*, frisäga, således just motsatsen till dömandet och fördömandet. Här är alltså icke fråga om förlåtandet af en personlig oförrätt utan om det kärlekens sinnelag, som hellre vill finna nästan oskyldig och god än straffbar och ond, eller hvad Luther i förklaringen af åttonde budet kallar för »att urskulda nästan, tänka och tala väl om honom och tyda allt till det bästa». Den, som på detta sätt bevisar mildhet och skonsamhet, han skall själf erfara mildhet och barmhärtighet hos Gud (jfr Matt. 5: 7). Icke så, som skulle vårt barmhärtiga sinnelag och handlingssätt utgöra en *grund* för undfåendet af Guds barmhärtighet, utan så, att såsom ett obarmhärtigt sinnelag, med dess obrutna själfviskhet, hindrar Guds barmhärtighet att vinna rum hos människan, så vinner Guds barmhärtighet utrymme hos oss, i samma mån vi låta oss beveka att blifva barmhärtiga. Där äger ett växelförhållande rum, hvarvid initiativet alltid ligger på Guds sida.

V. 38. Gentemot nästan i hans lekamliga nöd framträder barmhärtigheten såsom ett hjälprikt gifvande och meddelande. — »Ett godt mått, packadt, skakadt och öfverflödande»; således en riklig, öfverströmmande vedergällning. Bilden är hämtad från förhållandet i Österlandet, där man i den uppvikna manteln, såsom i ett förkläde, brukar bära allehanda saker af mindre tyngd och omfång. — »Med samma mått som» o. s. v.; såväl här som i det föregående har Herren icke velat säga, att vedergällningen skall meddelas i

samma mått eller till alldeles samma storlek som gifvandet, ty Herren lönar öfversvinneligt; redan en bågare vatten, gifven i hans namn, skall icke blifva obelönad. Meningen är, att lönen dels skall blifva af samma *art*, som det goda, man gjort, dels i allmänhet, att den, som rikligt sår, han skall också rikligt skörda och motsatsen (Gal. 6: 7—10; 2 Kor. 9: 6). — I de följande vv. öfvergår Herren till framställningen af barmhärtigheten från en annan sida. Han säger:

Vv. 39, 40. »Icke kan väl en blind» o. s. v. Herren tänker helt visst här i första hand på fariseerna, dessa folkets ledare, hvilka, i det de så gärna satte sig på domstolen och egenrättfärdigt dömde och fördömde, menande sig därmed ådagalägga ett stort rättfärdighetsnit, visade sig icke ha någon aning om barmhärtighetens kraf och just därföroro blinda, något som nödvändigt måste lända dem till fördärf, som anförtrodde sig åt deras ledning. Men just denna blindhet, som hindrade dem från att känna sig själfva och den sanna rättfärdigheten, framträdde i förhållande till nästan såsom en synnerligt stor skarpsynthet: icke blifvande varse bjälken i sina egna ögon, upptäckte de lätt grandet i brodrens öga. — Sammanhanget blir således: den, som utan att äga den kärlek, som i det föregaende tecknats, i likhet med fariseerna upphäfver sig till ledare för andra, han kan, blind som han är, icke annat än leda andra till fördärf, och den, som anförtrot sig åt en sådan ledning, kan han så mycket mindre undgå att taga skada, som lärjungen, så länge han är lärjunge, aldrig hinner utöfver sin mästares ståndpunkt. — *κατηρτισμένος*, fullbordad, fulländad, fullärd. Satsen angifver, såsom antydt, grunden, hvarför den, som låter sig leda af en blind, måste falla i gropen. — Naturligtvis kan en lärjunge i längden öfverträffa sin lärare, men i sådant fall står han icke längre i förhållande af lärjunge till honom.

V. 41. »Men *hvarföre* ser du» o. s. v. — Det starkt betonade frågordet antyder, huru orimligt och förvändt det handlingssätt är, som här är i fråga. — *μάργος*, grand, ett litet sandkorn, som den, hvilken fått det i ögat, själf icke upptäcker, men som upptäckes af den skarpsynte bespejaren af

andra. Grandet i ögat kan vara skadligt nog, men det förstör icke nödvändigt synförmågan; en bild af sådana lyten, hvilka kunna vara förenade med ett i det väsentliga sundt andligt tillstånd, fel och brister, hvilka ej ha sin rot i en ond, förvänd vilja utan bero på ovetenhet, öfverilning och svaghet. — *δοξός*, bjälke. Bilden af en bjälke i ögat innefattar något i sig öfverdrifvet och absurdt. Antagligen brukar Herren här ett gängse ordspråk. Bjälken är emellertid bilden af synder och fel, hvilkas svårhet och fördärflighet är uppenbar för hvar och en utom för den, som med dem är behäftad. Framför allt ha vi att tänka på det högmod och den själfbehagsamhet, som, så länge de behärska en människa, är ett grundfördärf i hennes själ och bland annat yttrar sig i ifvern att i tid och otid rätta och plåstra med andras fel. Här råder en förvändhet i viljan, som gör själen blind, hindrar henne från att känna sanningen och gör människan, under allt sken af rättfärdighet, till en onskans träl.

V. 42. — »och *huru* kan du» — hur är det möjligt, att din själfförblindelse kan vara så stor, att du kan säga o. s. v. — *ἐποκρίτά*, skrymtare; en sträng dom. Genom att stämpla det i fråga varande förhållandet såsom skrymteri har Herren antydtt, att det har sin grund i en djup inre falskhet och lögnaktighet. — »Tag först ut bjälken ur ditt öga» genom att gifva sanningen rätt i redlig förödmjukelse under dess dom och genom att tillägna dig det barmhärtiga sinnelag, utan hvilket man icke duger till själaläkare. — *καὶ τότε διαβλέψεις*; enligt några (Godet o. a.), också vår nya öfversättning: »då skall du se klart nog för att» o. s. v.; andra (Meyer m. fl.): »sedan *må du se till*, att du må uttaga grandet ur din broders öga.» Bägge öfversättningarna låta sig språkligt försvaras. Hvad det sakliga angår, utesluter den ena icke den andra. Endast den, som blifvit befriad från bjälken i ögat, kan se klart nog för att hjälpa andra till rätta, men har han verkligen blifvit befriad från denna bjälke, d. ä. blifvit till sitt inre renad och undfått ett barmhärtigt sinnelag, då kan han ej annat än antaga sig den felande nästan och söka vara honom till hjälp: »den omvända och

pånyttfödda människan verkar reformatoriskt på sin omgivning» (jfr Jak. 5: 19, 20).

Sammanfatta vi innehållet af vår text, så gifver den oss följande *hufvudtema*: *Den barmhärtighet, hvarigenom en människa visar sig vara ett barn af barmhärtighetens Fader, bör bestämma Jesu lärjungars förhållande till nästan, vare sig det är fråga om hans andliga eller lekamliga brister, ty utan denna barmhärtighet blir deras nit därvidlag till skada, och själfva falla de under skrymteriets dom.*

Homiletiska vinkar. V. 36. Gud är barmhärtighetens Fader: den, som är född af honom, har med delaktigheten af hans lif undfått hans sinne. De troende äro barmhärtighetens kar i dubbel mening: Guds barmhärtighet är dem meddelad och i deras hjärtan utgjuten, det är det första. Det andra är, att den barmhärtighet, de mottagit, är inom dem en lefvande källa, från hvilken barmhärtighet utflyter till andra människors hjälp och välsignelse. Men da detta icke sker så alldeles omedelbart, som i en ren naturprocess, utan den mänskliga viljan oupphörligt behöfver sättas i rörelse, så behöfva de troende också förmanas till barmhärtighet, med motivet hämtadt från Guds barmhärtighet. Och hvilket starkare motiv än detta skulle kunna tänkas för den, som verkligen är barn hos Gud? Är Gud i Kristus Jesus din himmelske Fader och det högsta föremålet för din tillbedjande kärlek, sa är uppgiften att likna honom ett innerligt behof hos dig, och du behöfver ingen annan sporre till vandrigen efter honom än det levande medvetandet om ditt barnskap hos honom, eller rättare, än den utsägliga barmhärtighet, han bevisat och dagligen bevisar dig. Och i samma mån du känner dig behöfva denna barmhärtighet, skall du ock känna behof att visa barmhärtighet. — Men äfven af människor behöfva vi barmhärtighet, ty huru ofta fela vi ej emot dem, och möttes vi från deras sida af idel sträng rättvisa, så stode vi oss icke väl. Skulle vi då icke vid tanken härpå manas att bevisa barmhärtighet?

V. 37. »Dömen icke» — det är det ena — »dömen icke efter utseendet, utan dömen den rättvisa domen» (Joh. 7: 24) — detta är det andra ordet af Herren, som vi böra tillvarataga. Bägge reglerna ha vi att följa. Ödmjukheten, grundad i en djup själfkänedom och växande fram ur en sann Herrens fruktan, hindrar en kristen att förhäfva sig öfver sin

nästa. Den allvarliga dom, han faller öfver sig själf, sina synder och fel, gör kärlekslösa domar öfver nästan omöjliga. Där högmodet och misstänksamheten däremot råda, där härskar klandersjukan med sitt begär att upptäcka och med skadeglädje framdraga skröpligheterna och felen hos andra. Att sålunda ha sin lust i att uppsöka allt dåligt eller t. o. m. vilja se någonting dåligt i andras äfven tadelfria väsen och förhållande, det är en usel väg till rykte om sträng rättfärdighet. — Däremot att döma en rättvis dom, det är en plikt och nödvändighet för den, som icke skall till egen och andras skada blifva bedragen af det myckna dåliga, som söker skaffa sig utrymme under ett godt sken. Men det är ock nödigt, om man ej skall råka i fara att förkasta det verkligt goda, som inför fördomsfullheten tar sig ut såsom orätt. Judarne dömde Herren såsom lagbrytare och missgärningsman just för sådana gärningar, hvilka uppenbarade den högsta sanning, rättfärdighet och kärlek. Då du dömer så, att du i allt ställer dig själf under Guds dom, och, under det du pröfvar allt, icke förhäfver dig öfver någon människa, då kommer du att döma enligt sanningen och kärleken och blir bevarad att själf råka i domen. — Fördöm icke! Hvem är du, som vågar uttala förkastelsens dom öfver en medsyndare? Icke en gång öfver djäfvulen vågade Mikaël uttala en sådan dom (Jud. v. 9), och du, som själf genom synden är under Guds vrede, du vågar sätta dig på Guds domaresäte och afkunna fördömelse öfver den, som kanske är mycket bättre än du. Du försyndar dig därmed icke blott mot kärleken, utan du förgriper dig äfven på den högste domarens majestät, hans, som ensam har rätt att döma och fördöma. — Om det tillhör en jordisk domare, som dock handlar såsom handhafvare af en okränkbar rättsordning, att hellre fria än fälla, huru mycket mer bör ej denna regel gälla för dem, som själfva lefva på barmhärtighet! Huru gläder sig icke den, som har den sanna kärlekens ande, när han utan sanningens förkränkande kan fria, kan urskulda och i ett gynnsamt ljus framställa nästan och hans handlingsätt, framför allt, då många tungor äro i rörelse att smäda och svärta! — Genom sitt sätt att döma öfver andra uttalar man domen öfver sig själf. Genom att fördöma drager man öfver sig fördömelse. Ty hjärtats art uppenbarar sig i bade det ena och det andra fallet, och därmed blir det ock tydligt, huru man står till boks inför Gud. — Huru fruktansvärdt allmänt är icke dömandet och fördömandet inom många af de kretsar, där man berömmar sig af att taga kristendomen på allvar! Man visar en lust att syssla med andras

själstillstånd, man dömer däröfver med en tvärsäkerhet, som allt för klart antyder tillvaron af en fariseisk själfgodhet och själfupphöjelse. Och icke köttets gärningar eller Andens frukter läggas därvid till grund för omdömena utan åsikter, partiintressen och yttre ting. Och med allt detta menar man sig såsom de gamle fariseerna nitälska för Gud. — Huru annorlunda vill ej Herren ha det! Frisägen hellre, än I fällen! Det är hans fordran. Och bor sann kärlek i vårt hjärta, så bör det ock vara vår glädje att få tänka och tala väl om vår nästa, likasom vi ock äro angelägna att i allt och hos alla eftersöka och framleta det goda.

V. 38. Saligare är att gifva än att taga äfven därför, att ju mer kärleken gifver, desto rikare blir han. Det kan sättas i fråga, om ej välsignelsen är större öfver gifvaren än öfver den, som mottager gåfvan, äfven om denna medför åt honom hjälp och räddning ur högsta nöd. Och på den dagen skall lön i öfverflödande mått tilldelas den barmhärtige. — Huru noggrant likasom smyger sig icke vedergällningen till och motsvarar gärningen, men å andra sidan huru afkasta icke våra verk såsom ett utsäde antingen i köttet eller i anden en skörd, som är rikligare än någon förmodar! Framför allt skall det bli uppenbart, huru oändligt rik den afkastning är, som utsädet i anden, kärlekens sannskyldiga gärningar, medför:

Vv. 39, 40. Den andligen blinde kan ej känna och uppfatta de andliga tingen och Herrens rätta väg. Det fåfångliga sinnet och högmodet bildar ett täckelse öfver hans hjärta, så att Guds sannings ljus icke kan lysa därin. Men ju större hans själförtroende är, desto mer inbillar han sig, att han ser, och tilltror sig vara en ledare för andra. Olycklig den, som anförtror sig åt hans ledning. Huru skulle han kunna undfly fördärfvet, då han, så länge han står i lärjungaförhållande till en blind, aldrig hinner längre än sin mästare och således delar hans blindhet med alla dess faror? Var därför rädd för att vara i villfarelse, framför allt med afseende på dig själf! Själfbedrägeriet är det farligaste af alla bedrägerier. Vill du undfly det, så far efter ödmjukheten med dess heliga enfald, dess kärlek till sanningen och dess lydaktighet under Gud! Allt skenfagert prål skyr hon, gärna vill hon vara i det fördolda, och, rädd för människors tomma pris, söker hon endast Guds ära. Därför undfår hon ljus af Gud och inblick i hans hemligheter. Gud visar henne sina himmelska skatter, och i sin fattigdom är hon rikare än alla jordens konungar.

Vv. 41, 42. Huru skarpsynt gör icke egenkärleken en människa i afseende på nästans fel, och huru blind gör den icke för egna synder! Det gifves knappast något kraftigare bevis på vår naturs fördärf än det, att vi känna en med själfbelåtenhet blandad skadeglädje, då vi upptäcka vanarter och brister hos vår nästa. Och denna beställsamhet att rätta och förbättra andra, är den icke ofta endast en form af vår belåtenhet med oss själfva, ja, en form af den elakhet, genom hvilken vi förnimma ett orent nöje i att med beskyddarennin påminna andra om deras brister, och det ofta just för att låta dem rätt skarpt känna vår öfverlägsenhet? Att ha detta sinne och att handla i enlighet därmed, det är förvisso den största af de bjälkar, vi kunna ha i vårt öga, och det låter oss framstå såsom fördärfvade varelser, isynnerhet då vi gifva oss min af sedeförbättrare. Bort då med denna farliga bjälke! Döm dig själf! Här har du tillfälle att utan synnerlig fara för öfverdrift vara sträng. Här har du utrymme för ditt glödande nit mot det onda. Var viss på, att griper du dig an med arbete i denna riktning, så skall du få nog att göra, så länge du lefver, och de erfarenheter, du därvid skall förvärfva dig, skall tysta klandret i din mun men i stället öppna dina läppar till bönen: »Gud miskunda dig öfver mig, syndare!» Och när du så får erfara Guds öfverflödande barmhärtighet och dagligen i hans skola allt grundligare får lära känna dig själf, på samma gång du får allt bättre förnimma, huru han förstår att feja och rensa, tukta och helga i kärlek och sanning, då skall du blifva allt skickligare att rätt umgås med dina felande bröder, att med rätt varsam hand borttaga grandet, som är i din broders öga. Och att göra detta må du icke undandraga dig. Du är kallad att vara ett salt och ljus i denna värld, och denna kallelse kan du ej fylla, med mindre du också med undervisning och förmaning, bekännelse och vittnesbörd angriper det onda och så söker vara din nästa till godo och till förbättring. Men visst är, att i samma mån du heligt dömer dig själf, skall du med varsamhet, ja, med bäfvan gå till det svåra värfvet att varna och förmana. Ja, måhända skall du i en räddhåga, som hindrar kärleken, vilja undandraga din broder förmaningens och varningens tjänst. Se till, att du ej gifver din maktighet och andliga feghet namnet kärlek, ty därmed har ditt förhållande härvidlag ingenting gemensamt. Låt fastmer Kristi kärlek fatta dig och lära dig trohet i kärlekens verk, hvartill ju ock hör att i mån af krafter och tillfällen under ödmjuk själföfsakelse arbeta på att rädda

dina bröder från det, som kan föra dem i döden. Handlar du i Kristi anda, så kan du nog få *någon* med dig på vägen till honom, som skaffar hjälp både mot bjälken och grandet i våra andliga ögon.

Predikoutkast.

1.

Inl. Ps. 103: 8—10 (jfr 2 Kor. 3: 18).

Ämne. Guds barmhärthighets återsken hos Guds barn.

I. Den barmhärthighet, som finns hos Guds barn.

II. Att denna barmhärthighet är ett återsken af Guds barmhärthighet.

I.

1. *Guds barns barmhärthighet mot den felande nästan*

a) afhåller dem från att i själfförhåfvelse sätta sig till doms öfver nästan;

b) — från allt fördömande, hvarigenom man upphäfver sig själf till handhafvare af Guds höga doms- och straffrätt;

c) — från ett sådant sysslande med och beställsamt bemödande att förbättra nästens fel, som kommer af blindhet för egen syndfullhet och af inbillningen om en rättfärdighet, som man menar sig ådagalägga just genom att uppträda såsom förbättrare af andra;

d) drifver dem att hellre fria än fälla vid bedömande af andras skröpligheter och att hålla sig fria från all hämndlystnad, villiga, som de äro, att förlåta och att söka också förolämparens sanna bästa.

e) Denna barmhärthighet finns hos Guds barn, ty (1) de veta, att de stå under Gud, och vandra i hans fruktan (1 M.B. 50: 19) samt döma sig själfva enligt sanningen (1 Kor. 11: 31); (2) de minnas väl bjälken i det egna ögat, och därför äro de rädda för allt uppblåst mästrande, något som dock icke förhindrar eller bör förhindra dem att i helig kärlek vara nästan till hjälp mot hans synd; (3) de lefva själfva oupphörligen på Guds barmhärthighet.

2. *Guds barns barmhärthighet mot den nödlidande nästan,*

a) gifvande och meddelande ej blott af det öfverflöd, de kunna ha, utan så, att de därvid kunna taga sig själfva nära;

b) ej blott gåfvor utan äfven personligt verksamt deltagande, personligt arbete och möda för att bispringa de behöfvande.

c) Där ingen möjlighet finns att gifva något, så gifva de åtminstone en hjärtlig, tröstande och uppmuntrande vänlighet.

d) Denna barmhärtighet finns hos Guds barn, ty de äro själfva såsom Guds nådehjon, och såsom alltid behöfvande lefva de på hvad Gud i nåd gifver.

II.

1. *Denna Guds barns barmhärtighet är ett återsken af Guds barmhärtighet mot dem.*

a) De ha undfått barmhärtighet hos Gud, då de i tron sökt och mottagit den, och äga genom den sina synders förlåtelse, såsom ock Gud med stort tålamod fördrager deras fel och brister, rikligt meddelar dem andliga gåfvor, ja, gifver sig själf åt dem till gemenskap och inneboende.

b) Denna Guds barmhärtighet är en lefvande, genom tron i hjärtat upptagen nåd, som omskapar och förnyar hjärtat, så att det själfv varder barmhärtigt.

c) Därföre är Guds barns barmhärtighet ingenting annat än en utstrålning af Guds i dem kraftigt lefvande barmhärtighet, en utstrålning af Guds bild i deras själar.

2. *Fu mer Guds barn genom öfvande af barmhärtighet låta Guds barmhärtighet från sig utstråla, desto rikligare barmhärtighet vederfares dem af Gud (jfr Matt. 5: 7).*

a) Utöfvandet af barmhärtighet är icke grunden till undfående af barmhärtighet, ty Guds barmhärtighet har sin grund i sig själf och är en fri gåfva af Gud i Kristus Jesus.

b) Men i nådens meddelande är Gud icke orättvis utan rättfärdig, och såsom han därföre meddelar nåden endast åt den, som förhåller sig på rätta sättet till densamma eller *tror*, så är det ock en grundregel i hans rike, att endast den, som har och rätt brukar undfången nåd, får mera nåd.

c) Alltså, i samma mån en kristen så mottager Guds barmhärtighet, att han låter sig af densamma genomträngas och drifvas till rättsinnig barmhärtighetsbevisning, i samma mån förlänas honom högre nåd och får han mottaga rikare barmhärtighet af Gud.

2.

Inl. Jak. 2: 13.

Ämne. En människas ställning inför Guds dom, angifven af hennes förhållande till hennes nästa.

1. *Den, som dömer och fördömer, angifver sig därmed själf såsom en, hvilken i Guds dom blir dömd och fördömd.*
2. *Den, som frisäger och förlåter, kännetecknar sig såsom en, hvilken i Guds dom går fri.*
3. *Den, som gifver och meddelar i barmhärtighet, framstår såsom en, hvilken i Guds dom skall undfå rik barmhärtighet.*
4. *Den, som i andlig blindhet upphäfver sig till ledare af och tuktomästare öfver sin nästa, han angifver sig själf såsom en, hvilken genom Guds dom kommer att störtas i fördärfvets grop.*

3.

Ämne. Var barmhärtig!

1. *Ty du behöfver själf barmhärtighet.*
2. *Ty så visar du dig såsom ett barn af barmhärtighetens Fader.*
3. *Ty så sprider du välsignelse omkring dig.*
4. *Ty så skall du undfå barmhärtighet i allt rikare mått.*

4.

Ämne. En kristens barmhärtighet mot felande bröder.

1. *Grundar sig på*
 - a) kännedomen om eget elände,
 - b) den lefvande erfarenheten af Guds barmhärtighet.
 - c) Väckes genom åskådande af nästans nöd och fara.
2. *Yttrar sig*
 - a) i broderlig bestraffning och förmaning, dock icke utan kallelse och med sanning och kärlek;
 - b) genom verksamt understöd vid hans omvändelse från syndavägarna;
 - c) genom hjärtlig förbön.

(Efter Florey).

5.

Ämne. **Endast barmhärtigheten förbättrar.**

1. *Obarmhärtigheten dömer och fördömer medsyndaren; barmhärtigheten förer honom in på lifvets väg.*
2. *Obarmhärtigheten dömer och fördömer därmed sig själf; barmhärtigheten gör oss till Guds barn och Jesu lärjungar.*

(Nebe).

Femte söndagen efter trefaldighet.

Enligt Joh. 1: 35 ff. hade Johannes och Andreas, därtill föranledda af Johannes döparens vittnesbörd, slutit sig till Jesus i tron på honom såsom Messias. Genom dem hade Simon Petrus förts till Herren, som icke långt därefter på väg till Galileen kallade Filippus till lärjunge. Denne återförde Natanael till Jesus. Dessa fem lärjungars anslutning till Frälsaren räckte dock endast en kort tid. De återgingo till sina hem och sina sysslor; särskildt Petrus och Johannes, hvilka jämte den senares broder Jakobus idkade fiske i sjön Genesaret. Där fann Herren dem åter och kallade dem till sina ständiga följeslagare. Berättelsen ha vi i sammandrag i Matt. 4: 18—22 och i Mk. 1: 16—20 samt fullständigt i evangeliet på 5 söndagen efter trefaldighet.

Detta evangelium handlar om det stora fiskafänget, en symbol af det verk, till hvilket Herren kallade Petrus, Jakob och Johannes, då han för beständigt fästade dem vid sig. Har i den föregående söndagens perikop den barmhärtighet blifvit framställd, hvilken bör utmärka dem, som af Gud undfått barmhärtighet, så visar vårt evangelium, huru Herren gör dem, som han vunnit för sig, till sina redskap för att vinna medsyndare för Guds rike eller gör dem till människofiskare. Herren gör sålunda sin barmhärtighets käril, de omvända människorna, till barmhärtighets redskap för att frälsa deras bröder.

Text. Ev. Luk. 5: 1—11.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 1—3. »Folket trängde sig på Jesus för att höra Guds ord.» Det var under tiden för Herrens första verksamhet, då folket under det väldiga

intrycket af hans tal och stora gärningar med hänförelse flockade sig omkring honom, och bitterheten hos judarnes äldste ooh ledare ännu icke hade vaknat. Folkträngseln hindrade emellertid Herren att, såsom han önskade, tala till folket. Det var vid Genesarets strand. Tvenne båtar lågo där, hvilkas ägare efter ett fruktlöst fiskande under den förflutna natten voro sysselsatta med att rensa sina nät. Enligt Markus voro de Simon Petrus och hans broder Andreas samt Johannes och Jakob, Sebedeus' söner. Lukas omnämner icke Andreas. — Herren steg i den båt, som tillhörde Petrus. Att Herren utan vidare gör detta, antyder en förutgående bekantskap med båtens ägare, Petrus, och den villighet, hvarmed denne ställer sin båt till Jesu förfogande, synes angifva detsamma. Syftet med Herrens handlingssätt är naturligtvis i första hand att erhålla plats och tillfälle att kunna tala till folket, men därjämte afser han att inleda en annan betydelsefull handling, som för alltid skulle fästa Petrus och hans kamrater vid honom.

Vv. 4, 5. Herrens tillsägelse att lägga ut på djupet och utkasta näten till fångst är ett bud att göra något, som i sig själf synes vara orimligt. Fisket kunde med hopp om framgång idkas endast nattetid; nu skall ett försök göras vid fullt dagsljus. Med sin begäran ställer därför Herren på Petrus en fordran på en tro, som motsäges af den naturliga ordningen och af erfarenhetens vittnesbörd. Krafvet på Petrus och hans vänner är härvid så mycket större, som de såsom fiskare i förevarande fall voro sakkunniga och framför andra visste, huru hopplöst ett fiske vid dagsljus och ute på djupet var. Men Herren kunde dock med allt skäl härvidlag fordra tro, ty han hade för Petrus förut så mycket uppenbarat sin härlighet (jfr Joh. 2: 11), att denne icke borde tveka, hvilket han skulle ställa högst: Herren och hans ord eller naturens vanliga gång och sin egen erfarenhet. Också tvekar icke Petrus. Hans svar visar, huru högt Jesus redan står i hans hjärta och tankar. »På *dina ord* vill jag kasta ut näten», således göra det, som jag eljest måste anse dåraktigt. Herrens ord, som med budet om nätens utkastande innefattar ett löfte

om fångst, är för honom pålitligare än all naturlig erfarenhet. Det öppnar för honom möjligheter, där natur och förnuft se idel omöjligheter. Här är något af den tro, som hoppas, där intet hopp är, och gifver Herren äran såsom den, där är mäktig att hålla det, han lofvar, och det utöfver allt, hvad man enligt allt förstånd kan begära eller tänka (Rom. 4: 18—21). Till en sådan tro hade Petrus icke kunnat komma med mindre han förut sett och förnummit något af den härlighet af nåd och sanning, kraft och makt, som bodde i Jesus. Icke blott hans åhörande af Herrens nyss slutade tal till folket, utan äfven och ännu mer hans genom Andreas inledda umgänge med Herren (Joh. 1: 40—42), hans bevitnande af undret vid bröllopet i Kana och hans botande af hans, Petrus', svärmoder (Luk. 4: 38, 39) kommer härvid i betraktande. Hans förtroende för Jesu person öfvervinner hans betänkligheter och tvifvelsmål. Herren är för honom den säkra borgen för trovärdigheten af hans ord. Detta är just trons rätta art och väsen; den litar obetingadt på Herren själf och därför litar den på hans ord.

Vv. 6, 7. Resultatet af försöket öfverträffar all förväntan: fangsten blir så riklig att vid uppdragandet näten börja brista. — De vid detta under uppkastade frågorna, huruvida det var ett verk af Kristi öfvernaturliga vetande, d. ä. att han visste, att just nu och på detta ställe funnes ett af dessa väldiga fiskstim, som förekomma i Genesaret, eller i Kristi makt, enligt hvilken han om icke rent af skapade sa dock samlade alla dessa fiskar, äro i grunden ganska ofruktbara, ty ingenting kan däröm med visshet afgöras. Endast *ett* är visst: det, att Herren här, likasom vid så många andra tillfällen, framstår såsom herre äfven inom naturomradet, hvars alla krafter och varelser lyda hans vilja. Han *vill*, att en riklig fiskfångst skall af Petrus och hans följeslagare erhållas, och det sker. Vid detta ha vi att stanna och böra icke söka att utforska detta »*huru*», som i de flesta fall, äfven angående vanliga företeelser inom naturens och andens värld, är för oss en outgrundlig gåta. — Att för öfrigt det här om Herrens vilja och makt sagda måste fattas i enlighet med Joh. 5: 19

faller af sig själf. — Petrus och de med honom i hans båt befintliga fiskrarne vinkade åt de i den andra båten varande kamraterna att komma och hjälpa dem. Förmodligen voro båtarne på ett större afstånd från hvarandra, så att man icke från dem kunde medelst ropande meddela sig. Men äfven med tillhjälp af den andra båten var fångsten svår att bärga; bägge båtarne sjönko djupt lastade långt ner, och fara var, att de rent af skulle sjunka.

V. 8. Den hedniske centurionen, som bad Herren om hjälp för sin sjuke tjänare, sade: »Herre, jag är icke värdig, att du går in under mitt tak» (Luk. 7: 6); Petrus utropar: »Gå ifrån mig, Herre, ty jag är en syndig människa.» Bägge dessa yttranden ha samma källa: ett ödmjukadt och förkrossadt hjärta. Under det att dock hos höfvitsmannen denna ödmjukhet så småningom under en i stillhet växande själfkänedom grundlagts, frambringas den såsom med ett slag hos Petrus genom det öfverväldigande intrycket af Herrens nåd och makt, bägge uppenbarade i det stora fiskafänget. Petrus gripes plötsligt af en förkrossande känsla af sin ovärdighet och syndfullhet, en känsla, som går ända till förskräckelse, då han nu känner sig stå inför en man, i hvilken han aningsfullt måste se en uppenbarelse af den lefvande Guden själf. Men så häftig denna botkänsla hos Petrus är, och så förkrossad han inför Herren känner sig, så är hans gamla jag dock långt ifrån grundligt brutet. Den första anstöt till sann bättring är gifven, men först efter en lång uppfostran i Jesu skola, hvarunder Petrus' naturliga sinne mer än en gång bryter fram, ja, först från den stunden, då Petrus, efter att hafva förnekat sin mästare, gick ut och grät bittert, blef hans sinne i grund och botten förändradt. — »Gå från mig!» ett omedelbart, ofrivilligt utrop, uttryckande Petrus' samvetes bäfvan men icke ett uttryck för Petrus' åstundan att aldrig mer få med Jesus att göra. Snarare kan man säga, att utropet är en annan form för publikanens bön: »Gud, miskunda dig öfver mig, syndare», således en ängestfull bön, att Herren *icke* ville öfvergifva eller förkasta den bäfvande lärjungen.

Vv. 9, 10. *Θάμβος γὰρ ἔλτ.* Endast hos Lukas (jfr kap. 4: 36; Ap.G. 3: 10) förekommer ordet *Θάμβος*. Det uttrycker en hög grad af förvåning och häpnad, här förorsakad af den stora fångsten. Såsom fiskare förstod Petrus, hvilken alldeles utomordentlig händelse här hade timat, och just därför greps han af bäfvan. Men icke blott han utan alla, som voro med honom, och särskildt de bägge sebedeiderna, intogos af förskräckelse. Däremot omtalas icke något intryck af det skedda på folket. Måhända hade det, under det fisket pågick, aflägsnat sig. — *Φрукта и́цке!* Med dessa ord stillar Herren Petrus' upprörda sinne. Hans häftiga känsla af hans syndaelände får icke fästa sig till en blifvande och härskande känsla af träldomsräddhåga för Jesus. Finge den detta, då kunde den verkligen komma att drifva Petrus bort från honom. Förtröstan bör taga öfverhand öfver bäfvan. Endast så kan Petrus och de andra med honom komma till ett fullt öfverlåttande åt Herren. *ἔσῃ ζωοῦν:* du skall blifva en, som fångar människor. *ζωοῦν*, fånga lefvande varelser. Till lärjungaskap i allmänhet, taget hade Petrus, Andreas och sebedeiderna förut undfått kallelse. De kunde såsom så många andra vara Jesu lärjungar utan att behöfva öfvergifva sin jordiska kallelse och följa honom på hans vandringar. Nu kallas de till apostolatet eller rättare till det lärjungaskap i egentligare och trängre mening, som tillhörde dem, hvilka Herren ville utbilda till apostlar.

V. 11. De lämnade sina båtar, fiskredskap och den erhållna stora fångsten åt Sebedeus, Johannes' och Jakobs fader, och följde utan dröjsmål Jesus för att fran nu beständigt blifva hos honom. Bandet mellan honom och dem var för alltid knutet. Genom det underbara fiskafånget hade Herren själf framstått såsom den stora människofiskaren, och det nät af nåd och sanning, hvori han fångat de galileiska fiskarne, brast aldrig. — För öfrigt ha vi här, såsom Godet riktigt anmärker, om icke en bestämd stiftelse af ett särskildt läroämbete i församlingen, så dock en grundläggande början till denna stiftelse. De troende i allmänhet äro väl kallade att med bekännelse och vittnesbörd draga andra människor

till Frälsaren, men de ha att därunder förblifva vid och i sina vanliga jordiska sysslor. Till en uteslutande andlig verksamhet utkorar Herren endast några vissa, och det framgår med all önskelig tydlighet af vår text, att han vill, att sådana skola finnas, som göra förkunnandet af evangelium till sin lifsgärning och fördenskull ha att öfvergifva hvarje annan handtering. Man kan nämligen icke begränsa denna uppgift endast till apostlarne. Så länge ännu en oomvänd värld finns, och så länge ännu människor finnas, som äro i behof af undervisning, andlig ledning och vård, så behöfs ock ett särskildt läroämne, utan hvilket i själfva verket ingen församling är möjlig.

På grund af Herrens bud och löfte kan och bör man företaga sig hvad som helst, äfven det utomordentligaste, och det skall på ett öfversinnligt sätt tyckas till välsignelse för både den, som i tron vågar lyda Herrens vilja, och för andra, detta är den allmänna lärdom, som texten gifver oss, och som ock kan anses vara dess homiletiska grundtanke.

Homiletiska vinkar. Herrens ord till Petrus i v. 10 angifva, huru berättelsen om den stora fiskfangsten är en bild af verksamheten för evangelii utbredande bland människorna. Människofiskandet går i själfva verket till i enlighet med det sätt, hvarpå Petrus och hans följeslagare företogo sig den troshandling, som hade en så underbar följd. Man har därför rätt att behandla texten allegoriskt. Folken äro det haf, hvari det andliga fisket äger rum. Nätet är evangelium. Båten är kyrkan. Fiskrarne apostlarne och evangelii förkunnare i alla tider. Allt predikande utan Herrens sändning och löfte är förgäfvets, utfördes det än under de skenbart mest gynnsamma omständigheter: man kan arbeta hela natten och fa intet. Men när Herren sänder och man i en tro, som håller sig till hans ord och löfte, går åstad, då vinnes en utomordentlig välsignelse, om och fastän omständigheterna äro så ogynnsamma som möjligt. Och när då denna framgång vinnas, då verkar den under en djup förödmjukelse hos Herrens redskap en trosförökelse, som gör, att de innerligare än förut sluta sig till och blifva vid honom, hvars härlighet blifvit dem på ett så kraftigt sätt uppenbarad.

V. 1. Folket trängde sig omkring Jesus för att få höra hans ord. Det var en väckelsetid i Israel, sådan som det aldrig förut varit. Det var ett begär att få höra den väldige

profetens från Nasaret predikan och bevittna hans undergörningar, som icke lämnade folket ro, och så strömmade det till och kunde icke blifva mätt på att höra. — Sådana väckelsetider förekomma allt fortfarande i kyrkan och i enskilda församlingar. Understundom synes början till dessa rörelser nästan underbar. De bekräfta Herrens ord: »Vädet (Anden) blåser, hvart det vill, och du vet icke, hvadan det kommer eller hvart det far.» Och huru lofvande kan det icke till en tid se ut! Också blifva ju åtskilliga, kanske många, verkligen omvända och rotade i nåden. Men i det stora hela ändras snart utseendet. Efter några års tid ropade det nu efter Guds ord så hungrande judafolket sitt: korsfäst! öfver Herren. Efter en längre eller kortare tid ha de flesta, som varit gripna af väckelsen, antingen gått tillbaka till sitt gamla världsväsen eller slutit sig till mer eller mindre svärmiska sekter och partier. Och på den feberglöd, som ej sällan utmärker väckelserna, orenade som de blifva af en mängd fanatiska själfkallade predikanter, följer ofta den sorgligaste indifferentism och otillgänglighet för all sund religiös påverkan. — Dock må vi ju tacka Gud för hvarje gang hans Ande blåser öfver fält af döda ben och gifver lif. Människors förvändhet kan dock ej helt betaga detta Guds verk dess välsignelse, och om väckelsen får en sund ledning af upplysta Guds tjänare, då beredes genom den ett mycket bättre tillstånd inom kyrkan, såsom ju ock många enskilda bli frälsta ur syndasäkerhetens och otrons elände. Det är en välsignad tid för en rättsinnig Guds ords tjänare, då han besväras af de många, som tränga sig omkring honom för att af hans mun undfå lifvets ord. Gärna låter han sålunda tränga sig af salighetssökande människor. Men huru mycken visdom behöfver han icke härunder!

V. 2. Sysselsatta med sitt vanliga arbete, tänkte icke Petrus och hans vänner därpå, att denna dag skulle blifva så afgörande för hela deras lif. Men just denna deras jordiska handtering kom att bilda anknytningspunkten för den Herrens handling, hvarigenom han fängade dem, fästade dem helt och hållet vid sig. Så vet Herren att finna oss alla, där vi minst väntade, att han skulle möta oss. Må vi blott såsom Petrus akta på tiden, då vi varda sökta. Men må ock de, som ha uppdraget att vara människofiskare, också däri följa sin mästaresh exempel, att de begagna alla tillfällen, som bjudas dem, att föra det glada budskapet till syndare. Äfven det hvardagliga lifvet med dess olika förhållningar och sysslor erbjuder tillfällen att komma åt män-

niskor, som kanske aldrig låta sig finnas i kyrkan om söndagarne. Det gäller att vara trogna och kloka skaffare, så att intet tillfälle släppes ur händerna. Det kanske aldrig återkommer.

Vv. 3, 4. Herren beder Petrus om en tjänst; han vill för en stund begagna Petrus' båt till predikstol. Sammalunda gör han, då han i sin styrelse tager sådana människor i anspråk, hvilka icke äro alldeles främmande för honom men dock ej på fullt allvar blifvit hans lärjungar. De dragas till att i ett eller annat afseende befrämja Herrens verk, och genom den närmare beröring med honom, i hvilken de därigenom komma, blir han likasom satt i tillfälle att för dem på ett kraftigare sätt uppenbara sin härlighet, fatta dem djupare och så verka på dem, att de afgjort träda på hans sida. — Herrens bud kräfva i allmänhet icke det utomordentliga. Guds hvarje människa förpliktande vilja går ut på detta enkla, att vi i kärlek till honom och till vår nästa skola föra ett gudligt och rättfärdigt lefverne i denna värld. Men det gifves dock särskilda verk och gärningar, som Gud vill ha uträttade, men som icke krävas af hvar och en. Till dem höra de verk, som i en alldeles särskild bemärkelse äro trosverk. Dessa bestämmas af särskilda med bestämda löften förenade bud, och innebära vanligen inför det jordbundna förnuftet rena omöjligheter. Sådana handlingar var Abrahams vandring ur hans fädernesland utan att veta hvarthän (1 Mos. 12: 1 ff.) och hans offrande af Isak i visshet om, att han genom denne son, trots det att hans lif skulle spillas, skulle blifva en fader för många folk (1 Mos. 22: 1 ff.); sådana trosgärningar är det ock, som omtalas i Ebr. 11. Har du ett bestämdt Guds ord och löfte för dig, så kan du våga allt. För tron blir då det omöjliga möjligt, ty tron har ju därvidlag sitt fäste och en borgen för framgång i Guds vilja. Särskildt är människofiskeriet ett trosverk eller bör åtminstone vara det. Att genom predikan om Kristi kors öfvervinna och till Gud återföra en fallen, mot honom fientlig värld, det är dock ett verk, som inför mänsklig klokhet synes som en galenskap. Och dock går det, ty han, som befallt och lofvat framgång åt detta verk, är Herren, den trofaste och allsmäktige. Och förstode vi blott bättre trons himmelska konst, så skulle vi i mycket högre grad än nu få se Guds härlighet.

V. 5. »På dina ord vill jag kasta ut näten»; ja, detta är i sanning ett trons ord. Du har kanske arbetat i din jordiska kallelse, men oaktadt all din möda följer ingen välsig-

nelse ditt sträfvande, du må nu vinna mycket eller intet; ja, ty du arbetade utan Gud. Du har kanske kämpat och arbetat för att få din själ frälst, men du har blott blifvit alltmör betungad och har icke kommit ett steg närmare den rättfärdighet och det lif, hvarefter din själ törstar; ja, ty du har kämpat i din egen kraft och velat upprätta din egen rättfärdighet i stället för att öfverlämna dig åt din frälsare och i tron söka och hafva allt i honom. Därföre går du där fridlös och utan kraft. — Du har velat uträtta något för Guds rike, lupit hit och dit, uppgjort planer och gripit dig an på flera sätt, men af allt ditt löpande har du endast skördat missräkningar. Själfva den framgång, du understundom syntes vinna, var ingen verklig framgång, ty allt uppgick i yttre, ihaliga frukter; ja, ty ditt verkande skedde icke i trons lydnad utan i bästa fall i mänsklig välmening, i hvilken vanligen så mycket själfviskt och orent inblandar sig. Eller du menade dig handla i tro, du fattade i ett Guds ord, grep det sasom dig tillhörande och såsom en kallelse till dig att uträtta något, kanske just något stort, men det gick icke. Ja, det kanske gick dig, som det gick Skevas' söner (Ap.G. 19: 13—16), ja, ty detta ord och löfte var dig icke *gifvet*; du ryckte det egenvilligt till dig. Du handlade icke i verklig troslydnad utan gick din egen väg. Icke alla äro kallade och dugliga till allt. Det gäller att å ena sidan icke draga sig undan, när Herren sänder, och å andra sidan att icke taga för sig uppgifter, som Gud bestämt åt andra. Märk väl! Tron är icke ett förlitande på hvad som helst, för hvilket man kan uppleta något stöd i den heliga skrift, utan just på *det ord*, som Gud gifvit en själf. Och lika ifriga som somliga äro att erbjuda sig att vara Herrens hjälpare utan att vara kallade, såsom Moses i otid ville uppträda som sitt folks räddare och ingenting annat utträttade än det, att han slog en egyptier ihjäl (2 Mos. 2: 11, 12), lika ovilliga äro de att gå, om och när Gud verkligen kallar dem, ty hans kallelse innebär alltid ett kraf på själförsakelse, är en kallelse till ett kors — äfven här såsom Moses gjorde, hvilken ej kunde finna nog undanflykter, då Herren i Sinai öken omsider bjöd honom att gå och förlösa Israel (2 Mos. 3: 10—22; 4: 1—17).

Vv. 6, 7. Endast för att få så mycket rikare välsignelse hade Petrus till en början fått arbeta förgäfvets; endast för att vinna nog och öfvernog för sin själ får syndaren kämpa och arbeta förgäfvets i försöket att på ett eller annat sätt göra sig lös från sina synder. Och hvad all hans möda

icke förmådde, gifva hans hjärta ro, det skänker honom ett enda ord af Herrens mun, då det i tro mottages. — Guds välsignelse gör rik utan möda; all möda är fruktlös utan Guds välsignelse, detta är en sanning, som vi väl borde behjarta. — Lyd du blott alltid Herrens ord; för lycka och framgång sörjer han. — »Kom och hjälp oss att arbeta; understöd oss i vårt betryck; skänk oss något till att därmed fylla vår brist»; sådana röster får man ofta höra i världen och det med afseende på både timliga och andliga ting. Men maningar att komma och hjälpa oss mottaga välsignelse, glädje och härliga skördar, huru ofta höras väl de? Men saligt är det, att, sedan man fått hjälpa en annan att bära en tung börda, man ock får dela hans fröjd öfver förlösningen. Det älskande och deltagande hjärtat får understundom denna hugnad.

Vv. 8, 9. En syndare inför den i sin härlighet sig uppenbarande Frälsaren kan icke annat än bäfva, ty det helighetens ljus, som utgår från honom, träffar syndaren i samvetet, som däraf upplyses såsom af en blix. Då vaknar känslan af synd och skuld, och i första ögonblicket synes Herren såsom en förtärande eld. Den, som icke har fruktat sig inför Gud, har svårligen någonsin kommit inför honom på ett sådant sätt, att han kunnat förnimma kraften af hans heligt dömande sanning. — Och den första omedelbara känslan kan vara så förkrossande, att man ville fly och om möjligt dölja sig för det gudomliga ögat. Och dock, till Herrens fötter drages man ovillkorligen, och om ock det försagda hjärtat tycker sig icke kunna uthärda hans närhet, så drages man dock underbart till honom. — Icke blott olycka och lidande utan ock en oväntad, plötslig och stor lycka kan hos oss uppväcka förskräckelse. Det är därvid icke blott det ovanliga och stora i och för sig utan ock en, låt vara aldrig så dunkel, känsla däraf, att Gud här träder oss på ett synnerligt sätt nära, som så griper själen. Därföre händer det understundom att, såsom förhållandet var med Petrus, en sådan oförmodad välsignelse verkar uppväckande på ett förut sofvande samvete och gifver uppslaget till en sann omvändelse. — Gud har sålunda många vägar till ett människohjärta, och i sin vishet och trofasthet brukar han just dem, som leda till förverkligande af hans kärleks syftsmål. Och såsom det är kärlek både i hans aga och i hans hugsvalelse, så klage ingen öfver det *sätt*, hvarpå Herren tillbjuder sig åt honom! Fatta hans frälsarehand, den må svänga tuktans ris öfver dig eller låta öfver ditt hjärta nedströmma glädje

och fröjd. Var viss på, att just såsom Gud handlar med dig, är det godt för dig.

Vv. 10, 11. När människan står syndasäker och trotsig inför Gud, då heter det: »bäfvad för Guds dom». Men när människan står bäfvande inför denna dom, då heter det: »frukta dig icke». Så väl i det ena som andra fallet syftar allt till frälsning för människan. Hon måste uppväckas och förkrossas, eljest ingen omvändelse. Men hon måste icke mindre tröstas och upprättas: eljest blir där icke någon nyfödelse. Och i själfva verket är ett människohjärtas försagdhet ett icke mindre hinder för dess tillrättaförande än dess trots. Därföre inblandar Gud alltid uppmuntran i de stränga bestraffningarne, och trösten väntar på inträde, så snart dessa gjort sitt verk. — — Öfvergifva allt och följ Jesus, därtill måste det komma, om det går rätt till. Hjärtat måste lösgöras från den afgudiska kärleken till det skapade, och när detta förlorar sin dragningskraft på själen, då öfvervinna hon det, då kan hon äga det, som om hon intet ägde, och bruka det, som om hon icke brukade något. Men skall detta ske, då måste en annan och mäktigare dragningskraft få utöfva sin makt på hjärtat. Kraften af Jesu kärlek kan allena öfvervinna världskärleken. — Den, som sluter sig till Jesus i tron, måste ock följa honom. Kärleken, genom hvilken tron verkar, finner behag både i Herren själf och i hans väg. Kärleken omgestaltar själen till likhet med Herren; den tillåter icke människan att släppa honom ur sikte; den studerar hans fotspår för att följa dem; den lärer människan likasom att se med Herrens ögon, att döma som han, vandra som han, lida som han och såsom han glädjas.

Predikoutkast.

1.

Anne. Många tränga sig omkring Jesus för att höra hans ord, men endast få låta sig däraf undervisas till salighet.

I. De många, som tränga sig omkring Jesus för att höra hans ord.

II. De få, som låta sig däraf undervisas till salighet.

I.

1. *Det gifves tider, då endast få komma att höra hans ord, men andra tider gifvas, då många komma (v. 1).*

a) Likasom det gifves tider, då den enskilda människan, ehuru i allmänhet icke utan frälsningsangelägenhet, kan nedsjunka i andlig sömnaktighet, så inträda i församlingen understundom långa tider af andlig ljumhet och sömn, och då aktar knappast någon på Guds ord.

b) Men andra tider komma, då Gud med synnerlig nåd besöker sitt folk, såsom det framför allt skedde i Kristi dagar, och då Guds Ande därvid går fram med stor kraft, uppstå ofta vidsträckta väckelser, och stora skaror af människor trängas kring Guds ord.

2. *De många, som trängas kring Guds ord, äro visst icke alla verkligt nådesökande människor, ehuru de vanligen i mer eller mindre grad hafva mottagit intryck af ordet.*

a) Under tiderna för Guds kraftiga nådesbesök erhålla många människor mäktiga dragningar af Guds nåd, och det är, som om en allvarets och nådesökandets ande kommit öfver hela församlingar, ja, öfver hela folk.

b) Då blir trängseln stor kring Guds ord, som man aldrig synes tröttna vid att höra, hvarjämte ett märkligt afstannande i det fräcka syndaväsendet hos många visar sig.

c) Men långt ifrån alla dessa äro verkligt nådesökande. De flesta äro dels endast ytligt rörda af sanningen (såden på stenören), dels springa de med af andlig nyfikenhet, dels blir det ock likasom på modet att vara med om det andliga.

d) Efter en tid visar detta sig. Då kunna flere af de ifrigaste hörarne ropa: korsfäst! öfver den sanna kristendomen, andra gå tillbaka till världsväsendet och nedsjunka i en andlig säkerhet, som blir djupare, i samma mån den förra andliga ifvern varit öfverdrifven; andra störta sig i köttsliga utsväfningar, som om de nu ville taga skadan igen för den återhållsamhet, de en tid underkastat sig. Slutligen kasta sig många in i partiväsendet, låta allt uppgå i andligt disputerande eller löpa från den ena sekten till den andra, aldrig kommande till någon stadighet.

II.

1. *Med några, om ock få, kommer det till sann omvändelse.*

a) Af den stora mängd, som trängdes på Genesarets strand, syntes endast Petrus och hans kamrater på allvar taga Herrens ord till hjärtat; men de vunnos ock helt för Herren.

b) Så blir det alltid åtminstone några, som befinnas vara ett godt hvete bland det myckna ogräset på Herrens åkerfält.

2. *Dessa äro de, som så gifva Jesu ord rum hos sig, att de med förtroende och lydaktighet fästa sig vid Herren.*

a) De gömma Guds ord i goda hjärtan och få därigenom så kraftiga och stadigvarande intryck af hans nådeshärlighet, att de ej mera kunna skiljas från honom, utan

b) blifva kvar hos honom och äro redobogna att lyda honom.

3. *De våga något på Jesu ord, och då erfara de än vidare Herrens härlighet, i hvars ljus de grundligt lära känna sin synd och ovärdighet.*

a) De våga något på Jesu ord och få därvid till sin förundran erfara, att Herren gör utöfver allt, hvad de kunnat tänka eller begära.

b) Detta uppblåser dem icke utan förödmjuka dem fastmera, så att de, inför uppenbarelsen af Herrens makt och nåd djupare än förut känna sitt intet, sin syndfullhet och ovärdighet, samt gifva Herren ära genom ödmjuk bekännelse och tillflykt till hans barmhärtighet.

4. *De öfvergifva allt och följa Jesus.*

a) De afsky sitt förra syndaväsen, sin orättfärdighet och egenrättfärdighet och öfvergifva alla sina gamla vägar.

b) De utvälja i tron Jesus såsom sitt hjärtas del och skatt och följa honom på trons och lydnadens väg.

2.

Inl. Luk. 17: 17, 18. (Variation af föregående ämne).

Ämne. **Stor trängsel kan det understundom blifva omkring Guds ord, men få blifva likväl de, som Herren vinner för sig.**

1. *Stor blir ofta trängseln kring Guds ord, då Herren i särskild mening besöker sitt folk, ty då få många så kraftiga intryck af sanningen, att de ej kunna låta bli att för en tid skänka uppmärksamhet åt Guds ord.*

a) Guds nådesbesök i Kristus, förberedt genom Johannes döparen, var den allra kraftigaste maning till Israels folk att ingå i Guds rike.

b) Också uppstod bland folket den väldigaste andliga rörelse, och det trängde sig kring Herren för att höra Guds ord.

c) I kyrkans historia förekomma tider, då Herren på ett utomordentligt kraftigt sätt besöker sin församling, och hans Ande väldigt blåser öfver de döda benen.

d) Då röras otaliga hjärtan, och trängseln blir stor omkring Guds ord.

2. *Men med endast få af de många kan Herren inlåta sig så nära, att han för dem får uppenbara sin härlighet (vv. 4—7).*

a) För de flesta af dem, som trängdes kring Jesus på Genesarets strand, blef han trots de rörelser, hans predikan hos dem väckte, okänd, ty de förvarade och lydde icke hans ord. Endast för Petrus och hans kamrater kunde Jesus uppenbara sig.

b) De flesta människor, som erhållit intryck af Guds ord, mottaga det ej såsom sig bör. (1) De dragas af ordets kraft men inlåta sig icke därmed till allvarligt bruk. (2) De känna, att det icke är väl ställt med dem, men de gripa ej med allvar till bönen. (3) De förstå, att de äro stadda i synden, men öfvergifva det oaktadt icke köttets vägar.

c) För dem kan Jesus icke uppenbara sin härlighet, ty då de ej tagit vara på och följt Faderns dragande till Sonen, så kan han, Guds son, ej närmare inlåta sig med dem.

d) Jämförelsevis få äro de, som så mottaga Guds ord, att Herren kan meddela dem sin rika välsignelse, och dessa äro sådana, som i likhet med Petrus våga något på Herrens ord och således gifva sig in på lydnadens väg.

3. *För dem uppenbarar sig Herren så, att de på en gång förkrossas inför hans heliga majestät och uppmuntras och tröstas af hans hulda barmhärtighet* (vv. 8—10).

a) Bevitnandet af Jesu under med fiskafånget verkade så förkrossande på Petrus, att han föll till Jesu knän o. s. v. (v. 8), men Herrens hulda och uppmuntrande ord (v. 10) väckte hos honom en sådan tro på Jesus, att han från den stunden icke kunde öfvergifva honom (jfr Joh. 6: 68).

b) Då Herren uppenbarar sig för en själ, inträffa bägge dessa omständigheter. (1) Då människan skådar sig själf i ljuset af Guds helighet, sådan den genom lagen belyser hennes hjärta, då kan hon ej annat än bäfva och med Petrus känna sig ovärdig all gemenskap med Gud. (2) Men när hon, såsom Petrus, faller till Jesu fötter med syndabekännelse, då svarar Herren henne huldt och upprättar henne med sina nådelöften, så att hon fattar tröst och öfverlämnar sig utan förbehåll åt sin frälsare.

4. *Att Jesus verkligen uppenbarat sig för en människa, visar sig däri, att hon på hans ord öfvergifver allt och följer honom* (v. 11).

a) Petrus och hans följeslagare kallades af Jesus till lärjungaskapet hos honom men därvid ock till människofiskare, och de öfvergåfvo utan betänkande allt för att följa Herren: trosfrukt.

b) Hvar och en, som låtit Herren öfvervinna sig, gör sammalunda, om ock ej genom öfvergifvande af sin jordiska kallelse, så dock sålunda, att hans hjärta kommer i en helt annan ställning till det jordiska än förut, och framför allt vill han icke ha någon egen vilja vid sidan af Herrens: hjärtelydnad.

3.

Ämne. Hvarpå känner man en sann Jesu lärjunge?

1. *Därpå, att han med frälsningsbegär aktar på Jesu ord* (vv. 1—3).

2. *Därpå, att han tror Jesu ord, äfven då det synes lofva honom det omöjliga* (v. 5).

3. *Därpå, att han lyder Herrens tillsägelser.*

4. *Därpå, att han försakar allt, som hindrar honom från Jesu efterföljd* (v. 11).

4.

Ämne. Människofiskandet på denna världens haf.

1. *Fiskarena.*
2. *Fiskandet.*
3. *Framgången vid fiskandet.*
4. *Hemkomsten.*

(Hultkrantz, Hom. Handbok).

5.

Ämne. En syndares uppväckelse ur syndens och säkerhetens sömn.

1. *I uppväckelsen öppnas en syndares ögon, så att han får se sitt djupa fördärf.*
2. *— vaknar en syndare upp ur sin säkerhetssömn med bestörtning, med fruktan, ångest och oro.*
3. *— vaknar en syndare upp ur sin säkerhetssömn med en kraftig drift att undfly faran, som han ser för ögonen, och en allvarlig förlägenhet om frälsning.*

(Nohrborg).

6.

Ämne. Simon Petrus' omvändelse.

1. *Petrus hörde med andakt Herren Jesu predikan.*
2. *— såg med förvåning och tillbedjan Jesu underverk.*
3. *— bekänner ödmjukt sin synd.*
4. *— undfår välsignelse.*

(L. Harms).

Sjette söndagen efter trefaldighet.

Om den femte söndagens perikop visade, huru Herren gör dem, som mottagit barmhärtighet, till redskap för sin frälsande nåd, så att de varda skickliga till »människofskeri», så visar den sjette söndagens evangelium, hurudan den rättfärdighet är, som kräfves af medlemmarne i Guds rike, af dem, som beslutit sig för att »öfvergifva allt och följa Jesus.» Denna rättfärdighet, nya födelsens frukt, är kriteriet på den tro, som utvalt och i Kristus funnit lif och frid. Här är således icke fråga om rättfärdigheten såsom tillräknad utan om lifvets och lefvernets rättfärdighet.

Text: Ev. Matt. 5: 20—26.

Exegetiska anmärkningar. Guds rikes rättfärdighet är temat i bergspredikan, hvarur var text är hämtad. Denna rättfärdighet är i motsats till den, med hvilken fariseerna läto sig nöja, inre, andlig i enlighet med lagens andliga väsen och kraf. Sedan Herren i v. 20 i allmänhet antydt den högre arten af den rättfärdighet, han af de sina kräver, visar han, huru densamma enligt det femte budet gestaltar sig.

V. 20. λέγω γὰρ ὑμῖν κτλ. Genom ordet »ty» (γὰρ) sättes versen i sammanhang med det föregaende, där Herren betygat, att den, som upplöste ett af de minsta buden i lagen, skulle kallas minst i himmelriket. Det var just detta fariseerna med sin andelösa bibeltolkning gjorde; de upplöste och tillintetgjorde i själfva verket lagen genom att inskränka dess fordringar till en yttre legalitet. Jesu lärjungars rättfärdighet borde vida öfvergå denna ytliga rättfärdighet. δικαιοσύνη ὑμῶν, eder rättfärdighet = rättfärdighet sasom

sedlig beskaffenhet och sedligt handlande. — γραμματέων, de skriftlärdes, som låta allt uppgå i vetande om lagen, vetande och kunskap utan handling och gärning (jfr Rom. 2: 17—24). φαρισαίων, fariseernas, som framvisade ett gärningsväsen utan anda, utan kärlekens lif. Detta kraftlösa vetande och denna legalitet räcker icke till för vinnande af borgarrätt i Guds rike. Därtill vill ett nytt genom födelse ofvaneftter verkadt väsen (jfr ev. på trefaldighetssöndag), som framträder i en rättfärdighet af högre art. Huru det förhåller sig med denna rättfärdighet, framgår af det följande, hvari Herren exemplifierar den genom utläggning af det femte budet, som framställes dels från negativ (vv. 21, 22), dels från positiv synpunkt (vv. 23—26).

Vv. 21, 22. Guds rättfärdighetsfordran enl. femte budet fylles icke genom undvikande af dråpslag utan endast genom en kärlek, som icke tillåter ondska och bitterhet att intaga hjärtat.

»I hafven hört, att det är sagdt till de gamle» = de föregående släkterna, näml. enligt den af de skriftlärde tolkade lagen. — »Du skall icke dräpa», så lydde den ursprungliga lagtexten. De lagkloke hade tillagt: »men den, som dräper, han skall vara skyldig under domen», d. ä. till det straff, som kunde ådömas af en judisk underdomstol, eller till det lindrigare dödsstraffet, halshuggning. Genom detta tillägg hade de skriftlärde utvattnat budet; de hade förvandlat det från ett sedebud till ett juridiskt lagbud, som endast har att göra med gärningen såsom sådan, och vid hvars öfverträdande endast yttre, borgerligt straff är fästadt. I motsats till denna laga uppfattning betonar Herren budets etiska karakter eller dess andliga sida. Till mord gör icke blott handens dråpslag en människa skyldig utan äfven den sinnesförfattning, den lidelsefulla vreden, som är källan till mordgärningen. — ἐγὼ δὲ λέγω, »men jag säger eder.» Herren talar med myndighet, kräfvande obetingad tro och hörsamhet. Så kan endast han tala, som är Sonen i Faderns hus och arfvinge till allt. — ὀργιζόμενος, den, som vredgas; naturligtvis med denna bittra vrede, som innefattar ondska; den heliga vreden, helig-

hetens flammande, med kärlek förbundna nitälskan mot det onda är en annan sak. — ἔροχος, har gjort sig skyldig till en mördares straff. — En stegring af vredessynden äger rum, då den vredgade icke kan behärska sin lidelse utan låter den fritt utbryta i skymford: ῥαχά. Ordets derivation är omtvistad. Antagligen är det härledt ur det kaldeiska ܠܚܚܐ, ihålig, tom, således dumhufvud, stackare både i intellektuel och moralisk mening. Den, som på detta sätt skymfar sin nästa (broder, ἀδελφός, medmänniska), är skyldig till svårare straff, dödsstraff medelst stening, som endast af det stora radet, synedrium, judarnes högsta domstol, kunde ådömas. — En ytterligare stegring af synden gifver sig tillkänna genom utslungandet af ordet dåre, μωρέ, det gröfsta skymford, som kunde brukas, likbetydande med niding, en på allt människovärde blottad usling, en gudlös, förkastad människa. Den, hvars ondska gifver sig luft i sådana människovärdet i grund kränkande tillmälen, förtjänar samma straff, som drabbar just dessa dårar, dessa förkastade uslingar, bland hvilka han försätter den, som han skymfar, eller »eldens Gehenna.» Gehenna eller Ge-Hinnom var en dal i närheten af Jerusalem, i hvilken under tiden för förfallet, isynnerhet under Manasses regering, de afgudiske judarne offrade åt Molok. Då konung Josias utrotade afguderiet och återupprättade jehovahtjänsten, blef denna dal orenad och belagd med bann (2 Kon.B. 23: 10). Dit släpades sedan alla störtade djur och afrättade förbrytarens lik. Huruvida dessa, sasom några antaga, uppbrändes jämte annan orenlighet i en i Hinnomsdalen alltid brinnande eld, är dock osäkert. Dock synes uttrycket γέεννα τοῦ πυρός gifva en indirekt bekräftelse åt denna mening. Genom allt detta blef Ge-Hinnom försatt i sådant vanrykte, att det fick gifva namn åt pinorummet i hades (Luk. 16: 23). »Eldens Gehenna» är således = helvetets eld eller eldens helvete. — Herren omtalar endast den i ondskefulla ord framträdande förbittringen mot nästan. Det egentliga dräpslaget omnämner han icke; det faller af sig själf, att det är ett det svåraste brott.

Sedan Jesus sålunda visat, huru Guds femte bud kräfver ett hjärta, där syndig vrede och bitterhet icke far rum, visar

han i vv. 23—26, huru hans lärjungar i motsats till denna vrede böra regeras af den allvarligaste åstundan att godtgöra hvarje, äfven den minsta orätt mot nästan. Ödmjuk försonlighet och benägenhet till frid och vänskap med vedersakare är den positiva fordran af Guds femte bud.

Vv. 23, 24. »Om du vid frambärandet af din offergåfva, d. ä. då du står i begrepp att nalkas Gud i en gudstjänst, som är af Gud själf befalld och således är din religiösa plikt, såsom den ock bör vara ett uttryck af ditt eget andliga behof, erinrar dig, att du i något afseende förgått dig mot din nästa, och att han i följd häraf har skäl att vara missnöjd med dig, så uppskjut för en stund din gudstjänst, och skynda dig att genom afbön och annan godtgörelse återvinna din nästas vänskap, och först därefter må du nalkas Gud.» Den själförsakelse, som det ödmjuka erkännandet af begången orätt kräfver, är nödvändig för det hjärta, som af Gud skall välsignas med syndaförlåtelsens nåd. Ehuru Jesus här talar om det gamla testamentets offergudstjänst, så äga dock naturligtvis hans ord sin tillämpning på vårt framträdande till Gud i bönen (jfr Matt. 6: 14; Mk. 11: 25) och framför allt på deltagandet i den heliga nattvarden, denna det nya testamentets heliga offermåltid, försoningens bord. — Förträffligt säger Luther: »Gud ser allra först på ditt hjärta, huru det är beskaffadt i förhållande till din nästa. Finner han däri hat och bitterhet, så tänk icke, att han har något behag till din gudstjänst och ditt offer! Ty emedan han befallt: »älska din nästa som dig själf», så vill han framför allt ha lydnad af dig i detta stycke, eller vill han icke ha med dig att skaffa. Han vill mycket hellre blifva beröfvad din tjänst, än att din nästa skulle sakna din hjälp och vill mycket hellre se genom fingret med din uraktlåtenhet i hans tjänst, än att det skulle något fattas i din nästas gagn och nytta. Ty hvad vore det för en handel, att du ville skänka vår Herre Gud en oxe och där bredvid slå ihjäl din broder? Ty lika många människor, du hatar, slår du ihjäl. Om du nu också offrade alla oxar, som finnas på jorden, hvartill skulle det tjäna? Honom är en människa kärare än alla oxar

i världen. Vill du tjäna Gud, så tjäna honom med ett sådant hjärta, som är fritt från fiendskap mot nästan, och vet, att i annat fall är din gudstjänst en styggelse.»

Vv. 25, 26. *ἡ ἀντιδικία*, din vedersakare, den, som har lidit någon orätt af dig och har skäl till klagan öfver dig. — »Var benägen till vänskap *suavitas*», d. ä. var angelägen att så fort som möjligt få försoning till stånd emellan dig och honom, i det du gör allt för att godtgöra din orätt. Gör detta, medan du är med honom på vägen, på lefnadsvägen, till domaren, Gud, inför hvars domstol I bägge skolen ställas vid vägens slut, pa det att din vederdeloman icke må öfverlämna dig åt domaren, nämligen så, att just din oförsonlighet, din ovillighet att under ödmjukt erkännande af ditt fel återknyta vänskapen med den, du förorättat, anklagar dig inför Gud. Sker detta, då kommer dom utan barmhärtighet att öfverga dig. Gud skall öfverlämna dig åt sina tjänare (*ἐπηρέται*, sing., men i Matt. 18: 34 *βασιλίσται*, bödlarne, de änglar, som hafva att utföra hans straffdomar), och dessa skola kasta dig *εἰς γυλακήν*, fängelset, det eviga fördärfvet. — »Du skall icke utkomma därifrån förr än» o. s. v., d. ä. straff utan barmhärtighet skall öfverga dig. Man har i dessa ord velat se en antydning om straffens ändlighet: de skola upphöra, när den skyldige lidit straffet i hela dess vidd. Med orätt; orden äro bildliga och utsäga blott, att ingen nåd skall gifvas den oförsonlige. Klart är för öfrigt, att ingen förlossning ur domen kan gifvas utan omvändelse, och huru skulle omvändelse kunna äga rum under ett lidande af den gudomliga vreden, som ej är förenadt med en till bättring lockande barmhärtighet?

Sammanfattningen af innehållet af vår text och därmed dess *homiletiska grundtanke* gifver sig själf. Den är: *Såsom i enlighet med lagens andliga väsen och kraf Jesu lärjungars rättfärdighet är en inre, andlig och icke blott en yttre verk-rättfärdighet, så motsvara de endast då fordringarne af Guds femte bud, när de med hjärtligt saktmod och mildhet förena innerlig försonlighet under ödmjuk angelägenhet att erkänna och godtgöra de fel, som från dem kunnat aflägsna nästans hjärta.*

Homiletiska vinkar. V. 20. Att en rättfärdighet behöfs för att ingå i Guds rike, det erkänner väl nästan hvar och en. Men huru olika uppfattas icke denna rättfärdighet! Vanligast är den fariseiska uppfattningen, som förlägger rättfärdigheten i det yttre, vare sig i gudstjänstöfningar eller i borgerlig dygd och redbarhet. Ja, de finnas, som anse friheten från åtskilliga grofva laster, i hvilka andra söla sig, vara tillräcklig rättfärdighet och fromhet. Men här gäller icke ett blott utvärtes väsen, det må nu te sig så vackert som helst. Vi själfva, våra personer måste vara rättfärdiga. Hjärtats och viljans belighet är det här fråga om, kärleken såsom härskande lifsmakt i oss är det, som kräfves. Endast där detta finns, finns den tro, som är delaktighet af Kristus och hans rike. — De finnas dock, hvilka under aberopande däraf, att Gud ser till hjärtat, trösta sig med, att de, fastän de icke våga frisäga sig från många och grofva fel, ja, för utsväfningar och laster, dock ha ett godt hjärta, d. v. s. ett välvilligt eller rättare känslösamt sinnelag. Men detta »goda hjärta» är icke godt; det är alltigenom orent, dödt för Gud, utan kärlek till honom, hans vilja och lag. Detta bevisa de genom sin orättfärdiga, världsliga och lättsinniga vandel. — Andra taga saken så, att de, berömmande sig af rättfärdigheten af tron, icke taga det noga med Guds bud. Men äfven detta är fariseiskt gärningsväsen. Ty tron göres af dessa människor till en gärning, vare sig en känslögärning eller en förståndsgärning, i kraft hvaraf de skola vara rättfärdiga, fastän viljan och hjärtat icke äro omskapade och vandeln vittnar om trældom under synden. — Där den yttre borgerliga rättfärdigheten på samvetets grund är allvarligt menad, där har den sitt värde och sin välsignelse, dock endast för detta lifvet. I Guds rike mäktar den icke införa, och om den blir en grund till själf tillräcklighet, blir den ett hinder för undfående af det rike, om hvilket endast de i Anden fattiga ha fått löfte. — Men huru illa ställt är det icke, då t. o. m. sådana, som berömma sig af Kristus och vilja framstå såsom medlemmar af hans rike, icke ens bevisa borgerlig dygd, rättskaffenhet och samvetsgrannhet! Huru skola de, som icke äro trogna i det lilla, ja, i det, hvari t. o. m. hedningen kan bevisa och ej sällan verkligen bevisar rättfärdighet, huru skulle de kunna undfå och äga det, som är vida mer, denna himmelska rättfärdighet, som är lika öfverlägsen den naturliga rättfärdigheten, som himmelen är högre än jorden! Det är ett mycket sorgligt tidens tecken, att så många af dem, som visa andlig lifaktighet, äro allt annat än noggranna i utöf-

ningen af äfven de enklaste plikter utan brista så mycket i redbarhet, pålitlighet, tukt och trohet.

V. 21. Det är sagdt de gamle. Fäderneärfda seder och läror öfvergifvas eller fasthållas ofta utan något förnuftigt skäl. Å ena sidan ratar och förkastar man det gamla, blott därför att det är gammalt; å andra sidan håller man af samma skäl envist fast därvid, vore det än aldrig så förkastligt. Men lika litet som allt är pråktigt och tacknämligt, därför att det är nytt, lika litet blir villfarelsen sanning, därför att den har aldern för sig. Falska, inrotade tolkningar af Guds ord mista intet af sin fördärflighet, därför att de hafva en stor och gammal mänsklig auktoritet för sig och äldre generationer ha hyllat dem. — Fariseerna menade sig suppleras och förklara lagen genom sina tillägg, men just därigenom förfalskade de den. Till Guds ord far ingenting läggas, likasom ej heller något tagas därifrån. Lätom oss icke glömma Jesu ord om de minsta buden och om dem, som upplösa dem. Det är öfvermåttan viktigt att inför och vid detta ord vara lärjunge. Endast den, som i sanning är detta, kan rätt förstå och uttolka skriften.

V. 22. Om redan den uppstigande vreden inför Gud dömes sasom drapslag, hur mycket mer gäller då ej detta om hatet, om den i hjärtat inbitna vreden och bitterheten! Därföre heter det ock, att den, som hatar sin broder, är en mandrapare (1 Joh. 3: 15). Vredgas må du väl, men icke på *din broder*, eller så att din nästas person blir föremålet för en ditt hjärtas bitterhet, som innefattar begär att skada, plåga eller fördärfva honom. På synden må du vredgas, mot den skall du heligt nitälska, du må träffa den hos dig själf eller andra. Och då synden icke finns till utan hos en syndande person, så måste ju din vrede vända sig emot den brottslige, mot hvilken helig stränghet lika mycket är en plikt som förlåtande kärlek, men endast då nitälskar du rätteligen mot den gudlöse, när du, langt ifrån att vilja mätta din hämndlystnad med hans plågande, söker hans räddning. Bestraffa honom med stränga ord må och bör du, där så behöfs, men utösa din ondska genom skymfande tillmälen, det får du ej. — Vakta din tunga! Ställer du henne i vredens och hatets tjänst, så blir den såsom en huggorms gifttand. Ett enda bitt af den kan medföra döden; ett enda hatfullt ord kan medföra de mest olycksaliga följder, kan föra till död både för kropp och själ (jfr Jak. 3: 2—12). — I synden likasom i rättfärdigheten gifves det en gradåtskillnad, och Herren vedergäller noggrant hvar och en efter hans gärningar;

just det du sår, skall du skörda. — Öfva dig i heligt saktmod, och glöm ej, att det modet är större och ädlare än det, som uppenbarar sig i hämnandet af förolämpningar! Se på Jesus, det tåliga Guds lamm, som i saktmod och kärlek, i helighet och sanning öfvervann synd, satan och värld, och just sålunda är vorden lejonet af Juda.

Vv. 23—26. Våga ej att nalkas Gud med ett hjärta, som är betungadt af obekänd synd emot din nästa, men var ock redo att förlåta, om det är du, som har blifvit förorättad! Gör allt för att vinna din broder (Matt. 18: 15), det vare han eller du, som är orsaken till söndringen eder emellan. Framför allt bevara ditt hjärta i kärlek! Du lider den svåraste förlust, om du låter liden oförrätt beröfva dig mildheten och försonligheten. Du är då den tappande, äfven om du i yttre måtto kan triumfera öfver din ovän. Och *snart*, utan uppskof, skall du vara benägen till vänskap. Ju längre du dröjer med att ödmjuka dig och bekänna ett begånget fel, desto svårare får du att göra det. Ju längre du uppskjuter med försöket att afväpna en ovän, desto mer kommer fiendskapen eder emellan att rotfästa sig. — Lefver du i ovänskap med någon, så går du i beständig fara att falla i den rättfärdige Gudens domshänder, och vet, att all din gudstjänst är fåfång, ja, en styggelse för Herren, en hädelse, så länge du bär ett oförsonligt hjärta! — Guds eviga vrede är det häkte, som griper dig, om du med vrede i själen mot en medsyndare träder inför hans dom. — Den yttersta skärfven skall betalas! När hinner du betala den, du arma människa? Skall du väl under den stränga vedergällningens tunga hand, lidandet af den gudomliga vredens eld, som flammar upp i ditt inre och icke tillåter någon nådesstråle, någon hugsvalelse af Guds kärlek nedsänka sig i din själ, kunna godtgöra det brutna och blifva till hela ditt väsen förändrad, blifva renad, god, full af helig kärlek? Ack, den, som en gång omslutes af det eviga häktet, han lämnar hoppet utanför!

Predikoutkast.

1.

Inl Joh. 4: 24.

Ämne. **Ingången i Guds rike genom rättfärdighet i anda och sanning.**

1. *Villkoret för inträde i Guds rike är rättfärdighet (v. 20).*

a) Guds rike i dess begynnelse är förhanden i Jesus och hans nådesgoda.

b) Guds rikes fullkomliga upprättande på jorden är tillkommande och sker vid Herrens återkomst.

c) Det är egentligen ingången i och delaktigheten af Guds rike såsom tillkommande, hvarom Jesus i vår text talar.

d) Till Guds rike höra endast de rättfärdige, såsom ock delaktighet af detsamma endast genom rättfärdighet vinnes. (1) Ingången i Guds rike, sådant det såsom ett nåderike redan finns på jorden, erhålles genom rättfärdighet, d. ä. genom rättfärdiggörelse af tron på Jesus Kristus. (2) Ingång och delaktighet i det tillkommande gudsriket i dess härlighet vinnes ock endast genom rättfärdighet, nämligen den, som innefattar den fullkomliga friheten från synden och den fullbordade likheten med Gud (1 Joh. 3: 2).

2. *Rättfärdigheten i Guds rike är en rättfärdighet i anda och sanning.*

a) Det gifves en rättfärdighet, som ej är anda och sanning, nämligen den fariseiska och blott naturliga rättfärdigheten (v. 20). (1) Den fariseiska rättfärdigheten har nog i Guds buds yttre bokstaf, därvid inbillande sig att icke blott kunna hålla budorden utan ock göra mer än de befalla. (2) Den blotta naturliga rättfärdigheten har nog i ett hederligt sinne och en ärbar vandel, och denna rättfärdighet blir fariseisk i samma mån, människan menar sig därmed hafva eller kunna förvärfva sig förtjänst inför Gud.

b) Rättfärdigheten i Guds rike är en rättfärdighet i anda och sanning, d. ä. en rättfärdighet, som väsentligen är hela hjärtats och viljans rätta, mot Guds vilja svarande författning. (1) I Jesus Kristus är Guds rikes rättfärdighet, fullkomlig och utan vank; han är ock källan till en sann rättfärdighet hos människorna. (2) Delaktigheten af Jesus och hans rättfärdighet genom tron medför delaktighet i Guds rike. Den troende rättfärdiggöres från synden

genom syndernas förlåtelse och pånyttfödes till att tjäna Gud i anda och sanning. (3) Lefvernesrättfärdigheten, som framgår ur trosrättfärdigheten, kännetecknar den människa, som får med Kristus ingå i hans eviga rike.

3. *Lefvernesrättfärdigheten i anda och sanning inneslutes i och gestaltar sig till den heliga, verksamma kärlek, som bland annat i stället för att hämnas söker att med hjärtlig ödmjukhet öfvervinna hvarje ovän.*

a) Den sanna lefvernesrättfärdigheten är väsentligen helig kärlek, ty kärleken är lagens fullbordan. I samma mån en människa är själfvisk, är hon orättfärdig.

b) Den heliga kärleken tillåter icke blott icke att dräpa utan utestänger äfven den vrede, som uppkommer af kränkt högmod, likasom den ej heller tillåter tungan att säga »raka» eller »du dåre».

(1) Kärleken utesluter icke all vrede utan t. o. m. påkallar vrede, då Herrens ära och nästans väl göra allvar och stränghet nödvändiga, ty den kristliga kärleken är helig och lider icke synden. (2) Men kärleken tillåter icke vrede af såradt högmod, och om den understundom betjänar sig af stränga ord och bestraffande tilltal, så tillåter han sig dock icke skymford, ord, som kränka nästans människovärde.

c) Den heliga kärleken tillåter ej heller, att man fasthåller något orätt eller röjer någon hämndlystnad utan drifver i stället till redliga och tåliga bemödanden att vinna ovännen, att förvandla honom till vän. (1) Har man felat mot någon människa, så får hjärtat ingen ro, förr än man genom bekännelse och afbön försonat vedersakaren. (2) Har man själf lidit orätt, så är man angelägen att vinna sin broder genom att så handla med honom, att han inser sin orätt och afbeder den (Matt. 18: 15 ff.).

2.

Inl. Jak. 3: 14—17.

Ämne. Den köttsliga och den himmelska vishetens olika rättfärdighetsfrukter.

I. Den falska rättfärdighetsfrukt, som den köttsliga visheten bär.

II. Den himmelska vishetens sanna rättfärdighetsfrukt.

I.

1. *Den andelösa skrifflärdomens rättfärdighetsfrukt, bestående i*

a) ett vetande om sanningen, som förblandas med andligt ljus och Guds sanna kännedom;

b) en renlärighetstro, som ofta upptändes till ett glödande nit för bokstafven, och som tages för hjärtats tro.

2. *Den andelösa fariseismens rättfärdighetsfrukt, bestående i*

a) iakttagande af ett utvärtes gudaktighetsväsen utan hjärtats lif i Gud;

b) yttre goda verk; afhållsamhet från vissa synder och utöfvandet af åtskilliga »goda gärningar» utan hjärtats helighet och kärlek. Egenrättfärdighet; skrymteri.

II.

1. *Den levande gudskunskapens rättfärdighetsfrukt, bestående i*

a) den erfarenhet af sanningen, som gör från synden fri (Joh. 8: 32);

b) den tro, som renar hjärtat i Kristi blod och verkar en ny människa = den sanna andliga rättfärdigheten.

2. *Den levande kärlekens rättfärdighetsmakt, framträdande i*

a) det saktmod, som ej tillåter lidelsefull vrede än mindre kränkande skymford och fullbordadt dråp i gärning;

b) den hjärtliga barmhärtighet och försonlighet, som söker tillintetgöra allt, som söndrar människornas hjärtan, och vet att samla glödande kol på ovännens hufvud.

3.

Inl. Rom. 3: 31.

Ämne. De, som äro rättfärdiga af tron, måste ock rättfärdigas af gärningarne.

1. *Ty rättfärdigheten af tron är grundvalen för det nya lif i Gud, som innefattar en sannskyldig hjärtats helighet (i motsats till fariseismens verkrättfärdighet).*

2. *Ty rättfärdigheten af tron medför delaktighet af Guds kärlek, som blir en källa till kärleksbevisning mot nästan (saktmod, försonlighet, i motsats till fariseismens stolta själf tillräcklighet, som ej känner till kärlekens kraf).*

3. *Ty heligheten och kärleken kunna aldrig vara utan gärningar (i motsats till den andelösa skriftlärdomen, som sätter kristendomen i dödt vetande i förening med en viss renlärighetsifver, hvarvid bokstafven får vara allt och anden intet).*

4.

Ämne. **Den sanna laguppfyllelsen.**

1. *Till dess väsen: motsvarighet mot lagens andliga fordran i sann helighet och kärlek.*
2. *Till dess möjlighet: i kraft af Kristi rättfärdighet och anda, vunna genom tron.*
3. *Till dess nödvändighet: eljest höra vi ej Guds rike till.*
4. *Till dess välsignelse: ingen fara för att blifva innesluten i det eviga häktet; riklig ingång i Kristi eviga rike (2 Petr. 1: 5—11).*

5.

Ämne. **Tre slags rättfärdighet.**

1. *Den yttre eller borgerliga.*
2. *Den sedliga eller lagmässiga.*
3. *Den andliga eller evangeliska.*

(Steinhofer).

Sjunde söndagen efter trefaldighet.

Den ursprungliga perikopen till denna söndag återfinnes i Mk. 8: 1—9 och handlar om det underbara bespisandet af fyratusen män. I homiletiskt afseende gifver denna text anledning till en framställning, likartad den, som anknyter sig till evangeliet på midfastosöndagen, Joh. 6: 1—15, som om-talar bespisandet af de femtusen männen. Dock kan och bör den med hänseende till dess plats i kyrkoåret betraktas delvis från en annan sida än Joh. 6: 1—15. Såsom nämligen Herren i evangeliet på den sjette söndagen framställt den lefvernesrättfärdighet, som bör finnas hos hans lärjungar och allt fortfarande af dessa bör eftersträfvast, så angifver berättelsen om de fyratusen männens mättande, huru Herrens trogne, under farandet efter att allt mer förverkliga denna rättfärdighet (= fara efter helgelse), kunna vara heligt sorglösa med afseende på sin jordiska utkomst. Herren vill utan något deras bekymmer gifva dem, hvad de i detta fall behöfva.

Vi hafva emellertid här icke att göra med denna den sjunde söndagens gamla perikop, ty i vår kyrka predikas i högmässan öfver evangeliet om Kristi förklaring. Då i detta evangelium framställles för oss Kristi härlighet, sådan den äfven under förnedringstillståndet bodde i honom och kunde skådas af de tre lärjungar, som befunnos värdiga att vara vittnen till denna stora uppenbarelse, så torde perikopens sammanhang med den föregående söndagens kunna så uttryckas, att Herren under sina trognas kamp för förverkligandet af Guds rikes rättfärdighet så för dem uppenbarar sin härlighet, att de under all försakelse finna det godt att vara hos honom.

Text: Ev. Matt. 17: 1—8.

Exegetiska anmärkningar. V. 1. »Sex dagar därefter», nämligen efter det tal om nödvändigheten af själförsakelse hos dem, som vilja följa Herren, och om Herrens tillkommelse i härlighet, som i det föregående är framställt. »Genom detta bestämmande af tiden antydes ett visst sammanhang med det föregående. Genom förklaringen bekräftas läran om *Guds son* och om hans bortgång eller lidande m. m.» (Bengel). — I stället för »sex dagar», som Matteus och Markus ha, har Lukas »omkring åtta dagar.» »Han medräknar troligtvis såväl dagen, då Herren talade om sin efterföljd, som själfva förklaringsdagen.» — Petrus, Jakob och Johannes, de mest förkofrade af lärjungarne, tog Jesus med sig såsom vittnen. I deras själar kvarlämnade också den majestätiska synen ett outplånligt intryck, och särskildt Petrus omtalar den med en viss hänförelse kort före sin skilsmässa från detta lif (2 Petr. 1: 16—18). »På ett ädelt sätt omtalar Matteus äfven sådant, hvari andra apostlar blifvit föredragna framför honom: (Bengel). — »På ett högt berg»; enligt traditionen Tabor; sannolikare dock något berg på södra sidan af Hermon i närheten af Cæsarea Philippi. — Enligt Lukas gick Herren upp på berget för att bedja. Då Jesus gemenligen brukade under nattens stilla timmar draga sig undan för att bedja, är det icke osannolikt, att förklaringen inträffade nattetid, kanske mot morgonen.

Vv. 2, 3. *μετεμορφώθη*, han vardt förvandlad, hvarvid icke blott hans ansikte strålade med solens glans, utan äfven hans kläder genomträngdes af ljus, så att de blefvo glänsande hvita. Det var inifrån denna bländande glans utgick, det var den i hans inre förborgade (latenta) gudomshärligheten, som för en stund genomträngde sitt lekamliga omhölje, denna lekamen, som eljest hade syndigt köotts liknelse (Rom. 8: 3), och som därför icke förrådde något öfvermänskligt i Herrens person. — »Moses och Elias», lagens och profetians representanter. Lukas berättar, att de syntes i härlighet (Luk. 9: 31) och talade med honom om hans bort-

gång, som han skulle fullborda i Jerusalem, således om hans lidande och död och därpå följande uppståndelse och himmelsfärd. Moses och Elias hade bägge på ett utomordentligt sätt skilts från detta lif. Den förre hade dött ensam med Herren, som begrof honom (5 Mos. 34: 5, 6); den senare hade utan mellankommande död blifvit upptagen i himmelen. Bägge te de sig nu i förklarad, himmelsk kroppslighet för lärjungarnes ögon. Man synes då böra antaga, att Moses genast efter sin död blifvit uppväckt och äfven i anseende till sin lekamen blifvit försatt i det himmelska väsendet. Dock, detta, likasom de bägge gudsmännens uppenbarelse, är omgifvet af en hemlighet, som vi under detta lifvet icke kunna genomtränga. Med rätta utropar Bengel härvid: »O, huru mycket finns icke i den härliga världen öfver våra hufvuden! Hvem skulle icke hafva ansett berättelsen om denna Moses' och Elias' uppenbarelse för en fabel, om den icke stått i kanon, låt vara, att den eljest varit bekräftad af tillräckliga vittnesbörd». — Det var om Jesu död samtalet fördes. På denna död syftar väl då ock närmast förklaringen. Såsom Jesus vid sitt dop mottog vigningen till sin messiasgärning i allmänhet, så mottog han nu vigningen till det sista och svåraste af denna gärning: lidandet och döden för världens synd. Han hade hittills fulländat sig själf i lydnad och rättfärdighet i allmänhet taget, och hans förklaring vittnade för honom, att hans mänskliga natur nu var helgad till fullt undfående af det himmelska lifvets härlighet. Hädanefter hade han att fullända sig själf såsom människosläktets store öfverstepräst och såsom offret för världens synd. Och likasom han, då han vid sitt dop i fri lydnad vigde sig själf till messiasverket, mottog af Fadern vittnesbördet om sitt eviga sonskap samt på ett synnerligt sätt smordes med Andens gåfva, så får han ock nu, då han i samma fria fullkomliga lydnad begifver sig på väg till korset, ånyo vittnesbörd om sitt barnskap och om sin Faders välbehag med tillägget för lärjungarnes (vår) räkning, att *han*, Guds son, bör höras och lydas. Men då vid dopet Faderns närvaro och härlighet endast genom rösten af himmelen och Andens utgjutande

lät sig förnimma, så nedstiger denna härlighet däremot här i den ljusa sky, som är symbolen för Guds tron, och likasom sluter den älskade Sonen i sin famn, välsignande honom och hans heliga verk (v. 5).

Vv. 4—6. »Herre, här är oss godt att vara», att kvarblifva för beständigt. Af de tre hyddorna skulle Moses och Elias hafva hvar sin. Lärjungarne ville vara med Jesus. Enligt Lukas hade lärjungarne, under det att Jesus bad, blifvit förtyngda af sömn, och vid uppvaknandet sågo de Herrens förklaring. Äfven denna omständighet synes stödja antagandet, att förklaringen skedde nattetid. — Det var vid de himmelska gästernas bortgående, som Petrus utbrast i de anförda orden; han ville för beständigt fasthålla denna försmak af himmelens salighet, som dock endast var gifven till ett stärkande för de svåra prof, som stundade, och hvilkas segerrika bestående var villkoret för den verkliga, slutliga, fullkomliga delaktigheten af den himmelska glädjen. — *νεφέλη φωτεινή*: denna ljusa sky, symbolen af Guds närvaro, kan sägas vara ett upprepande af moln- och eldstoden, som ledde Israel på vandringen. Äfven lärjungarne öfverskyggades af denna sky. Såsom de ha del i Kristus, så famnas äfven de af det Faderns välbehag, som hvilar öfver den älskade Sonen. — *ἐπορεύθησαν*; såsom alltid, så uppfyller äfven nu förnimmel-sen af Guds heliga närvaro den svaga, orena människan med bäfvan. Enligt Lukas intogos lärjungarne af denna bäfvan, då de sågo Moses och Elias inträda i skyn och med den försvinna.

Vv. 7, 8. Åsynen af den himmelska uppenbarelsen och åhörandet af den himmelska rösten hade kastat lärjungarne till marken. Herrens vänliga och verksamma vidrörande reste dem åter upp (Bengel). — *μὴ φοβεῖσθε*, låten eder fruktan fara. — Jesu välbekanta, uppmuntrande röst återkallade genast lärjungarne till sig själfva. De upplyfte sina ögon, och nu sågo de ingen utom Jesus allena. Ännu skulle en lång tid förflyta och det under mycket arbete och lidande, innan de för beständigt finga uppslå sina hyddor i de himmelska invånarnes sällskap. Med Jesus skulle de dö, innan de finga med honom ingå i hans härlighet.

— Textens *homiletiska grundtanke*: Såsom Jesu Kristi härlighet endast för en stund till hans hugsvalande och stärkande fick genombryta förnedringstillståndets ringhet och skröplighet, så få Herrens trogna, ändock de med honom äro försatta i det himmelska väsendet, här på jorden endast droppvis såsom lön för visad trohet eller såsom stärkande för ett stundande lidande smaka något af den tillkommande världens kraft.

Homiletiska vinkar. V. 1. Endast de mest förkofrade lärjungarne kunde Jesus taga med sig på förklaringens berg. Alla troende äro visserligen kallade till all den salighet, som gemenskapen med Herren medför, men de kunna icke alla mottaga samma nådematt på samma gång. Om ock härvid allt ytterst beror på Herrens utkorelse och fria välbehag, så beror det dock äfven på människornas trohet eller otrohet. Den, som har, honom varder gifvet. Den, som vill vinna ett högre nådematt, han vare trogen i det redan mottagna. — Samma lärjungar, som utkorades till vittnen om Jesu förklaring, fingo ock bevittna hans ångestfulla kamp i Getsemane. Då intogos de af lika stor bedröfvelse, som de vid förklaringen mättades af den tillkommande världens krafter. I allmänhet medför hvarje mottagen kraft af höjden, hvarje erfarenhet af hugsvalelse och glädje af Guds kärlek i Jesu Kristi ansikte, en uppfordran till noggrannare flit i Herrens tjänst men ock en vink om stundande prof och lidande, hvori det gäller att bevisa trohet och tålmod. — Upp på ett högt berg förde Herren sina lärjungar. På höga berg älskade Herren att draga sig undan från det bullrande, oroliga människovimlet för att däraf ostörd kunna fördjupa sig i bön och umgänge med sin Fader. Detta var hans krafthämtning, på samma gång han därvid lärde och åter lärde af Gud och af honom mottog allt det, han skulle tala och göra. Så bestiger han äfven nu ett högt berg för att där i stilla ensamhet och likasom höjd öfver jorden undfå den högsta uppenbarelse af Faderns härlighet och välbehag, som skulle förunnas honom under hans förnedringstid. Och vid detta, såsom vid allt, huru är icke hans väg idel lydnad för, hängifvenhet åt och behag till Faderns vilja! Och dock är allt på samma gång ett själfständigt handlande (jfr Joh. 5: 19. 21). Han vet, att den stund är inne, då han har rätt att få den förklaring, om hvilken han i bönen talar med sin Fader, och såsom han får den, så är den ä andra sidan ett han uppenbarande af sin

härlighet för lärjungarne. — Vill du i anden förnimma Herrens härlighet, så följ honom ut från det mångahanda och förströende i verkandet och bestyren i världen och upp på det berg, på andaktens och bönens höjder, där du ingenting annat skådar än himmelen öfver dig, under det att du har jorden under dina fötter. Där skall Herren möta dig och låta dig smaka sötman af sin gemenskap.

V. 2. »Han vardt förvandlad inför dem». »Han hade icke den skapnad eller däjelighet, som oss kunde behaga» (Es. 53); detta profetiska ord gällde i allmänhet om honom under hela hans jordelif. Nu inträdde något annat. Här skådas den enfödde Sonens härlighet. Solen i hans inre genom-bryter hans förnedrings lekamen och utstrålar från hans hela varelse, som lyser af öfverjordisk glans. Detta skedde, under det han bad (Luk. 9: 29). Innehållet af hans bön känna vi visserligen icke, men tvifvelsutan var förklaringen just Faderns svar på denna bön, såsom väl ock under och genom bönen Herrens inre uppfylldes af den kraft, som lät hans härlighet så underbart utstråla från honom. Vi säga säkerligen icke för mycket, om vi antaga, att Herren behöfde det stärkande, som förklaringen och den därmed förenade beseglingen genom Faderns vittnesbörd innefattade, för att kunna bestå i den oerhördt bittra kamp, han gick till mötes. Men äfven hans lärjungar behöfde den, ty deras tro skulle inom kort ställas på ett det svåraste prof. De fingo nu se hans härlighet, på det att de sedermera skulle kunna skåda hans smådefulla förnedring och skenbara undergång utan att blifva i sitt inre med afseende på Jesus likasom alldeles tillintetgjorda. Och dock, förargelsen blef för dem så stor, att de nära nog hade lidit fullkomligt skeppsbrott i tron. — För Jesu lärjungar finnas äfven förklaringsstunder under deras vandring, som dock i det hela sker i en tro, som icke ser. De ha, äfven de, en inre härlighet, en afglans af deras frälsares, hans beläte, som i dem blifvit upprättadt. Vanligen är denna deras härlighet icke blott för världen utan äfven för dem själfva fördold under den dagliga, nedslående förnimmelsen af synd och frestelser. Men en och annan gång ljusnar det till i deras inre. Det är, som om deras frälsare på ett alldeles särskildt sätt uppenbarade sig för dem, och de skåda i anden hans dem bestrålande och likasom omfattande härlighet, och då förnimma de ock i sig hans lif i stor kraft, känna hans glädje under en obeskriflig själens mättnad och förnimma sin gemenskap med den himmelska världen på ett sätt, som höjer dem högt öfver tidens jämmer och nöd. Då är det, som

om ingen synd vidare lädde vid dem och köttets vanmakt vore uppsvulgen af Andens seger. Detta är ljusglimitar ofvanifrån, saliga antecipationer af den slutliga förklaringen, då de, om de eljest kämpa den goda kampen till slut, skola lysa såsom solen i deras Faders rike.

V. 3. Moses och Elias talade med Jesus om hans bortgång. En gång hade Herren sagt: »hädanefters skolen I få se himmelen öppnad och Guds änglar fara upp och ned öfver människosonen» (Joh. 1: 51). Den gemenskap med den himmelske Faderns heliga värld, som han med dessa ord tillskrifver sig, finna vi här framträda i dess påtagligaste verklighet. För honom fanns icke någon skiljemur mellan himmel och jord, han är den, genom hvilken gemenskapen mellan dem är återställd. Äro vi förenade med honom, så hafva vi sällskap med den sky af vittnen, som gått före oss och redan hafva nått målet. Ja, vi hafva då i själfva verket himmelen inom oss, äro med vår inre människa i den värld, som är ofvan, och känna, att vi endast där ha vårt rätta hem. — Jesu Kristi återlösning är ett verk af den gudomliga kärleken och visheten, i hvilket det lyster änglarne att tillbedjande skåda in. Det är ock därom, de himmelska gästerna samtala med Herren. Och hvilket ämne skulle väl vara högre och dyrbarare för oss, syndare, som åtnjuta välsignelsen af denna Guds stora frälsningsgärning? Huru borde vi icke med vår tillbedjande tanke söka att allt djupare försänka oss i denna för det köttliga sinnet fördolda men för den andliga människan afslöjade hemlighet! Men skall vår tanke där komma till ro, så måste beskådandet af försoningens verk vara uttryck af vårt försonings- och frälsningsbehof, ty endast det botfärdiga hjärtat, som lidit skeppsbrott på all egenrättfärdighet och vill låta nåd vara nåd, kan förstå det stora, som skedde på Kristi kors. I evigheten är korsets härlighet fullkomligt uppenbarad, och därför är ock det slaktade lammet ämnet för de fullkomnades lofsånger (Upp.B. 5: 11, 12). Vi böra emellertid här öfva oss för deltagande i detta lof; det benådade hjärtat känner ej heller något högre lof- och tacksägelseämne.

* V. 4. Huru gärna ville icke det andliga oförståndet utan vidare förvandla jorden till himmel för att redan här få njuta all glädje och salighet! Man vill städse vistas med Herren på Tabors saliga höjder men skyggar tillbaka för tanken på kors och död. Andliga nybörjare drömma esomoftast om den sanna kristendomen såsom ett tillstånd af andlig njutning, och därför taga ock många anstöt och affalla, när efter de

första nåderörelsernas eller benådningens ljuflighet komma besvärliga dagar af frestelse och lidande. Men äfven mera erfarna kristna kunna ha svårt att finna sig vid, att de andliga glädjestunderna så snart försvinna, under det att det aldrig vill få en ände på striden och den inre trögheten. Men det är och måste så vara. Här gifves intet Tabor, där man får uppslå blifvande hyddor. Har man en stund fått vara med Kristus vid hans förklaring, måste man ned i korsets kamp och nöd för att i lidandets ugn smältas och fejas, till dess man blir duglig att såsom en ädelsten infogas i den himmelske konungens segerkrona. Endast genom död går det till lif, genom förnedring till ära; detta är lagen och från den gifves intet undantag. — Petrus' begäran var oförståndig, men i den framstår han dock såsom en verklig lärjunge, ty han vill icke handla själfrådigt; han frågar Herren: »Vill *du*, så» o. s. v. Därpå känner man igen hans redlighet. Och där en sådan lärjungaredlighet i allmänhet finns, där finns ock det ödmjuka befragandet af Herrens vilja i allt. Mycket oförstånd kan lärjungen i sitt frågande adagalägga, men sin egen vilja vill han dock icke sätta framför Herrens. Äfven om det skulle kännas smärtsamt, och köttet skulle spjärna emot, begär dock hvarje sann lärjunge att få veta Herrens vilja för att *lyda* den.

V. 5. Herren bor i mörkret, heter det i gamla testamentet (2 Krön.B. 6: 1). I en molnstod dolde sig hans härlighet för Israels barn. I en sky omkläder sig Guds uppenbarelse äfven vid Kristi förklaring. Ingen kan se Gud och lefva (2 Mos. 33: 20); därför måste hans härlighet inför våra dödliga blickar beslöja sig. Jesus Kristus var just Guds anlete, den uppenbarade Guden, men detta anlete var beslöjadt under den mänskliga naturens ringhet. Vi kunna här skåda honom endast i den dunkla spegelbild, som ordet, då dess ljus genom Guds Andes verkan likasom reflekterar sig i våra hjärtan, framhåller för oss (1 Kor. 13: 12). Och dock, hvilken kraft har icke redan detta åskådande! Vi varda ju därigenom förklarade till samma bild från härlighet till härlighet såsom från Herrens Ande (2 Kor. 3: 18). Hvad skall då ej ske, när vi få se honom ansikte mot ansikte, sådan han är. Då skola vi varda honom fullkomligt lika (1 Joh. 3: 2). — I Kristus, den högt älskade (Efes. 1: 6), blifva vi syndare Gud behagliga. Därföre gäller det att lyda maningen: »honom hören!» Ja, hören honom och ingen annan, så snart fråga är om gudomliga ting. Ingen annan än han, den enfödde Sonen, har sett Gud och kan uppenbara honom.

Genom ingen annan än honom talar Gud till oss. Endast i och genom honom vill Gud blifva hedrad (Joh. 5: 23), endast i honom vill han undfå syndare. Hör honom då, eller dö i dina synder (Joh. 8: 24); detta är det ovillkorliga antingen — eller, som ingen människa undkommer. Under alla tider, men framför allt i vår, har man dock velat ha saken därhän, att Kristus skall rätta sig efter oss. Hans ord skola justeras efter vetenskapsmännens orakel; i annat fall måste han, Kristus, dö, d. ä. afskedas och ingenting ha att säga. Vi fa dock se, hvem till slut skall behålla rätt, han, som sade: »honom hören!» eller de, som säga: »hör oss!» — Salig är den, som tror. Han skall till slutet blifva känd såsom den ende vise bland människors barn.

Vv. 6—8. Hos Kristus finns visserligen ett gudomligt majestät men så mildradt, att vi ej blott kunna uthärda dess glans utan äfven af detsamma innerligt dragas och lockas. Det gudbesläktade i oss, grumladt, som det är, af synden, drages till honom. Hans huldhet är ock' outsäglig. När hans nadeshand vidrör vårt hjärta, stå vi upp från vår bäfvan inför den helige Guden, hvars rättfärdiga dom kastat oss i stoftet. Vi kunna stå upp och med barnslig frimodighet nalkas Gud. — Jesus allena! Ja, så är det. Ingen annan än honom behöfva vi. På honom allena skola vi se. Det är lif.

Predikoutkast.

1.

Ämne. Kristi förklaring.

1. *Det, som vid den ägde rum. Skildrande utläggning af texten, särskildt*

a) frambrytandet i det yttre af Kristi väsentliga härlighet (under det han bad; Luk. 9: 28, 29);

b) de himmelska gästerna och Herrens samtal med dem (om hans stundande bortgång, Luk. 9: 31);

c) Faderns vittnesbörd.

2. *Dess betydelse i Kristi lif.*

a) Afslutningen af den del af Herrens lif, som kan betecknas såsom hufvudsakligen riksförkunnelsens period. Det profetiska ämbetets öfvervikt. Jesu utveckling och fulländning i lydnad och rättfärdighet därhän, att han för egen del var beredd att ingå i den härlighet, han hade hos Fadern, förr än världen var.

b) Invigningen till den delen af Kristi lif, som betecknas hufvudsakligen af lidandesförkunnelsen; beredelsen till detta lidande och lidandet själf. Det öfversteprästerliga ämbetets öfvervikt. Kristus väljer likasom ånyo och afgjort vägen till korset, mottager vittnesbördet om Faderns fullkomliga välbehag och stärkes till den förestående kampen.

3. *Dess betydelse för oss. Af förklaringen förstå vi, att*

a) äro vi i Kristus, så äro vi med honom försatta i det himmelska väsendet. (1) Det finns hos oss genom tron en inneboende härlighet: heligheten, lifvet i Gud; Guds härliga beläte. (2) Med de himmelska invånarne hafva vi gemenskap (= »de heligas samfund» äfven i bemärkelse af samfundet med de fullkomnade rättfärdigas andar), (3) De himmelska tingens väsen upplåter sig för oss; vi få inblicka i Guds tankar och vägar (= samtalet om Jesu bortgång), så att vi kunna döma andligt om andliga ting, besinna det, Gud tillhör, och alltmer komma ifrån människotankarne och människovägarne (jfr Matt. 16: 22, 23), och varda sålunda skickliga att i allt renare sinne följa Kristus på korsets väg. (4) Omslutas af Faderns välbehag. Såsom delaktiga af barnaskpet hos Gud, gäller Faderns vittnesbörd om Sonen äfven oss, och det i samma mån vi obetingadt med Kristus gå Guds väg och lefva i hans vilja.

b) Vårt lif med Kristus, som med honom är fördoldt i Gud (Koloss. 3: 3), och som i allmänhet går fram i förnedring och lidande, saknar icke sina förklaringsstunder, då vi förnimma något af den salighet, som det himmelska väsendet, i hvilket vi äro försatta, innesluter. (1) Förklaringsstunderna afse ett stärkande till genomgående af kommande prof, likasom de ock meddelas såsom en nådelön för bevisad trohet. (2) De innefatta ock en försmak af det eviga fröjdelifvet, äro en förstling därpå och en handpenning på dess fulla åtnjutande en gång, sedan vi med Kristus under trohet intill döden fullbordat vårt lopp.

2.

Inl. Joh. 1: 14.

Änne. Vår Herre Jesu Kristi härlighet.

- I. Hvari den består.
- II. Huru den uppenbarar sig.
- III. Huru man får skåda den.

I.

1. *Jesu härlighet är hans väsens ojämförliga förträfflighet eller sammanfattningen af hans höga egenskaper, för så vidt de framträda i det yttre eller från honom utstråla.*
2. *Jesu härlighet är den af Fadern enföddes härlighet eller den fullkomliga afglansen af Faderns egen härlighet (Ebr. 1: 3). Här, i nådens rike, framstår denna härlighet såsom en nådens och sanningens härlighet.*

II.

1. *Jesu härlighet framlyser ur Guds ord, som meddelar en spegelbild af hans gudomligt-mänskliga väsen («Gudamänniskan»).*
2. *Jesu härlighet uppenbarar sig ock i hans verk, dels hans en gång för alla fullbordade återlösning, dels hans verk genom Anden i församlingen.*

III. "

1. *Den, som träder i ett rätt lärjungaförhållande till Jesus och alltså i ödmjuk lydakighet blifver i hans ord, får i tron skåda Jesu härlighet såsom nåd och sanning till syndernas förlåtelse och hjärtats pånyttfödelse.*
2. *På ett synnerligt saligt sätt får den troende människan skåda Kristi härlighet, då Guds Ande vittnar med hennes ande, att hon är ett Guds barn. Hon är då i anden med sin frälsare på förklaringens berg, där det är henne godt att vara.*
3. *Här känna de troende blott endels, men när tron får vika för den omedelbara åskådningen (= ansikte mot ansikte), då få de skåda Herrens härlighet så, att de känna honom, såsom de af honom äro kända, och detta medför deras härliggörelse.*

3.

Inl. Efes. 2: 5, 6.

Ämne. Delaktigheten af det himmelska väsendet i Kristus Jesus.

I. Det himmelska i Kristus Jesus.

II. Delaktigheten däraf.

I.

1. *Det himmelska i Kristus Jesus är det himmelska lif och himmelska sinne, som är motsatsen till köttsligt lif och sinne.*

a) Det himmelska lifvet, det lif, som lefves i himmelen i Guds saliga gemenskap = lifvet i fullkomlig helighet och kärlek, frid och salighet.

b) Det himmelska sinnet, hela sinnelaget såsom bestämdt af det himmelska lifvet = helig vilja, helgadt hjärta, heliga tankar och begär, i det Guds kärlek är den lag, som regerar hela den inre människan.

c) Detta himmelska lif och sinne, fullkomligt uppenbaradt i Jesus Kristus. Att så tänka, tala och verka som han eller att vara en hans afbild, om ock i skröplighet, det är att lefva i himmelen, medan man ännu är på jorden.

d) Detta motsatsen till köttsligt lif och sinne i egenvilja, själfviskhet, orenhet, synd och last.

2. *Det himmelska i Kristus Jesus är härlighet.*

a) En inre förträfflighet och höghet, hos Jesus uppenbarad under all yttre ringhet i hans ord, sanningens och lifvets ord, och i hans lefverne och gärningar, i hvilka han framstod såsom Herren öfver allt, hvad synd, elände och död heter.

b) En härlighet af himmelskt ljus och glans, som, väsentligen boende i Kristus, på förklaringsdagen genomträngde hans yttre människa, så att hans ansikte lyste såsom solen och hans kläder voro hvita såsom ljuset.

c) En sådan invärtes härlighet finnes ock grundlagd hos dem, hvilka kommit i gemenskap med Herren.

II.

1. *Delaktigheten af det himmelska i Kristus vinnas i anseende till dess begynnelse genom den tro på Kristus, som förutsätter afsägandet af det gamla väsendet efter köttet och medför delaktigheten af den helige Ande.*

a) Den, som vill komma till Kristus, måste i en grundlig bättring afsäga sig det gamla väsendet efter köttet, genom hvilket man, under det man lefver efter sin egen vilja och världens sätt, fördärfvar sig genom lustar och villfarelser.

b) Den, som kommer till Kristus, måste ej blott se honom likasom på afstånd utan innerligt i hjärtat fatta och tillägna sig

honom i tron, så att där blir en verklig gemenskap mellan Kristus och själen, och det kan heta: »Jag lefver, dock icke nu jag, utan Kristus lefver i mig».

c) Den sålunda troende människan har undfått det himmelska i sitt hjärta såsom en grundläggning och begynnelse till det fullkomliga himmelska väsendet i evigheten.

2. *Förnimmelsen däraf, att man är delaktig af det himmelska i Kristus Jesus, erhålles vid det andliga lifvets förklaringsstunder, då den troende får med sin frälsare komma på det andliga Tabor och där skåda Jesu härlighet.*

a) Vi måste i allmänhet vandra i tron och intet skåda, icke i salig omedelbarhet förnimma fröjden i Guds rike.

b) Men understundom får den troende själen, såsom nådelön för visad trohet i Herrens tjänst eller såsom en stärkande förberedelse för ett stundande lidande, likasom komma med Jesus på Tabor och se hans härlighet, d. ä. erfara ousägliga bevis på Guds kärlek och en försmak af den salighet, som väntar henne, om hon öfvervinner.

c) Ehuru hon känner det »godt att få vara» med Jesus i härlighet och önskade, att det alltid måste så förblifva, så får hon dock endast stundtals och för någon gång göra sådana erfarenheter, ty här är icke härlighetens utan nådens rike, och icke till hvila och njutning har Herren här kallat sina lärjungar utan till kamp och strid för kronan och för hans rikes sak. Och såsom Jesus från förklaringsberget begaf sig på väg till sitt kors, så får människan efter undfången vederkvickelse af det himmelska fröjdevinet åter begifva sig ut i det andliga hvardagslifvet, vandra i tro och icke se samt mer eller mindre bära dagens tunga och hettan.

3 *Först efter troget förrättadt dagsarbete får tjänaren hvila, först efter väl genomkämpad strid på jorden får den troende ingå i det fullkomliga himmelska lifvet, där all synd och nöd och död äro borta och evig salighet råder i skådanlet af Jesus i hans härlighet.*

a) De andliga fröjdestunderna på jorden äro en handpenning på den eviga fröjden i himmelen.

b) Denna väntar alla redliga Jesu lärjungar, och de skola en gång undfå den, om de gå väl igenom detta lifvet i Herrens efterföljd.

c) Då skall ingen taga deras glädje ifrån dem. Där skall det vara godt att vara.

4.

Inl. Koloss. 1: 26.

Ämne. De troendes hopp.

1. *Till dess grund.*

a) Kristus själf såsom fulländad i härlighet.

b) — — såsom betygad för de troende såsom den, för hvars skull Gud till dem har ett godt behag.

2. *Till dess innehåll.*

a) Härligheten med Kristus eller den fulla delaktigheten med Kristus i hans härlighet, medförande (1) själens fullkomliga härliggörelse i förklaringen till Kristi bild (1 Joh. 3: 2), fullkomlig helighet och renhet, (2) kroppens förklaring till likhet med Kristi förklarade lekamen.

b) Det fulla saliga samlifvet med Gud och de himmelska invånarne.

3. *Huru det vinnes.*

a) Genom död från alla köttsliga förhoppningar. särskildt vantrofsförhoppningarne om salighet utan omvändelse.

b) Genom ny födelse i trons tillägnelse af Herren.

c) Genom delaktigheten af den helige Ande såsom inseglet på barnskapet hos Gud och panten på det eviga arfvet.

5.

Ämne. Försmaken af det eviga lifvet.

1. *Hvilken kan vänta denna försmak.*

2. *Hvari den består.*

3. *Huru man skall rätt nyttja den.*

Åttonde söndagen efter trefaldighet.

Under det att perikopen på den sjetten söndagen handlar om den rättfärdighet, i hvilken Jesu rikets medlemmar hafva att vandra, och evangeliet om Kristi förklaring antyder, huru Herrens lärjungar i kampen för förverkligandet af denna rättfärdighet ha den gemenskap med Herren, genom hvilken de känna hans härlighet och däraf hämta tröst, glädje och kraft, så framställer däremot perikopen på åttonde söndagen det bedrägliga skenet af den falska andligheten med dess stora åthäfvor och anspråk, som Herren här varnande ställer oss för ögonen.

Text: Ev. Matt. 7: 15—21.

Exegetiska anmärkningar. V. 15. »Tagen eder tillvara för de falska profeterna» = för irrlärare. En profet är en af Gud sänd och utrustad förkunnare af hans vilja, således en man, som talar af Andens ingifvelse, och hvars ord därför är Guds ord. Sådana profeter funnos ej blott i gamla testamentet utan äfven i det nya, där de under grundläggningens tid framträda vid sidan af apostlarne såsom inspireerade förkunnare af den gudomliga sanningen (jfr Efes. 2: 20; 3: 5). I vidsträcktare mening kan hvarje förkunnare af Guds ord, som talar med någon hänförelse och andekraft, kallas en profet. — Falska profeter = män med gåfvor och utrustning men falska, således utan sändning af Gud och arbetande i köttets anda, deras lära må nu vara mer eller mindre regelrät. De äro klädda i fårakläder, d. ä. hafva ett sken af gudaktighet, men i sitt inre äro de rofgiriga ulvar, regerade af självviskhet och egennytta, som drifver dem att i allt söka sitt eget och att begagna Guds ord och namn

samt de af dem bedragna människorna till mättande af sin girighet, sitt högmod eller sin njutningslystnad.

V. 16. »Af deras frukt skolen I känna dem». Deras frukt; härmed har man förstått 1:o) deras lära: såsom falska profeter kunna de ej drifva den hälsosamma läran; de drifva därför falsk lära; 2:o) den frukt eller verkan, som deras verksamhet framkallar hos dem, hvilka sluta sig till dem och följa dem såsom sina ledare; 3:o) deras sedliga förhållande, deras gärningar. Den förstnämnda uppfattningen är otillfredsställande, ty äfven om man, oegentligt nog, skulle kunna kalla läran en frukt af personen, så kan Herren svårigen ha bjudit sina lärjungar att genom lärans pröfning taga reda på ulfvanaturen hos de falska profeterna, ty en sådan pröfning fordrar en särskild, icke alla gifven gåfva, och den är ofta ganska svår. Rimligare är den andra uppfattningen, ty den verkan på andra, en predikant åstadkommer, kan med skäl kallas en frukt af hans predikan. I det stora hela visar ock den inverkan, en förkunnelse af Guds ord har på människorna och deras lif, arten och beskaffenheten af förkunnelsen, men utom det att frukten af ens verksamhet icke är detsamma, som den frukt man själf bär, så kan sanningen lika väl förvändas i orättfärdighet af falska människor, som redliga själar kunna mottaga andlig välsignelse af den tillsats af sanning, som alltid finns i villoläran och förlänar den dess bedragande sken. Med irrlärarnes frukt kan således icke förstås något annat än deras sedliga beskaffenhet, deras verk och gärningar, sådana de framgå ur deras inre. De varda kända af deras onda gärningar, hvarvid man dock icke har att tänka endast eller hufvudsakligen på grofva sedlighetsbrott utan framför allt på det partisinne och det högmod, hvarmed de söka fästa människorna vid sina personer (Gal. 4: 17) och förorsaka bitterhet, söndring och splittring inom församlingen (Joh. 5: 41—43). Upptäckten af irrlärarnes rätta art är icke så svår. De kunna icke i längden blifva fördolda för de redliga, såsom tisteln ej kan bära fikon och törnbusken drufvor.

Vv. 17, 18. — *σαπρόν*, ruttet, murken, dålig. *πονηρός*, ond = dålig (skämd), oduglig. — *οὐ δύναται κτλ.* Det faktiska härvidlag har sin grund i en inre nödvändighet. Lika litet som ett godt träd kan bära dålig och ett dåligt träd god frukt, lika litet kan en god (pånyttfödd) människa göra det onda (jfr 1 Joh. 3: 6, 9) och tvärtom. Härmed är dock icke nekadt, att verkligt pånyttfödda människor kunna fela, ja, äfven falla, likasom ej heller att köttsliga, opånyttfödda människor kunna göra enstaka goda gärningar och vara Guds hands människor till åstadkommande af åtskilligt godt. Ty hos den troende finns ännu synd, och hos den otrogne kan finnas åtskilligt naturligt godt (*justitia civilis*). Man måste se på människornas lif såsom ett helt; se till, hvad det är, som förlänar lifvet dess härskande karaktär. I sådant fall visar sig den af Herren använda bilden fullt adekvat.

Vv. 19—21. *πάν δέσθον μὴ ποιοῦν κτλ.* »Ingen sann profet kommer till helvetet; ingen falsk får inträda i Guds rike» (Bengel). För öfrigt äga orden en allmänare tillämpning: hvar och en människa, som genom saknaden af god frukt, sann helighet och kärlek, visar sig vara oduglig för Guds rike, skall genom Guds rättvisa dom öfverlämnas åt den eviga elden. *Ἀραγε ἀπὸ κτλ.* Sammanfattning af det föregående, som på samma gang inskräpper både möjligheten och nödvändigheten att pröfva och lära känna de falska profeterna af deras sedliga förhållande. Dessa män äro till sin inre människa förvända och onda; de ha icke själfva öfverlämnat sig åt den Gud, hvars namn de säga sig vilja förhärlika. Men såsom den yttre bekännelsen till detta namn hör till de fårakläder, hvori de drapera sig, så kunna de ock vara fångna i ett själfbedrägeri, som gör, att de mena sin sak vara god. Det är detta, som Herren påpekar i v. 21. — Att kalla Jesus för Herre är att erkänna honom såsom Messias och Guds son. Här är således fråga om sådana, som i viss mening äro troende och bekänna sin tro, bekänna Herrens namn. Denna bekännelse är visserligen nödvändig (jfr Matt. 10: 32, 33 m. fl. st.) men kan dock finnas, utan att hjärtat är rättsinnigt inför Gud, d. ä. utan

den lydnad för Guds vilja, som medför och innefattar hjärtats helgelse, och utan hvilken man ej kan ingå i Guds rike. Många äro de, som låta det stanna vid en yttre anslutning till Herren, och som därvid bedraga sig själfva med hoppet, att det är väl ställdt med dem. Detta själfbedrägeri kan fortsättas ända in på domens allt afslöjande dag (vv. 22, 23).

Perikopens homiletiska grundtanke. Den, som vill finna och komma fram på lifvets väg, tage sig noga tillvara såväl för det med skenet af sanning och gudaktighet bemantrade bedrägeriet af falska andar som för själfbedrägeri, gående ut på försöket att med bekännelsen af Herrens namn förena tillgodoseende af köttet. Ty intet yttre väsen eller ens stora gåfvor utan endast den innerliga lydnaden för Guds vilja kännetecknar en människa såsom medlem af hans himmelska rike.

Homiletiska vinkar. V. 15. »Vakten eder». Huru ofta finna vi icke i Guds ord detta varningsrop! Vi gå i fara, hvart vi gå, och endast den, som vandrar i helig varsamhet, undkommer de så ofta fint spunna och försåtligt utlagda snarorna. Och en bland de största farorna är den, som kommer från de falska profeterna och deras lögnväsen. Den mera påtagliga lögnen, den i ögonen fallande grofva synden är icke så farlig; den, som af den snärjes, han löper med öppna ögon och berådt mod i nätet. Men den under ett lysande sanningssken dolda lögnen, den under en skenfager andlighet gömda köttsligheten, den under eldsnit för Gud förstuckna lystnaden efter egen ära och vinning, med ett ord: synden i rättfärdighetens stulna dräkt, den vill det skarpa ögon till för att upptäcka. — Falska profeter jämte de sanna saknades aldrig i Israel. De förre förkunnade såsom Jehovahs ord det, som behagade folkets köttsliga sinne och stärkte det i dess egna meningar; de senare voro skoningslösa sanningsvittnen, med ljungeldsord bestraffande gängse synder och framför allt folkets otrohet mot och affall från förbundets Gud. Inom kyrkan förnyar sig samma förhållande. På falska profeter har där aldrig varit brist, på en predikan, som under många andliga åthäfvor så framställt kristendomen, att den kunnat väl lidas af köttets trälar. — En särskild frukt af de falska profeternas verksamhet är det orena partiväsen, som uppkommer, då dels enskilda, ur sammanhanget ryckta,

till ensidighet drifna satser ur den heliga skrift göras till en andlig lösen, eller ock en människa, hennes gåfvor och egen- domlighet göras till en medelpunkt, omkring hvilken en and- lig rörelse roterar. Kallsinnighet, misstroende, ovilja, hat, kif, strid, söndring och inbördes förkättrande visa därvid snart, huru ulfven i de falska profeternas personer lyckats bortrycka och förskingra Herrens farahjord. Pröfva därför andarne, om de äro af Gud! Pröfva först och sist din egen ande; tordehända du däri finner den falska profet, som framför andra är farlig, och för hvilken du behöfver taga dig väl i akt. »Den glupande ulfven», det rofgiriga vilddjuret i ditt bröst med sin lystenhet efter det, som kan mätta högmodet, vinningsbegäret och njutningsåtrån, torde icke vara så dödt i dig, som du kanske menar, och ve dig, om du låter det drifva sitt spel under sken af nit för Guds ära! »Vakten eder! Sen eder före, varen besinningsfulla, försiktiga i afseende på allt, som i världen anbefalles eder sasom sanning eller göres miss- tänkt för eder såsom villfarelse, ty hvarje villfarelse är ange- lägen därom, att framställa sig såsom sanning och att sasom sådan vinna erkännande och ingång. Vishetens ord säger (Ordsp.B. 14: 15): »En enfaldig man tror hvart ord, men en klok man aktar på sin gång». Sen eder före; låten icke be- draga eder, ty många bedragare äro utgångna i världen, ja, alla människor äro lögnare, och låten eder icke fångas un- der något ok, hvarken de mångas eller deras, som leda mæng- den. Sen eder före; det gäller edert lifs viktigaste ange- lägenhet, eder odödliga själ, eder eviga salighet, som, en gang förlorad, aldrig kan återvinnas. Sen eder före; frestel- sen är stor, tidsandan ond och edert eget hjärta benäget för villfarelsen och lätt att förföra. I andra fall brukar kärleken till egen fördel göra människorna vaksamma och försiktiga, men i salighetssaken handla de flesta på ett oförsvarligt sätt mot sig själfva. En förförare, en irrlärare finner i världen mera insteg än tio sanningsvänner, och det gamla ordsprä- ket: »Världen vill bedragas; så ma hon da blifva bedragen», är icke gripet ur luften». (Fr. Arndt).

Vv. 16—18. Af deras frukt skall man känna männi- skorna och särskildt villoandarne. Frukt är det, som verkligen växer ur och är ett uttryck af ens inre, är motsatt kläderna, det utanpå hängande, antagna väsendet och sättet. Detta senare, farakläderna, som synas utmärka den sanna kristne och den af Gud sända profeten, är därför icke *frukt*. Denna är dock, äfven den, någonting yttre och i själfva verket täm- ligen lätt förnimbar. Haf blott akt på en människa, då hon

är lämnad åt sig själf, i hennes enskilda lif och under omständigheter, då hon tror sig vara obemärkt, och du skall snart upptäcka, hvars andas barn hon är. Också skall en lärare likasom hvarje annan människa pröfvas icke efter enstaka gärningar, ty de kunna lätt missleda, utan efter lefvernet i dess helhet. Den förståndige upptäcker utan svårighet, hvad det är, som gifver lifvet dess karakter. Ulfvanaturen, om den finns, blir snart nog uppenbar. — Att göra gudaktigheten till en vinning, det vare för högmodet, girigheten eller njutningsbegäret, utvisar den andliga rofgirigheten. Bär än törnebusken i Österlandet en frukt, som har en viss likhet med drufvor, och kan tistelns bladhufvud än ha någon likhet med fikon, så pröfva blott på dem, sök smaka dem, och du skall ögonblickligen förnimma skillnaden. Så ock med falska lärare och falska kristna i allmänhet. Kunna de än göra skrymtaremanteln tämligen lika de troendes rättfärdighetsdräkt på afstånd, så sök blott att få se dem på nära hall, sätt dig i personlig beröring med dem, och är du själf verkligen en sann Jesu lärjunge, så skall du snart erfara, huru dessa människors hela umgängelse är såsom törne och tistel eller såsom en sur och förskämd frukt. Och kom ihåg, inlåt dig icke i andlig förtrolighet med människor, som beställsamt erbjuda sig till andligt sällskap med dig eller t. o. m. till andliga ledare för dig! Den ifver, hvarmed de lägga an på dig och söka hänga sig vid dig eller få dig att hänga dig vid dem, visar redan, att det ej står rätt till. Vakta dig därför för sådant folk! De äro helt visst falska profeter. — Människor finnas, hvilka i sitt umgänge äro såsom törnen och tistlar. Genom sitt fordrande, sitt förtalande, sitt kinkiga, sitt öfversittande, bittra och gnatiga sätt både stinga de och förorsaka sveda i deras hjärtan, som älska sanningen, och det i samma mån de söka insvepa sig i ett moln af andlighet. — I allmänhet gäller, att där ödmjukhet hos en Kristi bekännare saknas, där härskar ulfvaarten, ty endast den ödmjuka kan lefva för Herren och äga den kärlek, som icke söker sitt. De mest lysande gåfvor utan ödmjukhet äro blott delar af en bedrägande fåraklädnad öfver en ulfvanatur. — Det af Herren angifna kännetecknet på de falska profeterna är osvikligt, ty lika litet som ett dåligt träd kan bära annat än dålig frukt, lika litet kan en köttslig människa bära Andens sannskyldiga frukter. Men visserligen, frukten måste, såsom sagdt, *smakas*, om man skall förnimma dess verkliga beskaffenhet; man måste skaffa sig personlig erfarenhet af en människas sinnelag, om man skall kunna rätt bedöma henne.

V. 19. Märk, det odugliga är här detsamma som det onda, och oduglig är den, som *icke* bär *god* frukt, prunkade han än aldrig så mycket med ett rikt andligt löfverk. Icke behöfver man vara en grof, inför mänsklig domstol sakfälld brottsling för att befinnas duglig endast för elden. Allt, som blott är kött, måste med alla sina frukter förgås. Endast den, som är född af Anden, skall få ärfva riket.

V. 21. Att kalla Jesus en herre är icke någon ringa ting, där det är sanning och allvar i den bekännelsen. Ingen kan ju så kalla Jesus utan genom den helige Ande (1 Kor. 12: 3). Men icke hvarje sådan bekännelse är af Guds Ande och uttryck för hjärtats fulla hängifvenhet åt Herren. Bekännelsens sanning ådagaläggas endast genom lydnaden för Guds vilja, som ju ock är Kristi vilja. Så innerligt äro tro och helighet, kristendom och sedlighet förenade. Där tron icke inskrifver Guds lag i hjärtat och är en lefvande och verksam drifkraft till goda gärningar, där är den blott en trosform och ingen verklig tro. »Hade jag all tro, så att jag kunde förflytta berg, men hade icke kärleken, så vore jag intet». Du kan bekänna Herren, ja, fanatiskt kämpa för hans sak, eller för hvad du anser vara hans ära, du kan gifva din lekamen hän i smärtsam martyrdöd, och dock kan du vara bland dem, som Herren icke kännes vid, ty allt detta kan du göra utan att vara delaktig af Kristi Ande. Han, din frälsare, var under den djupaste själförsakelse lydig intill korsets död (Fil. 2: 8); endast genom att likna honom i lydnad, i ödmjuk öfverlåtenhet åt Guds vilja och behag, i stilla tålmod, i helig uppoffrande kärlek, i afsägelse af allt, hvad köttet aktar stort, all egen ära och fördel, i renhet och hjärtats enfald kan du bevisa dig såsom en Jesu rätta lärjunge. — I den första kristna tiden funnos personer, vanligen unge män, som öfverlämnade sig åt ett tygellöst lif, i tanke att de sedan genom bekännelse af Jesu namn inför de hedniska domstolarne och däraf följande martyrdöd skulle utplåna all sin synd och inga i Guds härlighet. Dessa förvillade kunde också med ett fanatiskt mod gifva sig i döden för Jesu namns skull, således kalla honom Herre på ett sätt, som syntes innebära det största allvar, men det oakadt voro de förtappelsens barn. Så gäller det då att verkligen blifva en ny människa, att i inre och yttre måtto lyda Guds vilja. Annars är allt förgäfves och af intet värde.

Predikoutkast.

I.

Inl. 1 Joh. 4: 1.

Ämne. Den för hvarje frälsningssökande människa nödiga andepörfningen.

- I. Andarne, som böra pörfvas.
- II. Huru de skola pörfvas.
- III. Nödvändigheten af denna pörfning.

I.

1. Profeternas andar.

a) Profet = (1) hvar och en förkunnare af gudomlig sanning, som kommer såsom af Herren omedelbarligen sänd för att vittna om hans vilja och råd; (2) hvarje församlingslärare, vare sig han i skrift eller muntligen, på ett lärdt eller enfaldigt sätt frambär en lära såsom Guds ord eller såsom utläggning af Guds ord.

b) Profeternas andar = den ande, det slags ljus och lif, som uppenbarar sig i deras förkunnelse, i deras verksamhet och i deras personliga umgängelse ochandel.

2. Äfven deras andar, som icke äro profeter.

a) Uppenbart gudlösa och lastbara människor komma här icke i fråga, ty de ha icke något, som förtjänar namnet ande i biblisk mening, vare sig sann eller falsk.

b) Utan här är fråga om människor, som uppenbara någon slags andlighet, någon form af kristendom och kristligt nit.

c) Deras andar = arten af deras inre lif.

3. Den egna anden.

a) Ens egen innersta vilja med därur framgående afsikter angående det, som Gud och hans sak tillhör.

b) Arten af de tankar och ingifvelser, som uppkomma i det egna hjärtat isynnerhet vid tillfällen, då det gäller att göra något viktigt val eller företaga något verk för Guds rikets befrämjande.

II.

1. Efter frukterna, då det är fråga om andra människor.

a) Frukten = allt yttre, ord och gärningar, som såsom ett uttryck af det inre framvuxit ur människans hjärtelif.

b) Därtill hör allt, som ingår i människans sedliga förhållande, sådant det gestaltar sig som ett helt och framför allt framträder, då ingen anledning till förställning föreligger.

c) Här framträda då köttets gärningar eller Andens frukter (Gal. 5: 19—22 m. fl. st.).

2. *Efter hvad man verkligen menar eller i djupet af sitt hjärta åsyftar i allt, som angår Gud och utöfvandet af hans vilja.*

a) De egna tankarne till deras verkliga halt.

b) Det förhållande, som skulle framgå ur de och de tankarne och böjelserna, om de finge råda.

c) De gärningar, som man utför, och som gifva hela lifvet dess karakter.

III.

1. *Endast den vaksamme undkommer snaran af den falska andligheten, hvars målsmän med sina fårakläder lätt bedraga den ovarsamme.*

a) Fårakläder = sken af gudaktighet, munnens bekännelse af Herrens namn, allehanda yttre verk, som falla i ögonen och synas utvisa nit för Gud m. m.

b) Dessa fårakläder lysa ofta mera än sanna kristnas redliga kristendomsväsen, som icke skrytsamt föres till togs.

c) Därföre är vaksamhet nödvändig för hvar och en, som skall undvika villfarelsens och skrymteriets snaror.

2. *Endast den öfver sitt eget hjärta strängt vakande människan undkommer hjärtats bedrägeri och blir bevarad från att blifva en falsk Jesu bekännare.*

a) Hyckleriet kommer vanligen icke med ens till stånd hos en människa, som erfarit Jesu Kristi nådeskraft. Man tillåter sig att börja med en och annan tvetydighet; griper då och då till skenet i oviktiga ting och låter ögat skela litet hän åt världen (jfr Matt. 6: 24). Så vänjer man sig småningom vid falskhet och dubbelhet, i början under samvetets motsägelser men efter hand utan samvetesoro, tills man blir alldeles förblindad och så insnärjd i lögnväsendet, att man icke kan se sanningen med afseende på sig själf.

b) Därföre är det nödigt att noggrant vaka öfver sig själf och öfva den heliga själfukt, utan hvilken den falske profeten i hjärtat småningom vinner herravälde.

c) Denna själfukt är icke något ängsligt rufvande öfver en själf, utan ett ödmjukt hjärtas uppriktiga aktande på Guds vilja, samvetsgrannhet i alla stycken och strängt bedömande af egna fel och brister.

2.

Ämne. De falska profeterna.

1. *Som komma i en utvärtets andlighets lysande fåraklädnad, men invärtets äro regerade af en obruten själfviskhet (högmöd, girighet, njutningslusta).*
2. *Som högljudt ropa Herre, Herre i en uppseenderäckande bekännelse af Jesu namn, men hvilkas lefverne icke uppenbara någonting af Kristi sinne.*
3. *Som kunna göra allahanda andliga storverk, men till sin egen berömmelse och utan att låta Herren få ha sitt verk i deras egna hjärtan.*

3.

Ämne. Hyckleriets osaliga väg.

1. *Inslås, då man börjar omgifva sin köttsliga ulfvatur med en yttre andlighets fårakläder.*
2. *Vandras under försök att gifva köttets gärningar sken af Andens frukter.*
3. *Slutar med, att man faller igenom i Herrens dom och får sin lön såsom en ogärningsman.*

4.

Ämne. Hvem gör och hvem gör icke vår himmelske Faders vilja?

1. *Den gör denna vilja, som*
 - a) vaktar sig för de falska profeterna,
 - b) skaffar, att han varder ett godt träd,
 - c) frambringar Andens frukter.
2. *Den gör icke denna vilja, som*
 - a) icke vaktar sig för de falska profeterna,
 - b) gifver sig ut för att vara en annan, än den han är,
 - c) har sin kristendom i munnen, men icke i hjärtat.

(Efter Nebe).

Nionde söndagen efter trefaldighet.

Perikopen på nionde söndagen handlar om den otrogne förvaltaren, en af de svåraste af de under kyrkoåret förekommande texterna. Den lärdom, Herren genom den velat gifva, ligger dock klar och är ingen annan än den, att Jesu lärjungar ha att se till, huru de rätt klokt, d. ä. med sannskyldig trohet och så, att de däraf hämta en varaktig och evig välsignelse, böra umgås med de jordiska ägodelar, de fått sig förlänade. Hafva de då, enligt den föregående söndagens evangelium, att vakta sig för allt bedrägligt sken och allt skrymteri och att med insikt och noggrannhet pröfva de andar, som äro utgångna i världen, så visar berättelsen om den otrogne förvaltaren, huru de böra visa icke mindre förstånd i bruket af de jordiska håfvorna.

Text: Ev. Luk. 16: 1—9.

Den föreliggande berättelsen har varit och är föremål för många olika tolkningar. Den är ock, såsom nämnt, i anseende till detaljerna svår, men svarigheterna ha i ej ringa grad ökats därigenom, att man vanligen betraktat den från oriktig synpunkt. Man har nämligen velat i den se en parabel af alldeles samma slag som t. ex. den om de fyra-handa sädesåkrarne eller ogräset bland hvetet, och att man i sådant fall får svårt att på det andliga området igenfinna framställningens olika moment, är helt naturligt. Att t. ex. få förvaltarens husbonde att vara en bild af Gud eller af mamon, att i förvaltaren vilja se en bild af människan i hennes bruk af de henne förlänade gåfvorna m. m. låter sig icke göra utan de besynnerligaste förkonstlingar. Nu före-

ligger emellertid lika litet här, som i fråga om den rike mannen och Lasarus, någon nödvändighet att fatta perikopen såsom en parabel i ordets egentliga mening, såsom ju ock Herren icke angifver den såsom en sådan. Den innehåller helt enkelt en berättelse från det gudlösa världslifvets område — måhända anslutande sig till någon nyligen inträffad tilldragelse —, hvori förekommer något, som Jesu lärjungar böra taga till lärdom. Af vikt är härvid att påakta, att Herren med sina ord närmast vänder sig till dessa »publikaner och syndare», som enligt kap. 15: 1 slutit sig till honom och räknades till den vidsträcktare kretsen af hans lärjungar. Dessa människor hade under sin förra lefnad, vanligen på orätta vägar, samlat sig rikedom. De hade varit mamons trälar och begagnat alla medel för att under detta korta lif, vid hvars slut de måste lämna allt, samla så många ägodelar som möjligt. Detta både syndiga och dåraktiga bruk af penningen borde de utbyta mot ett klokare, som kunde skaffa dem en vinning af oändligt högre art än den, de kunde göra sig till godo på jorden. Hvad som emellertid är sagdt speciellt till de i fråga varande publikanerna, gäller naturligtvis också i allmänhet; det är en allmängiltig lärdom vi ha att hämta ur denna likasom af alla andra vår frälsares tal. Efter dessa allmänna anmärkningar öfvergå vi till den egentliga utläggningen.

Exegetiska anmärkningar. V. 1. ἔλεγε δὲ καὶ κτλ. De i det föregående kapitlet framställda liknelserna hade Herren talat med afseende på de öfver hans upptagande af publikanerna knorrande fariseerna. Nu vänder han sig till lärjungarne, dock icke till de tolf utan i allmänhet till dem, som börjat tro på honom och bland dem särskildt just till publikanerna. »En rik man» = en man, som ägde vidsträckta besittningar, hvilka han icke själf ville eller kunde förvalta. Denne man får icke anses vara en bild af Gud eller af någon personlighet inom Guds rike; men han är icke heller en personifikation af någon egenskap, dygd, last eller andemakt (mamon). Han framställles helt enkelt såsom ett exempel på den klass af rikt folk, hvars beskaffenhet och hushållningssätt tvifvelsutan voro

för Jesu åhörare väl bekanta. — Han hade en *οἰκονόμος*, en förvaltare, åt hvilken han lämnat vårdens om hela sin egen- dom och därvid förtroendefullt gifvit de vidsträcktaste rättigheter. (— *διεβλήθη* blef angifven. Ordet är att fatta sensu medio; det brukas så väl i god, som dålig bemärkelse. — *ὡς διασχορπίζων*, såsom den där förskingrade hans ägo- delar, vare sig genom vårdslöshet eller genom utsväfningar eller båggedera.

Vv. 2, 3. Husbonden är öfvertygad om förvaltarens oredlighet. Angifvelsen hade kommit från pålitligt håll och var väl bestyrkt. Därföre afkunnas utan vidare afsättnings- domen öfver förvaltaren, och han förståndigas att genast »göra räkenskap för sin förvaltning», d. ä. framlägga alla räkenskaper och lämna ifrån sig det, han haft om händer. — Förvaltaren vet med sig sin skuld; han vet ock, att alla ursäkter och undanflykter äro fruktlösa. Därföre bjuder han ej heller till att försvara sig. Å andra sidan ingen ödmjuk bekännelse, ingen bön om förlåtelse. Såsom en öfverbevi- sad men icke ångerfull brottsling tiger han. Förhärdad, som han är, känner han ingen blygsel öfver sitt uppförande utan är redo att fortsätta på sin onda väg. Men som en klok och förslagen man är han genast betänkt på utvägar att vinna trygghet för sin framtid, som hotar med fattigdom och nöd. Tva hederliga utvägar erbjuda sig åt honom: att gräfva, d. ä. redligt, ehuru ansträngande kroppsarbete, och att tigga, den orkeslösa fattiges sorgliga men icke klander- värda utväg. Till det förra är han dels för veklig, dels oför- mögen, då han därtill saknar vana; till det senare är han för stolt.

Vv. 4—7. Förvaltaren har endast kort tid på sig. Han öfverlägger icke länge utan fattar hastigt ett beslut, som är värdigt på en gång hans orättfärdighet och klokhet. Uppgif- ten är att få en för nöd betryggad framtid. Han tänker lösa denna uppgift så, att han på ett sådant sätt gör sig personer förbundna, att de måste nödgas erbjuda honom tillflykt hos sig, när han däraf kom i behof. Han vill således i dem skaffa sig pålitliga vänner, hvilka icke skola lämna honom i

sticket. Han känner de män, till hvilka han vänder sig, och vet, att de icke skola svika hans förväntningar. De äro, likasom han själf, barn af denna värld och tveka ej att för vinnings skull handla bedrägligt. Då han gör dem solidariska med sig i ett förfalskningsbrott, så erhåller han därmed ett band på dem, som de ha svårt att sönderslita. Lägges här till den förbindelse, i hvilken de måste känna sig stå till den, som beredt dem stora ekonomiska fördelar, så synes förvaltaren ha tillräcklig grund för sin öfvertygelse, att han i dessa män skall erhålla vänner, som vid behof skola antaga sig honom. Sin plan sätter han genast i verket. Han kallar hvar och en af sin herres gäldenärer (*ἕνα ἑκαστον*), således *alla* på sådant sätt, att han vänder sig till hvar och en särskildt och gör sig underrättad om deras skuldbelopp. De två, som särskildt omtalas, äro att betrakta såsom exempel på, huru han gick till väga med alla. Hela proceduren antyder brådska. Förvaltaren gifver sig icke tid att gå igenom alla skuldebref; han nöjer sig med gäldenärernas muntliga upplysningar, kastar till hvar och en af dem hans förbindelse och manar på dem, att hastigt omskrifva den på det lägre belopp, han angifver. — *ἑκατὸν βάτους ἐλαίου* hundra bat olja. En bat = 15 kannor: 50 bat således 750 kannor. — *ἑκατὸν κόρον σίτου*, hundra korer hvete. En kor. = 10 bat; 20 korer, som afprutades, = 200 bat = 3000 kannor.

V. 8. *Καὶ ὁ κύριος ἐπύνησεν*: herren berömde sin otrogne tjänare för den klokhet, han ådagalagt. »Herren» är här icke Gud, icke heller Kristus, utan den rike egendomsägaren. Ehuru han änyo blifvit bedragen, kan han dock ej låta bli att loforda den slughet och beslutsamhet, hvarmed förvaltaren gått lill väga. Själf en fin världsman och för egen del troligen van vid allehanda konstgrepp, hvari han lagt an på att ådagalägga denna klokhet, som är alla politikers och skolade världsmänniskors stolthet, känner han en viss beundran för förvaltarens ypperliga sätt att förekomma och undanrödja alla med hans afsättning följande bekymmer. Klokheten består i allmänhet i förmågan att för ernåendet af ett bestämdt syftemål finna och beslutsamt begagna

de medel, som säkert föra till detta mål. Klokheten är icke en moralisk egenskap utan af formel natur. Den är i och för sig värdefull, men den kan lika väl användas i det ondas som i det godas tjänst. Då den framstår i högre grad väcker den beundran oafsedt dess bruk, likasom man ju beundrar den kroppsliga skönheten hos en människa, äfven om denna skönhet skulle göras till medel för nesliga ändamål. — Till omtalandet af husbondens beröm af förvaltarens klokhet anknäyer Jesus omedelbart en utsaga, som, på samma gång den antyder klokhetens värde, innehåller ett för hans lärjungar icke berömmande vittnesbörd därom, att de vanligen allt för litet äga och bruka denna klokhet med afseende på sitt släkte, sina trossyskon. »Denna världens barn (världsligt sinnade, köttsliga, för Gud främmande människor) äro klokare än ljusets barn (de genom tron på Kristus pånyttfödda, af lifvet i Gud delaktiga människorna) visserligen *icke* i allmänhet och i allt; snarare äro de, hvad det hufvudsakliga angår, dårar, då de förspilla sitt eviga väl för en kort lust i synden, utan blott »med afseende på sitt eget släkte.» Deras de troendes öfverträffande klokhet består då däri, att, när det gäller att vinna jordiska fördelar, de förstå att knyta förbindelser med andra af samma art som de själfva och sa begagna sig af dem, att de af dem kunna vänta sig understöd i sina företag och isynnerhet hjälp i behofvets och nödens tid. Därpå kunna och böra ljusets barn hämta en lärdom. De böra enligt sin art, såsom rättfärdighetens tjänare, och gentemot sitt släkte, emot den himmelske Faderns barn, handla med lika klokhet, särskildt med afseende på bruket af den orätta mamon. Huru de böra göra detta, lär Herren i de följande verserna, som innefatta tillämpningen af den i det föregående framställda lärdomen.

V. 9. »Gören eder vänner medels den orätta mamon.» Mamon = personifikation af den jordiska rikedom, rikedomsguden. Han kallas orättfärdig (*ἀδίκιος*) i samma mening, som förvaltaren så kallas (*οἰκονόμος τῆς ἀδικίας* v. 8), således den orättfärdiga bedrägliga mamon. Mamon är nämligen alltigenom bedräglig; den bedrager hvar och en, som i honom

ser sin Gud eller tjänar honom såsom sin herre. Han bedrager honom på den lycka, han (mamon) alltid förespeglar människorna för att locka dem i sin tjänst, han bedrar dem slutligen på deras eviga salighet. Aldrig har han hållit ett enda af sina löften till sina trälar. Därföre måste man, i st. f. att göra sig till *mamons* slaf, göra *honom* till *sin* tjänare, d. ä. att med ett från girighet och världssinne lösgjordt hjärta ställa sina jordiska ägodelar i det evigas, i kärlekens tjänst. Detta genom att genom dem bereda sig vänner, eller rättare: man gör sig genom dem vänner, då man ställer dem i tjänst hos den kärlek, som är af Gud, och hvari man efter all förmåga antager sig Herren i hans behöfvande och lidande lemmar. Dessa, eller i allmänhet de kärlekens verk, man i Jesu namn utöfvar, blifva då de vänner, som mottaga oss i de eviga hyddorna, visserligen icke så, att de blifva grunden för vår salighet, utan så, att där de utöfvas af Jesu lärjungar (märk v. 1!), som redan genom tron på honom fått rätt till inträde i hans rike, där äro de vittnen, som bestyrka denna rätt, och på hvilkas vittnesbörd likasom portarne till Guds stad öppnas för den troende, så att han sålunda mottages och införes dit af dessa på honom likasom tacksamt väntande vännerna. — Att med Göbel antaga, att med »vännerna» menas Gud själf, låter sig, trots det stöd denna mening i visst afseende synes kunna äga i Matt. 25: 40, icke göra. — *ὅταν ἐκλήπῃ*, »när den, mamon, utlöper, tager slut» (i st. f. den i rec. upptagna läsarten *ἐκλήπητε*) = när i döden allt jordiskt förgår och I således i detta hänseende stån utblottade. Då gäller det, om I hafven så brukat mamon, medan i ägden den, att I skaffat eder evighetsvänner genom den. Hafven I icke det, då hafven I varit mamons trälar och måsten med honom förgås. (Jfr de ff. vv. om troheten i det lilla, d. ä. i afseende på det jordiska goda, en trohet, som just består däri, att man genom mamon förskaffar sig »vänner», således visar sig äfven i afseende på gods och guld vara Guds tjänare, som ställer *allt* till hans förfogande).

Ehuru, som sagdt, den i fråga varande perikopen icke får betraktas såsom en parabel i egentlig mening, kan den

dock vid dess *homiletiska behandling* tagas allegoriskt. Så har t. ex. H. Schartau på ett förträffligt sätt gjort (se hans »Femton predikningar» m. m.). Det tema, som den erbjuder, är, enligt det ofvan utvecklade, emellertid endast detta: *Det exempel af beslutsam klokhets, som denna världens barn kunna lämna ljusets barn, är en maning för dem att bruka sina jordiska ägodelar med den omtanke, att de af dem hämta den största möjliga vinst, den nämligen, som utfaller såsom en rik nådelön i de eviga hyddorna.*

Homiletiska vinkar. V. 1. I berättelsen är visserligen hvarken den rike mannen en bild af Gud eller förvaltaren en bild af människan i hennes förhållande till Gud, men icke desto mindre kan vid predikan öfver denna text människan med alla sina af Gud henne förlänade gåfvor och krafter framställas såsom en Guds förvaltare (hon är ju ock verklig denna). Hon har intet af sig själf, allt är gåfva af Gud för vissa ändamål, ytterst hans ära, och för allt skall hon också göra räkenskap. — Såsom hennes eget (v. 12) räknas dock det, som tillhör hennes person och väsen, så att det ej kan skiljas ifrån henne, äfvensom det hon i andligt afseende af egen kraft kan åstadkomma. En annans är däremot det, hon endast tillfälligtvis och för en tid äger för att sedan lämna det åt andra. Sådant är allt jordiskt, särskildt den jordiska rikedom. Såsom i allmänhet en människa kan förskingra, d. ä. förspilla alla de ädla gåfvor, hvarmed Gud utrustat henne, så kan hon ock göra med sina jordiska ägodelar. Hon gör detta, da hon ställer dem i köttets tjänst, i st. f. att, under måttligt och tacksamt njutande af dem för egen del, ställa dem i den rätta ägarens, Guds, tjänst. Hon har vidsträckt fullmakt angående dem; hon får handtera och sköta dem, alldeles som om de vore hennes egna i egentlig mening, och frestelsen till deras missbruk ligger därför nära. Vare sig att man i finare eller gröfre girighet sätter sitt lif i penningen, i förvärf och ägande och sålunda gör sig till mamons träl, eller man brukar sina penningar såsom medel för köttliga njutningar och är en slösare, så är man en förskingrare af Herrens egendom, en otrogen förvaltare.

Vv. 2, 3. När svårigheter uppstå för en världsmänniska, eller någon fara hotar, då söker hon icke blunda för verkligheten; hon fattar fastmera sin ställning i sikte, sådan den är, hon är genast betänkt på utvägar och hjälpmedel. Detta

föreskrifves ju ock af den enklaste klokhet. Men från sådan klokhet äro de flesta människor fjärran, så snart fråga blir om andliga och eviga angelägenheter. Man kan i samvetet känna sig uppfordrad att aflägga räakenskap för sitt förhållande till Gud och människor, man kan erfara allvarliga påminnelser och väckelser, man känner, att det icke står väl till med ens själ, att man är i fara att evigt förgås, och dock, man blundar, man slår ifrån sig de oroande tankarne, och i st. f. att fråga: »hvad skall jag göra för att varda salig?», söker man efter medel för att kunna bibehålla eller komma tillbaka till det gamla syndalugnet, alldeles som om ingen fara vore, blott man kan dölja den för sig själf. Klokheten borde dock bjuda en att åtminstone taga en så allvarlig sak som själens frälsning i öfvervägande, undersöka sin ställning och tänka på utvägar till räddning, ifall ställningen skulle befinnas farlig. Men nej! Här är hvarje lättsinne tillåtet, här behöfver man blott låta allt gå och bekymra sig om ingenting. — Den otrogne förvaltaren var för veklig att arbeta, för stolt att tigga, men till nya skälmstycken höll han sig icke för god. Lättja och högmod, huru många brottslingar ha icke de skapat! Och i det religiösa, huru många afhållas ej från att göra allvar af sin salighets-sak, emedan de både draga sig för att gräfvä, sky den kamp, utan hvilken ingen kommer igenom den trånga porten, och för att tigga, att komma inför och till Gud såsom hjälplösa, nödställda varelser, som ingen annan utväg ha än den ödmjuka, nådehugrande bönen.

V. 4. »Jag vet, hvad jag vill göra», ett ord, som utvisar rask beslutsamhet. Förvaltaren uttömmar sig icke i onyttig klagan, han förspiller icke tid och krafter på en mängd outförbara förslag. Han vet, hvad han är, och hvad som passar för honom. Också detta är klokhet. Begagna äfven du en sådan klokhet i din salighetssak! Du bör veta, hvem och hvad du är, och hvad du i följd däraf bör göra. Du är syndare och behöfver nåd; sök då nåd och endast nåd! Du är i dig själf död och mörk; sök då ej hos dig själf ljus och lif, ty ingen död gör sig själf lefvande, ingen blind gifver sig själf syn. Ut från dig själf måste du; till honom, som är lifvets ljus måste du gå, om du skall blifva hjälpt. — Ett rum behöfver du i de boningar, som kunna gifva dig en evig fristad, när detta ditt jordiska hus varder nedbrutet. Sörj då i tid för, att du ej blir befunnen hemlös, när du måste lämna detta lif. Se till, att du vinner säkerhet för, att du, när din stund kommer, får en lott i himmelen. Denna världens barn sörja

ju så omtänksamt för framtiden. Var du lika klok i fråga om evigheten!

Vv. 5—8. Synd föder synd; det ena skälmstycket drager det andra med sig. Där syndaloppet icke afbrytes genom en sann omvändelse, där föres människan steg för steg framåt i det onda, och själf syndande drager hon andra med sig. De gudlösa veta intet annat medel att råda bot på följderna af förut begångna synder än nya synder, botande sålunda ett ondt med ett värre. Men med afseende på sitt släkte handla de klokt. Den otrogne förvaltaren handlade högligen förslaget, då han begagnade sin herres penningar att med dem skaffa sig vänner, som kunde betrygga hans framtid. Han därmed likasom tvang sin herre att, trots det att han beröfvade honom hans syssla, fortfarande sörja för honom och gifva honom fullt upp, af hvad han behöfde. En samvetslös människa var han men klok. Huru mycket mera borde icke ljusets barn vinnlägga sig om en sådan klokhet i det, som tillhör dem såsom Guds och rättfärdighetens tjänare. Man glömmе dock icke för ordet: »Varen enfaldige som dufvor», det andra, som står där bredvid: »Varen kloke som ormar». Med dumheter tjänar man lika litet Gud som någon annan, och den fåkunnighet, som gör allting fövändt för att icke synas ha ett vanligt sundt människoförstånd, borde dock allraminst ha burskap i Guds rike. Där blir klokheten helgad till sann vishet. — Ve den, som prisar det onda! Men detta är en sak, och en annan är att erkänna värdet af den klokhet, som också kan finnas hos en dålig människa. O, att Jesu lärjungar i sin mästaress tjänst använde samma ifver och samma förstånd, som denna världens barn använda i tjänandet af *sin* förskräckliga herre. En världsträl sätter lif och hälsa på spel för en snöd vinning; huru mycket våga eller uppoffra vi för Guds sak? Och dock, den uppoffring i gods och penningar, vi göra, är icke en uppoffring af vårt eget utan af en annans, af något, som vi såsom förvaltare blott för en tid hafva om händer. — Därmed

V. 9 kunna vi dock skaffa oss vänner, som, när denna värld för oss förgås, och vi måste lämna vårt gods åt andra, kunna mottaga oss i eviga hyddor. — Kring den aflidna Dorkas' bår stodo alla änkorna i församlingen gråtande och visade Petrus de lifklädnader och mantlar, som Dorkas hade förfärdigat, då hon var med dem (Ap.G. 9: 39). De voro vänner, hvilka likasom banade väg för hennes återkallande till lifvet. Så skola ock de, som af den kristliga kärleken mottagit hjälpbevisning och tjänst, stå inför Gud och fram-

visa dessa verk såsom bevis på, huru hans kärlek bott i den själ, som utfört dem; ja, dessa verk äro, äfven om de, som mottagit välsignelsen af dem, icke stå inför Gud, uppkomna inför honom (jfr Ap.G. 10: 4, 31) och stå där såsom välsignande vittnen om den tro och kärlek, som i dessa tagit gestalt. Så bereda de för den i kärlek tjänande rum i de eviga hyddorna, så hälsa de honom med jubel, när han kommer. — Och till detta kunna penningar och förgängligt guld bidraga! Så gif då detta guld, dessa penningar evighetsvärde genom att helga dem till den kristliga kärlekens och barmhärtighetens tjänst! Insätt dem i Guds bank (Ordspr.B. 19: 17); där lämnas en ränta, som vida öfverstiger den, som utgör en girig procentares högsta lycka, ty Guds ränta gifves i evigt lifs härlighet. Glöm icke vattendrycken, gifven i Jesu namn, och det löfte, den fått. Den vederkvickelsen kan dock den fattigaste gifva den törstige vandraren. Gör det lilla, som står i din förmåga, och kom ihåg, att den fattiga änkan, som lade två skärfvar i offerkistan, lade in mer än många rika, som af sitt öfverflöd inlade stora summor.

Predikoutkast.

1.

Inl. I Kor. 10: 11.

Ämne. **Den otrogne förvaltaren,**
målad oss för ögonen till

I. **Varning.**

II. **Efterföljd.**

I.

För hvad varnar oss Herren genom berättelsen om den otrogne förvaltaren?

1. *För otrohet i förvaltandet af de oss förlånade gåfvorna.*

a) Gåfvor af mångfaldig art ha vi af Gud undfått och undfå såväl genom skapelsen och försynen som genom återlösningen i Kristus. (1) Skapelsegåfvorna: de oss förlånade naturliga gåfvorna till kropp och själ. (2) Försynens gåfvor: jordiska ägodelar och andra timliga förmåner. (3) Återlösningens gåfvor: i det minsta nådemedlen och mångfaldiga nådestillbud.

b) Dessa gåfvor förvaltas otroget, då man i deras bruk icke frågar efter Gud och hans vilja, utan ställer dem i själfviskhetens tjänst. (1) Skapelsegåfvorna förfaras, då själens ädla förmögenheter och kroppens krafter odlas och brukas endast med afseende på detta lifvet för att vinna utkomst, ära och njutning. (2) Försynens gåfvor missbrukas, då jordiska ägodelar, ofta på orättfärdigt sätt vunna, användas till mättande af köttets lustar. Sammalunda kunna andra försynens gåfvor, högt stånd m. m., på allehanda sätt missbrukas. (3) Aterlösningens gåfvor förspillas, då dopets nåd försummas, ordet föraktas, den heliga nattvarden brukas ovärdigt och den förekommande nådens rörelser kväfras.

c) För sådan otrohet varnar oss berättelsen om den otrogne förvaltaren, som just afsattes från sin tjänst för den oredlighets skull, som han låtit komma sig till last.

2. *För det lättsinne, hvarigenom under ett hejdlöst syndalefverne hvarje tanke på död och dom undanskjutes.*

a) Hade icke förvaltaren så lättsinnigt undanskjutit tanken på, att han endast var förvaltare af det, han hade om händer, och att han när som helst kunde aflägsnas från sin syssla, så hade han ej låtit en så stor otrohet komma sig till last.

b) Lättsinne och tanklöshet är ock orsaken till de flesta människors hejdlösa syndalif och till den otrohet, hvarmed de umgås med allt det goda, Gud gifvit dem, och särskildt med nådemedlen.

c) Den plötsliga tillsägelsen: »gör räkenskap! du kan icke längre vara min förvaltare» väckte förvaltaren ur hans lättsinniga säkerhet, men då var det för sent att söka återfå det förspillda; en varning för detta oförsvarliga lättsinne, som hos mången fortfarande ända till det sista, då den dom inbryter, som icke lämnar rum för bättring.

3. *För den veklighet och det högmod, som föranleder till utväljande af orätta vägar hellre än att gripa till redligt arbete och att ödmjukt erkänna sin orätt.*

a) Gräfva orkade förvaltaren icke; därtill var han för lat och för vekligh; tigga blygdes han för. Så grep han i stället till en utväg, som förökade hans brottslighet.

b) Lättja och högmod föra många människor in på brottets väg. Man vill isynnerhet i våra dagar blifva rik i en hast och utan tåligt arbete, och så griper man till »svindeln»; man vill icke ödmjuka sig under den af Gud tillskickade tuktan, och så uppreser man sig i trots mot hans vägar och söker genom bedrägeri

och andra brott den hjälp, som kunde och borde vinnas på rättfärdighetens väg, om man i en sann bättring ville slå in på den.

c) För denna skamlighet varnar oss Herren genom berättelsen om den otrogne förvaltaren.

II.

Hvad i den otrogne förvaltarens handlingssätt manar oss Herren att efterfölja?

1. *Beslutsamheten att utan tvekan och uppskof söka den hjälp i vår själafara, som grundligt och fullständigt räddar därur.*
2. *Klokheten att för vinnande af helighetens och kärlekens höga syftemål använda de rätta medlen och det rätta sättet, och särskildt att bruka den orätta mammon så, att därigenom förvärfvas en skatt i himmelen.*
3. *Omtanken att draga andra med in i vårt andliga intresse, så att de med oss komma att samverka till vår frälsning, på samma gång de själfva däraf hämta varaktig och sann välsignelse.*

2.

Ämne. Den lärdom till salighet, som kan hämtas af denna världens barn.

1. *Lär att betänka din närvarande andliga ställning och din däraf härflytande tillkommande belägenhet!*
 - a) Hvarje människa manas att betänka detta, ty hvar och en får en eller flera gånger kallelse till räkenskap: väckelser, påminnelser om död och dom.
 - b) Såsom den otrogne förvaltaren ej undflydde den plågsamma tanken på den fara, som hotade honom genom mistningen af hans syssla, och såsom i allmänhet människorna pläga flitigt sysselsätta sina tankar med sin förhandenvarande timliga ställning, och med hvad framtiden kan medföra, så lär du däraf att icke undfly tanken på ditt n. v. andliga tillstånd och på den dom, som väntar dig.
2. *Lär att bruka de rätta medlen för att vinna trygghet för evigheten!*
 - a) Den otrogne förvaltaren tillgrep beslutsamt ett säkert medel för vinnande af framtida trygghet, ett medel, som passade

för hans belägenhet och öfverensstämmelse med hans sinne såsom en bedragare.

b) Gör du sammalunda i din själs sak; se till, att du med trygghet kan motse evigheten; begagna för vinnande af denna trygghet de medel och den väg, som höfves dig såsom en frälsningssökande, efter rättfärdighet och lif törstande själ.

3. *Lär dig att draga den största möjliga fördel af den orätta mamon!*

a) Förvaltaren förskaffade sig genom sin herres penningar vänner, som betryggade hans framtid, och i allmänhet använda denna världens barn sina penningar så, att de hvar för sig däraf vinna de köttsliga fördelar, som hvar och en af dem högst skattar.

b) Lär du däraf att förvärfva dig en ännu högre fördel af denna mamon; insätt den i Guds bank, därmed att du med den gör dig sådana vänner, som kunna mottaga dig i de eviga hyddorna.

3.

Ämne. Jesu trogna och orättfärdighetens mamon.

1. *De troende böra besinna, att mamon är orättfärdig, d. ä. ett tvifvelaktigt, bedrägligt och för själen farligt godt.*

a) Mamon är ett bedrägligt och för själen farligt godt, emedan den förer till orättfärdighet och bedrager människan både på sann jordisk lycka och evighetens salighet, om den sökes och äges för sin egen skull.

b) Detta böra vi väl besinna, på det vi ej måtte af mamons lockelser förledas att gifva oss i hans tjänst.

2. *Vi skola snart mista den (v. 9).*

a) Vi äro i anseende till det jordiska goda i samma ställning som förvaltaren, då han uppsades från sin tjänst; det skall snart, näml. i döden, bli slut på våra penningar och på allt annat, vi äga i denna värld.

b) Det gäller därför att bruka den korta tiden så klokt och troget som möjligt, särskildt med afseende på bruket af mamon.

3. *Vi böra göra detta senare så, att vi genom mamon förvärfva oss vänner, som kunna mottaga oss i de eviga hyddorna.*

a) Den själarfarliga mamon kan användas så, att den blir till själagagn; den förgängliga rikedom kan brukas så, att den kommer att medföra evig välsignelse.

b) Detta sker, om man varsamt och samvetsgrant umgås med den samt helgar den åt Gud genom att låta den tjäna den kristliga kärlekens syftemål.

4.

Ämne. Den andliga klokheten.

1. *I umgåendet med de eviga skatterna.*

a) Att man så umgås med dessa skatter, då de tillbjudas, att man måtte komma i verklig besittning af dem.

b) Att man, sedan man undfått dem, så umgås med dem, att man måtte behålla dem och få dem förökade.

2. *I umgåendet med de timliga skatterna.*

a) Att man så måtte förhålla sig till den orätta mamon, att man gör sig till herre och mästare öfver den (= är af ägandet eller icke-ägandet oberoende; icke mamonstjänare).

b) Att man brukar mamon till att genom den göra sig vänner, som kunna välkomna en i de eviga hyddorna.

5.

Ämne. Förbindelsen af klokhet och trohet i Herrens tjänst.

Därvid är att framställa den sinnesförfattning,

1. *hvarvid hvarken trohet eller klokhet finns;*

2. *hvarvid trohet utan klokhet* }
3. *hvarvid klokhet utan trohet* } *äger rum:*

4. *hvarvid trohet och klokhet äro förenade.*

(Steinhofer).

6.

Ämne. Äfven den största klokhet hos denna världens barn är endast en half klokhet.

1. *Ty just det viktigaste uraktlåta de.*

2. *De förgäta, att det öfverhufvud är den högsta oklokhets att vara ett världens barn.*

(Gaupp).

Tionde söndagen efter trefaldighet.

I föregående söndags perikop mötte oss Herrens maning att likna denna världens barn i klok omtanke, dock icke efter världens sätt utan i enlighet med Guds rikes väsen. I det evangelium, vi nu gå att betrakta, finna vi, huru denna klokhet i första hand bör bestå däri, att vi känna den tid, hvar- under vi af Herren sökas, och att vi allvarligt besinna, hvad var sanna frid tillhör. Kristi tårar öfver Jerusalem, som icke gjorde detta, betyga mer än de kraftigaste ord den fruktansvärda faran att lata nådens tid gå sig ur händerna.

Text: Ev. Luk. 19: 41—47.

Exegetiska anmärkningar. Det, som i vår text omtalas, inträffade vid Jesu konungsliga intåg i Jerusalem. Herrens gråt öfver denna stads förblindelse och hans profetia om hennes undergang (vv. 41—44) omtalas endast af Lukas. Berättelsen om tempelreningen (vv. 45—48) finnes däremot också hos de båda andra synoptiska evangelierna.

V. 41. Det var från Oljeberget Herren skådade ner öfver Jerusalem, och på samma gång skådade han i anden det förskräckliga öde, som väntade denna profetmördande stad. Han brast då i tårar. — *κλαίειν*, gråta, mera uttrycksfullt och tillkännagifvande en häftigare sinnesrörelse än *δακρύειν*. »Vid Lasarus' graf såg Herren Maria och judarne, som voro i hennes sällskap, gråta. Här är han ensam den, som gråter midt under allas högljudda fröjd. Här likasom där tänker han icke på sin ära, sitt lidande; den medlidsamme öfversteprästens tårar gälla redan före Getsemane endast våra synder, som utgöra hans plåga och hans hjärtas djupaste smärta». (Stier).

Vv. 42—44. »O, att du visste!» Ett utrop, kort, afbruttet, såsom då en onämbar smärta gifver sig uttryck. — καὶ σὺ, »också du», nämligen i likhet med lärjungarne och åtskilliga andra. — καὶ γὰρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, »och det i denna din dag»: Jesu högtidliga ankomst till Jerusalem, hvarvid han mottog folkets hyllning såsom Messias, var Jerusalems dag, en dag då frälsningen på det kraftigaste sätt för sista gången erbjöds henne. Ännu kan därför Jerusalem trots sin förra synd och sitt förskjutande af Herren, vända sig till sin klippa och räddas. Visste, förstode blott den olyckliga staden, hvad som hörde till hennes frid, så skulle hon vända om och ställa sig i ödmjuk lydnad till sin konungs förfogande. Men hon är blind för sin fara. Herren vet, att hans sista nådesanbud skall förkastas, han själf förkastas, och att Jerusalem därmed skall besegla sitt öde. — ἐκρύνθη, fördoldt, nämligen genom Jerusalems själfförblindelse, med hvilken Guds förstockande såsom straff förenar sig. — Ὅτι dagar skola komma öfver dig» o. s. v. Det var således på »dessa dagar» Herren isynnerhet tänkte, då han under tårar betygade, att Jerusalem icke betänkte, hvad dess frid tillhörde, eller hvad det behöfde iakttaga för att undgå de dagarne. Hade den olyckliga staden anat det förfärliga elände och den ohjälpliga undergång, som väntade henne, och orsakerna därtill, då hade hon på ett helt annat sätt skickat sig mot honom, som nu på ett så högtidligt sätt erbjöd sig åt henne såsom Messias. Han ensam, mottagen i tro och lydnad, hade kunnat bringa räddning, men såsom hon i sin själf-förblindelse förkastade honom, så föll det henne aldrig i tankarne, att hon, Guds egen stad, Guds helgedom, skulle kunna lämnas åt fördärfvet. — Herrens profetia om Jerusalems förstöring gick i bokstaflig fullbordan. Staden blef att börja med så innesluten af belägringsverk, till hvilka hörde en med torn späckad mur omkring henne, att hon likasom kväfdes af detta förfärliga famntag. En lång tid gjorde de belägrande romarne icke ett enda anfall mot staden utan läto hungern och partistriderna inom henne göra sitt verk och nöjde sig för egen del med att tillbakavisa utfallen af de

belägrade. Så blef Jerusalem »trängdt på alla sidor». »Dig och dina barn, som äro i dig, skola de slå ned till marken». Jerusalem skulle jämnas med marken och dess invånare kastas till jorden såsom i grund öfvervunna. Själfva grundvalarne för staden skulle upprivas och dess uppbyggande på den gamla grunden således omöjliggöras. Detta var den andra, afslutade akten af det, som skulle öfvergå Jerusalem. — *ὁρῶ ὅτι οὐκ ἔτι*, »därföre, att du icke» o. s. v. Orsaken till straffdomen var således försummandet af den tillbudna frälsningen. Tiden för dennas erbjudande började med Johannes döparen, nådde sin höjdpunkt med Herrens treåriga arbete och afslutades med apostlarnes vittnesbörd.

Med v. 44 slutar den första afdelningen af perikopen. Den andra, som historiskt med den sammanhänger, synes i sakligt hänseende ej lätt att förknippa med den förra. Dock gifves det ett verkligt sammanhang, ty Herrens stränga uppträdande i templet bör eller åtminstone kan betraktas såsom en domshandling och icke såsom en maning till bättring. Den straffdom, Jesus förkunnat öfver Jerusalem, likasom inleddes genom hans utdrifvande af dem, som köpte och sålde i templet: judafolket, som genom sin obotfärdighet och girighet neddragit sin religion och gudstjänst i köttets orena väsen, skall utdrifvas ur Guds helgedom, skall ej längre få vara Guds folk, skall såsom en torr gren afhuggas från Guds oljeträd (Rom. 11: 20, 21).

Vv. 45, 46. Berättelsen om denna Herrens doms- och maktgärning finnes ock hos de andra synoptikerna (jfr Matt. 21: 12—17; Mk. 11: 15—19) och i samma sammanhang som hos Lukas. Den tempelrening däremot, som Johannes omtalar (Joh. 2: 13—17) var en annan och ägde rum vid början af Herrens offentliga uppträdande. Med likartade handlingar började och afslöt Jesus således sin verksamhet, för så vidt den hade afseende på templet, hans Faders hus, inom hvilket han uppträdde med den myndighet, som tillkom honom, och genom hvars ådagaläggande han framställde och bevisade sig vara *Sonen*, arfvingen till allt, Herren, som kom till sitt tempel (Mal. 3: 1). — Tempelförgarden (hedningarnes

förgård) begagnades såsom marknadsplats, skenbart till de tempelbesökandes bekvämlighet, därigenom att dels det heliga myntet (sikeln) där tillhandahölls till växling mot det gangbara romerska myntet, dels ock offerdjur af alla slag såldes till dem, som bodde långt från Jerusalem och på grund af tillåtelsen i 5 M.B. 14: 24 ff. ville för värdet af de i deras hemort försålda delar af deras egendom, som skulle tillfalla Jehovah, köpa djur till offer och offermåltider m. m. Prästernas snikenhet hade dock neddragit allt detta till ett schackergeschäft, hvarigenom de på allt sätt sökte skaffa sig vinning. — *ἔσται ὁ οἶκος μου οἶκος προσευχῆς*. »Mitt hus skall vara ett bönehus». Templet var visserligen också ett offerhus, men offret är väsentligen intet annat än den förkroppsligade bönen, hvadan templets egentliga karakter var den af ett bönehus. — »Röfvarkula», ett tillhåll för vinningslystna, orättfärdiga schackrare, som, så mycket som var möjligt med bevarande af skenet af rätt, plundrade sin nästa. Hela juda-folket skulle ha varit en Guds helgedom, ett prästerligt folk, som i anda och sanning hade att frambära offer och först och sist sig själf såsom offer åt Gud, men det hade blifvit en röfvarkula eller en samling af röfvare. I sin egenrättfärdighet beröfvade de Gud hans ära, och genom sin orättfärdighet i öfrigt hade de förvandlat det heliga landet till ett röfvarenäste. Därföre skulle de ock därifrån utkastas, likasom Herren utdref schackerfolket från templets förgård.

Ann. Om Herrens sista tempelrening är att betrakta såsom en domshandling, så är däremot den första af Johannes omtalade reningen att anse såsom en väckelse- och nådeshandling, genom hvilken Herren, uppträdande såsom Sonen i sin Faders hus, erbjöd sig åt sitt folks troende hyllning. Sålunda börjar Herren med nåd och slutar med dom.

Vv. 47, 48. Jesus fortfor att lära i templet under skyddet af den gunst han ännu ägde hos folket, som med ifver kom att höra honom. De skriftlärdes och de äldstes fiendskap sof icke. Den sökte och skulle snart finna tillfälle att göra sig gällande. —

För predikan öfver denna text erbjuder sig följande *hufvudtema*: *Öfver det folk och öfver den människa, som Kristi tårar starkare än något annat anklaga för hårdnackad obotfärdighet, sväfvat Guds af ingen barmhärtighet mildrade vredesdom. Eller: Först sedan Kristi kärlek förgäfves uttömt alla medel till ett folks eller en människas frälsning, och Herren endast kan bevisa sin kärlek genom medlidandets tårar, inbryter domen öfver detta folk eller denna människa, men då ock utan skonsamhet.*

Homiletiska vinkar. V. 41. »När Jesus fick se staden». Hvad sag han då vid denna anblick? Han såg väl stadens prakt, dess tempel, ett underverk af byggnadskonst, dess fasta läge, dess skenbara trygghet och dess lysande sken af gudaktighet, men han såg ännu mer, och det sådant, som var af sorgligaste art. Han skådade skrymteriet vid dessa lysande yttre gudstjänster, den andliga blindheten både hos folket och dess ledare, den sedliga ruttenheten inom alla klasser, den förskräckliga fiendskapen mot sanningen, det bedröfliga lättsinnet hos dem, som nu ropade »hosianna» och snart skulle skräna sitt »korsfäst»; han ser denna stad, profeternas mörderska, reda sig till att kröna sina blodsdåd genom att gjuta hans, Messias', heliga blod, men han ser ock Guds straffdoms örnar redan sväfva öfver detta syndanäste, han ser Jerusalem dränkt i sina barns blod och förstördt af elden — och han brister i gråt. Och o, hvilka tårar af den heligaste, renaste kärlek! Du skulle helt säkert, vore du än aldrig så ädelsinnad, känt ditt hjärta svälla af bitterhet vid tanken på det, som din frälsare i anden såg; du skulle ha känt ditt sinne uppvälla i harm öfver så mycken uselhet, så många brott, sådan obeskriflig gemenhet och otacksamhet, och det framför allt, om du vetat, att all denna ondska skulle vända sig mot dig, som dock visste med dig, att du i allt med renaste välvilja och under stor själförsakelse sökt dessa förstockades bästa. Men han, Guds son, den helige, som pinades af synd och ondska i en grad, hvarom vi, orena varelser, icke kunna göra oss en föreställning, han har endast talar af det innerligaste, skäraste medlidande med mördarestaden! Här är i sanning fullkomlighet, en ande utan fläck, ett hjärta utan tillstymmelse till själfviskhet, en himmelsk renhet, sådan ingen ängel besitter den, en kärlek, hvars höjd, bredd och djup ingen mäter. Tillbedjan inför honom, all

nåds och sannings herre och källa, och blygsel ända ner i hjärterötterna öfver oss själfva höfves oss här. — Låt din frälsares tårar döma dig, så skola de locka dig till bättring, och kunna *de* icke tränga dig till hjärtat och förmå dig att allvarligt besinna, det din frid tillhör, så torde din hjärte-hårdhet vara obotlig. — Kristus grät vid anblicken af Jerusalem. Hvad skulle han ha gjort inför våra sodomitiska ~~stör~~städer, inom hvilka fördärfvet har nått en höjd, som snart trotsar all beskrifning, och som dock stadigt växer. Öfver Jerusalem, den högt benådade staden, hade Herren tårar; öfver Kapernaum och Betsaida, hvilka ock mottagit så många nådesbevis, uttalade han däremot ett »ve». I hans tårar ligger ett förskräckligt »ve», hans »ve» innesluter hans medlid-samma gråt.

V. 42. Huru få människor veta och besinna, hvad som hör till deras sanna frid! I själfva verket kan ej heller någon af sig själf veta det. Herren måste lära oss det, och han söker också att göra det. Men huru få akta på hans barmhärtigt varnande röst! — Att fatta sitt evighetsmål i sikte, att söka och mottaga nåd, ljus och lif af Herren, att med allvar fara efter det, som är ofvan, att i Gud ha sitt allt, det är att behjärta det, som hör till ens frid. För att vinna ro bråka människorna i ständig oro under jagande efter det jorden tillhör, och så slå de döförat till för hans röst, som så huldt ropar: »Kommen till mig, så skolen I finna ro till edra själar». — »Denna *din* dag». Människan har *sin* dag, sin tid, då hon under Guds tålmod kan synda snart sagdt så mycket som helst; då yfves hon i sin inbillade herreställning, frässande i och af sitt förmenta frihetslif. Hon har ock sin dag, då henne tillbjudes nåd till frälsning; det är hennes nådedag i egentlig mening, den tid, då allt likasom heligt sammansvärjer sig mot henne för att förmå henne att göra bättring. Då nödgas hon göra det evighets-viktiga valet mellan lif och död. Förspilles denna tid, då inträder *Guds* dag, domens och hemsökelsens dag, då Gud genom sin vredes straff häfdar sin ära gent emot dem, som hårdnackadt nekat honom att till sin egen salighet ära honom sasom sin Gud och Frälsare. — Människans själfförblindelse och Guds förstockande af hennes hjärta gå hand i hand med hvarandra. Den, som förhåller sanningen i orättfärdighet och sålunda förstockar sig själf, han blir af Gud öfverlämnad till ett ovärdigt sinnelag (Rom. 1: 18, 28), beröfvad ljustet och insvept i mörker. Gud låter icke gäcka sig; hvad människan sår, det får och måste hon skörda; det är lagen,

det är den rättvisa domen. Redan här medför försummandet af Guds nåd ett allt större aflägsnande från nåden, hvarvid icke blott människan går allt längre bort från Gud, utan Gud ock drager sin nåd undan människan och förstockar henne, därför att hon förstockar sig själf. — O, att hafva blifvit så förblindad, att allt ljus blifvit en människa beröfvadt, så att hon icke *kan* se, därför att hon icke *velat* se, det är dock något förskräckligt. Så var det med Jerusalem, så går det med hvarje obotfärdig i otro framhårdande syndare.

Vv. 43, 44. Herren vet, hvad oss öfvergå skall. Han ser i fröet och utsädet frukten och skörden, han ser i gudomligt förutvetande framtiden såsom nutid. Så kände han på det noggrannaste, hurudant Jerusalems öde skulle blifva. Och likasom Jerusalems härlighet och dess trygghet ej hindrade honom att se dess stundande ödeläggelse, så bedrages han icke af det närvarandes ofta lysande sken. Må vi ej låta oss vilseledas! Synes icke världen lefva i stor och väl grundad säkerhet? Hvilka tecken till hennes undergång kunna väl märkas? Och dock, domaren är för dörren. Den enskilda människan njuter sitt lif med friskt mod; allt ler mot henne, och ju mer hon lefver sig själf, desto bättre synes det gå för henne. Hvar är något tecken till fara? Ja, så dömer ock den oförståndige om det dofva lugn, som i naturen råder före orkanens utbrott. — När allt går dig väl i händer, och lyckan likasom vill suga sig fast vid dig, var då i räddhåga, ty svåra prof torde då vara nära. När åter nöden kommer, gif dig da icke utöfver; släpp icke hoppet till Gud, och var vid godt mod; olyckan är lika litet som lyckan evig här i världen. — Fullständig var Jerusalems förstörelse; icke sten på sten! Och denna stolta världsbyggnad, som ju synes trotsa all förgängelse, huru skall den icke på den dagen sönderbrytas i sina innersta fogningar, ja, icke sten på sten skall lämnas i henne. Men ännu är den behagliga tiden, ännu är frälsningens dag. Ännu står hon där, denna fasta jord, i all sin härlighet, och den lättsinnige ler tryggt åt talet om hennes undergång. Men den, som med upplysta förståndsoögon skadar in i den andliga världen och märker, huru där ser ut, han förnimmer redan det dofva mullret af Guds vredes annalkande åskor, han skadar världen, sådan hon är, en åtel, och han vet, att straffdomens örnar redan nalkas med starka vingslag.

Vv. 45, 46. Templet i Jerusalem var bestämdt till undergång, likväl öfvergaf Jesus det icke; han nitälskade fastmera för dess helgd och renade det med helig nitälskan från allt, som stred mot dess bestämmelse. Har ock kyrkan ge-

nom människors synd och otrohet blifvit mycket fördärfvad, så höfves det icke en kristen att hånfullt lämna henne eller haglöst och missmodigt låta eländet vara som det är, såsom om det ej lönade mödan att söka bot därför. Så länge Herren icke har öfvergifvit sitt tempel, har du icke rätt att öfvergifva det, och intet fördärf får göra dig modlös i striden mot detsamma. Du har icke att ängsligt fråga efter, hvad du kan eller icke kan uträtta. Dig tillhör blott att vara ett troget Herrens vittne och att göra din plikt. Icke för framgången eller felsläendet af ditt arbete utan blott för själfva detta arbete skall du göra räkenskap. — Den rätta gudstjänsten sker i anda och sanning och är icke bunden vid något yttre. Dock kan och får yttre gudstjänst hvarken saknas eller föraktas. Den är den inre gudstjänstens form och kropp men ock ett medel för dess framkallande och befrämjande. Herrens exempel visar, att vi icke böra vara likgiltiga för dess värdiga firande, och de, som i församlingen hafva myndighet, böra känna sin plikt att fran vara kyrkor drifva ut dem, som där köpa och sälja, d. ä. allt, som profanerar dem. Kan du emellertid icke detta, eftersom du är »utan all myndighet», öfver *ett* tempel har du dock något att säga, nämligen ditt eget hjärta. Där har du ock utrymme för helig nitälskan, om du eljest af en sadan lifvas. Rensa det, rena det med oafslätlig omsorg, att det måtte blifva och vara en värdig boning för den helige Guden, ett tempel, där han tillbedes i anda och sanning. — Guds hus, bönehuset, en röfvarekula! Ja, så gick det icke blott med Jerusalems tempel, det har så gått också med Kristi kyrka, och fastän Herren tid efter annan i nåd rensat henne, så har röfvareväsendet genom det heligas neddragande i det världsliga och dess förvandlande till medel för neslig vinning åter och åter insmugit sig. Människor äro människor, och vi ha ej en bättre natur än de, som Herren utdref ur Jerusalems vanhelgade tempel. Samma synder förnya sig därför under alla tider fastän under olika former, och köpes och säljes det än icke i bokstaflig mening i våra kyrkor, girighet och annat köttsligt väsen behöfver man dock icke med ljus och lykta söka efter ibland oss. Bot och bättring behöfs. Låtom oss börja med oss själfva!

V. 47. Jesus lärde hvar dag i templet, ändock det var så oskäradt, och ehuru han visste det vara bestämdt till undergång. Lofvad vare han, att han icke drager sig undan oss för var orenhets skull, att han lärar och fortfarande vill lära i våra kyrkor trots det, att han inom dem funnit och finner så

mycket att bestraffa. Vi vilja följa hans exempel och icke uppträda såsom kyrkoomstörtare utan göra allt för att bevara och rädda, hvad räddas kan. Domen tillhör icke oss utan Gud, och i stället för att nedkalla den må vi innerligt bedja: »skona oss, milde Herre Gud!»

Predikoutkast.

1.

Inl. Ordsp.B. 13: 13.

Ämne. Deras olyckliga ställning, som icke känna den tid, då de varda söka.

I. Den tid, då en människa af Herren sökes.

II. Huru en människa icke känner denna tid.

III. Den olyckliga ställning, i hvilken hon i följd däraf är.

I.

1. *En människas lifstid är i allmänhet taget en nådatid, och därför kan man säga, att hela en människas lifstid är en tid, hvarunder hon af Herren sökes.*
2. *Det gifves dock företrädesvis en viss tid af människans lefnad, då alla yttre och inre omständigheter samverka för att förmå henne till omvändelse, och då är för henne i egentlig mening den tid, då hon af Herren sökes.*

II.

1. *Många känna ej sin besökelsetid i följd af själföfvållad okunnighet och i sammanhang därmed stående fördomar, som göra, att de taga nådens rörelser för allt annat, än hvad de äro (vanligen för frestelser eller anfall af naturligt svärmod m. m.), och därför göra de allt för att kväfva dem.*
2. *Andra känna ej sin besökelsetid i följd af en mer eller mindre medveten förhärdelse mot nåden: de förstå, att de borde allvarligare, än hvad de göra, sörja för sina själar, men i sin världskärlek skjuta de dock oupphörligt nåden ifrån sig.*

III.

1. *De äro i en olycksalig ställning och komma i en ännu sämre, ty där nåden icke mottages, där viker den bort, och människan öfverlämnas åt ett förvändt sinne.*
2. *Slutligen inbryter Guds vrede öfver syndaren till evigt fördärf.*

2.

Ämn. Den viktiga och behjärtansvärda sanningen, att Herren hvarken försummar sig med sina nådebesök eller med sina domar.

I. Att Herren icke försummar sig med sina nådebesök.

II. Att han ej heller försummar sig med sina domar.

I.

1. *Herren — nådebesök, utan kommer städse i rättan tid till alla med kraftiga frälsningsanbud.*

a) Herren syntes lämna hela människosläktet åt den förtäppelse, som det själf genom synden ädragit sig, men i tidens fullbordan kom han människorna till hjälp, då han sände dem sin enfödde son.

b) Herren Kristus försummade sig aldrig under sitt köttis dagar med att åter och åter tillbjuda Israel frälsning. Med outtröttlig kärlek sökte han församla Jerusalems barn, såsom hönan församlar kycklingarne under sina vingar.

c) Han försummar sig aldrig med någon själ utan nalkas alla med sina tillbud af nåd och hjälp i rättan tid. (1) Han kommer med sin kallande och uppväckande nåd till den andligen bekymmerslöse. (2) Han talar tröstens upprättande ord till den under syndabördan arbetande och betungade. (3) Han kommer med hjälp och förlossning till sina trogna i deras nöd, med varningar i farans stund och med bestraffningar för deras fel, allt i rättan tid.

2. *Det är viktigt att känna tiden, under hvilken människan sålunda besökes af Gud (vv. 42, 44).*

a) Viktigt för dig, som ännu vandrar så nådelös, därför att du lefver så säker i dina synder, på det att du må besinna, hvad din frid tillhör, och göra bättring, medan frälsningens dag ännu varar.

b) Viktigt för dig, bekymrade själ, på det att du ej måtte visa ifrån dig evangeliets tröst, då din frälsare vill lyfta bördan från ditt betungade hjärta. Det är hans *vilja*, att du skall tro och bli frälst.

c) Viktigt för dig, som genom tron står i Guds nåd, på det att du må kunna uthärda i nödens stund, blifva bevarad i frestelserna, få felen afhjälpta och bristerna helade.

II.

1. *Herren — domar, utan låter sin vrede utbryta i rättan tid.*

a) Det kunde synas, som om Herren försummade sig med sina domar, alldenstund ondskan synes hafva oafbruten framgång.

b) Men det är icke så. Där åteln är, dit församlas Guds straffdomars örnar. Herren synes dröja, därför att vi mäta hans gärningar och vägar efter timlighetens i stället för efter evighetens måttstock. Han låter ondskan hållas, utveckla sig och mogna, han tiger därvid, och det är, som om han ej vore till. Hvarföre? Därföre att han är den allsmäktige och allvise, som icke i känslan af någon svaghet öfverilar sig med uppenbarelsen af sin arm. Dock, till slutet kommer hans dom (1) öfver hvarje för densamma moget folk (vv. 43, 44); (2) öfver enskilda människor såväl i lekamligt som andligt afseende. Till sist den allt afgörande slutdomen.

2. *Det är viktigt att behjärta den sanningen, att Gud ej försummar sig med sina domar, ty eljest gör man ingenting för att undfly dem.*

a) Orsaken till många människors säkerhet är den, att de ej tro på Guds straffande rättfärdighet. Därföre gripas de ock af hans domar och störtas i plötsligt fördärf. Så judarne (jfr 2 Pet. 3: 3—6).

b) Förberedelserna till Guds domar äro långsamma, utförandet af dem blixtnabbt. Den, som ej vakar, fångas af dem såsom af en snara. Isynnerhet gäller detta om den yttersta domen.

c) Endast de troende, som vakande vänta brudgummen med tillräcklig olja i sina lampor, nås icke af de stora vattenfloderna (Ps. 32: 6), men äfven de behöfva påminnas om och behjärta det, som Guds ord säger om Guds domar, ty eljest stjäls sig slummen på dem, och därunder kunna de spilla oljan ur sina käril, så att deras lampor slockna, just då de behöfva brinna med det klaraste sken. —

3.

Ämne. Herrens tårar öfver de förtappade.

1. *Äfven de, som vandrat så långt på förtappelsens väg, att de icke kunna återvända, äro föremål för Kristi kärlek, men endast genom tårar öfver dem kan han bevisa denna kärlek.*

a) Herren har icke lust till den ogudaktiges död, utan att han omvänder sig och lefver. Han har ej heller lust till dens död, som *måste* dö, d. ä. till dens eviga förtappelse, som så i otro förstockat sig, att han ej kan mottaga nåd och frälsas.

b) För en sådan förtappad människa har Herren ännu tårar, och hvarje tår är ett vittnesbörd om, huru kär äfven den själen var för honom.

2. *Herrens tårar öfver de förtappade äro det mest gripande vittnesbörd om storheten af deras synd.*

a) Hvarje synd är fruktansvärd, ty den är en öfverträdelse af den högste Herrens vilja och lag; men den otro, som afgjort förkastar Kristus, är dock alla synders synd, ty den innebär förakt för och förtrampande af Guds kärleks högsta uppenbarelse.

b) Jesu tårar visa detta. De skola ock en gång falla brännande på deras själar, som t. o. m. mot deras vittnesbörd förstockat sig.

3. *Öfver de förtappade gråter Herren, ty han vet, hvilket elände väntar dem.*

a) Såsom Jerusalem gick till en ohjälplig och fasansfull undergång, så gå de förtappade till evigt elände, ur hvilket ingen frälsning finns.

b) Herrens kärlek låter hans hjärta brista öfver dem, då han betänker fasan af den fördömdelse, mot hvilken de gå.

4.

Ämne. Hvad betyder det, då Kristus endast har tårar för en människa?

1. *Jesus hade tårar af oändligt medlidande med människorna i deras elände, men hans medlidande sträckte sig mycket längre än till tårar: han påtog sig deras elände och gaf sig i döden för dem.*

2. När Jesus har endast tårar för en människa, då betyder det, att han uttömt alla sin kärleks medel för hennes frälsning.
3. Har Jesus endast tårar för en människa, då betyder det, att hon är ohjälpligt hemfallen under en dom, hvars förskräcklighet öfvergår all vår föreställning.

5.

Ämne. Tvenne bevekelsegrunder till bättring, oss förehållna i dagens evangelium.

1. Tårarna i Jesu öga.
2. Ordet i Jesu mun.
3. Gisslet i Jesu hand.

(Efter Stählin).

Elfte söndagen efter trefaldighet.

Sammanhanget emellan perikopen på denna söndag och den på den föregående kan angifvas så, att här visas oss vägen till undkommande af den vredes dom, som judarne åsamkade sig, då de i fariseisk berömmelse af sin egen rättfärdighet icke ville och kunde känna den tid, då de besöktes af Guds frälsande nåd. Det är den botfärdiga syndabekännelsen och bönen, som förer till delaktighet af denna nåd, under det att egenrättfärdigheten utesluter därifrån.

Text: Luk. 18: 9—14.

Exegetiska anmärkningar. V. 9. I det vår text närmast föregående stycket (vv. 1—8) hade Herren hos lärjungarne inskräpft nödvändigheten af ifver och uthållighet i bönen. Om det sinnelag åter, hvari bedjaren bör nalkas Gud, undervisar oss vår perikop. På grund af detta sammanhang måste vi antaga, att liknelsen om fariseen och publikanen är framställd till varning för Jesu lärjungar, visserligen icke så mycket hvad apostlarne angår, som fastmera beträffande dem, som väl slutit sig till Kristus men icke låtit sig grundligare tuktas af hans Ande. Bland dem funnos sådana, som på grund af sin yttre ostrafflighet enligt den mosaiska lagen menade sig vara rättfärdiga, såsom de ock med ett visst förakt betraktade dem af Jesu anhängare, som i likhet med publikanerna icke varit fria från uppenbar synd. Att det är till de egenrättfärdige inom den vidsträcktare lärjungakretsen, Herren ställer sina ord, synes ock följa däraf, att, så snart det eljest i evangelierna är fråga om något Herrens tal till eller om fariseerna och de skriftlärdas, det alltid med be-

stämdhet utsäges, att det är dem, det gäller. — *τὴν παραβολὴν ταύτην*, denna liknelse. Ordet liknelse är här taget i den mera omfattande bemärkelsen af exempel (*ὑπόδειγμα*) (jfr exeg. anm. till ev. på 9 söndagen efter trefaldigh.). Herren framställer således här exempel på tvenne slags människor af helt olika sinnesart i fråga om det, som Gud och frälsningen tillhör, och visar till lärjungarnes undervisning och varning värdet och följden af de bägge af dessa olika sinnelag framgångna olika sätten att nalkas Gud.

Vv. 10—12. De två männen gingo *up* till templet; detta låg nämligen högt beläget på berget Moria. — »att bedja»; sådan bön, sådan ens andliga karaktär. Därföre skilddrar Herren här beskaffenheten af de bägge människans bön, när han vill rätt lifligt för sina lärjungars ögon måla egenrättfärdigheten och dess motsats. — Fariseen stod, hade ställt sig eller intagit en viss bestämd plats, säkert så långt fram och så bemärkt som möjligt. — *σταθεὶς*, är ett starkare uttryck än *ἑστὼς*, som brukas om publikanen. — Fråga är om *πρὸς ἑαυτὸν* skall hänföras till *σταθεὶς* eller till *προσηύχετο*. I språkligt hänseende äro bäggedera lika berättigade, ifall man läser *σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσήχετο*. Antages däremot konstruktionen *σταθεὶς ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν προσήχετο*, är naturligtvis det enda riktiga att med var nya öfversättning återgifva stället med: »han bad för sig själf», således tyst. Fråga är dock, om icke den andra konstruktionen måste anses riktigare, i det att den mening, som då uppkommer, synes öfverensstämma med fariseens hela väsen: han stod för sig själf, på en utvald plats, skild från de öfriga i hans ögon ovärdiga människorna. I detta fall talas icke om någon *tyst* bön. Också synes det komma väl öfverens med fariseens hela sinnesart, att han högt och skrytsamt uttalade sin bön, med hvars innehåll själfva tonen i sadant fall komme i full harmoni. — Fariseen syntes gifva Gud äran, men hela hans bön är endast en berömmande beskrifning på hans egen rättfärdighet, och Guds namn får blott tjäna såsom skylt därvid. — *οὐκ εἰπὶ ὅσπερ καὶ*. Han själf står på ena sidan, alla öfriga människor på den andra, och han ensam öfvergår dem

alla; ingen är i rättfärdighet hans like. Denna rättfärdighet består för det *första* i frånvaron af de synder och laster, i hvilka så många människor lefva, och särskildt är fariseen vida upphöjd öfver den arme, långt ifrån stående publikanen. För det *andra* höra till denna rättfärdighet vissa gärningar, i hvilka fariseen öfverträffar alla andra. — *ῥησιεύω δις πλ.* Det var i fastande och tiondegifvande fariseen stod så mycket öfver alla andra. Fastandet aktades af judarne högt. Lagen påbjöd endast en fasta om året, nämligen på den stora försoningsdagen (jfr 3 Mos. 16: 29—31). Fariseen däremot fastade två dagar i veckan (antagligen måndag och torsdag), ett bruk, som efter exilen uppstått bland judarne. Han gaf ock tionde af allt, hvad han förvärfde (icke af hvad han *ägde*, jfr Luk. 11: 42; Matt. 23: 23). Moses hade emellertid påbjudit tionde endast af fältets frukt och hjordarnes afkastning (3 Mos. 27: 30; 4 Mos. 18: 21; 5 Mos. 14: 23). Fariseen gör således öfverloppsgärningar; han icke blott håller lagen, han gör, enligt sin egen mening, mycket mer än lagen kräfver; han äger en öfverflödande rättfärdighet. Under sådana förhållanden kan det således icke vara fråga om nåd och barmhärtighet hos Gud. Gud är fastmera fariseens gäldenär. — Med allt detta bör dock ihågkommas, att fariseens rättfärdighet, sådan den nu var, dock var *verklig*. Han var sådan, som han sade sig vara, och han gjorde det, hvaraf han berömde sig.

V. 13. Publikanen stod långt ifrån, icke aktande sig värdig en plats bland de öfriga bedjarne (jfr Luk. 15: 19, 21). Af skam och blygsel öfver sig själf och sitt lefverne vågade han icke upplyfta sina ögon. Han slog sig för sitt bröst; ett tecken af djupaste nöd och smärta, kanske ock (såsom Godet vill) därtill, att han kände sig värd döden. — Judarne bädo vanligen stående, med ansikte och händer lyftade mot himmelen. Publikans sätt häntydde därför på en ovanlig själsställning, en den djupaste förkrosselse och ånger. Vid allt detta fanns hos honom ett skriande frälsningsbegär i förening med hopp till Guds barmhärtighet. Därföre beder han också, såsom han gör, kort men af hela sin själ, såsom

när en i lifsfara stadd människa uppger ett nödrop, hvori hennes ångest sammanpressar sig i hela sin styrka. Han vädjar uteslutande till Guds barmhärtighet; för honom är Gud och hans nåd *allt*, just därför att han själf är i djupaste mening tillintetgjord. — *ἰλάσθητί*, miskunda dig. Ordet förekommer blott här och i Ebr. 2: 17. Där står det intransitivt, här däremot transitivt, »har synden till objekt, och uttrycker, såsom v. Hofmann säger, en handling, hvarigenom synden upphör att göra Gud onådig på människan» (Nebe). — *ὁ ἁματωλός*, syndaren (best. form), likasom vore han den ende i sitt slag. Fariseen ansåg sig såsom den rättfärdigaste af alla; publikanen åter såsom den störste syndaren på jorden.

V. 14. Läsarten *παρ' ἐκείνον* är att fördraga framför den såväl i rec. som af Westcott och Hort antagna *ἢ ἐκεῖνος*. Det kan öfversättas antingen med *framför* eller *mer* än den andra. Huru detta uttryck är att förstå, beror på betydelsen af *δεδικαιωμένος*, rättfärdigad. Är här fråga om en vunnen sedlig beskaffenhet, så erkännes blott en gradskillnad i de bägge människans rättfärdighet: publikanen var i kraft af sin ödmjukhet en bättre människa än fariseen, fastän äfven dennes goda gärningar måste erkännas och ha sitt pris. Är däremot rättfärdiga = insättandet i en rättfärdigs stånd och ställning (genom syndernas förlåtelse och upptagande i nåd hos Gud), då blir meningen den, att endast publikanen gick hem rättfärdigad. Den senare uppfattningen är tvifvelsutan den riktiga. Det var nåd publikanen begärde, och det var nåd han fick. I kraft af denna nåd var han rättfärdiggjord inför Gud. Denna nåd undfick däremot fariseen icke, såsom han ej heller hade begärt den. Han var tillfreds med sig själf och sin rättfärdighet. Den förde han hem med sig från templet men ingenting därutöfver. Inför Gud var han dömd. Att detta är den rätta uppfattningen framgår ock klart af slutorden: »Den sig upphöjer» o. s. v. Fariseen blef på grund af sitt högmod förklarad brottslig inför Gud; publikanen däremot blef upphöjd = upptogs i nådens stånd, d. ä. blef rättfärdiggjord inför Gud.

Perikopens homiletiska grundtanke: Den grundlagen i Guds rike, att den sig upphöjer, varder förnedrad, och att den sig förnedrar varder upphöjd, tillämpad i synnerhet i fråga om syndares rättfärdiggörelse inför Gud.

Homiletiska vinkar. V. 9. Människor, som mena sig vara rättfärdiga för Gud på grund af sina gärningar, gifvas af mer än ett slag. Ej blott den själfbelåtna fariseen, som tröstar på sin höga andlighet och sitt nit för Gud och gudstjänst, utan äfven den uppenbara världsträlen, som någorlunda iakttagert den konventionela sedlighet, som fordras för att få vara med i godt sällskap, anser sig vara mer än tillräckligt rättfärdig för att vinna inträde i himmelen. Och de, som ha tagit Guds nåd på entreprenad och äro i egen mening upphöjda till barnskapet hos Gud, med hvilket själfbehag kunna de ej betrakta sig och sin ställning till Gud, anse sig för synnerliga Guds gunstlingar och tacka Gud därför, att de icke äro såsom andra människor, hvilka vandra förtappelsens breda väg, utan ha fatt så mycken nåd, ja, så *mycken* nåd och därigenom blifvit så mäktigt upphöjda. Fariseen kan kläda sig på många sätt, men hurudana kläderna än må vara beskaffade, den andliga fåfängan, själfbehaget och det högmodiga nedblickandet på andra såsom de där »publikanerna», djäfvuls- och världsbarnen, uppenbarar honom. — I själfva verket är egenrättfärdigheten en synd, lika svår att vakta sig för, som den är svår att grundligt öfvervinna, där den vunnit fäste. Högmodsdjävulen bor i hvarje Adams barn, och äfven de, som fått ögonen öppnade för sin verkliga belägenhet, in i hjärterötterna, blygas öfver sig själfva och veta, att endast en oändlig nåd kan frälsa dem, kunna småningom och förr än de ana blifva snärjda af högmodssnarorna. Vi böra därför icke tala med sådan förhäfvelse om fariseerna och deras skrymteri. Äfven härvidlag göra vi väl, om vi komma i håg det ordet: den, som är utan synd, han kaste den första stenen.

V. 10. Så snart en människa kommer till någon angelägenhet om Guds rike, ja, äfven om hon därvid redan fran början gripes af det nit för Gud och sin frälsning, som icke är efter rätt kunskap, så beder hon. Där ingen bön finns, där råder fullkomlig likgiltighet för allt, hvad Gud och kristendom heter, låt vara att man af vana iakttagert vissa fäderneärfda, ännu starka kristliga seder och bruk. Och såsom fariseen med icke mindre ifver än publikanen uppträdde i templet

för att bedja, så äro den falska gudaktighetens anhängare icke mindre flitiga i andaktsöfningar än verkligt fromma människor; understundom tvärtom. Men här om någonstädes gäller det, att tva kunna göra ett och detsamma, och det är ändå icke detsamma. Fariseen beder en fariseisk, publikanen en botfärdig syndares bön, och skillnaden är omätlig. Du går upp i templet, du kommer i Herrens hus, men i hvilken afsikt? För att göra Gud en tjänst, som sedan skall räknas dig till godo? Eller för att lugna ditt samvete, som understundom oroar dig för ditt öde i evigheten? Eller för att därmed bättra upp din borgerliga rättfärdighet, som synes dig behöfva en tillsats af litet gudsfruktan för att räcka till såsom inträdeskort i himmelen? Eller för att förnöja dig med ahörandet af den eller den ryktbare predikanten? Eller för att göra, som andra göra, och saledes för att ej bryta med häfdvunnen sed? Eller kommer du verkligen för att få sann uppbyggelse, för att erhålla undervisning, ljus, tuktan, tröst och kraft ofvanefter och för att med Guds församling täcka och lofva Herren för all hans barmhärtighet och trofasthet? — Se till, att din gudstjänst icke är skrymteri, och nalkas icke Herren med ett dubbelt hjärta!

V. II. Fariseen stod för sig själf — hans andliga högmod framträdde redan i det sätt, hvarpå han valde och intog sin plats i templet. Huru ofta ha icke våra kyrkor gjorts till fafängans marknadsplatser! Där har ofta mer än eljest utvecklats flärd och fafänga i kläder o. d., och äfven den världsliga rangskillnaden har ej sällan där gjort sig bred. Men också den andliga rangskillnaden har vetat att därvidlag göra sig gällande. Särskildt har man velat ha en särskild plats vid Herrens bord och varit så rädd för att därvidlag råka i sällskap med publikaner och syndare, att man hellre än att utsätta sig för denna förnedring dels uraktlätit att vid bordet infinna sig, dels duktat ett åt sig själf. — Fariseens bön var tacksägelse, men att få något af Gud, därom bad han ej. Han var rik, hade nog och behöfde intet, och hans fullkomliga belåtenhet med sig själf ger hans bön både dess innehåll och form. Likväl, tacksägelse höfves väl en rättfärdig människa, och illa står det till i det hjärta, som aldrig drifves till tack och lof. Men det är skillnad emellan att tacka och att tacka. Den ena gangen är tacksägelsen, såsom hos fariseen i texten, endast ett illa förklädt skryt, den andra gangen stiger den ur ett ödmjukt hjärta, som ej vet, huru det skall kunna rätt lofva Gud för hans oändliga barmhärtighet. Dess underlag är då en djup känsla af egen ovärdighet, och

genomandad, som den är, af salig blygsel, får den delvis formen af syndabekännelse. »Herre, jag är allt för ringa till all den barmhärtighet och till all den trohet, som du din tjänare gjort hafver» (1 Mos. 32: 10). — »Jag är icke såsom andra människor, röfware» o. s. v. Lätt var det för fariseen att hos sig finna en lysande rättfärdighet; han mäter sig ju med måttstocken af andras och därtill de gröfsta syndares lif, han skådar sig själf icke i spegeln af Guds heliga lag utan i spegeln af andras uselhet, och på det sättet finner han helt naturligt sig själf förträfflig. Och dock, att afhålla sig från mord, röfveri, tjufnad, äktenskapsbrott o. a., det är ju icke någon så öfvermåttan stor rättfärdighet. Men jämförd med de många, som lefva i sådana synder, må han ha sitt pris, denna själfnöjd dygdehälte. — Men du, se du till, att du ej mäter dig med den aln, som egenkärleken brukar begagna i fraga om bedömandet af den egna rättfärdigheten, den, som heter jämförelse med andra, uslare än en själf (jfr Gal. 6: 3, 4). Skåda dig i stället i spegeln af frihetens fullkomliga lag, pröfva dig efter, jämför ditt väsen och ditt lefverne icke med den rättfärdighet, som lagen i sin yttre bokstafliga lydelse framställer, utan sådan den är förklarad af och förverkligad i Kristus, så skall det blifva annorlunda med dig och en annan ton i din bön. — »Eller såsom denne publikan». Hvilket äckligt själfbehag, hvilken motbudande andlig fåfänga uttalar sig icke i dessa föraktfulla ord! Isynnerhet här se vi det fariseiska sinnelaget afslöjadt. Och huru kan det vara annorlunda? Den, som inbillar sig vara något inför Gud, huru mycket mera måste han icke anse sig vara inför människor eller i jämförelse med andra människor! Likasom ödmjukheten är grundvalen till all sann dygd, så är högmodet, framför allt det andliga, den själens grundskada, som fördärvar allt, och som äfven gör vårt förhållande till våra medmänniskor till ett missförhållande i djupaste mening. Ve den högmodige! Har han än allt annat för sig — *Gud* har han emot sig.

V. 12. Hvilken skatt af sköna öfverloppsgärningar har icke denna farisé! Och icke underligt. Den, som så lätt blir färdig med Guds lag, att han anser den uppfylld genom afhållandet från mord, rån, äktenskapsbrott och andra sådana grofva missgärningar, han kommer lätt nog till en rättfärdighetsställning, högre än den lagen framställer och kräver. En grundförvillelse är, att man fattar Guds lag ytligt och icke förstår eller icke vill behjärta dess djupa andlighet. Här af icke blott syndasäkerhet och egenrättfärdighet utan

äfven föreställningen om dessa öfverloppsgärningar, af hvilka man än på ett, än på ett annat sätt vet att berömma sig. Så framför allt inom påfvedömet. Och hvilka gärningar! Fasta och tiondegifning, ceremonier och åthäfvor, penningegåfvor och s. k. välgörenhet! Dessa skola såsom sådana vara förtjänstfulla och innebära en rättfärdighetsbevisning af högt värde, hjärtat må vara hurudant som helst. Men Herren säger: »Gören trädet godt, så varder frukten god», och: »Huru kunnen I, som själfva ären onda, göra något godt?» (Matt. 12: 33, 34). En god människa gör goda gärningar, men inga goda gärningar kunna göra en ond människa god, såsom ju ock sådana människors »goda verk» visserligen ha det godas form men sakna dess väsen, den goda halten. De äro falska mynt; de ha myntets prägel men ej dess metall. Och för sådant vill man köpa sig ingång i Guds rike, tillträde till och delaktighet af Guds härlighet!

V. 13. Vill du se, huru rättfärdighet för Gud vinnes, så se på publiken! Han har varit kanske en grof syndare, han har lefvat utan Gud i världen, och från de missgärningar, som fariseen undviktit, har han icke varit fri, på samma gång han litet fragat efter fasta och tiondegifvande. Men nu känner han sin synd såsom den djupaste förnedring, såsom det, hvarmed han skändat och befläckt sig själf. Därföre blygs han både inför Gud och människor och vagar sig för skams skull, knappast in på templets heliga område, likasom han ej heller vågar lyfta sina ögon mot himmelen. Men han känner sin synd också såsom det svåraste brott, och han vet sig vara värd döden. Därföre ängslas han i sitt samvete, hans själ är full af brännande smärta, och han slår sig för sitt bröst såsom en, hvilken vill för sorgs skull uppgifvas. Han stygges vid sin synd och vid sig själf och begär innerligt frälsning. Och denna kan han icke i någon mån bereda sig själf; han känner sig vanmäktig och bunden i trälldomen under sitt inre fördärf, och han har måst uppgifva alla försök att själf rädda sig eller att göra sig själf värdig Guds nåd. Endast en tillflykt har han, den, som är uppenbarad i Guds löften genom hans tjänare, profeterna; och den tillflykten är Guds blotta barmhärtighet. Till denna flyr han ock helt och obetingadt under redlig bekännelse och bön, öfverlämnar sig åt den, omfattar den, såsom den drunknande omfattar räddningsplankan, och så gifver han Gud äran såsom Herre och Frälsare, såsom den där dömer och förlåter, såsom den där ensam är rättfärdig och dock gör syndare rättfärdiga, då de i tro kasta sig i hans nåds armar. — Detta är vägen till

rättfärdighet för Gud. Den är icke behaglig för kött och blod, för denna gamla människa, som af alla krafter kämpar för sitt lif och spjärnar emot den sanning, som dömer henne. Men genom hennes död går vägen till lifvet i Gud. Gif henne då med all både hennes orättfärdighet och egenrättfärdighet i döden, i det du gifver rum för den dig sökande nåden, på det att du med publikanen må komma till den bättring, som är till Gud, och den tro, som är till vår Herre Jesus Kristus. — »I publikanens bön finna vi å ena sidan Gud, å den andra syndaren och emellan båda ett ord, som syftar på nådastolen; så skall det vara».

V. 14. »Han gick hem rättfärdigad». Hvilken vandring i glädje måtte det icke ha varit. *Till* templet under ångest och suckar, skam och tårar; *från* templet i tröst, frid, tack-sägelse och lof! *Trång* är porten till Guds rike, men innanför den är vidt rum, ty där försättes man på nådens fria höjder, där hjärtat ändtligen andas djupt och fritt; det andas i atmosfären af Guds kärlek. — Den sig upphöjer, varder förnedrad, och den sig förnedrar varder upphöjd; det är den orubbliga lagen. Hvarför? Ty den är uttrycket för *sanningen* i vårt Gudsförhållande. Endast ödmjukheten höfves en människa inför Gud, ty hon är intet utom eller bredvid Gud; ja, än mer, hon är en förtappad varelse. Att ödmjuka sig för Gud är då att ställa sig på sanningens grund, att vara sann, att gifva sanningen rätt. Den däremot, som upphöjer sig själf, intar en alldeles falsk och förvänd ställning till Gud, och han är alltid af lögnen. Så äro ödmjukhet och sanning, personlig sanning, oskiljaktiga ända därhän, att de i visst afseende sammanfalla, likasom å andra sidan lögn och högmod, personligt fattade, äro två sidor af samma sak. Därföre *kan* Gud ej annat än stå emot de högfärdiga; därföre gifver han alltid de ödmjuka nåd.

Predikoutkast.

1.

Ämne. Sann och falsk andlighet.

1. *Lika däri, att de framträda i en gudstjänst under åtminstone delvis lika omständigheter (v. 10).*

a) Motsatsen till andlighet eller fromhet af hvad slag som helst är världslighet, uppenbarad i likgiltighet för det andliga och eviga, ehuru äfven världsligheten kan ha en fromhet, framträdande i en vanegudstjänst och ett yttre formväsen, som är utan nit och angelägenhet om det, som hör till Guds rike.

b) Andlighet är den sinnesförfattning, i följd hvaraf det, som angår Gud och hans rike, har för människan en framstående vikt.

c) Hvarje slag af andlighet gifver sig uttryck i gudstjänst, i ett tjänande af Gud, dels (1) i det, som vanligen kallas gudstjänst, i hvilken bönen är en hufvudsak, dels (2) i gärningar, genom hvilka människan visar sig ha nit för Guds sak, för hvilken hon ock är färdig att göra efter omständigheterna afpassade offer.

2. *Den falska andligheten uppgår väsentligen i yttre verk och öfningar, den sanna andligheten är en tillbedjan af Gud i anda och sanning.*

a) Den falska andligheten är i grunden alltid fariseisk och såsom sådan något väsentligen utvärtes. Icke så, att den ej skulle veta af allehanda religiösa stämningar, men så, att den ej har sin källa i en verklig pånyttfödelse och däraf följande lif i Gud. Den lägger därför hufvudsakligen an på ett yttre fromhetsväsen och vet icke af någon sann helgelsesträfvän, såsom ock själfva de former, i hvilka den framträder, icke så mycket öfverensstämma med Guds ord (jfr v. 12), som fastmera med människostadgar. Den är i själfva verket en stadgarnes andlighet, hvarvid icke blott falsk kyrklighet utan äfven och isynnerhet vissa för olika tider egendomliga andliga modeting och modeverk göras till kännetecken på andligt lif.

b) Den sanna andligheten är däremot till sitt väsen just *anda*, d. ä. innerlighet i tro och kärlek. (1) Hjärtats sanning (uppriktighet) inför Gud i botfärdighet; innerlig, barnslig förtröstan till Gud genom Kristus. (2) Redlig vilja att gitva sig under Andens tukt och ledning. (3) Herrens fruktans sinne och evighetsallvar. (4) Trohet i Guds tjänst i den kallelse, man undfått,

i förening med hjärtligt deltagande och verksam välvilja i förhållande till nästan.

3. *Den falska andligheten regeras af högmodets anda, den sanna andligheten är ödmjuk.*

a) Det obrutna högmodet hos den falska fromheten framträder både i förhållande till Gud och till människor. (1) Till Gud i otillbörlig, förmätan förtrolighet gentemot Gud; i tillgripande af själfvalda sätt och vägar för hans tjänst; i en af egenrättfärdig själfbespeglung härflytande nådeberömmelse, som inför Gud får karaktären af fariseens: »Jag tackar dig Gud att» o. s. v. (2) Inför människor: förakt för andra, framträdande i själfkära jämförelser med andra, i nedsättande af det goda hos andra, i förkastande af sådant, som ej öfverensstämmer med den godkända andliga snitten; partiväsen; andligt påfvedöme; människoträldom.

b) Den sanna andligheten är ödmjuk inför Gud och just därför sant ödmjuk och sant själfständig inför människor. (1) Ödmjukhet inför Gud, icke framträdande i tillgjord publikanism utan i djup syndakänsla, (v. 13); lif på och i nåden allena; underdånighet under och lydnad för Guds vilja; barnslig räddhåga för allt falskt egenvilligt väsen och i allmänhet för all orätt. (2) Inför människor: aktning och heder, bevisad hvarje människa; intet andligt öfversittareväsen; undfallenhet, där ej sanningen och kärleken kräfva motsatsen. Denna ödmjukhet går hand i hand med själfständighet inför människor: icke träl under andras meningar och tycken; icke låta sig bestämmas af andras beröm eller tadel, icke heller af det andliga modeväsendet för dagen; ingen mäkling med falska grundsatser eller eftergifvenhet för den falska andlighetens fordringar, framställda såsom fordringar af den kristliga kärleken.

2.

Ämne. Den rikedom, som gör fattig, och den fattigdom, som gör rik.

I. Den förmenta rikedomens på eget godt gör själen utfattig på det sannskyldiga goda.

II. Den verkliga och kända fattigdomen på allt eget godt gör själen rik på det sannskyldiga goda.

1. *Den egenrättfärdiges förmenta rikedom på eget godt.*

a) Den egenrättfärdige: den, som förtröstar på sig själf, att han är rättfärdig, och försmår andra (v. 9). (1) Den egenrättfärdige utöfvar rättfärdighet: han går i templet för att bedja, han är

olik den stora syndarehopen: hvarken röfvare, äktenskapsbrytare eller bedragare. (2) Häröfver lyckönskar han sig själf: han tackar Gud, att han icke är såsom andra människor. (3) Under det att han med munnen gifver Gud äran för det han menar sig vara, betraktar han sig själf med välbehag, menande sig vara så rik på eget godt, att han ej behöfver mer än framställa sig för Gud i denna sin godhet för att blifva af honom förklarad för rättfärdig. (4) Han försmår andra; jämförande sig med den stora mängden af lastbara och brottsliga människor, finner han sig stå mycket högt öfver dem.

b) Den egenrättfärdiges rikedom är till endast i hans egen inbillning. (1) Eget godt har ingen människa, ty hon är intet af och genom sig själf. (2) Utan den ödmjukhet, i hvilken människan känner och erkänner, att hon är intet, finns hos henne icke *grundvalen* för det sanna och goda. (3) Det kan då naturligtvis ej hos henne finnas det inför Gud gällande goda själf.

2. *Den egenrättfärdiges förmenta rikedom gör hans själ fattig på det sannskyldiga goda.*

a) Det sannskyldiga goda = den sanna rättfärdigheten, (1) som utgår från, meddelas af och gäller inför Gud, (2) som borttager syndaskulden (syndaförlåtelse) och medför befrielse från syndens makt och herravälde (Guds kärleks utgjutande i hjärtat genom den helige Ande, Rom. 5: 5).

b) Detta sanna goda hindras den egenrättfärdige af sin inbillade rikedom att erhålla. (1) Då synden icke botfärdigt kännes och bekännes, kan den icke förlåtas. (2) Då människan upphöjer sig själf, så kan Gud ej annat än förnedra henne. (3) Sålunda är den egenrättfärdige utfattig på det sannskyldiga goda, på ljus och lif i Gud, på sann frid och lefvande hopp.

II.

1. *Den botfärdiges kända och erkända fattigdom.*

a) Fattig är den, som har intet, som han kan kalla sitt. (1) Den botfärdige är fattig i sin ande: han känner sig hafva intet godt i och af sig själf, och han har ännu icke lärt känna den rikedom, han har hos sin frälsare. (2) Såsom utfattig lider han brist, han hungrar och törstar, han far illa och lider nöd, han är naken och eländig.

b) Den botfärdige blyges i sin fattigdom; han »står långt ifrån», aktande sig ovärdig deras sällskap, som han finner vara bättre än han själf; han vågar ej upplyfta sina ögon (v. 13).

c) Den botfärdige känner, att han är fattig genom sitt eget förvållande, och han slår sig därför såsom en lifdömd brottsling för sitt bröst (v. 13).

d) Den botfärdige flyr till Guds blotta miskund i Kristus Jesus. I denna Guds miskundsamhet ser han sin enda räddning, den enda hjälpen i sitt elände.

2. *Den botfärdiges fattigdom förer till rikedom genom delaktigheten af Guds rika nåd, som rikligen öfverflödar, där synden öfverflödar.*

a) På syndens botfärdiga bekännande följer syndernas förlåtelse.

b) På den förkrossande blygseln öfver synden följer den saliga skammen äfven den utsägliga nåden.

c) På det ödmjuka flyendet till Guds barmhärtighet följer det nådefulla upphöjandet till barnskapet hos Gud.

d) Så blir den i anden fattige rik genom nåden, som rikligen öfverflödar till hjälp och frälsning, till lif och frid, till ljus och kraft i Gud genom Jesus Kristus.

3.

Inl. Luk. 1: 53.

Änne. De mätta och de hungriga inför Gud.

1. *De mätta i deras framträdande inför Gud.*

a) De andligen mätta; de, som tycka sig hafva nog och intet behöfva till sina själar: de egenrättfärdiga (Upp B. 3: 17).

b) De framträda inför Gud med anspråk på att vara hans älsklingar på grund af det, de äro eller i hans tjänst uträtta.

c) De undfå intet af Gud, alldenstund de intet behöfva; de stå inför honom såsom vredens kar.

2. *De hungriga i deras framträdande inför Gud.*

a) De hungriga; de, som känna sin andliga fattigdom och därför lida nöd till själen.

b) De framträda inför Gud såsom tiggare, begärande barmhärtighet, idel barmhärtighet.

c) De undfå det, de begära, och stå därför såsom nådens kar inför Gud.

4.

Ämne. **Två slags rättfärdighetssträfvanden.**

1. *Sträfvandet att upprätta den egna rättfärdigheten.*
 - a) Huru detta sker.
 - b) Hvertill det förer.
2. *Sträfvandet efter att vinna Guds rättfärdighet.*
 - a) Huru detta sker.
 - b) Hvertill det förer.

5.

Ämne. **Den stora skillnaden emellan fariseen och publikanen.**

1. *Den förre tackar så, att han glömmet att åkalla, den senare åkallar så, att han sedan kan tacka.*
2. *Den förre jämför sig med andra människor; den senare betraktar sig själf i lagens spegel.*
3. *Den förre uppräknar sina dygder; den senare bekänner sina synder.*
4. *Den förre behåller med alla sina dygder ett ondt samvete; vid all sin syndighet mottager den senare rättfärdiggörelse inför Gud.*

(Ur Brandts Homil. Hülfsbuch).

6.

Ämne. **Hvad hör till rättfärdiggörelsen inför Gud?**

1. *Hjärtats ödmjukhet.*
2. *Syndens bekännande.*
3. *Nådens omfattande.*

(Sommer).

Tolfte söndagen efter trefaldighet.

Herren hade botat den kananeiska kvinnans dotter (Matt. 15: 21—28). Han begaf sig sedermera genom Sidon (troligen det till staden Sidon hörande landområdet) åt öster utmed Genesarcts östra strand, sedan han ofvanom denna sjö öfvergått Jordan. Så kom han till Dekapolis, där den händelse tilldrog sig, som i vårt nu föreliggande ev. omtalas.

Den döfstummes botande vittnar i första hand om Herrens härlighet, men fästa vi oss vid resultatet af denna Herrens stora gärning, eller att den döfstumme både hörde och talade, och att det skedda uppväcker hans och folkets lof till Gud, så finna vi häri ett sammanhang emellan denna och den föregående söndagens text. Den barmhärtighet, som vederfares den botfärdige syndaren, bör lösa hans tungas band till Guds lof och glad bekännelse af hans namn. Vår perikop kan alltså sägas representera den tanken, att har en människa mottagit rättfärdighetens stora gåfva af Gud, så tillhör det henne att i redlig bekännelse af Herrens namn förkunna hans lof och i allmänhet att ställa sin tunga i hans tjänst.

Text: Ev. Mark. 7: 31—37.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 31, 32. Dekapolis, de tio städernas land, låg på östra sidan af Jordan. Det utgjorde ett statsförbund af tio städer, af hvilka Skytopolis torde ha varit den förnämsta. Inbyggarna i dessa trakter, med hvilka Herren redan genom den besattes i gadarenernas landsändar botande (Mk. 5: 1—20) kommit i beröring, voro till största delen hedningar. Genom det nämnda undret äfvensom genom ryktet voro Jesu både barmhärtighet och undermakt

kända i dessa landsändar, så att den döfstummes vänner kunde känna sig uppfordrade att anlita honom. — Då den döfstumme icke kunde erhålla någon kunskap om Herren,ingo andra tänka och tala för honom. — *μουχάλος*, eg. mödosamt talande. Antagligen kunde mannen framstötta vissa ord, reminiscenser från den tid, då han kunde höra och tala. Att han varit född döfstum, antyder icke texten, och just ordet *μουχάλος* gifver vid handen, att han i barndomen kunnat tala, men med förlusten af hörseln också mistat talförmågan. — De bado honom lägga handen på honom», nämligen för att bota honom. Men för den döfstummes botande var det icke nog, att hans vänner hade förtroende till Jesus; äfven han själf borde tro, ty tron är mottaglighet för och mottagande af öfvernaturlig hjälp likasom af den pånyttfödande och helgande nåden. För att så vidt möjligt föra honom till denna tro, vidtager Herren med honom de åtgärder, som omtalas i

Vv. 33, 34. Herren tar den sjuke afsides ut från folket. Under den församlade mängdens sorl och rörelser var det omöjligt att göra den döfstumme uppmärksam på, hvad som skulle ske med honom. I andra fall fordrade Herren tro hos de sjuke såsom villkor för deras botande; i detta fall vill Herren allraförst *väcka* tro hos den hjälpsökande. För detta ändamål var det nödigt, att dennes alla tankar och sinnen riktades på Jesus, på det att han, till hvilken Herren endast kunde tala genom tecken och åtbörder, genom det Herren gjorde måtte förstå, hvarom fråga var, och väckas både till ifrig åstundan och förtröstansfullt hopp om hjälp. Detta är tydligen orsaken därtill, att Herren denna gång mot sin vana omgifver sin hjälpbevisning med så många yttre åtgöranden. Han sätter sina fingrar i den sjukes öron, han vidrör hans tunga, fuktande den med sitt spott, han blickar inför den hans åtbörder följande sjuke upp mot himmelen, och med allt detta vill han säga den sjuke något, vill framkalla tro hos honom. Då han sätter sina fingrar i hans öron, antyder han för honom, att han vet, hvarest hans onda har sitt säte, och att han skulle blifva botad därifrån. Genom berörandet

af den sjukes tunga med det af spotten fuktade fingret vill Herren göra för honom begripligt, att han har att vänta sin helbrägdagörelse af Herrens mun genom det maktord, som därifrån utgår. Med uppblickandet till himmelen antydes för den sjuke, att all verklig hjälp kommer från Gud, och att han bör anropa honom om denna hjälp. I den döfstummes elände, som redan i och för sig uppväcker hans medlidande, träder inför Herrens öga hela mänsklighetens elände och afpressar honom en suck, som på samma gång är en bön till hans himmelske Fader, att han ville stärka honom till att bereda, såsom i föreliggande fall den döfstummes, så hela den under synden lidande och suckande mänsklighetens frälsning» (efter Nebe). — Sedan Herren sålunda likasom talat till den sjuke för att göra honom skicklig att mottaga hjälpen, säger han: »Effata», ett syriskt ord, som betyder: upplåt dig. Ordet gäller den sjuke. Genom sin döfstumhet hade han varit likasom tillsluten, otillgänglig för en stor del af de intryck utifrån, som för en människa är af så stor betydelse, särskildt för intryck af ordet, detta medel för själens upplysning och frälsning. Nu skulle han, genom att i kraft af Jesu ord återfå hörsel och talförmåga, öppna sig härfor. Det är likasom det vore hans egen gärning, på samma sätt som annars, t. ex. vid Herrens tillsägelse: »sta upp och gå!» de lame kunde göra och verkligen gjorde, hvad Herren sade. Hans ord verkade det, som de dock själfva gjorde: skapade hos dem gärningen. Så ock den döfstumme; det är, som om han själf öppnade de öron, som förut varit förseglade, som om han själf lösgjorde sin tunga från dess band.

Vv. 35, 36. Icke blott hörselförmågan återställdes; den döfstumme talade äfven redigt och sammanhängande; hjälpen med ens hel och fullständig. Detta förökar det underbara, ty människor, som under en lång tid icke kunnat tala, behöfva, om de atervinna talförmågan, en tids öfning för tungan, innan de kunna tala flytande. — Herren förbjuder de tillstädesvarande att omtala det skedda. Han ville icke väcka ett uppseende, som på grund af folkets köttsliga sinnesart

kunde blifva hinderligt för hans frälsaregärning. Undren tjänade visserligen att fästa uppmärksamhet vid hans person, men å andra sidan kunde de ock vända uppmärksamheten från honom och hans ord: allt kunde genom folkets lättsinne komma att uppgå i ett nyfiket springande efter att fa se underverk. Dessutom gaf det oförståndiga betraktelsesättet af Herrens stora gärningar allt för lätt näring åt dessa köttsliga messiasförhoppningar, med hvilka Herren hade att oupphörligt kämpa. Att emellertid Herrens förbud icke åtlöddes, det kan väl ursäktas hos en entusiasmerad folkmassa, men rätt var det icke, och antagligen förskaffade denna välmenta egenvillighet Herren flera olägenheter.

V. 37. Häpnad öfver Herrens stora gärning intager sinnena. De lyftas ock därigenom till ett Guds lof, som nog för stunden var uppriktigt menadt men utan djupare rot. Allt har han, Gud, väl beställt; han gör *allting* väl, ingen nöd, intet elände är honom öfvermägtigt; både döfva och stumma helar han. Att sådan hjälp finns och meddelas, det visar, att allt är väl bestäldt. Ingen behöfver gå rädlös och förtviflad, då man har en sådan Gnd och Frälsare. Allt är godt under hans hand.

I följande sats kan perikopens *homiletiska grundtanke* återgifvas: *Nog är det i följd af synden illa bestäldt i världen, full af nöd och lidande som hon är, men allting har dock Gud väl beställt, ty intet elände håller stånd mot makten af Jesu Kristi frälsarehärlighet, tillgänglig för, ja, erbjödande sig åt alla till hjälp och räddning i all nöd.*

Homiletiska vinkar. V. 31. Hän mot Dekapolis ställer Herren sina steg. En gang förut hade han varit i de trakterna och där sasom öfverallt uppenbarat sin härlighet (Mk. 5: 1—20) I stället för att låta beveka sig till tro, hade invånarne, mera rädda om sina svin än om sina själar, enträget bedt Herren att gå sin väg, och han hade gatt, ty han trugar sig icke på någon. Nu återkommer han dock, om icke just till Gadara, så dock till landet, där denna stad låg, och hvars inbyggare voro af samma halt som gadarenerne. Att det är Faderns ledning, som återför honom till dessa mörka, hedniska trakter, första vi väl, men därjämte se vi

ock, huru människornas otacksamhet och råhet icke kunna göra Herren vacklande och ljum i hans kärlek. Han återkommer tid efter annan till de hjärtan, som afvisat honom, och han släpper ingen människa, så länge någon möjlighet finns att vinna henne för Guds rike. Låtom oss likna honom! Kränkningen af svart otacksamhet är mycket svår att bära, såsom ju ock otacksamheten är en lika svår som allmän synd. Men Kristi kärlek bör lära oss att såsom vår himmelske Fader älska äfven de otacksamma och onda. Genom en kärlek, som, trots all otacksamhet, icke tröttnar i sitt ädla verk, skola vi vinna flera segrar, än vi vågat hoppas, ty kärleken är dock den starkaste af alla makter. De glödande kolen på ovännens hufvud bränna dock alltför skarpt på äfven den hårdaste hjärna; man står i längden icke ut med att fördraga dem.

V. 32. En döfstum! Icke höra, icke tala; i sanning en hard lott i en tid, då man ännu icke förstod att meddela äfven dessa olyckliga undervisning och kunskap, lika väl som åt dem, hvilka både höra och tala. Att icke få höra ett Guds ord, icke få se en stråle af Guds sanning, att i följd däraf icke kunna tala till Gud, att således lefva utan honom, utan hopp, utan tröst, det är dock outsägligt sorgligt. Den lekamligen döfstumme måste ock vara *andligen* döfstum, så länge ännu medel att bota det onda eller förtaga skadan däraf icke äro funna. Här är alltså ett nära samband emellan den lekamliga och andliga nöden, och den förras botande är villkoret för den senares häfvande. Gud vare lof, att vi ha en frälsare, som förmår både det ena och det andra! Det är hans kärlek, som gjort människorna uppfinningsrika i sättet att lindra och afhjälpa eländet på jorden. Undervisnings- och uppfostringsanstalterna för blinda och döfstumma, hvad äro de annat än skapelser af Kristi kärlek, ett »effata» till dessa arma, som genom dem sättas i stånd att nästan lika väl som de, hvilka höra och tala, både inhämta kunskap och meddela sig. — Är du lycklig nog att ej i lekamligt afseende vara döfstum, se till, att du icke är det i andlig måtto! Hör du väl Guds ord, förnimmer du det med ditt andliga öra, ditt samvete, så att det får intränga i ditt innersta, där blifva en domare öfver dina tankar och ditt hjärtas uppsåt samt den spis för din själ, utan hvilken hon ej kan lefva? Hör du icke så Guds ord, så är du andligen döf och förnimmer intet af det Gud tillhör, vore du än för öfrigt en »mästare i Israel.» Talar du väl till Gud, nämligen såsom man bör tala till honom, den lefvande, närvarande, dig genomskådande Herren,

som är en *Ande*.? Talar din *ande* till honom, eller kanske blott dina läppar, mähända icke en gång dessa? Hungrar ditt hjärta efter Gud, är det dig ett oafvisligt behof att för honom utskudda ditt hjärta? I annat fall är du andligen stum, och då är det ej väl beställt med dig. — Den döfstumme kunde icke själf hysa någon ästundan att få komma till Kristus, ty han hade ju ej och kunde icke ha någon aning om honom och hans vilja och makt att hjälpa. Andra fingo antaga sig honom. Väl den nödställda själ, som finner sådana, som kunna föra honom till Kristus, med sina förböner bära honom till Frälsaren och leda honom till honom med undervisning, förmaning, tröst och uppmuntran. Känner du Herren, så låt din med honom obekanta medsyndare icke sakna den handledning, han behöfver för att vilja och kunna komma till den, som kan hela och rädda hans själ. Hjälp honom att komma under Kristi helande och välsignande hand, d. ä. komma till och förblifva i Jesu ord. Mer kan du i själfva verket icke göra, ty det är ju icke du utan Herren, som frälsar. Det otidiga andliga fjäsket, det andliga själfmyndiga bräket med människor för att få dem att hastigt tro, i tanke att därmed allt är väl beställt, tjänar ofta endast till att skjuta undan Kristus och hindra hans andeverk. Och har en människa verkligen kommit under Jesu händer genom troget bruk af hans ord under bön, så låt henne vara i fred! Herren utför sin sak utan din beställsamma mellankomst. En annan sak är att svara, då man blir tillfrågad, förutsatt att fragan förtjänar ett svar, och att man förstår att gifva det rätta svaret.

V. 33. Herren sköter hvar och en just såsom *han* behöfver det. Så med den döfstumme, med hvilken han vidtager så många eljest af honom icke brukade atgärder. Låt honom då göra med dig efter hans behag. Han förstår i grund din sjukdom, och huru den skall botas. Icke blott med ord utan äfven med handlingar talar Herren till oss och undervisar oss. Lärorikt är det att akta på hans ledning och uppfostran både af oss själfva och andra. — Med ringa medel uträttar Gud stora ting, men icke han själf utan vi behöfva dessa medel för att kunna blifva delaktiga af hans nåd och hjälp. Hvad äro dop och nattvard till sin yttre gestalt? Någoting mera oansenligt än dessa Herrens stiftelser gifves knappast, och dock har han i dessa nedlagt hela sin frälsande nåd och kraft. — Villkoret för undfående af Herrens hjälp är tro. Men Kristus ästadkommer själf detta villkor, och huru tåligt arbetar han icke på ett människohjärta för

att bringa det till tro. Han tar oss ut från bullret och sorlet i världen, som hindrar oss från hvarje djupare eftertanke — huru ofta har icke sjuksängen varit ett sådant afsidestagande —, han öppnar vårt inre öra, så att vi kunna förnimma hans röst; han vidrör vår tunga för att lära oss bönens språk. Men vid allt detta intet tvång, intet allsmäktigt *måste*. Vi själfva måste höra, bedja, tro och öfverlata oss. Han verkar vilja och gärning efter sitt välbehag, men det är *vi*, som därvid vilja och göra gärningarne. Så är allt idel nåd och idel frihet på samma gång, en hemlighet, som icke förståddet fattar, men som är klar i hvarje pånyttfödd kristens erfarenhet.

V. 34. Upp mot himmelen blickade Herren, då han ville bota den döfstumme. Från himmelen är han själf; därifrån hämtar han ock kraft till alla sina stora gärningar, dock icke så, som han icke hade något af denna kraft i sig själf, utan så, att hans lydnadsställning på jorden medförde det förhållandet, att han såsom gifva af Fadern hade att söka och mottaga det, som tillkom honom såsom den Enfödde. Det heter å ena sidan: »han uppenbarade sin härlighet» (Joh. 2: 11) och å den andra: »Sonen kan intet göra af sig själf» (Joh. 5: 19). Blickade nu Guds son under sin jordvandring vid alla sina verk upp till sin Fader, hörde och mottog af honom allt, huru mycket mera böra ej vi, bräckliga och eländiga varelser, se på vår Guds händer. Men Kristi härlighet var just denna hans enhet med Fadern, hans viljas fullkomliga öfverensstämmelse med Guds, hans obetingade lydnad. Vår skam består just i vår egenvilja och vårt köttliga hjärtas trots, detta usla trots, som dock förblindade människor hålla för ädel stolthet och själfständighet. O, att vi dock mera såge på Kristus och lärde af honom ödmjukhetens och lydnadens storhet, lärde oss att alltid vara inför Gud med våra tankar, vår vilja och våra verk, att vi i sanning »vandrade med Gud» (1 Mos. 5: 22)! — »Effata», upplåt dig! Ett maktord, som medför åt den döfstumme förmågan att höra och tala. Då Herren uttalar detta ord, så hör den sjuke det och känner på samma gång, att hans tungas band är löst. Detta, emedan Herrens föregående behandling af honom hade med kraften af en predikan talat till hans hjärta, så att han icke blott förstått Herrens afsikt med honom, utan ock hängifvit sig åt hans vilja och börjat tro, tro, att Herren *nu* både ville, kunde och skulle återgifva honom hörsel och talförmåga. Herrens ord och verk både fordra och åstadkomma tro.

V. 35. Han bjuder, så sker det; han talar, så är det gjordt. Sa ma man väl utbrista vid Herrens under. Med hans ord är makt. Det ligger ett gudomligt »varde» däri. Salig den, som i sitt hjärta hört det såsom det syndaförlåtande ord, som aflyfter skuldbördan och gifver lif och frid. — Hvilken känsla maste icke ha genomströmmat den döfstumme, då han hörde allt klart och obehindradt kunde bruka sin tunga! Hvilken glädje, hvilket lof i hans hjärta och mun! Det var ju i viss mening en ny födelse för honom; han infördes i ett lif af ljus och glädje. Har du förnummit din frälsares förlossningsord och känt ditt hjärta frigjordt, da är det dig på samma sätt. Du är pånyttfödd. Allt hos dig har blifvit i roten ändradt och nytt. Och detta nya lif, som genomströmmar dig, känner du under en ousäglig frid, fastän du ännu ej synnerligen mycket förstår dess rätta art och väsen. Du är införd i en ny värld, och om du än i den ser dig förvanad omkring, så är du ej mindre lycklig för det. — Detta är själens första stora sabbatsdag, full af ljus och glädje och lofsang. Icke varar den beständigt; kanske den mycket snart är förbi, men saligheten är därför icke mindre, den *känns* blott icke mer så lifligt. — »Han talade riktigt.» Väl dig, om *du* kan riktigt tala det himmelska Kanaans språk. Många söka apa efter det, men deras främmande brytning röjer dem. Ofta röjas de också genom sina bemölandan att tala det riktigt *väl* och genom att flitigt *prata* det.

Vv. 36, 37. Då de, som varit vittnen till Herrens under med den döfstumme, mot Jesu befallning vidt och bredt omtalade det, så handlade de kanske i välmening. Men oförstandig välmening kan understundom åstadkomma större skada än verkliga fel. Man glömmе icke, att lydnad är bättre än offer, ty olydnad, äfven i välmening, är trolldomssynd. — Det är godt, när Herrens väldiga gärningar göra intryck på människorna. Men äfven om de, såsom folket i texten, »häpna» öfver dem, så är detta dock icke att rätt mottaga lärdom af Herrens verk. När du låter dem draga dig till honom i tro, tillbedjan och lydnad, då först är det, som det bör vara. — »Allt har Gud väl beställt!» Därföre kan det ock blifva väl beställt med hvarje människa. Är det icke såsom sig bör med dig, du, som ända från din barndom varit ett föremål för Faderns dragande till Sonen, sa är det din egen skuld.

Predikoutkast.

1.

Inl. Hese. 33: 11.

Ämne. **Så illa det än är beställt med oss syndare, så kan dock genom Jesus allt blifva väl beställt.**

1. *Illu beställt är det med oss syndare.*

a) Vår inre andliga människa är döf; vi kunna af oss själfva ej höra Guds röst (1 Kor. 2: 14).

b) Vi lida af andlig stumhet; vår inre människa kan icke utsäga ett ord af Guds rikes språk, hvarken tala rätt *till* Gud eller *om* Gud.

c) Är vår själ i följd här af krank till döds, så tryckas vi därjämte af mångfaldigt yttre elände. Alla äro vi visserligen icke lekamligen döfstumma, men på nöd af alla slag är ingen brist, och slutligen kommer döden.

2. *Genom Jesus kan det dock med oss blifva väl beställt.*

a) Han är i besittning af det ord, som löser alla andliga band och bojar: det eviga lifvets ord (Joh. 6: 68).

b) Han förekommer oss med sin nåd, tar oss ut från det förströende världsbullet, bereder oss för mottagande af hjälpen och säger slutligen sitt: effata! och det sker, som han säger.

c) Äfven allt annat elände och till sist döden måste vika för honom. Hans nådeskraft upphäfver eländets tyngd och dess egentliga pina hos dem, som tro, äfven om de icke slippa att lida. Hans seger har betagit döden hans udd för dem, som tillhöra honom, ja, döden är för dem vorden en förlossare från jordelivets nöd och strid, en visserligen mörk men icke farlig port, genom hvilken de inträda i Guds saliga ro, där allt på det fullkomligaste sätt är väl beställt.

2.

Ämne. **Början och slutet af Herrens vägar med en syndare vid hans omvändelse.**

1. *Början heter hjälp.*

a) Hjälp i tillbud genom Jesu närhet.

b) Hjälpens mottagande genom Jesu förberedande nådeverk i syndarens hjärta (hjälp till tro) (jfr vv. 32, 33).

c) Hjälp meddelad genom Jesu förlossande lifsord (Effata, vv. 34, 35).

2. *Slutet heter lof.*

a) Guds lof genom den hulpnes person såsom ett lefvande vittne om Jesu nåd och kraft.

b) Guds lof i den räddades redliga bekännelse af Jesu namn (*»Han talade riktigt»* v. 35).

c) Guds lof hos alla dem, som, då de bevittnat Jesu härliga gärning, därför prisa Fadern i himmelen (vv. 36, 37; jfr Matt 5: 16),

3.

Inl. Matt. 8: 16, 17; Es. 53: 4.

Ämne. **Hvad Herren Jesus gjort och gör till afhjälpande af det lekamliga eländet på jorden.**

1. *Hvad han gjorde under sitt köts dagar.*

a) Han skaffade bot mot källan till äfven det lekamliga eländet, nämligen synden.

b) Han bar all vår sjukdom och krankhet, i det han hjälprikt antog sig hvarje lidande människa, som vände sig till honom.

c) Hans barnhärtiga hjälpsamhet var idel kraft, så att ingen nöd och intet behof fanns, som icke måste vika för honom; själfva döden.

2. *Hvad han fortfarande gör i detta afseende.*

a) Han har i sin församling upptändt och han vidmakthåller där den kärlek, som ständigt varit och fortfarande är verksam till afhjälpande eller lindrande af det mångfaldiga eländet.

b) Hans verk är alltså icke mindre all enskild välgörenhet än alla de anstalter, som vidtagits och vidtagas till de eländas hjälp.

c) Det är ock hans verk, att den sista nöden blir för så många icke ett elände utan en förlossning från allt elände.

4.

Ämne. **»Effata», Guds nåds »varde» genom Jesus Kristus, ett motstycke till hans allsmåktiga skapelsevarde.**

1. *Guds »varde» var ett skapande varde till frambringande af det naturliga lifvet och framför allt af människan med hennes stora gåfvor till kropp och själ.*

inför Gud. (2) Endast den, som rätt hör evangeliets nådesord, kan rätt fly till Guds barmhärtighet. (3) Endast den, som rätt hör ordet om Guds och Jesu Kristi härlighet, kan rätt lofva Gud.

b) Tala *om* Gud. (1) Endast den, som rätt hör Guds ord, kan rätt svara, då det gäller att göra redo för det hopp, som i honom är. (2) Endast — — ord, kan rätt vittna om Herren, så att *a*) vittnesbördet blir till innehållet rätt och *β*) afläggas på det rätta, på en gång ödmjuka och frimodiga sättet.

6.

Ämne. Effata, det är: upplåt dig!

1. *du öra — och hör din frälsares ord!*
2. *du öga — och se honom såsom din frälsare!*
3. *du hjärta — och blif hans boning!*
4. *du mun — och förkunna hans lof.*

(Efter Nebe).

Trettonde söndagen efter trefaldighet.

Har Herren fått öppna en människas öra, så att hon rätt hör hans ord, samt lossat hennes tungas band, så att hon kan tala om hans rätter, då kan på henne tillämpas Herrens ord till lärjungarne i vår text: saliga äro de ögon, som se det, I sen, (och de öron, som höra det, I hören, v. 24 b). Henne kan Herren meddela ett växande ljus i sitt rikes hemligheter och göra henne skicklig till ett allt renare och kraftigare vittnesbörd om honom med ord ochandel.

Text. Ev. Luk. 10: 23—37.

Evangeliet innefattar tvenne delar, hvilka hvarken historiskt eller sakligt stå med hvarandra i sammanhang. Herrens tilltal till lärjungarne med anledning af de sjuttios återkomst från den predikovandring, på hvilken Jesus utsändt dem (vv. 23, 24), utgör den förra delen. Den andra (vv. 25—37) innehåller Herrens samtal med den lagkloke och berättelsen om den barmhärtige samariten. Detta förekom längre fram i tiden under Jesu fortsatta resa till Jerusalem.

Exegetiska anmärkningar. V. 23. *Καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν λαόν.* Det, som föregår dessa ord (vv. 21, 22), hade Herren talat till eller inför folket och lärjungarne gemensamt. Det han nu säger är ställt till lärjungarne ensamt (*κατ' ἰδίαν*). Det lärjungarne sågo, var Jesus själf och hans verk. De voro saliga genom detta seende, ty de sågo Herren med troende lärjungaögon och sågo således hans härlighet. I yttre måtto sågo judarne, Jesu mest förbittrade motståndare inbegripna, detsamma som lärjungarne, men långt ifrån att de därigenom blefvo saliga, blefvo de alltmera förblindade; de saknade alldeles sinne för sanningen.

V. 24. Frälsaren menar naturligtvis det gamla testamentets heliga profeter och konungar. Han säger πολλοὶ och icke πάντες, emedan icke alla, som i Israel uppträdde som profeter, likasom ej heller alla Israels konungar voro gudsmän. De längtade dä ej heller efter Israels tröst. De rätta profeterna och konungarne åter hade väl i anden skådat Messias och hans dag men på ett dunkelt sätt och i ett gåtligt omhölje. Lärjungarne däremot sågo Herren ansikte mot ansikte och fingo efter hand ett ljus i Guds i Kristus uppenbarade nådeshärlighet, som det gamla testamentets helige äfven på höjden af sin inspiration icke ens tillnärmningsvis ägde.

Vv. 25, 26. Νομικός, en lagklok; en forskare i lagen; därmed icke nödvändigt en νομοδιδάσκαλος, en laglärare, en, som i egenskap af rabbi meddelade undervisning i lagen. ἐκπειράων, frestade honom, likasom tagande honom i skola för att utforska, huru det förhöll sig med hans visdom och renlärlighet. För den lagklokes fråga låg således en ond afsikt till grund. Han ville »komma åt» Jesus genom att ådaga-lägga antingen hans okunnighet eller irrlärlighet. τί ποιήσας, »hvad skall jag göra»? Den lagkloke, som i lagen läst blott om gärningar utan att af lagen lärt känna odugligheten af egna gärningar, kan icke föreställa sig en annan väg än gärningarnes för att varda salig; han tänker på en bestämd prestation i gärningsväg, en summa af vissa verk såsom villkor för salighetens vinnande. — κληρονομήσω, ärfva, få en arfvelott i det eviga lifvet, såsom hvarje Israelit fick sig gifven en arfvelott i det heliga landet. — Om motsägelsen i den lagklokes fråga (ärfva — göra) säger Bengel: »perinde est, ac si diceret: quid faciendo videbo solem justitiæ? Immo non faciendo, sed videndo videtur. V. 23. Ad hoc faciendo respicit verbum fac: vv. 28, 37, ut ad vitam, vives. v. 28. — I stället för att, såsom den lagkloke äsyftade, framställa en doktrin, som kunde gifva anledning till tvist och klander, svarar Jesus med en motfråga, ämnad icke så mycket att pröfva mannens insikt i denna lag, hvarmed han så ifrigt sysselsatt sig, som fastmera att vända spörsmålet in på honom själf och förvandla det från en lärofråga till en samvets-

fraga. — »Hvad är skrifvet i lagen? Huru läser du? en dubbelfråga, hvars förra del är af allmän, objektiv natur; den senare delen åter har en personlig udd. — De skriftlärde tvistade mycket om, hvad som vore det förnämsta, »det stora» budet i lagen, och därmed just om grundvillkoret för det eviga lifvets vinnande. Hvar och en läste på *sitt* sätt. Frågan var nu, hur den lagkloke för sin del läste. Svaret därpå kunde och skulle gifva Herren anledning och tillfälle att säga just *det*, som den lagkloke behöfde.

V. 27. »Du skall älska Herren din» o. s. v. *καρδία*, hjärtat, själfva härden för lifvet, centralpunkten i människans varelse, från hvilken allt utgår, tankar, böjelser, beslut. Där har kärleken sitt säte. — *ψυχῇ* själen; här närmast i bemärkelsen af känsla. *ἰσχυς*, kraft, sådan den inneslutes i viljan. *δύναμις*, sinne, förstånd. Af hela hjärtat skall man älska Gud och då äfven med känslans hela innerlighet, viljans fulla energi och förståndets hela klarhet: kärleken således den hela den inre människan behärskande, i alla hennes förmögenheter ingående grundkraften. »Din nästa som dig själf», nämligen såsom en själfklar följd och frukt af kärleken till Gud, ja, ingående i kärleken till honom. Ty den, som älskar Gud, älskar ock i honom och för hans skull hans verk och särskildt den varelse, som i likhet med en själf är skapad för Guds kärlek på ett sätt, som inga andra varelser äro det. — Den lagkloke visade genom sitt svar, att han rätt fattat lagens hufvudsumma och innersta väsen. Nu gällde det att omsätta vetandet i lif och gärning. Därföre svarar Jesus

V. 28. *ὁρῶς ἀπεκρίθη*: ditt svar är rätt; detta är vägen till evigt lif; gå den, förverkliga i lif och lefverne kärleken till Gud och nästan, såsom lagen kräfter, så får du det eviga lifvet. Herren hänvisar lagens man till lagens verk. Detta icke såsom ett slags ironi eller såsom en motsägelse till evangelium, enligt hvilket endast tron på Jesus frälsar. Ty lagen lofvar och skänker verkligen evigt lif åt den, som uppfyller den. Att det oaktadt aldrig en människa blir salig genom lagen, det är icke lagens utan människans skuld,

som genom synden blifvit urståndsatt att fylla lagens andliga kraf. Och då Frälsaren hänvisar mannen till lagen, så är det ock hans verkliga mening, att mannen bör på fullt allvar söka att gifva Gud den kärlek, som tillkommer honom, och nästan desslikes. På denna väg skulle han på det sättet komma till det eviga lifvet, att han skulle föras till förtviflan på sig själf och mottaga Guds kärlek i Kristus såsom sitt lif.

V. 29. Han ville göra sig själf rättfärdig, nämligen med afseende på sitt förhållande till budet om kärleken. (Göbels uppfattning, att han ville försvara sig med afseende på motivet för den af honom framställda frågan, faller på sin egen orimlighet). Hvad Gud beträffade, tyckte han sig väl i det hela vara på det klara, ty hans inre kunde ju ingen människa se, och därför behöfde han i det stycket intet försvar inför människor, och det, som dessa därvidlag kunde se, det var allt godt; hans nit för Guds lag, hans ifriga gudstjänst m. m., visade väl klart nog, huru därmed förhöll sig. Däremot kände han sig mera besvärad angående förhållandet till nästan, ty här förelåg något, som andra människor kunde se och bedöma, och hans eget samvete sade honom allt för tydligt, att i det stycket stod det icke väl till med honom. Och i sådant fall var han ju en lagens öfverträdare och vandrade icke vägen till lifvet. Men när allt kom omkring, torde han icke själf härför bära skulden, ty hvem var enligt lagen »nästan»? Därom rädde olika meningar, men vanligen antog man, att därmed asyftades endast släktingar och vänner eller på sin höjd landsmän. Därföre hade ock fariseerna till budet om kärleken till nästan såsom ett förklarande tillägg fogat orden: du skall hata din fiende, d. ä. endast din fiende, icke din nästa, får du hata (jfr Matt. 5: 43). Under sådana förhållanden var det icke att undra på, om någon bristfällighet i förhållande till nästan komme att ägarum. Först sedan fragan om, hvem som vore ens nästa, blifvit klargjord, kunde man kräfva fullständig laguppfyllelse i detta fall. Så resonerade den lagkloke och däraf hans fråga.

Vv. 30—32. »En man» obestämdt hvilken, antagligen en jude, »for ned från» o. s. v. Vägen mellan Jerusalem och Jeriko var farlig; trakten hemsöktes af röfvare, och den resande juden föll i deras händer; »halfdöd», ett tillstånd af ytterlig nöd, hjälplöshet och fara. — Den berättelse, Herren med dessa ord börjar, är lika litet som den om den rike mannen och om den otrogne förvaltaren en parabel i egentlig mening. Den omtalar en troligen diktad tilldragelse, tjänande att exemplifiera den lärdom, Herren härvidlag vill gifva. — »Det hände sig»; tillfälligtvis. Detta icke så att förstå, som om Herren härmed velat bekräfta åsikten om »slumpen», utan uttrycket tillkännagifver endast, att det icke fanns något kausalsammanhang emellan judens olycka och prästens ankomst. Herren uttrycker sig på vanligt mänskligt sätt, och hans ord få icke pressas och göras till underlag för någon lära om försynen m. m. — »En präst», »en gudsmänniska», af hvilken man framför allt skulle vänta ett handlingssätt efter Guds vilja. Han gick emellertid förbi (egentligen gick öfver på andra sidan, ἀντιπαρῆλθεν), utan att bekymra sig om den olycklige. Sammalunda en levit, en tempeltjänare. Han gick närmare den plundrade och betraktade honom nogare, men gick därefter lika kallt som den förre förbi honom. De bägge männen kommo antagligen från Jerusalem, där de förrättat hvar sin syssla i templet, och återvände nu till sina hemorter. Kanske intalade de sig, att den plundrade mannen var död, och att, såsom de ej kunde vara honom till någon nytta, så ville de ock undvika att levitiskt orena sig. Måhända ock åsynen af den olycklige kom dem att lifligare påminna sig sina egna faror på denna illa beryktade väg, och att därför åsynen af den nödställde, i stället för att mana dem till barmhärtighet, uppväckte deras själfviska fruktan för egen säkerhet, och sålunda kom dem att påskynda sina steg. Annorlunda handlar samariten.

Vv. 33—35. En samarit, en man, af judarne aktad som kättare och såsom sådan på det djupaste afskydd. Judarnes förakt återgäldades af samariterna med ett glödande hat. Att Herren väljer en af dessa senare till exempel, innebär en

svår anklagelse mot judarne. Hvad dessa rättroende judar icke förstodo eller icke ville förstå, det förstod och utfödade den föraktade kättaren. Åsynen af den misshandlade mannen uppväckte hos samariten ett innerligt medlidande, och att detta icke var någon ytlig känslöstämning blott, det visade sig däraf, att den genast öfvergår i gärning. Han ägnade den sårade den omsorgsfullaste skötsel. — Olja och vin brukades den tiden såsom läkemedel. Sedan han återkallat mannen till sans och så vederkvickt honom, att han kunde föra honom från olycksstället, lyftade han honom på sitt ök, troligen en mulåsna, förde honom till härberget (karavanse-*rai*), där han fortsatte att ägna honom all möjlig vård. Han stannade ej heller vid den hjälpbevisning, han för tillfället kunde lämna. Han kastar icke bördan från sig på andra, ehuru man kunde tycka, att judens egna landsmän, i första hand värdshusvärden, kunde ha varit närmare än samariten att vårda sig om den hjälpbehöfvande. Tydiligen tar samariten omsorgen om honom icke som en börda utan snarare som ett privilegium, fran hvilket han ej vill afstå, ett lefvande exempel på, huru kärleken finner Guds bud lätta.

Vv. 36, 37. Den lagkloke hade frågat, hvem som vore hans nästa, och berättelsen om samariten lämnade svaret härpå. Den lagkloke får ock själf göra tillämpningen. Men i stället för att fraga: hvem var här samaritens (likasom prästens och levitens) nästa, omvänder Jesus saken och frågar: hvem var, visade sig såsom, den misshandlade judens nästa. Således i allmänhet: gentemot hvem har jag att uppträda som nästa, eller: »i hvem vill jag i nödens stund finna en nästa»? Svaret på den förra frågan blir: gentemot hvem det vara må, som behöfver mig, och som jag i kärleken kan tjäna; och på den andra: hvem det vara må, som har kärlek nog att vilja antaga sig mig. — Det sätt, på hvilket Herren ställer frågan, gör den mera personligt uppfordrande, än om den formelt rättats efter den lagklokes fraga. — Denna svarar icke: »samariten». Därifrån hindras han af sina judiska fördomar. Men såsom han nu svarar, gifver han saken en upphöjdare hållning och besparar oss en slutledning, som

emellertid kommer att lyda så: »jag visar mig vara »nästa» mot den, som jag bevisar barmhärtighet; den är »nästa» i förhållande till mig, af hvilken jag får mottaga barmhärtighet». — Den lagkloke vet nu, hvem som är hans nästa. Må han nu gå och handla i enlighet med hvad han vet vara sin af lagen ålagda plikt i detta hänseende. Gör han detta på fullt allvar, skall han nog finna vägen till evigt lif. Ty såsom han i sådant fall begynt göra sanningen, så skall han helt säkert komma till ljuset (Joh. 3: 21; 18: 37), till Jesus, hos hvilken allena han skall finna den nåd, som han, ju allvarligare han tar det med kärlekens fordran, desto djupare skall känna sig behöfva. Ty det sätt, hvarpå man kommer till grundlig kännedom om sin oförmåga att älska Gud och i honom nästan och i allmänhet att motsvara lagens andliga kraf, det är att af alla krafter söka att fylla detta kraf. Sisyfusarbetet därvidlag har Paulus beskrifvit i Rom. 7: 7 ff.

Berättelsen om den barmhärtige samariten har ofta blifvit allegoriskt utlagd. Den i röfvarehänder fallne blir då människan, som af djäfvulen fruktansvärdt misshandlats och ligger där hjälplös i sitt synda- och dödselände. Prästen och leviten äro lagen och det gamla testamentets offerväsen, som icke kunna hjälpa. Samariten är Kristus. Olja och vin = lag och evangelium. Vårdshusvärden = predikoämbetet. De båda penningarne = ordet och sakramentet. Betalningen, som skall lämnas, då samariten kommer igen = nådelönen vid Herrens tillkommelse m. m. Att icke berättelsen själf gifver anledning till en sådan tolkning, är alldeles klart. Dock må ju icke nekas, att den barmhärtige samariten är en träffande bild af Herren i hans förbarmande med syndare, såsom ock den misshandlade mannen icke olämpligt kan sägas framställa syndaren i hans hjälplösa tillstånd. Om man icke pressar berättelsens detaljer, kan man således vid dess behandling utan fara tillåta sig en allegorisk tydning, dock med uttryckligt framhållande däraf, att man gör en användning af texten, som icke ursprungligen därmed afsetts.

Vill man söka en inre enhet emellan textens bägge delar, så torde en sådan kunna finnas och såsom *perikopens*

homiletiska grundtanke uttryckas i följande sats: *Att skåda Jesus med trons öga (lärjungarnes secunde) är saligt, ty han har och meddelar det eviga lif, som genom inga lagens gärningar kan vinnas, men som, i Kristus vunnit, väsentligen är den kärlek, som i Gud har sitt högsta goda och framträder på ett personligt verksamt sätt i den glada, själfupppoffrande barmhärtighet, som antager sig nästan i hans nöd och behof.*

Homiletiska vinkar. Vv. 23, 24. Den, som skådar Jesus med en sann lärjunges trosblick, han ser i honom en härlighet sasom den af Fadern enföddes härlighet och finner i honom den fullhet af nad och sanning, som är hjälp mot all synd och själanöd. Och den, som med ett rätt lärjungasinne hör, i sitt hjärta upptager, Jesu ord, han får en lifvande säd, det eviga lifvets frö nedlagdt i sig. — Huru stor är icke det nya testamentets härlighet i jämförelse med det gamlas! Den minste i himmelriket är större än den största af gamla testamentets helige, dess profeter och konungar (jfr Matt. 11: 11). Hvarföre? Ty han ser och hör det, som dessa längtade att få se och höra, men icke fingo se: Messias, Jesus Kristus, i hvilken Gud besökte sitt folk. Alltså, ju närmare Kristus och genom honom Gud, desto större är man, äfven om ens gafvor äro sma och ens kallelse vida ringare än en profets. Det är *nåden*, som gör stor, denna fria oförskylda nåd, som med härlighet kröner den däraf delaktiggjorde. Och den nytestamentliga nåden är ju den fulla verkligheten af det, som i det gamla testamentet endast var skugga, förebild och löfte. — Du hör Herrens ord, men *huru* hör du? Som lärjunge eller som kritiker eller som fiende eller om icke rent af sasom motstandare, så dock med en liknöjdhet, som visar, att Herren och hans ord äro för dig intet. — Du *ser*, d. ä. du äger kanske någon kunskap om din frälsare, kanske en omfattande sådan, men har du inlåtit dig med honom till verklig personlig bekantskap, *känner* du honom? Nog har han erbjudit sig själf åt dig och sökt vinna dig för sig. På dig har det da berott och beror det, om du skall höra till dem, om hvilka det ordet gäller: *saliga äro de ögon, som se det, I sen teller till dem, om hvilka det heter: med hörande öron höra de icke och med seende ögon se de ej, ty detta folks hjärta är förstockadt* (Matt. 13: 14, 15).

V. 25. Hvad skall jag göra? Där den frågan med ifver framställes, där är antingen nöd å färde, eller är man angelägen om upplysning i en sak, som är för en af vikt. Frågan: hvad skall jag göra för att få evigt lif? borde väl om någon framställas med hela själens allvar. Och frågas det så, frågas det med innerlig frälsningsangelägenhet i känslan af den rädlöshet, som uppkommer, då man lärt sig inse den egna kraftens otillräcklighet därvidlag, då blir svaret fullt af nåd och tröst, såsom det ju är gifvet i Matt. 11: 28 och Ap.G. 16: 31. Men huru ofta frågas och handlas äfven om denna öfvermåttan viktiga sak, som om ett blott intressant lärospörsmål föreläge, på hvars lösning man kan öfva sitt skarpsinne, och om hvilket man kan disputerat! Detta är att handla ännu sämre än den lagkloke, som dock syntes vara beredd att göra någon »gärning» för att vinna lifvet. Ack, äfven i det allraheligaste vet fåfängligheten att skaffa sig rum. — Frågan om det eviga lifvet är väl framför alla andra frågor en lifsfråga. Bernhard af Clairvaux brukade dagligen fråga sig själf: »Bernhard, hvarföre är du här? Ja, frågan om ändamålet med vårt lif här på jorden sammanfaller i grunden med frågan om det eviga lifvet, ty för att söka Gud, att vi måtte känna och finna honom och i honom hafva vårt egentliga lif, därför äro vi här.

V. 26. Den lagkloke vill skolmästra Kristus, men i afseende på honom misslyckas alla sådana försök. Herren sätter ögonblickligen den sålunda frågande själf på skolbänken. Så ock med den lagkloke, som han helt enkelt hänvisar till den uppenbarelse af Guds vilja, som var honom bekant. Hade han *rätt* studerat lagen, så hade han visserligen ännu frågat men i ett helt annat sinne och på ett helt annat sätt. Herrens svar hade då ock blifvit ett annat. — »Hvad är skrifvet i lagen? och huru läser du?» är icke alldeles samma fråga. Det skrifna är en sak och dess uppfattning en annan. Det gäller att läsa rätt, om man skall rätt förstå. Läser du blott för att inhämta en yttre kunskap, då läser du ovillkorligen orätt, äfven om du använder den allra största uppmärksamhet. Ty såsom material för ett lärdt studium är den heliga skrift icke gifven utan såsom en källa till en lefvande Guds kunskap. Den bör därför läsas med en ödmjuk åstundan att af Gud få lära, hvad som hör till lif och gudaktighet, eller att få veta Guds vilja för att lyda den. — Och huru läser du särskildt Guds lag? Kanske blott såsom en samling af föreskrifter för det yttre lefvernet och icke såsom ett ord af Gud, som kräfrer hela din varelse, ditt hjärtas hela kärlek och renhet,

som ej lämnar rum för någon synd? Läser du den så, att den blir för dig en själsspegel, som visar dig din verkliga andliga gestalt? Skådar du dig själf i den spegeln, eller skådar du måhända blott andra i den, såvida du ej tilläfventyrs stannar vid att betrakta själfva spegeln, dess glas, infattning m. m., och sålunda bildar dig till en laglärare, som noggrant kan beskrifva lagen och utveckla dess innehåll, men hvilken det aldrig fallit in att för egen del på allvar ta i tu med försöket att uppfylla lagen? — Ja, sen till, huru I hören, och huru I lären, ty på detta »huru» beror, om Guds ord skall blifva eder en lifvets lukt till lifs eller en dödens lukt till döds.

Vv. 27—29. Kärlek till Gud öfver allting och till vår nästa såsom till oss själfva, det är lagens kraf, som, då det i sanning förverkligas i oss och af oss, är det eviga lifvet själfvt till dess väsen. Ty detta lif är icke blott ett lif utan slut utan ett lif af en viss art och beskaffenhet, nämligen just den heliga kärlekens lif, som ock är det saliga lifvet. Gud vill vår salighet; därför vill han ha vår kärlek, men att han måste befalla och bjuda oss att älska, det bevisar just, att vi ingen kärlek ha. Ty hade vi den, då lefde vi i den, och den behöfde icke under hotelse af straff åläggas oss. Ja, en sådan befallning vore alldeles orimlig, liksom det vore orimligt att under stränga hotelser åläggä ett barn att älska sin fader, under det att barnets hela lif och förhållande ådagalade en kärlek till fadern utan gräns. Kärleken är för öfrigt någonting omedelbart och kan icke framkallas genom några bud. Detta hindrar likväl ej, att kärlekens förverkligande är en sedlig uppgift, som likasom allt, som hör till det sedliga, endast kan lösas under och genom en sedlig kamp. Ty kärleken är icke blott känsla eller glädje i den man älskar, den är ock sedlig och till offer redobogen vilja att lefva och verka för andra. Och då den inneboende syndigheten med dess själfviska drifter ställer sig till motstånd mot kärlekens kraf, hvars kraft för öfrigt allvarligt pröfvas genom människors otacksamhet, så aflöper ett lif i kärlek icke utan kamp och strid. Och i den kommer Guds: »du skall älska» den kämpande ofta till stor hjälp. Kärleken och dess bevisning är min plikt, och när jag känner den såsom sådan, så motsvaras Guds: »du skall» härvidlag af mitt: »jag vill», och när jag då i följd af misskännande och otack frestas att tröttna i min kärleksbevisning och därvid icke ens tanken på Guds kärlek i Kristus kan värma mitt hjärta, då sporras jag framåt af pliktbudet, och så — då jag

ater griper mig an, då viker det inre motståndet, mitt hjärta andas åter fritt, och kärlekens glada villighet och tålamod intar det förra missmodets plats. — Kärleken till Gud innesluter kärleken till nästan. Det är Gud, som skall bilda föreningsbandet emellan oss och vår nästa (jfr 1 Joh. 5: 1). — Vi skola älska vår nästa såsom oss själfva. Det gifves således en själfkärlek, som är berättigad, ja, en plikt, nämligen den, att vi äro måna om och af all makt arbeta på vårt eget sanna bästa. Men vårt sanna väl vinnes endast i gemenskapen med Gud. Därföre älskar endast den rättfärdige sig själf, som hatar sitt gamla lif och gifver det i döden för att vinna lifvet i Gud. Att älska nästan som sig själf, är då att i honom se en varelse, hvilken likasom en själf har sin bestämmelse i Gud, att ära honom för denna hans bestämmelse, sammanfallande med hans människovärde, och att så arbeta på sitt eget sanna bästa, att man däri innesluter sträfvandet för nästens väl. — Gör det, så får du lefva. Ja, den, som fyller kärleksbudets kraf, får lefva. Men felet är, att man, likasom den lagkloke, vill komma till kärleken genom ett görande, genom eget verkande. Vi måste mottaga kärlek af Gud, innan vi kunna älska honom (1 Joh. 4: 10, 11, 19). — Huru svårt är det icke för en människa att komma till en sann ödmjukhet? Att ha rätt, att fa rätt, därefter sträfvat människan med all makt. Så skall icke hon utan Gud och hans ord ha skulden för det, som brister hos henne. Denna djupt rotade själfviskhet är vår förbannelse.

Vv. 30—32. Sadana till kropp och själ halfdöda människor, som denna plundrade jude, finner du öfverallt i din väg. Det lekamliga eländet är stort ibland oss, men det andliga är ännu större, och det förra har icke blott sin yttersta grund i det senare, utan detta är ofta det förras omedelbara orsak. Huru många har icke dryckenskapen, otukten och andra laster utplundrat på alla själens och kroppens ädlaste galvor och krafter! Och nu ligga de ärmå där, eländiga, hjälplösa och öfvergifna, oförmögna att själfva taga ett steg eller röra en lem för att söka komma ur sitt elände. Skall du väl göra som prästen och leviten? De gingo den olycklige kallsinnigt förbi. De voro lagens män, kanske mycket noga med iakttagandet af alla de gammaltestamentliga stadgarne. Ett fel vid frambärandet af ett offer, en underlåten levitisk rening och dylikt skulle säkert ha svårt tryckt deras samveten. Men det ordet: »Jag har lust till barmhärtighet och icke till offer», förstodo de icke. Det finns en småaktig, sträf och hard plikttröhet, som i sig själf må ha sitt pris,

men som allt för ofta undantränger det väsentliga: domen, barmhärtigheten och tron. Man ser icke skogen för träd, man uppdelar lagen i en mängd minutiösa bud, och man fäktar och uttröttar sig med deras minutiösa hållande. Och under allt detta är man en öfverträdare, en människa, som vet intet af Gud, eftersom hon vet intet af kärleken.

Vv. 33—35. Huru är den sanna kärleken, särskildt såsom barmhärtighet, enligt samaritens exempel beskaffad? Den är ett innerligt och lefvande, hela den inre människan bestämmande deltagande i nästans nöd. Den framträder i personligt meddelad, med besvär, försakelser och uppoffring förenad, talig, uthållande, glad och egennyttig hjälpbevisning. Det gifves ett deltagande, som spelar på själens yta i för tillfället upprörda, snart fördunstande känslor och stämningar. Denna känslsamhet är så långt ifrån alltid kärlek, att den ofta är förenad med hjärtehardhet. Det finns en skenbart storartad hjälpbevisning, som icke är ett kärlekens verk. Äfven om den icke rent af är en högmodsgärning, så kan den mycket väl vara endast ett sätt att komma ifrån det, som man känner såsom ett besvärligt anspråk af de fattiga. Också är den kärlek icke mycket värd, som väl vill meddela något af öfverflödande tillgångar, men som är ytterst rädd för personligt besvär och obehag. Salunda finns mycket, som har sken af barmhärtighet utan att vara det. Samariten ater, han förstod hvad kärlek var och att öfva kärlek. Den, som tar det sasom en nad att kunna och få göra något godt och anser det sasom en dyrbar förmån att få vara en Guds hand till att sprida välsignelse, han har den rätta kärlekens ande. I samma man man lefver sig in i Guds kärlek och genomtränges af den, i samma man kommer man att lefva ett kärlekens lif också gentemot sina medmänniskor.

Vv. 36, 37. »Hvem är då min nästa»? Den, som du för hvarje gång har att göra med utan att fråga efter hvem och hvad han är, mot honom har du ock att bevisa dig sasom »nästa». Att i någon se sin »nästa» och att mot honom vara »nästa», är således samma sak. Tala då, handla da så med den, som för hvarje gång är en »nästa» för dig, att dina ord och handlingar blifva uttryck för och bärare af sann kärlek. Och ju mer en människa, som kommit i din väg, på ett eller annat sätt behöfver dig, desto mer bör hon framstå för dig sasom »nästa». Far då efter kärleken och låt ditt lif blifva ett tjänande i kärlek, visserligen icke alltid som din nästa vill och astundar, utan som kärleken, d. ä. afseendet på hans sanna bästa, kräfver. Du skall da troligen

icke få mycken tack i världen, men dina verk skola såsom vänner en gång välkomna dig i de eviga hyddorna. — »Gå äfven du och gör sammaledes!» Ja, på gärning och sanning drifver Kristus. Tron är ingen orkeslös sömn på kudden af Kristi förtjänst. Den lefver endast på nåden och af nåden, men den lefver på denna spis såsom på och af den Guds kraft, som drifver till verkande af Herrens verk. Och jämt så mycket lif den äger eller tillägnar sig af Kristus, jämt så mycket verkar den genom kärleken.

Predikoutkast.

1.

Inl. 1 Tim. 1: 5.

Ämne. **Kärleken af en oskrymtad tro.**

1. *Utan oskrymtad tro, ingen sann kärlek.*

a) Hvarken hos den, som alls icke frågar efter Gud, eller hos den, som vill tackas Gud genom rättfärdigheten af egna gärningar, finns någon oskrymtad tro. (1) Hos den förre härskar den uppenbara otro. (2) Hos den senare finns det så till vida tro, som han är öfvertygad om, att en Gud finns, och att han lönar dem, som söka honom (Ebr. 11: 6), men då han icke söker Gud till att i honom, hans blotta nåd och kärlek, ha sitt lif utan söker att inlägga förtjänst hos Gud genom sina gärningar, så tror han i själfva verket icke på Gud, utan på sig själf. Hans tro är skrymtaktig, d. ä. *icke* verklig tro.

b) Där ingen tro finns, kan icke finnas sann kärlek. (1) Den, som i grof otro alls icke frågar efter Gud, frågar så litet efter kärleken, att han fastmera kan begå hvilken kärlekslöshet och hvilket brott som helst (jfr v. 30; röfvarne), ty den, som föraktar och förkastar den fullkomliga kärleken, Guds kärlek i Kristus, han har icke ens en aning om, hvad sann kärlek är. (2) Den egenrättfärdige kan icke heller älska, ty egenrättfärdigheten är själfviskhet i förhållande till Herren, och med den följer själfviskhet i förhållande till människor; själfviskheten är kärlekens rena motsats.

2. *Där oskrymtad tro finns, där finns ock sann kärlek.*

a) Oskrymtad tro finns hos den människa, som så ser på Kristus och så hör hans ord, som de lärjungar gjorde, som Herren prisar saliga (vv. 23, 24). (1) Den hör Jesu ord, såsom hans första lärjungar gjorde det, hvilken genom hörandet upptager ordet och behåller det i ett ganska godt, d. ä. ödmjukt och lydaktigt hjärta, och så (2) kommer till den lefvande kännedom om Kristus, som är ett andligt skådande af hans frälsarehärlighet.

b) Detta medför och innefattar en oskrymtad tro. Människan omfattar af allt hjärta Kristus såsom den ende frälsaren och öfverlåter sig förtröstansfullt åt honom till att lefva på och i hans nåd.

c) Där denna tro finns, där finns ock sann kärlek. (1) Tron medför en lefvande delaktighet af Jesu kärlek, då den genom syndaförlåtelsens nåd och den helige Andes gåfva utgjutes i hjärtat (jfr Rom. 5: 5), så att där blir lif i Gud. (2) Guds kärlek, så upptagen i hjärtat, ligger icke där såsom en död skatt, utan genomtränger och omgestaltar själen, så att människan får ett kärlekens sinnelag.

3. *Den sanna, af den oskrymtade tron härflytande kärleken är en afspegling af Guds kärlek.*

a) Är människans kärlek en frukt af Guds kärlek till henne, så kan den ej vara annat än en afspegling af Guds kärlek till henne. (1) Hvarje verkan är af samma art som sin orsak. Därföre är den kärlek, som af Guds kärlek födes genom tron, nödvändigt en spegelbild af Guds kärlek. Den är Guds beläte i människans själ. (2) Den är såsom sådan helig kärlek, en synden och orenheten motsatt och dem bekämpande kraft.

b) Den uppenbarar sig likasom Guds kärlek framför allt i förbarmande. (1) Barmhärtigheten är den form, som Guds kärlek har till oss, fallna varelser, och såsom barmhärtighet framträder hufvudsakligen den kristliga människokärleken. (2) Denna barmhärtighet är just sådan, Frälsaren skildrar den i berättelsen om samariten: ett lefvande och kraftigt deltagande, som drifver till ett *α*) personligt, *β*) försakelsefullt, *γ*) uthållande, *δ*) oegennyttigt och *ε*) gladt verkande till den behöfvande nästans hjälp och räddning.

2.

Ämne. Tron på vår Herre Jesus Kristus.

1. *Till dess förutsättning (vv. 25, 29)*

a) Att man blir af hjärtat angelägen om att vinna evigt lif.

b) Att man af Guds lag lär känna, att man själf hvarken har eller kan förskaffa sig detta lif.

2. *Till dess väsen.*

a) Hjärtats seende på Jesus i tron. (1) Att man i Jesus ser, det han verkligen är: vår försoning hos och rättfärdighet inför Gud; den, i hvilken vi hafva frälsning från och seger öfver synd,

död och dom: (2) Att man *ser* på honom: riktar sitt hjärta till honom med själens hela begär och förtröstan (jfr Joh. 3: 14, 15).

b) Att man ser på honom *allena* såsom Frälsaren.

3. *Till dess grund.*

a) Jesu barmhärtighet, som antager sig den i syndaelände liggande människan, såsom samariten gjorde med den utplundrade och sårade juden.

b) Därigenom uppväckes hos syndaren en hjärtlig förtröstan på Jesus, så att han lämnar sig helt och odeladt åt sin frälsare, af honom mottagande förlåtelse och lif.

4. *Till dess frukter* (vv. 30—37).

a) Trons frukt är kärleken till Gud, uppenbarad i kärleken till nästan.

b) Kärleken till nästan, sådan som den samariten bevisade (jfr föregående utkast)

3.

Ämne. Jesu trogna såsom barmhärtighetens kar.

1. *De ha fått och få barmhärtighet* (vv. 23, 24).

2. *De öfva barmhärtighet* (vv. 30—37).

4.

Ämne. Delaktigheten af det eviga lifvet.

1. *Vunnen genom delaktigheten af Kristus, som har och meddelar evigt lif* (vv. 23, 24).

2. *Uppenbarad genom den andring i kärleken, hvar till Kristus lämnat oss en efterdömelse* (vv. 30—37).

5.

Inl. 1 Joh. 3: 23, 24.

Ämne. Huru saligt det är, att den sanna tron och kärleken äro kristendomens hufvuddelar.

I. Huru saligt det är, att tron är den första hufvudsaken i den sanna kristendomen.

II. --- att kärleken är den andra hufvudsaken i den sanna kristendomen.

I.

1. *Ty i och genom tron uppenbaras Guds sons frälsarehärlighet för människan.*
2. *Ty då kommer hvarken människans orättfärdighet eller vanmakt att utesluta henne från saligheten, blott de rätt erkännas.*

II.

1. *Ty då tron verkar genom kärleken, så varder därmed Guds bild mer och mer återställd, och detta är saligt.*
2. *Ty genom kärlekens band blifva människorna till inbördes sällhet förenade med hvarandra.*

(G. D. Björck).

6.

Ämne. Huru kärleken återställer det, synden fördärfvat.

1. *Synden gör lydnaden för Guds bud till en börda för oss; kärleken gör den till en glädje.*
2. *Synden skiljer broder från broder; kärleken gör äfven den mest främmande till vår nästa.*
3. *Synden misshandlar oss till döds; kärleken helar våra sår.*

(Efter Palmer).

Fjortonde söndagen efter trefaldighet.

I den föregående söndagens perikop mötte oss en framställning af den sanna människokärleken i dess form af barmhärtighet mot den nödställde. Huru denna barmhärtighet mottogs af honom, som var dess föremål, därom sades dock intet. Om såväl den otacksamhet som den tacksamhet, hvar med välgärningar och framför allt Herrens välgärningar lönas här i världen, handlar däremot den fjortonde söndagens evangelium om de tio spetälske. Den innerliga tacksamheten för vederfaren barmhärtighet, såsom själen i det troende sinnelaget, är ock den idé, som dagens perikop kan sägas i kyrkoåret representera.

Text: Ev. Luk. 17: 11—19.

Vv. 11—13. Den resa till Jerusalem, som här omtalas, var Herrens sista (jfr Luk. 9: 51; 13: 22). När Herren på denna sin långsamma vandring kommit till Samariens gräns, förändrade han riktningen af sin färd och begaf sig, följande gränsen emellan Galileen och Samarien, åt öster för att öfverskrida Jordan och sedan genom Pereen utmed Jordan nalkas Jerusalem, dit vägen togs öfver Jeriko. Det var under vandringen vid gränsen emellan Galileen och Samarien, som händelsen med de spetälske inträffade. Dessa vågade icke såsom den i Matt. 8: 2 ff. omtalade nalkas nära Frälsaren. De trädde honom till mötes på vägen nära ingången i byn, men stannade enligt lagens föreskrift på afstånd (jfr Ev. på 3 sönd. e. trettondedagen). De »upphofvo sin röst», en antydning om den ansträngning, de därvid gjorde. Rösten hos de spetälske är nämligen hes och kan icke höras

på långt håll. Deras ifver gaf dem emellertid kraft att kunna ropa högt. — *ἐπισιῶτα*, eg. efterman, en, som i ett led står bakom en annan för att ha uppsikt öfver honom, tillsyningsman, mästare; motsvarar det judiska rabbi. — *ἐλέησον ἡμᾶς*, förbarma dig öfver oss. Hela deras utscende tillkännagaf allt för tydligt arten af den nöd, i hvilken de voro. De behöfde då blott fästa Herrens uppmärksamhet på sig och anropa hans barmhärtighet. — Vid Jesu första vandring genom Samarien (Joh. 4: 1 ff.) hade han icke gjort något under; samariterna hade trott icke för hans gärningars utan »för hans ords skull». Icke desto mindre hade ryktet om Herrens härliga gärningar spridt sig äfven till Samarien, så att, ifall det var därifrån, de spetälske kommo, de mycket väl kunnat förnimma detta rykte och fatta hopp att äfven för sin del få åtnjuta välsignelsen af Herrens barmhärtighet och makt. Voro de däremot från Galileen, så hade de haft så mycket flera tillfällen att höra om Jesus och det stora, han gjorde och verkade. De hade då så mycket lättare kommit till tro på hans förmåga och vilja att hjälpa dem, som deras stora elände dref dem att girigt omfatta hvarje äfven den minsta utsikt till räddning.

V. 14. Jesu uppmärksamhet väcktes af deras rop, och då han såg dem, bjöd han dem att gå och visa sig för prästerna. Enligt lagen skulle en helbrägdagjord spetälsk låta besiktiga sig af prästen, som hade att förklara honom ren (jfr 3 Mos. 13: 34). I Jesu befallning låg således ett löfte om helbrägdagörelse, ty endast under förutsättning att en sådan beskärdes dem, kunde de spetälske framträda inför prästen. Befallningen innefattade för dem ett trosprof; de skulle, utan att hafva förmärkt någon ändring i sitt tillstånd, skicka sig, som om de redan vore friska. Det gällde då för dem att förstå löftet, som dolde sig i befallningen, och att sätta detta löfte t. o. m. öfver sina egna sinnens vittnesbörd. De bestodo profvet; de gingo astad utan att begära någonting vidare och utan att såsom t. ex. Naaman gentemot Elisa göra någon invändning (jfr 2 Kon.B. 5: 11, 12). Också var ju icke blott Jesus större än Elisa, utan de spe-

tälske hade ock mycket större och kraftigare skäl att tro, än Naaman, som blott hade en liten israelitisk flickas ord att stödja sig vid. Deras tro kom icke på skam; under det de gingo, blefvo de rena; spåren af sjukdomen försvunno och de kände sig återställda. Huruvida tillfrisknandet inträdde plötsligt eller småningom, låter sig ej afgöra. I alla händelser synes det ha inträffat icke långt efter det de begifvit sig på väg, och utan tvifvel medan de ännu voro tillsammans. De nio judarne skulle näml. gå till Jerusalem att där i templet visa sig för prästen; samariten åter, som icke hade tillträde till templet, skulle begifva sig till en samaritisk präst. Deras vägar måste således snart skiljas åt.

Vv. 15, 16. Glädje intog tvifvelsutan alla de botade, men nio af dem glädja sig så öfver gåfvan, att de glömma gifvaren. Endast den tionde låter gåfvan drifva sig till gifvaren. Under det att de öfriga skyndsamt fortsätta vandringen till Jerusalem, som om de icke fort nog kunde erhålla intyg om sitt tillfrisknande, kände den tionde, att han har en plikt att uppfylla, som är vida viktigare än att hastigt komma i åtnjutande af de yttre frukterna af sin helbrägdagörelse. Hans glädje tar tacksamhetens form, och just så visar den sig vara af det rätta slaget. Han skyndar tillbaka till Herren, som antagligen icke ännu lämnat den samaritiska byn, och prisar Gud med hög röst såsom den, hvilken är den egentliga källan till allt godt. Men därjämte och likasom för att sammansluta sitt lofprisande af Gud med sin innerliga tacksamhet mot Herren, faller han till Jesu fötter under frambärande af de innerligaste tacksägelser. — Icke utan en bestämd afsikt omtalar evangelisten, att den ende tacksamme var en samarit, således en af dessa af judarne så föraktade och hatade »kättare», öfver hvilka de ansågo sig så omätligt upphöjda. En vink, äfven detta, om Israels förblindelse och oduglighet för Guds rike, och om samariters och hedningars inträde i deras arfvedel (Matt. 21: 43; Luk. 20: 16). — De nio helbrägdagjordas otacksamhet föranleder Herren till den klagan, han uttalar i

Vv. 17, 18. »Hvar äro då de nio?» Frågan är ett uttryck af Jesu smärta öfver deras otacksamhet. Han skådar i den en uppenbarelse af det sinnelag, som rådde hos judafolket, och hans klagan öfver de nio är en klagan öfver hela det släkte, som så skändligt lönade honom för hans kärlek. — »Denne främling», ett ord genomadt af den missbrukade kärlekens sorg. »Främling», han, som var afskild från Israels samfund och främmande för löftets förbund (Efes. 2: 12), han står Gud och frälsningen vida närmare än löftets folk och är således i djupare mening icke en främling.

V. 19. »Stå upp och gå», näml. för att fullgöra den förut gifna befallningen att visa sig för prästen. »Din tro har frälst dig». Här är icke fråga endast om det lekamliga botandet. Det hade han gemensamt med de nio, om hvilka Herrens ord icke gälla. Samaritens tro hade genom den vunna helbrägdagörelsen vuxit och blifvit en tro på Herren själf, en tro i hjärtligt öfverlåtande åt honom såsom Messias, och i denna tro hade han blifvit delaktig af en högre välsignelse; han går från Herren med en frälst själ, likasom han förut erhållit kroppslig hälsa. Genom sin tro förbunden med Herren, tillhör han honom för beständigt, och om han än i yttre måtto aflägsnar sig från honom, så är han här efter honom i anden så mycket närmare, hörande till de många samariter, som efter Herrens uppståndelse vunnos för Guds rike och undfingo den helige Andes gåfva (Ap.G. 8: 4 ff.).

Perikopens *homiletiska grundtanke* kan sålunda uttryckas: *Nöden kan föra rätt många till Herren med rop om hjälp, men endast tacksamheten för den undfångna hjälpen kvarhåller själen vid Herren.*

Homiletiska vinkar. Vv. 11, 12. På väg är Herren till Jerusalem, där korset väntar honom. Hela hans lif var en vandring till detta kors, på hvilket han skulle blifva en förbannelse, på det att vi skulle få ärfva välsignelse. Och såsom det var hans kärlek, som förde honom upp på detta förskräckliga altare, så är hans väg dit betecknad af kärlekens verk. Långsamt går hans färd denna sista resa. Det är, som om han ville lämna tid åt alla, som behöfde hjälp,

att samla sig till honom, och såsom alltid drager han de eländiga magnetiskt till sig. Där träda de tio spetälske honom till mötes; det passar sig så väl: den fruktansvärdaste nöd, inför hvilken all människohjälp är fåfång, lägger sig för den ende hjälparens fötter. — Judar och samariter i broderligt sällskap, människor, vanligen söndrade i bitter fiendskap! Ja, men gemensam nöd har en förunderlig kraft att häfva fördomar och söndringar människor emellan. — När de olika kyrkopartierna inom kristenheten, som nu ofta stå emot hvarandra såsom judar och samariter före dem, en gång omspännas af samma antikristiska förföljelsenöd, då skola de igenkänna hvarandra såsom bröder, stärka hvarandra i tron och tålmodet och gemensamt kämpa mot den gemensamma fienden. — Långt ifrån stodo de tio spetälske, men icke längre än att deras hesa stämmor kunde tränga till den store hjälparens öra. Försagd är den nödstälde, hvilken känner sin nöd såsom orenhet, såsom skam och vanära, och sådan är syndanöden. Icke underligt, om syndaren bäfvar för att träda inför den Helige. Men så nära måste han åtminstone! träda honom, att han kan höra den nödställda bönen. Och detta gör syndaren, när han trots sin räddhåga yppar för Herren sitt elände och flyr till hans förbarmande.

V. 13. »De upphofvo sin röst». Verklig nöd frampressar nödrop, och först när bönen blir ett verkligt ropande till Gud och efter Gud, hinner den Guds öra och hjärta. Men det är hjärtat, som skall ropa, och det kan det äfven i den tystaste suck, liksom munnen kan högljudt skråla, utan att däri finns det minsta hjärterop. — Du kan icke bedja? De spetälske kunde icke heller tala synnerligen klart, men vid mötet med Herren ropade de ändå. Blir det blott verklig nöd hos dig, och nalkas då han dig, som är den ende hjälparen, så hinner du icke mycket tänka på, om du kan bedja eller icke; du beder, och du beder rätt, ty det är allvar och hjärtemening i din bön. Men detta viljelösa, förströdda och meningslösa tal, som vanligen får namn, heder och värdighet af bön, det hinner ej längre än öfver den bedjande munnen, vore orden än aldrig så väl lagda.

V. 14. För Herren är det att se nöden och att förbarma sig ett och detsamma. — Herrens löften äro ofta insvepta i omhöljet af ett bud, och lika ofta inneslutes ett bud i hans löfte. Hvarje löfte ställer näml. en uppfordran på människan och vid hvarje Guds bud ställes en nådelön i utsikt för den lydaktige. Att *tro* och att *lyda* är i själfva verket samma sak, ty tron är hjärtats ödmjuka ingående på

Guds frälsningsväg eller på Guds vilja, att människan skall varda frälst af nåd genom förlossningen i Kristus Jesus. Därföre kan tron uppkomma endast i ett ödmjukt och förkrossadt hjärta. — »Visen eder för prästerna!» Huru långt skild från hvad man kallar revolutionära tendenser och företag var icke Herren! Alla ordningar, borgerliga och kyrkliga, vördade han. Han verkade inifrån och utåt och hade icke ett ord, som manade till bråk med yttre förändringar. Huru väl vore det icke, om de, som säga sig vara hans lärjungar, ville äfven i detta stycke följa honom: vårda sin inre människa och gå allt mera på djupet med sitt inre lif, vandra i helig kärlek och vinnlägga sig om att i sanning vara jordens salt och världens ljus samt därvid underordna sig hvarje mänsklig ordning, som icke är oförenlig med deras kristendomsstånd. Inåt och uppåt, det vare vår lösen. Då skall ock »utåt» komma till sin rätt, till den rätt, det bör ha, men också till ingenting mer. — De spetälske skulle *tro*, innan de finga se, och sin tro skulle de ådagalägga genom lydnad. Detta är alltid Guds väg. Se till, att det också blir *din* väg! Herrens ord, klingade det än blott såsom ett *halft* löfte, skall vara dig nog. Vaga därpå och lyd, och du skall finna, huru härligt allt skall gestalta sig. Hade de spetälske icke trott, d. ä. icke lydt, så hade de icke blifvit helbrädda. Vill du icke finna dig vid Herrens väg, så får du förblifva i dina synder. *Han är* läkaren, och icke du. — »De blefvo rena». Det var lönen för deras tro. Ja, salig är den, som icke ser och dock tror; i sinom tid skall han få *se*, ja, se Guds härlighet, uppenbarad i hans egen frälsning.

V. 15. Af tio en enda, hos hvilken tacksamhet finns; är icke detta den vanliga proportionen? Ett ordspråk säger: »en otacksam människa är det tyngsta jorden bär». Om därmed otacksamhetens styggelse är kraftigt framhållen, så måste märkas, att jorden har bra många sådana »de tyngsta tyngder» att bära på. Hvadan då så mycken otacksamhet bland människorna? Tacksamheten har något förödmjukande i sig; den innebär ju ett erkännande af, att man står i förbindelse till någon, att man icke kunnat hjälpa sig själf, icke vara sig själf nog, att man varit och är en svag varelse, och att erkänna detta, det är påkostande för detta högmod, detta själfviska sinne, som är vår grundskada. Därföre kan endast det ödmjuka hjärtat vara tacksamt. Men där ödmjukhet verkligen bor i hjärtat, där är glädje och förundran öfver den minsta välgärning, och i denna glädje en tacksamhet, som innerligt förbinder den hulpne med hans välgörare. Ja,

kärleken till Gud är i första hand tacksamhet för undfången nåd. Och endast då mottager man en gifva rätt, när gifvan drager hjärtat till gifvaren, och, när fråga är om Gud, sa drager hjärtat till honom, att gifvan ju längre desto mer glömmes för gifvaren, och det sker, i samma mån det är hans kärlek i gifvan, som för hjärtat förlämnar den dess värde. Sker icke detta, då blir gifvan till skada. Och detta kan äga rum och äger i själfva verket rum äfven i fråga om de andliga gifvorna, ja, t. o. m. om syndaförlåtelsens och barnaskapets nåd. När en människa med själfbehag likasom speglar sig i denna stora nåd, då inträder detta förhållande, och här ha vi att söka källan till detta andliga högmod i gröfre eller finare form, som orenar och ej sällan förstör det andliga lifvet hos så många. De nio spetälske äro förebilder till alla dessa otacksamme. De kastade sig öfver sin vunna hälsa såsom öfver ett byte, och den barmhärtige Gud och Frälsare, som så nådefullt och underbart helade dem, han blef för dem intet.

V. 16. Samariten prisade Gud och tackade Jesus såsom den, genom hvilken Gud bevisat honom barmhärthighet. Gud skall tackas och lofvas för allt, men de mänskliga redskapen för hans kärlek få ej heller glömmas. Sker detta, och det kan ske under förebärande däraf, att man icke skall gifva äran åt människor utan endast åt Gud, då är den föregifna tacksamheten mot Gud endast en täckmantel för ett högmodigt hjärtas motvilja att erkänna sig stå i skuld till en medsyndare, så att således otacksamheten i själfva verket behärskar själen. Ty om det med rätta heter, att den, som icke älskar sin broder, som han ser, huru skulle han kunna älska Gud, som han icke ser (1 Joh. 4: 20), så må man med lika skäl säga: den som ej visar tacksamhet mot människor, visar ännu mindre tacksamhet mot Gud. — För samariten var Jesus efter hjälpens undfående tvifvelsutän nägonting mycket högre än före densamma, lät vara, att han ännu icke hade någon klar och sann kunskap om hans person. Hvad en människa än före sin omvändelse må ha tänkt om Jesus, har hon af honom mottagit andlig hälsa, då blir hennes bekännelse af Jesus denna Tomas-bekännelse: »Min Herre och min Gud.»

Vv. 17—19. »Hvar äro då de nio?» Ja, hvar äro alla de af Herren andligen och lekamligen hulpna och välsignade? Jorden skulle vara full af Herrens lof, om alla dessa återkomme till honom med sina loffer. — Herrens smärtefulla fråga visar för öfrigt, att han begär tack af dem, han

hjelper och frälsar. Hvarföre? Ty utan tacksamhet är hans välgärning i djupare mening förspild; hjälpen blef ingen samskyldig hjälp. Ty verkligt värde och varaktig betydelse har ett godt endast i samma mån, som det medverkar till människans förening med Gud eller stadfästelse i hans gemenskap. Dessutom hör det till kärlekens väsen att vilja ha gensvar. Där detta ihärdigt vägras, där sörjer kärleken och drar sig om-sider tillbaka. — Rik blef samariten genom Herrens af honom trodda löftesord, rik på kroppslig hälsa och lycka. Rikare gick han dock från Herren, sedan han hemburit honom sitt tackoffer. Nu var han frälst *hel och hållen*, ty han hade funnit och öfverlämnat sig åt den herre, som meddelar de sina evigt lif.

Predikoutkast.

1.

Ämne. Icke den, som endast åstundar Jesu välgärningar, utan blott den, som åstundar Jesus själf, har den tro, som frälsar själen.

I. Huru man kan åstunda Jesu välgärningar utan att åstunda honom själf.

II. Att endast den, som åstundar Jesus själf, tror till salighet.

I.

1. *Jesu välgärningar åstundas af alla, som i någon mening ha en kristlig öfvertygelse, men blott hos några få kommer det till ett innerligt begär efter Jesu hjälp.*

a) Jesu välgärningar: hjälp i kropps- och själanöd, framför allt i den senare: syndaförlåtelse, tröst, frid, evig salighet.

b) Dessa välgärningar åstundas af alla, som ha någon kristlig öfvertygelse; (1) som i allmänhet tro, att Guds ord är sant, och att vi endast genom Kristus varda saliga; (2) som midt i sitt världslif dock tänka på, att de behöfva Guds nåd; (3) och vid bruket af Herrens nattvard begära förlåtelse för sina synder.

c) Endast hos några få kommer det till ett innerligt begär efter Jesu hjälp. (1) En och annan träffas i sitt samvete af Guds lag, så att han börjar känna sig vara stadd i själafara; (2) erfar

genom lagen syndens kraft och finner sig vara andligen spetälsk; (3) kommer så i andlig nöd och (4) ropar i denna nöd lika ifrigt, som de spetälske i vår text.

2. *Ehuru den innerliga angelägenheten om Jesu välgärningar bör blifva en begynnelse till åstundan efter Jesus själf, så händer det dock, att människan så stannar vid Herrens välgärningar, att hon aldrig kommer till verkligt mottagande af Jesus själf.*

a) De obotfärdiges slappa önskan att få del af Kristi välgärningar förer aldrig till något sökande af honom, ty de mena sig icke behöfva mer i det hänseendet, än hvad de tro sig hafva.

b) Den nödställda angelägenheten om frälsning drifver alltid till bön om barmhärtighet hos Gud, och detta blir ock mången gång en början till ett verkligt sökande af Jesus själf (= efter verklig gemenskap med Herren), såsom fallet var med samariten i vår text.

c) Men ej sällan går det som med de andra spetälske, hvilka, sedan de blifvit af Herren belade, ej vidare bekymrade sig om honom. Detta sker, när en människa väl vill ha (1) Jesu försoning till skydd mot Guds vrede, (2) Jesu rättfärdighet såsom ett medel att komma till himmelen, (3) Jesu förbön inför Gud till försvar mot lagens anklagelse; men (1) icke redligt längtar efter rening från synden själf såsom den största styggelse; (2) ej hung-
rar och törstar efter helighet för helighetens egen skull; (3) ej fattar ett innerligt behag till Herren Jesus själf såsom själens högsta skatt, såsom det sanna lifsbrödet, såsom kärlekens högsta föremål.

d) Detta visar sig däri, att Kristi kärlek ej drifver henne till helgelse och noggrann lydnad för Guds vilja, midt under det att hon berömmar sig af hans nåd, och ej heller till en hjärtlig kärlek till nästan, för hvars nöd hon kan vara likgiltig och det ända till hårdhet och obarmhärtighet.

II.

1. *Att åstunda Jesus själf är att med innerligt trosbegär sträcka sig efter honom för att vinna förening med honom, under en sådan förtröstan på Herren, som innefattar hjärtats odelade öfverlåtenhet åt honom.*

a) När Herren Jesus blifvit så dyr och omistlig för en människa, att hon gärna vill lida allt, blott hon blir af honom upptagen och af honom får del;

b) när hon så begär Kristi rättfärdighet och lif, att hon i heligt hat till all egen synd och orenhet gärna vill bära ett tungt kors, blott hon i sanning blir iklädd Kristus både till erhållande af rättfärdiggörelse och barnskap hos Gud och till likhet med honom till sinnelag ochandel;

c) när hon hjärtligt förtröstar på sin frälsare såsom den, hvilken förlåter alla synder och helar alla brister, och i hvars fullhet af nåd och sanning hon har nog och öfvernog, — då tror hon på Kristus själf.

2. *Denna tro frälsar själen (»din tro har frälst dig» v. 19).*

a) Äfven de, som blott begära Jesu välgärningar men icke honom själf, kunna af honom få mottaga allehanda godt, likasom de nio spetälske fingo helbräddagörelse. Mången kan i sina bekymmer erhålla tröst och hjälp af Herren, om han tager sig före att af hjärtat bedja, och i allmänhet gäller det, att så långt människans tro sträcker sig, så långt går den välsignelse hon får. Detta gäller så till vida äfven om hjälp i själanöden, som den, hvilken blott af fruktan för död och dom ropar till Gud om barmhärtighet, får erfara en nådefull tröst, hvarmed Herren vill draga hans hjärta till sig.

b) Men endast om människan däraf låter sig så dragas till Herren, att hon utväljer honom såsom sitt hjärtas tröst och sin del (jfr ofvan vid 1:0), har hon den tro, som frälsar själen. Ty endast den, som har Sonen, har lifvet, endast den, som låter sig inympas i Kristus såsom ympkvisten i sin stam, har del i honom; endast den, i hvars hjärta Kristus lever, har del i hans förtjänst; endast den, som så tackar honom för hans ousägliga gåfva, att han helt hän gifver sig åt honom till att låta sig regeras af hans Ande och till att göra Guds vilja i efterföljandet af Jesu fotspår —, endast den, som så tror, har reningen i Jesu blod och hör honom till.

2.

Anne. Den hjälp, som låter en människa utbrista:
»Om jag visste, huru jag skulle kunna tacka Gud!»

1. *Hvad uppenbarar sig i detta utrop?*

a) Ett medvetande om en ousägligt stor nöd, ur hvilken man känner sig förlösslös genom en ousäglig barmhärtighet. (De spetälske; samariten).

b) Ett djupt ödmjukadt och ödmjukt hjärta, som känner sig ovärdigt hvarje välgärning (Samariten).

c) En innerlig åstundan att kunna gifva Gud hans ära såsom den enda, rätta hjälpen (Samariten).

2. *Den hjälp, som framkallar detta utrop.*

a) Den stora hjälpen till rening från syndens spetälska, då däri förnimmes Guds lika öfversvinneliga barmhärtighet som öfversvinneliga nådeskraft.

b) Hvarje hjälp till kropp och själ, som det i sanning ödmjuka hjärtat undfår, ty det finner äfven det minsta goda för stort för sig, hvadan ock en sådan människas lif är fullt af saliga öfverraskningar, som ständigt hålla hennes hjärta i tacksägelse.

c) Den sista hjälpen i den sista nöden åt den tacksamt troende, som då vid blicken tillbaka på sitt lif upptages af dessa två innerliga hjärtetankar, eller denna ena på två sätt uttryckta hjärtetanke: »Jag är allt för ringa till all den barmhärtighet, som du din tjänare gjort hafver» (1 Mos 32: 10) och: »Om jag visste, huru jag skulle kunna rätt tacka Gud.»

3.

Ämne. Huru framför allt Gud får erfara, att »otack är världens lön.»

1. *Att Gud verkligen får erfara detta.*

a) Gud gifver oss i skapelsen och försynen otaliga välgärningar; människorna taga dem och gifva sig själfva äran för dem.

b) Gud bjuder i Kristus sin nåd till själens frälsning; de flesta gå nåden föraktfullt förbi.

c) Många tillrycka sig i själftagen och själfvisk tro Guds nådelöften för att sedan smickra sig själfva med den föreställningen, att de äro Guds barn.

2. *Hvarför så är.*

a) Ty endast ett ödmjukt hjärta har öga för och kan tacka Gud för hans välgärningar, och människorna äro fulla af högmod.

b) Ty endast den, som aktar sin egen rättfärdighet såsom orenlighet, kan begära och undfå Jesu Kristi nåd, och människorna äro fulla af egenrättfärdighet.

c) Ty människorna vilja lefva glada i köttet under sorglöst stolande på Guds barmhärtighet, men de vilja icke genom nåden lefva i Gud och för Gud.

4.

Ämne. Långt ifrån och nära Kristus.

1. *Långt ifrån på syndavägarne, utan angelägenhet om frälsning.*
2. *Långt ifrån och dock nära genom ropen ur djupen vid den kända syndanöden.*
3. *Nära vid undfåendet af den nådefulla hjälpen.*
4. *Åter långt ifrån vid det otacksamma vårdslösandet af nåden.*
5. *Rätt nära vid det ödmjuka tackoffret af ett alltmera helgadt lif.*

5.

Ämne. De offer, som behaga Gud.

1. *Offret af ett bedröfvadt och förkrossadt hjärta (Ps. 51: 19; jfr vv. 12, 13 texten).*
 2. *Ett benådadt och renadt hjärtas tackoffer.*
-

Femtonde söndagen efter trefaldighet.

Något organiskt sammanhang emellan den fjortonde och denna söndags evangelium synes icke vara lönt att söka. I den förra var fråga om det sätt, den tacksamhet eller otacksamhet, hvarmed Herrens välgärningar af människor mottagas, här åter hafva vi en förmaning till helig sorglöshet i afseende på erhållandet af vårt dagliga bröd. Måhända kan dock ett visst sammanhang emellan de båda texterna sägas ligga däri, att den femtonde söndagens text meddelar en anvisning, huru de, som ha erfarit Herrens nådefulla hjälp i nöden, hafva att visa sin tacksamhet särskildt genom en barnslig förtröstan på hans nådefulla omsorg om dem i det dagliga lifvet.

Text: Ev. Matt. 6: 24—34.

Exegetiska anmärkningar. Det är för den af otron härflytande ängslan för den lekamliga utkomsten, Herren i denna text varnar. Denna ängslan utvisar en mamontjänst, som är oförenlig med Guds tjänande. Därvid framställas världsomsorgerna såsom 1) obehöfliga (vv. 25, 26, 30); 2) såsom onyttiga och fruktlösa (v. 27); 3) såsom bevisande ett hedniskt (= otroget) sinnelag och således ovärdigt en människa, som säger sig känna Gud (vv. 31, 32).

V. 24. *Οὐδεὶς δύναται διπλὸν κερδοῖς κτλ.* Ordet *κέρδος* är här att taga i absolut bemärkelse eller en, som *äger* sina tjänare, hvilka således äro lifegne. Detta antydes ock genom ordet *δοῦλεύειν* = tjäna såsom en *δούλος* = slaf. ¶ En sådan *tillhör* sin herre, och är förhållandet därvid sådant, det bör vara, så är ock tjänarens *vilja* ett med husbondens.

Att under sådana omständigheter vara tjänare åt två herrar på en gång är en omöjlighet, framför allt, om hvardera husbonden fordrar af tjänaren just det motsatta. Men detta äger, om någonsin, rum, då fråga är om Guds och mamons tjänst. Här måste man både till sinnelag och handlingssätt afgjort ställa sig på den ena sidan: man måste hata den ene och älska den andre, samt i allt sitt görande och låtande hålla sig till den ene, under det man föraktar den andre. Hjärtat kan icke delas emellan två hvarandra motsatta föremål (personer eller ting), och med hjärtat följer gärningen.

V. 25. »Sörjen icke». Alla själen nedtyngande bekymmer för erhållande af den lekamliga nödtorften förbjuder Herren. Motsatsen till denna sorg är den heliga bekymmerslöshet, som härflyter af tron på Guds faderliga försyn. Denna bekymmerslöshet, som ej får förblandas med det lättsinne, som utmärker den njutningslystna världsmänniskan, är mycket väl förenlig med den omtanke, utan hvilken arbetet blir planlöst och ofruktbärande (jfr Rom. 12: 8; 1 Tess. 4: 11; 1 Tim. 5: 8). — $\psi\upsilon\chi\eta$, själen, den fysiska lifsprincipen, som behöfver näring genom mat och dryck; $\sigma\omega\mu\alpha$, kroppen, som behöfver skyddas genom kläder. Han, som skapat och gifvit det värdefullare, lifvet och kroppen, skall ock förvisso meddela det ringare, föda och kläder, utan hvilka lifvet vore förgäfves skänkt. Därföre är sorgen och oron för den lekamliga nödtorften *obehöflig*, något som ock inskärpes i det följande.

Vv. 26—30. Fågeln får af Gud, hvad han har af nöden, *icke* utan arbete, han måste fastmera ofta nog med stor möda uppsöka sin föda, men han vidtager inga anstalter för framtiden utan tager dag för dag sin nödtorft ur Guds hand. Han får ock, hvad han behöfver. — $\text{Οὐχ ἑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε ἀντῶν}$. Här läres uttryckligen en gradåtskillnad emellan de skapade varelserna, äfven hvad deras värde och betydelse inför Gud angår. Människans företråde beror därpå, att hon är en evighetsvarelse, af Guds släkte (Ap.G. 17: 28). Detta antydes genom orden ὁ πατὴρ ὑμῶν , *eder fader*, icke fåglarnes. Eder himmelske Fader sörjer för de varelser, i för-

hållande till hvilka han icke intager någon fadersställning. Det gör han till eder, och ändå kunnen I tvifla på hans försyn och hängifva eder åt världsbekymmer. — Dessa äro ock *onyttiga* och *fruktlösa*; med allt vårt grubbel kunna vi icke föröka vår lifstid med en timme. ἡλικία, är här icke kropps- utan lifslängd. »Likasom ingen med all sin sorg kan uppehålla döden, så kan ingen genom sin ängslan skaffa sig sitt uppehälle. Gud allena sörjer därför, i det han ur jorden frambringar brödet.» — Hvad som gäller om födan, gäller ock om kläderna. I Palestina äro fältets vildt växande liljor af utomordentlig skönhet. Detta beror icke på någon deras egen verksamhet; Gud gör allt. Dock äro liljorna ytterst förgängliga; de vissna snart för Österlandets glödande sol och begagnas såsom torr halm till bränsle. Skulle då Gud, som med sådan omsorg kläder dessa förgängliga, värdelösa blommor, icke mycket mer sörja för, att hans barn icke skola sakna nödig beklädnad. — ὀλιγόπιστοι, klentrogne; en anklagelse på samma gång som en uppmuntran. — Världssorgerna äro slutligen ovärdiga en människa, som genom uppenbarelsen känner Gud såsom den himmelske Fadern: de likställa henne med hedningarne.

Vv. 31, 32. En sammanfattande tillämpning af det föregående. I frågorna: »Hvad skola vi äta» o. s. v. gifver sig världs-bekymret tillkänna. — »Allt sådant söka hedningarne», som icke veta af någonting högre godt än det jordiska, hvadan deras hjärtan hänga därvid. De känna ej heller Gud; därför behärskas de af omsorgerna och äro i själfva verket utan hopp i världen. — οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ καλ. Härmed angifves hufvudgrunden för den heliga bekymmerslösheten: vi ha en himmelsk Fader, som vet, hvad vi behöfva, och som både *vill* och *kan* gifva oss det.

Genom världssorgerna visar sig människan vara en mamonsträl (v. 24) och en hedning till sitt sinnelag. Hon kan omöjligen vara en Guds tjänare. Detta blir hon och bevisar hon sig vara genom en sorg af helt annan art, genom ett sökande af helt andra ting än dem, som äro i världen.

Vv. 33, 34. »Söken först efter Guds rike» o. s. v. Sökandet är uttrycket för hjärtats hela innerliga angelägenhet. Guds rike och Guds rättfärdighet (den från Gud stammande och inför honom gällande rättfärdigheten) kunna icke skiljas åt. Dock sammanfalla de icke. Guds rike är det vidare begreppet; Guds rättfärdighet det högre, ity att den är uttrycket för öfverensstämmelsen med Guds vilja hos hans rikes medlemmar. — Guds rike med dess himmelska skatter skall *sökas*; det öfriga skall utan allt sökande (fikande därefter) falla en till såsom Guds gåfva, såsom välsignelse till det redliga arbetet. — Näringsbekymret är hufvudsakligen bekymmer för framtiden, för morgondagen. Att redan i dag bära morgondagens börda är dårskap. Hvarje dag har nog af sin egen plaga, af den vedermöda, som i högre eller ringare grad vidlåder lifvet, dess arbete, ja, i viss mening äfven dess nöjen.

Den *homiletiska grundtanken* i vår perikop kan sålunda återgifvas: *Den heliga sorgfrihet, på grund af barnslig förtröstan till Gud, som Herren vill hafva hos sina lärjungar, utvisar frihet från mamontjänsten, likasom näringsсорgera, som härflyta af otron, utvisa ett hedniskt sinnelag och ett för Gud främmande hjärta.*

Homiletiska vinkar. V. 24. Gud — mamon, tyenne herrar! Den sistnämnde blir dock endast därigenom herre, att människan upphöjer honom därtill, då hon låter världskärleken intaga sitt hjärta. Den jordiska rikedom är i sig själf icke ond, och den kan och bör ställas i det godas tjänst (jfr Luk. 16: 9). Men den kan, såsom allt skapadt, blifva till frestelse och snara. Den har ock en förunderligt förförisk makt, för hvilken de flesta falla. — Omöjligheten att på en gång vara Guds och mamons tjänare borde vara så i ögonen fallande, att ingen i det hänseendet borde kunna blifva bedragen, och dock försökes denna omöjlighet på mångfaldiga sätt. Ja, huru ofta ser man icke t. o. m. hos dem, hvilka synas först söka Guds rike och hans rättfärdighet, en månhet om jordiska fördelar, som gör redligheten af deras gudsfruktan misstänkt. Man tyckes understundom mena, att man aldrig gjort det bättre, än då man genom företag, hvars ändamål utgifves vara Guds ära, kan bereda sig själf ekonomiska fördelar. Man skrifver t. ex. uppbyggelseböcker, och

man talar salfvelsefullt om den välsignelse, Gud behagat skänka åt ens svaga försök att förhärliga hans namn, men samtidigt tänker man belåtet på den stora penningevinsten af företaget, och i *den* torde man dock skåda den egentliga välsignelsen. Så vet man att både på detta och flera andra sätt tjäna Gud så, att därvid ens egen fördel också väl tillgodoses: således Gud *och* mamon!

V. 25. Ingenting ligger en människa så nära som näringsomsorgerna. I sitt anletes svett måste hon äta sitt bröd och med bekymmer nära sig under denna »kamp för tillvaron», som icke heller den troende undslipper. Och dock förbjuder Herren de sina alla näringsomsorger och säger, att de äro bevis på mamonstjänst. Men äfven i det hänseendet är den efter syndafallet öfver människorna afkunnade förbannelsen i Kristus upphäfd, att »kampen för tillvaron» för de troende är förvandlad till ett barnsligt mottagande af den lekamliga nödtorften ur Guds milda fadershänder. Arbeta skall du, men sörja får du ej. Under det att rekryten på bataljdagen skälfrer af oro, står den gamle hårdade soldaten lugn, som om han sutte hemma vid sin kojas härd. Och dock är den senares fara icke mindre än den förres. Sammalunda, under det världsträlen förtär sig själf i oro och bekymmer för sin bärgning, kan den troende med sinneslugn se den framtid till mötes, som dock synes hota med brist och nöd. Tron är den häfstång, genom hvilken en människa förmår lyfta de tyngsta bördor, är den kraft, som höjer själen öfver jordelivets nöd och strid. Och den troende vet, hyarför han tror. Han, som gifvit lifvet, skulle han ej gifva lifvet dess näring? Eller har han väl skapat lifvet endast för att låta det förtvina? Likväl må vi icke tala om tron på Guds omvårdnad i det timliga såsom en mycket lätt sak. Att vara viss om Guds nådefulla omsorg, då timlig nöd står för dörren, är äfven för en gudälskande människa en stor och svår uppgift. Det är i själfva verket lättare att tro i fråga om rent andliga ting än om jordiska, när nämligen verklig nöd är å färde. Ty det andliga är till sin natur osynligt, och det förefaller därför likasom mera naturligt att därvidlag tro, ändock man icke ser, än att göra detsamma i fråga om det lekamliga, som ju är någonting synligt och handgripligt, och om hvars undfående man har att vara viss, fastän ingen utsikt härför erbjuder sig. Därföre har ock Herren aktat nödigt att med så många och öfvertygande exempel och bevis locka och uppmuntra de sina till tro på den himmelske Faderns försorg. Så hänvisar han oss i

Vv. 26, 27 till fåglarne under himmelen med deras bekymmerfria tillvaro. Gud förskonar dem icke från det ofta mödosamma besväret att skaffa sig föda, men födan tillhandahåller han dem dock på fält och mark, på träd och buskar, i luft och haf. Och utbreder icke Gud äfven åt oss sina rika häfvor i sin stora förrådskammare, naturen? Och hvad är vårt arbete, hårdt som det ofta är, annat än ett insamlande och bearbetande för våra behof af det, Gud i fullt mått skänker oss, ehuru visserligen vårt arbete är lika mycket högre än fåglarnes, som vi inom det skapades område stå högre än de? Hvarföre skulle vi då icke kunna höja oss till deras sorglöshet, en sorglöshet, som dock blir ädlare än fåglarnes, eftersom vi veta, hvarföre vi äro eller böra vara bekymmerslösa, något som fåglarne icke kunna. Men just vårt vetande, vårt oroliga förstånd förleder oss till otro, därigenom att det, genom synden snedvridet som det är, hänvisar oss icke till Gud utan till vår egen kraft, denna röstaf, som håller endast så länge, som den icke på fullt allvar tages i anspråk. Ty hvad kan den trots allt vårt bekymmer och våra ansträngningar uträtta? Männe sätta en aln till vår lifslängd eller framkalla ett enda sädeskorn till vår mättnad eller en enda stjälk hampa till vår beklädnad? Ack, »Hvad hjälper oss vi mycket sörja, Hvad gagnar oss vår pust, vårt kval? Hvad är, att vi med tårar börja Och sluta våra dagars tal? Vår sorg förbittrar mödans bröd Och ökar tyngden af vår nöd.» — Men ännu längre ned än till himmelens fåglar förer oss Herren, då han undervisar oss om arten och omfattningen af vår himmelske Faders omsorg om sina skapade varelser.

Vv. 28—30. Han manar oss att beskåda fältets i så rik fågring prunkande liljor. Fåglarne äro stadda i rastlöst arbete för att insamla sin föda, men liljorna göra ingenting. Gud kläder dem likväl i en dräkt, mot hvilken Salomos var torftig. Skulle då Gud icke tänka på oss, som stå honom så oändligt mycket närmare än liljorna? Men att vi behöfva både »arbeta och spinna» för att få våra kläder, det är icke ett tillbakasättande af oss för växterna utan fastmera ett mycket stort företräde. Ty ju högre upp i tillvaron, desto större uppgifter, desto större själfverksamhet. Men när vi då i enlighet med vår mänskliga natur och vår kallelse »arbeta och spinna», skulle vi då ej tilltro Gud att gifva oss, hvad vi behöfva? »O, I klentrogne!» ropar Herren med rätta till oss.

Vv. 31, 32. Någotting mera nedsättande för en jude än att ställas på samma linje som hedningarne kunde icke

tänkas. Att då på hedningarnes vis hängifva sig åt detta lefvernets omsorger, det är något obeskrifligt nedsättande för en människa, som berömmar sig af att veta och tro, att det finns en lefvande Gud, som är *Fader* för sina barn. Därföre äro näringsbekymmer ovärdiga Guds barn. Låt dem sörja, som icke ha någon Gud och något hopp, men du, som väl vill anses ha bäggedera, höj dig upp ur gruset, skilj omsorgerna ifrån dig med trons bön, och ställ din frälsares ord och löften mot alla hotande utsikter här i lifvet! Tror du af hjärtat, att din himmelske Fader vet om dina behov och din nöd, hvarföre ängslas du då, som om Guds faders-hjärta vore fattigare på kärlek än en jordisk faders, och som om han saknade makt att gifva dig din nödort? Vakta dig för världsträlens förvändhet, som menar, att det jordiska måste med ansträngning af hvarje nerv sökas och efterjagas, om det skall ernås, men att Guds rike och det eviga lifvet skall tillfalla en såsom i sömnen. Nej,

V. 33, sök först efter Guds rike och hans rättfärdighet! Ja, det skall du söka med hela ditt hjärtas åtrå, däråt skall du hängifva dig med all din kraft och all din håg. För Gud är du skapad, åt honom är du återlöst, endast i honom finner du lif och frid, mättnad och salighet. Han skall därför vara ditt lifs mål, och ditt lif är förfeladt, om du ej af allt hjärta söker honom, ty *endast* den, som söker, finner. Icke så, att ditt sökande och löpande såsom sådant skaffar dig evigt lif. Nej, lika litet som ditt lekamliga arbete kan frambringa ett sädeskorn eller ett grässtrå. Men Guds rike skall ju undfås i hjärtat, och endast om hjärtat genom hunger och törst och sökande upplåter sig därför, kan det däri inkomma. Och söker du *först* Guds rike, så söker du det också *sist*. Du kan icke för en tid söka det och, sedan du däraf blifvit delaktig, öfvergifva sökandet därefter för att hängifva dig åt världssträfvandet. Ty sökandet kan ej upphöra, förr än finnandet blifvit fullkomligt, och det sker först i den härlighet, som är slutmålet med Guds vägar för dem, som tillhöra honom. Därföre måste du här på jorden söka, fastän du funnit; du måste sträcka dig till det, som är ofvan, där Kristus är sittande på Guds högra sida (Kol. 3: 1—3), till dess han, som är ditt lif, blir uppenbar i härlighet och du med honom. Gör du detta, då skall det jordiska utan allt ditt sökande och jagande tillfalla dig af Guds goda hand, som icke skall låta ditt stilla, i ett till Gud riktadt sinne för rättade arbete i din jordiska kallelse blifva utan välsignelse.

V. 34. Den n. v. dagen är din. Morgondagen tillhör dig icke, och du vet ej, om du skall upplefva den. Hvarföre grämer du dig då för någonting så ovisst? Hvarje dag har sin plaga, sin möda, sina anspråk på dig. Låt det stanna därvid! Lägg icke till den n. v. dagens plåga den, som först tillhör morgondagen! Var trogen i *dag*; »kommer dag, kommer råd», ty Gud lefver i morgon lika väl som i dag och i går. Går det för sig att i dag komma igenom, hvarföre skall det i morgon nödvändigt gå illa? Låt din inbillningskraft icke spela dig allehanda spratt, och sitt icke och måla ut framtiden för dig, det vare sig i rosenrödt eller i svart; det ena så väl som det andra kommer att vederläggas af verkligheten. Blott alltid i Herrens hand! Då går allt väl.

Predikoutkast.

1.

Ämne. I. Den, som först söker Guds rike och hans rättfärdighet, vinner det, han söker, och därtill välsignelse i det timliga, II. men den, som söker det timliga, går miste om det, han söker, och därtill om Guds rike.

I.

1. Att söka först Guds rike är att göra undfåendet af Guds rike till sin förnämsta, ja, i grunden enda egentliga angelägenhet (= innerlig, botfärdig frälsningsangelägenhet).
2. Den, som detta gör, vinner, hvad han söker. ty Herren, som dragit honom till sig, undfår honom med glädje då han kommer.
3. Han vinner ock det timliga, om icke till öfverflöd, så dock till nödtorften och det som en verklig välsignelse, i det han mottager och njuter det med tacksägelse, samt får sitt hjärta bevaradt från närings- och rikedomssorgerna.

II.

1. Att söka det timliga är att med hjärtats åtrå stå därefter såsom det enda goda, man känner, och att för dess vinnande använda alla af Gud förlänta gåfvor och krafter.

2. *Den, som så gör, kan måhända vinna ej blott bärgning utan äfven öfverflöd, men välsignelse vinner han ej, ty det jordiska, mottaget och njutet utan Gud, mättar icke hjärtat, som fastmera allimer däraf förhäradas.*
3. *Han går ock miste om Guds rike och hans rättfärdighet, ty i det hjärta, där världen härskar, finns intet rum för Guds nåd, och den, som gjort sig till mamons träl, kan icke vara Guds tjänare.*

2.

Ämne. Det fåfänga och olycksbringande försöket att på en gång tjäna Gud och mamon.

1. *Ett sådant försök göres,*

a) då man å ena sidan med sitt hjärtas åtrå hänger vid jordiskt gods och å andra sidan vill tjäna Gud med yttre andaktsöfningar och en världsfrom vandel;

b) då man delvis gifver Guds ord rum i hjärtat, så att det synes blifva kristligt allvar, men därjämte behåller åtskilliga världsomsorgens törnerötter i sin själ, hvilka få fritt växa under allehanda vackra men falska namn.

2. *Detta försök är både fåfängt och olycksbringande.*

a) Fåfängt, ty Gud och mamon äro tvenne herrar, hvilka hvar för sig göra anspråk på hela människan och det för fullkomligt motsatta ändamål.

b) Det är olycksbringande, ty man bedrager därmed sig själf med föreställningen, att man sörjer väl för sin själ och blott ger kroppen dess nödtorft, under det att man är en mamons träl, utsluter sig från Guds rike och tjänst och omsider kommer i den eviga döden.

3.

Ämne. Det saliga och det osaliga bekymret.

1. *Saligt är det bekymmer, som*

a) innefattas i sökandet efter Guds rike och hans rättfärdighet (= sorgen efter Guds sinne), ty det bereder hjärtat för be nådningens hugsvalelse;

b) följer med Guds tjänst, ty det är oskiljaktigt från den barnsliga troheten i lydnad för Guds vilja och hjälper till att bevara hjärtat från världsbekymmer, som föra bort från Gud.

2. *Osaligt är bekymret*

a) för det världen tillhör, ty det tillstänger hjärtat för Guds nåd och gör människan till en mamonsträl;

b) för att kunna förena Guds och mamons tjänst, ty det förer människan allt djupare in i falskhet och själfbedrägeri samt slutar med, att människan blir bedragen både på sin eviga salighet och på sann jordisk lycka.

4.

Ämne. Guds barns heliga sorglöshet.

1. *Till dess beskaffenhet: inre frihet med hänseende till de jordiska tingen, som icke få inverka på hjärtat, så att det varder betungadt af denna världens bekymmer.*
2. *Till dess källa: tron på Gud såsom den himmelske Fader, hvilken nådefullt sörjer för uppfyllandet af sina barns alla behof.*
3. *Till dess välsignelse: den lämnar rum för den enda nödvändiga omsorgen, den om vinnandet och behållandet af Guds rike och hans rättfärdighet.*

5.

Ämne. En människas förhållande till det jordiska visar, huru det står till med hennes själ.

1. *Det förhållande till det jordiska, som visar, att det står illa till med själen.*
 - a) Girigheten med dess omättligen begär, som visar, att människan har penningen till sin Gud = *otro*.
 - b) Oredlighet i handel ochandel jämte obarmhärtighet och snålhet, som visar, att i själen icke bor någon *kärlek*.
 - c) De ängslande bekymren för morgondagen, som visa, att människan lefver utan *hopp*.
2. *Det förhållande till det jordiska, som visar, att det står väl till med själen.*
 - a) Den förnöjsamhet under tacksamhet mot Gud för det dagliga brödet, som visar, att människans hjärta är vändt till Gud i *tro*.

b) Redlighet i förening med hjälpsamhet och oegennyttigt meddelande, som visar, att i människans hjärta bor en rättsinnig *kärlek*.

c) Frihet från ängslande bekymmer för morgondagen, som visar, att i människans hjärta bor ett levande *hopp*.

6.

Ämne. **En ande utan falskhet**

har den,

1. *som icke bjuder till att tjäna Gud med ett deladt hjärta;*
2. *som i tron så håller sig till Gud, att världssorgerna icke få tillintetgöra eller försvaga hjärtats frid i Gud.*

Sextonde söndagen efter trefaldighet.

Uppmaningen till den heliga sorglöshet, hvarom den föregående söndagens perikop handlar, hämtar sitt berättigande däraf, att vi hafva en himmelsk Fader och en Herre och Frälsare, hvilkens vilja och makt att antaga sig oss icke vet af någon gräns. Och att verkligen ingen nöd är så stor, att icke Herren vill och kan hjälpa därur, det visar sig bland annat i den berättelse, som utgör evangeliet på den sextonde söndagen. Här möter oss nämligen Herren såsom den, hvilken förlossar ur själfva dödens nöd och från all den sorg och jämmer, som döden medför.

Text. Ev. Luk. 7: 11—17.

Af de tre personer, som Jesus uppväckte från de döda, var den ena, Jairus' dotter, nyss afliden, den andra, ynglingen i Nain, var på väg till grafven och den tredje, Lasarus, hade redan fyra dygn legat i grafven, så att hans lik redan börjat undergå upplösningsprocessen. Vid alla tre tillfällena uppenbarade Jesus sin härlighet såsom lifvets furste ej blott för att väcka och stärka trön på sig, utan äfven för att bringa tröst och hugsvalelse till de vid dessa dödsfall djupt sörjande. Framför allt var detta fallet vid uppväckandet af ynglingen i Nain (v. 13).

Exegetiska anmärkningar. V. 11. *Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἐξῆτις καὶ.* »Den följande dagen», dagen efter botandet af höfvitsmannens i Kapernaum tjänare. Nain, numera en by Nein, lag i dalen Esdremon vid foten på norra sidan af berget Lilla Hermon (nu El-Dahi). Icke utan afsikt angifver evangelisten stadens namn: »Nomen oppidi et gemina multitudo spectato-

rum confirmat certitudinem miraculi» (Bengel). »Många hans lärjungar» i vidsträckt bemärkelse (Joh. 6: 66). Från dessa skiljes folket (*ὄχλος*), massan af nyfikna och af sådana, som, ehuru de kunde följa Herren långa stycken på hans vandringar, dock icke närmare fästade sig vid honom.

Vv. 12, 13. Omständligt målade skildrar Lukas händelsen. Med särskild betoning framhålles, att den döde var sin moders ende son, och att hon var änka. Här är således verklig hjärtesorg; modern har förlorat sitt enda barn, änkan sitt enda stöd. Den sörjande modern gick enligt judisk sed i spetsen för liktåget, bittert gråtande. En stor mängd människor följde henne. Detta härflöt dels af innerligt medlidande med den stackars kvinnan, dels af den vackra judiska seden, att mötande personer brukade ansluta sig till liktågen utan afseende på, om den aflidne varit en framstaende medlem i samhället eller ett fattighjon. — »Herren varkunnade sig», han greps af djupt medlidande med den sörjande modern. Vid åsynen af Marias och Martas och de för dem deltagande judarnes tårar »förbittrades Jesus i sin ande och uppskakades». Någonting sådant omtalas icke vid Jesu möte med den gråtande änkan i Nains port. Här endast ett djupt men stilla deltagande. Måhända är orsaken till denna olikhet i Herrens sinnesstämning vid de i sig dock lika tillfällena att söka däri, att Herren vid Lasarus' graf hufvudsakligen låter sin tanke dröja vid det upprörande i dödens fruktansvärda välde i världen, hvarjämte väl ock det skrymtaktiga och konventionela i judarnes gråt vid Lasarus' graf kändes af honom bittert motbjudande. Vid Nain åter synes Herren uteslutande hafva blickat på den stackars ankans sorg. — »Gråt icke»; ett sådant tilltal, utan att den talande har makt att tilltappa källan till sorgen, är meningslöst, om ock dikteradt af medlidande. I Herrens mun innefattar tillsägelsen ett löfte om en hjälp, som med ens borttorkar tårarne från den sörjandes kinder.

V. 14. Bären, *σορός*, var en öppen kista, i hvilken den döde låg, och som bars på en bår. Herrens ord: »Gråt icke», åtföljdes genast af en däremot svarande handling. Hans håll-

ning därvid inverkar oemotståndligt på bärarne, som stanna och likasom öfverlämna den döde åt Jesu behag. Måhända gripas de af en aning om det stundande undret. Detta inträder vid Herrens ord: *Νεανίσκε, σοὶ λέγω ἐγέρθητι*. Herren talar till den döde såsom till en sofvande, såsom ju ock för honom döden endast är en sömn, ur hvilken hans röst lätt väcker de slumrande. »För honom lefva alla» (Luk. 20: 38), äfven de aflidna, och de skola alla höra hans röst på den dagen (Joh. 5: 28). — Att sasom några teologer (Delitsch o. a.) uttömma sig i allehanda undersökningar angående en ännu existerande förbindelse emellan nyligen aflidna människors själar och deras kroppar för att sålunda förklara möjligheten af en uppväckelse, sådan som den här omtalade, och särskildt för att finna en giltig grund för Herrens tilltal till ett lik, är lika obehöfligt som gagnlöst. Vi ha nog af själfva faktum, som just därför, att det är ett under, trotsar alla förklaringsförsök.

Vv. 15—17. Hvad Herren bjuder, det sker. Den döde reser sig upp såsom en ur sömnen väckt människa och börjar tala. Han är icke blott lefvandegjord utan äfven återställd till full hälsa. Hvad han sade, berättar icke Lukas; han omnämner saken troligen för att antyda, att den uppväcktes själsförmögenheter voro i lika normalt skick som hans nyss liflösa kropp. — Herren återgaf honom åt hans moder troligen så, att han tog ynglingen vid handen och ledde honom fram till hans moder. Härmed fullbordar han sin barmhärtighetshandling; ett drag af denna finkänsla och heliga kärlekstakt, som förlänar en välgärning så mycket värde för den, som får mottaga den. — Intrycket på de närvarande är *fruktan* i känslan af närvaron af Guds, den högstes kraft och Guds *lof*, som åter i barmhärtighet besökt sitt folk genom att hafva sändt det en stor profet. Något djupare intryck till tro på Jesus synes däremot undret icke hafva åstadkommit, såsom ju folket ej höjde sig längre än till tanken på en *profet*. Att Jesus skulle kunna vara Messias syntes icke ha fallit någon in. — Det lof, som uppstämdes kring den åter lefvande ynglingen och kring honom, som återskönt

honom lifvet, spridde sig så att säga åt alla håll, likasom koncentriskt ringar bilda sig kring den i vattnet kastade stenen. Icke blott i Palestina utan ock i angränsande länder spridde sig ryktet om detta Herrens stora makt- och kärleksverk.

Perikopens homiletiska grundtanke: Ingen sorg och nöd är så stor, att icke Herren Jesus kan förvandla den i glädje, emedan ingen källa till sorg och nöd ligger så djupt, att icke Herrens barmhärtighet och makt skulle förmå tilltappa den. Eller: Inför döden kan en människa endast stå i vanmäktig sorg och saknad, men Herren Jesus Kristus bringar äfven i den nöden öfversvinnelig hjälp, ty han har nycklarne till dödsriket och förlossar därur, hvem han vill.

Homiletiska antydningar. Vid den homiletiska behandlingen af berättelsen om ynglingens i Nain uppväckande torde hufvudsakligen tvenne omständigheter böra påaktas. Den ena är uppenbarelsen af Herrens barmhärtighet och verk samma deltagande, som däri framträder, den andra är uppenbarelsen af Herrens härlighet såsom en själfva döden betviflande makt. Såväl i det ena som andra hänseendet bevisar sig Jesus såsom hjälparen både i den yttersta lekamliga och andliga nöd. Berättelsen kan därför ock behandlas symboliskt eller läggas till grund för en framställning om, huru Herren gör de andligen döda lefvande.

V. 11. Till det lilla Nain vandrade Herren, såsom han ock i allmänhet icke gick någon äfven den obetydligaste by förbi. Ingen ort och ingen människa är så ringa, att Herren icke vill besöka och frälsa dem. Snarare kan man säga, att han älskar att uppsöka just det för världen ringa och oansenliga (ifr 1 Kor. 1: 28, 29). — »Många hans lärjungar följde honom. Antalet af Herrens lärjungar var således rätt stort. Men emellan lärjunge och lärjunge kan skillnaden vara mycket stor. Endast få slöto sig af allt hjärta till honom och blefvo ståndaktiga i tron på honom under alla frestelser. Däremot var det många, som mottagit mer eller mindre kraftiga intryck af hans ord och gärningar och voro benägna att erkänna honom såsom Messias, men som, då Herren icke motsvarade deras köttsliga förhoppningar, snart nog vände sig ifrån honom. Det var säden, som föll på hälleberget (Matt. 13: 5; jfr Joh. 6: 66). Under alla tider förnyar sig detta förhållande, såsom erfarenheten under »vác-

kelsetider nogsamt bevisar. Se till, att det blir fullt allvar med din anslutning till Kristus! Ingen halfhet! Fär ej Herren blifva allt för dig, så blir han intet.

V. 12. Taget med lifvets furste i spetsen och taget med döden till ledare, mötande hvarandra, hvilken motsats! — Den döde är en änkas ende son, hennes enda jordiska stöd. Här är verklig nöd, verklig hjärtesorg. Och mot sådan sorg hjälper ingen världslig tröst. Men mot den svarar den gudomliga trösten väl. Visserligen är denna tröst tillgänglig för den lidande äfven i dessa små pröfningar, som höra till detta lifvets hvardagssorger, men skall man lära sig förstå den omätliga skillnaden emellan Guds och människors sätt att trösta, då skall det vara i en nöd, som känns i hjärterötterna, och i hvilken själfva försöket med mänskliga tröstegrunder skulle af den lidande förnimmas nära nog som ett hän. Under smärtan af en saknad, för hvilken ingen lisa synes tänkbar, i hettan af en sorg, som bränner hjärtat med ett ve, som gör hela det inre till ett enda svidande sår, och hvars djup icke tillåter ett annat uttryck än det torra ögats hjälplösa blick, i denna öfvergifvenhet, som känns bittrare, i samma mån den lidande är omgifven af den mänskliga beställsamhetens bemödanden att hjälpa, i detta läge är det, som Guds tröst visar, hvad den förmår. Kan den plågade själen släppa allt och likasom med slutna ögon och domnande krafter och hjälplösare än det hjälplösaste barn lämna sig åt Gud, så skall hon på ett sätt, som hon ej själf kan fatta, känna sig buren af en kraft, som lyfter henne upp inom ett fridsområde, där smärtan, äfven om den blir kvar, byter natur och förenar sig med en ro, i hvilken människan känner sig hvila vid den eviga barmhärtighetens hjärta. Och så blir där en hugsvalelse, som stärker till det talamod, för hvilket intet lidande blir för svårt. — Den aflidne var en yngling. I själfva verket dö de flesta människor i yngre år; endast ett fåtal uppnår en högre ålder. Borde icke detta, såsom i allmänhet vissheten om, att döden förr eller senare, men i alla händelser snart, kommer, gifva vårt lif en prägelse af evighetsallvar? Och likväl, fastän ingenting är så säkert, som att vi måste dö, så tänka vi på ingenting så litet som på döden. Det är, som om de flesta hyste en hemlig förhoppning om, att de på ett eller annat sätt skulle kunna slingra sig undan den hemska dödsnödvändigheten. Och så lefver man fram sina dagar i ett oerhördt lättsinne, till dess man plötsligt gripes af benrangelsmannen och störtas ned i den eviga natten. Må vi alla bedja om den åtanke af vårt

lifs korthet, som medför ett vist hjärta (Ps. 90: 12), hvilket lär oss att med flit utså det utsåde, som medför evig glädjeskörd (Gal. 6: 8. b).

Vv. 13—15. Den arma änkan synes nästan utgöra medelpunkten i berättelsen. Att hennes öfvergifna tillstånd så lifligt målas oss för ögonen, att så mycket folk följde henne, att Herren, när han såg henne, varkunnade sig öfver henne och ställde till henne sitt mäktiga trösteord, allt är ägnadt att fästa vår uppmärksamhet vid hennes person. Det är, som om vi manades att rätt betrakta och behjärta denna bild af sorg och smärta, som om vi tillfrågades, huruvida vi skulle kunna undgå att känna det innerligaste deltagande i denna djupa nöd. Också är hjärtlösheten i världen icke så stor, att ej de flesta känna medlidande med de af sorgen djupt träffade. Men vi kunna knappast göra mer än att följa den sörjande, där han bär sina käraste förhoppningar till grafven, och vårt: »Gråt icke» är ofta ett fattigdomsbevis, som vi gifva oss själfva. Den tröst eller hjälp mot sorgen, vi därmed erbjuda, består ju i grunden endast däri, att vi bedja den lidande att helt enkelt rycka sig lös från sin bedröfvelse, slå från sig smärtan, d. ä. göra sitt hjärta hårdt och känslolöst. I sanning en arm hugsvalelse! Huru annorlunda är det icke med Herrens: »Gråt icke». I detta hans trösteord, i sig själf uttryck för ett verkligt, innerligt känt medlidande, ligger ett löfte om tilltäppandet af källan till tårarne, som i nästa ögonblick åtföljes af grundligt hjälpande handling. Orden: »Jag säger dig, unge man, stå upp» växa likasom upp ur de förra orden. De äro deras nödvändiga följd och medföra det i dem innehållna löftet. Jesus uttalar dem såsom *Herren*, hvilkens makt sträcker sig äfven öfver det område, där döden härskar. Och hvad han säger, det sker. »Den döde satte sig upp och begynte tala». — Huru tryggt kunna vi ej, om vi eljest tro på Herren Jesus, lämna våra själar i hans hand, när vår dödsstund kommer. Ha vi hans ord blifvande i oss, så ha vi det lif, som icke nås af döden, och våra kroppar skola i sinom tid också blifva delaktiga af samma lif. — Men sasom Herrens allmaktens ord under hans kötts dagar gjorde de döda lefvande, så gör han under alla tider andligen döda lefvande genom sitt nådesord. Han nalkas syndaren, där han ligger såsom ett andligt lik, förnimmer intet af det Guds Ande tillhör och kan i andlig mening hvarken röra hand eller fot. Han vidrör bären, den syndasäkerhetens dödsbädd, på hvilken den olycklige af sina lustar bäres till grafven, »kulan», det eviga fördärfvet. Och bäranne stanna, d. ä. Herren

hejdar syndaren på hans väg till förtappelsen, gör slut på syndasäkerheten, talar genom sin Ande det väckande lifs-ordet in i hans själ, bringar honom helt till andlig besinning, det första tecknet till det återvändande lifvet, och gifver honom genom tron kraft att stå upp och vandra lifvets vägar. — »Han gaf honom åt hans moder». Så aftorkade Herren tårarne från den sörjande moderns kinder. Så gör han ock med alla, som han får nalkas i deras sorg, eller som i sin sorg söka hans ansikte. Den under lagens dom betungade själen gifver han lif och frid genom sitt benådande: »Gråt icke»; den förlorade, ångerfullt återvändande sonen blir smord med glädjens olja, och det troende, i anfäktningens mörker kämpande hjärtat besöker han med sitt all nöd skingrande nådesljus. Framför allt skall han aftorka alla tårar från de sinas ögon på den dagen, då han gör allting nytt, ty då skall med allt det gamla alla sorge- och klagömmen förgås. — Lär dig för öfrigt barmhärtighet af din barmhärtige frälsare! Tårade ögon är det godt om i världen; låt det blifva dig en glädje att kunna aftorka en och annan af dessa salta droppar, hvilka så smärtsamt bränna de lidandes kinder. Och lär dig att öfva barmhärtighet, såsom han öfvar den, eller med denna milda skonande takt, som förlänar de tröstande orden deras hjärtehugsvalande kraft och gör välgärningen till en verklig hjärteglädje för den, som får mottaga den.

V. 16. »Räddhaga kom öfver alla». Endast den, som lärt sig frukta Gud i hans heliga majestät, kan komma att rätt tacka och prisa honom. Vörndnad är kärlekens grund. Utan vörndnad för Gud, ingen hängifvenhet och lydnad. Därföre heter det, att gudsfruktan är vishetens begynnelse. Utan vörndnaden blir förtroendet till Gud och Kristus falsk förtroelighet, andlig framfusighet, som har med sig en själfsvåldig ande och i sammanhang därmed vårdslöshet i vandeln, ja, understundom grof orättfärdighet, och det utan att människan finner anledning till bekymmer öfver sig själf. — »En stor profet», möjligen en Messias' förelöpare men icke Messias själf. Och dock hade Jesus bevisat sig vara, lifvets och dödens herre. En stor man, en religiös genius, en helig och vörndnadsvärd människa, ja, det vilja våra dagars otrogna i allmänhet medgifva Jesus vara. Men Guds enfödde son och det eviga lifvet? Nej! Och dock har han inskapat ett nytt lif i mänskligheten, som utan honom skulle ha förruttnat i synd och skam. Men inga bevis hjälpa mot otron! »*I vil-*

jen icke», det är och förblir felet och det enda hindret för tillbedjandet af Jesus Kristus såsom vår Herre och Gud.

V. 17. Under Herrens jordelif spridde sig hastigt ryktet om hans väldiga gärningar, och man hade därvid så mycket sinne för sanningen, att man icke nekade deras verklighet. Nu, då ryktet om, hvad Herren gör med förtappade människor, om huru många han förer från död till lif, omskapar och förnyar, nu rycker man på axlarne däråt och finner i de heligas lif endast dårskap. Men under det att detta sker bland folk, som kallas kristna, går Jesu rykte genom evangeliï predikan ut i hednaländerna och väcker tro. Omsider skall det komma därhän, att jorden varder full af Herrens kunskap, såsom hon vore med hafvets vatten beäckt.

Predikoutkast.

1.

Inl. Rom. 5: 17.

Ämne. **Dödens och lifvets makter.**

I. Dödens makt i och öfver den adamitiska naturen.

II. Lifvets makt i Kristus.

I.

1. *Döden härskar genom synden i och öfver alla Adams barn.*

a) Dödens makt är = syndens makt i människans hjärta; den andliga döden = synden själf i anseende till den makt, hon utfövar, och det elände, hon medför i människans själ.

b) Dödens makt sträcker sig ock öfver kroppen och dess lif, lekanlig död, och detta äfven i följd af synden, som har upprättat sitt välde i själen och tagit kroppen och dess lemmar i sin sold.

c) Dödens makt kufvar alla Adams barn, emedan de i sin natur äga Adams synd. Mot den andliga döden hjälper ingen mänsklig vishet och rättfärdighet, likasom all mänsklig kraft är idel vanmakt mot den lekanliga döden, som lika litet skonar den blomstrande ynglingen (v. 12) som den starke mannen och den bräcklige gubben.

2. *Dödens makt breder sorg och smärta öfver det mänskliga lifvet, och den smärtan häfves lika litet af mänsklig makt, som den bryter syndens välde i världen.*

a) I samma mån en människa erfar den andliga dödsmakten, sönderslites hon af kval under känslan af syndens förbannelse och af egen vanmakt gentemot dess makt.

b) Den lekamliga döden med sina förebud af denna här af sjukdomar, som plåga människan, medför icke blott ett bittert ve för hvarje människa i hennes dödsstund utan sprider ock svidande sorg och smärta omkring hos dem, hvilka genom döden mista sina käraste. Änkan i Nain är icke den enda änka, som tröstlös vandrat efter den ende sonens bår.

II.

1. *Midt i denna dödens värld har lifvet inträdt i och genom Kristus, som i evig andes kraft nedlagt döden.*

a) Kristus är lifvet, ty han är den människovordne Guds son, som har lifvet i sig själf, och är källan till allt lif.

b) Kristus har fullkomnat sig själf i den eviga rättfärdighet, som i den mänskliga naturen bildar grundvalen för det sanna lifvet, lifvet i Gud, och blef så lifvets bröd för oss. Genom sin lydnad intill döden fulländad i rättfärdighet, sprängde han med sin lifsmakt dödens makt, och beviset därpå är hans uppståndelse = lifvets seger öfver döden.

c) Lifvets makt i Kristus, oändligt starkare än dödens makt, är en i mänskligheten närvarande och hvarje människa tillbjuden makt, och det kommer nu blott an därpå, att hon blir af den samma delaktig.

2. *Kristus gör syndare delaktiga af sin lifsmakt genom att uppväcka dem ur döden och göra dem väldiga i lifvet, så att döden icke mer skall få makt öfver dem.*

a) Kristus uppväcker ur den andliga döden genom sitt lefvandegörande nådesord, då han får tala in det i människans hjärta, så att det där får bevisa sin kraft till sann omvändelse och pånyttfödelse.

b) Det, som i den andliga uppståndelsen är börjadt och grundlagdt i människan, det fullkomnas genom den lekamliga uppståndelsen, då människan till kropp och själ undfår evigt lifs fullhet.

3. *Att lifvets makt i Kristus är starkare än dödens makt genom synden, det sprider ljus och tröst i denna dödens värld.*

a) Att den andliga dödsmakten måste vika för Kristi lifsmakt hos dem, som tro, det är salig tröst för de under syndens börda betungade likasom ock för de troende under deras mödosamma kamp mot det inneboende fördärfvet.

b) I hoppet om lifvets fullkomliga seger och kroppens förklaring i härlighet är den troende redan här salig och kan motse döden med frimodighet.

c) Detta hopp sprider ock ljus och tröst i deras hjärtan, hvilka stå sörjande vid sina älskades bårar, vissa som de kunna vara därom, att såsom Jesus återgaf den ur döden uppväckte ynglingen åt hans moder, så skall han en gång förena dem med deras kära bortgångna, om de eljest ha mottagit förlossningen från dödens makt genom delaktigheten af Jesu lif.

2.

Ämne. Den hälsosamma tanken på döden.

1. *Det gifves en åtanke af döden, som icke är hälsosam:*

a) då man oupphörligt går och ängslar sig med dödstankar, hvilka nedsänka själen i dystert svärmod, tillintetgöra sinnets spänstighet och all handlingskraft samt föra hjärtat allt längre bort från Gud;

b) då man, isynnerhet under tunga dagar, går och tänker på döden såsom en säker befriare från jordelivets jämmer, hvarvid man ofta går så långt, att man tillskyndar sig själf döden.

2. *Den åtanke af döden, som är hälsosam, är den,*

a) som bringar den lättsinnige att stanna i sitt syndalopp, gå i sig själf och göra bättring;

b) som drifver den om sin frälsning angelägna människan att med fruktan och bäfvan arbeta på sin salighet, att flitigt utså i anden, att vara stilla och tålig i bedröfvelsen, att hämta tröst och frimodighet i det lefvande hoppets visshet därom, att döden snart skall förlossa henne från all ond gärning och föra henne in i Guds saliga hvila.

3.

Änne. Jesus såsom lifvets furste.

1. *Huru lära vi rätt känna honom såsom lifvets furste?*

a) Vi måste allra först lära oss tro på hans sanna mänsklighet. (Obs. huru rent mänsklig han framstår i dagens evangelium).

b) Vi måste betänka, hvilken lifvets makt bor i honom.

c) Vi böra betänka, huru han i mänskligheten nedlagt döden.

2. *Hvilken tröst ha vi däraf, att Jesus är lifvets furste?*

a) Tröst nog att veta, att en lifvets furste har i människosläktet åter uppstått. (Tröst i den tryckande förnimmelsen af lifvets elände; öfver att hos Jesus är lif att finna åt det i synden döda hjärtat (Efes. 2: 1 ff).

b) Tröst däraf, att Jesus en gång skall återgifva vår dödliga lekamen lifvet.

(Steinhofer).

4.

Änne. Alla människor utom Jesus äro usla tröstare; Jesus gifver en fullkomlig tröst.

1. *Alla människor utom Jesus äro usla tröstare, ty*

a) •hvilken tröst de än kunna gifva, kunna de ej trösta mot döden.

b) Då människan söker någon tröst utom Jesus, är det en usel tröst: *döden ligger alltid förborgad därunder.*

2. *Den tröst Jesus gifver är fullkomlig.*

a) Jesus kan trösta mot döden, mot hvilken det annars icke finns någon tröst.

b) Den tröst, Jesus gifver, är fullkomlig, ty *när han tröstar oss, innehålles alltid i hans tröst det eviga lifvet.*

(Blomstrand).

5.

Anne. Huru talar du med afseende på den dig föreliggande nödvändigheten att dö?

1. *Säger du: Jag måste dö?*
2. *Säger du: Jag kan dö?*
3. *Säger du: Jag vill dö?*
4. *Säger du: Jag får dö?*

(Efter E. F. Hartman i Brandts Homil. Hülfsbuch).

Sjuttonde söndagen efter trefaldighet.

Något organiskt sammanhang emellan denna och den näst föregående söndagen kan icke uppvisas. Man kan måhända med Hultkrantz antaga, att med 17 sönd. efter tref. börjar en ny grupp af trinitatissöndagarne, innefattande de följande söndagarne t. o. m. 23 sönd., men utan konstlande kan man svårligen för de till dessa söndagar hörande perikoperna angifva någon dem sammanknyttande synpunkt. Icke utan skäl finner emellertid Hultkrantz de af vår text representerade ideerna vara de kristnas frihet och ödmjukhet, hvilkas sammanhang ej är svårt att inse.

Text: Ev. Luk. 14: 1—11.

Evangeliet består af tvenne delar, hvilka visserligen stå i ett historiskt men icke i ett inre sammanhang med hvarandra. Den första delen (vv. 1—6) handlar om botandet af en vattusiktig man på en sabbatsdag, den andra innehåller en Herrens liknelse, genom hvilken gifves förmaning till ödmjukhet (vv. 7—11). Att likväl den frihet, som Jesus i sammanhang med botandet af den vattusiktige häfdar gentemot det fariseiska myggsilandet, hänger innerligt tillsammans med och kan rätt utöfvas endast under förutsättning af den ödmjukhet, som den följande liknelsen betonar, är själfklart, och så till vida gifves ju en tankeförbindelse emellan de båda textdelarne.

Exegetiska vinkar. Vv. 1, 2. En af de förnämste bland fariseerna, en, som på grund af sin lagkunskap och fariseiska fromhet och kanske äfven i följd af rikedom åtnjöt högt anseende inom sitt parti. Att det var på inbjudning

Herren ingick till honom, säger sig själf. Icke alldeles klart är, huruvida bjudningen var föranledd af illvilja, ty däraf att de öfriga gästerna, som ock voro fariseer, vaktade på Jesus, följer icke, att värdens inbjudning var idel förställning. Dock är det sannolikt, att han delade sina partivänners sinnelag mot Herren. — σαββάρῳ, på en sabbat. Det var judisk sed att på sabbaten rikligen förpläga sig med mat och dryck. Det bästa, som huset förmådde, skulle då fram. — Att Herren icke vägrade att deltaga i sabbatsmåltiden hos en af dessa fariseer, som voro så fientliga mot honom, hade sin grund i hans människovänlighet men ock i hans kallelse, som bjöd honom att utan åtskillnad inlåta sig med människorna för att bland alla stånd och klasser utföra sin frälsaregärning. — Bordsgästerna vaktade försåtligt på honom för att finna något att klandra, ja, för att erhålla grund för en anklagelse mot honom. Ett godt tillfälle därtill erbjöd sig genom den vattusiktiges närvaro. Denne synes icke med afsikt hafva blifvit af fariseerna ditförd. Han hade kommit antingen för att anropa Frälsaren om hjälp eller för att tigga; kanske bäggedera. I honom funno nu fariseerna ett kärkommet, ehuru alldeles ofrivilligt, redskap för sina planer mot Jesus. Det skulle nu visa sig, huru han ville förhålla sig till denna arma sjukling. Botade han honom, så kunde han framställas såsom lagbrytare, ty åtminstone de strängare af fariseerna ansågo det vara otillåtet att bota eller vårda sjuka på sabbaten, så vida icke lifsfara förelåg. Lät däremot Herren den sjuke förblifva i sitt elände, så kunde detta dels gifva anledning till beskyllning för obarmhärthighet, dels till framkastande af den misstanken, att Herren icke kunde hjälpa vattusot, hvilken ansågs omöjlig att genom medicinsk behandling bota.

Vv. 3, 4. Jesus hemställer frågan om botandet på sabbaten till bordsgästerna själfva. Därmed har han sönderrifvit de garn, i hvilka de tänkt snärja honom, och inför det dilemma, de velat ställa honom, äro de själfva nu ställda. Detta framträder isynnerhet kraftigt enligt den troligen riktigare läsarten: ἔξεστι τῷ σαββάρῳ θεραπεύσαι; ἢ οὐ; »Är

det tillåtet att hela på sabbaten eller icke? De tillfrågade tego och dömde därmed sig själfva, på samma gång de genom sin tystnad gjorde det omöjligt för sig att anklaga Herren för hans handlingssätt. — Jesus vidrörde, eg. fattade i (ἐπιλαβόμενος) den sjuke. Troligen fattade han honom i handen, och genom denna vidröring botade han ögonblickligen en sjukdom, som, om den någonsin blef botad, endast smäningom gaf vika. Vi finna Herren här likasom vid några andra tillfällen (jfr Joh. 9: 6) icke fråga efter den sjukets tro. Att tro i någon män likväl fanns hos honom, är otvifvelaktigt. Hans närvaro i fariseens hus var väl föranledd just af hoppet om hjälp (jfr v. 2).

V. 5. *Τίτος ὑμῶν ὅρος ἡ βοῦς εἰς γῤῥέαρ πεσεῖται*; »hvem af eder är, som, om hans åsna eller oxe faller i brunnen» o. s. v. I st. f. *ὅρος* ha några handskrifter *υἱός*, son. Meningen skulle då uttryckas så: »vilken af eder har en son, ja, t. o. m. blott en oxe, som faller i brunnen». *γῤῥέαρ* är här cistern, grop för uppsamlande och förvarande af regnvatten. För att rädda ett husdjur från att taga skada och sig själfva från en timlig förlust tillåto sig äfven rigorösa judar det arbete på sabbaten, som i angifvet fall var nödigt; huru mycket mer borde de icke känna sig manade att hjälpa och rädda en människa.

Ann. Herren har aldrig upphäft sabbatsbudet såsom sadant. Han har endast i detsamma infört den rätta andan och ställt det i lefvande sammanhang med den frihet, som tillhör det nytestamentliga väsendet, och som han antyder i orden: »Sabbaten är gjord för människans skull och icke människan för sabbatens skull», d. ä. sabbaten är en Guds gåfva till välsignelse för människan och bör därför betraktas och behandlas från denna synpunkt. Herren har löst sabbatsbudet ur ceremoniallagens och ännu mer ur de fariseiska stadgarnas tvångströja och subordinerat det under eller inordnat det i det stora budet om kärleken, hvilken också är sabbatsbudets fullbordan. Med den gammaltestamentliga sabbaten har den kristna kyrkan ingenting att göra (jfr Kol. 2: 16, 17; Gal. 4: 10; Rom. 14: 5 f.), men såsom männi-

skan, om hon icke skall alldeles slitas ut till kroppen, behöfver afbryta arbetsdagarne med någon dag till hvila och vederkvickelse, och om hon ej skall andligen gå under i materialism, behöfver ägna särskilda dagar eller tider åt tillfredsställandet af sitt omedelbart religiösa behof, och såsom särskildt församlingen, om hon skall kunna förblifva vid lif, behöfver sammankomma inför Gud till helig firning af hans nådefulla frälsningsgärning i Kristus Jesus, så har den kristna kyrkan under ledningen af den i henne boende Kristi Ande redan från början helgat söndagen, Kristi uppståndelses dag och det nya lifvets födelsedag, till helig hvila i Herren. Det rätta bruket af denna dag är icke genom något särskildt lagbud föreskrifvet kyrkan, och dock är dess helgande en plikt i samma mening, som tillfredsställandet af hvarje i vår natur nedlagdt lifsbehof är en plikt. Den, som föraktar och åsidosätter den heliga hvilan i Herren, han försummar att tillfredsställa sitt allra djupaste, honom just såsom människa, såsom evighetsvarelse karakteriserande behof, behofvet af Gud, och han begär det andliga själfmordets förskräckliga synd. Genom sin förklaring af tredje budet i dekalogen har ock Luther med den hos honom vanliga kristligt geniala träffsäkerheten, på samma gång han lösgjort budet från dess gammaltestamentliga ceremoniella karakter, hänvisat på dess alltid bestående kärna och upphöjt det inom det nya testamentets lifsområde: »Vi skola icke förakta predikan (församlingens gudstjänstfirning) och Guds ord, utan gärna höra och läsa det». Det är i umgänge med detta ord, vi skola hämta näring och kraft för vårt inre lif.

Vv. 6, 7. »De förmådde icke svara honom». Likväl bekänna de icke sin orätt. De *vilja* icke böja sig för sanningen. — Det nu berättade hade tvifvelsutan ägt rum, innan gästerna togo plats vid bordet. När nu detta skulle ske, framträdde de närvarandes fäfänga och rangsjuka på ett sätt, som föranledde Herren att bestraffa dem, på samma gång han gifver en lärdom om något högre. Hvad han säger, synes icke innehålla annat än en klokhets- och anständighetsregel för sällskapslifvet. Men då det uttryckligen angifves

vara en *liknelse*, så är det tydligt, att Herren syftar på någonting högre. Det är ödmjukheten såsom betingelsen för att vinna sannskyldig ära, som Herren betonar.

Vv. 8—11. När du blifvit bjuden till bröllop. För att icke onödigtvis sära eller reta talar Herren om bröllop och icke om en vanlig middagsmåltid sådan som den för händer varande. Dessutom gifves en vink om, att här är fråga om någonting annat och förmer än en lärdom om passande gästbudsskick. — »Gif plats åt denne»; ett kort, om förtrytelse öfver framfusigheten vittnande och för vederbörande mycket förödmjukande tilltal. — »Du skall till din blygd begynna intaga den sista platsen»; målande framställning af den tröghet och motvilja, hvarmed den bestraffade later bekväma sig att blifva nedflyttad. — ᾽Αλλ' ὅταν κληθῇς κτλ.; ett passande sätt i sällskapslifvet kräfver enkelhet och anspråkslöshet. Denna anspråkslöshet är på samma gång klokhet och har sin lön med sig. Den ädelt anspråkslöse blir äfven i vanliga mänskliga samkväm älskad och hedrad. — φίλε; min vän; kärleksfullt tilltal i motsats till det förra tilltalets nästan ohöfliga kärfhet. — Det är till denna ödmjukhet i förhållande till hvarandra Herren manar oss genom denna *liknelse*. Naturligtvis uppmanar Herren icke till klok beräkning, så att man skall ställa sig ringa och anspråkslös i afsikt att på ett smickrande sätt blifva framdragen och upphöjd öfver andra. Tvärtom: Jesu lärjungar skola antaga denna anspråkslösa ställning därför, att de *äro* anspråkslösa. Just så skola de emellertid komma till en ära af verkligt värde. »Ty hvar och en, som upphöjer sig» o. s. v. Denna regel gäller först och främst i Guds rike, där det att förnedra sig ingenting annat är än att intaga den sanna, hvar och en tillkommande ställningen. Men den gäller ock under vanliga förhållanden i den borgerliga samlefningen.

Perikopens *homiletiska grundtanke*, så vida man vill söka sammanföra de bägge textdelarne under en gemensam synpunkt, torde kunna således uttryckas: *Den frihet, som Herrens trogna ha att bruka i afseende på iakttagandet af sabbatsbudet, är ett med den kärlek, som, i det den har sin lust*

i att göra väl, endast kan finnas i ödmjuka själar, som gärna vilja vara de yttersta men just sålunda blifva de främsta.

Homiletiska antydningar. V. 1. Icke sällan bjöds Herren till gäst af fariseer, ofta i illvillig afsikt, och han gick. Han var den helige, som utan besmittelse kunde röra sig bland äfven de gröfsta syndare, men han var ock den frälsare, som öfverallt och bland alla slag af människor verkade Guds verk. Enligt hans förebild har en kristen och särskildt ordets tjänare att icke ängsligt draga sig undan dem, som äro långt från Guds rike och i grunden sanningens motstandare, utan på ett taktfullt sätt inlåta sig också med dem, da möjlighet därtill erbjuder sig. I synnerhet har en pastor i en stats- eller folkkyrka att komma ihåg, att han är *hela* sin församlings herde och ej ett partis. Han har blott att se till, att han äfven vid kristendomsföraktarnes bord skickar sig som en Kristi tjänare, som ingår till syndare icke för att deltaga i deras onda väsen utan för att söka föra dem därifrån. Att sitta där de bespottare sitta kan för honom icke komma ifråga. — Hvilodagen är en glädjedag; därför bör den ock i det yttre ha en festlig prägel. Men det festande i köttet, som sker genom frässeri och dryckenskap, förvandlar Herrens dag till en syndadag. — — Fariseernas vänlighet mot Herren var en täckmantel öfver fientlighet. Understundom får en Kristi tjänare erfara smilande vänlighet af sanningens fiender. Vanligen ligger där bakom någon illasinnad afsikt. »Vakten eder för människorna», säger därför Herren (Matt. 10: 17). Öfva kärlek äfven mot de gudlösaste, men anförtro dig icke åt dem eller åt hvem som helst!

Vv. 2—4. Den vattusiktige stod där. Han sade icke ett ord, men hans i ögonen fallande elände talade för honom, och Herren hörde hans stumma och dock skriande bön. — »Är det lofligt att göra» det och det? I sådana spörsmål uttömmar sig det fariseiskt ängsliga sinnet. Men kristendomen svarar: »Älska och gör sedan hvad du vill». — Lofligt att hela på sabbaten! Är det väl lofligt att lämna svidande sår ohelade, när förmåga finns att läka dem? Huru utskämmande är icke Jesu fråga för fariseerna! Men äro väl många af de tvistefrågor, som söndra kristna människor, bättre? Men Jesus sade: »Därpå skall världen förstå, att I ären mina lärjungar, att I hafven kärlek inbördes». — »De tego». Ja, hvad skulle de svara? Att det var rätt att bota på sabbaten, det ville de ej medgifva, ty det hade varit att medgifva grundlösheten af deras misstro till och motvilja mot Herren. Att

det vore synd att hjälpa en sjuk, det vågade de för skam skull icke påstå. Så lämnade de åter ett af de många exemplen på, huru svårt det är för af egna meningar intagna människor att gifva den solklaraste sanning rätt, då därför fordras att släppa de inbitna tyckena och fördomarne. Och det är därvid så långt ifrån att omöjligheten att försvara dessa fördomar skulle göra dessa människor betänksamma, att de fastmera förbittras öfver sitt nederlag och hängifva sig åt en ofta ursinnig vrede mot den, som bragt dem i förlägenhet. Mer än någon annan fick Herren erfara detta. — Jesus vidrörde den vattusiktige, och han blef genast helbrägd. Underligt, att personer finnas, hvilka inför sådana Kristi makt- och frälsningsgärningar kunna tillskrifva dem hypnotisk eller annan dylik inverkan. Men hvad kan man icke hitta på för att undkomma nödvändigheten att medgifva uppenbarelsen af Guds kraft, genom Kristi vilja och ord verkande i naturen och öfver naturen det, som naturen själf, toge den än alla sina »lagar» till hjälp, icke mäktar åstadkomma. — Men du, som tror på din frälsare, lär dig rätt djupt behjärta, att intet är för honom omöjligt, att ingen nöd förmår hålla stånd mot hans frälsaremakt. Låt honom fatta dig, vidröra dig med sin nåd, så skall allt ditt elände vika. Grip med din svaga troshand hans starka frälsarehand, och ledd af denna skall du segerrikt tränga igenom i all nöd, i alla frestelser.

Vv. 5, 6. Ett husdjur tvekade icke fariseerna att rädda på sabbaten, men en lidande människa ansågo de betänkligt att räcka en hjälpande hand. Hvarföre? I förra fallet var egen fördel med i spelet; i det senare åter var ingenting att vinna men väl något att uppoffra. Och dessa människors släkte är icke utdödt. Huru noga taga ej somliga, som vilja gälla för »andliga», det med bokstafven af Guds bud i vissa fall, nämligen då det gäller att visa ett allvar, som icke kostar något, men låt blott den egna fördelen komma med, t. ex. undvikandet af en penningeförlust eller erhallandet af en vinst, görandet af en »god affär», då blir samvetet förunderligt fördomsfritt. Då heter det: »affärer äro affärer» och vid dem ha Kristi kärlek ingen plats; sträng redbarhet, helig samvetsgrannhet i förhållande till nästan och hans rätt lämnar ej sällan rum för slug beräkning, och så förtrycker och besviker man sin broder i handel ochandel (1 Tess. 4: 6), och ändå vill man räknas bland Jesu rätta lärjungar och såsom en kämpe mot världens syndiga väsen.

V. 7. Rangsjuke och fåfänge hos de »rättfärdiga» fariseerna! Ja väl. Denna sjukdom i alla dess dels löjliga, dels

vidriga former, huru går den ej såsom en smitta genom sam-lefnaden! I det världsliga sällskapslivet krusar inan för hvar-andra, är idel småleenden och bugningar, men huru liten sanning under detta smink! Man vakar noga öfver, att man måtte få den heder, till hvilken man anser sig ha rätt, och blir man eller inbillar man sig blifva i något afseende förbi-sedd, då är det, som om ett oerhördt majestätsbrott blifvit begånget. Man smickrar för att blifva smickrad, och under det man vet med sig själf, att allt det rökverk, man strör för andra, är idel osanning, tar man dock till godo samma slags rökverk af andra, utan att det faller en in, att det torde vara lika litet mening däri, som i det man själf gör. Huru detta? O, denna fåfänga, denna narraktiga inbillning om eget värde, som man tycker, att andra skola märka och uppskatta lika mycket som en själf! Och så går man där, den ene för den andre ett gyckel, men hvar och en särskildt tycker sig vara på det rena. Understundom brister det. Då armbågar man sig fram för att bekomma den plats, som nekas en, och ett allas krig mot alla aflöser den förra kordialiteten. — Och männe de andliga kretsarne äro alldeles fria från fåfängans och rangsjukans lumpna synd? Twistade icke Jesu första lärjungar om, hvem som vore den störste? Ack, det vill allvarsam tuktan till, om narren skall grundligt drifvas ut ur det mänskliga hjärtat. Vakta dig! Glöm ej, att man måste vara såsom barn för att få del i Guds rike.

Vv. 8—11. Hvad Herren här säger närmast med afseende på jordiska förhållanden, gäller i hela dess vidd om Guds rike. Det duger icke, att man själf väljer sin plats där. Framför allt duger det icke att vilja tränga sig själf långt fram, det vare sig på grund af gåfvor eller på grund af för-rättadt arbete (jfr Matt. 20: 11 ff). De, som där söka att upphäfvä sig till de främsta, skola ovillkorligen blifva de yttersta på den dagen, då Herren beser sina gäster (Matt. 22: 11) och hänvisar hvar och en hans plats. Ja, huru mången, som här af sig själf och äfven af andra varit ansedd sasom en af de främsta, skall icke då få höra den fruktansvärda bekännelsen: »Jag kände dig aldrig». Hvilken förnedring, hvilken skam! Å andra sidan, att då af den Herre, som i sanning har makt att upphöja, och hvars utslag är sanningens eget, blifva erkänd och få sig en äreplats anvisad, *det* är ära. Den, som upphöjer sig, skall varda förnedrad, ty han tillägnar sig det, som ej tillhör honom, och beröfvar, hvad på honom beror, Gud hans ära. Ödmjukheten allena förer uppåt, ty den låter Gud lyfta henne, och han lyfter högt.

Predikoutkast.

1.

Inl. Mk. 2: 27, 28.

Ämne. Herren Jesu Kristi sabbater.

1. *Herren har aldrig upphäft sabbaten, men väl har han betagit den dess lagkarakter och särskildt renat den från de fariseiska stadgarna.*

a) Herren har hvarken med lära eller exempel upphäft sabbaten. (1) Intet ord har han uttalat, som kan auses såsom ett bud om afskaffande af dagen för helig hvila. (2) Ej heller har han med sitt exempel afskaffat den utan tvärtom stadfäst den. Det var hans sed att på den dagen gå i synagogan (Luk. 4: 16 ff). Före begynnelsen af sin frälsaregärning gick han dit att höra, sedan för att förkunna Guds ord.

b) Men han lösgjorde sabbaten från att vara ett af lagen pålagdt ok och från fariseismens småaktiga stadgar. (1) De fariseiska stadgarna gingo ut på att göra sabbatshvilen till ett yttre verk, en stel och tvungen yttre stillhet och översamhet, hvarvid kärleken såsom hela lagens och äfven tredje budets fullbordan alldeles sköts åt sidan. För dem »voro människorna gjorda för sabbatens skull». (2) Från dessa stadgar äfvensom från allt ängsligt lagtvång renade Herren sabbaten både med sin lära (v. 5) och sitt exempel (v. 4).

c) Den kristna hvilodagen (såsom frigjord från det gammaltestamentliga väsendet förlagd till söndagen) är just sådan som Herrens egna sabbater: en hvilodag, framför allt i andligt afseende (= själens hvila i Gud); en Guds ords och den gemensamma gudstjänstens dag; ett hvarje vecka återkommande förbundstecken till lefvande åminnelse och tillägnelse af den nya skapelse, det nya lif, som fördes i dagen genom Jesu Kristi uppståndelse.

2. *Herrens sabbatsdagar voro dagar för verkande af Guds verk.*

a) Han frambar framför allt då Guds ord både i synagogan och i det enskilda lifvet (v. 7 ff).

b) Han gör detsamma än i dag i sin församling, ty hans dag (söndagen) är det nya förbundets dag, då det evangelium förkunnas, som genom Kristi uppståndelses kraft gör döda själar lefvande. (1) Framför allt på hvilodagen kommer Herren också till syndens trälar att, om möjligt, föra dem till bättring (jfr vv. 1, 3, 4, 7—11), ty då bruka många af dessa människor såsom af sed

och vana komma till Herrens gårdar. (2) Han kommer till de kränka och elända själarne, som icke ha någon hjälpare, tager dem till sig och helar dem med sitt ord. (3) Han kommer till sina trogna med vederkvickelse.

c) De kristna skola verka Herrens verk på hans dag, såsom han själf gjorde. (1) Beså sina hjärtan med Guds ord under den stillhet inför Gud, som är af nöden, om han skall kunna ha sitt verk i dem. (2) Icke försumma den Gud behagliga gudstjänsten att besöka fader- och moderlösa barn och änkor (Jak. 1: 27).

3. *Herrens sista sabbat under hans förnedring var hans graf-sabbat.*

a) Herrens hvila i grafven efter fullbordadt återlösningsverk var en fullkomlig ro för honom efter det svåraste arbete. (1) Hans ande hvilade i Faderns händer. (2) Hans kropp hvilade tryggt i grafven, ty den skulle icke se förgängelse (Ps. 16: 9, 10).

b) För dem, som tillhöra honom, har han därigenom helgat grafven till en hvilokammare (ett sabbatsrum). Till ro gå de troende genom döden; de få hvila i frid till uppståndelsens saliga dag.

4. *I härlighetens eviga sabbatsglädje är Herren nu.*

a) Hans hvila i grafven var beredelsen till hans uppståndelse och den därpå följande himmelsfärden, i hvilken han gick till den fröjd och ära, som han hade hos Fadern, förr än denna världen var.

b) De troendes hvila i grafven blir sammalunda för dem en stilla förberedelse för uppståndelsens ovanskliga glädje. — Då har den jordiska sabbaten uppgått i sin himmelska urbild.

2.

Inl. Jak. 1: 27.

Ämne. Den rena och obefläckade gudstjänsten.

1. *Hvari den består.*

a) I den tillbedjan af Gud i anda och sanning, som utgår af ett ödmjukadt och troende hjärta. (1) Gud är en ande och de, som tillbedja honom, skola tillbedja honom i anda och sanning, d. ä. i hjärtats hela hänvändande till honom på det sätt, som är värdigt hans öfverallt upphöjda majestät, hans oändliga nåd och barmhärtighet, hans trofasthet och sanning. (2) I den troende bor en alltid tillbedjande ande, men i denna bor ett oafvisligt behof att gifva sig uttryck i äfven yttre tillbedjan, och Gud har ock gif-

vit sin församling en dag till helig hvila, en Guds tillbedjans dag, då församlingen och den enskilda troende med henne tillbedjande frambär åt Gud sina andliga offer i bön, åkallan och tacksägelse, på samma gång hon mottager af honom hans nådegåfvor genom hans ord och sakrament. (3) En rätt gudstjänst kräfver ett ödmjukadt, troende hjärta, som sätter sig på den nedersta platsen vid Guds nådebord (vv. 8—10). Endast den ödmjuke kan tillbedja Gud. Den högmodige tillbeder sig själf, äfven då hans läppar utsäga Guds lof.

b) Det tillbedjande af Gud, som sker genom kärlekens verk. (1) Läpparnes gudstjänst bevisar sig vara också en hjärtats gudstjänst, då den öfvas i sammanhang med gärningarnes gudstjänst. (2) Denna gudstjänst består i allmänhet i lydnad för Guds vilja under utöfvande af den kärlek, som är lagens fullbordan. (3) I denna kärlekens gudstjänst gifver människan sig själf till ett andligt offer åt Gud (Rom. 12: 1). Därföre må man ock göra väl på sabbaten.

2. Dess välsignelse.

a) Till den, som i en rätt tillbedjan nalkas Gud, kommer Gud till att välsigna honom med ett allt rikligare meddelande af sin nåd. (1) I det hjärta, som i sanning tillbeder Gud, tar Gud sin boning. (2) I samma mån hjärtat är rent i ödmjukhet, varder det af Gud upphöjdt och krönt med allt rikare andliga gåfvor.

b) I samma mån en människa i kärlekens bevisning utgifver sig själf till Guds ära för nästans väl, välsignas hon af Gud med andlig tillväxt och en riklig skörd i Guds eviga rike. (1) Då en människa så mottager Guds kärlek, att den ej blott hos henne får verka en barnslig tillit utan äfven får genomtränga hennes hela personlighet och vandel, så är hon en af dem, som *hafva*, d. ä. förvara och i verk och gärning omsätta den mottagna nåden, och då varder henne gifvet mera. (2) I kärlekens utöfning utsår människan ett godt evighetsutsäde, hvaraf hon i Guds eviga rike får upphämta en ymnig och härlig skörd (Gal. 6: 9, 10).

3.

Ämne. Herrens dag.

1. Hvad Herren gjort och gör på den dagen.

a) Han har på den dagen genom sin uppståndelse fort rättfärdighet och lif i luset.

b) Han gör framför allt på den dagen barmhärtighet med syndare. (1) De sjuka och eländiga botar han. (2) Fariseerna (de

egenrättfärdige) undervisar och tuktar han. (3) De troende vederkvicker och stärker han.

2. *Hvad Herrens trogna på den dagen undfå.*

a) De få i församlingen möta sin uppståndne frälsare och undfå allt rikare erfarenhet af hans uppståndelses kraft.

b) De varda allt bättre beredda för den eviga sabbaten.

4.

Ämne. En välsignad söndag.

1. *Då den får vara en verklig sabbatsdag, d. å. en hvilans och vederkvickelsens dag* (vv. 1—4).

a) Lifvet en växling emellan arbete och hvila.

b) Hvila och vederkvickelse, krafthämtning för nytt arbete.

(1) I lekamligt afseende; (2) i andligt afseende = hvila i Gud, samling af alla själens krafter till stillhet inför Gud i aktandet på hans ord och i bön, att han må hafva sitt verk i oss och så förläna oss kraft till hans tjänst. (3) Detta senare äfven och särskildt i församlingens gudstjänst, där Herren möter oss att göra oss helbrägda (vv. 2—4).

2. *Då frukten af dess helgande blir den djupare ödmjukhet, som medför upphöjelse inför Gud* (vv. 7—11).

a) Med förödmjukelse genom kännedomen om synd och ovärdighet börjar det goda verket i en människosjäl.

b) Ett djupare nedgående i ödmjukhet är ock förutsättning för andlig förkofran.

c) Den, som så helgar Herrens dag, att han genom umgänget med sin frälsare blir i egna ögon allt ringare och därför ej anser sig värdig mer än den lägsta platsen i Guds rike, ja, har ett behof att sätta sig nedom alla andra och därför ock har kärlekens tjänande sinnelag, han varder upphöjd; för honom äro hans söndagar idel välsignelse.

Adertonde söndagen efter trefaldighet.

Om i den föregående söndagens perikop den kristliga friheten framställles i sammanhang med den ödmjukhet, utan hvilken sann frihet icke gifves, så möter oss i ev. på den adertonde söndagen ett framhåfvande af kärleken såsom lagens fullbordan. Denna kärlek är i själfva verket ett med den sanna friheten, såsom den ock kan finnas endast i ett ödmjukt hjärta. Detta är sammanhanget emellan de båda perikoperna. Men i den sistnämnda förekommer icke blott tal om det förnämsta budet utan äfven om den förnämsta trosartikeln, den om Guds son. Att lifvet i kärleken endast kan uppkomma ur tron på Guds son, i hvilken Guds kärlek till oss är uppenbar, kan därför sägas vara den idé, som härvidlag möter oss.

• **Text: Ev. Matt. 22: 34—46.**

Som sagdt, evangeliet innefattar tvenne delar, den förra, vv. 34—40, handlande om det förnämsta budet, den senare, vv. 41—46, om Messias i det profetiska ordet framställda gudomliga höghet.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 34—36. Herren hade nyss besvarat sadduceernas fråga om uppståndelsen på ett för fariseerna tillfredsställande sätt. Men om de gladdes öfver sina sadduceiska vedersakares nederlag, så minskades dock icke deras bitterhet mot Herren. »De församlade sig» mot honom, de ville försöka, om det icke skulle lyckas bättre för dem än för sadduceerna. En lagklok af deras parti framsköt för att med en efter deras mening svarlöst fråga sätta Herrens visdom på prof, naturligtvis i akt och

mening att af hans svar få anledning till anklagelser mot honom. Enligt Markus' framställning (kap. 12: 28—34) drefs denne lagkloke icke af något fientligt sinnelag mot Kristus, snarare motsatsen, såsom han ock af Herren undfick vittnesbörd att icke vara långt från Guds rike. Bägge berättelserna bringas i öfverensstämmelse genom det i och för sig sannolika antagandet, att de öfriga fariseerna begagnade sig af denna sin medbroder med hans redliga sinne för att så mycket säkrare lägga sin snara. Hvad för öfrigt själfva frågan angår, så var det icke underligt, att judarne för vinnande af sitt syftemål valde just denna. I deras ögon var den nämligen ganska benig. De hade förstått att ur Moses' lag framleta icke mindre än 248 befallningar, motsvarande antalet af kroppens delar, och 365 förbud eller lika många som årets dagar. I sitt mekaniska betraktelsesätt af skriften uppdelade de dessa bud i grupper efter deras större eller mindre vikt, och frågan om »det stora budet», det viktigaste af dem alla sysselsatte ifrigt dessa bokstafsdyrkande pedanter, för hvilka en tvagning ofta var af större betydelse än öfvan det af barmhärtighet. Frågan var därför enligt fariseernas mening en verklig »doktorsfråga», väl ägnad att förorsaka Herren bryderi.

Vv. 37—40. Herren gifver sitt svar genast och utan tvekan. *Han* vet icke af dessa distinktioner och hårklyfverier, som dölja eller förmörka sanningen. Det stora budet angifves här i samma form, som det har i Luk. 10: 27 (perik. på 13 sönd. eft. tref., hvilken se!) med undantag däraf, att ordet *ισχύς* här saknas. — *δεύτερον*, det andra, det närmast i betydelse kommande, är »detta likt», likartadt. Fariseerna hade frågat efter *det* yppersta budet. Frälsaren svarar med hänvisning till tvenne bud, men bägge så samhörande, att de ej kunna skiljas; de äro i själfva verket väsentligen ett enda bud, i det att kärleken till nästan är en utstrålning af kärleken till Gud. Lika visst som Gud är människosläktets enda sanna enhetspunkt, lika visst blifva människorna ett inbördes endast i kärleken till Gud. Men då det heter, att vi skola älska Gud öfver allting och nästan som oss själfva, antydes

därmed dels att själfkärleken också är Guds vilja, dels att själfkärleken, där den är af rätta slaget, äfven ingår i kärleken till Gud. Endast den, som älskar Gud, älskar i sanning sig själf, tar vara på sig själf och vinner sig själf i sann mening. Egoismen åter, den från Gud och lifvet i honom lösryckta själfkärleken, är själens död, är den hela människans väsen förstörande makten. Gud har emellertid icke i något särskildt bud befallt själfkärlek, ty den är så rotad i vår natur, att den gifver sig själf. Men med budet om kärleken till Gud öfver allting är egoismen förbjuden, såsom Herren ock på det eftertryckligaste inskräpft själföfsakelsens plikt; den älskar sig själf rätt, som hatar sig själf, sitt gamla lif och gifver det i döden (jfr Matt. 10: 37, 39; Mk. 8: 34—37 m. fl. st.). *ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς*: »på dess två bud hänger hela lagen och profeterna», d. ä. allt, hvad lag och profeter bjuda såsom människors plikt, innehålles i dessa bud, och det, hvartill lag och profeter syfta, det är att både inpräglade dem i människorna och att bereda och skickliggöra dessa för kärleken, eller m. a. o. hela Guds nådeshushållning går ut på att föra människorna till den kärlek, som det stora budet kräfver. Kärlek till Gud saknades ej heller i gamla testamentet (jfr Ps. 18: 2, 3 m. fl. st.) ehuru ej fri från träldomens anda (Rom. 8: 15) och alltså ej af det barnsliga slag, som det nya testamentets anda meddelar.

Herren hade besvarat den till honom framställda frågan på ett sätt, mot hvilket fariseerna icke synas ha haft något att invända. Nu börjar Herren fråga, och det om en sak, hvarom de lagkloke väl framför allt borde vara på det klara, eller frågan om Messias' person.

Vv. 41, 42. Om värdet af de olika lagbudene tvistade de skriftlärde. Om hvem och hvad Messias vore, hade de ej olika meningar. Han skulle ju tydligen vara en Davids ättling, en konung efter Davids förebild, blott mycket mäktigare än han, och hans rike skulle blifva ett davidiskt rike af oförliknelig glans. Messias' öfvermänskliga härlighet såsom Guds son i eminent mening och hans rikes djupa andlighet, det hade de ej kunnat läsa ut ur profeterna.

Därföre svarade de raskt och utan tvekan på frågan om Messias' börd, att han var Davids son, och kanske likasom förvånade öfver en så enfaldig fråga, hvilken hvarje barn i Israel kunde besvara.

Vv. 43—46. David kallade i anden — ἐν πνεύματι — Messias sin Herre. Allra först är genom Jesu ord den 110 psalmens davidiska ursprung bekräftadt. Flera uttolkare förneka detta; men hade de rätt, så skulle Herren antingen sväfvat i okunnighet i detta afseende eller ock nedlåtit sig till ackommodation till en af honom såsom falsk känd mening. Bägge antagandena äro ovärdiga. Det andra, som framgår af Jesu ord, är, att David talat dem under inflytelsen af inspiration, så att hans ord äro en profetia, en gudomlig utsaga af utomordentlig betydelse. De äga därföre dogmatisk bevisningskraft. — κύριος = Jehovah, sade till min herre = τῷ κυρίῳ μου (Adonai). David skadar i anden Messias inför Jehovah och hör Jehovahs tal till honom. Den härlighet, som Messias äger, later David i honom skåda *sin herre*, som han är skyldig den djupaste vördnad och underdånighet. Messias' härlighet består nämligen i den värdighet, som sittandet på Jehovahs högra sida innebär. Den är alltså ingenting mindre än den gudomliga härligheten själf, ty den, som delar Jehovahs tron, delar ock hans makt och ära. Är nu Messias i denna eminenta mening Davids herre, huru kan han då vara hans son? — Hvad är Herrens afsikt med denna fråga? Icke, såsom några ha påstått, för att likasom hämnas på fariseerna genom att snärja dem och adagalägga deras blindhet och okunnighet, ej heller blott för att stoppa dem munnen till för att för framtiden blifva förskonad från deras försåtliga spörsmål utan för att väcka dem till uppmärksamhet på skriftens verkliga lära om Messias, på det att de så kunde komma till en sannare uppfattning i detta fall och då äfven till ett riktigare bedömande af Herren och hans verk och ord. Herrens fråga innebär därföre ett försök att leda dem ut från förlitandet på deras egna inbilladt ofelbara tankar till villighet att lära och därigenom till tro. — Det var det sista ordet han talade till sina motståndare, det sista försöket att

na deras samveten, De tillbakastöta honom äfven nu. De blefvo honom svaret skyldiga och vagade sedermera aldrig inlåta sig i tvist med honom, men deras förhårdelse, långt ifrån att minskas, blef allt större.

Där egenrättfärdigheten med sitt sysslande med yttre bud och stadgar behärskar en människa, där förstår hon lika litet kärleken såsom uppfyllelsen af alla Guds bud och fullkomlighetens band, som hon kan förstå Jesu Kristi härlighet såsom den enföddes af Fadern och den fullhet af nåd och sanning, som är i honom: detta kan sägas vara den homiletiska grundtanke, som perikopen erbjuder.

Homiletiska antydningar. V. 34. Herren hade stoppat sadduceerna munnen till; de hade erhållit ett skriftbevis angående uppståndelsen, som för dem var lika oväntadt som ovederläggligt. Men ingenting gifver tillkänna att de öfvergafvo sin villfarelse; detta hade kräft en själförnekelse, som de i sin otrosvishet alldeles icke ville underkasta sig. I allmänhet gäller det ock, att man, om man förstar att ställa sig på eller utgå från de otrognas ståndpunkt, kan med inför dem giltiga skäl och grunder stoppa dem munnen till, eller så uppvisa den inre motsägelsen i och haltlösheten af deras asikter, att de blifva svarslösa, men därmed äro de för ingen del närmare sanningen i Kristus. Med förnuftsskäl förer man ingen till tron, ty de verkligheter, som tron omfattar och besitter, äro belägna inom ett område, som ej är tillgängligt för ett köttsligt och jordbundet förstånd (Ebr. 11: 1). Men såsom en fiende, hvilken man vridit vapnen ur händerna, ofta genom förtrytelsen öfver nederlaget blir vildare i sin fiendskap än förut, så händer det merendels, att en otrogen och gudfientlig människa, som i försöket att häfda sin otrostandpunkt kommit till korta, blir mer än förr förbittrad och fientlig mot sanningen. Denna vinner ingen ingång i ett af inbillad vishet eller egenrättfärdighet uppblåst sinne. — Var alltid redo att gifva skäl för ditt hopp och det med saktmodighet och fruktan, men inlåt dig icke i klyftiga dispute-ringar med otrons barn, ty äfven om du kan i disputerande hålla dem stängna, så vinner du därmed ingenting; vittna i stället ödmjukt och kraftigt om Kristi nåd och kärlek. Därmed kan du möjligen träffa den otrogenes samvete, och i hans i grunden fridlösa hjärta torde dina ord få ett gensvar, som kan blifva en början till någonting bättre för honom.

Vv. 35—40. Den lagkloke *frestade* Herren. Detta hade han naturligtvis icke tagit sig före, om han icke hyst ett stort förtroende till öfverlägsenheten af sitt förstånd och sin insikt. Det är det lärda öfversitteriet, hvaraf han regeras, och som är så vanligt hos bokstafvens män. Huru bred gör sig icke den lärda småaktigheten, och hvilka miner af öfverlägsen vishet antager den icke gentemot trons enfald! Den sanna gudskunskapen är en dyr gåfva, och vi böra vara angelägna att tillväxa i andlig vishet och förstånd, men den kunskap, som uppblåser, detta torra vetande om den gudomliga uppenbarelsens sanningar utan anda och lif, utan kärlek till och lydnad för sanningen är en kräfta för själarna. Den kunskapsstolte vet icke, *huru* han bör veta, och är med allt sitt vetande andligen blind. — Efter det yppersta budet i lagen kan endast den fråga, som icke förstår lagens egenskap att i grunden vara blott ett enda bud: kärleken till Gud, inneslutande kärleken till nästan. Den, som älskar, håller alla buden, ty dessa innebära intet annat än anvisningar till kärleksbudets användning i olika afseenden. Så hänger både lag och profeter på detta, det stora budet. Ju mera du lefver i detta bud, lefver kärlekens lif, desto mer känner du Gud. Men hvad lagen bjuder, förmår den icke gifva. Endast genom att mottaga Guds kärlek, kunna vi komma till kärlekens lif och verka kärlekens verk.

Vv. 41, 42. »Hvad synes eder om Kristus?» Den frågan ställes till hvar och en af oss, och vårt svar därpå uppenbarar, hvilken andes barn vi äro. Den är ock den stora lifsfrågan. Är Kristus icke för dig, hvad han i sig själf är, känner du honom icke i hans gudomshärlighet, så — nog kan du ha vördnad för honom såsom en vis och helig man, men din *frälsare* blir han därmed icke. Den, som förringar Kristi person, förringar ock hans verk, förringar synden, som han kom att borttaga, förringar Guds kärlek äfvensom lifvets och dödens allvar. Samtidigt upphöjer han sig själf. Å andra sidan kan endast den rätteligen känna Kristi gudomshärlighet, som lärt känna sin skuld och sitt fördärf i dess fruktansvärda djup. Den, som vet och känner, hvad han själf såsom en förtappad varelse är, han kan icke nöja sig med en frälsare, som ej förmår det, som Gud ensam förmår: förlåta synd och meddela evigt lif. — Frågan om Kristus är för öfrigt icke ett rent lärospörsmål, som på tankens och forskningens väg kan lösas. Du kan ock hylla den rena läran härvidlag och dock alls icke känna Kristi härlighet.

På lifvets väg allena, endast genom upplysning af Guds helige Ande kan du lära känna honom sasom Davids herre, hvilken är Davids son, känna såsom Guds enfödde son honom, som var en fattig, ringa människa. — Hvad synes *dig* om Kristus? Hvad är han för ditt hjärta? Hvilket rum intar han i din själ? — — Fariseerna sade rätt, då de sade, att Kristus skulle vara Davids son. Och dock, det var icke rätt, ty det var endast halfva sanningen. Sådana halvesanningar äro inga sanningar och missleda nästan ännu mer än de rena lögnerna. Dessa äro lättare att upptäcka och undkomma än halvesanningarnas bedragande sken. Ja, de äro, dessa halvesanningar, det egentliga kätteriet, som hämtar sin vilseledande kraft af det med lögnen förenade sanningselementet. — Ofta har halvesanningen ensidighetens form; funnos icke envist fasthållna och konsekvent utförda ensidigheter, så funnos icke heller partier och söndringar i Guds kyrka.

Vv. 43—45. Att Messias på en gång kunde vara Davids herre och Davids son, det var för de skriftlärderna en olöslig gåta. Också stannar här allt jordiskt tänkande och kommer icke ur fläcken. Men tron fattar saken och tillber. Grubbla ej öfver hemligheten af Kristi person, men sök hos honom frälsning, så skall du få det ljus, du behöfver. — Redan i profetian möta oss Guds frälsningstankar; det nya testamentet finns gömdt i det gamla. Det profetiska ordet är ett fast ord, hvars uppfyllelse bevisar dess sanning. Ga icke det gamla testamentet förbi. Det var din frälsares bibel, och däri sökte och fann han sin Faders vilja och råd uppenbarade, och hvad han verkade och led, det verkade och led han i enlighet med denna vilja till skriftens fullbordan.

V. 46. När människor ta sig före att gå till rätta med Herren, så komma de på skam, och på skam komma de äfven, då Herren går med dem till rätta. »Herre, gå icke till doms med din tjänare, ty för dig är ingen lefvande rättfärdig.» Dock behöfver icke allt frågande inför Gud komma på skam. Frågar du såsom en lärjunge med ett ödmjukt och nådehungrande hjärta, så svarar dig Herren på ett sätt, som upplyser, tröstar och upprättar dig. Och icke hvarje Herrens fråga till en människa bringar blygsel öfver henne. Han kan fråga för att förmå dig att öppna ditt hjärta för mottagande af hans nåd och välsignelse. Han kan fråga för att aflocka dig en bekännelse, hvilken icke han men väl du behöfver för att få din tro renad och stärkt, något, som ofta just därigenom vinnes, att tron får uttala sig. Den på en

gång mest pröfvande, mest uppfordrande och mest upplyftande frågan, han kan göra, är: »Älskar du mig?». Och det saligaste svar en människa därvid kan gifva är: »Ja, Herre, du vet, att jag älskar dig!»

Predikoutkast.

1.

Ämne. Några olika svar på den stora lifsfrågan: Hvad synes eder om Kristus?

1. *Den förnekande otrons svar: Han är Davids son och ingenting mer, en människa såsom hvar och en af oss, hvars ord vi ej tillmäta större vikt än hvilken annan människas som helst.*

a) Den förnekande otron i hans förhållande till Kristus och hans ord: mästrande frågor, öfversitteri; djärfva domar öfver Herren och hans ord (vv. 34—36).

b) För denna otro är Kristus en vanlig eller, om man så vill, ovanlig människa; Guds ord en gammal bok af tvetydigt värde.

2. *Den doldaotron svarar: Kristus är vår frälsare, som gör att vi, fastän vi äro syndare, blifva frälsta och saliga.*

a) Den doldaotron = hjärtats förkastelse af Herren och hans nåd under yttre bekännelse af hans namn; den syndasäkra renligheten, som icke tar Guds ord till hjärtat och därför icke vet af någon frälsningsangelägenhet.

b) Den i synden säkra människan ser i Kristus en frälsare, som gör det möjligt för henne att midt under syndens fria utöfvande kunna ha ett visst hopp om salighet.

3. *Den andligen uppväckta människan, som i sin djupa syndanöd ingen nåd förnimmer: Jesus Kristus, Guds son, är frälsare men icke för mig.*

a) Den grundligt uppväckta människan, som djupt behjärtar lagens andliga kraf och ser sig själf i sitt fördärf vanmäktig gentemot detta kraf, ligger förkrossad under Guds dom och känner sig förtappad och fördömd.

b) Hennes synder träda så emellan henne och Herren, att de bortskymma för hennes hjärta Kristi kärlek; räddhågan håller henne tillbaka från Gud; det är, som om hon alls icke kunde se

Guds nådelöften i hans ord utan blott lagens hotelser, och därför förefaller det henne, som om Kristus väl kan vara alla andras frälsare men icke hennes.

4. *De troendes svar: »Min Herre och min Gud!»*

a) De troende ha ej blott gifvit Gud rätt i hans heliga lag, utan de ha ock undan lagens domar med alla sina synder flytt till Herren Jesus och hafva lärt känna honom såsom den lefvande Gudens son, som gifvit dem rättfärdighet och lif.

b) Deras svar: »Min Herre», som har köpt mig med sitt blod, som jag tillhör, som jag äger, som är min enda tröst, min rättfärdighet, min kraft, mitt hopp, mitt allt i lifvet och i döden. »Min Gud», som jag tror på, håller mig till och vill lyda, tjäna och lofva i evighet.

2.

Ämne. Kristi kärleks saligt tvingande makt.

I. Hvertill den tvingat och tvingar Kristus själf.

II. Hvertill den tvingar de troende.

I.

1. *Kristi kärlek till oss syndare tvingade honom att oss till frälsning blifva en människoson (»Davids son»), ehuru han var Herren i himmelen (»Davids herre»).*
2. *Kristi kärlek drifver honom att med långmodighet och mildhet handla med sina fiender för att locka dem till bättring (jfr vv. 37, 42).*
3. *Kristi kärlek verkar, att han barmhärtigt mottager, förlåter, helar och lefvandegör dödskranka syndare, som i sin nöd öfverlämna sig åt honom.*
4. *Med samma kärlek låter han sig vårda om dem, han vunnit för sig; undervisar, tuktar, tröstar, leder och stärker dem, för att de må komma fort på lifvets väg och hinna det saliga målet.*

II.

1. *Kristi kärlek är det enda, som kan saligt tvinga och öfvervinna det på en gång trotsiga och försagda syndarehjärtat, så att det omvänder sig till Gud.*

2. *Kristi kärlek tvingar saligt den troende att icke lefva sig själf utan Gud till behag, i det att den i hjärtat upptänder och underhåller en innerlig kärlek till Gud och hans bud.*
3. *Kristi kärlek tvingar ock den troende att i allt sitt görande och låtande se på nästans bästa och att efter förmåga tjäna honom i kärleken.*
4. *Kristi kärlek stärker den troende till ett öfvervinnande tålmod under kors och lidande och tvingar i själfva dödens stund räddhågan och ångesten att lämna rum för frimodighet.*

3.

Ämne. **Det stora budet om kärleken.**

1. *En Guds fordran att erhålla den ära, honom tillkommer (kärlek till Gud).*
2. *En Guds anvisning till välsignelse i människornas samlif (kärleken till nästan).*
3. *En fordran, inför hvilken all människokraft kommer på skam.*
4. *En anvisning att söka kärlekens gåfva i Gud genom Jesus Kristus (nämligen så, att han, som fordrar kärlek, själf måste vara kärlek och värd kärlek, och att detta är uppenbart däri, att han sände sin enfödde son (»Davids herre»; delaktig af Faderns härlighet) att såsom en människoson (»Davids son») i ringhet och förnedring kungöra och meddela Guds kärlek).*

4.

Ämne. **Lifvets väg.**

1. *Kärlekens väg, möjliggjord för syndare*
2. *genom trons väg till kärlek.*

5.

Ämne. **Kristendomens hufvudsumma.**

1. *Kärleken af tron.*
2. *Tron af kärleken (= Guds kärlek fattad och tillägnad genom tron).*

6.

Ämne. Lagens allvarsamma fordran och evangelii kostliga gåfva.

1. *Lagens allvarsamma fordran.*

a) Så enkel och dock så omfattande.

b) Förkrossande för hvar och en, som tar den på allvar (syndakännedom).

2. *Evangelii kostliga gåfva.*

a) Utlofvad af profeterna (obs. Ps. 110), numera alla tillbjuden.

b) Mottagen genom tron icke blott till syndernas förlåtelse utan äfven till erhållande af det lif i Guds kärlek, som uppväcker kärlek till Gud och nästan.

(Ur Brandts Homil. Hülfsbuch).

Nittonde söndagen efter trefaldighet.

Den evangeliska berättelse, som utgör perikop på denna söndag, omtalar ett af dessa barmhärtighetsverk, genom hvilka Herren uppenbarade sin härlighet. Men därjämte framställer den honom sasom den, hvilken innehar den gudomliga benådningsrätten, och således såsom den människoson, som är Guds enfödde son eller, i enlighet med föregående söndags perikop, sasom den Davids son, hvilken är Davids herre med rätt till delaktighet af Guds tron. Om vi redan häri kunna se ett sammanhang emellan de bägge evangelierna, så finna vi ytterligare ett sådant däri, att, är Jesus Messias, Guds med gudomlig myndighet och makt beklädd son, så kunna och böra vi till honom hysa ett förtroende, som trots alla hinder drifver oss till honom i all vår nöd. Vår plikt att i obetingad tro ära Jesus såsom förlossaren från synden och alla dess följder, torde då vara den idé i kyrkoåret, som vår text framställer.

Text: Ev. Matt. 9: 1—8.

Exegetiska anmärkningar. (Jfr Mk. 2: 1—12; Luk. 5: 17—26). Vv. 1, 2. Det var efter botandet af den besatte i gadarenernas landsändar (Matt. 8: 28 ff), som Herren, bortvisad af gadarenerna, återvände till sin stad, Kapernaum. Huruvida den i texten omtalade händelsen inträffade genast efter Jesu återkomst eller vid något annat tillfälle, kan ej afgöras (jfr berättelserna hos Mk. och Luk.). — *Καὶ ἰδοὺ προσέφερον τιλ.* De närmare omständigheterna härvid voro enligt de andra synoptikerna: Herren satt omgifven af en stor hop folk, bland hvilka funnos åtskilliga fariseer och lag-

kloka från många delar af landet. Han var sysselsatt med att lära, och hans kraft var att göra många helbrädda. Antagligen skedde detta i det hus, där han under vistelsen i Kapernaum bodde, och som i Mk. 2: 1 kallas hans hem (*οἶκος*). Detta hus var väl byggt på det vanliga sättet eller i en fyrkant, hvars midt utgjordes af en gård, kring hvilken på alla husets sidor lupo pelargångar. Denna gård, som efter ägarens stand och villkor var prydd med blommor, en springbrunn m. m., begagnades ofta såsom rum och var för solhettans skull betäckt med en linneduk. (Numera är den hos rikare österländingar täckt med glas). Det var troligen i en af dörröppningarne till denna gård Jesus satt och lärde. Folket uppfyllde icke blott hela gardsrummet utan stod ock utanför på gatan, så att det var svårt att komma in genom den smala portgang, som från gatan förde in i huset. Nu nalkades fyra män, bärande på en bår en lam sjukling för att föra honom fram till Herren, att han måtte bota honom. Det var dem emellertid omöjligt att genom folkhopen tränga sig fram till Frälsaren. De stego därför upp på husets platta, med bröstvärn omgifna tak, till hvilket en trappa utifrån förde upp. Uppkomna, nedrefvo de ett stycke af bröstväret, undanveko en flik af den gården betäckande linneduken just öfver det ställe, där Herren satt, och nedfirade framför honom med linor sängen, på hvilken den sjuke låg. — När Jesus sag deras tro, nämligen så väl den lames som bärarnes, uppenbarad i deras åtgärder för att komma till honom, sade han till den lame: »Var vid godt mod» o. s. v. Herren tog bärarnes tro med i anslag vid den lames botande men ställer sina ord till denne ensam, sasom ock bärarnes tro gällde just hans botande, så att hans och deras tro likasom sammanflöt till en enda tro. För Herrens öga är den sjukes inre tillstand blottadt, hvadan hans tilltal ansluter sig till den lidandes ej blott lekamliga utan ock andliga nöd. Denne var i sitt inre krossad i medvetandet af sin synd, hvars följd sjukdomen var. Därföre helar Herren hans sårade samvete, innan han skänker honom lekamlig hälsa. »Synderna förlåtas dig!» eller äro dig förlåtna, nämligen just nu. Detta förlos-

sande nådesord förhållas den sjukes tro, som därigenom bör öfvergå till förvisning om fullständig frälsning.

V. 3. De lagkloke funno i Jesu ord en hädelse, väl icke därför, att han förkunnade den lame syndernas förlåtelse, utan därför, att han gjorde detta alldeles omedelbart såsom en, hvilken innehade den endast Gud tillkommande makten att förlåta synder. Syndaförlåtelse hade ock profeterna förkunnat och tillsagt (jfr 2 Sam.B. 12: 13), hvarjämte syndaförlåtelse äfven var förknippad med offren. Men Natan förkunnar förlåtelsen i Jehovahs namn, och profeterna utlofvade i kraft af sitt ämbete och i samma Herres namn syndaförlåtelse åt folket under villkor af bättring. Jesus åter gör det i kraft af sin egen person eller af det han är, och då fari-seerna icke i honom erkände Messias, än mindre Guds son i eminent mening, så kunde de ej i hans ord se annat än hädelse.

Vv. 4—6. »Hvarföre tänken I *ondt* i edra hjärtan». Fari-seerna beskyllde i sina tankar Jesus för ondt, för en den svåraste synd. Jesus betygar dem, att just de genom dessa tankar svårt försyndade sig. Beviset därpå lämnar han genast. Men därjämte ligger i Herrens ord det, att fari-seerna äfven utan afseende på det följande undret icke hade rätt att hysa sådana tankar. De hade icke blott hört Jesu ord utan ock varit vittnen till många af hans härliga gärningar, och de hade bort kunna göra samma slutsats som Nikodemus (Joh. 3: 2). Hade de detta gjort, så hade de ock förstått, att Jesus icke *kunde* göra sig skyldig till hädelse. — Att säga till en lam: »stå upp och gå», med den påföljd, att hälsa och krafter genast återvända, det kan endast den göra, som har den gudomliga allmakten till sitt förfogande. Och den, som har denna makt, han har ock densamma i alla andra hänseenden, så att, om han tillsäger syndaförlåtelse, så har han därtill befogenhet äfvensom makt att verkligen meddela denna förlåtelse, fastän detta ej kan i det yttre framstå så plötsligt som makten att göra helbrägd. Därföre är den lames botande genom Herrens blotta ord beviset på hans makt att förlåta synder. — Jesus tillskrifver sig denna makt så-

som »människosonen», en antydning om, att detta betydelsefulla namn icke blott utmärker hans sanna mänsklighet, icke heller blott betecknar honom såsom människosläktets ideal och urbild utan innefattar något vida mer. I Joh. 5: 27 betygar Herren ock, att makten att döma tillkommer honom såsom människoson, en makt, som är endast korrelerat till hans makt att förlåta synder. Namnet »människosonen» utsäger därför, att Jesus är den människa, i hvilken gudomens fullhet bor (Koloss. 2: 9) och motsvarar således närmast det honom i teologien tillagda namnet »gudamänniska», eller Guds evige son, iklädd människonatur och stadd i förnedringstillstånd. Därföre heter det ock: »förlåta synder *på jorden*». I himmelen förlåter han icke såsom människoson (= Guds son i syndigt kött) liknelse) synder. Äfven i sin härlighet är han fortfarande människa, men emedan han afklädt sig ringheten, så heter han där icke »människosonen», ett namn, som hänför sig utslutande till hans jordelefnad.

Vv. 7, 8. Herrens ord, mottaget i tro, gör ögonblickligen den sjuke frisk. Så har da Herren bevisat sig ha makt icke blott att tillsäga utan äfven att skänka och meddela syndernas förlåtelse. — Folket prisade Gud, som gifvit sådan makt åt *människorna*, d. ä. at människosläktet, åt en, som är människa och i och genom honom åt släktet. »Lika visst som i Herrens person Faderns ord uppenbarade sig, lika visst var ock Herren sann människa, och hvad i honom framträdde såsom gudomlig fullhet, det kom i och genom hans mandom människosläktet till del». (Olshausen).

Perikopens *homiletiska grundtanke*: *Lika visst som Herren Jesus Kristus är »människosonen» och såsom sådan har makt att förlossa från synden med alla dess följder för kropp och själ, lika visst får den människa härligt erfara hans nådefulla hjälp, hvilken, trots alla hinder och allt motstånd af de andliga fienderna, i obetingad tro öfverlåter sig åt honom.*

Homiletiska vinkar. Vv. 1, 2. Den lame mannen kunde icke själf gå till Jesus, men andras kärlek gjorde, att han dock kom fram. I tron buro de honom fram, i tro lät han

sig bäras; det var väl ock på hans bön, som de barmhär-
 tige männen buro honom. Och Jesus tar i betraktande icke
 blott hans egen utan ock hans bärares tro. Så kan ock ske
 i det andliga. Andras tro kan icke hjälpa dig till frälsning.
 Själf måste du komma, själf tro och öfverlämna dig till din
 frälsare. Men andras tro kan hjälpa dig att tro. Andra
 kunna i kärlekens förböner bära dig fram till Herren, och
 om de bedja i tro, så hörer dem Herren, så att du af Her-
 ren på ett särskildt sätt välsignas. Men detta endast under
 villkor, att din tro förenar sig med dina förebedjares. Dessa
 kunna, som sagdt, hjälpa dig att tro, understödja dig i din
 kamp att tro. Deras bön kämpar tillsammans med din inför
 Gud att neddraga barmhärthighet och nad öfver dig, och Gud
 hörer, så att hans nad på ett kraftigare sätt än eljest till-
 flyter dig. Därvid är visserligen mycket, som är hemlighets-
 fullt, men icke desto mindre är det visst, att de troendes
 förböner förmå mycket för deras räkning, för hvilka de
 uppsändas. Församlingen gör stora andliga förluster däri-
 genom, att där är så liten förbön. Det är ock bevis på, att
 kärleken är svag ibland oss. — Huru många slitningar, huru
 mycken bitterhet o. d. skulle icke förekommas eller öfver-
 vinnas i kyrkan, om vi ägde ett rätt innerligt bödens och förbö-
 nens lif! Förbönen är en den kristliga kärlekens egendom-
 liga på samma gång som en dess ädlaste yttring. Men det
 gäller att också härvidlag bedja i *tro*. Herrens ögon se
 efter tron, och där han upptäcker tro, där hälsar han den
 med frälsarehjärtats glädje. Hans löften och tillsägelser mot-
 svara på det noggrannaste trons begär. — »Var vid godt
 mod»; det är ett ord till de försagda, hvilka i känslan af
 sitt elände knappast våga sig fram med sin bön. »Dina syn-
 der förlätas dig»; det ordet angifver grunden hvarföre den
 bäfvande syndaren kan och bör vara vid godt mod. Det
 skänker ock det, som det förkunnar, ty det är *hans* ord, som
 är all nåds källa och gifvare och hvars ord är idel sanning
 och kraft. Salig den, som far mottaga en sådan försäkran!
 Och hvad vällar, att du icke kan mottaga den? Allenast
 känn din synd, och gå fram med din skuld till nådens tron,
 så skall du få erfara, att Herren är densamme nu som for-
 dom. Tro blott din frälsare mer än ditt hjärta, och låt intet
 därifrån afskräcka dig, vore hindren än så många och stora.
 Vet, att »den, sin synd bekänner och öfvergifver, han skall få
 barmhärthighet» (Ordspr.B. 28: 13).

V. 3. »Han hädar». Ja, så dömer det köttsliga sinnét
 om Herren, där han i sin frälsarekraft går fram bland

människorna för att förlossa dem ur deras mångfaldiga nöd. Att en människa skall kunna vara Herren af himmelen, det är dock för allt förnuft en galenskap, och att den, som om sig betygar, att han och Fadern äro ett, är en hädare, det synes ock för samma förnuft vara själfklart, så vida det icke är rimligare att antaga, att han är vansinnig. Våra dagars otrogna tveka dock att på detta sätt yttra sig om Herren. Han har bjudit allt för många lama att stå upp och gå, han har gifvit allt för många blinda deras syn, han har uppväckt allt för många döda, för att de skulle våga yttra sig om Herren på samma sätt som de gamla fariseerna. I stället arbeta de på att ur skriften bortförklara allt, som framställer Herren i hans öfvermänniskliga härlighet, och att vränga det, som de ej kunna bortförklara. Då voro de gamla fienderna dock mycket ärligare och följdriktigare, ty i sanning! Jesus har verkligen hädat, då han sade sig ha makt att förlåta synder, om han icke är Guds enfödde son, »jämlik Fadern i makt och ära.» På honom såsom Guds son maste du tro; i annat fall, du må tänka det eller icke, utsäga det eller icke, gör du honom till hädare.

V. 4. »Tankarne ga tullfria», säger ett af dessa världsliga ordspråk, hvilka med sin skenbara sanning ofta innehålla så mycken lögn. Ja, för människor gå tankarne gemmenligen fria, men icke för honom, som vet, hvad i människan är. Han ser dina tankar äfven i dina tanklösaste ögonblick, och ditt hjärtas anslag äro honom icke fördolda. O, att detta dock alltid stode rätt lefvande för oss, o, att vi alltid vandrade såsom inför Gud äfven i anseende till vårt inre lif, var tankevärld! Vara tankar äro yttringar af vårt hjärta, som i dem uppenbarar sin art, men de äro ock ett utsäde i vara hjärtan, som kan där slå rot till framkallande af starka begär. Vaka da öfver ditt tankelif! I evigheten skall du få se, af hvilken betydelse det varit. — »Hvarföre tänken I ondt?» fragade Jesus de lagkloka. De menade sig dock hafva skäl för sina tankar; de ansägo sig döma en rätt dom. Huru ofta tro vi oss ej ha god grund för vara nästan sarrande misstankar, och vi tycka oss lämna bevis på vart skarpsinne, då vi mena oss hafva upptäckt allehanda dåligt i var nästas handlingssätt och afsikter. Men Gud dömer alla de tankar såsom onda, hvilka icke öfverensstämma med kärlekens lag. »Kärleken tror allt» och varder dock aldrig bedragen», ty dess tro är ytterst tro på Gud och på det goda, och det goda är just det, som har löfte med sig, under det att det onda trots sina skenbara framgångar dock är dömdt till undergång.

Vv. 5—7. Han, som bjuder den lame gå, och han går, han tillsäger ock syndaförlåtelse, och den meddelas verkligen; båggedera är för honom lika lätt, och så bevisar han sig vara den, som innehar Guds egen benådningsmakt. Jorden har han till sin synliga närvaro lämnat, men makten att förlåta synder har han icke borttagit från jorden, ty det är en makt i Anden, och i Anden är han närvarande i sin församling. Därföre aflyfter han än i dag syndabördan från de af henne betungade hjärtan genom det syndaförlåtelsens ord, som innehålles i hans evangelium, och som han gifvit sina tjänare att bruka såsom himmelrikets nyckel. Där detta ord i dess renhet och sanning förkunnas, där är Herren själf med sin förlåtande nåd, och där det ordet i tro mottages, där får människan i lika mått erfara dess kraft, som då han själf nedlade det i den lame mannens ångestfulla själ. — Då Herren säger: »Dina synder förlåtas dig», tillfogar han alltid »stå upp och gå», och den visar sig verkligen ha undfått förlåtelsen, hvilken står upp och går, d. ä. vandrar i ett nytt lefverne. Där detta nya lefverne uteblir, där är ock berömmelsen af syndernas förlåtelse en lögn; ty syndaförlåtelsen medför samvetets rening från det för Gud främmande sinnelaget, och samvetets rening har med sig hela den inre människans rening, så att hon kan tjäna lefvande Gud (Ebr. 9: 14). Därföre är ock syndaförlåtelsen den källa, hvarur icke blott samvetsfriden, utan ock kraft till syndens öfvervinnande härflyter. Lef därför så i syndernas förlåtelse, att du lefver i den Guds kärlek, som ej vill dela ditt hjärta med någon främmande makt. Din nådeberömmelse är endast då sann, när nådens kraft uppenbarar sig i din tillväxande helgelse.

V. 8. Ja, prisad vare Gud, som i och genom Herren Jesus Kristus gifvit människorna makt att förlåta synder! Men den makten beror uteslutande på Herren och äges endast i gemenskapen med honom och kan utöfvas endast på grund af hans fullmakt. Därföre är det endast hans församling, som innehar denna makt. Ty hon är hans, och han har gjort henne delaktig af allt det hans är. Och i församlingen tala i hans namn de, som ha undfått försoningens ämbete (2 Kor. 5: 18—21) och förvalta det i hans sinne, Gud vare lof för denna tröst! Men hvar finna vi den anda och kraft i församlingen, som låter själarne känna, att hvad som bindes på jorden, det är bundet i himmelen, och att hvad som löses på jorden, det är ock löst i himmelen! Himmelerikets nycklar äro dock icke förfärdigade af en låssmed, och deras bruk får icke vara ett mekaniskt handgrepp. Herren

låte dock ändtligen himmelen rämna, och förläne oss en så riklig utgjutelse af sin Ande, att hans församling måtte framstå sasom han själf, mäktig i ord och gärningar inför allt folket!

Predikoutkast.

1.

Inl. Koloss. 1: 14.

Ämne. Det saliga budskapet till en frälsningssökande människa: Var vid godt mod, dina synder förlåtas dig.

1. *En frälsningssökande människa är den,*

a) som känner sig genom egen skuld andligen lam, och som, djupt nedtyngd under sina synders börda, innerligt begär förlossning därifrån. (1) Den andliga lamheten är den vanmakt i det andliga, i följd hvaraf människan icke kan göra något sannskyldigt eller inför Gud gällande godt. (2) Denna vanmakt förnimmer människan såsom en följd af sin synd, för hvilken hennes samvete fördömer henne, och hennes smärta öfver vanmakten är därför genomträngd af den förkrossande känslan af hennes stora syndaskuld. (3) Med en betungad själ längtar hon innerligt efter den nåd, som förlossar henne från hennes skuld och då ock från syndens makt.

b) Hon är därvid så angelägen om frälsning, att hon tränger igenom de svåraste hinder, som ställa sig emellan henne och hennes frälsare (jfr v. 2; Mk. 2: 4; Luk. 5: 18, 19). (1) Många svåra hinder kunna ställa sig i vägen för framträngandet till Jesus: lagens och samvetets anklagelser; det upprörda syndafördärfvet; känslan af vanmakt. (2) Men genom alla sådana hinder tränger den verkligt frälsningssökande själen fram till sin frälsare, liggande inför honom med bekännelse och bön.

2. *Huru syndaförlåtelsens nåd skänkes henne.*

a) Herren möter hennes kämpande bön och tro med nådefull uppmuntran och tröst, då han genom sin Ande gör sina löften kraftiga i hennes hjärta (»var vid god tröst»). (1) Icke alltid tuktar och dömer Herrens Ande människan för synd utan öppnar för henne ock tröstliga utsikter på nåden i Kristus. (2) Därigenom uppehålls människans mod, så att hon med växande tröst kan lägga sin sak i Jesu nådeshänder.

b) Herren tillsäger henne omsider förlåtelse, då han genom sin Ande öfvertygar henne därom, att hon har personlig del i hans återlösning och alltså är fri från all skuld. (1) Så snart en människa i tro öfverlämnar sig åt Frälsaren, varda *alla* hennes synder förlåtna. (2) Därom undfår själen förvissning antingen småningom likasom steg för steg eller genom ett mera plötsligt och omedelbart vittnesbörd därom, att Guds löften tillhöra henne.

3. *De saliga följderna af den vunna syndaförlåtelsen.*

a) Människan upptages i Guds kärlek (nådefulla välbehag), som utgjutes i hennes hjärta genom den helige Ande (Rom. 5: 5). Så renas samvetet från all träldomsfruktan, och en barnslig anda (Rom. 8: 15) med sin frid och trygghet intar dess plats.

b) Människan varder lefvandegjord i Gud och kan stå upp och vandra i det nya lifvets kraft. (1) Syndaförlåtelsen är den nya födelsens grund: »där syndernas förlåtelse är, där är ock lif och salighet» (Luther; Lilla Kat.). (2) Därföre följer alltid med syndernas förlåtelse ett nytt lefverne efter Anden.

2.

Ämne. Den stora nöden och den ännu större hjälpen.

1. *Stor är syndaskulden, men ännu större är syndaförlåtelsens nåd.*

a) Stor är syndaskulden i och för sig, ty synden är uppror mot den helige Guden.

b) Tung ligger den på det uppväckta samvetet, som så kan tryckas däraf, att det är nära förtviflan.

c) Så stor denna nöd än är, större är syndaförlåtelsens nåd, som gifver det mest betungade hjärta frid, blott den botfärdigt sökes hos Jesus och troende af honom mottages.

2. *Stor är syndens makt hos en människa, men större är Jesu makt att förlossa därifrån.*

a) Stort är mörkret hos otrons barn och fruktansvärdt satsans välde i dem (Joh. 8: 44; Efes. 4: 17—19), men mäktigare är ljuset af Guds sons kunskap till frigörelse därifrån (Joh. 8: 32; Luk. 11: 22; 2 Kor. 4: 6).

b) Svår är nöden under förnimmelsen af den andliga vanmakten hos uppväckta människor (Rom. 7: 21—24), men Herrens ord kan gifva de genom synden förlamade själarna makt att stå upp och gå (vv. 6, 7).

c) Ända till döds bedröfvade kunna Herrens trogna blifva i anfäktningens svåra stunder, men Es. 30: 10; Ps. 77: 8—11; 1 Kor. 10: 13.

3. *Stort kan eländet blifva i lekamlig nöd, men större är Herrens hjälp, hvarigenom icke blott nöden understundom häfves, utan den nödställde så stärkes, att den, som syntes digna under den lättaste börda, kan med tålmod, ja, med glädje bära ett tungt kors.*

a) Lekamlig nöd kan kännas obeskrifligt tung, framför allt då ingen utsikt till dess upphörande yppar sig.

b) Så svår den än är och så hopplöst allt synes vara, han, som har all makt i himmelen och jorden, kan dock lätt häfva den (den lame).

c) Men ännu större visar sig Herrens hjälp, då han icke aflyfter bördan men skänker kraft till (1) tålmod, (2) förnöjsamhet till och med i det svåraste läge och (3) glädje, midt under det att nöden växer.

3.

Ämne. Syndaförlåtelsens nåd.

1. Hvad den innefattar

a) Syndens icke-tillräknande (Rom. 4: 8) eller att Gud ej betraktar och behandlar människan efter hennes synd. (1) Han vänder sin vrede ifrån henne; (2) låter henne icke umgälla hennes synder. α) Bära åtskilliga af syndens följder slipper icke människan. β) Lidande af synden och för syndens skull slipper icke den benådade människan, γ) men det blir faderlig aga och icke vredesstraff.

b) Gud upptar människan i sin faderliga kärlek och välbehag. (1) Gud betraktar människan från synpunkten af den gemenskap med Kristus, som genom tron vunnits. (2) Såsom befunnen i Kristus är människan Gud välbehaglig (jfr Efes. 1: 6).

2. Af hvem den meddelas.

a) Jesus Kristus har makt att förlåta synden. (1) Han, som är försoningen för synden, har ock makt meddela frukterna af sin försoning. (2) Denna makt har ingen annan gräns än den, som människorna sätta genom obotfärdighet och otro.

b) Jesu makt att förlåta synder bevisar han genom gärningen, i det han genom kraften af sitt nådesord löser själarne ur syndabannet och gifver dem lif och frid. (1) Genom att gifva den lame mannen hans hälsa åter, bevisade Jesus, att han borttagit

den synd, som var orsaken till hans elände. (2) Att Jesus verkligen har makt att förlåta synder, visar han, då han genom kraften af sitt ord (evangelium) löser bundna samveten och gifver lif och frid i Gud.

3. *Af hvem den undfås.*

a) Af dem, som känna sig hjälplösa i sina synder och vända sig af allt sitt hjärta till Jesus allena för att af honom få barmhärtighet.

b) De undfå syndaförlåtelsens nåd, då de genom tron upptaga Jesu nådesord i sina hjärtan.

4.

Ämne. En gång torde din sista sjuksäng bäddas, huru vill du ligga där?

1. *Ehuru icke alla, så få dock de flesta ett sista sjukläger.*

a) Icke alla få ett sista sjukläger, ty många ryckas bort genom bråddöd. Du bör således icke göra dig räkning på att före din död på sjuksängen få tillfälle att besinna, hvad din frid tillhör.

b) Dock torde du kanske såsom de flesta få ett sista sjukläger, på hvilket du måste ligga ännu hjälplösare än den lame mannen i vår text.

2. *Vill du ligga där med ett fridlost, af synden betungadt samvete?*

a) Med ett sådant samvete (ehuru äfven med angelägenhet om frälsning) låg den lame i texten på sin sjukbädd.

b) Andra kunna ligga där med brända tecken i sina samveten, utan frid med Gud, men likväl i andlig slöhet och blindhet utan tanke vare sig på synd eller nåd. Om deras ändalykt se Ps. 49: 21.

c) Vill du ej vara eller blifva såsom dessa, så låt Herrens Ande under hälsodagarne öppna dina ögon för din själafara och väcka dig till omtanke för ditt eviga väl.

3. *Vill du ligga där såsom en botfärdig syndare, angelägen att komma till Kristus för att undfå nåd, innan du ställes för hans domstol?*

a) Så låg den lame mannen på sin sjuksäng.

b) Mena dock ej, att din sista sjukdom skall väcka dig till bättring, ty det kan hända, att din sjukdom kommer att göra t. o. m. hvarje tanke omöjlig.

c) Bruka då Guds ord, medan dina ögon ännu kunna se och dina händer ha nog styrka att hålla en bibel; bed, medan du ännu kan röra din tunga; pröfva dig efter Guds ord (Ps. 139: 23, 24), medan du ännu har en klar tankeförmåga.

4. *Vill du ligga där såsom ett Guds barn med förlåtna synder, andligen lefvandegjord och med fast hopp om en salig ingång i Guds eviga rike?*

a) Den lame mannen fick med sina synders förlåtelse ej blott sin hälsa åter utan ock lif i Gud.

b) Vill du ligga på din dödsbädd delaktiggjord af Jesu Kristi nåd och ett nytt lif, så träng dig igenom alla hinder, som ställa sig emellan dig och din frälsare (jfr Mk. 2: 3, 4).

c) Salig du, om du under sjukdomsplågorna kan se upp till bergen, från hvilka hjälpen kommer, och vara stilla inför Gud; om du i den kroppsliga vanmakten kan vara stark i Herren, under dödsångesten ha Guds frid och i döden lifvet i Guds sons tro.

5.

Ämne. Den lame mannens botande.

1. *Börjad med själens helbräddagörelse.*

2. *Försvaradt mot de skriftlärdes obefogade tankar.*

3. *Härligt fulländadt på den sjukes kropp.*

(Bengel).

Tjugonde söndagen efter trefaldighet.

Den nittonde söndagens perikop framställer Herren såsom den, hvilken har makt förlossa ur all både andlig och lekamlig nöd, samt nödvändigheten för oss att ära honom såsom den, som innehar denna makt. Till undfäende af Herrens nådefulla frälsning kallas vi genom evangelium. De, som antingen alldeles förakta denna kallelse eller endast i skrymteri och med bibehållande af sitt gamla sinne, således endast skenbart, antaga den, framställas i den tjugonde söndagens evangelium.

Text: Ev. Matt. 22: 1—14.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 1, 2. Jesus hade förut (kap. 21: 33—46) framställt liknelsen om de otrogna vingårdsmännen, hvarvid han betygat, att Guds rike skulle tagas från judarne och gifvas åt hedningarne. Huru detta skulle ske, utvecklar han nu närmare i parabeln om det konungliga brölloppet. *ὁμοιωθή — ἀνθρώπου βασιλεῖ*, en man, som var konung — *γάμος*, bröllop, egentligen bröllopsmåltid. I Österlandet innefattar ett bröllop, som vanligen räcker sju dagar, flera festmåltider, af hvilka den sista är den egentliga festen, festens glanspunkt. — Då Guds rike här liknas vid ett bröllop, så framställles det från synpunkten af den gemenskap emellan Kristus och hans församling, som däri äger rum, äfvensom från synpunkten af den glädje och härlighet, däri råder. Konungen, som gör bröllopet, är Gud; hans son är Messias, Jesus; bruden, icke omnämnd, är församlingen, bestående såväl af judar som hedningar. Gästerna äro de enskilda människorna, som kallas till Guds rike, i

första hand judarne. Bröllopet började med Kristi människo-blifvande och fortgår under tiderna ända till yttersta dagen. Det innefattar likasom en mångfald af festmåltider, af hvilka den sista, som firas i himmelen och på den nya jorden, är den egentliga evigt fortgaende fröjdefesten. »Detta stora bröllop med alla dess förberedelser sträcker sig genom en lang tid, ända fran brudgummens ankomst och nådestillbud till den sista egentliga förmålningsfesten, ända från rikets begynnelse till dess fulländning» (Stier).

V. 3. De bjudna äro Israels folk, som under hela det gamla testamentets tid bereds för mottagandet af Guds rike. Kallelsen utgick vid Herrens uppträdande. Tjänarne, som då utsändes, voro väl, utom Johannes döparen, apostlarne och de 70 lärjungarne, som Herren redan under sin lifstid utsände att predika evangelium i alla delar af Judeen (jfr Matt. 10: 1 ff; Luk. 9: 1 ff; 10: 1 ff). De inbjudna hade antagit inbjudningen. Israel berömde sig af att vara Guds folk och väntade ifrigt på den stund, »då bröllopet skulle stå», eller på uppfyllelsen af de messianska profetiorna. Nu underrättades de, att stunden var inne; nu manades de att genom bättring och tro ingå i Guds rike. Men — de ville icke komma. I sitt förvända sinne kunde de icke i Jesus se sin Messias; de hade endast ett envist *nej* att svara på alla de enträgna uppmaningarne att mottaga evangelium.

Vv. 4—6. Den andra stora kallelsen skedde genom apostlarne och deras medarbetare i ordet efter Herrens uppståndelse och himmelsfärd. Denna inbjudning var ännu mera enträgen och likasom omständligare än den första; tjänarne skulle likasom uppräknat alla de kostnader och det besvär, konungen haft för tillredelsen af bröllopet, en bild af den mera omständliga utveckling af evangelii innehåll, som skedde genom den apostoliska förkunnelsen. Under 40 år utgick nu kallelsen till judafolket, hvars förkastande af Jesus icke hindrade Gud att ännu i tålmod besöka dem. — ἀγιστόν måltid, egentligen frukost eller den första måltiden, som skulle efterföljas af de öfriga till bröllopet hörande måltiderna, af hvilka den på aftonen sista bröllopsdagen var den förnäm-

sta. »Hvarje tidrymd i Guds rikes utveckling erbjuder sin maltid; med rikets fulländning börjar hufvudmaltiden. Men äfven denna kallelse försmås i växande förhärdelse af Israel. Judafolket såsom ett helt betraktadt föraktade och försköt den tillbudna nåden. En del försköt den i följd af världsligt sinne och ville ej veta af ett rike, som ej erbjöd några jordiska förmåner. En annan och den största delen upptändes af en fanatisk förföljelselusta; de fattades af ett blodtörstigt hat mot Herren och hans sändebud, hvilkas predikan syntes dem hota den mosaiska författningen med upplösning. Sedan de, drifna af detta hat, hade korsfäst Herren själf, rasade de med fängelse, misshandling och mord mot hans vittnen (jfr Ap.G. 7: 58; 12: 2, 3; 14: 19; 23: 12).

Så långt är denna liknelse nära nog lika lydande med den i Luk. 14: 16 ff framställda om den stora nattvarden. Från och med den följande versen framträda olikheter. Under det att hos Lukas föraktarne endast straffas med uteslutande från den fest, de försmått, omtalas i vår text en ännu förskräckligare gudsdom, som stod i sammanhang med denna uteslutning. Därjämte tillägges ett helt och hållet nytt moment, det om den gäst, som icke hade bröllopskläder.

V. 7. Guds tålmod har sin tid men vedergällningen också sin. Detta synes framför allt af judafolkets historia. Vreden kommer öfver det till sist. Konungen lät förgöra draparne och uppbrände deras stad. Uppenbarligen syftar Herren på Jerusalems förstörelse och på det förfärliga krig, som föregick densamma. Guds härar voro här romarne. De kallas så, emedan de voro verktyget för Guds straffdom. Såsom sådana verktyg brukar Gud icke sina trogna utan de gudlösa, Guds hands människor (Ps. 17: 14).

Vv. 8—10. Guds frälsningsplan kan aldrig göras om intet. Om en del af människorna försmå hans kärlek, så vet Gud att bereda sig andra nådeskärl. — De först kallade voro icke värdiga. Ovärdigheten bestod just däri, att de icke ville komma, likasom värdigheten till Guds rike icke består i någon egen, naturlig förträfflighet, utan däri att man kommer, då Gud kallar, att man mottager, det Gud bjuder.

— »Gån ut på vägskalen», på korsvägarne, där isynnerhet folk från olika trakter färdas, således i det stora människovimlet i hednavärlden. »Hvilka I finnen», alltså alla slags människor (jfr Matt. 13: 47). Intet urval fick ske. Sedan en gång det utvalda folket gjort sig själft ovärdigt Guds nad, framträdde dess allmänlighet, och så inträffade det, som Paulus i Rom. 11: 12 säger, att Israels fall blef världens rikedom. — Tjänarne församlade så många, som de funno, d. v. s. alla, som ville komma, onda och goda, grofva syndare och ärbara, gudfruktiga människor. Ett exempel på de senare var Kornelius (Ap.G. 10: 1 ff). — Bröllopssalen blef full. Innan detta skett, innan det af Gud bestämda antalet af kallade ingått i hans rike, kommer icke slutet (jfr Matt. 13: 48).

V. 11. När det anmäles för konungen, att alla gästerna äro samlade, går han in för att bese dem. Detta, innan ännu festmaltiden är börjad. Härmed betecknas den yttersta domen, som inträder före de troendes härliggörelse och fulla salighet. — *Ἐρδμια γάμων*, bröllopskläder. Vid fester i Österlandet, gifna af högt uppsatta män, tillhandahålles ofta gästerna en festdräkt, i hvilken de böra visa sig på festen. Att försmå denna dräkt är att tillfoga den förnäma värden en grof skymf. Hvad denna klädnad i andlig mening är, därom må Luther upplysa om. Han säger: Da wird er einen finden, d. i. nicht eine einzelne Person, sonder einen ganzen Haufen, nicht gekleidet mit dem hochzeitlichen Kleide, d. i. mit dem Glauben. Denn das hochzeitliche Kleid ist Christus selbst, den ziehen wir an durch den Glauben (Rom. 13: 14). Således, den är klädd i bröllopskläder, hvilken genom tron är befunnen i Kristus. Rättfärdigheten i Kristus är Guds gåfva, för intet tillhandahållen och tillbjuden vid ingången i Guds rike eller åt den, som antager kallelsen därtill. Denna kallelse kan emellertid endast skenbart mottagas. Det gifves skenbara omvändelser, hvilka först på den dagen blifva upptäckta (jfr ock Matt. 7: 22, 23). Mannen utan bröllopskläder är en bild af människor, hvilka med ett yttre sken af kristendom äro kvar i sitt naturliga tillstånd och i sin egen rättfärdighet te sig inför Gud. — Endast *en* gäst i

saknad af bröllopskläder omnämnes; att han likväl, såsom också Luther i de ofvan anförda orden antar, är en representant för en hel klass människor, framgår bland annat af de ord, hvarmed Herren avslutar liknelsen: »Många äro kallade, men få äro utvalda». Han föreställer således de många kallade, som icke äro utvalda, icke sant troende.

Vv. 12, 13. »*Huru kom du härin?*» Orden utvisa, att mannen icke hör till bröllopsgästerna, att detta är hans eget fel, och att han endast genom ett bedrägeri kunnat smyga sig in med, samt att han därmed svårt förgripit sig på den höge och välvillige värden. — »Han förstummades». Han har ingen ursäkt, han hvarken kan eller vågar försvara sig. — Till sina tjänare, här *δούλῳι*, under det att de tjänare, som inbjudit till bröllopet, voro *δοῦλοι*. Dessa sistnämnda äro nämligen människor, Herrens lifegne och betrodda med evangelii predikan. De förra åter äro änglarne (jfr Matt. 13: 41, 49). Dessa hafva ej att förkunna frälsningens budskap såsom de förra utan att i allmänhet utföra Guds ärenden och särskildt hans dom på den sista dagen. — Binden hans händer: — så att han icke kan göra motstånd — »och fötter», så att han ej kan undfly; bild af omöjligheten för en syndare att undkomma Guds dom (jfr Rom. 2: 3) — »i mörkret utanför», nämligen utan för den ljusuppfyllda bröllopssalen, alltså i nattens mörker; bild af den osalighet, åt hvilken de öfverlämnas, som icke få del af den himmelska glädjen. Uttrycken af denna osalighet är »gråt», såsom af ytterlig sorg och smärta, och »standagnisslan», såsom af förtviflans raseri.

V. 14. Många, ja, alla människor kallas till Guds rike; få i jämförelse med denna stora skara äro utvalda, så att de undfå nad till salighet. — Då den i bröllopskläder icke klädda gästen genom eget förvällande är i afsaknad af denna dräkt, så är det klart, att utkorelsen icke är ett godtyckligt val af Gud utan betingas af människornas förhållande. Vill man kort och enkelt angifva, hvari Guds utkorelse består, så kan man säga, att den ingenting annat är än Guds af evighet fattade radslut att frälsa och saliggöra endast dem, som tro på hans son.

Den *homiletiska* grundtanken i vårt evangelium är denna: *Från Guds rike blifva icke blott de uteslutna, som i uppenbar obotfärdighet och fiendlighet mot sanningen förkasta alla Guds frälsningstillbud, utan äfven de, hvilka, under allt bifall till Guds ord och allt sken af kristendom, hafva genom hemlig otro förblifvit utom Kristus.*

Homiletiska antydningar. Vv. 1, 2. Himmelriket ett bröllop, således en förmålningsfest med dess glädje och fröjd. Kristendomen är lifsgemenskap emellan Gud och människan genom Jesus Kristus. Denna gemenskap inträder genom tron, genom hvilken människan mottager Jesus sasom sin frälsare med allt hans nådesgoda och på samma gang hän-gifver sig at honom. Och endast den tro är af äkta slag, hvilken så förenar själen med Kristus, att hon varder en ande med honom. Samfundet af alla sålunda troende är Kristi brud. Men hvad som gäller om det hela, det gäller ock om delarne, hvadan ock hvarje troende själ kan kallas en Kristi brud. Han är den gifvande, hon den mottagande, och hennes hela lycksalighet är brudgummens kärlek. Endast om sålunda Herren själf är vorden ditt hjärtas allt, och du på hans fraga: »Älskar du mig?» med Petrus kan svara: -Ja, Herre, du vet, att jag älskar dig, har din kristendom fatt sin rätta karakter. Den, som blott åstundar Kristi välgärningar och trar efter honom sasom en sköld mot Guds vrede, står på sin höjd blott inom förgården till kristendomen. Till verklig lifsgemenskap med Herren, till en själens förmålning med honom måste det komma; endast så är han verkligen din och du hans. När din frälsningsangelägenhet öfvergar till en innerlig längtan efter Gud, så att din själ ropar efter honom, sasom hjorten ropar efter friskt vatten, då är du nära honom och hans gemenskap. Då later han sig ock finnas af dig. — Bröllopet i Guds rike börjar redan här på jorden. Kommer det här icke till någon hjärtats förening med Frälsaren, så uteblir den ock i evigheten. Endast droppvis fa dock Herrens trogna här njuta andlig bröllopsglädje; *där* skall glädjen vara fullkomlig och oafbruten.

V. 3. Kallade till Guds rike voro i första hand judarne. Men för öfrigt kunna ock alla kristna folk sägas vara de kallade. Bland dem ljuder evangelium, och deras medlemmar ha genom dopet fått sig tillsagd nådesrätt till Guds rike. Oupphörligt manas nu hvarje enskild att tillgodogöra sig denna nådesrätt, att komma till Kristus, att tro på honom

och så inträda i hans bröllopssal. Men såsom det heter om judarne: »De ville icke komma», så vända ock de flesta af oss ryggen till Guds tjänare och deras budskap. »De vilja icke; I viljen icke», detta är en genom hela skriften gående klagan, som förebådar detta sista: »I hafven icke velat», som såsom ett domsord för de obotfärdiga tillkännagifver, att nådens tid är ute.

Vv. 4—6. Huru enträgen är dock icke barmhärtighetens Fader att tillbjuda räddning! Huru bevekligt låter han ej genom sitt evangelium förmana till bättring och tro; huru ljufligt och öfvertalande låter han ej sina tjänare bedja: »Låten försona eder med Gud» (2 Kor. 5: 20). Var liknöjdhet och gensägelse synes rent af sporra honom att med allt större ifver söka att draga oss till sig. Och så heter det gång på gång till de motsträfviga: »Kommen, ty allting är nu redo». — Men är Gud, så att säga, envis i sin kärlek, så äro människorna ännu envisare i sitt motstånd, som stegras i samma man, Herren med sin kallelse tränger in på dem. Jordens goda aktas högre än de himmelska skatterna, hvilka man går föraktligt förbi. Enskilda människor göra så. Så gör ock släktet och folken i stort sedt. Vår tid är just en sådan tid, då man som bäst är i färd med att gå bort till afvelsgårdar och köpenskap för att på dessa saker nedlägga alla krafter och allt arbete, allt under ett växande förakt för Guds rike och fientlighet mot Kristi rätta vittnen. De väldiga hemsökkelser i förening med omfattande andliga väckelser, som gå genom tiden, äro måhända de sista försöken, de sista kraftiga nådestillbuden af den Herre, som redan länge sökt frukt hos oss men ingen funnit. Förspilles, såsom är att frukta, denna besökelsestid, och likasom hos judarne vid Johannes döparens, Kristi och apostlarnes uppträdande kallsinnighet och ondskefull fientlighet kommer att efterträda de andliga väckelser, hvarmed vår tid benadats, då kommer ock utan allt tvifvel den första tidens trångmål att förnya sig. Då skall det ock i sanning visa sig, att den, som vill vara Guds tjänare, måste reda sig till frestelse. Då gäller det ock, att trots allt motstånd fasthålla Kristi tålamod, att i outtröttlig kärlek tillbjuda evangeliets nåd, att icke tröttna att bedja, förmana och varna, fastän alltsammans slås i vädret och endast förskaffar hugg och slag till tack. — Men ve nådesföraktarne! Att skjuta kristendomen ifrån sig, det är att inbjuda undergången, ty

V. 7. icke alltid och under alla omständigheter räcker Guds tålamod. Det fingo judarne erfara, då Herrens profeti-

ska utsaga i vår text gick i fullbordan. Allt nadesarbete på detta folk var förgäfvets. Det vardt ju längre desto värre med det. Slutligen kom vreden öfver de hårdnackade såsom en frukt af deras egen ondska, och den undergång, de i sin blindhet menade sig afvända genom att korsfästa sin Messias (jfr Joh. 11: 48), den drogo de öfver sig just därigenom, att de förkastade honom. Så kommer det att gå med de kristna folken. Affallet från Kristus skall medföra deras fördärf, ty då han viker fran ett folk, som haft skydd under hans rikes senapsträd, tar ondskan öfverhand, alla samhällsband brista och folket gar under i laster och brott och blir snart ett byte för yttre fiender. Så straffar Gud syndaren genom synden själf i alla dess nödvändiga, förfärliga följder, på samma gång han genom mera omedelbara skickelser och domar uppenbarar sig såsom den lefvande Guden och domaren, och detta så tydligt, att hvar och en därom måste säga: »Detta är Guds finger». — Hvad du sår, det skall du ock skörda.

V. 8. »De bjudna voro icke värdiga». Nej, ty de ville icke komma. I föraktet för Herrens nåd består ovärdigheten; i det ödmjuka mottagandet af densamma, i hörsammandet af hans nådeskallelse består värdigheten. Så kom då! Detta är din värdighet. Icke någon din egen rättfärdighet gör dig värdig, och dina förra synder göra dig icke ovärdig. På kommandet, d. ä. på tron och omvändelse i tron beror det. Tron mottager, hvad Gud gifver, och hans gåfva gör dig värdig (Rom. 4: 5).

Vv. 9, 10. Den nåd, som judarne försköto, gafs åt hedningarne; den plats i Guds rike, som du förskjuter, lämnas åt en annan, och Gud upphör ej att kalla gäster till sitt bord, förr än alla platserna därvid äro upptagna. »Behåll det du har, att ingen tager din krona», ja, *din* krona. Du kan ha en krona hos Gud, beredd åt dig i Guds nådefulla afsikt med dig; denna *din* krona, bestämd åt dig genom Guds kallelse och löfte, kan en annan få och skall en annan få, om du ej mottager Guds nåd och gåfva och sedan förvarar det mottagna. — »Alla, I finnen, kallen till bröllopet». Ingen är således utesluten; för hvem som helst finns plats, blott han vill komma. På vägar och stigar, i världsvimlet, i stojet på världsmarknaden, i lastens halor, i den rikes gyllene salar, i tiggarens koja, i fängelsernas celler, öfver allt bör Herrens inbjudning frambäras. Onda och goda kallas med samma evangelium, åt alla gifves samma maning och samma löften. Ty så stor olikheten i yttre måtto må vara emellan männi-

skorna, ja, så stor olikhet må dem emellan finnas i naturlig rättfärdighet, i det somliga ligga nedsjunkna i förfärlig råhet och lastbarhet och andra kunna förete bilden af en stor sinnets och lefvernets ädelhet, lika äro de däri, att de äro syndare, sakna lifvet i Gud och behöfva förlossning. Därföre behöfva de samma nåd och kunna endast genom samma nåd räddas. — »Bröllopsalen blef fullsatt af gäster». Guds råd och kallelse når således sitt mål. Du kan hindra Guds goda och nådiga vilja med afseende på dig själf, men du är icke oundgänglig för Guds rike, och hans vilja, som går ut på dess förverkligande, skall dig förutan ske. O, I vanmäktiga, trotsiga människomaskar i stoftet! Hvad är dock eder äflan och edert krig mot den lefvande Guden! Huru stora i orden ären I icke, huru talen I ej mot den Allsvåldige, som om han berodde af eder gunst och nad! Men huru ådagaläggen I icke, just da I så handlen, eder jämmerliga ömklighet! Ty ömkelig må väl den mänskliga själfförhåfvelsen kallas. Lik grodan i fabeln uppblåser sig stoftets son, och det mot Herren i himmelen!

Vv. 11, 12. »Konungen gick in för att bese gästerna». Viktiga, allt afgörande stund! Inför denne konungs öga äro de innersta skrymslena af vår varelse uppenbara. I ögonblicket upptäcker han, om din själ är rätteligen klädd eller ej, om den rättfärdighet betäcker eller bor i henne, som han själf i sin enfödde son beredt åt dig och vid kallelsen till sitt rike erbjudit dig. Vakta dig för själfbedrägeri och skrymteri! Glöm ej Herrens ord i Matt. 7: 21—23. (jfr Ex. anm. och homil. vinkar till 8 sönd:s ev.). — *Huru kom du härin?* Ja, huru var detta möjligt? Huru kan dock en människas förblindelse och förmätenhet na en sådan höjd! — »Han förstumrades». Här äro människorna så fyndiga att hitta på ursäakter och förebäranden, här känna de till så många vägar, på hvilka de kunna slingra sig undan Gud, men där är det slut med all deras list; där skola de ej kunna upptäcka några kryphål, i hvilka de kunna dölja sig; där *måste* de både mottaga domen och gifva den rätt. — Undfly icke räkenskapen här; ty den skall slå ut till din benådning, om du later sanningen döma dig, gifver Gud rätt och flyr till hans barmhärtighet. Den väntar blott på din bekännelse och din tro för att rikligen utgjuta sig öfver dig. Endast så skall du undkomma den fruktansvärda räkenskapen på vredens dag, då dom utan barmhärtighet skall öfverga den gensträfvige. Lat för öfrigt, äfven sedan du blifvit benådad, Herren halla räkenskap med dig hvarje dag. Bed Ps. 139: 23, 24,

ty så länge du är i köttet, är du i fara för satans list och ditt eget hjärtas falskhet.

Vv. 13, 14. I bröllopssalen menade sig gästen ha ett rum, fastän han icke hade den bestämda dräkten. Han hade ju antagit kallelsen, han hade kommit. Men häraf se vi, att det är fraga om icke blott *att* komma, utan ock *huru* man bör komma. Själftagen nåd är ingen nåd; icke af en själf förfärdigad klädnad, vore den än aldrig så väl hopsydd, utan endast den af Herren förfärdigade och skänkta klädnaden duger i Guds bröllopssal. Huru förfärlig blir då ej deras misräkning, hvilka i stället för de äreplatser i Guds rike, om hvilka de kanske drömt, blifva hänvisade till mörkret utanför! Den misräkningen kan aldrig botas eller godtgöras. — Grat och tandagnisslan. Drag dig icke undan det ljus, som upptäcker din synd, och den tuktan, som vill bringa dig att grata öfver den och öfver dig själf. Ty en gang *måste* du grata öfver ditt elände, och det är bättre, att det sker *här* utan denna tandagnisslan, som *där* frampressas af rasande förtviflan. Saliga och hälsosamma äro angerns tarar, äfven om de bränna aldrig så hett; men ve den, som maste grata helvetets tårlösa gråt! — Kallad är du jämte de manga; är du ock utkorad? Det senare beror på, om du har eller atminstone om du innan din död blir iklädd den rätta bröllopsdräkten. Och den är ju dig i tillbud. Hvarföre skulle du vägra att mottaga den? Eller tror du verkligen, att din själs naturliga klädnad är så ren och fläckfri, att du med den kan framställa dig inför den Heliges ögon och vinna hans gillande?

Predikoutkast.

1.

Iul. Es. 55: 3.

Ämne. Det konungsliga bröllopet.

1. Bröllopet.

a) Förmäningen. (1) Brudgummen, Guds son, genom hvilken och till hvilken allt är skapadt, och som med sitt eget blod köpt och förvärfvat sin brud. (2) Bruden, människosläktet, för så vidt det låter sig dragas till Herren, således den troende församlingen (Ef. 5: 25—27). (3) Trolofningen dem emellan, den innerliga föreningen mellan Kristus och församlingen, som knytes genom tron (Hos. 2: 19, 20), och som kan betraktas såsom början till den

egentliga förmälningen = den fulla, saliga lifsgemenskapen med Kristus i härligheten (Upp.B. 19: 7, 8).

b) Bröllopsfesten äger rum vid förmälningens fullbordan i himmelen (vv. 10, 11).

2. *Bjudningen.*

a) Började utgå, då bröllopet skulle stå = då gemenskapen med Gud genom Kristus var grundlagd. Begynnelsen af evangeliis predikan.

b) Utgick först till judarne, som i det hela försmådde den, och sedan till hedningarne, af hvilka många visserligen gjorde som judarne men dock i stort sedt togo vid tron.

c) Utgår fortfarande och skall ständigt fortgå, så länge nådatiden varar och ännu platser äro att fylla i bröllopssalen. Så länge pågår nämligen trolofningen och den därmed började förmälningen, som ju afser *hela* församlingen, alla utkorade under olika tider. Trots mångas nådeförakt blir dock Herrens hus fullt = församlingens fullhet, hela fulltal kommer omsider till stånd. *

3. *Gästerna.*

a) Bestå af onda och goda, som hafva antagit kallelsen.

b) De i bröllopskläder klädda, de sant troende, som hafva iklädt sig Kristus. De icke i bröllopskläder klädda, skrymtare med sken af kristendom utan dess kraft; ingen tro och rättfärdighet i Kristus.

c) Endast de i bröllopskläder få kvarblifva i bröllopssalen och deltaga i bröllopsfesten. (1) Innan denna inträder, d. ä. innan församlingen införes i den himmelska glädjen, beser konungen gästerna = den yttersta domen. (2) Då upptäckes och framdrages i ljuset hvars och ens sannskyldiga art; då upptäckes ock skrymteriet hos dem, hvilka ända dittills vetat att behålla skenet af kristendom, och de utkastas i det eviga mörkret. (3) Först sedan sålunda allt ogräs är utrensadt och ingen falsk själ längre finns i Guds församling, inträder den rätta, fulla bröllopsglädjen, då alla utkorade, lammets hustru (obs. att gästerna i bröllopskläder, betraktade som ett helt, ett af samma Ande och lif besjäladt samfund, är »bruden»), få del af sin himmelska brudgums härlighet.

2.

Inl. Gal. 6: 7.

Ämne. Föraktarne af Guds i Kristus tillbjudna nåd.

I. Deras beskaffenhet.

II. Den dom, de draga öfver sig.

I.

1. *De uppenbara nådeföraktarne.*

a) Den första graden af nådeföraktet hos dem, som icke vilja komma (v. 3): de, som visa trög likgiltighet för allt, hvad Gud och gudstjänst heter.

b) Den andra graden hos dem, som för afvelsgård och köpen-skap försumma inbjudningen: de, som med förakt visa evangelium ifrån sig.

c) Den tredje graden hos dem, som misshandla och döda Guds tjänare: de, som i hat och förföljelse rasa emot Guds ord och dess förkunnare; förföljelsens beskaffenhet växlande efter tids-förhållandena.

2. *De hemliga nådeföraktarne.*

a) Nådeförakt finns, där de af Herren tillhandahållna bröl-lopskläderna försmås. Hemligt är detta förakt, då saknaden af bröllopskläderna icke faller i ögonen. (1) Bröllopskläderna försmås genom alla slag af egenrättfärdighet, äfven det, som består i för-litandet på erfarna väckelser, nåderörelser m. m. (2) Hemligt är detta nådeförakt, då det är doldt under ett ofta lifligt bifall till sanningen och deltagandet i sådant, som hör till kristendomens utanverk.

b) Detta nådeförakt kan vara fördoldt ända till domens dag både för den skrymtande människan själf och för andra, ja, ock för Herrens tjänare och budbärare.

II.

1. *Nådeföraktet drager öfver människan Guds vrede, som här i tiden uppenbarar sig i dels lekamliga, dels and-liga straffdomar.*

a) Långe räcker Guds tålmod, och icke lätt släpper han en själ. Huru många nådebesök fingo icke judarne mottaga, innan domen inbröt!

b) Men såsom Gud ej sänder sin nåd för att föraktas utan för att mottagas, så samkar obotfärdigheten öfver människan Guds vrede. (1) Judafolket fördärfvades, då det fyllt sina synders mått, och på samma sätt går det hvarje folk, som förskjuter Kristus. (2) Men därjämte och i nära sammanhang med de lekamliga straffdomarne sändas andeliga straffdomar. Såsom Guds rike togs ifrån judarne, så straffar Herren nådeföraktet därigenom, att han α) fräntager människan de nådetillfällen, hon föraktat; β) drager undan de nåderörelser, hon motstått; γ) låter det mörker allt mer

omtöckna henne, ur hvilket hon icke velat låta sig tagas; δ) öfverlämnar henne i ett förväntat sinnelag, så att hennes förhårdelse blir fullständig och ohjälplig.

2. *Guds vrede uppenbaras framför allt på den stora räkenskapsdagen, då det yttersta mörkret blir nådeföraktets lön.*

a) Före den troende församlingens härliggörelse (bröllopfesten i himmelen) sker en rannsaking, som uppenbarar allas verkliga tillstånd (v. 11), hvarvid allt skenväsen blottas på ett sätt, som förstummar hvarje ursäkt (v. 12).

b) Därpå omedelbart domsförkunnelse och domens utförande (v. 13). Blifva då de hemliga nådeföraktarne utkastade i det eviga mörker, hvarest råder hopplös jämmer, så drabbas de uppenbara nådeföraktarne af en icke mindre vrede. Alla äro öfverlämnade i samma eviga död, men såsom i det eviga lif, som alla saliga njuta, den ena stjärnan går öfver den andra i klarhet, så drabbar den eviga döden med olika ve de förtappade. Men äfven det minsta ve därvidlag innefattar en fasa, från hvilken vi bortvända våra blickar.

3.

Inl. Es. 65: 2.

Ämne. Nådeföraktet. (Variation af föregående utkast).

1. *Nåden, som föraktas.*

a) Himmelrikets nåd, delaktigheten af himmelrikets goda (jfr Rom. 14: 17 b; 5: 1; Efes. 2: 6), ja, ända till den innerligaste gemenskap med Kristus, Guds rikes konung: bröllop.

b) Detta *nåd*, barmhärtighet, såsom vi skuldbelastade, eländiga, hjälplösa varelser det behöfva; *fri* nåd; ingen föregående eller efterföljande förtjänst; ej att få på grund af medfödd eller förvärfvad rätt; gifva, fordrande blott mottagande, ehuru detta på fullt allvar.

2. *Föraktet.*

a) Det uppenbara nådeföraktet: försummelse af alla nådetillfällen och nådestillbud, ehuru de gång på gång med växande innerlighet förnyas. Detta af världssinne (v. 5). Grof i det yttre framträdande fientlighet; hat till sanningen (Joh. 8: 44); motsägelser, smädelser, våldsam förföljelse.

b) Det hemliga nådeföraktet: doldt under bifall till sanningen; yttre anslutning till och antagande af fromt skick; yttre beaktelse: därvid ingen bröllopsklädnad i delaktigheten af Kristi

rättfärdighet; ingen rättsinnig pånyttfödande tro. Själen naken i sin blotta orena naturställning, illa skyld af egenrättfärdighetens ihåliga, trasiga mantel.

3. Dess lön.

a) Här på jorden (jfr föreg. utkast II. 1:0).

b) I evigheten (» » » » 2:0).

4.

Inl. Gal. 6: 7.

Ämne. Faren icke vilse, Gud låter icke gäcka sig!

1. *Det kan i Guds rike på många omständigheter se så ut, som om Gud läte gäcka sig.*

a) Alla Guds nådesanstalter kunna i den evangeliska kallelsens ljus se så vänliga och glädjefulla ut, som funnes här ingen straffande rättfärdighet (vv. 1, 2).

b) Herren synes i sin barmhärtighet vara så angelägen att få syndare till sig, att de skrymtaktiga mena sig kunna vara hurudana som helst, endast de lofva att komma (v. 3 a).

c) Herren synes i sin långmodighet så länge fortsätta sin kallelse, och människorna synas få så länge i sin kallsinnighet fortsätta sin försummelse, att det kan se ut, som om Herren icke ville vägra att huru länge som helst vänta på dem (vv. 4, 5).

d) Herren tyckes tillåta denna världens människor att nedgräfvat sig så djupt i det jordiska, att det ser ut, som ville eller kunde han aldrig rycka dem därifrån (v. 5 b).

e) Herren tillåter understundom de ogudaktiga att våldföra sig på själfva hans utsända tjänare och håller ej deras giftiga tungor och deras mordiska händer tillbaka (v. 6).

f) Herren samlar både onda och goda till nådens rike på jorden (vv. 9, 10).

2. *Obetänksamma syndare, faren icke vilse: Gud låter dock icke gäcka sig!*

a) Bjudningarna till hans sons bröllop må blifva aldrig så ymniga och aldrig så trägna, de skola slutligen uteblifva (v. 8).

b) Gud låter icke gäcka sig; hans straffdomar hafva många göromål, han låter redan här i tiden mången blodig gärning drunkna i sitt blod, mången afgrundens bränad uppbrinna i sin brand (v. 7).

c) Han låter icke gäcka sig; det skall snart nog visa sig, hvilken af hans gäster har iklädt sig Kristi rättfärdighet, och hvilken har försmått de rätta bröllopskläderna (vv. 11, 12).

d) Gud låter icke gäcka sig; han förkastar från sitt ansikte den, som kommer för hans ögon och ej förut har velat låta göra sig sådan, som han vill hafva honom (vv. 13, 14).

(J. H. Thomander).

5.

Ämne. Människornas olika förhållande i afseende på Guds inbjudning till hans rike.

1. *De jordiskt sinnades,*
2. *de uppenbart fientligas,*
3. *de egenrättfärdigas förhållande.*

6.

Ämne. Tre svåra hinder på vägen till Guds rike.

1. *Den världsliga vinningen.*
2. *Världens hat.*
3. *Den egna rättfärdigheten.*

(Brandts Homil. Hülfsbuch).

Tjuguförsta söndagen efter trefaldighet.

Om nådeföraktet i dess gröfre och finare former äfvensom dess lön handlade den förra söndagens evangelium. I den föreliggande perikopen framställes för oss tron såsom obetingadt förtroende till och förlitande på Herren själf i motsats till denna under- och teckentro, som vanligen var af ganska ytlig art. Då det just är genom den äkta tron på Jesus, en människa undfår del af honom och blir iklädd hans rättfärdighet, så finna vi häri ett sammanhang emellan denna och den föregående söndagens perikop.

Text: Ev. Joh. 4: 46—53.

Det i vart evangelium omtalade undret anses af somliga vara detsamma som det i Matt. 8: 5—13 berättade. Omständigheterna vid de bägge undren äro dock så olika, att de icke kunna identifieras.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 46, 47. Jesus hade efter den vistelse i Judeen, som omtalas i Joh. 2: 13; 3: 1—36, atervändt till Galileen genom Samarien, (4: 7; 42) och kommit till Kana, där han förrättat sitt första under. Det var dit konungsmannen, som fått höra om hans ankomst, gick att söka Jesus. — βασιλικός; antagligen en af konung Herodes' tjänare, om af högre rang eller en blott ringa hof-tjänare låter sig icke med säkerhet bestämma; dock sannolikt det förra. Hans son låg sjuk i Kapernaum. Han måste således företaga en lång vandring för att träffa Jesus. Kapernaum låg näml. omkring åtta timmars väg fran Kana. Det var å ena sidan faderskärleken och sonens nöd, å andra sidan hoppet om att hos Jesus finna hjälp, som dref honom

att uppsöka Jesus. — *οὗτος*: *denne*, med tonvikt för att antyda, att det var något stort och märkligt, detta, att denne man så handlade. — *ἤρωτα*; han bad, att Jesus skulle komma och bota hans son, ty denne var döende: en skildring af den ängsliga ifver, hvarmed den ängslige fadern frambar sin bön, men ock en antydning om skröpligheten af hans tro, då han lade en sådan vikt på, att Herren skulle komma, skulle personligen infinna sig hos den sjuke. Huru annorlunda höfvitsmannen i Kapernaum (Matt. 8: 8, 9).

V. 48. Herrens svar synes strängt, nästan afvisande och olik hans vanliga sätt. Den förebräelse, det innefattar, afser dock icke blott konungsmannen utan galileerna i allmänhet (jfr v. 44). Dessa hyste visserligen icke mot Herren det fientliga sinnelag, som nästan öfver allt mötte honom i Judeen; de trodde fastmer i viss mening på honom, men det var mestadels denna undertro, som begärligt och nyfiket jagar efter det utomordentliga och står och faller, så att säga, med den större eller mindre tillgången på tecken och under. I en sådan tro ligger någonting pockande och förmätet, en tendens att föreskrifva Gud lagar eller att ackordera med Gud om de villkor, under hvilka man vill skänka honom sitt förtroende. Detta är nu att i grunden ingen rätt tro ha, ty denna är väsentligen innerlig tillit till och öfverlåtande åt Gud själf i en ödmjukhet, som icke vet af några anspråk utan blott begär, att Guds vilja måtte ske. De kraftiga gärningar, som konungsmannen hört, att Jesus förrättat, hade visserligen hos honom väckt förhoppning om, att han kunde och ville hjälpa honom i hans nöd, men Herren själf var honom i grunden nära nog likgiltig; det var tecknet han åstundade, och hans vördnad för Herren var icke synnerligen djup. Jesus, som visste hvad i människan var, genomskådade hans hjärta; däraf hans stränga svar, som visserligen icke innehöll ett bestämdt nej men å andra sidan icke heller något löfte. Däremot innebar det en bestraffning för det sätt eller för det sinne, i hvilket hjälpen af konungsmannen söktes. Hans tro måste renas, innan hans bön kunde höras; han måste låta en tuktan öfvergå sig och bringas till er-

känsla af, att hans personliga förhållande till Herren vore viktigare än den yttre hjälpen; han måste lära sig inse, att endast den rätteligen tror, som tror *på Herren*, tror honom för hans egen persons och för hans ords skull, detta ord, som betygar sig såsom gudomlig sanning för hvar och en, som icke älskar mörkret. Att konungsmannen förstod Herren, böjde sig under hans tuktan och så hämtade välsignelse för sin själ af Herrens bestraffande svar, visar det följande.

Vv. 49, 50. λέγει πρὸς αὐτὸν κτλ. Dessa konungsman-
nens ord uttrycka den djupaste smärta men ock ett ödmjukt
mottagande af Jesu bestraffning. Det är, som ville han säga:
Ja, Herre, jag måste gifva dig rätt. Jag har så uteslutande
tänkt på min sons sjukdom och på möjligheten att få honom
räddad, att jag icke brytt mig om dig vidare än som det
redskap, genom hvilket jag kunde få honom botad. Dock,
se till min nöd, och »kom ned, innan min son dör.» Att
detta ligger i den bekymrade faderns ord, visar det sätt,
hvarpa han upptog och lydde Jesu tillsägelse: »Gå, din son
lefver.» Herren går icke med honom utan gifver honom
blott ett ord, en försäkran om den sjukes räddning. Just så
vill han rena hans tro eller rättare hjälpa honom till verklig
tro. Han förelägger honom uppgiften att se bort från alla yttre
bevis på Herrens härlighet eller från det i utvärtes måtto
påtagliga och att endast hålla sig till Jesu ord och löfte, för
hvars sanning ingen annan borgen finns än Herren själf, hans
person. Konungsmannen består profvet, han släpper sin for-
dran på Jesu närvaro vid sonens sjukbädd; han »tror ordet»,
förtröstar således på Jesus utan alla villkor, och utan att
begära något vidare beger han sig på hemvägen.

Vv. 51, 52. Då konungsmannen nalkades Kapernaum,
mottog han af sina tjänare, som gått att möta honom, un-
derrättelsen om sonens tillfrisknande. Det var vid sjunde
timmen, omkr. kl. 1 e. m., han erhållit Herrens försäkran om
den sjukes räddning. Antagligen anlände han till Kaper-
naum emot midnatten, och då judarne räknade dygnet från
kl. 6 på aftonen, så kunde tjänarne med all rätt säga: i
går. Konungsmannens noggranna utforskande af tiden, då

sonen återvann hälsan, far icke tagas såsom ett bevis på tvifvel om orsaken till helbrägdagörelsen, eller att han likasom närde en hemlig önskan, att det måtte visa sig, att sjukdomen häfts på naturligt sätt, utan såsom uttryck af hans glada ifver att riktigt grundligt försäkra sig om lyckan att hafva undfått barmhärtighet af Jesu hand. Han längtar efter besegling på sin tro, på det att han måtte med orubblig visshet hvila vid Herren såsom *sin* frälsare och den länge väntade Messias. Denna besegling gafs honom ock.

V. 53. Sonens tillfrisknande hade verkligen inträffat alldeles samtidigt med Herrens försäkran därom. — Man har understundom påstått, att här föreläge ett allvetenhetsunder och icke ett maktunder, eller att Jesus endast i sin ande förnummit, att ynglingen just under hans samtal med fadern blifvit frisk, men icke att han själf åstadkommit helbrägdagörelsen. Tvifvelsutan ett misstag. Hela berättelsens karakter gifver vid handen, att det var Jesu vilja och kraft, som återställde den sjuke, och sålunda fattade också konungsmannen saken. »Han trodde och hela hans hus» med honom. Han hade redan förut trott, först att Jesus kunde, om han infunne sig hos den sjuke, bota honom; sedan trodde han på Herrens blotta ord utan något åtföljande tecken: nu, sedan denna tro beseglats, trodde han med full hängifvenhet och med den inre försäkran och orubbliga visshet, som beseglingen gifver. Först nu är ock hans tro fullgängen. — Vi ha här en framställning af trons utveckling från en svag och oren begynnelse till dess fulla kraft och renhet. Och detta genom prof, som icke aflupit utan inre kamp och nöd. Först det ångestfulla bekymret för den älskade sonen; detta drifver fadern på grund af hvad han hört om Jesus till en ifrig men med stor brist behäftad bön. Sedan Herrens tukande ord, som måste ha gått honom djupt till sinnes, men ock fört hans tro framåt till att mera se på Herren själf såsom grunden för hoppet än på alla dessa under, om hvilka han hört talas. Vidare mottagandet af Jesu löfte i förening med befallning att låta sig därmed nöja, ty detta ligger i Jesu ord: »Gå, din son lefver.» Detta ytterligare prof hjäl-

per honom ännu ett steg fram på trosvägen, ity att han later sig nöja med ordet, hänger sig därvid och litar därpå, bevisande detta genom sin villiga, ödmjuka lydnad för den med löftet förenade befallningen. Slutligen trons fulla visshet, vunnen genom fullbordan af hans hopp. — Men äfven hela hans hus trodde. Detta genom hans vittnesbörd. Hans tro framträder således i lefvande bekännelse och tänder tro hos hans husfolk. Det i honom upptända ljuset lyser ut från honom och drager andra till ljuset, till Herren i tron.

V. 54. *Τούτο. πάλιν δέετερον κτλ.* De i Judeen af Jesus förrättade undren medräknar Johannes icke här. I allmänhet berättar han endast ett fåtal af Herrens underverk, alldenstund synoptikerna före honom vidlyftigt talat om dem. Såsom hans syftemål är att framställa Herren såsom Guds son i hans väsensenhet med Fadern, så anför han hufvudsakligen endast de Jesu tal och med dem i sammanhang stående händelser, i hvilka Jesu eviga sonhärlighet framlyser. Af undren, utväljer han endast några få, inalles sex, och af dem icke mindre än fem, som icke återfinnas hos synoptikerna. Därvid är ock en bestämd plan tydlig, ty han berättar tre under från Jesu vistelse i Galileen, näml. bröllopet i Kana (Joh. 2: 1 ff.), botandet af konungsmannens son (Joh. 4: 47 ff.) och bespisandet af de 5,000 männen (Joh. 6: 1 ff.), samt likaledes endast tre från vistelsen och verksamheten i Judeen, näml. botandet af den lame mannen vid Betesda (Joh. 5: 1 ff.), den blindföddes helande (Joh. 9: 1 ff.) och Lasarus' uppväckande (Joh. 11: 1 ff.).

Den *homiletiska grundtanken* i vart evangelium kan uttryckas sålunda: *Jesu väldiga gärningar af makt och nåd kunna väl medföra en kraftig väckelse till tro, men endast där människan från dessa gärningar tränger fram till Jesus själf och obetingadt på grund af hans ord och löften åt honom öfverlåter sig, tror hon till salighet.*

Homiletiska antydningar. Vv. 46, 47. Nöd lärer bedja och endast nöd. Ty nöd är den smärtande känslan af ett skriande behof, och sasom endast den beder om något, som

känner verkligt behof af det ombedda, så söker endast den Guds ansikte, i hvars hjärta vaknat ett behof, som icke kan tillfredsställas hos och af någon annan än Gud. Och då bönen, om den skall äga någon sanning och kraft, måste vara ett uttryck af ett innerligt, oafvisligt begär, så är det just nöden, som lärar bedja. Godt är det redan, om lekamlig nöd och sorg får öppna hjärta och mun inför Gud, men först när *själen* vaknar till känsla af *sin* nöd, blir där bön till frälsning. Och själanöden är just den egentliga och allmänna nöden hos människors barn. Den rikes själ lika väl som den fattiges, den höges som den ringes, den ärbares som brottslingens är i nöd, ty för alla är synden gemensam och med synden faran att evigt förgås. Och dock, huru litet verklig bön på jorden! Huru stor är ej blindheten och säkerheten, huru slöa äro ej de flestas samveten, huru lättsinnigt dansar man icke fram genom ett lif, hvars alla stunder äro sa viktiga för den kommande evigheten! Vakna upp, du sofvande, så skall du få se, huru du slumrar vid en afgrund, och så skall du lika visst lära dig att bedja, som du snart skall inse, huru vanmäktig du är, och huru fruktlösa dina försök att rädda dig själf äro! — Men nöden sätter ock, sa att säga, fötter under människan. Huru ifrigt skyndade icke konungsmannen till Jesus! Samma ifver skall uppflymma hos dig, om du får syn på den fara, i hvilken du sväfvat. Du skall ingen ro få, förr än du tillkämpat dig förvisning om hjälp. — »Han låg för döden.» Här var således den nöd, mot hvilken ingen människomakt något förmodde. Äfven du ligger för döden, om och så länge du lefver utan Gud. Den andliga döden är begynnelsen till den eviga, och mot den gifves ingen mänsklig hjälp. Skynda dig till Kristus, lifvets och dödens herre; han, och han ensam kan härvidlag skaffa hjälp.

V. 48. En nödställd människas första kommande till Herren är sällan sådant, att han utan vidare kan genast gifva henne, hvad hennes hjärta begär. Han måste först företaga ett tuktande reningsarbete med hennes hjärta för att bortskaffa allt, som hindrar henne att i sanning och helt anförtro sig åt honom. Kristi välgärningar vill man få, men man kommer ej alltid ihåg, att dessa välgärningar icke kunna skiljas från honom själf. Man vill ha nytta af Herren, men han själf är icke outhärlig för hjärtat. Man vill »se tecken och under», innan man tror, d. ä. man vill först ha hjälpen, först ha på sig själf erfarit Herrens nåd och kraft; sedan vill man tro. Men Herren förtjänar och fordrar förtroende

för sig själf, och det förutan kan han icke hjälpa dig. Tro *först, sedan* erfara, det är ordningen. Men mycken tuktan måste Herren vanligen använda, innan han får en syndare därhän, att han utan alla villkor likasom handlost lämnar sig åt Frälsaren. Men icke blott tuktan utan äfven uppmuntran och lockande nådebevis. Det går genom växlande förkrossande och tröstande erfarenheter, ända till dess människan i djup utblottelse och barnslig tro griper om och håller sig fast vid Herrens löftesord och låter sig därmed nöja.

Vv. 49, 50. Förnimmer du icke något nådefullt svar på din bön utan snarare ett afvisande, släpp dock icke Herren! Sasom konungsmannen under villigt mottagande af den förebräelse, som låg i Jesu ord, fortfor att bedja med stigande angelägenhet och likasom utbredde sin nöd för Herrens ögon med de orden: Herre, kom ned, förr än min son dör, sa bör äfven du göra. Böj dig under hvarje hans tuktan, gif honom rätt i allt hans ord, äfven det strängaste, men träng dig på samma gång närmare på honom med din nöd! Han älskar sådan enträgenhet, sasom han ju själf i Luk. 18: 1—8 uppmangat till sådan uthållighet i bönen. Just därunder och därigenom blir ditt hjärta alltmer skickliggjordt för mottagande af bönhörelsen, hvilken fördröjes endast därför, att du icke genast är skicklig att dig till verklig välsignelse undfa den. — Gå, din son lefver! En befallning och ett löfte i oupplöslig förbindelse. Så alltid. Där löftet mottages och tillägnas i tro, kommer lydnaden för befallningen af sig själf. Så fick Abraham befallning att utgå från sitt fädernesland och sin släkt, på samma gång honom gafs löftet att blifva stamfader för ett stort folk, och att alla folk skulle genom hans säd välsignas. Han trodde, och han lydde. Så ock konungsmannen. — Gå ut från synd och värld, och vänd dig till mig — det är befallningen till hvarje människa — sa skall jag undfa och välsigna dig, det är löftet. Trör du verkligen, att Herren vill och kan frälsa dig, men att du förgås, om du ej öfverlämnar dig åt honom, da hastar du ut från ditt kött's vägar och bryter med synd och värld. Men tro och hängifva dig måste du, innan du får erfara löftets uppfyllelse. Och understundom later Herren dig fa vänta länge nog, innan du får erfara löftets uppfyllelse. Detta, på det att din tros rättsinnighet skall pröfvas och blifva uppenbar. Då gäller det att vänta efter Herren, men icke en orkeslös väntan utan en, som är förenad med ett fortsatt bedjande, sökande och klappande, hvarunder du har att allt fastare gripa om löftet och att se bort från allt

annat än detta. Så renas och fördjupas tron hos dig, och din själ blir alltmera sund och stark i Gud, och omärkligt för dig själf har den stora förändringen, öfvergången från mörkret till ljuset hos dig försiggått, så att du, utan att du egentligen kan göra reda för tid och stund, eller huru det i det enskilda tillgått, finner din själ i ro och trygghet, och du förnimmer, att barmhärtighet vederfarits dig. — Dock, äfven på en kortare men därför icke säkrare väg kan Herren föra dig till din tros besegling genom erfarenhet af din benådning. Såsom äkslaget åtföljer blixten, så kan erfarenheten af benådningen och Guds Andes vittnesbörd om barnaskap följa på trons upptändande. Men *tro först*, och *sedan smaka*; det är och förblir ordningen.

Vv. 51, 52. Herrens ord: »din son lefver» funno sitt eko i tjänarnes budskap af samma lydelse. Sedan det i konungsmannens hjärta blifvit ja och amen till dessa ord, då Herren uttalade dem, blef deras fullbordan ett saligt ja och amen såsom besegling af konungsmannens tro. Hvilken glädje måtte det ej ha strömmat emot den förut så bekymrade ur tjänarnes budskap, motsvarande glädjen i ett benådadt hjärta, då det förnimmer Guds Andes vittnesbörd om vunnet barnaskap hos Gud (Rom. 8: 16). Den, som vet, hvad det är att släpa på en odräglig syndabörda, och så får erfara, huru den bördan aflyftas, han vet, hvad glädje är. Och den glädjen kunde äfven du erfara, om du blott icke vore så rädd för den trånga port, som förer till den.

V. 53. När en människa har undfått den frälsning, hvarefter hennes hjärta längtat, då är det hennes lust att genomforska allt, som står i sammanhang med den henne vederfarna saligheten, att blicka tillbaka på den tillryggalagda svåra vägen och se, huru trofast Herren varit, huru visligt han ledt henne, och huru rikligt han uppfyllt sina löften. Därigenom vinner hon en förökad bekräftelse på vissheten och pålitligheten af den vunna befrielsen. I själfva verket är en troendes lefnad en bok, på hvars alla blad stå skrifna några af Herrens nådefulla och mäktiga gärningar, och äfven den boken bör du, om du eljest har lämnat dig åt din frälsare, till din tros stärkande flitigt läsa. Det är dig outsägligt godt att under mötande nya trosprof och anfäktningar ha för din själs öga den nåd och trofasthet, Herren förut bevisat dig. Du kan därpå hämta visshet om, att han, som hittills hjälpt, icke skall låta dig sakna sitt bistånd, i hvad nöd du än må komma. Så skall din tro rätt djupt rotas, och ingen skall kunna rycka den ur ditt hjärta eller ditt hjärta ur din frälsares hand (jfr Ps. 103: 1—5).

Predikoutkast.

1.

Inl. 2 Petr. 3: 18.

Ämne. Trons mått.

1. *Det första trosmättet: den sökande tron.*

a) Icke finns tro hos den, hvilken börjat ägna någon tanke åt själens frälsning.

b) Men då finnes begynnelse till tro, när angelägenheten om frälsning blifvit stadigvarande, och människan fortfarande vänder sig till Jesus såsom den enda hjälpen.

c) Det första trosmättet är därför det frågande efter tro på Jesus, som uppkommer hos den människa, som förnummit, att allt frågande efter frälsning hos någon annan än Jesus är fruktlöst, på samma gång i hennes hjärta rotats en lefvande öfvertygelse därom, att Jesus både vill och kan frälsa.

2. *Det andra trosmättet: den omfattande tron.*

a) Icke är det ett verkligt trosomfattande af Kristus, då en människa under sin bättringsstrid understundom får en trosblick på sin frälsare, som medför en öfvergående hugnad.

b) Men då omfattar själen sin frälsare, när hon i djup andlig fattigdom icke släpper honom utan håller sig med sitt hjärtas begär och förlitande fast vid hans löftesord såsom angående och tillhörande henne, samt

c) då hon i tro lyder Jesu ord och tillsägelse, så att hon finner sig vid det salighetsförande, som detta ord gifver vid handen, särskildt så, att hon är nöjd med att *tro* utan att *se*.

3. *Det tredje trosmättet: den beseglade tron.*

a) Icke är det en sann trosbesegling, då en uppväckt människa understundom erfar en försmak af den frid och glädje, som tillhör nådaståndet, ty sådan försmak gifves henne till uppmuntran och är blott en kraftig inbjudning till tro.

b) Men då meddelas besegling, när människan i ordets och Andens ljus skådar sig själf upptagen i Guds kärlek, och Guds Ande vittnar med henne, att hon är ett Guds barn (Rom. 8: 16).

2.

Inl. Jerem. 5: 3.

Amne. Herrens ögon se efter den tro, som ser efter Herren.

1. *Den sanna tron ser efter Herren, så att hon håller sig till Herren själf såsom själens enda behof och mättnad.*

a) Den tro, som blott är en allmän öfvertygelse om Guds ords sanning, eller hvari människan blott tröstar sig af Jesu välgärningar, utan att hjärtat hänger vid honom själf, eller som vill ha Jesu förtjänst till skydd mot Guds vrede men ej Jesus själf till visdom och rättfärdighet, helgelse och förlossning, är blott en trosform men ingen sann, frälsande tro.

b) Den tro, som ser efter Jesus, såsom den hungrige ser efter mat, såsom den törstande ser efter vatten, såsom det sjuka barnet ser, efter modern, som således trängtar efter Herren själf, litar på honom, kastar sig på honom med all sin nöd, alla sina behof, och som vet och är viss om, att Jesus allena kan hjälpa, denna tro är sann. Den kan uppkomma endast hos (1) den, som kommit på skam med sina egna gärningar, med sitt eget rättfärdighetsarbete, sin egen kraft och vishet samt således är om hjälp verkligt förlägen; (2) som därför har ett sådant behof af sin frälsare, att han ej kan lefva utan honom, och (3) så drages till honom, att han begär honom såsom sitt goda och sin del och gärna vill låta allt annat fara för att vinna Kristus (jfr Fil. 3: 7—9).

2. *Den sanna tron ser efter Jesus så, att den håller sig till honom i hans ord och löften.*

a) Herren Jesus Kristus erbjuder sig åt oss endast i och genom evangelium, hvars alla nådelöften äro koncentrerade och hvar och en enskild tillsagda i dopet, och det gäller för oss att halla oss till detta ord under lydnad för Guds däri uppenbarade frälsningsvilja, en sak, hvartill vi ej gärna bekväma oss, hvadan vi behöfva mycken inre tuktan för vår benägenhet att vilja ha påtaglig bönhörelse innan vi tro (v. 48).

b) Men låta vi oss bringa till detta fasthållande af och förlitande på Herrens ord, mottaga det med innerlig själfstillämpning och, gripande om det såsom vår själs fäste, gifva oss åt det samma, då tro vi och få erfara uppfyllelsen af det Herren i ordet lofvat och tillsagt.

3. *Herrens ögon se efter denna tro, såsom det för honom dyrbara villkoret för meddelande af hans nåd.*

a) Han ser efter tron med hela sitt gudomliga frälsarehjärtas törst efter våra själar.

b) Han ser efter tron såsom åkermannen ser efter brodden af den med så mycken möda utsådda säden.

c) Han ser efter tron såsom det enda, han begär och måste begära för att kunna meddela sig åt oss.

4. *Herrens ögon se tron, där den verkligen finns, äfven om den troende själf icke ser den.*

a) Då den troende blott ser sin fattigdom, så ser Herren med glädje hans hjärtas innerliga blickande efter och upp mot honom.

b) Då den troende blott ser sitt hjärtas hårdhet, ser Herren trons hunger och törst efter honom och hans rättfärdighet.

c) Då den troende endast hos sig förnimmer otro, skådar Herren hans troskamp för att komma honom rätt nära och fatta honom, och

d) där Herren ser tron, där ser han en sin lärjunge, sin egendom, sitt barn och en arfvinge till sitt rike.

3.

Ämne. Tron och lydnaden.

1. *Tron är själf lydnad: hjärtats obetingade böjande under Guds i evangelium kungjorda frälsningsvilja* (jfr Rom. 1: 5; 2 Tess. 1: 8).
2. *Troslydnaden är källan till all sann lydnad för Guds bud och vilja, ty den innesluter och verkar genom den kärlek, som är lagens (Guds viljas) fullbordan* (Gal. 5: 6; Rom. 13: 10).

4.

Ämne. Jesus, begynnaren och fullbordaren af vår tro.

1. *Han verkar tron i oss*

- a) genom ryktet om honom (evangelii predikan);
- b) genom korset, som han skickar oss.

2. *Han renar vår tro,*

- a) därigenom att han tadlar vårt begär att se, innan vi tro;

- b) genom att uppskjuta hjälpen;
- c) genom hänvisning till sitt ord, som vi ha att lita på och följa.

3. *Han välsignar vår tro.*

a) Han meddelar oss andlig och lekamlig hjälp.

b) Han gör oss till en välsignelse för vår omgifning.

(Sommer).

5.

Ämne. Trons lefnadshistoria.

1. *Hennes början ligger i nåden.*

2. *Hennes tillväxt äger rum under anfäktning.*

3. *Hennes slut är salighet.*

(Efter Nebe).

Tjuguandra söndagen efter trefaldighet.

Undfången barmhärtighet förpliktar till barmhärtighet, och dom utan barmhärtighet skall öfvergå den, som icke bevisar barmhärtighet (Jak. 2: 13), detta är, hvad perikopen på 22 sönd. lärar oss. Är tron, såsom hos konungsmannen, äkta, så framträder den i den bevisning af kärleken, som i förhållande till den felande nästan har barmhärtighetens och förlåtelsens form.

Text: Ev. Matt. 18: 23—35.

Petrus hade med anledning af Jesu ord i Matt. 18: 15 ff. om förhållandet till felande bröder frågat, huru ofta man borde förlåta sin nästa, om sju gånger vore nog. Herren hade svarat, att icke sju utan sjuttio sinom sju gånger borde förlåtelse gifvas, d. ä. man måste alltid vara redo att förlåta. För att ytterligare inskräpa nödvändigheten att förlåta framställer Herren den liknelse, som utgör vår perikop.

Exegetiska anmärkningar. V. 23. διὰ τοῦτο: 'förden skull'; ordet sammanbinder liknelsen nära med det föregående och kan anses = ty. Vi skola vara benägna till försonlighet och förlåtande, ty i Guds rike går det i detta afseende till, såsom när en konung o. s. v. Det bör bemärkas, att Herren här talar om en konung, sådan som hans åhörare voro vana att föreställa sig honom, en konung på österländskt vis, en själfhärskare, hvars vilja var undersåtarnes lag, och som kunde befalla öfver deras personer och egendom. En sådan konung är i högsta mening Gud, som här framställes från synpunkten af sitt suveräna majestät. Hans handlingsätt bäres och är genomträngdt af rätten, rättvisan, som må-

ste uppenbaras och erkännas, innan nåd kan meddelas och vinnas. Därföre heter det, att konungen höll *räkenskap* med sina tjänare. Dessa (*δοῦλοι*) äro ämbetsmän, som ha sig anförtrord förvaltningen af konungens egendomar eller ha om händer hans penningesaker, skattuppbörd m. m. Att konungen ville hålla räkenskap med tjänarne, visar, att han höll uppsikt öfver dem och hade på dem bestämda fordringar, hvilkas uppfyllande var villkoret för åtnjutandet af hans förtröende och för behållandet af de resp. sysslorna. — Dessa tjänare afbilda människorna, framför allt dem, som åtminstone i den meningen höra till eller äga beröring med Guds rike, att de äro medlemmar i den yttre kyrkan. Människan har att vara en Guds *δοῦλος*, som är skyldig Gud obetingad lydnad och trohet. Brister hon däri, ådrager hon sig en skuld, hvars storhet betingas af vikten af det, som blifvit henne anförtrordt, af arten af hennes förbindelse med Gud och af måttet af hennes otrohet.

V. 24. »En framfördes, som» — han infann sig således icke frivilligt. Han blef kallad till räkenskaps afläggande och af rättstjänarne dragen inför konungens domstol. Han visste med sig, att han icke stod väl till boks, om han ock icke hade någon aning om skuldens oerhörda storlek. Denna befanns stiga till 10,000 pund = talenter. Den judiska talenten, som antagligen här menas, var = 4,000 kronor, hvadan hela skuldsumman var 40 millioner, en summa så oerhörd, att den endast är tänkbar hos en i en österländsk konungs tjänst högt uppsatt tjänsteman, hvilken haft om hand förvaltningen af en sådan furstes nästan omätliga inkomster. — Räkenskapen, till hvilken tjänaren drages, afbildar den räkenskap, Gud här på jorden håller med människan i hennes samvete, då han med kraften af sin lag uppväcker henne ur syndens sömn och i ljuset af samma lag visar henne hennes syndaskuld. Denna är omätlig. Visserligen är härvidlag en skillnad, i det att den enes skuldbelopp är mindre än den andres (jfr Luk. 7: 41), men äfven den minsta syndaskuld är så stor, att människan omöjligen kan betala den eller utplåna den.

V. 25. Tjänaren hade *intet* att betala med; detta är i själfva verket betydelsen af orden *μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ πλ.*, äfven om de kunna öfversättas: han kunde icke betala. Han kunde icke afbetala *något*, icke ens den minsta del af skulden, ty den egendom, han kallade *sin*, var i själfva verket icke hans, den var konungens, hvars lifegne tjänare (*δοῦλος*) han var. Då behandlas han i enlighet med gällande lag, som gaf fordringsägaren rätt till gäldenärens person och familj, hvilken senare betraktades såsom mannens och faderns egendom. Gäldenären med hustru och barn kunde säljas som slafvar, och med försäljningssumman hade fordringsägaren att göra sig, så vidt möjligt, betald. — Härmed framställes Guds rätt med afseende på den skuldbelastade människan, och huru Gud, då fråga blir om människans ställning till honom, bedömd i enlighet med sträng rättvisa, också häfdar denna sin rätt och låter människan känna den. Det är *sanningen* eller människans sanna, verkliga belägenhet, som sålunda uppenbaras i öfverensstämmelse med det apostoliska ordet i Rom. 3: 23: Alla ha de syndat och äro utan berömmelse inför Gud. Här är således icke fråga om nagon godtycklig stränghet å Guds sida, utan allt är vägd på den rena rättvisans vågskål.

V. 26. Tjänaren kan ej annat än erkänna såväl riktigheten af skuldsumman som rättmätigheten af den öfver honom fällda domen. Han gripes af angst och kastar sig förkrossad till sin herres fötter med bön om miskund. I sin bestörtning och förvirring lofvar han därjämte det omöjliga, eller att betala skulden, blott han får anstand. — I hans uppförande möter oss bilden af en af Guds lag träffad och öfverbevisad syndare, som gifver Gud rätt i hans dom, bekänner sin synd, ödmjukar sig under Guds hand och flyr till hans barmhärtighet. Löftet att vilja betala skulden har så till vida sin motsvarighet inom det andliga området, som den uppväckta människan vanligen umgås med tankar om att genom allvar och försakelse godtgöra hvad hon brutit, eller att åtminstone i någon mån göra sig värdig Guds nåd. I sin bäfvan tänker hon, att om Gud blott vill skona henne och

gifva henne tid, så skall hon nog försätta sig i en bättre ställning. Dock torde tjänarens löfte, såvida det icke får anses höra till liknelsens utstyrsel och således icke har någon egentlig betydelse för ämnet i fråga utan verkligen innefattar något, som förekommer och *måste* förekomma vid en syndares omvändelse, ha sin motsvarighet i den allvarliga föresats att öfvergifva synden och lefva för rättfärdigheten, som är oskiljaktig från den sanna bättringen. För öfrigt få orden icke pressas, likasom ej heller otillbörliga konsekvenser dragas ur den följande versen.

V. 27. *σπλαγχνισθεῖς δὲ ὁ Κύριος κλτ.* Vid åsynen af tjänarens ångest röres konungens hjärta, i hvilket således ej blott rättvisan utan ock nåden har rum. Med äkta konungsligt ädelmod gifver han tjänaren mycket mer, än han vågat hoppas och begära: han efterskänker honom hela skulden. Grunden härtill är naturligtvis endast och allenast konungens fria barmhärtighet, hvilken kan bevisa sig eller likasom vinna utrymme i följd af tjänarens bekännelse och bön. — Vägen till att vinna förlåtelse hos Gud är här skildrad: »Den, som sin synd bekänner och öfvergifver, han skall få barmhärtighet» (Ordspr.B. 28: 13). Syndaförlåtelsens grund är således Guds oförskylda barmhärtighet, och vägen till undfaende af förlåtelsen är den botfärdiga bekännelsen och bönen.

Ann. Den gamla och den nya socinianismen, den senare särskildt sådan den i detta stycke är representerad af P. Waldenström, har med mycken styrka och tvärsäkerhet beropat sig på denna liknelse såsom stöd för åsikten, att Gud förlåter synden utan föregående försoning och godtgörelse. Konungen säger ju: »Allt det du var skyldig, efterskänkte jag dig, ty du *bad* mig»; således på grund af tjänarens ödmjuka bön och icke på grund af någon vare sig af tjänaren eller någon annan erlagd betalning och godtgörelse. — Svagheten i den socinianska läran är alltför uppenbar, då den i det nu sagda menar sig hafva ett af sina säkraste bevis mot kyrkans lära om Kristi försoning. Ty när har väl Herren i en enda liknelse om sitt rike framställt *allt*, hvad som i det ämnet kan och bör sägas? Hvarje särskild liknelse skildrar en viss sida eller ett visst moment af Guds rike och förbigår de öfriga, som på andra ställen förekomma. Så, hvem skulle

vara så dåraktig, att t. ex. af liknelsen om arbetarne i vingården (Matt. 20) vilja hämta stöd för påståendet, att i Guds rike finns ingen glädje och lust utan idel släp och arbete och så till slut en godtyckligt utdelad lön, med hvilken man far gå sin väg från Herren? Eller hvem vågar ur liknelsen om det konungsliga brölloppet (Matt. 22) hämta den slutsatsen, att i Guds rike här på jorden är idel festfirande och bröllopsfröjd men intet kors, ingen kamp och strid? Sa är det rent af dåraktigt att påstå, att skriften icke vet af nagon försoning för synden såsom grundval för den åt syndaren meddelade förlåtelsen, därför att det i liknelsen om den obarmhårtige tjänaren icke talas om denna försoning utan endast därom, att tjänaren af barmhårtighet fick sin skuld efterskönt. Herrens afsikt är ju här att undervisa endast om det innerliga sammanhang, som äger rum emellan Guds förlåtelse och vårt förlåtande af vår nästa, så att den förra förspilles, om den senare uteblir, och icke om försoningens hemlighet. Denna finns till öfverflöd omtalad på andra ställen i Guds ord, och dessa böra naturligtvis tagas tillsammans med vår liknelse, när fråga är om framställningen af bibelns lära i dess helhet om vår frälsning. Jesus, som framställer liknelsen, talar ju ej heller med ett ord om sig själf såsom medlaren mellan Gud och människan, och att Gud gifvit honom makt att förlåta synden, och dock lära våra nymodiga socinianer både det ena och det andra. Vore de konsekventa, så skulle de helt och hållet undanskjuta Kristus i fråga om vår frälsningssak, ty han omtalas lika litet i vår liknelse som i liknelsen om den förlorade sonen (Luk. 15), där det dock omtalas, huru en förtappad syndare vinner förlåtelse och barnskap hos Gud. Vilja de icke detta, så ha de ej heller rätt att neka läran om Kristi ställföreträdande lidande och försoningen i hans död, därför att den ej uttryckligen omnämnas på dessa ställen.

V. 28. För att rätt åskadligt framhålla tjänarens hardhjärtenhet säger Herren, att han omedelbart efter mottagandet af den stora tillgiften behandlar sin medtjänare, sasom i denna vers angifves. Denne var skyldig honom 100 denarer, omkring 67 kronor, således i jämförelse med hans egen nyss efterskönta skuld en försvinnande obetydlighet. — ἐπνίγη, strypte honom, fattade honom i strupen. Detta var hos judarne sed och fordringsägarens juridiskt formenliga rätt, då man ville strängt utkräfva en fordran. — Ἀπόδος ὁ υἱ = be-

tala, hvad du är skyldig; annan läsart $\epsilon\lambda\tau\iota = om$ du är något skyldig. Enligt denna sist nämnda läsart framstår tjänarens hårdhet ännu bestämdare. Han handlar juridiskt rätt, men denna rätt är så långt ifrån den högsta och sanna rätten, att den ofta, såsom här, blir motsatsen till det rätta. För öfrigt far denna del af liknelsen icke pressas. Man får sålunda icke fatta saken på det sättet, att en människa, som undfått sina synders förlåtelse, ögonblicket därefter skulle kunna adagalägga den mest upprörande obarmhärtighet. Detta vore ett bevis på, att hon aldrig smakat syndaförlåtelsens nåd, ty den fyller hjärtat med glädje och kärlek. Men väl inträffar det, att en benädad människa efterhand låter sitt hjärta intagas af andlig säkerhet, viker ifrån Gud, förgäter hans en gång undfångna barmhärtighet och uppfylles af girighet och andra lustar. I förhållande till nästan visar sig detta i obarmhärtighet och hårdhet under återopande af rätten.

Vv. 29, 30. Medtjänaren förhåller sig på samma sätt som han själf inför konungen men med den skillnaden, att i hans, medtjänarens, löfte att, om han erhöle anstånd, betala skulden, icke ingår någon öfverdrift, ty en så ringa summa är han tvifvelsutän i stånd att betala. — Han betecknar en människa, som felat mot oss men bekänner sitt fel, beder om förlåtelse och erbjuder godtgörelse, för hvad han brutit, således en sådan, som omtalas i Luk. 17: 4. — »Han ville icke»; hans medtjänares vädjande till hans barmhärtighet finner ingen ingång hos honom. Han utkräver till det yttersta sin rätt enligt lagens hela stränghet.

V. 31. $\text{Ἰδόντες οὖν οἱ σὺνδουλοὶ κτλ.}$ Vid förklarandet af denna bild ha somliga under dessa medtjänare velat förstå änglarne, andra de troende. Klart är dock, att detta drag hör till liknelsens fullständighet, så att någon motsvarighet härtill inom det andliga ej behöfver sökas. Gud vet och känner vårt handlingssätt, utan att någon behöfver underätta honom därom. Dock är från en annan sida sedt detta moment icke utan sin betydelse. Tjänareskaran i Guds hus, de troende, utgöra ett samfund, förenadt under Herren, och hafva gemensamma andliga intressen. Då en af dem för-

syndar sig, drages därmed vanära och skada öfver det hela, och de troende känna detta med en smärta, som gifver sig uttryck i deras böner. Deras bedröfvelse innefattar väl ock ett hjärtligt medlidande med den så hårdt behandlade gäldenären, och salunda ådagalägga de, att de ha sin herres barmhärtiga sinnelag, följaktligen äro rätte tjänare, sannskyldigt troende människor.

Vv. 32—34. Då kallade hans husbonde honom till sig.» Denna nya rannsaking kan icke vara en bild af en förnyad sådan i den affällige syndarens samvete här på jorden, ty den efterföljes omedelbart af skoningslöst straff. Den syftar på den stora, allt afgörande räakenskapen på den yttersta dagen. — *δοῦλε πονηρέ*, »du, onde, ondskefulle tjänare.» Obarmhärtheten, äfven då den kläder sig i den juridiska rättvisans dräkt, är således ondska, illvillja. Emottagen barmhärthighet bör föda barmhärthighet. — Vid den första rannsakingen omtalas icke någon konungens vrede, en antydning om, att den rättvisa dom, som då uppenbarades, icke åsyftade tjänarens straff utan att bana väg för nådens meddelande. — *βασανιστᾶς*, bödlarne, eg. plågarne. Förra gången var det fråga om försäljning af gäldenären med hustru och barn. Här drabbar straffet honom ensam men i mycket högre grad: det svåraste fängelse. Slafven har visserligen förlorat sin frihet, i det han blifvit en annans tillhörighet, men fången, som hålles inspär-rad i svart häkte, är i dubbel mening ofri. Slafven kan ha utsikt att återfå friheten, den häktade gäldenären aldrig, ty kunde han ej såsom fri skaffa medel till inbetalande af sin skuld, så lär han ännu mindre kunna det, där han ligger bunden i en fängelsehåla.

V. 35. Liknelsens tillämpning: oförsonlighet, framför allt då den uppenbarar sig i tillbakavisande af den felandes bön om tillgift, utesluter från nåden och medför dom utan barmhärthighet (jfr Matt. 6: 15). Vunnen nåd förspilles, då nåd icke bevisas, ty den, i hvars hjärta icke barmhärthigheten också sasom förlåtelse lefver, han lefver icke heller i och på Guds barmhärthighet utan är i sitt inre främmande för den, äfven om han till en tid verkligen skulle ha åtnjutit den. —

„Min himmelske Fader“, säger Herren här, icke *eder* Fader, ty gentemot de obarmhärtinge, likasom i allmänhet mot alla förstockade, har Gud icke en faders utan en konungs rättvist dömande och straffande ställning. Men att Jesus här talar om sin *himmelske* Fader — det enda stället, där så sker —, innebär en vink om Guds oändligt upphöjda majestät i syfte att inskräpa, att vill och kan Gud, den oändligt upphöjde, i nedlåtande kärlek förlåta, huru mycket mer skola icke vi, arma, obetydliga och skuldbelastade varelser, vara redo att förlåta.

Perikopens *homiletiska grundtanke*: *Lika visst som i Guds rike allt är anlagdt på barmhärtinghet, lika säkert blir den från Guds rike utesluten, som icke öfvar barmhärtinghet.* Eller omständligare: *Nådesdelaktigheten af syndernas förlåtelse i Kristus kräfver det förlåtande sinnelag, som visar, att människan känner storheten af sin egen synd och därför icke kan räkna med nästan, hvars försyndanden mot henne äro och förnimmas af henne såsom intet i jämförelse med hennens eget försyndande mot Gud.*

Homiletiska antydningar. V. 23. Gud, den himmelske Fadern, är konung i oändligt majestät, i allsmäktig kraft och outsäglig nåd, själfva rättfärdigheten och oinskränkt Herre öfver allt. Hans rikets spira är en rättvis spira, och rättfärdighet är hans trons grundfäste. Därföre handlas det i hans rike med dom och rättfärdighet, och med kungörande af sin rätt börjar han, då han ställer syndare inför sig. Han *vill* hålla räkenskap med sina tjänare; han kan icke annat, ty innan rätten blir känd och erkänd af syndaren, kan nåden icke få rum. En nåd utan rättens häfdande vore en orättfärdig nåd, ett stöd för synden, en källa till och ett fribref åt öfverträdelsen. Och till räkenskap kallar han oss alla, ty vi äro alla hans tjänare, pliktiga att i allt lyda honom, ja, själfva så förpliktade åt honom, att det tillhör oss att lefva för honom och göra allt till hans ära. Han har ju ej blott gifvit oss lif, ande och allt, så att vi utan honom äro *intet*, han har ock dyrt köpt oss ur syndens och satans makt.

Vv. 24, 25. Genom samvetet har Gud ett fäste i oss, som vi väl kunna ignorera men aldrig utrota. Där upprättar han sin domstol; i det finner han vittnet mot oss vid sin räkenskap.

skap med oss. Denna vill syndaren gärna undfly, och han motstår därför vanligen antingen beständigt eller till en tid de väckelser, som innebära Guds kallelse till räkenskap. Hos en och annan blir dock sanningen för stark; han låter sig ställas inför Guds ansikte. Och så börjar räknandet. Guds lags ljus blottar allt mer och mer synden och tränger allt djupare ned i hjärtats hemligaste vinklar och vrår, och snart står själen där öfverbevisad och öfvertygad om en omätlig syndaskuld. Huru har hon väl brukat de andliga och lekamliga gåfvor och krafter, som Gud förlänat henne? Huru har hon skickat sig mot den Gud och Herre, som hon är skyldig allt? Hvad har han väl varit för hennes hjärta, huru har hon umgåtts med hans heliga vilja och bud, huru har hon lönat hans kärlek, huru har hon aktat Guds sons blod, huru tillvaratagit alla de nadetillfällen, som förlänats henne? Och huru har hon handlat med sin nästa, i hvilket sinnelag har hon skött sin jordiska kallelse? Ack, allt anklagar och fördömer henne! I intet enda stycke har hon ett rent samvete, vid allt häftar skuld och dom. Och icke blott hvad hon *gjort* eller underlatit, ej heller blott hurudan hon *varit*, står för henne såsom en jättestor anklagelse; äfven det, som hon *är*, hennes hjärteförfattning nu, då hon ser sin fara och vill blifva frälst, äfven detta är så fruktansvärdt. Ty lagen i hennes lemmar, syndalagen i köttet, finner hon behärska sig, en massa onda lustar orena henne, i hennes bästa tankar är synd, och ju mer hon anstränger sig att göra sig själf ren, desto mera känner hon sig oren. Så står hon där icke blott skuldbelastad för det förflutna utan ock samkande sig ny skuld för det närvarande och utan hopp att för framtiden kunna göra sin sak god. Och i och öfver henne ljuder lagens dom till fördömelse. I detta svåra trangmal, hvilken utväg finns väl för henne? En enda sådan erbjuder sig verkligen, och den heter barmhärtighet, nåd af honom, den allena rättfärdige, som ock är barmhärtighetens fader.

V. 26. Och vägen till denna nåd är botfärdig bekännelse och bön. I den ödmjuka, förkrossade syndabekännelsen gifver människan Gud rätt i hans dom, ärar denna dom såsom heligt sann och rättvis, böjande sig under den, på samma gång hon afsäger sig synden och längtar efter förlossning därifrån. I bönen flyr hon till Guds barmhärtighet, öfverlämnar sig åt den, griper likasom fatt i den med sitt ångestfulla hjärtas hela kraft. Och skulle det än därvid synas henne, som om Herren blott hade dom för henne, så kan hon ändå ej annat än ropa på hans miskund, ty hennes

nöd drifver henne med öfverväldigande kraft därtill. Och därhän vill Gud just hafva henne. Ty därför är det han här i nådatiden räknar med människan, emedan han vill bevisa nåd, och nåden kan icke komma någon annan till del än den, som genom djup erfarenhet af sin syndaskulds storhet och sin andliga vanmakt har lärt sig att låta nåd vara nåd. Huru skulle nämligen den kunna inse, hvad nåd är, som ej känner sig såsom brottslig, huru skulle den begära nåd, som icke vet sig hafva förtjänt vrede och straff, och huru skulle Gud kunna bevisa nåd åt den, som ej begär den just såsom *nåd*? Prisivärd är därför denna stränga räkenskap, denna omutliga dom i syndarens samvete, som störtar honom i förkrosselse ned för Herrens fötter, ty lika visst som det icke går den väl, som nekar sin missgärning, lika visst får den barmhärtighet, som sin synd bekänner och öfvergifver. Detta är en lag inom Guds rike, lika orubblig som någon af dessa naturlagar, som man äflas att vilja t. o. m. göra till bojor för Gud själf.

V. 27. »Då förbarmade husbonden sig öfver tjänaren och efterskänkte honom, hvad han var skyldig», ja, *allt*, alla dessa tiotusen pund, dessa millioner kronor. I sanning, det är konungslig nåd! Ja, konungsligt benådar vår Gud, då han förlåter synderna. Hvilken rikedom af barmhärtighet i Guds hjärta; hvilken öfversvinnelig nåd! Har du verkligen känt din synd, då vet du, huru ofattligt stor denna nåd är. — Da Herren Jesus framställde den liknelse, vi betrakta, kunde han ännu icke avslöja allt, som står i sammanhang med bevisandet af denna barmhärtighet, och särskildt icke betyga, att det är hans blod, utgjutet till syndernas förlåtelse (Matt. 26: 28), som betingar möjligheten för oss att få vår stora skuld utplånad ur Guds bok och ur våra egna samveten (1 Joh. 2: 2; 1: 9 m. fl.). Han *kunde* det ej, ty utom det att hans lärjungar ej skulle ha förstått honom, kunde försoningen i hans blod ej förkunnas, förr än detta blod blifvit utgjutet och han i kraft däraf blifvit den nådastol eller det offer, vid hvilket tron har att hålla sig, då den begär syndaförlåtelsens stora gåfva (Rom. 3: 25); han *behöfde* det ej, ty här var icke fråga om något annat än att hos lärjungarne inskräpa nödvändigheten för den, som vill påräkna eller har fått mottaga barmhärtighet och tillgift hos Gud, att låta denna barmhärtighet få en återspegling i sitt förhållande till felande bröder. Hela bibeln och framför allt nya testamentet vittnar så godt som på hvarje blad därom, att Jesus Kristus ensam är vägen till Guds hjärta, och att den, som vill

gå honom förbi, i Gud träffar endast domaren och icke den förlåtande fadern (Joh. 14: 6, b). Och om Petrus i sitt och sina medapostlars namn kunde säga: »Herre, till hvem skola vi gå? Du har det eviga lifvets ord» (Joh. 6: 68), så ha vi alla att säga: Herre, till hvem skola vi gå med våra synder? Du allena är försoningen för dem (1 Joh. 2: 2), och vi tro och veta, att vi endast i ditt namn kunna varda frälsta» (Ap.G. 4: 12). — Och denna räkenskap, till hvilken vi kallas, den är icke blott och bart räkenskap, den hänger på det närmaste tillsammans med den nåd, som först och sist tillbjudes oss. Ty aldrig ljuda lagens åskor så hotande, att icke evangelii nådesord blandas med och genomtränger dem, gifvande frimodighet att nalkas Gud, honom, som nu blott väntar på vår bekännelse och bön i Jesu namn för att förlåta oss alla synder och försätta oss i barnaskapets härliga frihet.

Vv. 28—30. Huru är det dock möjligt, att en människa, som undfått barmhärtighet af Gud, kan hysa och ådagalägga ett oförsonligt sinnelag? Borde icke den från sin stora skuld befriade tjänaren, full af glädje och tacksamhet, vid åsynen af sin gäldenär hafva hastat honom till mötes och rent af tillbjudit honom eftergift af hans skuld? Men människohjärtat är af naturen otacksamt och glömmar lätt mottagna välgärningar. Du kan ha undfått nåd hos Gud och fröjdadt dig däröfver samt en tid också stått i kärleken, men efter hand och under frestelserna af världen och ditt kött har ditt hjärta blifvit kallt för Gud och hans kärlek, och när då lidandet af andras fel kommer och du får erfara allehanda bittra kränkningar, då intages din själ af harm, och harmen öfvergår till hämndlystnad. Men du är långt ifrån att vilja inse, att det är hat och hämnd, som regerar dig, du intalar dig, att du blott kämpar för sanning och rättvisa, och att, då du gentemot din felande nästa handlar hårdt och oböjligt, så gör du detta endast för att icke lägga hyende under hans synder och vanarter. Och så utkräver du till det yttersta din rätt eller det, som du anser vara din rätt, hämnas din kränkta ära och kan icke ens af den felandes bön om förlåtelse bevekas till eftergift och vänskap. Men kanske förlåter du med munnen, men i hjärtat behåller du en bitter rot och närar din ovilja genom att låta dina tankar dröja vid den orätt, du lidit, och så lefver du ett inre lif af ondska och ovilja mot din broder, du, som dock smakat sötman af Guds kärlek och ännu menar dig äga den. Tag dig till vara! Endast den barmhärtige får barmhärtighet.

Vv. 31—35. Gud vet allt och behöfver icke underrättas om något. Men såsom den troendes bön neddrager välsignelse ofvanifrån, så påskyndar ock de troendes klagan och suckande öfver orättfärdigheten Guds domar. Att bedröfva Guds helige är en farlig sak: Herren ser därtill och söker det. Din misshandlade broders nöd ropar till Gud, och deras sorg, hvilka bedröfvas öfver din hårdhet, är en skarp anklagelse mot dig inför Gud. — Guds förlåtelse är icke ovillkorlig. Såsom den vinnes endast på den botfärdiga, troende bödens väg, så behålles den endast genom att förblifva i ett botfärdigt och troende sinne. Men det gör icke den, som lämnar rum för hämndlystnad och oförsonlighet. Hans hjärta är vordet hårdt. Han har utträdt ur nåden och gifvit sig under domen, som i fördubblad stränghet drabbar honom. Å ena sidan heter det: Såsom Gud handlar med dig, så skall du ock handla med din nästa, och å andra sidan: Såsom du handlar med din broder, så skall Gud ock handla med dig, ty med samma mått, som du mäter, skall du själf varda mått. Hvarföre? Ty det mått af sanning och kärlek, af godhet och barmhärthighet, du ådagalägger gent emot din nästa, visar, huru mycket af Guds sanning och kärlek, hans godhet och barmhärthighet fått rum hos dig. Därföre är den sanningen, att såsom du mäter andra, så skall du själf blifva mått, endast ett annat uttryck för den sanningen, att Gud skall handla med dig, såsom du förhållit dig till och använt hans dig tillbudna barmhärthighet och nåd. Därföre skall ock Gud låta dom utan barmhärthighet öfvergå dig, om du icke bevisar barmhärthighet, ty därigenom har du valt vreden i st. f. nåden, förbannelsen i st. f. välsignelsen. Sa lär dig då förstå det djupa, på en gång tröstrika och allvarliga innehållet af bönen: »Förlåt oss våra skulder, såsom ock vi förlata dem, oss skyldiga äro», och glöm icke, att barmhärthigheten berömmar sig emot domen.

Predikoutkast.

1.

Inl. Jak. 2: 13.

Ämne. Dom med och dom utan barmhärtighet.

1. *Gud handlar alltid med dom, så att hvarje människa måste förr eller senare låta dom gå öfver sig.*

a) Gud är konungen, den rättfärdige lagstiftaren och lagskiparen för hela världen, hvars grund är rättfärdigheten, som af Gud uppehålles.

b) I rättfärdighet handlar Gud med människan, och tillämpandet af rättfärdigheten sker genom dom.

c) I denna dom öfvertygas människan om sin verkliga ställning till Gud, och henne vederfares det, som enligt denna ställning rättvisligen tillkommer henne.

d) Förr eller senare kommer dom att öfvergå hvarje människa; sker det genom hennes förvållande icke i nådatiden, så sker det åtminstone på Herrens dag.

2. *Gud låter dom med barmhärtighet öfvergå dem, som söka och öfva barmhärtighet, och därvid berömmar sig barmhärtigheten mot domen.*

a) Dom afkunnas i nådatiden öfver den, som låter föra sig till räkenskap inför Gud vid den domstol, han upprättat i hans samvete.

b) Barmhärtighet vederfares honom i denna dom, då han ödmjukar sig inför Gud, gifver honom rätt och flyr till hans miskund.

c) Då han efter mottagen barmhärtighet förblir i nåden och låter denna regera sig, så att han bade i och på den allena vill lefva och låter den så genomtränga sig, att den bestämmer hela hans förhållande till nästan, så skall han aldrig komma i domen utan alltid undfå nåd för nåd.

3. *Gud låter dom utan barmhärtighet öfvergå dem, som icke söka och öfva barmhärtighet.*

a) Dom öfvergår den, som ej söker barmhärtighet. (1) Den, som undandrager sig räkenskapen i nådatiden, så att han hvarken later öfvertyga sig om synd eller flyr till nåden, (2) han förblifver i och under domen, som utan barmhärtighet skall drabba honom på vredens dag.

b) Dom utan barmhärthighet skall ock öfvergå den, som, sedan han undfått barmhärthighet, icke förblir i denna under *öfvande* af barmhärthighet mot felande bröder. (1) En benådad människa öfvergifver sin nåd, då hon icke låter den stadigt regera i sitt hjärta (jfr Rom. 6: 14). (2) Detta uppenbaras bland annat därigenom, att hon ej öfvar barmhärthighet. (3) En sådan människa hemfaller åter under domen, som nu drabbar henne med dubbel stränghet.

2.

Ämne. I. Genom dom till nåd, II. från nåd till dom.

I.

1. *Nåden är en människas enda hjälp och tillflykt, och i Guds rike är allt anlagdt därpå, att nåd måtte meddelas henne.*

a) Nåden är den enda hjälpen, ty människan är skyldig 10,000 pund och kan ej betala ett öre.

b) I Guds rike är allt anlagdt därpå, att människan måtte få nåd. (1) I Kristus har nåden till syndernas förlåtelse blifvit en verklighet på jorden och en för oss tillgänglig, ja, kraftigt tillbjuden nåd. (2) Guds ledning af hvarje människa går ut därpå, att han måtte bringa henne i den ställningen, att han kan skänka henne nåd och bevara henne i nåden, sedan hon fått den.

2. *Vägen till delaktighet af nåden går genom dom.*

a) Domen föregås i människans samvete såsom inför Gud af en räkenskap, som visar domens rättmätighet.

b) Erkännandet af denna rättmätighet bereder hos den skyldige rum för nåden, som meddelas, då syndaren handlar med Gud endast på grund af denna nåd.

c) Så länge människan förblir i nåden såsom sin frälsnings enda grund, sin tröst, sin kraft, sin enda berömmelse och låter sig af nåden regeras, har hon icke att frukta någon dom.

II.

1. *Från nåden viker en människa genom att skicka sig på ett sätt, som icke öfverensstämmer med nådens väsen.*

a) Detta först och främst omedelbart i förhållande till Gud, då (1) en växande andlig mättnad och egenrättfärdighet äfven i

form af en falsk nådeberömmelse utsläcker det innerliga, ödmjuka behovet af fortfarande nåd; (2) då hjärtat efter hand glömmer den erfarna barmhärtheten, så att det blir tomt på ödmjuk tacksamhet.

b) Medelbart genom ett förhållande till nästan, som icke anstår en varelse, som endast lefver på barmhärthet. (1) Då nitälskan mot det onda i världen öfvergår till personlig bitterhet och hat; (2) då sårad egenkärlek eller rättskänsla får drifva till en oförsonlighet, som gifver sig sken af rättvisa: dom utan barmhärthet mot nästan; kärlekens död.

2. *Änne. Då människan går från nåden, råkar hon under vreden.*

a) Där nåden icke härskar i en människas hjärta äfven i den meningen, att den gör henne barmhärting och förlåtande, där har hon ej längre del i den (jfr vv. 33, 34).

b) Mot henne uppstå ovederläggliga anklagelser inför Guds tron genom deras suckan och klagan, som hon nekar barmhärtinghet, och genom medtjänarnes sorg öfver hennes hårdhet (v. 31). Dock förnimmer den människan vanligen icke dessa anklagelser i sitt samvete, som blir alltmera förhärdadt.

c) Då är hon *utom* nådens och *inom* vredens och domens område.

3.

Änne. Förlåtelsens salighet.

1. *Det saliga i att få förlåtelse.*

2. *Det saliga i att gifva förlåtelse.*

4.

Änne. Benådade människors plikt att bevisa sig såsom barn af nådens anda.

1. *Att delaktighet af nåden medför plikter och uppgifter och ej blott rättigheter.*

2. *Att benådade människor äro kallade att bevisa nåd genom bevisning af förlåtande kärlek.*

3. *Att där man väl vill ha nådens saliga rättigheter men icke fylla dess förpliktelser, där råder icke nåd utan dom.*

5.

Anne. **Hvad den obarmhärtige glömmer.**

1. *Storheten af sin skuld.*
 2. *Guds barmhertighed.*
 3. *Sin næstas nød.*
 4. *Guds vrede.*
-

Tjugutredje söndagen efter trefaldighet.

Handlar den förra söndagens perikop om de kristnas kärleksplikt att efterskänka skulder (= förlåta), så framställer evangeliet på den 23 söndagen vår plikt att betala våra skulder eller att troget uppfylla våra förbindelser ej mindre såsom medborgare i Guds rike än som medlemmar i det jordiska samfundet (staten). Nästan ännu mer än denna omständighet framträder likväl Jesu fienders illasinnade anslag mot Herren äfvensom hans vishet, som kommer dessa anslag på skam.

Text: Ev. Matt. 22: 15—22.

Parallelställén: Mk. 12: 13 ff; Luk. 20: 20 ff. Det stora radet i Jerusalem hade med anledning däraf, att Herren utdrifvit ur templet dem, som genom världslig handel vanhelligade det (Matt. 21: 12—17), genom ett officiellt budskap fragat honom, med hvad rättighet han så kunnat uppträda, och Frälsaren hade svarat med en motfråga angående Johannes döparens sändning (Matt. 21: 23 ff). I sammanhang därmed hade Herren framställt åtskilliga liknelser, alla syftande på otroheten och förstöckelsen hos folkets ledare och den dom, som de därigenom ådrogo sig (Matt. 21: 28—46; 22: 1—14). Härigenom uppretade, radslogo dessa Herrens fiender, huru de genom snärjande frågor skulle kunna bringa honom på fall. Och så vidtaga de den åtgärd, som vart evangelium omtalar.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 15, 16. *παγιδεύειν*: utlägga en snara. Den här utlagda snaran var sådan, att det syntes vara omöjligt för Herren att undvika den. — Pari-

seerna sände sina lärjungar till honom; de gå icke själfva, på det att Herren icke måtte fatta nagra misstankar. Med de unge männen förena sig några herodianer, d. ä. sådana som tillhörde det politiska parti, hvilket slutit sig omkring Herodes och stödde hans välde såsom romersk lydfurste. Såsom anhängare af den herodianska dynastien kunde de, om de ock icke älskade det romerska väldet, icke annat än arbeta för dess vidmakthållande. Med dem träda nu fariseerna, som eljest dödligt hatade Rom och dess tyranni, i förbund för att tillintetgöra den af bägge partierna med lika ovilja betraktade Jesus. — De utsända inleda sin fråga med ett smickrande tilltal, en *captatio benevolentiae*. — *διδάσκαλε*, mästare, lärare, en titel, hvarigenom de erkänna Herrens kompetens, likasom de ock vilja antyda hans plikt att afgöra alla slags lärofrågor. De vilja ock ödmjukt underkasta sig hans afgörande. Härtill lägga de ett inställsamt, skenbart trohjärtadt beröm. — *Οἶδαμεν*, vi veta; de erkänna, att Herren ovedersägligen bevisat, att han är *ἀληθής*, sannfärdig, alltigenom sann och just därför *τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ* o. s. v. = du later icke afseendet på någon människa eller låter någon omständighet hindra dig från att säga sanningen. Sedan de salunda, såsom de mena, ha eggat Herrens hederskänsla och gjort allt för att tvinga honom att oförbehållsamt uttala sig i en fråga, hvars besvarande, huru det än utfölle, skulle störta honom, framställa de ändtligen sitt spörsmål.

V. 17. Frågan rörde sig om en sak, som da för tiden höll judarne i orolig jäsning, eftersom den angick den ömtåligaste punkten i deras nationela lif. Under och efter de makkabeiska befrielsekrigen hade deras teokratiska stolthet, isynnerhet genom det fariseiska partiets inflytande, växt till en fanatism, som redan tagit sig utbrott i uppror (Ap.G. 5: 36, 37). Besjäladt af den fariseiska anden, hatade judafolket till döds det romerska väldet, och den, som tog parti för detta välde, hade därför i grund fördärfvat sin sak hos folket. Å andra sidan var romareväldet ett faktum och romarnes makt så öfverlägsen, att det var högligen farligt att förklara sig mot dem. Dessutom hade Rom i herodia-

nerna vänner, som icke tvekade att för vinnande af personliga, själfviska syften ställa sig på de maktägandes sida. Huru än Jesus besvarade den till honom ställda frågan, var, såsom det syntes, hans öde besegladt. Blef hans svar nekande, så var han hemfallen under den romerska öfverhetens oblidliga dom, ty så skonsamma romarne kunde vara gentemot de eröfrade folkens egendomligheter, så kände de ingen skonsamhet, när det var fråga om deras öfvervälde. Besvarade Jesus åter frågan jakande, så var det slut med hans inflytande på folket, ja, det skulle ha vändt sig emot honom med ett raseri, som nog ej nöjt sig med mindre än hans fördärfvande. Sannolikt väntade sig fariseerna ett nekande svar. Nyligen hade ju folket hyllat Herren såsom Messias, och han hade mottagit, ja, på visst sätt själf framkallat denna hyllning. Hans afgörande af frågan till förmån för den fari-seiska meningen vore på samma gång ett häfdande af hans messianitet, en proklamation af hans rikes begynnelse, och därmed vore han ock ohjälpligt hemfallen under romarnes svärd, en utgång af saken, som hans vedersakare lifligt önskade. — Hos Markus tillägges: *δῶμεν; ἢ μὴ δῶμεν;* ett uttryck af deras ifver att framkalla ett bestämdt ja eller nej.

Vv. 18—20. Jesus genomskådade deras ondska. Hans heliga oskuld och enfald var i sig själf tillräcklig för att förnimma deras list, men därtill kom hans öfvermänskliga vetande, i kraft hvaraf han visste, hvad i människan var (Joh. 2: 25). *Τί με πειράζετε, ὑποκριταί;* Genom dessa ord visade Herren på ett för de frågande icke angenämt sätt, att han verkligen var det, som de i försåtligt smicker sagt honom vara. Därvid hade Herren kunnat låta det bero, ty att besvara ondskefulla frågor, framställda utan något slags beyn-digande, därtill är ingen pliktig. Men Herren flyr äfven det minsta sken af att söka undandraga sig att vittna om sanningen. Därföre fortsätter han: *ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ χήνσου.* Skattepenningen, ett mynt af den sort, hvarmed skatten erlades. Det var en denar eller ett romerskt mynt af en denars värde. Jesus vill på ett rätt åskådligt och handgripligt sätt och genom sina vedersakares egen bekännelse

om myntets gängbarhet och bestämmelse visa, huru det med judarnes skyldighet i förevarande fall förhöll sig. Därföre låter han dem visa sig myntet. Om detta bekänna hans fiender, att det bär kejsarens bild och motto, och att det var just det myntet, som gick och gällde bland dem. Därmed erkände de den romerska kejsarens faktiska välde och hans rätt till skatt. I det följande visar emellertid Herren, att deras underdånighet under den romerska öfverheten icke behöfde och finge inkräkta på Guds rättigheter öfver dem.

Vv. 21, 22. Det kejsaren tillhör, hans rätt, är icke blott erhållande af skatt och tull, utan såsom hans skatterätt utvisar, att han är herre öfver landet och folket, så har han ock rätt att erhålla allt, hvad en öfverhet tillkommer: vördnad, lydnad m. m. (Rom. 13: 1 ff)! Men därjämte och i sammanhang med lydnaden för öfverheten såsom en Guds tjänare, bör Gud få det honom tillhör: hjärtats tro och kärlek. Långt ifrån att judarne borde finna plikterna mot Gud och öfverheten oförenliga, borde de inse, att deras plikter mot Gud kräfva underdånighet under den öfverhet, under hvilken de genom Guds skickelse på grund af deras eget förhållande kommit. Redan makkabeernas förbund med romarne (1 Makk. 8: 17—29) hade varit en inbjudning till detta folk att ta väldet öfver judarne, och då de sökte detta förbund såsom skydd mot andra makter i stället för att förlita sig på Gud, sa var detta ett affall från Gud, som straffades just genom romarväldet. Att under sådana förhållanden fråga, om man vore skyldig att gifva kejsaren skatt eller ej, det var, såsom någon sagt (Claudius i Wandsbecker Bote), det samma som om äktenskapsbrytaren frågade, om han vore pliktig att erlägga de för hans brott stadgade böterna. — Herrens svar afgör emellertid frågan på ett sätt, som icke lämnade rum för någon motsägelse eller invändning. Också hade judarne därvid ingenting att säga. — Fariseernas anslag hade således kommit på skam. Tysta och förundrade gå de sin väg. Men någon ändring af deras sinnelag kommer icke ifraga. Snarare ökas deras förbittring, och deras förstockelse blir allt djupare.

Den visdom, som är ofvaneft, lär oss, huru vi, i det vi gifva Gud det honom tillhör, skola gifva människor. hvad dem tillkommer, detta är den homiletiska grundtanken i var text. Att därvid särskildt våra plikter mot öfverheten äro att påakta, faller af sig själf.

Homiletiska vinkar. V. 15. Tvenne vapen stå de gudlösa till buds mot Kristus och hans rike, nämligen list och vald, och af bägge har under alla tider gjorts ett flitigt bruk. Genom listen äsyftar man att få de troende i fördärfvet så, att det får utseende af att de fördärfvat sig själfva, och där listen icke räcker till, där tillgriper man det uppenbara våldet. List och vald i förening synas göra världen oemotståndlig, och hon skulle vara det, om icke öfver henne stode den Herre och Gud, hvars vishet och makt, midt under det att världen får bruka sin förmåga, vet att göra alla hennes anslag om intet. — Denna världens barn lefva nästan ständigt i kif med hvarandra, men mot Herren och hans sak hålla de ihop. De äro ju barn af samma ande, som förenar dem i hat mot den sanning, som straffar dem för synd. Så blifva ock köttsliga religionsifrare och uppenbara gudsförnekare icke sällan vänner, då det gäller att angripa den sanna kristendomen. — Det var fariseerna, som åvägabragte anslaget mot Herren, och de förmådde herodianerna att göra gemensam sak med dem. Det köttsliga nitet hos de förra saknades hos de senare, och därför låg initiativet hos fariseerna. Njutningslystna världsmänniskor äro i allmänhet för vekliga och makliga för att gripa sig an med åtgärder mot Guds rike, hvilka kräfva möda och besvär. Få de blott vara i fred i sitt syndalif, så lämna de kristendomen därhän. Annorlunda förhåller det sig med fanatiska partimänniskor, isynnerhet religionsfanatiker. De äro fulla af eldsnit för sin sak, och detta nit lämnar dem ingen ro; det förtär dem, om det ej får yttra sig, och de sky inga medel likasom ej heller någon möda för att komma åt och tillintetgöra den förhatliga sanningen. Mena de sig, såsom gemenligen är fallet, göra Gud en tjänst genom sin förföljelselusta, så hejdas de af intet och äro färdiga att uppfylla hela jorden med blod för att genomföra sina planer. De veta då ock att sätta den världsliga makten i rörelse, och så träda fariseer och herodianer i förbund för att utrota Guds rike. Man tänke på påfvedömet och inkquisitionen.

V. 16. För makten af ett väl anlagdt smicker duka de flesta människor under, och Jesu fiender mena, att äfven han skall kunna fångas på den limstickan. Hvad de smickrande säga honom är i sig själf sanning, men i deras mun blir det lögn, ty det är hyckleri. »De ljuga, då de tala sanning, och maste å andra sidan säga sanning, då de tänka att ljuga». De äro härvid värdiga förebilder till Kristi motståndare under alla tider. Huru är ej världen full af lögn och hyckleri, huru smickrar man ej som värst, när man hyser elaka afsikter! Vakta dig för smickraren, framför allt då han berömmar dig för din fromhet och dina stora andliga gåfvor. Ett väsentligt kännetecken på den falska andligheten är just dess anhängares inbördes smicker. De taga vittnesbörd och beröm af hvarandra, men det pris, som kommer af Gud, söka de icke. — Det är skillnad på att bekänna och bekänna. Det finns en hycklande bekännelse, sådan som fariseernas i texten. De säga: »Vi veta, att du är sannfärdig», men de tro icke på Kristus. De säga: »Du lärer Guds väg rätt», men de förkasta denna väg. Den sanna bekännelsen af Herrens namn är i själfva verket alltid gärning. Den är hela personlighetens betygande af sanningen i Kristus, således ord och vandel i förening, den är ett okonstladt, lefvande uttryck af hjärtats tro, den är ett enfaldigt lofprisande af Herrens nåd, ett tackoffer, framburet i kärleken. — »Du ser icke till någon människas person». Ja, i sanning, har någon varit opartisk, så har det varit Herren Jesus Kristus. Och huru viktigt att behjerta denna enkla och af alla medgifna sanning: Gud ser icke till personen. Vanligen är det dock så, att man i all hemlighet menar, att Gud dock nog skall ha anseende till *en* person, nämligen till en själf. De flesta människor gå i den inbillningen, att Gud skall ha ett särskildt undseende med dem, att det dock skulle vara omöjligt, att *de* skulle kunna blifva fördömda, det må gå andra huru som helst. Därföre att du i din egenkärlek »ser till din egen person», menar du, att Gud skall göra detsamma. Och huru ofta missbrukas ej den sanningen, att de troende äro välbegagnade för Gud, ja, såsom det heter, att de äro hans ögonstenar. Man menar, att Gud skall anse deras personer och således i afseende på dem låta udda vara jämt, se genom fingret med deras vanarter, samma vanarter, som han strängt straffar hos de oomvända. Nej; Gud tål lika litet synden hos sina barn som hos någon annan; ja, man skulle kunna säga, att Gud i viss mening tar det nogare med de sina än med andra. Ty *de* ha icke den ursäkt för sina synder, som

okunnighet och obekantskap med Guds kraft i någon man kan innefatta för otrons barn. I samma mån du behjärtar den sanningen, att Herren icke har anseende till din person, är du sträng mot dig själf, och om det är någon, du har svårt att förlåta, så är det sig själf. Den, som klemar med sin gamla människa under åberopande af den nåd, som förlåter allt, han drager nåden till lösaktighet och skall på den dagen förnimma, att Gud icke låter gäcka sig genom söta ord, andliga åthäfvor och ett hycklande lofsägande af hans stora barmhärtighet.

Vv. 17, 18. Att fariseerna läto fråga Herren angående skattepenningen, var i sig själf icke orätt; det orätta var hyckleriet och den onda afsikten. Fråga gärna Herren om allt, hvori du behöfver ljus och ledning, men fråga i ödmjukt lärjungasinne under bön och rannsakande i Guds ord. Men bruka ej din bibel såsom en orakelbok, som skall gifva dig direkta svar på alla möjliga frågor. Sådant sker understundom af sadana, som berömma sig att ej vilja göra eller låta något utan på Guds särskilda befallning eller tillåtelse. De vilja t. ex. göra en resa men kunna ej besluta sig därför, med mindre de erhålla en gudomlig tillåtelse därtill. Så slå de upp bibeln, och det första språk, de få ögonen på, skall vara Guds svar. Detta är vidskepelse och ofta skrymteri, ty far man ej det svar, som man vill, så — gör man just efter denna vilja och ej efter orakelspråket. Lär dig så umgås med Gud och hans ord, att du alltmer blir af hans nåd genomträngd och din vilja alltmer blir ett med Guds vilja, så skall du erhålla en andlig takt, ett sensorium för det i hvarje fall rätta. Men stannar du någon gång i villrådighet, så förhastad dig blott icke; vänta något efter Herren, så skall han skänka dig det behöfliga ljuset. Ofta kommer sådan villrådighet af mycken tankebeställsamhet; tag sakerna lugnt och enfaldigt, så går allting lättare. — Sök under alla förhållanden icke att dölja ditt hjärta för Gud! Du kan för dig själf och andra skrymta med framgång, men för Gud är du alltid uppenbar.

Vv. 19, 20. Prägeln på ett mynt utvisar, under hvilken öfverhet det land står, inom hvilket myntet är gängse. Men äfven hvarje människa bär en andlig prägel, som kännetecknar henne såsom tillhörande en bestämd Herre och konung. Guds bild i din själ visar, att du är en Jesu Kristi undersäte. Men har denna världens gud satt sin prägel på din själs panna, så behöfver man icke fråga, hvilken konung du tjänar.

V. 21. Den, som gifver Gud det, honom tillhör, gifver ock människorna och särskildt öfverheten hvad honom tillhör, hvarken mer eller mindre. Den, som däremot icke gifver Gud, det hans är, han gifver öfverheten antingen för mycket eller för litet. För litet: då han i orättfärdighet förhåller öfverheten hans rätt till vördnad, lydnad, skatt m. m., för mycket: då han låter den bestämma öfver hans ställning till Gud eller i allmänhet, öfverheten till behag, gör det onda eller underlåter att göra det goda. Men den, som i sanning fruktar Gud, han ärar ock konungen (1 Pet. 2: 17) såsom den, hvilken Gud insatt att vara rättvisans målsman och väktare i det jordiska samhället (Rom. 13), och är för samvetets skull all mänsklig ordning undergifven. Han vet ock, hvilken stor Guds gafva öfverheten är, och är därför af hjärtat tacksam, tjänande i sin kallelse öfverheten med glädje. Men han vet ock, att öfverhetens makt har en gräns, och att den kristne är skyldig honom underdånighet och lydnad endast inom dessa gränser, d. ä. inom det område, där han enligt Guds ordning och stiftelse har att vara Guds tjänare, d. ä. i allt, som hör till detta lifvet, det jordiska samfundslifvet. Därutom upphör öfverhetens rätt, och Guds rätt vidtager. Vill öfverheten inkräkta på det område, som Gud förbehållit åt sig ensam, trons och kärlekens område, och med sin straffmakt tvinga undersåtarnes samveten under köttsliga stadgar eller i allmänhet till det, som är i uppenbar strid mot Guds ord, då tillhör det den kristne att vägra lydnad, under det att han för öfrigt ärar Guds af öfverheten representerade ordning genom tåligt lidande af det straff, öfverheten, lat vara orättvist, kan pålägga honom. Där öfverhetens *rätt* upphör, där upphör ock undersåtens *plikt*. Så gifver den kristne kejsaren det kejsaren tillhör. Tvärtemot gör den, som ej fruktar Gud, icke gör sig samvete af att, så snart han kan det utan fara, undandraga öfverheten hans rätt, under det han ingen betänklighet har att böja sig under en gudlös regerings förordningar om hvad han skall neka eller gifva Gud. — Budet om lydnaden för öfverheten är emellertid väl värdt att ta vara på, då öfverheten såsom en Guds skickelse allt mer skjutes undan för läran om folket, om människan såsom källan och upphofvet till all både rätt och makt på jorden. En ande af fruktansvärdt själfsvåld går genom tiden och uppenbarar sin makt icke blott hos de otrogne utan äfven hos många af dem, som berömma sig af Gud och Kristus. Under frihetens så ofta missbrukade namn sätter man godtycket hos enskilda och hos massorna till högsta lag för allt.

Lydnad är ett ord, som människorna synas alltmer vilja utmönstra ur sitt språk, och under det alla ropa på sina rättigheter, vill ingen besinna sig på sin plikt. Och då man så gör, så har detta sin grund däri, att man icke gifver Gud, hvad honom tillhör. Med afkastandet af gudsfruktans band afkastas och slitas alla andra band, och slutet på allt blir samhällets upplösning och undergång. Så gick judafolket under, emedan det ej gaf Gud det honom tillkom och därför i rasande trots nekade sin öfverhet (visserligen en grym öfverhet) lydnad, i hvars ställe det hejdlösa uppror trädde, som medförde en förstörelse, så förfärlig, som världshistorien knappast någonsin bevittnat. — Vill du vara en kristen, så glöm ej det, som står i 1 Pet. 2: 13—17, och det, som en gammal vördnadsvärd kyrkans lärare, Johan Gerhard, sagt: 1:o) *trohetspenningen* med inskriften: för fursten har jag bön och förbön; och: för furstens rätt bär jag vapen; 2:o) *ärepennningen* med inskriften: jag prisar med munnen och är huld af hjärtat; och: jag öfverskyler bristerna; 3:o) *Lydnadspennningen* med inskriften: befallning lyder jag, orätt lider jag, att göra orätt vägrar jag; 4:o) *skattepenningen* med inskrift: dina får skyddar du som en herde, och villigt lämnar jag ullen.»

V. 22. Med skam fingo Herrens vedersakare gå sin väg, och med skam skola alla sådana stå på den dagen. Ve den, som träter med och frestar sin Gud! — Så kraftigt än fari-seerna kände sig träffade af Jesu ord, ändrade de sig dock icke. Den onda viljan brytes ej genom några bevis utan förstockas snarare genom nederlag. Denna vilja är den enda orsaken till otron och den däraf följande fördömsen.

Predikoutkast.

1.

Ämn. Det nära sammanhang, som äger rum mellan det att gifva Gud det Gud tillhör och att gifva människorna hvad dem tillhör.

1. *Hvad det innebär att gifva människor det människor tillhör.*

a) Hvarje människa har vissa rättigheter gentemot andra, beroende på det, som Gud har gifvit och gjort henne till. (1) Gud har skapat människan till sin afbild; detta är hennes värde

(människovärdet); detta förlänar henne äfven i hennes djupaste elände en värdighet, som berättigar henne till aktning. (2) Gud har satt hvar och en i det mänskliga samhället på en viss plats och gifvit honom ett visst uppdrag. Denna hans kallelse förlänar honom vissa rättigheter gentemot dem, som denna kallelse angår. (3) I samma mån någon har blifvit satt till handhafvare af och väktare öfver de heliga ordningar, som Gud vill ha förverkligade i det mänskliga samhället, har han höga rättigheter. *Öfverheten.*

b) Man gifver människorna hvad dem tillhör, då man (1) erkänner dem för hvad de äro: i *allmänhet* såsom odödlighetsvarelser; aktar Guds beläte i dem och det i samma mån, som detta beläte hos dem är förverkligadt; *särskildt*: aktar hvar och en i hans jordiska kallelse såsom en, hvilken i denna kallelse är i viss mening okränkbar. Detta framför allt om *öfverheten*; (2) med ord och gärning gifver dem, hvad dem i anseende till deras personer och ställning i samhället tillkommer (Rom. 13: 7); således åt alla en aktning och kärlek, hvari deras sanna bästa sökes, vare sig detta sker genom helig stränghet (text v. 18) eller genom mildhet och tålmod; genom gifvande och hjälpande; genom skydd och försvar. — Detta kan man ej göra, om man ej gifver Gud det honom tillhör.

2. *Hvad det innefattar att gifva Gud det honom tillhör.*

a) Gud har den högsta rätt till och öfver oss; skapelse-rätten; återlösningsrätten (= den högsta kärleks rätt).

b) Vi gifva Gud det honom tillhör, då vi gifva oss själfva åt honom. Vi hafva att afsäga oss vår synd, vårt lif i själfviskhet och olydnad, gifva honom hans ära såsom vår herre och frälsare, i det vi genom tron gifva honom vårt hjärta och ställa oss med våra gåfvor och krafter i hans tjänst.

c) Ingen kan sålunda gifva Gud det honom tillhör, utan att Gud gifver honom att kunna också detta: men han gifver det; han gifver riklig nåd; förekommer oss med sin frälsarekärlek för att draga oss till sig.

3. *Endast den, som gifver Gud det honom tillhör, gifver människor det dem tillhör, och motsatsen.*

a) Då människornas rättigheter gentemot hvarandra äro grundade i Guds vilja och gåfva till dem, så gifver ingen dem hvad dem tillkommer, som icke ärar Gud; ja, ärar Gud i människan. Man känner icke sina förbindelser till och mot människorna, med mindre man känner Herren, som stadgat och fastställt dessa förbindelser.

b) Den, som icke gifver människorna hvad dem tillkommer, gifver ej heller Gud hans rätt (jfr 1 Joh. 4: 20 b), visste han än gifva sig ett aldrig så vackert sken af gudaktighet. Ty gifves ingen kärlekens bevisning mot människor, så finns ej heller någon kärlek i hjärtat, och där ingen plikttrohet finns i de ting, som höra till detta lifvet, finns ingen plikttrohet alls. Där man icke aktar Herrens ordningar, genom hvilka han sammanbundit människa med människa, och som han i deras samfundslif vill hafva förverkligade och utförda, där aktar man ej heller honom, som gifvit dessa ordningar.

2.

Inl. Rom. 3: 21.

a) Den enda vägen till rättfärdighet för Gud går genom tron på Kristus, och denna trosrättfärdighet utesluter och omöjliggör rättfärdigheten af lagens gärningar.

b) I följd häraf kunde man mena, att tron tillintetgjorde lagen själf, så att den troende icke vore förbunden att göra Guds vilja, sådan den i lagen är uttryckt. Men det är tvärtom så, att tron bekräftar och befästar lagen.

c) Den sanna kristendomen består då i ingenting annat än det lif i tron, som framträder i den barnsliga lydnaden för Guds i lagen kungjorda vilja. Just så får Gud det honom tillhör, och människor det dem tillhör.

Ämne. (Variat. af det föregående). **Den sanna kristendomen består däri, I. att man gifver Gud det honom tillhör II. och människorna det dem tillhör.**

I.

1. *Det, som Gud tillhör, är det, som bär Guds bild och öfverskrift.*

a) *Allt* tillhör Gud; hans är jorden och hvad därpå är, likasom himmelen och hvad däri är, ty han har skapat allt och allt består i honom.

b) Men i egentligare, innerligare mening tillhör det Gud, som är anlagdt för gemenskap med honom = bär hans bild och öfverskrift.

c) Detta är fallet med människan. Hon tillhör Gud, han har till henne den högsta rätt, och det är hennes bestämmelse och salighet att lefva för honom.

2. *Den människa gifver därför Gud det honom tillhör, som gifver honom sitt hjärta.*

a) Detta sker, då hon af hjärtat tillägnar sig Guds nåd i Kristus; här äro det att taga och att gifva på det innerligaste med hvarandra förbundna.

b) Genom tron sker både det ena och det andra.

c) Gif då Herren ditt hjärtas tro, så gifver du honom det honom tillkommer.

II.

1. *Det, som människor tillkommer, är det, hvaröfver och hvartill Gud gifvit dem rätt.*

a) I och af sig själf har människan inga rättigheter, ty hon är en Guds skapelse och kan intet af sig själf frambringa.

b) Men Gud gifver människorna rättigheter och mot dem svarande plikter gentemot hvarandra. (1) Han har bland människorna insatt vissa ordningar, och öfver dem har han satt människorna till väktare. Sådana ordningar finna vi representerade i föräldra-, husbonde-, lärare- och öfverhetsständer. Såsom fader eller moder, husbonde eller matmoder, lärare och öfverhet har människan, jämte plikter emot dem, öfver hvilka hon är satt, också rättigheter, hvilka det är deras plikt att värda. Hvar och en skall gifva den andra det, som han enligt Guds ordning har rätt att få, hvarken mer eller mindre. (2) Gud vill i allmänhet, att vi skola älska hvarandra, och det, som kärleken kräfver, är alltså det, som vi äro skyldiga hvarandra,

2. *Den gifver därför människorna hvad dem tillhör, som*

a) under ett troget skötande af sin jordiska kallelse gifver andra det de enligt sin kallelse ha rätt att få (Rom. 13: 7),

b) bevisar kärlek mot alla och gör allt, hvad han gör mot sin nästa, i kärlek.

c) Detta gör den och endast den, som gifvit och gifver Gud det honom tillhör.

3.

Ämne. De gudlösas anslag komma på skam.

1. *Dessa anslag gå ut på att bringa fördärf öfver Kristi sak genom att medelst list söka bringa Jesu trogna*

a) att säga och göra det, som gör dem förhatliga för människor;

b) att öfvergifva sanningens och den frimodiga bekännelsens väg för att i stället mäkla med världen,

c) till undergång genom att påföra våld, där list ej förslår.

2. *Dessa anslag komma på skam, då*

a) Jesu trogna i den vishet, som den heliga enfalden har med sig, så tala och handla, att ingen orätt finns i deras mun;

b) då de ej låta de gudlösa smickrarne förleda sig till eftergifvenhet för deras påträngande utan genom heligt salt i tal och umgängelse skilja sig från dem;

c) då de tåligt lida och icke förtröttas i det goda, fastän de därför skörda otack.

4.

Inl. Jerem. 29: 7.

Ämn. Huru en sann kristen söker sitt jordiska fäderneslands bästa.

1. *Genom trogna förböner för öfverheten och folket.*

2. *Genom exemplet af en oskrymtad gudaktighet.*

3. *Genom underdånighet under landets öfverhet.*

4. *Genom en kristlig verksamhet i sitt husliga och medborgerliga kall.*

(G. D. Björck).

5.

Ämn. De gudlösas kamp mot Herren.

1. *En arglistig,*

2. *en förtviflad,*

3. *en fruktlös kamp.*

(Efter Nebe).

Tjugufjärde söndagen efter trefaldighet.

Kyrkoåret lider mot sitt slut, och ju närmare detta nåkas, desto bestämdare antaga perikoperna en eskatologisk karakter. Isynnerhet framträder denna karakter från och med den 24 söndagen, i hvars evangelium ställes oss för ögonen Herrens seger öfver den sista fienden, döden, med hvars fullkomliga öfvervinnande på den yttersta dagen allt är fulländadt.

Text: Ev. Matt. 9: 18—26.

Parallelställnen till denna text äro Mk. 5: 22 ff. och Luk. 8: 41 ff. På bägge dessa ställen, i hvilka ock berättelsen omständligare än hos Matteus återgifves, omtalas, att det var efter besöket i gadarenernas landsändar, undret med Jairus' dotter och kvinnan, som led af blodgång, ägde rum, under det att vi i vår perikop finna händelsen framställd såsom inträffande omedelbart efter den måltid, Matteus vid sin kallelse till lärjungaskap hos Herren gjorde för honom och hans lärjungar. Denna olikhet beror därpå, att Matteus, som bekant, icke grupperar händelserna i Jesu lif i kronologisk ordning utan sammanförer dem gruppvis efter deras karakter. Sålunda finna vi, huru han i kapp. 7 och 8 omtalar ett antal undergärningar efter hvarandra, utan att därvid tidsföljden tages i betraktande.

Vår perikop talar om tvenne under. Berättelserna om dem äro inflätade i hvarandra och böra bägge vid textens homiletiska behandling fattas i sikte.

Exegetiska anmärkningar. V. 18. Jesus satt med sina lärjungar och andra inbjudna gäster till bords i Matteus' hus,

där han just hade svarat Johannes döparens lärjungar på deras fråga angående det fria lefnadssätt, hans egna lärjungar förde, i det de icke iakttago fastandet och andra spåkningar. Då inträdde en öfverste (*ἄρχων*), d. ä. en synagogföreståndare vid namn Jairus, nedföll för Herrens fötter och bad honom komma och till lifvet återkalla hans nyss aflidna dotter. Enligt Markus säger Jairus, att hon låg på sitt yttersta, och enligt Lukas, att hon var döende. Såsom dessa evangelister i allmänhet berätta händelserna noggrant och i detalj, under det att Matteus uttrycker sig mera summariskt, så torde uttrycken hos de förstnämnda vara de riktigare. Flickan låg i själtaget, da den bekymrade fadern lämnade hennes sjukbädd för att begifva sig till Jesus. På vägen tillbaka, nu åtföljd af Jesus och hans lärjungar, får Jairus bud, att flickan aflidit (Mk. 5: 35; Luk. 8: 49). Matteus sammanfattar alltsammans i Jairus' ord till Herren: Min dotter har just nyss dött.» Att Jairus kommer till Herren med en bön om en sådan räddning, visar icke blott, huru djup hans nöd och sorg måtte ha varit, utan äfven, att han trodde på Jesus såsom innehafvaren af makt öfver lif och död. Denna tro innefattade väl i det minsta öfvertygelsen om, att Jesus var Messias. Däraf ock den djupa ödmjukhet, Jairus ådagalägger inför Frälsaren, han, den ansedde synagogföreståndaren gentemot den i yttre matto ringe, af folkets öfverste förkastade profeten från Nasaret.

V. 19. Jesus uppfyller genast och under tystnad Jairus' bön; han star upp och följer honom till hans hem. Icke alltid handlade Herren sa. Den kananeiska kvinnan fick länge ropa efter honom, innan han hörde henne (Matt. 15: 22 ff.), och konungsmannen erhöll först en förebräelse och sedan endast ett löfte och en tillsägelse att ga hem igen (Joh. 4: 48 ff.). Herren, hjärtransakaren, handlar med de hjälpsökande på olika sätt alltefter deras behof. Att emellertid Herren följer Jairus under tystnad är väl för denne ett prof; ett vänligt tröstande ord och ett löfte hade nog stillat hans oro, men han far det icke, och Jesu tystnad var antagligen för honom någonting plågsamt. Han maste dock stilla sitt hjärta och lämna sig helt åt Herrens vilja. Men under vä-

gen inträffade något, som för den ångestfulle fadern var en ny källa till oro. Tvifvelsutän hade han önskat att likasom flyga tillbaka till den döende dottern, och att Jesus skulle ha brukat den största möjliga skyndsamhet, men i stället går vandringen för det omgifvande folkets skull långsamt, och därtill kommer ett dröjsmål i följd af det, som berättas i

Vv. 20, 21. *Καὶ ἰδοὺ, γυνὴ αἰμοῤῥῶσσαν καὶ λ.* Äfven här berättar Matteus i sammanhang. De tvenne andra evangelisterna berätta däremot omständligt, huru kvinnan för att få hjälp mot sin sjukdom hade använt hela sin förmögenhet på läkare utan annat resultat, än att hennes tillstånd förvärrats, och att hon nu, sedan hon hört talas om Jesus, beslöt sig för den handling, som vår text omnämner. Hon tänkte, att hon genom blotta vidrörandet af Jesu klädafall skulle blifva botad. Detta var tro och en obetingad sådan, för så vidt hon var öfvertygad om Herrens oändliga makt att hjälpa. Likväl menade hon, att åtminstone en beröring med hans person vore nödvändig, under det att t. ex. höfvitsmannen i Kapernaum ej begärde mer än ett ord af Jesu mun. Huruvida därjämte något vidskepligt inblandade sig i hennes föreställning om Frälsarens undergörande förmåga (att hos honom finna ett slags magisk kraft eller dylikt), är ej lätt att afgöra. Visst är dock, att den romerska kyrkans relikdyrkan och tro på relikers undergörande kraft icke i vårt ställe har något stöd. Kvinnans ord: »Om jag *blott* (*μόνον*) kunde vidröra hans klädnad», visa ju redan, att det var af Herren, af hans person, hon väntade hjälpen; hon ansåg det redan vara nog att komma i den beröring med honom, som vidrörandet af hans klädnad innefattade.

V. 22. *ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς καὶ λ.* Äfven här berätta de andra synoptikerna omständligare. Enligt dem förnam kvinnan genast vid vidrörandet af Herrens klädafall, att hon var helbrägd, och att Jesus vände sig till det honom omgifvande folket med en fråga om hvem som rörde vid hans kläder. Kvinnan, som af blygsamhet icke vågat för Jesus framställa sin nöd och nu af samma orsak ville i tyst glädje draga sig tillbaka, kom då, nedföll för Herrens fötter

och bekände allt. Och först då fick hon mottaga de nådefulla ord, som i vår text, v. 22, anföras. I afseende på allt detta må en annan författares ord citeras: Herren urskiljer mycket väl en vidröring af blotta yttre orsaker från kvinnans vidrörande af honom i *tro*. Han säger, att någon vidrört hans kläder, och att han känt, huru en kraft utgått från honom. Icke ovillkorligt har denna kraft från honom utströmmat, ty den fullhet af kraft, som var i honom, stod under hans viljas fullkomliga herravälde, och äfven på kvinnan hade denna kraft med hans vilja och vetande bevisat sig. Detta skall folket och lärjungarne veta, men kvinnan skall förstå, huru hon icke kan blifva för Herren fördold, hon skall inse, att icke vidrörandet af Jesu kläder i och för sig utan hans barmhärtiga vilja botat henne. Och då Jesus ser sig om efter henne, kommer hon, därtill föranledd och uppmuntrad af den huldhet, som lag i denna blick, och säger honom utan all människofruktan och försagdhet hela sanningen. Nu är hennes hjärta beredt för den andliga hjälpbevisningen, som Herren jämte den lekamliga hjälpen vill skänka hennes i hennes bekännelse uppenbar vordna tro. Han säger: Var vid godt mod, min dotter. Redan tilltalet: min dotter, uppenbarar för henne hans kärlek och orden: var vid godt mod upprätta henne ur den försagdhet och bäfvan, som förorsakas af hennes tanke därpå, att hon dock hemligt, så att säga sasom en stöld, har tagit sin hälsa af Herren, och att hon velat obemärkt smyga sig bort. Hon kan nu på grund af Herrens ord ater fatta mod och lefva i hoppet, att hon för alltid är befriad från sin sjukdom. Fullständigt tröstas hon genom ordet: Din tro har hulpt dig. Hennes tro har gjort henne skicklig att sig till välsignelse mottaga Jesu hjälp, hvadan ock Herren, såsom Markus tillägger, kan afskeda henne med sin frid, som han icke i ett blott talesätt, utan i väsentlig kraft meddelar henne. (Sommer.)

Förhandlingen med den sjuka kvinnan hade, som sagdt, förorsakat ett dröjsmål i vandringen till Jairus' hus, som för honom måst kännas mycket plägsamt. Men om redan däraf

hans tro sattes på prof, så sker detta ännu mer genom budskapet om hans dotters ändtligen timade död. Vid tillägget: »Hvarföre gör du nu mera mästaren omak?» synes Jairus likasom ha sjunkit tillsamman i smärta och modlöshet, ty Herren anser sig böra tillropa honom: »Frukta icke, allenast tro» (Mk. 5: 36)! Och så anlände de slutligen till Jairus' hem.

Vv. 23, 24. I Jairus' hus hade redan samlat sig, utom en hop deltagande vänner, de flöjtblåsare, som enligt judisk sed i sorgehusen plägade uppstämman sorgmusik. Begravnin-garne måste nämligen för det heta klimatets skull ske mycket skyndsamt, ofta redan samma dag, i alla händelser dagen efter dödsfallet. Förberedelserna till begravningen voro således redan i gång, då Jesus med sina lärjungar och Jairus anlände. Enligt de andra synoptikerna tog Jesus med sig in i huset, utom den aflidnes fader, endast Petrus, Jakob och Johannes. — *Ἀναχωρεῖτε πρὸς τὸν οἶκόν σου*. Af dessa Herrens ord ha några uttolkare (Olshausen o. a.) velat sluta, att flickan endast var skendöd. Herren skulle, menar man, icke hafva uttryckt sig så, om hon verkligen varit död. Men äfven i Joh. 11: 11 talar Jesus om den redan för några dagar sedan aflidne Lasarus' död såsom en sömn. För honom, lifvets furste, finns ingen döds-makt. För honom lefva alla, och att befria ur de lekamliga dödsbanden är för honom ingenting annat och mera, än att uppväcka ur en slummer. För öfrigt visar det sammanströmmade folkets löje vid Jesu ord, att flickan verkligen var död. Också heter det hos Lukas (kap. 8: 55), att flickans ande »kom igen». — Att Herren utvisar det sorlande folket har sin grund däri, att han vill i helig stillhet utföra det stora, ehuru för honom lätta verket. Endast de, som ha ett verkligt deltagande för saken i fråga, få vara närvarande. Samma heliga tukt eller likasom skära kyskhet och måttfullhet, som hvilar öfver allt Herrens verkande, finna vi äfven här.

Vv. 25, 26. Vid Jesu ord: »Flicka, stå upp!» återvänder det flydda lifvet, och barnet reser sig upp icke blott lefvande utan äfven återställdt till hälsan, hvadan ock Herren bjuder, att gifva henne mat (Mk. 5: 43). — Icke med

ansträngning och först efter mycken bön, såsom fallet var med några uppväckelser, som omtalas i gamla testamentet, uppväcker Herren den döda. Ett ord, och allt är skedd. Här är icke blott en profet eller apostel, som väl kan ha en undergörande gäfvä, men därför icke är herre öfver utan snarare i viss mening beroende af gäfvan; här är Herren öfver lif och död i absolut mening. — För att förekomma eller afvända hvarje köttslig hänförelse för hans sak, förbjuder Jesus som vanligt utspridandet af ryktet om det skedda. Icke desto mindre blir det snart bekant öfver hela landet. — Intrycket af undret var ock väl en förvåning, som nog ej saknade sin hänförelse, men som dock icke förde till sannskyldig tro på Herren utan snarare till en sinnesförfattning, som var ägnad att slå öfver till bitterhet, då Jesus icke motsvarade, icke *ville* motsvara de köttsliga messiasförhoppningar, till hvilka det otidiga utspridandet af berättelserna om hans verk gaf anledning.

För den *homiletiska behandlingen af vårt evangelium* erbjuda sig följande grundtankar: *Jesu härlighet, såsom den af Fadern enföddes härlighet, uppenbarad däri, att såsom Fadern gör de döda lefvande, så gör ock Sonen lefvande, hvem han vill; och: Icke fruktan, utan tro och frimodighet höfves det en kristen vid dödens möte, ty hos honom är den, som sörjer för, att ingen af hans trogna skall smaka döden till evig tid.*

Homiletiska antydningar. V. 18. Utan dotterns sjukdom och död hade Jairus måhända aldrig kommit till Jesus. Sammalunda blifva ofta allehanda bekymmer och motgångar här i världen det tuktomedel, hvarmed Gud bringar den lättsinniga, efter köttet lefvande människan till det första böne-ropet. Särskildt medföra barns sjukdomar och död ofta för föräldrarna den första kraftiga väckelsen att söka Gud. — Kom och lägg din hand på henne, sa får hon lif igen, sa bad Jairus. Det var någonting utomordentligt stort, han tillträdde Herren: makt öfver döden. Och såsom Kristus icke skulle kunna frälsa oss, om han icke ägde denna makt, så maste ock den tro, som skall kunna undfå och tillägna sig Herrens hjälp, tilltro honom detta det största: att gifva lif

at en i synden död själ. — När Jesus lägger sin hand på oss, där vi ligga nedslagna i vår andliga dödsvanmakt, få vi lif. Men det är i den kraftiga tillämpningen på våra hjärtan af sina nådelöften, som han sålunda lägger sin hand på oss.

V. 19. Jesus stod strax upp och följde Jairus. Ja, förr än de ropa vill jag svara, och medan de ännu tala, vill jag bönhöra. Herrens i uppriktig bön sökta hjälp är alltid viss. Ofta synes det dock annorlunda. Men i sådant fall beror detta dels därpå, att den hjälp, vi verkligen behöfva, är af annat slag, än den vi menade, dels därpå, att våra hjärtan icke så genast äro skickliga att sig till sannskyldig välsignelse mottaga hjälpen. Det är då godt, att Gud icke hör oss i enlighet med *vår* vilja, vårt oförstånd och vår kortsynthet, ty gjorde han det, så hjälpte han oss till var skada och vårt fördärf.

Vv. 20, 21. I hvilken långvarig och svår nöd hade icke denna kvinna legat! Och allt sitt hade hon förtärt på läkare, utan att hon vunnit något annat än ett förvärradt tillstånd. — En träffande bild af en människa, som i andligt afseende lägger ut sina penningar, där intet bröd är, och sitt arbete, däraf hon ej mått varder (Es. 55: 2). Och såsom kvinnan i texten hade handlat så, som hon gjort, emedan hon icke kände Kristus och ej visste af nagon annan väg till hälsans återvinnande än den mänskliga läkekonsten, så arbeta många ut sig under försöken att hjälpa sig själfva till frälsning, emedan evangelium är dem fördoldt. Men när de förgäfves ha förbrukat sin kraft på detta sisyfusarbete och ingenting annat vunnit än hjälplöshet och elände, då äntligen kan evangeliets ljus uppgå för dem, så att de komma därtill att i ödmjuk tro taga sin tillflykt till den enda hjälpen. — En helt naturlig blygsamhet höll den lidande kvinnan tillbaka från att öppet begära Jesu hjälp, men till honom måste hon dock på ett eller annat sätt fram, och i sin innerliga förtröstan till hans frälsande kraft begärde hon endast att få vidröra fällen af hans klädnad. — Blygsel och skam afhålla ofta så många att fly till och utskudda sitt hjärta inför Herren. De mena sig i sin fattigdom vara så orena, att det vore en förmätenhet att våga sig fram till den helige frälsaren med ett sådant elände. Ehuru däri esomoftast ligger en icke så obetydlig portion finare egenrättfärdighet, så kan det likväl vara uttryck för en innerlig ödmjukhet och anspråkslöshet. Men äfven i detta fall ligger däri någonting betänkligt, nämligen en försagdhet, som hin-

drar tron och frälsningen. Det är något vidrigt, då en syndare, likasom det vore ett bevis på eller tillhörande en synnerligt stor och förkofrad tro, i andlig framfusighet och i en vördnadslös förtrolighet söker handla med himmelens och jordens Herre, men den skygghet, hvarmed man i det längsta drager sig för att obetingadt öfverlämna sig åt Frälsaren, är icke heller rätt. Dock är Herren, som alltid tillbakavisar hvarje påflugenhet och drager sig undan den på hans nad pockande oförsämdheten, utsägligt huld mot dessa veka, rädda själar, hvilka i känslan af sin djupa ovärdighet knappt våga tänka sig möjligheten af, att Herren skulle skänka dem en nadesblick. Han har för dem endast milda, uppmuntrande ord.

V. 22. »Var vid godt mod, min dotter!» Så tilltalade han ju den försagda kvinnan, sedan han förmått henne att uppenbara såväl sin belägenhet som det sätt, hvarpå hon sökt och funnit hans hjälp. Till ett sådant uppenbarande maste det icke blott med henne utan med hvar och en, som såsom hjälpsökande inlater sig med Herren, komma. I första hand hel och uppriktig bekännelse inför Gud och sedan ock bekännelse inför människor kräfvades af alla, hvilka Kristus skall kunna frälsa. Han afbryter icke det krossade röret och utsläcker icke den rykande veken; han talar till de trötta i rättan tid, han upprättar dem, som äro nedslagna, och hugsvalar alla bedröfvade. Men detta icke för att de alltid skola förblifva krossade rör och rykande vekar, eller för att de alltjämt skola ligga där vanmäktiga och utan mod, utan tvärtom för att befria dem från allt detta och göra dem starka i hans starkerhets makt, frimodiga, förtröstansfulla och glada. Därföre maste ock kvinnan i vår text fram i ljuset ur den fördoldhet, i hvilken hon så gärna ville förblifva, men i hvilken hon icke *fick* stanna, om hon eljest skulle med den lekamliga hälsan undfå den högre gäfvan, som Herren asyftade att gifva henne i och med den ringare gäfvan af timlig hjälp. — Den ödmjukheten nära liggande försagdheten maste alltså bort. Den medför faran att sätta det undfangna ljuset under skäppan och att nedgräfvad det mottagna pundet. Misstron till oss själfva får icke öfverga till misstroende till Herren, hans vilja och makt att genom oss, vore vi än de svagaste och skröpligaste af hans lemmar, uträtta något till sitt namns ära. Och såsom under misstroendet till oss själfva ofta misstron till Gud döljer sig, så gifves det ock ett själf-förtroende, som i grunden är tillit till Gud, och som är nödvändigt, för att vi skola kunna gripa oss an med ett kraftigt

arbete i Guds rikes tjänst. »Tro ej, hvad häglösheten hviskar till dig, att striden är för stor för din förmåga, och att den nog utkämpas dig förutan». (Tegnér). — »Din tro har hulptit dig. Ja, *tro* var det hos denna kvinna, och denna tro, denna fasta och innerliga tillit till Herren och hans makt och vilja att hjälpa, var det, som medförde hennes botande, och icke vidrörandet af Jesu kläder. Detta vidrörande var ju endast en form, hvari hennes troshandling klädde sig, och därför att det var en verklig troshandling, medförde den hjälp. Ty för tron är Herren tillgänglig, och sin nåd och makt ställer han till den troendes förfogande. — »Och kvinnan vardt helbrägd från denna stund». Ja, från den stund en frälsnings-sökande människa erhållit Herrens försäkran om den af henne sökta hjälpen, syndaförlåtelsens nåd, är hon väsentligen frälst. Hon är vorden andligen helbrägd och har sedan blott att förblifva hos den store läkaren, som botat henne. Ty gemenskapen med honom och hans fortfarande nådesomvårdnad kan hon icke sakna, så kärt det är för henne att behålla sin vunna andliga hälsa.

V. 23. Huru tränger sig icke det världsliga stojet in öfver allt! Till och med vid likbären later det höra sin högröstade stämma, och under det att kanske blott ett par hjärtan blöda, deras, som djupt sårats af dödens hemska besök, bullrar världen omkring dem, hycklande ett deltagande, som ofta endast är en förklädnad för den tanken: »Gudi lof, att det icke är jag, som ligger där död eller har träffats af denna sorg». — Herren ärar hvarje äkta och sann naturlig känsla, såsom han ju ock själf var människa och kände såsom en människa: vid Lasarus' graf stod han ju gråtande. Men allt detta tillgjorda, konventionela och på all sanning blottade väsen, som härskar i det mänskliga umgänget och icke minst präglar världsmänniskornas deltagande i andras vare sig sorg eller glädje, det lider han icke. Därföre dref han ock ut ur Jairus' sorgehus alla dessa flöjtblåsare och gråterskor, hvilkas klagolåt ljöd på beställning, och tillät blott den afidna flickans föräldrar jämte några af sina lärjungar att vara närvarande vid hans stora handling. — Döden har ett dystert majestät med sig; därför vare det tyst vid bären och grafven. Då blir det möjligt för Herren att där tala till hjärtat väckande, manande och hugsvalande ord. Att en viss festlighet vid likbegängelserna äger rum, passar sig ganska väl, men festligheten bör då vara sådan, att den långt ifrån att, såsom så ofta sker, afvända sinnena från stundens allvar, tvärtom ej blott harmonierar med, utan

V. 24. »Hon är icke död utan hon sofver». Det kunde han säga, för hvilken ingen dödsdöds makt kunde hålla stånd. Det är ock ett ord, som såsom en salig, välgrundad sanning gäller vid deras bärar, som hafva dött i tron på Jesu frälsarnamn. Den lekamliga sömnen efterföljes af ett uppvaknande med till den nya dagens arbete stärkta krafter. Döden skall ej heller ha större makt öfver dem, som i Jesu namn lägga sina ögon tillhoppa, än sömnen har öfver den trötta arbetaren. Ett uppvaknande skall komma, en uppståndelse, då den troende, såsom stärkt af den föregående djupa sömnen och nu i besittning af evighetens oändliga lifskraft, skall framgå till verkande af det Herrens verk, som utföres i hans himmelska tabernakel. Ty i Kristus, den uppståndne, är döden öfvervunnen, och det svarta mörker, som hvilade öfver döden och grafven, har vikit för det kristliga uppståndelsehoppets saliga ljus. Och endast i detta ljus är lifvet på jorden värdt att lefva, särskildt för de troende. »Om vi allenast i detta lifvet hafva hoppet till Kristus, så äro vi de uslaste af alla människor» (I Kor. 15: 19). Men efter vårt hopp är ett visst och välgrundadt evighetshopp, emedan det är uppståndelsens hopp och besegladt i våra hjärtan genom den helige Ande (Rom. 5: 5), så kunna vi framlefva vår främlingskapstid med talamod och glädje samt med frimodighet verka Herrens verk (I Kor. 15: 58). — »De gjorde spe af honom». De visste ju, de förståndiga människorna, att barnet var dött. Ja, världen är verkligen mycket förständig; hon vet så mycket och vet det säkert på både vetenskapens och erfarenhetens samstämmiga, osvikliga grunder, och det är då ej underligt, att hon ler åt ett ord, som grundligt synes förneka alla dessa grunder, ja, ända därhän, att det nekar döden vara död. Så får Kristi ord sitta emellan för det kloka folkets allt begripande vishet, och de, som tro på detta ord och sätta det öfver till och med vetenskapens domsutslag, få heta darar. Skada blott, att det finns ett vetande, som ej är så obetydligt högre än människors, nämligen Guds, och att det finns en erfarenhet lika afgjordt säker, som världens — en erfarenhet, som hon i själfva verket icke har och icke kan ha, och som beslår världens erfarenhet med osanning, — och det är erfarenheten af en öfversinnlig, andlig och himmelsk värld och af Guds kraft, som gör de döda

levande, och den erfarenheten har den, som tror på Jesus Kristus. Det jordbundna förståndets förnekelse af det eviga lifvet och af uppståndelsen hvilat på ett resonnemang likt det, mullvaden skulle ha, om han kunde tänka: han skulle nog neka solens tillvaro, därför att han aldrig sett hennes ljus. Men träd ut ur din mullvadshög, du stoftkrypande barn af denna värld, och du skall nog, äfven du, få skåda och erfara solen, rättfärdighetens och lifvets sol, och du skall då ej längre hänle utan i stället tillbedja.

Vv. 25, 26. Da Jesus med tillsägelse: »Flicka stå upp» tog den döda vid handen, stod hon upp levande och frisk. Hans ord skall en gång göra också våra kroppar levande för hans Andes skull, som bor i oss. Och då — om vi eljest äro befunna i honom — lif, evigt lif, evig hälsa, evig salighet! Lofvadt vare Herrens namn för detta hopp!

Predikoutkast.

1.

Inl. Efes. 3: 20, 21.

Ämne. Vår Herre Jesu Kristi nåd och kraft.

1. *I nåd hör Herren den nödställdes bön (vv. 18, 19) och upprättar de försagdas mod (v. 22).*
2. *I sin nåds tjänst brukar han sin kraft till de obotligt krankas helande (v. 22) och till de dödas levandegörelse (v. 25).*

2.

Inl. 1 Mos. 18: 27. Abraham tog sig det vågstycket före att inför Gud med växande ifver lägga sig ut för Sodom.

Ämne. Trons vågstycke.

1. *Tron är ett vågstycke. I tron bad Jairus om en för mänskligt förnuft och kraft omöjlig sak: sin döda dotters uppväckande till lif (v. 18): detta ett trons vågstycke.*

Den af Guds lag och sitt eget hjärta fördömda (= till döden dömda och af lagen dödade, Rom. 7: 10) människan måste våga sig fram till den Gud, som hon förtörnat, för att få barmhärtighet till evigt lif. Salig den, som vågar detta, ty han får den barmhärtighet, han söker.

2. *Tron är ett vågstycke. Då enligt Mk. 5: 35 Jairus uppmanades att, eftersom hans dotter var död, icke längre beståra Frälsaren, sade denne: »Frukta icke, allenast tro». På det ordet måste han våga hoppas, där intet hopp var (jfr Rom. 4: 18).*

Den troende måste våga grunda sin själs frälsning på Herrens blotta ord och löfte, fastän han ingen frälsningskraft förnimmer och sålunda måste hoppas mot hoppet. — Salig den, som vågar detta, ty Herrens ord skall på honom gå i fullbordan.

3. *Tron är ett vågstycke.*

Kvinnan, som led af blodgång, måste, oaktadt hon var och kände sig oren och full af blygsel, åtminstone tränga sig så nära intill Herren, att hon kunde vidröra hans klädefäll (vv. 20, 21). — Den troende måste, ehuru han känner sig så ovärdig, att han skulle vilja skyla sig både för Gud och människor, dock våga sig så nära intill Herren, att han vidrör honom = omfattar hans nådelöften. — Salig den, som vågar detta, ty han skall få höra det upprättande ordet: »Var vid godt mod; dina synder förlätas dig. Din tro har frälst dig. Gå i frid!»

4. *Tron är ett vågstycke.*

Den helbrägdagjorda kvinnan fick ej vara fördold, utan hon måste fram i det offentliga för att uppenbara, hvad som hade skett med henne (Mk. 5: 30--33); hon måste våga denna bekännelse, fastän hon bäfvade därvid. — Den troende, som af Herren undfått hjälp, måste öppet bekänna honom inför en värld, som är fientlig mot Kristus och hans folk, och som har makt att t. o. m. dräpa kroppen — Salig den, som vågar bekänna Herren inför hans fiender; honom skall Herren bekänna på den dagen.

5. *Tron är ett vågstycke.*

Den troende måste våga kampen mot satan, som understundom får tillåtelse att sålla honom såsom hvete. — Salig den, som vågar detta; han skall vinna den seger öfver all fiendens makt, som medför rätt till lifvets krona.

6. *Tron är ett vågstycke.*

Jairus måste på Jesu ord tro på lifvet midt i döden. Den troende måste till slutet på Jesu ord våga tro, att han går genom döden till lifvet, fastän han, där han ligger i den sista kampen, endast känner död. — Salig den, som vågar detta; han skall finna, att döden är en vinning och endast en sömn, på hvilken följer ett uppvaknande till evigt lifs härlighet.

3.

Inl. 1 Kor. 15: 54, 55.

Anne. Den nedslagna frågan: Hvem förmår något mot döden? mött af det kristliga hoppets triumferande och enda rätta svar: Du död, hvar är din udd? Du dödsrike, hvar är din seger?

I. Att denna fråga mötes af åtskilliga förvända svar.

II. Att den ock mötes af det kristliga hoppets svar, som är det enda rätta svaret.

I.

1. *Hvem förmår något mot döden? så frågar den för döden ängsliga världsmänniskan, och hennes svar är uttrycket för en tröstlös undergifvenhet under dödens svåra öde.*
2. — — — så frågar den naturliga människan vid sina käras dödsläger, och hennes svar blir en hopplös klagan.
3. — — — så frågar den lättsinnige världsdyrkaren, och hans svar är: Låtom oss äta och dricka, ty i morgon skola vi dö.

Dessa och dylika svar äro orätta svar, ty de äro förtviflans svar, och visa, huru de människor, som gifva dem, äro trålar under dödsfruktan, andligen blind, och veta icke af Gud och frälsningen i Kristus.

II.

1. *Hvem förmår något mot döden? så frågar den troende kristne vid tanken på sin egen död, och hans svar är: Jesus, min frälsare, har öfvervunnit döden.*
2. — — så frågar den troende kristne vid sina käras dödsläger, och svaret blir: De äro icke döda, utan de sova.
3. — — — så frågar den troende på sin egen dödsbädd, och hans svar blir: Kristus är mitt lif och döden min vinning.

Dessa svar äro variationer af det kristna hoppets triumfsång vid dödens möte: Du död — — udd? Du dödsrike — seger? och innefatta det enda rätta svaret, angifvande lösningen af syn-

dens och dödens gåta, sådan denna lösning gafs i Jesu död, då han brot syndens makt, och i Jesu uppståndelse, då han genombröt dödens fängelse.

4.

Ämne. Segern öfver döden.

1. *Vunnen af Jesus på ett grundläggande sätt genom hans död och uppståndelse.*
2. *Fortfarande utförd genom de andligen dödas uppväckelse till lif i Gud.*
3. *Fullbordad på uppståndelsens dag, då alla i Kristus afsomnade uppväckas till evigt lif.*

5.

Ämne. Saliga de, som i Herren dö!

1. *Döden har för dem ingen udd.*
2. *De dö icke, de afsomna blott för att i fröjd uppvakna till Frälsarens möte i härlighet.*

Tjugufemte söndagen efter trefaldighet.

Om Herren såsom dödens besegrare vittnar den föregående söndagens perikop. Att den därmed hänvisar på de yttersta tingen, har redan blifvit anmärkt, och salunda står den i sammanhang med ev. på 25 söndagen, som framställer för oss de fruktansvärda händelser, hvilka, förebildade i domen öfver Jerusalem, skola föregå världens ände. Den idé i kyrkoåret, som denna söndag representerar, är då nödvändigheten för Herrens trogna att stärka sig i tron och tålmodet för att utan hinder kunna blifva vid Herren under de fruktansvärda domar, som skola föregå hans sista tillkommelse.

Text: Ev. Matt. 24: 15—28.

Perikopen utgör en del af det stora eskatologiska tal, som Jesus höll till sina lärjungar, sedan han för sista gången lämnat Jerusalems tempel. Det innehåller svaret på lärjungarnes fråga med anledning af Herrens ord om templets förstöring, den frågan nämligen: »Säg oss, när detta skall ske, och hvad är tecknet till din tillkommelse och världens ände?» Det är tre ting, hvarom lärjungarne här fråga: 1:o) när templet skulle förstöras, 2:o) om tecknen till Herrens återkomst och 3:o) om tecknen till denna världens ände. Men dessa tre händelser sammanfalla i lärjungarnes åskådning. De kunde på sin d. v. ståndpunkt icke skilja det ena från det andra: Jerusalems och templets undergång kan i deras föreställning ej äga rum utan i sammanhang med världens slut. Jesu tal sluter sig i den meningen till deras åskådning, att han i sin framställning likasom inväfver i hvarandra sin till-

kommelse till doms öfver Jerusalem och sin sista tillkommelse till världsdomen. Dock har talet tydligen tvenne afdelningar, hvaraf den första (vv. 4—28) hufvudsakligen handlar om Jerusalems förstörelse och den andra (vv. 29—51) om den yttersta dagen och de densamma föregående tecknen. Vår perikop utgör en del af det, Herren talade om Jerusalems undergång, hvarvid dock de sista verserna hafva ett allmännare syfte och hänvisa på Herrens sista tillkommelse, salunda bildande en öfvergång till den andra afdelningen af talet.

Exegetiska anmärkningar. V. 15. I den näst föregående versen hade Jesus sagt, att evangelium skulle predikas för alla folk, och så skulle änden komma. Dessa ord synas ha den dubbla meningen, att evangelium först skulle af lärjungarne predikas för alla den då kända, den romerska, världens folk, och så skulle förstörelsen öfver den judiska staten och öfver Jerusalem inbryta, och för det andra, att ev. skulle förkunnas för alla jordens folk, och så skulle världens ände komma. I öfverensstämmelse med den första meningen fortsätter han nu: När I därför (*οὐρ*) fån se förödelsens styggelse o. s. v. Hvad förstås med förödelsens styggelse? På grund af parallelstället i Luk. 21: 20, där det heter: När I fån se Jerusalem omringas af krigshärar, veten da, att dess förödelse är nära. Då flykte o. s. v., synes Herren med det ifrågavarande uttrycket syfta på dessa krigshärar och särskildt på deras fälttecken, hvilka, när de sagos omkring och i Jerusalem, badade dess undergång. Men *ἐν λόπῳ ἀγίῳ* är tydligen templet, och när romarne beträdde det, då var det ingen tid till flykt. Andra tolkningar äro ock försökta, men af dem synes endast en vara antaglig, näml. den, som i förödelsens styggelse ser öfverhandtagandet af det växande inre affallet från Gud och det hedniska väsende, som hos judarne omedelbart före romarnes anryckande gjorde sig gällande. Då härigenom hela den israelitiska gudstjänsten, trots det att den yttre lagenliga formen bevarades, gjordes till en styggelse, så gafs därmed vid handen, att judafolkets undergång stod för dörren. — Det ställe hos Daniel (kap.

9: 27), hvarpå Herren syftar, tydes enligt Keil och andra forskare sålunda: »På styggelsens vingar skall förödaren komma», d. ä. såsom med snabb flykt skall styggelsen ha förödelser med sig i följe, ord, som synnerligen väl passa för den omnämnda tolkningen af *ῥῥέλνγμα τῆς ἐρημώσεως*. — Orden: »Den, som läser det, gifve akt därpå» ha somliga velat tillskrifva evangelisten, som därmed skulle vilja framhålla vikten af att akta på, hvad Herren här säger. Sådana interpolationer äro emellertid icke att finna hos Matteus, och det är icke troligt, att detta ställe skulle göra ett undantag. Tvifvelsutan äro orden Herrens egna, som därmed vill uppmana de sina att noga begrunda Daniels profetia för att af den hämta behöfligt ljus.

Vv. 16, 17. Undergangen skall komma så plötsligt, att endast den skyndsammaste flykt kan medföra räddning. De, som äro ute på det judiska slättlandet, som ej erbjuder några gömställen, må hastigt fly till bergstrakten, där skogarne och de många grottorna erbjuda dem skydd. — På taken vistas man med förkärlek i de österländska städerna under aftonsvalkan. Den, som därvid öfverraskades af den inbrytande domen, skulle, om han ville rädda sitt lif, ej gifva sig tid att stiga ned i sitt hus för att hämta några värdesaker utan skynda utför den utanför huset till gatan ledande trappan och omedelbart söka räddning i brådstörtad flykt.

Vv. 18—20. Den, som, endast klädd i underklädnaden (naken), var sysselsatt med arbete ute på fältet, borde icke gifva sig tid att i sitt hem hämta den eljest så nödvändig ansedda öfverklädnaden. — Outsägligt svår skulle nöden blifva för hafvande eller digifvande kvinnor. Utom deras ångest, förökad af tanken på barnen, jämte svårigheten att kunna fly med nödig hastighet, skulle de löpa fara att på det grymmaste blifva misshandlade af dessa råa och vilda krigare, som ej sällan gjorde sig ett grymt nöje i att mörda värnlösa och spetsa de späda barnen på sina spjut. — Om vintern blef flykten genom öfversvämningar och storm och regn mycket försvarad, såsom ock flykt under sabbaten skulle komma att medföra särskild olägenhet och fara. Ehuru lärjungarne för

sin del vid tiden för Jerusalems förstörelse voro frigjorda från det judiska träldomsväsendet under lagens bokstaf, så skulle dock deras flykt under en sabbat hos judarne väcka en sådan anstöt, att de flyende troligen skulle blifva utsatta för våldsamheter och deras räddning kanske omöjlig. Vikten af att undvika flykt under vintern eller sabbaten inskärpes genom uppmaningar att särskildt *bedja* om att ej blifva försatt i nödvändighet att just på dessa tider söka räddning.

Vv. 21, 22. Alla upptänkliga, till det högsta matt stegrade fador förenade sig med hvarandra vid Jerusalems förstörelse. Krig och mord, hungersnöd, sjukdomar, partihat, vild fanatism, ursinne och förtviflans raseri sammanslöt sig till astadkommande af en nöd, hvars gräslighet knappast kan mer än anas. Öfver en million judar omkommo; nära hundra tusen såldes som slafvar. — Om icke dessa fasans dagar (näml. genom Jerusalems påskyndade eröfring och krigets i följd därpå inträffade slut) blifvit förkortade, så hade intet kött, d. ä. ingen jude blifvit öfrig; hela nationen skulle i grund ha blifvit utrotad. — *ἐκλεχτοὶ* äro de kristna; för deras skull, hvilka ock fingo sin del af eländet och jämmern, skulle de förskräckliga dagarne förkortas. — Hvad Herren här säger om nöden vid Jerusalems undergång är en typ till det, som skall inträffa omedelbart före denna världens ände. Då skola, vid den fruktansvärda andliga förförelse (vv. 23, 24), som i förening med det förskräckligaste yttre trångmal (vv. 21, 22) skall göra sig gällande bland människorna, farorna för att blifva bedragen blifva så stora, att äfven stadgade kristna ej skulle kunna uthärda, om ej Herren grepe in och genom sin plötsliga ankomst gjorde slut på vedermödans tid.

Vv. 23—26. Redan i v. 11 hade Herren talat om irrlärare, som skulle uppstå och vinna anhang, under det att hans lärjungar skulle blifva hatade och utstötta för hans namns skull. Här återkommer Jesus till varningen för dessa fanatiska irrlärare med hänseende till den fara, deras uppträdande skulle medföra för lärjungarne själfva, för de kristna. I den ytterliga nöden skulle vid människornas längtan efter frälsning förhoppningarne om Messias uppenbarelse till räddning

stegras till en sjuklig, besinningslös ytterlighet. I hvarje framstående man skulle de tro sig skåda Messias, och tal och rykten, att han uppenbarat sig än här och än där, skulle vinna tilltro. Men de kristna, som ju redan funnit Messias, borde afgjort förkasta allt sådant tal, ty endast *falska* profeter och falska krister vore att vänta. Men vaka behöfde de, ty den allmänna yrseln kunde så mycket snarare smitta äfven dem, som dessa bedragare icke skulle sakna ett visst lysande sken: de skulle omgifva sig med falska tecken och under. En sådan bedragare var sannolikt den egyptier, som omtalas i Ap. G. 21: 38, och som Josefus kallar *ἄνθρωπος γόης καὶ προφητῆς*, såsom ock samma förf. anför flere exempel på sådana villoandar. — »I öknen», näml. för att där samla omkring sig Guds folk, i hvars spets han sedan skulle fram-bryta, krossa fienderna och upprätta Israels rike i härlighet. »I kammaren»; i stilla förborgenhet för att invänta sin tid, da han plötsligt skulle uppenbara sig till Israels räddning. Allt dylikt tal och därvid anknutna förhoppningar skulle lärjungarne på förhand veta vara dunst. Vid Herrens tillkommelse skulle intet tvifvel och ingen tvekan vara möjlig, ty

V. 27 såsom blixten synes för alla och öfver allt på en gång, då den frambyter ur molnen, så skall människosonens tillkommelse vara: plötslig, för alla och öfver allt uppenbar och i oändlig härlighet och oemotståndlig makt. Den skall föregas af fördärfvande straffdomar öfver människosläktet, ty

V. 28 »hvar helst åteln är, dit skola örnarne församla sig.» Släktet är vordet en åtel, genom öfverhandtagande ondskas alldeles fördärfvadt och bragt till vederstygglig upplösning. Och såsom gamarne församla sig öfver det på fältet liggande kadavret, så inbryta med nödvändighet Guds straffdomar, då fördärfvet nått sin höjd. — I afseende på sammanhanget emellan Jerusalems och judafolkets här skildrade undergång och världens ände vid Kristi tillkommelse anmärker Melin med rätta: »Genom detta »*strax*» (v. 29) utmärkes, att domen öfver Jerusalem är en världsdom, som i tanken bör oskiljaktigt förenas med den yttersta; men att det profetiska tidsmättet icke får fattas bokstafligt, därför

är sörjdt genom den uppgiften, att emellan denna världsdom och den yttersta utsträcka sig hedningarnes tider (Luk. 21: 24).»

Perikopens *homiletiska grundtanke* (jfr början) kan sålunda uttryckas: *Vid inbrytandet af Guds vrededomar öfver människornas gudlöshet och orättfärdighet skulle äfven Herrens trogna vara i största fara att med världen förgås, om ej Herren hade om dem en särskild omvårdnad och i luset af sitt ord visat dem vägen till räddning.* Eller: *Äfven de utvalde äro vid inbrytandet af Guds domar i fara, och endast genom vaksamhet och nykterhet under trogen lydnad för Guds ord kunna de undgå den.*

Homiletiska antydningar. V. 15. Herren undervisar om och varnar sina lärjungar för farorna vid de stundande domarne öfver Israel. I allmänhet går ingen människa ovarnad genom lifvet. Om död och dom påminnes hon esomoftast; i samvetet talar Gud till henne om faran af ett lif i synd, och i sitt ord gifver han de mest trägna uppmaningar till bättring, till vaksamhet och bön. Framför allt undervisar Herren sina trogna, manande dem att akta på tidens tecken och att halla sig redo. Och väl behöfvas dessa maningar, ty under det skenbara lugnet smyger sig lätt den andliga slummern öfver den ovarsamme, och världslikställigheten kan lätt hos honom taga öfverhand. Och när då nöden oförsedt inbryter, då står han där svag och kraftlös med knappt någon olja i sin lampa; förvirring, bestörtning, missmod, försagdhet intaga honom, förförelser af falska läror snärja honom, och han är i yttersta fara att förgås. Därföre, aldrig säker; alltid på din post, alltid vakande! — När »förödelsens styggelse» star på heligt rum, då är vreden för dörren. Och den står där, denna styggelse, då falsk och kraftlös lära förkunnas i Guds församling, då köttsligt väsende, flärd, onda lustar och partiväsen tagit öfverhand hos ordets tjänare och i församlingen, då i familjerna pietetens, vördnadens, kärlekens, lydnadens och fridens band brista, och själfsväld och trots träd i dess ställe, då i allmänhet gudlöshet och laster råda. — Ju längre det lider, och tecknen till de sista tidernas inbrytande visa sig, desto nödvändigare är det att göra sig bekant med det profetiska ordet, som, i det det beskriver, hvad som skall komma, utvisar vägen till räddning undan de hotande domarne.

Vv. 16—18. Herren icke blott manade sina lärjungar att fly, när tiden var inne, utan han beredde dem äfven en tillflykt. I den lilla bergsstad Pella erhöilo de kristna efter deras flykt ur Jerusalem en fristad. — Under alla tider förnyar sig samma Guds trohet mot dem, som höra honom till. Förunderligt räddar han dem ur yttre trängmål, visande dem vägen till hjälp och räddning, när allt hopp synes vara ute. Men det gäller då ock för de troende att akta på hans vink och ledning. Herren styr och sörjer för oss, men icke leder han oss, sasom man leder boskap. Han förer oss sasom de fria, och följandet af hans ledning kräfver af oss andlig insikt, på samma gång som trogen lydaktighet och hängifvenhet.

V. 19. Med hvilket deltagande tänker ej Herren på och talar om de svaga och värnlösa! Huru går ej deras jämmer honom på ett särskildt sätt till hjärtat! Dessa arma kvinnor, hvilkas ställning såsom mödrar gör deras läge under dagar af nöd dubbelt ömkansvärdt, frampressa en suck af oändlig smärta ur hans hjärta. Och dock, domen låter sig icke af hänsyn till dem uppehållas än mindre afvändas. Oblidkeligt gar Guds rättvisa fram öfver det till undergång mogna släktet; skoningslöst träffar vredens slag, där den en gång nödgas börja sitt hämnande verk. Gud låter icke gäcka sig. Men vi böra ej glömma Frälsarens deltagande ve vid tanken på de olyckliga. Vi äro icke, få icke vara domare och hämnare. Oss höfves hjärtligt och verksamt deltagande mot dessa arma, som med de öfriga gripas af straffdomen, låt vara, att de äro meddelaktiga i deras synder. Därföre tillhör det den kristliga kärleken att i krigsolyckor, vid pest och farsoter samt andra domar att, äfven där dessa tydligen äro straff för gudlöshet och brott, icke lägga händerna i kors än mindre känna tillfredsställelse öfver de ondas lidande under slagen af Guds gissel, utan att i stället barmhärtigt och försakelsefullt hjälpa, trösta, bispringa och rädda, så långt möjligt är.

V. 20. »Bedjen, att eder flykt icke sker om vintern eller på sabbaten.» Ja, *bedjen!* Ty i eder egen hand ligger icke ens bestämmandet af tider och omständigheter, under hvilka I bören tänka på och söka eder räddning. Gud är den, som så länkar händelserna och omständigheterna, att det och det blir eder möjligt att företaga. Därföre sen honom i händelserna, och utbedjen eder af honom det ljus och den visdom (Jak. 1: 5), den heliga klokhet, som isynnerhet i farliga tider är af nöden, om man skall kunna gå af med sin själ såsom med ett byte. Därföre ropar ock Herren så ofta: »Vaken, varen nyktre, vakten eder!»

Vv. 21, 22. Stor vrede följer på stor nåd, där den föraktas eller missbrukas. Judarne voro det mest benådade af jordens folk; deras straff, da de vändt all Guds dem vederfarna barmhärtighet till fördärf, blef ock större än det, som drabbat eller kommer att drabba något annat folk. Och dock, huru mycket mera ha ej de kristna folken framför judarne! Hvad skall då ej ske, när det bland de förra redan började affallet från Kristus fullbordats och grof gudlöshet jämte hejdlöst sedefördärf å ena sidan och å andra sidan en i grund fördärfvad tro tagit öfverhand? — Likasom Gud kan förlänga nådens, så kan han ock förkorta hemsökelsens tider. Det ena och det andra enligt sin barmhärtighet, vishet och sanning. Afseendet på hans utvalda är i senare fallet det afgörande, ty deras frälsning och förhärlikande är mer än de ondas straff syftmålet med Guds domar. För tio rättfärdigas skull ville Gud skona Sodom; för de utvaldas skull skonar han hela folk och riken samt lindrar och förkortar straffdomarne, då de slutligen måste inbryta. Om världen visste, hvad hon har att tacka alla dessa enfaldiga bedjare för, dessa stilla i landet, som hon sa mycket föraktar, sa skulle hon af idel själfviskhet blifva mån om dem. Ty det är de, som göra, att allt ännu håller ihop. Också *skall* allt brista, när kristendomen blifvit utstött ur samhällslifvet och ondskan tagit så öfverhand, att ställningen blifvit Sodoms lik. Men hvilken uppfordran ställer ej Herrens ord om Guds hänsyn till de utvalda på alla dem, som vilja räknas till Guds rätta folk! Förmå de vara till sa mycken välsignelse, ja, afvända vreden från folk och länder, huru böra de da icke vinnlägga sig om ett i allo rättsinnigt väsende, huru flitiga böra de ej vara att höja heliga händer till Gud och bevisa sig vara ett rätt andligt salt i denna sig i synd och skam upplösande värld.

Vv. 23—25. Se här är Kristus! Nej, där är han! de ropen ljödo ej blott vid tiden för Israels undergång. De ha ljudit i alla tider, och aldrig ha de högljuddare låtit sig höra än i vår tid. Eller hotar icke Kristi kyrka att i grund upplösas och sönderfalla i hvarandra förkättrande partier, hvart och ett görande anspråk på att ensamt äga den rätte Kristus? Men han är icke, där Pål eller Per är, utan där hans evangelium i renhet och kraft förkunnas och hans sakrament i hans sinne förvaltas. Och bland dem, som där söka och finna honom, höjas icke vilda och bittra partirop, utan i stället höras bön och förbön äfven för de gudlösa samt den be-kännelse af Jesu namn, som ej består i blotta ord utan i

gärning och sanning. — Falska Krister — ja, hvar och en, som vill vara sin egen frälsare, är en sådan falsk Kristus. Men framför allt håller man på att bereda väg för honom, som i egentlig mening är den falske Kristus, antikrist, denne frälsare i världens smak, i hvilkens person människorna skola tillbedja sig själfva. Dessutom är det ingen brist på falska kristusbilder inom kristenheten. På ett ställe gör man honom till en laglärare och domare, en skräckgestalt, mot hvilken man bör söka försvar i Marias och helgonens förtjänster och förböner eller blidka med sina egna gärningar, sina späkningar och tårar. På ett annat ställe gör man honom till en känslsam, gråtmild person, en »söt» Jesus, hos hvilken man kan ha det så godt och njuta så mycken sötma utan att behöfva bekymra sig med tanken på synd och dom, på kamp och strid. Annorstädes åter synes man vilja göra honom till en kyrkopolitiker, i hvars efterföljd man måste högröstadt agitera, framför allt mot denna stats- eller folkkyrka, mot hvilken satan icke skall ha någonting att invända, under det han däremot är gruffligt rädd för de »frikyrkliga», mot hvilkas höga andekraft han ingenting förmår. Å andra sidan finner man honom en och annan gang framställd såsom en »storkyrkoman», som omöjligen kan låta höra sin röst i Sakkeus' hus eller i syskonkretsen i Betanien. Men visdomen varder rätt gifvet af alla sina äkta barn. — Och falska profeter! Ja, alla dessa, som förkunna en falsk Kristus, äro sådane profeter, hvarest de än uppträda. Den falskaste af alla profeter är dock vårt eget hjärta. Det är ock detta, som formar den falska kristusbilden.

Vv. 26, 27. »Gån icke ut! Tron det icke!» Så lyder Kristi varning och bud till de sina gentemot de många rösterna, som vilja locka dem ut i öknen för att där söka Kristus — ja, ofta Kristus demagogen — eller in i kammaren att där finna honom — ja, denne hemlighetsfulle Kristus, hvars visdom endast nagra få på ett alldeles särskildt sätt invigda första, men som är otillgänglig för den barnsliga tron. — Ack, gå icke ut! Tro det icke! Herrens ord, Herrens dop, Herrens nattvard, där finner du honom, och har du där funnit honom, så sök honom icke annorstädes! — Håll dig beredd till Herrens möte! Men ängsla dig icke öfver, huru du skall kunna få veta, när och hvar han kommer. Var redo att möta honom *nu* och på den *plats, du nu är*; detta är nog.

V. 28. Sasom döden ingenting annat är än synden själf, förnummen i hela hennes elände, så infinna sig Guds straffdomar med nödvändighet där, hvarest synden tagit öfver-

hand, just emedan fördärfvets öfvermakt *är* dom. Ty synden straffar alltid sig själf och med henne stå alla särskilda Guds straffdomar i ett innerligt sammanhang. När mänskligheten en gång så nedsjunkit i fördärfvets dy, att den ej mer kan dragas därur, då *måste* undergången komma, och den kommer. Men med denna världens förstöring kommer ock den troende församlingens förlossning.

Predikoutkast.

I.

Inl. 1 Petr. 4: 17.

Ämne. Jesu rätta lärjungars tillflykt i den nöd, som stundar.

I. Att nöd tillstundar särskildt för Guds hus.

II. Att Herren bereder de sina en säker tillflykt i denna nöd.

I.

1. *Nöd tillstundar för hela världen och särskildt för Guds hus.*

a) Nöd har varit och nöd är förhanden för Guds hus, men det, som därvidlag varit och är, är endast förespel till det, som stundar. (1) Det har varit förföljelsenöd, nöd af öfverhandtagande synd, af falska läror och förförelser (2) Nöd råder ännu, särskildt genom andliga förvillelser af alla slag (3) Detta dock endast ett förespel till det, som stundar.

b) Nöd tillstundar. (1) Man menar, att världen blir allt bättre, och i afseende på yttre ting, äfven hyfsning, är detta delvis sant. (2) Men såsom människonaturen är och förblir densamma, som den varit, så är världen sig i grunden lik, och såsom förut med utvecklingen i bildning m. m. (civilisation) alltid gått en utveckling af det onda, till dess dessa bildade folk gått under, så skall det ske alltfört, ända till dess hela mänskligheten är mogen för domen.

2. *Den nöd, som stundar.*

a) Andligt elände i affall från allt hvad kristendom och gudaktighet heter. (1) Förödelsens styggelse skall upprättas i Guds hus: förfall och syndaskam hos prästerna; grof otro i förening med

ett förskräckligt sedefördärf hos folket. (2) Falska Krister och falska profeter skola uppstå; nya förmenta uppenbarelser; svärmeri; därjämte »förvärldsligad kristendom»; slutligen antikrist. (3) Kristenheten en åtel; allt stadt i upplösning.

b) Lekamlig nöd. (1) Krig och blodsutgjutelse. (2) Naturskakningar; pest; hungersnöd.

II.

1. *I alla tider och under all nöd hafva de trogna en tillflykt hos sin frälsare.*

a) Tillflykt hos Herren Jesus: hans namn det fasta slott, dit de rättfärdiga löpa och varda beskärmade.

b) Denna tillflykt begagnad genom stadigt seende på honom och genom troget fasthållande af hufvudsumman af buden; kärleken af ett rent hjärta, af ett godt samvete och af en oöskrymtad tro (1 Tim. 1: 5).

2. *I den sista nöden skall Herren på ett särskildt sätt antaga sig de sina och bereda dem räddning ur det stora skeppsbrottet.*

a) Såsom Herren i den lilla bergstaden Pella beredde de första kristna en tillflykt undan förstörelsen, så skall han i den sista nöden hålla sin hand öfver de sina, att de icke skola förgås i de olyckor, som bortsopa de gudlösa.

b) Han skall ock för deras skull förkorta nödens dagar, så att de ej skola frestas öfver förmågan.

c) Slutligen skall han komma och taga dem till sig. Då äro de evigt bärgade.

2.

Inl. Luk. 21: 36.

Ämnec. **Jesu lärjungar vid tecknen till den sista domen.**

1. *Det första tecknet: förödelsens styggelse på det heliga rummet.*

a) Huru detta tecken inträffade på det heliga rummet i Jerusalem. (1) I andlig bemärkelse: sadduceisk otro; hednisk gudsbespottelse; fariseisk egenrättfärdighet och skrymteri; vild fanatism; följande af falska Krister och falska profeter. (2) I yttre afseende: templets skändande med grofva laster, vilda partistrider, grym blodsutgjutelse.

b) Huru detta tecken skall inträffa med afseende på Guds helgedom i nya testamentet. (1) Den bespottande otron och den fördärfvade tron, den fariseiska andligheten i evangelisk dräkt ej blott i församlingarne utan äfven på predikstolarna, falska kristusbilder. (2) Den hednisk vordna staten och den affallna falska kyrkan förfölja gemensamt den sanna kyrkan, som är såsom en öfvergifven änka.

c) Vid anblicken af detta fördärf hafva Jesu lärjungar att hastigt och beslutsamt fly, (1) icke i yttre mening, ty en yttre tillflykt beskäres dem icke, (2) utan i andlig mening, i det de beslutsamt bryta med allt falskt och gudlöst väsen och med orubblig trohet sluta sig till sin frälsare, vakande och bedjande vid hans ord.

2. *Det andra tecknet: antikrists uppenbarande.*

a) Detta tecken vid domen öfver det gamla testamentets kyrka, det gamla förbundsfolket. (1) Falska Krister uppstodo och vunno anhängare, som de på det högsta retade mot Herrens troigna. (2) Falska profeter, som stödde dem, som utgåfvo sig för Messias.

b) Detta tecken vid domen öfver nya testamentets förbundsfolk, den affallna kristenheten. (1) Det antikristiska väsendet under alla tider mer eller mindre skönjbart och verksamt, utvecklande sig i jämbredd med affallet från Kristus; människo- och själf-förgudning, neddragande af Kristus till en blott människa; upphöjande af människor till gudar; predikande af en »tidsenlig» kristendom i st. f. Kristi kors och ett lif för och i evigheten; ondska i utveckladt och öppet hat till allt, hvad sann helighet och rättfärdighet heter. (2) Den personliga antikrist, människoguden, i hvilken all lögnens, förförelsens, världshärlighetens makt blifvit koncentrerad. Våldsam förföljelse af sanna kristna.

c) Jesu lärjungar härvid. (1) De heliges tålmod under det växande lidandet. (2) Noggrant frånskiljande af all antikristlig besmittelse. (3) Frimodig bekännelse.

3. *Det tredje tecknet: mänskligheten en åtel.*

a) Familje- och samhällsbanden upplösta; fräckt själfsväld, anarki; uppror, krig; sedeslöshet; bestialitet.

b) Jesu lärjungars förhållande härvid. (1) Stadigt seende uppåt under stilla väntan på honom, som kommer. (2) Trosanpan brinnande, ty nu är midnatt på jorden, och anskriet ljuder: Se, brudgummen kommer! Gån ut emot honom!»

3.

Ämne. **Bevara oss milde Herre Gud**

från

1. *ouppmärksamhet på ditt ord, som allena visar oss vägen till räddning under de stundande farorna;*
2. *hängandet vid denna värld's gods, som skall förgås;*
3. *allt för lång vedermöda, ty vår kraft är ringa och vår trosskröplighet är stor;*
4. *förförelsen af falsk lära, ty vi äro så oerfarna och oförståndiga.*

4.

Ämne. **Fly, om du vill rädda din själ!**

1. *Undan hvad? Den tillkommande vreden.*
2. *Hvarthän? Till Kristus, som frälsar från denna vrede (1 Tess. 1: 10).*
3. *Huru? Under värld's- och själförsakelse flitigt bedjande med vaksamhet (v. 20) för att blifva bevarad från förförelserna (v. 24) och behålla trons fäste i Gud.*

5.

Ämne. **Hvarom vittnar Jerusalems förstörelse?**

1. *Om Jesu Kristi sanning,*
2. *om hans medlidande (vv. 19—21; Luk. 19: 41),*
3. *om Guds nitälskan ej mindre mot det nya testamnets förbundsfolk än mot det gamlas.*

(Efter Lange).

Tjugusjette söndagen efter trefaldighet.

Vi stå vid kyrkoarets slut. Den perikop, som avslutar detsamma, handlar ock om slutet på denna världsålder genom den dom, som evigt afgör striden mellan det onda och goda i världen och medför åt hvar och en skörden af det, han här i tiden utsatt. Då ha Guds vägar nått sitt mål. Världshistorien är avslutad. Evigheten med dess orubblighet och fasthet inträder, den må blifva till lif eller till död.

Text. Ev. Matt. 25: 31—46.

Herrens eskatologiska tal innefattar en skildring af flere domsakter. Så skildras i vv. 1—13 domen öfver de under bilden af de fåvitska jungfrurna framställda skenkristna och i vv. 14—30 domen öfver Herrens tjänare i inskränkt bemärkelse. Var perikop framställer den allt avslutande världsdomen, i hvilken de öfriga domsakterna likasom inneslutas och uppgå. Om denna outsägligt majestätiska skildring säger Hultcrantz träffande i (Homil. Handb. Del. II. sid. 244): »Vårt evangelium är icke en liknelse, än mindre en historisk beskrifning. Det är en *profetisk skildring*, som visserligen innehåller bilder och liknelser, men som dock icke i sin helhet får uppfattas och utläggas såsom en liknelse. Det är öfverhufvud taget rent af omöjligt att för uppfyllelsen med bestämdhet afgöra, hvilka drag i skildringen äro bilder och hvilka böra tagas i egentlig mening.»

Exegetiska anmärkningar. V. 31. Herren skall återkomma såsom människoson men i ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, d. ä. i glansen af den härlighet, som han hade hos Fadern, förr än världen var (Joh. 17: 5), eller den eviga sonhärlighet, som

han afklädde sig vid sitt människoblifvande men återtog vid sin upphöjelse (Fil. 2: 5—11). De himmelska härskarorna följa honom såsom hans konungsliga svit. Såsom den allsvåldige konungslige domaren skall han sitta på sin härlighets tron. Hvad med denna tron egentligen förstås, veta vi ej; dock se Upp.B. 1: 7.

V. 32. Hvad förstås här med alla folk, *πάντα τὰ ἔθνη*? Tre tolkningar föreligga: den ena, företrädd af Keil, Olshausen, Stier, Weizäcker o. a., förstår under detta uttryck alla icke kristna folk. Den andra, med bland flera andra Meyer till målsman, antager, att därmed förstås endast de kristna folken. Den tredje tolkningen åter, försvarad af Luther, Melancthon, Gerhard, Bengel, v. Hofman, Nebe och många därtill, anse, att Herren därmed betecknar alla människor, kristna och icke kristna. Skäl kunna anföras för alla tre uppfattningarna. För den förstnämnda: 1:o) *ἔθνη* betyder i skriften alltid hednafolk; 2:o) Herren skiljer i sitt domsutslag de kristna såsom sina bröder från folken; 3:o) dessa (folken) visste intet af Herren; 4:o) det är sagdt om de kristna, att de icke skola komma i domen — men 1:o) i Luk. 7: 5, 23: 2; Joh. 11: 48, 50, 51, 52; 1 Petr. 2: 9 och Upp.B. 21: 24 förekommer *ἔθνος* äfven om judafolket; 2:o) Herren skiljer ej mellan *ἔθνη* och sina bröder, ty då han talar om, att de förra bevisat eller icke bevisat kärlek mot de senare, så förutsattes, att de känt dem såsom Jesu bröder, och därför att de voro Jesu bröder bevisat eller icke bevisat dem barmhärtighet. De måste då ock ha känt och trott på Jesus; orden: »När sågo vi dig» o. s. v. måste alltså ha en annan grund än obekantskap med Jesus. 3:o) Att de troende icke komma i domen, är att förstå i enlighet med de följande orden: »utan äro gangna från döden till lifvet» (Joh. 5: 24), således: de komma icke i någon fördömsedom. Att alla utan undantag, de troende såväl som de otrogna, måste uppenbaras för Kristi domstol, är betygadt i 2 Kor. 5: 10 (jfr ock 1 Kor. 3: 13). Dessutom kunna icke-kristna omöjligen menas, emedan, såsom Meyer riktigt anmärker, messiasriket aldrig kan sägas vara beredt för icke-kristna och detta från världens begynnelse.

— Sasom stöd för den andra asikten anføres, 1:o) att kärleksbevisningen mot Kristus (kärlek bevisad eller icke bevisad för Kristi skull) angifves såsom grund för domsutslaget och 2:o) domen själf framställes under bilden af en herde och hans hjord. Men 1:o) före den yttersta dagen skall ju evangelium vara predikadt för alla folk (Matt. 24: 14), hvadan äfven de, som icke trott, ha kännedom om Kristus och bevisa eller neka barmhärtighet mot hans lärjungar. 2:o) Enligt Heseck. 34: 31 betraktas icke blott de troende utan hela mänskligheten sasom en Guds hjord. Dessutom talas ju ej här om nagon herdens verksamhet till ledande eller vardande af sin hjord, något, som först sedan skall äga rum, nämligen i afseende på de saliga (Üpp.B. 7: 17). Herren är här herden i bemärkelsen af konungen, som dömer i majestät alla, öfver hvilka hans makt sträcker sig, d. ä. alla folk. — Återstar endast den tredje tolkningen såsom den rätta: med *πάντα τὰ ἔθνη* förstas alla jordens folkslag, alla människor. — Sedan de äro församlade inför domaren, skiljas de enligt deras art i far och getter. Blandningstillståndet på jorden upphör, och hvar och en ställes på sin plats inför den himmelske domaren, och denna plats antyder beskaffenheten af den dom, han har att vänta. — *Får*, milda, saktmodiga djur, bilder af Herrens trogna, som hallit sig till honom såsom sin herde. *Getter*, getabockar, orena, stinkande, våldsamma djur; bilder af de otrogna i deras syndaorenlighet, trots och våldsamhet.

Vv. 33, 34. Den högra sidan är äresidan, den vänstra har däremot en motsatt betydelse. Redan Augustinus (Serm. 294: 3) anmärker vid detta ställe, att om nagon medelställning gifves här ingen antydning. På den dagen skall *hvarje* människa efter sin inre beskaffenhet höra *antingen* till Herrens högra *eller* vänstra sida, antingen till de rättfärdiga eller till de gudlösa; ett tredje gifves icke. — Kommen, uppmuntrande tilltal likasom till ödmjuka, försagda varelser; inbjudning till att vara i Herrens omedelbara närhet, att evigt skåda honom, som de här ha älskat utan att se honom. »Välsignade», såsom de där varit delaktiga af Faderns kärlek och ägt förstlingen af det barnaskap, hvars fulla salighet

de nu skola undfå. — »Ärfven», mottagen det såsom det eder tillhörande evighetsarvet, således gifvet på grund af barnarätt och ej såsom lön för gärningar eller på grund af egen förtjänst. »Det eder af evighet beredda riket», det messianska härlighetsriket med allt dess goda. Såsom *arftagare* af ett *rike* äro de troende *konungar*, och såsom de i detta rike ha fullt tillträde till Gud att saligt tjäna honom, äro de *präster* (Upp.B. 1: 6). Men de bilda ock själfva ett prästerligt konungarike under öfversteprästen och konungen Kristus. De regera med honom och äro hans folk. — »Från världens begynnelse». Guds eviga rådslut (Efes. 1: 4; Rom. 8: 29 m. fl.) har bestämt de troende till evigt lif. Detta den yttersta och säkra grunden för deras hopp.

Vv. 35, 36. Kärlekens gärningar af det slag, som hvarje människa kan utöfva, bevisade mot Herren = för hans skull, äro just, emedan gjorda mot *honom*, *trons* verk: kärleken är den gestalt tron tar, då den framträder såsom sedlig kraft. Då dessa gärningar anföras såsom grund för Herrens domsutslag till salighet, så är detta således icke att fatta, som om de utgjorde en förtjänande orsak till saligheten, utan de äro vittnen om det rätta förhållandet till Jesus eller om tron på honom, honom, som är rättfärdighetens och salighetens enda källa och gifvare. Vid en domstol afgöra trovärdiga vittnens utsagor ett måls utgång; inför Herrens domstol bestämma ock gärningarnes vittnesbörd utgången af hvarje människas sak hos Gud (jfr ock *κληρονομίσατε* v. 34). Detta särskildt mot den romerska kyrkan, som i detta ställe tror sig ha ett säkert stöd för sin lära om de mänskliga gärningarnes förtjänstlighet inför Gud.

Vv. 37—39. De rättfärdiga = de troende. På grund af det, som Herren här lägger dessa i munnen, har man — med orätt, såsom vi ha sett — velat antaga, att här ej är fråga om kristna. Att dessa, abstrakt taget, vetat och känt den sanningen, att den, som bevisat kärlek för Kristi skull, har bevisat denna kärlek mot Herren själf, är väl tydligt, men orden få icke pressas, som om här skulle vara utsagdt, att de visste icke detta. Herren har blott gifvit ett uttryck

åt de sinas ödmjukhet och deras sätt att betrakta sina gärningar i Herrens tjänst. De se *så* eller *böra så* se på sin frälsare, att de hvarken ha tid eller lust att med behag betrakta sina egna verk.

V. 40. Den, som tror på Jesus, får af honom rätt att blifva Guds barn (Joh. 1: 12) och blir alltså försatt i väsentligen samma ställning till Gud, som Jesus själf, han, som är Guds *Son*. Alla till Kristus döpta hafva iklädt sig Kristus (Gal. 3: 27), d. ä. blifvit upptagna med Kristus till barnskap hos Gud. Därföre äro de troende Kristi bröder, dock så, att han är den förstfödde (Rom. 8: 29). Men då de endast i och genom honom äro Guds barn och allt beror på deras gemenskap med honom, så göres det, som man gör mot dem på grund däraf, att de höra Kristus till, mot Kristus själf. I allmänhet göres allt, som man gör för Jesu skull och drifven af hans Ande, mot Jesus själf. — »De minsta» af Jesu bröder, de, som i gåfvor och egenskaper stå tillbaka för de öfriga, dessutom i yttre måtto ringa och oansenliga. »Kristus har mottagit det, du gaf; ja, *han* har mottagit, som gaf dig det, hvaraf du kunde gifva. Ehuru han, Herren öfver allt, icke behöfver våra gåfvor, unnar han oss dock den glädjen att göra honom godt och bevärdigar oss att se honom hungrig i de fattiga, som tillhöra honom» (Augustinus),

V. 41. »Gån bort» = uteslutande från Kristi och hans rikes gemenskap. »Förbannade»; här säges icke såsom vid de rättfärdiga: min Faders», ty såsom *Fader* förbannar Gud ingen, hvarjämte icke Gud utan synden är upphöfvet till förbannelsen, hvilken ju likasom är innesluten i och med nödvändighet uppväxer ur synden. De förbannade valde förbannelsen, då de valde synden, och genom förkastande af nåden i Kristus ställde sig under lagens förbannelse. — »Ewig eld; evig här brukadt med afseende på terminus ad quem d. s. v. med början men utan slut. Att för öfrigt detta ord här är att fatta icke blott i kvalitativ betydelse såsom betecknande, hvad man kallar ett »eoniskt» straff, d. ä. ett straff, sådant som straffen äro i den kommande tidsåldern, hvilket icke utesluter möjligheten af upphörande, utan att det bety-

der ett aldrig upphörande straff, det är klart däraf, att samma ord brukas om de rättfärdigas salighet, hvilken ju måste anses evig i bemärkelsen af aldrig upphörande. — Som är tillredd djäfvulen och hans änglar, således icke tillredd at någon människa. Ty i afseende på människorna gäller det ordet, att Gud vill, att alla skola frälsas (1 Tim. 2: 4). Därföre är deras återlösning beredd, och då många af dem likväl komma i den eviga elden, så har detta sin grund däri, att de förkastat nåden i Kristus och utvalt djäfvulens tjänst. Eftersom de ha utvalt honom till herre, så få de ock i evig heten dela hans lott, ty där herren är, där måste ock tjäna-ren vara.

Vv. 42, 43. På grund icke af öfverträdelsesynder utan af underlåtenhetssynder dömas de gudlösa till evig död, d. ä. på grund däraf, att de icke statt i det rätta förhållandet till Kristus, icke trott i hans namn och ej haft hans Ande, hvarom deras brist på kärlekens bevisning mot honom bär vittne.

Vv. 44—46. »Då skola äfven dessa svara: äfven de ha någonting att invända mot Herrens domsutslag men i en helt annan riktning än de rättfärdiga. De söka ursäkt sig och behålla rätt emot Herren genom att, såsom Meyer säger, söka afvisa beskyllningen såsom obefogad. Männe af lätsad eller verklig okunnighet om hvad Herren menar? Bengel antar det förra. Däremot synes likväl det tala, att de nyss hört utslaget öfver de rättfärdiga och däraf bort kunna förstå, i hvilken mening de kunnat och bort bevisa Herren kärlek (jfr Luk. 16: 9). — Hvad godt de orättfärdiga i enstaka fall må kunna ha öfvat, Kristus hafva de icke gjort något godt. Han har ej varit driffjädern i deras handlande; efter hans vilja ha de icke frågat, för hans skull ha de ej öfvat barmhärtighet mot en enda människa. — »Evig pina», *κόλασις*, här = *τό πῦρ τὸ αἰώνιον*, hvadan *κόλασις* egentliga betydelse af tuktan här ej kan tjäna såsom ett indicium till straffens blott pedagogiska betydelse och till deras upphörande.

Perikopens *homiletiska grundtanke* ligger för öppen dag. Den innefattas i den sanningen, att *hvarje människa skall*

på den dagen undfå eftersom hennes lifsgärning varit, näml. evigt lif, om själen i hennes lifsgärning varit Kristi kärlek, evig pina, om hennes gärning varit främmande för denna kärlek.

Homiletiska vinkar. Vv. 31—33. Han, som en gång sasom ett fattigt värnlöst barn låg där i krubban i Betlehem, som i Nasaret skötte en ringa handtverkares syssla, som sedan vandrade omkring i Galileens och Judeens ängder sasom en profet, hvilken ej hade ett tak, under hvilket han kunde nedluta sitt hufvud, och som till slut, förkastad af sitt folk, dog en missgärningsmans död på ett kors, han, människosonen, skall en gång återkomma i himmelsk härlighet sasom domaren öfver allt kött. Huru underbar skall han då icke te sig, huru hög och tillbedjansvärd! Honom tillhör domen, emedan han är människosonen, släktets hufvud och konung, hvilken detta släkte tillhör, emedan det är skapat genom honom och till honom, och af honom genom hans eget blod återlöst (Joh. 5: 27). Hyllen då honom, I folk, medan I ännu ären på vägen, och han ännu ter sig såsom eder barmhärtige frälsare, ty på hans nads och tålamods dag följer hans doms och vredes dag, och på den dagen består ingen, som ej här böjt sig under hans spira och tjänat honom i rättfärdighet. Och början till eller förutsättningen för att komma till detta tjänande är, att man här låter sig af honom dömas. I samvetet har Gud upprättat en domstol, inför hvilken han stämmer hvarje människa. Genom sitt ord och sin Ande vill han där hålla en räkenskap med dig, i hvilken du visserligen kommer att befinnas skyldig, men som dock kommer att slå ut till din frälsning, om du botfärdigt bekänner din synd och öfvergifver den. Fran den domstolen och denna rannsaking kan du emellertid hålla dig undan; du kan förakta Guds ord och stå hans helige Ande emot samt lefva, som köttet och sinnet lyster. Men på den dagen skall du stämmas inför en domstol, inför hvilken du *måste* fram. Handla då icke som den bekanta fageln, hvilken menar sig vara i säkerhet för den honom förföljande jägaren, när han kan komma åt att gömma sitt hufvud i en buske. Lat dig ej bedragas af den nästan hos alla syndens trälar rådande medvetna eller omedvetna inbillningen, att kunna de blott hålla alla oroande tankar ifrån sig och lefva tryggt hän genom lifvet, så skall allt gå väl. Ville du blott bruka din eftertanke, så skulle du för visso finna, att om det är någon-

ting förskräckligt i den tanken, att det finnes människor, som en gång skola evigt förgås, ännu förskräckligare vore det, om ingen vedergällning finnes, om ingen skillnad vore mellan den af djäfvulsk ondska drifna förtramparen af allt hvad sanning och rätt, godhet och barmhärtighet heter och den, hvars hela lif var buret af helighet och kärlek, och som det oaktadt eller kanske just därför fick släpa fram sina dagar i lidande och nöd. I sanning, gifves det ej en yttersta, en vedergällningens och rättvisans dag, då allt, som här var ojämnt, skall utjämnas och sanningen vinna seger, då är lifvet idel mörker och förtviflan, det goda en dårskap och det onda vishet, och den förtjänar det högsta priset, hvilken bäst och med den största hänsynslösheten förstår att sätta sin fot på sina bröders nackar och trampa sönder dem. Men lofvad vare Gud, det gifves den dag, på hvilken han skall döma världen med rättfärdighet (Ap.G. 17: 31), och då skall allt blifva, såsom det bör vara. — Får och getter (jfr Joh. 10: 4, 5, 14; Joh. 8: 41—47; Ps. 12: 2, 3; Rom. 1: 18 ff.); högra och vänstra sidan; de ödmjuka, saktmodiga och sin herdes röst lydande fåren tillerkännas äresidan; de stolta, öfvermodiga och trotsiga bockarne, som ej velat höra någon annan röst än sina lustars, få sin plats på den sida, som utmärker tillbakasättande och skymf.

V. 34. »Kommen till mig!» Ej för första gången höra de rättfärdiga denna nådefulla inbjudning. Den ljud till dem också under nådatiden, då det hette: »Kommen, ty allting är nu redo! Kommen till mig I alle, som arbeten och ären betungade! Söken Herren, medan man kan finna honom, åkallen honom, medan han är nära!» Och de togo den maningen till hjärtat; de hastade ut från syndens och världens tjänst, de gjorde bättring och trodde evangelium, och så kommo de till sin frälsare, som insatte dem i sitt rike och gjorde dem till arfvingar af sin härlighet. Så blefvo de den himmelske Faderns välsignade, delaktiga af den kärlek, hvarmed han älskar dem i den enfödde Sonen. Honom höra de till, äro hans egendom, hans rätta får, hans tjänare, hans vänner och bröder. Därföre skola de ock på den dagen få höra detta saliga: »Kommen till mig!» som tillsäger dem evig gemenskap med deras frälsare och delaktighet af allt hans goda. Och detta goda är det dem af evighet beredda riket, härlighetens, salighetens rike, det eviga lifvets fullhet. Däraf ägde de redan här förstlingen, och i hoppet om fulländningen voro de redan saliga. Men så länge de voro i köttet, voro de ännu ute vandrande från Herren, voro gäster och

främlingar på jorden. Nu kommer det fulla besittningstaggandet, nu erhålla de tillträdet till och det fulla bruket af deras himmelska arf. Den stunden ersätter allt. Huru försvinnande obetydligt skall icke det längsta jordelifs svåraste lidande synas mot det härliga, som då beskäres! — Kom därför *nu* till din frälsare, och blif sedan hos honom kvar, på det att äfven du matte få höra detta saliga: »Kom»! på den dagen. Och må icke alla, som älska Herren, vid tanken på denna stora dag innerligt bedja: »Kom, kom snart, Herre Jesu!»

Vv. 35, 36. »*Jag* var hungrig» o. s. v. På detta »jag» ligger vikt. Allt afgöres efter vår ställning till Herren Kristus. Han är ock själf, så att säga, den lag, hvarefter vi skola dömas. Att gifva en hel förmögenhet till de fattiga af begär efter beröm eller t. o. m. af en rent naturlig barmhärtighetsdrift, hvilken såsom alla goda eller onda drifter kräfver tillfredsställelse, det är af föga eller intet värde, men att gifva en bägare vatten åt Jesus Kristus, d. ä. göra ett skenbart ringa barmhärtighetsverk i hans namn, besjälad af hans Ande och sa, att den vänstra handen icke vet, hvad den högra gör, det far lön i evigt lif. O, huru skröpligt är det ej vanligen ställt med denna välgörenhet, hvaraf vår tid så mycket berömmar sig, och som verkligen i visst afseende utgör ett dess stora företråde framför föregående tidens hardhet och rahet! Huru mycken fåfänglighet finns icke i alltsammans, huru litet af Kristi kärlek, af evigt lifs art och kraft däri! Därföre bätar det ock ofta så litet, och äfven de nödställda, som därigenom få hjälp och kanske riklig hjälp, ha däraf ringa välsignelse, ty hjälpen gafs i ett sinne och på ett sätt, som ej kunde verka uppbyggande, kunde verka hälsosamt på den inre människan, på samvetet och viljan. För att i Kristi sinne kunna göra väl, fordras ej blott en allmän, icke en gång på visst sätt kristligt färgad välvilja; därtill fordras också bland annat försakelse, icke blott hvad själfva gåfvan angår, så att den blir lik ankans skärf, utan äfven i afseende på själfva gifvandet. Ja, äfven den naturliga känslsamheten och blödigheten måste försakas; den handlar ofta i oförstånd och stjälpes ej sällan i st. f. att hjälpa. Kristi kärlek allena, denna rena, himmelska, heliga, tuktande på samma gång som oändligt hulda kärlek behöfva vi. Men huru skall jag kunna beskrifva den, i ord skildra dess väsen? Ack, jag kan det icke. Det är en sak, som, såsom allt annat, som verkligen är af Gud, endast läres i Andens skola och förstås endast genom Andens upplysning

och kraft. Jag anar den, jag skymtar den, denna gudomliga kärlek, men längre har jag ej hunnit. Salig den, i hvilken den lefver, och i hvars hela inre och yttre lif den konungsligt härskar. Han har i sanning sin plats gifven på högra sidan af Herrens domaretron. — Men huru köttsligt och mekaniskt döma ej de öfver Herrens ord, hvilka i hans tal om kärlekens gärningar såsom grund för domsutslaget skåda en lära om de mänskliga gärningarnes förtjänst inför Gud! Kärleken en förtjänst, som medför anspråk på lön; dess gärningar verk som utföras för dagspenning! Nå väl, vill du då ändtligen vara daglönare i Guds hus och icke barn, så var det då, och i samma mån du i daglönaresinne arbetar i Guds vingård, får du nog också din dagspenning, men såsom *Herren* var för dig så godt som intet och dagspenningen däremot allt, så har du ej den lön att vänta, som heter *Jesus Kristus själf*. Men älskar du honom och begär honom allena (jfr Ps. 73: 25), så räknar han hvarje droppe vatten, du gifver i hans namn, och tilldömer dig för de dropparnes skull, *hvilka ingenting annat äro än din förkroppsligade tro*, sitt rike och sin härlighet.

Vv. 37—40. »När sågo vi dig hungrig och gáfvo dig mat?» Ja, när vi stå inför Herrens ansikte och se hans heliga öga hvilande på oss, huru skulle vi då kunna tänka på eller minnas våra verk i hans tjänst, dessa verk, som, äfven då de äro som bäst, behöfva rening i hans blod! Äktheten af de troendes lif beror ju därpå, att det är ett lif i Kristus, att Kristus lefver i dem, och kännedomen af och uppseendet till honom är detta lifs kraft. Huru skulle de då kunna föra bok öfver sina verk i Herrens tjänst? Deras öga skulle ju i sådant fall vara argt, vara skelande, d. ä. de skulle på samma gång vilja vara rättfärdiga af tron och af sina gärningar. Bort det! Därföre, i samma mån du i sanning tror på din frälsare, är ditt öga vänt till honom allena, och då du arbetar i hans tjänst, så ser du endast på det sättet på ditt verkande, att du tar det noga med Guds vilja. Att du därvidlag kan och bör hafva ett godt samvetes vittnesbörd, det är långt ifrån detsamma, som att du skulle tycka dina gärningar något vara eller dugliga att inlägga någon förtjänst hos honom, af hvilken du har allt, äfven viljan och kraften att vara trogen (Fil. 2; 13). — »De minsta» af Jesu bröder, dessa svaga och ringa begäfvade, äfven i jordiskt afseende »de minsta», huru ofta äro de ej äfven i troende kretsar förbisedda och tillbakasatta! Att dock i dem igen-

känna och älska Herren, det är något, som endast den sanna kärleken förmår.

V. 41. »Gån bort!» Det är den första och enda gången dessa olyckliga få höra dessa fruktansvärda ord af Herrens mun. Förut hade det äfven till dem hetat: »Kommen!» men de ville icke. De gingo bort i otro och synd och afsade sig dymedelst sin andel i Guds rike. Och nu få de höra detta: »Gån bort», som, då det likasom säger dem: »I skolen få det I själfva velat», evigt utestänger dem från lifvet och saligheten. O, här på jorden kan köttet jubla, då hjärtat går bort från Gud, men där, där! — »I förbannade genom synden, som I utvalt, och som är edert element, förbannade, från Gud utstötta i den död, som är syndens lön. — Den eviga elden». Har du kanske någon gång erfarit en sorg, en smärta, en ångest, hvilken känts såsom en eldkula i ditt bröst? Då har du erfarit, att det finns en eld, som är verklig utan att dock vara af samma slag som den, hvilken förtär veden i en eldstad. Ack, det finns en eld för den inre människan, likasom det finns en sådan för yttre ting. Det gifves kval, som i bokstaflig mening äro brännande, och som dock aldrig förtära sitt bränsle. Bränslet är den förtappade själen, elden är Guds vrede i denna själs mærg, ja, själen är i viss mening sin egen eld, ty den är en medveten, förnimmande tillvaro utan Gud, en tillvaro, som är idel kval. — *Evig eld!* Det ordets fasa kan intet hjärta här fatta. Allt lidande blir mer eller mindre drägligt, då hoppet om dess upphörande finnes, men *evig, evig eld*, en tillvaro i onämbart elände utan hopp! Här tystne hvarje mänsklig röst, men om någon sådan skall höras, då blifve den en darrande bön såsom af en, hvilken ej mäktar mer än hviska: Gud, miskunda dig öfver mig, syndare! — Som djäfvulen och hans änglar tillredd är». Alltså, icke åt mig eller någon annan människa har Gud tillredt denna förfärliga eld. Hvarföre skall jag da hasta att kasta mig i den? Hvarföre följa honom, som till slutet får sin lott i denna endast åt honom och hans olycksaliga följe beredda eld. — *Gud vill* vår frälsning, hvarföre skulle ej vi också vilja den? Men detta syndens bedrägeri! Gud öppne våra ögon, sä att vi matte se!

Vv. 42, 43. Hvad du *icke* har gjort, skall bilda grundvalen för domen till fördömmelse öfver dig. Nu säger du kanske: »Jag har icke mördat, stulit och bedragit, icke lefvat i äktenskapsbrott, icke hädat, icke hämnats; alltså måste jag väl vara värdig Guds rike». Men vill du icke litet mera

förlänga listan på, hvad du *icke* gjort? Du har *icke* älskat Gud öfver allting; du har *icke* älskat din nästa som dig själf, *icke* trott på Jesus Kristus, *icke* gifvit honom ditt hjärta, *icke* varit en trogen bedjare, *icke* en bekännare af hans namn, *icke* försakat dig själf och världen, *icke* haft din lust i Guds ord, *icke* vandrat i ödmjukhet, tålmod, renhet, sanning och helighet! Ja, detta har du *icke* gjort, Du har varit ett träd, som, om det också ej burit alla möjliga onda frukter, *icke* heller har burit någon god frukt, och därför, ja, *därföre* skall du afhuggas och kastas i elden (Matt. 7: 17—19).

Vv. 44—46. Ända in i domens stund försöka de gudlösa sitt själf försvar gentemot Gud, såsom det ock, ända till den stunden skall finnas människor, som äro så fångna i själfbedrägeri, att de mena sig ha ett väl grundadt hopp om, äfvensom rättighet att ingå i Guds rike (Matt. 7: 22, 23). Huru djupt kan ej lögnen intränga i en mänsklig varelse, huru tjockt kan ej mörkret bli i en mänsklig själ! Så ville den rike mannen, där han läg i kval, tillskrifva otillräckligheten af Guds anordningar till människornas frälsning skulden till sin egen och sina bröders förtappelse (Luk. 16: 27—30). Så stå de förtappade inför Kristi domstol och påstå sig vara oskyldiga till de synder, hvilka han förhåller dem. — Förstummas måste dock till slut hvarje människa inför Gud. Hans är rätten, och han behåller rätt. — De rättfärdiga till sitt rum och de ogudaktiga till sitt! Den stora afgörelsen har skett. Fullbordade äro Guds vägar. Hans är riket och makten och härligheten i evighet.

Predikoutkast.

1.

Inl. 2 Kor. 5: 10.

Ämne. Den yttersta domen.

1. Domaren.

a) Jesus Kristus, som undfått all dom, emedan han är människosonen (Joh. 5: 27).

b) Han skall komma i sin härlighet med de heliga änglarne, som skola utföra domsutslaget.

2. De, som skola dömas.

a) Alla folk och hvarje enskild människa,

b) af hvilka somliga äro den himmelske Faderns välsignade, såsom sådana kända däraf, att Kristi kärlek bestämt deras lif och gärningar; andra åter förbannade, såsom sådana kända däraf, att de lefvat utan Gud, eftersom de icke älskat Jesus och icke vandrat i kärleken.

3. Domen.

a) Grundar sig på tillvaron eller saknaden af sådana gärningar, som bevisa hjärtats förenig med Kristus i tron och kärleken.

b) Innefattar dels en nådefull och salig inbjudning att komma till Jesus i hans härlighet, dels ett förskräckligt bortvisande från Jesus till delaktighet af de onda andarnes fördömelse.

c) Är af allsmäktig kraft och oåterkallelig, så att hvarken undantflykt eller ändring i densamma är möjlig; det är en evig dom (Ebr. 6: 2).

2.

Inl. 1 Kor. 1: 7, 8.

Ämne. Herrens dag såsom en uppenbarelsedag.

1. *Herrens dag är en uppenbarelsedag, ty då blir Herren Jesus uppenbar i härlighet.*

a) Herren Jesus är före den dagen för de flesta alldeles fördold. (1) De flesta känna honom alls icke, då de dels i uppenbar otro förneka honom, dels i obotfärdighet blifva borta från

honom. (2) För många, som vilja anses känna honom, eftersom de kunna tala om honom, är han i själfva verket fördold, emedan de aldrig rätt omvänt sig till honom och således icke blifvit delaktiga af hans lif.

b) För de troende är Jesus väl uppenbar i hans nådeshärlighet, men de känna honom dock blott endels (1 Kor. 13: 12). (1) De känna hans nådeskraft till rättfärdiggörelse från synden och hans trofasthet och tålmod med dem, hvori han bevisar sig såsom deras gode herde (Joh. 10: 11—15). (2) Dock är denna deras kännedom blott ett styckeverk; den är väl sann, men ofullkomlig och barnslig (1 Kor. 13: 11, 12). Sålunda är han, ehuru känd, dock ej för dem fullt uppenbar.

c) På den yttersta dagen blir Jesus uppenbar i sin härlighet, så att alla, de otrogna såväl som de troende, skola se honom sådan han är. (1) Han blir uppenbar för de trogna, ty då skola de skåda honom ej blott såsom i en spegel utan ansikte mot ansikte. De få känna honom, såsom de af honom äro kända. (2) Han blir uppenbar äfven för de otrogna, som då skola se honom, som de förnekat, i gudomshärlighet, honom, som de föraktat och motstått, såsom deras allsmäktige domare. Ja, *alla* skola skåda honom; i hans namn skola alla knän böja sig (Fil. 2: 10, 11).

2. *Herrens dag är en uppenbarelsedag, ty då skola alla uppenbaras inför hans domstol.*

a) Ingen skall saknas där, så fördold han än må ha varit i jordens eller hafvets djup. (1) Alla döda skola uppväckas (Upp.B. 20: 13). (2) Ingen skall kunna dölja sig, fastän många skulle önska, att klipporna måtte falla öfver dem.

b) Alla skola uppenbaras; ingen skall kunna undandraga sig räkenskapen eller undfly domen. (1) Här på jorden undandraga sig de flesta att infinna sig inför den domstol, Herren upprättat i samvetet, och där han genom sin Ande ville hålla räkenskap med hvarje människa och uppenbara för henne hennes rätta tillstånd. (2) Men på den dagen skola äfven de mest motspänstiga gripas af Guds allmakt och ställas fram för domen.

3. *Herrens dag är en uppenbarelsedag, ty då skola alla hjärtans anslag och alla gärningar fram i ljuset.*

a) En rannsaking skall äga rum, som skall blotta hvars och ens hela ställning och beskaffenhet, så att äfven den mest förblindade skall blifva uppenbar både för sig själf och alla varelser i himmel och på jord. (1) Rannsakingen, som omtalas i Upp.B.

20: 12, skall sträcka sig till alla gärningar, till hvarje fåfängt ord (Matt. 12: 36, 37) och till hjärtats anslag (1 Kor. 4: 5). (2) Därigenom blir människans hela andliga författning lagd i dagen. Då skall den, som här betraktade sig endast i spegeln af sin egenkärlek, skåda sin rätta andliga gestalt och bäfva tillbaka för den skam, som den drager öfver honom.

b) Då skola äfven de troendes synder och fel fram i ljuset, men endast såsom förlåtna skulder, men därjämte skall om dem framhäfvas mycket godt, som de ha gjort men själfva förgätit, emedan de aldrig därpå förlitat sig.

4. *Herrens dag är en uppenbarelsedag, ty då skall Guds rättfärdighet fullt uppenbaras.*

a) Här i lifvet är Guds rättfärdighet, ehuru verksam, merendels fördold; det synes gå den rättfärdige, som om han den orättfärdiges gärningar gjort, och tvärtom.

b) Guds rättfärdighet är ock af få erkänd; Guds lag aktas ej; man lever, som om ingen Gud funnes.

c) Men på den dagen skall Guds rättvisa blifva uppenbar på ett sätt, som skall för hvarje varelse ådagalägga, hvilken skillnad det varit och är mellan den rättfärdige och den ogudaktige, mellan dem, som tjänat Gud, och dem, som icke tjänat honom.

3.

Ämne. En trogen beredelse för den yttersta dagen.

1. *På den yttersta dagen skall Herren komma till doms öfver alla folk; till en trogen beredelse för denna dag hörer då, att man låter Herrens Ande dagligen uttrännsaka och döma sig.*
2. *Herren skall på den dagen skilja människorna från hvarandra efter deras art, såsom en herde skiljer fåren från getterna; därför hörer det till en trogen beredelse för den dagen, att man skiljer sig från de gudlösas hop och allt orent väsen (Ps. 1: 1).*
3. *Herren skall på sin dag fälla en dom till evigt lif och en dom til evig fördömmelse; därför hörer det till en trogen beredelse för den dagen, att man alltid är angelägen att vara befunnen i Kristus, och att man i hans kraft med tålmod i goda gärningar söker härlighet, ära och ett oförgängligt väsen (Rom. 2: 7).*

4.

Anne. Skola vi väl på domens dag blifva ställda på den högra sidan?

1. Några säga: »*Utan tvifvel*», under det det dock är alldeles visst, att om de förblifva det de äro, så skola de blifva ställda på den vänstra sidan; det gäller att förstöra deras falska säkerhet.
2. Andra säga: »*Jag vet icke*», och föra ett jämmerligt, eländigt lif; det gäller att föra dem till visshet.
3. Ännu andra säga: »*Jag är viss*»; det gäller att förmana dem att vara trogna intill döden, att ingen må taga deras krona.

(Ur Brandts Homil. Hülfsbuch).

Tjugusjunde söndagen efter trefaldighet.

Den 27 söndagen är visserligen till namnet den sista söndagen i kyrkoåret, men i verkligheten blir den det aldrig. Ty da, som dock sällan inträffar, trefaldighetstiden innefattar 27 söndagar, flyttas perikopen på den 26 söndagen till den 27, hvars evangelium i stället flyttas tillbaka till förstnämnda söndag. Hvilken idé i kyrkoåret den 27 söndagens perikop framställer, är lätt att finna. Det är nödvändigheten af att vaka och att öfva trohet i användande af undfängen nåd, om man, trots en god början, ej till slut skall gå förlorad. Samma maning gifva oss de bägge nya texterna, och den är ju synnerligen passande näst före den söndag, hvars evangelium ställer oss den yttersta domen för ögonen. Men någon särskild mening måtte dock ligga däri, att liknelsen om de tio jungfrurna med sitt betonande af vaksamhetens nödvändighet under Herrens dröjande är förlagd till efter domsöndagen. I afseende härpå må Nebes ord (Die ev. Perikopen des Kirchenjahres, 2 Aufl. sid. 485) anföras: "Vi stå med denna perikop icke blott vid slutet af den eskatologiska kretsen utan öfverhufvud vid slutet af kyrkoåret. Denna sista omständighet förklarar valet af detta skriftstycke. Enligt Matteus' framställning utgör denna liknelse icke slutet af Herrens eskatologiska tal; detta ha vi hört i den näst föregående perikopen. Den evangeliska kyrkan har, då hon lät dessa bägge texter byta plats, säkerligen icke velat förbättra anläggningen af Jesu föredrag; hon har därvid följt ett helt och hållet praktiskt intresse. Med kyrkoåret slutar icke kyrkans historia; vi vandra ur det gamla nådesåret in i ett nytt; vi stå nu åter vid en sådan gränslinie och hafva åter kommit slutet

pa allting ett steg närmare. Vår perikop passar nu förträffligt för denna söndag; att åter ett nytt år kommer, och icke genast änden inträder, det kunde göra oss lättsinniga och tröga. Därföre heter det i dag: »Vaken!» Vår lefnadstid, hela kyrkans tid är ingenting annat än ett väntande på Herren, ett utgående till hans möte. Så kastar denna liknelse både framför sig och bakom sig ett klart ljus.»

Text: Ev. Matt. 25: 1—13.

Exegetiska anmärkningar. V. 1. *Tóre, då, näml. vid den tidpunkt, som i det föregående kapitlet är angifven, eller tiden närmast före Herrens tillkommelse till domen, »varder himmelriket likt tio jungfrur.»* Himmelriket är här Herrens församling, sådan hon ter sig i sin väsentliga åtskillnad från världen, således icke kyrkan såsom folkkyrka utan såsom samfundet af de troende. Ty jungfrur äro alltid i skriften bilder af renhet (Upp.B. 14: 4). Tioalet (Mysterium habet numerus. Bengel) är fullhetens och fulländningens tal, det allt sammanfattande, det allt i sin fulländning framställande talet. Här således en beteckning för kyrkan i totaliteten af hennes troende medlemmar, troende, men icke i den meningen, att alla, trots all likhet för öfrigt, skulle vara lika andligt vederhäftiga. — — Liknelsen är tagen från bröllopssederna hos judarne, dock med den olikhet, att då vanligen brudgummen, följd af sina vänner, kom att från hennes föräldrars hus hämta bruden till sitt hem, där bröllopet skulle stå, så föreställes han i liknelsen komma till brudens hem för att där förmålningen. I stället således för att hämta bruden blir han själf hämtad till bruden, hvars tärnor med brinnande facklor hafva att gå honom till mötes och ledsaga honom och hans följe in i brudhuset. — Att här icke talas om bruden, som eljest plägar afbilda just församlingen, utan denna framställes under bilden af brudtärnorna, det har sin grund i syftemalet med liknelsen. — Med all den likhet, som äger rum mellan de tio jungfrurna, finns dock en väsentlig olikhet.

V. 2. »Fem (detta tal synes ej ha någon annan betydelse än: nagra) voro visa och fem fåvitska». De senare klandras

icke för någon egentlig synd, som om de vore bilder af groft ogudaktiga människor (de voro *jungfrur*), fastmera äro de förvillande lika de fem visa. Ingenting af det, dessa hafva, synas de sakna; likasom de hafva de lampor i sina händer; deras lampor äro ej heller alldeles utan olja, och de gå ut mot brudgummen m. m. Men de äro med allt detta dock *fåvitska*, oförståndiga eller obetänksamma, och detta kommer att stå dem dyrt. Hvari deras dårskap består, synes af

V. 3, 4. De togo nämligen ej mera olja med sig, än hvad som kunde hålla lamporna brinnande en kort stund, under det att deras medtärnor dessutom medförde ett reservförråd af olja i särskilda käril. Däraf framgår, att de fåvitska aldrig tänkt sig, att brudgummen möjligen kunde dröja, hvaremot de visa med stor omtänksamhet förberedt sig äfven på denna omständighet. — Huru ha vi nu att tyda dessa bilder? Tvifvelsutan så, att med de fåvitska jungfrurna förstås människor, hvilka ha gjort en början till sann kristendom, gått ut från världen och vändt sig med mer eller mindre liflig åstundtan till Herren. Men de ha tagit saken ytligt. Guds verk hos dem har aldrig fått gå på djupet. Sedan de erfarit något af nadens ljuflighet och kraft, stanna de, såsom allt nu en gång för alla vore väl beställdt, och de ingenting annat hade att göra än lefva på de erfarenheter, de gjort. Hos de visa jungfrurna åter är rena motsatsen till detta lättsinne.

V. 5. Brudgummen dröjde. Han kom icke på den af såväl de visa som fåvitska jungfrurna tänkta tiden. Där stå de nu vid vägen, tiden blir dem lång, de blifva trötta, sömnen smyger sig på dem, och oförsedt äro de alla inslumrade, vare sig sittande på vägkanten, eller sedan de ingått i någon vid vägen liggande boning. — Här har Herren tydligt förkunnat, att hans tillkommelse skall dröja, likasom uppskjutas tid efter tid, och hela kyrkans historia är, från en sida sedd, historien om detta dröjande. Han har dröjt, och han dröjer ännu, trots det, att man så ofta menat, att hans ankomst varit omedelbart förestående. Dock vill han, att hans församling alltid skall vara såsom en väntande, skall vandra inför honom såsom den snart kommande. Och hon har

väntat. Särskildt under svåra brytningsperioder har denna väntan varit liflig och understundom stegrats till svärmeri. Man har varit säker på tid och stund, då Herren skulle komma, och hade han kommit just då, då hade alla de väntande nog haft sina lampor i ordning. Men han kom ej, och de tecknen, som man trodde utmärka hans ankomst, upphörde. Då visade det sig, att det med många af de väntande icke var så synnerligt väl bestäldt. Andlig dufvenhet och slapphet aflöste den förra ifvern; den stora väckelsen i församlingen gaf rum för indifferentism och världsväsen. Så i kyrkan, så ock med många enskilda, hvilkas lif företer den sorgliga anblicken af ett hastigt uppflammande, åtföljdt af ett sjunkande, som slutligen går till fullkomligt utslöcknande.

Vv. 6, 7. »Vid midnattstid., således så sent, att under vanliga förhållanden ett sådant dröjsmål aldrig brukar förekomma. »Anskriet» sker väl af brudgummens följeslagare. — När Herren kommer, är det midnatt på jorden. Mörker, synd och ondska ha tagit öfverhand. Guds församling, reducerad till ett ringa antal af troende, är utmattad af det långvariga betrycket och det skenbart fruktlösa väntandet samt har gripits af en sömnens anda, som gifver berättigande at Herrens ord: »När människosonen kommer, måne han skall finna tro på jorden?» (Luk. 18: 8). — »Anskriet» vid Herrens ankomst torde bestå i alla de plötsliga skakningar, såväl inom naturens som andens värld, hvilka alla ovedersägligen förkunna, att Herren är nära. Detta blir en genomgripande väckelse för församlingen att stryka sömnen ur ögonen och hasta sin Herre till mötes. Anskriet ljuder ej heller förgäfves, ty hastigt fara jungfrurna upp ur sin slummer, gripa sina lampor och tända dem. Så skall ock vid Herrens ankomst hans nedtryckta församling vakna upp, likasom få nytt lif och göra sig redo att mottaga den kommande. Åter tändas trons och kärlekens facklor, och de lysa såsom det enda ljuset i världsnatten mot Herren. Och äfven de fävitska jungfrurna, de skentroende, gripa sig beställsamt an för att blifva brinnande i anden. Men nu visar sig den väsentliga skillnaden mellan dem och de visa.

V. 8. »Deras lampor slockna.» Oljan i dem är förtärd, och de ha intet förråd med sig. — En bild af det ändt-ligen skingrade själfbedrägeriet. Vid denna afgörande stund blir för dem uppenbart, att de byggt sin salighetsbyggnad på sanden. De sakna den äkta trons lif, Guds Andes kraft förnimma de ej, räddhåga aflöser den förra lättsinniga frimodigheten, de känna sig rådlösa, det är mörkt och eländigt inom dem, och alla försök att skrufva upp sig till något, som kunde se ut som andlig kraft, misslyckas. Hjälpnen söka de da hos sina trossyskon; de skola då med sin tro och kärlek ej blott stödja dem, de skola fastmer gifva dem däraf. Huru? Därom torde de i sin förvirring ej göra sig några klara föreställningar; kanske de tänka på den troende förbönen. Men deras försök är fruktlöst.

Vv. 9, 10. ἀπεκρίθησαν καὶ. Dessa ord få icke pressas. De höra till liknelsens staffage, och alla försök att finna den adekvata motsvarigheten inom det andliga måste misslyckas. De uttrycka endast, att på den dagen hvar och en måste sta för sig själf. Och skall hänvisningen till »dem, som sälja», hafva något att betyda, så måste det vara en maning att göra hastig bättring. De visa, = de sant troende, kunna så mycket hellre härtill mana, som de icke äro några domare och hvarken få säga till någon: »Det är för sent!» eller uppgifva kärlekens hopp, att räddning äfven i sista stunden kan gifvas. — Men det är för sent, ty de fåvitska äro icke tillstädes, då brudgummen kommer; de hafva alltså icke hunnit förskaffa sig den nödiga oljan, = bättring vid domens inbrytande omöjlig. Nådatiden är slut. Herrens ankomst är så plötslig, att den ej lämnar tid till omvändelse, hvilken ock, psykologiskt sedd, är omöjlig. Därom vittnar lika mycket de favitska jungfrurnas förskräckelse som deras anspråk på delaktighet i bröllopsglädjen (v. 11). — De sant troende åter (de visa jungfrurna) mottaga Herren med jubel och få med honom ingå i hans glädje. — »Dörren tillstängdes; intet tillträde till himmelen mer.

Vv. 11, 12. ὄπισθεν, sedan, nämligen sedan dörren var stängd, kommo de fåvitska och begärde med ångestfull ifver

att blifva insläppta. Det omtalas ej, huru det gått med deras försök att skaffa sig olja. Antagligen har därmed förhållit sig så, att de sprungit omkring i den mörka natten för att hos någon erhålla, hvad de behöfde, men icke lyckats. De hasta då tillbaka till brudhuset i hopp, att det skall stå öppet för dem. Då de finna dörren stängd, begära de under ett ifrigt klappande och i en ångest, som ej är fri från poc-kande, att blifva insläppta. — I hvad mån detta allt skall få sin motsvarighet på Herrens dag, är icke möjligt att afgöra. Parallellställan äro Matt. 7: 22 f. och Luk. 13: 24—27, där det talas om sådana, som på grund dels af Herren bevisade förmenta tjänster, dels af ett nära yttre förhållande till honom under hans kötts dagar förgäfves skola begära en plats i hans rike. — *ἀμην*, sannerligen, ett bekräftelseord, utvisande allvaret och oåterkalleligheten af det sagda. Jag känner eder icke nämligen såsom dem, hvilka höra till brudjungfrurna vid mitt bröllop. — Ett gripande vittnesbörd om, att Herren vill ha *hela* människan och icke blott den eller den sidan af hennes varelse.

V. 13. Liknelsens tillämpning; en maning, gällande för alla människor under alla tider. Huru nödig vaksamheten är, framgår af de många ställen, som innehålla de allvarligaste förmaningar därtill: Matt. 24: 42, 44; Mk. 13: 33, 35; Luk. 21: 36; 1 Kor. 16: 13; 1 Petr. 5: 8; Upp.B. 16: 15; (jfr Sv. Ps.B. N:o 210).

Endast den i sanning med Herren förenade människan, som ända till slutet under stadig vaksamhet hämtar förnyad nåd af Kristi fullhet, skall bestå på den dagen, som skall blotta allt skenväsen, äfven där det varit som mest fördoldt, detta är den lärdom vår perikop lägger oss på hjärtat.

Homiletiska vinkar. Vv. 1, 2. Det finns icke blott namn-kristna, hvilkas köttsliga sinne uppenbarar sig i ett lefverne efter denna världens sätt; det finnes ock inom de troendes krets och af en förvillande likhet med rikets äkta barn sken-kristna, som under hela nådatiden kunna behålla utseendet af att taga kristendomen på allvar. Det är ock ingen ringa ting att höra till dem, hvilka Herren liknar vid jungfrur.

Att ha lämnat den breda vägen, att hålla sig till och älska de heligas samfund, att hafva sinnet riktadt uppat i väntan efter Herren, det är dock något stort och i alla händelser en god början till en vandring på frälsningens väg. De flesta, som bära det kristna namnet, skicka sig helt annorlunda; hos dem utvisar deras uppenbara syndaväsende, hvars andas barn de äro. Och likväl, äfven bland den jämförelsevis ringa hop, som synes framför allt söka Guds rike och hans rättfärdighet, står för ingen del allt rätt till. Där finnas fåvitska jungfrur i deras krets, hvilka berömma sig af att äga den visdom, som är ofvanefter (Jak. 3: 17). Litet obetänksamhet och ovarsamhet, någon ytlighet och brist på nykterhet, någon lättvindighet i sättet att umgås med det heliga, detta aktar man icke sasom synnerligt farliga saker. Man är ju ända så uppriktig, man älskar ju Frälsaren, man har sin lust i allehanda andliga öfningar och atgöranden, en lampa har man ju ock i sin hand, och till Herrens möte synes man göra sig i ordning. Skall da detta ej vara nog? Blifva ej dessa varmhjärtade själar frälsta, hvem skall da blifva bärgad? Men det torde vara rädligast att ej så hastigt afgöra den saken. Den är för viktig för att tagas lätt; här är för mycket att förlora eller vinna för att låta allt gå hån så där på ett ungefär.

Vv. 3, 4. Att, som det heter, lefva för dagen, det kan visserligen under särskilda förhållanden vara ett glädjande tecken till en barnslig tro på Guds faderliga omsorg. Men att ha ett så ringa förråd i huset, att det icke ens räcker för den närvarande dagen, och likväl mena, att det skall försäkra för all framtid, det är dock en darskap, som dömer sig själf. Så tänker och handlar man ej heller i lekamliga ting. Man känner åtminstone sin fattigdom och brist, och om man ej ser någon utväg till framtida försörjning, så, om man eljest har någon tro till Gud, beder man, att han i sin barmhärtighet ville förläna dagligt bröd. Men just på motsatt sätt handla de, som förtjäna namnet fåvitska jungfrur. De ha mottagit ett litet andligt förråd, de ha haft allehanda lifliga intryck af sanningen och kanske erfarit något, som de kalla för Guds Andes vittnesbörd med deras ande, att de äro Guds barn, och så ha de slutit sig till den hopen, som högtid håller, och både räkna sig själfva och räknas af andra till dem, som med brinnande lampor hasta brudgummen till mötes. De mena sig redan vara så godt som vid malet; de äro ju frälsta; det återfunna faret hvilar tryggt i herdens famn; han vakar ju öfver det; det behöfver blott fasthålla

vissheten om hans vård och trofasthet, och allt skall gå väl. De ha nog, dessa fåvitska jungfrur, och behöfva intet. Därföre akta de ej nödigt att bedjande tränga allt djupare in i Guds ord, att med ett alltjämt törstande hjärta skynda till och dricka af det lefvande vattnet, att oupphörligt fylla ny olja på sina troslampor. Därföre att de haft mat för sina själar för en dag, mena de, att de ha föda för ett helt långt lif, därför att de en gång ätit och blifvit mätta, handla de så, som om de icke behöfde dagligen äta för att undvika hunger och hungersdöd. Med ett ord, de ha tagit Guds nåd fåfängligt. Under det att de flitigt märka till, hvad evangelium förkunnar om den oförskylda nåden och gärningarnas oduglighet inför Gud, så vända de blicken bort från hvad ordet betyder om nödvändigheten att med trohet bruka denna nåd, att gräfvä allt djupare, att kämpa, vaka och bedja, att löpa rätt, att taga vissa steg med fötterna, att flitigt ockra med det undfångna pundet, att det måtte afkasta något till Herrens ära, och att så umgås med Kristus, att han vinner en verklig gestalt i själen. Så äro de fåvitska jungfrur, fåvitska byggningsmän, som uppföra sina hus på sanden utan grundval (Matt. 7: 26, 27), ljumma själar trots allt yttre löpande (Upp.B. 3: 15—17). — Huru annorlunda med dem, som Herren framställer under bilden af de visa jungfrurna! Här är grundlighet, allvar, sedlig tukt, stadig hunger och törst efter rättfärdighet och samlande af inre skatter under ett sådant fördjupande, i Guds ord, som är förenadt med allt noggrannare lydnad för detsamma. Under allt detta äro de för ingen del »lagiska». Såsom verkliga »jungfrur» förena de med hjärtats renhet en frigjord ande, Guds kärlek är deras sjäalars element.

V. 5. Herren dröjer; visserligen icke, om saken betraktas från evighetens synpunkt, men väl finner den stridande och Herren väntande församlingen tiden lång; dröjsmålet synes ju utspinnas på ett sätt, som frestar till otålighet och klagan. Och hvarföre dröjer han? »På det att hans sal måtte blifva full» och till församlingens pröfning och luttring. Förr än hela antalet af de utkorade ingått i Guds rike, *kan* Herren ej komma; hans bekännares tro *måste* pröfvas och befinnas profhaltig, innan han kan taga dem till sig. Och dröjsmålet är i sanning pröfvande för hans folk. Aftonen kommer, natten inbryter och ändock höras icke hans fotsteg. Kyrkans trångmål blir allt större: yttre och inre nöd, växande frestelser, öfverhandtagande ondska i världen, och till förlossning synes intet tecken. Då blir anden

matt, bönelifvet hotar att torka ut, köttets tröghet tynger med allt större kraft, och så slumrar man småningom och omärkligt in. Dock, vid de sofvande jungfrurnas sida stå deras lampor och vid de visas därjämte oljekärl. Och från Herren ha dessa senares hjärtan ej vikit bort; deras sömn härflyter lika mycket af stor bedröfvelse som af trötthet, likasom lärjungarnes sömn i Getsemane. I det yttre skilja sig ej heller de fåvitska från de visa, men i det inre är skillnaden så mycket större. Hade brudgummen kommit genast, då hade denna olikhet ej kommit i dagen, men just därför dröjde han, att den skulle blifva uppenbar. — I det enskilda förnyar sig samma förhållande alltjämt. Om mången gäller, att om Herren kommit och tagit honom härifrån vid början af hans kristendomslopp, skulle han, åtminstone i människors tanke, varit bärgad, men då han fick lefva ett långt lif med dess många försökelse, så blef det annorlunda. Sedan den första andliga lifaktigheten försvunnit, och köttets tröghet i stället alltmer betungade anden, när därunder de mångfaldiga världsbestyren och omsorgerna snärjde själen i sina garn och ihärdiga motgångar eller kanske stor framgång i det jorden tillhör sällade sig därtill, då slumrade han in, och hans sömn blef den andliga dödens. Men den på olja tomma lampen, kristendomens form, hade han kvar, och fortfarande sällade han sig till dem, som väntade Herren. Så gick det, tills profvet kom.

Vv. 6—8. Vid midnatt kommer brudgummen, således på den tid, då mörkret och sömnen äro som djupast på jorden. Han kommer plötsligt och, ehuru väntad, kommer han dock oväntadt. Hvilken rörelse blir det ej bland hans lärjungar, då anskriet höres! Alla, de visa såväl som de fåvitska, stå upp och göra sig redo. Så ock när för den enskilda människan det kanske länge fördröjda dödsbudet kommer. Då vaknar hjärtat ur slummern, och man bereder sig för den stora flyttningen. Ur de rättsinnigas inre uppväller med ny kraft den en tid matt flytande andliga källådran, och under kroppens tilltagande svaghet klarnar själens lif i Gud, låt vara, att det ofta icke aflöper utan en sista siktning och fejning, hvarvid själen kan få kämpa i en ångest, likartad den bestörtning, som vid anskriet och det därpå verkande uppvaknandet tvifvelsutän för en stund genombäfvade också de visa jungfrurna. — Annorlunda de fåvitska. Äfven de vilja tillreda sina lampor, men de slockna. Oljan var förtärd, kanske förr än de insomnade. Så blottas vid dödens annalkande mången, som gått och gällt för en rättsinnig kristen,

såsom en otrogen. Det på sanden byggda huset störtar tillsammans för dödens andedräkt. Misströstan, oro och ångest, kanske ock en kall förtviflan intar den förra säkerhetens plats. Ofta inträffar det, att den arma människan i sin rådlöshet vänder sig med förvirrade ängsliga böner till andra, att de skola hjälpa henne med sina förböner, under det hon ej tänker på eller tycker sig hvarken våga eller kunna själf tränga sig fram till nådens tron. Hon synes mena, att de troendes förböner skola ställa allt till rätta för henne. — Förfärliga bekännelse af en döende: »Min lampa slocknar!» Den är uttrycket för en själfdom, hvori hon anteciperar den rättfärdige domarens utslag öfver henne.

Vv. 9—12. För sent! Förgäfves det dåraktiga vädjan-det till de troendes hjälp, förgäfves ock de af dödsångesten frampressade trälaktiga ropen om nåd: »Herre, Herre, låt upp för oss!». »Jag känner eder icke.» Hvilken jämmer! »*Jungrur*» uteslutna från bröllopssalen, dessa, som dock syntes ha bekänt Herren och räknats till dem, hvilka skuddat världsdammet af sina fötter! Det är i sanning en ända med förskräckelse — icke blott för dessa olyckliga själfva, men i den meningen för oss alla, att vi väl må förskräckas för möjligheten att få dela deras lott. — I dag, i dag se till, om du har olja i din lampa, och om du med ett tillräckligt förråd däraf vandrar din kommande frälsare till mötes. Märker du, att det står klen till med ditt oljeförråd, så köp ett tillräckligt mått däraf, medan tid är. I dag ännu! O, uppskjut ej beredelsen för Herrens dag!

V. 13. Vi veta icke, när Herren kommer. Blott det veta vi, att vi måste *vänta*, kanske vänta länge, innan anskriet: »Se, han kommer!» ljuder. Och blott om vi äro såsom alltid väntande, alltid föra vårt lif såsom inför hans ögon såsom den, hvilken kommer, och alltid i natten lyssnande efter hans fotspår, skola vi befinnas redo att stå inför honom. Därföre: »*Vaken!*»

Predikoutkast.

1.

Inl. Gal. 3: 3.

Ämne. En god begynnelse förer icke alltid till ett godt slut.

1. *En god begynnelse gifver löfte om ett godt slut.*

a) En god begynnelse: (1) att gå ut från världen och dess onda väsen = blifva i andlig mening en jungfru; (2) att sälla sig till Guds folk för att vandra i dess sällskap på rättfärdighetens väg; (3) att skaffa sig icke blott den kristliga kunskapens bekännelselampa utan äfven något af Andens olja, så att lampan kan lysa; (4) att vänta Herren och gå honom till mötes.

b) Det goda slutet: (1) att vid Herrens ankomst vara vaken; (2) att då äga ett rättsinnigt tros- och kärlekslif; (3) att äga en ödmjuk frimodighet; (4) att med glädje mottaga Herren och att af honom blifva införd i hans härlighet.

c) Om detta goda slut gifver den goda början löfte, ty denna början innefattar allt, hvad som är af nöden för att ett godt slut skall nås; (1) man har vaknat upp ur syndens och säkerhetens sömn; (2) man förnimmer Guds Andes verkningar; (3) man går med förtröstan fram till nådens tron; (4) man har börjat söka sitt himmelska fädernesland.

2. *Dock förer icke alltid en sådan god början till ett godt slut.*

a) Emellan början och slutet ligger en väg, som ofta är lång och mödosam, hvadan man behöfver både tillräcklig resekost och mycken uthållighet. (1) För kyrkan var den första pingstdagen begynnelsen, och slutet blir Herrens tillkommelse till domen. För den enskilde är begynnelsen hans omvändelse och slutet döden. Hvilken lång och af mödor och frestelser uppfylld väg ligger ej för kyrkan mellan hennes sedan så lång tid tillbaka gjorda begynnelse och hennes ännu ej upphunna mål. Så ligger också mellan en människas första omvändelse och hennes död en oftast lång väg, full af frestelser, strid och, såsom det tyckes, fruktlös väntan. (2) Därföre behöfs ett rikligt förråd af andlig resekost, ett förråd af Andens olja, som dagligen måste påfyllas, af lifvets bröd, som oupphörligt måste ätas, af det levande vattnet, som ur lifsbrunnen Kristus dagligen måste upphämtas. (3) Af nöden

är ock en aldrig svikande uthållighet och tålmod, ty eljest stannar man och gifver sig utöfver.

b) Den, som iakttagert detta, är en vis jungfru och 'skall befinnas redo, när Herren kommer. (1) Äfven en sådan människa kan blifva slummeraktig och trög vid ett långvarigt väntande under nattens timmar, då tröttheten lätt tar öfverhand; (2) men i hjärtat står det dock rätt till, och det behöfs blott ett väckelserop, för att hon skall stå upp, bemanna sig och stå där med sin klart brinnande tros-lampa för att möta brudgummen.

c) Men många låta sig nöja med det, som de af Gud undfingo vid sin goda begynnelse, och hinna därför icke fram till det goda slutet. (1) De äro fåvitska jungfrur, som mena, att det lilla oljeförråd, de äga i sina lampor, skall räcka huru lång tid som helst. (2) De uraktlåta därför att föröka sitt förråd, taga alltsammans lättsinnigt, alldeles som om deras salighet vore en gång för alla så afgjord, att de ej vidare behöfde vinnlägga sig om att komma väl igenom. (3) Så inslumra de efterhand, men denna sömn är den finare andliga säkerhetens, vanligen så mycket farligare, som den ju plägar vara full af allehanda ljufva, bedrägliga drömmar. (4) Och när då Herren kommer, och de skola rusta sig till att möta honom, då slockna deras lampor, tid till bättring ha de ej mera, och de utestängas från den himmelska bröllopsglädjen.

Har du ens gjort en god begynnelse? Har du icke detta, så kan du naturligtvis icke ha något hopp om, att en gång få ett godt slut. Vakna därför upp, du, som sofver, att Kristus må lysa öfver dig!

Har du gjort en god början, så tro ej, att därmed allt är afgjort. Du måste ock troget vandra den goda vägen till slut. Icke är skörden säker, därför att säden börjat skjuta upp i brodd. Haglet, torkan, frosten kan komma och allt slå fel. Var därför icke fåvitsk utan vis! Lägg dig icke att sofva på dina första andliga erfarenheters kudde, utan far ständigt efter mera nåd! Förblif alltid vaken! Då skall du nå det goda målet.

2.

Inl. Luk. 18: 8 b.

Änne. När Kristus kommer, männe han skall finna tro på jorden?

1. Herren kommer, men hans ankomst dröjer, och de, som vänta honom, tycka ofta, att han dröjer för länge; däraf frestelser till otro.

2. *Herren kommer den stund, man icke förmodar det, och det gör, att många öfverraskas af hans ankomst utan att för den vara beredda.*
3. *Då märkes icke mycket sann tro bland människorna; t. o. m. de visa jungfrurna sofoa.*
4. *Hos dem skall Herren dock finna tro, men endast hos dem. På jorden är midnattsmörker i otro och rådande syndaväsen, och af den tro och gudsfruktan, som finns, skall mycket befinnas vara sken. (De fåvitska jungfrurna).*

3.

Ämne. Hämta förstånd af vittnesbördet om Herrens tillkommelse!

1. *Herren kommer för att göra slut på denna världens väsen; hämta däraf det förståndet, att du går ut från denna till undergång dömda värld; blif en »jungfru»!*
2. *Herren kommer till salighet för dem, som vänta honom; hämta däraf det förståndet, att du väntande går honom till mötes!*
3. *Herren kommer, men hans ankomst dröjer; hämta däraf det förståndet, att du förser dig med ett tillräckligt förråd af Andens olja, på det att din lampa må kunna brinna, då timmen för hans ankomst ändtligen slår!*
4. *Herren kommer och vill blifva mottagen af vaksamma och vakande tjänare; hämta däraf det förståndet, att du kämpar mot frestelserna till sömn, på det att du må vara redo till hans möte!*

4.

Ämne. Hvem kan man räkna till de visa jungfrurnas krets?

Den, som

1. *stadigt väntar Herren, vandrande i ett himmelskt sinne,*
2. *hyser ett rätt misstroende till sig själf, och därför vandrar i gudsfruktan (1 Petr. 1: 17),*

3. *omtänksamt sörjer för, att han måtte ha ett tillräckligt mått af Andens olja i sin tros lampa, och därför hämtar nåd för nåd af Kristi fullhet,*
4. *aktar allt för skada mot den öfversvinneliga saligheten att få med Herren ingå i hans eviga glädje.*

5.

Ämne. Upp, Herren till mötes!

1. *Ett väckelserop.*
2. *Ett förlossningsbudskap.*
3. *Ett skräckinjagande rop.*

De årliga mindre högtidsdagarne.

(Kyrkliga åminnelse dagar).

Fem mindre högtidsdagar firas i vår svenska kyrka, nämligen kyndelsmässodagen, Marias bebådelsedag, Johannes döparens dag (midsommardagen), mikaelidagen och allhelgonadagen. Af dem firas dock den förstnämnda och de tvenne sistnämnda på söndag. Ursprungligen firades kyndelsmässodagen den 2 februari, men är nu förlagd antingen till den näst följande söndagen eller, om fastlagssöndagen då inträffar, på den närmast föregående söndagen. Marias bebådelsedag firas den 25 mars, men såsom den såsom en glädjedag ej får firas i dymmelveckan ej heller på någon af påskdagarne, så förlägges den, om den infaller i påskveckan, till palmsöndagen, och, om den först längre fram infaller, till tredje dag påsk. Johannes döparens dag firas den 24 juni, mikaelidagen, som eg. hör till den 29 september, flyttas, såvida ej söndag på den dagen infaller, till söndagen därpå. och samma förhållande äger rum med allhelgonadagen, som ursprungligen var fästad vid den 11 november.

De äro, dessa dagar, åminnelse dagar af personer och händelser, som med Herren och hans verk stå i innerligt sammanhang. Kyndelsmässodagen är sålunda visserligen en mariadag men å andra sidan en fest till minne af Herrens frambärande i templet, där han med innerlig glädje välkomnades af det troende Israel, representeradt af Simeons och Hannas vördnadsvärda personligheter. Sammalunda är ock Marias bebådelsedag också en mariadag, men därjämte erinrar den om inkarnationens stora under. Johannes döparens

dag firas visserligen till minne af Herrens stora förelöpare, men dagens text framhåller ock, huru det gamla testaments härliga profetior ändtligen i Jesus vunnit sin fullbordan. Mikaelidagen är de heliga änglarnes fest, med syfte att församlingen må erinra sig deras betydelse i Guds rike och sin förbindelse med den himmelska världen. Slutligen framställer allhelgonadagen helgonen, den redan förhärligade skaran af öfvervinnare, såsom manande exempel för den stridande församlingen.

Kyndelsmässodagen.

(Marias kyrkogång).

Kyndelsmässa eller ljusmässa (af candela, ljus) är det namn, som denna söndag erhållit antagligen däraf, att den är ljusinvigningsdag i den katolska kyrkan. På denna dag pläga nämligen de vaxljus invigas, hvilka äro bestämda att brukas vid denna kyrkas gudstjänster, processioner m. m. Marias kyrkogångsdag åter heter den på grund af dagens firningsämne eller Marias uppträdande i templet med det sex veckor gamla Jesusbarnet för att efter lagens föreskrift »bära honom fram inför Herren». Lagen (jfr 3 Mos. 12) föreskref nämligen, att hvarje barnaföderska, som blifvit moder till ett gossebarn, skulle efter sina »reningsdagar» (40 dagar efter nedkomsten) infinna sig i templet för att där frambära det bestämda reningsoffret, bestående i ett årsgammalt lamm och en ung dufva eller turturdufva eller, om hon vore fattig, i två unga dufvor eller två turturdufvor. Vid samma tillfälle skulle gossebarnet, om det vore förstfödt, lösas från förpliktelsen till Herrens tjänst i templet. De förstfödda sönera voro nämligen enligt den patriarkaliska tidens heliga ordning de första i offret och de första i riket (1 Mos. 49: 3), d. ä. innehade stamhöfdingens prästerliga och furstliga rätt, ära och makt. I början efter utvandringen ur Egypten skötte också Israels förstfödde unge män såsom biträden åt Moses gudstjänsten (2 Mos. 24: 5), till dess Herren därtill i stället utvalde Levis stam (4 Mos. 3: 12 f.; 8: 13—19). För att emellertid erkänna Herrens rätt till dessa förstfödda skulle föräldrarne frambära dem inför Herren och erlägga för dem en lösen, utgörande fem siklar för hvarje barn (4 Mos. 18: 16).

Om dessa historiska förhållanden föranledt dagens kyrkliga namn, så hänvisar dock texten äfven och hufvudsakligen till den sanningen, att Kristus, föremålet för det troende Israels hopp och väntan, är såväl detta folks ära som hednigarnas ljus. Detta synes ock vara den idé dagen i kyrkoåret representerar.

Text: Ev. Luk. 2: 22—32.

Exegetiska anmärkningar. V. 22. αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ, reningsdagarne. Barnaföderskan ansågs oren; i synd aflas och födes människan (Ps. 51: 7). I sju dagar varade kvinnans orenhet, och i trettio dagar därefter måste hon hålla sig innestängd, om hon födt ett gossebarn, men var det ett flickebarn, så var reningstiden dubbelt så lång. Äfven budet härom äsyftade att väcka, underhålla och fördjupa synd- och skuldmedvetandet i Israel och i sammanhang därmed försoningsbehovet och längtan efter Israels tröst.

V. 23. ἅγιον τῷ Κυρίῳ, heligt åt Herren — Herren tillhörande, afskildt, vigdt och offradt åt Herren till prästerlig tjänst i hans helgedom. Grunden till detta afskiljande af de förstfödda sattes i sammanhang med räddningen ur Egypten, hvilken Herren tilltvang sig åt sitt folk genom dödandet af allt förstfödt bland människor och djur i Egypten, men hvarvid allt förstfödt i Israel skonades. Helgandet af det förstfödda åt Herren skulle dock ej blott vara Israel en påminnelse om denna dom öfver dess motståndare och förtryckare utan ock för dem betyga, att Gud genom denna dom tagit dem till sig, att de tillhörde honom och voro pliktiga att helt hängifva sig åt hans tjänst (jfr 2 Mos. 13: 2; 22: 29; 34: 19; 4 Mos. 3: 13; 8: 17; 18: 15, 16). Men denna tjänst är väsentligen en offertjänst, hvarvid den offrande själf är offret, något, som på ett bildligt och förebildande sätt framställdes i den gammaltestamentliga gudstjänsten. Därföre innefattade de förstföddas helgande, djupare sedt, en deras invigning till den död, som dels är ett offer af egenhetslifvet i försakelsefull lydnad under Guds vilja, dels ock ett

villigt bärande af det synden åtföljande straffet. Så skulle Israel, här representeradt af sina förstfödda, realisera offer-idén i hela dess djup. Men de mäktade det icke. Allt stannade också vid symbolen, som dock borde på det kraftigaste för dem betyga själfva den symboliserade saken och verkligheten, på det att de å ena sidan skulle känna sin förpliktelse, sin skuld och sin vanmakt och å andra sidan väckas till botfärdig väntan efter den frälsning, som, beredd för dem och för hela mänskligheten af en, som både kunde och ville förverkliga det sanna offret, med stigande klarhet förkunnades och lofvades dem. Nu var han kommen, som är denne människosläktets förstfödde son, han, som i sanning är den förste i offret och den förste i riket, och han skulle helgas och helga sig för sina bröder efter köttet åt Gud till det offer, som försonade allt, ett offer, som villigt under bärande af världens synder frambars i ett åt Gud i fullkomlig lydnad helgadt lif. Hans frambärande i templet inför Herren var då visserligen, äfven det, närmast ett blott tecken och en symbol, men här låg bakom tecknet och symbolen den stora, saliga verkligheten. Den lösen, som efter lagen för honom erlades, löste honom visserligen från den ceremoniela gudstjänsten i templet, men från hans prästerliga kallelse, från kallelsen att vara Guds lamm och människosläktets öfverstepräst löste den honom icke. Han var Guds helige, helgad och helgande sig för sina bröder åt Gud.

V. 24. Josefs och Marias fattigdom framgår af det, som de offrade. De mäktade icke offra ett lamm och en dufva, utan maste nöja sig med frambärande af fattigdomsoffret.

Ann. Marias kyrkogång har gifvit anledning till den i den kristna kyrkan öfliga s. k. kyrkotagningen. I den romerska kyrkan är denna en ovillkorlig plikt, den reformerta åter har inom sig afskaffat den såsom en kvarlefva af pafvisk surdeg, den lutherska kyrkan ser i den en vördnadsvärd och betydelsefull kyrklig sed, som den gärna ser iakttagen, men hvartill den icke ovillkorligen förpliktar.

Vv. 25, 26. Genom ordet ἰδοὺ, se, fästes uppmärksamheten på det, som här omtalas, såsom någonting stort och

betydelsefullt. Simeons möte med Jesusbarnet i templet och hans handlingssätt och tal därvid är också synnerligen märkligt. Han var *δίκαιος καὶ εὐλαβής*, rättfärdig och from; det förra ordet har afsende på hans ställning till Gud, det senare på hans karakter och sinnesbeskaffenhet. Han väntade efter Israels tröst, han hade med hela sin själ lefvat sig in i Guds löften om Messias, i honom hade hans folks innersta åstundan och förhoppningar koncentrerat sig, likasom han ock var en den ädlaste uppenbarelse af äkta israelitisk fromhet. — »Den helige Ande var öfver honom» (icke i honom såsom principen för barnaskapets lif i Gud, ty såsom sådan var Anden ännu icke gifven, jfr Joh. 7: 39), den hvilade öfver honom såsom profetians Ande, som för själen afslöjar Guds råd. Han hade af Anden mottagit en inre försäkran, att han icke skulle dö, förr än han hade sett Herrens Kristus. Hos honom skulle således hoppet delvis öfvergå till verklighet; delvis, ty frälsningen genom det barn, han höll i sina armar, fick han tills vidare äga endast i hoppet.

Vv. 27—29. Samma Ande, som uppenbarat för honom, att han skulle upplefva Messias' dag, dref honom till templet, just då Jesu föräldrar framburo sitt barn. Anden *uppenbarar, leder och drifver*. Han är uppenbarelsens och Herrens kunskaps Ande, han är råds och visdomens Ande, han gifver ljus och lär att använda detta ljus. *καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ* = »och äfven han (Simeon) tog» Jesus i sin famn. Modern hade burit honom i famnen, prästen, genom hvilken han frambars inför Herren, likaledes, slutligen Simeon, och hvad han slöt i sina armar, det visste han bättre och klarare än t. o. m. Maria (obs. hon *förundrade* sig öfver Simeons ord, v. 33). — Simeons sista dagar bevärdigades med ett ljus, som syntes vara såsom de första strålarne af det evighetens ljus, i hvilket man känner, såsom man själf är känd. — *ἀπολύεις*, eg. aflöser du från hans post. Trogen vakt hade den gamle gudstjänaren hållit inför Gud; nu är stunden för hans aflösning inne. — *κατὰ τὸ ῥῆμά σου*, »efter ditt ord»; Herren hade uppfyllt sitt ord, att Simeon skulle få skåda Guds Messias; uppfyllelsen af det med detta ord förenade löftet,

att Simeon skulle få skiljas hädan, när han hade sett Jesus, det vet och känner Simeon också vara sin fullbordan nära.

Vv. 30—32. σωτήριόν σου, din frälsning, den frälsning, som beredes af dig. »Inför alla folk», i deras åsyn, näml. genom en uppenbarelse och förkunnelse af frälsningen, som skall sträcka sig till alla folk. Detta yttrande likasom de följande orden, εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, är likasom ett preludium till apostelen Paulus' predikan om kristendomens universalitet. — δόξαν λαοῦ σου: det är och skall förblifva Israels ovanskliga ära att ha varit det prästerliga folk, hvarigenom frälsningen förmedlats för vårt släkte, att ha varit den jordmän, ur hvilken telningen af Davids rot (Es. 11: 1) uppspirat.

Perikopens *homiletiska grundtanke* kan så uttryckas: *Simeons trofasta förbudande af Herrens löfte, att han skulle få se Messias, och undfåendet af uppfyllelsen af detta löftes fullbordan, en lefvande målning däraf, huru den rättfärdiges väntan skall varda fröjd, huru det hopp aldrig kommer på skam, som är besegladt genom Guds kärleks utgjutande i hjärtat genom den helige Ande* (jfr Rom. 5: 5).

Homiletiska antydningar. Vv. 22—24. »Lydnad», se där ett väsentligt kännetecken på Guds helige i alla tider. Såsom det var skrifvet i Herrens lag, så handlade Josef och Maria icke blott, då de framburo sitt barn i templet, utan alltid och allestädes. Och huru betyga icke det gamla testamentets heliga sin lust till Herrens lag (Ps. 1: 2)! Och han, med hvilken Josef och Maria företogo den lydnadshandling, som vår text omtalar, var icke allt hos honom lydnad, ja, intill korsets död (Fil. 2: 8)? — Skrifven i hjärtat är ock Guds lag hos dem, som tro (Ebr. 8: 10), och de ha Guds bud kära. Där ej sådan lydnad finns, finns ej heller någon sann kristendom. Guds rike består icke i ord utan i kraft, och endast den, som gör Guds vilja, består evinnerligen. De, som finna talet om lydnaden för Gud motbjudande, under det att de oupphörligen föra ordet nåd på tungan, visa därmed, att de ej känna honom, som sade: »Om någon älskar mig, skall han hålla mitt ord; älsken I mig, så hållen mina bud» (Joh. 14: 15, 23). — Inför Herren Gud skulle Jesus frambäras och därvid likasom veftoffras åt honom. Och

honom, den himmelske Fadern, tillhörde han, hans tjänare i fullkomlighet skulle han vara, den af honom smorde öfversteprästen, som skulle å syndares vägnar framträda med offret af sig själf. »Helgad, vigd åt Gud», det stod att läsa redan från första stunden öfver detta barns vagga, och allt hos honom under hela hans lefnad bar vittnesbörd därom, att han var Guds helige. I förhållande till de sina var han därvidlag förstlingen. I honom äro och skola äfven de vara helgade åt Gud, såsom de ock å andra sidan äro Guds förstlingar af människosläktet. Därföre vare det oss alla angeläget, att på våra pannor måtte stå detta: helgade åt Gud, att våra personer och vår umgängelse tala om, att vi äro detta, så att människor, med hvilka vi komma i beröring, må erfara, att en helighetens ande utgår från oss. Så och så alena skola vi framstå såsom Jesu Kristi egna, såsom människor, hvilka äro en ande med honom. Låtom oss taga till hjärtat det ordet, att den, som icke har Kristi ande, han hörder honom icke till (Rom. 8: 9).

V. 25. Hvad Messias' ankomst i köttet var för Israel, det är hans tillkommelse i härlighet för nya testamentets trogna. Fanns en rättfärdig och from man i Israel, så kännetecknades han däraf, att han, såsom Simeon, väntade efter Israels tröst. Sammalunda angifver ock den heliga skrift det såsom ett kännetecken på Jesu rätta lärjungar, att de vänta Herren af himmelen (jfr 1 Kor. 1: 7; Fil. 3: 20; 1 Tess. 1: 10). Var således Israel ett *hoppets* folk, ett folk, som, för så vidt det var sin Gud troget, lefde i det kommande och däraf hämtade kraft till tålmod och trohet i sin Guds tjänst, så äro ock de kristna icke mindre ett hoppets folk, kännande sig här såsom gäster och främlingar, och långt ifrån att vänta, att denna värld så smäningom skall förklaras till Guds rike i fullkomlig mening, tillförse de sig detta rikets upprättande endast på gruset af den n. v. världen. Det ligger därföre en viss sanning i det påstående, som såsom en förebräelse göres mot kristendomen, att den är så uteslutande en religion för evigheten, att den lämnar den n. v. världen alldeles ur sikte. I sitt framhållande af vårt släktes syndfullhet och omöjlighet att här på jorden komma till någon fullkomlighet, i sina fordringar på själf- och världsörsakelse och i sitt betonande af alla de synliga tingens fåfänglighet, visar den sig fientlig mot och hinderlig för ett kraftigt arbete för befordrande af välstånd och jordisk lycka och i allmänhet till all utveckling. Ja, så säger man. Nu är det ju ock så, att Kristus kom för att försona världen med Gud

och att stifta ett rike af öfverjordisk art, hvars medlemmar ha att betrakta himmelen såsom sitt rätta hem och alltså att söka det, som är ofvan, och icke det, som är på jorden. Han kom alltså ej såsom en reformator af våra sociala och politiska förhållanden, icke för att lära oss, huru vi bäst skulle kunna underlägga oss naturkrafterna och gå framåt i kultur m. m. Han hade icke ett ord för, huru vi bäst skulle kunna inrätta oss här i världen, han varnade för rikedomens svek och kallade penningen en orättfärdig mamon. Och dock, endast de länder och folk, som antagit kristendomen, ha blifvit bärare af kultur och framåtskridande i alla riktningar. Huru förklara detta, äfvensom att då kristendomen ännu i dag vinner fäste hos ett rått och vildt hednafolk, så förändras allting; milda seder, hyfsning, ett ordnadt samfundslif och kraftig materiel utveckling aflösa den förra råheten och vildheten? Saken är den, att då Kristi Ande kommer till värde i en människa, så höjes hela hennes inre lif, hennes naturliga gåfvor och krafter likasom frigöras, hennes intelligens lifvas, och hon blir, i samma mån hennes vilja absolut bindes vid Gud, fri gentemot allt skapadt. Hennes herravälde öfver naturen grundlägges på detta sätt och vinner allt större utsträckning. Arbetet adlas, och människoanden har kommit i en rörelse, som uppenbarar sig i ett energiskt verkande inom alla områden. Salunda, *just genom att lösgöra människan från timlighetens och det förgängligas trældom eller genom sin öfverjordiskhet, sin evighetsnatur* har kristendomen fört och förer till all verkligt sund utveckling och allt äkta framåtskridande också i allt hvad detta lifvet angår. Tag bort kristendomen, lat materialismen komma till fullt herravälde i de civiliserade länderna, och deras kultur skall förlora sin bärande grund, och med sedlig upplösning skall ett barbari inbryta, som icke gifver de raa hednafolkens efter. — Men med allt detta, den omgestaltning af alla yttre förhållanden till ett bättre — en omgestaltung, som skulle vara mycket grundligare, om kristendomen toges mera på allvar, än fallet beklagligen är — är dock blott ett påbröd, ett plus af jämförelsevis ringa värde mot kristendomens egentliga välsignelse. Ty den är själarnes frälsning från synd och delgifvandet af det eviga riket. Aldrig skall därför den kristens själ finna ro i det, som är nedanefter, med dess vansklighet och förgänglighet. Uppåt sträcker sig hans Ande och framåt mot fullbordandet af Guds löften om evigt lifs härlighet, och endast i hoppet därom är han salig. Han är icke blind eller känslolös för den trefnad och yttre lycka,

den mildring af lifvets ofta tunga villkor och den skönhet, som kulturen åtminstone delvis medför, och i allt det *verkligt goda* därvidlag ser han tacksamt en Guds gåfva, men ännu djupare känner han tomheten af det världsligt lysande, och om farorna att däraf förblindas är han fullt medveten. Och sålunda vandrar han i Herrens fruktan, vakande och bedjande, på det att han måtte en gång blifva delaktig af sitt hopp.

Vv. 26—28. Att se döden, innan man har sett Herrens Kristus, det är att af döden blifva uppslukad. Vill du därför undkomma döden, så se till, att du, innan den svåra och stora skilsmässans stund kommer, har lärt känna din frälsare och genom honom blifvit befriad från dödens udd. Och lång väg har du ju icke att gå för att finna honom. Han mötte dig redan i din medvetslösa ålder och välsignade dig med sitt dops nåd; han möter dig i templet, där hans ord förkunnas och hans sakrament förvaltas, han är hos dig i din kammare, då du böjer dina knän i hans namn, han talar till dig genom den heliga skrift och genom sin Andes verkningar på ditt hjärta. Omfamna honom med din tros armar, och släpp honom icke, så skall äfven du en gång kunna gå hädan i frid!

Vv. 29, 30. Ja, frid i döden; hvem skulle icke vilja ha den, hvem skulle i den stunden, när allt brister, ej vilja ha fast mark under sina fötter? Sök då friden och far efter honom, där han finns, hos honom, som på sitt kors dödade fiendskapen mellan Gud och oss och därigenom är vorden vår frid. Guds frid *med* oss måste blifva hans frid *i* oss och åstadkomma *vår frid med honom* i en ny och till hans tjänst villig ande. Så blir det väl med oss, och vi hafva en fast grundad trygghet mot allt, som kan möta oss, äfven gentemot det fruktansvärdaste af allt, synden och döden. — »Efter ditt ord» — det ord, som Simeon undfått af Herrens Ande, då han mottog försäkran om, att han icke skulle se döden, förrän han hade sett den utlofvades ansikte. Det ordet hade alltså visat sig vara ett fast ord, och fast och pålitligt skall hvarje Guds ord visa sig för hvar och en, som tror. Vid slutet af sitt lopp skall han med Simeon kunna bekänna: »Allt har gått mig efter ditt ord, Herre; intet af dina löften har fallit till jorden». Men också måste han i likhet med Simeon under kanske en lång lefnad nöja sig med blotta ordet och löftet och lära sig tro utan att se. Det gäller att vänta och att hålla ut i väntan, till dess Herrens stund kommer, och han låter oss skåda, hvad vi trott

uppå. Då skola alla moln skingras och alla de gätor, med hvilkas lösning vår ängestfulla tanke förgäfves mödat sig, lösas. Då skall det visa sig, att tron hade rätt, och att allt gått efter Guds ord.

Vv. 31, 32. »Inför alla folk», intet undantaget. Alla skola åtminstone i den meningen få se Guds frälsning i Kristus, att den genom evangelium blir dem målad för ögonen och dem erbjuden. Ty Gud är hedningarnes Gud likasom judarnes, och Kristus är hedningarnes ljus likasom judarnes ära. Och har ej Simeons profetia visat sig vara sann? Där vandra ju sedan århundraden millioner hedningar i det i Kristus tända lifvets ljus, och den fruktansvärda vanära, som hvilar öfver Israel, där det såsom ett förbannadt folk lefver i förskingring, hatadt af de folk, bland hvilka det bor, och hatande dem tillbaka, bevisar den ej mer än allt annat, att den af dem förkastade Jesus af Nasaret var deras ära? Ty deras vanära härflyter ju endast och allenast däraf, att de förkastat honom. Och skammen, som nedtrycker dem, skall icke borttagas från deras hufvuden, så länge de förblifva i sin otro. Men när de omvända sig, täckelset borttages från deras ögon, och de ändtligen få se, hvem det var, som de stungo, då skall dem gifvas en upprättelse, som åter skall framställa dem såsom nationernas förstfödda, såsom nationernas ära.

Predikoutkast.

1.

Ämne. Den rättfärdiges väntan.

1. *Hvarpå den rättfärdige väntar: på uppfyllelsen af Guds löften.*

a) Guds löften gå ytterst ut på meddelandet af det eviga lifvets fullhet. I dem inbegripas då (1) löftena om syndernas förlåtelse i Kristi blod såsom detta lifs grundläggning här på jorden; (2) löftena om Andens och barnskapets gifva till gemenskap med Gud; (3) löftena om nåd till den helgelse, utan hvilken ingen kan se Gud; (4) löftena om bevarande och tillväxt i tron ända till nådatidens slut, då evigheten inbryter.

b) Af dessa löften har den rättfärdige delvis undfått uppfyllelsen, nämligen af dem, genom hvilkas delaktighet han just blifvit rättfärdig för Gud. (1) Han är genom tron delaktig af syndaför-

låtelsens nåd och rättfärdiggjord inför Gud. (2) Han är delaktig af barnskapet och Andens förstling och står i gemenskap med Gud.

c) Han väntar fullbordandet af Guds löfte om det eviga lifvets arf. (1) Han väntar (hoppas), att Gud skall i honom fullborda det i honom begynta goda verket, förläna kraft till seger öfver frestelserna, hjälp i nöden, framgång i helgelsen och fasthet i tron. (2) Han väntar förlossning i en salig död, en härlig uppståndelse och en evig salighet till kropp och själ i himmelen.

2. *Huru han väntar: i tålamod under brukande af all flit i den förelagda goda kampen.*

a) Han väntar med det stilla tålamod, som är af nöden, då fullbordandet af Guds löften synes dröja. (1) Guds löften synas fördröjas: hans verk i själen går långsamt framåt, ja, understundom synes det gå tillbaka; daglig strid men ringa förnimmelse af seger; hjälpen i nöden synes ibland vilja uteblifva; tron synes vackla i st. f. att bli allt starkare. (2) Då behöfs ett tålamod, som gör, att man icke förtrötts i bidandet efter Gud, i bönen, i striden, i undergifvenheten, i fasthållandet af Guds löften.

b) Han väntar, men icke i andlig orkeslöshet utan under fortfarande flit i löpandet på Herrens väg. (1) Den rätta väntan innefattar visserligen inre stillhet och samling men icke ett dådlöst, sjukligt grubbel eller försjunkande i allehanda vekliga och förvekligande andliga känslor och drömmier. (2) Utan den är förenad med den trogne tjänarens vaksamhet, med den andliga stridsmannens mod och uthållighet i kampen mot de andliga fienderna, med det lydiga barnets angelägenhet att vandra sin fader till behag.

3. *Huru hans väntan krönes: Guds löften gå alla på honom i salig fullbordan.*

a) Han får dag efter dag skåda Guds frälsning, då han dagligen hjälpes fram genom alla svårigheter, hinder och strider. (1) I det fördolda utvecklar sig Guds verk hos honom, så att ljuset i honom blir klarare i samma mån, han under bekymmer öfver sitt oförstånd troget aktar på Guds ord; så att kraften hos honom växer, då han i känslan af sin vanmakt öfverlämnar sig åt och omfattar sin frälsare i hans kraft; hans kärlek blir allt renare och mera brinnande, då han under klagan öfver sitt hjärtas självviska tröghet och liknöjdhet tränger sig nära intill sin frälsares hjärta. (2) Denna frälsning får han dag efter dag skåda sålunda, att han, som fruktade, att han icke skulle kunna hålla ut ens en kortare tid, än mindre till ändan, aldrig får skåda den dag, då han af-faller; han får ock efter någon tid, vid blicken tillbaka på till-

ryggalagda dagar och vid jämförelsen mellan då och nu, se, att det dock har gått något litet framåt med honom, ja, och det kanske isynnerhet under den tid, då han tyckte, att det gick som mest tillbaka.

b) Han får slutligen erfara den fullkomliga uppfyllelsen af Guds löften, då han i en salig död får gå hädan i frid. (1) Han kan kanske mången gång känna fruktan för döden, men när döden verkligen kommer, finns ingen fruktan mer. (2) Sedan Guds löften, som burit honom under jordelifvets kamp och nöd, också burit honom genom den sista nöden, får han skåda, hvad de förehållit hans tro, och hvarvid hans tro hvilat såsom det vissaste af allt: Gud själf och Jesus Kristus i hans härlighet.

2.

Inl. Ps. 130: 5, 6 (jfr Es. 21: 11).

Ämne. Herrens trogna såsom väntande.

I. De troendes i gamla testamentet väntan.

II. De troendes i nya testamentet väntan.

I.

1. *Gamla testamentet var en förbidandets tid, och de troende under den tiden voro just de väntande bland Israels folk.*

a) Nog såg Guds folk i gamla testamentet också uppfyllelsen af många Guds löften (jfr Josua 23: 14; 1 Kon.B. 8: 56);

b) men i afseende på det hufvudsakliga och egentliga af det Gud lofvat var hela gamla testamentet en väntans och hoppets tid. (1) Det hufvudsakliga var Messias och hans rike med dess förlossning och nya lif i Gud. (2) Därpå riktade alla sanna israeliter sina blickar: »väntade Israels tröst».

c) En och kanhända den mest benådade af dessa väntande var Simeon, (1) rättfärdig i sin trosöfverlåtenhet åt Gud och lydnad för hans vilja; gudfruktig i sitt noggranna undflyende af allt ondt; (2) väntande soluppgången af höjden under ett helt långt lif och det desto innerligare, ju djupare det andliga eländet blef i Israel, såsom väktaren under natten spejar efter morgonstjärnan, som bebådar den kommande dagen (Luk. 1: 78).

2. *Uppfyllelsen af de troendes väntan kom omsider, och då Simeon skådat den, hade han intet mer att göra på jorden; stunden för hans aflösning från hans post var kommen.*

a) Herren var kommen; han blef ock uppenbar för de få, som i sann väntan motsett hans dag.

b) Simeon fördes af Guds Ande till templet, då Maria och Josef, för att uppfylla lagens fordringar, där framburo Jesus. Anden utvisade ock för Simeon detta barn såsom den utlofvade.

c) Det, som nu återstod för Simeon, var endast att tacka Gud (v. 28) och bedja om orlof (v. 29), ty han hade fått se honom, genom hvilken Gud skulle bereda frälsning åt världen (v. 30), och som därför skulle blifva ett ljus för de i mörkret sittande hedningarne och just så framstå såsom Israels ära. Simeons af Gud honom förelagda lefnadsmål var nu uppnådt, han hade fullbordat sin tjänst, och det återstod blott för honom att gå hädan i frid.

II.

1. *Det nya testamentet är visserligen uppfyllelsens tid, men endast endels; det fullkomliga återstår och det uppenbaras, först när Herren kommer igen.*

a) Kristus är kommen; synden och öfverträdelsen är försonad; Jesus är upphöjd på Guds högra sida; har grundlagt och utbreder alltmer sitt rike.

b) Men detta är dock alltid blott begynnelsen, förstlingen (1 Kor. 13: 9—12; Rom. 8: 23; Kol. 3: 3).

c) När han, som nu kännes och äges i tron, återkommer och blir uppenbar i härlighet, de troende få se honom sådan han är (1 Joh. 3: 2) och blifva med honom uppenbara (Kol. 3: 4), då skola de undfå barnaskapets fullhet och såsom fullkomnade få lefva och regera med Kristus.

2. *Om de troende i nya testamentet äro ägande, så äro de å andra sidan väntande; och i samma mån tron hos dem hunnit till mognad, äro de väntande.*

a) Deras inre lif utvecklas här under väntan och uppfyllelse; från det svaga hoppets väntan efter nåd i den första bättringens strid, som krönes med uppfyllelsens glädje vid benådningen, till allt djupare och stillare väntan efter Gud och hans hjälp under helgens kamp och korsets börda med sin stilla uppfyllelse i daglig hjälp.

b) Ju mera de tillväxa, desto innerligare och hängifnare vänta de efter aflösningen från sin post och efter Herrens åskådning. Luttrade till äkta tålmod och himmelskt sinne äro de redo för undfående af den eviga friden.

3.

Ämne. Helig åt Herren.*1. Herren Jesus Kristus, Guds helige.*

a) Herren Jesus är människosläktets förstfödde, den förste i offret och i riket (1 Mos. 49: 3), människosläktets öfverstepräst och konung. (1) Den förstfödde icke i anseende till tiden för sin ankomst i köttet utan i anseende till sitt väsen; den heliga människan, som på samma gång är Guds son; människan i hennes sanning, Guds fullkomliga beläte i människonatur och därför (2) människosläktets hufvud och konung, som alla ha att lyda, och dess präst, som representerar släktet inför Gud till att hos honom utföra människornas sak till deras frälsning.

b) Såsom den förstfödde är Jesus »helig åt Herren», invigd åt Gud (1) att i fullkomlighet vara hans tjänare; (2) att frambära det evigt gällande offret för människornas synd till deras försoning med Gud.

2. Herrens trogna, Guds helgon.

a) De äro genom tron på Jesus delaktiga af hans konungsliga och prästerliga värdighet och därför äfven de förstfödde af människosläktet. (1) De troende äro delaktiga af Jesu konungsliga härlighet redan här, i det hos dem finns ett andligt konungsligt majestät (= helighet och makt), makt att segra öfver synd, satan, värld och död; (2) af hans prästerliga värdighet, då de genom tron hafva fritt tillträde till Gud att åt honom frambära andliga offer.

b) De äro då ock heliga åt Herren, afskilda från världen till att tjäna honom i helighet och rättfärdighet, = (1) till att såsom Simeon lefva ett lif i tron, som håller sig till Guds löften och gifver dem kraft att vänta efter Herren; (2) till att lefva i den rättfärdighet och fromhet, som kommer af tro, och hvori de offra sig åt sin frälsare, till dess han hemförlofvar dem i frid.

4.

Ämne. En hemfärd i frid.

1. *Förutsätter en föregående delaktighet af Guds frid och en vandring, som anstår ett fridens barn.*

2. *Sker i en stilla trosfrimodighet på grund af Herrens löften.*

3. *Införer i den eviga friden.*

Marias bebådelsedag.

Bebådelsen af Kristi födelse är det ämne, hvarom perioden på den kyrkliga åminnelse-dag, som bär namnet Marias bebådelsedag, handlar. I den gamla kyrkan var och i den romerska kyrkan är den ännu i dag en mariadag i ytterlig mening, helgad åt Maria. Den ev. kyrkan, som väl håller Maria såsom den välsignade bland kvinnor i djup vördnad men vaktar sig för hennes upphöjelse på den gudomlige sonens bekostnad, firar dagen icke så mycket till hennes minne som till minnet af det stora budskap, hon undfick, och af Guds sons mandomsanammelse, som var detta budskaps innehåll. Bebådelsedagens firningsämne skiljer sig därför från juldagens däri, att då på den senare kyrkan med sin betraktelse dröjer vid Guds ankomst i köttet såsom en fullbordad verklighet, så betraktar hon däremot på bebådelsedagen denna ankomst såsom förverkligad genom ett gudomligt under, å människosläktets sida möjliggjordt genom Marias tro.

Text: Ev. Luk. 1: 26—38.

Exegetiska anmärkningar. V. 26. »I sjette månaden», nämligen efter budskapet till Sakarias om Johannes döparens födelse. — Gabriel, en Guds tronängel, förut omtalad i Luk. 1: 19 och Dan. 9: 21. Gabriel betyder »Guds man.» Han är öfverbringaren af nådefulla budskap, förkunnare af Guds nådesuppenbarelser. En annan af dessa »starka hjältar» är Milael (Dan. 10: 13, 21; 12: 1; Uppen.B. 12: 7), hvars namn betyder: »Hvem är som Gud?» Han är den änglafurste, som förmedlar utförandet af Guds domar; betraktades ock såsom Israels skyddsängel. — ἀπεστάλη, blef utsänd, näml. af Gud.

Det är ett *gudomligt* budskap, ängelen har att frambära, eller att meddela ett gudomligt rådslut, visserligen ingående i Guds allmänna frälsningsrådslut, men innefattande en handling af *allmakt*s natur. Förkunnare af den frälsande nåden själf äro aldrig änglarne; därtill väljer Gud människor såsom redskap. De nådebehöfvande och af nåden delaktiga syndarne äro de enda passande budbärarne af denna nåd; de allena kunna *vittna* om dess kraft. Änglarne däremot äro förmedlare af Guds allmaktsuppenbarelser och allmaktsgärningar, hvilka visserligen kunna stå och, så länge tiden för Guds talamod räcker, verkligen stå i den frälsande nådens tjänst men icke innebära tillbud af denna nåd själf. I enlighet härmed är den tjänst änglarne ägna dem, som skola ärfva saligheten (Ebr. 1: 14). De skydda och förvara dem i yttre mätto, men icke de utan den helige Ande är det, som verkar i deras hjärtan.

V. 27, 28. *μεμνηστέμεν*, trolofvad. Trolofningen gaf kvinnan karaktär af hustru. Hon var bunden vid sin trolovade såsom vid sin man. Bröllopet bestod hufvudsakligen endast i brudens hämtande till brudgummens hus, där bröllopfesten firades, och som medförde makarnes sammanflyttning. — *καὶ ἐπέσθων*: Guds änglar framträda vid förkunnandet af sina budskap i yttre, förnimbar gestalt. De äga en kroppslighet ehuru af andlig, himmelsk art, och det är således icke för deras natur främmande, att de, när sa behöfs, gifva sin kroppslighet en för de mänskliga sinnena förnimbar beskaffenhet. Sa ock här. Ängeln gick in till Maria, såsom en människa inträder i en annans boning. Att hans gestalt därvid icke hade någonting synnerligen ovanligt, framgår däraf, att Maria icke häpnade vid hans åsyn, utan vid hans ord. *χαῖρε*, var hälsad, du benådade! Jesus hälsar de sina med tillönskning af frid. Ängeln's ord innebär en hyllning af Maria, men icke för hennes persons skull såsom sådan utan för den nåds skull, som var henne beskärd: det var den *benådade* Maria hälsningen afser. — Orden *εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν* saknas i flera handskrifter; äro ock uteslutna af Westcott och Hort m. fl., men äro ur receptus bibehållna äfven i vår antagna öfversättning af nya testamentet.

V. 29. Äfven begynnelseorden i denna vers (»Då hon såg honom») uteslutas af flere textkritici. — *διεταράχθη*, vardt förfärad, häpen. Själfva hälsningen men ännu mera budskapets innehåll gjorde Maria bestört och förvirrad. Hon visste ej, huru hon skulle förstå detta tilltal. Hennes ödmjukhet lät henne studsa för talet om, att hon vore framför andra kvinnor benådad och välsignad. Närheten af den himmelske budbäraren var ock ägnad att väcka hennes häpnad, ehuru hos henne icke förmärktes något af den räddhåga, som djupt plägar intaga syndiga människor vid förnimmelsen af det himmelskas omedelbara närhet.

V. 30. »Frukta icke», mildt lugnande tilltal för att sätta Maria i stånd att med stilla uppmärksamhet och inre samling åhöra det utomordentliga budskapet. *εἰσες γὰρ χάριν*, »du har funnit nåd inför Gud»; detta först i den meningen, att Marias hjärta blifvit af nåden helgadt, och sedan, att hon just så blifvit skickliggjord att blifva Guds sons moder. Redan genom nådens kraft i hennes hjärta välsignad framför alla andra kvinnor, blir hon detta ock i särskildt afseende genom hennes utkorelse till det höga moderskall, hvarom här är fråga.

Vv. 31—33. Ängeln gifver en omständlig framställning af det, som skulle vederfaras Maria, och af hans storhet, hvars moder hon skulle blifva. Skildringen af Jesu messianitet är rent teokratisk och rör sig helt och hållet med profetians ord om Davidssonen, den af Gud på hans heliga berg insatte konungen. Detta i enlighet med Marias d. v. ståndpunkt i afseende på andlig insikt (jfr 2 Sam.B. 7: 12 f.; Es. 9: 6 f.; 16: 5; 1 Krön.B. 17: 14; Ps. 45: 7; 72: 1—17; 89: 36—38; Jerem. 23: 5; Dan. 2: 44; Mik. 4: 7 o. a.). — *κληθήσεται*, kallas; efter hebreiskt uttryckssätt, enligt hvilket kallas är = vara eller rättare innefattar både »vara» och »kallas».

V. 34. Marias fråga dikteras icke såsom t. ex. Sakarias' (Luk. 1: 18) af otro utan af kvinnlig sedesamhet och blygsamhet. Hon frågar ej heller såsom Sakarias: »Hvaraf skall jag veta detta?», en fråga, som innebär ett anspråk på ett gudomligt tecken, utan *huru* det skulle ske, eftersom hon icke visste af någon man. Hon *behöfver* ljus i denna sak, som skulle

blifva i hög grad pröfvande för henne genom den misstanke ett hafvande-tillstånd utan äktenskap skulle draga öfver henne, och hon får också den nödiga upplysningen.

V. 35. På denna vers liksom på Matt. 1: 18, 20 stöder sig dogmen om aflelsen af den helige Ande. Han skulle komma öfver Maria liksom heligt rufvande, d. ä. befruktande, och den Högstes kraft skulle öfverskygga henne; de senare orden i grunden en parallelism till de föregående, sägande, hvad Andens kommande öfver Maria skulle innefatta, näml. att Guds skapande kraft skulle utan förmedling af äkten-skaplig förening åstadkomma, att Maria skulle blifva moder. — τὸ γερνώμενον ἁγίου, »det heliga, som varder födt». Jesu syndfria människonatur är härmed betygd; det var något alltigenom heligt, Maria skulle föda. Afлад utan synd, är han ock utan syndens smitta i sin natur. — υἱὸς Θεοῦ, »Guds son», här taget i hufvudsakligen fysisk bemärkelse, ehuru ock i den moraliska, särskild antydd genom ἁγίου. Jesu son-skap i metafysisk mening kunde naturligtvis icke ännu uppen-baras. Därom kunde först Herren själf undervisa sina lär-jungar, framför allt i sina sista samtal med dem (Joh. 14: 7—11), ehuru han äfven förut gifvit bestämda antydningar därom också inför folket (Joh. 8: 56—58; 10: 30, 38). Klar och lefvande blef denna hemlighet för lärjungarne först efter undfåendet af den helige Ande. Det var i den förhärlicade Jesus, de sågo den evige Sonen, genom hvilken och till hvil-ken allting är gjordt.

Vv. 36, 37. Maria hade icke begärt något tecken till be-kräftelse på sanningen af det till henne framburna budskapet. Hon får emellertid till sin tros stärkande ett sådant tecken i det, som skett med hennes fränka, Elisabet, som snart skulle, trots sin höga ålderdom, blifva moder. Slutligen hänvisas Maria till Guds allmakt, för hvilken ingenting, som han i sin vishet och helighet vill, är omöjligt.

V. 38. »Se, Herrens tjänarinna» o. s. v., ett uttryck af den renaste öfverlåtenhet åt Guds vilja och den enklaste tro på hans ord. Denna öfverlåtenhet och denna tro var en kristlig trosheroism, som icke stod Abrahams efter. Maria

visste väl, hvilken smädefull misstanke hon skulle ådraga sig. — Det offer, hon i lydnad för Gud ödmjukt och villigt underkastar sig, är ett af de största, en ren och ädel kvinna kan gifva.

Såsom Guds största under i mänsklighetens historia, den enfödde Sonens människoblifvande, endast genom ett omedelbart Guds sändebud kunde kungöras, så kunde det endast meddelas åt och rätt mottagas af den kvinna, som, benådad framför alla andra med ett renadt hjärta, ägde en tro, som satte henne i stånd att i den innerligaste hängifvenhet och mest obetingade försakelse vara Herrens tjänarinna, så kunna vi sammanfatta innehållet af vår text, med afseende på dess homiletiska behandling.

Homiletiska vinkar. V. 26. Änglabudskap och i allmänhet uppenbarelser af änglar höra icke till det hvardagliga i Guds rike. Endast vid brytningsperioderna och framför allt vid Guds rikes grundläggning äfvensom vid dess fulländning genom världsdomen framträda dessa Guds sändebud och gripa in på ett förnimbart sätt. Den vård, de ägna Herrens trogna, är icke desto mindre viss. Begär då icke att erhålla uppenbarelser från den himmelska världen, men vandra i ett himmelskt sinne, så har du gemenskap med denna värld och är ett föremål för de gudomliga tjänsteandarnes mäktiga beskydd. — Till Nasaret, denna för sina invånares råhet illa beryktade stad, gick Herrens ängel. Där hade han att söka den välsignade bland kvinnor. Guds nåd hade icke af den ogudaktiga omgifningen hindrats att göra Maria till det hon var, blomman af Israels folk, det ädlaste skottet af Israels oljeträd. Och förhåller det sig ej ofta så, att Gud under tider af det största förfall och bland en omgifning af mycket sjunkna människor framkallar sina ädlaste vittnen, som i helighet och rättfärdighet äro såsom brinnande och skinande ljus? Så visar det sig, att han icke låter binda sig af mänsklig ogudaktighet, och att hans nåd söker sig väg till själarne genom de svåraste hinder af en omgifvande ondskefull värld. Huru tröstligt är icke detta, men ock huru uppfordrande! Frukta ej, att yttre förhållanden skola kunna hindra Guds verk i ditt hjärta, men kom ock ihåg, att du i dessa förhållanden icke har någon ursäkt för ditt förblifvande i synden! Af brist på tilljuden nåd förgås ingen människa; de, som gå förlorade, förgås i följd af sin otrohet mot nåden.

V. 27. Maria, den fattiga, ringa jungfrun i en oansenlig by, var den utkorade bland kvinnor. Han, som bor i höjden och i helgedomen, ser på det nedriga på jorden till att upphöja det och att därpå förhårliga sitt namn. Hans ära är att af intet göra något, af det ringa något stort. — Af Davids hus var både Josef och Maria. Löftena till David (jfr 2 Sam.B. 7: 16 m. fl. st.) blefvo således uppfyllda, ehuru Davids släkt under denna tid hade så nedsjunkit i fattigdom och ringhet, att den, efter världens sätt att döma, mindre än någonsin kunde göra sig räkning på att få se Messias utgå från sig. Men Guds löften svika icke, och då de fullbordas på ett sätt och under omständigheter, som vi icke kunnat förmoda, så uppenbarar sig däri ej mindre hans vishet än vår fåkunnighet.

V. 28. Hvilken hälsning! Aldrig har någon människa före Maria och ej heller någon efter henne fått mottaga en sådan hälsning och ett sadant därmed förenadt vittnesbörd. Hon hade i sanning skäl att i ödmjuk tillbedjan af den nåd, som gjort henne så stor, säga: »Se, härefter skola alla släkten prisa mig salig, ty den mäktige har gjort stora ting med mig, och hans namn är heligt» (Luk. 1: 48, 49). Och salig ma vi väl prisa henne; vörda henne, det måste vi ju, men till en papistisk himladrottning göra vi henne icke, och till medlare inför Gud vilja vi ha Kristus allena och icke hans moder, hon, som lika väl som den fattigaste syndare af Guds nåd allena var det, hon var, och blef det, hon blef. — Ett budskap, liknande det Maria fick, erhåller dock hvarje människa, som genom tron blifvit en andlig Jesu moder, da Guds Ande vittnar med hennes ande, att hon är ett Guds barn. Då heter det äfven till henne: »Var hälsad, du benadade! Dig är barmhärtighet vederfaren!» — Den, med hvilken Herren är, han är välsignad, ty Herrens nåd och välbehag innefattar allt sannskyldigt godt, all frid och glädje, allt ljus och all kraft. Och det är den ödmjuka tron, som detta allt undfår. Må det då ej heta: »Salig är hon, som trodde» (Luk. 1: 45).

V. 29. Ängelens tal förfärade Maria genom storheten af dess innehåll. Hennes häpnad var uttryck af och gradmätaren på hennes ödmjukhet. — Den, som säger sig känna Gud och stå i gemenskap med sin frälsare men icke har blifvit nedböjd i stoftet vid tanken på och erfarenheten af nådens öfversvinneliga storhet, har aldrig rätt förstått och känt hvarken sin egen ringhet eller Guds barmhärtighets rikedom — Maria är, trots sin bestörtning, dock heligt besin-

ningsfull: hon *tänkte* på, hurudan hälsning detta var. — Erfarenheten af den högsta nåd och den därmed förenade häpnande glädjen gör, om den eljest är sann, ingen till svärmare. Den är förenad med ett rent och heligt ljus, som dämpar affekterna och medför en rening af känslorna och böjelserna, som omöjliggör detta regellösa, af grumliga, religiöst-sinnliga drifter bestämda själstillstånd, som är egendomligt för svärmeriet. Den andliga hänförelse, som saknar den heliga inre samlingen och därför utsväfvar i allehanda besinningslösa, understundom nära nog om vanvett påminnande yttringar, är icke af Guds Ande utan af honom, som äfven i detta hänseende till människornas förförande är och visar sig vara en Guds apa. Det var farorna för detta svärmeri, som gäfvö anledning till de i de apostoliska brefven så ofta förekommande förmaningarne till andlig nykterhet och vaksamhet (jfr 1 Petr. 1: 13; 4: 7 m. fl. st.). Äfven i våra dagar äro dessa förmaningar högligen af nöden, ty under det att å ena sidan otro och världssinne på ett förfärande sätt utbreda sig, förspörjes å andra sidan ett svärmiskt kristendomsväsen, som i sin orenhet är icke mindre betänkligt än motståndet mot kristendomen. Det senare söker hindra och utrota den, det förra grumlar och förfalskar den. Det kan visserligen likasom all hänförelse, äfven den orenaste och gudlösaste (nihilismen!), skapa martyrer, men några Guds helgon skapar det icke.

Vv. 30, 31. »Frukta icke!» Huru ofta måste icke Herren så tilltala arme syndare! Ja, icke blott då de, nedtryckta af sin stora skuld och fulla af blygsel öfver sitt hjärtfördärf, knappast våga en bön till Gud, utan äfven då de benådas med saliga erfarenheter. Ack, människohjärtat är så svagt, vår natur så bräcklig, att vi vid hvarje kraftigare beröring af Guds hand vilja sjunka tillsammans. — Den, som har funnit nad hos Gud, har ingen orsak till fruktan. Men utan denna nåd borde en människa frukta för allt, ty samverkar allt till deras bästa, hvilka älska Gud, så samverkar däremot allt till fördärf för en människa, om och i samma mån som hon är för Gud främmande. — Hvad Marias son skulle blifva, det ligger i hans namn: *Jesus*. Det namnet innefattar hela evangelium.

Vv. 32, 33. »Han skall vara stor», stor genom sin persons höghet och genom uppenbarelsen af den gudomliga nåd och sanning, hvaraf han var full (Joh. 1: 14). Han är det såsom den af evighet af Fadern födde, det väsentliga ordet, som var hos Gud och själf Gud (Joh. 1: 1); han är

det äfven såsom den människa, hvilken är aflad af den helige Ande och står i den fullkomliga lifs- och kärleksgemenskapen med Gud; han är det slutligen såsom den af Gud insatte konungen i Sion, om hvilken profetian betygat, att Gud skulle vara hans Fader och han Guds son (Ps. 2: 6, 7, 12; 2 Sam.B. 7: 12—14). Det jordiska davidsriket var en förebild till det Guds rike, som Kristus skulle upprätta, denna fullkomliga teokrati, som, börjande här såsom ett Guds herradöme i de troendes hjärtan, en gang skall omfatta himmel och jord, då Gud blir allt i alla. På det riket skall ingen ända vara, och om det bedja vi, då vi säga: »Tillkomme ditt rike!» Men det *är* ju ock redan kommet. Det har tillbjudits och, hvad på Gud beror, skänkts dig i ditt dop; ja, du var införd i dess väsen, du hade dess begynnelse inom dig. Har du bevarat dig i dess gemenskap, eller har du, om du en tid varit från Gud afviken, åter upptagit det i ditt hjärta? Förer nåden och icke köttet där spiran? Är Guds vilja din lag, som, genom Anden skrifven i ditt hjärta, behärskar din invärtes människa och styr hela din umgängelse? En konung *måste* du ha; sin egen herre *kan* ingen människa vara; med eller mot sin vilja lyder och tjänar hon en högre makt, Guds eller satans. Emellan dem har du att välja, och du undkommer icke det valets nödvändighet.

V. 34. Marias fråga misshagade icke Gud, ty den hade en äfven inför honom berättigad grund och framställdes i det ödmjuka sinne, som är vida skildt från den pockande nyfikenheten eller den Gud förolämpande otron. — Gärna må du inför Gud frambära ditt hjärtas ängsliga frågor, blott att du gör det på det sätt, som höfves stoftet inför den Allsväldige, syndaren inför den Helige, den troende inför den Sannfärdige. Ja, Gud själf manar dig att utskudda ditt hjärta inför honom, på det att han måtte få gifva dig, hvad du har af nöden, och uppfylla din åstundan att befrias från hvarje kvaljande tvifvel och så vinna den ro för din själ och den visshet i tron, utan hvilken du är såsom ett af vinden vaggadt rör. Endast den utfordrande otron eller det kalla, öfvermodiga tviflet blir tillbakavisadt, då det tager sig det orådet före att träta med Gud. — Med ousäglig huldhet svarar Gud den i rätt sinne frågande, då och så snart han verkligen *behöfver* svaret. Maria behöfde svaret genast, och hon fick det ock utan dröjsmål.

V. 35. Af Maria, en människa såsom hvarje annan kvinna, skulle Guds son födas genom Guds Andes kraft. Han är således på samma gång människa och af vart släkte och

ofvaneft, af Gud. Så blef och var han den heliga, syndfria människan, Guds och människans son; så kunde han vara den fullkomlige medlaren mellan Gud och människorna, bryggan mellan himmel och jord, vägen, sanningen och lifvet. Att känna honom är att känna Gud; i honom är mänskligheten fullkommen, han är den människa, i hvilken Guds tanke med mänskligheten är förverkligad eller har funnit sitt fullkomliga uttryck. Han är vår heliga förebild men ock den, som kunde utföra och har utfört det stora verk, i kraft hvaraf syndens och satans makt i världen är principiellt öfvervunnen och en försoning stiftad, på grund hvaraf en rättfärdig- och lefvandegörande syndaförlåtelse är oss beredd. — Allt detta båd, oss Herrens ängel i hans till Maria ställda ord, hvilka således icke blott för henne utan ock för oss alla är ett godt och saligt budskap. Ja, i viss mening kan man säga, att orden: »Hell, du benådade! Herren är med dig!» gälla oss alla, gälla hela mänskligheten, ty han, hvars födelse bebådas, är Immanuel, Gud med oss.

Vv. 36. 37. Den nåd, som vederfarits Elisabet, skulle för Maria vara ett trosstärkande tecken till sanningen af det, som förkunnats henne själf. — Till uppväckande och stärkande af vår tro bör det också tjäna, då vi se, huru Gud förhärskar sig i nåd och makt på andra. Hvad han bevisat dem, det skall han ej heller neka oss, ty hans nåd är icke begränsad till några partiskt älskade och utvalda utan unnas och meddelas alla, som ej skjuta den från sig. — »För Gud är ingenting omöjligt!» Nej, icke en gång det att frälsa dig, du i syndens djupaste dy nedsjunkne, blott du själf vill låta dig frälsas, eller dig, du, som, insvept i anfäktningarnes mörker, tycker, att hvarje väg till räddning är för dig tillstoppad. Frukta dig icke, allenast tro!

V. 38. »Se Herrens tjänarinna! Varde mig efter ditt tal!» Detta är den äkta trons språk. Blifve det allas vårt valspråk! Blifve såsom grundtonen i vårt lif allt sannare, fullare och kraftigare denna bön: »Ske din vilja!» Då äro vi i sanning Guds tjänare och tjänarinnor, och hans goda, nådiga och fullkomliga vilja skall då ock ske med oss, honom till pris, oss till salighet.

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Bebådelsen af Jesu Kristi födelse.**

1. *Huru den meddelats.*

a) Den är en från Gud själf utgången meddelelse: (1) omedelbart redan åt våra stamföräldrar (1 Mos. 3: 15) och åt patriarkerna, särskildt Abraham (1 Mos. 12: 3); (2) medelbart genom Moses och profeterna (5 Mos. 18: 18; Es. 7: 14; 9: 2—7 m. fl. st.) och slutligen genom Guds ängel (Texten).

b) Den har meddelats i början i mera allmänna och obestämda ord, sedan i växande klarhet, tills den slutligen gafs i en klarhet, som ej kunde blifva större.

2. *Åt hvem den meddelats.*

a) I första hand åt Guds utkorade (Moses, profeterna, Israel) och framför allt åt den utkorade och välsignade bland kvinnor, Maria.

b) Men medelbart genom dem också åt oss, åt mänskligheten.

3. *Hvad den meddelar.*

a) En födelse, som är Guds största makt- och nådesunder i mänskligheten.

b) Hans födelse, som till sin person skulle vara Guds och människans son, och hvars verk skulle vara världens frälsning.

4. *Hvad den verkar.*

a) Hvad den åstadkom hos Guds folk i gamla testamentet: helig trosförbidan.

b) — — — hos Maria: ödmjuk bäfvan, tro, lydnad.

c) Hvad den verkar hos alla rättsinniga hjärtan: förödmjukelse i känslan af synd och ovärdighet, tro i ödmjukt mottagande af den tillbudna nåden, tack och lof under innerlig öfverlåtenhet åt och lydnad för Guds vilja.

2.

Ämne. **Ett godt budskaps dag**

1. *var dagen, då Guds ängel bebådade Herrens födelse, ty*

a) den medförde ett budskap om hans födelse, som skulle blifva Guds Kristus;

- b) om stor nåd för Maria, som skulle blifva Kristi moder;
- c) om stor nåd för de arna människorna, som varit trålar under synd och död.

2. *är dagen, då en från Gud bortviken människa får höra det evangelium, som bjuder henne delaktighet i Guds sons nåd.*

a) Gud låter genom evangelium förkunna och tillbjuda hvarje syndare den stora nåden att blifva en andlig Jesu moder = att undfå den nåd, som medför delaktighet af Jesus, hans inneboende i själen och lif i Gud.

b) Detta är ett budskap om förlåtelse för den skuldbelastade, om hälsa för den dödssjuka, om upprättelse för den fallne, om frihet för de fångna, om hugsvalelse för de sörjande.

c) Därföre är den dagen ett godt budskaps dag, då en sådan på förtappelsens väg stadd människa får höra evangelium om allt detta.

3. *är dagen, då en för sina synder bekymrad människa får budskapet om, att hennes synd är borttagen och hon af Gud blifvit upptagen till barn.*

a) Endast en djup, om ock stilla känsla af synd och ovärdighet inför Gud hade hos Maria kunnat verka den ödmjukhet, utan hvilken hon ej kunnat blifva den välsignade bland kvinnor, och endast syndens grundliga kännedom gör en människas hjärta till den goda jord, i hvilken Gud kan nedlägga sitt evangelii lefvandegörande säd.

b) Den botfärdiga människan ligger inför Gud på hans stora barmhärtighet, begärande att få sin hjärtehungre efter sann rättfärdighet stillad.

c) Den dagen, då Herren så svarar på hennes bön, att hon förnimmer, att hennes synd är borttagen, att hon hör till de benådade människorna, och att henne är gifvet att få vara ett Guds och Jesu Kristi tempel, den dagen är för henne ett godt budskaps dag.

4. *är dagen, då Gud sänder en sin trogne tjänare det budskapet, att han från arbetet och mödan får gå hem till Guds eviga ro.*

a) Maria var ej blott då Herrens tjänarinna, när hon förklarade sig villig att blifva Guds redskap för införande af hans son i världen, utan under hela sitt lif var hon Guds tjänarinna, och i den tjänsten fick hon mycket lida, framför allt då svärdet vid hennes gudomlige sons kors gick genom hennes själ; hon

blef då, hvad hon ock blifvit kallad: den smärtefulla modern (Mater dolorosa).

b) Den, som genom tron blifvit en andlig Jesu moder, får ock bereda sig på lidande. Såsom en korsfäst för världen, har han ock att hålla sitt kött korsfäst och att i sin Herres tjänst utstå arbetsdagens tunga och hetta. Månget svärd går därunder genom hans själ, och längtan efter förlösning blir i samma mån hos honom djup, som han under en växande helgelse allt smärtsammare känner plågan af den i honom boende och den honom i världen omgifvande synden.

c) Den dagen, då Gud gifver honom hemlof, är därför för honom ett godt budskaps dag, äfven om han vid mottagandet af budskapet skulle i känslan af sin ovärdighet känna en bäfvan genomila sin själ.

3.

Ämne. Ett benådadt hjärta.

1. *Är det, i hvilket evangelii ord med budskapet om Herrens nåd i ödmjuk tro blifvit mottaget (jfr vv. 28, 38).*
2. *Är det, i hvilket Herren genom denna tro har blifvit andligen född, så att han lefver däri.*
3. *Är det, som alltid är redo till Herrens tjänst, äfven då därmed är förenad smälek och lidande.*

4.

Ämne. Guds sons människoblifvande.

1. *Är icke ett verk af människor (Joh. 1: 13).*
2. *Är ett verk af idel nedlåtande gudomlig kärlek och makt.*
3. *Innefattar en ousäglig upphöjelse för den mänskliga naturen.*
4. *Innefattar en källa till evig salighet och ära för hela människosläktet.*

(Hultkrantz).

5.

Ämne. Den genom Guds sons människoblifvande adlade människonaturen.

1. *Hvari detta adelskap består:*

- a) i Guds likhet med människan;
- b) i människans likhet med Gud.

2. *Huru grunden därtill blifvit lagd i Jesu människoblifvande:*

a) i det att människonaturen därigenom blifvit skickad för Guds belätes upprättande;

b) — för Guds inneboende;

c) — för det eviga lifvets rena, obesmittade glädje.

3. *Några hufvudsakliga lärdomar, som här af följa:*

a) besinna, huru ovärdigt det är att genom synd förnedra människonaturen (hos sig själf och andra);

b) söka att af det förvärfvade adelskapet blifva delaktig;

c) att, delaktig däraf, se till, att det ej måtte förloras.

(Skarstedt).

Johannes döparens dag.

(Midsommardagen).

Ehuru denna, högtidsdag firas till minne af Johannes döparen, Herrens store föregångare, så är den dock väsentligen af kristologisk betydelse, då ju Johannes' uppgift var att rödja väg för Kristus. Om honom rör sig ock till en stor del innehållet af evangeliet på denna dag, hvadan den i kyrkoåret representerar idén om Jesus såsom den af profeterna förbådade Messias och såsom sådan också af Johannes döparen bevitnad. Dagen, som infaller jämt sex månader före Kristi födelse och således vid sommarsolståndet är ock midsommardag. Guds i naturen uppenbarade härlighet ställer den likasom vid sidan af härligheten af hans nåd och sanning, manande till tack och lof för bäggedera.

Text: Ev. Luk. 1: 57—80.

Exegetiska anmärkningar. Texten har tvenne delar: 1:0) vv. 57—66, berättelsen om Johannes' födelse och omskärelse: 2:0) vv. 67—80, Sakarias' lofsång.

Vv. 57, 58. Johannes' födelse framkallade så mycket lifligare deltagande hos hans föräldrars vänner, som den det gamla paret vederfarna lyckan var utomordentlig. Gud hade gjort stor barmhärtighet med Elisabet, da han vid hennes framskridna ålder befriade henne från barnlöshetens nesa. Det är bekant, huru olycklig en barnlös hustru ansågs vara bland judarne, en Guds vrede troddes särskildt hvila öfver henne.

Vv. 59—63. Åttonde dagen var den i lagen föreskrifna dagen för gossebarnens omskärelse, denna det gamla testamentets sacramentum initiationis. De grannar och vänner,

som då samlades i Sakarias' hus, ville gifva barnet namn efter dess fader, enligt en hos judarne öflig sed att benämna barnen med namn, som förekommo i släkten. Elisabet tillkännagifver dock till de närvarandes förundran, att barnet skulle heta Johannes (= Jehovah är nådig). Naturligtvis hade Elisabet af sin man fått underrättelse såväl om synen i templet i allmänhet som särskildt om det namn, det utlofvade gossebarnet skulle bära. V. 63 visar, huru Sakarias kunde oakadt sin stumhet meddela sig. Då Elisabets ord mötas med undrande motsägelser, vädjar man till fadern, att han skall afgöra saken. På en af de små med vax öfverdragna trätaflor, som för sådant ändamål brukades, tecknar Sakarias, att barnet skulle bära namnet Johannes, något, som uppväckte mycken förundran hos de närvarande. — Judarne lade mycken vikt vid namnen, och de namn, de gåfvo sina barn, voro ofta ett uttryck dels af deras känslor med anledning af någon viktig tilldragelse, dels af deras förhoppningar om den nyfödde. Uttrycket: »Johannes *är* hans namn, leder tanken på en öfverlägsen myndighet, som har afgjort saken» (Godet). Föräldrarne hade härvidlag ingen bestämningsrätt. Frågan var afgjord genom Guds befallning.

Vv. 64—66. Till straff för sin otro hade Sakarias blifvit mållös. Ändamålet med denna tuktan var nu vunnet; Sakarias' hjärta var förödmjukadt och renadt, och då han genom barnets namngifning ådagalägger sin lydnad för Gud, återfår han med ens talförmågan. Han *talar*; detta var det underbara; han *prisar Gud*; hans tal var ett Guds lof och såsom sådant ett lefvande uttryck af hans tro. Denna sträckte sig äfven till de tillkommande tingen, såsom de voro antydda i ängeln budskap om Johannes' födelse (Luk. 1: 16, 17). Vid åsynen af det, som inträffade med Sakarias, intager fruktan den förra förundrans plats hos de närvarande. Här förelåg ett tydligt Guds ingripande, och detta väcker nu som vanligt en med bäfvan förbunden häpnad hos dem, som voro vittnen därtill. Hastigt spridde sig ock ryktet om det skedda öfver den kringliggande judiska bergsbygden. Det intryck, det åstadkom, var djupt och varaktigt. Tiden var mättad

med messianska förhoppningar, och man satte omständigheterna vid Johannes' födelse i sammanhang med det, som utgjorde föremål för allas väntan. De sista orden i v. 66 (»Herrens hand var med honom») äro evangelistens, som i dem gifver en sammanfattad framställning af Johannes' utveckling. Uttrycket »hand» betecknar makt. Guds allmakt hvilade skyddande och värdande på ett synnerligt sätt öfver detta barn. Ordet »ty» (γὰρ), som i vår gamla öfversättning är upptaget, är med rätta utelämnadt i den nya öfversättningen. De anförda af γὰρ inledda orden innehålla nämligen icke motivet för den uppmärksamhet å folkets sida, som i det föregående omtalas, utan de äro, som sagdt, en mellansats, innehållande evangelistens anmärkning öfver det stora och egendomliga vid Johannes' födelse och hela barndom.

Vv. 67—80 bilda den andra delen af evangeliet. De innehålla Sakarias' lofsång, i hvilken framträda trenne tankegrupper. Den första, vv. 67—75, rör sig omkring inbrytandet af den messianska tiden; den andra, vv. 76, 77, omkring Johannes' betydelse med afseende på denna tid och den tredje, vv. 78, 79, omkring den messianska frälsningen, allt i formen af högstämd profetisk tacksägelse. Det hela har likhet med Elisabets tilltal till Maria (vv. 42—45) och bär samma teokratiska karakter, som innehållet af Marias lofsång (vv. 46—55). Det är en och samma profetiskt-teokratiska anda, som vinner uttryck i alla de i detta kapitel omtalade heliga personernas tal. Det är den gammaltestamentliga ståndpunkten men i dess högsta lyftning och dess rikaste innehåll.

V. 67. ἐπλήσθη ἡ Πνεύματος Ἁγίου = uppfylldes af den helige Ande: profetisk hänförelse och anda genom ingifvelse af Guds Ande på samma sätt som hos de gamla profeterna. »Denna lofsång, som efter hand hade samlat sig i prästens hjärta under den tid, han var stum, strömmade i högtidlig fullhet från hans läppar i det ögonblick, då talförmågan återgifves honom, likasom metallen utströmmar ur smältdegeln i samma ögonblick som utloppet för den öppnas (Godet).

Första tankegruppen, vv. 68—75. Tacksägelse för Messias' ankomst, vv. 68—70, och för den förlossning, hans ankomst skulle bringa Israel, vv. 71—75.

Vv. 68—71. *ἐπεσκέψατο* — — *τοῦ λαῶ*, besökt sitt folk, nämligen genom en ny uppenbarelse. Under en lång tid hade ingen profetia varit hörd i Israel. Århundraden hade förgått, sedan den siste profeten, Malakias, låtit höra sin röst. Nu kommer Herren åter, nu ljuder ånyo hans röst. En ny tid, full af de kraftigaste uppenbarelser, ja, betecknad af Herrens personliga, synliga ankomst i och genom Messias, är för handen. — *ἐπεσκέψατο*, ett besök i nåd; därför medför det *λύτρωσις*, förlossning, räddning. Detta genom upprättande af frälsningens horn i Davids hus = sändandet af Messias, den utlofvade Davidssonen. *κέρας*, horn, symbol af kraft. Frälsningens horn är således = kraftig frälsning. All Guds frälsande nåd är koncentrerad i Messias. V. 70 bildar en parentes, i hvilken bringas till erinring, att Messias' ankomst är fullbordan af de åt fäderna gifna löftena. — Sina heliga profeters mun : profeternas helighet tänkes här icke såsom subjektiv, såsom personlig renhet, utan de kallas heliga såsom af Gud utkorade att vara organ för hans uppenbarelser. Med v. 70 sammanhänger v. 71. Således : Herren har beredt oss en stark och öfver måttan väldig frälsning, som medför och innefattar befrielse ur våra fienders hand. De fiender och hatare, som här närmast afses, äro Israels utländska och inhemska förtryckare.

Vv. 72—75. »Göra barmhärthighet med våra fäder.» Huru kan Messias' ankomst vara en barmhärthighetsbevisning mot de redan länge sedan afsomnade fäderna? Svaret ger Ebr. II: 40. Ingen enskild fullkomnas i härlighet isolerad från det hela. Den enskilde vinner fulländningen endast i sammanhang med hela Guds rikes fulländning. De gamla fäderna, ehuru ingångna i Guds hvila, voro därmed icke vid målet. Först Messias skulle föra dem till detta mål. Och ehuru genom hans första ankomst ett väldigt steg togs hän mot detsamma, hvarvid äfven de afidna troende fäderna undfingo barmhärthighet, så skall målet först nås vid Kristi sista till-

kommelse. Då, men ock först då skall *allt*, Guds rike såväl som hvarje enskild troende, vinna fulländningen. För alla de i tron hemgångna är hela tiden till den yttersta dagen i viss mening en väntans tid. Ehuru väl bärgade och redan njutande salighet hos Gud, motse de dock ännu sin *fulla* förlossning, hvartill hör också kroppens förlossning och här-
 liggörelse genom uppståndelsen (Rom. 8: 23). — Guds heliga förbund är det, som kom till stånd genom den åt Abraham svurna eden. ὁρκον är således opposition till διαθήκης i v. 72, ehuru det i följd af attraktion står i ackusativus. — τοῦ δοῦναι, att gifva oss det, att vi frälsta — må tjäna honom. Malet för Guds vägar med Israel, ett mål, hvartill Gud syftat från begynnelsen, var således, att Israel skulle tjäna honom i ostörd frid. Frälsningen fran fienderna och förtryckarne skulle endast vara medlet för denna tjänst, denna fullkomliga dyrkan af Gud. I Sakarias' ord ingar således föreställningen om en politisk och religiöst sedlig frälsning genom Messias. Den politiska frälsningen var härvid icke den högsta, än mindre den enda. Ett rättfärdighetens rike under Messias' spira, det var föremålet för alla rätta israeliters hopp. Men detta kunde de ej tänka sig utan en föregaende politisk upprättelse af Israel, da de ju fattade messiasriket sasom ett omedelbart framträdande härlighetsrike. Därföre kunde ej blott Johannes döparen, som ännu väsentligen stod pa det gamla testamens-
 tets standpunkt, icke rätt första Jesu tillvägagaende (Matt. 11: 2, 3), utan t. o. m. Jesu apostlar voro ännu omedelbart före himmelsfärden fångna i samma föreställning (Ap.G. 1: 6). Först efter undfaendet af pingstens Ande uppgick ett renare ljus i deras hjärtan, dock icke öfver alla omständigheter såsom genom en blix, utan efterhand, efter som de behöfde det. Ja, Petrus måste ju genom en särskild uppenbarelse undervisas därom, att hedningarne, utan att behöfva omskäras, skulle upptagas i den kristna församlingen (Ap.G. 10).

Andra tankegruppen. Vv. 76, 77. καὶ σὺ δὲ πῶδ' ὅσον καὶ λ. Johannes' uppgift och betydelse för det kommande messiasriket skildras under en fadershjärtats öfversvallande glädje. Han skall blifva den Högstes profet, således en af dessa

heliga män, om hvilka Sakarias talat i v. 70, och såsom sådan intaga den högsta och ärofullaste ställning, öfver hvilken endast Messias egen härlighet höjde sig. Han skulle såsom häröld förkunna hans ankomst och bereda väg för honom. Att ordet Herren, *κύριος*, här syftar på Messias, är uppenbart; alltså äfven det, att för Sakarias likasom för Malakias (kap. 3: 1 f.), Messias' »ankomst till Israel var en Jehovahs egen personliga tillkommelse. Vägrödjandet för Herren skulle bestå däri, att Johannes skulle meddela Israel kunskapen om frälsningen, d. ä. göra klart för dem, hvari den sanna frälsningen bestod, näml. icke, såsom flertalet af judarne menade, i yttre befrielse från hednafolkens och tyranners förtryck utan i en sedlig förnyelse på grundvalen af syndernas förlåtelse. Rening från synden, räddning undan den gudomliga vreden, det var det, Israel behöfde. Därom skulle ock Johannes vittna och sålunda åstadkomma villighet och skicklighet hos Israel att förstå och mottaga Jesu ord och den frälsning, han medförde.

Tredje tankegruppen. Vv. 78, 79. Grunden till allt det stora, Gud skall bevisa sitt folk, är hans innerliga barmhärtighet. Syndaförlåtelse är denna barmhärtighets form gentemot skuldbelastade människor. — »En soluppgång af höjden har besökt oss» (jfr Mal. 4: 2) eller kanske hellre det, som bebådar solens uppgång, morgonstjärnan (Upp.B. 22: 16). Meningen blir väsentligen densamma. — »I mörker och dödens skugga». Mörker, en bild af det från Gud skilda andliga tillståndet med sin blindhet och vantro. Detta mörker är en dödens skugga, som den eviga döden kastar framför sig. Herren bringar ljus i detta mörker och frälsar därigenom från döden. Han visar vägen till återförening med Gud och det så, att han ock leder in på samma väg. Denna väg är fridens väg = en väg, på hvilken man vinner och äger frid eller full lycksalighet.

V. 80. Ett tillägg af evangelisten om Johannes' utveckling. Han tillväxte i fysiskt hänseende samt stärktes i anden = utvecklades i andligt afseende: hans andliga krafter utvecklade sig under inverkan och ledning af Guds Ande, så

att han blef stark i anden. Hans karakter, allt mer bestämd genom heligheten af hans kallelse, om hvilken han tvifvelsutan fick kunskap af föräldrarne, och som för öfrigt genom inre upplysning blef en makt inom honom själf, utpräglades alltmer såsom företrädesvis viljeenergi. I öknen, antagligen judaöknen, försiggick denna utveckling, således i afskildhet under ett i yttre måtto strängt asketiskt lif. *ἀνάδειξις* = en ämbetsmans insättande i ämbetet medelst hans framställning inför dem, öfver hvilka han är satt. Att det var Gud, som sälunda framställde Johannes, faller väl af sig själf (jfr Joh. 3: 2; 1: 31—33).

Perikopens *homiletiska grundtanke* torde kunna så uttryckas: *Den heliga glädje och det Guds lof, som Johannes döparens födelse uppväckte, hade sin grund i vissheten om den snara uppfyllelsen af Guds nådefulla löften till Israel om honom, som skulle blifva ej blott Israels utan hela världens salighet.*

Homiletiska antydningar. Vv. 57, 58. Fullbordandet af tiden för Johannes' födelse var ock tiden för uppfyllandet af Guds till fäderna gifna löften. Trots Sakarias' otro gick Herrens ord i fullbordan, och denna fullbordan inledde en hel rad af gudomliga frälsningsgärningar, alla utgörande stralar af hans härlighet, hvars väg Johannes skulle bereda. Hvad Herren sagt, det sker; hvad han lofvat, det håller han. Men vanligen kommer, såsom här, uppfyllelsen af Guds löften sasom en öfverraskning öfver dem, hvilka innerligen vänta denna uppfyllelse. — »Många skola glädja sig öfver hans födelse», så hade Herrens ängel betygat vid budskapet till Sakarias. En början till denna glädje se vi i det deltagande, Johannes' födelse uppväckte hos hans föräldrars grannar och vänner. En stor barmhärtighet hade vederfarits Elisabet, därför är hennes och hennes vänners glädje stor. I själfva verket först då är vår glädje öfver en oss vederfaren lycka ren, när vi i det goda, som skänkts oss, se Guds barmhärtighet och kärlek, så att det är den, som blir vårt egentliga glädjeämne. Sådan glädje uppbygger; den drager vårt hjärta närmare till Gud. Blir däremot det jordiska i och för sig vårt glädjeämne, då tar vår själ skada af hvarje ny framgång; vi fångas alltmer af det fåfängligas snara, och vårt hjärta blir alltmer otillgängligt för Guds nåd. — — Kom ihåg:

kärleken icke blott gråter med dem, som gråta, utan glädjes ock med dem, som äro glada. Det senare är ej sällan ett säkrare bevis på tillvaron af verklig kärlek än det förra.

V. 59. De sma barnen voro inneslutna i det gamla testamentets nådeförbund. Skulle det nya förbundsfolkets barn vara mindre benådade i detta stycke? Skulle barn af kristtroigna föräldrar, dessa barn, hvilka likväl Paulus på grund af deras förbindelse med de troende föräldrarna kallar heliga (1 Kor. 7: 14), ej vara berättigade till det nya förbundets tecken likaväl, som israeliternas barn fingo det gamla förbundets? De, som neka de kristnas små barn dopet, neka i själfva verket, att Kristus är till för dessa barn. Och dock har Herren själf betygat, att Guds rike *endast* tillhör barnen, de små, som bäras på sina mödrars armar, och de äldre, som blifvit såsom barn.

Vv. 60—63. Icke enligt mänsklig sedvänja eller mänsklig vilja fick Johannes sitt namn. Från moderlifvet afskild att vara Guds tjänare, skulle hans namn vara en påminnelse för ej mindre hans föräldrar och honom själf än för alla andra, att han var en Guds gåfva, underpanten på den ännu större gåfvan af honom, hvars härold Johannes skulle blifva. I lydnad för Guds vilja icke blott gåfvo hans föräldrar honom hans namn, utan de lämnade honom ock at Gud, därmed återgifvande honom hans gafva. Så bör det ock vara med oss alla. Har du fått något af Gud, så återgif honom det, i det du helgar det åt hans tjänst, brukar det till hans ära. Och framför allt, har Herren anförtrött dig gåfvan af barn, så gif dem åt Herren, så vidt sadant står i mänsklig förmåga, eller hvad på dig beror. Då du kristligt uppfostrar dem, så gör du detta, och fastän du icke har deras hjärtan i din hand, så är det dock sällan ett barn af många böner går förloradt. Men se till, att din barnuppfostran icke blir dressyr. Mycket af det, som bär uppfostrans namn, är ingenting annat än detta, och att den då ej lyckas, det är icke att undra på. — »Johannes är hans namn». Så var det af Gud bestämdt. Hvad han har sagt, det skola vi låta vara sagdt. Intet tummande på hans ord.

V. 64. När en tyngd ligger på hjärtat, då pressas läparne i hop, men när förlossningen kommer, då strömmar loftet och tacksägelsen ur hjärtat, förutsatt, att man i förlossningen ser en nådegåfva af Gud. Otron är det, som äfven vid de största välgärningar gör oss andligen stumma. Tro vi, så tala vi ock, och framför allt, när det gäller att tacka Gud. — Före glädjen i Gud går sorgen efter Guds

sinne; endast den, som känt syndens förbannelse, förstår att uppskatta nåden och att, som sig bör, tacka därför. Den, som lefver i Guds nåd, borde alltid tacka Gud. Utom det stora lof- och tacksägelseämnet själf, erbjuda sig otaliga ämnen till Guds lof åt ett hjärta, som har ödmjukhetens skarpsynthet för det myckna af Gud beskärda goda, som undgar den profana blicken. Högmodet och det däraf följande oförnöjsamma och pockande sinnelaget är blindt för det goda, man äger, och har blott öga för det goda, som man saknar eller inbillar sig sakna. Så blir det klagan och knot, missnöje och afund, savida ej tilläfventyrs det motsatta äger rum i öfvermodet och drygheten på grund af det myckna, man besitter, eller det stora, man menar sig vara.

Vv. 65, 66. Rykte och rykte äro två olika ting och sammalunda utspridandet af rykten. Att kungöra Herrens stora gärningar, det är lika mycket en plikt och till välsignelse ledande, som det giftiga förtälet är brottsligt och fördärfbringande. Fly skvaller! Sätt lås för din mun, då fraga är om din nästas fel! Men dröj ej att öppna din mun till den belackades försvar! — De lade det på hjärtat. »Ja, därpå beror det. Hvad du hör om Herrens väldiga gärningar och särskildt det, som Guds ord om dem förkunnar, göm det väl i ett ganska godt hjärtas jordman, och det skall göra dig rik för evigheten. — Hvad månne varda af detta barn? Huru ofta uppstiger ej den fragan ur bekymrade föräldrahjärtan! Må den drifva dem till bön och till noggrann vård om den späda planta i Guds vingård, som Gud öfverlämnat åt deras omsorger. Men icke behöfva de gå i jämn ängslan för sina barn. Guds öga vakar öfver dem, och föräldrarne kunna trygga sig vid hans löfte, som sagt, att det är hans Faders vilja, att ingen af dessa små skall gå förlorad. För öfrigt framträder denna fraga och detta bekymmer ej blott i afseende på barnen utan äfven vid begynnelsen af hvarje företag af vikt. Väl, om man så har börjat det och så utfört det, att man kan ha hopp om, att Herren är med därom. Bön och förbön neddraga Guds välsignelse. Bed!

Vv. 67—71. Hvarje bön, som skall nå Guds hjärta, måste vara Andens verk, ett Guds Andes bedjande i själen. Godt och saligt är det, när man som Sakarias kan bedja uppfylld med den helige Ande, men det går ej alltid. Men är det rätt ställdt med hjärtat, så manar Anden godt för oss hos Gud, äfven da vi icke veta, huru vi skola bedja, sasom det bör sig. — Efter tider af nöd och betryck kommer Herren åter och besöker sitt folk med en ny andeutgjutelse, nytt

lif och ny kraft. Ingen förtvifle därföre om Guds kyrka. Eländigt kan det under långa tider se ut; det är, som allt ville tyna bort och dö. Men det skall icke alltid förblifva så. Herrens sak *kan icke* gå under. Efter vintern kommer våren och sommaren. D därföre aldrig hopplös! Gud är trofast. Det skenbart mest fruktlösa arbete i hans rikes tjänst skall en gång visasig hafva haft en betydelse, hvarom den trogne arbetaren, som så mången gång fick göra sitt verk med sukan, icke drömt. — »Frälsningens horn!» Ja, i sanning en öfvermåttan väldig frälsning. Den är botemedlet för all synd och allt elände. Försök, hvad den duger till! Lämna detta arma hjärta, så fullt af örenhet, åt din frälsare, och du skall förnimma, hvilka stora ting han förmår göra med dig!

Vv. 72—75. Frälsning ur de andliga fiendernas våld, från den inneboende syndens tyranni, lif i helighet och rättfärdighet, se där det, som förlänas i Guds rike. Icke blott till nutiden och framåt verkar Guds barmhärtighet i Kristus utan äfven tillbaka, ja, ända till tidernas morgon. »Lammet är slaktadt från världens begynnelse.» — Det gamla testamētets heliga blifva icke utan oss fullkomnade, och vi, som nu lefva men komma att dö före Herrens dag, få vänta på vår krona, till dess alla våra bröder ha utkämpat sin strid. Dock skall denna väntan icke synas oss så lång, ty det är en väntan invid Guds hjärta.

Vv. 76—79. Frälsningens *kunskap* är på en gång förutsättning för frälsningen själf och medförande dess delaktighet. Det är Johannes, som banar Herrens väg. Han predikar bot, men han pekar ock på Guds lamm, som borttager världens synd. Att få kunskap om, att rätt lefvande lära känna sin synd och Jesu Kristi nåd, det är frälsningens kunskap, medförande frälsningen själf. — Öfver oss lyser rättfärdighetens sol med salighet under sina vingar. Hvarföre sitta då så många i mörker och dödens skugga? Ack, de blunda för ljuset, ty mörkret är dem kärt; däri tycka de sig må godt, ty det tillåter dem att i lugn utöfva mörkrets och köttets gärningar.

V. 80. Växa till och blifva stark i anden, det är af nöden för hvar och en, som skall kunna blifva befunnen såsom ett godt hvete på den dagen. Den, som står stilla, går tillbaka. *Jaga* efter målet, så kärt det är för dig att hinna det! — I öknen, i stilla tillbakadragenhet fostrar Gud sina utvalda redskap. Tänk på Moses, på Döparen, på Luther i hans cell! Den, som, sedan han fått sikte på Guds rikes skatt och pärla, genast menar sig vara i säker besittning af

den och springer omkring för att skrytsamt pladdra om sitt fynd, han kommer svårigen i verklig besittning däraf. På djupet skall det gå, om det skall äga bestånd. — Det var Herren, som, när tiden var inne, framställde Johannes för Israel. Endast den, som, af Herren utkorad, af honom sändes, och ej går Guds kallelse i förväg men ej heller drager sig undan, då Gud säger: »Nu är det tid!», endast den blir ett dugligt Guds redskap, ty endast han är lydig!

Predikoutkast.

1.

Inl. 2 Kor. 13: 13.

Ämne. Vår Herre Jesu Kristi nåd, beredd genom Guds kärlek och tillägnad genom den helige Ande.

1. *Vår Herre Jesu Kristi nåd* (vv. 69—77).

a) Salighetens horn i Davids hus = en mäktig frälsning (v. 69).

b) Uppfyllelsen af det genom Guds ord till Abraham beseglade förbundet och af de profetiska löfterna (vv. 70—73).

c) Syftande till upprättande af en sådan gemenskap med Gud, i hvilken man tjänar Gud i helighet och rättfärdighet (vv. 74, 75).

d) Bestående i en hjärtat och samvetet renande syndaförlåtelse (v. 77; Ebr. 9: 14).

e) Beredd åt alla folk, åt Israel, som hade lagens och löftenas ljus; åt hedningarne, som sutto i mörkret och dödens skugga (vv. 78, 79).

2. *Beredd genom Guds kärlek = hans innerliga barmhärtighet* (v. 78),

a) som icke vill syndarens död, utan att han omvänder sig och lefver;

b) som endast genom Jesus Kristus och på grund af hans försoning kan såsom faderlig huldhet och välbehag meddela sig åt människan.

3. *Tillägnad genom den helige Ande* (vv. 77, 80),

a) genom meddelande af den frälsningens kunskap, som är ande och lif (v. 77);

b) som stärker och bevarar själen genom tron till evigt lif.

2.

Ämne. **Hvad förkunnar oss evangeliet om Johannes döparens födelse?**

1. *Att nya testamentets tid kommit, i det Gud fullbordat alla de i gamla testamentet gifna löften* (vv. 68—70, 73, 74).
2. *Att frälsningens horn i Davids hus är upprättadt = salighetshöfdingen Jesus Kristus är kommen med en frälsarmakt, som nedlägger alla fiender* (vv. 69—71).
3. *Att vi, delaktiga af hans förlossning, skola tjäna Gud utan fruktan* (vv. 74—75) = *icke i trældomens utan i barnaskapets anda* (Rom. 8: 15).
4. *Att denna förlossning skall tillbjudas alla folk* (äfven *hedningarne*, v. 79).
5. *Att vägen till undfående af denna förlossning är den bättring, som Johannes predikade, och hvarigenom han gjorde Herren ett beredt folk* (vv. 76, 77).

3.

Inl. Betydelsen af namnet Johannes: Gud är nådig.

Ämne. **Vittnesbördet om Guds nåd vid Johannes döparens födelse.**

1. *Vittnesbördet om Guds nåd mot Sakarias och Elisabet* (vv. 64, 57, 58).
2. — — *om Guds frälsning bringande nådesbesök* (vv. 68, 69, 71).
3. — — *om trofastheten af Guds löften.*
4. — — *om Guds nådefulla verk för att bringa syndare till frälsningens kunskap och därigenom till frälsningens delaktighet* (vv. 76, 77, 79: »Styra våra fötter på fridens väg»).
5. — — *om Guds nådefulla uppfostran af de sina för att göra dem starka i hans Andes kraft* (v. 80).

4.

Ämne. **Den stora glädjen vid Johannes döparens födelse, en glädje öfver Guds barmhärtighet.**

1. *Öfver barmhärtigheten mot Sakarias och Elisabet* (v. 64).

2. *Öfver barmhärtigheten i den af Gud åt Johannes gifna kallelsen* (vv. 66, 77).
3. *— — i den frälsning från alla fiender, som medför kraft att tjäna Gud i helighet och rättfärdighet* (vv. 69, 71, 74, 75, 78, 79).

5.

Inl. Luk. 1: 45.

Ämne. Troende människors glädje vid fullbordandet af Guds nådelöften.

I. Glädjeämnet.

II. Glädjen däröfver.

I.

1. *Fullbordandet af Guds nådelöften såsom föremål för erfarenhet här i tiden genom tron.*

a) Nådelöften gifna att uppfyllas här i tiden: (1) De *allmänna* = löfterna om delaktighet af försoningen i Kristus till syndernas förlåtelse (vv. 68, 69, 77) med alla dess saliga följder; (därtill höra löfterna om omvändelsens och rättfärdiggörelsens nåd) och (2) de *särskilda* = löfterna om särskilda nådesförmåner och gåfvor, som ej gifvas åt alla utan endast åt några få (= löftet om Johannes åt Sakarias och Elisabet).

b) Fullbordandet af dessa löften. (1) Sakarias och Elisabet, som fått löfte om en son, fingo uppfyllelsen af detta löfte vid Johannes' födelse; detta deras glädjeämne. (2) Människor, som mottagit omvändelsens nåd, erfara uppfyllelsen af Guds allmänna nådelöften, då Gud förlåter dem deras synder och gör dem lefvande med Kristus. Erfarenheten af uppfyllelsen af vissa särskilda löften genom mottagande af hjälp och framgång i enskilda fall vare sig i andligt eller timligt afseende.

2. *Fullbordandet af Guds löften i evigheten, föremål för hoppet.*

a) Guds här i tiden fullbordade nådelöften, en begynnelse till och handpenning på, hvad Gud lofvat de sina att undfå i evigheten.

b) Det lefvande hoppet om fulländad frälsning vid Herrens tillkommelse (hoppet om Messias' första ankomst, glädjeämne för Sakarias och Elisabet): den kommande härligheten, de troendes glädjeämne.

II.

1. *Glädjen vid Guds löftens fullbordan här i tiden verkar*

a) innerligt tack och lof af de benådade (Sakarias och Elisabet, vv. 67—79) af de benådade, som (1) *vilja* tacka (2) och *kunna* tacka, dock icke, som de gärna ville;

b) lydnad (Sakarias och Elisabet, vv. 60—63) hos de benådade; (1) lust till Guds bud; (2) hållandet af *alla* buden under strid mot *all* synd.

2. *Glädjen i hoppet om den fulländade frälsningen verkar*

a) tålamod under lidandet;

b) frimodighet under kampen för Guds rike i vissheten om dess slutliga seger.

6.

Ämne. Herrens nådesbesök.1. *I allmänhet hos mänskligheten;*

a) utlofvadt af profeterna (vv. 70, 73);

b) förberedt genom Johannes döparen;

c) medförande förlossning genom syndernas förlåtelse såsom grundvalen för Guds tjänande i helighet och rättfärdighet (v. 74);

2. *hos enskilda människor;*

a) med evangelii nådeskallelse (v. 65);

b) med ljus till kunskap om synd och nåd (vv. 77—79);

c) med syndaförlåtelsens förlossning från vreden och till delaktiggörelse af lifvet i Gud till en vandring i helighet och rättfärdighet (v. 74).

Mikaelidagen.

Mikaelidagen har sitt namn af ängeln Mikael, Israels skyddsängel och utföraren af Guds domar (jfr inl. till Marias bebådelsedag). Dagens epistel handlar ock om honom och om hans strid med draken, som genom honom utkastades ur himmelen. Emellertid firas denna dag ej till minne af Mikael utan till erinring om änglarnes betydelse i Guds hushållning och om den vörd Gud genom dem låter vederfaras de sina.

Text: Ev. Matt. 18: 1—11.

Parallelställena till vårt ev., Mk. 9: 33—38, Luk. 9: 46—48, gifva vid handen, att lärjungarne på vägen till Kaper-naum tvistat med hvarandra om hvem af dem skulle erhålla den förnämsta äreplatsen i Guds rike, hvars upprättande i härlighet de väntade. Vid framkomsten till staden frågade Jesus dem om ämnet för deras samtal, och då de tego, tog Jesus ett barn, ställde det framför dem och undervisade dem om den sanna andliga storheten, såsom vår text framställer det. Enligt denna är det dock lärjungarne, som fråga Herren om, hvem som är den störste i himmelriket. Kanske hänger saken så tillsamman, att lärjungarne till en början tegat till Jesu fråga men sedan framställt sitt spörsmål till Herren.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 1—3. *μείζων*, störst, har att motse den högsta äreplatsen i Guds rike (jfr Matt. 19: 28). Såsom stående Herren närmast, väntade lärjungarne sig höga företräden. Antagligen var det den allt bestämdare öfvertygelsen om, att någon härlighet ej vore att vänta i Jesu

efterföljd, som efterhand vände Judas Iskariots sinne från Herren och gjorde honom till förrädare. — *παιδίον*, ett litet barn. Därpå, att det var ett litet, ett oansenligt barn, faller här tonvikten. *στραφῆτε καὶ γένηθε*, aorister; ej utan betydelse: »Med mindre i hafven omvändt eder och blifvit såsom barn» kan det lika väl och kanske med ännu större skäl heta än: »Utan I omvänden eder och blifven såsom barn». Det är, som om Herren gärna ville förutsätta, att denna omvändelse skett, men att han med anledning af deras fråga likasom därvid sätter ett frågetecken. De borde pröfva sig, huru det förhöll sig med deras omvändelse. »Såsom barn» = till ett rätt barnsligt sinnelag och förhållande. *μὴ εἰσελθῆτε* = skolen icke ens inkomma i himmelriket, mycket mindre däri erhålla någon hög ställning.

Vv. 4, 5. *ταπεινώσῃ*, ödmjucar sig = är lika anspråkslös och fri från äregiriga önskningsar som detta barn. Barnet lefver i det närvarande, lyckligt i sin afhängighet af föräldrarne, och i sin hängifvenhet åt dem vill det ingenting vara i och för sig själf. Det känner omedelbart, att det ingenting är och kan, då det lämnas åt sig själf, hvadan det klänger sig i odeladt förlitande fast vid föräldrarne. Obs. *detta* barn, barn, sådana som det i fråga varande, hos hvilka finns det äkta barnsliga väsendet. Om många barn kan ej detta sägas. — I samma mån en människa är genomträngd af den sanna barnsliga anden, enfaldens, troshängifvenhetens och den heliga anspråkslöshetens ande, är hon stor i Guds rike. — *δέξεται*: mottager, i sin kärlek och vård upptager ett enda sådant barn. Härvid är att icke blott tänka på barn i egentlig mening utan äfven på äldre människor, hvilka äro såsom barn och just därför inför världen, som älskar och berömmar den stolta kraften, äro någonting obetydligt och föraktligt. — *ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου*, i eller på mitt namn, på grund däraf, att mitt namn, jag själf, blifvit dyrbart för dem, såsom det är för eder; således ett mottagande för Kristi skull. »Han mottager mig» = det räknas, som om han mottoge mig. Markus tillägger: »Hvilken som mottager mig,

han mottager den, som har sändt mig.» — Äro nu de små så stora inför Gud, då

V. 6. ὅς δ' ἔν σκανδαλίῳ κτλ. Den, som gifver anstöt åt, förförer o. s. v. σκανδαλίζειν är här motsatsen till δέχεσθαι. I st. f. att upptaga och kärleksfullt vårda, gifva en anstöt, som medför fara, förföra = vända hjärtat från tron på Herren. »Honom är det bättre», eg. för honom är det nyttigt, σφουγγερεῖ, = för honom passar det = det öde, som motsvarar hans handlingssätt, är att blifva dränkt med en kvarnsten omkring halsen eller, som man säger, blifva dränkt som en hund. Och dock är på sådana förförare ingen brist.

V. 7. Hvem är subjekt för de här omtalade förförelserna? Vanligen anser man, att det är världen, de otrogna människorna, och nog förföra de och varda förförda. Men här synes vara fråga om den förförelse af de små, svaga och obetydliga bland Jesu trogna, som utgår från sådana, hvilka, ehuru de berömma sig af Jesu namn, dock ej i detta namn upptaga utan fastmer i stolthet och öfvermod bortstöta och bringa på fall dessa små. Här torde således vara fråga om förförelserna inom själfva Guds rike (jfr Matt. 13: 41) eller allt det onda, som häftar sig vid detta rike i dess empiriska gestalt, kyrkan, och särskildt det hierarkiska öfvermod och härsklystnad, hvartill fröet fanns äfven i de första lärjungarne och just lag till grund för deras tvister om rangen i Guds rike. Allt detta orena väsen inom kyrkan, detta upp- och nedvändande af den rätta himmelska ordningen inom henne, medför de svåraste förförelser och hinder för Guds rikets framgång, hindrar så många att tro på Jesus. Så bringas härigenom ve och förbannelse öfver världen, och det just genom deras förhållande, som borde vara jordens salt och världens ljus. Men förargelserna *måste* komma. De äro gudomliga vredesdomar och bero på det af Gud anordnade förhållandet mellan synden och dess följder. Där synd, där särskildt synd i och af kyrkan genom världsligt sinne, högmod och ärelystnad, vinner insteg och tar öfverhand, där

inträda också förargelserna, dubbelt större och fruktansvärdare än de, som utgå från världen såsom sådan. Men ve den människa, genom hvilken sådana förargelser komma, och som genom dem drager de i tron svaga och obefästade från Herren, och genom den smälek, hon drager öfver Herrens namn, afhåller andra från tro.

Vv. 8, 9. Hand, fot och öga äro uttryck för ting, som äro lika nyttiga, nödvändiga och ömtåliga som dessa lemmar. Det, som förför, är egentligen lustarne. Det är då dessa, som genom försakelse skola uppräckas. Men yttre ting kunna uppväcka och reta lustarne, och för så vidt dessa icke kunna kufvas med mindre det yttre tinget släppes och öfvergifves, så måste detta ske. Hit hörer det hatande af fader, moder, syster, broder och af det egna lifvet, för så vidt de äro hinder för tron på Jesus, som Herren kräver af sina efterföljare. Så svära dessa offer må vara, det är jämförelsevis godt, *καλόν*, för en människa att underkasta sig dem, om hon endast därigenom kan bärga sin själ, rädda sig själf i djupaste mening. Med en sådan försakelse af det, som kan vara till skada för en själf, måste man börja, om man eljest skall kunna undvika att vara andra till förförelse. — Sammanhanget med det föregående blir alltså: Hvilat ett sådant ve öfver de människor, som åstadkomma förförelse, och de således äro att betrakta som skadedjur, hvilka ej äro värda att lefva, och om äfven allt annat, det vare lefvande eller döda ting, som retar till öfverlägsna frestelser, måste anses lika fördärfligt, så måste vi, hvad på oss ankommer, tillintetgöra det. Detta få vi visserligen icke göra genom att taga Guds kastskofvel i vår hand och våldsamt fara fram mot människor och förhållanden, men på det sättet kunna och böra vi göra detta, att vi skilja oss ifrån dem, skulle det än förorsaka lika så stor smärta eller medföra lika stor timlig förlust som att afhugga en hand eller fot eller rifva ut ett öga. Men detsamma är ock nödigt, om vi skola undvika att vara andra till förförelse. Den, som blott vill följa sin egenvilja och sina lustar, blir nödvändigt till stö-

testen för andra. Det är en förnyad varning härför, Herren gifver i

Vv. 10, 11. Ringaktande och däraf följande försummelse af dessa små utvisar ett i världsfångelighet och högmod fångets sinne, som ej förstår det, som är stort för Gud, och som gör en oduglig för Guds rike. Huru dyra dessa små äro för Gud, framgår däraf, att deras änglar, som vårda sig om dem, stå inför Guds ansikte, d. ä. höra till de höga änglar, som stå närmast Gud. Äfven i uppskattandet af de små, ringa och svaga böra Jesu lärjungar vara hans efterföljare, ty han, människosonen, var kommen att frälsa det förtappade, således det, som i den sorgligaste mening är det ringa. »Kristus bildar den absoluta motsatsen till dem, som gifva förargelse. Han är kommen att rädda det förlorade; dessa åter stöta dessa små, som just hafva blifvit fattade af Kristus och sålunda börjat uttagas från sitt förtappade tillstånd, tillbaka i detta tillstånd, och det så, att det blir för dem värre än förut. Därföre är ock Kristus, Guds ansiktets ängel, såsom Frälsaren af det förtappade ett bevis därpå, att de små i honom och de inför Guds tron stående änglarne hafva förespråkare inför Gud» (Lange).

Perikopens innehåll, fattadt såsom *homiletisk grundtanke*, kan sålunda återgifvas: *»Villkoret för att blifva stor i Guds rike är det barnasinne, som i hjärtats ödmjukhet och heliga anspråkslöshet aldrig far efter egen ära utan söker sin ära i Gud, och som, under försakelse af allt, som kan förföra eller göra en till förförare, besjålas af lefvande kärlek till de små, de ringa och svaga af Jesu trogna för att antaga sig dem såsom dyrt aktade för Gud».*

Homiletiska vinkar. V 1. »Hvem af oss skall bli den störste i Guds rike?» det var den om ett fåfängligt sinnelag vittnande frågan, hvarom Jesu första lärjungar tvistade. Mahända tvista de kristna i våra dagar ej på samma öppna, naiva sätt om rang och företräden inför Gud. De veta ju af bibeln, att sådant skulle stämpla dem såsom Kristi veder-sakare. Men därför är högmodet, framför allt det andliga

högmodet, för ingen del främmande för dem, som med sin mun berömma ödmjukheten. Huru ofta frestas icke äfven uppriktiga kristna af högmodsingifvelser öfver sina gåfvor, sina andliga företräden och att med ringaktande se ned på dessa små, dessa svaga i Herrens hjord, hvilkas enda prydning är den enfald, hvarmed de hålla sig till Guds ord, men icke kunna förete några bevis på andlig visdom och kraft. Huru ofta stinger icke afunden deras hjärtan, hvilka i särskild mening hafva om hand arbetet i Guds vingård, då de hos andra se mera i ögonen fallande framgångar och större erkännande, än som komma dem själfva till del! Hvilket skryt i många kyrkosamfund, sekter och partier med hvad de äro eller hafva uträttat för Guds sak! Gifves det inom kyrkan män, som med hänfullt leende betrakta, hvad de kalla den andliga dumheten och inskränktheten hos uppväckta människor, som icke äro lika starka i förståndet, som i andlig ifver, så finns det måhända ännu flere bland dessa, som, under det de anse sig själfva synnerligt benådade, med ett öfvermod, som icke är behagligare, därför att det är förenadt med okunnighet, tala om dessa »stenkyrkomännskor», hvilka äro satans lättfångna byte. »Hos oss», skriker det ena partiet, »är Kristus; vi ha det rätta ljuset; vi äro de förnämsta i Guds rike!» »Nej», ropas det från ett annat håll, »I ären af djäfvulen; men vi äro de rätta; oss har Gud utkorat; vi ha fått den högsta platsen». »Jag, jag förstår bäst Guds hemligheter», läspar en tredje, som knappt kan läsa i bok, »ty jag är en af de fåkunnige». Men till och öfver alla ljuda Herrens stränga ord: »Utan I alla omvänden eder och varden såsom barn, skolen I icke inkomma i Guds rike»!

Vv. 2—5. Huru förstår ej Kristus att nedslå det mänskliga högmodet! Gentemot dessa storhetsdrömmar, hvilka i lysande gåfvor, höga äreplatser, andras krypande vördnad sätta den sanna storheten, ställer Herren storheten hos ett litet barn. Och hvari består denna storhet? I känslan af hjälplöshet och i villigheten att ödmjukt låta sig undervisas och ledas af föräldrarne. Att få detta sinne i förhållande till Gud är villkoret för att kunna ingå i Guds rike. Och detta sinne kan den visaste lika väl som den okunnigaste ha eller få. Ja, det är just verklig vishet, då en människa inser, att just så höfves det henne att vara och förhålla sig, när fråga är om hennes ställning till Gud. Därföre kallar ock skriften dem för dårar, hvilka säga, att ingen Gud finns, och dårskap, dumhet i högsta grad är den inbilskhet, som karakteriserar den människa, som menar sig vara något. »Ned, ned inför

Gud! Frukten Gud och gifven honom ära! det är innehållet af Guds eviga evangelium (Upp.B. 14: 6, 7), ty lika visst, som detta evangelium förkunnar fri och fullkomlig nåd och syndaförlåtelse, bjuder det, att alla skola ödmjuka sig inför Gud, alldenstund nåd utan nådehunger, och nådehunger utan ödmjukhet är någonting otänkbart. — Vill du tillväxa i det goda, så väx till i ödmjukhet. Och vill du detta, så umgås troget med din frälsare. I samma mån han blir af dig känd, skall du sjunka ihop, blifva allt mindre och mindre och omsider såsom ett intet inför honom. Ja, huru förödmjuka och förkrossar icke Kristi bild, där han i lefvande kunskap blir för hjärtat uppenbar! Hans sanning och helighet, hans nåd och kärlek, hans hela offerlif till frälsning för en förtappad värld — ställ dig med din själ blott rätt inför spegeln af detta lif, och skäms du då ej ner i hjärterötterna öfver dig själf, så har du nästan mer än mänsklig ondska i dig. Men huru ljuf är ej den förödmjukelse, bekantskapen med Kristus verkar! Den uppgår ju i *tillbedjan*. — Att mottaga Kristus är stort. Dock kan du mottaga honom i hvarje litet barn, då du mottager det i hans namn, d. ä. på grund af det, som det barnet är för honom. Detta visar, hvad Kristus är för dig själf.

Vv. 6, 7. Men att förföra en af dessa små, som tro på Jesus, att hindra dem att komma till honom eller att locka dem bort från honom, det må ske med ord eller gärning, genom hårdhet eller flathet, genom fåkunnigt beröm eller förbittrande tadel, genom att afhålla dem från Guds ord eller så umgås med dem, att de fatta vedervilja för ordet, med ett ord, genom hvad det vara må, som är ägnadt att hindra deras gemenskap med Gud, detta är dock öfvermåttan förfärligt. Om Judas Iskariot sade Herren: »Det vore bättre, att han aldrig varit född.» Om barnens förförare: »Det vore bättre, att de voro dränkta med en kvarnsten om halsen.» Dessa bägge domar äro de fruktansvärdaste, som gått öfver hans läppar, i hvilken Guds oändliga kärlek och barmhärtighet vunnit personlig gestalt i världen. — Men världen är full af förargelser, ty hon är full af synd, och de äro de värsta förförarne, hvilka direkt eller indirekt förhindra tron på Jesus hos andra. Det är isynnerhet de falska kristna, som göra detta, de, som vilja framstå såsom Jesu lärjungar men med ord och gärningar så litet visa sig äga Kristi sinne, att människorna säga: »Är detta kristendom, då vilja vi med honom ha ingenting att göra.» Ve denna affallna, köttsliga kristenhet, hvars skändligheter så ofta ha

stött hedningarne tillbaka från kristendomen, deras förtryckares och fördärfvares religion! Ve dessa andliga pratmakare, som stoltsera med sin kristna fana, men ej ens i borgerliga förhållanden ådagalägga den redlighet och tukt, som en hedning lätt står ut med att bevisa! Se dessa uppblåsta andliga tyranner, hvilken kyrka eller hvilket parti de än må tillhöra, hvilka låta kristendomen få sken af att vara en fiende till de små men en krypande hjälpare åt dessa stora, de där mena sig hafva af Gud fått privilegium på de ringas svett och blod! Ja, ve alla, genom hvilka förargelse kommer!

Vv. 8, 9. Akta intet offer för svårt, så snart det gäller din frälsning! Synden är din enda egentliga fiende; ligg alltid i fält mot henne! För att rädda ditt lekamliga lif, offerar du utan tvekan en lem; offera du din gamla människas alla lemmar på försakelsens altare, och bäfva icke tillbaka för de sår, du erhåller i kamp mot fienderna till din själ!

Vv. 10, 11. Guds änglar stå uppvaktande för hans tron för att mottaga befallningar om deras vård, hvilka äro såsom barn. Äfven du kan i viss mening blifva en sådan ängel. Öfver allt möter du dessa små, som äro så högt aktade inför Gud. Ställ dig i deras änglars led! Antag dig dem i Jesu namn, och vet, att den, som tjänar dem, tjänar deras mästare! — Se på Jesus, som kom att uppsöka och frälsa det förtappade, dem, som han, mänskligt att tala, kunde ha ansett sig ha skäl att styggas vid. Och du, som är en af dessa förtappade, du skulle våga hofvera dig öfver dem, han utvalt ur världen och upptagit i sitt rike! Blif själf såsom ett barn, och de små skola ock i dina ögon blifva det, som de äro i Guds, och så skall du kunna handla i hans sinne, som för att frälsa äfven dessa små gaf sig i döden.

Predikoutkast.

1.

Inl. Mk. 10: 15.

Ämne. Tvenne svåra hinder för en sann kristendom.

1. *Att man vill vara stor i himmelriket (v. 1).*

a) Att man inbillar sig vara eller kunna ingå i himmelriket, sådan man är af naturen, och att man således ingen bättring behöver.

b) Att man förmenar sig hafva allt väl beställt för sin själ, därför att man börjat lyssna till Guds ord och däraf mottagit mer eller mindre lifliga intryck, samt att man alltså ej behöver tänka på att komma in i himmelriket utan endast därpå, att man dari må blifva stor = drömmar om andliga företräden eller om uträttande af andliga storverk.

2. *Att man ej fruktar för och ej vill försaka allt, som är till förförelse.*

a) Förargelse = den öfvermäktiga förförelse, som (1) kommer af världens otro och syndaväsen, (2) af den falska andlighetens skenkristendom med dess uppblåsthet och saknad af andlig kraft, (3) af det egna köttet, som föranleder en att vända i och för sig goda och i visst afseende nödvändiga ting (hand, fot, öga) sig till förförelse.

b) Att man icke vandrar i fruktan för förförelserna men i stället är rädd för den försakelse, som man måste underkasta sig, om man skall undgå förförelsernas snaror.

2.

Ämne. Det sannskyldiga kristendomsallvaret.

1. *Allvaret i omvändelsen, hvarigenom man blir en sann kristen.*

a) Det finns en omvändelse eller ett sken däraf, då man väl intar ett lärjungaförhållande till Herren men icke låter hans Ande grundligt förödmjuka sig. (1) Man bevekes af Guds förekommande nåd att gå ut från det grofva världsväsendet, afstå från vissa synder och sluta sig till den skaran, som håller högtid omkring Guds ord. (2) Men man låter icke föra sig till en grundlig själfkännedom och däraf följande innerlig förödmjukelse

inför Gud utan betraktar med större eller mindre själfbehag den andlighet, till hvilken man kommit.

b) Det är allvar i omvändelsen, då man låter Herrens Ande göra sig till ett barn. (1) Ett barn i andlig hjälplöshet och vanmakt, så att man känner sig platt förlorad, om och då man lämnas åt sig själf. (2) Ett barn i ödmjukhet, som i enfaldig tro helt och hållet öfverlåter sig åt Herren och hans nåd såsom det, hvarförutan man känner sig icke kunna lefva. (3) Denna omvändelse, hvartill det vill fullt allvar till i afdöendet från all egen rättfärdighet och allt köttsligt stort, förer in i Guds rike.

2. *Allvaret i helgelsen, genom hvilken man förblir i Guds rike.*

a) Till helgelsen hör försakandet af allt, som är till förförelse. (1) Till förförelse kan *allt* skapadt blifva, ty det skapade kan blifva föremål för en afgudisk kärlek och förer i själfva verket med sig en lockelse till en sådan kärlek. (2) Till helgelsen hör, både att man försakar allt, hvad det än vara må, som vill draga hjärtat bort från trons och kärlekens lif i Gud, och att man försakar allt, hvarigenom man kunde blifva andra till förförelse = allt, som strider mot kärleken till nästan.

b) Genom helgelsen blir man bevarad i Guds rike, i det man allt mer och mer blifver såsom barn.. (1) I helgelsen, hvarunder man själf aftager och Kristus tillväxer för och i hjärtat, förblifver man i Guds rike och vinner däri den sanna storheten. (2) Tron renas, ödmjukheten blir allt djupare och gladare, öfverlåtenheten åt Gud allt fullkomligare, kärleken allt offervilligare. (3) Genom sådan andlig tillväxt blir man alltmera såsom ett barn (icke i förståndet, men i sinnets och viljans renhet) och härigenom också stor i Guds rike.

3.

Inl. Efes. 2: 6.

Anne. **Det himmelska sinnet hos himmelrikets barn.**

1. *Himmelrikets barn äro de, som hafva ett på det himmelska och eviga riktadt sinne* (Kol. 3: 1—3).
2. *Det himmelska sinnet betingas af och grundlägges i den omvändelse, hvarigenom man blir såsom barn* (vv. 2—4).
3. *Det himmelska sinnet uppenbarar sig i försakandet af allt, som kan störa eller draga hjärtat från gemenskapen med Gud* (vv. 8, 9).

4. *Det himmelska sinnet utpräglas i samma mån, man växer nedåt (ödmjukhet; alltmer blir såsom ett barn) och inåt (allt innerligare samlif med Gud), ty detta är att växa uppåt mot det rena väsen, som är i himmelen.*

4.

Ämne. Huru skola vi behjärta den sanningen, att Gud har utvalt de små?

1. *Så, att vi omvända oss och varda såsom barn (vv. 1—4).*
2. *Så, att vi i ödmjuk, tjänande kärlek antaga oss de små (v. 5).*
3. *Så, att vi vakta oss för att förföra någon af dessa små (vv. 7, 10, 11).*
4. *Så, att vi aldrig låta förföra oss från att vara små (vv. 8, 9).*

Allhelgonadag.

Allhelgonadagen firas, såsom dess namn angifver, till minne af helgonen, d. ä. de fullkomnade rättfärdiga (jfr Ebr. 12: 23), hvilka såsom öfvervinnare hafva ingått i Guds saliga hvila. Under det att den romerska kyrkan i dem ser ett slags halfgudar och åkallar dem såsom medlare mellan Gud och människorna, ser den ev. kyrkan i dem väckande och uppmuntrande förebilder, hvilkas öfvervinnande tro vi böra efterfölja (Ebr. 13: 7; Jak. 5: 10). Det är i denna anda vår kyrka firar deras åminnelse, hvarvid äfven förhållas oss gemenskapen mellan den triumferande och stridande församlingen. Om den förra såsom en molnsky af vittnen (Ebr. 12: 1) deltagande åskådar sina i köttet lefvande bröders kamp, så hafva dessa att skåda uppåt mot det mål, som de andra redan vunnit, för att sålunda med tålamod kunna göra Guds vilja och till slutet få full lön (2 Joh. v. 8).

Text: Ev. Matt. 5: 1—12.

Evangeliet utgör inledning till och innehåller det storartade temat för Herrens bergspredikan. Detta tema är i allmänhet taladt Guds rikes rättfärdighet, hvilken framställles i deras egenskaper, som Herren prisar saliga. Betraktelsen af det sätt eller den ordning, hvari dessa egenskaper framställas, gifver vid handen, huru mellan dem en parallelism äger rum, i det att, sedan den grundläggande egenskapen, fattigdomen i anden, är framställd (v. 3), hvar och en af de följande, som referera sig till människans *religiösa* förhållande, motsvaras af sådana, som ha afseende på hennes *etiska* förhållande. Sålunda har bedröfvelsen (v. 4) sin motsvarig-

het i saktmodet (v. 5), hungern och törsten efter rättfärdigheten (v. 6) korrespondera med barmhärtigheten (v. 7) och renhjärtenheten (v. 8) med fridsamheten (v. 9), (jfr Langes Bibelverk, Matteus; sid. 65). — Lidande för rättfärdighetens (v. 10) och för Kristi skull (vv. 11, 12) är den lott, som väntar Guds helgon i denna värld.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 1, 2. Det var under Jesu vistelse i Galileen det första året af hans verksamhet, som han höll sin bergspredikan. Hans rykte hade spridt sig vida omkring, och stora folkskaror följde honom ofta på hans vandringar. En mindre skara hade på ett närmare sätt slutit sig till honom och voro i vidsträcktare mening hans lärjungar (jfr Joh. 6: 66). Af dem hade han utvalt sina tolf apostlar. Det var omedelbart efter att hafva gjort detta urval, som han, vid åsynen af det myckna folket, satte sig på ett berg, antagligen det s. k. »Saligheternas berg» nordväst om sjön Genesaret, hvarvid hans lärjungar trädde nära intill honom, bildande omkring honom en trängre krets, under det att folket tog plats längre ned på bergkullens sluttning och vid dess fot. Då »öppnade Jesus sin mun»; uttryck, som antyder det heliga allvar, hvarmed Herren börjar sitt tal, och så håller han denna underbart härliga predikan, som fått namn af bergspredikan, och som är framställningen af hans rikes »Magna charta». Det är närmast till lärjungarne, hans ord äro riktade.

V. 3. *μακάριοι*, saliga; icke i jordisk mening utan i djupaste inre mening lyckliga. Saligheten såsom den fullkomliga glädjen i messiasriket är det, som åsyftas. »De i anden fattiga.» »Fattig är den, som icke har något, som han kan kalla sitt» (Bengel). Här de, som veta och känna sig till sin inre människa utblottade på allt, som deras själar behöfva för att kunna lefva, således på sann rättfärdighet. Detta är = kännedomen af synden med dess elände och vanmakt; ett böjdt och ödmjukadt hjärta. Dessa i anden fattiga hörer himmelriket till; de äro i den författningen, att Guds rike kan och skall gifvas dem. Den gammaltestamentliga uppenbarelsen, rätt brukad, var ägnad att åstadkomma just

denna fattigdom och sålunda medföra beredelse och skicklighet för Guds rike. Andens fattigdom är grundegenskapen hos dem, som undfå och äro medlemmar i Guds rike. Närmast uppväxer ur den sorgen efter Guds sinne.

V. 4. *οἱ πενθοῦντες*, de bedröfvade, de sörjande och lidande, näml. just i följd af sin inre fattigdom. Såsom all fattigdom ligger denna tung på hjärtat, och det så mycket mer, som här är fråga om brist på de ägodelar, utan hvilka människan har att motse en evighet af utsäglig brist och nöd, elände och jämmer. Det är sorgen efter Guds sinne (motsatsen till denna världens sorg, 2 Kor. 7: 10), en djup innerlig smärta öfver en själf, ens andliga utblottenhet och skam. I grunden således syndasorg. Dessa sörjande ha löfte om den hugsvalelse, som delaktigheten af Guds rike medför, syndaförlåtelsens lefvandegörande tröst och frid. — Det i denna sorg nedböjda hjärtat är icke snarstucket och retligt. Det har med sig i förhållande till nästan saktmod.

V. 5. *οἱ πραεῖς*, de milda, saktmodiga. Saktmod = det sedliga modet och kraften att med stilla sinne kunna bära oförrätter, att kunna med mildhet bära och därigenom öfvervinna andras ondska. Sådana människor synas vanligen få stå tillbaka här i världen och blifva förtryckta. Icke desto mindre är det åt dem, som herraväldet på jorden är beskärdt, näml. på den nya jord, där messiasriket kommer till full uppenbarelse. — Ur andens fattigdom, i sorgen efter Guds sinne med dess heliga saktmod uppstiger hunger och törst efter det, som det arma syndarehjärtat behöfver men icke kan gifva sig själf, näml. rättfärdighet.

V. 6. Hunger och törst äro uttryck för ett verkligt lifsbehof, ett behof, som måste tillfredsställas, om människan icke skall gå under (= svälta ihjäl). Rättfärdighet är det, hvaraf hjärtat har ett sådant behof. Här är fråga om himmelrikets rättfärdighet, således icke om en legal rättskaffenhet utan om rättfärdigheten såsom en själen mättande gudomlig gåfva, en spis för hjärtat, således en på samma gång syndaförlåtande och pånyttfödande nåd. De, som hungra och törsta efter denna rättfärdighet, skola ock erhålla den

och sålunda blifva mättade till sina själar. Guds rike är rättfärdighet; genom delaktigheten däraf mättas själens hunger. Men då undfåendet af rättfärdigheten är undfående af nåd, barmhärtighet af Gud, så kan det hjärta, i hvilket rättfärdigheten blifvit en makt, ej annat än låta den från sig utstråla, och det särskildt såsom barmhärtighet mot nästan.

V. 7. Barmhärtighet = innerlig och verksam medkänsla för andras behof och nöd. Lider den saktmodige tåligt världens ondska, så angriper den barmhärtige modigt och tåligt eländet i världen för att, så vidt möjligt, afhjälpa det. Den, som sålunda öfvar barmhärtighet, skall alltid bäras af Guds barmhärtighet, som vårdande, helande och välsignande skall i tid och evighet kröna honom och hans verk med ovansklig ära. — Men de, som hungra och törsta efter rättfärdigheten, hungra i grunden efter den lefvande Guden själf (Ps. 42: 2, 3). Deras hjärtan äro riktade till honom, och så gälder det, som står i

V. 8. De renhjärtade = de, hvilkas hjärtan äro afgjort riktade på Gud och på delaktigheten af lifvet i honom. Motsatsen därtill är det delade och därför orena hjärtat (Matt. 6: 23, 24), den orena viljeriktningen. De renhjärtade skola vinna malet för deras högsta åstundan: de skola se Gud, här andligen i en lefvande trosåskådning, där fullkomligt såsom ansikte mot ansikte (1 Kor. 13: 12). Detta skådande, som å Guds sida kan sägas vara ett hans speglande af sig själf i den troende själen, är ett mottagande af Guds fullhet i dess lif, kraft och salighet (jfr 1 Joh. 3: 2). Själen uppfylles alltså af gudslifvets frid, och denna frid inverkar ock på människans förhållande till nästan, och så blir hon

V. 9 fridstiftande, fridsbudbärare, bringare af Guds frid till de fridlösa genom sitt tals och sin vandels vittnesbörd om honom, som är vår frid (Kol. 1: 20; Efes. 1: 10; 2: 14—18) också i den meningen, att tron på honom stillar vreden och tvisterna människorna emellan. Sådana människor, hvilka äro lefvande uppenbarelser af Guds frid, äro och skola äfven kallas och erkännas såsom Guds äkta, i hans nåd mognade söner. — Men det fridstiftande arbetet uppväcker dock när-

mast strid på jorden. Så var Jesus kommen att sända icke frid utan svärdet (Matt. 10: 34), och hans trognas vittnesbörd om honom medför sammalunda strid, ty det väcker motsägelser, ja, hat och förföljelse från världens sida. Härvid är dock endast tåligt lidande de troendes vapen. Så handlande, äro de saliga.

V. 10. Lidandet af förföljelse för rättvisans, det rättas, sannas och godas skull, för hvilket rikets barn just såsom fridens barn och budbärare kämpa, är saligt, ty likasom de därigenom bli uppenbara såsom de, hvilka icke äro af denna världen, så skall ock allt himmelrikets goda såsom nådelön falla dem till. Detta lidande blir ock alltid ett lidande för Jesu skull, såsom säges i

vv. 11, 12. Konkretion af det föregående. Genom hänvisningen till likheten med profeterna fästes lärjungarnes uppmärksamhet därpå, att deras blifvande kamp på lif och död mellan dem och den köttsliga judendomen icke först nu framträder. Den är urgammal, och då lärjungarne veta sig härvid vara profeternas medstridare, borde de glädjas, ty med profeterna skall deras lön bli stor vid gudsrikets uppenbarelse i härlighet.

Homiletisk grundtanke: Guds helgons karaktersbild är tecknad såsom den rättfärdighet, hvilken är Guds rikes väsen och i grunden ingenting annat är än utstrålningen af Guds eget lif i dem, som genom tron på Jesus undfått detta lif.

Homiletiska vinkar. V. 3. Den, som skall undfå del af Guds rike, måste ha mottaglighet därför. Ty Guds rike är en gåfva åt människorna och kan af inga egna bemödanden framkallas. Och mottagligheten för Guds rike är fattigdomen i anden. Så länge du känner dig rik i dig själf, är tillfreds med din andliga ställning och således lefver ett lif i egenrättfärdighet, kan du icke undfå Guds rike. Men detta ditt själfbehag beror på ett fruktansvärdt själfbedrägeri. Du är utfattig, och du ser och vet det icke. Du är lik dåren, som, utstyrd i papperskrona och en trasa såsom mantel, går stoltserande omkring, menande sig vara en konung. Det från Guds ord utgående ljuset kunde visa dig ditt rätta tillstånd, om du ville låta det ljuset falla in i ditt hjärta och

upptäcka för dig, huru det där verkligen ser ut. Utfattig skulle du då finna dig. Intet enda i sanning värdefullt, för evigheten dugande ting skulle du finna i ditt hjärtas förrådshus. Allt, äfven det bästa hos dig, är falsk metall, och oren, som du är i ditt innersta, skulle du komma att på det djupaste blygas öfver dig själf. Så skulle du i din egen erfarenhet blifva, hvad du i verkligheten är, en i anden utfattig syndare. — De fattiga anses för olyckliga, och äfven de andligen fattiga skulle i sin inre nöd vara olyckliga, om det ej finnes hjälp mot deras armod. Men just emedan icke blott rikedom och öfverflöd finns mot denna brist, utan äfven emedan den djupa känslan af det andliga armodets elände är villkoret för undfående af denna rikedom, äro de i anden fattiga saliga. Ja, salig den fattigdom, som föres till evig rikedom. Saliga dessa ödmjukade hjärtan, som i sitt armod böja sig för honom, som allena kan göra rik, och som upphöjer den, som sig förnedrar. Himmelriket tillhör dem. Deras hjärtan äro en god jordmån för evangeliets säd, och han, som bor i höjden och helgedomen, är dem nära. Andens fattigdom bildar den inre grundvalen för allt sannskyldigt godt hos en människa. Hvad hon må vara eller äga, utan hjärtats ödmjukhet är allt förgiftadt och ruttet i hennes själ.

V. 4. Endast ur den rätta sorgen uppväxer evighetens heliga, ovanskliga glädje, och ädel sorg bor i det andligen fattiga hjärtat: Sorgeämnet är ens eget jag, ens eget eländiga inre. Den gudliga sorgen smälter hjärtats hårdhet, under det att världssorgen förbittrar och förhårdar. Och såsom ingen vinner Guds rikes rikedom med mindre han blir fattig i sin ande, så får den aldrig smaka sötman af dess hugsvalelse och glädje, som icke genom sorgen efter Guds sinne lärt sig känna tomheten af all jordisk tröst. — Gud är i sitt förhållande till människorna alltid sysselsatt med två ting: att förnedra den, som upphöjer sig, och att upphöja den, som förnedrar sig. Men till de senares upphöjande hör aftorkandet af deras tårar, där de gråta öfver sig själfva. Och salig den, som får alla tårar aftorkade af Gud! Den hugsvalelsen är värd en lång lefnads föregående nöd och strid.

V. 5. Det finns flera slag af mod i världen, och hvarje slag har sin berömmelse. Men saktmodet vinner gemenligen icke mycken ära i en värld, som bröstar sig öfver det mod, som också finns hos lejon och tigrar. Men i Guds rike står saktmodet högt i pris. Det var modet hos Guds lamm, hos honom, som ock var lejonet af Juda. Att ha mod att lida orätt, ja,

att lida orätt så, att man blir hållen för och behandlad såsom en, den där gjort och gör idel orätt, under det att man dock är rättfärdighetens tjänare, och att i allt detta lidande vara stilla och tålig, fri från stolt själfkänsla af sitt höga martyrskap och fri från det denna känsla åtföljande människo-föraktet, det är mod af himmelsk art, det var Guds sons mod. Och *det* skall dock till slut föra till en seger af helt annan beskaffenhet än den, som köpes med mord och blod. Ja, de saktmodige skola besitta jorden; dem tillhör väldet och regerandet, sedan all falsk makt och myndighet blifvit afskaffad, och sanningen äntligen fått intaga den henne tillkommande tronen.

V. 6. Nog finnas hungrande och törstande på jorden, och de skria efter bröd, mången gång beklagligen förgäfves. På ett bröd och ett vatten är ingen brist, lifvets bröd och lifvets vatten. Men *här* är brist på hunger och törst. I världens usla, snart uttorkade brunnar, söker man släckä sin hjärtehunger; vid det lefvande vattnets källa lägga sig endast några få. Man är nöjd i sitt andliga elände, ty man känner det icke. Köttets lustar tjuta som vilddjur efter tillfredsställelse, och man använder hela sitt lif för att mätta dem; men hjärtats djupaste behof, dess tysta kvidan, midt under det att lustarne fira sina vildaste orgier, därpå aktar man ej. Och rättfärdigheten? Ja, utan något slag eller sken däraf kommer man ju icke väl fram i världen, och därför kan man ju icke alldeles kasta ifrån sig hvarje tanke på det, som håller stånd inför mänsklig domstol. Men därmed nöjer man sig ock; med surrogatet af världslig ärbahet hjälper man sig nödortfeliggen fram genom lifvet. Därföre dö själarne i tusental. Själens svälter ihjäl, under det att köttet göder sig. — Men salig den, som börjat hungra efter det sanna lifsbrödet. Han skall blifva mättad; hans hjärta skall finna den sanna ron. Ty han, som sade: »Den, som kommer till mig, han skall aldrig törsta», han håller sitt ord. Han rättfärdiggör den ogudaktige, och omfattar med oändlig barmhärtighet de nödställda hungrande.

V. 7. Den, som har smakat Herrens rättfärdiggörande barmhärtighet, han blir själf barmhärtig. Den barmhärtige nedsänker sig med hela sitt hjärtas deltagande i andras nöd och bär de lidandes börda. Hans lif är en stadig barmhärtighetsbevisning genom kraften af den barmhärtighet, han fått och dagligen får af Gud. Honom skall ock Guds barmhärtighet allt innerligare omfatta. Han skall bäras af den genom all nöd och svaghet, till dess han på den dagen får förnimma

hela saligheten däraf, att med afseende på honom barmhär-
tigheten berömt och berömmar sig mot domen.

V. 8. På renhjärtenhet beror allt. Viljans redliga upp-
sät till Gud, anden utan falskhet (Ps. 32: 2), har löftet att
finna Gud, att få skåda Guds ansikte. Och finns denna
hjärterenhet, då bryter man med *all* synd, då dagtingar man
med ingen lusta, då har man Guds vilja kär; då är nåden
ens allt, Gud och Kristus den enda hjärteskatten. Sådana
äro de rätta helgonen. De skola få bo i lefvande Guds stad.

V. 9. »Frid på jorden», så sjöngo Guds änglar vid Her-
rens födelse, och såsom han kom med Guds frid till världen,
på det att det ock skulle blifva frid i världen, så äro hans
heliga bärarne af hans frid bland människorna. Deras lifsgär-
ning går ut på att genom kungörande af Herrens dygder
draga människorna till sökandet af hans frid och till att hafva
frid inbördes. I samma mån de heliga visa sig såsom så-
dana fridstiftare, te de sig såsom söner af fridens Gud, och
såsom sådana skola de ock förr eller senare blifva erkända.
Visserligen ser det till en tid, ja, en lång tid, icke så ut.
Sanna kristna blifva fastmera ofta ansedda såsom orostiftare,
såsom de ock äro det i den meningen, att de icke låta värld-
en ostördt sofva i sina synder. Därföre uppväxa ock
ofta storm och tvedräkt omkring dem. Men just därunder
visa de sig dock vara fridens barn, ty deras vapen äro icke
köttsliga utan andliga, och i tålmodet ligger deras se-
gerkraft.

Vv. 10—12. »Ingen af eder lide som en missgärnings-
man eller såsom en, den där träder in i en annans ämbete»
(1 Petr. 4: 15), denna förmaning maste troget behjärtas.
Ofta få de troende lida för sina fels skull; däraf må de icke
göra sig nagon martyrkrona. Men det är ett lidande, vär-
digt Guds helgon, som de få utstå för goda gärningars skull.
Och då smälek och förföljelse drabba dig för din goda bekännel-
ses skull, så tag det såsom ett glädjeämne! Du har ock därvid
godt sällskap. Icke blott profeterna utan framför allt Guds
son själf har gått före dig på denna smälekens väg, den äkta
konungsliga, ärofulla vägen, efter som den går genom en
värld, som, då hon hatar det goda, stämplar det såsom godt
just därigenom, att hon hatar och smädar det. Och att icke
blifva liden i tjufvars och skälmars krets, det är ett tämligen
säkert kännetecken på ens ärlighet. Att blifva smädad af
ondskefulla människor, tillkännagifver tydligt nog, att man är
en rättfärdighetens tjänare.

Predikoutkast.

1.

Ämne. Guds helgons klädnad.

1. *Fattigdomen i anden — med dess rikedom i delaktigheten af Guds rike.*
2. *Sorgen efter Guds sinne — med dess himmelska hug-svalelse.*
3. *Heligt saktmod — med dess seger öfver världens arghet.*
4. *Hunger och törst efter rättfärdigheten — med dess saliga mättnad.*
5. *Barmhärtighet — med dess lif i Guds barmhärtighet.*
6. *Renhjärtenhet — — med dess skådande af Gud.*
7. *Fridsamheten (fridstiftandet) — med dess ära att medföra erkännandet såsom Guds söner.*
8. *Lidandet för Kristi skull — med dess ärofulla sällskap och den stora nådelönen i himmelen.*

2.

Inl. Matt. 19: 6: »Hvad Gud har sammanfogat, må människor icke åtskilja».

Ämne. Eftersom Gud förenat salighet och helighet, så är det fåfängt att söka åtskilja dem.

1. *Gud har förenat helighet och salighet.*

a) Den helighet, hvarom här är fråga. (1) Andens fattigdom, i hvilken all inbillning om egen helighet utrotas och rum beredes i hjärtat för det, som Gud gifver och verkar. (2) Den hunger och törst efter rättfärdigheten, som medför delaktighet af Kristi rättfärdighet till syndernas förlåtelse och lif i Gud. (3) Det sinne, i hvilket människan visar sig hafva Kristi ande (vv. 7, 8, 9). (4) Ett sådant bärande af smäleken för Kristi namns skull, som visar, att man är delaktig af Kristi tålmod.

b) Att utan denna helighet ingen salighet är att vänta.

(1) Endast genom omvändelse från oheligheten och orättfärdigheten kan man ingå i Guds rike, ty Guds rike är rättfärdighet (Rom. 14: 17) och endast den rättfärdige hör dit. (2) Utom Guds rike råder vrede och osalighet, inom detsamma salighet, ty där är den gemenskap med Gud, den salige, som medför salighet åt dem, som däri blifva intagna. (3) Men Gud är ock den helige och kan ingen gemenskap pläga med det oheliga. Skall därför en människa blifva salig, så måste hon blifva helig.

2. *Att det är fåfängt att söka åtskilja salighet och helighet.*

a) Många människor vilja skilja salighet och helighet, i det de vilja blifva saliga, när de dö, men icke omvända sig, medan de lefva. (1) De mena, att döden är ett fribref på himmelen, som de betrakta såsom något, hvilket utan vidare tillhör dem. α) Himmelen skall tillhöra dem, därför att de äro skapade. β) Döden skall medföra rening från allt ondt, som de mena ha sin källa i kroppslivet. γ) Då nu döden nedbryter kroppen och gör slut på jordelifvet, så skall den, såsom de mena, taga bort från dem all synd, och sålunda måste väl himmelen tillfalla dem. (2) De vilja därför ej veta af någon omvändelse, hvilken de anse antingen alldeles obehöflig eller ock rent af omöjlig. α) De äro i grunden goda, fastän de nog ha sina fel, och då dessa genom dödens renande kraft försvinna, så behöfva de ingen omvändelse. β) Medgifva de dock, att de borde i åtskilligt vara annorlunda, så anse de det dock för omöjligt att ändra sig: deras natur är nu en gång sådan, och det kunna de ej hjälpa. γ) Dessutom är Gud barmhärtig, hvadan han ej kan annat än öfverse med deras brister.

3. *Det är lika dåraktigt som omöjligt att på detta sätt åtskilja salighet och helighet.*

a) Det är dåraktigt, ty för den minsta eftertanke bör det vara klart, att saligheten endast kan vinnas på rättfärdighetens och helighetens väg, eftersom ju saligheten består i gemenskap med Gud, den helige. Redan här på jorden gäller det, att skall man blifva verkligt lycklig, så måste man blifva god; huru mycket mer gäller det då ej om saligheten i Guds himmel. — Guds barmhärtighet består ej däri, att han utan vidare gör en människa salig, utan däri, att han har gjort och gör allt för att frälsa henne från källan till osaligheten, synden, och meddela henne villkoret för saligheten, rättfärdigheten.

b) Det är omöjligt, ty hvad Gud i detta hänseende förenat, det kan ingen åtskilja. Det är Gud, som har bestämt den saken, och hans vilja göres icke om intet genom förvända människors förvända tankar om honom. Och Guds vilja är här, såsom alltid, sanningen. Salighet utan rättfärdighet vore ett upphäfvande af skillnaden mellan godt och ondt. Kunde så ske, så funnes ingen Gud.

3.

*Ämne. Helgonen i Guds stad.**1. Hvilka de äro. De, som under jordelifvet varit*

- a) fattiga i anden,
- b) bedröfvade,
- c) saktmodiga,
- d) hungrande och törstande efter rättfärdighet,
- e) barmhärtige,
- f) renhjärtade,
- g) fridstiftande,
- h) lidande förföljelse för Jesu skull.

2. Hvarur och hvar till de ha kommit.

- a) Ur armod till rikedom.
- b) Ur bedröfvelse till hugsvalelse.
- c) Ur ringhet till makt och härlighet.
- d) Ur hunger till evig mättnad.
- e) Från en tålig barmhärtighetsgärning i Herrens tjänst till åtnjutande af evig barmhärtighet hos Gud.
- f) Från hjärterenheten i en uppriktig ande med dess strid mot orenheten till fullkomlig helighet.
- g) Ur striden för fridens skull till evig ro.
- h) Ur smälek och lidande till den högsta ära och glädje.

4.

*Ämne. De heligas lif.**1. Dess beskaffenhet.*

- a) Dess grundkarakter: andens fattigdom.
- b) De därur härflytande egenskaperna: (1) bedröfvelsen (v. 4), som alstrar saktmod gentemot andra människor (v. 5); (2) hunger och törst efter rättfärdigheten (v. 6), som förer till barmhär-

tighet mot andra; (3) renhjärtenhet (v. 8), som har med sig ett fridsamt (fridstiftande) sinnelag (v. 9).

2. *Dess lott i världen.*

a) Misskännande.

b) Lidande (vv. 10, 11).

3. *Dess salighet bestående i delaktigheten af himmelriket med dess*

a) eviga hugsvalelse (v. 4),

b) stundande seger också på jorden (v. 5),

c) mättnad (v. 6) genom gåfvan af dess rättfärdighet och nåd (v. 7),

d) den fulla gemenskapen med Gud (v. 8), i barnskapet hos honom (v. 9; Rom. 8: 23).

e) en särskild härlighetslott till likhet med Guds hjältar, som kämpat för deras sak och öfvervunnit (vv. 10—12).

